MUL
105944

SRI VENKATESWARA
BINDING WORKS,
No. 21, Ramanan Road,
Elephant Gate, :: MADRAS-1.

105744

ശ്രീമദ്വാല്മീകിരാമായണം

ഉത്തരകാണ്ഡം.

(അന്വയക്രമഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം)

Dharmalaya Edition.

വ്യാഖ്യാതാവ്:

ബ്രഹ്മശ്രീ ജി. എസ്സ്. ശ്രീനിവാസയ്യർ, ബി. എ., എൽ. ടി.,

ഹെഡ് മാസ്റ്റർ, ഹൈസ്കൂൾ, ആലത്തൂർ.

Published with the aid of

Sri M. N. RAMASWAMY IYER,

BANKER

By

R. SUBRAHMANYA VADHYAR & SONS,

BOOK-SELLERS & PUBLISHERS,

KALPATHI-PALGHAT

Price Rs. 5]

1941.

Rec'd 32.4

Printed at
THE SCHOLAR PRESS,
PALGHAT
April 1941

105944

015 : 1 A 1

32 G 91.9

വിഷയാനുക്രമണിക.

സർഗ്ഗം	വിഷയം	ശ്ലോകസംഖ്യ	പേജ്
1.	ശ്രീരാമൻ ഋഷിമാരോട് ചോദ്യം ചെയ്യുന്നത്	36	1
2.	വിശ്രവസ്സിന്റെ ഉത്പത്തി.	32	9
3.	കുബേരന് ലോകപാലത്വം ലങ്ക മുതലായത് ലഭിക്കുന്നത്.	35	17
4.	രാവണാദികൾക്ക് മുമ്പുള്ള രാക്ഷസരുടെ ഉത്പത്തി.	32	25
5.	മാല്യവാൻ മുതലായവരുടെ സന്താനോത്പത്തി.	45	33
6.	മഹാവിഷ്ണുവും മാല്യവാൻ മുതലായവരുമായുള്ള യുദ്ധം.	61	43
7.	മാലിയെ വധിക്കുന്നത്.	52	57
8.	സുമാലി മുതലായവരെ അടക്കുന്നതു്.	26	69
9.	രാവണാദികളുടെ ഉത്പത്തി.	43	75
10.	രാവണൻ മുതലായവക്കു വരം നൽകുന്നതു്.	47	84
11.	രാവണൻ ലങ്കയെ കയ്യടക്കുന്നതു്.	50	96
12.	രാവണാദികളുടെ വിവാഹം.	31	108
13.	കുബേരനെ ധനിക്കുന്നത്.	41	115
14.	യക്ഷന്മാരും രാക്ഷസരും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധം	28	125
15.	പുഷ്പകവിമാനത്തെ അപഹരിക്കുന്നത്.	32	131
16.	രാവണൻ എന്ന പേർ ലഭിക്കുന്നത്.	41	138
17.	വേദവതിയുടെ ശാപം.	39	148
18.	മരുത്തമഹാരാജാവിനെ ജയിക്കുന്നത്.	36	158
19.	അനരണ്യന്റെ ശാപം.	30	166
20.	രാവണനും നാരദനുമായുള്ള സമാഗമം.	30	173
	ഇരുപത്താറാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	767	
21.	യമനും രാവണനുമായുള്ള യുദ്ധം.	43	181
22.	യമന്റെ വിജയം.	51	191
23.	വരുണനെ ജയിക്കുന്നത്.	53	202
	പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 1–5		214
24.	ഖരനും ശൂർപ്പണഖയും ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ വസിക്കുന്നത്.	39	247
25.	മധുവുമായുള്ള സഖ്യം	53	256
26.	നളകൂബരൻ ശപിക്കുന്നത്.	59	268
27.	സുമാലിവധം.	49	282
28.	ജയന്തനെ കൊണ്ടുപോയി മറച്ചുകളയുന്നത്.	48	293
29.	ഇന്ദ്രനെ ബന്ധിക്കുന്നത്.	41	303
30.	ഇന്ദ്രന്റെ തോല്പിക്കുള്ള കാരണത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നത്.	57	313
31.	രാവണൻ നർമ്മദയിൽ സ്നാനം ചെയ്യുന്നതു്.	42	327

സർഗ്ഗം	വിഷയം	ശ്ലോകസംഖ്യ	പേ
32.	രാവണൻ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നത്	73	3
33.	രാവണനെ വിട്ടയക്കുന്നത്	23	3
34.	ബാലിയും രാവണനുമായുള്ള യുദ്ധം	46	3
35.	ഹനുമാന്റെ ഉല്പത്തി	65	3
36.	ഹനുമാൻ വരം നേടുന്നത്	60	3
37.	പ്രജകൾ കാത്തുനില്ക്കുന്നത്	26	4
	പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 6—10		4
38.	ജനകരാജാവു മുതലായവർ മടങ്ങിച്ചെല്ലുന്നത്	31	4
39.	വാനരന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നത്	20	4
40.	ഹനുമാന്റെ പ്രാർത്ഥന	25	44
	ഇരുപത്തേഴാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	904	
41.	പുഷ്പകവിമാനത്തെ അയക്കുന്നത്	19	45
42.	ശ്രീരാമനും സീതയും വിഹരിക്കുന്നത്	32	45
43.	ദേവൻ വന്നു പറയുന്നതിനെ കേൾക്കുന്നത്	23	46
44.	ലക്ഷ്മണൻ മുതലായവരെ വരുത്തുന്നത്	20	47
45.	സീതയെ പരിത്യജിക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിക്കുന്നത്	24	47
46.	സീതയെ ഗംഗാതീരത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവുന്നത്	32	481
47.	ശ്രീരാമാജ്ഞയെ കഥിക്കുന്നത്	18	489
48.	സീതയെ വിട്ടേച്ചു പോരുന്നത്	26	49
49.	വാല്മീകിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നത്	23	49
50.	സുമന്ത്രൻ ലക്ഷ്മണനോട് ഒരു രഹസ്യത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നത്	19	505
51.	ദുർവ്വാസമഹർഷിയുടെ ശാപം	38	510
52.	ശ്രീരാമനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നത്	18	519
53.	ഭഗശാപത്തെപ്പറ്റി കഥിക്കുന്നത്	22	523
54.	ഭഗമഹാരാജാവ് കഴിയിൽ വീണുകിടക്കുന്നത്	18	529
55.	നിമിയുടേയും വസിഷ്ഠന്റേയും ശാപങ്ങളെപ്പറ്റി പറയുന്നത്	20	533
56.	വസിഷ്ഠമഹർഷി മൈത്രാവരുണിയാകുന്നത്	24	538
57.	നിമിചക്രവർത്തിയും കണ്ണിമക്കുന്നതും	20	544
58.	യയാതിയുടെ ശാപം	23	548
59.	പൂരുവിനെ രാജാവായി വാഴിക്കുന്നത്	22	553
	പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 11—13		560
60.	ഭാർഗ്ഗവച്യവനമഹർഷി മുതലായവരുടെ ആഗമനം	18	571
	ഇരുപത്തെട്ടാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	459	
61.	ലവണാസുരന്റെ ഉപദ്രവത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നത്	23	581
62.	ശത്രുഘ്നൻ ശ്രീരാമനോടായി അപേക്ഷിക്കുന്നത്	22	587

സ്സ്	വിഷയം	ശ്ലോകസംഖ്യ	പേജ്
.	ലവണവധത്തിനുള്ള ഉപായത്തെ കഥിക്കുന്നത്	32	592
.	ശത്രുഘ്നൻ പുറപ്പെടുന്നത്	17	598
,	മിത്രസഹന്റെ കഥ	35	602
.	കുശലവന്മാർ ജനിക്കുന്നത്	15	610
സ്.	മാന്ധാതാവിന്റെ വധത്തെപ്പറ്റി കഥിക്കുന്നത്	23	614
1.	ലവണാസുരനും ശത്രുഘ്നനുമായുള്ള വാദം	19	619
2.	ലവണാസുരന്റെ വധം	40	623
3.	മധുരാപുരത്തെ നിർമ്മിക്കുന്നത്	16	632
4.	ശത്രുഘ്നനെ വാല്മീകിമുനി പ്രശംസിക്കുന്നത്	24	636
5.	ശത്രുഘ്നനും ശ്രീരാമനുമായി കാണുന്നത്	20	641
6.	ബ്രാഹ്മണൻ അപവാദം പറയുന്നത്	19	646
4.	നാരദന്റെ വാക്യം	33	650
5.	ശംബൂകനെ തിരയുന്നത്	18	659
6.	ശംബൂകനെ വധിക്കുന്നത്	37	663
7.	അഗസ്ത്യൻ ദിവ്യപുരുഷനോട് ചോദിക്കുന്നത്	20	672
8.	ശ്വേതമഹാരാജാവിന്റെ ചരിത്രം	30	677
9.	ദണ്ഡൻ രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുന്നത്	19	684
0.	ദണ്ഡൻ അരജയെ മാനഭംഗപ്പെടുത്തുന്നത്	18	688
	ഇരുപത്തൊമ്പതാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	480	
1.	ദണ്ഡനെ ശുക്രാചാര്യൻ ശപിക്കുന്നത്	21	693
2.	ശ്രീരാമൻ അഗസ്ത്യാശ്രമത്തിൽനിന്നു മടങ്ങുന്നത്	20	698
3.	രാജസൂയയാഗം വേണ്ടെന്നുവെക്കുന്നത്	20	703
4.	വൃത്രാസുരന്റെ തപസ്സ്	18	708
5.	വൃത്രാസുരവധം	22	712
6.	ഇന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മഹത്യയിൽനിന്നു മോചിക്കുന്നത്	20	717
7.	ഇളമഹാരാജാവു് സ്ത്രീയായിത്തീരുന്നത്	29	722
8.	ഇളയും ബുധനുമായി കാണുന്നത്	24	728
9.	പുരൂരവസ്സിന്റെ ജനനം	25	734
0.	ഇള വീണ്ടും പുരുഷനാകുന്നത്	25	740
1.	അശ്വമേധം ചെയ്യാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യുന്നത്	26	746
2.	കുതിരയെ ഋത്വിക്കുകൾക്കു ദക്ഷിണം ചെയ്യിക്കുന്നത്	18	752
3.	വാല്മീകിമുനി രാമായണം ഗാനംചെയ്യാൻ കുശലവന്മാരെ നിയോഗിക്കുന്നത്	18	756
4.	കുശലവന്മാർ രാമായണം പാരായണം ചെയ്യുന്നത്	29	760
5.	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ അടുക്കൽ ദൂതന്മാരെ പറഞ്ഞയക്കുന്നത്	15	768
6.	വാല്മീകിമഹർഷി ശപഥം ചെയ്യുന്നത്	22	771

സർഗ്ഗം	വിഷയം	ശ്ലോകസംഖ്യ	പേ
97.	സീതാദേവി രസാതലത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നത്	26	7
98.	ശ്രീരാമന്റെ കോപത്തെ ബ്രഹ്മാവ് ശമിപ്പിക്കുന്നത്	27	7
	മുപ്പതാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	405	
99.	കൌസല്യാദേവി മുതലായവരുടെ മരണം	18	7
100.	ഗന്ധർവ്വരാജ്യത്തെ കീഴടക്കുവാനുള്ള യാത്ര	25	7
101.	ഭരതപുത്രന്മാക്ക് പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യുന്നത്	18	7
102.	ലക്ഷ്മണപുത്രന്മാരെ വാഴിക്കുന്നത്	17	8
103.	കാലരുദ്രമൂർത്തി വരുന്നത്	17	8
104.	ബ്രഹ്മദേവൻ പറഞ്ഞയച്ച വാക്യത്തെ അറിയിക്കുന്നത്	19	8
105.	ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി വരുന്നത്	19	8
	31-ാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	133	
106.	ലക്ഷ്മണനെ പരിത്യജിക്കുന്നത്	18	82
107.	കുശലവന്മാരെ വാഴിക്കുന്നത്	20	82
108.	വിഭീഷണൻ മുതലായവരെ നിയമിക്കുന്നത്	30	83
109.	ശ്രീരാമൻ വൈകുണ്ഠയാത്രക്കായൊരുങ്ങുന്നത്	22	84
110.	സ്വർഗ്ഗാരോഹണം	38	84
	മുപ്പത്തിരണ്ടാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	128	
	ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ ആകെ ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ	3256	

ശ്രീ ഉത്തരകാണ്ഡസ്യ അംഗന്യാസാദി മന്ത്രാഃ.

അസ്യ ശ്രീമദുത്തരശ്രീരാമായണമഹാമന്ത്രസ്യ ചതുർമുഖോ ഭഗവാനൃഷിഃ അനുഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ ; ശ്രീരാമചന്ദ്രഃ പരമാത്മാ ദേവതാ.

രാം ബീജം ; നമഃ ശക്തിഃ ; രാമായേതി കീലകം
ശ്രീരാമചന്ദ്രപ്രസാദസിദ്ധ്യർത്ഥേ ജപേ വിനിയോഗഃ.

ദാശരഥയേ അംഗുഷ്ഠാഭ്യാം നമഃ ; സീതാകാന്തായ തർജ്ജനീഭ്യാം നമഃ ; ധർമ്മാത്മനേ മദ്ധ്യമാഭ്യാം നമഃ ; ഖരഹന്ത്രേ അനാമികാഭ്യാം നമഃ ; സുഗ്രീവമിത്രായ കനിഷ്ഠികാഭ്യാം നമഃ ; ദശാസ്യഹന്ത്രേ കരതലകരപൃഷ്ഠാഭ്യാം നമഃ ; ദാശരഥയേ ഹൃദയായ നമഃ ; സീതാകാന്തായ ശിരസേ സ്വാഹാ ; ധർമ്മാത്മനേ ശിഖായൈ വഷട് ; ഖരഹന്ത്രേ കവചായ ഹും ; സുഗ്രീവമിത്രായ നേത്രത്രയായ വൗഷട് ; ദശാസ്യഹന്ത്രേ അസ്ത്രായഫട് ; ഭൂർഭുവസ്സുവരോമിതി ദിഗ് ബന്ധഃ.

ധ്യാനം :— "സുതാഭ്യാം സേവ്യമാനാങ്ഘ്രിം മുനിസംഘൈരഭിഷ്ടുതം
യജ്ഞവേദിഗതം രാമം ബ്രഹ്മാദിസ്തുതമാശ്രയേ"
അഗസ്ത്യാദിമുനിസ്തുത്യം രാജ്യസിംഹാസനസ്ഥിതം
സർവ്വദേവാത്മകം ധ്യായേദുത്തരേ കാണ്ഡ ഉത്തമേ.

(ലം ഇത്യാദി പഞ്ചോപചാരാൻ കൃത്വാ).

മൂലമന്ത്രഃ :—

"ആദികാവ്യമിദം രാമ തവയി സർവ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം
ന ഹ്യന്യോഽർഹതി കാവ്യാനാം യശോഭാഗ്രാഘവാദൃതേ."

ഏതം യഥാശക്തി ജപേത്.

അനന്തരം ഇമേ പ്രാർത്ഥനാശ്ലോകാഃ പഠനീയാഃ

"രാമായണമഹാമന്ത്രപഠനേന സനാതനഃ
ബ്രഹ്മവിഷ്ണുശിവാ നിത്യം ഗൃഹേ തിഷ്ഠന്തു മേ സദാ
ആകൃഷ്ടാ രാമമന്ത്രേണ കാരുണ്യം മഹദാസ്ഥിതാഃ
ഋദ്ധികാപാടകാദ്യഷ്ടസിദ്ധയോ നിധയോ നവ
പാർവ്വതീ ച രമാ വാണീ മാതരഃ സന്തു മേ ഗൃഹേ."

അഥ പാരായണോപക്രമശ്ലോകസഹിതം പാരായണഃ കർത്തവ്യഃ.
പാരായണ സമാപ്ത്യാം യഥാസമ്പ്രദായം മംഗളശ്ലോകാഃ പഠനീയാഃ

ശുഭമസ്തു.

ശ്രീമദ്രാമായണ പൂജാക്രമഃ.

ആചമ്യ. ശുക്ലാം + ശാന്തയേ. ഓം ഭൂഃ + ഭുർഭുവസ്സുവരോം മമേ പാത്ത സമസ്ത ദുരിതക്ഷയദ്വാരാ ശ്രീപരമേശ്വരപ്രീത്യർത്ഥം ശ്രീ സീതാ ലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേതശ്രീരാമചന്ദ്രപ്രസാദസിദ്ധ്യർത്ഥം ശ്രീരാമ ചന്ദ്രപ്രസാദേന സർവ്വാനിഷ്ടനിവാരണാർത്ഥം സർവ്വാഭീഷ്ടസിദ്ധ്യർത്ഥം യാവച്ഛക്തി പൂജാം പാരായണം ച കരിഷ്യേ.

തദംഗം കലശ-ശംഖ-ആത്മ-പീഠ-പൂജാം ച കരിഷ്യേ.

അസ്മിൻ പുസ്തകെ ശ്രീ സീതാലക്ഷ്മണഭരത ശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്രം ധ്യായാമി. ആവാഹയാമി. ആസനം സമർപ്പയാമി. പാദ്യം സമർപ്പയാമി. അർഘ്യം സമർപ്പയാമി. ആചമനീയം സമർപ്പയാമി മധുപർക്കം സമർപ്പയാമി. സ്നാനം സമർപ്പയാമി സ്നാനാനന്തരം ആചമനീയം സമർപ്പയാമി. വസ്ത്ര-യജ്ഞോപവീത - ഉത്തരീയ - ആഭരണാർത്ഥം അക്ഷതാൻ സമർപ്പയാമി. ഗന്ധാൻ ധാരയാമി. ഗന്ധോപരി അക്ഷതാൻ സമർപ്പയാമി. പുഷ്പാണി സമർപ്പയാമി.

ഓം. അച്യുതായ നമഃ ഓം. മധുസൂദനായ നമഃ ഓം. ശ്രീരാമഭദ്രായ നമഃ
,, അനന്തായ നമഃ ,, ത്രിവിക്രമായ നമഃ ,, ശ്രീരാമചന്ദ്രായ നമഃ
,, ഗോവിന്ദായ നമഃ ,, വാമനായ നമഃ ,, വേധസേ നമഃ
,, കേശവായ നമഃ ,, ശ്രീധരായ നമഃ ,, രഘുനാഥായ നമഃ
,, നാരായണായ നമഃ ,, ഹൃഷീകേശായ നമഃ ,, നാഥായ നമഃ
,, മാധവായ നമഃ ,, പദ്മനാഭായ നമഃ ,, സീതായാഃപതയേനമഃ
,, ഗോവിന്ദായ നമഃ ,, ദാമോദരായ നമഃ ,, പിതൃഭക്തായ നമഃ
,, വിഷ്ണവേ നമഃ ,, ശ്രീരാമായ നമഃ ,, കോദണ്ഡപാണയേ
ന

ഓം സച്ചിദാനന്ദവിഗ്രഹായ നമഃ. നാനാവിധ പരിമളപുഷ്പാണി സമർ യാമി. ശ്രീരാമചന്ദ്രായ നമഃ. ധൂപം ആഘ്രാപയാമി. ദീപം ദർശയാമി നൈവേദ്യം (ക്ഷീരം-ഫലം, അഥവാ നാളികേരഖണ്ഡദ്വയം) നിവേദയാമി താംബൂലം സമർപ്പയാമി-കർപ്പൂരനീരാജനം ദർശയാമി. ഛത്രചാമരാദി സമസ്ത രാജോപചാരദേവോപചാരാൻ സമർപ്പയാമി. അനേകകോടി പ്രദക്ഷിണ നമസ്കാരാൻ സമർപ്പയാമി.

ശ്രീരാമായണപാരായണോപക്രമശ്ലോകാഃ.

വാഗീശാദ്യാഃ സുമനസഃ സർവ്വാർത്ഥാനാമുപക്രമേ
യന്നത്വാ കൃതകൃത്യാഃ സ്യുസ്തം നമാമി ഗജാനനം. 1

ശോഭിയുക്താ ചതുർഭിഃ സ്ഫടികമണിമയീമക്ഷമാലാം ദധാനാ
ഹസ്തൈരംഭോജമേകേന പടുമപി ച ശുകം പുസ്തകം ചാപരേണ
ഭാസാ കുന്ദേന്ദുശംഖസ്ഫടികമണിനിഭാ ഭാസമാനാഽസമാനാ
സാ മേ വാഗ്ദേവതേയം നിവസതു വദനേ സർവ്വദാ സുപ്രസന്നാ. 2

ക്രൂജന്തം രാമ രാമേതി മധുരം മധുരാക്ഷരം
ആരുഹ്യ കവിതാശാഖാം വന്ദേ വാല്മീകികോകിലം. 3

വാല്മീകേർമ്മുനിസിംഹസ്യ കവിതാവനചാരിണഃ
ശൃണ്വൻ രാമകഥാനാദം കോ ന യാതി പരാം ഗതിം. 4

യഃ പിബൻ സതതം രാമചരിതാമൃതസാഗരം
അതൃപ്തസ്തം മുനിം വന്ദേ പ്രാചേതസമകൽമഷം. 5

ഗോഷ്പദീകൃതവാരാശിം മശകീകൃതരാക്ഷസം
രാമായണമഹാമാലാരത്നം വന്ദേഽനിലാത്മജം. 6

അഞ്ജനാനന്ദനം വീരം ജാനകീശോകനാശനം
കപീശമക്ഷഹന്താരം വന്ദേ ലങ്കാഭയങ്കരം. 7

ഉല്ലംഘ്യ സിന്ധോഃ സലിലം സലീലം യഃ ശോകവഹ്നിം ജനകാത്മജായാഃ
ആദായ തേനൈവ ദദാഹ ലങ്കാം നമാമി തം പ്രാഞ്ജലിരാഞ്ജനേയം. 8

ആഞ്ജനേയമതിപാടലാനനം കാഞ്ചനാദ്രികമനീയവിഗ്രഹം
പാരിജാതതരുമൂലവാസിനം ഭാവയാമി പവമാനനന്ദനം. 9

യത്ര യത്ര രഘുനാഥകീർത്തനം തത്ര തത്ര കൃതമസ്തകാഞ്ജലിം
ബാഷ്പവാരിപരിപൂർണ്ണലോചനം മാരുതിം നമത രാക്ഷസാന്തകം. 10

മനോജവം മാരുതതുല്യവേഗം ജിതേന്ദ്രിയം ബുദ്ധിമതാം വരിഷ്ഠം
വാതാത്മജം വാനരയൂഥമുഖ്യം ശ്രീരാമദൂതം ശിരസാ നമാമി. 11

യഃ കർണ്ണാഞ്ജലിസമ്പുടൈരഹരഹഃ സമ്യക് പിബത്യാദരാ-
ദാല്മീകേർവ്വദനാരവിന്ദഗളിതം രാമായണാഖ്യം മധു
ജന്മവ്യാധിജരാവിപത്തിമരണൈരത്യന്തസോപദ്രവം
സംസാരം സ വിഹായ ഗച്ഛതി പുമാൻ വിഷ്ണോഃ പദം ശാശ്വതം. 12

തദുപഗതസമാസസന്ധിയോഗം സമമധുരോപനതാർത്ഥവാക്യബന്ധം
രഘുവരചരിതം മുനിപ്രണീതം ദശശിരസശ്ച വധം നിശാമയധ്വം. 13

വാല്മീകിഗിരിസംഭൂതാ രാമസാഗരഗാമിനീ
പുനാതി ഭുവനം പുണ്യാ രാമായണമഹാനദീ. 14

ശ്ലോകസാരജലാകീർണ്ണം സർഗ്ഗകല്ലോലസങ്കുലം
കാണ്ഡഗ്രാഹമഹാമീനം വന്ദേ രാമായണാർണ്ണവം. 15

വേദവേദ്യേ പരേ പുംസി ജാതേ ദശരഥാത്മജേ
വേദഃ പ്രാചേതസാദാസീത്സാക്ഷാദ്രാമായണാത്മനാ. 16

വൈദേഹീസഹിതം സുരദ്രുമതലേ ഹൈമേ മഹാമണ്ഡപേ
മദ്ധ്യേ പുഷ്പകമാസനേ മണിമയേ വീരാസനേ സുസ്ഥിതം
അഗ്രേ വാചയതി പ്രഭഞ്ജനസുതേ തത്ത്വം മുനിഭ്യഃ പരം
വ്യാഖ്യാന്തം ഭരതാദിഭിഃ പരിവൃതം രാമം ഭജേ ശ്യാമളം. 17

വാമേ ഭൂമിസുതാ പുരശ്ച ഹനുമാൻ പശ്ചാത്സുമിത്രാസുതഃ
ശത്രുഘ്നോ ഭരതശ്ച പാർശ്വദളയോർവ്വായ്വാദികോണേഷു ച
സുഗ്രീവശ്ച വിഭീഷണശ്ച യുവരാട് താരാസുതോ ജാംബവാൻ
മദ്ധ്യേ നീലസരോജകോമളരുചിം രാമം ഭജേ ശ്യാമളം. 18

നമോഽസ്തു രാമായ സലക്ഷ്മണായ ദേവ്യൈ ച തസ്യൈ ജനകാത്മജായൈ
നമോഽസ്തു രുദ്രേന്ദ്രയമാനിലേഭ്യോ നമോഽസ്തു ചന്ദ്രാർക്കമരുദ്ഗണേഭ്യഃ. 19

പാരായണസമാപനശ്ലോകാഃ

സപ്തസ്ഥി പ്രജാഭ്യഃ പരിപാലയന്താം ന്യായേന മാർഗ്ഗേണ മഹീം മഹീശാഃ
ഗോബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ ശുഭമസ്തു നിത്യം ലോകാഃ സമസ്താഃ സുഖിനോ ഭവന്തു. 1

കാലേ വർഷതു പർജ്ജന്യഃ പൃഥിവീ സസ്യശാലിനീ
ദേശോഽയം ക്ഷോഭരഹിതോ ബ്രാഹ്മണാഃ സന്തു നിർഭയാഃ. 2

അപുത്രാഃ പുത്രിണഃ സന്തു പുത്രിണഃ സന്തു പൌത്രിണഃ
അധനാഃ സധനാഃ സന്തു ജീവന്തു ശരദാം ശതം. 3

ചരിതം രഘുനാഥസ്യ ശതകോടിപ്രവിസ്തരം
ഏകൈകമക്ഷരം പ്രോക്തം മഹാപാതകനാശനം. 4

ശ്രുണ്വൻ രാമായണം ഭക്ത്യാ യഃ പാദം പദമേവ വാ
സ യാതി ബ്രഹ്മണഃ സ്ഥാനം ബ്രാഹ്മണൈഃ പൂജ്യതേ സദാ. 5

രാമായ രാമഭദ്രായ രാമചന്ദ്രായ വേധസേ
രഘുനാഥായ നാഥായ സീതായാഃ പതയേ നമഃ. 6

യന്മംഗളം സംഹരാക്ഷ സർവ്വദേവനമസ്കൃതേ
വൃത്രനാശേ സമഭവത് തത്തേ ഭവതു മംഗളം. 7

യന്മംഗളം സുപർണ്ണസ്യ വിനതാകല്പയത് പുരാ
അമൃതം പ്രാർത്ഥയാനസ്യ തത്തേ ഭവതു മംഗളം. 8

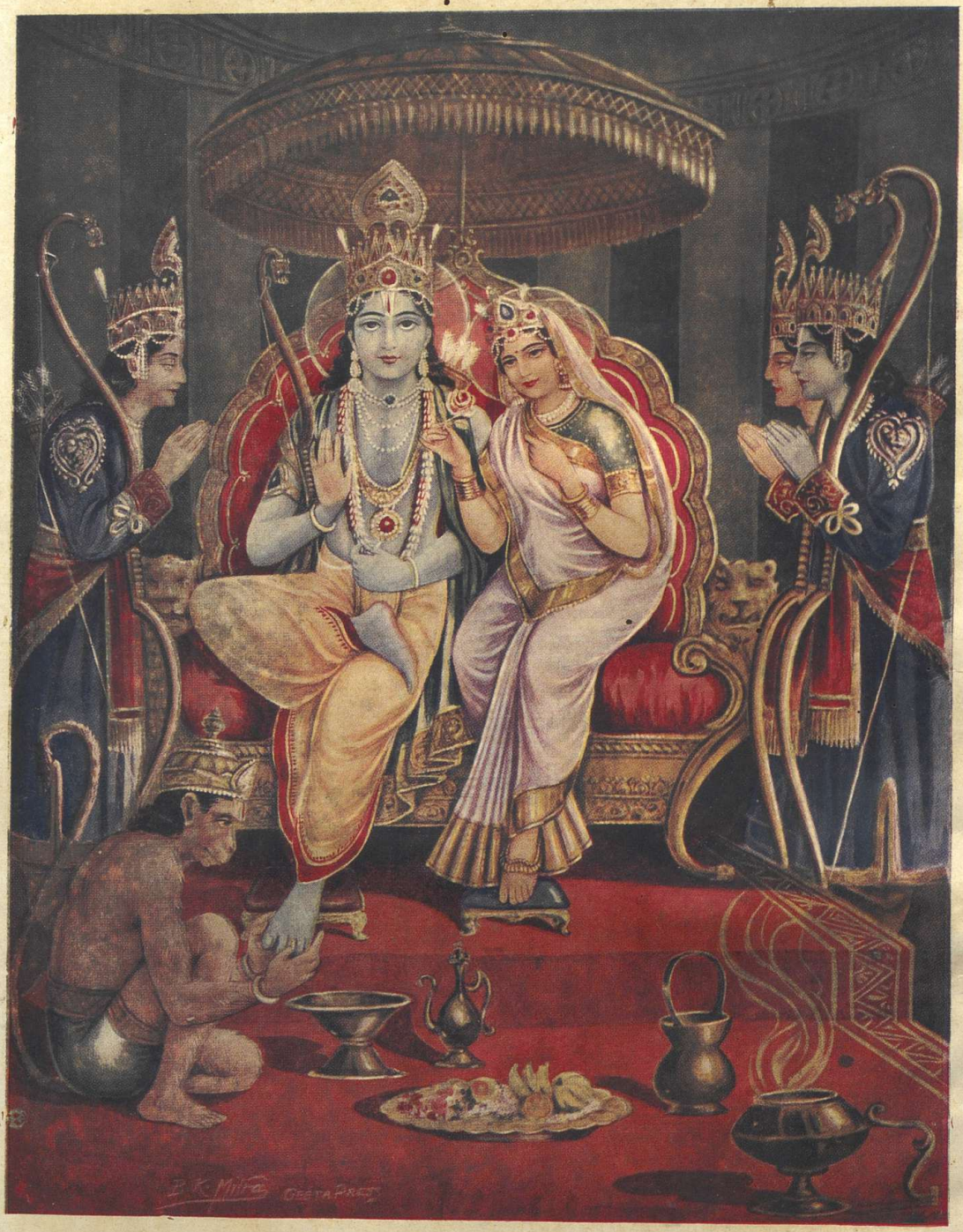
അമൃതോത്പാദനേ ദൈത്യാൻ ഘ്നതോ വജ്രധരസ്യ യത്
അദിതിർമ്മംഗളം പ്രാദാത് തത്തേ ഭവതു മംഗളം. 9

ത്രീൻ വിക്രമാൻ പ്രക്രമതോ വിഷ്ണോരമിതതേജസഃ
യദാസീന്മംഗളം രാമ തത്തേ ഭവതു മംഗളം. 10

ജിതവഃ സാഗരാ ദ്വീപാ വേദാ ലോകാ ദിശശ്ച തേ
മംഗളാനി മഹാബാഹോ ദിശന്തു തവ സർവ്വദാ. 11

കായേന വാചാ മനസേന്ദ്രിയൈർവ്വാ ബുദ്ധ്യാത്മനാ വാ പ്രകൃതേഃസ്വഭാവാത്
കരോമി യദ്യത്സകലം പരസ്മൈ നാരായണായേതി സമർപ്പയാമി. 12

श्रीराम-दरबार

THE GITA PRESS, GORAKHPUR.

ഹരിഃ ഓം ശ്രീഗുരുഭ്യോനമഃ

ശ്രീ സീതാ ലക്ഷ്മണ ഭരത ശത്രുഘ്ന ഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്രസ്വാമിനെ നമഃ

ശ്രീമദ്വാല്മീകിരാമായണം

ഉത്തരകാണ്ഡം

പൂരം കുശലവന്മാർക്കും ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഷഡ്വിംശതിതമേഽഹനി ഉത്തര കാണ്ഡേ പ്രഥമസർഗ്ഗമാരഭ്യ വിംശസർഗ്ഗപര്യന്തം (20725—21491 ശ്ലോകാഃ) ഗീതം. തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 767.

പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധാനത്തിൽ അശ്വമേധ യാഗമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച് ഇരുപത്താറാം ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ ഒന്നു മുതൽ ഇരുപതു വരെ സർഗ്ഗങ്ങൾ (20725 മുതൽ 21491 വരെ ശ്ലോകങ്ങളും) ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ടു. അന്നേദിവസം ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ട ശ്ലോകസംഖ്യ 767.

പ്രഥമഃ സർഗ്ഗഃ = ഒന്നാംസർഗ്ഗം.

[ശ്രീരാമപ്രശ്നഃ = ശ്രീരാമൻ ഋഷിമാരോട് ചോദ്യംചെയ്യുന്നത്.]

പ്രാപ്തരാജ്യസ്യ രാമസ്യ രാക്ഷസാനാം വധേ കൃതേ
ആജഗ്മുർഋഷയഃ സർവ്വേ രാഘവം പ്രതിനന്ദിതും. 1

രാക്ഷസാനാം വധേ കൃതേ,	രാക്ഷസന്മാരുടെ സംഹാരത്തിനുശേഷം
പ്രാപ്തരാജ്യസ്യ രാമസ്യ,	രാജ്യംഭരിച്ചുവന്നിരുന്ന ശ്രീരാമന്റെ അടുക്കൽ
ഋഷയഃ സർവ്വേ	ഋഷികളെല്ലാവരും
രാഘവം	ശ്രീരാമനെ
പ്രതിനന്ദിതും	അഭിനന്ദിക്കുന്നതിനാ
ആജഗ്മുഃ.	വന്നുചേർന്നു. [യി

[ഇതിലെ ഒടുവിലത്തെ പാദത്തിൽ ഗായത്രിയുടെ 21-മത്തെ അക്ഷരം വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.]

കൌശികോഽഥ യവക്രീതോ ഗാർഗ്ഗ്യോ ഗാലവ ഏവ ച
കണ്വോ മേധാതിഥേഃ പുത്രഃ പൂർവ്വസ്യാം ദിശി യേ ശ്രിതാഃ 2
സപ്തസ്യാത്രേയോഽഥ ഭഗവാൻ നമുചിഃ പ്രമുചിസ്തഥാ
അഗസ്ത്യോഽത്രിശ്ച ഭഗവാൻ സുമുഖോ വിമുഖസ്തഥാ
ആജഗ്മുസ്തേ സഹാഗസ്ത്യാ യേ ശ്രിതാ ദക്ഷിണാം ദിശം. 3

പൂർവ്വസ്യാം ദിശി ശ്രിതാഃ	കിഴക്ക് ദിക്കിൽ ഉള്ളവരായ
യേ അഥ	യാതൊരു ആ
കൌശികഃ	കൌശികമുനിയും
യവക്രീതഃ	യവക്രീത മഹർഷിയും
ഗാർഗ്യഃ	ഗാർഗ്യമഹർഷിയും
ഗാലവഃ, ഏവ	ഗാലവ മഹർഷിയും
മേധാതിഥേഃ	മേധാതിഥിയുടെ
പുത്രഃ	പുത്രനായ
കണ്വഃ, ച	കണ്വ മഹർഷിയും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ദക്ഷിണാം	തെക്കെ
ദിശം സ്ഥിതാഃ	ദിക്കിൽ ഉള്ള
യേ തേ അഥ	യാതൊരു ആ
സപ്തസ്യഃ	സപ്തസ്യമഹർഷിയും
ആത്രേയഃ	ആത്രേയമഹർഷിയും
നമുചിഃ	നമുചിമഹർഷിയും
പ്രമുചിഃ	പ്രമുചിമഹർഷിയും
അഗസ്ത്യഃ ഭഗവാൻ	അഗസ്ത്യഭഗവാനും
അത്രിഃ ഭഗവാൻ	അത്രിഭഗവാനും
സുമുഖഃ	സുമുഖമഹർഷിയും
വിമുഖഃ	വിമുഖമഹർഷിയും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
സഹാഗസ്ത്യാഃ ച	അഗസ്ത്യരുടെ കൂടെ
ആജഗ്മുഃ.	വന്നെത്തി. [യുള്ളവരും

ഋഷദ്ഗുഃ കവഷോ ധൌമ്യോ രൌദ്രേയശ്ച മഹാഋഷിഃ
തേऽപ്യാജഗ്മുഃ സശിഷ്യാഃവൈ യേ ശ്രിതാഃ പശ്ചിമാം ദിശം 4
വസിഷ്ഠഃ കശ്യപോऽത്രിശ്ച വിശ്വാമിത്രഃ സഗൌതമഃ
ജമദഗ്നിർഭരദ്വാജസ്തേऽപി സപ്തർഷയസ്തഥാ
ഉദീച്യാം ദിശി യേ വിപ്രാ നിത്യമേവ നിവാസിനഃ. 5

പശ്ചിമാം	പടിഞ്ഞാറെ
ദിശം	ദിക്കിൽ
ശ്രിതാഃ	ഉള്ളവരായ
യേ തേ	യാതൊരു ആ
ഋഷദ്ഗുഃ	ഋഷദ്ഗുമഹർഷിയും
കവഷഃ	കവഷമഹർഷിയും
ധൌമ്യഃ	ധൌമ്യ മഹർഷിയും
രൌദ്രേയഃ	രൌദ്രേയൻ എന്ന
മഹാൻ ഋഷിഃ ച	മഹർഷിയും,
സശിഷ്യാഃ അപി വൈ	ശിഷ്യന്മാരോടു കൂടിയ വരായും
ഉദീച്യാം	വടക്ക
ദിശി	ദിക്കിൽ,
നിത്യം ഏവ	എന്നും
നിവാസിനഃ	വസിക്കുന്നവർ
യേ	യാതൊരുവരോ
തേ വിപ്രാഃ	ആ ബ്രാഹ്മണരായ
വസിഷ്ഠഃ,	വസിഷ്ഠ ഭഗവാൻ
കശ്യപഃ,	കശ്യപമഹർഷി,
അത്രിഃ,	അത്രിമഹർഷി,
സഗൌതമഃ	ഗൌതമമുനിയോടു കൂടിയ
വിശ്വാമിത്രഃ,	വിശ്വാമിത്ര മഹർഷി
ജമദഗ്നിഃ	ജമദഗ്നിമഹർഷി
ഭരദ്വാജഃ	ഭരദ്വാജമഹർഷി എന്നിങ്ങിനെയുള്ള
സപ്തർഷയഃ അപി	സപ്തർഷികളും
അഥ	ആ സമയം
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ,
ആജഗ്മുഃ.	എഴുന്നെള്ളി.

സംപ്രാപ്യ തേ മഹാത്മാനോ രാഘവസ്യ നിവേശനം
വിശ്രിതാഃ പ്രതിഹാരാർത്ഥം ഹുതാശനസമപ്രഭാഃ. 6

ഹുതാശന-സമപ്രഭാഃ	അഗ്നിയ്ക്കു തുല്യമായ കാന്തിയോടു കൂടിയ
തേ മഹാത്മാനഃ	ആ മഹാന്മാർ
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ
നിവേശനം	അരമനയിൽ
സംപ്രാപ്യ,	എത്തി,
പ്രതിഹാരാർത്ഥം	ദ്വാരപാലൻ ചെന്ന് വിവരം ഉണർത്തിക്കുന്നതിന്നായി
വിശ്രിതാഃ.	കാത്തിരുന്നു.

ദ്വാസ്ഥം പ്രോവാച ധർമ്മാത്മാ ഹ്യഗസ്ത്യോ മുനിസത്തമഃ
നിവേദ്യതാം മമാശരഥേർഋഷയോ വയമാഗതാഃ. 7

മുനിസത്തമഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠനും
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവുമായ
അഗസ്ത്യഃ ഹി,	അഗസ്ത്യഭഗവാൻ,
ദ്വാസ്ഥം,	ദ്വാരപാലകനോടായി
"ഋഷയഃ	"ഋഷികളായ
വയം	ഞങ്ങൾ
ആഗതാഃ	വന്നിരിക്കുന്നതായി,
മമാശരഥേഃ	ശ്രീരാമസ്വാമിയോടായി
നിവേദ്യതാം"	ഉണർത്തിക്കപ്പെടട്ടെ," എന്ന്
പ്രോവാച.	ഉരചെയ്തു.

പ്രതീഹാരസ്തതസ്തൂർണ്ണമഗസ്ത്യവചനോദിതഃ
സമീപം രാഘവസ്യൈവ പ്രവിവേശ മഹാത്മനഃ. 8

പ്രതീഹാരഃ	ദ്വാരപാലകൻ	രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
അഗസ്ത്യ-വചനോദിതഃ	അഗസ്ത്യഭഗവാന്റെ കല്പനയനുസരിച്ച്	സമീപം	തിരുമുമ്പിൽ
തതഃ	അവിടെനിന്നും	തൂർണ്ണം ഏവ	വേഗത്തിൽ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	പ്രവിവേശ.	എത്തി.

സ രാമം ദൃശ്യ സഹസാ പൂർണ്ണചന്ദ്രസമദ്യുതിം
അഗസ്ത്യം കഥയാമാസ സംപ്രാപ്തമൃഷിഭിഃ സഹ. 9

സഃ,	അവൻ,	ഋഷിഭിഃ സഹ	ഋഷികളോടുകൂടി
പൂർണ്ണചന്ദ്ര-സമദ്യുതിം	പൂർണ്ണചന്ദ്രനൊത്ത തേജസ്സോടുകൂടിയ	അഗസ്ത്യം	അഗസ്ത്യഭഗവാൻ
രാമം	ശ്രീരാമനെ	സംപ്രാപ്തം	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നതായി
ദൃശ്യ,	നോക്കി,	സഹസാ	ഉടനെ
		കഥയാമാസ.	ഉണർത്തിച്ചു.

ശ്രുത്വാ പ്രാപ്തൻ മുനീംസ്താംസ്തു പ്രത്യുത്ഥായ കൃതാഞ്ജലിഃ
രാമോഽഭിവാദ്യ പ്രയത ആസനാന്യാദിദേശ ഹ. 10

രാമഃ തു	ശ്രീരാമൻ	പ്രത്യുത്ഥായ	എഴുന്നേറ്റു
താൻ മുനീൻ	ആ ഋഷിമാർ	കൃതാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിക്കൂപ്പി
പ്രാപ്തൻ	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നതായി	അഭിവാദ്യ,	നമസ്കരിച്ച്,
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ആസനാനി	ആസനങ്ങളെ
പ്രയതഃ	വിനയപൂർവ്വം	ആദിദേശ ഹ.	നൽകി.

തേഷു കാഞ്ചനചിത്രേഷു മഹത്സു ച വരേഷു ച
യഥാർഹമുപവിഷ്ടാസ്തേ ആസനേഷ്വൃഷിപുംഗവാഃ. 11

തേ	ആ	മഹത്സു	വിശാലങ്ങളായ
ഋഷിപുംഗവാഃ	ച ഋഷിശ്രേഷ്ഠന്മാരും	വരേഷു ആസനേഷു	ഉത്തമാസനങ്ങളിൽ
തേഷു	ആ		
കാഞ്ചന-ചിത്രേഷു	സ്വർണ്ണാലംകൃതങ്ങളായ	യഥാർഹം ച	ഉചിതം പോലെ
		ഉപവിഷ്ടാഃ.	ഉപവേശിച്ചു.

രാമേണ കുശലം പൃഷ്ടാഃ സശിഷ്യാഃ സപുരോഗമാഃ
മഹർഷയോ വേദവിദോ രാമം വചനമബ്രുവൻ. 12

സശിഷ്യാഃ	ശിഷ്യന്മാരോടുകൂടിയവരും,	രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ
		കുശലം പൃഷ്ടാഃ,	കുശലപ്രശ്നം ചെയ്യപ്പെട്ടവരായി
സപുരോഗമാഃ	മുമ്പു ചെല്ലുന്ന പ്രധാനികളോടുകൂടിയവരും,	രാമം	ശ്രീരാമനോടായി
വേദവിദഃ	വേദജ്ഞന്മാരുമായ	വചനം അബ്രുവൻ.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.
മഹർഷയഃ,	മഹർഷികൾ,		

കുശലം നോ മഹാബാഹോ സർവ്വത്ര രഘുനന്ദന
ത്വാം തു ദിഷ്ട്യാ കുശലിനം പശ്യാമോ ഹതശാത്രവം. 13

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
രഘുനന്ദന!	ശ്രീരാമ!	ഹതശാത്രവം	ശത്രുക്കളൊടവനായും,
സർവ്വത്ര	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും	കുശലിനം	ക്ഷേമത്തോടുകൂടിയവനായും,
നഃ	ഞങ്ങൾക്ക	പശ്യാമഃ;	ഞങ്ങൾ കാണുന്നു;
കുശലം തു;	ക്ഷേമം തന്നെ;	ദിഷ്ട്യാ!	ഭാഗ്യം തന്നെ!

ന ഹി ഭാരഃ സ തേ രാമ രാവണഃ പുത്രപൌത്രവാൻ. 14

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	രാവണഃ,	രാവണൻ,
പുത്ര-പൌത്രവാൻ	പുത്രപൌത്ര സമേതനായ	തേ ഹി	നിന്തിരുവടിക്കാണെന്നാൽ
സഃ	അ	ഭാരഃ ന.	നിസ്സാരൻതന്നെ.

സധനസ്ത്വം ഹി ലോകാംസ്ത്രീൻ വിജയേഥാ ന സംശയഃ
ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ ഹതോ രാമ രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ. 15

"സധനഃ	"കോദണ്ഡപാണിയായ	രാമ!	ശ്രീരാമ!
ത്വം ഹി	നിന്തിരുവടിയാകട്ടെ,	രാക്ഷസേശ്വരഃ	രാക്ഷസരാജാവായ
ത്രീൻ ലോകാൻ	ത്രൈലോക്യങ്ങളേയും	രാവണഃ,	രാവണൻ,
വിജയേഥാഃ,	ജയിക്കുന്നതാണ്,	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
സംശയഃ ന;	സംശയമില്ല;	ഹതഃ	കൊല്ലപ്പെട്ട
		ദിഷ്ട്യാ!	ഭാഗ്യംതന്നെ.

ദിഷ്ട്യാ വിജയിനം ത്വാ ദ്യ പശ്യാമഃ സഹ സീതയാ. 16

"ത്വാ	"നിന്തിരുവടിയെ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
സീതയാ സഹ	സീതാദേവിയോടുംകൂടി	ദിഷ്ട്യാ	ഭാഗ്യംകൊണ്ട്
വിജയിനം	വിജയിയായി	പശ്യാമഃ.	സന്ദർശിപ്പാൻ ഞങ്ങൾക്കു സംഗതിയായി.

ദിഷ്ട്യാ പ്രഹസ്തോ വികടോ വിരൂപാക്ഷോ മഹോദരഃ
അകമ്പനശ്ച ദുർദ്ധർഷോ നിഹതാസ്തേ നിശാചരാഃ. 17

"തേ	"അ	മഹോദരഃ	മഹോദരനും
നിശാചരാഃ	രാക്ഷസന്മാരായ	ദുർദ്ധർഷഃ	ദുർജ്ജയനായ
പ്രഹസ്തഃ	പ്രഹസ്തനും	അകമ്പനഃ ച	അകമ്പനനും
വികടഃ	വികടനും	നിഹതാഃ;	കൊല്ലപ്പെട്ടു;
വിരൂപാക്ഷഃ	വിരൂപാക്ഷനും	ദിഷ്ട്യാ.	ഇതും ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യംതന്നെ.

യസ്യ പ്രമാണാദ്വിപുലം പ്രമാണം നേഹ വിദ്യതേ
ദിഷ്ട്യാ തേ സമരേ രാമ കുംഭകർണ്ണോ നിപാതിതഃ. 18

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	ന ദ്വിദൃതേ	ഇല്ലയോ അങ്ങിനെയു
യസ്യ	യാതൊരുത്തന്റെ	കുംഭകർണ്ണഃ,	കുംഭകർണ്ണൻ, [ള
പ്രമാണാത്	ദേഹപ്രമാണത്തെക്കാ	തേ	നിന്തിരുവടിയുമായു
വിപുലം	വലുതായ [ളും	സമരേ	യുദ്ധത്തിൽ
പ്രമാണം	ആകൃതി	നിപാതിതഃ;	കൊന്നുവീഴ്ത്തപ്പെട്ടു;
ഇഹ	ഈ ലോകത്തിൽ	ദിഷ്ട്യാ!	ഭാഗ്യംതന്നെ!

ത്രിശിരാശ്ചാതികായശ്ച ദേവാന്തകനരാന്തകൌ
ദിഷ്ട്യാ തേ നിഹതാ രാമ മഹാവീര്യാ നിശാചരാഃ. 19

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അതികായഃ	അതികായനും
തേ	അ	ദേവാന്തക- നരാന്തകൌ ച	ദേവാന്തകനും നരാന്തകനും
മഹാവീര്യാഃ	മഹാവീര്യശാലികളായ		
നിശാചരാഃ	രാക്ഷസന്മാരായ	നിഹതാഃ	കൊല്ലപ്പെട്ടതും
ത്രിശിരാഃ ച	ത്രിശിരസ്സും	ദിഷ്ട്യാ!	അനുഗ്രഹംതന്നെ.

കുംഭശ്ചൈവ നികുംഭശ്ച രാക്ഷസൌ ഭീമദർശനൌ
ദിഷ്ട്യാ തൌ നിഹതൌ രാമ കുംഭകർണ്ണസുതൌ മൃധേ. 20

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	തൌ	അ
ഭീമദർശനൌ	ഭയങ്കരരൂപികളും	രാക്ഷസൌ ച,	രണ്ടു രാക്ഷസന്മാരും,
കുംഭകർണ്ണ- സുതൌ ഏവ	കുംഭകർണ്ണന്റെ പുത്ര ന്മാരും അയ	മൃധേ	പോരിൽ
		നിഹതൌ;	കൊല്ലപ്പെട്ടു;
കുംഭഃ	കുംഭൻ	ദിഷ്ട്യാ.	ഇതും ഭാഗ്യംതന്നെ!
നികുംഭഃ ച	നികുംഭൻ എന്ന		

യുദ്ധോന്മത്തശ്ച മത്തശ്ച കാലാന്തകയമോപമൌ
യജ്ഞകോപശ്ച ധൂമ്രാക്ഷോ ജംബുമാലീ മഹോദരഃ 21
കുവ്വന്തഃ കദനം ഘോരമേതേ ശസ്ത്രാസ്ത്രപാരഗാഃ
അന്തകപ്രതിമൈർബ്ബാണൈർദിഷ്ട്യാ വിനിഹതാസ്ത്വയാ. 22

"ഏതേ	"ഈ	കാലാന്തക- യമോപമൌ	പ്രളയകാല മൃത്യു വൊത്ത
ശസ്ത്രാസ്ത്ര- പാരഗാഃ	ശസ്ത്രാസ്ത്രപ്രയോഗങ്ങ ളിൽ കരകണ്ടവരും	യുദ്ധോന്മത്തഃ	യുദ്ധോന്മത്തനും
		മത്തഃ ച	മത്തനും
ഘോരം	ഭയങ്കരമായ	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
കദനം	പാപകൃത്യത്തെ	അന്തക- പ്രതിമൈഃ	മൃത്യുസദൃശങ്ങളായ
കുവ്വന്തഃ ച	ചെയ്യുന്നവരുമായ	ബാണൈഃ	ബാണങ്ങളാൽ
യജ്ഞകോപഃ	യജ്ഞകോപനും	വിനിഹതാഃ;	കൊല്ലപ്പെട്ടു;
ധൂമ്രാക്ഷഃ	ധൂമ്രാക്ഷനും	ദിഷ്ട്യാ.	എന്നതും സന്തോഷം തന്നെ.
ജംബുമാലിഃ	ജംബുമാലിയും		
മഹോദരഃ ച	മഹോദരനും		

ദിഷ്ട്യാ തപം രാക്ഷസേന്ദ്രേണ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമുപാഗതഃ
ദേവതാനാമവധ്യേന വിജയം പ്രാപ്തവാനസി. 23

"തപം	"നിന്തിരുവടി	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ഉപാഗതഃ	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധംചെയ്ത്
ദേവതാനാം	ദേവന്മാക്കുംകൂടി	വിജയം	വിജയം
അവധ്യേന	കൊല്ലുവാൻ സാധിക്കാത്ത	പ്രാപ്തവാൻ അസി	നേടി
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ	രാക്ഷസേന്ദ്രനുമായി	ദിഷ്ട്യാ.	എന്നതും ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യംതന്നെ.

സഹ്യമേതന്മഹാബാഹോ രാവണസ്യ നിബർഹണം
അസഹ്യമേതത്സംപ്രാപ്തം രാവണേർയന്നിബർഹണം. 24

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ ശ്രീരാമ!	രാവണേഃ	രാവണ പുത്രനായ ഇന്ദ്രജിത്തിന്ന്
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	സംപ്രാപ്തം	സംഭവിച്ചതായ
ഏതത്	ഈ	യത്	യാതൊരു
നിബർഹണം	നാശം	നിബർഹണം ഏതത്	ഈ നാശമാകട്ടെ
സഹ്യം;	അതുതന്നെ പറയത്തക്ക ഒന്നല്ല;	അസഹ്യം.	അസാദ്ധ്യമായ്തന്നെ.

സംഖ്യേ തസ്യ ന കിംചിത്തു രാവണസ്യ പരാഭവഃ
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമനുപ്രാപ്തോ ദിഷ്ട്യാ തേ രാവണിർഹതഃ. 25

"സംഖ്യേ	"യുദ്ധത്തിൽ	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം അനുപ്രാപ്തഃ	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിലേറ്റ
തസ്യ	ആ	രാവണിഃ	ഇന്ദ്രജിത്ത്
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ വൈഭവത്താൽ
പരാഭവഃ	നാശം	ഹതഃ,	കൊല്ലപ്പെട്ടു എന്നുള്ള സംഗതി,
കിംചിത് ന;	നിന്തിരുവടിക്ക് അതുതന്നെ ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കത്തക്ക ഒരു കായ്മല്ല;	ദിഷ്ട്യാ!	അത്യന്തം ശ്രേയസ്കരം തന്നെ.
തു	എന്നാൽ		

[മഹിമയേറിയവനായ നിന്തിരുവടിക്ക് ഈ രാവണനെ നേരിൽ വധിച്ചു എന്നുള്ളത് മുമ്പുള്ള തിനേക്കാളും മഹിമയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ഒന്നാണെന്നു പറവാനില്ല. എന്നാൽ നിന്തിരുവടിയുടെ വൈഭവത്താൽ ലക്ഷ്മണൻ തിരോഹിതനായി യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന രാവണിയെ വധിച്ചു എന്നത് നിന്തിരുവടിയുടെ കേവലവാത്സല്യത്തിന്ന് മഹിമ കൂട്ടുന്നതുതന്നെ. (സത്യ. തി.)]

ദിഷ്ട്യാ തസ്യ മഹാബാഹോ കാലസ്യേവാഭിധാവതഃ
മുക്തഃ സുരരിപോർവീര പ്രാപ്തശ്ച വിജയസ്ത്വയാ. 26

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ
വീര!	വീര!
കാലസ്യ	യമനെന്ന
ഇവ,	പോലെ,
അതിധാവതഃ	(മറഞ്ഞുനിന്ന്) ഏറെ തിക്കുന്ന
സുരരിപോഃ	ദേവശത്രുവായ
തസ്യ	അവന്റെ വക്കൽ നിന്ന് (അസ്ത്രബന്ധത്തിൽ നിന്ന്)
മുക്തഃ;	മോചിക്കപ്പെട്ട;
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
വിജയഃ ച	വിജയവും
പ്രാപ്തഃ;	പ്രാപിക്കപ്പെട്ട;
ദിഷ്ട്യാ!	നിന്തിരുവടിയെ ഞങ്ങൾം കൊണ്ടാടുന്നു.

സോഽവധ്യഃ സർവ്വഭൂതാനാം മഹാമായാധരോ യുധി
വിസ്മയസ്തേഷ ചാസ്മാകം തച് ശ്രുതേന്ദ്രജിതം ഹതം. 27

"സഃ ച	"അവനും
യുധി	പോരിൽ
മഹാമായാധരഃ;	മഹാമായാവിയാകുന്നു;
സർവ്വഭൂതാനാം	എല്ലാ പ്രാണികൾക്കും
അവധ്യഃ;	അവധ്യൻ;
തത്	അതുകൊണ്ട്
ഇന്ദ്രജിതം തു	ആ ഇന്ദ്രജിത്തിനേയും കൂടി
ഹതം	കൊല്ലപ്പെട്ടവനായി
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടതിനാലാണ്
അസ്മാകം	ഞങ്ങൾക്ക്
ഏഷഃ	ഇമ്മാതിരിയായ
വിസ്മയഃ.	ആശ്ചര്യമുണ്ടാകുന്നത്.

ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ രാക്ഷസാഃ കാമരൂപിണഃ
ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ ഹതാ വീരാ രഘൂണാം കുലവർദ്ധന. 28

"രഘൂണാം കുലവർദ്ധന!	"ഹേ രഘുകുലസംവർദ്ധക!
കാമരൂപിണഃ	യഥോചിതമായ രൂപത്തെ എടുക്കുന്ന
ഏതേ രാക്ഷസാഃ ച,	ഈ രാക്ഷസന്മാരും,
അന്യേ ബഹവഃ	മറനേകം
വീരാഃ ച,	വീരന്മാരും,
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ഹതാഃ,	കൊല്ലപ്പെട്ട, എന്നതു്
ദിഷ്ട്യാ.	നല്ലകാലംതന്നെ.

ഇതോ പുണ്യാമിമാം വീര സൌമ്യാമഭയദക്ഷിണാം
ദിഷ്ട്യാ വർത്സി കാകുത്സ്ഥ ജയേനാമിത്രകർശന. 29

"അമിത്രകർശന!	"ശത്രുക്കളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനായ
വീര!	വീര!
കാകുത്സ്ഥ!	കാകുത്സ്ഥ!
പുണ്യാം	പുണ്യവും
സൌമ്യാം	ഉത്കൃഷ്ടവുമായ
ഇമാം അഭയദക്ഷിണാം	ആരിൽനിന്നും ഭയമുണ്ടാകയില്ലെന്നുള്ളതായ ഈ ദൈവത്തെ
ഇതോ	നൽകി
ജയേന	ജയത്താൽ
വർത്സി;	നിന്തിരുവടി പരിശോഭിക്കുന്നു;
ദിഷ്ട്യാ!	എന്തുഭാഗ്യം!"

ശ്രുത്വാ തു തേഷാം വചനമൃഷീണാം ഭാവിതാത്മനാം
വിസ്മയം പരമം ഗത്വാ രാമഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്. 30

ഭാവിതാത്മനാം	ആത്മജ്ഞാനികളായ	വിസ്മയം ഗത്വാ,	ആശ്ചര്യം പൂണ്ട്,
തേഷാം	ആ	രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
ഋഷീണാം	ഋഷികളുടെ	പ്രാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
വചനം ശ്രുത്വാ	മൊഴികേട്ട്	തു	ഇപ്രകാരം
പരമം	അതിയായ	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഭഗവന്തഃ കുംഭകർണ്ണം രാവണം ച നിശാചരം
അതിക്രമ്യ മഹാവീര്യൌ കിം പ്രശംസഥ രാവണിം. 31

"ഭഗവന്തഃ	"ഭഗവാന്മാരായ നിങ്ങൾ	രാവണം ച	രാവണനേയും
		അതിക്രമ്യ	വിട്ട്
മഹാവീര്യൌ	മഹാവീര്യവാന്മാരായ	രാവണിം	ഇന്ദ്രജിത്തിനെ
കുംഭകർണ്ണം	കുംഭകർണ്ണനേയും	പ്രശംസഥ	പ്രശംസിക്കുന്നത്
നിശാചരം	രാക്ഷസനായ	കിം?	എന്തുകൊണ്ടാണ്?

മഹോദരം പ്രഹസ്തം ച വിരൂപാക്ഷം ച രാക്ഷസം
മത്തോന്മത്തൌ ച ദുർധർഷൌ ദേവാന്തകനരാന്തകൌ 32
അതികായം ത്രിശിരസം ധൂമ്രാക്ഷം ച നിശാചരം.
അതിക്രമ്യ മഹാവീര്യാൻ കിം പ്രശംസഥ രാവണിം. 33

"മഹാവീര്യാൻ	"മഹാവീരന്മാരായ	ദേവാന്തക-നരാന്തകൌ	ദേവാന്തകനേയും നരാന്തകനേയും
മഹോദരം	മഹോദരനേയും	അതികായം	അതികായനേയും
പ്രഹസ്തം	പ്രഹസ്തനേയും	ത്രിശിരസം ച	ത്രിശിരസ്സിനേയും
വിരൂപാക്ഷം	വിരൂപാക്ഷനെന്ന	ധൂമ്രാക്ഷം	ധൂമ്രാക്ഷൻ എന്ന
രാക്ഷസം ച	രാക്ഷസനേയും	നിശാചരം ച	രാക്ഷസനേയും
ദുർധർഷൌ	ബലത്താൽ ഗർവ്വിഷ്ഠന്മാരായ	അതിക്രമ്യ	വിട്ട്
		രാവണിം	ഇന്ദ്രജിത്തിനെ
മത്തോ-ന്മത്തൌ ച	മത്തനേയും ഉന്മത്തനേയും	പ്രശംസഥ	പ്രശംസിക്കുന്ന കാരണമെന്ത്?
		കിം?	

കീദൃശോ വൈ പ്രഭാവോഽസ്യ കിം ബലം കഃ പരാക്രമഃ
കേന വാ കാരണേനൈഷ രാവണാദതിരിച്യതേ. 34

"അസ്യ	"ഇവന്റെ	കഃ?	എങ്ങിനെയുള്ളതാണ്?
പ്രഭാവഃ	പ്രഭാവം	ഏഷഃ	ഇവൻ
കീദൃശഃ വൈ?	എങ്ങിനെയുള്ളതാണ്?	രാവണാത്	രാവണനേക്കാളും
ബലം	ബലം	അതിരിച്യതേ	മേലാണെന്നുള്ളത്
കിം?	എങ്ങിനെയുള്ളതാണ്?	കേന	എന്തു
പരാക്രമഃ	പരാക്രമം	കാരണേന വാ?	കാരണത്താലാണ്?

ശക്രോഽപി വിജിതസ്തേന കഥം ലബ്ധ്വവരശ്ച സഃ
കഥം ച ബലവാൻ പുത്രോ ന പിതാ തസ്യ രാവണഃ. 35

"തേന	"അവനാൽ	തസ്യ പിതാ	അവന്റെ പിതാവായ
ശക്രഃ അപി	ഇന്ദ്രനും കൂടി	രാവണഃ ച	രാവണനും കൂടി
വിജിതഃ ച	ജയിക്കപ്പെട്ടവല്ലൊ?	ന;	അത്ര ബലവാനല്ല;
സഃ	അവൻ	പുത്രഃ	പുത്രൻ
ലബ്ധവരഃ	വരം നേടിയത്	ബലവാൻ	ബലവാനായത്
കഥം?	എപ്രകാരമാണ്?	കഥം?	എങ്ങിനെ?

ശക്യം യദി മയാ ശ്രോതും ന ഖലാജ്ഞാപയാമി വഃ
യദി ഗുഹ്യം ന ചേദുക്തും ശ്രോതുമിച്ഛാമി കഥ്യതാം. 36

"വഃ	"ഭവാന്മാരേ	ഗുഹ്യം യദി	ഗോപ്യമല്ലെന്നുള്ള
ആജ്ഞാപയാമി ന;	ഞാൻ ശാസിക്കയല്ല;	ന ചേത്	പക്ഷം
മയാ ശ്രോതും	എന്നാൽ കേൾക്കപ്പെ	ശ്രോതും	കേൾക്കുന്നതിന് ഞാ
ശക്യം യദി,	ട്ടുവാൻ പാടുള്ളപക്ഷം,	ഇച്ഛാമി;	നാഗ്രഹിക്കുന്നു;
വക്തും	പറവാൻ	ഖലു	അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ
		കഥ്യതാം."	കഥിക്കപ്പെടട്ടെ."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രഥമഃ സർഗ്ഗഃ = ഒന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 20760; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 36.

ദ്വിതീയഃ സർഗ്ഗഃ = രണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[പൌലസ്ത്യാത് പത്തിഃ = വിശ്രവസ്സിന്റെ ഉത് പത്തി.]

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ
കുംഭയോനിർമഹാതേജാ രാമമേതദുവാച ഹ. 1

തസ്യ	ആ	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	കുംഭയോനിഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	രാമം	ശ്രീരാമനോടായി
തത് വചനം	ആ മൊഴി	ഏതത്	ഇപ്രകാരം
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ഉവാച ഹ.	ഉരചെയ്തു.

ശൃണു രാമ യഥാവൃത്തം തസ്യ തേജോബലം മഹത്
ജഘാന ശത്രൂൻ യേനാസൌ ന ച വധ്യഃ സ ശത്രുഭിഃ. 2

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	യേന,	യാതൊരുകാരണമോ
അസൌ ശത്രൂൻ	ഇവൻ ശത്രുക്കളെ		അതിനെയും
ജഘാന ച,	വധിച്ചതും,	തസ്യ	അവന്റെ
സഃ	അവൻ	മഹത് തേജഃ	മഹത്തായ പരാക്രമ
ശത്രുഭിഃ	ശത്രുക്കളാൽ	ബലം	ബലത്തെയും [ത്തെയും
ന വധ്യഃ	ജയിക്കപ്പെടാത്തവനാ	യഥാവൃത്തം	വിസ്തരിച്ചുരചെയ്യുന്ന
	യിരുന്നു എന്നുള്ളതിനും	ശൃണു.	ശ്രവിച്ചാലും. [തിനെ

ജയം തേ രാവണസ്യാഹം കുലം ജന്മ ച രാഘവ.
വരപ്രദാനം ച തഥാ തസ്മൈ ദത്തം ബ്രവീമി തേ. 3

"രാഘവ!	"ശ്രീരാമ!	തസ്മൈ	അവന്ന്
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	വരപ്രദാനം	വരം നൽകപ്പെട്ടതി
കുലം	കുലത്തേയും	ദത്തം ച,	നേയും
ജന്മ	ഉല്പത്തിയേയും	തേ	നിന്തിരുവടിയോട്
ജയം ച	ദിഗ്ജയത്തേയും	അഹം	ഞാൻ
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	ബ്രവീമി.	ഉണർത്തിക്കുന്നുണ്ട്.

പുരാ കൃതയുഗേ രാമ പ്രജാപതിസുതഃ പ്രഭുഃ
പുലസ്ത്യോ നാമ ബ്രഹ്മർഷിഃ സാക്ഷാദിവ പിതാമഹഃ. 4

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	ബ്രഹ്മർഷിഃ;	ഒരു ബ്രഹ്മർഷിയുണ്ടായി
പുരാ	പണ്ട്		രുന്നു;
കൃതയുഗേ	കൃതയുഗത്തിൽ	പ്രജാപതി-	ബ്രഹ്മാവിന്റെ പു
പ്രഭുഃ	സർവ്വശക്തനായ	സുതഃ;	ത്രൻ;
പുലസ്ത്യഃ നാമ	പുലസ്ത്യനെന്ന	സാക്ഷാത്	സാക്ഷാൽ
		പിതാമഹഃ ഇവ	ബ്രഹ്മദേവതുല്യൻ.

നാനുകീർത്ത്യാ ഗുണാസ്തസ്യ ധർമ്മതഃ ശീലതസ്തഥാ
പ്രജാപതേഃ പുത്ര ഇതി വക്തും ശക്യം ഹി നാമതഃ. 5

"ധർമ്മതഃ	"ധർമ്മം കൊണ്ടും	'പ്രജാപതേഃ	'ബ്രഹ്മാവിന്റെ
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ	പുത്രഃ'	പുത്രൻ'
ശീലതഃ	ശീലം കൊണ്ടും	ഇതി നാമതഃ	എന്നുള്ള പേർ കൊണ്ടു
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	ഹി	തന്നെ
ഗുണാഃ	ഗുണങ്ങളും	വക്തും ശക്യം	അറിയപ്പെടാവുന്നതാ
അനുകീർത്ത്യാഃ ന;	എപ്രകാരമുള്ളവയെ ന്ന് വർണ്ണിപ്പാൻ സാദ്ധ്യമല്ല;		ണ്.

സ തു ധർമ്മപ്രസംഗേന മേരോഃ പാർശ്വേ മഹാഗിരേഃ
ത്രിണബിന്ദുശ്രമം ഗത്വാ ന്യവസന്മുനിപുംഗവഃ. 6

"ധർമ്മ- പ്രസംഗേന	"ധർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തി ന്നായി	പാർശ്വേ	താഴ്വരയിൽ
സഃ	അ	ത്രിണബിന്ദുശ്രമം തു	ത്രിണബിന്ദുമഹർഷിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ
മുനിപുംഗവഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠൻ	ഗത്വാ	ചെന്ന്
മേരോഃ മഹാഗിരേഃ	മേരുവാകുന്ന മഹാപ വ്വതത്തിന്റെ	ന്യവസത്.	വസിച്ചുവന്നു.

തപസ്തേപേ സ ധർമ്മാത്മാ സ്വാദ്ധ്യായനിയതേന്ദ്രിയഃ. 7

"സഃ	"ആ
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവ്
സ്വാധ്യായനിയതേന്ദ്രിയഃ	വേദാദ്ധ്യയനത്താൽ തന്നെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ അടക്കിക്കൊണ്ട്
തപഃ തേപേ.	തപസ്സുചെയ്തു.

ദേവപന്നാഗകന്യാശ്ച രാജർഷിതനയാശ്ച യാഃ
ക്രീഡന്ത്യോഽപ്സരസശ്ചൈവ തം ദേശമുപചക്രമുഃ. 8

"ദേവപന്നഗകന്യാഃ	"ദേവകന്യകമാരും ഉരഗകന്യകമാരും
രാജർഷിതനയാഃ ച	രാജർഷികന്യകകളും,
യാഃ	യാതൊരു
അപ്സരസഃ ച	അപ്സരസ്ത്രീകളും
ക്രീഡന്ത്യഃ ച	ക്രീഡിക്കുന്നവരായുള്ള
തം ദേശം ഏവ	ആ പ്രദേശത്തിലേക്കു
ഉപചക്രമുഃ.	വന്നുചേർന്നു.

സർവ്വർത്തുഷൂപഭോഗ്യത്വാദ്രമ്യത്വാത് കാനനസ്യ ച
നിത്യശസ്താസ്മിൻ തം ദേശം ഗത്വാ ക്രീഡന്തി കന്യകാഃ 9
ഗായന്ത്യോ വാദയന്ത്യശ്ച ലാസയന്ത്യസ്തഥൈവ ച
മുനേസ്തപസ്വിനസ്തസ്യ വിഘ്നം ചക്രുരനിന്ദിതാഃ. 10

"അനിന്ദിതാഃ	"ദോഷരഹിതകളായ
താഃ	ആ
കന്യകാഃ,	കന്യകമാർ,
ഗായന്ത്യഃ	പാട്ടുകൾ പാടിക്കൊണ്ടും
വാദയന്ത്യഃ ച	വീണമുതലായ വാദ്യങ്ങൾവായിച്ചുകൊണ്ടും
തഥാ ഏവ	അപ്രകാരംതന്നെ
ലാസയന്ത്യഃ ച	നൃത്തങ്ങൾ ആടിക്കൊണ്ടും
സർവ്വർത്തുഷു	എല്ലാ ഋതുക്കളിലും
ഉപഭോഗ്യത്വാത്	സുഖാനുഭവത്തിനുള്ള സൌകര്യമുള്ളതുകൊണ്ടും
കാനനസ്യ	കാട്ടിന്റെ
രമ്യത്വാത്	മനോഹരതകൊണ്ടും
തം	ആ
ദേശം	ദേശത്തിലേക്കായി
നിത്യശഃ	നിത്യവും
ഗത്വാ	ചെന്ന്
ക്രീഡന്തി;	കളിക്കുപതിവായിരുന്നു;
തു,	ഇപ്രകാരം,
തപസ്വിനഃ	തപസ്സുചെയ്തിരുന്ന
തസ്യ	ആ
മുനേഃ	മുനിവരന്ന്
വിഘ്നം	വിഘ്നത്തെ
ചക്രുഃ.	ഉണ്ടാക്കി.

അഥ ക്രുദ്ധോ മഹാതേജാ വ്യാജഹാര മഹാമുനിഃ
യാ മേ ദർശനമാഗച്ഛേത് സാ ഗർഭം ധാരയിഷ്യതി. 11

"അഥ	"അപ്പോൾ
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
മഹാമുനിഃ	ആ മഹർഷി
ക്രുദ്ധഃ,	കോപിച്ച്,
'യാ	'യാതൊരുവൾ
മേ	എന്റെ
ദർശനം	ദൃഷ്ടിക്കു
ആഗച്ഛേത്,	ഗോചരയായി വരിക [മോ,
സാ	അവൾ
ഗർഭം	ഗർഭം
ധാരയിഷ്യതി,'	ധരിക്കുന്നതാണ്,'
വ്യാജഹാര.	ശപിച്ചു. [എന്ന്

താസ്തു സർവ്വാഃ പ്രതിശ്രുത്യ തസ്യ വാക്യം മഹാത്മനഃ
ബ്രഹ്മശാപഭയാത് ഭീതാസ്തം ദേശം നോപചക്രമുഃ. 12

"താഃ	"അവർ
സർവ്വാഃ തു	എല്ലാവരും
തസ്യ	അ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്റെ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
പ്രതിശ്രുത്യ	കേട്ട്
ബ്രഹ്മശാപ-ഭയാത്	ബ്രാഹ്മണശാപംകൊണ്ടുള്ള ആപത്തിനാൽ
ഭീതാഃ,	ഭീതിപൂണ്ടവരായ്,
തം	അ
ദേശം	പ്രദേശത്തെ
ഉപചക്രമുഃ ന.	അടുത്തതേയില്ല.

തൃണബിന്ദോസ്തു രാജർഷേസ്തനയാ ന ശൃണോതി തത് 13
ഗത്വാऽऽശ്രമപദം തത്ര വിചചാര സുനിർഭയാ. 14

"തൃണബിന്ദോഃ	"തൃണബിന്ദുവെന്ന
രാജർഷേഃ	രാജർഷിയുടെ
തനയാ തു	മകളാവട്ടെ
തത്	അ ശാപത്തെക്കുറിച്ച്
ന ശൃണോതി;	അറികയുണ്ടായില്ല;
തത്ര	അതിനാൽ
സുനിർഭയാ	യാതൊരു ഭയവുംകൂടാതെ
ആശ്രമപദം	ആശ്രമത്തിൽ
ഗത്വാ	ചെന്ന്
വിചചാര.	സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

തസ്മിൻ കാലേ മഹാതേജാഃ പ്രാജാപത്യോ മഹാർഷിഃ
സ്വാധ്യായമകരോത്തത്ര തപസാ ഭാവിതഃ സ്വയം. 15

"തത്ര	"അവിടെ
തസ്മിൻ	അ
കാലേ	സമയത്തിൽതന്നെ
പ്രാജാപത്യഃ	പ്രജാപതിയുടെ പുത്രനും
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയുമായ
മഹാൻ ഋഷിഃ	മഹർഷി
സ്വയം	തന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ
തപസാ	തപസ്സുകൊണ്ട്
ഭാവിതഃ	ഇന്ദ്രിയങ്ങളേയും ചിത്തത്തെയും ഒതുക്കിക്കൊണ്ട്
സ്വാധ്യായം	വേദാദ്ധ്യയനം
അകരോത്.	ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

സാ തു വേദശ്രുതിം ശ്രുത്വാ ദൃഷ്ട്വാ വൈ തപസോ നിധിം
അഭവത് പാണ്ഡുദേഹാ സാ സുവ്യഞ്ജിതശരീരജാ. 16

"സാ	"അവർ
വേദശ്രുതിം	വേദഘോഷത്തെ
ശ്രുത്വാ,	ശ്രവിച്ച്,
തപസഃ നിധിം തു	തപോനിധിയായ മഹർഷിയേയും
ദൃഷ്ട്വാ ഏവ	വീക്ഷിച്ച്, ഉടനേതന്നെ
സാ	അവർ
സുവ്യഞ്ജിത-ശരീരജാ	നല്ലപോലെ വ്യക്തമായ ഗർഭത്തെ ധരിക്കുന്നവളായും
പാണ്ഡുദേഹാ വൈ	വിളർത്ത ദേഹത്തോടുകൂടിയവളായും
അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

ബഭ്രുവ ച സമുദ്വിഗ്നാ ദൃഷ്ട്വാ തദ്ദോഷമാത്മനഃ
ഇദം മേ കിം തു ഇതി ജ്ഞാത്വാ പിതുർഗ്ഗത്വാ ऽऽശ്രമേ സ്ഥിതാ. 17

"ആത്മനഃ	"തനിക്കുണ്ടായ	ജ്ഞാത്വാ	ഓത്ത്
തത്	ആ	സമുദ്വിഗ്നാ	വളരെ സങ്കടപ്പെട്ടുന്ന വളായി
ദോഷം	വികാരത്തെ		
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു,	ബഭ്രുവ;	വേഗിച്ചു;
'മേ	'എനിക്കു്	ച	അനന്തരം
ഇദം	ഇത്	പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
കിം തു?'	എന്താണ്?'	ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ	ഗത്വാ സ്ഥിതാ.	ചെന്നുനിന്നു.

താം തു ദൃഷ്ട്വാ തഥാഭ്രുതാം തൃണബിന്ദുരഥാബ്രവീത്
കിം ത്വമേതത്തപോദൃശം ധാരയസ്യാത്മനോ വപുഃ. 18

"തൃണബിന്ദുഃ തു	"തൃണബിന്ദുമഹർഷിയും	ആത്മനഃ	നിന്റെ
തഥാഭ്രുതാം	അപ്രകാരമായിന്ന	ഏതത്	ഈ
താം തു	അവളെ	വപുഃ,	ശരീരത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു,	അദൃശം	നിലയില്ലാത്തവിധം
അഥ	ഇങ്ങിനെ	ധാരയസി	ധരിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ!
അബ്രവീത്;	ചോദിച്ചു;	കിം?'	എന്തുകാരണത്താലാണ്?'
'ത്വം	'നീ		

സാ തു കൃത്വാ ऽഞ്ജലിം ദീനാ കന്യോവാച തപോധനം
ന ജാനേ കാരണം താത യേന മേ രൂപമീദൃശം 19
കിം തു പൂർവ്വം ഗതാസ്മ്യേകാ മഹർഷേർഭാവിതാത്മനഃ
പുലസ്ത്യസ്യാശ്രമം ദിവ്യമനേപഷ്ടം സപസഖീജനം 20
ന ച പശ്യാമ്യഹം തത്ര കാംചിദഭ്യാഗതാം സഖീം
രൂപസ്യ തു വിപര്യ്യാസം ദൃഷ്ട്വാ ത്രാസാദിഹാഗതാ. 21

"സാ	"ആ	ന ജാനേ;	ഞാൻ അറിയുന്നില്ല;
കന്യാ	കന്യക	കിം തു	എന്നാൽ
ദീനാ	സങ്കടപ്പെട്ട്	പൂർവ്വം	കുറച്ചുമുമ്പ്
അഞ്ജലിം കൃത്വാ,	തൊഴുതുംകൊണ്ടു,	സപസഖീജനം	എന്റെ സഖികളെ
		അനേപഷ്ടം	അനേപഷിക്കുന്നതിന്നായി
തപോധനം	മഹർഷിയെനോക്കി		
'താത!	'പിതാവേ!	ഭാവിതാത്മനഃ	ആത്മജ്ഞാനിയായ
മേ	എന്റെ	പുലസ്ത്യസ്യ മഹർഷേഃ	പുലസ്ത്യമഹർഷിയുടെ
രൂപം തു	രൂപം മാത്രം	ദിവ്യം	ദിവ്യമായ
ഈദൃശം	ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്നത്	ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിൽ
യേന	എന്തുകൊണ്ടോ	ഏകാ	ഒറ്റയ്ക്ക്
കാരണം	ആ കാരണത്തെ		

ഗതാ അസ്മി;	ഞാൻ പോകയുണ്ടായി;	വിപര്യാസം തു	മാറിയതെ മാത്രം
തത്ര കാഞ്ചിത്	അവിടെ ഒരു	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
സഖീം ച	സഖിയെങ്കിലും	ത്രാസാത്	ഭയത്താൽ
അദ്യാഗതാം	വന്നിരിക്കുന്നതായി	ഇഹ അഹം	ഇവിടെ ഞാൻ
ന പശ്യാമി;	ഞാൻ കാണുകയുണ്ടാ	ആഗതാ,'	ഓടിവന്നതാണ്,'
രൂപസ്യ	ദേഹത്തിന്റെ [യില്ല!	ഉവാച.	എന്നുപറഞ്ഞു.

തൃണബിന്ദുസ്തു രാജർഷിസ്തപസാ ദ്യോതിതപ്രഭഃ
ധ്യാനം വിവേശ തച്ചാപി ഹ്യപശ്യദ്ഋഷികമ്മജം. 22

"തപസാ	"തപസ്സുകൊണ്ടു	വിഭവശ;	കയ്യൊണ്ടു;
ദ്യോതിതപ്രഭഃ	ഉണ്ടായ ജ്ഞാനദൃഷ്ടി യോടുകൂടിയ	അപി ച	അതിനുശേഷം
		തത്	അത്
തൃണബിന്ദുഃ	തൃണബിന്ദു എന്ന	ഋഷികമ്മജം	ഋഷിയുടെ പ്രവൃത്തിമൂ
രാജർഷിഃ,	രാജർഷി,		ലം ഉണ്ടായതാണെന്ന്
തു	ആ സമയം	ഹി	സംശയംകൂടാതെ
ധ്യാനം	ധ്യാനനിഷ്ഠ	അപശ്യത്.	അറിഞ്ഞു.

സ തു വിജ്ഞായ തം ശാപം മഹർഷേർഭാവിതാത്മനഃ
ഗൃഹീത്വാ തനയാം ഗത്വാ പുലസ്ത്യമിദമബ്രവീത്. 23

"സഃ	"അദ്ദേഹം	തനയാം തു	മകളേയും
ഭാവിതാത്മനഃ	ആത്മജ്ഞാനിയായ	ഗൃഹീത്വാ,	കൂട്ടിക്കൊണ്ട്,
മഹർഷേഃ	പുലസ്ത്യമഹർഷിയുടെ	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
തം	ആ	പുലസ്ത്യം	പുലസ്ത്യമഹർഷിയോ
ശാപം	ശാപത്തെ	ഇദം	ഇപ്രകാരം [ടായി
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞ്,	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

ഭഗവംസ്തനയാം മേ ത്വം ഗൃണൈഃ സൈവ്രരേവ ഭൂഷിതാം
ഭിക്ഷാം പ്രതിഗൃഹാണേമാം മഹർഷേ സ്വയമുദ്യതാം. 24

"'ഭഗവൻ!	"'ഭഗവാനേ!	സ്വയം ഏവ	സ്വയമായിത്തന്നെ
മേ തനയാം	എന്റെ പുത്രിയും	ഉദ്യതാം	വന്നിരിക്കുന്നവളുമായ
സൈവ്രഃ	സ്വന്തം	ഇമാം	ഇവളെ
ഗൃണൈഃ ഏവ	സദ്ഗുണങ്ങളാൽത തന്നെ	ത്വം	നിന്തിരുവടി
		ഭിക്ഷാം	ഭിക്ഷയായി
ഭൂഷിതാം	അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടവളും	പ്രതിഗൃഹാണ.	സ്വീകരിച്ചാലും.

തപശ്ചരണയുക്തസ്യ ശ്രമ്യമാണേന്ദ്രിയസ്യ തേ
ശുശ്രൂഷണപരാ നിത്യം ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 25

"'ശ്രമ്യമാണേന്ദ്രിയസ്യ തപശ്ചരണയുക്തസ്യ	"'ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ തളർന്ന് തപസ്സുചെയ്യുന്നതിൽ ജാഗ്രതയോടുകൂടിയ	നിത്യം	എപ്പോഴും
		ശുശ്രൂഷണപരാ	ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിൽ ആഗ്രഹമുള്ളവളായി
		ഭവിഷ്യതി	ഇവൾ വർത്തിക്കുന്നതാ
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്	സംശയഃ ന.'	സംശയമില്ല.' [ണ്

തം ബ്രുവാണം തു തദാ വാക്യം രാജർഷിം ധാർമ്മികം തദാ
ജിഷ്ണുക്ഷുരബ്രവീത് കന്യാം ബാഢമിത്യേവ സ ദ്വിജഃ. 26

"ഇതി	"ഇപ്രകാരം	കന്യാം	കന്യകയേയും
ബ്രുവാണം	പറയുന്ന	ജിഷ്ണുക്ഷുഃ,	സ്വീകരിപ്പാൻ ആഗ്ര
ധാർമ്മികം	ധർമ്മിഷ്ഠനും	സഃ	ആ [ഹിക്കുന്നവനായി
രാജർഷിം	രാജർഷിയുമായ	ദ്വിജഃ,	ബ്രാഹ്മണൻ,
തം,	അദ്ദേഹത്തേയും	തദാ	അപ്പോൾ
തദാ വാക്യം തു	അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്യത്തേയും	'ബാഢം ഏവ'	'അങ്ങിനെയാവട്ടെ'
		അബ്രവീത്.	എന്നു് അരുളിച്ചെയ്തു.

ഉദ്വാ തു തനയാം രാജാ സ്വമാശ്രമപദം ഗതഃ
സാഽപി തത്രാവസത് കന്യാ തോഷയന്തീ പതിം ഗുണൈഃ. 27

"രാജാ	"രാജാവ്	സാ	ആ
തു	ഉടനെ	കന്യാ അപി,	കന്യകയും,
തനയാം	മകളെ	പതിം	ഭർത്താവിനെ
ഉദ്വാ,	വിവാഹം കഴിച്ചുകൊ	ഗുണൈഃ	സ്വഗുണങ്ങളാൽ
സ്വം	തന്റെ [ടുത്ത്	തോഷയന്തീ,	സന്തോഷിപ്പിച്ചുകൊ
ആശ്രമപദം	ആശ്രമത്തിലേക്ക	തത്ര	അവിടെ [ണ്ട്,
ഗതഃ;	മടങ്ങിപ്പോയി;	അവസത്.	വസിച്ചുവന്നു.

തസ്യാസ്തു ശീലവൃത്താഭ്യാം തുതോഷ മുനിപുംഗവഃ
പ്രീതഃ സ തു മഹാതേജാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 28

"തസ്യാഃ	"അവളുടെ	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
ശീല-വൃത്താഭ്യാം തു	സ്വഭാവഗുണംകൊണ്ടും നടവടികൊണ്ടും	സഃ ഹ,	അദ്ദേഹം,
		ഏതത്	ഇപ്രകാരം
മുനിപുംഗവഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠൻ	വാക്യം തു	വാക്യത്തേയും
തുതോഷ;	സന്തോഷിച്ചു;	ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.
പ്രീതഃ	സന്തുഷ്ടനായ		

പരിതുഷ്ടോഽസ്മി സുശ്രോണി ഗുണാനാം സംപദാ ഭൃശം
തസ്മാദ്ദേവി ദദാമ്യദ്യ പുത്രമാത്മസമം തവ
ഉഭയോർവ്വംശകർത്താരം പൌലസ്ത്യ ഇതി വിശ്രുതം. 29

"സുശ്രോണി!	"'ശോഭനേ!	വംശകർത്താരം	വംശത്തെ അഭിവൃദ്ധി യാക്കുന്നവനും
ഗുണാനാം	ഗുണങ്ങളുടെ		
സംപദാ	ഉത്കർഷത്താൽ	ആത്മസമം	എനിക്ക് തുല്യനായി രിക്കുന്നവനും
ഭൃശം	ഏറെറവും		
പരിതുഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ സന്തോഷിച്ചി രിക്കുന്നു;	വിശ്രുതം	കീർത്തിമാനുമായ
		പൌലസ്ത്യഃ	പൌലസ്ത്യൻ
തസ്മാത്,	ആകയാൽ,	ഇതി	എന്ന
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	പുത്രം	പുത്രനെ
ദേവി!	ഹേ ദേവി!	തവ	ഭവതിക്കായി
ഉഭയോഃ	നാം രണ്ടുപേരുടെയും	ദദാമി.	ഞാൻ നൽകുന്നു.

യസ്മാത്തു വിശ്രുതോ വേദസ്തപയൈഷാഽധ്യയതോ മമ
തസ്മാത് സ വിശ്രവാ നാമ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 30

"'അധ്യയതഃ	"'വേദാദ്ധ്യയനംചെയ്കൊണ്ടിരുന്ന	വിശ്രുതഃ,	കേൾക്കപ്പെട്ടവൊ,
		തസ്മാത് തു	അതിനാൽതന്നെ
മമ	എന്റെ	സഃ	അവൻ
ഏഷഃ	ഈ	വിശ്രവാഃ	വിശ്രവസ്സ്
വേദഃ	വേദമന്ത്രം	നാമ	എന്നു പേരുള്ളവനായി
യസ്മാത്	യാതൊരു കാരണ	ഭവിഷ്യതി,	ഭവിക്കുന്നതാണ്,
തപയാ	നിന്നാൽ [ത്താൽ	ന സംശയഃ.'	സംശയമില്ല.'

ഏവമുക്താ തു സാ ദേവീ പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ
അചിരേണൈവ കാലേനാസൂത വിശ്രവസം സുതം
ത്രിഷു ലോകേഷു വിഖ്യാതം യശോധർമ്മസമന്വിതം. 31

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	യശോധർമ്മ-	കീർത്തിയോടും ധർമ്മനി
ഉക്താ	അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവ	സമന്വിതം തു	ഷ്ഠയോടും കൂടിയവ
സാ	അ [ളായ		നായി
ദേവീ,	ദേവി,	ത്രിഷു ലോകേഷു	മൂന്നു ലോകങ്ങളിൽ
പ്രഹൃഷ്ടേന	സന്തുഷ്ടചിത്തയായി	വിഖ്യാതം	പ്രസിദ്ധനായ
അന്തരാത്മനാ		വിശ്രവസം	വിശ്രവസ്സ് എന്ന
അചിരേണ	സാല്പകാലത്തിനു	സുതം	പുത്രനെ
കാലേന ഏവ	ള്ളിൽതന്നെ	അസൂത.	പ്രസവിച്ചു.

ശ്രുതിമാൻ സമദർശീ ച വ്രതാചാരരതസ്ഥഥാ
പിതേവ തപസാ യുക്തോ ഹ്യഭവദ്വിശ്രവാ മുനിഃ 32

"വിശ്രവാഃ മുനിഃ ച	"വിശ്രവസ്സ് എന്ന മുനിയും	പിതാ ഇവ തഥാ	പിതാവിനെപ്പോലെ തന്നെ
ശ്രുതിമാൻ	വേദജ്ഞനായും	തപസാ ഹി	തപസ്സുകൊണ്ടു
സമദർശീ	സകല പ്രാണികളിലും	യുക്തഃ	കാലം കഴിക്കുന്നവനായും
വ്രതാചാരരതഃ	വ്രതങ്ങളേയും നിയമങ്ങളേയും ശരിയായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നവനായും	അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിതീയഃ സർഗ്ഗഃ = രണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

തൃതീയഃ സർഗ്ഗഃ = മൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[വൈശ്രവണസ്യ ലോകപാലത്വലങ്കാഭിപ്രാപ്തിഃ=കുബേരന്ന് ലോകപാലത്വം ലങ്ക മുതലായത് ലഭിയ്ക്കുന്നത്.]

അഥ പുത്രഃ പുലസ്ത്യസ്യ വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ
അചിരേണൈവ കാലേന പിതേവ തപസി സ്ഥിതഃ 1
സത്യവാൻ ശീലവാൻ ശാന്തഃ സ്വാധ്യായനിരതഃ ശുചിഃ
സർവ്വഭോഗേഷ്വസംസക്തോ നിത്യം ധർമ്മപരായണഃ 2

"അഥ	"ഇപ്രകാരം	സർവ്വഭോഗേഷു	യാതൊരു ഭോഗങ്ങളിലും
പുലസ്ത്യസ്യ പുത്രഃ	പുലസ്ത്യപുത്രനായ	അസംസക്തഃ,	ആഗ്രഹമില്ലാത്തവനായും,
വിശ്രവാഃ മുനിപുംഗവഃ,	വിശ്രവസ്സാകുന്ന മുനിശ്രേഷ്ഠൻ,	ധർമ്മപരായണഃ	ധർമ്മശ്രദ്ധയുള്ളവനായും
സത്യവാൻ	സത്യവാനായും	അചിരേണ കാലേന ഏവ	സ്വല്പകാലംകൊണ്ടു തന്നെ
ശീലവാൻ	സദാചാരസമ്പന്നനായും	പിതാ ഇവ	പിതാവിനെപ്പോലെ
ശാന്തഃ	ശാന്തനായും [യും	തപസി	തപസ്സിൽ
സ്വാധ്യായനിരതഃ	വേദാദ്ധ്യയനത്തിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവനായും	നിത്യം	സ്ഥിരമായി
ശുചിഃ	പരിശുദ്ധനായും	സ്ഥിതഃ.	വർത്തിച്ചു.

ജ്ഞാത്വാ തസ്യ തു തദ്വൃത്തം ഭരദ്വാജോ മഹാമുനിഃ
ദദൌ വിശ്രവസേ ഭാര്യ്യാം സ്വസുതാം ദേവവർണ്ണിനീം. 3

"തു	"ഇപ്രകാരമിരിക്കെ	ദേവവർണ്ണിനീം	ദേവസ്ത്രീപോലെ സുന്ദരിയായ
ഭരദ്വാജഃ മഹാമുനിഃ	ഭരദ്വാജമഹർഷി	സ്വസുതാം	തന്റെ പുത്രിയെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	വിശ്രവസേ	വിശ്രവസ്സിന്ന്
തദ്വൃത്തം	അപ്രകാരമുള്ള സദ്വൃത്തിയെപ്പറ്റി	ഭാര്യ്യാം	പത്നിയായി
ജ്ഞാത്വാ,	അറിഞ്ഞ്,	ദദൌ.	കന്യകാദാനം ചെയ്തു കൊടുത്തു.

പ്രതിഗൃഹ്യ തു ധർമ്മേണ ഭരദ്വാജസുതാം തദാ
മുദാ പരമയാ യുക്തോ വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ. 4

"വിശ്രവാഃ മുനിപുംഗവഃ തു	"വിശ്രവസ്സ് മഹർഷിയും	പ്രതിഗൃഹ്യ,	സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു,
ഭരദ്വാജസുതാം	ഭരദ്വാജപുത്രിയെ	പരമയാ	ഏറ്റം
തദാ	അപ്പോൾ	മുദാ	സന്തോഷത്തോട്ടു
ധർമ്മേണ	വിധിപ്രകാരം	യുക്തഃ.	കൂടിയവനായി വർത്തിച്ചു.

സ തസ്യാം വീര്യസംപന്നമപത്യം പരമാദ്ഭുതം
ജനയാമാസ ധർമ്മജ്ഞസ്സുവൈർബ്രഹ്മഗുണൈർയ്യുതം. 5

"ധർമ്മജ്ഞഃ	"ധർമ്മജ്ഞനായ
സഃ,	അദ്ദേഹം,
സർവ്വൈഃ	എല്ലാ
ബ്രഹ്മഗുണൈഃ	ബ്രാഹ്മണോചിതങ്ങളാ യ ഗുണങ്ങളോട്
യുതം	കൂടിയവനും
വീര്യസംപന്നം	മഹാപരാക്രമശാലിയും
പരമാദ്ഭുതം	അദ്ഭുതപൂർവ്വനുമായ
അപത്യം	ഒരു പുത്രനെ
തസ്യാം	അവളിൽ
ജനയാമാസ.	ഉൽപാദിപ്പിച്ചു.

തസ്മിൻ ജാതേ തു സംഹൃഷ്ടഃ സംബഭൂവ പിതാമഹഃ
പ്രജാനേഷികയാ ബുദ്ധ്യാ ശ്രേയോ ഹ്യസ്യ വിചിന്തയൻ 6
ദൃഷ്ട്വാ ശ്രേയസ്കരീം ബുദ്ധിം ധനാധ്യക്ഷോ ഭവിഷ്യതി
നാമ തസ്യാകരോത് പ്രീതഃ സാർദ്ധം ദേവർഷിഭിസ്തദാ 7
യസ്മാദ്വിശ്രവസോഽപത്യം സാദൃശ്യാദ്വിശ്രവാ ഇവ
തസ്മാദ്വൈശ്രവണോ നാമ ഭവിഷ്യത്യേഷ വിശ്രുതഃ. 8

"തസ്മിൻ ജാതേ തു,	ആ ശിശു ജനിച്ചു ഉടനെ
പിതാമഹഃ	പിതാമഹനായ പുലസ്ത്യൻ
പ്രജാനേഷികയാ	പ്രജകൾക്ക് ജനനകാലത്തിലെ ഗ്രഹസ്ഥിതികൊണ്ട് ഉള്ളതായ ശുഭാശുഭങ്ങളെ അറിയുന്ന
ബുദ്ധ്യാ,	ബുദ്ധികൊണ്ട്
തസ്യ	ആ ശിശുവിന്ന്
ശ്രേയസ്കരീം	ശ്രേയഃപ്രദമായ
ബുദ്ധിം,	ബുദ്ധിയുണ്ടെന്നുള്ളതിനേയും
ഏഷഃ	ഇവൻ
ധനാധ്യക്ഷഃ	ധനാധിപതി
നാമ	എന്ന പേരുള്ളവനായി
ഭവിഷ്യതി,	ഭവിക്കും എന്നുള്ളതിനേയും,
വിശ്രുതഃ	പ്രസിദ്ധനായി
ഭവിഷ്യതി,	ഭവിക്കും എന്നുള്ളതിനേയും
ദൃഷ്ട്വാ,	അറിഞ്ഞ്,
അസ്യ	ഈ ബാലന്ന്
ശ്രേയഃ	ശ്രേയസ്സിനെ
വിചിന്തയൻ ഹി	ഓർക്കുന്നവനായ് ത്തന്നെ
സംഹൃഷ്ടഃ	അതിസന്തുഷ്ടനായി
സംബഭൂവ;	ഭവിച്ചു;
പ്രീതഃ	പ്രീതിപൂണ്ടവനായി
ദേവർഷിഭിഃ	ദേവർഷികളോട്ടം
സാർദ്ധം	കൂടി
വിശ്രവസഃ	വിശ്രവസ്സിന്റെ
അപത്യം	പുത്രൻ
യസ്മാത് തസ്മാത്	എന്നതിനാലും
വിശ്രവാഃ ഇവ	വിശ്രവസ്സെന്നപോലെതന്നെ
സാദൃശ്യാത്	എല്ലാഗുണങ്ങളിലുമുള്ള സാദൃശ്യത്താലും
തദാ	അപ്പോൾ
വൈശ്രവണഃ	വൈശ്രവണൻ
നാമ അകരോത്.	എന്ന് പേരിട്ടു.

സ തു വൈശ്രവണസ്തത്ര തപോവനഗതസ്തദാ
അവദ്ധ്താഹുതിഹുതോ മഹാതേജാ യഥാഽനലഃ. 9

"സഃ	"അ
വൈശ്രവണഃ തു	വൈശ്രവണനും
തപോവനഗതഃ	തപോവനത്തിൽ വ ത്തിക്കുന്നവനായി
തത്ര	അവിടെ
തദാ	അക്കാലം
ആഹുതിഹുതഃ	ആഹുതികൊണ്ട് ഹോ മിക്കപ്പെട്ട
അനലഃ യഥാ,	അഗ്നിയെന്നപോലെ,
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായി
അവർദ്ധത.	അഭിവൃദ്ധിപൂണ്ടു.

തസ്യാശ്രമപദസ്ഥസ്യ ബുദ്ധിർജ്ജജ്ഞേ മഹാത്മനഃ
ചരിഷ്യേ പരമം ധർമ്മം ധർമ്മോ ഹി പരമാ ഗതിഃ. 10

"ആശ്രമ- പദസ്ഥസ്യ	"ആശ്രമത്തിൽ വർത്തി ച്ചിരുന്ന
തസ്യ	അ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്നു്
'ധർമ്മഃ	'ധർമ്മംതന്നെയാണു്
പരമാ	ഉത്തമമായ
ഗതിഃ;	ആശ്രയം;
ഹി	അതുകൊണ്ടു്
പരമം	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
ധർമ്മം	ധർമ്മത്തെ
ചരിഷ്യേ',	ഞാൻ അനുഷ്ഠിക്കും',
	എന്നുള്ള
ബുദ്ധിഃ	ബുദ്ധി
ജജ്ഞേ.	ഉളവായി.

സ തു വർഷസഹസ്രാണി തപസ്തപ്ത്വാ മഹാവനേ
യന്ത്രിതോ നിയമൈരുഗ്രൈശ്ചകാര സുമഹത്തപഃ. 11

"മഹാവനേ	"വൻകാട്ടിൽ
സഃ	അദ്ദേഹം
വർഷ- സഹസ്രാണി	അയിരം സംവത്സര ങ്ങളും
തപഃ തപ്ത്വാ തു	തപസ്സുചെയ്തു്
ഉഗ്രൈഃ	ഉഗ്രമായ
നിയമൈഃ	നിയമങ്ങളോടുകൂടി
യന്ത്രിതഃ	ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തു കൊണ്ടു
സുമഹത്തപഃ ചകാര.	അതികഠിനമായ തപ സ്സുചെയ്തു.

പൂർണ്ണേ വർഷസഹസ്രാന്തേ തം തം വിധിമകല്പയത്
ജലാശീ മാരുതാഹാരോ നിരാഹാരസ്തഥൈവ ച
ഏവം വർഷസഹസ്രാണി ജഗ്മുസ്താന്യേകവർഷവത്. 12

"പൂർണ്ണേ വർഷ- സഹസ്രാന്തേ	അയിരം വത്സരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞാറെ
ഏവം,	ഇപ്രകാരം,
ജലാശീ	ജലം മാത്രം ആഹാരമാ യും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
മാരുതാഹാരഃ ച	വായുമാത്രം ഭക്ഷിച്ചു കൊണ്ടും
നിരാഹാരഃ ഏവ	ക്രമത്തിൽ ആഹാരംത ന്നെ കഴിക്കാതെയും
തം തം	അതാത്
വിധിം	വിധിയെ
അകല്പയത്;	അനുഷ്ഠിച്ചുപോന്നു;
താനി	അ
വർഷ- സഹസ്രാണി	അയിരം വത്സരങ്ങളും
ഏകവർഷവത്	ഒരുകൊല്ലംപോലെ
ജഗ്മുഃ.	കഴിഞ്ഞുപോയി.

അഥ പ്രീതോ മഹാതേജാഃ സേന്ദ്രൈഃ സുരഗണൈഃ സഹ
ഗത്വാ തസ്യാശ്രമപദം ബ്രഹ്മേദം വാക്യമബ്രവീത്. 13

"മഹാതേജാഃ	"മഹാതേജസ്വിയായ
ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
അഥ	ആ സമയം
പ്രീതഃ	പ്രസാദിച്ച്
സേന്ദ്രൈഃ	ഇന്ദ്രനോടുകൂടിയ
സുരഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളോടും
സഹ,	കൂടി,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ആശ്രമപദം	ആശ്രമത്തിൽ
ഗത്വാ	എഴുന്നെള്ളി
ഇദം വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

പരിതുഷ്ടോഽസ്മി തേ വത്സ കർമ്മണാഽനേന സുവ്രത
വരം വൃണീഷ്വ ഭദ്രം തേ വരാർഹസ്ത്വം മഹാമതേ. 14

"'മഹാമതേ!	"'മഹാബുദ്ധിമാനും
സുവ്രത!	ഉത്തമവ്രതങ്ങളെ അനു
വത്സ!	ഷ്ഠിച്ചവനുമായ
തേ	നിന്റെ
അനേന	ഈ
കർമ്മണാ	അനുഷ്ഠാനത്താൽ
പരിതുഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ ഏറ്റവും പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു;
തേ	നിനക്ക്
ഭദ്രം;	ക്ഷേമം ഉണ്ടാകട്ടെ;
ത്വം	നീ
വരാർഹഃ;	വരം നേടുവാൻ യോഗ്യനായിട്ടുണ്ട്;
വരം	വേണ്ടവരത്തെ
വൃണീഷ്വ.'	അവശ്യപ്പെട്ടുകൊൾക.

അഥാബ്രവീദ്വൈശ്രവണഃ പിതാമഹമുപസ്ഥിതം
ഭഗവൻ ലോകപാലത്വമിച്ഛേയം വിത്തരക്ഷണം. 15

"വൈശ്രവണഃ	"വൈശ്രവണൻ
ഉപസ്ഥിതം	പ്രത്യക്ഷനായി മുമ്പിൽ വന്നിരിക്കുന്ന
പിതാമഹം	ബ്രഹ്മാവിനോടായി
അഥ	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	അപേക്ഷിച്ചു;
'ഭഗവൻ!	'ഭഗവാനേ!
വിത്തരക്ഷണം	ധനാധിപത്യത്തേയും
ലോകപാലത്വം	ലോകപാലനെന്ന അവസ്ഥയേയും
ഇച്ഛേയം.'	ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.'

അഥാബ്രവീദ്വൈശ്രവണം പരിതുഷ്ടേന ചേതസാ
ബ്രഹ്മാ സുരഗണൈഃ സാർദ്ധം ബാഢമിത്യേവ ഹൃഷ്ടവത് 16
അഹം വൈ ലോകപാലാനാം ചതുർത്ഥം സ്രഷ്ടുമുദ്യതഃ 17
യമേന്ദ്രവരുണാനാം ച പദം യത് തവ ചേപ്സിതം
തദ് ഗച്ഛ ത്വം ഹി ധർമ്മജ്ഞ നിർദ്ദേശത്വമവാപ്നുഹി
ശക്രാംബുപയമാനാം ച ചതുർത്ഥസ്ത്വം ഭവിഷ്യസി 18
ഏതച്ച പുഷ്പകം നാമ വിമാനം സൂര്യസന്നിഭം
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ യാനാർത്ഥം ത്രിദശൈഃ സമതാം വ്രജ 19
സ്വസ്തി തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമഃ സ്വ ഏവ യഥാഗതം
കൃതകൃത്യാ വയം താത ദത്ത്വാ തവ വരദ്വയം. 20

"പരിതുഷ്ടേന	"സന്തുഷ്ടിപൂണ്ട
ചേതസാ,	മനസ്സോടുകൂടി,
ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
സുരഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളോടും
സാർദ്ധം ഏവ	കൂടിത്തന്നെ
വൈശ്രവണം	വൈശ്രവണനെ നോ
അഥ	അനന്തരം [ക്കി
ഇതി	ഇങ്ങിനെ
ഹൃഷ്ടവത്	സന്തോഷകരമായ വാ
	ക്യത്തെ
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'ബാഢം;	'അപ്രകാരംതന്നെയാ
	കട്ടെ;
ധർമ്മജ്ഞ!	ധർമ്മജ്ഞനായവനേ!
അഹം വൈ	ഞാനും
ലോകപാലാനാം	ലോകപാലന്മാരിൽ
ചതുർത്ഥം	നാലാമനായ ഒരുവനെ
സ്രഷ്ടും	സൃഷ്ടിപ്പാൻ
ഉദ്യതഃ;	ഉദ്യോഗിച്ചിരുന്നു;
യമേന്ദ്ര- വരുണാനാം	യമൻ, ഇന്ദ്രൻ, വരു ണൻ എന്നവരുടെ
പദം	സ്ഥാനം
യത് ച	യാതൊന്നോ അപ്രകാ
തവ	നിന്റെ [രമുള്ളതും
ഈപ്സിതം ച	ഇഷ്ടവും ആയ
നിധിശതപം	നിധിശപദവിയെ
തപം	നീ
അവാപ്നുഹി;	പ്രാപിച്ചാലും;
ശക്രാംബുപ- യമാനാം ഹി	ഇന്ദ്രൻ, വരുണൻ, യമൻ എന്നവരോടു കൂടിത്തന്നെ
ചതുർത്ഥഃ	നാലാമനായി
തപം ച	നീയും
ഭവിഷ്യസി;	ഭവിക്കുന്നതാണ്;
സൂര്യസന്നിഭം	സൂര്യതുല്യമായ
ഏതത്	ഈ
പുഷ്പകം	പുഷ്പകം
നാമ	എന്ന
വിമാനം ച	വിമാനത്തെയും
യാനാർത്ഥം	വാഹനമായി
പ്രതി- ഗൃഹ്ണീഷ്വ;	സ്വീകരിച്ചാലും;
ത്രിദശൈഃ	ദേവന്മാരോടുകൂടി
സമതാം	തുല്യപദവിയെ
പ്രജ;	നീ പ്രാപിച്ചാലും;
തേ	നിനക്ക്
സ്വസ്തി	മംഗളം
അസ്തു;	ഉണ്ടാകട്ടെ;
താത!	ഉണ്ണീ!
തവ	നിണക്ക
വരദ്വയം	ഈ രണ്ടുവരങ്ങളേയും
ദത്വാ	നൽകിയതിനാൽ
കൃതകൃത്യാഃ	കൃതാർത്ഥന്മാരായ
വയം	ഞങ്ങൾ
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
യഥാഗതം ഏവ	വന്നവഴിക്കുതന്നെ
ഗമിഷ്യാമഃ;	പോകട്ടേ;
തത്	ആകയാൽ
ഗച്ഛ.'	നീയും പോയ്ക്കൊൾക.'

ഇത്യുക്ത്വാ സ ഗതോ ബ്രഹ്മാ സ്വസ്ഥാനം ത്രിദശൈഃ സഹ. 21

"ഇതി	"ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്തശേഷം,
ത്രിദശൈഃ സഹ	ദേവകളോടുംകൂടി
സഃ	ആ
ബ്രഹ്മാ	ബ്രഹ്മദേവൻ
സ്വസ്ഥാനം	തന്റെ വാസസ്ഥല ത്തിലേക്ക്
ഗതഃ.	എഴുന്നെള്ളി.

ഗതേഷു ബ്രഹ്മപൂർവ്വേഷു ദേവേഷ്വഥ നഭഃസ്ഥലം
ധനേശഃ പിതരം പ്രാഹ പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രയതാത്മവാൻ. 22
നിവാസനം ന മേ ദേവോ വിദധേ സ പ്രജാപതിഃ
ഭഗവൻ ലബ്ധുവാനസ്മി വരമിഷ്ടം പിതാമഹാത് 23
തം പശ്യ ഭഗവൻ കംചിന്നിവാസം സാധു മേ പ്രഭോ
ന ച പീഡാ ഭവേദ്യത്ര പ്രാണിനോ യസ്യ കസ്യചിത്. 24

"ബ്രഹ്മപൂർവ്വേഷു	"ബ്രഹ്മാവു മുതലായ
ദേവേഷു	ദേവന്മാർ
നഭഃസ്ഥലം	ദേവലോകത്തിലേക്ക
ഗതേഷു അഥ,	എഴുന്നെള്ളിയ ശേഷം,
ധനേശഃ	ധനാധിപതിയായ കുബേരൻ
പ്രയതാത്മവാൻ	ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹയുക്തനായി
പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിബന്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടു
പിതരം,	അച്ഛനോടായി,
'ഭഗവൻ!	'ഭഗവാനേ!
പിതാമഹാത്	ബ്രഹ്മാവിൻറെ അടുക്കൽനിന്നു
ഇഷ്ടം	ഇഷ്ടമുള്ള
വരം	വരത്തെ
ലബ്ധുവാൻ അസ്മി;	ഞാൻ നേടിയിരിക്കുന്നു;
സഃ	ആ
പ്രജാപതിഃ ദേവഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
മേ	എനിക്കു
നിവാസനം	വാസസ്ഥലത്തെ
ന വിദധേ	കല്പിച്ചരുളുകയുണ്ടായില്ല;
ച	അതുകയാൽ
പ്രഭോ!	ഹേ പ്രഭോ!
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!
യത്ര	ഏതു സ്ഥലത്തിൽ
യസ്യ-കസ്യചിത്	യാതൊരു
പ്രാണിനഃ	പ്രാണിക്കും
പീഡാ	ഉപദ്രവം
ന ഭവേത്,	ഉണ്ടാകയില്ലയോ,
തം	അപ്രകാരമുള്ള
സാധു	നല്ല
കംചിത്-നിവാസം	ഒരു വാസസ്ഥലത്തെ
മേ	എനിക്കായ്ക്കൊണ്ടു
പശ്യ,'	അരുളിയാലും,'
പ്രാഹ.	എന്നപേക്ഷിച്ചു.

ഏവമുക്തസ്തു പുത്രേണ വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ
വചനം പ്രാഹ ധർമ്മജ്ഞഃ ശ്രൂയതാമിതി സത്തമഃ 25
ദക്ഷിണസ്യോദധേസ്തീരേ ത്രികൂടോ നാമ പർവ്വതഃ
തസ്യാഗ്രേ തു വിശാലാ സാ മഹേന്ദ്രസ്യ പുരീ യഥാ
ലങ്കാ നാമ പുരീ രമ്യാ നിർമ്മിതാ വിശ്വകർമ്മണാ 26
രാക്ഷസാനാം നിവാസാർത്ഥം യഥേന്ദ്രസ്യാമരാവതീ
ഹേമപ്രാകാരപരിഖാ യന്ത്രശസ്ത്രസമാവൃതാ
രമണീയാ പുരീ സാ ഹി രുക്മവൈഡൂര്യതോരണാ 27
രാക്ഷസൈഃ സാ പരിത്യക്താ പുരാ വിഷ്ണുഭയാർത്തിതൈഃ
ശൂന്യാ രക്ഷോഗണൈഃ സർവ്വൈ രസാതലതലം ഗതൈഃ 28

ശൂന്യാ സംപ്രതി ലങ്കാ സാ പ്രഭുസ്തസ്യാ ന വിദ്യതേ
സ ത്വം തത്ര നിവാസായ ഗച്ഛ പുത്ര യഥാസുഖം 29
നിർദ്വോഷസ്തത്ര തേ വാസോ ന ബാധാ തത്ര കസ്യചിത്. 30

"ധർമ്മജ്ഞഃ	"ധർമ്മങ്ങളെ അറിഞ്ഞ
സത്തമഃ	മഹാപൂജ്യനും [വനും
മുനിപുംഗവഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠനും
പുത്രേണ	പുത്രനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ തു	പറയപ്പെട്ടവനുമായ
വിശ്രവാഃ,	വിശ്രവസ്സ്,
'ശ്രൂയതാം,	'പറയും കേട്ടുകൊൾക
ദക്ഷിണസ്യാ	തെക്കേ
ഉദധേഃ	സമുദ്രത്തിന്റെ
തീരേ	കരയിൽ
ത്രികൂടഃ നാമ	ത്രികൂടം എന്ന
പർവ്വതഃ;	ഒരു പർവ്വതം ഉണ്ട്;
തസ്യ	അതിന്റെ
അഗ്രേ	ശിഖരത്തിൽ
മഹേന്ദ്രസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ
പുരീ യഥാ തു	പട്ടണമായ അമരാവ
	തിയെന്നപോലെ
വിശാലാ	വിശാലമായ
ലങ്കാ നാമ	ലങ്ക എന്നുപേരുള്ള
പുരീ;	ഒരു നഗരമുണ്ട്;
സാ	അതു്
രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസന്മാർക്കു
നിവാസാർത്ഥം	വസിപ്പാനായി
വിശ്വകർമ്മണാ	വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ
ഇന്ദ്രസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ
അമരാവതീ	അമരാവതി
യഥാ,	എന്നപോലെ
രമ്യാ	മനോഹരമായി
നിർമ്മിതാ;	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു;
സാ	അതു
പുരീ ഹി	നഗരം
ഹേമപ്രാകാര-പരിഖാ	സ്വർണ്ണമയമായ മതിലു കളോടും കിടങ്ങുക ളോടും കൂടിയതും
യന്ത്രശസ്ത്ര-സമാവൃതാ	യന്ത്രരൂപങ്ങളായ ആ യുധങ്ങളും നിറഞ്ഞു ള്ളതും
രുക്മ-വൈഡൂര്യ-തോരണാ	സ്വർണ്ണം, വൈഡൂര്യം എന്നവയാൽ ഉണ്ടാ ക്കപ്പെട്ട കമാനങ്ങ ളോടുകൂടിയതും
രമണീയാ;	വളരെ ഭംഗിയുള്ളതുമാ
സാ	അതു [കുന്നു;
പുരാ	പണ്ടു്
വിഷ്ണു-ഭയാർദ്ദിതൈഃ	വിഷ്ണുവിങ്കൽനിന്നുള്ള ഭയത്താൽ പീഡിക്ക പ്പെട്ടവരും
രസാതലതലം	പാതാളത്തിലേക്കു
ഗതൈഃ	പോയവരുമായ
സർവ്വൈഃ	എല്ലാ
രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസന്മാരാലും
രക്ഷോഗണൈഃ	രാക്ഷസപരിവാരങ്ങളാ
ശൂന്യാ	ശൂന്യമാക്കപ്പെട്ടു് [ലും
പരിത്യക്താ;	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കു
സാ ലങ്കാ	ആ ലങ്ക [ന്നു;
സംപ്രതി	ഇപ്പോൾ
ശൂന്യാ;	ഒഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു;
തസ്യാഃ	അതിനു
പ്രഭുഃ	ഉടമസ്ഥൻ
ന വിദ്യതേ;	ഇല്ല;
പുത്ര	പുത്ര!
സഃ ത്വം	അപ്രകാരമുള്ള നീ
തത്ര	അവിടെ
യഥാസുഖം	സുഖമായി
നിവാസായ	വസിക്കുന്നതിന്നായി
ഗച്ഛ;	പൊയ്ക്കൊൾക;
തത്ര	അവിടെ
തേ	നിന്റെ
വാസഃ	വാസം

നിർദ്ദോഷം; ദോഷമില്ലാത്തതായിരി
തത്ര അവിടെ [ക്കും;
കസ്യചിത് ആക്കും

ബാധാ ന;' ഒരു ഉപദ്രവവും ഉണ്ടാ
ഇതി എന്ന [കുന്നതല്ല;'
വചനം പ്രാഹ. ഉരചെയ്തു.

ഏവമുക്തസ്തു ധർമ്മാത്മാ പിതാ ധർമ്മമിദം വചഃ
നിവേശയാമാസ തദാ ലങ്കാം പർവ്വതമൂർദ്ധനി
നൈർഋതാനാം സഹസ്രൈസ്തു ഹൃഷ്ടൈഃ പ്രമുദിതൈഃ സഹ 31
അചിരേണൈവ കാലേന സംപൂർണ്ണാ തസ്യ ശാസനാത്. 32

"പിതാ "പിതാവിനാൽ
ഏവം ഇപ്രകാരം
ഇദം ധർമ്മ്യം ഈ ധർമ്മയുക്തമായ
വചഃ വാക്യം
ഉക്തഃ തു, ഉരചെയ്യപ്പെട്ട ഉടനെ,
തദാ ആ സമയം
ധർമ്മാത്മാ, ധർമ്മാത്മാവായ കുബേ
രൻ,
ഹൃഷ്ടൈഃ സംതുഷ്ടിപൂണ്ടവരും
തു അതിനാൽ
പ്രമുദിതൈഃ ഉത്സാഹംപൂണ്ടവരുമായ
നൈർഋതാനാം ദുർവൃത്തികളിലേപ്പെ
ടാത്തവരായ നൈർ
തരെന്ന പിശാചന്മാ
രുടെ

സഹസ്രൈഃ } സഹസ്രങ്ങളാൽ ചൂഴ
സഹ } പ്പെട്ടവനായി
പർവ്വതമൂർദ്ധനി (ത്രികൂട) ഗിരിമുകളിൽ
ലങ്കാം ലങ്കയിൽ
നിവേശയാമാസ; ചെന്നുപാർത്തു;
തസ്യ അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ശാസനാത് ആജ്ഞയെന്ന കാരണ
ത്താൽ
അചിരേണ } ഏറെ താമസിക്കാതെ
കാലേന ഏവ } തന്നെ
സംപൂർണ്ണാ. { അതു് സകല സമ്പത്
പരിപൂർണ്ണമായ്തീരുക
യും ചെയ്തു.

സ തു തത്രാവസത് പ്രീതോ ധർമ്മാത്മാ നൈർഋതർഷഭഃ
സമുദ്രപരിഖായാം തു ലങ്കായാം വിശ്രവാത്മജഃ. 33

"വിശ്രവാത്മജഃ "വിശ്രവസ്സിന്റെ പു
ധർമ്മാത്മാ തു ധർമ്മാത്മാവുമായ [ത്രനും
സഃ, അദ്ദേഹം,
തത്ര അവിടെ
സമുദ്ര- } സമുദ്രംതന്നെ കിടങ്ങാ
പരിഖായാം തു } യുള്ള

ലങ്കായാം ലങ്കയിൽ
നൈർഋതർഷഭഃ നൈർഋതന്മാർക്കധിപ
തിയായി
പ്രീതഃ പ്രീതിയുൾക്കൊണ്ടവ
നായി
അവസത്. അധിവസിച്ചുവന്നു.

കാലേ കാലേ തു ധർമ്മാത്മാ പുഷ്പകേന ധനേശ്വരഃ
അഭ്യാഗച്ഛത് സുസംഹൃഷ്ടഃ പിതരം മാതരം ച ഹി. 34

"സുസംഹൃഷ്ടഃ "അതിസന്തുഷ്ടിപൂണ്ട
വനായ
ധർമ്മാത്മാ ധർമ്മാത്മാവായ
ധനേശ്വരഃ, കുബേരൻ,
കാലേ കാലേ ക്രടക്കുടെ

പുഷ്പകേന ഹി പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
കയറിച്ചെന്ന്
മാതരം ച മാതാവിനേയും
പിതരം തു പിതാവിനേയും
അഭ്യാഗമത്. സന്ദർശിച്ചുവന്നു.

സ ദേവഗന്ധർവ്വഗണൈരഭിഷ്ടുത-
സ്തഥൈവ സിദ്ധൈഃ സഹ ചാരണൈരപി
ഗഭസ്തിഭിഃ സൂര്യ ഇവൌജസാ വൃതഃ
പിതുഃ സമീപം പ്രയയൌ ശ്രിയാ വൃതഃ. 35

"സഃ,	"ആ കുബേരൻ,
ശ്രിയാ വൃതഃ,	സകലസൌഭാഗ്യസംയുക്തനായി
ദേവഗന്ധർവ്വഗണൈഃ ഏവ }	ദേവന്മാരുടെയും ഗന്ധർവ്വന്മാരുടെയും നിവഹങ്ങളാലും
തഥാ സഹചാരണൈഃ സിദ്ധൈഃ അപി	അപ്രകാരംതന്നെ ചാരണന്മാരോടുകൂടിയ സിദ്ധന്മാരാലും
അഭിഷ്ടുതഃ,	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായി
സൂര്യഃ	ആദിത്യൻ
ഗഭസ്തിഭിഃ	കിരണങ്ങളാൽ
ഇവ,	എന്നപോലെ,
ഓജസാ വൃതഃ,	കാന്തിയാൽ വിലസുന്നവനായി,
പിതുഃ സമീപം പ്രയയൌ.	പിതൃസന്നിധിയിലേക്ക് പോയ് വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ തൃതീയഃ സർഗ്ഗഃ = മൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 20827; യുദ്ധകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 103.

ചതുർത്ഥഃ സർഗ്ഗഃ = നാലാംസർഗ്ഗം.

[രാവണാദിപൂർവ്വതനരാക്ഷസോത്പത്തികഥനം = രാവണാദികൾക്ക് മുമ്പുള്ള രാക്ഷസരുടെ ഉത്പത്തി.]

ശ്രുത്വാഽഗസ്ത്യോദിതം വാക്യം രാമോ വിസ്മയമാഗതഃ
കഥമാസീത് തു ലങ്കായാം രക്ഷസാമിതി സംഭവഃ. 1

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
അഗസ്ത്യോദിതം	അഗസ്ത്യഭഗവാനാൽ അരുൾചെയ്യപ്പെട്ടതും
ലങ്കായാം	ലങ്കയിൽ
രക്ഷസാം	രാക്ഷസരുടെ
സംഭവഃ ആസീത് }	ഉത്പത്തി ഉണ്ടായത്
കഥം	എപ്രകാരമായിരുന്നു
ഇതി	എന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റിയ
വാക്യം	വാക്യത്തെ [തുമായ
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
തു	അസമയം
വിസ്മയം	ആശ്ചര്യം
ആഗതഃ.	ഉൾക്കൊണ്ടു.

തതഃ ശിരഃ കമ്പയിത്വാ ത്രേതാഗ്നിസമവിഗ്രഹം
തമഗസ്ത്യം മുഹുർദ്ദൃഷ്ട്വാ സ്മയമാനോഽഭ്യഭാഷത. 2

തതഃ	അതിനാൽ
ശിരഃ കമ്പയിത്വാ, }	തല കുലുക്കിക്കൊണ്ട്,
ത്രേതാഗ്നിസമവിഗ്രഹം	ത്രേതാഗ്നിയൊത്ത ശരീരകാന്തിപൂണ്ടവനായ
തം	ആ
അഗസ്ത്യം	അഗസ്ത്യഭഗവാനെ
മുഹുഃ	ക്രുടെക്കുടെ
ദൃഷ്ട്വാ,	വീക്ഷിച്ച്,
സ്മയമാനഃ	പുഞ്ചിരിപൂണ്ടവനായി
അഭ്യഭാഷത.	ഇപ്രകാരം വിസ്താരമായി പ്രശ്നംചെയ്തു.

ഭഗവൻ പൂർവ്വമപ്യേഷാ ലങ്കാSSസീത് പിശിതാശിനാം
ശ്രുത്വേദം ഭഗവദ്വാക്യം ജാതോ മേ വിസ്മയഃ പരഃ. 3

"ഭഗവൻ!	"ഭഗവാനെ!	ഇദം	അവിടത്തെ ഈ മൊഴി
പൂർവ്വം അപി	പണ്ടുകാലത്തിലും	ഭഗവദ്വാക്യം	യെ
ഏഷാ	ഈ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ലങ്കാ,	ലങ്കാനഗരം,	മേ	എനിക്ക്
പിശിതാശിനാം	രാക്ഷസന്മാരുടേതായി	പരഃ വിസ്മയഃ	അതിയായ അശ്ചര്യം
അസീത്	രുന്നു എന്നുള്ള	ജാതഃ.	ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു.

പുലസ്ത്യവംശാദ്ഭ്രാതാ രാക്ഷസാ ഇതി നഃ ശ്രുതം
ഇദാനീമന്യതശ്ചാപി സംഭവഃ കീർത്തിതസ്ത്വയാ. 4

"രാക്ഷസാഃ	"രാക്ഷസർ	സംഭവഃ	അവരുടെ ഉത്പത്തി
പുലസ്ത്യ-	പുലസ്ത്യ വംശത്തി	ഇദാനീം ച	ഇപ്പോഴാകട്ടെ
വംശാത്	ൽ നിന്ന്	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ഭ്രാതാഃ ഇതി	ഉള്ളവായവരാണെന്നാ	അന്യതഃ അപി	മറ്റു പ്രകാരത്തിലും
നഃ ശ്രുതം;	ഞങ്ങൾക്കുകേൾവി; [ണ്	കീർത്തിതഃ.	പറയപ്പെട്ടു.

രാവണാത് കുംഭകർണാച്ച പ്രഹസ്താദ്വികടാദപി
രാവണസ്യ ച പുത്രേഭ്യഃ കിം നു തേ ബലവത്തരാഃ. 5

"തേ	"അവർ	വികടാത് അപി	വികടനെക്കാളും
രാവണാത്	രാവണനെക്കാളും	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
കുംഭകർണ്ണാത് ച	കുംഭകർണ്ണനെക്കാളും	പുത്രേഭ്യഃ ച	പുത്രന്മാരെക്കാളും.
പ്രഹസ്താത്	പ്രഹസ്തനെക്കാളും	ബലവത്തരാഃ	അധികം ബലവാന്മാ
		കിം നു?	രായിരുന്നുവോ?

ക ഏഷാം പൂർവ്വകോ ബ്രഹ്മൻ കിം നാമ ച ബാലോത്കടഃ
അപരാധം ച കം പ്രാപ്യ വിഷ്ണുനാ ദ്രാവിതാഃ കഥം. 6

"ബ്രഹ്മൻ!	"ബ്രാഹ്മണോത്തമ!	വിഷ്ണുനാ	വിഷ്ണുദേവനാൽ
ഏഷാം	ഇവക്ക്	കഥം	എങ്ങിനെ
പൂർവ്വകഃ കഃ?	മൂലപുരുഷൻ ആരാണ്?	ദ്രാവിതാഃ?	ഓടിക്കപ്പെട്ടു?
നാമ കിം?	പേരെന്താകുന്നു?	കം	എന്തൊരു
ബാലോത്-	കൈയ്യുക്കിന്റെ തള്ളി	അപരാധം	കുറ്റം ചെയ്തതിനാലാ
കടഃ ച?	ച്ച എത്രത്തോളമുണ്ട്?	പ്രാപ്യ ച?	ണ്?

ഏതദ്വിസ്തരതഃ സർവ്വം കഥയസ്വ മമാനഘ
കൌതൂഹലമിദം മഹ്യം നഭ ഭാനുരിവാ തമഃ. 7

"അനഘ!	"പുണ്യാത്മാവേ!	മഹ്യം	ഞങ്ങൾക്കുള്ള
ഏതത് സർവ്വം	ഇതെല്ലാം	ഇദം കൌതൂഹലം	ഈ അഗ്രഹത്തെ,
മമ	എനിക്ക്	ഭാനുഃ	സൂര്യൻ
വിസ്തരതഃ	വിസ്തരിച്ച്	തമഃ യഥാ,	ഇരുളിനെ എന്ന പോ
കഥയസ്വ;	ഉരചെയ്യാലും;	നുദ."	നീക്കിയാലും." [ലെ,

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ സംസ്കാരാലംകൃതം ശുഭം
ഈഷദ്വിസ്മയമാനസ്തമഗസ്ത്യഃ പ്രാഹ രാഘവം. 8

സംസ്കാരാലംകൃതം	പരിഷ്കാരമായും ഭംഗിയായും ഉള്ളതും	അഗസ്ത്യഃ,	അഗസ്ത്യമുനി,
		ഈഷദ്വിസ്മയമാനഃ	അല്പം ആശ്ചര്യം പൂണ്ടവനായി
ശുഭം	ശ്ലാഘിക്കത്തക്കതുമായ	തം	ആ
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
വചഃ	വാക്യത്തെ	പ്രാഹ.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,		

പ്രജാപതിഃ പുരാ സൃഷ്ട്വാ ഹ്യപഃ സലിലസംഭവഃ
താസാം ഗോപായനേ സത്ത്വാനസൃജത് പദ്മസംഭവഃ. 9

"സലിലസംഭവഃ പദ്മസംഭവഃ ഹി	"ജലത്തിലുളവായവനും മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ നാഭികമലത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചവനുമായ	പുരാ	ആദ്യം
		അപഃ സൃഷ്ട്വാ,	അംഭസ്സുകളെ സൃഷ്ടിച്ച്,
		താസാം	അവയുടെ
		ഗോപായനേ	രക്ഷയ്ക്കായി
		സത്ത്വാൻ	പ്രാണികളെ
പ്രജാപതിഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	അസൃജത്.	സൃഷ്ടിചെയ്തു.

തേ സത്ത്വാഃ സത്ത്വകർത്താരം വിനീതവദുപസ്ഥിതാഃ
കിം കുർമ്മ ഇതി ഭാഷന്തഃ ക്ഷുത്പിപാസാഭയാർദ്ദിതാഃ. 10

"തേ സത്ത്വാഃ,	"ആ പ്രാണികളും,	'കിം കുർമ്മഃ?'	'ഞങ്ങൾ എന്തുചെയ്യട്ടെ'
ക്ഷുത്പിപാസാഭയാർദ്ദിതാഃ	പൈദാഹത്താലും ഭയത്താലും പീഡിക്കപ്പെട്ടവരായി	ഇതി	എന്ന്
		വിനീതവത്	വണക്കമായി
സത്ത്വകർത്താരം	ബ്രഹ്മാവിന്റെ അടുക്കൽ,	ഭാഷന്തഃ	ചോദിച്ചുംകൊണ്ട്
		ഉപസ്ഥിതാഃ.	അടുത്തുനിന്നു.

പ്രജാപതിസ്തു താന്പ്രാഹ സത്ത്വാനി പ്രഹസന്നിവ
ആഭാഷ്യ വാചാ യത്നേന രക്ഷദ്ധ്വമിതി മാനദഃ. 11

"പ്രജാപതിഃ താനി സത്ത്വാനി മാനദഃ, പ്രഹസൻ	"ബ്രഹ്മാവും ആ പ്രാണികളെ മാനിക്കുന്നവനായി, പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്	വാചാ ആഭാഷ്യ തു	കുശലംപറഞ്ഞശേഷം, അക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
		'യത്നേന ഇവ രക്ഷദ്ധ്വം,'	'ശ്രദ്ധപൂണ്ട് നന്നായി രക്ഷിക്കുവിൻ,'
		ഇതി ആഹ.	എന്ന് ഉരചെയ്തു.

രക്ഷാമേതി ച തത്രാന്യേ ജക്ഷാമ ഇതി ചാപരേ
ഭക്ഷിതാഭക്ഷിതൈരുക്തസ്തസ്താനാഹ ഭൃതക്രുത്. 12

ഭക്ഷിതാ-ഭക്ഷിതൈഃ	വിശപ്പുള്ളവരാലും വിശപ്പില്ലാത്തവരാലും	അപരേ	മറേറ ക്രൂരൻ
		'ജക്ഷാമ'	'ഞങ്ങൾ ഭക്ഷിക്കാം'
ഉക്തഃ;	അതിന് ഉത്തരം പറ	ഇതി ച;	എന്നും ഉണർത്തിച്ചു;
തത്ര	അതിൽ [യപ്പെട്ട;	ഭൃതക്രുത്,	സൃഷ്ടികർത്താവായ ബ്രഹ്മദേവൻ,
അന്യേ	രണ്ടാമത്തെ ക്രൂരർ (വിശപ്പില്ലാത്തവർ)	തതഃ	അതിനാൽ
'രക്ഷാമ'	'ഞങ്ങൾ രക്ഷിക്കാം'	താൻ	അവരോടായിപ്രകാരം
ഇതി ച,	എന്നും	ആഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

രക്ഷാമേതി ച യൈരുക്തം രാക്ഷസാസ്തേ ഭവന്തു വഃ
ജക്ഷാമ ഇതി യൈരുക്തം യക്ഷാ ഏവ ഭവന്തു വഃ 13

"വഃ	"നിങ്ങളിൽ	വഃ	നിങ്ങളിൽ
രക്ഷാമ ഇതി	രക്ഷിക്കാം എന്നു്	ജക്ഷാമ ഇതി	ഭക്ഷിക്കാം എന്നു്
ഉക്തം	പറയപ്പെട്ടത്	ഉക്തം	പറയപ്പെട്ടത്
യൈഃ,	യാതൊരുവരാലോ,	യൈഃ	യാതൊരുവരാലോ അവർ
തേ	അവർ		
രാക്ഷസാഃ ച	രാക്ഷസരായിതന്നെ	യക്ഷാഃ ഏവ	യക്ഷന്മാരായും
ഭവന്തു;	ഭവിക്കട്ടെ;	ഭവന്തു.	ഭവിക്കട്ടെ.

[ഭാഗവതം തൃതീയസ്കന്ധം 20-ാം അദ്ധ്യായം നോക്കുക:—"ജഗൃഹുർക്ഷരക്ഷാംസി രാത്രിംക്ഷുത്ത്യഡ് സമുദ്ഭവാം ക്ഷുത്ത്യഡ്ഭ്യ ഊചുരുപസൃഷ്ടാസ്തേ തം ജഗ്ധുമഭിദുദ്രുവുഃ മാ രക്ഷതൈനം ജക്ഷതാപമിതൃചുഃ ക്ഷുത്ത്യഡ്ദിതാഃ ദേവസ്താനാഹ സംവിഗ്നാ മാ മാം രക്ഷത ജക്ഷത അഹോ മേ യക്ഷരക്ഷാംസി പ്രജാ യൂയം ബഭ്രവിഥ."]

തത്ര ഹേതിഃ പ്രഹേതിശ്ച ഭ്രാതരൌ രാക്ഷസാധിപൌ
മധുകൈടഭസംകാശൌ ബഭ്രവതുരരിന്ദമൌ. 14

"തത്ര	"അവരിൽ	അരിന്ദമൌ	ജയശാലികളായി
രാക്ഷസാധിപൌ	രാക്ഷസാധിപന്മാരായി	ഹേതിഃ	ഹേതിയെന്നും
		പ്രഹേതിഃ ച	പ്രഹേതിയെന്നും
മധുകൈടഭസംകാശൌ	മധുകൈടഭസദൃശന്മാരായി	ഭ്രാതരൌ	രണ്ടു സോദരന്മാർ
		ബഭ്രവതുഃ.	ഉണ്ടായിരുന്നു.

പ്രഹേതിർദ്ധാമ്മികസ്തത്ര തപോവനഗതസ്തദാ
ഹേതിർദ്ദാരക്രിയാർത്ഥേ തു പരം യത്നമഥാകരോത്. 15

"തത്ര	"അവരിൽ	അഥ	അപ്പോൾ
പ്രഹേതിഃ	പ്രഹേതിയെന്നവൻ	ഹേതിഃ തു	ഹേതിയും
ധാമ്മികഃ തദാ,	ധർമ്മിഷ്ഠനായിരുന്നതിനാൽ	ദാരക്രിയാർത്ഥേ	വിവാഹത്തിന്നായി
തപോവനഗതഃ;	സന്ന്യാസാശ്രമത്തിൽ	പരം	അതിയായ
	കാലംകഴിച്ചു;	യത്നം	പ്രയത്നത്തെ
		അകരോത്.	ചെയ്തു.

സ കാലഭഗിനീം കന്യാം ഭയാം നാമ ഭയാവഹാം
ഉദാവഹദമേയാത്മാ സ്വയമേവ മഹാമതിഃ. 16

"മഹാമതിഃ	"ബുദ്ധിശാലിയും	ഭയാം നാമ	'ഭയ'യെന്ന പറയപ്പെ ടുന്നവളുമായ
അമേയാത്മാ	അളവറ്റ ധൈര്യശാലി യുമായ	കാലഭഗിനീം	യമസോദരിയായ
സഃ,	അവൻ,	കന്യാം	കന്യകയെ
		സ്വയം ഏവ	സ്വയമായുന്നെ
ഭയാവഹാം	ഭയങ്കരയും	ഉദാവഹത്.	പാണിഗ്രഹണം ചെയ്തു

സ തസ്യാം ജനയാമാസ ഹേതീ രാക്ഷസപുംഗവഃ
പുത്രം പുത്രവതാം ശ്രേഷ്ഠോ വിദ്യുത്കേശ ഇതി ശ്രുതം. 17

"രാക്ഷസ-പുംഗവഃ	"രാക്ഷസവരനായ	ശ്രേഷ്ഠഃ	ശ്രേഷ്ഠനായി
		വിദ്യുത്കേശഃ	വിദ്യുത്കേശൻ എന്ന
സഃ ഹേതിഃ,	ആ ഹേതിയെന്നവൻ,	പുത്രം	പുത്രനെ
തസ്യാം,	ആ ഭയയിൽ,	ജനയാമാസ	ഉത്പാദനംചെയ്തു
പുത്രവതാം	പുത്രവാന്മാരിൽവെച്ച്	ഇതി ശ്രുതം.	എന്നാണ് കേൾവി.

വിദ്യുത്കേശോ ഹേതിപുത്രഃ സ ദീപ്താക്സമപ്രഭഃ
വ്യവർദ്ധത മഹാതേജാസ്തോയമധ്യ ഇവാംബുദഃ. 18

"ഹേതിപുത്രഃ	"ഹേതിയുടെ പുത്രനാ	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായി
സഃ	ആ [യ	തോയമധ്യേ	ജലമദ്ധ്യത്തിലുള്ള
വിദ്യുത്കേശഃ	വിദ്യുത്കേശൻ	അംബുദഃ	മേഘം
ദീപ്താക്ക-സമപ്രഭഃ	ഉജ്വലിക്കുന്ന സൂര്യനെ പ്പോലെ കാന്തിപൂണ്ട്	ഇവ	എന്നപോലെ
		വ്യവർദ്ധത.	അഭിവൃദ്ധിപൂണ്ടുവളർന്നു.

സ യദാ യൌവനം ഭദ്രമനുപ്രാപ്തോ നിശാചരഃ
തതോ ഭാരക്രിയാം തസ്യ കർത്തും വ്യവസിതഃ പിതാ. 19

"സഃ നിശാചരഃ	"ആ രാക്ഷസൻ	തതഃ	അതു മുതൽ
ഭദ്രം	ശോഭനമായ	ഭാരക്രിയാം കർത്തും	വിവാഹം കഴിപ്പിപ്പാ നായി
യൌവനം	യൌവനത്തെ		
യദാ	എപ്പോൾ	തസ്യ പിതാ	അവന്റെ പിതാവ്
അനുപ്രാപ്തഃ,	പ്രാപിച്ചുവോ,	വ്യവസിതഃ.	നിശ്ചയിച്ചു.

സന്ധ്യായാസ്തനയാം സോഽഥ സന്ധ്യാതുല്യാം പ്രഭാവതഃ
വരയാമാസ പുത്രാർത്ഥം ഹേതീ രാക്ഷസപുംഗവഃ. 20

"ഹേതിഃ	"ഹേതിയെന്ന	പ്രഭാവതഃ	പ്രഭാവത്താൽ
സഃ	ആ	സന്ധ്യാതുല്യാം	സന്ധ്യയ്ക്ക് തുല്യയായ
രാക്ഷസ-പുംഗവഃ,	രാക്ഷസവരൻ,	സന്ധ്യായാഃ	സന്ധ്യയുടെ
		തനയാം	പുത്രിയെ
അഥ	അപ്പോൾ		
പുത്രാർത്ഥം	പുത്രനു വേണ്ടി,	വരയാമാസ.	വരിച്ചു.

അവശ്യമേവ ഭാതവ്യാ പരസ്മൈ സേതി സന്ധ്യയാ
ചിന്തയിത്വാ സുതാ ദത്താ വിദ്യുത്കേശായ രാഘവ. 21

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
സാ	അവർ	ചിന്തയിത്വാ,	ആലോചിച്ച്,
പരസ്മൈ ഏവ	അന്യനായ വല്ല ഒരുവ	സുതാ	പുത്രി
അവശ്യം	തീച്ചയായും [നുതന്നെ	സന്ധ്യയാ	സന്ധ്യയാൽ
ഭാതവ്യാ	വിവാഹംചെയ്യുകൊട്ടക്കപ്പെടേണ്ടവളാണല്ലോ,	വിദ്യുത്കേശായ	വിദ്യുത്കേശനന്നായി
		ദത്താ.	കന്യകാദാനം ചെയ്തുകൊടുക്കപ്പെട്ടു.

സന്ധ്യായാസ്തനയാം ലബ്ധ്വാ വിദ്യുത്കേശോ നിശാചരഃ
രമതേ സ്മ തയാ സാർദ്ധം പൌലമ്യാ മഘവാനിവ. 22

"വിദ്യുത്കേശഃ	"വിദ്യുത്കേശനെന്ന	തയാ സാർദ്ധം,	അവളോടുംകൂടി,
നിശാചരഃ	രാക്ഷസൻ	മഘവാൻ	ഇന്ദ്രൻ
സന്ധ്യായാഃ	സന്ധ്യയുടെ	പൌലമ്യാ	ഇന്ദ്രാണിയുമായി
തനയാം	പുത്രിയെ	ഇവ	എന്നപോലെ
ലബ്ധ്വാ,	ലഭിച്ച്,	രമതേ സ്മ.	സുഖമായി കാലംകഴിച്ചുവന്നു.

കേനചിത്ത്വഥ കാലേന രാമ സാലകടംകടാ
വിദ്യുത്കേശാദ് ഗർഭമാപ ഘനരാജിരിവാർണ്ണവാത്. 23

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അർണ്ണവാത്	സമുദ്രത്തിൽനിന്ന്
അഥ	ഇപ്രകാരം	ഘനരാജിഃ	മുകിൽനിര
കേനചിത്	ചില	ഇവ,	എന്നപോലെ,
കാലേന തു,	നാൾക്കുശേഷം,	വിദ്യുത്കേശാത്	വിദ്യുത്കേശങ്കൽനിന്നു
സാലകടംകടാ,	സാലകടങ്കടയെന്ന അവർ,	ഗർഭം ആപ.	ഗർഭം ധരിച്ചു.

തതഃ സാ രാക്ഷസീ ഗർഭം ഘനഗർഭസമപ്രഭം
പ്രസൂതാ മന്ദരം ഗത്വാ ഗംഗാ ഗർഭമിവാഗ്നിജം. 24

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	ഗർഭം	ഗർഭത്തെ
സാ രാക്ഷസീ	ആ രാക്ഷസി	ഇവ	എന്നപോലെ
മന്ദരം	മന്ദരപർവ്വതത്തിൽ	ഘനഗർഭ-സമപ്രഭം	മിന്നലൊത്ത കാന്തിയാന്ന
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,	ഗർഭം	ഒരു പുത്രനെ
ഗംഗാ	ഗംഗ	പ്രസൂതാ.	പ്രസവിച്ചു.
അഗ്നിജം	അഗ്നിഭത്തമായ		

തമുത്സൃജ്യ തു സാ ഗർഭം വിദ്യുത്കേശരതാർത്ഥിനീ
രേമേ തു സാർദ്ധം പതിനാ വിസൃത്യ സുതമാത്മജം. 25

"സാ	"അവർ	അഥൈനം	സപദി
തം ഗർഭം	ആ പെറ്റ ശിശുവിനെ	സുതം തു	ശിശുവിനെത്തന്നെയും
തു	തന്നെ	വിസൃജ്യ,	മറന്ന്,
ഉത്സൃജ്യ,	ഇട്ടിട്ട്,	പതിനാ സാർദ്ധം	കാന്തനോടുംകൂടി
വിദ്യുത്കേശ- രതാർത്ഥിനീ,	വിദ്യുത് കേശനുമായി രമിപ്പാൻ ഇച്ഛിച്ച്	രേമേ.	രതിയിൽ മുഴുകിപ്പോയി.

ഉത്സൃഷ്ടസ്യ തദാ ഗർഭോ ഘനശബ്ദസമസ്വനഃ
നിധായാസ്യേ സ്വയം മുഷ്ടിം രുരോദ ശനകൈസ്തദാ. 26

"തദാ	"ആ സമയം	മുഷ്ടിം	വിരലിനെ
ഉത്സൃഷ്ടഃ	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതായ	നിധായ,	ഇട്ടുകൊണ്ട്,
ഗർഭഃ	ആ ശിശു	ഘനശബ്ദ- സമസ്വനഃ	ഇടിമുഴക്കം പോലെ
തദാ	അതിനാൽ		
സ്വയം തു	സ്വയമായുന്നെ	ശനകൈഃ	ഇടയ്ക്കിടെ
അസ്യ	വായിൽ	രുരോദ.	രോദനം ചെയ്തു.

തതോ വൃഷഭമാസ്ഥായ പാർവ്വത്യാ സഹിതഃ ശിവഃ
വായുമാർഗ്ഗേണ ഗച്ഛൻ വൈ ശുശ്രാവ രുദിതസ്വനം. 27

"തതഃ	"അതേ സമയം	വായുമാർഗ്ഗേണ ഗച്ഛൻ	ആകാശമാർഗ്ഗമായി ഗമിച്ചിരുന്ന
പാർവ്വത്യാ സഹിതഃ	ശ്രീപാർവ്വതീസമേതനായി	ശിവഃ വൈ,	പരമശിവൻ,
വൃഷഭം ആസ്ഥായ	വൃഷഭാരൂഢനായി	രുദിതസ്വനം	ആ രോദനധ്വനി
		ശുശ്രാവ.	കേട്ടു.

അപശ്യദുമയാ സാർദ്ധം രുദന്തം രാക്ഷസാത്മജം
കാരുണ്യഭാവാത് പാർവ്വത്യാ ഭവസ്ത്രിപുരസൂദനഃ. 28

"പാർവ്വത്യാഃ	"പാർവ്വതീദേവിയുടെ	ഭവഃ	ശ്രീരുദ്രഭഗവാൻ,
കാരുണ്യ- ഭാവാത്	കാരുണ്യംകൊണ്ടുള്ള പ്രാർത്ഥനയാൽ	രുദന്തം	കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന
ഉമയാ സാർദ്ധം,	ഉമാസമേതനായി,	രാക്ഷസാത്മജം	ആ രാക്ഷസശിശുവിനെ
ത്രിപുരസൂദനഃ	ത്രിപുരമഥനനായ	അപശ്യത്.	വീക്ഷിച്ചു.

തം രാക്ഷസാത്മജം ചക്രേ മാതുരേവ വയഃ സമം
അമരം ചൈവ തം കൃത്വാ മഹാദേവോ ऽക്ഷരോ ऽവ്യയഃ. 29

"അക്ഷരഃ	"നിത്യനും	അമരം കൃത്വാ	മരണമില്ലാത്തതാക്കി
അവ്യയഃ	അക്ഷയഫലപ്രദനുമായ	ച	കൂടാതെ [ചെയ്ത്,
		തം	അതിനെ
മഹാദേവഃ ഏവ,	പരമശിവൻതന്നെ,	മാതുഃ	മാതാവിന്ന്
തം	ആ	വയഃസമം ഏവ	ഒത്ത വയസ്സോടുകൂടി
രാക്ഷസാത്മജം	രാക്ഷസശിശുവിനെ	ചക്രേ.	ആക്കി. [യതായും

പുരമാകാശഗം പ്രാദാത് പാവ്വത്യാഃ പ്രിയകാമ്യയാ
ഉമയാഽപി വരോ ദത്തോ രാക്ഷസാനാം ഗുഹാത്മജ 30
സദ്യോപലബ്ധിർഗ്ഭസ്യ പ്രസൂതിഃ സദ്യ ഏവ ച
സദ്യ ഏവ വയഃപ്രാപ്തിർമ്മാതുരേവ വയഃ സമം. 31

"പാവ്വത്യാഃ പ്രിയകാമ്യയാ,	"ശ്രീപാവ്വതീദേവിയുടെ ഇഷ്ടം സാധിപ്പാനിച്ഛിച്ചതിനാൽ,
ആകാശഗം	ആകാശത്തിൽ ഗമിപ്പാൻ ശക്തിയുള്ള
പുരം	ഒരു നഗരത്തെയും
പ്രാദാത്;	നൽകി;
ഗുഹാത്മജ!	ചക്രവത്തിസുത!
ഉമയാ അപി	ഉമാദേവിയാലും
രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസന്മാക്കായ്ക്കൊണ്ട്
വരഃ	വരമായി
ദത്തഃ.	നൽകപ്പെട്ടു.
ഗർഭസ്യ സദ്യോപലബ്ധിഃ	ഉടനെ ഗർഭം ധരിക്കുക എന്ന അവസ്ഥയും
സദ്യഃ പ്രസൂതിഃ ച	ഉടനെ ജനിക്കുക എന്നതും
സദ്യഃ ഏവ	ഉടനെതന്നെ
മാതുഃ	മാതാവിന്റെ
വയഃ സമം	വയസ്സിന്നു തുല്യമായ
വയഃപ്രാപ്തിഃ	വയസ്സ് പ്രാപിക്കുക എന്ന അവസ്ഥയും

തതഃ സുകേശോ വരദാനഗവ്വിതഃ
ശ്രിയം പ്രഭോഃ പ്രാപ്യ ഹരസ്യ പാർശ്വതഃ
ചചാര സവ്വത്ര മഹാൻ മഹാമതിഃ
ഖഗം പുരം പ്രാപ്യ പുരന്ദരോ യഥാ. 32

"സുകേശഃ	"(പിന്നിട്) സുകേശനെന്ന് അറിയപ്പെട്ട വനായ ആ ശിശു
ഹരസ്യ	പരമശിവന്റെ
പാർശ്വതഃ	കരുണാകടാക്ഷത്താൽ
ഖഗം	ആകാശത്തിൽ ഗമിക്കാവുന്ന
പുരം	പുരത്തെ
പ്രാപ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
ശ്രിയം	അതിയായ ഭാഗ്യത്തെയും
പ്രാപ്യ,	നേടിക്കൊണ്ട്,
തതഃ	അതിനാൽ
വരദാനഗവ്വിതഃ	വരദാനമത്തനായി
മഹാൻ	മഹാനും
മഹാമതിഃ	മഹാബുദ്ധിമാനുമായ
പുരംദരഃ	ഇന്ദ്രൻ
യഥാ,	എന്നപോലെ,
സവ്വത്ര	എങ്ങും
ചചാര.	സഞ്ചരിച്ചുവന്നു.

ഇത്യാഷ്ഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുർത്ഥഃ സർഗ്ഗഃ = നാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

പഞ്ചമഃ സർഗ്ഗഃ = അഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[മാല്യവദാദ്യുപത്യോത് പഞ്ചിഃ = മാല്യവാൻ മുതലായവരുടെ സന്താനോത് പഞ്ചി.]

സുകേശം ധാർമ്മികം ദൃഷ്ട്വാ വരലബ്ധം ച രാക്ഷസം
ഗ്രാമണീർനാമ ഗന്ധർവ്വോ വിശാവസുസമപ്രഭഃ 1

"സുകേശം	"സുകേശനെന്ന
രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
വരലബ്ധം	ഉത്കൃഷ്ടമായ വരം ലഭിച്ചവനായും
ധാർമ്മികം ച	ധർമ്മിഷ്ടനായും
ദൃഷ്ട്വാ,	ഗ്രഹിച്ച്,
ഗ്രാമണീഃ	ഗ്രാമണിയെന്ന
നാമ	പേരുള്ളവനും
വിശാവസു-സമപ്രഭഃ	വിശാവസുയെന്ന ഗന്ധർവ്വൻപോലെ വിളങ്ങുന്നവനുമായ
ഗന്ധർവ്വഃ.	ഒരു ഗന്ധർവ്വനുണ്ടായിരുന്നു.

തസ്യ ദേവവതീ നാമ ദ്വിതീയാ ശ്രീരിവാത്മജാ
ത്രിഷു ലോകേഷു വിഖ്യാതാ രൂപയൌവനശാലിനീ. 2

"തസ്യ	"അവന്ന്
ദ്വിതീയാ	രണ്ടാമത്തെ
ആത്മജാ	പുത്രിയായി
ശ്രീഃ ഇവ	മഹാലക്ഷ്മിപോലെ
രൂപയൌവനശാലിനി	രൂപവും യൌവനവുമാർന്നവളെന്ന്
ത്രിഷു	മൂന്ന
ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിലും
വിഖ്യാതാ	ഖ്യാതിപൂണ്ടവളായി
ദേവവതീ നാമ.	ദേവവതിയെന്ന ഒരുവളുണ്ടായിരുന്നു.

താം സുകേശായ ധർമ്മേണ ദദൌ രക്ഷഃ ശ്രിയം യഥാ. 3

"താം	"അവളെ
സുകേശായ	സുകേശനാഖ്യാനുണ്ട്,
രക്ഷഃശ്രിയം യഥാ	രാക്ഷസരുടെ ശ്രേയസ്സിന്നുവേണ്ടി
ധർമ്മേണ	ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം
ദദൌ.	വിവാഹംചെയ്തുകൊടുത്തു.

വരദാനകൃതൈശ്വര്യം സാ തം പ്രാപ്യ പതിം പ്രിയം
ആസീദ്ദേവവതീ തുഷ്ടാ ധനം പ്രാപ്യേവ ദുർഗ്ഗതഃ. 4

"സാ	"അ
ദേവവതീ,	ദേവവതി,
വരദാനകൃതൈശ്വര്യം	വരദാനലബ്ധമായ ഐശ്വര്യത്തോടുകൂടിയവനും
പ്രിയം	പ്രിയപ്പെട്ടവനുമായ
തം	ആ സുകേശനെ
പതിം	ഭർത്താവായി
പ്രാപ്യ,	ലഭിച്ച്,
ദുർഗ്ഗതഃ	ദരിദ്രൻ
ധനം	ധനത്തെ
പ്രാപ്യ ഇവ,	ലഭിച്ചാലെന്നപോലെ,
തുഷ്ടാ	സന്തുഷ്ടയായി
ആസീത്.	ഭവിച്ചു.

സ തയാ സഹ സംയുക്തോ രരാജ രജനീചരഃ
അഞ്ജനാദഭിനിഷ്ക്രാന്തഃ കരേണേവ മഹാഗജഃ. 5

"അഞ്ജനാത് അഭിനിഷ്ക്രാന്തഃ മഹാഗജഃ കരേണ സംയുക്തഃ ഇവ }	"അഞ്ജനമെന്ന ദിഗ്ഗജത്തിൽനിന്ന് ആനക്കൊമ്പൻ പിടിയാനയോട് ചേർന്നാലെന്നപോലെ
സഃ രജനീചരഃ, തയാ സഹ രരാജ.	അവൻ നക്തഞ്ചരൻ, അവളോടുകൂടി പരിലസിച്ചു.

ദേവവത്യാം സുകേശസ്യ ജനയാമാസ രാഘവ
ത്രീംസ്ത്രിനേത്രസമാൻ പുത്രാൻ രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസാധിപഃ
മാല്യവന്തം സുമാലിം ച മാലിം ച ബലിനാം വരം. 6

"രാഘവ! രാക്ഷസാധിപഃ സുകേശഃ, ബലിനാം തു വരം മാല്യവന്തം സുമാലിം ച	"ശ്രീരാമ! രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ സുകേശൻ, ബലവാന്മാരിൽവെച്ച് മുമ്പനായ മാല്യവാനേയും സുമാലിയേയും
മാലിം ച, ത്രിനേത്രസമാൻ ത്രീൻ രാക്ഷസാൻ പുത്രാൻ ദേവവത്യാം ജനയാമാസ.	മാലിയേയും ഇങ്ങിനെ മൂന്നു കണ്ണുകളെന്നപോലെയുള്ള മൂന്നു രാക്ഷസന്മാരെ പുത്രന്മാരായി ദേവവതിയിൽ ഉത്പാദിപ്പിച്ചു.

ത്രയഃ സുകേശസ്യ സുതാസ്ത്രേതാഗ്നിസമതേജസഃ
വിവൃദ്ധിമഗമംസ്തത്ര വ്യാധയോപേക്ഷിതാ ഇവ. 7

"തത്ര സുകേശസ്യ ത്രയഃ സുതാഃ, ത്രേതാഗ്നിസമ- തേജസഃ,	"അവിടെ സുകേശന്റെ മൂന്നു പുത്രന്മാരും, ത്രേതാഗ്നികൾപോലെ തേജസ്സോടുകൂടിയവരായി,
ഉപേക്ഷിതാഃ വ്യാധയഃ ഇവ, വിവൃദ്ധിം അഗമൻ. }	ചികിത്സിക്കാതെ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട വ്യാധികളെന്നപോലെ അഭിവൃദ്ധിപൂണ്ടു.

വരപ്രാപ്തിം പിതുസ്തേ തു ജ്ഞാത്വേശ്വരതപോബലാത്
തപസ്തപ്തും ഗതാ മേരും ഭ്രാതരഃ കൃതനിശ്ചയാഃ. 8

"തേ ഭ്രാതരഃ, ഈശ്വര- തപോബലാത് പിതുഃ വരപ്രാപ്തിം ജ്ഞാതപാ, }	"അ സഹോദരന്മാർ, പരമശിവനെക്കുറിച്ചുള്ള തപോവൈഭവത്താൽ പിതാവിന്ന് വരപ്രാപ്തി ഉണ്ടായതിനെ അറിഞ്ഞ്,
തു തപഃ തപ്തും കൃതനിശ്ചയാഃ, മേരും ഗതാഃ.	അപ്രകാരംതന്നെ തങ്ങളും തപസ്സുചെയ്വാൻ ഉറച്ചുവരായി, മേരുഗിരിയിലേക്കായി ചെന്നു.

പ്രഗൃഹ്യ നിയമാൻ ഘോരാൻ രാക്ഷസാ നൃപസത്തമ
വിഭോരുഗ്രേ തപോ ഘോരം സർവ്വഭൂതഭയാവഹം. 9

'ഉപസത്തമ!	"ഉപോത്തമ!
തേ	ആ
രാക്ഷസാഃ,	രാക്ഷസന്മാർ,
ഘോരാൻ	കടുതായ
നിയമാൻ	നിയമങ്ങളെ
പ്രഗൃഹ്യ,	കയ്ക്കൊണ്ട്,
സത്ത്വത-ഭയാവഹം	സത്ത്വപ്രാണികളും നട്ടുങ്ങുമാറ്,
ഘോരം തപഃ	ഉഗ്രമായ തപസ്സിനെ
വിഷ്ഠിതാഃ.	ആചരിച്ചുവന്നു.

സത്യാജ്ജവശമോപേതൈസ്തപോഭിരതിദുഷ്കരൈഃ
സംതാപയന്തസ്ത്രീൻ ലോകാൻ സദേവാസുരമാനുഷാൻ. 10

"അതിദുഷ്കരൈഃ	"അത്യധികം അസാധ്യമായവയും
സത്യാജ്ജവ-ശമോപേതൈഃ	സത്യം, ആജ്ജവം, ക്ഷമ എന്നവയോടുകൂടിയവയും ആയ
തപോഭിഃ,	തപസ്സുകൾ കൊണ്ട്,
സദേവാസുര-മാനുഷാൻ	ദേവാസുര മനുഷ്യന്മാരുടങ്ങിയ
ത്രീൻ ലോകാൻ	മൂന്നു ലോകങ്ങളേയും
സന്താപയന്തഃ.	തപിപ്പിച്ചു.

തതോ വിഭുശ്ചതുർവ്വക്ത്രോ വിമാനവരമാസ്ഥിതഃ
സുകേശപുത്രാനാമന്ത്ര്യ വരദോഽസ്മീത്യഭാഷത. 11

"തതഃ	"അപ്പോൾ
ചതുർവ്വക്ത്രഃ	ചതുർമ്മുഖനായ
വിഭുഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
വിമാനവരം	ഉത്തമ വിമാനത്തിൽ
ആസ്ഥിതഃ,	ഇരുന്നു കൊണ്ട്,
സുകേശപുത്രാൻ	സുകേശ പുത്രന്മാരെ
ആമന്ത്ര്യ,	വിളിച്ച്,
'വരദഃ അസ്മി,'	'ഞാൻ വരം നൽകുന്നുണ്ട്,'
ഇതി	എന്ന്
അഭാഷത.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ബ്രഹ്മാണം വരദം ജ്ഞാത്വാ സേന്ദ്രൈർദ്ദൈവഗണൈർവൃതം
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവ്വേ വേപമാനാ ഇവ ദ്രുമാഃ 12
തപസാഽഽരാധിതോ ദേവ യദി നോ ദിശസേ വരം
അജേയാഃ ശത്രുഹന്താരസ്തഥൈവ ചിരജീവിനഃ
പ്രഭവിഷ്ണവോ ഭവാമേതി പരസ്പരമനുവ്രതാഃ. 13

"സേന്ദ്രൈഃ	"ഇന്ദ്രനടങ്ങിയ
ദേവഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളാൽ
വൃതം	ചുഴപ്പെട്ടവനായ
ബ്രഹ്മാണം	ബ്രഹ്മദേവനെ
വരദം	പ്രസാദിച്ചുവനായി
ജ്ഞാത്വാ,	കണ്ട്,
ദ്രുമാഃ ഇവ	വൃക്ഷങ്ങളെന്നപോലെ
വേപമാനാഃ,	ചാഞ്ചാടിക്കൊണ്ട്,
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
പ്രാഞ്ജലയഃ,	കൈകൂപ്പിയവരായി
'ദേവ!	'ദേവ!
തപസാ	തപസ്സുകൊണ്ട്
ആരാധിതഃ	തൃപ്തിപ്പെട്ടവനായി
നഃ വരം	ഞങ്ങൾക്ക് വരത്തെ
ദിശസേ യദി,	നിനച്ചുവടി നൽകുന്നുവെന്നാൽ
അജേയാഃ	ആരാലും ജയിക്കപ്പെടാത്തവരായും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ശത്രുഹന്താരഃ	ശത്രുക്കളെ വെല്ലുന്നവരായും
പരസ്പരം	അന്യോന്യം
അനുവ്രതാഃ	സ്നേഹത്തോടുകൂടിയവരായും
പ്രഭവിഷ്ണവഃ	മഹാപരാക്രമത്തോടുകൂടിയവരായും
ചിരജീവിനഃ ഏവ	ചിരഞ്ജീവികളായും
'ഭവാമഃ,'	ഞങ്ങൾ ഭവിക്കണമേ
ഇതി ഊചുഃ.	എന്ന് അപേക്ഷിച്ചു.

ഏവം ഭവിഷ്യതീത്യുക്ത്വാ സുകേശതനയാൻ വിഭുഃ
സ യയൌ ബ്രഹ്മലോകായ ബ്രഹ്മാ ബ്രാഹ്മണവത്സലഃ. 14

"ബ്രാഹ്മണ-വത്സലഃ	"ബ്രഹ്മതപ:പ്രഭന്മാരിൽ പ്രീതികയ്യൊണ്ടവനും	'ഏവം ഭവിഷ്യതി,' ഇതി	'അങ്ങിനെതന്നെ ആവട്ടെ,' എന്ന്
വിഭുഃ	ശാശ്വതമൂർത്തിയുമായ	ഉക്ത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്തു,
സഃ ബ്രഹ്മാ,	ആ ബ്രഹ്മദേവൻ,	ബ്രഹ്മലോകായ	ബ്രഹ്മലോകത്തിലേക്കായി
സുകേശതനയാൻ	സുകേശപുത്രന്മാരോടായി	യയൌ.	എഴുന്നെള്ളി.

വരം ലബ്ധ്വാ തു തേ സർവ്വേ രാമ രാത്രിംചരാസ്തദാ
സുരാസുരാൻ പ്രബാധന്തേ വരദാനസുനിർഭയാഃ. 15

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	വരദാന-സുനിർഭയാഃ	വരദാനത്താൽ ആരെക്കുറിച്ചും ഭയമില്ലാത്തവരായി
തേ	ആ		
രാത്രിംചരാഃ	രാക്ഷസർ		
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	സുരാസുരാൻ തു	ദേവാസുരന്മാരേയും
വരം ലബ്ധ്വാ,	വരം നേടിയശേഷം,	പ്രബാധന്തേ.	ഉപദ്രവിച്ചുതുടങ്ങുകയായി.
തദാ	അപ്പോൾ		

തൈർവ്വധ്യമാനാസ്ത്രിദശാഃ സർഷിസംഘാഃ സചാരണാഃ
ത്രാതാരം നാധിഗച്ഛന്തി നിരയസ്ഥാ യഥാ നരാഃ. 16

"സചാരണാഃ സർഷിസംഘാഃ	"ചാരണസഹിതരും ഋഷിഗണങ്ങളോടുകൂടിയവരുമായ	വധ്യമാനാഃ നിരയസ്ഥാഃ	ഹിംസിക്കപ്പെടുന്നവ നരകത്തിലുള്ള [രായി
ത്രിദശാഃ,	ദേവന്മാർ,	നരാഃ യഥാ,	ആളുകളെന്നപോലെ,
തൈഃ	അവരാൽ	ത്രാതാരം	ഒരു രക്ഷകനെ
		ന അധിഗച്ഛന്തി.	കാണാതിരുന്നു.

അഥ തേ വിശ്വകർമ്മാണം ശില്പിനാം വരമവ്യയം
ഊചുഃ സമേത്യ സംഹൃഷ്ടാ രാക്ഷസാ രഘുസത്തമ. 17

"രഘുസത്തമ!	"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	അവ്യയം	ശാശ്വതനും
സംഹൃഷ്ടാഃ	തങ്ങൾക്ക് തുല്യന്മാരാരും ഉണ്ടാകരുതെന്ന് ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ട	ശില്പിനാം വരം.	ശില്പികളിൽ ഉത്തമനുമായ
തേ രാക്ഷസാഃ	ആ രാക്ഷസർ [വരായ	വിശ്വകർമ്മാണം	വിശ്വകർമ്മാവിനോടാ [യി
സമേത്യ,	ഒത്തുകൂടി,	അഥ ഊചുഃ.	ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിച്ചു.

ഗൃഹകർത്താ ഭവാനേവ ദേവാനാം ഹൃദയേപ്സിതം. 18

"'ഭവാൻ ഏവ ദേവാനാം	"ഭവാൻതന്നെയാണല്ലൊ ദേവന്മാർക്ക്	ഹൃദയേപ്സിതം ഗൃഹകർത്താ.	ഇഷ്ടംപോലെ ഭവനങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുന്നവനായ ശില്പി.

അസ്മാകമപി താവത് ത്വം ഗൃഹം കുരു മഹാമതേ
ഹിമവന്തമഥാശ്രിത്യ മേരും മന്ദരമേവ വാ
മഹേശ്വരഗൃഹപ്രഖ്യം ഗൃഹം നഃ ക്രിയതാം മഹത്. 19

"'മഹാമതേ!	"'സൂക്ഷ്മബുദ്ധിയാന്നവ
താവത്	ആകയാൽ [നേ!
ത്വം	അങ്ങ്
അസ്മാകം അപി	ഞങ്ങൾക്കും
ഗൃഹം	ഒരു ഭവനത്തെ
കുരു;	നിർമ്മിച്ചാലും;
ഹിമവന്തം	ഹിമവാനെയൊ
മേരും	മേരുപർവ്വതത്തെയോ
മന്ദരം ഏവ ച	മന്ദരഗിരിയേയോ
അഥാശ്രിത്യ	അവലംബിച്ച്
മഹത്	മഹത്തായുള്ളതും
മഹേശ്വര- ഗൃഹപ്രഖ്യം	മഹേശ്വരഭവനസദൃശവും ആയ
ഗൃഹം	ഒരു ഭവനത്തെ
നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
ക്രിയതാം.'	സൃഷ്ടിച്ചാലും.'

വിശ്വകർമ്മാ തതസ്തേഷാം രാക്ഷസാനാം മഹാത്മജഃ
നിവാസം കഥയാമാസ ശക്രസ്യേവാമരാവതീം. 20

"തതഃ	"അപ്പോൾ
മഹാത്മജഃ	മഹാബാഹുവായ
വിശ്വകർമ്മാ,	വിശ്വകർമ്മാവ്,
തേഷാം രാക്ഷസാനാം	ആ രാക്ഷസന്മാക്കാ യ്ക്കൊണ്ട്
ശക്രസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ
അമരാവതീം	അമരാവതി
ഇവ	എന്നപോലെയുള്ള
നിവാസം	ഒരു ആവാസത്തെപ്പറ്റി
കഥയാമാസ.	ഉരചെയ്തു.

ദക്ഷിണസ്യോദധേസ്തീരേ ത്രികൂടോ നാമ പർവ്വതഃ
സുവേല ഇതി ചാപ്യന്യോ ദ്വിതീയസ്തസ്യ സത്തമാഃ. 21

"'സത്തമാഃ!	"'സത്തമന്മാരേ!
ദക്ഷിണസ്യ	തെക്കെ
ഉദധേഃ	കടലിന്റെ
തീരേ	തീരത്തിലായി
ത്രികൂടഃ	ത്രികൂടം
നാമ	എന്ന
പർവ്വതഃ;	ഒരു പർവ്വതമുണ്ട്;
അപി ച	അതുകൂടാതെ
തസ്യ	അവിടെത്തന്നെ
അന്യഃ	മറെറാന്ന്,
ദ്വിതീയഃ	അടുത്തുള്ളതായി
സുവേലഃ ഇതി.	സുവേലമെന്നുമുണ്ട്.

ശിഖരേ തസ്യ ശൈലസ്യ മധ്യമേഽംബുദസന്നിഭേ
ശകുനൈരപി ദുഷ്പ്രാപേ ടങ്കച്ഛിന്നചതുർദ്ദിശി 22
ത്രിംശദ്യോജനവിസ്തീർണ്ണാ ശതയോജനമായതാ
സ്വർണ്ണപ്രാകാരസംവീതാ ഹേമതോരണസംവൃതാ
മയാ ലങ്കേതി നഗരീ ശക്രാജ്ഞപ്തേന നിർമ്മിതാ. 23

"'തസ്യ	"'അ
ശൈലസ്യ	പർവ്വതത്തിന്റെ
മധ്യമേ,	നടുവിലായി,
അംബുദസന്നിഭേ	മേഘമണ്ഡലസദൃശ
ശകുനൈഃ അപി	പക്ഷികളാലുംകൂടി[വും
ദുഷ്പ്രാപേ	പ്രാപിപ്പാൻ കഴിയാ ത്തതും,
ടങ്കച്ഛിന്ന- ചതുർദ്ദിശി	നാലുപാടും കല്ലുളികൊ ണ്ട് ചെത്തി മിനുസ മാക്കപ്പെട്ടതുമായ

ശിഖരേ,	ശിഖരത്തിൽ,	ഹേമതോരണ-സംവൃതാ	സ്വർണ്ണക്കോട്ടവാതിലുകളോട് ക്കൂടിയതുമായ
ത്രിംശദ്യോജന-വിസ്തീർണ്ണാ	മുപ്പതുയോജന വിസ്താരമുള്ളതും	ലങ്കാ ഇതി	ലങ്കയെന്ന
ശതയോജനം അയതാ	നൂറുയോജന നീണ്ടുള്ള തും	നഗരീ,	ഒരു നഗരം,
സ്വർണ്ണ-പ്രാകാര-സംവീതാ	സ്വർണ്ണമയമായ മതിൽ ക്കെട്ടുകളാൽ ചുറ പ്പെട്ടതും	ശക്രാജ്ഞയേവന	ഇന്ദ്രനാൽ ആജ്ഞാപി ക്കപ്പെട്ടവനായ
		മയാ	എന്നാൽ
		നിർമ്മിതാ.	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട.

തസ്യാം വസത ദുർദ്ധർഷാ യൂയം രാക്ഷസപുംഗവാഃ. 24

"'രാക്ഷസ-പുംഗവാഃ!	"'രാക്ഷസോത്തമ ന്മാരേ!	യൂയം	നിങ്ങൾ
		ദുർദ്ധർഷാഃ	നിർബ്ബാധമായി
തസ്യാം	അതിൽ	വസത.	വസിച്ചുകൊൾവിൻ.

സേന്ദ്രാ ദിവൌകസ ഇവ സമാസാദ്യാമരാവതീം
ലങ്കാദുർഗ്ഗം സമാസാദ്യ രാക്ഷസൈർബ്ബഹുഭിർവ്വൃതാഃ
ഭവിഷ്യഥ ദുരാധർഷാഃ ശത്രൂണാം ശത്രുസൂദനാഃ 25

"'സേന്ദ്രാഃ	"'ഇന്ദ്രനോടുകൂടിയ	ശത്രൂണാം	ശത്രുക്കൾക്ക
ദിവൌകസഃ	ദേവന്മാർ	ദുരാധർഷാഃ	അടുപ്പാൻ കഴിയാത്ത
അമരാവതീം	അമരാവതിയെ	ബഹുഭിഃ	അനേകം [വരായി
സമാസാദ്യ ഇവ	പ്രാപിച്ച് എപ്രകാര മോ അപ്രകാരം	രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസരാൽ
		വൃതാഃ,	ചുഴപ്പെട്ടവരായി,
ലങ്കാദുർഗ്ഗം	ലങ്കാപുരമാകുന്ന ദുർഗ്ഗ	ശത്രുസൂദനാഃ	ശത്രുവിധ്വംസകരായി
സമാസാദ്യ,	പ്രവേശിച്ച്, [ത്തിൽ	ഭവിഷ്യഥ.'	വർത്തിക്കുവിൻ.'

വിശ്വകർമ്മവചഃ ശ്രുത്വാ തതസ്തേ രാക്ഷസോത്തമാഃ
സഹസ്രാനുചരാ ഭ്രത്വാ ഗത്വാ താമവസൻ പുരീം. 26

"തേ	"അ	സഹസ്രാനു-ചരാഃ ഭൂത്വാ,	അനേകം പരിവാരങ്ങ ളോടുകൂടിയവരായി
രാക്ഷസോത്തമാഃ	രാക്ഷസോത്തമന്മാർ		
വിശ്വകർമ്മവചഃ	വിശ്വകർമ്മാവിന്റെ [മൊഴി	താം പുരീം	ആ പുരത്തിൽ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
തതഃ	അതിനാൽ	അവസൻ.	വസിച്ചുവന്നു.

ദുർഗ്ഗപ്രാകാരപരിഖാം ഹൈമൈർഗൃഹശതൈർയ്യുതാം
ലങ്കാമവാപ്യ തേ ഹൃഷ്ടാ ന്യവസൻ രജനീചരാഃ. 27

"തേ	"അ	ദുർഗ്ഗപ്രാകാര-പരിഖാം	ഉറപ്പുള്ള മതിൽകെട്ടുക ളോടും കിടങ്ങുകളോടും
രജനീചരാഃ,	രാക്ഷസർ	ലങ്കാം	ലങ്കയെ [ക്കൂടിയതുമായ
ഹൈമൈഃ	സ്വർണ്ണമയമായ	അവാപ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
ഗൃഹശതൈഃ	അനേകം ഭവനങ്ങളാൽ	ഹൃഷ്ടാഃ	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി
യുതാം	നിറയപ്പെട്ടതും	ന്യവസൻ.	നിവസിച്ചു.

ഏതസ്മിന്നേവ കാലേ തു യഥാകാമം ച രാഘവ
നമ്മദാ നാമ ഗന്ധർവ്വീ ഭർത്തൃവ രഘുനന്ദന. 28

"രാഘവ! രഘുനന്ദന!	"ശ്രീരാഘവ! രഘുകുലതിലക!	ഏതസ്മിൻ കാലേ ഏവ,	ഈ കാലത്തിൽതന്നെ,
യഥാകാമം തു	ഇപ്രകാരം അവക്ക് മനോരഥപൂർത്തിവന്നതായ	നമ്മദാ നാമ ഗന്ധർവ്വീ ച ഭർത്തൃവ.	നമ്മദയെന്ന ഒരു ഗന്ധർവ്വ സ്ത്രീ ഉണ്ടായിരുന്നു.

തസ്യാഃ കന്യാത്രയം ഹ്യാസീദ്ധീശ്രീകീർത്തിസമദ്യുതി. 29

"തസ്യാഃ ധീശ്രീകീർത്തി-സമദ്യുതി ഹി	"അവർക്ക് ധൈര്യലക്ഷ്മി, ധനലക്ഷ്മി, കീർത്തിലക്ഷ്മി എന്നവക്കൊപ്പം കാന്തി പൂണ്ട	കന്യാത്രയം ആസീത്.	മൂന്നു പുത്രിമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു.

ജ്യൈഷ്ഠ്യക്രമേണ സാ തേഷാം രാക്ഷസാനാമരാക്ഷസീ
കന്യാസ്താഃ പ്രദദൌ ദൃഷ്ട്വാ പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ
ത്രയാണാം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം തിസ്രോ ഗന്ധർവ്വകന്യകാഃ. 30

"അരാക്ഷസീ	"രാക്ഷസജാതിയിൽ പെടാത്തവളായ അവർ,	രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം	രാക്ഷസോത്തമന്മാരായ
സാ,		തേഷാം	അ
ദൃഷ്ട്വാ	പൂർണ്ണാൻമതിയോടുകൂടി	ത്രയാണാം	മൂന്നു
പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ	മുഴുമതി നേർ മുഖികളും	രാക്ഷസാനാം,	അരക്കക്കായ്ക്കുണ്ട്,
ഗന്ധർവ്വകന്യകാഃ	ഗന്ധർവ്വകന്യകകളുമായ	ജ്യൈഷ്ഠ്യക്രമേണ	വയസ്സിന്റെ ക്രമം അനുസരിച്ച്
താഃ തിസ്രഃ കന്യാഃ,	ആ മൂന്നു പുത്രിമാരെ,	പ്രദദൌ.	വിവാഹം ചെയ്തു കൊടുത്തു.

ദത്താ മാത്രാ മഹാഭാഗാ നക്ഷത്രേ ഭഗദൈവതേ. 31

"മഹാഭാഗാഃ,	"മഹാഭാഗ്യവതികളായ അവർ,	മാത്രാ	മാതാവിനാൽ
ഭഗദൈവതേ നക്ഷത്രേ	ഭഗൻ ദേവനായുള്ള ഉത്രം നക്ഷത്രത്തിൽ	ദത്താഃ.	കന്യകാദാനം ചെയ്യ കൊടുക്കപ്പെട്ട.

കൃതദാരാസ്തു തേ രാമ സുകേശതനയാസ്തദാ
ചിക്രീഡുഃ സഹ ഭാര്യാഭിരപ്സരോഭിരിവാമരാഃ. 32

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അപ്സരോഭിഃ	അപ്സരസ്സുകളുമായി
തേ സുകേശതനയാഃ തു,	ആ സുകേശപുത്രന്മാരും,	ഇവ,	എന്നപോലെ,
തദാ കൃതദാരാഃ,	അപ്പോൾ വിവാഹിതരായി,	ഭാര്യാഭിഃ സഹ	കാന്തമാരോടും കൂടി
അമരാഃ	ദേവന്മാർ	ചിക്രീഡുഃ.	സുഖമായി കാലംകഴിച്ചുവന്നു.

തതോ മാല്യവതോ ഭാര്യാ സുന്ദരീ നാമ സുന്ദരീ. 33

"തതഃ	"അതിൽ	സുന്ദരീ	രൂപവതിയായ
മാല്യവതഃ	മാല്യവാന്റെ	സുന്ദരീ നാമ.	സുന്ദരിയെന്നവളായി
ഭാര്യാ,	ഭാര്യ,		രുന്നു.

സ തസ്യാം ജനയാമാസ യദപത്യം നിബോധ തത് 34

"സഃ	"ആ മാല്യവാൻ	ജനയാമാസ;	ഉത്പാദിപ്പിച്ചുവോ,
തസ്യാം	അവളിൽ	തത്	അതിനെ
യത് അപത്യം	യാതൊരു സന്തതിയെ	നിബോധ.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

വജ്രമുഷ്ടിർവ്വിരൂപാക്ഷോ ദുർമ്മുഖശ്ചൈവ രാക്ഷസഃ
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച മത്തോന്മത്തൌ തഥൈവ ച
അനലാ ചാഭവത് കന്യാ സുന്ദര്യാം രാമ സുന്ദരീ. 35

"തഥാ ഏവ ച	"എപ്രകാരമെന്നാൽ	മത്തോ-	മത്തൻ, ഉന്മത്തൻ എ
വജ്രമുഷ്ടിഃ,	വജ്രമുഷ്ടി,	ന്മത്തൌ ച;	ന്നവരായിരുന്നു;
വിരൂപാക്ഷഃ,	വിരൂപാക്ഷൻ,	രാമ!	ശ്രീരാമ!
ദുർമ്മുഖഃ	ദുർമ്മുഖനെന്ന	സുന്ദര്യാം ഏവ ച	സുന്ദരിയിൽ തന്നെ
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,	സുന്ദരീ	സൌന്ദര്യവതിയായ
സുപ്തഘ്നഃ,	സുപ്തഘ്നൻ,	അനലാ.	അനലയെന്ന
യജ്ഞകോപഃ	യജ്ഞകോപൻ,	കന്യാ ച	കന്യകയും
		അഭവത്.	ഉളവായി.

സുമാലിനോऽപി ഭാര്യാऽऽസീത് പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാ
നാമ്നാ കേതുമതീ നാമ പ്രാണേഭ്യോऽപി ഗരീയസീ. 36

"നാമ്നാ	"പേരിനാൽ	പൂർണചന്ദ്ര-	മുഴുമതിനേർവദനയും,
കേതുമതീ നാമ	കേതുമതിയെന്ന	നിഭാനനാ	
		അപി,	
സുമാലിനഃ	സുമാലിയുടെ	പ്രാണേഭ്യഃ	പ്രാണങ്ങളേക്കാളും
		ഗരീയസി അപി	പ്രിയപ്പെട്ടവളും
ഭാര്യാ,	ഭാര്യ,	ആസീത്.	ആയിരുന്നു.

സുമാലീ ജനയാമാസ യദപത്യം നിശാചരഃ
കേതുമത്യാം മഹാരാജ തന്നിബോധാനുപൂർവ്വശഃ. 37

"മഹാരാജ!	"മഹാരാജാവേ!	ജനയാമാസ,	ഉത്പാദിപ്പിച്ചുവോ,
സുമാലീ	സുമാലിയെന്ന	തത്	അതിനേയും
നിശാചരഃ,	രാക്ഷസൻ,		
കേതുമത്യാം	കേതുമതിയിൽ	ആനുപൂർവ്വശഃ	ക്രമപ്രകാരം
യത് അപത്യം	യാതൊരു സന്തതിയെ	നിബോധ.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

പ്രഹസ്തോഽകമ്പനശ്ചൈവ വികടഃ കാലകാമ്മുകഃ.
ധൂമ്രാക്ഷശ്ചൈവ ദണ്ഡശ്ച സുപാർശ്വശ്ച മഹാബലഃ 38
സംഹ്രാദിഃ പ്രഘസശ്ചൈവ ഭാസകർണ്ണശ്ച രാക്ഷസഃ
രാകാ പുഷ്പോത്കടാ ചൈവ കൈകസീ ച ശുചിസ്മിതാ 39
കുംഭിനസീ ച ഇത്യേതേ സുമാലേഃ പ്രസവാഃ സ്മൃതാഃ. 40

"സുമാലേഃ	"സുമാലിയുടെ
പ്രസവാഃ ഇതി	മക്കളെന്ന്
സ്മൃതാഃ	അറിയപ്പെട്ടവർ
ഏഃ ത ച:—	ഇവർതന്നെ:—
പ്രഹസ്തഃ;	പ്രഹസ്തൻ;
അകമ്പനഃ ച;	അകമ്പനൻ;
വികടഃ ച;	വികടൻ;
കാലകാമ്മുകഃ ച;	കാലകാമ്മുകൻ;
ധൂമ്രാക്ഷഃ;	ധൂമ്രാക്ഷൻ;
ദണ്ഡഃ ഏവ;	ദണ്ഡൻ;
മഹാബലഃ	മഹാബലശാലിയായ
സുപാർശ്വഃ ച;	സുപാർശ്വൻ;
സംഹ്രാദിഃ ഏവ;	സംഹ്രാദി;
പ്രഘസഃ ച;	പ്രഘസൻ;
രാക്ഷസഃ	ദുഷ്ടസ്വഭാവിയായ
ഭാസകർണ്ണഃ ച;	ഭാസകർണ്ണൻ;
രാകാ ഏവ;	രാകയെന്നവൾ;
പുഷ്പോത്കടാ ച	പുഷ്പോത്കട;
ശുചിസ്മിതാ	മന്ദസ്മിതമുഖിയായ
കൈകസീ ഏവ;	കൈകസി;
കുംഭിനസീ ച.	കുംഭിനസി.

മാലേസ്തു വസുധാ നാമ ഗന്ധർവ്വീ രൂപശാലിനീ
ഭാര്യാഽഽസീത് പദ്മപത്രാക്ഷീ സുപക്ഷീ യക്ഷീ വരോപമാ 41

"മാലേഃ	"മാലിയുടെ
ഭാര്യാ	ഭാര്യ
വസുധാ നാമ തു	വസുധയെന്നവളാകട്ടെ
ഗന്ധർവ്വീ	ദൈവകേതിയുള്ളവളാ
രൂപശാലിനീ	രൂപവതിയായി [യി
പദ്മപത്രാക്ഷീ	ചെന്താർദളനേത്രയായ
സുപക്ഷീ	സൂക്ഷ്മബുദ്ധിയുള്ളവളായി
യക്ഷീ-വരോപമാ	കുബേരന്റെ പരിചാരികമാരിൽ മുഖ്യയായ വരംകൊ ത്തുല്യയായി
ആസീത്.	വിളങ്ങി.

സുമാലേരനുജസ്തസ്യാം ജനയാമാസ യത് പ്രഭോ
അപത്യം കഥ്യമാനം തു മയാ തത്ര ശൃണു രാഘവ. 42

"പ്രഭോ!	"പ്രഭോ!
രാഘവ!	ശ്രീരാമ;
സുമാലേഃ	സുമാലിയുടെ
അനുജഃ,	അനുജനായ മാലി,
തസ്യാം	അവളിൽ
യത് അപത്യം	യാതൊരു സന്തതിയെ
ജനയാമാസ,	ജനിപ്പിച്ചുവോ,
മയാ	എന്നാൽ
തു	ഇപ്പോൾ
കഥ്യമാനം	കഥിക്കപ്പെട്ടുന്ന അ
തത്ര	നിന്തിരുവടി [തിനെ,
ശൃണു.	കേവിക്കൊണ്ടാലും.

അനിലശ്ചാനലശ്ചൈവ ഹരഃ സംപാതിരേവ ച
ഏതേ വിഭീഷണാമാത്യാ മാഭേയാസ്തു നിശാചരാഃ. 43

"മാഭേയാഃ ച	"മാഭിയുണ്ടായവരായ
അനിലഃ ഏവ	അനിലൻ
അനലഃ ച	അനലൻ
ഹരഃ ഏവ	ഹരൻ
സംപാതിഃ ച	സംപാതി, എന്ന
ഏതേ	ഈ
നിശാചരാഃ തു	രാക്ഷസന്മാർ തന്നെ യാണ്
വിഭീഷണാമാത്യാഃ.	വിഭീഷണന്റെ അമാത്യന്മാർ.

തതസ്തു തേ രാക്ഷസപുംഗവാസ്ത്രയോ
നിശാചരൈഃ പുത്രശതൈശ്ച സംവൃതാഃ
സുരാൻ സഹേന്ദ്രാൻ ഋഷിനാഗയക്ഷാൻ
ബബാധിരേ താൻ ബലവീര്യദർപ്പിതാഃ. 44
ജഗദ്ഭ്രമന്തോ ഽനിലവദ്ദുരാസദാ
രണേഷു മൃത്യുപ്രതിമാഃ സമാഹിതാഃ
വരപ്രദാനാദതിഗർവ്വിതാ ഭൃശം
ക്രതുക്രിയാണാം പ്രശമംകരാഃ സദാ. 45

"തതഃ	"അക്കാലം
തേ	ആ
രാക്ഷസപുംഗവാഃ	രാക്ഷസവീരന്മാർ
ത്രയഃ തു,	മൂന്നുപേരും,
അനിലവത്	വായുവിനെപ്പോലെ
ജഗദ്ഭ്രമന്തഃ	ലോകമെങ്ങും സഞ്ചരിക്കുന്നവരായി,
ദുരാസദാഃ	അടുക്കപ്പെട്ടവാൻ കഴിയാത്തവരായി,
രണേഷു	യുദ്ധങ്ങളിൽ
മൃത്യുപ്രതിമാഃ,	യമസദൃശന്മാരായി,
സമാഹിതാഃ,	ഒത്തുകൂടിയവരായി
വരപ്രദാനാത്	വരംനേടിയതിനാൽ
അതിഗർവ്വിതാഃ,	ഗർവ്വമുറ്റിക്കൊണ്ടവരായി,
ക്രതുക്രിയാണാം	യാഗകൃത്യങ്ങൾക്ക്
സദാ	എപ്പോഴും
ഭൃശം	അതിയായി
പ്രശമംകരാഃ,	ആപത്തുവിളയിക്കുന്നവരായി,
നിശാചരൈഃ	രാക്ഷസരാലും
പുത്രശതൈഃ	അനേകം പുത്രന്മാരാലും
സംവൃതാഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവരായി,
ബലവീര്യദർപ്പിതാഃ,	ബലംകൊണ്ടും വീര്യംകൊണ്ടും മദിച്ചവരായി
സഹേന്ദ്രാൻ	ഇന്ദ്രനടക്കമുള്ള
താൻ	ആ
സുരാൻ	ദേവകളേയും
ഋഷിനാഗയക്ഷാൻ ച	ഋഷികളേയും, നാഗങ്ങളേയും, യക്ഷന്മാരേയും
ബബാധിരേ."	ഉപദ്രവിച്ചുവന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചമഃ സർഗ്ഗഃ = അഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ഷഷ്ഠഃ സർഗ്ഗഃ = ആറാംസർഗ്ഗം.

[വിഷ്ണുമാല്യവാദിയുദ്ധം=മഹാവിഷ്ണുവും മാല്യവാൻ മുതലായവരുമായുള്ള യുദ്ധം.]

തൈർവ്വധ്യമാനാ ദേവാശ്ച ഋഷയശ്ച തപോധനാഃ
ഭയാർത്താഃ ശരണം ജഗ്മുർദേവദേവം മഹേശ്വരം. 1

"തൈഃ	"അവരാൽ	ഭയാർത്താ,	ഉപദ്രവം സഹിപ്പാൻ കഴിയാത്തവരായി,
വധ്യമാനാഃ	ഹിംസിക്കപ്പെട്ടവരായ		
ദേവാഃ ച,	ദേവന്മാരും,	ദേവദേവം	ദേവാധിദേവനായ
തപോധനാഃ	തപോനിധികളായ	മഹേശ്വരം	മഹേശ്വരനെ
ഋഷയഃ ച,	ഋഷികളും,	ശരണം ജഗ്മുഃ.	ശരണംപ്രാപിച്ചു.

തേ സമേത്യ തു കാമാരിം ത്രിപുരാരിം ത്രിലോചനം
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ ദേവാ ഭയഗദ്ഗദഭാഷിണഃ. 2

"തേ ദേവാഃ	"ആ ദേവകരം	പ്രാഞ്ജലയഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
സമേത്യ,	കൂടിച്ചെന്ന്,	ഭയഗദ്ഗദ-ഭാഷിണഃ }	ഭയത്താൽ നാവുഴറുന്നവരായി
കാമാരിം	മന്മഥവൈരിയും		
ത്രിപുരാരിം	ത്രിപുരാന്തകനുമായ	തു	ഇപ്രകാരം
ത്രിലോചനം,	മുക്കണ്ണനെ	ഊചുഃ.	ഉണർത്തിച്ചു.

സുകേശപുത്രൈർഭഗവൻ പിതാമഹവരോദ്ധതൈഃ
പ്രജാധ്യക്ഷ പ്രജാഃ സർവ്വാ ബാധ്യന്തേ രിപുബാധനൈഃ. 3

"'പ്രജാധ്യക്ഷ!	"'പ്രജേശ്വര!	പിതാമഹ-വരോദ്ധതൈഃ }	ബ്രഹ്മദത്തമായ വരത്താൽ അതി ഗർവ്വിഷ്ഠന്മാരായി
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!		
പ്രജാഃ	പ്രാണികളെ	രിപുബാധനൈഃ	രിപുക്കളെ നശിപ്പിക്കുന്നവരായ
സർവ്വാഃ,	എല്ലാം,	സുകേശപുത്രൈഃ	സുകേശപുത്രന്മാരാൽ
		ബാധ്യന്തേ.	ഉപദ്രവിക്കപ്പെടുന്നു.

ശരണ്യാനശരണ്യാനി ഹ്യാശ്രമാണി കൃതാനി നഃ
സ്വർഗ്ഗാച്ച ദേവാൻ പ്രച്യാവ്യ സ്വർഗ്ഗേ ക്രീഡന്തി ദേവവത്. 4

"'നഃ	"'ഞങ്ങളുടെ	സ്വർഗ്ഗാത്	സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും
ശരണ്യാനി	വസതികളായ	പ്രച്യാവ്യ,	ആട്ടിപ്പായിച്ച്,
ആശ്രമാണി,	ആശ്രമങ്ങളും	സ്വർഗ്ഗേ ഹി	ദേവലോകത്തിലും
അശരണ്യാനി } കൃതാനി; }	വസിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തതാക്കപ്പെട്ടു;	ദേവവത്	ദേവകളെപ്പോലെ
ദേവാൻ ച	ദേവകളേയും	ക്രീഡന്തി.	സുഖമായി കാലം കഴിച്ചുവരുന്നു.

അഹം വിഷ്ണുരഹഗ രുദ്രോ ബ്രഹ്മാഽഹം ദേവരാഡഹം
അഹം യമശ്ച വരുണശ്ചേന്ദ്രോഽഹം രവിരപ്യഹം 5
ഇതി തേ രാക്ഷസാ ദേവാൻ വരദാനേന ദർപ്പിതാഃ
ബാധന്ത സമരോദ്ധൃഷ്ടാ യേ ച തേഷാം പുരസ്സരാഃ. 6

"'വരദാനേന	"'വരദാനത്താൽ	അഹം;	ഞാൻതന്നെ;
ദർപ്പിതാഃ	മദം പൂണ്ട്	ദേവരാട്	ഇന്ദ്രനും
സമരോദ്ധൃഷ്ടാഃ	യുദ്ധോദ്ധതന്മാരായ	അഹം;	ഞാൻ തന്നെ;
തേ,	അവരും,	യമഃ	യമനും
തേഷാം	അവരുടെ	അഹം;	ഞാൻ തന്നെ;
പുരസ്സരാഃ	മുഖ്യകാരായ	വരുണഃ	വരുണനും
രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസന്മാർ	ചന്ദ്രഃ അപി	ചന്ദ്രനും
യേ ച,	യാതൊരുവരോ അവ	അഹം;	ഞാൻ തന്നെ;
"വിഷ്ണുഃ	"വിഷ്ണുവും [രും,	രവിഃ ച	സൂര്യനും
അഹം;	ഞാൻ തന്നെ;	അഹം;"	ഞാൻ തന്നെ;"
രുദ്രഃ	രുദ്രനും	ഇതി	എന്നിപ്രകാരം
അഹം;	ഞാൻ തന്നെ;	ദേവാൻ	ദേവന്മാരെ
ബ്രഹ്മാ	ബ്രഹ്മാവും	ബാധന്ത.	ഉപദ്രവിക്കുന്നു.

തന്നോ ദേവ ഭയാത്താനാമഭയം ദാതുമർഹസി
അശിവം വപുരാസ്ഥായ ജഹി വൈ ദേവകണ്ടകാൻ. 7

"'തത്,	"'ആകയാൽ,	അർഹസി;	കൃപയുണ്ടാകേണം;
ദേവ!	ഹേ ദേവ!	അശിവം	ഘോരമായ
ഭയാത്താനാം	ഭയാകുലിതന്മാരായ	വപുഃ	രൂപം
നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്	ആസ്ഥായ	കയ്ക്കൊണ്ട്
അഭയം	അഭയത്തെ	ദേവകണ്ടകാൻ	ദേവാരികളെ
ദാതും	അരുളുവാൻ	ജഹി വൈ.	ഹനിച്ചാലും.

ഇത്യുക്തസ്തു സുരൈഃ സർവ്വൈഃ കപർദ്ദീ നീലലോഹിതഃ
സുകേശം പ്രതി സാപേക്ഷഃ പ്രാഹ ദേവഗണാൻ പ്രഭുഃ. 8

"സർവ്വൈഃ	"എല്ലാ	നീലലോഹിതഃ,	പരമശിവൻ,
സുരൈഃ	ദേവന്മാരാലും	ദേവഗണാൻ	ദേവഗണങ്ങളോടായി
ഇതി	ഇപ്രകാരം	സുകേശം പ്രതി	സുകേശനെക്കുറിച്ച്
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട	സാപേക്ഷഃ തു	ദാക്ഷിണ്യയുക്തനാക
പ്രഭുഃ	സർവ്വശക്തനും		യാൽ ഇപ്രകാരം
കപർദ്ദീ	ജടാധരനുമായ	പ്രാഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അഹം താനാ ഹനിഷ്യാമി മയാഽവദ്ധ്യാ ഹി തേഽസുരാഃ
കിം തു മന്ത്രം പ്രദാസ്യാമി യോ വൈ താന്നിഹനിഷ്യതി. 9

"'അഹം	"'ഞാൻ
താൻ	അവരെ
ന ഹനിഷ്യാമി;	വധിക്കയില്ല;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
തേ അസുരാഃ	ആ അസുരന്മാർ
മയാ	എന്നാൽ
അവധ്യാഃ;	വധിക്കപ്പെടത്തക്കവരല്ല;

കിം തു	എങ്കിലും
യഃ	യാതൊരുവൻ
താൻ	അവരെ
നിഹനിഷ്യതി	വധിക്കുമോ, അതിനുതക്കതായ
വൈ	
മന്ത്രം	ഉപായത്തെ
പ്രദാസ്യാമി.	ഞാൻ ഉപദേശിക്കുന്നുണ്ട്.

യൂയമിന്ദ്രം മഹാഭാഗം പുരസ്കൃത്യ സുരർഷയഃ
ഗച്ഛധ്വം ശരണം വിഷ്ണും സ ഹനിഷ്യതി സ താൻ പ്രഭുഃ. 10

"'സുരർഷയഃ!	"'ദേവർഷിമാരെ!
യൂയം	നിങ്ങൾ
മഹാഭാഗം	മഹാഭാഗ്യശാലിയായ
ഇന്ദ്രം	ഇന്ദ്രനെ
പുരസ്കൃത്യ	മുൻനിർത്തിക്കൊണ്ട്
വിഷ്ണും	മഹാവിഷ്ണുഭഗവാനെ

ശരണം	ശരണം
ഗച്ഛധ്വം;	പ്രാപിക്കുവിൻ;
പ്രഭുഃ സഃ	സർവ്വേശ്വരനായ അദ്ദേ
താൻ	അവരെ [ഹം
ഹനിഷ്യതി.'	സംഹാരം ചെയ്യുന്നതാണ്.'

തതസ്തു ജയശബ്ദേന പ്രതിനന്ദ്യ മഹേശ്വരം
വിഷ്ണോഃ സമീപമാജഗ്മുർനിശാചരഭയാർദ്ദിതാഃ 11

"നിശാചരഭയാർദ്ദിതാഃ	"രാക്ഷസരുടെ ഭയത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവരായ അവർ
തു	ആ സമയം
മഹേശ്വരം	പരമശിവനെ
ജയശബ്ദേന	ജയഘോഷത്താൽ

പ്രതിനന്ദ്യ,	പുകഴ്ത്തിയശേഷം,
തതഃ	പിന്നെ
വിഷ്ണോഃ	മഹാവിഷ്ണുഭഗവാന്റെ
സമീപം	സന്നിധാനത്തിൽ
ആജഗ്മുഃ.	ചെന്നെത്തി.

ശംഖചക്രധരം ദേവം പ്രണമ്യ ബഹുമാന്യ ച
ഊചുഃ സംഭ്രാന്തവത്പാക്യം സുകേശതനയാൻ പ്രതി. 12

"ശംഖചക്രധരം	"ശംഖചക്രധാരിയായ
ദേവം പ്രണമ്യ,	ദേവനെ കുമ്പിട്ട്,
ബഹുമാന്യ ച,	കൊണ്ടാടിയശേഷം,
സംഭ്രാന്തവത്	പരിഭ്രമംപൂണ്ടവരായി

സുകേശതനയാൻ പ്രതി	സുകേശപുത്രന്മാരെക്കുറിച്ച്
വാക്യം ഊചുഃ.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

സുകേശതനയൈർദ്ദേവ ത്രിഭിസ്തേജോഗ്നിസന്നിഭൈഃ
ആക്രമ്യ വരദാനേന സ്ഥാനാന്യസ്മദുപഹൃതാനി നഃ. 13

"'ദേവ!	"'സ്വാമിൻ!
നഃ	ഞങ്ങളുടെ
സ്ഥാനാനി	വാസസ്ഥലങ്ങളും
സുകേശതനയൈഃ	സുകേശപുത്രന്മാരും

തേജോഗ്നിസന്നിഭൈഃ	തേജോഗ്നിതുല്യന്മാരുമായ
ത്രിഭിഃ	മൂവരാൽ
വരദാനേന	വരബലത്താൽ
ആക്രമ്യ	ആക്രമിച്ച്
അപഹൃതാനി.	അപഹരിക്കപ്പെട്ടു.

ലങ്കാ നാമ പുരീ ദുർഗ്ഗാ ത്രികൂടശിഖരേ സ്ഥിതാ
തത്ര സ്ഥിതാഃ പ്രബാധന്തേ സർവ്വാൻ നഃ ക്ഷണദാചരാഃ. 14

"'ത്രികൂടശിഖരേ	"'ത്രികൂടശിഖരത്തിൽ	ക്ഷണദാചരാഃ	രാക്ഷസർ
ദുർഗ്ഗാ	ശത്രുക്കളാൽ അപ്രധൃഷ്യമായ	തത്ര	അതിൽ
		സ്ഥിതാഃ,	വാസംചെയ്യുന്നവരായി,
ലങ്കാ നാമ	ലങ്കയെന്ന	നഃ	ഞങ്ങളെ
പുരീ	നഗരം	സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
സ്ഥിതാ;	ഉണ്ട്;	പ്രബാധന്തേ.	ഏറെ ദ്രോഹിക്കുന്നു.

സ തവമസ്മദ്ധിതാർത്ഥായ ജഹി താൻ മധുസൂദന
ശരണം തവാം വയം പ്രാപ്താ ഗതിർഭവ സുരേശ്വര. 15

"'സുരേശ്വര!	"'ദേവദേവ!	അസ്മദ്ധിതാർത്ഥായ	ഞങ്ങളുടെ നന്മക്കായി
തവാം	നിന്തിരുവടിയെ	താൻ	അവരെ
വയം	ഞങ്ങൾ	ജഹി;	വധിപ്പാൻ കൃപയുണ്ടാകേണം;
ശരണം	ശരണം		
പ്രാപ്താഃ;	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു;		
മധുസൂദന!	ഹേ മധുസൂദന!	ഗതിഃ	(ഞങ്ങൾക്ക്) ശരണ്യനായി
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള		
തവം	നിന്തിരുവടി	ഭവ.	ഭവിപ്പാലും.

ചക്രകൃത്താസ്യ കമലാൻ നിവേദയ യമായ ഔവ
ഭയേഷ്വഭയദോഽസ്മാകം നാന്യോഽസ്തി ഭവതാ വിനാ 16
രാക്ഷസാൻ സമരേ ദുഷ്ടാൻ സാനുബന്ധാൻ മദോദ്ധതാൻ
നുദ തവം നോ ഭയം ദേവ നിഹാരമിവ ഭാസ്കരഃ. 17

"'അസ്മാകം	"'ഞങ്ങൾക്ക്	ചക്രകൃത്താസ്യകമലാൻ	ചക്രത്താൽ അറുക്കപ്പെട്ട മുഖപദ്മങ്ങളോട് കൂടിയവരായി
ഭയേഷു	ആപത്തുകളിൽ		
അഭയദഃ	അഭയപ്രദനായി		
ഭവതാ വിനാ,	നിന്തിരുവടിയല്ലാതെ	യമായ	യമന്നായ്ക്കൊണ്ട്
അന്യഃ	മറ്റാരും	നിവേദയ;	നൽകിയാലും;
ന അസ്തി വൈ;	ഇല്ലല്ലൊ;	ദേവ!	സ്വാമിൻ!
മദോദ്ധതാൻ	ഗർവ്വോദ്ധതന്മാരായി	ഭാസ്കരഃ	സൂര്യൻ
ദുഷ്ടാൻ	ദുർവ്വൃത്തികളെക്കൊണ്ടവരായ	നീഹാരം ഇവ,	മഞ്ഞിനെ എന്നപോലെ,
		തവം,	നിന്തിരുവടി,
രാക്ഷസാൻ	ആ രാക്ഷസന്മാരെ,	നഃ	ഞങ്ങളുടെ
സാനുബന്ധാൻ	അനുചരന്മാരടക്കം,	ഭയം	ആപത്തിനെ
സമരേ	പോരിൽ	നുദ.'	ഇല്ലാതാക്കിയാലും.'

ഇത്യേവം ദൈവതൈരുക്താ ദേവദേവോ ജനാർദ്ദനഃ
അഭയം ഭയദോഽരീണാം ദദാവേവാനുവാച ഹ. 18

"ദേവതൈഃ	"ദേവകളാൽ	ദേവ്ദേവഃ സ	ദേവദേവനുമായ
ഇതി ഏവം	ഇപ്രകാരം	ജനാർദ്ദനഃ,	ജനാർദ്ദനൻ,
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനും	അഭയം പ്രതാ,	അഭയപ്രദാനംചെയ്തു,
അരിണാം	ശത്രുക്കൾക്ക്	ദേവാൻ	ദേവന്മാരോടായി
ഭയദഃ	ഭയപ്രദനും	ഉവാച.	ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു.

സുകേശം രാക്ഷസം ജ്ഞാത്വാ ഈശാനവരദർപ്പിതം
താംശ്ച സ്മ തനയാൻ ജ്ഞാത്വാ യേഷാം ജ്യേഷ്ഠഃ സ മാല്യവാൻ. 19

"'സുകേശം രാക്ഷസം, ഈശാനവരദർപ്പിതം	"'സുകേശനെന്ന രാക്ഷസനെ, പരമശിവന്റെവര പ്രസാദത്താൽ ഗർവ്വം പൂണ്ടിരിക്കുന്നവനെന്ന്	തനയാൻ യേഷാം സഃ മാല്യവാൻ ജ്യേഷ്ഠഃ, താൻ ച	തനയന്മാരായ് യാതൊരുവരിൽവെച്ച് അ മാല്യവാൻ മൂത്തവനോ, അവരേയും
ജ്ഞാത്വാ; അസ്യ	എനിക്കറിവുണ്ട്; ഇവന്റെ	ജ്ഞാത്വാ.	ഞാൻ അറിയും.

താനഹം സമതിക്രാന്തമര്യാദാൻ രാക്ഷസാധമാൻ
നിഹനിഷ്യാമി സംക്രുദ്ധഃ സുരാ ഭവത വിജ്വരാഃ. 20

"'സുരാഃ!	"'ദേവന്മാരേ!	താൻ	അ
അഹം	ഞാൻ	രാക്ഷസാധമാൻ	രാക്ഷസാധമന്മാരെ
സംക്രുദ്ധഃ,	ഏറെകോപിച്ചവനായി	നിഹനിഷ്യാമി;	കൊന്നൊടുക്കുന്നുണ്ട്;
സമതിക്രാന്തമര്യാദാൻ	നിതിമര്യാദകളെ അതിക്രമിച്ചവരായ	വിജ്വരാഃ,	നിർവ്വിചാരന്മാരായി
		ഭവത.'	വർത്തിച്ചാലും.'

ഇത്യുക്ത്വാസ്തേ സുരാഃ സർവ്വേ വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ
യഥാവാസം യയുർഹൃഷ്ടാഃ പ്രശംസന്തോ ജനാർദ്ദനം. 21

"പ്രഭവിഷ്ണുനാ വിഷ്ണുനാ	"സർവ്വശക്തനായ മഹാവിഷ്ണുവിനാൽ	ഹൃഷ്ടാഃ	ഉള്ളംകുളിർത്തവരായി
ഇതി	ഇപ്രകാരം	ജനാർദ്ദനം	ജനാർദ്ദനനെ
ഉക്താഃ	അരുൾചെയ്യപ്പെട്ടവ	പ്രശംസന്തഃ	പുകഴ്ത്തുകൊണ്ട്
തേ സുരാഃ	അ ദേവന്മാർ	യഥാവാസം	തങ്ങൾതങ്ങടെ വസതിയിലേക്കായി
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	യയുഃ.	തിരിച്ചു.

വിബുധാനാം സമുദ്യോഗം മാല്യവാംസ്തു നിശാചരഃ
ശ്രുത്വാ തൌ ഭ്രാതരൌ വീരാവിദം വചനമബ്രവീത്. 22

"വിബുധാനാം	"ദേവന്മാരുടെ	തൌ	അ
സമുദ്യോഗം	ഉദ്യമത്തെപ്പറ്റി	ഭ്രാതരൌ	തന്റെ രണ്ടു സഹോദരന്മാരോടായി
മാല്യവാൻ	മാല്യവാനെന്ന		
നിശാചരഃ	രാക്ഷസൻ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ക്ഷണത്തിൽ,	വചനം	വാക്യത്തെ
വീരൌ	വീരന്മാരായ	അബ്രവീത്.	ഊരചെയ്തു,

അമരാ ഋഷയശ്ചൈവ സംഗമ്യ കില ശങ്കരം
അസ്മദ്വധം പരിപ്സന്ത ഇദം വചനമബ്രുവൻ. 23

"'അമരാഃ ച	"'ദേവകളും	ശങ്കരം കില്	പരമശിവന്റെ സന്നിധിയിൽ തന്നെ
ഋഷയഃ ഏവ	ഋഷിമാരും		
സംഗമ്യ,	ഒന്നിച്ച്,	ഇദം	ഇപ്രകാരം
അസ്മദ്വധം	നമ്മെ വധിപ്പാൻ	വചനം	വാക്യത്തെ
പരിപ്സന്തഃ,	ഇച്ഛിച്ചവരായി,	അബ്രുവൻ.	ഉണർത്തിക്കയുണ്ടായി.

സുകേശതനയാ ദേവ വരദാനബലോദ്ധതാഃ
ബാധന്തേ ഽസ്മാൻ സമുദ്ദിശ്യ ഘോരരൂപാഃ പദേ പദേ. 24

"'ദേവ!	"'ദേവ!	സമുദ്ദിശ്യ	മദ്ദോന്മത്തന്മാരായി
ഘോരരൂപാഃ	ഘോരസ്വരൂപികളായ	പദേ പദേ	അനുക്ഷണം
സുകേശതനയാഃ	സുകേശസുതന്മാർ	അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ
വരദാന-ബലോദ്ധതാഃ	വരമായി ലഭിച്ച വീര്യത്താൽ ഗർവ്വം പൂണ്ടവരായി	ബാധന്തേ.	ഉപദ്രവിക്കുന്നു.

രാക്ഷസൈരഭിത്രുതാഃ സ്മ ന ശകുമഃ സ്മ പ്രജാപതേ
സേഷു സദ്മസു സംസ്ഥാതും ഭയാത് തേഷാം ദുരാത്മനാം. 25

"'പ്രജാപതേ!	"'പ്രജാനാഥ!	ഭയാത്	ഭയത്താൽ
രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസരാൽ	സേഷു	അവരവരുടെ
അഭിദ്രുതാഃ സ്മ;	ഞങ്ങൾ തോല്പിക്കപ്പെട്ടു;	സദ്മസു	ഭവനങ്ങളിൽ
ദുരാത്മനാം	ദുർബുദ്ധികളായ	സംസ്ഥാതും	പാർക്കുവാൻ
തേഷാം	അവരെക്കൊണ്ടുള്ള	ന ശകുമഃ സ്മ.	ഞങ്ങൾ കഴിവില്ലാതിരിക്കുന്നു.

തദസ്മാകം ഹിതാർത്ഥായ ജഹി താംശ്ച ത്രിലോചന
രാക്ഷസാൻ ഹുംകൃതേനൈവ തഥാ പ്രദഹതാം വര. 26

"'ത്രിലോചന!	"'ത്ര്യംബകദേവ!	ഹിതാർത്ഥായ ച	ക്ഷേമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചുതന്നെ
പ്രദഹതാം വര!	ദഹിപ്പിക്കുന്നവരിൽ വെച്ച് ഉത്തമനായ	താൻ രാക്ഷസാൻ	ആ രാക്ഷസരെ[ന്നെ
തത്	ആകയാൽ [ദേവ!	ഹുംകൃതേന ഏവ	ഹുങ്കാരത്താൽതന്നെ
അസ്മാകം	ഞങ്ങളുടെ	ജഹി;	വധിച്ചാലും;
		തഥാ.	ചുട്ടെരിച്ചാലും.

ഇത്യുക്തവം ത്രിദശൈരുക്തോ നിശമ്യാന്ധകസൂദനഃ
ശിരഃ കരം ച ധുനവാന ഇദം വചനമബ്രവീത്. 27

"ത്രിദശൈഃ	"ദേവകളാൽ	ശിരഃ	ശിരസ്സിനേയും
ഇതി ഏവം	ഇപ്രകാരം	കരം ച	കരത്തേയും
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ	ധുനവാനഃ	കുടഞ്ഞുകൊണ്ട്
അന്ധകസൂദനഃ,	അന്ധകാസുരസൂദനനായ പരമശിവൻ,	ഇദം	ഇപ്രകാരം
നിശമ്യ,	അതുകേട്ട്,	വചനം അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അവധ്യാ മമ തേ ദേവാഃ സുകേശതനയാ രണേ
മന്ത്രം തു വഃ പ്രദാസ്യാമി യസ്താൻ വൈ നിഹനിഷ്യതി. 28

"'ദേവാഃ!	"'ദേവന്മാരെ!	താൻ	അവരെ
തേ	ആ	നിഹനിഷ്യതി	വധിക്കുമോ
സുകേശതനയാഃ	സുകേശപുത്രന്മാർ	വൈ	
രണേ	പോരിൽ	തു	അതിന്നുവേണ്ടത്തക്ക
മമ	എനിക്ക്	മന്ത്രം	ഉപായത്തെ
അവധ്യാഃ;	വധിക്കപ്പെടുവാൻ പാടില്ലാത്തവരാകുന്നു;	വഃ	നിങ്ങൾക്ക്
യഃ	യാതൊരുവൻ	പ്രദാസ്യാമി.	ഞാൻ പറഞ്ഞുതരുന്നുണ്ട്.

യോ ഽസൌ ചക്രഗദാപാണിഃ പീതവാസാ ജനാർദ്ദനഃ
ഹരിർനാരായണഃ ശ്രീമാൻ ശരണം തം പ്രപദ്യഥ. 29

"'യഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള യാതൊരു	ചക്രഗദാപാണിഃ	ചക്രവും ഗദയും കയ്യിൽ ധരിച്ചുവന്നും
അസൌ	അദ്ദേഹം തന്നെയാണ്	ശ്രീമാൻ;	ലക്ഷ്മീസമേതനും ആയവൻ;
നാരായണഃ;	ശ്രീനാരായണൻ;		
ജനാർദ്ദനഃ	ജനാർദ്ദനനും	തം	അദ്ദേഹത്തെ
ഹരിഃ	ലോകസന്താപഹരനും	ശരണം പ്രപദ്യഥ.	ശരണംപ്രാപിക്കുവിൻ
പീതവാസാഃ	പീതാംബരധാരനും		

ഹരാദവാപ്യ തേ മന്ത്രം കാമാരിമഭിവാദ്യ ച
നാരായണാലയം പ്രാപ്യ തസ്മൈ സർവ്വം ന്യവേദയൻ. 30

"'തേ	"'അവർ	നാരായണാലയം	ശ്രീനാരായണന്റെ സന്നിധാനത്തെ
ഹരാത്	പരമശിവങ്കൽനിന്ന്	പ്രാപ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
മന്ത്രം അവാപ്യ,	ഉപായത്തെ ഗ്രഹിച്ച്,	തസ്മൈ	അദ്ദേഹത്തോട്
കാമാരിം	ആ മന്മഥാരിയെ [ച്ച്്,	സർവ്വം ച	സംഗതിയെല്ലാം
അഭിവാദ്യ,	കുമ്പിട്ട് വിടവാങ്ങിക്കൊണ്ട്,	ന്യവേദയൻ.	ഉണർത്തിച്ചു.

തതോ നാരായണേനോക്താ ദേവാ ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ
സുരാരിംസ്താൻ ഹനിഷ്യാമി സുരാ ഭവത വിജ്വരാഃ. 31

"'ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ	"'ഇന്ദ്രൻമുമ്പായുള്ള	സുരാഃ!	ദേവന്മാരെ!
ദേവാഃ	ദേവകൾ	സുരാരീൻ	ദേവവൈരികളായ
നാരായണേന	ശ്രീനാരായണനാൽ	താൻ	അവരെ
തതഃ	അനന്തരം	ഹനിഷ്യാമി;	ഞാൻ വധിക്കുന്നുണ്ട്;
ഉക്താഃ;	ഇപ്രകാരം അരുളപ്പെട്ടു;	വിജ്വരാഃ	വിചാരമറവരായി
		ഭവത.	ഇരുന്നുകൊൾവിൻ.

ദേവാനാം ഭയഭീതാനാം ഹരിണാ രാക്ഷസഷ്ടയേ
പ്രതിജ്ഞാതോ വധോഽസ്മാകം ചിന്ത്യതാം യദിഹ ക്ഷമം. 32

"'ഭയഭീതാനാം	"'ഭയാകുലിതരായ
ദേവാനാം	ദേവന്മാരോടായി
അസ്മാകം	നമ്മുടെ
വധഃ	വധം
ഹരിണാ	ശ്രീഹരിയാൽ
പ്രതിജ്ഞാതഃ;	പ്രതിജ്ഞചെയ്യപ്പെട്ടി രിക്കുന്നു;
ഇഹ	ഇപ്പ്രകാരമിരിക്കെ ഇ
ക്ഷമം	ചെയ്യുന്നതിന്നു [പ്പോൾ
യത്,	യാതൊന്നോ ആയത്,
രാക്ഷസഷ്ടയേ!	അല്ലെ രാക്ഷസോത്ത മന്മാരെ!
ചിന്ത്യതാം.'	ആലോചന ചെയ്യപ്പെ ടട്ടെ.'

തതഃ സുമാലീ മാലീ ച ശ്രുത്വാ മാല വതോ വചഃ
ഊചതുർഭ്രാതരം ജ്യേഷ്ഠം ഭഗാംശാവിവ വാസവം. 33

"സുമാലി	"സുമാലിയും
മാലീ ച	മാലിയും
മാല്യവതഃ	മാല്യവാന്റെ
വചഃ	വാക്കു
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ജ്യേഷ്ഠം ഭ്രാതരം	ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനോടാ യി
വാസവം	ഇന്ദ്രന്റെ അടുക്കൽ
ഭഗാംശൗ	അശ്വിനിദേവകൾ
ഇവ	എന്നപോലെ
ഊചതുഃ.	ഇപ്പ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

["ഭഗാംശൗ"; —ഭഗന്റെ, ആദിത്യന്റെ, പുത്രന്മാരാകയാൽ അശ്വിനീദേവകൾ.]

സമ്പദീതം ദത്തമിഷ്ടം തു ചൈശ്വര്യം പരിപാലിതം
ആയുർനിരാമയം പ്രാപ്തം സുധർമ്മഃ പ്രാപിതഃ പഥി. 34

"'സമ്പദീതം;	"'വേണ്ടുംവണ്ണം അ ഭ്യസനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടു
ഇഷ്ടം	വേണ്ടുന്നതെല്ലാം [ണ്ടു;
ദത്തം;	ലഭിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു;
ഐശ്വര്യം ച	ഐശ്വര്യവും
പരിപാലിതം;	നല്ലപോലെ രക്ഷിക്ക പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
നിരാമയം	അക്ഷയമായ
ആയുഃ തു	ആയുസ്സും
പ്രാപ്തം;	നേടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു;
പഥി	സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ
സുധർമ്മഃ	സത്പുണ്യവും
പ്രാപിതഃ.	ശേഖരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു.

ദേവസാഗരമക്ഷോഭ്യം ശസ്ത്രൈഃ സമവഗാഹ്യ ച
ജിതാ ദ്വിഷോ ഹ്യപ്രതിമാസ്തന്നോ മൃത്യുകൃതം ഭയം. 35

"'അക്ഷോഭ്യം	"'ഇളക്കുവാൻ കഴി യാത്ത
ദേവസാഗരം	ദേവകളാകുന്ന സമുദ്ര ത്തിൽ
ശസ്ത്രൈഃ	ആയുധങ്ങൾകയ്യാണ്ടു
സമവഗാഹ്യ,	ഇറങ്ങി,
അപ്രതിമാഃ	നിസ്തുല്യന്മാരായ
ദ്വിഷഃ ച	ശത്രുക്കളും
ജിതാഃ;	ജയിക്കപ്പെട്ടു;
തത്	ആകയാൽ
നഃ	നമുക്ക്
മൃത്യുകൃതം	മരണത്താലുള്ള
ഭയം ഹി?	ഭയമുണ്ടാകുമോ?

നാരായണശ്ച രുദ്രശ്ച ശക്രശ്ചാപി യമസ്തഥാ
അസ്മാകം പ്രമുഖേ സ്ഥാതും സർവ്വേ ബിഭ്യതി സർവ്വദാ. 36

"രുദ്രഃ ച	"രുദ്രനും	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
ശക്രഃ ച	ഇന്ദ്രനും	സർവ്വദാ	എപ്പോഴും
യമഃ ച	യമനും	അസ്മാകം	നമ്മുടെ
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	പ്രമുഖേ	മുമ്പിൽ
നാരായണഃ അപി	വിഷ്ണുവും	സ്ഥാതും	ഏറുനിൽപ്പാൻ
		ബിഭ്യതി.	ഭയപ്പെടുന്നു.

വിഷ്ണോർദ്വേഷസ്യ നാന്യേവ കാരണം രാക്ഷസേശ്വര
ദേവാനാമേവ ദോഷേണ വിഷ്ണോഃ പ്രചലിതം മനഃ. 37

"രാക്ഷസേശ്വര!	"രാക്ഷസേശ്വര!	ദേവാനാം	ദേവകളുടെ
വിഷ്ണോഃ	മഹാവിഷ്ണുവിന്ന്	ദോഷേണ ഏവ	ഏഷണികൊണ്ടുതന്നെയാണ്
ദ്വേഷസ്യ	(നാമമായി) ദ്വേഷത്തിന്ന്	വിഷ്ണോഃ	വിഷ്ണുവിന്റെ
കാരണം ഏവ	കാരണംതന്നെ	മനഃ	മനസ്സ്
ന അന്യേ;	ഇല്ല;	പ്രചലിതം.	മാറിയിരിക്കുന്നത്

തസ്മാദദ്യ സമുദ്യുക്താഃ സർവ്വസൈന്യസമാവൃതാഃ
ദേവാഃനവ ജിഘാംസാമ ഏഭ്യോ ദോഷഃ സമുത്ഥിതഃ. 38

"ഏഭ്യഃ ഏവ	"ഇവരുടെ വക്കൽനിന്നുതന്നെയാണ്	സർവ്വസൈന്യസമാവൃതാഃ	എല്ലാസൈന്യങ്ങളോടും കൂടിയവരായി
ദോഷഃ	വിരോധം	സമുദ്യുക്താഃ	യുദ്ധസന്നദ്ധരായി
സമുത്ഥിതഃ;	ഉള്ളവായിരിക്കുന്നത്;	ദേവാൻ	ദേവകളെ
തസ്മാത്	അതുകൊണ്ട്	ജിഘാംസാമ.'	നാം വധിപ്പാൻ യത്നിക്കുക.'
അദ്യ	ഇപ്പോൾ		

ഉദ്യോഗം ഘോഷയിത്വാ തു സർവ്വേ നൈർഋതപുംഗവാഃ
യുദ്ധായ നിർയ്യയുഃ ക്രുദ്ധാ ജൃംഭവൃത്രബലാ ഇവ. 39

"നൈർഋതപുംഗവാഃ	"രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠന്മാർ	ഘോഷയിത്വാ,	ഘോഷിച്ച്,
സർവ്വേ തു	എല്ലാവരുംതന്നെ	യുദ്ധായ	പോരിന്നായി
ക്രുദ്ധാഃ,	ചൊടിച്ച്,	ജൃംഭവൃത്രബലാഃ ഇവ	ജൃംഭൻ, വൃത്രൻ, ബലൻ എന്ന അസുരന്മാരെന്നപോലെ
ഉദ്യോഗം	യുദ്ധത്തിനുള്ള യത്നത്തെപ്പറ്റി	നിർയ്യയുഃ.	പുറപ്പെട്ടു.

സ്യന്ദനൈർവ്വാരണൈശ്ചൈവ ഹയൈശ്ച ഗിരിസന്നിഭൈഃ
ഖരൈർഗ്ഗോഭിശ്ച രഥ്യാഭിശ്ച ശിംശുമാരൈർഭ്രുജംഗമൈഃ 40
മകരൈഃ കച്ഛപൈർമ്മീനൈർവ്വിഹംഗൈർഗരുഡോപമൈഃ
സിംഹൈർവ്യാഘ്രൈർവ്വരാഹൈശ്ച സുമരൈശ്ചമരൈരപി. 41
രഥൈർഹയൈരുഹ്യമാനാഃ ശതശാ ച സഹസ്രശാ
പ്രയാതാ രാക്ഷസാസ്തൂർണ്ണം ദേവലോകജിഘാംസവഃ. 42

"ദേവലോക-ജിഘ്വാംസവഃ"	"ദേവലോകത്തെ തകർപ്പാൻ കൊതിച്ചുവരാ
രാക്ഷസാഃ,	രാക്ഷസർ, [യി
ശതശാ	നൂറുക്കണക്കായും
സഹസ്രശാ ച	ആയിരക്കണക്കായും
ഹയൈഃ	കുതിരകളാലും
രഥൈഃ	വണ്ടികളാലും
ഊഹ്യമാനാഃ ച,	വഹിക്കപ്പെട്ടവരായി,
സ്യന്ദനൈഃ	യുദ്ധരഥങ്ങളോടും
വാരണൈഃ ഏവ	ആനകളോടും
ഹയൈഃ ച	കുതിരകളോടും
ഗിരിസന്നിഭൈഃ	മലകളൊത്ത
ഖരൈഃ	കോവർകഴുതകളോടും
ഗോഭിഃ	പശുക്കളോടും
രഥ്യാഷ്ടൈഃ ച	തേർവലിക്കുന്ന ഒട്ടകങ്ങളോടും
ശിംശുമാരൈഃ	കടൽ മുതലകളോടും
ഭ്രുജംഗമൈഃ	പാമ്പുകളോടും
മകരൈഃ	മകര മത്സ്യങ്ങളോടും
കച്ഛപൈഃ	ആമകളോടും
മീനൈഃ	മത്സ്യങ്ങളോടും
ഗരുഡോപമൈഃ	ഗരുഡനൊത്ത
വിഹംഗൈഃ	പക്ഷികളോടും
സിംഹൈഃ	സിംഹങ്ങളോടും
വ്യാഘ്രൈഃ	വ്യാഘ്രങ്ങളോടും
വരാഹൈഃ ച	കാട്ടുപന്നികളോടും
സുമരൈഃ	സുമരമെന്ന മാനുകളോടും
ചമരൈഃ അപി	ചമരിമാനുകളോടും കൂടി
തൂർണ്ണം	വേഗത്തിൽ
പ്രയാതാഃ.	യാത്ര ചെയ്തു.

ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം ഗതാഃ സർവ്വേ രാക്ഷസാ ബലഗർവ്വിതാഃ
പ്രയാതാ ദേവലോകായ യോദ്ധും ദൈവതശത്രവഃ. 43

"ലങ്കാം	"ലങ്കയെ
ത്യക്ത്വാ,	വിട്ട്,
ദേവലോകായ	ദേവലോകത്തിലേക്കാ
യോദ്ധും	പോരാടുവാൻ [യി
പ്രയാതാഃ	പുറപ്പെട്ടവരും
ദൈവതശത്രവഃ	ദേവവൈരികളും
ബലഗർവ്വിതാഃ	വീര്യഗർവ്വമുറപ്പിച്ചുണ്ടായ
രാക്ഷസാഃ സർവ്വേ	രാക്ഷസന്മാർ എല്ലാം
ഗതാഃ.	എത്തിച്ചേർന്നു.

ലങ്കാവിപത്ത്യം ദൃഷ്ട്വാ യാനി ലങ്കാലയാന്യഥ
രക്ഷസാമേവ മാർഗ്ഗേണ ദൈവതാന്യുപചക്രമുഃ. 44

"അഥ,	"അപ്പോൾ,
ലങ്കാലയാനി	ലങ്കയിൽ അധിവസിച്ചിരുന്ന
ദൈവതാനി	ദേവതകൾ
യാനി,	യാതൊരുവയൊ
	അവർ,
ലങ്കാവിപത്ത്യം	ലങ്കയുടെ നാശമടുത്തു എന്ന്
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
രക്ഷസാം മാർഗ്ഗേണ ഏവ	രാക്ഷസർ പോയവഴിയെതന്നെ
അപചക്രമുഃ.	വിട്ടൊഴിച്ചു കളഞ്ഞു.

ഭ്രുതാനി ഭയദർശീനി വിഷമസ്ഥാനി സർവ്വശഃ
ഭൌമാശ്ചൈവാന്തരിക്ഷാശ്ച കാലാജ്ഞപ്താ ഭയാവഹാഃ
ഉത്പാതാ രാക്ഷസേന്ദ്രാണാ മഭാവായ സമുത്ഥിതാഃ. 45

"ഭയദർശീനി	"ആപത്തിനെ സൂചി	അഭാവായ,	നാശത്തിന്നായി,
	പ്പിക്കുന്നവയായ	കാലാജ്ഞപ്താഃ	കാലാജ്ഞ കയ്യൊണ്ട്
ഭ്രുതാനി	ഭ്രുതങ്ങൾ	ഭയാവഹാഃ ഏവ	ഭയങ്കരങ്ങളും
സർവ്വശഃ	സർവ്വദിക്കിലും	ഭൌമാഃ ച	ഭൂമിയിലുള്ളവയും
വിഷമസ്ഥാനി;	പ്രതികൂലമായി വർത്തി	അന്തരിക്ഷാഃ ച	വാനിലുള്ളവയുമായ
	ച്ചു;	ഉത്പാതാഃ	ദുർശകുനങ്ങൾ
രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം	രാക്ഷസന്മാരുടെ	സമുത്ഥിതാഃ.	ഉളവായി.

അസ്ഥീനി മേഘാ വവ്യഷുരുഷ്ണം ശോണിതമേവ ച
വേലാം സമുദ്രാശ്ചോത്ക്രാന്താശ്ചേലുശ്ചാപ്യഥ ഭ്രുധരാഃ. 46

"അഥ	"ആ സമയം	സമുദ്രാഃ ച	സമുദ്രങ്ങളും
മേഘാഃ	മേഘങ്ങൾ	വേലാം ഉത്ക്രാന്താഃ;	കര കവിഞ്ഞു;
അസ്ഥീനി ച	എല്ലുകളേയും	അപി	എന്നുതന്നെയല്ല
ഉഷ്ണം ശോണിതം ഏവ	ചൂടുചോരയേയും	ഭ്രുധരാഃ ച	പർവ്വതങ്ങളും
വവ്യഷുഃ;	വർഷിച്ചു;	ചേലുഃ.	കലുങ്ങി.

അട്ടഹാസാൻ വിമുഞ്ചന്തോ ഘനനാദസമസ്വനാഃ
വാശ്യന്ത്യശ്ച ശിവാസ്തത്ര ഭാരുണം ഘോരദർശനാഃ. 47

"തത്ര	"അവിടെ	അട്ടഹാസാൻ വിമുഞ്ചന്തഃ ച	അട്ടഹസിക്കുന്നവ
ഘോരദർശനാഃ	ഭയങ്കര വടിവാന്ന		യായും
ശിവാഃ	കുറുനരികൾ	ഭാരുണം	ഭയങ്കരമാംവണ്ണം
ഘനനാദസമസ്വനാഃ	ഇടിപോലെ ഓരിയിട്ടു	വാശ്യന്ത്യഃ.	നിലവിളിച്ചു.
	ന്നവയായും		

ഗൃധ്രചക്രം മഹച്ചാത്ര ജ്വലനോദ്ഗാരിഭിർമുഖൈഃ
രക്ഷോഗണസ്യോപരിഷ്ടാത് പരിബഭ്രാമ കാലവത്. 48

"അത്ര	"ആ സമയം	ജ്വലനോദ്ഗാരിഭിഃ	ചെന്തീവമിക്കുന്ന
മഹത്	വമ്പിച്ചു	മുഖൈഃ,	മുഖങ്ങളോടുംകൂടി
ഗൃധ്രചക്രം ച,	കഴുകിൻകൂട്ടവും,	രക്ഷോഗണസ്യ	രാക്ഷസസംഘത്തിന്റെ
കാലവത് ച,	കാലനെപ്പോലെ.	ഉപരിഷ്ടാത്	മുകളിലായി
		പരിബഭ്രാമ.	വട്ടംചുറ്റി.

കാകാ വാശ്യന്തി തത്രൈവ ബിഡാലാ വൈ ദ്വിപാദയഃ
കപോതാ രക്തപാദാശ്ച ശാരികാ വിദ്രുതാ യയുഃ. 49

"തത്ര ഏവ	"ആ സമയത്തിൽ	ശാരികാഃ	ശാരികകളെന്ന
കാകാഃ	കാക്കകൾ [തന്നെ	ദ്വിപാദയഃ ച,	പക്ഷികളും
വാശ്യന്തി;	ഘോരമായി കൂഞ്ഞു;	യയുഃ;	ചുറ്റിപ്പറന്നു;
രക്തപാദാഃ	ചുവന്ന കാലുകളുള്ള	ബിഡാലാഃ വൈ	പൂച്ചകളും
കപോതാഃ	പ്രാവുകളും	വിദ്രുതാഃ.	വിലങ്ങത്തിൽ ഓടി.

ഉത്പപാതാംസ്താനനാദൃത്യ രാക്ഷസാ ബലഗർവ്വിതാ
യാന്ത്യേവ ന നിവർത്തന്തേ മൃത്യുപാശാവപാശിതാഃ. 50

"ബലഗർവ്വിതാഃ	"വിശ്വമത്തന്മാരായ	യാന്തി;	ചെല്ലുകയായി;
രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസർ	മൃത്യുപാശാവ-പാശിതാഃ	കാലപാശക്കെട്ടിലകപ്പെട്ടവരായി
താൻ	ആ		
ഉത്പാതാൻ	ദുശ്ശകുനങ്ങളെ	ന നിവർത്തന്തേ.	പിൻതിരിക്കയുണ്ടായില്ല.
അനാദൃത്യ ഏവ	ഗണിക്കാതെതന്നെ		

മാല്യവാംശ്ച സുമാലീ ച മാലീ ച സുമഹാബലാഃ
ആസൻ പുരസ്സരാസ്തേഷാം ക്രതൂനാമിവ പാവകാഃ 51

"തേഷാം	"അവർക്ക്	സുമാലീ ച	സുമാലിയും
പുരസ്സരാഃ	മുമ്പിൽ ചെല്ലുന്നവരും	മാലീ ച,	മാലിയും,
സുമഹാബലാഃ	അതിബലശാലികളുമായ	ക്രതൂനാം	യാഗങ്ങളിൽ
		പാവകാഃ ഇവ	അഗ്നികളെന്നപോലെ
മാല്യവാൻ ച	മാല്യവാനും	ആസൻ.	വിളങ്ങി.

മാല്യവന്തം ച തേ സർവ്വേ മാല്യവന്തമിവാചലം
നിശാചരാ ഹ്യാശ്രയന്തി ധാതാരമിവ ദേവതാഃ. 52

"തേ	"ആ	മാല്യവന്തം ഇവ	മാല്യവാനെന്നപർവ്വതത്തെപ്പോലെ
നിശാചരാഃ	രാക്ഷസർ		
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	അചലം ഹി,	അചഞ്ചലനായ
ദേവതാഃ	ദേവകൾ	മാല്യവന്തം ച	മാല്യവാനെത്തന്നെ
ധാതാരം	ബ്രഹ്മാവിനെ	ആശ്രയന്തി.	ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്നു.
ഇവ,	എന്നപോലെ,		

തദ് ബലം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം മഹാഭ്രമനനാദിതം
ജഗ്മുഷ്യയാ ദേവലോകം യയൌ മാലിവശേ സ്ഥിതം. 53

"മാലിവശേ	"മാലിയുടെ അധീനത്തിൽ	മഹാഭ്രമനനാദിതം	വൻ മേഘത്തിന്റെയെന്നപോലെ പെരുത്തഘോഷത്തോടുകൂടിയതായി
സ്ഥിതം	നിന്നിരുന്നതായ		
രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം	രാക്ഷസാത്തമന്മാരുടെ		
തത് ബലം,	ആ സൈന്യം, [ടെ	ദേവലോകം	ദേവലോകത്തെ
ജഗ്മുഷ്യയാ	വിജയേച്ഛകൊണ്ട്	യയൌ.	പ്രാപിച്ചു.

രാക്ഷസാനാം സമുദ്യോഗം തം തു നാരായണഃ പ്രഭുഃ
ദേവദൂതാദുപശ്രുത്യ ചക്രേ യുദ്ധേ തദാ മനഃ. 54

"രാക്ഷസാനാം	"രാക്ഷസരുടെ	പ്രഭുഃ	സർവ്വലോകേശ്വരനായ
തം	ആ	നാരായണഃ തു	ശ്രീനാരായണനും
സമുദ്യോഗം	യുദ്ധപരിശ്രമത്തെ	തദാ	അപ്പോൾ
ദേവദൂതാത്	ദേവദൂതന്മാൽനിന്ന്	യുദ്ധേ	യുദ്ധത്തിൽ
ഉപശ്രുത്യ,	ശ്രവിച്ച്,	മനഃ ചക്രേ.	മനസ്സാചേ്ചു.

സ സജ്ജായുധതൂണീരോ വൈനതേയോപരി സ്ഥിതഃ
ആസജ്യ കവചം ദിവ്യം സഹസ്രാക്ഷസമദ്യുതി. 55

"സഃ	"അദ്ദേഹം	ദിവ്യം	ദിവ്യവുമായ
സജ്ജായുധ-തൂണിരഃ	അമ്പുകൾ നിറച്ചുള്ള ആവനാഴികയും ധരിച്ചവനായി	കവചം	കവചത്തെ
		ആസജ്യ,	പൂണ്ട്,
		വൈനതേയോപരി	ഗരുഡന്റെ പുറത്തായി
സഹസ്രാക്ഷസമദ്യുതി	ആയിരം സൂര്യന്മാെത്ത കാന്തിപൂണ്ടതും	സ്ഥിതഃ.	വർത്തിച്ചു.

ആബദ്ധ്യ ശരസംപൂർണ്ണ ഇഷുധീ വിമലേ തദാ
ശ്രോണീസൂത്രം ച ഖഡ്ഗം ച വിമലം കമലേക്ഷണഃ. 56

ശംഖചക്രഗദാശാർങ്ഗ ഖഡ്ഗാസിപ്രവരായുധഃ
രാക്ഷസാനാമഭാവായ യയൌ തൂർണ്ണതരം പ്രഭുഃ. 57

"കമലേക്ഷണഃ	"ചെന്താർമിഴിയനും	വിമലം	തിളങ്ങുന്ന
ശംഖചക്ര-ഗദാശാർങ്ഗ-ഖഡ്ഗാസി-പ്രവരായുധഃ	ശംഖം, ചക്രം, ഗദ, ശാർങ്ഗം, ഇരിമ്പുടവാൾ എന്ന ഉത്തമായുധങ്ങളാൽവന്ന	ഖഡ്ഗം ച	കൈവാളിനെയും
		ശ്രോണീസൂത്രം ച	അരപ്പട്ടയേയും
		ആബദ്ധ്യ,	ബന്ധിച്ചുകൊണ്ട്,
പ്രഭുഃ,	സർവ്വേശ്വരൻ, [മായ	രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസരുടെ
ശരസംപൂർണ്ണേ	ശരങ്ങൾ നിറഞ്ഞുള്ളവയും	അഭാവായ	വിനാശത്തിന്നായി
വിമലേ	കുറ്റമറ്റവയുമായ	തൂർണ്ണതരം	അതിവേഗത്തിൽ
ഇഷുധീ,	രണ്ടു തൂണീരങ്ങളേയും,	തദാ	ആ സമയം
		യയൌ.	എഴുന്നെള്ളി.

സുപർണ്ണപൃഷ്ഠേ സ ബഭൌ ശ്യാമഃ പീതാംബരോ ഹരിഃ
കാഞ്ചനസ്യ ഗിരേഃ ശൃംഗേ സതഡിത്തോയദോ യഥാ. 58

"സുപർണ്ണപൃഷ്ഠേ	"ഗരുഡഭഗവാന്റെ മുകളിൽ	കാഞ്ചനസ്യ ഗിരേഃ ശൃംഗേ	സ്വർണ്ണമയമായ മേരുഗിരിശിഖരത്തിൽ
ശ്യാമഃ	ശ്യാമളവർണ്ണനും		
പീതാംബരഃ	പീതാംബരധാരിയുമായ	സതഡിത്തോയദഃ യഥാ	മിന്നലോടുകൂടിയ കാർമേഘമെന്നപോലെ
സഃ ഹരിഃ,	ആ ശ്രീമഹാവിഷ്ണുഭഗവാൻ	ബഭൌ.	വിലസി.

സ സിദ്ധദേവർഷിമഹോരഗൈശ്ച
ഗന്ധർവ്വയക്ഷൈരുപഗീയമാനഃ
സമാസസാദാസുരസൈന്യശത്രൂൻ
ചക്രാസിശാർങ്ഗായുധശംഖപാണിഃ. 59

സഃ	അദ്ദേഹം
"സിദ്ധ-ദേവർഷി-മഹോരഗൈഃ	"സിദ്ധന്മാരാലും ദേവകളാലും ഋഷിമാരാലും മഹോരഗങ്ങളാലും
ഗന്ധർവ്വ-യക്ഷൈഃ ച	ഗന്ധർവ്വന്മാരാലും യക്ഷന്മാരാലും
ഉപഗീയമാനഃ	പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവനായി
ചക്രാസി-ശാർങ്ഗായുധ-ശംഖപാണിഃ	ചക്രം, വാൾ, ശാർങ്ഗം എന്ന ആയുധങ്ങളും ശംഖും കയ്യിൽ ധരിച്ചവനായി
അസുരസൈന്യ-ശത്രൂൻ	അസുരസൈന്യങ്ങളാകുന്ന ശത്രുക്കളെ
സമാസസാദ.	അടുത്തു.

സുപർണ്ണപക്ഷാനിലനുന്നപക്ഷം
ഭ്രമത് പതാകം പ്രവികീർണ്ണശസ്ത്രം
ചചാല തദ്രാക്ഷസരാജസൈന്യം
ചലോപലം നീല ഇവാചലേന്ദ്രഃ. 60

"തത്	"അ
രാക്ഷസരാജ-സൈന്യം	രാക്ഷസേശ്വരന്റെ സൈന്യം
സുപർണ്ണ-പക്ഷാനില-നുന്നപക്ഷം	ഗരുഡഭഗവാന്റെ ചിറകടിക്കാറ്റിനാൽ ഒരുഭാഗം ചിതറിപ്പായതായി,
ഭ്രമത് പതാകം	ധ്വജങ്ങൾ ആടിയുലയുന്നതായി
പ്രവികീർണ്ണ-ശസ്ത്രം	ആയുധങ്ങൾ വഴതിവീണതായി,
നീലഃ അചലേന്ദ്രഃ ഇവ	നീലഗിരി മലയെന്ന പോലെ
ചലോപലം	പാറകളിളകുമാറ്,
ചചാല.	കുലുക്കംപൂണ്ടു.

തതഃ ശരൈഃ ശോണിതമാംസരൂഷിതൈർ-
യുഗാന്തവൈശ്വാനരതുല്യവിഗ്രഹൈഃ
നിശാചരാഃ സംപരിവാര്യ മാധവം
വരായുധൈർന്നിർബിഭിദുഃ സഹസ്രശഃ 61

"തതഃ-നിശാചരാഃ സഹസ്രശഃ മാധവം സംപരിവാര്യ,	"അതിനാൽ രാക്ഷസർ ആയിരക്കണക്കായി ശ്രീഹരിയെ ചുറ്റും ചുഴന്നുകൊണ്ട്
ശോണിത-മാംസ-രൂഷിതൈഃ	ചോരയും മാംസവും പുരണ്ടവയും
യുഗാന്ത-വൈശ്വാനര-തുല്യ-വിഗ്രഹൈഃ	പ്രളയകാലാഗ്നിയൊത്ത വടിവാന്വയുമായ
വരായുധൈഃ	ഉത്തമായുധങ്ങളും
ശരൈഃ	ശരങ്ങളുംകൊണ്ടും
നിർബിഭിദുഃ.	തുളച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷഷ്ഠഃ സർഗ്ഗഃ = ആറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

സപ്തമഃ സർഗ്ഗഃ = ഏഴാംസർഗ്ഗം.

[മാലിവധഃ = മാലിയെ വധിക്കുന്നത്.]

നാരായണഗിരിം തേ തു ഗർജ്ജന്തോ രാക്ഷസാംബുദാഃ
വവർഷുഃ ശരവർഷേണ വർഷേണേവാദ്രിമംബുദാഃ. 1

"അംബുദാഃ	"മേഘങ്ങൾ
അദ്രിം	പർവ്വതത്തെ
വർഷേണ ഇവ,	മഴകൊണ്ടെന്നപോലെ
നാരായണഗിരിം തു	ശ്രീനാരായണനാകുന്ന ഗിരിയിലും
തേ	അ
രാക്ഷസാംബുദാഃ	രാക്ഷസമേഘങ്ങൾ
ഗർജ്ജന്തഃ	ഗർജ്ജിച്ചുംകൊണ്ട്
ശരവർഷേണ	ശരമാരിയാൽ
വവർഷുഃ.	വർഷിച്ചു.

ശ്യാമാവദാതൈരസിതൈഃ സിതൈർവിഷ്ണുർനീലൈർനകുബ്ജരോത്തമൈഃ
വൃതോഽഞ്ജനഗിരിർവാ സിതവർഷ്മാണൈഃ പയോധരൈഃ. 2

"നിലൈഃ തൈഃ നകുബ്ജരോത്തമൈഃ	"കറുത്തിരുണ്ടവരായ ആ രാക്ഷസോത്തമന്മാരാൽ
വൃതഃ	ചുഴപ്പെട്ട
ശ്യാമാവദാതൈഃ	നിർമ്മലമായ് കായാമ്പൂ വർണ്ണനായ
വിഷ്ണുഃ,	വിഷ്ണുഭഗവാൻ,
വർഷ്മാണൈഃ	മഴപൊഴിക്കുന്ന
പയോധരൈഃ	മേഘങ്ങളാൽ
അഞ്ജനഗിരിഃ ഇവ	അഞ്ജനപർവ്വതമെന്ന പോലെ
ആസീത്.	വിലസി.

ശരഭാ ഇവ കേദാരം മശകാ ഇവ പർവ്വതം
യഥാഽമൃതഘടം ദംശാ മകരാ ഇവ ചാർണ്ണവം 3
തഥാ രക്ഷോധനമ്മുക്താ വജ്രാനിലമനോജവാഃ
ഹരിം വിശന്തി സ്മ ശരാ ലോകാ ഇവ വിപര്യയേ. 4

"രക്ഷോധനമ്മുക്താഃ	"രാക്ഷസന്മാരുടെ വില്ലുകളിൽനിന്ന് എയ്യപ്പെട്ടവയും
വജ്രാനിലമനോജവാഃ	വജ്രായുധത്തിന്റെ ശക്തിയും വായുവിന്റെയും മനസ്സിന്റെയും വേഗതയുമുള്ളവയു
ശരാഃ	ശരങ്ങൾ, [മായ
കേദാരം	നെൽക്കണ്ടങ്ങളെ
ശലഭാഃ ഇവ	(ചാട്ടക്കിളി) പുൽപൂന്തുകളെന്നപോലെയും
പർവ്വതം	പർവ്വതത്തെ
മശകാഃ ഇവ	കൊതുക്കളെന്നപോലെ
അമൃതഘടം	തേൻ കുടത്തെ [യും
ദംശാഃ യഥാ	ഈച്ചകളെന്ന പോ
അർണ്ണവം	സമുദ്രത്തെ [ലെയും
മകരാഃ ഇവ	സ്രാവുകളെന്നപോ
വിപര്യയേ	പ്രളയത്തിൽ [ലെയും,
ലോകാഃ	മനുഷ്യർ
ഇവ തഥാ ച	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരംതന്നെ
ഹരിം	ശ്രീ നാരായണന്റെ അടുക്കൽ
വിശന്തി സ്മ	ചെന്നടുത്തു.

സ്യന്ദനൈഃ സ്യന്ദനഗതാ ഗജൈശ്ച ഗജപൃഷ്ഠഗാഃ
അശ്വാരോഹാസ്തഥാശ്വൈശ്ച പാദാതാശ്ചാംബരേ സ്ഥിതാഃ. 5
രാക്ഷസേന്ദ്രാ ഗിരിനിഭാഃ ശരൈഃ ശക്ത്യൃഷ്ടിതോമരൈഃ
നിരുച്ഛ്വാസം ഹരിം ചക്രുഃ പ്രാണായാമാ ഇവ ദ്വിജം. 6

"സ്യന്ദനഗതാഃ	"രഥികൾ	രാക്ഷസേന്ദ്രാഃ	രാക്ഷസവീരന്മാർ
സ്യന്ദനൈഃ,	രഥങ്ങളിലും,	ശരൈഃ	ബാണങ്ങൾ കൊണ്ടും
ഗജപൃഷ്ഠഗാഃ	ആനപ്പുടയാളികൾ	ശക്ത്യൃഷ്ടി-തോമരൈഃ	വേൽ, ഇരുതലവാൾ, ഏർകന്തം എന്നവ കൊണ്ടും,
ഗജൈഃ ച,	ആനപ്പുറങ്ങളിലും,		
അശ്വാരോഹാഃ	കുതിരപ്പുടയാളികൾ		
അശ്വൈഃ ച;	കുതിരകളിന്മേലും,	പ്രാണായാമാഃ	പ്രാണായാമങ്ങൾ
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ	ദ്വിജം	ബ്രാഹ്മണനെ
പാദാതാഃ	കാലാൾ പടയാളികൾ	ഇവ,	എന്ന പോലെ,
അംബരേ ച	വെറും സ്ഥലത്തും	ഹരിം	ശ്രീനാരായണനെ
സ്ഥിതാഃ	നില്ക്കുന്നവരായി	നിരുച്ഛ്വാസം ചക്രുഃ.	ശ്വാസം മുട്ടിച്ചു.
ഗിരിനിഭാഃ	മലകളൊത്ത		

നിശാചരൈസ്താഡ്യമാനേ മീനൈരിവ മഹോദധിഃ
ശാർങ്ഗമായമ്യ ദുർദ്ധർഷോ രാക്ഷസാംസ്ത്രീൻ ശരാനസൃജത്തദാ. 7

"മഹോദധിഃ	"വൻകടൽ	ശാർങ്ഗം	ശാർങ്ഗമധനുസ്സിനെ
മീനൈഃ	മത്സ്യങ്ങളാൽ	ആയമ്യ	വളച്ച്
ഇവ,	എന്നപോലെ,	ശരാൻ	ബാണങ്ങളെ
ദുർദ്ധർഷഃ	അജയ്യനായ അച്യുതൻ	രാക്ഷസേന്ദ്രൈഃ	രാക്ഷസരുടെനേർക്കായി
നിശാചരൈഃ	നക്തഞ്ചരന്മാരാൽ	അസൃജത്.	പൊഴിച്ചു.
താഡ്യമാനേ,	താഡിക്കപ്പെടുന്നസമയം		

ശരൈഃ പൂർണ്ണായതോത്സൃഷ്ടൈർവജ്രൂവക്ത്രൈർമനോജവൈഃ
ചിച്ഛേദ വിഷ്ണുർനിശിതൈഃ ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ. 8

"വിഷ്ണുഃ	"വിഷ്ണുഭഗവാൻ	നിശിതൈഃ ശരൈഃ	ക്രമ്പുകംകൊണ്ട്
പൂർണ്ണായതോത്സൃഷ്ടൈഃ	ആഞ്ഞുവലിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവയും	ശതശഃ അഥ	നൂറുക്കണക്കായും
വജ്രൂവക്ത്രൈഃ	വജ്രായുധംപോലെ മുനകളാൻവയും	സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായും
മനോജവൈഃ	മനോവേഗതപൂണ്ടവയും ആയ	ചിച്ഛേദ.	പിളർന്നു.

വിദ്രാവ്യ ശരവർഷേണ വർഷം വായുരിവോത്ഥിതം
പാഞ്ചജന്യം മഹാശംഖം പ്രദധ്മൌ പുരുഷോത്തമഃ. 9

"ഉത്ഥിതം	"ഉയരെയെഴുന്ന	ശരവർഷണ	ശരമാരിയാൽ
വർഷം	മഴയെ	വിദ്രാവ്യ,	പറപ്പിച്ചുകൊണ്ട്
വായുഃ ഇവ,	കൊടുങ്കാറെന്നപോ	പാഞ്ചജന്യം	പാഞ്ചജന്യമെന്ന
	ലെ,	മഹാശംഖം	മഹാശംഖത്തെ
പുരുഷോത്തമഃ	പുരുഷോത്തമൻ	പ്രദധ്മൌ.	ഊതി.

സോഽംബുജോ ഹരിണാ ധ്മാതഃ സർവ്വപ്രാണേന ശംഖരാട്
രരാസ ഭീമനിർഹ്രാദസ്ത്രൈലോക്യം വ്യഥയന്നിവ. 10

"അംബുജഃ	"ജലത്തിൽ നിന്നുണ്ടാ	ധ്മാതഃ	ഊതി മുഴക്കപ്പെട്ടതായി
സഃ	ആ [യ	ഭീമനിർഹ്രാദഃ,	ഭയങ്കരധ്വനി പുണ്ടതാ
ശംഖരാട്,	ഉത്തമമായ ശംഖ്,	ത്രൈലോക്യം	ത്രൈലോക്യത്തെ [യി,
ഹരിണാ	മഹാവിഷ്ണുവിനാൽ	വ്യഥയൻ ഇവ	നടുങ്ങിപ്പിക്കുമാറ്
സർവ്വപ്രാണേന	പൂർണ്ണശക്തികയ്ക്കൊണ്ട്	രരാസ.	ശബ്ദിച്ചു.

ശംഖരാജരവഃ സോഽഥ ത്രാസയാമാസ രാക്ഷസാൻ
മൃഗരാജ ഇവാരണ്യേ സമദാനിവ കുഞ്ജരാൻ. 11

"അഥ	"അപ്പോൾ	സമദാൻ	മദിച്ച
സഃ	ആ	കുഞ്ജരാൻ ഇവ,	ആനകളെ എന്നപോ
ശംഖരാജരവഃ,	ഉത്തമ ശംഖധ്വനി,	രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസരെ [ലെ,
മൃഗരാജഃ	സിംഹം	ഇവ ത്രാസ-	ഏറ്റം വിറപ്പിച്ചു.
അരണ്യേ	കാട്ടിൽ	യാമാസ.	

ന ശേകുരശ്വാഃ സംസ്ഥാതും വിമദാഃ കുഞ്ജരാഭവൻ
സ്യന്ദനേഭ്യശ്ച്യുതാ വീരാഃ ശംഖരാവിതദുർബ്ബലാഃ. 12

"ശംഖരാവി-	"ശംഖധ്വനിത്താൽ	വിമദാഃ	ഉത്സാഹമറ്റവയായി
തദുർബ്ബലാഃ	തളർന്നുപായ	അഭവൻ;	പോയി;
അശ്വാഃ	കുതിരകൾ	വീരാഃ	വീരന്മാർ
സംസ്ഥാതും	നിലയുറപ്പാൻ	സ്യന്ദനേഭ്യഃ	രഥങ്ങളിൽ നിന്നും
ന ശേകുഃ;	കഴിയാതിരുന്നു;	ച്യുതാഃ.	മറിഞ്ഞുവീണുകളഞ്ഞു.
കുഞ്ജരാഃ	ആനകൾ		

ശാർങ്ഗചാപവിനിർമ്മുക്താ വജ്രതുല്യാനനാഃ ശരാഃ
വിദായ്യ താനി രക്ഷാംസി സുപുംഖാ വിവിശുഃ ക്ഷിതിം. 13

"ശാർങ്ഗ-	"ശാർങ്ഗധനുസ്സിൽ	ശരാഃ,	ബാണങ്ങൾ,
ചാപ-	നിന്ന് എയ്യപ്പെട്ടവ	താനി	ആ
വിനിർമ്മുക്താഃ	യും	രക്ഷാംസി	രാക്ഷസരെ
വജ്രതുല്യാനനാഃ	വജ്രംപോലെ മുനകളാ	വിദായ്യ,	പിളർന്ന്,
	ൽവയും	ക്ഷിതിം	തറയിൽ
സുപുംഖാഃ	നല്ല തൂവലുകൾ കെട്ട	വിവിശുഃ.	
	പ്പെട്ടവയുമായ		

MUL
105944

ഭിദ്യമാനാഃ ശരൈഃ സംഖ്യേ നാരായണകരച്യുതൈഃ
നിപേതുഃ രാക്ഷസാ ഭൂമൌ ശൈലാ വജ്രഹതാ ഇവ. 14

"സംഖ്യേ	"പോരിൽ	രാക്ഷസാഃ,	രാക്ഷസർ,
നാരായണ-	ശ്രീഹരിയുടെ കയ്യിൽ	വജ്രഹതാഃ	വജ്രാഘാതമേറ്റ
കരച്യുതൈഃ	നിന്ന് എയ്യപ്പെട്ടവ	ശൈലാഃ ഇവ	ഗിരികളെന്ന പോലെ
ശരൈഃ	ശരങ്ങളാൽ [യായ	ഭൂമൌ	ഭൂമിയിൽ
ഭിദ്യമാനാഃ	പിളക്കപ്പെടുന്നവരായ	നിപതുഃ.	പതിച്ചു.

വ്രണാനി പരഗാത്രേഭ്യോ വിഷ്ണുചക്രകൃതാനി വൈ
അസൃക് ക്ഷരന്തി ധാരാഭിഃ സപ്തധാരാ ഇവാചലാഃ. 15

"വിഷ്ണു-	"വിഷ്ണുചക്രത്താലു	സപ്തധാരാഃ	സപ്തധാരകളെ
ചക്രകൃതാനി	ണ്ടായ	ഇവ	എന്നപോലെ,
വ്രണാനി,	വ്രണങ്ങൾ,	പരഗാത്രേഭ്യഃ	ശത്രുക്കളുടെ ശരീരങ്ങ
അചലാഃ	പർവ്വതങ്ങൾ	അസൃക്	ളിൽനിന്ന്
ധാരാഭിഃ	പാറപ്പിളപ്പുകളാൽ	ക്ഷരന്തി വൈ.	ഒലിപ്പിച്ചു.

ശംഖരാജരവശ്ചാപി ശാർങ്ഗചാപരവസ്തഥാ
രാക്ഷസാനാം രവാംശ്ചാപി ഗ്രസതേ വൈഷ്ണവോ രവഃ. 16

"അപി ച,	"എന്നതന്നെയല്ല,	വൈഷ്ണവഃ	വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ
ശംഖരാജരവഃ	പാഞ്ചജന്യധ്വനിയും	രവഃ തഥാ	അട്ടഹാസങ്ങളും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസരുടെ
ശാർങ്ഗചാ-	ശാർങ്ഗധനുസ്സിന്റെ	രവാൻ	ഘോഷങ്ങളെ
പരവഃ അപി	ഞാണൊലിയും	ഗ്രസതേ.	വിഴുങ്ങുകയായി.

തേഷാം ശിരോധരാൻ ധൂതാൻ ശരധ്വജധനുംഷി ച
രഥാൻ പതാകാസ്തൂണീരാൻ ചിച്ഛേദ സ ഹരിഃ ശരൈഃ. 17

"സഃ	"ആ	തൂണീരാൻ	ആവനാഴികളേയും
ഹരിഃ	ശ്രീഹരി	പതാകാഃ	കൊടിക്കൂറകളേയും
ശരൈഃ	ബാണങ്ങൾകൊണ്ട്	ശരധ്വജ-	ബാണങ്ങൾ, കൊടി
തേഷാം	അവരുടെ	ധനുംഷി	കം, വില്ലുകൾ എന്ന
ശിരോധരാൻ	കഴുത്തുകളേയും	രഥാൻ ച	രഥങ്ങളേയും [വയേയും
ധൂതാൻ	ഉലഞ്ഞ് ആട്ടുന്ന	ചിച്ഛേദ.	പൊടിപെടുത്തി.

സൂര്യാദിവ കരാ ഘോരാ ഊർമ്മയഃ സാഗരാദിവ
പർവ്വതാദിവ നാഗേന്ദ്രാ ധാരൌഘാ ഇവ ചാംബുദാത് 18
തഥാ ശാർങ്ഗവിനിർമുക്താഃ ശരാ നാരായണേരിതാഃ
നിർഗ്ഗത്യ നിഷവസ്തൂണം ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ. 19

"തഥാ	"അപ്രകാരംതന്നെ
ശാർങ്ഗ്ഗ-വിനിർമ്മുക്താഃ	ശാർങ്ഗ്ഗത്തിൽനിന്ന് വിടപ്പെട്ട്
ശരാഃ	പായുന്നവയും
നാരായണ-രിതാഃ	ശ്രീനാരായണനാൽ എയ്യപ്പെട്ടവയും ആയ
ഇഷവഃ,	ബാണങ്ങൾ,
അഥ,	ആ സമയം,
സൂര്യാത്	സൂര്യങ്കൽ നിന്ന്
ഘോരാഃ കരാഃ ഇവ,	ഘോര കിരണങ്ങളെന്നപോലെയും,
സാഗരാത്	കടലിൽ നിന്ന്
ഊർമ്മയഃ	അലകൾ
ഇവ,	എന്ന പോലേയും,
പർവ്വതാത്	പർവ്വതത്തിൽ നിന്ന്
നാഃഗശ്രാഃ ഇവ,	വൻ പാമ്പുകളെന്ന പോലെയും
അംബുദാത്	കരിമുകിലിൽ നിന്ന്
ധാരൌഘാഃ	വർഷധാരകൾ
ഇവ ച	എന്ന പോലേയും
തൂർണ്ണം	അതിവേഗത്തിൽ
ശതശഃ	നൂറുക്കണക്കായും
സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായും
നിഷ്പതന്തി.	പാഞ്ഞു തുടങ്ങുകയായി.

ശരൌഘേണ യഥാ സിംഹാഃ സിംഹേന ദ്വിരദാ യഥാ
ദ്വിരദേന യഥാ വ്യാഘ്രാ വ്യാഘ്രേണ ദ്വീപിനോ യഥാ 20
ദ്വീപിനേവ യഥാ ശ്വാനഃ ശ്വനാ മാർജ്ജാരകാ യഥാ
മാർജ്ജാരേണ യഥാ സർപ്പാഃ സർപ്പേണ ച യഥാ ഽഽഖവഃ 21
തഥാ തേ രാക്ഷസാഃ സർവ്വേ വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ
ദ്രവന്തി ദ്രാവിതാശ്ചാന്യേ ശായിതാശ്ച മഹീതലേ. 22

"പ്രഭവിഷ്ണുനാ	"സർവ്വലോകേശ്വരനായ
വിഷ്ണുനാ	വിഷ്ണുഭഗവാനാൽ
ദ്രാവിതാഃ	ഓടിക്കപ്പെട്ടവരായ
തേ	ആ
രാക്ഷസാഃ,	രാക്ഷസർ,
ശരൌഘേണ	എട്ടടിമാനിനാൽ
സിംഹാഃ യഥാ	സിംഹങ്ങളെന്ന പോലെയും,
സിംഹേന ദ്വിരദാഃ യഥാ	സിംഹത്താൽ ആനകളെന്നപോലേയും
ദ്വിരദേന	ആനയാൽ
വ്യാഘ്രാഃ യഥാ	വ്യാഘ്രങ്ങളെന്നപോലെയും,
വ്യാഘ്രേണ	വ്യാഘ്രത്താൽ
ദ്വീപിനഃ യഥാ	കഴുതപ്പുലികളെന്നപോലെയും
ദ്വീപിനാ	കഴുതപ്പുലിയാൽ
ശ്വാനഃ യഥാ ഇവ	നായ്ക്കളെന്നപോലെയും
ശ്വനാ	നായിനാൽ
മാർജ്ജാരകാഃ യഥാ	പൂച്ചകളെന്നപോലെയും
മാർജ്ജാരേണ	പൂച്ചയാൽ
സർപ്പാഃ യഥാ ച	സർപ്പങ്ങളെന്നപോലെയും
സർപ്പേണ	സർപ്പത്താൽ
ആഖവഃ യഥാ ച	എലികളെന്നപോലെയും
ദ്രവന്തി;	പേടിച്ചോടുകയായി;
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
അന്യേ	മറ്റു
സർവ്വേ ച	പലരുംതന്നെ
മഹീതലേ	നിലത്ത്
ശായിതാഃ.	വീഴ്ത്തപ്പെട്ടു.

രാക്ഷസാനാം സഹസ്രാണി നിഹത്യ മധുസൂദനഃ
വാരിജം പൂരയ മാസ തോയദം സുരരാഡിവ. 23

"മധുസൂദനഃ,	"മധുവൈരി,	സുരരാട്	ഇന്ദ്രൻ
രാക്ഷസാനാം	രക്ഷസരിൽ	തോയദം ഇവ,	മേഘത്തെ എന്നപോ
സഹസ്രാണി	പലരേയും	വാരിജം	പാഞ്ചജന്യത്തെ [ലെ,
നിഹത്യ,	കൊന്ന്,	പൂരയാമാസ.	മുഴക്കി.

നാരായണശരത്രസ്തം ശംഖനാദസുവിഹ്വലം
യയൌ ലങ്കാമഭിമുഖം പ്രഭഗ്നം രക്ഷസം ബലം. 24

"നാരായണ-ശരത്രസ്തം	"ശ്രീനാരായണന്റെ ബാണങ്ങളാൽ ഭീതി പൂണ്ടതും	പ്രഭഗ്നം	തോറ്റോടിയതുമായ
		രാക്ഷസം ബലം	രാക്ഷസസൈന്യം
ശംഖനാദ-സുവിഹ്വലം	ശംഖധ്വനിയാൽ ഏറെ നടുങ്ങിപ്പോയതും	ലങ്കാം അഭിമുഖം	ലങ്കയെനോക്കി
		യയൌ.	ഓടിത്തുടങ്ങി.

പ്രഭഗ്നേ രാക്ഷസബലേ നാരായണശരാഹതേ
സുമാലീ ശരവർഷേണ നിവവാര രണേ ഹരിം. 25

"രണേ	"പോരിൽ	സുമാലീ	സുമാലി
രാക്ഷസബലേ	രാക്ഷസസൈന്യം	ഹരിം	ശ്രീഹരിയെ
നാരായണ-ശരാഹതേ	ശ്രീനാരായണന്റെ ബാണങ്ങളേറ്റ്	ശരവർഷേണ	ശരവർഷത്താൽ
പ്രഭഗ്നേ,	ചിതറിപ്പോയാറെ,	നിവവാര.	തടുത്തു.

ഉത്ക്ഷിപ്യ ലംബാഭരണം ധനപൻ കരമിവ ദ്വിപഃ
രരാസ രാക്ഷസോ ഹഷ്ടാത് സതഡിത്തോയദോ യഥാ. 26

"രാക്ഷസഃ,	"രാക്ഷസൻ,	കരം	തുമ്പിക്കയ്യിനെ
ഹഷ്ടാത്	മദത്താൽ	ധനപൻ	ആട്ടുന്ന ആനയെന്ന
ലംബാഭരണം	തുങ്ങുന്ന നെറ്റിപ്പട്ടത്തെ	ദ്വിപഃ ഇവ	പോലും,
ഉത്ക്ഷിപ്യ	പൊട്ടിച്ചു വലിച്ചെറിഞ്ഞ്	സതഡിത്തോയദഃ യഥാ	മിന്നലോടുകൂടിയ മേഘംപോലെയും
		രരാസ.	ഗർജ്ജിച്ചു.

സുമാലേർനൃത്തസ്യസ്യ ശിരോ ജ്വലിതകുണ്ഡലം
ചിച്ഛേദ യന്തുരശ്ചാശ്വ ഭ്രന്താസ്യസ്യ തു രക്ഷസഃ. 27

"നർത്തഃ	"അലറുന്നവനായ	ശിരഃ	ശിരസ്സിനെ
തസ്യ	ആ	ചിച്ഛേദ;	മുറിച്ചു;
സുമാലേഃ	സുമാലിയുടെ	തു	ആ സമയം
യന്തുഃ	സാരഥിയുടെ	തസ്യ രക്ഷസഃ	ആ രാക്ഷസന്റെ
ജ്വലിത-കുണ്ഡലം	തിളങ്ങുന്ന കുണ്ഡലങ്ങളാൽ	അശ്വാഃ ച	കുതിരകളും
		ഭ്രാന്താഃ,	അമ്പരന്നോടിത്തുടങ്ങി.

തൈരശൈർഭ്രാമ്യതേ ഭ്രാന്തൈഃ സുമാലീ രാക്ഷസേശ്വരഃ
ഇന്ദ്രിയാശൈശ്ച പരിഭ്രാന്തൈർധൃതിഹീനോ യഥാ നരഃ. 28

"രാക്ഷസേശ്വരഃ	"രാക്ഷസേശ്വരനായ
സുമാലീ,	സുമാലി,
ഭ്രാന്തൈഃ	അങ്ങുമിങ്ങുമാടുന്ന
തൈഃ	അ
അശൈശ്ച,	അശ്വങ്ങളോടുകൂടി
പരിഭ്രാന്തൈഃ	ചപലതപൂണ്ട്
ഇന്ദ്രിയാശൈശ്ച	ഇന്ദ്രിയാശ്വങ്ങളോട്
ധൃതിഹീനഃ	ദൃഢബുദ്ധിയറ [ക്രടി
നരഃ	ഒരു മനുഷ്യൻ
യഥാ,	എപ്രകാരമോ അപ്ര കാരം,
ഭ്രാമ്യതേ.	ഒന്നുംതോന്നാതെഉഴറി.

ഹതേ സുമാലൗശൈശ്ച രഥേ വിഷ്ണുരഥം പ്രതി
മാലീ ച ഭ്രുവദ്ഭുക്തഃ പ്രഗൃഹ്യ സശരം ധനുഃ. 29

"യുക്തഃ	"സാമർത്ഥ്യശാലിയായ
മാലീ,	മാലി,
സുമാലൗ	സുമാലിയുടെ
രഥേ,	തേർ,
അശൈശ്ച	കുതിരകളോടുകൂടി
ഹതേ,	നശിച്ചാറെ,
സശരം	ബാണത്തോടുകൂടിയ
ധനുഃ	ചാപത്തെ
പ്രഗൃഹ്യ	എടുത്തുകൊണ്ട്
വിഷ്ണുരഥം ച പ്രതി	മഹാവിഷ്ണുവിൻെറ തേരിനുനേർക്കായിത്തന്നെ
അഭ്യുദ്യത.	ഏറവട്ടത്തു.

മാലേർധനുശ്ച്യുതാ ബാണാഃ കാർത്സ്വരവിഭൂഷിതാഃ
വിവിശുർഹരിമാസാദ്യ ക്രൌഞ്ചം പത്തരഥാ ഇവ. 30

"മാലേഃ	"മാലിയുടെ
ധനുശ്ച്യുതാഃ	വില്ലിൽനിന്നെയ്യപ്പെട്ടവയും
കാർത്സ്വരവിഭൂഷിതാഃ	സ്വർണ്ണക്കെട്ടുകളാൽ വയും ആയ
ബാണാഃ,	ശരങ്ങൾ,
പത്തരഥാഃ	പക്ഷികൾ
ക്രൌഞ്ചം	ക്രൌഞ്ചപർവ്വതത്തെ
ഇവ,	എന്നപോലെ,
ഹരിം	ശ്രീഹരിയെ
ആസാദ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
വിവിശുഃ.	ഉള്ളിൽ പാഞ്ഞു.

അർദ്യമാനഃ ശരൈഃ സോഽഥ മാലിമുക്തൈഃ സഹസ്രശഃ
ചുക്ഷുഭേ ന രണേ വിഷ്ണുർജ്ജിതേന്ദ്രിയ ഇവാധിഭിഃ. 31

"രണേ	"പോരിൽ
മാലിമുക്തൈഃ	മാലിയാൽ എയ്യപ്പെട്ട
സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായ
ശരൈഃ	ബാണങ്ങളാൽ
അർദ്യമാനഃ	പീഡിക്കപ്പെട്ടവനായ
സഃ	അ
വിഷ്ണുഃ,	വിഷ്ണുഭഗവാൻ,
അഥ,	അപ്രകാരമിരുന്നിട്ടും,
ജിതേന്ദ്രിയഃ	ജിതേന്ദ്രിയൻ
ആധിഭിഃ	ദുഃഖങ്ങളാൽ
ഇവ	എപ്രകാരമോ അപ്ര കാരം
ചുക്ഷുഭേ ന.	ഒട്ടും ക്ഷോഭിക്കയുണ്ടായില്ല.

അഥ മൈരവ്വീസചനം ശ്രുത്വാ ഭഗവാൻ ഭ്രുതഭാവനഃ
മാലിനം പ്രതി ബാണൌഘാൻ സസർജ്ജാരിനിഷൂദനഃ. 32

"അഥ	"ആ സമയം	മൈരവ്വീസചനം	ഞാണൊലി
അരിനിഷൂദനഃ	ശത്രുഹന്താവും	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഭ്രുതഭാവനഃ	സവ്വപ്രാണികളേയും	ബാണൌഘാൻ	ബാണതതികളെ
	സൃഷ്ടിച്ചുപരമായ	മാലിനം പ്രതി	മാലിയുടെ നേക്കായി
ഭഗവാൻ,	ഭഗവാൻ,	സസർജ്ജ.	പൊഴിച്ചു.

തേ മാലിദേഹമാസാദ്യ വജ്രവിദ്രുത പ്രഭാഃ ശരാഃ
പിബന്തി രുധിരം തസ്യ നാഗാ ഇവ സുധാരസം. 33

"വജ്രവിദ്രുത- പ്രഭഃ	"വജ്രായുധം പോലെ യും മിന്നൽ പോലെ യും തിളങ്ങുന്ന	തസ്യ	അവന്റെ
		രുധിരം,	ചോരയെ,
		നാഗാഃ	സപ്പങ്ങൾ
തേ ശരാഃ	ആ ബാണങ്ങൾ	സുധാരസം	അമൃതരസത്തെ
മാലിദേഹം	മാലിയുടെ ശരീരത്തിൽ	ഇവ,	എന്ന പോലെ,
ആസാദ്യ,	ഏറ്റ്	പിബന്തി.	കുടിക്കയായി.

മാലിനം വിമുഖം കൃത്വാ ശംഖചക്രഗദാധരഃ
മാലിമൌലിം ധ്വജം ചാപം വാജിനശ്ചാപ്യപാതയത്. 34

"ശംഖചക്ര- ഗദാധരഃ,	"ശംഖചക്രഗദാധാരിയായ ശ്രീഹരി,	ധ്വജം	ധ്വജത്തെയും
		ചാപം അപി	വില്ലിനേയും
മാലിനം	മാലിയെ	വാജിനഃ ച	കുതിരകളേയും
വിമുഖം കൃത്വാ,	കഴക്കിയ ശേഷം,		
മാലിമൌലിം	മാലിയുടെകിരീടത്തേയും	അപാതയത്.	മുറിച്ചു വീഴ്ത്തി.

വിരഥസ്യ ഗദാം ഗൃഹ്യ മാലീ നക്തംചരോത്തമഃ
ആപുപ്ലുവേ ഗദാപാണിർഗിരിശൃംഗാദിവ കേസരീ. 35

"നക്തഞ്ച- രോത്തമഃ	"രാക്ഷസോത്തമനായ	ഗൃഹ്യ,	കയ്യിലെടുത്ത്,
		ഗദാപാണിഃ,	ഗദാപാണിയായി
മാലീ	മാലി	ഗിരിശൃംഗാത്	പവ്വതാഗ്രത്തിൽനിന്ന്
വിരഥസ്യ തു	തേരറവനായ്ത്തീന്ന	കേസരീ ഇവ	സിംഹമെന്നപോലെ
ഗദാം	ഒരു ഗദയും [ഉടനെ	ആപുപ്ലുവേ.	കുതിച്ചു ചാടിവന്നു.

ഗദയാ ഗരുഡേശാനമീശാനമിവ ചാന്തകഃ
ലലാടദേശേ ഭഗവാനഭ്രജ്രേണേന്ദ്രോ യഥാചലം. 36

"ഗരുഡേശാനം	"ഗരുഡഗേവാനെ	ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
ലലാടദേശേ	നെറ്റിഞ്ഞടത്തിൽ	വജ്രേണ	വജ്രായുധത്താൽ
ഗദയാ,	ഗദകൊണ്ട്,	അചലം	പവ്വതത്തെ
അന്തകഃ	യമൻ	യഥാ ച,	എന്നപോലേയും,
ഈശാനം	പരമശിവനെ	അഭ്രിഹനത്.	അടിച്ചു
ഇവ,	എന്നപോലേയും,		

ഗദയാऽഭിഹതസ്തേന മാലിനാ ഗരുഡോ ഭൃശം
രണാത് പരാങ്മുഖം ദേവം ക്രതവാൻ വേദനാതുരഃ. 37

"തേന	"അ
മാലിനാ,	മാലിയാൽ,
ഗദയാ	ഗദകൊണ്ട്
അഭിഹതഃ	അടിക്കപ്പെട്ടവനായ
ഗരുഡഃ,	ഗരുഡഭഗവാൻ,
ഭൃശം	വേദനകൊണ്ട് ഏറ്റം
വേദനാതുരഃ	പീഡിതനായി
രണാത്,	പോരിൽനിന്ന്,
ദേവം	ഭഗവാനെ
പരാങ്മുഖം	പിൻതിരിഞ്ഞവ
ക്രതവാൻ.	നാക്കി.

പരാങ്മുഖേ ക്രതേ ദേവേ മാലിനാ ഗരുഡേന വൈ
ഉദതിഷ്ഠന്മഹാൻ ശബ്ദോ രക്ഷസാമഭിനർത്തതാം. 38

"മാലിനാ	"മാലികാരണം
ഗരുഡേന വൈ	ഗരുഡനാൽ
ദേവേ	ഭഗവാൻ
പരാങ്മുഖേ ക്രതേ,	പിൻതിരിക്കപ്പെട്ടാറെ,
അഭിനർത്തതാം	അട്ടഹസിക്കുന്ന
രക്ഷസാം	രാക്ഷസരുടെ
മഹാൻ	വമ്പിച്ച
ശബ്ദഃ	ആർഭാടധ്വനി
ഉദതിഷ്ഠത്.	പൊങ്ങി.

രക്ഷസാം രവതാം രാവം ശ്രുത്വാ ഹരിഹയാനുജഃ
തിര്യഗാസ്ഥായ സംക്രുദ്ധഃ പക്ഷീശേ ഭഗവാൻ ഹരിഃ
പരാങ്മുഖോऽപ്യുത്സസർജ്ജ മാലേശ്ചക്രം ജിഘാംസയാ. 39

"രവതാം	"അട്ടഹസിക്കുന്ന
രക്ഷസാം	രാക്ഷസരുടെ
രാവം	ആരവാരത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഹരിഹയാനുജഃ	ഇന്ദ്രാനുജനായ
ഹരിഃ ഭഗവാൻ	ശ്രീഹരിഭഗവാൻ,
സംക്രുദ്ധഃ,	ഏറ്റം ചൊടിച്ച്,
പക്ഷീശേ	പക്ഷീന്ദ്രന്റെ മേൽ
തിര്യൽ	വിലങ്ങത്തിൽ
ആസ്ഥായ,	ഇരുന്നുകൊണ്ട്,
മാലേഃ ജിഘാംസയാ	മാലിയെ വധിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ച്
പരാങ്മുഖഃ അപി	ആ തിരിഞ്ഞിരുന്നിരുന്നനിലയിൽതന്നെ
ചക്രം	ചക്രായുധത്തെ
ഉത്സസർജ്ജ.	പ്രയോഗിച്ചു.

തത്സൂര്യമണ്ഡലാഭാസം സപ്രഭാസാ ഭാസയൻ നഭഃ
കാലചക്രനിഭം ചക്രം മാലേഃ ശീർഷമപാതയത്. 40

"സൂര്യമണ്ഡലാഭാസം	"സൂര്യമണ്ഡലംപോലെ ശോഭയാന്നതും
സപ്രഭാസാ	നിജകാന്തിയാൽ
നഭഃ	ആകാശത്തെ
ഭാസയൻ	പ്രകാശമാനമാക്കിച്ചെയ്യുന്നതും
കാലചക്രനിഭം	കാലചക്രമൊത്തതും
തത്	ആ [ആയ
ചക്രം,	ചക്രം,
മാലേഃ	മാലിയുടെ
ശീർഷം	ശിരസ്സിനെ
അപാതയത്.	കൊയ്തുവീഴ്ത്തി.

തച്ഛിരോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ചക്രകൃത്തം വിഭീഷണം
പപാത രുധിരോദ്ഗാരി-പൂരാ രാഹുശിരോ യഥാ. 41

"രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ	"രാക്ഷസേന്ദ്രന്റെ	രുധിരോദ്ഗാരി	ചോരയൊലിപ്പിക്കുന്ന
തത് ശിരഃ,	ആ ശിരസ്സ്	പുരാ	പണ്ട് [തായി
ചക്രകൃത്തം	ചക്രത്താൽ അറുക്കപ്പെട്ട്	രാഹുശിരഃ യഥാ	രാഹുവിന്റെ ശിരസ്സുപോലെ
വിഭീഷണം	അതിഭയങ്കരമായി	പപാത.	നിലത്തു പതിച്ചു.

തതഃ സുരൈഃ സുസംഹൃഷ്ടൈഃ സമ്പ്രാണസമീരിതഃ
സിംഹനാദരവോന്മുക്തഃ സാധു ദേവേതി വാദിഭിഃ. 42

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ഇതി വാദിഭിഃ സുരൈഃ,	എന്നു ഘോഷിക്കുന്ന ദേവന്മാരാൽ
സുസംഹൃഷ്ടൈഃ	അത്യാനന്ദമുൾക്കൊണ്ടു	സമ്പ്രാണസമീരിതഃ	ഉച്ചത്തിൽ ആക്കപ്പെട്ട
'സാധു ദേവ!'	'സ്വാമിൻ വിജയിച്ചാലും'	സിംഹനാദരവഃ	സിംഹനാദഘോഷം
		ഉന്മുക്തഃ.	പൊങ്ങി.

മാലിനം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ സുമാലീ മാല്യവാനപി
സബലൌ ശോകസന്തപ്തൌ ലങ്കാമേവ പ്രധാവിതൌ. 43

"സുമാലീ മാല്യവാൻ അപി	"സുമാലിയും മാല്യവാനും	ശോകസന്തപ്തൌ	ദുഃഖാക്രാന്തരായി
മാലിനം	മാലിയെ	ലങ്കാം ഏവ	ലങ്കയ്ക്കുതന്നെ
നിഹതം	വധിക്കപ്പെട്ടവനായി	സബലൌ	സൈന്യങ്ങളോടുംകൂടി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	പ്രധാവിതൌ.	ഓടിപ്പോയ്കളഞ്ഞു.

ഗരുഡസ്തു സമാശ്വസ്തഃ സന്നിവൃത്യ യഥാ പുരാ
രാക്ഷസാൻ ദ്രാവയാമാസ പക്ഷവാതേന കോപിതഃ. 44

"തു	"ഈ ഘട്ടത്തിൽ	യഥാ പുരാ	മുന്നെപ്പോലെതന്നെ
ഗരുഡഃ	ഗരുഡഭഗവാൻ	സന്നിവൃത്യ	തിരിച്ചുവന്ന്
സമാശ്വസ്തഃ,	വേദന നിങ്ങിയവനായി	പക്ഷവാതേന	ചിറകടിക്കാറിനാൽ
കോപിതഃ	ചൊടിച്ച്	രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസരെ
		ദ്രാവയാമാസ.	പായിച്ചു.

നാരായണോ ബാണവരാശനീഭിർവിദാരയാമാസ ധനുർവിമുക്തൈഃ
നകുതംചരാൻ മുകുതവിധൂതകേശാൻ യഥാശനീഭിഃ സതഡിന്മഹാഭ്രൈഃ.

"നാരായണഃ	"ശ്രീനാരായണൻ	സതഡിന്മഹാഭ്രൈഃ യഥാ	മിന്നലാന്നുവൻമേഘങ്ങൾ എന്നപോലെ
ധനുർവിമുക്തൈഃ	വില്ലിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട	നകുതംചരാൻ	രാക്ഷസരെ
ബാണവരാശനീഭിഃ	ഉത്തമബാണങ്ങളാകുന്ന ഇടിത്തീയുകളാൽ	മുകുതവിധൂതകേശാൻ	തലമുടിയഴിഞ്ഞ് ചിന്നവരായി
അശനീഭിഃ	ഇടിത്തീയോടുകൂടിയ	വിദാരയാമാസ.	ചിതറിപ്പിച്ചു.

ഭിന്നാതപത്രം പതമാനമസ്ത്രം ശരൈരപധ്വസ്തവിനീതവേഷം
വിനിസ്രുതാന്ത്രം ഭയലോലനേത്രം ബഭ്രാവ തദ്വന്മത്തതരം ബഭ്രവ. 46

"തത് ബലം	"ആ സൈന്യം	വിനിസ്രുതാന്ത്രം,	കുടൽമാലകൾ പുറത്തു ചാടിയതായി,
ശരൈഃ	ബാണങ്ങൾകൊണ്ട്	ഭയലോലനേത്രം	പേടിച്ചുലഞ്ഞ മിഴികളോടുകൂടിയതായി
ഭിന്നാതപത്രം,	കുടകളൊടിഞ്ഞതായി,		
അസ്ത്രം	ആയുധം		
പതമാനം	വഴുതിവീണതായി		
അപധ്വസ്ത- വിനീതവേഷം	മാനംകെട്ട് ഉടുപ്പുകളഴിഞ്ഞതായി,	ഉന്മത്തതരം	അമ്പരന്നുപോയതായി
		ബഭ്രവ.	ഭവിച്ചു.

സിംഹാർദ്ദിതാനാമിവ കുഞ്ജരാണാം
നിശാചരാണാം സഹകുഞ്ജരാണാം
രവാശ്ച വേഗാശ്ച സമം ബഭ്രവുഃ
പുരാണസിംഹേന വിമർദ്ദിതാനാം. 47

"പുരാണ- സിംഹേന	"പണ്ട് നരസിംഹമൂർത്തിയായവതരിച്ച ഹരിയാൽ	രവാഃ ച	ആ നിലവിളികളും
		വേഗാഃ ച,	ഓട്ടങ്ങളും,
വിമർദ്ദിതാനാം	മർദ്ദിക്കപ്പെട്ട	സിംഹാർദ്ദിതാനാം	സിംഹത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ട
സഹകുഞ്ജരാണാം	ആനകളോടുകൂടിയവരായ	കുഞ്ജരാണാം സമം ഇവ,	ആനകളുടെതെന്നപോലെ തന്നെ,
നിശാചരാണാം	രാക്ഷസരുടെ	ബഭ്രവുഃ.	ആയിരുന്നു.

സംബാധ്യമാനാ ഹരിബാണജാലൈഃ
സബാണജാലാനി സമുത്സൃജന്തഃ
ധാവന്തി നക്തഞ്ചരകാളമേഘാ
വായുപ്രഭിന്നാ ഇവ കാളമേഘാഃ. 48

"ഹരിബാണ- ജാലൈഃ	"ശ്രീഹരിയുടെ ശരനികരകളാൽ	സമുത്സൃജന്തഃ,	വലിച്ചെറിഞ്ഞ്,
സംബാധ്യമാനാഃ	പീഡിക്കപ്പെടുന്ന	വായുപ്രഭിന്നാഃ	കൊടുങ്കാറ്റിനാൽ ചിതറിക്കപ്പെട്ട
നക്തംചര- കാളമേഘാഃ,	രാക്ഷസരാകുന്ന കാർമേഘങ്ങൾ	കാളമേഘാഃ ഇവ,	കരിമുകിലുകളെന്ന പോലെ,
സബാണ- ജാലാനി	തൊടുത്ത ബാണങ്ങളെത്തന്നെ	ധാവന്തി.	പായുകയായി.

ചക്രപ്രഹാരൈർവിനികൃത്തശീർഷാഃ
സംചൂർണ്ണിതാംഗാശ്ച ഗദാപ്രഹാരൈഃ
അസിപ്രഹാരൈർദ്വിവിധാ വിഭിന്നാഃ
പതന്തി ശൈലാ ഇവ രാക്ഷസേന്ദ്രാഃ. 49

"രാക്ഷസേന്ദ്രാഃ	"രാക്ഷസവീരന്മാർ
ചക്രപ്രഹാരൈഃ	ചക്രായുധത്തിന്റെ പ്രഹാരങ്ങളാൽ
വിനികൃത്ത-ശീർഷാഃ,	അറുക്കപ്പെട്ട ശിരസ്സുകളോടുകൂടിയവരായും
ഗദാപ്രഹാരൈഃ	ഗദാപ്രഹരങ്ങളേറ്റ്
സംചൂർണ്ണിതാംഗാഃ,	ദേഹം പൊടിഞ്ഞുപോയവരായും,
അസി-പ്രഹാരൈഃ	ഖഡ്ഗപ്രഹാരങ്ങളാൽ
ദ്വിവിധാഃ	രണ്ടായി
വിഭിന്നാഃ ച,	പിളക്കപ്പെട്ടവരായും,
ശൈലാഃ ഇവ	മലകളെന്നപോലെ
പതന്തി.	വീഴുകയായി.

ചക്രക്രുത്താസ്യകമലാ ഗദാസംചൂർണ്ണിതോരസഃ
ലാംഗലഭ്രുപിതഗ്രീവാ മുസലൈർഭിന്നമസ്തകാഃ 50
കേചിച്ചൈവാസിനാ ഛിന്നാസ്തഥാഽന്യേ ശരപീഡിതാഃ
നിപേതുരംബരാത്തൂർണ്ണം രാക്ഷസാഃ സാഗരാംഭസി. 51

"കേചിത്	"ചില
രാക്ഷസാഃ ച	രാക്ഷസർ
ചക്രക്രുത്താസ്യകമലാഃ	ചക്രത്താലറുക്കപ്പെട്ട മുഖകമലമാന്നവരായും
ഗദാസംചൂർണ്ണിതോരസഃ	ഗദയാൽ തകർന്ന് മാറിടങ്ങളാന്നവരായും
ലാംഗലഭ്രുപിതഗ്രീവാഃ	കലപ്പകൊണ്ട് മുറിക്കപ്പെട്ട കഴുത്തുകളോടുകൂടിയവരായും
മുസലൈഃ	ഉലക്കകൊണ്ട്
ഭിന്നമസ്തകാഃ,	മസ്തകങ്ങൾ പിളർന്നവരായും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
അന്യേ	മറുചിലർ
ശരപീഡിതാഃ	ശരങ്ങൾകൊണ്ട് പീഡിതരായും
അസിനാ	ഖഡ്ഗത്താൽ
ഛിന്നാഃ ഏവ,	വെട്ടിമുറിക്കപ്പെട്ടവരായി,
അംബരാത്	ആകാശത്തിൽനിന്ന്
സാഗരാംഭസി	സമുദ്രജലത്തിൽ
തൂർണ്ണം	തെരുതെരെ
നിപേതുഃ.	നിപതിച്ചു.

വിലംബമാനൈർമ്മണിഹാരകുണ്ഡലൈർ-
നിശാചരൈർന്നീലബലാഹകോപമൈഃ
നിപാത്യമാനൈർഭുശേ നിരന്തരം
നിപാത്യമാനൈരിവ നീലപർവ്വതൈഃ. 52

വിലംബമാനൈഃ	ഉലഞ്ഞു തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്ന
മണിഹാരകുണ്ഡലൈഃ	രത്നഹാരങ്ങളോടും കുണ്ഡലങ്ങളോടുംകൂടി
നിപാത്യമാനൈഃ	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട
നീലബലാഹകോപമൈഃ	കരിങ്കാറൊത്ത
നിശാചരൈഃ	നക്തഞ്ചരന്മാരാൽ,
നിപാത്യമാനൈഃ	വീഴ്ത്തപ്പെട്ടുകിടക്കുന്ന
നീലപർവ്വതൈഃ ഇവ	കരിങ്കുന്നുകളാലെന്നപോലെ,
നിരന്തരം ഭുശേ.	എങ്ങും ഇടതൂർന്നു കാണപ്പെട്ടു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തമഃ സർഗ്ഗഃ = ഏഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

അഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ = എട്ടാംസർഗ്ഗം.

[സുമാല്യാദിനിഗ്രഹഃ = സുമാലി മുതലായവരെ അടക്കുന്നതു്.]

ഹന്യമാനേ ബലേ തസ്മിൻ പദ്മനാഭേന പൃഷ്ഠതഃ
മാല്യവാൻ സന്നിവൃത്തോ5ഥ വേലാമേത്യ മഹാർണ്ണവഃ. 1

"പദ്മനാഭേന	"ശ്രീപത്മനാഭനാൽ
തസ്മിൻ ബലേ	ആ സൈന്യം
ഹന്യമാനേ	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു
അഥ,	മ്പോൾ,
മഹാർണ്ണവഃ	സമുദ്രം
വേലാം	കരയെ
ഏത്യ	പ്രാപിച്ചു്
പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നോക്കം ചെല്ലുന്നതു്
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
മാല്യവാൻ	മാല്യവാൻ
സന്നിവൃത്തഃ.	മടങ്ങി.

സംരക്തനയനഃ കോപാച്ചലന്മൌലിർനിശാചരഃ
പദ്മനാഭമിദം പ്രാഹ വചനം പുരുഷോത്തമം. 2

"നിശാചരഃ	"രാക്ഷസൻ
കോപാത്	കോപത്താൽ
സംരക്തനയനഃ	നേത്രങ്ങൾ തുടുത്തു്
ചലന്മൌലിഃ,	തലയുലച്ചുകൊണ്ടു്,
പുരുഷോത്തമം	പുരുഷോത്തമനായ
പദ്മനാഭം	ശ്രീപദ്മനാഭനോടായി
ഇദം	ഇപ്രകാരം
വചനം പ്രാഹ.	ഉരചെയ്തു.

"നാരായണ ന ജാനീഷേ ക്ഷാത്രധർമ്മം പുരാതനം
അയുദ്ധ്യമനസോ ഭീതാനസ്മാൻ ഹംസി യത്രേതരഃ. 3

"'നാരായണ!	"'ഹേ നാരായണ!
പുരാതനം	അനാദിയായ
ക്ഷാത്രധർമ്മം	ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തെ
ന ജാനീഷേ;	അങ്ങു് അറിയുന്നില്ല;
അയുദ്ധമനസഃ	യുദ്ധം വേണ്ടെന്നുവെച്ചു്
ഭീതാൻ	പേടിച്ചുവരായ
അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ
ഇതരഃ	ഒരു അവിവേകി
യത്രാ	എന്നപോലെ
ഹംസി.	അങ്ങു് ഹനിക്കുകയാണു്.

പരാങ്മുഖവധം പാപം യഃ കരോത്യസുരേതരഃ
സ ഹന്താ ന ഗതഃ സ്വർഗ്ഗം ലഭതേ പുണ്യകർമ്മണാം. 4

"'അസുരേതരഃ	"'അസുരനല്ലാത്ത
യഃ	ഏതൊരുവൻ
പരാങ്മുഖവധം കരോതി	പിൻതിരിഞ്ഞവരെ വധിക്കുന്നുവോ
സഃ,	അവൻ,
ഹന്താ	കൊലചെയ്യുന്നവനായി
പാപം ഗതഃ,	പാപത്തിലകപ്പെട്ടവനായി
പുണ്യകർമ്മണാം	പുണ്യകർമ്മങ്ങൾകൊണ്ടതായ
സ്വർഗ്ഗം	സ്വർഗ്ഗഫലത്തെ
ന ലഭതേ.	പ്രാപിക്കാതിരിക്കുന്നു.

യുദ്ധശ്രദ്ധാഥവാ തേഽസ്തി ശംഖചക്രഗദാധര
അഹം സ്ഥിതോഽസ്മി പശ്യാമി ബലം ദർശയ യത് തവ. 5

"ശംഖചക്ര- ഗദാധര!	"'ശംഖചക്രഗദകളെ ധരിച്ചവനേ!	സ്ഥിതഃ അസ്മി;	എതിർത്തുനില്ക്കുന്നുണ്ട്;
തേ	അവാന്റെ	തവ	അവാന്റെ
യുദ്ധശ്രദ്ധാ	പോരിൽ കൊതി	ബലം	ബലം
അസ്തി അഥവാ	ഉണ്ടെന്നുള്ളപക്ഷം	യത്	യാതൊന്നോ അതിനെ
അഹം	ഞാൻ	ദർശയ	പ്രദർശിപ്പിച്ചാലും
		പശ്യാമി.'	ഞാൻ കാണട്ടെ.'

മാല്യവന്തം സ്ഥിതം ദൃഷ്ട്വാ മാല്യവന്തമിവാചലം
ഉവാച രാക്ഷസേന്ദ്രം തം ദേവരാജാനുജോ ബലീ 6

"ബലീ	"മഹാബലശാലിയായ	തം	അ
ദേവരാജാനുജഃ	ഉപേന്ദ്രഭഗവാൻ	മാല്യവന്തം	മാല്യവാനെ
മാല്യവന്തം ഇവ	മാല്യവാനെന്ന മലയെ പ്പോലെ	സ്ഥിതം	ഏറ്റുനില്ക്കുന്നവനായി
		ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
അചലം	കുലുങ്ങാത്ത	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം അരുൾ ചെയ്തു.
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസേന്ദ്രനായ		

യുഷ്മത്തോ ഭയഭീതാനാം ദേവാനാം വൈ മയാഽഭയം
രാക്ഷസോത്സാദനം ദത്തം തദേതദനുപാല്യതേ. 7

"'യുഷ്മത്തഃ	"'നിങ്ങളിൽനിന്ന്',	അഭയം	അഭയം
ഭയഭീതാനാം	പേടിച്ചുവിറച്ച	ദത്തം	വാഗ്ദത്തം ചെയ്യപ്പെട്ടു;
ദേവാനാം	ദേവന്മാക്കായ്ക്കൊണ്ട്	തത്	അപ്രകാരമുള്ള
മയാ വൈ	എന്നാൽതന്നെ	ഏതത്	ഈ വാക്കാണ്
രാക്ഷസോ- ത്സാദനം	രാക്ഷസോന്മൂലനമാ കുന്ന	അനു- പാല്യതേ.	ഇപ്പോൾ പരിപാലിക്ക പ്പെടുന്നത്.

പ്രാണൈരപി പ്രിയം കാര്യം ദേവാനാം ഹി സദാ മയാ
സോഽഹം വോ നിഹനിഷ്യാമി രസാതലഗതാനപി. 8

"'മയാ	"'എന്നാൽ	ഹി,	ആകയാൽ,
സദാ	എപ്പോഴും	സഃ	ആ
ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക്	അഹം	ഞാൻ
പ്രാണൈഃ അപി	പ്രാണങ്ങളെ കള ഞ്ഞിട്ടെന്നാലും	വഃ	നിങ്ങളെ
പ്രിയം	ഹിതകരമായുള്ളത്	രസാതല- ഗതാൻ അപി	രസാതലത്തിൽ ചെ ന്നൊളിച്ചുവരെന്നാലും
കാര്യം;	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്;	നിഹനിഷ്യാമി.'	കൊല്ലുന്നതാണ്.'

ദേവദേവം ബ്രുവാണം തം രക്താംബുരുഹലോചനം
ശക്ത്യാ ബിഭേദ സംക്രുദ്ധോ രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഭുജാന്തരേ. 9

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	"രാക്ഷസേന്ദ്രനായ മാ	ദേവദേവം	ദേവദേവനുമായ
സംക്രുദ്ധഃ	ചോടിച്ച് [ല്യവാൻ	തം,	ആ ശ്രീഹരിയെ,
ബ്രുവാണം	അരുളിച്ചെയ്യുന്നവനും	ഭുജാന്തേ	മാറിൽ
രക്തതാംബുരുഹ- ലോചനം	ചേന്താർനേത്രനും	ശക്ത്യാ	വേൽകൊണ്ട്
		ബിഭേദ.	കുത്തി.

മാല്യവദ്ഭുജനിർമ്മുക്താ ശക്തിർഘണ്ടാകൃതസ്വനാ
ഹരേരുരസി ബഭ്രാജ മേഘസ്ഥേവ ശതഹ്രദാ. 10

"ഘണ്ടാകൃത- സ്വനാ മാല്യവദ്ഭുജ- നിർമ്മുക്താ ശക്തിഃ,	"മണികൾകൊണ്ടുള്ള ഒച്ചയോടുകൂടിയതും മാല്യവാന്റെ കൈ കൊണ്ടെറിയപ്പെട്ട ആ വേൽ, [തും ആയ	ഹരേഃ ഉരസി, മേഘസ്ഥാ ശതഹ്രദാ ഇവ ബഭ്രാജ.	ശ്രീനാരായണന്റെ മാറിടത്തിൽ, മേഘത്തിലുള്ള മിന്നലെന്നപോലെ വിലസി.

തതസ്താമേവ ചോത്കൃഷ്യ ശക്തിം ശക്തിധരപ്രിയഃ
മാല്യവന്തം സമുദ്ദിശ്യ ചിക്ഷേപാംബുരുഹേക്ഷണഃ. 11

"തതഃ ശക്തിധരപ്രിയഃ അംബുരുഹേ- ക്ഷണഃ താം . .	"അപ്പോൾ കാത്തികേയപ്രിയനാ ചെന്താർനേത്രൻ [യ ആ	ശക്തിം ഏവ ഉത്കൃഷ്യ മാല്യവന്തം ച സമുദ്ദിശ്യ ചിക്ഷേപ.	വേലിനെത്തന്നെ വലിച്ചൂരിത് മാല്യവാനെത്തന്നെ ലാക്കാക്കി എറിഞ്ഞു.

സ്കന്ദോത്സൃഷ്ടേവ സാ ശക്തിർഗോവിന്ദകരനിഃസൃതാ
കാംക്ഷന്തീ രാക്ഷസം പ്രായാന്മാഹേന്ദ്രീവാഞ്ജനാചലം. 12

"ഗോവിന്ദ- കരനിഃസൃതാ സാ, സ്കന്ദോത്സൃഷ്ടാ ശക്തിഃ ഇവ,	"ശ്രീഹരിയുടെ കര ത്തിൽനിന്ന് നിഗ്ഗി അത്, [ച്ചായ വേലായുധസ്വാമിയാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട വേൽ എന്നപോലേയും	അഞ്ജനാചലം കാംക്ഷന്തീ മാഹേന്ദ്രീ ഇവ രാക്ഷസം പ്രായാത്.	അഞ്ജനപർവ്വതത്തിനു നേക്കായി പോകുന്ന ഇന്ദ്രശക്തിയെന്നപോ ലേയും ആ രാക്ഷസനു നേക്കാ ചെന്നു. [യി

സാ തസ്യോരസി വിസ്തീർണ്ണേ ഹാരഭാസാഽവഭാസിതേ
അപതദ്രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ഗിരിക്രൂട ഇവാശനിഃ. 13

"സാ തസ്യ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ഹാരഭാസാവ- ഭാസിതേ	"ആ ശക്തി, ആ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠന്റെ മുത്തുമാലകളുടെ പ്രഭ യാൽ വിളങ്ങുന്ന	വിസ്തീർണ്ണേ ഉരസി, ഗിരിക്രൂടേ അശനിഃ ഇവ അപതത്.	വിരിഞ്ഞ മാറിടത്തിൽ, ഗിരിശിഖരത്തിൽ ഇടിത്തീയെന്നപോലെ നിപതിച്ചു.

തയാ ഭിന്നതനുത്രാണഃ പ്രാവിശദ്വിപുലം തമഃ
മാല്യവാൻ പുനരാശ്വസ്തസ്തസ്ഥൌ ഗിരിരിവാചലഃ. 14

"തയാ	"അതിനാൽ	പുനഃ	വീണ്ടും
മാല്യവാൻ	മാല്യവാൻ	ആശ്വസ്തഃ	ആശ്വസിച്ചവനായി
ഭിന്നതനുത്രാണഃ	കവചംതകർന്നവനായി	ഗിരിഃ ഇവ	പർവ്വതമെന്നപോലെ
വിപുലം തമഃ	അതിയായ മോഹാല	അചലഃ	ഇളകാതെ
പ്രാവിശത്;	പ്രാപിച്ചു; [സ്യത്തെ	തസ്ഥൌ.	നിന്നു.

തതഃ കാർഷ്ണായസം ശൂലം കണ്ടകൈർബ്ബഹുഭിർവൃതം
പ്രഗൃഹ്യാഭ്യഹനദ്ദേവം സ്തനയോരന്തരേ ഭൃശം. 15

"തതഃ	"ആ സമയം	പ്രഗൃഹ്യ	കയ്യിലെടുത്ത്
ബഹുഭിഃ	അനേകം	ദേവം	വിഷ്ണുദേവനെ
കണ്ടകൈഃ വൃതം	ആണികളും തറച്ചതും	സ്തനയോഃ അന്തരേ	സ്തനമദ്ധ്യത്തിൽ
കാർഷ്ണായസം	ഉരുക്കുകൊണ്ടുള്ളതും	ഭൃശം	ഊക്കോടെ
ശൂലം	ശൂലത്തെ [അയ	അഭ്യഹനത്.	കുത്തി.

തഥൈവ രണരാക്ഷസ്യ മുഷ്ടിനാ വാസവാനുജം
താഡയിത്വാ ധനുർമ്മാത്രമപക്രാന്തോ നിശാചരഃ. 16

"നിശാചരഃ	"രാക്ഷസൻ	വാസവാനുജം	ഇന്ദ്രാനുജനായ വിഷ്ണു ഭഗവാനെ
രണരാക്ഷസഃ തു	പോരിൽ ആവേശത്തോടുകൂടിയവനായി	താഡയിത്വാ	ഇടിച്ച്
മുഷ്ടിനാ	മുഷ്ടികൊണ്ടും	ധനുർമ്മാത്രം	ഒരു വില്പാട്ടോളം
തഥാ ഏവ	അപ്രകാരംതന്നെ	അപക്രാന്തഃ.	പിൻവാങ്ങി.

തതോഽംബരേ മഹാൻ ശബ്ദഃ സാധു സാധ്വിതി ചോദിതഃ
ആഹത്യ രാക്ഷസോ വിഷ്ണും ഗരുഡം ചാപ്യതാഡയത്. 17

"രാക്ഷസഃ	"രാക്ഷസൻ	തതഃ	അപ്പോൾ
വിഷ്ണും	വിഷ്ണുഭഗവാനെ	അംബരേ	ആകാശത്തിൽ
ആഹത്യ,	അടിച്ചുശേഷം,	'സാധു സാധു'	'എന്തൊരഹമ്മതി'
ച	പിന്നെ	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ഗരുഡം അപി	ഗരുഡനേയും	മഹാൻ ശബ്ദഃ ച	വമ്പിച്ച ഘോഷവും
അതാഡയത്;	അടിച്ചു;	ഉദിതഃ.	ഉണ്ടായി.

വൈനതേയസ്തതഃ ക്രുദ്ധഃ പക്ഷവാതേന രാക്ഷസം
വ്യപോഹദ് ബലവാൻ വായുഃ ശുഷ്കപർണ്ണചയം യഥാ. 18

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ബലവാൻ വായുഃ	ചണ്ഡമാരുതൻ
വൈനതേയഃ	ഗരുഡഭഗവാൻ	ശുഷ്കപർണ്ണചയം	ഉണക്കിലക്കൂട്ടത്തെ
ക്രുദ്ധഃ,	ചൊടിച്ച്,	യഥാ,	എന്നപോലെ,
പക്ഷവാതേന,	ചിറകടിക്കാറ്റിനാൽ,	രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
		വ്യപോഹത്.	പറപ്പിച്ചു.

ദ്വിജേന്ദ്രപക്ഷവാതേന ദ്രാവിതം ദൃശ്യ പൂർവ്വജം
സുമാലീ സപദാലൈഃ സാർദ്ധം ലങ്കാമഭിമുഖോ യയൌ. 19

"സുമാലീ പൂർവ്വജം ദ്വിജേന്ദ്രപക്ഷവാതേന	"സുമാലി ജ്യേഷ്ഠനെ പക്ഷിശ്രേഷ്ഠന്റെ പക്ഷപവനനാൽ	ദൃശ്യ, സപദാലൈഃ സാർദ്ധം	കണ്ട്, സപരിവാരങ്ങളോടും കൂടി
ദ്രാവിതം	ഓടിക്കപ്പെട്ടവനായി	ലങ്കാമഭിമുഖം യയൌ.	ലങ്കയെ നോക്കി പോയ്കൊണ്ടിരുന്നു.

പക്ഷവാതബലോദ്ധൂതോ മാല്യവാനപി രാക്ഷസഃ
സപദാലേന സമാഗമ്യ യയൌ ലങ്കാം ഹ്രിയാ വൃതഃ 20

"മാല്യവാൻ രാക്ഷസഃ അപി പക്ഷവാത-ബലോദ്ധൂതഃ	"രാക്ഷസനായ മാല്യവാനും ചിറകടിക്കാറിന്റെ വേഗത്താൽ പറപ്പിക്കപ്പെട്ടവനായി	ഹ്രിയാ വൃതഃ സപദാലേന സമാഗമ്യ ലങ്കാം യയൌ.	ലജ്ജാപൂർണ്ണനായി സപരിവാരങ്ങളോടും കൂടി ലങ്കയിലേക്ക് തിരിച്ചു.

ഏവം തേ രാക്ഷസാസ്തേന ഹരിണാ കമലേക്ഷണ
ബഹ്വശഃ സംയുഗേ ഭഗ്നാ ഹതപ്രവരനായകാഃ. 21

"കമലേക്ഷണ! തേ രാക്ഷസാഃ തേന ഹരിണാ സംയുഗേ	"ചെന്താർനേത്ര! അ രാക്ഷസർ അ ശ്രീഹരിയാൽ പോരിൽ	ഏവം ബഹ്വശഃ ഹതപ്രവര-നായകാഃ ഭഗ്നാഃ.	ഇപ്രകാരം പലവാറായി മുഖ്യന്മാരായ തലവന്മാർ കൊല്ലപ്പെട്ടവരായി തോല്പിപ്പിച്ചു.

അശക്നുവന്തസ്തേ വിഷ്ണും പ്രതിയോദ്ധും ഭയാർദ്ദിതാഃ
ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം ഗതാ വസ്തും പാതാളം സഹപത്നയഃ. 22

"തേ വിഷ്ണും പ്രതിയോദ്ധും അശക്നുവന്തഃ ഭയാർദ്ദിതാഃ	"അവർ വിഷ്ണുവുമായി എതിർത്ത് പൊരുതുവാൻ അശക്തരായി ഭയാകുലിതരായി	സഹപത്നയഃ ലങ്കാം ത്യക്ത്വാ പാതാളം വസ്തും ഗതാഃ.	ഭാര്യമാരോടുംകൂടി ലങ്കയെ വെടിഞ്ഞ് പാതാളലോകത്തിൽ വസിക്കുന്നതിന്നായി ചെന്നുചേർന്നു.

സുമാലിനം സമാസാദ്യ രാക്ഷസം രഘുസത്തമ
സ്ഥിതാഃ പ്രഖ്യാതവീര്യാസ്തേ വംശേ സാലകടംകടേ. 23

"രഘുസത്തമ! സാലകടംകടേ വംശേ പ്രഖ്യാതവീര്യാഃ	"ശ്രീരഘുവര! സാലകടങ്കടക്കുചേന്ന വംശത്തിൽ സുപ്രസിദ്ധവീരന്മാരായ	തേ സുമാലിനം രാക്ഷസം സമാസാദ്യ സ്ഥിതാഃ.	അവർ സുമാലിയെന്ന രാക്ഷസനെ അടുത്ത് വസിച്ചുവന്നു.

യേ ത്വയാ നിഹതാസ്തേ തു പൌലസ്ത്യാ നാമ രാക്ഷസാഃ
സുമാലീ മാല്യവാൻ മാലീ യേ ച തേഷാം പുരസ്സരാഃ
സർവ്വേ തേഭ്യോ മഹാഭാഗ രാവണാദ് ബലവത്തരാഃ. 24

"മഹാഭാഗ!	"മഹാഭാഗ്യശാലിൻ!
ത്വയാ	നിന്നിരുവടിയാൽ
നിഹതാഃ	വധിക്കപ്പെട്ടവരായ
രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസർ
യേ	യാതൊരുവരോ
തേ സർവ്വേ	അവരെല്ലാം
പൌലസ്ത്യാഃ നാമ;	പുലസ്ത്യവംശക്കാർ എന്നു പറയപ്പെട്ടവരും;
സുമാലീ	സുമാലി
മാല്യവാൻ	മാല്യവാൻ
മാലീ ച,	മാലി എന്നവൻ,
യേ	യാതൊരുവരോ
തേ,	അവർ,
തേഷാം	ആ പൌലസ്ത്യന്മാരെക്കാളും
പുരസ്സരാഃ;	മേന്മപൂണ്ടവരാകുന്നു;
തേഭ്യഃ	അവരെക്കാളും
രാവണാത് തു	രാവണനെക്കാളുംതന്നെ
ബലവത്തരാഃ.	ശക്തിയേറിയവരായിരുന്നു.

ന ചാന്യോ രാക്ഷസാൻ ഹന്താ സുരാരീൻ ദേവകണ്ടകാൻ
ഋതേ നാരായണം ദേവം ശംഖചക്രഗദാധരം. 25

"ദേവകണ്ടകാൻ	"ദേവന്മാരെ പീഡിപ്പിക്കുന്ന
സുരാരീൻ	ദേവവൈരികളായ
രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസരെ
ഹന്താ,	സംഹരിക്കുന്നവൻ,
ശംഖചക്രഗദാധരം	ശംഖചക്രഗദാധരനും
ദേവം	പരമാത്മാവും ആയ
നാരായണം ഋതേ	ശ്രീനാരായണനൊഴികെ
അന്യഃ ച ന.	മറ്റാരുംതന്നെയില്ല.

ഭവാൻ നാരായണോ ദേവശ്ചതുർബ്ബാഹുഃ സനാതനഃ
രാക്ഷസാൻ ഹന്തുമുത്പന്നോ ഹ്യജേയഃ പ്രഭവവ്യയഃ. 26

"രാക്ഷസാൻ	"രാക്ഷസരെ
ഹന്തും	വധിപ്പാൻ വേണ്ടി
ഉത്പന്നഃ	അവതരിച്ചവനായ
ഭവാൻ ഹി	നിന്നിരുവടിതന്നെയാ
സനാതനഃ	ആദ്യന്തരഹിതനും[ണ്
ചതുർബ്ബാഹുഃ	ചതുർഭുജനും
അവ്യയഃ	നിർവികല്പനും
അജേയഃ	ആരാലും ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനും
പ്രഭുഃ	സകലലോകേശ്വരനും
ദേവഃ	പരമാത്മാവുമായ
നാരായണഃ."	ശ്രീനാരായണൻ."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ = എട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21043; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 319.

നവമഃ സർഗ്ഗഃ = ഒമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[രാവണാദ്യുത്പത്തിഃ = രാവണാദികളുടെ ഉത്പത്തി.]

കേനചിത്തത്ര കാലേന സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ
രസാതലാന്മർത്ത്യലോകം സർവ്വം വൈ വിചചാര ഹ. 1

"അഥ കേനചിത് കാലേന }	"അതിൽപിന്നെ ഒരുകാലത്തിൽ
സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ തു,	സുമാലിയെന്ന രാക്ഷസനും,
രസാതലാത്	രസാതലത്തെവിട്ട്
മർത്ത്യലോകം	മനുഷ്യലോകത്തിൽ
സർവ്വം വൈ	എങ്ങുംതന്നെ
വിചചാര ഹ.	സഞ്ചരിച്ചുവന്നു.

നീലജീമൂതസംകാശസ്തപ്തകാഞ്ചനകുണ്ഡലഃ
കന്യാം ദുഹിതരം ഗൃഹ്യ വിനാ പദ്മമിവ ശ്രിയം 2
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സ തു യദാ വ്യചരദ്വൈ മഹീതലം
തദാऽപശ്യച്ച ഗച്ഛന്തം പുഷ്പകേണ ധനേശ്വരം. 3

"നീലജീമൂത-സംകാശഃ }	"കരിമുകിലൊത്തവനും
തപ്തകാഞ്ചന-കുണ്ഡലഃ }	തങ്കക്കുണ്ഡലങ്ങളാൽ ശോഭിയ്ക്കുന്നവനായ
സഃ	അ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷസേന്ദ്രൻ
യദാ	എപ്പോൾ
മഹീതലം	ഭൂലോകത്തിൽ
പദ്മം വിനാ	താമരയെ വെടിഞ്ഞ
ശ്രിയം ഇവ	മഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ യുള്ള
കന്യാം ച	കന്യകയായ
ദുഹിതരം തു	പുത്രിയേയും
ഗൃഹ്യ	കൂട്ടിക്കൊണ്ട്
വ്യചരത്,	സഞ്ചരിച്ചിരുന്നുവോ,
തദാ	അപ്പോൾ
ധനേശ്വരം	കുബേരഭഗവാനെ
പുഷ്പകേണ വൈ }	പുഷ്പകത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ട്
ഗച്ഛന്തം	പോയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനായി
അപശ്യത്.	കണ്ടു.

തം ദൃഷ്ട്വാऽമരസംകാശം സച്ഛന്ദം തപനോപമം
രസാതലം പ്രവിഷ്ടഃ സൻ മർത്ത്യലോകാത് സവിസ്മയഃ
ഹിതാർത്ഥം ചിന്തയാമാസ രാക്ഷസാനാം മഹാമതിഃ 4
കിം കൃതം ശ്രേയ ഇത്യേവം വദോമഹി കഥം വയം
അഥാബ്രവീത് സുതാം രക്ഷഃ കൈകസീം നാമ നാമതഃ. 5

"മഹാമതിഃ രക്ഷഃ,	"മഹാബുദ്ധിമാനായ അ രാക്ഷസൻ,
അമരസങ്കാശം	ദേവതുല്യനായും
സച്ഛന്ദം	സ്വേച്ഛാധികാരിയായും
തപനോപമം	സൂര്യസന്നിഭനായും ഉള്ള
തം ദൃഷ്ട്വാ	അവനെ കണ്ട്
സവിസ്മയഃ,	ആശ്ചര്യമുറ്റംകൊണ്ടവനായി,
മർത്ത്യലോകാത്	മർത്ത്യലോകംവിട്ട്
രസാതലം	രസാതലത്തിലേക്ക്
പ്രവിഷ്ടഃ സൻ,	വന്നെത്തിയവനായി,

രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസരുടെ	ചിന്തയാമാസ;	പര്യാലോചിച്ചു;
ഹിതാർത്ഥം,	നന്മക്കായി,	അഥ	അതിൽപിന്നെ
'ശ്രേയഃ	'ശ്രേയസ്സ്	നാമതഃ	പേരിനാൽ
കൃതം കിം?	എപ്രകാരം ഉളവാക്കാം?	കൈകസീം നാമ	കൈകസിയെന്ന് വിളിക്കപ്പെടുന്നവളായ
വയം	നാം		
കഥം	എന്തുചെയ്താലാണ്	സുതാം	പുത്രിയോടായി
വർദ്ധേമഹി?'	ഉന്നതിപ്രാപിക്കുക?'	ഏവം	ഇങ്ങിനെ
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

പുത്രി പ്രദാനകാലോഽയം യൌവനം തേഽതിവർത്തതേ
പ്രത്യാഖ്യാനാച്ച ഭീതൈസ്ത്വം ന വരൈഃ പ്രതിഗൃഹ്യസേ. 6

"'പുത്രി!	"'മകളേ!	പ്രത്യാഖ്യാനാത്	നിസ്സാരന്മാരെന്ന് മറുത്തെയ്യുമോ എന്ന്
തേ	നിനക്ക്		
യൌവനം	യൌവ്വനം	ഭീതൈഃ ച	ശങ്കിക്കുന്നകാരണം
അതിവർത്തതേ;	അതിക്രമിക്കുന്നു;	വരൈഃ	വരന്മാരാൽ
അയം	ഇത്	ത്വം	നീ
പ്രദാനകാലഃ;	കന്യകാദാനത്തിന്ന് തക്കസമയം;	ന പ്രതിഗൃഹ്യസേ.	വരിക്കപ്പെടുന്നില്ല.

തത്തേ കൃതേ ച വയം സർവ്വേ യന്ത്രിതാ ധർമ്മബുദ്ധയഃ
തവം ഹി സർവ്വഗുണോപേതാ ശ്രീഃ സാക്ഷാദിവ പുത്രികേ. 7

"'പുത്രികേ!	"'ഓമനേ!	യന്ത്രിതാഃ;	പ്രയത്നിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു;
തത്തേ കൃതേ	നിനക്കുവേണ്ടി		
വയം	ഞങ്ങൾ	തവം ഹി	നീയാകട്ടെ
സർവ്വേ ച	എല്ലാവരും തന്നെ	സാക്ഷാത്	സാക്ഷാൽ
ധർമ്മബുദ്ധയഃ	ഉചിതമായതിനെ ചെയ്യേണമെന്ന ബുദ്ധികയ്യൊണ്ടവരായി	ശ്രീഃ ഇവ	മഹാലക്ഷ്മിപോലെ
		സർവ്വഗുണോപേതാ.	സർവ്വഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞവളായിരിയ്ക്കുന്നു.

കന്യാപിതൃതവം ദുഃഖം ഹി സർവ്വേഷാം മാനകാംക്ഷിണാം 8
ന ജ്ഞായതേ ച കഃ കന്യാം വരയേദിതി കന്യകേ. 9

"'കന്യകേ!	"'പുത്രി!	ഹി	എന്തെന്നാൽ
മാനകാംക്ഷിണാം	മാനത്തെ കൊതിക്കുന്ന	കന്യാം	കന്യകയെ
സർവ്വേഷാം	എല്ലാവർക്കും	കഃ	ആർ
കന്യാപിതൃതവം	കന്യകയുടെ പിതാവായിരിക്കുന്ന അവസ്ഥ	വരയേത്	വേണ്ടയായി കയ്യൊള്ളും
		ഇതി	എന്നുള്ളത്
ദുഃഖം ച;	ദുഃഖകരംതന്നെ;	ന ജ്ഞായതേ.	അറിയപ്പെടുന്നില്ല.

മാതുഃ കുലം പിതുഃകുലം യത്ര ചൈവ പ്രദീയതേ
കുലത്രയം സദാ കന്യാ സംശയേ സ്ഥാപ്യ തിഷ്ഠതി. 10

"'കന്യാ	"'ഒരു കന്യക	ഏവം	ഇങ്ങിനെ
മാതൃകുലം	മാതാവിന്റെ കുലത്തേ	കുലത്രയം	മൂന്നു വംശത്തേയും
പിതൃകുലം	പിതൃകുലത്തേയും [യും	സദാ	എപ്പോഴും
യത്ര	എവിടെ	സംശയേ	വിചാരപ്പെടുത്തി
പ്രതിയതേ ച	വേർക്കപ്പെടുന്നുവോ അതിനേയും,	സ്ഥാപ്യ	ക്കൊണ്ട്
		തിഷ്ഠതി.	ഇരിക്കുന്നു.

സാ ത്വം മുനിവരം ശ്രേഷ്ഠം പ്രജാപതികുലോദ്ഭവം
ഭജ വിശ്രവസം പുത്രി പൌലസ്ത്യം വരയ സ്വയം. 11

"'പുത്രി	"'മകളേ!	പൌലസ്ത്യം	പുലസ്ത്യ മഹർഷിയുടെ പുത്രനായ
സാ	അപ്രകാരമുള്ള	വിശ്രവസം	വിശ്രവസ്സു മഹർഷിയെ
ത്വം	നീ	ഭജ;	പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടാലും;
മുനിവരം	മുനിവരനും	സ്വയം	സ്വയമായി
ശ്രേഷ്ഠം	ഉത്തമനും	വരയ.	ഭർത്താവായി വരിച്ചു കൊൾക.
പ്രജാപതി-കുലോദ്ഭവം	ബ്രഹ്മാവിന്റെ വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനും		

ഈദൃശാസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി പുത്രാഃ പുത്രി ന സംശയഃ
തേജസാ ഭാസ്കരസമോ യാദൃശോ ഽയം ധനേശ്വരഃ. 12

"'പുത്രി!	"'പുത്രി!	യാദൃശഃ	എപ്രകാരം വിളങ്ങുന്നുവോ,
അയം	ഈ	ഈദൃശാഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള [
ധനേശ്വരഃ	കുബേരൻ	പുത്രാഃ	പുത്രന്മാർ
തേജസാ	തേജസ്സുകൊണ്ട്	തേ	നിനക്ക്
ഭാസ്കരസമഃ	സൂര്യസദൃശനായി	ഭവിഷ്യന്തി	ഉളവാകുന്നതാണ്
		സംശയഃ ന.'	സംശയമില്ല.'

സാ തു തദ്വചനം ശ്രുത്വാ കന്യകാ പിതൃഗൌരവാത്
തത്രോപാഗമ്യ സാ തസ്ഥൌ വിശ്രവാ യത്ര തപ്യതേ. 13

"സാ കന്യകാ	"ആ കന്യക	വിശ്രവാഃ	വിശ്രവസ്സ്
പിതൃ-ഗൌരവാത്	പിതാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ബഹുമാനത്താൽ	യത്ര	യാതൊരു ദിക്കിൽ
തദ്വചനം	അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാ [ക്യത്തിനു	തപ്യതേ	തപസ്സു ചെയ്കയായി
തു	ഉടനെ	തത്ര	അവിടെ [രുന്നുവോ
ശ്രുത്വാ,	വഴിപ്പെട്ട്,	ഉപാഗമ്യ	ചെന്നു
		തസ്ഥൌ.	നേരിൽ സന്നിധിച്ചു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ പുലസ്ത്യതനയോ ദ്വിജഃ
അഗ്നിഹോത്രമുപാതിഷ്ഠച്ചതുർത്ഥ ഇവ പാവകഃ. 14

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	ചതുർത്ഥഃ	നാലാമതായ
ഏതസ്മിൻ	ഈ	പാവകഃ ഇവ	ഒരു അഗ്നിയെന്നപോലെ വർത്തിക്കുന്നവനായി
അന്തരേ	സമയത്തിൽ		
പുലസ്ത്യതനയഃ	പുലസ്ത്യസുതനായ	അഗ്നിഹോത്രം	അഗ്നിഹോത്രകർമ്മത്തെ
ദ്വിജഃ,	ആ ദ്വിജവരൻ,	ഉപാതിഷ്ഠത്.	ചെയ്കയായിരുന്നു,

സാ തു താം ദാരുണാം വേലാം വിചിന്ത്യ പിതൃഗൌരവാത്
ഉപസൃത്യാഗ്രതസ്തസ്യ ചരണാധോമുഖീ സ്ഥിതാ
വിലിഖന്തീ മുഹുർഭൂമിമംഗുഷ്ഠാഗ്രേണ ഭാമിനീ. 15

"സാ	"ആ
ഭാമിനീ	നാരീമണി
താം വേലാം	ആ സമയത്തെ
ദാരുണാം	ഘോരമായതായി
വിചിന്ത്യ	അറിഞ്ഞ്,
തു	എന്നിട്ടും
പിതൃ-ഗൌരവാത്	പിതൃഗൌരവത്താൽ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിൻെറ
അഗ്രതഃ	മുമ്പിൽ
ഉപസൃത്യ	അടുത്ത്
ചരണാധോമുഖീ	തലകുനിച്ച് പാദങ്ങളെ നോക്കുന്നവളായി
അംഗുഷ്ഠാഗ്രേണ	കാൽപെരുവിരലറ്റം
മുഹുഃ	ക്രൂടെക്കൂടെ [കൊണ്ട്
ഭൂമിം	നിലത്ത്
വിലിഖന്തീ	വരച്ചുകൊണ്ട്
സ്ഥിതാ.	നിന്നു.

സ തു താം പ്രേക്ഷ്യ സുശ്രോണീം പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാം
അബ്രവീത് പരമോദാരോ ദീപ്യമാനാം സ്വതേജസാ. 16

"സ്വതേജസാ	"നിജകാന്തിയാൽ
ദീപ്യമാനാം	പരിലസിക്കുന്നവളും
പൂർണ്ണചന്ദ്ര-നിഭാനനാം	മുഴുമതിനേർവദനയും
സുശ്രോണീം	സുമദ്ധ്യമയും ആയ
താം	അവളെ
സഃ	അദ്ദേഹം
പ്രേക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
തു	അവളെക്കുറിച്ച്
പരമോദാരഃ	അതിദയയോടുകൂടിയവനായി
അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:

ഭദ്രേ കസ്യാസി ദുഹിതാ കുതോ വാ ത്വമിഹാഗതാ
കിം കാര്യം കസ്യ വാ ഹേതോസ്തത്ത്വതോ ബ്രൂഹി ശോഭനേ. 17

"'ശോഭനേ!	"'സുന്ദരി!
ഭദ്രേ!	ഭാഗ്യവതി!
ത്വം	നീ
കസ്യ	ആരുടെ
ദുഹിതാ അസി?	പുത്രിയാണ്?
കുതഃ?	എങ്ങുനിന്നാണ്?
കസ്യ ഹേതോഃ	ആർനിമിത്തമാണ്
ഇഹ	ഇവിടെ
ആഗതാ?	നീ വന്നത്?
കാര്യം	ഉദ്ദേശിച്ചുവന്ന കാര്യം
കിം?	എന്താണ്?
വാ;	അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാം
തത്ത്വതഃ വാ	ഉള്ളവണ്ണം
ബ്രൂഹി.'	ഉരചെയ്താലും.'

ഏവമുക്താ തു സാ കന്യാ കൃതാഞ്ജലിരഥാബ്രവീത്
ആത്മപ്രഭാവേന മുനേ ജ്ഞാതുമർഹസി മേ മതം. 18

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം
ഉക്താ	ചോദിക്കപ്പെട്ടവളായ
സാ കന്യാ,	ആ കന്യക,
തു	ആ സമയം
കൃതാഞ്ജലിഃ,	തൊഴുതുകൊണ്ട്
അഥ	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്;	ഉണർത്തിച്ചു;
'മുനേ!	'മഹർഷേ!
ആത്മപ്രഭാവേന	നിന്തിരുവടിയുടെ ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട്
മേ	എൻെറ
മതം	അഭിപ്രായത്തെ
ജ്ഞാതും	അറിഞ്ഞുകൊൾവാൻ
അർഹസി.	തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.

കിം തു മാം വിദ്ധി ബ്രഹ്മർഷേ ശാസനാത് പിതുരാഗതാം
കൈകസീ നാമ നാമ്നാഽഹം ശേഷം തപം ജ്ഞാതുമർഹസി. 19

"'ബ്രഹ്മർഷേ!	"'ബ്രഹ്മർഷിയായുള്ളോ
മാം	എന്നെ [വേ!
പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
ശാസനാത്	ആജ്ഞാപ്രകാരം
ആഗതാം	വന്നിരിക്കുന്നവളാ
വിദ്ധി;	ധരിച്ചാലും; [ണെന്ന്
അഹം	ഞാൻ
നാമ്നാ	പേരിനാൽ
കൈകസീ നാമ;	കൈകസിയെന്നു വിളി ക്കപ്പെടുന്നു;
ശേഷം	മറുള്ള സംഗതിയെ ല്ലാം
കിം തു	എപ്രകാരവും
ജ്ഞാതും	ധരിച്ചുകൊൾവാൻ
തപം	നിന്തിരുവടി
അർഹസി.'	കൃപചെയ്താലും.'

സ തു ഗത്വാ മുനിർധ്യാനം വാക്യമേതദുവാച ഹ
വിജ്ഞാതം തേ മയാ ഭദ്രേ കാരണം യന്മനോഗതം. 20

"സഃ	"ആ
മുനിഃ,	മുനിവരൻ,
ധ്യാനം ഗത്വാ	ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട്
തു	അതിനാൽ
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
വാക്യം ഉവാച ഹ;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'ഭദ്രേ!	'ശോഭനേ!
തേ	നിന്റെ
മനോഗതം	അന്തർഗ്ഗതമായ
കാരണം	അഭിപ്രായം
യത്	യാതൊന്നൊ അത്
മയാ	എന്നാൽ
വിജ്ഞാതം.	അറിയപ്പെട്ടു.

സുതാഭിലാഷോ മത്തസ്തേ മത്തമാതംഗഗാമിനി
ദാരുണായാം തു വേലായാം യസ്മാത് തപം മാമുപസ്ഥിതാ 21
ശൃണു തസ്മാത് സുതാൻ ഭദ്രേ യാദൃശാൻ ജനയിഷ്യസി
ദാരുണാൻ ദാരുണാകാരാൻ ദാരുണാഭിജനപ്രിയാൻ 22
പ്രസവിഷ്യസി സുശ്രോണി രാക്ഷസാൻ ക്രൂരകർമ്മണഃ
സാ തു തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പ്രണിപത്യാബ്രവീദ്വചഃ. 23

"മത്തമാതംഗ- ഗാമിനി!	"'മത്തേഭഗമനേ!
തേ	നിന്നാൽ
മത്തഃ	എങ്കൽ നിന്ന്
സുതാഭിലാഷഃ;	സന്താനോല്പത്തി ആഗ്ര
തു	എന്നാൽ [ഹിക്കപ്പെട്ട;
തപം	നീ
മാം	എന്നെ
ദാരുണായാം വേലായാം	ഉഗ്രവേളയിൽ
ഉപസ്ഥിതാ;	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു;
യസ്മാത് തസ്മാത്	യാതൊരു ഇക്കാരണത്താൽ
സുശ്രോണി!	അല്ലേ സുമദ്ധ്യമേ!
ഭദ്രേ!	സുന്ദരി!
യാദൃശാൻ	എപ്രകാരമുള്ള
സുതാൻ	പുത്രന്മാരെ
ജനയിഷ്യസി	നീ പ്രസവിക്കുമോ, അ
ശൃണു;	കേട്ടുകൊൾക; [യത്
ദാരുണാൻ	ഘോരസ്വഭാവികളും
ദാരുണാകാരാൻ	ഘോരരൂപന്മാരും
ദാരുണാഭി- ജനപ്രിയാൻ	ഘോരന്മാരായ പരിജനങ്ങളിൽ പ്രിയമുള്ളവരും
ക്രൂരകർമ്മണഃ	ക്രൂരകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവരും ആയ

രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസരെ
പ്രസവിഷ്യസി;' നീ പ്രസവിക്കുന്നതാ
സാ അവർം [ണ്;'
തദ്വചനം അദ്ദേഹത്തിന്റെമൊഴി

ശ്രുത്വാ തു, കേട്ട ഉടനെ,
പ്രണിപത്യ കുമ്പിട്ടുവണങ്ങി
വചഃ } ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.
അബ്രവീത്.

ഭഗവന്നിദ്ധശാൻ പുത്രാൻ തവത്തോഽഹം ബ്രഹ്മവാദിനഃ
നേച്ഛാമി സുദുരാചാരാൻ പ്രസാദം കർത്തുമർഹസി. 24

"'ഭഗവൻ; "'സ്വാമിൻ!
ബ്രഹ്മവാദിനഃ ബ്രഹ്മവിത്തായ
തവത്തഃ നിന്തിരുവടിയിൽനി
അഹം ഞാൻ [ന്ന്
ഈദൃശാൻ ഇപ്രകാരമുള്ള

സുദുരാചാരാൻ ദുർവൃത്തന്മാരായ
പുത്രാൻ പുത്രന്മാരെ
ന ഇച്ഛാമി; വരിക്കുന്നില്ല;
പ്രസാദം കർത്തും കരുണചെയ്വാൻ
അർഹസി.' കനിവുണ്ടായാലും.'

കന്യായാ തേവമുക്തസ്തു വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ
ഉവാച കൈകസീം ഭ്രയഃ പൂർണ്ണേന്ദുരിവ രോഹിണീം. 25

"മുനിപുംഗവഃ "മുനിവരനായ
വിശ്രവാഃ, വിശ്രവസ്സ്,
കന്യായാ കന്യകയാൽ
ഏവം ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ, പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവ
തു അതിനാൽ [നായി,

കൈകസീം കൈകസിയെനോക്കി
പൂർണ്ണേന്ദുഃ പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ
രോഹിണീം } രോഹിണീദേവിയാ
ഇവ ച } ടെന്നപോലെ
ഭ്രയഃ തു വീണ്ടുമിപ്രകാരം
ഉവാച. അരുളിച്ചെയ്തു.

അഥാബ്രവീന്മുനിസ്തത്ര പശ്ചിമോ യസ്തവാത്മജഃ
മമ വംശാനുരൂപഃ സ ധർമ്മാത്മാ ച ഭവിഷ്യതി. 26

"മുനിഃ "മുനിവരൻ
തത്ര അക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
അഥ ച ഇപ്രകാരം ശ്രുത്വോയി
അബ്രവീത്; അനുഗ്രഹിച്ചു;
'തവ 'നിനക്ക്
പശ്ചിമഃ ഒടുവിലത്തെ
ആത്മജഃ പുത്രൻ

യഃ എവനോ
സഃ ച അവൻ മാത്രം
മമ എന്റെ
വംശാനുരൂപഃ വംശത്തിന്ന് അനുരൂപനായും
ധർമ്മാത്മാ ച ധർമ്മബുദ്ധിയാൻവനാ
ഭവിഷ്യതി.' ഭവിക്കുന്നതാണ്.' [യും

ഏവമുക്താ തു സാ കന്യാ രാമ കാലേന കേനചിത്
ജനയാമാസ ബീഭത്സം രക്ഷോരൂപം സുഭാരുണം 27
ദശഗ്രീവം മഹാദംഷ്ട്രം നീലാഞ്ജനചയോപമം
താമ്രോഷ്ഠം വിംശതിഭുജം മഹാസ്യം ദീപ്തമൂർദ്ധജം. 28

"രാമ! "ശ്രീരാമ!
ഏവം ഇപ്രകാരം
ഉക്താ ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവളായ
സാ കന്യാ, ആ കന്യക,

കേനചിത് } ചില നാഴിക ശേഷം
കാലേന തു }
ദീപ്തമൂർദ്ധജം എരിതീയൊത്ത മുടിയാ
ന്നവനും

മഹാദംഷ്ട്രം	വമ്പിച്ച ദംഷ്ട്രകളാ ന്നവനും	സുദാരുണം	അതിഭയങ്കരനും
താമ്രോഷ്ഠം	ചെമ്പിച്ച ചുണ്ടുകളാ ന്നവനും	നീലാഞ്ജന-ചയോപമം	ഇരുണ്ട അഞ്ജനക്ക ന്നൊത്തവനും
മഹാസ്യം	പെരുത്ത മുഖമാന്നവ	ബീഭത്സം	വെറുക്കത്തക്കവനും
വിംശതിഭുജം	ഇരുപതു കയ്യുളോട്ടുന്നും	രക്ഷോരൂപം	രാക്ഷസരൂപിയും ആയ
	കൂടിയവനും	ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനെ
		ജനയാമാസ.	പ്രസവിച്ചു.

തസ്മിൻ ജാതേ തു തത്കാലേ സജ്വാലകബളാഃ ശിവാഃ
ക്രവ്യാദാശ്ചാപസവ്യാനി മണ്ഡലാനി പ്രചക്രമുഃ 29
വവഷ്ട രുധിരം ദേവോ മേഘാശ്ച ഖരനിസ്വനാഃ
ന പ്രഭാതി ച ഖേ സൂര്യോ മഹോല്കാശ്ചാപതൻ ക്ഷിതൌ. 30

"തസ്മിൻ	"അവൻ	രുധിരം	ചോര
ജാതേ	ജനിച്ചുതായ	വവഷ്ട;	പൊഴിച്ചു;
തത്കാലേ,	ആ സമയത്തിൽ,	മേഘാഃ ച	മേഘങ്ങളും
ശിവാഃ തു	കുറുനരികളും	ഖരനിസ്വനാഃ;	ഭയങ്കരമാംവണ്ണം ഗ ർജ്ജിച്ചു;
ക്രവ്യാദാഃ ച	മാംസഭക്ഷകളും		
സജ്വാല-കബളാഃ	വായിൽനിന്ന് തീ വമി ക്കുന്നവയായി	ഖേ	വാനിൽ
		സൂര്യഃ ച	സൂര്യനും
അപസവ്യാനി	അപ്രദക്ഷിണമായി	ന പ്രഭാതി;	ശോഭിക്കുന്നില്ല;
മണ്ഡലാനി പ്രചക്രമുഃ;	വട്ടമിട്ടുകൊണ്ട് എങ്ങും ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു;	ക്ഷിതൌ	ഭൂമിയിൽ
		മഹോല്കാഃ ച	വമ്പിച്ച കൊള്ളിക്കട്ട
ദേവഃ	പജ്ജന്യദേവൻ	അപതൻ.	വീണു. [കളും

അഥ നാമാകരോത്തസ്യ പിതാമഹസമഃ പിതാ
ദശഗ്രീവഃ പ്രസൂതോഽയം ദശഗ്രീവോ ഭവിഷ്യതി. 31

"പിതാമഹസമഃ	"ബ്രഹ്മസദൃശനായ	ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ എന്ന്
പിതാ,	പിതാവ്,	ഭവിഷ്യതി,'	അറിയപ്പെടുന്നതാണു,' എന്നുപറഞ്ഞ്
'അയം	'ഇവൻ		
ദശഗ്രീവഃ	പത്ത് കഴുത്തുകളോട് കൂടിയവനായി	തസ്യ	അവന്
		അഥ നാമ അകരോത്.	അപ്രകാരംതന്നെ പേർ വിളിച്ചു.
പ്രസൂതഃ;	ജനിച്ചിരിക്കുന്നു;		

തസ്യ ത്വനന്തരം ജാതഃ കുംഭകർണ്ണോ മഹാബലഃ
പ്രമാണാദ്യസ്യ വിപുലം പ്രമാണം നേഹ വിദ്യതേ. 32

"യസ്യ	"യാതൊരുവന്റെ	ന വിദ്യതേ തു	ഒന്നും കാണപ്പെടുന്നി ല്ലയോ, അ
പ്രമാണാത്	അകൃതിവലുപ്പത്തെ ക്കാളും	മഹാബലഃ	മഹാശക്തിമാനായ
വിപുലം	വലുതായ	കുംഭകർണ്ണഃ	കുംഭകർണ്ണൻ
പ്രമാണം	അകൃതി	തസ്യ	അവന്
ഇഹ	ഈ ലോകത്തിൽ	അനന്തരം ജാതഃ.	അനുജനായി ജനിച്ചു.

തതഃ ശൂർപ്പണഖാ നാമ സംജജ്ഞേ വികൃതാനനാ
വിഭീഷണശ്ച ധർമ്മാത്മാ കൈകസ്യാഃ പശ്ചിമഃ സുതഃ. 33

"തതഃ	"അനന്തരം	കൈകസ്യാഃ	കൈകസിക്ക്
വികൃതാനനാ	ഘോരമുഖിയായ	ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ
ശൂർപ്പണഖാ നാമ	ശൂർപ്പണഖയെന്നവൾ	വിഭീഷണഃ ച	വിഭീഷണൻതന്നെ
സംജജ്ഞേ;	പിറന്നു;	പശ്ചിമഃ	ഒടുവിലത്തെ
		സുതഃ.	പുത്രൻ.

തൌ തു തത്ര മഹാരണ്യേ വവൃധാതേ മഹൌജസൌ
കുംഭകർണ്ണദശഗ്രീവൌ ലോകോദ്വേഗകരൌ തദാ. 34

"തദാ	"അക്കാലം	തൌ തു,	രണ്ടുപേരും
തത്ര	അ	മഹൌജസൌ	മഹാശക്തിമാന്മാരായി
മഹാരണ്യേ	വൻകാട്ടിൽ	ലോകോ- / ദ്വേഗകരൌ	ലോകഭയങ്കരന്മാരായി
കുംഭകർണ്ണ- / ദശഗ്രീവൌ	കുംഭകർണ്ണദശഗ്രീവന്മാർ	വവൃധാതേ.	വളർന്നുവന്നു.

കുംഭകർണ്ണഃ പ്രമത്തസ്തു മഹർഷീൻ ധർമ്മവത്സലാൻ
ത്രൈലോക്യം ഭക്ഷയൻ നിത്യം സന്തുഷ്ടോ വിചചാര ഹ. 35

"കുംഭകർണ്ണഃ	"കുംഭകർണ്ണൻ	സന്തുഷ്ടഃ	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായി
നിത്യം	എപ്പോഴും	പ്രമത്തഃ തു	മദോന്മത്തനായി
ധർമ്മവത്സലാൻ	ധർമ്മിഷ്ഠന്മാരായ	ത്രൈലോക്യം ഹ	മൂന്നു ലോകത്തിലും
മഹർഷീൻ	മഹർഷിമാരെ	വിചചാര.	ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു.
ഭക്ഷയൻ,	വിഴുങ്ങിക്കൊണ്ട്,		

വിഭീഷണസ്തു ധർമ്മാത്മാ നിത്യം ധർമ്മ വ്യവസ്ഥിതഃ
സ്വാധ്യായനിയതാഹാര ഉവാസ വിജിതേന്ദ്രിയഃ. 36

"വിഭീഷണഃ തു	"വിഭീഷണനും	വ്യവസ്ഥിതഃ	അചഞ്ചല നിഷ്ഠപൂണ്ട
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മബുദ്ധി കയ്യൊണ്ട		വനായി
	വനായി	സ്വാധ്യായ- / നിയതാഹാരഃ	വേദാദ്ധ്യയനത്തിലും
നിത്യം	എല്ലായ്പോഴും		ആഹാരത്തിലും നിയ
വിജിതേന്ദ്രിയഃ	ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ വശ		മത്തോടു കൂടിയവ
ധർമ്മ	ധർമ്മത്തിൽ [ത്താക്കി	ഉവാസ.	വസിച്ചുവന്നു. [നായി

അഥ വൈശ്രവണോ ദേവസ്തത്ര കാലേന കേനചിത്
ആഗതഃ പിതരം ദ്രഷ്ടും പുഷ്പകേണ ധനേശ്വരഃ. 37

"അഥ	"ഇപ്രകാരമിരിക്കെ	പിതരം	പിതാവിനെ
കേനചിത് / കാലേന	ഒരിക്കൽ	ദ്രഷ്ടും	സന്ദർശിപ്പാനായി
ധനേശ്വരഃ ദേവഃ	ധനപതി ദേവനായ	പുഷ്പകേണ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
വൈശ്രവണഃ,	കുബേരൻ,		കയറിക്കൊണ്ട്
		തത്ര ആഗതഃ.	അവിടെ എത്തി.

തം ദൃഷ്ട്വാ കൈകസീ തത്ര ജ്വലന്തമിവ തേജസാ
ആസ്ഥായ രാക്ഷസീം ബുദ്ധിം ദശഗ്രീവമുവാച ഹ. 38

"കൈകസീ തത്ര, തം തേജസാ ജ്വലന്തം ഇവ ദൃഷ്ടാ, "കൈകസി അ സമയം, അവനെ തേജസ്സിനാൽ അഗ്നിയെന്നപോലെ ഇ രിക്കുന്നവനായി കണ്ട്, രാക്ഷസീം ബുദ്ധിം ആസ്ഥായ ദശഗ്രീവം ഹ ഉവാച. ദുഷ്ടബുദ്ധി കയ്ക്കൊണ്ട് ദശഗ്രീവനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

പുത്ര വൈശ്രവണം പശ്യ ഭ്രാതരം തേജസാ വൃതം
ഭ്രാതൃഭാവേ സമേ ചാപി പശ്യാത്മാനം തഥാ ഇദൃശം. 39

"'പുത്ര! വൈശ്രവണം പശ്യ; ഭ്രാതൃഭാവേ സമേ; "'പുത്ര! കുബേരനെ നോക്കുക; സോദരഭാവത്തിൽ നിങ്ങളിരുവരും സമ ന്മാരാണ്; തേജസാ വൃതം കാന്തികൊണ്ട് ആവൃതം ഭ്രാതരം ജ്യേഷ്ഠനേയും ആത്മാനം ച നിന്നേയും തഥാ അപി നീതന്നെ പശ്യ. നോക്കിക്കൊൾക.

ദശഗ്രീവ തഥാ യത്നം കുരുഷ്വാമിതവിക്രമ
യഥാ തവമസി മേ പുത്ര ഭവ വൈശ്രവണോപമഃ 40

"'അമിതവിക്രമ! ദശഗ്രീവ! മേ പുത്ര! വൈശ്രവ- ണോപമഃ ഭവ; "'അളവറ്റ പരാക്രമ ദശഗ്രീവ![മാന്നവനേ! എന്റെ മകനെ! കുബേരസദൃശനായി നീ ഭവിച്ചാലും; യഥാ എപ്രകാരമായാൽ തഥാ തഥാ നീ അങ്ങിനെ അസി, ആയ് ത്തീരുമോ, അതിനുള്ള യത്നം പ്രയത്നത്തെ കുരുഷ്വ.' നീ കയ്ക്കൊണ്ടാലും.'

മാതുസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ
അമർഷമതുലം ലേഭേ പ്രതിജ്ഞാം ചാകരോത് തദാ. 41

"പ്രതാപവാൻ ദശഗ്രീവഃ, മാതുഃ തത് വചനം ശ്രുത്വാ "പ്രതാപശാലിയായ ദശകണ്ഠൻ, മാതാവിന്റെ അ വാക്കുകേട്ട് തദാ അപ്പോൾ അതുലം അമർഷം അളവറ്റതായ് പൊറാ ലേഭേ; കയ്ക്കൊണ്ടു; പ്രതിജ്ഞാം ച ഇപ്രകാരം പ്രതിജ്ഞ അകരോത്. ചെയ്തു.

സത്യം തേ പ്രതിജാനാമി ഭ്രാതൃതുല്യാദ്ധികോപി വാ
ഭവിഷ്യാമ്യചിരാന്മാതഃ സന്താപം ത്യജ ഹൃദ്ഗതം. 42

"'മാതഃ! തേ സത്യം പ്രതിജാനാമി; അചിരാത് ഭ്രാതൃതുല്യഃ "'മാതാവേ! ഭവിയോട് സത്യമായി ഞാൻ പ്രതിജ്ഞചെ യ്യുന്നു; ഉടനെ ജ്യേഷ്ഠന്നു തുല്യനായോ അധികഃ വാ അപി മേന്മപൂണ്ടവനായ് ത്ത ന്നെയോ ഭവിഷ്യാമി; ഞാൻ ആയ്തീരുന്നുണ്ട്; ഹൃദ്ഗതം അകക്കാമ്പിലുള്ള സന്താപം അത്തൽ ത്യജ. ഒഴിച്ചാലും.'

ഇത്യുക്ത്വാ മാതരം രാമ ദശഗ്രീവഃ സഹാനുജഃ
ആഗച്ഛദർത്ഥസിദ്ധ്യർത്ഥം ഗോകർണ്ണം നാമ പർവ്വതം. 43

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	സഹാനുജഃ	അനുജന്മാരോടും കൂടി
ദശഗ്രീവഃ	ദശമുഖൻ	അർത്ഥ-സിദ്ധ്യർത്ഥം	ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യസിദ്ധിക്കായി
മാതരം	മാതാവിനോടായി	ഗോകർണ്ണം നാമ	ഗോകർണ്ണമെന്ന
ഇതി	ഇപ്രകാരം	പർവ്വതം	പർവ്വതത്തിലേക്ക്
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തശേഷം,	ആഗച്ഛത്.	ചെന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
നവമഃ സർഗ്ഗഃ = ഒമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21086 ; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 362

ദശമഃ സർഗ്ഗഃ = പത്താംസർഗ്ഗം.

[രാവണാദിവരദാനം = രാവണൻ മുതലായവർക്ക് വരംനൽകിയത്.]

അഥാബ്രവീദ്ഭരദ്വാജം രാമഃ കഥാന്തേ ഭ്രാതരോ വനേ
കീദൃശം തു തദാ ബ്രഹ്മൻ തപശ്ചേരുർമ്മഹാവ്രതാഃ. 1

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	മഹാവ്രതാഃ	ആശ്ചര്യകരമായ പരിത്യാഗത്തോടുകൂടിയ വരായ
കഥാന്തേ	കഥയുടെ അവസാന[ത്തിൽ	ഭ്രാതരഃ	ആ സഹോദരന്മാർ
തദാ	ആ സമയം	വനേ	വനത്തിൽ
ഭരദ്വാജം	മുനിവരനോടായി	കീദൃശം	എപ്രകാരമാണ്
തു	ആക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്	തപഃ	തപസ്സു
അഥ	ഇപ്രകാരം	ചേരുഃ?	ചെയ്തത്?"
അബ്രവീത്;	ചോദിച്ചു;		
"ബ്രഹ്മൻ!	"വേദവിത്തമനായുള്ളോവേ!		

അഗസ്ത്യസ്ത്വബ്രവീത് തത്ര രാമം സുപ്രീതമാനസം
താംസ്താൻ ധർമ്മവിധീംസ്തത്ര ഭ്രാതൄംസ്തേ സമാവിശൻ. 2

അഗസ്ത്യഃ തു	അഗസ്ത്യമുനിയും	ഭ്രാതരഃ,	ഭ്രാതാക്കന്മാർ,
സുപ്രീതമാനസം	മനഃസന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവ[നായ	തത്ര തത്ര	അതിന്നൊത്ത വണ്ണമു[ള്ള
രാമം	ശ്രീരാമനോടായി	താൻ താൻ	അതാതു
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു;	ധർമ്മവിധീൻ	ധർമ്മനിയമങ്ങളെ
"തേ	"ആ	സമാവിശൻ.	കയ്ക്കൊണ്ടു.

കുംഭകർണ്ണസ്തതോ യത്തോ നിത്യം ധർമ്മപഥേ സ്ഥിതഃ
തതാപ ദ്വൈഷ്ടകേ കാലേ വീരഃ പഞ്ചാഗ്നിമധ്യഗഃ. 3

"തതഃ	"ആ സമയം	ഗ്രൈഷ്മകേ കാലേ	വേനൽക്കാലത്തിൽ
വീരഃ	ധൈര്യശാലിയായ		
കുംഭകർണ്ണഃ	കുംഭകർണ്ണൻ	പഞ്ചാഗ്നി-മദ്ധ്യഗഃ	നാലുഭാഗങ്ങളിലും അഗ്നിയും ശിരസ്സിനുമേൽ ആദിത്യനും ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവനായി
യത്തഃ	പ്രയത്നംപൂണ്ടവനായി		
ധർമ്മപഥേ	ത്യാഗപഥത്തിൽ		
നിത്യം	എപ്പോഴും		
സ്ഥിതഃ,	ചഞ്ചലതയെന്നിയേ വർത്തിക്കുന്നവനായി,	തതാപ.	തപസ്സുചെയ്തു.

മേഘാംബുസിക്തോ വർഷാസു വീരാസനമസേവത
നിത്യം ച ശിശിരേ കാലേ ജലമധ്യപ്രതിശ്രയഃ. 4

"വർഷാസു	"മഴക്കാലങ്ങളിൽ	ജലമധ്യ-പ്രതിശ്രയഃ	വെള്ളത്തിൽ താണുകിടന്നും
മേഘാംബു-സിക്തഃ	മഴനനഞ്ഞുകൊണ്ടും	നിത്യം	എല്ലാസമയത്തിലും
ശിശിരേ കാലേ ച	മഞ്ഞുകാലത്തിൽ	വീരാസനം അസേവത	വീരാസനത്തിൽ വർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

["ഏകം ചരണമന്യസ്മിന്നൂരാവാരോപ്യ നിശ്ചലഃ. ആസ്തേ യദിദമേനാംഘ്രിം വീരാസനമുദീരിതം." (ഒരു പാദത്തെ മറ്റൊരു പുറത്തിന്റെ മുകളിൽ കയറിവെച്ച് ഇളകാതെ വർത്തിക്കുന്നതാകുന്നു വീരാസനം. (ത്രിശിഖിബ്രാഹ്മണോപനിഷത്ത്.)]

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി ദശ തസ്യാതിചക്രമുഃ
ധർമ്മേ പ്രയതമാനസ്യ സത്പഥേ നിഷ്ഠിതസ്യ ച. 5

"ധർമ്മേ പ്രയതമാനസ്യ	"ത്യാഗവിഷയത്തിൽ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ഒതുക്കുന്നവനും	തസ്യ	അവന്
		ഏവം	ഇപ്രകാരം
സത്പഥേ നിഷ്ഠിതസ്യ ച	വേദമാർഗ്ഗത്തിൽ നിഷ്ഠയോടെ വർത്തിക്കുന്നവനുമായ	ദശ വർഷ-സഹസ്രാണി	പതിനായിരം സംവത്സരങ്ങൾ
		അതിചക്രമുഃ.	കഴിഞ്ഞുപോയി.

വിഭീഷണസ്തു ധർമ്മാത്മാ നിത്യം ധർമ്മപരഃ ശുചിഃ
പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി പാദേനൈകേന തസ്ഥിവാൻ. 6

"വിഭീഷണഃ തു	"വിഭീഷണനും	പഞ്ചവർഷ-സഹസ്രാണി	അയ്യായിരം വത്സരങ്ങൾ
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മബുദ്ധിയോടുകൂടിയ		
നിത്യം	എപ്പോഴും [വനായി	ഏകേന പാദേന തസ്ഥിവാൻ.	ഒറ്റക്കാൽകൊണ്ട് സ്ഥിതിചെയ്തുകൊണ്ടുതന്നെ ധ്യാനംചെയ്തു.
ധർമ്മപരഃ	ധർമ്മനിഷ്ഠനായി		
ശുചിഃ	പരിശുദ്ധമായ ഹൃദയത്തോടുകൂടിയവനായി		

സമാപ്തേ നിയമേ തസ്യ നന്ദനസ്യാപ്സരോഗണാഃ
പപാത പുഷ്പവർഷം ച ക്ഷുഭിതാശ്ചാപി ദേവതാഃ. 7

തസ്യ	ആ വിഭീഷണന്റെ	ദേവതാഃ	ദേവന്മാർ
നിയമേ	തപസ്സ്	ക്ഷുഭിതാഃ;	ഭീതികയ്യാണ്ടു;
സമാപ്തേ	പൂർത്തിയായപ്പോൾ	അപി ച	എങ്കിലും
പുഷ്പവർഷം ച	പൂമാരിയും	അപ്സരോഗണാഃ ച	അപ്സരസ്ത്രീഗണങ്ങളും
പപാത;	വർഷിച്ചു;	നന്ദനേ.	നന്ദനം ചെയ്തു.

പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി സൂര്യം വൈവാനരവത്തത
തസ്ഥൗ ചോർദ്ധ്വശിരോബാഹുഃ സ്വാദ്ധ്യായധൃതമാനസഃ 8

"സ്വാദ്ധ്യായധൃതമാനസഃ	"വേദോച്ചാരണത്തിൽ തന്നെ ശ്രദ്ധപൂണ്ട ചിത്തത്തോടുകൂടിയവനായി	പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി	അയ്യായിരം വത്സരങ്ങളും
		തസ്ഥൗ;	സ്ഥിതിചെയ്തു;
		ച	ആ സമയം
ഊർദ്ധ്വശിരോബാഹുഃ ച	ശിരസ്സിന്മേൽ കയ്യും കൂപ്പിക്കൊണ്ടു വീണ്ടും	സൂര്യം ഏവ അനുവർത്തത.	സൂര്യഭഗവാനെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്നു.

ഏവം വിഭീഷണസ്യാപി സ്വർഗ്ഗസ്ഥസ്യൈവ നന്ദനേ
ദശവർഷസഹസ്രാണി ഗതാനി നിയതാത്മനഃ. 9

"നിയതാത്മനഃ വിഭീഷണസ്യ	"നിയമനിഷ്ഠനായ വിഭീഷണന്ന്	സ്വർഗ്ഗസ്ഥസ്യ	ദേവലോകത്തിലുള്ള
ഏവം	ഇപ്രകാരം	നന്ദനേ	നന്ദനോദ്യാനത്തിൽ
ദശവർഷസഹസ്രാണി അപി,	പതിനായിരം സംവത്സരങ്ങളും,	ഇവ	എന്നപോലെ
		ഗതാനി.	കഴിഞ്ഞുകൂടി.

ദശവർഷസഹസ്രാണി നിരാഹാരോ ദശാനനഃ
പൂർണ്ണേ വർഷസഹസ്രേ തു ശിരശ്ചാഗ്നൗ ജുഹാവ സഃ. 10

"സഃ ദശാനനഃ ച	"ആ ദശമുഖനും	വർഷസഹസ്രേ	ഒരായിരം വത്സരം
ദശവർഷസഹസ്രാണി	പതിനായിരം സംവത്സരകാലം	പൂർണ്ണേ തു	തികഞ്ഞാറെ
നിരാഹാരഃ,	ആഹാരമില്ലാതെ വർത്തിക്കുന്നവനായി,	ശിരഃ	ഒരു ശിരസ്സിനെ
		അഗ്നൗ	അഗ്നിയിൽ
		ജുഹാവ.	ഹോമിച്ചു.

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി നവ തസ്യാതിചക്രമുഃ
ശിരാംസി നവ ചാപ്യസ്യ പ്രവിഷ്ടാനി ഹുതാശനം. 11

"തസ്യ	"ഇവന്റെ	അസ്യ	ഇവന്റെ
ഏവം	ഇപ്രകാരംതന്നെ	നവ	ഒമ്പത്
നവവർഷസഹസ്രാണി അപി	ഒമ്പതിനായിരം സംവത്സരങ്ങൾ	ശിരാംസി ച	തലകളും
അതിചക്രമുഃ;	കഴിഞ്ഞു;	ഹുതാശനം	അഗ്നിയിൽ
		പ്രവിഷ്ടാനി.	ആഹുതിചെയ്യപ്പെട്ട.

അഥ വർഷസഹസ്രേ തു ദശമേ ദശമം ശിരഃ
ഛേത്തുകാമേ ദശഗ്രീവേ പ്രാപ്തസ്തത്ര പിതാമഹഃ. 12

ദശമേ	പത്താമത്തെ	ഛേത്തുകാമേ തു	അറുപ്പാനായി വിചാരിക്കുന്ന സമയത്തിൽ
വർഷസഹസ്രേ അഥ	ആയിരം സംവത്സരം കഴിഞ്ഞാറെ,	തത്ര	അവിടെ
ദശഗ്രീവേ	ദശകണ്ഠൻ	പിതാമഹഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
ദശമം	പത്താമത്തെ	പ്രാപ്തഃ.	പ്രസന്നനായി. വേഗം.
ശിരഃ	ശിരസ്സിനെയും		

പിതാമഹസ്തു ധർമ്മാത്മാ സാദ്ധ്യം ദേവൈരുപസ്ഥിതഃ
താത വത്സ ദശഗ്രീവ പ്രീതോഽസ്മീത്യഭ്യഭാഷത. 13

"ദേവൈഃ സാദ്ധ്യം	"ദേവകളോടുംകൂടി	അഭ്യഭാഷത;	തിരുമൊഴിയരുളിച്ചെയ്തു;
ഉപസ്ഥിതഃ	പ്രത്യക്ഷനായി വന്നി	'താത!	'പ്രിയപ്പെട്ട
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ [ച്ച	വത്സ!	ഉണ്ണീ!
പിതാമഹഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	ദശഗ്രീവ!	ദശകണ്ഠ!
തു ഇതി	ആസമയം ഇപ്രകാരം	പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ പ്രസന്നനായിരിക്കുന്നു.

ശീഘ്രം വരയ ധർമ്മജ്ഞ വരോ യസ്തേഽഭികാംക്ഷിതഃ
തം തേ കാമം കരോമ്യദ്യ ന വൃഥാ തേ പരിശ്രമഃ. 14

ധർമ്മജ്ഞ!	ധർമ്മജ്ഞനായവനേ!	തം	അതിനെ
"'തേ	"'നിന്റെ	ശീഘ്രം	ഉടനെ
പരിശ്രമഃ	പ്രയത്നം	വരയ;	വരിച്ചുകൊൾക;
ന വൃഥാ;	വൃഥാവിലാകയില്ല;	തേ	നിന്റെ
തേ	നിണക്ക്	കാമം	ഇഷ്ടത്തെ
അഭികാംക്ഷിതഃ	ഇഷ്ടമുള്ള	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
വരഃ യഃ	വരം യാതൊന്നാ	കരോമി.'	ഞാൻ ചെയ്യുന്നുണ്ട്.'

അഥാബ്രവീദ്ദശഗ്രീവഃ പിതാമഹമുപാഗതം
പ്രണമ്യ ശിരസാ ദേവം ഹർഷഗദ്ഗദയാ ഗിരാ. 15

"ദശഗ്രീവഃ,	"ദശകണ്ഠൻ,	ശിരസാ പ്രണമ്യ,	തലകുമ്പിട്ട് വണങ്ങിയതിൽപിന്നെ,
ഉപാഗതം	പ്രത്യക്ഷനായ് എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്ന	ഹർഷഗദ്ഗദയാ	അനന്ദത്താലിടറുന്ന
ദേവം	ദേവനായ	ഗിരാ	വാക്കുകൊണ്ട്
പിതാമഹം,	ബ്രഹ്മാവിനെ,	അഥ അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരംഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ പ്രാണിനാം നിത്യം നാന്യത്ര മരണാദ്ഭയം
നാസ്തി മൃത്യുസമഃ ശത്രുരമരത്വമഹം വൃണേ. 16

"'ഭഗവൻ!	"'സ്വാമിൻ!	മൃത്യുസമഃ	മരണത്തിനു തുല്യം
പ്രാണിനാം	പ്രാണികൾക്ക്	ശത്രുഃ	ഒരു ശത്രു
മരണാത്	മരണത്തെക്കാൾ	ന;	ഇല്ലതന്നെ;
അന്യത്ര	മറെറാന്നിലും	അഹം	ഞാൻ
നിത്യം	ഏതൊരുകാലത്തിലും	അമരത്വം	മരണമില്ലാത്ത അവസ്ഥയെയാണ്
ഭയം	ഭയമെന്നുള്ളത്		
ന അസ്തി;	ഇല്ല;	വൃണേ.'	പ്രാർത്ഥിക്കുന്നത്.'

ഏവമുക്തസ്തദാ ബ്രഹ്മാ ദശഗ്രീവമുവാച ഹ
നാസ്തി സർവ്വാമരത്വം തേ വരമന്യം വൃണീഷ്വ മേ. 17

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	തേ,	നിനക്കും,
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ	മേ ഹ,	എനിക്കുംതന്നെ,
ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	ന അസ്തി;	ഇല്ല;
ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനോടായി	അന്യം	മറെറതെങ്കിലും
തദാ	അസമയം	വരം	വരത്തെ
ഉവാച:	അരുളിച്ചെയ്തു;	വൃണീഷ്വ.'	വരിച്ചുകൊൾക.'
'സർവ്വാമരത്വം	'ഒരിക്കലും മരണമില്ലെന്ന അവസ്ഥ		

സുപർണ്ണനാഗയക്ഷാണാം ദൈത്യദാനവരക്ഷസാം
അവധ്യോഽഹം പ്രജാധ്യക്ഷ ദേവതാനാം ച ശാശ്വത 18

"'പ്രജാധ്യക്ഷ!	"'പ്രജകൾക്കെല്ലാം നാഥനായുള്ളോവേ!	ദൈത്യദാനവ-രക്ഷസാം	ദൈത്യന്മാർ, ദാനവന്മാർ, രക്ഷസ്സുകൾ എന്നവർക്കും
ശാശ്വത!	നിത്യനായുള്ളോവേ!	ദേവതാനാം ച	ദേവന്മാർക്കും
അഹം,	അടിയൻ,	അവധ്യഃ.	അവധ്യനായി ഭവിക്കേണം.
സുപർണ്ണനാഗ-യക്ഷാണാം	ഗരുഡന്മാർ, നാഗങ്ങൾ, യക്ഷന്മാർ എന്നവർക്കും		

ന ഹി ചിന്താ മമാന്യേഷു പ്രാണിഷ്വമരപൂജിത
തൃണഭൂതാ ഹി തേ മന്യേ പ്രാണിനോ മാനുഷാദയഃ. 19

"'അമരപൂജിത!	"'ദേവവന്ദ്യ!	തേ	ആ
മമ ഹി	എനിക്കാകട്ടെ	മാനുഷാദയഃ	മനുഷ്യാദികളായ
അന്യേഷു പ്രാണിഷു	മറുള്ള പ്രാണികളുടെ സംഗതിയിൽ	പ്രാണിനഃ	പ്രാണികൾ
		തൃണഭൂതാഃ	തൃണപ്രായന്മാരെന്നാണ്
ചിന്താ	ഭയമെന്നതേ		
ന;	ഇല്ല;	മന്യേ.'	ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്.'
ഹി	എന്തെന്നാൽ		

ഏവമുക്തസ്തു ധർമ്മാത്മാ ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ
ഉവാച വചനം ദേവഃ സഹ ദേവൈഃ പിതാമഹഃ
ഭവിഷ്യത്യേവമേതത്തേ വചോ രാക്ഷസപുംഗവ. 20

"രക്ഷസാ ദശഗ്രീവേണ	"രാക്ഷസനായ ദശഗ്രീവനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനും,
ദേവൈഃ സഹ	ദേവന്മാരോടുകൂടി വർത്തിച്ചിരുന്നവനും
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവുമായ
പിതാമഹഃ ദേവഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
തു	ആ സമയം
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
വചനം	വാക്യത്തെ
ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'രാക്ഷസ-പുംഗവ!	'രാക്ഷസോത്തമ!
തേ	നിന്റെ
വചഃ	പ്രാർത്ഥന
ഏവം	അപ്രകാരംതന്നെ
ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

ശൃണു ചാപി വചോ ഭൂയഃ പ്രീതസ്യാഹ ശുഭം മമ. 21

"'അപി ച	"'എന്നുമാത്രമല്ല
ഇഹ	ഇക്കാര്യത്തിൽ
പ്രീതസ്യ	പ്രസാദിച്ചവനായ
മമ,	എന്റെ,
ഭൂയഃ	മറെറാരു
ശുഭം	ഹിതകരമായ
വചഃ	വരത്തെയും
ശൃണു.	കേട്ടുകൊൾക.

ഹുതാനി യാനി ശീഷ്ടാനി പൂർവ്വമഗ്നൌ ത്വയാऽനഘ
പുനസ്താനി ഭവിഷ്യന്തി തഥൈവ തവ രാക്ഷസ. 22

"'അനഘ! രാക്ഷസ!	"'ദുഃഖരഹിതനായ രാക്ഷസ!
ത്വയാ	നിന്നാൽ
പൂർവ്വം	മുമ്പ്
യാനി ശീഷ്ടാനി	യാതൊരു ശിരസ്സുകൾ
അഗ്നൌ	അഗ്നിയിൽ
ഹുതാനി,	ആഹുതിചെയ്യപ്പെട്ടു
താനി,	അയവ, [വോ,
തവ	നിനക്ക്
പുനഃ	വീണ്ടും
തഥാ ഏവ	മുന്നെപ്പോലെതന്നെ
ഭവിഷ്യന്തി.	ഉളവാകുന്നതാണ്.

വിതരാമീഹ തേ സൌമ്യ വരം ചാന്യം ദുരാസദം. 23

"'സൌമ്യ!	"'വത്സ!
ഇഹ	ഇപ്പോൾ
തേ	നിനക്ക്
ദുരാസദം	മറെറാർക്കും ലഭിപ്പാൻ പ്ര
അന്യം	മറെറാരു [യാസമായുള്ള
വരം ച	വരത്തെയും
വിതരാമി.	ഞാൻ നൽകുന്നു.

ഛന്ദതസ്തവ രൂപം ച മനസാ യദ്യഥേപ്സിതം
ഭവിഷ്യതി ന സന്ദേഹോ മദ്വരാത് തവ രാക്ഷസ. 24

"'രാക്ഷസ!	"'രാക്ഷസ!
തവ	നിന്റെ
രൂപം ച	സ്വരൂപവും,
മനസാ	മനസ്സുകൊണ്ട്
ഛന്ദതഃ	ഇഷ്ടം പോലെ
ഈപ്സിതം	ആഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടത്
യത്	യാതൊന്നോ അത്,
യഥാ	എപ്രകാരമോ അപ്ര [കാരം,
തവ	നിനക്ക്
മദ്വരാത്	എന്റെവരബലത്താൽ
ഭവിഷ്യതി,	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്,
ന സന്ദേഹഃ.'	സംശയമില്ല.

ഏവം പിതാമഹോക്തസ്യ ദശഗ്രീവസ്യ രക്ഷസഃ
അഗ്നൌ ഹുതാനി ശീർഷ്ണാനി യാനി താന്യുത്ഥിതാനി വൈ. 25

"പിതാമഹോക്തസ്യ	"ബ്രഹ്മദേവനാൽ അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവനായ
ദശഗ്രീവസ്യ	ദശകണ്ഠനായ
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ
ശീർഷ്ണാനി	ശിരസ്സുകൾ,
അഗ്നൌ	അഗ്നിയിൽ
ഹുതാനി	ഹോമം ചെയ്യപ്പെട്ടവ
യാനി	എവയോ
താനി വൈ	അവയെല്ലാം തന്നെ,
ഏവം	പണ്ടെപ്പോലെതന്നെ
ഉത്ഥിതാനി.	ഉളവായി.

ഏവമുക്ത്വാ തു തം രാമ ദശഗ്രീവം പിതാമഹഃ
വിഭീഷണമഥോവാച വാക്യം ലോകപിതാമഹഃ. 26

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ലോകപിതാമഹഃ	ലോകപിതാമഹനായ
പിതാമഹഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ
തം	അ
ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനോടായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,
അഥ	അതിൽപിന്നെ
വിഭീഷണം	വിഭീഷണനോടായി
തു	തന്റെ കായ്ത്തെക്കു
വാക്യം	ഇങ്ങിനെ [റിച്ചും
ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു..

വിഭീഷണ തപയാ വത്സ ധർമ്മസംഹിതബുദ്ധിനാ
പരിതുഷ്ടോഽസ്മി ധർമ്മാത്മൻ വരം വരയ സുവ്രത. 27

"'ധർമ്മാത്മൻ!	"'ധർമ്മബുദ്ധിയോടുകൂടിയവനായി
സുവ്രത!	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും ഉത്കൃഷ്ടമായ തപസ്സിനെ നിർവ്വഹിച്ചവനായ
വത്സ!	ഉണ്ണീ!
വിഭീഷണ!	വിഭീഷണ!
ധർമ്മസംഹിതബുദ്ധിനാ	ധർമ്മനിഷ്ഠയാൻ ബുദ്ധിയോടുകൂടിയ
തപയാ	നിന്നാൽ
പരിതുഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ പരിപൂർണ്ണസംതൃപ്തിപൂണ്ടവനായിരിക്കുന്നു;
വരം	വേണ്ടുന്ന വരത്തെ
വരയ.'	ചോദിച്ചുകൊൾക.'

വിഭീഷണസ്തു ധർമ്മാത്മാ പ്രോവാച പ്രണതോ വചഃ
വൃതഃ സർവ്വഗുണൈർന്നിത്യം ചന്ദ്രമാ രശ്മിഭിർയ്യഥാ. 28

"ചന്ദ്രമാഃ	"ചന്ദ്രൻ
രശ്മിഭിഃ	കിരണങ്ങളാൽ
യഥാ,	എന്നപോലെ,
നിത്യം	എല്ലായ്പോഴും
സർവ്വഗുണൈഃ വൃതഃ	സർവ്വസദ്ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയവനും
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവും ആയ
വിഭീഷണഃ,	വിഭീഷണൻ,
പ്രണതഃ	കാൽവണങ്ങിയവനായി
തു	ആ സമയം ഈ
വചഃ	സദ്വാക്യത്തെ
പ്രോവാച.	വിനയപൂർവ്വം ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ കൃതകൃത്യോഽഹം യന്മേ ലോകഗുരുഃ സ്വയം
പ്രീതേന യദി ദാതവ്യോ വരോ മേ ശ്രുണു സുവ്രത. 29

"'സുവ്രത!	"'ക്ഷേത്രസംരക്ഷണത	ദാതവ്യഃ	വരം നൽകപ്പെടത്ത
	ല്പരനായുള്ളോവേ!		ക്കവനായിരിക്കുന്നു
ഭഗവൻ!	ഭഗവാനേ!	യദി,	എന്നുള്ളതിനാൽ
ലോകഗുരുഃ	സർവ്വലോകപിതാമഹ	അഹം	അടിയൻ
	നാണല്ലൊ	കൃതകൃത്യഃ;	കൃതാർത്ഥനായി;
സ്വയം;	നിന്തിരുവടി;	മേ	എനിക്ക്
പ്രീതേന	പ്രസന്നനായിരിക്കുന്ന	വരഃ	ഇഷ്ടമായുള്ള വരം
	നിന്തിരുവടിയാൽ	യത്	യാതൊന്നൊ അതിനെ
		ശ്രുണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

പരമാപദ്ഗതസ്യാപി ധർമ്മേ മമ മതിർഭവേത്
അശിക്ഷിതം ച ബ്രഹ്മാസ്ത്രം ഭഗവൻ പ്രതിഭാതു മേ. 30

"'ഭഗവൻ!	"'ഭഗവാനേ!	ഭവേത്;	ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നതുമേ;
മമ	ഞാൻ	ച	അതുമല്ലാതെ
പരമാപദ്-	അത്യാപത്തിലകപ്പെ	ബ്രഹ്മാസ്ത്രം	ബ്രഹ്മാസ്ത്രം
ഗതസ്യ അപി	ട്ടിരിക്കുമ്പോഴുംകൂടി,	അശിക്ഷിതം	ഉപദേശമില്ലാതെത
ധർമ്മേ	ധർമ്മത്തിൽ	മേ	എനിക്ക് [ന്നെ
മതിഃ	എന്റെ ബുദ്ധി	പ്രതിഭാതു.	സിദ്ധിയാകേണം.

യാ യാ മേ ജായതേ ബുദ്ധിർയ്യേഷു യേഷ്വാശ്രമേഷു ച
സാ സാ ഭവതു ധർമ്മിഷ്ഠാ തം തു ധർമ്മം ച പാലയേ. 31

"'തം	"'ആ	ബുദ്ധിഃ	ബുദ്ധി
ധർമ്മം ച	ധർമ്മം ഒന്നിനെത്തന്നെ	യേഷു യേഷു	ഏതേതു
	യാണ്	ആശ്രമേഷു	അവസ്ഥകളിൽ
പാലയേ;	ഞാൻ പരിപാലിച്ചു	ജായതേ,	ഉദ്ഭവമാകുന്നുവോ,
	വരുന്നത്;	സാ സാ ച	അതെല്ലാംതന്നെ
തു	അതിനാൽ	ധർമ്മിഷ്ഠാ	പുണ്യത്തിൽ ഇച്ഛയുള്ള
മേ	എന്റെ		തായ്തന്നെ
യാ യാ	യാതൊരു യാതൊരു	ഭവതു.	ഇരിക്കേണമേ.

ഏഷ മേ പരമോദാര വരഃ പരമകോ മതഃ
ന ഹി ധർമ്മാഭിരക്ഷാനാം ലോകേ കിഞ്ചന ദുർല്ലഭം. 32

"'പരമോദാര!	"'കരുണാനിധിയായു	ന;	ഇല്ല;
	ള്ളോവേ!	ഹി	അകയാൽ
ലോകേ	ലോകത്തിൽ	മേ	എനിക്ക്
ധർമ്മാഭി-	ധർമ്മത്തിൽതന്നെ ആ	പരമകഃ	അത്യുത്കൃഷ്ടമായ്
രക്ഷാനാം	സക്തിപൂണ്ടവർക്ക്	മതഃ	അഭിമതമായുള്ളതാകു
ദുർല്ലഭം	ദുഷ്പ്രാപമായുള്ളത്	ഏഷഃ	ഈ [ന്നു
കിഞ്ചന	ഒന്നുംതന്നെ	വരഃ.'	വരം.'

പുനഃ പ്രജാപതിഃ പ്രീതോ വിഭീഷണമുവാച ഹ
ധർമ്മിഷ്ഠസ്ത്വം യഥാ വത്സ തഥാ ചൈതദ് ഭവിഷ്യതി. 33

"പ്രജാപതിഃ	"ബ്രഹ്മദേവൻ
പുനഃ	മുമ്പേതിലും അധികം
പ്രീതഃ	പ്രസാദിച്ചവനായി
വിഭീഷണം	വിഭീഷണനോടായി
ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'വത്സ!	'ഉണ്ണീ!
ധർമ്മിഷ്ഠഃ ത്വം	ധർമ്മിഷ്ഠനായിതന്നെ
	നീ
യഥാ തഥാ	എപ്രകാരം വർത്തിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരം
ഏതത് ച	ഇതും
ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

യസ്മാദ്രാക്ഷസയോനൌ തേ ജാതസ്യാമിത്രനാശന
നാധർമ്മേ ജായതേ ബുദ്ധിരമരത്വം ദദാമി തേ. 34

"'അമിത്രനാശന!	"'ശത്രുസംഹാരക!
രാക്ഷസയോനൌ	രാക്ഷസയോനിയിൽ
ജാതസ്യ തേ,	ഉളവായ നിനക്ക്,
അധർമ്മേ	അധർമ്മത്തിൽ
ബുദ്ധിഃ	ബുദ്ധി
ന ജായതേ	പ്രവേശിക്കാതിരിക്കുന്നു
യസ്മാത്,	എന്നുള്ളതുകൊണ്ട്,
തേ	ഉണ്ണിക്ക്
അമരത്വം	ചിരഞ്ജീവിത്വത്തെ
ദദാമി.	ഞാൻ നൽകുന്നു.

[വിഭീഷണന്ന് ആവശ്യപ്പെടാത്തതായ ചിരഞ്ജീവിത്വമെന്നപോലെതന്നെ, ധർമ്മത്തിൽത്തന്നെ, ആസക്തിയോടുകൂടിയവർക്ക് അപ്രാർത്ഥിതമായ സുഖങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നതാണെന്നു ബോധിക്കേണ്ടതാകുന്നു. (തിലകൻ)]

കുംഭകർണ്ണായ തു വരം പ്രയച്ഛന്തമരിന്ദമ
പ്രജാപതിം സുരാഃ സർവ്വേ വാക്യം പ്രാഞ്ജലയോഽബ്രുവൻ. 35

"അരിന്ദമ!	"ശത്രുമർദ്ദനനായ
സുരാഃ	ദേവന്മാർ [ശ്രീരാമ!
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
കുംഭകർണ്ണായ	കുംഭകർണ്ണനായ്ക്കൊണ്ട്
വരം പ്രയച്ഛന്തം	വരത്തെ നൽകുവാൻ
	തയ്യാറായിരുന്ന
പ്രജാപതിം,	ബ്രഹ്മദേവനോടായി,
തു	ആ സമയം
പ്രാഞ്ജലയഃ	അഞ്ജലിക്രിയചെയ്തവരായി
വാക്യം	ഇപ്രകാരം
അബ്രുവൻ.	ഉണർത്തിച്ചു.

ന താവത് കുംഭകർണ്ണായ പ്രദാതവ്യോ വരസ്ത്വയാ
ജാനീഷേ ഹി യഥാ ലോകാൻ ത്രാസയത്യേഷ ദുർമ്മതിഃ. 36

"'കുംഭകർണ്ണായ	"'കുംഭകർണ്ണനായ്ക്കൊ
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ[ണ്ട്
താവത്	ഇപ്രകാരം പൂർണ്ണമായ
വരഃ	വരം
പ്രദാതവ്യഃ ന;	നൽകപ്പെടാതിരിപ്പാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
ഏഷഃ	ഇവൻ
ദുർമ്മതിഃ	ദുഷ്ടബുദ്ധികൊണ്ട്
ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
യഥാ	എത്രത്തോളം
ത്രാസയതി	വിറപ്പിക്കുന്നു എന്നുള്ള സംഗതി
ജാനീഷേ.	നിന്തിരുവടിക്ക് അറിവുള്ളതാണല്ലൊ.

നന്ദനേऽപ്സരസഃ സപ്ത മഹേന്ദ്രാനുചരാ ദശ
അനേന ഭക്ഷിതാ ബ്രഹ്മൻ ഋഷയോ മാനുഷാദയഃ 37

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'ബ്രഹ്മദേവ!
നന്ദനേ	നന്ദനോദ്യാനത്തിൽ
സപ്ത അപ്സരസഃ	ഏഴ അപ്സരസ്സുകളും
മഹേന്ദ്രാനുചരാഃ	ഇന്ദ്രന്റെ പരിവാരജനങ്ങളും
ദശ	പത്തുപേരും
മാനുഷാദയഃ	മനുഷ്യശ്രേഷ്ഠന്മാരും
ഋഷയഃ	ഋഷിമാരും
അനേന	ഇവനാൽ
ഭക്ഷിതാഃ.	വിഴുങ്ങപ്പെട്ടു.

വരവ്യാജേന മോഹോ ഹി ദീയതാമസ്യ രക്ഷസഃ
ലോകാനാം സ്വസ്തി ചൈവം സ്യാദ് ഭവേദസ്യ ച സമ്മതിഃ. 38

"'അസ്യ	"'ഇവന്ന്
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്ന്
വരവ്യാജേന	വരമെന്ന വ്യാജത്താൽ
മോഹഃ	സ്വബോധമില്ലാതിരിക്കുന്ന അവസ്ഥ
ഹി	മാത്രം
ദീയതാം;	നൽകപ്പെടട്ടെ;
ഏവം	ഇപ്രകാരം
സ്യാത്	ആയാൽ
ലോകാനാം ച	ലോകത്തിന്നെല്ലാം തന്നെ
സ്വസ്തി;	ക്ഷേമമായിരിക്കുന്നതാ[ണ്;
അസ്യ	ഇവന്ന്
സമ്മതിഃ ച ഭവേത്.'	നിബ്ബന്ധമായിരിക്കയും ചെയ്യും.'

ഏവമുക്തഃ സുരൈർബ്രഹ്മാ ദേവീമേവാനുചിന്തയത്
ചിന്തിതാ ചോപതസ്ഥേऽസ്യ പാർശ്വം ദേവീ സരസ്വതീ. 39

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം
സുരൈഃ	ദേവന്മാരാൽ
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ
ബ്രഹ്മാ	ബ്രഹ്മദേവൻ
ദേവീം	വാണിദേവിയെ
ഏവ	അക്ഷണംതന്നെ
അനുചിന്തയത്;	മനസ്സുകൊണ്ട് ചിന്തിച്ചു;
ചിന്തിതാ	സ്മരിക്കപ്പെട്ടവളായ
സരസ്വതീ ദേവീ ച	സരസ്വതീദേവിയും
അസ്യ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ
പാർശ്വ	സന്നിധാനത്തിൽ
ഉപതസ്ഥേ.	പ്രത്യക്ഷയായി.

പ്രാഞ്ജലിഃ സാ തു പാർശ്വസ്ഥാ പ്രാഹ വാക്യം സരസ്വതീ
ഇയമഭ്യാഗതാ ദേവ കിം കാര്യം കരവാണ്യഹം. 40

"പാർശ്വസ്ഥാ	"അരികിൽ വന്നിരിക്കുന്നവളായ
സാ	ആ
സരസ്വതീ,	വാണീദേവതി,
പ്രാഞ്ജലിഃ,	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്,
വാക്യം പ്രാഹ;	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;
'ദേവ!	'ദേവ!
ഇയം	ഇതാ
അഭ്യാഗതാ	വന്നിരിക്കുന്നവളായ
അഹം	ഇവൾ
തു	ഇപ്പോൾ
കിം കാര്യം	എന്തൊരു കൃത്യമാണ്
കരവാണി?'	ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളത്?'

പ്രജാപതിസ്തു താം പ്രാപ്തം പ്രാഹ വാക്യം സരസ്വതീം
വാണി ത്വം രാക്ഷസേന്ദ്രാസ്യേ ഭവ യാ ദേവതേപ്സിതാ. 41

"പ്രജാപതിഃ	"ബ്രഹ്മാവും
പ്രാപ്തം	പ്രത്യക്ഷയായ
താം	അ
സരസ്വതീം	വാണിമാതാവിനോടാ
വാക്യം	ഇപ്രകാരം [യി
പ്രാഹ;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'വാണി!	'ഹേ വാണി!
ദേവതേപ്സിതാ	ദേവന്മാരാൽ അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവളായ
യാ	യാതൊരു
ത്വം,	ഭവതി,
രാക്ഷസേന്ദ്രാസ്യേ ഭവേ.'	രാക്ഷസേന്ദ്രന്റെ വാക്കിൽ ഉൾപ്പുക്ക് പ്രേരണചെയ്താലും.'

തഥേത്യുക്ത്വാ പ്രവിഷ്ടാ സാ പ്രജാപതിരഥാബ്രവീത്
കുംഭകർണ്ണ മഹാബാഹോ വരം വരയ യോ മതഃ. 42

"സാ	"ആ ദേവി
'തഥാ'	'കല്പനപോലെ'
ഇതി	എന്ന്
ഉക്ത്വാ	ഉണർത്തിച്ചശേഷം
പ്രവിഷ്ടാ;	(കുംഭകർണ്ണന്റെ രസനയിൽ) ഉൾപ്പുകി;
പ്രജാപതിഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
അഥ	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'മഹാബാഹോ!	'മഹാബാഹുവായ
കുംഭകർണ്ണ!	കുംഭകർണ്ണ!
യഃ	യാതൊന്ന്
മതഃ	മനസ്സിൽ തോന്നുന്നുവോ അ
വരം വരയ.'	വരത്തെ ചോദിച്ചുകൊൾക.'

കുംഭകർണ്ണസ്തു തദ്വാക്യം ശ്രുത്വാ വചനമബ്രവീത്
സപ്തം വർഷാണ്യനേകാനി ദേവദേവ മമേപ്സിതം. 43

"കുംഭകർണ്ണഃ	"കുംഭകർണ്ണൻ
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ, തു	കേട്ട്,
വചനം	ഈ മൊഴി
അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
'ദേവ ദേവ!	'ദേവേശ്വര!
അനേകാനി	അനേകം
വർഷാണി	സംവത്സരകാലം
സപ്തം	ഉറങ്ങുവാനായാണ്
മമ	എനിക്ക്
ഈപ്സിതം.'	ആഗ്രഹം.'

ഏവമസ്ത്വിതി തം ചോക്ത്വാ പ്രായാദ് ബ്രഹ്മാ സുരൈഃ സമം
ദേവീ സരസ്വതീ ചൈവ രാക്ഷസം തം ജഹൌ പുനഃ. 44

"ബ്രഹ്മാ	"ബ്രഹ്മദേവൻ
'ഏവം അസ്തു'	'അപ്രകാരം തന്നെ ആവട്ടെ'
ഇതി	എന്ന്
തം	അവനോടായി
ഉക്ത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്ത്,
സുരൈഃ സമം	ദേവന്മാരോടും കൂടി
പ്രായാത്;	അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു;
ഏവ ച	ഉടനെതന്നെ
സരസ്വതീ ദേവീ ച	വാണീ ഭഗവതിയും
തം	ആ
രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
പുനഃ ജഹൌ.	വിട്ടകന്നു.

ബ്രഹ്മണാ സഹ ദേവേഷു ഗതേഷു ച നഭഃസ്ഥലം
വിമുക്തോഽസൌ സരസ്വത്യാ സ്വാം സംജ്ഞാം ച തതോ ഗതഃ. 45

"ബ്രഹ്മണാ സഹ	"ബ്രഹ്മദേവനൊന്നിച്ച്
ദേവേഷു ച	ദേവന്മാരും
നഭഃസ്ഥലം	ആകാശത്തെ
ഗതേഷു,	പ്രാപിച്ചപ്പോൾ,
തതഃ	ആ സമയം
സരസ്വത്യാ ച	സരസ്വതീദേവിയാലും
വിമുക്തഃ	വെടിയപ്പെട്ടവനായ
അസൌ,	ഇവൻ,
സ്വാം സംജ്ഞാം	സ്വയബുദ്ധി
ഗതഃ.	കയ്യൊണ്ടു.

കുംഭകർണ്ണസ്തു ദുഷ്ടാത്മാ ചിന്തയാമാസ ദുഃഖിതഃ
ഈദൃശം കിമിദം വാക്യം മമാദ്യ വദനാച്ച്യുതം. 46

"ദുഷ്ടാത്മാ കുംഭകർണ്ണഃ,	"ദുഷ്ടാത്മാവായ കുംഭകർണ്ണൻ,
തു	ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
ദുഃഖിതഃ	ഉള്ളം നൊന്തുകൊണ്ട്
ചിന്തയാമാസ;	ഇപ്രകാരം ചിന്തപൂണ്ടു;
'അദ്യ	'ഇപ്പോൾ
മമ	എന്റെ
വദനാത്	മുഖത്തിൽനിന്ന്
ച്യുതം	നിർഗ്ഗമിച്ചതായ
ഇദം വാക്യം,	ഈ വാക്ക്,
കിം	എന്താണ്
ഈദൃശം?	ഇങ്ങിനെയായ്തീർന്നത്?

അഹം വ്യാമോഹിതോ ദേവൈരിതി മന്യേ തദാഗതൈഃ
ഏവം ലബ്ധ്വരാഃ സർവ്വേ ഭ്രാതരോ ദീപ്തതേജസഃ
ശ്ലേഷ്മാതകവനം ഗത്വാ തത്ര തേ ന്യവസൻ സുഖം. 47

"'തത്	"'ആസമയം
ആഗതൈഃ	കൂടെവന്നിരുന്ന
ദേവൈഃ	ദേവന്മാരാൽ
അഹം	ഞാൻ
വ്യാമോഹിതഃ	അന്ധാളിപ്പിക്കപ്പെട്ട
ഇതി	എന്നു് [പോയി
മന്യേ'	ഞാൻ കരുതുന്നു'
തേ	ആ
ഭ്രാതരഃ	സഹോദരന്മാർ
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ലബ്ധ്വരാഃ,	വരങ്ങൾ നേടിയവരായി,
ദീപ്തതേജസഃ	കാന്തിചിന്നുന്നവരായി
ശ്ലേഷ്മാതകവനം	ശ്ലേഷ്മാതകമെന്ന തങ്ങടെ പിതാവിന്റെ വ [നത്തിൽ
ഗത്വാ	ചെന്നു്
തത്ര	അവിടെ
സുഖം	സുഖമായി
ന്യവസൻ.	വസിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദശമഃ സർഗ്ഗഃ = പത്താംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ഏകാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[രാവണലങ്കാപ്രാപ്തിഃ = രാവണൻ ലങ്കയെ കയ്യടക്കുന്നതു്.]

സുമാലീ വരലബ്ധാംസ്തു ജ്ഞാത്വാ ചൈതാൻ നിശാചരാൻ
ഉദതിഷ്ഠദ്ഭയം ത്യക്ത്വാ സാനുഗഃ സ രസാതലാത്. 1

"സഃ	"അ	തു	അ സമയം
സുമാലീ,	സുമാലി,	ഭയം	ഭീതിയെ
ഏതാൻ	അ	ത്യക്ത്വാ,	വെടിഞ്ഞ്,
നിശാചരാൻ,	രാക്ഷസന്മാരെ	രസാതലാത്	രസാതലമെന്ന അധോ ലോകത്തിൽനിന്ന്
വരലബ്ധാൻ	ഉത്കൃഷ്ടവരങ്ങൾ ലഭിച്ചവരായി	സാനുഗഃ ച	അനുചരന്മാരോടുംകൂടി
ജ്ഞാത്വാ,	കേട്ടറിഞ്ഞ്,	ഉദതിഷ്ഠത്.	മേല്പോട്ടുവന്നു.

മാരീചശ്ച പ്രഹസ്തശ്ച വിരൂപാക്ഷോ മഹോദരഃ
ഉദതിഷ്ഠൻ സുസംരബ്ധാഃ സചിവാസ്തസ്യ രക്ഷസഃ. 2

"തസ്യ	"അ	മാരീചഃ ച	മാരീചനും
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ	പ്രഹസ്തഃ	പ്രഹസ്തനും
സചിവാഃ	മന്ത്രിമാരും	വിരൂപാക്ഷഃ ച	വിരൂപാക്ഷനും
സുസംരബ്ധാഃ	ഉറച്ചസ്നേഹമുൾക്കൊണ്ടവരുമായ	മഹോദരഃ	മഹോദരനും
		ഉദതിഷ്ഠൻ.	കയറിവന്നു.

സുമാലീ സചിവൈഃ സാർദ്ധം വൃതോ രാക്ഷസപുംഗവൈഃ
അഭിഗമ്യ ദശഗ്രീവം പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത്. 3

"രാക്ഷസപുംഗവൈഃ	"രാക്ഷസോത്തമന്മാരാൽ	ദശഗ്രീവം	ദശമുഖനെ
വൃതഃ	ചൂഴപ്പെട്ടവനായ	അഭിഗമ്യ	അടുത്ത്
സുമാലീ,	സുമാലി,	പരിഷ്വജ്യ	ആലിംഗനംചെയ്ത്
സചിവൈഃ സാർദ്ധം	മന്ത്രിമാരോടുംകൂടി	ഇദം	ഇപ്രകാരം
		അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

ദിഷ്ട്യാ തേ വത്സ സംപ്രാപ്തശ്ചിന്തിതോഽയം മനോരഥഃ
യസ്ത്വം ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠാല്ലബ്ധുവാൻ വരമുത്തമം. 4

"'വത്സ!	"'വത്സ!	ലബ്ധുവാൻ;	പ്രാപിച്ചു;
തേ	നിന്റെ	സംപ്രാപ്തഃ	നേടപ്പെട്ടതായ
ദിഷ്ട്യാ	ഭാഗ്യാതിരേകത്താൽ	യഃ	യാതൊരു
ത്വം	നീ	അയം	ഇത്
ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠാത്	ബ്രഹ്മദേവങ്കൽനിന്നു	ചിന്തിതഃ	(ഞങ്ങളാൽ) ആഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതായ
ഉത്തമം വരം	ഉത്തമമായ വരത്തെ	മനോരഥഃ.	മനോരഥംതന്നെ.

യത് കൃതേ ച വയം ലങ്കാം ത്യക്തവാ യാതാ രസാതലം
തദ് ഗതം നോ മഹാബാഹോ മഹദ് വിഷ്ണുകൃതം ഭയം. 5

"'മഹാബാഹോ!"	"'മഹാബാഹുവായ	വിഷ്ണുകൃതം	വിഷ്ണുവിനാൽ വരുത്ത
വയം	ഞങ്ങൾ [വനേ!		പ്പെട്ടതും
യത് കൃതേ	യാതൊന്നു കാരണം	മഹത് ച	അസഹ്യവുമായ
ലങ്കാം ത്യക്തവാ	ലങ്കയെ വെടിഞ്ഞ്	തത് ഭയം	അപ്രകാരമുള്ള ഭയം
രസാതലം	രസാതലത്തിലേയ്ക്ക്	നഃ ഗതം.	ഞങ്ങൾക്കു നിങ്ങിക്കഴി
യാതാഃ,	ചെല്ലുകയുണ്ടായതാ,		ഞ്ഞു.

അസകൃത്തദ് ഭയാദ് ഭീതാഃ പരിത്യജ്യ സ്വമാലയം
വിദ്രുതാഃ സഹിതാഃ സർവ്വേ പ്രവിഷ്ടാഃ സ്മ രസാതലം. 6

"തദ് ഭയാത്	"ആ വിഷ്ണുവിനാലുണ്ടാ	വിദ്രുതാഃ,	അമ്പരന്ന്,
	യിരുന്ന ഭീതികാരണം	സ്വം	തങ്ങടെ
സർവ്വേ	എല്ലാവരും	ആലയം	വാസസ്ഥലത്തെ
സഹിതാഃ	ഒന്നിച്ച്,	പരിത്യജ്യ	വിട്ട്
അസകൃത് ഭീതാഃ	കൂടെക്കൂടെ ആപത്തി ലകപ്പെട്ടവരായി	രസാതലം	രസാതലത്തിൽ
		പ്രവിഷ്ടാഃ സ്മ.	ചെന്നൊളിച്ചിരുന്നു.

അസ്മദീയാ ച ലങ്കേയം നഗരീ രാക്ഷസോചിതാ
നിവേശിതാ തവ ഭ്രാത്രാ ധനാധ്യക്ഷേണ ധീമതാ. 7

"'ലങ്കാ നഗരീ	"'ലങ്കാപുരം	തവ ഭ്രാത്രാ	ഭവാന്റെ സഹോദര
രാക്ഷസോചിതാ	രാക്ഷസർക്ക് തക്കതായി	ധീമതാ	മിടുക്കനുമായ [നും
അസ്മദീയാ;	നമ്മുടെതായിരുന്നു;	ധനാധ്യക്ഷേണ	കുബേരനാൽ
ച ഇയം	എന്നിട്ടും ഇത്	നിവേശിതാ.	കയ്യിലാക്കപ്പെട്ട.

യദി നാമാത്ര ശക്യം സ്യാത് സാമ്നാ ദാനേന വാ നഘ
തരസാ വാ മഹാബാഹോ പ്രത്യാനേതും കൃതം ഭവേത്. 8

"'അനഘ!	"'ആപത്തൊഴിഞ്ഞ	യദി നാമ	എങ്ങിനെയായാലും
	വനേ!	പ്രത്യാനേതും	വിണ്ടെടുപ്പാൻ
മഹാബാഹോ!	കയ്യുക്കാന്നവനേ!	ശക്യം സ്യാത്,	സാദ്ധ്യമാകുന്നതായാൽ
സാമ്നാ	സാമോപായത്താലൊ	അത്ര	ഇപ്പോൾ
ദാനേന വാ	ദാനത്താലൊ,	കൃതം ഭവേത്,	ആഗ്രഹം സാധിച്ചതാ
തരസാ വാ	ദണ്ഡോപായത്താലൊ,		യ്ത്തീരുന്നതാണ്.

ത്വം തു ലങ്കേശ്വരസ്ഥാത ഭവിഷ്യസി ന സംശയഃ
സർവ്വേഷാം നഃ പ്രഭുശ്ചൈവ ഭവിഷ്യസി മഹാബല 9

"മഹാബല!	"മഹാബലശാലിയായ	ഏവ ച	എന്നു മാത്രമല്ല
താത!	വത്സ!	നഃ സർവ്വേഷാം	ഞങ്ങൾ എല്ലാവർക്കും
ത്വം തു	നീയും	പ്രഭുഃ	സ്വാമിയായും
ലങ്കേശ്വരഃ ഭവിഷ്യസി;	ലങ്കാധിപതിയായി തീരുന്നതാണ്;	ഭവിഷ്യസി,	ഭവിക്കുന്നതാണ്,
		സംശയഃ ന.'	തീർച്ചതന്നെ.'

അഥാബ്രവീദ്ദശഗ്രീവോ മാതാമഹമുപസ്ഥിതം
വിത്തേശോ ഗുരുരസ്മാകം നാഹ്സേ വക്തുമീദൃശം. 10

"ദശഗ്രീവഃ,	"ദശമുഖൻ,	'വിത്തേശഃ	'കുബേരൻ
ഉപസ്ഥിതം	താൻതന്നെ നേരിൽ വന്നവനായ	അസ്മാകം	ഞങ്ങൾക്ക്
		ഗുരുഃ;	ജ്യേഷ്ഠനാണ്;
മാതാമഹം	മാതാമഹനോടായി	ഈദൃശം	ഇങ്ങിനെ
അഥ	ഇങ്ങിനെ	വക്തും	അങ്ങ് പറയുന്നത്
അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;	ന അർഹസി.'	ഉചിതമല്ല.'

സാന്ത്വപി രാക്ഷസേന്ദ്രേണ പ്രത്യാഖ്യാതോ ഗരീയസാ
കിഞ്ചിന്നാഹ തദാ രക്ഷോ ജ്ഞാത്വാ തസ്യ ചികീർഷിതം. 11

"രക്ഷഃ	"രാക്ഷസനായകനുമാലി	തസ്യ	അവന്റെ
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ ദശമുഖനാൽ,	ചികീർഷിതം	മനോഭാവത്തെ
		ജ്ഞാത്വാ,	കണ്ട്,
ഗരീയസാ	ജ്യേഷ്ഠനോടുകൂടി	തദാ	ആ സമയം
സാന്ത്വാ അപി	സാമത്താലും	കിംചിത്	ഒന്നും
പ്രത്യാഖ്യാതഃ,	അരുതെന്ന് നിരസിക്കപ്പെട്ടവനായി	ന അഹ.	ഉരിയാടാതിരുന്നു.

കസ്യചിത്ത്വഥ കാലസ്യ വസന്തം രാവണം തതഃ
ഉക്തവന്തം തഥാ വാക്യം ദശഗ്രീവം നിശാചരഃ
പ്രഹസ്തഃ പ്രശ്രിതം വാക്യമിദമാഹ സകാരണം. 12

"കസ്യചിത് കാലസ്യ അഥ}	"ചിലനാൾ ചെന്നതിൽപിന്നെ	ഉക്തവന്തം	ഉരചെയ്തവനുമായ
		ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനായ
പ്രഹസ്തഃ	പ്രഹസ്തനെന്ന	രാവണം,	രാവണനോടായി
നിശാചരഃ,	അരക്കൻ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
തതഃ	അവിടെത്തന്നെ	പ്രശ്രിതം	വിനയയുക്തവും
വസന്തം	വസിച്ചിരുന്നവനും,	സകാരണം	കാരണസഹിതവുമായ
തു	ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്	വാക്യം	വാക്യത്തെ
വാക്യം	അഭിപ്രായത്തെ	ആഹ.	ബോധിപ്പിച്ചു.
തഥാ	അപ്രകാരം		

ദശഗ്രീവ മഹാബാഹോ നാഹ്സ്ഥാം വക്തുമീദൃശം
സൌഭ്രാത്രം നാസ്തി ശൂരാണാം ശൃണു ചേദം വചോ മമ. 13

"'മഹാബാഹോ!	"'മഹാബാഹുവായ	ശൂരാണാം	ശൂരന്മാക്ക്
ദശഗ്രീവ!	ദശമുഖ!	സൌഭ്രാത്രം	ഭ്രാതൃസ്നേഹം എന്നത്
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരം	നാസ്തി;	പാടുള്ളതല്ല;
ത്വം	ഭവാൻ	മമ	എന്റെ
വക്തും	ഉരചെയ്വാൻ	ഇദം വചഃ ച	ഈ മൊഴിയും
അർഹഃ ന;	പാടുള്ളതല്ല;	ശൃണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

അദിതിശ്ച ദിതിശ്ചൈവ ഭഗിന്യൌ സഹിതേ ഹിതേ
ഭാര്യേ പരമരൂപിണ്യൌ കശ്യപസ്യ പ്രജാപതേഃ. 14

"'അദിതിഃ	"'അദിതിയും	പരമരൂപിണ്യൌ;	മഹാരൂപവതികളും;
ദിതിഃ ച	ദിതിയും	കശ്യപസ്യ പ്രജാപതേഃ	കശ്യപപ്രജാപതിക്ക്
ഭഗിന്യൌ ച;	സഹോദരിമാരാണ്;	സഹിതേ	ഒന്നിച്ചുള്ള
ഹിതേ;	അന്യോന്യപ്രിതിക യുള്ളവർ;	ഭാര്യേ ഏവ.	പത്നിമാരുംതന്നെ.

അദിതിർജ്ജനയാമാസ ദേവാംസ്ത്രിഭുവനേശ്വരാൻ
ദിതിസ്ത്വജനയത് പുത്രാൻ കശ്യപസ്യാത്മസംഭവാൻ. 15

"'അദിതിഃ	"'അദിതി	ദേവാൻ	ദേവകളെ
കശ്യപസ്യ	കശ്യപമഹർഷിക്ക്	ജനയാമാസ;	പെറ്റു;
ആത്മസംഭവാൻ	ഔരസപുത്രന്മാരായി	ദിതിഃ തു	ദിതിയും
ത്രിഭുവനേശ്വരാൻ	ത്രൈലോക്യാധിപന്മാരായ	പുത്രാൻ	പുത്രന്മാരെ
		അജനയത്.	പ്രസവിച്ചു.

ദൈത്യാനാം കില ധർമ്മജ്ഞ പുരീയം സവനാർണ്ണവാ
സപർവ്വതാ മഹീ വീര തേഽഭവൻ പ്രഭവിഷ്ണവഃ. 16

"'ധർമ്മജ്ഞ!	"'അതാത് ജാതിക്കുള്ള ആചാരങ്ങളെപ്പറ്റി അറിവുള്ളവനായ	ഇയം പുരീ,	ഈ നഗരവും,
		ദൈത്യാനാം	ദിതിപുത്രന്മാർക്കുള്ള തെന്ന്
വീര!	ഹേ വീര!	കില;	അർക്കും അറിവുള്ളതാ
സവനാർണ്ണവാ	കാടും കടലും അടക്കം	തേ	അവർ [ണല്ലൊ;
സപർവ്വതാ	കുന്നുകളടക്കം	പ്രഭവിഷ്ണവഃ	മഹാ പ്രഭാവശാലിക
മഹീ,	ഭൂലോകവും,	അഭവൻ.	വിളങ്ങി. [ളായി

നിഹത്യ താംസ്തു സമരേ വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ
ദേവാനാം വശമാനീതം ത്രൈലോക്യമിദമവ്യയം. 17

"'പ്രഭവിഷ്ണുനാ	"'സർവ്വശക്തനായ	ത്രൈലോക്യം തു	ത്രൈലോക്യാധിപത്യം
വിഷ്ണുനാ,	വിഷ്ണുവിനാൽ,	ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക് [മുഴുവനും
താൻ സമരേ	അവരെ പോരിൽ	അവ്യയം	ശാശ്വതമായി
നിഹത്യ, ഇദം	കൊന്ന്, ഈ	വശം ആനീതം.	അധീനത്തിലാക്കപ്പെട്ട.

നൈതദേകോ ഭവാനേവ കരിഷ്യതി വിപര്യയം
സുരാസുരൈരാചരിതം തത് കുരുഷ്വ വചോ മമ. 18

"'ഭവാൻ	"'ഭവാൻ	സുരാസുരൈഃ	ദേവകളാലും അസുരന്മാരാലും
ഏകഃ ഏവ	ഒരുവൻ മാത്രം	ആചരിതം;	ആചരിക്കപ്പെട്ടതാണ്;
ഏതത്.	ഈ	തത്	ആകയാൽ
വിപര്യയം	വിപരീത കൃത്യം	മമ	എന്റെ [ചെയ്താലും.'
ന കരിഷ്യതി;	ചെയ്തതായി വരിക യില്ല;	വചഃ കുരുഷ്വ.'	ഉപദേശപ്രകാരം

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ
ചിന്തയിത്വാ മുഹൂർത്തം വൈ ബാഢമിത്യേവ സോഽബ്രവീത്. 19

"സഃ	"അ	പ്രഹൃഷ്ടേന	തുഷ്ടിപൂണ്ട
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	അന്തരാത്മനാ	മനസ്സോടുകൂടിയവനാ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഏവ,	യുന്നെ,
ഉക്തഃ,	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായി,	'ബാഢം,'	'ശരി,'
മുഹൂർത്തം വൈ	ചെറുനേരം	ഇതി	എന്ന്
ചിന്തയിത്വാ,	അലോചിച്ച്,	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

സ തു തേനൈവ ഹർഷേണ തസ്മിന്നഹനി വീര്യവാൻ
വനം ഗതോ ദശഗ്രീവഃ സഹ തൈഃ ക്ഷണദാചരൈഃ. 20

"സഃ	"അ	ക്ഷണദാചരൈഃ സഹ	അരക്കരൊന്നിച്ച്,
വീര്യവാൻ	വീര്യശാലിയായ	തസ്മിൻ	അതേ
ദശഗ്രീവഃ,	രാവണൻ,	അഹനി തു	ദിവസംതന്നെ
തേന	അ	വനം	വനത്തിലേക്ക
ഹർഷേണ ഏവ	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി	ഗതഃ.	പുറപ്പെട്ട.
തൈഃ	അ [ത്തന്നെ		

ത്രികൂടസ്ഥഃ സ തു തദാ ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ
പ്രേഷയാമാസ ദൂത്യേന പ്രഹസ്തം വാക്യകോവിദം. 21

"സഃ	"അ	വാക്യകോവിദം	വാക്യചതുരനായ
നിശാചരഃ	നക്തഞ്ചരനായ	പ്രഹസ്തം തു	പ്രഹസ്തനെത്തന്നെ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	തദാ	അ സമയം
ത്രികൂടസ്ഥഃ	ലങ്കനില്ക്കുന്നതായ ത്രികൂടപർവ്വതത്തിലെത്തിയവനായി	ദൂത്യേന	ദൂതവാക്യത്തോടുകൂടി
		പ്രേഷയാമാസ.	പറഞ്ഞയച്ചു.

പ്രഹസ്ത ശീഘ്രം ഗച്ഛ ത്വം ബ്രൂഹി നൈർഋതപുംഗവം
വചസാ മമ വിത്തേശം സാമപൂർവ്വമിദം വചഃ. 22

"'പ്രഹസ്ത!	"'പ്രഹസ്ത!	മമ	എന്റെ
സാമപൂർവ്വം	ഒന്നാമതായി സാമോപായം പ്രയോഗിക്കേണ്ടതാകയാൽ	വചസാ,	അജ്ഞകയ്യൊണ്ട്,
		ത്വം	അങ്ങ്
നൈർഋത-പുംഗവം	നൈർഋതരെന്നപിശാചുക്കൾ മുമ്പനായ	ശീഘ്രം ഗച്ഛ;	വേഗംചെല്ലുക;
		വചഃ	സംഗതിയെയും
വിത്തേശം	കുബേരനോടായി	ഇദം	ഇപ്രകാരം
		ബ്രൂഹി.	അറിയിക്കുക.

ഇയം ലങ്കാ പുരീ രാജൻ രാക്ഷസാനാം മഹാത്മനാം
തവയാ നിവേശിതാ സൌമ്യ നൈതദ്വൃക്തം തവാനഘ. 23

"'അനഘ!	"'പാപരഹിതനും
സൌമ്യ!	സദ്വൃത്തനുമായ
രാജൻ!	രാജാവേ!
ലങ്കാ പുരീ	ലങ്കാനഗരം
മഹാത്മനാം	മഹാപരാക്രമികളായ
രാക്ഷസാനാം;	രാക്ഷസന്മാരുടെതാ
	ണ്;
ഇയം	ഇത്
തവയാ	വോനാൽ
നിവേശിതാ;	കയ്യൊപ്പെട്ടത്തപ്പെട്ട;
ഏതത്	ഇത്
തവ	അങ്ങയ്ക്ക്
യുക്തം ന.	യുക്തമല്ല.

തദ്ഭവാൻ യദി നോ ഹൃദ്യ ദദ്യാദതുലവിക്രമ
കൃതാ ഭവേന്മമ പ്രീതിർധർമ്മശ്ചൈവാനുപാലിതഃ. 24

"'അതുല-വിക്രമ!	"'നിസ്തുല്യപരാക്രമ ശാലിയായവനേ!
തത്	അകയാൽ
വോൻ,	അങ്ങ്,
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
നഃ	ഞങ്ങൾക്കായ്ക്കൊണ്ട്
ദദ്യാത്;	തിരിയെത്തരേണ്ടതാ
യദി	അപ്രകാരമായാൽ[ണ്;
ധർമ്മഃ ഹി	ധർമ്മവും
അനുപാലിതഃ;	പാലിക്കപ്പെട്ടതായ്തീരു ന്നതാണ്;
ച,	എന്നുമാത്രമല്ല,
മമ	എന്റെ
പ്രീതിഃ ഏവ	സൌഹാർദ്ദവും
കൃതാ ഭവേത്.'	സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടതായ്തീരും.'

സ തു ഗത്വാ പുരീം ലങ്കാം ധനദേന സുരക്ഷിതാം
അബ്രവീത് പരമോദാരം വിത്തപാലമിദം വചഃ 25

"സഃ	"അ പ്രഥസ്തൻ
ധനദേന	കുബേരനാൽ
സുരക്ഷിതാം	നന്നായി പരിപാലിക്ക പ്പെട്ടതായ
ലങ്കാം പുരീം	ലങ്കാ പുരത്തിലേക്ക്
തു	അപ്പോൾതന്നെ
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
പരമോദാരം	അത്യൌദാര്യഗുണമാ ന്നവനായ
വിത്തപാലം	ധനദനോടായി
വചഃ	സംഗതിയെക്കുറിച്ച്
ഇദം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അറിയിച്ചു.

പ്രേഷിതോഽഹം തവ ഭ്രാത്രാ ദശഗ്രീവേണ സുവ്രത
തപസമീപം മഹാബാഹോ സർവ്വശസ്ത്രഭൃതാം വര. 26

"'സർവ്വശസ്ത്ര-ഭൃതാം വര!	"'എല്ലാ അസ്ത്രങ്ങളും ധരിച്ചവരിൽവെച്ച് മുമ്പനായവനേ!
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായവനേ!
സുവ്രത!	സദാചാരയുക്തനായ വനേ!
അഹം	ഞാൻ
തവ	അവിടുത്തെ
ഭ്രാത്രാ	ഭ്രാതാവായ
ദശഗ്രീവേണ	ദശകണ്ഠനാൽ,
തപസമീപം	അവിടുത്തെ അടുക്കലേ ക്ക്
പ്രേഷിതഃ.	ദൂതനായി അയക്കപ്പെ ട്ടിരിക്കുന്നു.

തച്ഛ്രൂയതാം മഹാപ്രാജ്ഞ സർവ്വശാസ്ത്രവിശാരദ
വചനം മമ വിത്തേശ യദ്ബ്രവീതി ദശാനനഃ 27

"'സർവ്വശാസ്ത്ര-വിശാരദ!'	"'സർവ്വശാസ്ത്രകുശല നായവനേ!	ബ്രവീതി,	ഉണർത്തുവാനായി പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നുവോ,
മഹാപ്രാജ്ഞ!	മഹാബുദ്ധിമാനായവ	തത്	ആ
വിത്തേശ!	ധനാധിപ! [നേ!	മമ	എന്റെ
ദശാനനഃ	ദശമുഖൻ	വചനം	വാക്യം
യത്	യാതൊന്നിനെ	ശ്രൂയതാം.	കയ്ക്കൊള്ളപ്പെടട്ടെ.

ഇയം കില പുരീ രമ്യാ സുമാലിപ്രമുഖൈഃ പുരാ
ഭുക്തപൂർവ്വാ വിശാലാക്ഷ രാക്ഷസൈർഭീമവിക്രമൈഃ. 28

"'വിശാലാക്ഷ!	"'ആയതനേത്ര!	സുമാലി-പ്രമുഖൈഃ	സുമാലിമുമ്പായുള്ള
പുരാ	മുൻ കാലത്തിൽ	രാക്ഷസൈഃ,	രാക്ഷസന്മാരാൽ,
ഇയം	ഈ	ഭുക്തപൂർവ്വാ	ഏറെക്കാലം അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതാണെന്ന്
രമ്യാ	അഴകാന്ന		
പുരീ	നഗരം	കില.	എല്ലാവക്കും അറിവുള്ളതാണ്.
ഭീമവിക്രമൈഃ	മഹാപരാക്രമശാലികളായ		

തേന വിജ്ഞാപ്യതേ സോഽയം സാംപ്രതം വിശ്രവാത്മജ
തദ്ദേഷ്യാ ദീയതാം താത യാചതസ്തസ്യ സാമതഃ. 29

"'വിശ്രവാത്മജ! താത!	"'വിശ്രവസ്സിന്നു പുത്രനായ താത!	തത്	ആകയാൽ
തേന	ആ ദശമുഖനാൽ	സാമതഃ	സാമോപായത്തെ കയ്ക്കൊണ്ട്
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	യാചതഃ	അപേക്ഷിക്കുന്നവനായ
അയം,	ഈ സംഗതി,	തസ്യ	ആ ദശമുഖന്നായ്ക്കൊ
സാമ്പ്രതം	ഇപ്പോൾ	ഏഷാ	ഈ നഗരം [ണ്ട്
വിജ്ഞാപ്യതേ;	ബോധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു;	ദീയതാം.'	തിരിയെ നൽകപ്പെടട്ടെ.'

പ്രഹസ്താദഭിസംശ്രുത്യ ദേവോ വൈശ്രവണോ വചഃ
പ്രത്യുവാച പ്രഹസ്തം തം വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ. 30

"വാക്യ-വിശാരദഃ	"വാക്യസാരഗ്രാഹിയും	വചഃ	സംഗതി
വൈശ്രവണഃ	വിശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രനുമായ	അഭിസംശ്രുത്യ,	നന്നായി ധരിച്ച്,
ദേവഃ,	ദേവനായ കുബേരൻ	തം	ആ
പ്രഹസ്താത്	പ്രഹസ്തനിൽ നിന്ന്	പ്രഹസ്തം	പ്രഹസ്തനോടായി
		വാക്യം	മറുപടി
		പ്രത്യുവാച.	ഉരചെയ്തു

ദത്താ മമേയം പിത്രാ തു ലങ്കാ ശൂന്യാ നിശാചരൈഃ
നിവാസിതേ ച മേ യക്ഷൈർമാനമാനാദിഭിർഗുണൈഃ. 31

"'ലങ്കാ,	"'ലങ്കാനഗരം	ദത്താ;	നൽകപ്പെട്ടു;
നിശാചരൈഃ	രാക്ഷസരാൽ	ഇയം	ഇത്
ശൂന്യാ തു;	വിട്ടൊഴിക്കപ്പെട്ടതായി രുന്നു;	മാനമാനാദിഭിഃ	ഔദാര്യം ഗൌരവം മുതലായ
തു	അക്കാരണത്താൽ	ഗുണൈഃ	സദ്ഗുണങ്ങളാണ്
മമ	എന്റെ	യക്ഷൈഃ ച	യക്ഷന്മാരാൽ
പിത്രാ	പിതാവിനാൽ	നിവാസിതേ.	നിവാസസ്ഥാനമാക്കപ്പെട്ടു. (അഷ്ടം)
മേ	എനിക്ക്		

ബ്രൂഹി ഗച്ഛ ദശഗ്രീവം പുരം രാജ്യം ച യന്മമ
തവാപ്യേതന്മഹാബാഹോ ഭുങ്ക്ഷ്വ രാജ്യമകണ്ടകം
അവിഭക്തം ത്വയാ സാർദ്ധം രാജ്യം യച്ചാപി മേ വസു. 32

"'ദശഗ്രീവം	ദശഗ്രീവന്റെ അടു	അവിഭക്തം ച;	ക്രട്ടായിട്ടുള്ളതുതന്നെ
ഗച്ഛ;	ചെല്ലുക; [ക്കൽ	രാജ്യം അപി	രാജ്യത്തെയും [യാണ്;
ഏതത്	ഈ സംഗതിയും	അകണ്ടകം	ബാധയറ്റതായി
ബ്രൂഹി;	അറിയിക്കുക;	ഭുങ്ക്ഷ്വ;	അനുഭവിച്ചുകൊൾക;
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായവനേ!	മമ	എന്റെ
മേ	എന്റെ	പുരം	പുരം
വസു	ധനവും	യത്	യാതൊന്നോ അതും
രാജ്യം ച	രാജ്യവും	രാജ്യം യത്	രാജ്യം ഏതോ അതും
ത്വയാ സാർദ്ധം	നിന്നോടു കൂടി	തവ അപി.'	നിന്റെതുതന്നെ.'

ഏവമുക്ത്വാ ധനാദ്ധ്യക്ഷോ ജഗാമ പിതുരന്തികം. 33

"ധനാദ്ധ്യക്ഷഃ	"കുബേരൻ	പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	അന്തികം	അടുക്കൽ
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തശേഷം,	ജഗാമ.	ചെന്നു.

അഭിവാദ്യ ഗുരും പ്രാഹ രാവണസ്യ യദീപ്സിതം. 34

"ഗുരും	"പിതാവിനെ	ഈപ്സിതം	ആഗ്രഹം
അഭിവാദ്യ	കുമ്പിട്ട്	യത്	യാതൊന്നോ അതിനെ
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	പ്രാഹ.	അറിയിച്ചു.

ഏഷ താത ദശഗ്രീവോ ദൂതം പ്രേഷിതവാൻ മമ
ദീയതാം നഗരീ ലങ്കാ പൂർവ്വം രക്ഷോഗണോഷിതാ. 35

"'താത!	"'പിതാവേ!	ലങ്കാ നഗരീ	ലങ്കാനഗരം
ഏഷഃ	ഈ	ദീയതാം,	തിരിയെ നൽകപ്പെടേണ്ടതാണ് എന്ന്,
ദശഗ്രീവഃ,	ദശഗ്രീവൻ,		
പൂർവ്വം	മുമ്പ്	ദൂതം	ദൂതനെ
രക്ഷോ–ഗണോഷിതാ	രാക്ഷസഗണങ്ങളാൽ നിവസിക്കപ്പെട്ടതായ	മമ	എനിക്ക്
		പ്രേഷിതവാൻ.	പറഞ്ഞയച്ചു.

മയാऽത്ര യദനുഷ്ഠേയം തന്മമാചക്ഷ്വ സുവ്രത. 36

"'സുവ്രത!	"'സദ്വ്രതം കയ്യൊണ്ടുള്ളോവേ!	യത്	യാതൊന്നോ
അത്ര	ഇക്കാര്യത്തിൽ	തത്	അതിനെ
മയാ	എന്നാൽ	മമ	എനിക്ക്
അനുഷ്ഠേയം	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടത്	ആചക്ഷ്വ.'	അരുൾചെയ്യുമാറാകണം.'

ബ്രഹ്മർഷിസ്ത്വവമുക്തോऽസൌ വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ
പ്രാഞ്ജലിം ധനദം പ്രാഹ ശൃണു പുത്ര വചോ മമ. 37

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	ധനദം,	കുബേരനോടായി,
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ട	തു	ആ സമയം ഇങ്ങിനെ
മുനിപുംഗവഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠനം	പ്രാഹ;	ഉരചെയ്തു;
ബ്രഹ്മർഷിഃ	ബ്രഹ്മർഷിയുമായ	'പുത്ര!	'ഉണ്ണീ!
അസൌ	ഈ	മമ	എന്റെ
വിശ്രവാഃ,	വിശ്രവസ്സ്',	വചഃ	വാക്യത്തെ
പ്രാഞ്ജലിം	തൊഴുതുകൊണ്ട് നിന്നിരുന്ന	ശൃണു.	കേട്ടുകൊൾക.

ദശഗ്രീവോ മഹാബാഹുരുക്തവാൻ മമ സന്നിധൌ
മയാ നിർഭർത്സിതശ്ചാസീദ് ബഹുശോക്തഃ സുദുർമ്മതിഃ. 38

"'മഹാബാഹുഃ	"'മഹാബലശാലിയും	ഉക്തവാൻ;	പറകയുണ്ടായി;
സുദുർമ്മതിഃ	മഹാദുർബുദ്ധിയുമായ	മയാ	എന്നാൽ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശഗ്രീവൻ,	ബഹുശഃ	പലവാ
മമ	എന്റെ	ഉക്തഃ നിർഭർത്സിതഃ	ഉപദേശിക്കപ്പെടുകയും ശകാരിക്കപ്പെടുകയും
സന്നിധൌ ച	മുമ്പിൽവെച്ചും	അസീത്.	ചെയ്തു.

സ ക്രോധേന മയാ ചോക്തോ ധ്വംസതേ ച പുനഃ പുനഃ
ശ്രേയോഭിയുക്തം ധർമ്മ്യം ച ശൃണു പുത്ര വചോ മമ. 39

"'സഃ	"'അവൻ	പുത്ര!	ഉണ്ണീ!
മയാ	എന്നാൽ	ശ്രേയോഭിയുക്തം	ശ്രേയസ്സിനെ വിളയിക്കുന്നതും
ക്രോധേന	കോപത്തോടെ	ധർമ്മ്യം ച	ധർമ്മയുക്തവുമായ
പുനഃ ഉക്തഃ	എത്രയോ സദ്ബുദ്ധി ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടവ	മമ	എന്റെ
പുനഃ ച	പിന്നേയും [നായിട്ടും	വചഃ ച	ഉപദേശപ്രകാരംതന്നെ
ധ്വംസതേ;	ദുർവൃത്തിയിൽതന്നെ താല്പര്യത്തോടുകൂടിയവനായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്	ശൃണു.	നീ നടന്നുകൊൾക.

വരപ്രദാനാത് സമ്മൂഢോ മാന്യാമാന്യാൻ സ ദുർമ്മതിഃ
ന വേത്തി മമ ശാപാച്ച പ്രകൃതിം ഭാരുണാം ഗതഃ. 40

"'സഃ	"'അവൻ,	ഭാരുണാം	ഘോരമായ
വരപ്രദാനാത്	വരം ലഭിച്ച കാരണത്താൽ	പ്രകൃതിം ഗതഃ ച	സ്വഭാവത്തോട് കൂടിയവനായും
സംമൂഢഃ,	മതിമറന്നവനായി,	മാന്യാ- മാന്യാൻ	യോഗ്യന്മാർ, അയോഗ്യന്മാർ എന്നവരെ
ദുർമ്മതിഃ	ദുർമ്മാർഗ്ഗത്തെതന്നെ	ന വേത്തി.	അറിയാത്തവനായും
മമ	എന്റെ [ടുന്നവനായി,		ഇരിക്കുന്നു.
ശാപാത്	ശാപത്താൽ		

തസ്മാദ് ഗച്ഛ മഹാബാഹോ കൈലാസം ധരണീധരം
നിവേശയ നിവാസാർത്ഥം ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം സഹാനുഗഃ. 41

"'മഹാ- ബാഹോ!	"'മഹാബാഹുവായ വനേ!	സഹാനുഗഃ	പരിവാരസമേതനായി
തസ്മാത്	ആകയാൽ	നിവാസാർത്ഥം	വാസം ചെയ്യുന്നതിന്നായി
ലങ്കാം	ലങ്കയെ	കൈലാസം ധരണീധരം	കൈലാസ പർവ്വതത്തിലേക്കായി
ത്യക്ത്വാ,	വിട്ടേച്ച്,	നിവേശയ.	ചെന്നു ചേരുക.
ഗമ്യതാം;	പുറപ്പെട്ട ചെല്ലുക;		

തത്ര മന്ദാകിനീ രമ്യാ നദീനാമുത്തമാ നദീ
കാഞ്ചനൈഃ സൂര്യസങ്കാശൈഃ പങ്കജൈഃ സംവൃതോദകാ
കുമുദൈരുത്പലൈശ്ചൈവ തഥാഽന്യൈശ്ച സുഗന്ധിഭിഃ 42

"'തത്ര ഏവ	"'അവിടെത്തന്നെയാണ്,	പങ്കജൈഃ ച	ചെന്താമരപ്പൂക്കളാലും
രമ്യാ,	മനോഹരമായുള്ളതും,	നദീനാം	നദികൾക്കെല്ലാം
നദീനാം	നദികൾക്കെല്ലാം	ഉത്തമാ,	ശ്രേഷ്ഠമായുള്ളതും
ഉത്തമാ,	ശ്രേഷ്ഠമായുള്ളതും	സംവൃതോദകാ	നിരന്തരമായ ജലപ്രവാഹത്താൽ കൂടിയതുമായ
കാഞ്ചനൈഃ	സ്വർണ്ണനിറമാർന്ന	മന്ദാകിനീ നദീ.	മന്ദാകിനിയെന്ന നദി ഉള്ളത്.
സൂര്യസങ്കാശൈഃ	സൂര്യസദൃശങ്ങളായ		
കുമുദൈഃ	ആമ്പൽപ്പൂക്കളാലും		
അന്യൈഃ	വിശേഷപ്പെട്ട		
സുഗന്ധിഭിഃ	സൌരഭ്യമാർന്ന		
ഉത്പലൈഃ ച	നീലോത്പലങ്ങളാലും		
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ		
കാഞ്ചനൈഃ	സ്വർണ്ണനിറമാർന്ന		

തത്ര ദേവാഃ സഗന്ധർവ്വാഃ സാപ്സരോരഗകിന്നരാഃ
വിഹാരശീലാഃ സതതം രമന്തേ സർവ്വദാശ്രിതാഃ. 43

"'വിഹാര- ശീലാഃ	"'വിഹരിച്ച് കാലം കഴിക്കുന്നവരായ	തത്ര	അവിടെ
ദേവാഃ	ദേവന്മാർ,	സർവ്വദാശ്രിതാഃ	എന്നും എത്തിച്ചേർന്ന്
സഗന്ധർവ്വാഃ	ഗന്ധർവ്വന്മാരോട് കൂടിയവരായും	സതതം	ഏതു സമയത്തിലും
സാപ്സരോരഗ- കിന്നരാഃ	അപ്സരസ്സുകൾ, ഉരഗങ്ങൾ, കിന്നരർ എന്നവരോടുകൂടിയവരായും	രമന്തേ.	ഉത്സാഹമായി കളിയാടുന്നു.

ന ഹി ക്ഷമം തവാനേന വൈരം ധനദ രക്ഷസാ
ജാനീഷേ ഹി യഥാഽനേന ലബ്ധഃ പരമകോ വരഃ. 44

"'അനേന	"'ഇവനാൽ	ധനദ!	കുബേര!
യഥാ	എപ്രകാരം	തവ	നിണക്ക്
പരമകഃ വരഃ	മഹത്തായ വരം	അനേന	ഈ
ലബ്ധഃ	നേടപ്പെട്ടു എന്നത്	രക്ഷസാ	രാക്ഷസനോടുകൂടി
ജാനീഷേ;	നി അറിയുന്നുണ്ടല്ലൊ;	വൈരം	വൈരമെന്നത്
ഹി,	അതിനാൽ,	ക്ഷമം ന ഹി'	ഉചിതമല്ല.'

ഏവമുക്തോ ഗൃഹീതാഽഽശു തദാചഃ പിതുർഗൌരവാത്
സദാരപുത്രഃ സാമാത്യഃ സവാഹനധനോ ഗതഃ. 45

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	സദാരപുത്രഃ	ഭാര്യാപുത്രാദികളോടുകൂടിയവനായും
ഉക്തഃ	ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടവനായ കുബേരൻ,	സാമാത്യഃ	മന്ത്രിമാരോടുകൂടിയവനായും
പിതൃ-ഗൌരവാത്	പിതാവെന്നുള്ള ഗൌരവത്താൽ	സവാഹനധനഃ	വാഹനങ്ങളോടും ധനങ്ങളോടുംകൂടിയവനായും
തദാചഃ	അഗസ്ത്യന്റെ ആജ്ഞയെ	അശു	ഉടനെ
ഗൃഹീതാ,	ശിരസാവഹിച്ച്,	ഗതഃ.	ചെന്നുചേന്നു.

പ്രഹസ്തോഽഥ ദശഗ്രീവം ഗത്വാ വചനമബ്രവീത്
പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ മഹാത്മാനം സഹാമാത്യം സഹാനുജം. 46

"അഥ,	"അപ്പോൾ,	സഹാമാത്യം	മന്ത്രിമാരൊന്നിച്ചുള്ള
പ്രഹസ്തഃ	പ്രഹസ്തൻ	മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവുമായ [വനും
പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ	ഏറ്റം സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായി	ദശഗ്രീവം	രാവണന്റെ അടുക്കൽ
സഹാനുജം	അനുജന്മാരോടുകൂടിയവനും	ഗത്വാ	ചെന്ന്
		വചനം	വിവരം
		അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അറിയിച്ചു.

ശൂന്യാ സാ നഗരീ ലങ്കാ ത്യക്തൈതാനാം ധനദോ ഗതഃ
പ്രവിശ്യ താം സഹാസ്മാഭിഃ സദ്ധർമ്മം പ്രതിപാലയ. 47

"'സാ	"'അ	ഗതഃ;	പുറത്തുപോയ്കളഞ്ഞു;
ലങ്കാ നഗരീ	ലങ്കാപുരം	താം	അതിൽ
ശൂന്യാ;	വിട്ടൊഴിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;	അസ്മാഭിഃ സഹ	ഞങ്ങളൊന്നിച്ച്
ധനദഃ	കുബേരൻ [നു;	പ്രവിശ്യ	ഉൾപ്പുക്ക്
ഏനാം	ഇതിനെ	സദ്ധർമ്മം	കുലധർമ്മത്തെ
ത്യക്തൈതാ	വെടിഞ്ഞ്	പ്രതിപാലയ.'	പരിപാലിച്ചാലും.'

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രഹസ്തേന മഹാബലഃ
വിവേശ നഗരീം ലങ്കാം ഭ്രാതൃഭിഃ സബലാനുഗൈഃ
ധനദേന പരിത്യക്താം സുവിഭക്തമഹാപഥാം. 48

"പ്രഹസ്തേന	"പ്രഹസ്തനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	അറിയിക്കപ്പെട്ട
മഹാബലഃ	മഹാബലശാലിയായ
ദശഗ്രീവഃ,	രാവണൻ,
ധനദേന	കുബേരനാൽ
പരിത്യക്താം	വിട്ടൊഴിക്കപ്പെട്ടതും
സുവിഭക്ത- മഹാപഥാം	നന്നായി വകുക്കപ്പെട്ട വിശാലമായ വീഥിക ളാൽത്തുമായ
ലങ്കാം നഗരീം	ലങ്കാപുരത്തിൽ
ഭ്രാതൃഭിഃ	സോദരന്മാരോടും
സബലാനുഗൈഃ	സൈന്യങ്ങളോടും പ രിവാരങ്ങളോടും കൂടി
വിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു.

സ ചാഭിഷിക്തഃ ക്ഷണദാചരൈസ്തദാ
നിവേശയാമാസ പുരീം ദശാനനഃ
നികാമപൂർണ്ണാ ച ബഭൂവ സാ പുരീ
നിശാചരൈർന്നീലബലാഹകോപമൈഃ. 49

"തദാ	"അപ്പോൾ
സഃ ദശാനനഃ,	ആ ദശമുഖൻ,
ക്ഷണദാചരൈഃ	രാക്ഷസരാൽ
അഭിഷിക്തഃ	രാജാവായി വാഴിക്ക പ്പെട്ടവനായി
പുരീം നിവേശ- യാമാസ;	ആ നഗരത്തിൽ സ്ഥി രമായി പാർത്തുവന്നു;
സാ പുരീ ച	ആ പുരവും
നീലബലാഹ- കോപമൈഃ	കരിമുകിലൊത്ത
നിശാചരൈഃ ച	നക്തഞ്ചരന്മാരാൽത ന്നെ
നികാമപൂർണ്ണാ ബഭൂവ.	ധാരാളം നിറയപ്പെട്ട തായി വിളങ്ങി.

ധനേശചരസ്തഥ പിതൃവാക്യഗൌരവാ-
ന്ന്യവേശയച്ഛശിവിമലേ ഗിരൌ പുരീം
സപ്രാകൃതൈർഭവനവരൈർവിഭൂഷിതാം
പുരന്ദരസ്യേവ തദാऽമരാവതീം. 50

"ധനേശചരഃ തു,	"കുബേരനാകട്ടെ,
അഥ,	അതിൽപിന്നെ,
പിതൃവാക്യ- ഗൌരവാത്	പിതൃവാക്യത്തിലുള്ള ബഹുമാനത്താൽ
തദാ	അപ്പോൾ
ശശിവിമലേ	പനിമതിപോലെ വെ ണ്മപൂണ്ടുള്ള
ഗിരൌ,	കൈലാസഗിരിയിൽ,
പുരന്ദരസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ
അമരാവതീം	അമരാവതി
ഇവ,	എന്നപോലെ,
സപ്രാകൃതൈഃ	നന്നായി അലങ്കരിക്ക പ്പെട്ട
ഭവനവരൈഃ	ശ്രേഷ്ഠഭവനങ്ങളാൽ
വിഭൂഷിതാം	രമ്യമായുള്ള
പുരീം	പുരത്തെ
ന്യവേശയത്.	നിർമ്മിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21183; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 489.

ദ്വാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പന്ത്രണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാവണാദിവിവാഹഃ=രാവണാദികളുടെ വിവാഹം]

രാക്ഷസേന്ദ്രോ5ഭിഷിക്തസ്തു ഭ്രാതൃഭ്യാം സഹിതസ്തദാ
തതഃ പ്രദാനം രാക്ഷസ്യാ ഭഗിന്യാഃ സമചിന്തയത്. 1

"തദാ	"ആ സമയം	ഭഗിന്യാഃ	അനുജത്തി ശൂർപ്പണഖ യുടെ
രാക്ഷഃസേന്ദ്രഃ	രാവണൻ		
അഭിഷിക്തഃ	പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ടവനായി,	പ്രദാനം	വിവാഹത്തെക്കുറിച്ച്
തു,	ഉടനെ,	ഭ്രാതൃഭ്യാം സഹിതഃ	ഇരുസഹോദരന്മാരോടുംകൂടിയവനായി,
തതഃ	അനന്തരം	സമചിന്തയത്.	വേണ്ടുംവണ്ണം ആലോചിച്ചു.
രാക്ഷസ്യാഃ	രാക്ഷസിയായ		

സ്വസാരം കാലകേയായ ദാനവേന്ദ്രായ രാക്ഷസീം
ദദൌ ശൂർപ്പണഖാം നാമ വിദ്യുജ്ജിഹ്വായ നാമതഃ. 2

"സ്വസാരം	"അനുജത്തിയും	കാലകേയായ	ദക്ഷപുത്രിയായ കാലകയുടെ പുത്രനും
നാമതഃ	പേരിനാൽ	ദാനവേന്ദ്രായ	ദാനവശ്രേഷ്ഠനുമായ
ശൂർപ്പണഖാം	ശൂർപ്പണഖ	വിദ്യുജ്ജിഹ്വായ	വിദ്യുജ്ജിഹ്വനായ്ക്കൊണ്ട്
നാമ	എന്നു പറയപ്പെട്ടുന്നവളുമായ	ദദൌ.	വിവാഹംചെയ്യുകൊടുത്തു.
രാക്ഷസീം,	രാക്ഷസിയെ,		

അഥ ദത്വാ സ്വസാരം സ മൃഗയാം പര്യടന്നൃപ. 3

"നൃപ!	"ചക്രവർത്തിമഹാ	ദത്വാ അഥ,	കൊടുത്തശേഷം,
സഃ,	അവൻ, [രാജാവേ!	മൃഗയാം പര്യടത്.	വേട്ടയ്ക്കായി വനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.
സ്വസാരം	അനുജത്തിയെ		

തത്രാപശ്യത് തതോ രാമ മയം നാമ ദിതേഃ സുതം. 4

"രാമ!	"ശ്രീരാഘവ!	ദിതേഃ സുതം	ദിതിപുത്രനായ
തത്ര	അവിടെ	മയം നാമ	മയനെന്നവനെ
തതഃ	അ സമയം	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

കന്യാസഹായം തം ദൃഷ്ട്വാ ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ
അപൃച്ഛത് കോ ഭവാനേകോ നിർമ്മാനുഷ്യമൃഗേ വനേ
അനയാ മൃഗശാബാക്ഷ്യാ കിമർത്ഥം സഹ തിഷ്ഠസി. 5

"നിശാചരഃ	"രാക്ഷസനായ	കന്യാസഹായം	ഒരു കന്യകയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവനായി
ദശഗ്രീവഃ,	ദശഗ്രീവൻ,	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
തം	അവനെ		

അപൃച്ഛത് ;	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു ;
'ഭവാൻ കഃ ?	'അങ്ങ് ആരാണ് ?
മൃഗശാഖാക്ഷ്യാ	ഇളമാൻ കണ്ണിയായ
അനയാ സഹ	ഇവളോടുകൂടി
ഏകഃ	ഏകനായി

നിർമ്മാനുഷ്യമൃഗേ	മനുഷ്യരാരുമില്ലാതെ മൃഗങ്ങൾ മാത്രമുള്ള
വനേ	വനത്തിൽ
കിമർത്ഥം	എന്താണ്
തിഷ്ഠസി ?	വർത്തിക്കുന്നത് ?

["നിർമ്മാനുഷ്യമൃഗേ" :—"മനുഷ്യരഹിതാഃ മൃഗാഃ യസ്മിൻ" വേട്ടയാടുന്നതിനായി ചെന്നിരിക്കുന്ന-കാട്ടിൽ മൃഗങ്ങളുണ്ടെന്നതന്നെ വിചാരിക്കേണ്ടതുകൊണ്ട് ഇപ്രകാരം വിശേഷിച്ചിരിക്കുന്നു. അഥവാ, "മൃഗ്യമാണേപി മനുഷ്യരഹിതേ" (എത്ര നോക്കിയാലും മനുഷ്യനെ കാണാത്തതായ) എന്നും പറയാം.]

മയസ്തഥാബ്രുവീദ്രാമ പൃച്ഛന്തം തം നിശാചരം
ശ്രൂയതാം സർവ്വമാഖ്യാസ്യേ യഥാവൃത്തമിദം മമ. 6

"രാമ !	"ശ്രീരാമ !
മയഃ	മയൻ
തു	ആ സമയം
പൃച്ഛന്തം	ചോദിക്കുന്നവനായ
തം	ആ
നിശാചരം	രാക്ഷസനോടായി
അഥ	ഇപ്രകാരം

അബ്രവീത് ;	മറുപടിയുരച്ചു ;
'മമ	'എന്റെ .
ഇദം	ഈ
യഥാവൃത്തം സർവ്വം	ചരിത്രമെല്ലാം നടന്ന പോലെതന്നെ
അഖ്യാസ്യേ ;	ഞാൻ പറയാം ;
ശ്രൂയതാം.	കേൾക്കപ്പെടട്ടെ.

ഹേമാ നാമാപ്സരാസ്ഥാത ശ്രുതപൂർവ്വാ യദി ത്വയാ
ദൈവതൈർമ്മമ സാ ദത്താ പൌലോമീവ ശതക്രതോഃ. 7

"'താത !	"'വത്സ !
ഹേമാ നാമ	ഹേമയെന്ന
അപ്സരാഃ	അപ്സരസ്ത്രീ
ത്വയാ	ഭവാനാൽ
ശ്രുതപൂർവ്വാ യദി ;	കേൾക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം ;
ശതക്രതോഃ	ഇന്ദ്രന്

പൌലോമീ	ഇന്ദ്രാണി
ഇവ,	എന്നപോലെ,
ദൈവതൈഃ	ദേവകളാൽ
മമ	എനിക്ക്
സാ	അവൾ
ദത്താ.	വിവാഹം ചെയ്യുതരപ്പെട്ട.

തസ്യാം സക്തമനാസ്ഥാത പഞ്ചവർഷശതാന്യഹം
സാ ച ദൈവതകാര്യേണ ത്രയോദശ സമാ ഗതാഃ. 8

"'താത !	"'താത !
പഞ്ചവർഷ-ശതാനി	അഞ്ഞൂറുസംവത്സരങ്ങൾ
അഹം	ഞാൻ
തസ്യാം	അവളിൽ
സക്തമനാഃ ;	ആസക്തചിത്തനായി വർത്തിച്ചു ;

സാ	അവൾ
ദൈവത-കാര്യേണ	ദേവന്മാരുടെ കാര്യത്തിൽപെട്ട്
ത്രയോദശ സമാഃ ച	പതിമൂന്നു സംവത്സരങ്ങൾ
ഗതാഃ.	കഴിഞ്ഞു.

വർഷം ചതുർദ്ദശം ചൈവ തതോ ഹേമമയം പുരം
വജ്രവൈഡൂര്യചിത്രം ച മായയാ നിർമ്മിതം മയാ. 9

"'തതഃ	"'അതിൽപിന്നെ	ഹേമമയം ഏവ	സമ്പൂർണ്ണമയമായ
ചതുർദ്ദശം	പതിന്നാലാമത്തെ	പുരം	ഒരു പുരം
വർഷം,	വത്സരത്തിൽ,	മയാ	എന്നാൽ
വജ്രവൈഡൂര്യ-ചിത്രം ച	വജ്രവൈഡൂര്യങ്ങളാലലങ്കരിക്കപ്പെട്ട	മായയാ ച	മായകൊണ്ട്
		നിർമ്മിതം.	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട.

തത്രാഹമവസം ദീനസ്തയാ ഹീനഃ സുദുഃഖിതഃ
തസ്മാത് പുരാദ്ദുഹിതരം ഗൃഹീത്വാ വനമാഗതഃ. 10

"'തയാ ഹീനഃ	"'അവളെക്കൂടാതെ	അവസം;	വസിച്ചുവന്നു;
അഹം	ഞാൻ	തസ്മാത്	ആ
സുദുഃഖിതഃ	ഏറ്റവും അത്തൽപ്പെട്ട ഒകൊണ്ട്	പുരാത്	പുരത്തിൽനിന്ന്
		ദുഹിതരം	പുത്രിയേയും
ദീനഃ	ദൈന്യതപൂണ്ടവനായി	ഗൃഹീത്വാ	കൂട്ടിക്കൊണ്ട്
തത്ര	അതിൽ	വനം ആഗതഃ.	വനത്തിലേക്ക് വന്നു.

ഇയം മമാത്മജാ രാജൻ തസ്യാഃ കുക്ഷൗ വിവർദ്ധിതാ
ഭർത്താരമനയാ സാർദ്ധമസ്യാഃ പ്രാപ്തോഽസ്മി മാർഗ്ഗിതും. 11

"'രാജൻ!	"'പ്രഭോ!	അനയാ സാർദ്ധം	ഇവളോടുംകൂടി
ഇയം	ഇവൾ	അസ്യാഃ	ഇവൾക്ക്
മമ	എന്റെ	ഭർത്താരം	ഒരു വരനെ
ആത്മജാ;	ഔരസപുത്രിയാണ്;	മാർഗ്ഗിതും	അന്വേഷിപ്പാൻവേണ്ടി
തസ്യാഃ	അവളുടെ,	പ്രാപ്തഃ	പുറത്തിറങ്ങിയവനായി
കുക്ഷൗ	വയറ്റിൽ	അസ്മി.	ഇവിടെയിരിക്കയാണ്.
വിവർദ്ധിതാ;	പോററപ്പെട്ടവൾ;		

കന്യാപിതൃതപം ദുഃഖം ഹി സർവ്വേഷാം മാനകാംക്ഷിണാം
കന്യാ ഹി ദ്വേ കുലേ നിത്യം സംശയേ സ്ഥാപ്യ തിഷ്ഠതി. 12

"'മാനകാംക്ഷിണാം	"'മാനത്തെ കൊതിക്കുന്നവരായ	കന്യാ	ഒരു കന്യക
സർവ്വേഷാം,	എല്ലാവർക്കും,	ദ്വേ കുലേ	രണ്ടുവംശങ്ങളെ
കന്യാപിതൃതപം	കന്യകയുള്ള പിതാവായിരിക്കുക എന്ന അവസ്ഥ	നിത്യം	എപ്പോഴും
		സംശയേ	വിചാരത്തിൽ
ദുഃഖം ഹി;	ദുഃഖകരംതന്നെ;	സ്ഥാപ്യ	അകപ്പെടുത്തിയാണ്
ഹി	എന്തെന്നാൽ	തിഷ്ഠതി.	വർത്തിക്കുന്നത്.

ദ്വൗ സുതൗ ഹി മമ തപസ്യാം ഭാര്യായാം സംബഭൂവതുഃ
മായാവീ പ്രഥമസ്താത ദുന്ദുഭിസ്തദനന്തരഃ. 13

"താത!	"വത്സ!	സംബുദ്ധവതഃ;	ജനിച്ചിട്ടുണ്ട്;
അസ്യാം	ഈ	പ്രഥമഃ	മൂത്തവൻ
ഭാര്യായാം തു	ഭാര്യയിൽ തന്നെ	മായാവീ,	മായാവിയെന്നവനും,
മമ ഹി	എനിക്ക് ഇവളെക്കൂ	തദനന്തരഃ	അടുത്തവൻ
ദ്വൗ	രണ്ടു [ടാതെ	ദുന്ദുഭിഃ.	ദുന്ദുഭിയെന്നവനുമാ
സുതൗ	പുത്രന്മാരും		കുന്നു.

ഏവം തേ സർവ്വമാഖ്യാതം യഥാതത്വേന പൃച്ഛതഃ
തവാമിദാനീം കഥം താത ജ്ഞാനിയാം കോ ഭവാനിതി. 14

"'താത!	"'താത!	ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ
പൃച്ഛതഃ	ചോദിക്കുന്ന	തവാം	ഭവാനെ
തേ,	ഭവാനോടായി,	കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
യഥാതത്വേന	നടന്നപോലെ തന്നെ	ജ്ഞാനിയാം?	ഞാൻ അറിഞ്ഞു കൊ
സർവ്വം	എല്ലാം	ഇതി	ആകയാൽ[ള്ളുണ്ടത്?
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഭവാൻ	അങ്ങ്
ആഖ്യാതം;	പറയപ്പെട്ട;	കഃ?'	ആരെന്നുരചെയ്താലും.'

ഏവമുക്തം തു തദ്രക്ഷോ വിനീതമിദമബ്രവീത്
അഹം പൌലസ്ത്യതനയോ ദശഗ്രീവശ്ച നാമതഃ
മുനേർവിശ്രവസോ യസ്യ തൃതീയോ ബ്രഹ്മണോऽഭവത്. 15

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	യഃ അഭവത് തു	യാതൊരുവൻ ഉളവാ
വിനീതം	വിനയപുരസ്സരം		യോ
ഉക്തൽ,	ഉരചെയ്തവനായ അവ	അഹം	അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ
	നോടായി,	പൌലസ്ത്യ-	പുലസ്ത്യമഹർഷിയുടെ
തത് രക്ഷഃ	ആ രാക്ഷസൻ	തനയഃ;	പൌത്രനാകുന്നു;
ഇദം	ഇങ്ങിനെ	ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ എന്നു
അബ്രവീത്;	മറുപടിയുരചെയ്തു;	നാമതഃ;	പറയപ്പെടുന്നവൻ;
വിശ്രവസഃ	'വിശ്രവസ്സിന്റെ	ബ്രഹ്മണഃ ച	ബ്രഹ്മദേവന്റെ
മുനേഃ	മഹർഷിക്ക്	തൃതീയഃ.'	പ്രപൌത്രനായവൻ.'

ഏവമുക്തസ്തദാ രാമ രാക്ഷസേന്ദ്രേണ ദാനവഃ
മഹർഷേസ്തനയം ജ്ഞാത്വാ മയോ ഹർഷമുപാഗതഃ
ദാതും ദുഹിതരം തസ്മൈ രോചയാമാസ തത്ര വൈ. 16

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	ജ്ഞാത്വാ,	അറിഞ്ഞ്,
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ	രാക്ഷസേന്ദ്രനാൽ	ഹർഷം	സന്തുഷ്ടി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഉപാഗതഃ,	പൂണ്ടവനായി,
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	തത്ര വൈ	അവിടെ വെച്ചുതന്നെ
മയഃ	മയനെന്ന	തദാ	ആ സമയം
ദാനവഃ,	അസുരൻ,	ദുഹിതരം	പുത്രിയെ
മഹർഷേഃ	വിശ്രവസ്സ് മഹർഷി	തസ്മൈ	അവന്നായ്ക്കൊണ്ട്
	യുടെ	ദാതും	വിവാഹം ചെയ്കൊടു
തനയം	പുത്രനാണെന്ന്	രോചയാമാസ.	ഇഷ്ടപ്പെട്ട. [പ്പാൻ

കരേണ തു കരം തസ്യാ ഗ്രാഹയിത്വാ മയസ്തദാ
പ്രഹസൻ പ്രാഹ ദൈത്യേന്ദ്രോ രാക്ഷസേന്ദ്രമിദം വചഃ. 17

"ദൈത്യേന്ദ്രഃ	"ദൈത്യേന്ദ്രനായ
മയഃ,	മയൻ,
പ്രഹസൻ	പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്
തദാ	അപ്പോൾ
തസ്യാഃ	അവളുടെ
കരം	കരത്തെ
കരേണ	കൈകൊണ്ട്
ഗ്രാഹയിത്വാ,	പിടിപ്പിച്ച്,
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസേന്ദ്രനോടായി
തു	അതിനെക്കുറിച്ച്
ഇദം	ഇപ്രകാരം
വചഃ പ്രാഹ.	ഉരചെയ്തു.

ഇയം മമാത്മജാ രാജൻ ഹേമയാഽപ്സരസാ ധൃതാ
കന്യാ മന്ദോദരീ നാമ പത്ന്യർത്ഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം. 18

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!
ഇയം	ഈ
കന്യാ	കന്യക
മമ	എന്റെ
ആത്മജാ;	ഔരസപുത്രിയാകുന്നു;
ഹേമയാ	ഹേമയെന്ന
അപ്സരസാ	അപ്സരസ്സിനാൽ
ധൃതാ;	പോററപ്പെട്ടവൾ;
മന്ദോദരീ നാമ	മന്ദോദരി എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്നവൾ
പത്ന്യർത്ഥം	ധർമ്മപത്നിയായി
പ്രതിഗൃഹ്യതാം.'	പരിഗ്രഹിക്കപ്പെടട്ടെ.'

ബാഢമിത്യേവ തം രാമ ദശഗ്രീവോഽഭ്യഭാഷത
പ്രജ്വാല്യ തത്ര വൈവാഗ്നിമകരോത് പാണിസംഗ്രഹം. 19

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ദശഗ്രീവഃ,	ദശഗ്രീവൻ,
തം	അവനോടായി
'ബാഢം'	'അങ്ങിനെയാവട്ടെ,'
ഇതി	എന്ന്
അഭ്യഭാഷത;	മറുപടിയുരചെയ്തു;
തത്ര ച	അപ്പോൾതന്നെ
അഗ്നിം ഏവ	അഗ്നിയെയും
പ്രജ്വാല്യ	ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ച്
പാണിസംഗ്രഹം ഏവ	പാണിഗ്രഹണച്ചടങ്ങിനെയും
അകരോത്.	നിർവ്വഹിച്ചു.

സ ഹി തസ്യ മയോ രാമ ശാപാഭിജ്ഞസ്തപോധനാത്
വിദിത്വാ തേന സാ ദത്താ തസ്യ വൈതാമഹം കുലം. 20

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
സഃ മയഃ	ആ മയൻ,
തസ്യ	അവന്ന്
തപോധനാത്	തപോരാശിയായ വിശ്രവസ്സിങ്കൽനിന്ന്
ശാപാഭിജ്ഞഃ ഹി;	മാരണപ്രകൃതിയായ് ത്തീരുമെന്ന ശാപത്തെക്കുറിച്ച് അറിഞ്ഞവൻ തന്നെയായിരുന്നു;
തസ്യ	അവന്റെ
വൈതാമഹം	മുത്തശ്ശനായ ബ്രഹ്മദേവന്റെ
കുലം	കുലമാഹാത്മ്യത്തെ
വിദിത്വാ	ഓർത്ത്
സാ	അവൾ
തേന	അവനാൽ
ദത്താ.	വിവാഹംചെയ്തു കൊടുക്കപ്പെട്ടു.

[രാവണൻ മാരണപ്രകൃതിയാകയാൽ മന്ദോദരിയെ കണ്ട് ഒരിക്കലല്ലെങ്കിൽ മറെറാരിക്കൽ ഇവൻ അപഹരിക്കതന്നെ ചെയ്യും എന്ന് ഓർത്തു പതിവ്രതയായ അവളെ ഭാര്യയായി നൽകി എന്നു സാരം. (സത്യധർമ്മതീർത്ഥീയം.)]

അമോഘാം തസ്യ ശക്തിം ച പ്രദദൌ പരമാദ്ഭുതാം
പരേണ തപസാ ലബ്ധാം ജഘ്നിവാൻ ലക്ഷ്മണം യയാ. 21

"പരേണ	"ഉഗ്രമായ	തസ്യ	അവന്നായി
തപസാ	തപസ്സിനാൽ	പ്രദദൌ;	നൽകി;
ലബ്ധാം	ലഭിക്കപ്പെട്ടതും	യയാ ച	യാതൊരു അതിനാൽ തന്നെയാണ്
അമോഘാം	നിഷ്ഫലമാകാത്തതും		
പരമാദ്ഭുതാം	അത്യദ്ഭുതകരവുമായ	ലക്ഷ്മണം }	ലക്ഷ്മണനെ മോഹാല
ശക്തിം	ഒരു വേലിനെ	ജഘ്നിവാൻ. }	സ്യപ്പെടുത്തിയത്.

ഏവം സംകീർത്തദാരോ വൈ ലങ്കായാ ഈശ്വരഃ പ്രഭുഃ
ഗത്വാ തു നഗരീം ഭാര്യേ ഭ്രാതൃഭ്യാം സമുപാഹരത്. 22

"ലങ്കായാഃ	"ലങ്കയ്ക്ക്	നഗരീം	നഗരത്തിൽ
പ്രഭുഃ	അധിപതിയായ	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
ഈശ്വരഃ,	രാജാവ്,	തു	ആ സമയം
ഏവം }	ഇപ്രകാരം ഭാര്യയെ	ഭ്രാതൃഭ്യാം വൈ	സഹോദരന്മാർ ഇരുവ
സംകീർത്തദാരഃ, }	സംകരിച്ച് കൂടെ	ഭാര്യേ	രണ്ടു പത്നിമാരെ [ക്കും
	ക്കൊണ്ടുപോകുന്നവ	സമുപാഹരത്.	അന്വേഷിച്ചു കൊണ്ടു
	നായി		വന്നു.

വൈരോചനസ്യ ദൌഹിത്രീം വജ്രജ്വാലേതി നാമതഃ
താം ഭാര്യാം കുംഭകർണ്ണസ്യ രാവണഃ സമകല്പയത്. 23

"രാവണഃ	"രാവണൻ	ഭാര്യാം	ഭാര്യയായി
വൈരോചനസ്യ	വൈരോചനന്റെ	സമകല്പയത്;	നൽകി;
താം	ആ	വജ്രജ്വാലാ	വജ്രജ്വാല
ദൌഹിത്രീം	പുത്രിയുടെ പുത്രിയെ	ഇതി	എന്ന്
കുംഭകർണ്ണസ്യ	കുംഭകർണ്ണന്	നാമതഃ.	അവൾക്ക് പേർ.

ഗന്ധർവ്വരാജസ്യ സുതാം ശൈലൂഷസ്യ മഹാത്മനഃ
സരമാം നാമ ധർമ്മജ്ഞാം ലേഭേ ഭാര്യാം വിഭീഷണഃ. 24

"വിഭീഷണഃ	"വിഭീഷണൻ	സുതാം	പുത്രിയും
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	ധർമ്മജ്ഞാം	ധർമ്മിഷ്ഠയുമായ
ശൈലൂഷസ്യ	ശൈലൂഷനെന്ന	സരമാം നാമ	സരമയെന്നവളെ
ഗന്ധർവ്വരാജസ്യ	ഗന്ധർവ്വരാജന്റെ	ഭാര്യാം ലേഭേ.	ഭാര്യയായി പ്രാപിച്ചു.

തീരേ തു സരസോ വൈ തു സംജജ്ഞേ മാനസസ്യ ഹി
സരസ്തദാ മാനസം തു വവൃധേ ജലദാഗമേ. 25

"മാനസസ്യ }	"മാനസസരസ്സിന്റെ	തദാ തു	അതേകാലത്തിൽ
സരസഃ }		മാനസം സരഃ തു	മാനസസരസ്സും
തീരേ തു	തീരത്തിൽതന്നെ	ജലദാഗമേ	മഴക്കാലത്തിൽ
സംജജ്ഞേ	അവർ ജനിച്ചു [ണു;	വവൃധേ.	കരകവിഞ്ഞൊഴുകി.
ഹി വൈ;	എന്നതു പ്രസിദ്ധമാ		

മാത്രാ തു തസ്യാഃ കന്യായാഃ സ്നേഹേനാക്രന്ദിതം വചഃ
സരോ മാ വദ്ധ്യസേത്യേതി തതഃ സാ സരമാഽഭവത്. 26

"തസ്യാഃ	"ആ	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
കന്യായാഃ	കന്യകയുടെ	വചഃ	ഉറക്കെ പ്രാർത്ഥിക്ക
മാത്രാ	മാതാവിനാൽ	ആക്രന്ദിതം;	പ്പെട്ട;
സ്നേഹേന	കൂട്ടിയിലുള്ള വാത്സ	തതഃ	അതിനാൽ
തു	ആ സമയം [ല്യംമൂലം	സാ	ആ കന്യക
'സരഃ	'സരസ്സേ!	സരമാ	'സരമ'യെന്ന പേരോട്
മാ വദ്ധ്യസേ	കരകവിഞ്ഞൊഴുകാ		കൂടിയവളായി
	തിരുന്നാലും'	അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

ഏവം തേ കൃതദാരാ വൈ രേമിരേ തത്ര രാക്ഷസാഃ
സ്വാം സ്വാം ഭാര്യാമുപാഗമ്യ ഗന്ധർവ്വാ ഇവ നന്ദനേ. 27

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	ഗന്ധർവ്വാഃ	ഗന്ധർവ്വന്മാർ
കൃതദാരാഃ	വിവാഹിതരായ	നന്ദനേ	നന്ദനോദ്യാനത്തിൽ
തേ	ആ	ഇവ,	എന്നപോലെ,
രാക്ഷസാഃ വൈ	രാക്ഷസരും	തത്ര	അവിടെ
സ്വാം സ്വാം	അവനവന്റെ	രേമിരേ.	സന്തോഷിച്ചു വസിച്ചു
ഭാര്യാം ഉപാഗമ്യ	പത്നിയെ ലഭിച്ചു്,		വന്നു.

തതോ മന്ദോദരീ പുത്രം മേഘനാദമജീജനത്
സ ഏഷ ഇന്ദ്രജിന്നാമ യുഷ്മാഭിരഭിധീയതേ. 28

"മന്ദോദരീ	"മന്ദോദരി	ഏഷഃ സഃ	ഈ അവൻതന്നെയാ
തതഃ	ഇവങ്കൽനിന്ന്		ണ്
മേഘനാദം	മേഘനാദൻ എന്ന	ഇന്ദ്രജിത് നാമ	ഇന്ദ്രജിത്ത് എന്ന്
പുത്രം	പുത്രനെ	യുഷ്മാഭിഃ	നിങ്ങളാൽ
അജീജനത്;	പ്രസവിച്ചു;	അഭിധീയതേ.	പറയപ്പെടുന്നത്.

ജാതമാത്രേണ ഹി പുരാ തേന രാവണസൂനുനാ
രുദതാ സുമഹാൻ മുക്തോ നാദോ ജലധരോപമഃ. 29

"പുരാ	"പണ്ട്,	രാവണസൂനുനാ,	രാവണസൂനുവിനാൽ,
ജാതമാത്രേണ ഹി	ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ	ജലധരോപമഃ	മേഘംപോലെ
രുദതാ തു	കരയുന്ന	സുമഹാൻ	വമ്പിച്ച
തേന	ആ	നാദഃ മുക്തഃ.	ശബ്ദം മുഴക്കപ്പെട്ട.

ജഡീകൃതാ ച സാ ലങ്കാ തസ്യ നാദേന രാഘവ
പിതാ തസ്യാകരോന്നാമ മേഘനാദ ഇതി സ്വയം. 30

"രാഘവ!	'ശ്രീരാഘവ!	തസ്യ	അവന്റെ
തസ്യ	അവന്റെ	പിതാ,	പിതാവ്,
നാദേന	ശബ്ദത്താൽ	സഭയം	സഭയമായി,
സാ ലങ്കാ	ആ ലങ്കാനഗരം	മേഘനാദഃ	മേഘനാദൻ
ജഡീകൃതാ;	സ്തംഭിച്ചുപോയി;	ഇതി	എന്ന്
ച	അക്കാരണത്താൽ	നാമ അകരോത്.	പേർ വിളിച്ചു.

സോഽവദ്ധ്യത തദാ രാമ രാവണാന്തഃപുരേ ശുഭേ
രക്ഷ്യമാണോ വരസ്ത്രീഭിശ് ചരന്തഃ കാഷ്ഠൈരിവാനലഃ. 31

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	വരസ്ത്രീഭിഃ	ഉത്തമസ്ത്രീകളാൽ
തദാ	അപ്പോൾ	ചരന്തഃ	ദൃഷ്ടിദോഷം തട്ടാതെ
സഃ	അവൻ	രക്ഷ്യമാണഃ,	വളത്തപ്പെടുന്നവനാ
ശുഭേ	മനോഹരമായ	കാഷ്ഠൈഃ	[യി, വിറകുകളാൽ
രാവണാന്തഃപുരേ	രാവണന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ	അനലഃ ഇവ,	അഗ്നി എന്നപോലെ,
		അവർദ്ധത.	വളർന്നുവന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പന്ത്രണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21214; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 490

ത്രയോദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[ധനദഭ്രാതൃഹനനം = കുബേരന്റെ സഹോദരനെ കൊന്നത്.]

അഥ ലോകേശ്വരോത് സൃഷ്ടാ തത്ര കാലേന കേനചിത്
നിദ്രാ സമഭവത്തീവ്രാ കുംഭകർണ്ണസ്യ രൂപിണീ. 1

"അഥ	"ഇപ്രകാരം	തീവ്രാ നിദ്രാ,	തീവ്രമായ നിദ്ര,
കേനചിത് കാലേന	കുറെനാൾ ചെന്നാറെ	രൂപിണീ	അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങ
ലോകേശ്വരോത്സൃഷ്ടാ	ബ്രഹ്മദേവനാൽ ശാപമായി നൽകപ്പെട്ട	തത്ര	ആ [ളോടുകൂടിയതായി
		കുംഭകർണ്ണസ്യ	കുംഭകർണ്ണന്
		സമഭവത്.	ഉണ്ടായി.

തതോ ഭ്രാതരമാസീനം കുംഭകർണ്ണോഽബ്രവീദ്വചഃ
നിദ്രാ മാം ബാധതേ രാജൻ കാരയസ്വ മമാലയം 2

"കുംഭകർണ്ണഃ,	"കുംഭകർണ്ണൻ,	'രാജൻ!	'രാജാവേ!
തതഃ,	അതിനാൽ,	നിദ്രാ	ഉറക്കം
ആസീനം	അടുത്തിരുന്നുകൊണ്ടിരുന്ന	മാം	എന്നെ
		ബാധതേ;	ബാധിക്കുന്നു;
ഭ്രാതരം	ജ്യേഷ്ഠനോടായി	മമ	എനിക്ക്
വചഃ അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു;	ആലയം	ഒരു നിദ്രാലയം
		കാരയസ്വ.'	ഉണ്ടാക്കിച്ചുതന്നാലും.'

വിനിയുക്താസ്തതോ രാജ്ഞാ ശില്പിനോ വിശ്വകർമ്മവത്
അകൃഷ്ടൻ കുംഭകർണ്ണസ്യ കൈലാസസമമാലയം. 3

"തതഃ,	"അപ്പോൾ,	കൈലാസസമം	കൈലാസസദൃശമായ
രാജ്ഞാ	രാജാവിനാൽ	ആലയം	ഒരു വാസതിയെ,
വിനിയുക്താഃ	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവ	വിശ്വ- കർമ്മവത്,	വിശ്വകർമ്മാവുണ്ടാക്കി യാലെന്നപോലെ,
ശില്പിനഃ,	തച്ചന്മാർ, [രായ		
കുംഭകർണ്ണസ്യ,	കുംഭകർണ്ണനായ്ക്കൊണ്ട്,	അകൃഷ്ടൻ.	നിർമ്മിച്ചു.

വിസ്തീർണ്ണം യോജനം ശുഭ്രം തതോ ദ്വിഗുണമായതം
ദർശനീയം നിരാബാധം കുംഭകർണ്ണസ്യ ചക്രിരേ. 4

"കുംഭകർണ്ണസ്യ,	"കുംഭകർണ്ണനു്,	വിസ്തീർണ്ണം	വിസ്താരമുള്ളതായും
നിരാബാധം	നിശ്ശബ്ദമായുള്ളതായും	തതഃ	അതിലും
ദർശനീയം	നേത്രാനന്ദകരമായും	ദ്വിഗുണം	ഇരട്ടി
ശുഭ്രം	പ്രകാശിക്കുന്നതായും	ആയതം	നീളമുള്ളതായും
യോജനം	ഒരു യോജന	ചക്രിരേ.	നിർമ്മിച്ചു.

സ്ഫാടികൈഃ കാഞ്ചനൈശ്ചിത്രൈഃ സ്തംഭൈഃ സർവ്വത്ര ശോഭിതം
വൈഡൂര്യകൃതസോപാനം കിങ്കിണീജാലകം തഥാ. 5
ദാന്തതോരണവിന്യസ്തം വജ്രസ്ഫാടികവേദികം
മനോഹരം സർവ്വസുഖം കാരയാമാസ രാക്ഷസഃ
സർവ്വത്ര സുഖദം നിത്യം മേരോഃ പുണ്യാം ഗുഹാമിവ. 6

"രാക്ഷസഃ,	"രാക്ഷസൻ,	ദാന്തതോരണ- വിന്യസ്തം	ദന്തത്താൽ നിർമ്മിക്ക പ്പെട്ട കമാനവാതിലു കളാൻതായും
കാഞ്ചനൈഃ	സ്വർണ്ണമയങ്ങളും		
സ്ഫാടികൈഃ	സ്ഫടികനിർമ്മിതങ്ങളും		
ചിത്രൈഃ	പ്രതിമകളും. കൊത്ത പ്പെട്ടവയുമായ	വജ്രസ്ഫടിക- വേദികം	വൈരക്കല്ലുകളാലുള്ള തിണ്ണകളോടു കൂടിയ
സ്തംഭൈഃ	തൂണുകളാൽ	നിത്യം	എപ്പോഴും [തായും
സർവ്വത്ര	എങ്ങും	സർവ്വത്ര	എങ്ങും
ശോഭിതം,	അഴകാൻ വിലസുന്ന തായും,	സുഖദം,	സുഖത്തെ നൽകുന്നതാ
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	മനോഹരം,	മനോഹരമായും, [യും,
വൈഡൂര്യ- കൃത- സോപാനം	വൈഡൂര്യനിർമ്മിതമായ കോണിപ്പടികളാൻ തായും	സർവ്വസുഖം,	സർവ്വസുഖങ്ങളോടുകൂടി യതായും,
		മേരോഃ	മേരുപർവ്വതത്തിലുള്ള
കിങ്കിണീ- ജാലകം	കിങ്കിണികളാൻ ജന ലുകളോടുകൂടിയതായും	പുണ്യാം ഗുഹാം ഇവ	രമ്യമായ ഗുഹയെപ്പോ ലെയിരിക്കുന്നതായും
		കാരയാമാസ.	പണിചെയ്യിച്ചു.

തത്ര നിദ്രാസമാവിഷ്ടഃ കുംഭകർണ്ണോ മഹാബലഃ
ബഹ്വന്യബ്ദസഹസ്രാണി ശയാനോ ന പ്രബുദ്ധ്യതേ. 7

"തത്ര,	"ആ വേനത്തിൽ,
നിദ്രാസമാവിഷ്ടഃ	നിദ്രയാലാക്രമിക്കപ്പെട്ടവനായി
ശയാനഃ,	ശയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനും
മഹാബലഃ	മഹാബലശാലിയുമായ
കുംഭകർണ്ണഃ	കുംഭകർണ്ണൻ
ബഹ്വന്യബ്ദ സഹസ്രാണി	അനേകായിരം ആണ്ടുകാലം
ന പ്രബുദ്ധ്യതേ.	ഉണരാതിരുന്നു.

നിദ്രാഭിഭൂതേ തു തദാ കുംഭകർണ്ണേ ദശാനനഃ
ദേവർഷിയക്ഷഗന്ധർവ്വാൻ സംജഘ്നേ ഹി നിരങ്കുശഃ. 8

"തദാ	അപ്പോൾ
കുംഭകർണ്ണേ	കുംഭകർണ്ണൻ
നിദ്രാഭിഭൂതേ തു,	ഗാഢനിദ്രയിലാണ്ടിരിക്കെ,
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,
നിരങ്കുശഃ	തോന്നിയപോലെയെല്ലാം
ദേവർഷിയക്ഷഗന്ധർവ്വാൻ ഹി	ദേവകൾളെയും, ഋഷിമാരേയും, യക്ഷന്മാരേയും, ഗന്ധർവ്വന്മാരേയും
സംജഘ്നേ.	ദ്രോഹിച്ചു.

ഉദ്യാനാനി ച ചിത്രാണി നന്ദനാദീനി യാനി ച
താനി ഗത്വാ സുസംക്രുദ്ധോ ഭിനത്തി സ്മ ദശാനനഃ. 9

"സുസംക്രുദ്ധഃ	"അതിനിഷ്ഠുരനായ
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,
നന്ദനാദീനി ച	നന്ദനം മുതലായ
ചിത്രാണി	രമ്യങ്ങളായ
ഉദ്യാനാനി ച	ഉദ്യാനങ്ങളും
യാനി	ഏവയൊ
താനി ഗത്വാ	അവയിൽ ചെന്ന്
ഭിനത്തി സ്മ.	അവയെ തകർത്തു.

നദീം ഗജ ഇവ ക്രീഡൻ വൃക്ഷാൻ വായുരിവ ക്ഷിപൻ
നഗാൻ വജ്ര ഇവോത്സൃഷ്ടോ വിധ്വംസയതി രാക്ഷസഃ. 10

"രാക്ഷസഃ,	"അരക്കൻ,
ഗജഃ	ആന
നദീം	നദിയിൽ
ക്രീഡൻ ഇവ,	ക്രീഡിക്കുന്നപോലെ
വായുഃ	കൊടുങ്കാറ്റ് [യും,
വൃക്ഷാൻ	വൃക്ഷങ്ങളെ
ക്ഷിപൻ ഇവ,	വീഴ്ത്തുന്നതുപോലെയും,
വജ്രഃ	വജ്രായുധം
നഗാൻ	പർവ്വതങ്ങളെ
ഉത്സൃഷ്ടഃ ഇവ	പൊടിപെടുത്തുന്നതു പോലെയും
വിധ്വംസയതി.	നശിപ്പിക്കയായി.

തഥാവൃത്തം തു വിജ്ഞായ ദശഗ്രീവം ധനേശ്വരഃ
കുലാനുരൂപം ധർമ്മജ്ഞോ വൃത്തം സംസ്മൃത്യ ചാത്മനഃ. 11
സൌഭ്രാത്രദർശനാർത്ഥം തു ദൂതം വൈശ്രവണസ്തദാ
ലങ്കാം സംപ്രേഷയാമാസ ദശഗ്രീവസ്യ വൈ ഹിതം. 12

"ധർമ്മജ്ഞഃ	"ധർമ്മജ്ഞനും
വൈശ്രവണഃ	വിശ്രവസ്സിന്റെ പുത്ര
ധനേശ്വരഃ,	കുബേരൻ, [നുമായ
തദാ	അപ്പോൾ
തു,	ആ സംഗതിയിൽ,
ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനെ
തഥാവൃത്തം	അപ്രകാരമുള്ള നടവടി
വിജ്ഞായ,	കണ്ട്, [ക്കാരനായി
ആത്മനഃ	തന്റെ
കുലാനുരൂപം	വംശത്തിന്ന് യോജി ച്ചതായ
വൃത്തം ച	സദ്വൃത്തിയേയും
സംസ്മൃത്യ	ഓത്ത്
ദശഗ്രീവസ്യ	ദശഗ്രീവന്റെ
ഹിതം വൈ	നന്മയ്ക്കായും
സൌഭ്രാത്ര-ദർശനാർത്ഥം തു	സഹോദരഭാവത്തെ കാണിപ്പാനായും
ലങ്കാം	ലങ്കയിലേക്ക്
ദൂതം	ഒരു ദൂതനെ
സംപ്രേഷയാമാസ.	പറഞ്ഞയച്ചു.

സ ഗത്വാ നഗരീം ലങ്കാമാസസാദ വിഭീഷണം
മാനിതസ്തേന ധർമ്മേണ പൃഷ്ടശ്ചാഗമനം പ്രതി. 13

"സഃ	"ആ ദൂതൻ
ലങ്കാം നഗരീം	ലങ്കാപുരത്തിൽ
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
വിഭീഷണം	വിഭീഷണനെ
ആസസാദ;	ആദ്യം കണ്ടു;
തേന	ആ വിഭീഷണനാൽ
ധർമ്മേണ മാനിതഃ,	വിധിപോലെ സമ്മാനിക്കപ്പെട്ടവ നായി,
ച	അതിൽപിനെ
ആഗമനം പ്രതി	വന്ന കാര്യത്തെക്കുറി
പൃഷ്ടഃ.	ചോദിക്കപ്പെട്ട. [ച്ച്

പൃഷ്ട്വാ ച കുശലം രാജ്ഞോ ജ്ഞാതീനാം ച വിഭീഷണഃ
സഭായാം ദർശയാമാസ തമാസീനം ദശാനനം. 14

"വിഭീഷണഃ,	"വിഭീഷണൻ,
രാജ്ഞഃ	അരചന്റെ
ജ്ഞാതീനാം ച	ജ്ഞാതികളുടെ
കുശലം	ക്ഷേമത്തെക്കുറിച്ച്
പൃഷ്ട്വാ ച,	അന്വേഷിച്ച ശേഷം,
സഭായാം	സഭയിൽ
ആസീനം	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന
ദശാനനം	ദശവക്ത്രനെ
തം	ആ ദൂതന്ന്
ദർശയാമാസ.	കാണിച്ചുകൊടുത്തു.

സ ദൃഷ്ട്വാ തത്ര രാജാനം ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ
ജയേതി വാചാ സംപൂജ്യ തൂഷ്ണീം സമഭവത്തദാ. 15

"സഃ	"അവൻ,
തത്ര	അവിടെ
തദാ,	ആ സമയം,
സ്വതേജസാ	സ്വതേജസ്സിനാൽ
ദീപ്യമാനം	ജാജ്വല്യമാനനായ
രാജാനം	രാജാവിനെ
ദൃഷ്ട്വാ,	നോക്കി,
'ജയ'	'വിജയിച്ചാലും,'
ഇതി	എന്ന്
വാചാ സംപൂജ്യ	സ്തോത്രത്താൽ പുകഴ്ത്തി യ ശേഷം,
തൂഷ്ണീം സമഭവത്.	ഒന്നും മിണ്ടാതിരുന്നു.

തം തത്രോത്തമപയ്യങ്കേ വരാസ്തരണശോഭിതേ
ഉപവിഷ്ടം ദശഗ്രീവം ദൂതോ വാക്യമഥാബ്രവീത്. 16

"അഥ	"അതിൽ പിന്നെ
ദൂതഃ,	ദൂതൻ,
തത്ര	അവിടെ
വരാസ്തരണ-ശോഭിതേ	വിശേഷപ്പെട്ട മേൽ വിരിപ്പുകളാൽ അഴകാന്നു വിലസുന്ന
ഉത്തമപയ്യങ്കേ	ഉയന്ന പയ്യങ്കത്തിൽ
ഉപവിഷ്ടം	ഇരുന്നിരുന്ന
തം	ആ
ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനോടായി
വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉണത്തിച്ചു.

രാജൻ വദാമി തേ സഖ്യം ഭ്രാതാ തവ യദബ്രവീത്
ഉഭയോഃ സദൃശം വീര വൃത്തസ്യ ച കുലസ്യ ച. 17

"രാജൻ!	"രാജാവേ!
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ഭ്രാതാ,	ജ്യേഷ്ഠൻ,
തേ,	നിന്തിരുവടിയോടായി,
യത്	യാതൊന്നിനെ
അബ്രവീത്,	അരുളിച്ചെയ്തുവോ,
സഖ്യം	അതെല്ലാറിനേയും
വദാമി;	ഞാൻ ഉണത്തിക്കുന്നുണ്ട്;
'വീര!	'വീര!
വൃത്തസ്യ ച	സദാചാരത്തിനും
കുലസ്യ ച	കുലമഹിമയ്ക്കും
ഉഭയോഃ	രണ്ടിനും
സദൃശം.	അനുയോജിച്ചപോലെ വത്തിക്കേണ്ടതാണ്:

സാധു പയ്യാപ്തമേതാവത് കൃതശ്ചാരിത്രസംഗ്രഹഃ
സാധുധർമ്മേ വ്യവസ്ഥാനം ക്രിയതാം യദി ശക്യതേ 18

"'പയ്യാപ്തം	"'ഇഷ്ടംപോലെ
ഏതാവത്	ഇതേവരെ
കൃതഃ	ചെയ്തതായ
ചാരിത്ര-സംഗ്രഹഃ	നടവടിയെല്ലാം
സാധു ശക്യതേ യദി,	മതിയെന്നുവെച്ച് നിത്തപ്പെടേണ്ടതാണെന്നുള്ളതിനാൽ,
സാധുധർമ്മേ	സദ്വൃത്തിയിൽ
വ്യവസ്ഥാനം	നിഷ്ഠ
ക്രിയതാം.	കയ്യ്ക്കൊള്ളപ്പെടട്ടെ.

ദൃഷ്ടം മേ നന്ദനം ഭഗ്നമൃഷയോ നിഹതാഃ ശ്രുതാഃ
ദേവതാനാം സമുദ്യോഗസ്തപതോ രാജൻ മമ ശ്രുതഃ. 19

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!
ഭഗ്നം	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ
നന്ദനം	നന്ദനോദ്യാനം
മേ	എനിക്ക്
ദൃഷ്ടം;	കാണിച്ചുതരപ്പെട്ടു;
ഋഷയഃ	ഋഷിമാർ
നിഹതാഃ	കൊല്ലപ്പെട്ടതായി
ശ്രുതാഃ;	പറയപ്പെട്ടതും;
തപതഃ	ഭോങ്കലുള്ളതായ
സമുദ്യോഗഃ	പൌരുഷം
ദേവതാനാം	ദേവകർമ്മം
മമ	എനിക്കും
ശ്രുതഃ.	അറിവുള്ളതുതന്നെ.

[ഭവാന്റെ സംഗതിയിലുള്ള ഭവന്മാരുടെ ഉദ്യമവും എന്നാൽ കേൾക്കപ്പെട്ടു. (എന്നും വ്യാഖ്യാനാന്തരം).]

നിരാകൃതശ്ച ബഹുശസ്ത്വയാഽഹം രാക്ഷസാധിപ
സാപരാധോഽപി ബാലോ ഹി രക്ഷിതവ്യഃ സബാന്ധവൈഃ. 20

"'രാക്ഷസാധിപ!	"'രാക്ഷസേശ്വര!	സാപരാധഃ അപി	അപരാധം ചെയ്തവനാ യാലും
ത്വയാ	നിന്നാൽ	സബാന്ധവൈഃ	തന്റെ സഹോദരന്മാ രാൽ
അഹം ച	ഞാനും	രക്ഷിതവ്യഃ ഹി.	രക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവൻ തന്നെ.
ബഹുശഃ	പലകുറി		
നിരാകൃതഃ;	നിരാകരിക്കപ്പെട്ട;		
ബാലഃ	ഇളയവൻ		

അഹം തു ഹിമവത്പൃഷ്ഠം ഗതോ ധർമ്മമുപാസിതും
രൌദ്രം വൃത്തം സമാസ്ഥായ നിയതോ നിയതേന്ദ്രിയഃ. 21

"'അഹം	"'ഞാൻ	ഉപാസിതും	ഉപാസിപ്പാൻ
രൌദ്രം വൃത്തം	രുദ്രപ്രീതിജനകമായ കഠോരമെന്ന വ്രതത്തെ	നിയതഃ,	ഉറച്ച്,
		നിയതേന്ദ്രിയഃ	ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ഒതുക്കിക്കൊണ്ട്,
സമാസ്ഥായ,	കയ്യേറ്റുണ്ട്,	ഹിമവത്പൃഷ്ഠം	ഹിമാലയത്തിന്റെ മുകളിൽ
ധർമ്മം തു	ധർമ്മത്തെത്തന്നെ	ഗതഃ.	ചെന്നിരുന്നു.

തത്ര ദേവോ മയാ ദൃഷ്ടഃ സഹ ദേവ്യാ മയാ പ്രഭുഃ
സവ്യം ചക്ഷുർമ്മയാ ദൈവാത് തത്ര ദേവ്യാം നിപാതിതം 22
കാ നു സ്യാദിതി ശുഭാ ന ഖലു അന്യേന ഹേതുനാ
രൂപം ഹ്യനുപമം കൃത്വാ രുദ്രാണീ തത്ര തിഷ്ഠതി. 23

"'തത്ര	"'അവിടെ	"ഇയം	"ഇവൾ
മയാ,	എന്നാൽ,	കാ നു സ്യാത് "	ആരായിരിക്കാം "
ദേവഃ	ഉപാസിക്കപ്പെട്ട	ഇതി ഖലു	എന്നറിവാനാഗ്രഹിച്ച്
പ്രഭുഃ,	പരമശിവൻ,	തത്ര	ആ സമയം
ദേവ്യാ സഹ	ദേവിയോടും കൂടി	സവ്യം	എന്റെ എടത്തെ
മയാ	എന്നാൽ	ചക്ഷുഃ,	കണ്ണ്,
ദൃഷ്ടഃ;	സന്ദർശിക്കപ്പെട്ട;	ദേവ്യാം	ദേവിയുടെനേരെ
തത്ര	അവിടെ	ദൈവാത്	ഞാൻ അറിയാതെതന്നെ
അനുപമം രൂപം	നിസ്തുല്യവടിവു	മയാ	എന്നാൽ
കൃത്വാ,	കയ്യേറ്റുണ്ട്,	നിപാതിതം;	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട;
ശുഭാ	ജ്യോതിഷ്മതിയായി	അന്യേന ഹേതുനാ നഹി.	മറുവിപരീതബുദ്ധിക യ്യേറ്റുണ്ടതിനാലല്ലതന്നെ.
രുദ്രാണീ	ഉമാദേവി		
തിഷ്ഠതി;	അരികിൽ വർത്തിക്കുന്നുണ്ട്;		

ദേവ്യാ ദിവ്യപ്രഭാവേന ദൃശ്യം സവ്യം മമേക്ഷണം
രേണുദ്യോസ്ഥമിവ ജ്യോതിഃ പിംഗളത്വമുപാഗതം. 24

"'ദേവ്യാഃ	"'ദേവിയുടെ	ഈക്ഷണം	നേത്രം
ദിവ്യപ്രഭാവേന	ദിവ്യജ്യോതിസ്സിനാൽ	രേണുദ്ധ്വസ്തം ഇവ,	പൊടിയാത്താലെന്ന പോലെ,
മമ	എന്റെ	ദഗ്ദ്ധം	ദൃഷ്ടിയറ്റതായി
ജ്യോതിഃ	പ്രകാശേന്ദ്രിയത്തി ലൊന്നായ	പിംഗളതപാ ഉപാഗതം.	മഞ്ഞളിച്ചുപോയി.
സവ്യം	എടത്തെ		

തതോ ऽഹമന്യദ്വിസ്തീർണ്ണം ഗത്വാ തസ്യ ഗിരേസ്തടം
തൂഷ്ണീം വർഷശതാന്യഷ്ടൌ സമാധാരം മഹാവ്രതം. 25

"'തതഃ	"'അതിനാൽ	ഗത്വാ,	ചെന്നു,
അഹം	ഞാൻ	തൂഷ്ണീം	മൌനമവലംബിച്ചു്
തസ്യ ഗിരേഃ	ആ ഗിരിയുടെ	അഷ്ടൌ വർഷശതാനി	എണ്ണൂറാണ്ടുകൾ
അന്യത്	മറൊരു	മഹാവ്രതം	ഒരു മഹാവ്രതത്തെ
വിസ്തീർണ്ണം	വിശാലമായ	സമാധാരം.	അനുഷ്ഠിച്ചു.
തടം	ചെരുവിൽ		

സമാപ്തേ നിയമേ തസ്മിൻ തത്ര ദേവോ മഹേശ്വരഃ
പ്രീതഃ പ്രീതേന മനസാ പ്രാഹ വാക്യമിദം പ്രഭുഃ. 26

"'തത്ര	"'അവിടെ	മഹേശ്വരഃ,	പരമശിവൻ,
തസ്മിൻ	ആ	പ്രീതേന മനസാ	പ്രസാദിച്ച ചിത്തത്തോടുകൂടിയവനായി
നിയമേ	വ്രതം	പ്രീതഃ,	കരുണചെയ്തു,
സമാപ്തേ,	പൂർത്തിയായാറെ,	ഇദം	ഇപ്രകാരം
ദേവഃ	പൂജ്യനും	വാക്യം പ്രാഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.
പ്രഭുഃ	സർവ്വേശ്വരനുമായ		

പ്രീതോ ऽസ്മി തവ ധർമ്മജ്ഞ തപസാ തേന സുവ്രത 27

"'ധർമ്മജ്ഞ!	"'ധർമ്മജ്ഞനായി	തപസാ	തപസ്സുകൊണ്ടു്
സുവ്രത!	വൻവ്രതം സാധിച്ച	പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടിരിക്കുന്നു.
തവ	ഭവാന്റെ [വനേ!		

മയാ ചൈതദ് വ്രതം ചീർണ്ണം തപയാ ചൈവ ധനാധിപ
തൃതീയഃ പുരുഷോ നാസ്തി യശ്ചരേദ് വ്രതമീദൃശം
വ്രതം സുനിശ്ചയം ഹ്യേതന്മയാ ഹ്യുത് പാദിതം പുരാ. 28

"'ധനാധിപ!	"'ധനേശ്വര!	ചരേത്	ആചരിക്കുമോ, അപ്രകാരമുള്ള
ഏതത് വ്രതം	ഈ വ്രതം	തൃതീയഃ പുരുഷഃ	മൂന്നാമതൊരുവൻ
മയാ ച	എന്നാലും	ന അസ്തി;	ഇല്ല;
തപയാ ച ഏവ	ഭവാനാലും മാത്രമാണു്	പുരാ	പണ്ടു്
ചീർണ്ണം;	അനുഷ്ഠിച്ചു് പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്;	മയാ ഹി	എന്നാൽതന്നെയാണു്
യഃ	യാതൊരുവൻ	ഏതത് വ്രതം	ഈ വ്രതം
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരമുള്ള	സുനിശ്ചയം ഹി	കഷ്ടസാദ്ധ്യമായതന്നെ
വ്രതം	വ്രതത്തെ	ഉത്പാദിതം.	ഏറ്റെടുത്തപ്പെട്ടതു്.

തത്സഖിത്വം മയാ സൌമ്യ രോചയസ്വ ധനേശ്വര 29

"'സൌമ്യ!	"'പുണ്യവാനായവനേ!	മയാ	എന്നോടുകൂടി
ധനേശ്വര!	കുബേര!	സഖിത്വം	സഖിത്വത്തെ
തത്	അതിനാൽ	രോചയസ്വ.	കയ്യൊണ്ടു വർത്തിച്ചാലും.

തപസാ നിർജ്ജിതശ്ചൈവ സഖാ മമ ഭവാനഘ. 30

"'അനഘ!	"'ദോഷമറവനേ!	മമ ച	എനിക്കുതന്നെ
തപസാ	തപസ്സുകൊണ്ട്	സഖാ ഏവ	സഖിയായി
നിർജ്ജിതഃ,	അവകാശപ്പെട്ടവനായി	ഭവ.	ഭവിക്കുക.

ദേവ്യാ ദൃശ്യം പ്രഭാവേന യച്ച സവ്യം തവേക്ഷണം
പൈംഗള്യം യദവാപ്തം ഹി ദേവ്യാ രൂപനിരീക്ഷണാത്
ഏകാക്ഷിപിംഗളേത്യേവം നാമ സ്ഥാസ്യതി ശാശ്വതം. 31

"ദേവ്യാ,	"ദേവിയാൽ,	പൈംഗള്യം ച	പിംഗളതയെ
പ്രഭാവേന,	നിജപ്രഭാവത്താൽ,	അവാപ്തം,	പ്രാപിച്ചുവോ,
ദേവ്യാഃ	ദേവിയുടെ	യത് ഹി	അക്കാരണത്താൽ
രൂപനിരീക്ഷണാത്	രൂപത്തെ നോക്കിയ കാരണം	ഏവം	ഇനിമേൽ
		ഏകാക്ഷിപിംഗളഃ	'ഏകാക്ഷിപിംഗളൻ'
തവ	ഭവാന്റെ	ഇതി	എന്ന
യത്	യാതൊരു	നാമ	പേർ
സവ്യം	എടത്തെ	ശാശ്വതം	ശാശ്വതമായി
ഈക്ഷണം	കണ്ണ്	സ്ഥാസ്യതി.	ഭവാനു നില്ക്കുന്നതാണ്.
ദൃശ്യം	ദൃഷ്ടിയറ്റതായി		

ഏവം തേന സഖിത്വം ച പ്രാപ്യാനുജ്ഞാം ച ശങ്കരാത്
ആഗതേന മയാ ചായം ശ്രുതസ്തേ പാപനിശ്ചയഃ. 32

"'ഏവം	"'ഇപ്രകാരം	ആഗതേന	വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്ന
ശങ്കരാത്	പരമശിവങ്കൽ നിന്നു	മയാ,	എന്നാൽ,
അനുജ്ഞാം ച	അനുഗ്രഹത്തേയും	തേ	ഭവാന്റെ
തേന ച	അദ്ദേഹവുമായി	അയം പാപനിശ്ചയഃ	ഈ ദുഷ്പ്രവൃത്തിയിലുള്ള ബുദ്ധിയെപ്പറ്റി
സഖിത്വം ച	സഖിത്വത്തേയും		
പ്രാപ്യ,	നേടിക്കൊണ്ടു	ശ്രുതഃ.	കേട്ടറിയപ്പെട്ടു.

തദധർമ്മിശ്രസംയോഗാന്നിവൃത്ത കുലദൂഷണാത്
ചിന്ത്യതേ ഹി വധോപായഃ സർഷിസംഘൈഃ സുരൈരപി. 33

"'സർഷി-സംഘൈഃ	"'ഋഷികളോടുകൂടിയ	തത്	ആകയാൽ
സുരൈഃ ഹി	ദേവന്മാരാൽതന്നെ	അധർമ്മിശ്ര-സംയോഗാത്	പാപകൃത്യം ചെയ്യുകൊണ്ടതിൽനിന്നും
തവ	ഭവാന്റെ	കുലദൂഷണാത്	വംശത്തിന്നപകീർത്തി വരുത്തുന്നതിൽനിന്നും
വധോപായഃ	വധത്തിന്നുള്ള ഉപായം		
ചിന്ത്യതേ;	ആലോചിക്കപ്പെടുന്നു;	നിവൃത്ത.	വിരമിച്ചാലും.'

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ ക്രുദ്ധഃ സംരക്തലോചനഃ
ഹസ്തൌ ദന്താംശ്ച സംപീഡ്യ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 34

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	സംരക്ത-	കണ്ണുകൾ തുടുത്ത്
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	ലോചനഃ	
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	ക്രുദ്ധഃ	ചൊടിച്ചവനായി
ദന്താൻ ച	ദന്തങ്ങളേയും	ഏതത്	ഈ
ഹസ്തൌ	ഇരുകരങ്ങളേയും	വാക്യം	വാക്യത്തെ
സംപീഡ്യ	ഞെരുക്കി	ഉവാച ഹ.	ഉരചെയ്തു.

വിജ്ഞാതം തേ മയാ ദൂത വാക്യം യസ്യൈ പ്രഭാഷസേ
നൈതത് ത്വമസി നൈവാസൌ ഭ്രാതാ യേനാസി ചോദിതഃ. 35

"'ദൂത!	"'ദൂത!	ത്വം അസി ന;	നീ ജീവനോടിരിക്കുക
തേ വാക്യം	നിന്റെ വാക്ക്		എന്നത് ഇനി ഇല്ല;
യസ്യൈ	ആക്കുവേണ്ടി	യേന	യാതൊരു
പ്രഭാഷസേ,	നീ എന്നോടരചെയ്യുന്നുവോ,	ഭ്രാതാ	സഹോദരനാൽ
		ചോദിതഃ അസി	നീ പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ടുവോ,
ഏതത്	അപ്രകാരമുള്ള ഇത്	അസൌ ന ഏവ.	അവനും ഇനി ജീവനോടിരിക്കയില്ല.
മയാ	എന്നാൽ		
വിജ്ഞാതം;	അറിയപ്പെട്ടു;		

ഹിതം നൈഷ മമൈതദ്ധി ബ്രുവീതി ധനരക്ഷകഃ
മഹേശ്വരസഖിത്വം തു മൂഢ ശ്രാവയസേ കില. 36

"'ഏഷഃ	"'ഈ	മൂഢ	എന്തൊരു
ധനരക്ഷകഃ	കുബേരൻ	കില!	മൂഢതയാണ്!
ബ്രുവീതി	പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നു	മഹേശ്വര-	പരമശിവനുമായുണ്ടായ
ഏതത്,	ഈ വാക്ക്, [എന്ന	സഖിത്വം	സഖിത്വത്തെ
മമ ഹിതം	എന്റെ യോഗ്യതയ്ക്കുന്നു	തു	ഒരു വലിയ കാര്യമായി
ന ഹി;	സരിച്ചുതല്ല;	ശ്രാവയസേ!	നീ കേൾപ്പിക്കുന്നു!

ന ചേദം ക്ഷമണീയം മേ യദേതദ് ഭാഷിതം ത്വയാ. 37

"'ത്വയാ	"'നിന്നാൽ	ഏതത് ഇദം,	ഇപ്രകാരമുള്ള ഇത്,
യത്	യാതൊന്ന്	മേ ക്ഷമ-	എന്നാൽ ക്ഷമിക്കത്തക്കതല്ലത്രെ.
ഭാഷിതം	പറയപ്പെട്ടുവോ,	ണീയം ന ച.	

ന ഹന്തവ്യോ ഗുരുർജ്യേഷ്ഠോ മമായമിതി മന്യതേ
തസ്യ ത്വദ്വിഭാനീം ശ്രുത്വാ മേ വാക്യമേഷാ കൃതാ മതിഃ
ത്രീൻ ലോകാനപി ജേഷ്യാമി ബാഹുവീര്യമുപാശ്രിതഃ. 38

"'അയം	"'ഇവൻ	ഗുരു;	പ്രിയപ്പെട്ടവൻ;
മമ	എനിക്ക്	ഹന്തവ്യഃ ന;	വദ്ധ്യനല്ല;
ജ്യേഷ്ഠഃ;	ജ്യേഷ്ഠൻ;	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ

മന്യതേ;	കരുതപ്പെടുന്നു;	ഉപാശ്രിതഃ,	കയ്യാണ്ട്,
തസ്യ	അവന്റെ	ത്രീൻ ലോകാൻ അപി	ത്രൈലോക്യങ്ങളേയും
വാക്യം	വാക്യത്തെ	ജേഷ്യാമി;	ഞാൻ ജയിക്കുന്നുണ്ട്;
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടതിനാൽ,	ഏഷാ	ഇത്
ഇദാനീം തു	ഇപ്പോൾതന്നെ	മതിഃ കൃതാ.	നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു.
മേ	എന്റെ		
ബാഹുവീര്യം	കൈയുക്കിനെ		

ഏതന്മുഹൂർത്തമേവാഹം തസ്യൈകസ്യ തു വൈ കൃതേ
ചതുരോ ലോകപാലാംസ്താൻ നയിഷ്യാമി യമക്ഷയം. 39

"'ഏതത് മുഹൂർത്തം ഏവ	"'ഇക്ഷണംതന്നെ	താൻ	അ
അഹം	ഞാൻ	ചതുരഃ	നാലു
തസ്യ	അ	ലോകപാലാൻ വൈ	ലോകപാലന്മാരെയും
ഏകസ്യ	ഒരുവന്റെ	യമക്ഷയം	യമലോകത്തിലേക്ക്
കൃതേ തു,	കാരണമായ്ത്തന്നെ,	നയിഷ്യാമി.'	പറഞ്ഞയക്കുന്നുണ്ട്.'

ഏവമുക്ത്വാ തു ലങ്കേശോ ദൂതം ഖഡ്ഗേന ജഘ്നിവാൻ
ദദൌ ഭക്ഷയിതും ഹ്യേനം രാക്ഷസാനാം ദുരാത്മനാം. 40

"ലങ്കേശഃ	"ലങ്കേശ്വരൻ	ജഘ്നിവാൻ;	വെട്ടിക്കൊന്നു;
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഏനം	ഇവനെ
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,	ദുരാത്മനാം രാക്ഷസാനാം	ദുഷ്ടരാക്ഷസന്മാക്ക്
തു	തൽക്ഷണംതന്നെ	ഭക്ഷയിതും	ഊണായി
ദൂതം ഹി	ദൂതനേയും	ദദൌ.	നല്കി.
ഖഡ്ഗേന	വാൾകൊണ്ട്		

ഏവം കൃതസ്വസ്ത്യയനോ രഥമാരുഹ്യ രാവണഃ
ത്രൈലോക്യവിജയാകാംക്ഷീ യയൌ യത്ര ധനേശ്വരഃ. 41

"രാവണഃ	"രാവണൻ	രഥം	രഥത്തിൽ
ഏവം	അപ്രകാരംതന്നെ		
കൃത സ്വസ്ത്യയനഃ	വിജയത്തിനുള്ള മംഗളകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യപ്പെട്ടവനായി	ആരുഹ്യ	കയറിക്കൊണ്ട്
		ധനേശ്വരഃ	കുബേരൻ
ത്രൈലോക്യ വിജയാകാംക്ഷീ,	ത്രൈലോക്യങ്ങളേയും ജയിപ്പാൻ കൊതിച്ച്,	യത്ര	ഉള്ളേടം
		യയൌ.	പുറപ്പെട്ടുചെന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രയോദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21225; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 531.

ചതുർദ്ദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിന്നാലാംസർഗ്ഗം.

[യക്ഷരക്ഷോയുദ്ധം = യക്ഷന്മാരും രാക്ഷസരും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധം.]

തതസ്തു സചിവൈഃ സാർദ്ധം ഷഡ്ഭിർന്നിത്യം ബലോദ്ധതൈഃ
മഹോദരപ്രഹസ്താഭ്യാം മാരീചശുകസാരണൈഃ 1
ധൂമ്രാക്ഷേണ ച വീരേണ നിത്യം സമരഗൃദ്ധനാ
സംവൃതഃ പ്രയയൌ ശ്രീമാൻ ക്രോധാല്ലോകാൻ ദഹന്നിവ. 2

"ശ്രീമാൻ	"അരചൻ
തതഃ	ആ സമയം
ക്രോധാത്	ക്രോധത്താൽ
ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
ദഹൻ ഇവ,	ഭസ്മീകരിക്കുന്നവനെ
നിത്യം	എന്നും [ന്നപോലെ
സമരഗൃദ്ധനാ	യുദ്ധോത്സുകനായ
വീരേണ	വീരനായ
ധൂമ്രാക്ഷേണ ച	ധൂമ്രാക്ഷനോടും
ബലോദ്ധതൈഃ	വീര്യമത്തന്മാരായ
മാരീചശുക- സാരണൈഃ	മാരീചൻ, ശുകൻ, സാരണൻ എന്നവരോടും
മഹോദര- പ്രഹസ്താഭ്യാം	മഹോദരൻ, പ്രഹസ്തൻ എന്നവരോടും
ഷഡ്ഭിഃ	ഇങ്ങിനെ ആറ്
സചിവൈഃ	മന്ത്രിമാരോടും
നിത്യം	എപ്പോഴും
സാർദ്ധം	കൂടെത്തന്നെ
സംവൃതഃ,	വർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായി,
പ്രയയൌ.	പുറപ്പെട്ടുചെന്നു.

പുരാണി സ നദീഃ ശൈലാൻ വനാന്യുപവനാനി ച
അതിക്രമ്യ മുഹൂർത്തേന കൈലാസം ഗിരിമാഗമത്. 3

"സഃ,	"അവൻ,
പുരാണി	നഗരങ്ങളേയും
നദീഃ	നദികളേയും
ശൈലാൻ	ഗിരികളേയും
വനാനി	വനങ്ങളേയും
ഉപവനാനി	ഉപവനങ്ങളേയും
മുഹൂർത്തേന	അതിവേഗത്തിൽ
അതിക്രമ്യ,	കടന്നുചെന്നു്,
കൈലാസം ഗിരിം	കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ
ആഗമത്.	വന്നൊത്തി.

സന്നിവിഷ്ടം ഗിരൌ തസ്മിൻ രാക്ഷസേന്ദ്രം നിശമ്യ തു
യുദ്ധോന്മത്തകൃതോത്സാഹം ദുരാത്മാനം സമന്ത്രിണം 4
യക്ഷാ ന ശേകുഃ സംസ്ഥാതും പ്രമുഖേ തസ്യ രക്ഷസഃ
രാജ്ഞോ ഭ്രാതേതി വിജ്ഞായ ഗതാ യത്ര ധനേശ്വരഃ. 5

"യക്ഷാഃ	"യക്ഷന്മാർ
തസ്മിൻ ഗിരൌ	ആ പർവ്വതത്തിൽ
ദുരാത്മാനം	ദുരാത്മാവായ
രാക്ഷസേന്ദ്രം	ആ രാക്ഷസേശ്വരനെ
യുദ്ധോന്മത്ത കൃതോത്സാഹം	പോരിൽ അത്യുത്സാഹം പൂണ്ടവനായും
സമന്ത്രിണം	മന്ത്രിമാരോടുകൂടിയവനായും
സന്നിവിഷ്ടം	വന്നിരിക്കുന്നവനായി
നിശമ്യ,	അറിഞ്ഞു്,
രാജ്ഞഃ തു	(തങ്ങടെ) രാജാവിന്റെ
ഭ്രാതാ ഇതി വിജ്ഞായ,	അനുജനാണെ [തന്നെ]ന്നോർത്ത്,
തസ്യ രക്ഷസഃ	ആ രാക്ഷസന്റെ
പ്രമുഖേ സംസ്ഥാതും	എതിരിൽ നില്പാൻ
ശേകുഃ ന;	ശക്തരാകാതിരുന്നു;
ധനേശ്വരഃ യത്ര	കുബേരൻ ഉണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിലേക്കായി
ഗതാഃ.	ചെന്നു.

തേ ഗത്വാ സത്ത്വമാഖ്യായ്ഭ്രാതുസ്തസ്യ ചികീർഷിതം
അനുജ്ഞാതാ യയുർഹൃഷ്ടാ യുദ്ധായ ധനദേന തേ. 6

"തേ	"അവർ
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ഭ്രാതുഃ	അനുജന്റെ
ചികീർഷിതം സത്ത്വം	ഉദ്ദേശത്തെയെല്ലാം പററി
ആഖ്യായ;	ഉണർത്തിച്ചു;
തേ	അവർ
ധനദേന	കുബേരനാൽ
യുദ്ധായ	പോരിന്നായി
അനുജ്ഞാതാഃ	അനുമതിനൽകപ്പെട്ട വരായി
ഹൃഷ്ടാഃ	ഉത്സാഹംപൂണ്ടവരായി
യയുഃ.	തിരിച്ചുചെന്നു.

തതോ ബലാനാം സംക്ഷോഭോ വ്യവർദ്ധത മഹോദധേഃ
തസ്യ നൈർഋതരാജസ്യ ശൈലം സഞ്ചാലയന്നിവ. 7

"തതഃ നൈർഋത-രാജസ്യ	"അതിൽപിന്നെ ദുർവൃത്തരല്ലാത്തതൈരൃതരെന്ന രാക്ഷസരുടെ രാജാവായ
തസ്യ	ആ കുബേരന്റെ
ബലാനാം	സൈന്യങ്ങളുടെ
സംക്ഷോഭഃ	ആരവാരം
മഹോദധേഃ ഇവ	വൻകടലിന്റെതെന്നപോലെയായ്തീർന്ന്
ശൈലം	ആ പർവ്വതത്തെ
സഞ്ചാലയൻ	കുലുക്കുമാറ്
വ്യവർദ്ധത.	പൊങ്ങി.

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്യക്ഷരാക്ഷസസംകുലം
വ്യഥിതാശ്ചാഭവംസ്തത്ര സചിവാ രാക്ഷസസ്യ തേ. 8

"തതഃ	"ആ സമയം
യക്ഷരാക്ഷസ-സങ്കുലം	യക്ഷന്മാരും രാക്ഷസരും ഇടകലർന്നതായ
യുദ്ധം	യുദ്ധം
സമഭവത്;	ഉണ്ടായി;
തത്ര	അതിൽ
രാക്ഷസസ്യ	രാവണന്റെ
തേ	ആ
സചിവാഃ ച	മന്ത്രിമാരും
വ്യഥിതാഃ അഭവൻ.	അത്തൽപൂണ്ടു.

സ ദൃഷ്ട്വാ താദൃശം സൈന്യം ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ
ഹർഷനാദാൻ ബഹൂൻ കൃത്വാ സ ക്രോധാദഭ്യധാവത. 9

"സഃ	"ആ
നിശാചരഃ	നക്തഞ്ചരനായ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,
സൈന്യം	സേനയെ
താദൃശം	അപ്രകാരമായതായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു്,
ക്രോധാത്	കോപത്താൽ
സഃ	അവൻ
ബഹൂൻ ഹർഷനാദാൻ	ഉത്സാഹപ്പെടുത്തുന്നതായ അനവധി അട്ടഹാസങ്ങളെ
കൃത്വാ	ചെയ്തുകൊണ്ടു്
അഭ്യധാവത.	(സഹായിപ്പാനായി) ഓടിയെത്തി.

യേ തു തേ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ സചിവാ ഘോരവിക്രമാഃ
തേഷാം സഹസ്രമേകൈകം യക്ഷാണാം സമയോധയൻ. 10

"ഘോര-വിക്രമാഃ	"ഉഗ്രപരാക്രമശാലികളായ	ഏകൈകം തു,	ഓരോരുത്തനേയും
രാക്ഷസസ്യ	രാക്ഷസരാജാവിന്റെ	തേ	അ
സചിവാഃ	മന്ത്രിമാർ	യക്ഷാണാം സംഘസ്യം	യക്ഷന്മാരിൽ അനേകം പേർ
യേ,	യാതൊരുവരോ,	സമയോധയൻ.	ചുഴന്നുകൊണ്ട് പൊരുതി.
തേഷാം	അവരിൽ		

തതോ ഗദാഭിർമ്മുസലൈരസിഭിഃ ശക്തിതോമരൈഃ
ഹന്യമാനോ ദശഗ്രീവസ്തതൈന്യം സമഗാഹത. 11

"തതഃ,	"അപ്പോൾ	ഹന്യമാനഃ	പ്രഹരിക്കപ്പെട്ടുന്നവനായ
ഗദാഭിഃ	ഗദകൾകൊണ്ടും	ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,
മുസലൈഃ	ഉലക്കകൾകൊണ്ടും	തത് സൈന്യം	ആ സൈന്യത്തിൽ
അസിഭിഃ	ഖഡ്ഗങ്ങൾകൊണ്ടും	സമഗാഹത.	ഉൾപ്പൂകി.
ശക്തി-തോമരൈഃ	വേൽ, ഏർകുന്തം എന്നവകൊണ്ടും		

സ നിരുച്ഛ്വാസവത്തത്ര വദ്ധ്യമാനോ ദശാനനഃ
വഷ്ടദ്ഭിരിവ ജീമൂതൈർധാരാഭിരവരുദ്ധ്യത. 12

"തത്ര	"അപ്പോൾ	ധാരാഭിഃ ഇവ,	വഷ്ധാരകൾകൊണ്ടെന്നപോലെ,
സഃ	അ	നിരുച്ഛ്വാസവത്	വീർപ്പുമുട്ടുമാറ്
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,	വദ്ധ്യമാനഃ,	ഹനിക്കപ്പെട്ടവനായി
വഷ്ടദ്ഭിഃ	വഷിക്കുന്ന	അവരുദ്ധ്യത.	തടുക്കപ്പെട്ടു.
ജീമൂതൈഃ	മേഘങ്ങളാൽ		

ന ചകാര വ്യഥാം ചൈവ യക്ഷശസ്ത്രൈഃ സമാഹതഃ
മഹീധര ഇവാംഭോദൈർധാരാശതസമുക്ഷിതഃ. 13

"യക്ഷശസ്ത്രൈഃ	"യക്ഷന്മാരുടെ ആയുധങ്ങളാൽ	ധാരാശത-സമുക്ഷിതഃ	വഷ്ധാരാപ്രവാഹത്താൽ നനയ്ക്കപ്പെട്ട
സമാഹതഃ ച,	ഊക്കോടെ പ്രഹരിക്കപ്പെട്ടവനായിരുന്നിട്ടും,	മഹീധരഃ ഇവ,	പർവ്വതമെന്നപോലെ,
അംഭോദൈഃ	മേഘങ്ങളാൽ	വ്യഥാം ഏവ ന ചകാര.	ഒട്ടും പീഡകയ്ക്കുള്ളകയുണ്ടായില്ല.

സ ദുരാത്മാ സമുദ്യമ്യ കാലദണ്ഡോപമാം ഗദാം
പ്രവിവേശ തതഃ സൈന്യം നയൻ യക്ഷാൻ യമക്ഷയം. 14

"തതഃ	"അപ്പോൾ	സമുദ്യമ്യ,	ചുഴറിക്കൊണ്ട്,
സഃ	അ	യക്ഷാൻ	യക്ഷന്മാരെ
ദുരാത്മാ,	ദുരാത്മാവായ രാവണൻ	യമക്ഷയം	യമലോകത്തിലേക്ക്
കാല-ദണ്ഡോപമാം	യമദണ്ഡസദൃശമായ	നയൻ,	അയക്കുന്നവനായി,
ഗദാം	ഗദയെ	സൈന്യം	സൈന്യത്തിന്നിടയിൽ
		പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു.

സ കക്ഷമിവ വിസ്തീർണ്ണം ശുഷ്കോന്ധനമിവാകുലം
വായുനാഗ്നിരിവായത്തോ യക്ഷസൈന്യം ദദാഹ തത്. 15

"സഃ	"അവൻ	ഇവ	എന്നപോലെയും
വായുനാ	കാറ്റിനാൽ	കക്ഷം	ഉണങ്ങിയ കാട്ടിനെ
അഗ്നിഃ ഇവ	അഗ്നിയെന്നപോലെ	ഇവ	എന്നപോലെയും
ആയത്തഃ,	തീവ്രതകയ്ക്കൊണ്ടവനായി,	തത്	അ
		യക്ഷസൈന്യം	യക്ഷസേനയെ
വിസ്തീർണ്ണം	കൂട്ടിയിട്ടിരിക്കുന്ന	ആകുലം	ചിതറിക്കുമാറ്
ശുഷ്കോന്ധനം	ഉണക്കവിറകിനെ	ദദാഹ.	ചുട്ടെരിച്ചു.

തൈസ്തു തത്ര മഹാമാത്യൈർമഹോദരശുകാദിഭിഃ
അല്പാവശേഷാസ്തേ യക്ഷാഃ കൃതാ വാതൈരിവാംബുദാഃ. 16

"തത്ര	"ആ സമയം	തൈഃ	ആ
അല്പാവശേഷാഃ	തെറിച്ചെറിച്ച് അവശേഷിച്ച	മഹാമാത്യൈഃ	മന്ത്രിപ്രവരന്മാരാൽ
		അംബുദാഃ	മേഘങ്ങൾ
തേ യക്ഷാഃ തു	ആ യക്ഷന്മാരും	വാതൈഃ	വാതങ്ങളാൽ
മഹോദര-ശുകാദിഭിഃ	മഹോദരൻ, ശുകൻ മുതലായ	ഇവ	എന്നപോലെ
		കൃതാഃ.	പായിക്കപ്പെട്ട.

കേചിത് സമാഹതാ ഭഗ്നാഃ പതിതാഃ സമരക്ഷിതൌ
ഓഷ്ഠാംശ്ച ദശനൈസ്തീക്ഷ്ണൈരദശൻ കുപിതാ രണേ. 17

"കേചിത്	"ചിലർ	ഓഷ്ഠാൻ	ചുണ്ടുകളെ
രണേ	പോരിൽ	തീക്ഷ്ണൈഃ	ക്രൂത്ത
സമാഹതാഃ	ചവിട്ടിത്തേയ്ക്കപ്പെട്ട്	ദശനൈഃ	പല്ലുകൾകൊണ്ട്
ഭഗ്നാഃ ച	കൈകാലുകളൊടിഞ്ഞു	അദശൻ;	കടിച്ചു;
കുപിതാഃ	സഹിപ്പാൻ കഴിയാത്തവരായി	സമരക്ഷിതൌ	അടക്കളത്തിൽ
		പതിതാഃ.	വീണുകിടന്നു.

ശ്രാന്താശ്ചാന്യോന്യമാലിംഗ്യ ഭ്രഷ്ടശസ്ത്രാ രണാജിരേ
സീദന്തി ച തദാ യക്ഷാഃ ക്ലാന്താ ഇവ ജലേന ഹ. 18

"തദാ	"ആ സമയം	അന്യോന്യം	തമ്മിൽ തമ്മിൽ
രണാജിരേ	യുദ്ധക്കളത്തിൽ	ആലിംഗ്യ ച,	കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടും,
ശ്രാന്താഃ	തളർന്നുപോയവരായ	ക്ലാന്താഃ	നദിയുടെ കരകൾ
യക്ഷാഃ	യക്ഷന്മാർ	ജലേന	ജലപ്രവാഹത്താൽ
ഭ്രഷ്ടശസ്ത്രാഃ ച	ആയുധങ്ങൾ വഴുതി വീണവരായും	ഇവ	എന്നപോലെ
		സീദന്തി ഹ.	തകർന്നുപോകയായി.

ഹതാനാം ഗച്ഛതാം സ്വർഗ്ഗം യുദ്ധ്യതാം പൃഥിവീതലേ
പ്രേക്ഷതാമൃഷിസംഘാനാം ന ബഭ്രുവാന്തരം ദിവി. 19

പൃഥിവിതലേ	ഭൂതലത്തിൽ	പ്രേക്ഷതാം	കണ്ടുനില്ക്കുന്ന
യുദ്ധ്യതാം	പോരാടി	ഋഷിസംഘാനാം	ഋഷിഗണങ്ങൾക്കും
ഹതാനാം	മരിച്ച്	ദിവി	ആകാശത്തിൽ
സ്വർഗ്ഗം	സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്ക്	അന്തരം	സ്ഥലം
ഗച്ഛതാം,	ചെല്ലുന്നവക്കും,	ന ബഭൂവ.	ഇല്ലാതായി.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ വിസ്തീർണ്ണബലവാഹനഃ
പ്രേഷിതോ നൃപതദ്യക്ഷോ നാമ്നാ സംയോധകണ്ടകഃ. 20

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	യക്ഷഃ,	യക്ഷൻ,
ഏതസ്മിൻ	ഈ	പ്രേഷിതഃ,	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവനായി
അന്തരേ,	സമയത്തിൽ,	വിസ്തീർണ്ണ-ബലവാഹനഃ	പെരുത്തസൈന്യത്തോടും വാഹനങ്ങളോടും കൂടിയവനായി
നാമ്നാ	പേരിനാൽ	നൃപതത്.	വന്നെത്തി.
സംയോധ-കണ്ടകഃ	സംയോധകണ്ടകൻ എന്നുപറയപ്പെട്ടവൻ		

തേന ചക്രേണ മാരീചോ വിഷ്ണുനേവ രണേ ഹതഃ
പാതിതോ ഭൂതലേ ശൈലാത് ക്ഷീണപുണ്യ ഇവ ഗ്രഹഃ. 21

"രണേ,	"പോരിൽ,	ക്ഷീണപുണ്യഃ	പുണ്യം ക്ഷയിച്ച
മാരീചഃ,	മാരീചൻ,	ഗ്രഹഃ	ഒരു നക്ഷത്രം
തേന,	അവനാൽ,	ഇവ,	എന്നപോലെ,
വിഷ്ണുനാ	വിഷ്ണുഭഗവാനാൽ	ശൈലാത്	ആ പർവ്വതത്തിൽനിന്ന്
ചക്രേണ ഇവ	ചക്രത്താലെന്നപോലെ	ഭൂതലേ	താഴാട്ട്
ഹതഃ,	മുട്ടിക്കപ്പെട്ടവനായി,	പാതിതഃ.	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട.

സസംജ്ഞസ്തു മുഹൂർത്തേന സ വിശ്രമ്യ നിശാചരഃ
തം യക്ഷം യോധയാമാസ സ ച ഭഗ്നഃ പ്രദുദ്രുവേ. 22

"മുഹൂർത്തേന	"സ്വല്പനേരംകൊണ്ട്	തം	ആ
സഃ	ആ	യക്ഷം തു	യക്ഷനെത്തന്നെ
നിശാചരഃ	രാക്ഷസൻ	യോധയാമാസ;	പൊരുതി;
വിശ്രമ്യ	തളർച്ചതീർന്ന്	സഃ ച	അവനും
സസംജ്ഞഃ,	ബോധംതെളിഞ്ഞവനായി,	ഭഗ്നഃ	തോറ്റ്
		പ്രദുദ്രുവേ	ഓടിപ്പോയ്കളഞ്ഞു.

തതഃ കാഞ്ചനചിത്രാംഗം വൈഡൂര്യരജസോക്ഷിതം
മയ്യാദാം പ്രതിഹാരാണാം തോരണാന്തരമാവിശത്. 23

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പ്രതിഹാരാണാം	കാവൽക്കാരുടെ
കാഞ്ചന-ചിത്രാംഗം	തങ്കവേലകൾ ചെയ്യപ്പെട്ടതും	മയ്യാദാം	അതിത്തിയുമായ
വൈഡൂര്യ-രജഃസോക്ഷിതം	വൈഡൂര്യശിലകളുടെ ഒളിചിന്നുന്നതും	തോരണാന്തരം	തോരണവാതിൽക്കത്ത്
		ആവിശത്.	(രാവണൻ) പ്രവേശിച്ചു.

തം തു രാജൻ ദശഗ്രീവം പ്രവിശന്തം നിശാചരം
സൂയ്യഭാനുരിതി ഖ്യാതോ ദ്വാരപാലോ ന്യവാരയത്
യദാ തു വാരിതോ രാമ ന വ്യതിഷ്ഠത് സ രാക്ഷസഃ. 24

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	തം	ആ
രാമ!	ശ്രീരാമ!	നിശാചരം	രാക്ഷസനായ
സൂയ്യഭാനുഃ	സൂയ്യഭാനു	ദശഗ്രീവം	ദശകണ്ഠനെ
ഇതി ഖ്യാതഃ	എന്ന് പറയപ്പെട്ടന്ന	ന്യവാരയത്;	തടഞ്ഞു;
ദ്വാരപാലഃ,	ദ്വാരപാലകൻ,	വാരിതഃ യദാ തു	തടുക്കപ്പെട്ടിട്ടും
തു	അപ്പോൾ	സഃ	ആ
പ്രവിശന്തം	അകത്തുപ്രവേശിക്ക	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
	ന്നവനായ	ന വ്യതിഷ്ഠത്.	നില്ക്കുയുണ്ടായില്ല.

തതസ്തോരണമുത്പാട്യ തേന യക്ഷേണ താഡിതഃ
രുധിരം പ്രസ്രവൻ ഭാതി ശൈലോ ധാതുസ്രവൈരിവ. 25

തതഃ,	അതിനാൽ,	ശൈലഃ	പർവ്വതം
തോരണം	കട്ടളയുടെ കുമ്പടി	ധാതുസ്രവൈഃ	കാവിനീരൊഴുക്കുക
ഉത്പാട്യ,	പുഴക്കിയെടുത്തു്,	ഇവ,	എന്നപോലെ, [ളാൽ
തേന	ആ	രുധിരം	നിണം
യക്ഷേണ	യക്ഷനാൽ	പ്രസ്രവൻ	ഒലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്
താഡിതഃ,	അടിക്കപ്പെട്ടവനായി,	ഭാതി.	വിലസി.

സ ശൈലശിഖരാഭേണ തോരണേന സമാഹതഃ
ജഗാമ ന ക്ഷതിം വീരോ വരദാനാത് സ്വയംഭുവഃ. 26

"ശൈല-ശിഖരാഭേണ	"കുന്നിൻമുടിയൊത്ത	വീരഃ,	വീരൻ,
തോരണേന	തോരണക്കട്ടയാൽ	സ്വയംഭുവഃ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ
സമാഹതഃ	അടിക്കപ്പെട്ടവനായ	വരദാനാത്	വരപ്രഭാവത്താൽ
സഃ	ആ	ക്ഷതിം ന ജഗാമ.	ഒരുകേടും തട്ടാതിരുന്നു.

തേനൈവ തോരണേനാഥ യക്ഷസ്തേനാഭിതാഡിതഃ
നാദൃശ്യത തദാ യക്ഷോ ഭസ്മീകൃതതനുസ്തദാ. 27

"തേന	"ആ	തേന	ആ രാവണനാൽ
തോരണേന ഏവ	തോരണക്കട്ടകൊണ്ടും	അഭിതാഡിതഃ,	അടിക്കപ്പെട്ടവനായി,
		തദാ	ആ സമയം
അഥ	അപ്രകാരംതന്നെ	ഭസ്മീകൃതതനുഃ	ദേഹം വാടിത്തളർന്ന്
യക്ഷഃ	യക്ഷൻ	ന അദൃശ്യത.	കണ്ണിൽകാണാതവ
തദാ	അപ്പോൾ		ണ്ണം ഓടിപ്പോയി.

തതഃ പ്രദ്രുദ്രുവുഃ സർവ്വേ ദൃഷ്ട്വാ രക്ഷഃപരാക്രമം
തതോ നദീർഗുഹാശ്ചൈവ വിവിശുർഭയപീഡിതാഃ. 28

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ഭയപീഡിതാഃ	ഭയാകുലിതരായി
സർവ്വേ	എല്ലാവരും	ഗുഹാഃ ച	ഗുഹകളിലും
രക്ഷഃപരാക്രമം	രാക്ഷസന്റെ പരാക്രമം	വിവിശുഃ;	ചെന്നൊളിച്ചു;
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [മത്തെ	നദീഃ ഏവ	നദികളിലേയ്ക്കും
തതഃ	അതിനാൽ	പ്രദ്രുദ്രുവുഃ.	ഓടിപ്പൊയ്ക്കളഞ്ഞു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുർദ്ദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിന്നാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21283; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 559.

പഞ്ചദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[പുഷ്പകഹരണം = പുഷ്പകവിമാനത്തെ അപഹരിക്കുന്നതു്.]

തതസ്താൻ ലക്ഷ്യ വിദ്രുസ്താൻ യക്ഷേന്ദ്രാംശ്ച സഹസ്രശഃ
സ്വയമേവ ധനാദ്ധ്യക്ഷോ നിർജ്ജഗാമ രണം പ്രതി. 1

"തതഃ	"അപ്പോൾ	വിദ്രുസ്താൻ	ഭയപ്പെട്ടോടിയവരായി
ധനാദ്ധ്യക്ഷഃ,	കുബേരൻ,	ലക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
താൻ	ആ	സ്വയം ഏവ	താൻതന്നെ
യക്ഷേന്ദ്രാൻ	യക്ഷശ്രേഷ്ഠന്മാരെ	രണം പ്രതി	പോരിന്നായി
സഹസ്രശഃ ച	ആയിരക്കണക്കായി	നിർജ്ജഗാമ.	പുറപ്പെട്ടു.

തത്ര മാണിചരോ നാമ യക്ഷഃ പരമദുർജ്ജയഃ
വൃതോ യക്ഷസഹസ്രൈസ്തു ചതുർഭിഃ സമയോധയത്. 2

"തത്ര	"അവിടെ	ചതുർഭിഃ യക്ഷ-സഹസ്രൈഃ	നാലായിരം യക്ഷന്മാരാൽ
പരമദുർജ്ജയഃ	അതിദുർജ്ജയനായ		
മാണിചരഃ	മാണിചരൻ	വൃതഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,
നാമ	എന്ന	തു	ആ സമയം
യക്ഷഃ,	യക്ഷൻ,	സമയോധയത്.	പോരാടി.

തേ ഗദാമുസലപ്രാസൈഃ ശക്തിതോമരമുദ്ഗരൈഃ
അഭിഘ്നന്തസ്തദാ യക്ഷാ രാക്ഷസാൻ സമുപാദ്രവൻ. 3

"തദാ	"ആ സമയം	ശക്തിതോമര-മുദ്ഗരൈഃ	വേൽ, ഏർകുന്തം, മുൾത്തടി എന്നിവകൊണ്ടും
തേ	ആ		
യക്ഷാഃ,	യക്ഷന്മാർ,	രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസരെ
ഗദാമുസല-പ്രാസൈഃ	ഗദ, ഉലക്ക, കുന്തം എന്നിവകൊണ്ടും	അഭിഘ്നന്തഃ	പ്രഹരിക്കുന്നവരായി
		സമുപാദ്രവൻ.	ഏറ്റടുത്തു.

യക്ഷാണാം തു പ്രഹസ്തേന സഹസ്രം നിഹതം രണേ
മഹോദരേണ ചാനിന്ദ്യം സഹസ്രമപരം ഹതം. 4

"തു	"അപ്പോൾ	നിഹതം;	വധിക്കപ്പെട്ടു;
രണേ	പോരിൽ	അനിന്ദ്യം അപരം സഹസ്രം ച	കേമന്മാരായ മറ്റൊരു ആയിരംപേരും
യക്ഷാണാം സഹസ്രം	ആയിരം യക്ഷന്മാർ	മഹോദരേണ	മഹോദരനാൽ
പ്രഹസ്തേന	പ്രഹസ്തനാൽ	ഹതം.	കൊല്ലപ്പെട്ടു.

ക്രുദ്ധേന ച തദാ രാജൻ മാരീചേന യുയുത്സുനാ
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ ദ്വേ സഹസ്രേ നിപാതിതേ. 5

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	മാരീചേന ച,	മരീചനാലും,
തദാ	ആ സമയം	നിമേഷാന്തര-മാത്രേണ	സ്വല്പനേരംകൊണ്ട്
ക്രുദ്ധേന	കോപാവേശമുൾക്കൊണ്ട്	ദ്വേ സഹസ്രേ	രണ്ടായിരം പേർ
യുയുത്സുനാ	പൊരുതുവാനാഗ്രഹത്തോടെ	നിപാതിതേ.	ഹനിക്കപ്പെട്ടു.

ധൂമ്രാക്ഷേണ സമാഗമ്യ മാണിഭദ്രോ മഹാരണേ
മുസലേനോരസി ക്രോധാത് താഡിതോ ന ച കംപിതഃ. 6

"മാണിഭദ്രഃ	"മാണിഭദ്രൻ	ഉരസി	മാറിൽ
മഹാരണേ	വൻ പോരിൽ	മുസലേന	ഉലക്കകൊണ്ട്
ധൂമ്രാക്ഷേണ	ധൂമ്രാക്ഷനാൽ	താഡിതഃ;	അടിക്കപ്പെട്ടു;
ക്രോധാത്	ചൊടിച്ച്	ച	എന്നിട്ടും
സമാഗമ്യ	ഏറ്റുമുട്ടി	ന കംപിതഃ.	കുലുങ്ങുകയുണ്ടായില്ല.

തതോ ഗദാം സമാവിധ്യ മാണിഭദ്രേണ രാക്ഷസഃ
ധൂമ്രാക്ഷസ്താഡിതോ മൂർധ്നി വിഹ്വലഃ സ പപാത ഹ. 7

"തതഃ	"അപ്പോൾ	സമാവിധ്യ	ചുഴറ്റി
മാണിഭദ്രേണ	മാണിഭദ്രനാൽ	മൂർധ്നി	ശിരസ്സിൽ
സഃ ധൂമ്രാക്ഷഃ	ആ ധൂമ്രാക്ഷനെന്ന	താഡിതഃ,	അടിക്കപ്പെട്ടവനായി,
രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ,	വിഹ്വലഃ	മൂർച്ഛിച്ച്
ഗദാം	ഗദയെ	പപാത ഹ.	നിലത്തു പതിച്ചു.

ധൂമ്രാക്ഷം താഡിതം ദൃഷ്ട്വാ പതിതം ശോണിതോക്ഷിതം
അഭ്യധാവത സംഗ്രാമേ മാണിഭദ്രം ദശാനനഃ. 8

"ദശാനനഃ,	"ദശമുഖൻ,	പതിതം	വീണുകിടക്കുന്നവനായി
സംഗ്രാമേ	പോരിൽ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ധൂമ്രാക്ഷം	ധൂമ്രാക്ഷനെ	മാണിഭദ്രം	മാണിഭദ്രനെ
താഡിതം	അടിക്കപ്പെട്ട്	അഭ്യധാവത.	ഏറ്റുമുട്ടി.
ശോണിതോക്ഷിതം	ചോരയിൽ ആറാടി		

തം ക്രുദ്ധമഭിധാവന്തം മാണിഭദ്രോ ദശാനനം
ശക്തിഭിസ്താഡയാമാസ തിസ്രഭിർയക്ഷപുംഗവഃ. 9

"യക്ഷപുംഗവഃ	"യക്ഷശ്രേഷ്ഠനായ	തം ദശാനനം	ആ ദശമുഖനെ
മാണിഭദ്രഃ	മാണിഭദ്രൻ	തിസ്രഭിഃ	മൂന്ന്
ക്രുദ്ധം	ചൊടിച്ച്	ശക്തിഭിഃ	വേലുകൾകൊണ്ട്
അഭിധാവന്തം	എതിഞ്ഞുവരുന്ന	താഡയാമാസ.	പ്രഹരിച്ചു.

താഡിതോ മാണിഭദ്രസ്യ മുകുടേ പ്രാഹരദ്രണേ
തസ്യ തേന പ്രഹാരേണ മുകുടം പാർശ്വമാഗതം. 10

"രണേ	"പോരിൽ	തേന	ആ
താഡിതഃ,	അടിക്കപ്പെട്ടവനായ അവൻ,	പ്രഹാരേണ	പ്രഹരത്താൽ
		തസ്യ	അവന്റെ
മാണിഭദ്രസ്യ	മാണിഭദ്രന്റെ	മുകുടം	മുകുടം
മുകുടേ	കിരീടത്തിൽ	പാർശ്വം	ഒരു ഭാഗത്തയ്ക്ക് ചരിഞ്ഞു.
പ്രാഹരത്;	ഓങ്ങിയടിച്ചു;	ആഗതം.	

തതഃ സംയുഗ്യമാനേന വിഷ്വക്സേനോ ന വ്യകംപത
തദാപ്രഭൃതി യക്ഷോഽസൌ പാർശ്വമൌലിരിതി സ്മൃതഃ. 11

"തതഃ	"ആ സമയത്തിലും	തദാ പ്രഭൃതി	അതുമുതല്ക്ക്
സംയുഗ്യമാനേന	പൊരുതുന്ന അവനാൽ	അസൌ യക്ഷഃ	ഈ യക്ഷൻ
വിഷ്വക്സേനഃ	തടയപ്പെട്ടവനായിരുന്നിട്ടും	പാർശ്വമൌലിഃ	പാർശ്വമൌലി
		ഇതി	എന്ന്
ന വ്യകംപത;	പിൻവാങ്ങാതിരുന്നു;	സ്മൃതഃ.	വിളിക്കപ്പെട്ടു.

തസ്മിംസ്തു വിമുഖേ യക്ഷേ മാണിഭദ്രേ മഹാത്മനി
സന്നാദഃ സുമഹാൻ രാജൻ തസ്മിൻ ശൈലേഽഭ്യവർത്തത. 12

"രാജൻ!	"രാജാവേ!	തസ്മിൻ	ആ
മഹാത്മനി	മഹാത്മാവായ	ശൈലേ	പർവ്വതത്തിൽ
തസ്മിൻ	ആ	സുമഹാൻ	വമ്പിച്ച
മാണിഭദ്രേ	മാണിഭദ്രനെന്ന	സന്നാദഃ	ഒരു ഘോഷം
യക്ഷേ	യക്ഷൻ	അഭ്യവർത്തത.	ഉണ്ടായി.
വിമുഖേ തു,	വിമുഖതപൂണ്ടിരിക്കെ,		

തതോ ദൂരാത് പ്രദദൃശേ ധനാധ്യക്ഷോ ഗദാധരഃ
ശുക്രപ്രോഷ്ഠപദാഭ്യാം ച പദ്മശംഖസമാവൃതഃ. 13

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പദ്മശംഖ-സമാവൃതഃ ച	നവനിധികളിൽ പദ്മം, ശംഖം എന്നവയുടെ അഭിമാനിദേവതകളാലും ചൂഴപ്പെട്ട
ധനാധ്യക്ഷഃ	കുബേരൻ		
ഗദാധരഃ	ഗദയും ധരിച്ച്		
ശുക്രപ്രോഷ്ഠപദാഭ്യാം	ശുക്രൻ, പ്രോഷ്ഠപദൻ എന്നാ രണ്ടു മന്ത്രിമാരോടുംകൂടി	ദൂരാത്	ദൂരത്തുനിന്ന് [വനായി
		പ്രദദൃശേ.	കാണായി.

സ ദൃഷ്ട്വാ ഭ്രാതരം സംഖ്യേ ശാപാദ് വിഭ്രഷ്ടഗൌരവം
ഉവാച വചനം ധീമാൻ യുക്തം പൈതാമഹേ കുലേ. 14

"സംഖ്യേ	"പോരിൽ	ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ,	അനുജനെ നോക്കി,
ധീമാൻ	നിപുണനായ	പൈതാമഹേ കുലേ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ വംശത്തിനു്
സഃ,	അദ്ദേഹം,		
ശാപാത്	ശാപംമൂലം	യുക്തം	തക്കതായ
വിഭ്രഷ്ടഗൌരവം	മാനവും മര്യ്യാദയുമറ്റു് നടക്കുന്നവനായ	വചനം	സദുപദേശത്തെ
		ഉവാച.	അവനോടരചെയ്തു.

യന്മയാ വായ്മാണസ്ത്വം നാവഗച്ഛസി ദുർമ്മതേ
പശ്ചാദസ്യ ഫലം പ്രാപ്യ ജ്ഞാസ്യസേ നിരയം ഗതഃ. 15

"'ദുർമ്മതേ!	"'ബുദ്ധികെട്ടപോയ	അസ്യ	ഇതിന്റെ
മയാ	എന്നാൽ [വനേ!	ഫലം	വിഷ്യത്തായ
വായ്മാണഃ	നല്ലവാക്കുപദേശിക്കപ്പെട്ടു് തടയപ്പെട്ടുന്നവനായിരുന്നിട്ടും	നിരയം	നരകത്തെ
		പ്രാപ്യ,	പ്രാപിച്ചു്,
		പശ്ചാത്	ഒടുവിൽ
ത്വം	നീ	ഗതഃ	അനുഭവംവന്നവനായി
ന അവഗച്ഛസി;	അറിയാതിരിക്കുന്നു;	ജ്ഞാസ്യസേ.	നീ അറിവാൻ പോകുന്നു.
യത്	അതുകയാൽ		

യോ ഹി മോഹാദ്വിഷം പീത്വാ നാവഗച്ഛതി മാനവഃ
സ തസ്യ പരിണാമാന്തേ ജാനീതേ കർമ്മണഃ ഫലം. 16

"'യഃ	"'യാതൊരു	തസ്യ	ആ
മാനവഃ	മനുഷ്യൻ	കർമ്മണഃ	കൃത്യത്തിന്റെ
മോഹാത്	മൂഢതയാൽ	ഫലം	ഫലത്തെ
വിഷം	വിഷത്തെ	പരിണാമാന്തേ	ആ വിഷം ഉള്ളിൽ തട്ടുന്നസമയം
പീത്വാ	പാനംചെയ്തു്		
ന അവഗച്ഛതി,	ക്രുത്യംക്കാതിരിക്കുന്നുവോ,	ജാനീതേ ഹി.	അനുഭവിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നു.
സഃ	അവൻ		

ദേവതാ നാഭിനന്ദന്തി ധർമ്മയുക്തേന കേനചിത്
യേന ത്വമീദൃശം ഭാവം നീതഃ സൻ നാവബുദ്ധ്യസേ. 17

"'ദേവതാഃ	"'ദേവകൾ (ബ്രഹ്മരുദ്രാദിദേവന്മാർ)	ത്വം	നീ
		ഈദൃശം	ഈമാതിരി
കേനചിത്	വല്ലതുമൊരു	ഭാവം	അവസ്ഥയിൽ
ധർമ്മയുക്തേന	ധർമ്മകൃത്യത്താൽമാത്രം	നീതഃ സൻ	ചാടിക്കപ്പെട്ടവനായി
ന അഭിനന്ദന്തി;	തൃപ്തികൈക്കൊള്ളുകയില്ല;	ന അവബുദ്ധ്യസേ.	വാസ്തവം അറിയാതിരിക്കുന്നതു്.
യേന	അതിനാലാണു്		

യോ ഹി മാതൃപിതൃഭ്രാതൃനാചാര്യം ചാവമന്യതേ
സ പശ്യതി ഫലം തസ്യ പ്രേതരാജവശം ഗതഃ. 18

"'യഃ	"'യാതൊരുവൻ
മാതൃപിതൃ-ഭ്രാതൃൻ	അമ്മ, അച്ഛൻ, ജ്യേഷ്ഠൻ എന്നവരേയും
ആചാര്യം ച	ആചാര്യനേയും
അവമന്യതേ,	അവഗണിക്കുന്നുവോ,
സഃ	അവൻ
തസ്യ	അതിന്റെ
ഫലം	ഫലത്തെ
പ്രേതരാജ-വശംഗതഃ	മൃത്യുവിന്റെ കയ്യില കപ്പെട്ടവനായി
പശ്യതി ഹി.	അനുഭവിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നു.

അധ്രുവേ ഹി ശരീരേ യോ ന കരോതി തപോജ്ജനം
സ പശ്ചാത്തപ്യതേ മൂഢോ മൃതോ ദൃഷ്ട്വാऽऽത്മനോ ഗതിം. 19

"'ശരീരേ	"'ശരീരം
അധ്രുവേ ഹി	അസ്ഥിരമായിരിക്കുന്നതിനാൽ തന്നെ,
തപോ ജ്ജനം	പുണ്യസമ്പാദനത്തെ
യഃ	യാതൊരു
മൂഢഃ	മൂഢൻ
ന കരോതി,	ചെയ്യാതിരിക്കുന്നു,
സഃ	അവൻ
മൃതഃ പശ്ചാത്,	മൃതനായ ശേഷം,
ആത്മനഃ	തന്റെ
ഗതിം	വിധിഫലത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ,	പ്രത്യക്ഷത്തിലനുഭവിച്ച്
തപ്യതേ.	പരിതപിക്കുന്നു.

കസ്യചിന്നാഹി ദുർബ്ബുദ്ധേശ്ചരന്തതോ ജായതേ മതിഃ
യാദൃശം കുരുതേ കർമ്മ താദൃശം ഫലമശ്നുതേ. 20

"'കസ്യചിത്	"'ഒരു
ദുർബുദ്ധേഃ	ദുഷ്ടന്ന്
ചരന്തതഃ	സ്വയമായുള്ള
മതിഃ	സദ്ബുദ്ധി
ന ജായതേ;	ഉളവാകുന്നില്ല;
ഹി	ആകയാൽ
യാദൃശം	എപ്രകാരമുള്ള
കർമ്മ	കർമ്മത്തെ
കുരുതേ	ചെയ്യുന്നുവോ,
താദൃശം	അപ്രകാരമുള്ള
ഫലം	ഫലത്തെ
അശ്നുതേ.	അനുഭവിക്കുന്നു.

ബുദ്ധിരൂപം ഫലം പുത്രാൻ ശൌര്യം ധീരത്വമേവ ച
പ്രാപ്നുവന്തി നരാഃ സർവ്വേ സ്വകൃതൈഃ പൂർവ്വകർമ്മഭിഃ. 21

"'നരാഃ	"'നരന്മാർ
സർവ്വേ,	എല്ലാം,
സ്വകൃതൈഃ	അവരവർ ചെയ്ത
പൂർവ്വകർമ്മഭിഃ ഏവ	പൂർവ്വജന്മ കൃതങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളാൽ തന്നെയാണ്
ഫലം	അവയുടെ ഫലമായ
ബുദ്ധിരൂപം	സ്വാഭാവികമായ സദ്ബുദ്ധിയേയും
ശൌര്യം	ശൌര്യത്തേയും
ധീരത്വം	സദ്വൃത്തിയേയും
പുത്രാൻ ച	സത്പുത്രന്മാരെയും
പ്രാപ്നുവന്തി.	പ്രാപിക്കുന്നതു്.

ഏവം നിരയഗാമീ ത്വം യസ്യ തേ മതിരീദൃശീ
ന ത്വാം സമഭിഭാഷിഷ്യേ ദുർവൃത്തസ്യൈഷ നിണ്ണയഃ. 22

"'ദുർവൃത്തസ്യ	"'ദുഷ്ടനടവടിപൂണ്ട	നിരയഗാമീ;	നരകത്തിൽ വീണ് അ
യസ്യ	യാതൊരു		നുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നു;
തേ	നിനക്ക്	ഏഷഃ	ഇതു്
ഈദൃശീ	ഇമ്മാതിരിയായ	നിണ്ണയഃ;	തീർച്ചയാക്കപ്പെട്ടതുത
മതിഃ,	നിശ്ചയമുണ്ടായോ,	ത്വാം	നിന്നോടു് [ന്നെയാണു;
ത്വം	അപ്രകാരമുള്ള നീ	ന സമഭി–	ഇനി ഞാൻ മുഖംനോ
ഏവം	ഇപ്രകാരംതന്നെ	ഭാഷിഷ്യേ.'	ക്കി സംസാരിക്കയില്ല.'

ഏവമുക്താസ്തതസ്തേന തസ്യാമാത്യാഃ സമാഹിതാഃ
സംക്രുദ്ധാ രാക്ഷസാൻ ക്രൂരാൻ നിജഘ്നുഃ സംയുഗേ തദാ
മാരീചപ്രമുഖാഃ സർവ്വേ വിമുഖാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ. 23

"തദാ	"ആ സമയം	സംക്രുദ്ധാഃ	ക്രോധാവിഷ്ടരായി
തേന	ആ കുബേരനാൽ	ക്രൂരാൻ രാക്ഷസാൻ	ഘോരരാക്ഷസന്മാരെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	നിജഘ്നുഃ;	പ്രഹരിച്ചു;
ഉക്താഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടതുകേട്ട	തതഃ	അതിനാൽ
തസ്യ	അവന്റെ	മാരീചപ്രമുഖാഃ	മാരീചൻ മുമ്പായുള്ള
അമാത്യാഃ,	മന്ത്രിമാർ,	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
സംയുഗേ	പോരിൽ	വിമുഖാഃ	തോറ്റു
സമാഹിതാഃ,	നിശ്ചയംപൂണ്ടവരായി,	വിപ്രദുദ്രുവുഃ.	തിരിച്ചോടി.

തതസ്തേന ദശഗ്രീവോ യക്ഷേന്ദ്രേണ മഹാത്മനാ
ഗദയാഽഭിഹതോ മൂർദ്ധ്നി ന ച സ്ഥാനാത് പ്രകംപിതഃ. 24

"തതഃ	"അപ്പോൾ	മൂർദ്ധ്നി	തലയിൽ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	അഭിഹതഃ;	അടിക്കപ്പെട്ട;
തേന മഹാത്മനാ	ആ മഹാത്മാവായ	ച	എങ്കിലും
യക്ഷേന്ദ്രേണ	യക്ഷരാജാവായ കുബേ രനാൽ	സ്ഥാനാത്	നിന്നോടത്തുനിന്നു്
		ന പ്രകമ്പിതഃ.	അവൻ തെല്ലുമിളകി യില്ല.
ഗദയാ	ഗദകൊണ്ടു്		

തതസ്തൌ രാമ നിഷ്ക്രന്തൌ തദാഽന്യോന്യം മഹാമൃധേ
ന വിഹ്വലൌ ന ച ശ്രാന്തൌ ബഭൂവതുരമർഷണൌ. 25

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അന്യോന്യം	ഒരുവനെയൊരുവൻ
മഹാമൃധേ	വൻപോരിൽ	നിഷ്ക്രന്തൌ;	പ്രഹരിച്ചു;
അമർഷണൌ	വാശിപൂണ്ടവരായ	തതഃ	എന്നിട്ടും
തൌ	അവരിരുവരും	ന ശ്രാന്തൌ	അവർ തളർന്നില്ല
തദാ	ആ സമയം	വിഹ്വലൌ ച ന ബഭൂവതുഃ.	വ്യാകുലപ്പെട്ടുകയും ഉ ണ്ടായില്ല.

ആഗ്നേയമസ്ത്രം തസ്മൈ സ മുമോച ധനദസ്തദാ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വായുനേന തദസ്ത്രം പ്രത്യവാരയത് 26

"സഃ ധനദഃ,	"ആ കുബേരൻ,	മുമോച;	അയച്ചു;
തദാ	അപ്പോൾ	രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ
തസ്മൈ	അവനുനേരെ	തദസ്ത്രം	ആ അസ്ത്രത്തെ
ആഗ്നേയം അസ്ത്രം	ആഗ്നേയാസ്ത്രത്തെ	വായുനേന	വായവാസ്ത്രത്താൽ
		പ്രത്യവാരയത്.	കെടുത്തു.

തതോ മായാം പ്രവിഷ്ടോ5സൌ രാക്ഷസീം രാക്ഷസേശ്വരഃ
ജഘാന മൂർദ്ധ്നി ധനദം വ്യാവിദ്ധ്യ മഹതീം ഗദാം 27

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	മഹതീം	വമ്പിച്ച
അസൌ	ഈ	ഗദാം	ഗദയെ
രാക്ഷസേശ്വരഃ,	രാക്ഷസാധിപൻ,	വ്യാവിദ്ധ്യ,	ചുഴറിക്കൊണ്ട്
രാക്ഷസീം	രാക്ഷസക്കുള്ളതായ	ധനദം	കുബേരനെ
മായാം	മായയെ	മൂർദ്ധ്നി	തലയിൽ
പ്രവിഷ്ടഃ,	കയ്യേറ്റവനായി,	ജഘാന.	അടിച്ചു.

ഏവം സ തേനാഭിഹതോ വിഹ്വലഃ ശോണിതോക്ഷിതഃ
കൃത്തമൂല ഇവാശോകോ നിപപാത ധനാധിപഃ. 28

"സഃ ധനാധിപഃ,	"ആ കുബേരൻ,	വിഹ്വലഃ,	അത്തൽ പൂണ്ട്,
ഏവം തേന	ഇപ്രകാരം അവനാൽ	കൃത്തമൂലഃ	വേരറുക്കപ്പെട്ട
അഭിഹതഃ	അടിക്കപ്പെട്ട്	അശോകഃ ഇവ,	അശോകവൃക്ഷമെന്ന പോലെ,
ശോണിതോക്ഷിതഃ	ചോരയിൽ കുളിച്ചവനായി	നിപപാത.	പതിച്ചുകളഞ്ഞു.

തതഃ പദ്മാദിഭിസ്തത്ര നിധിഭിഃ സ തദാവൃതഃ
ധനദോച്ഛ്വാസിതസ്തസ്യ വനമാനീയ നന്ദനം. 29

"തദാ,	"അപ്പോൾ,	തത്ര തു	ഉടനെ
സഃ ധനദഃ,	ആ കുബേരൻ,	നന്ദനം വനം	നന്ദനോദ്യാനത്തിലേക്ക്
തൈഃ	ആ		
പദ്മാദിഭിഃ	പദ്മം മുതലായ	ആനീയ	എടുത്തുകൊണ്ടുചെന്ന്
നിധിഭിഃ	നിധിദേവതകളാൽ	തതഃ	അവിടെ
ആവൃതഃ,	ചുഴപ്പെട്ടവനായി,	ഉച്ഛ്വാസിതഃ.	ആശ്വസിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

നിർജ്ജിത്യ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തം ധനദം ഹൃഷ്ടമാനസഃ
പുഷ്പകം തസ്യ ജഗ്രാഹ വിമാനം ജയലക്ഷണം 30

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	"രക്ഷാനായകൻ,	ജയലക്ഷണം	തന്റെ ജയത്തിന്ന് അടയാളമായി
തം	ആ		
ധനദം	കുബേരനെ	തസ്യ	ആ കുബേരന്റെ
നിർജ്ജിത്യ,	ജയിച്ച്,	പുഷ്പകം വിമാനം	പുഷ്പകവിമാനത്തെയും
ഹൃഷ്ടമാനസഃ,	സന്തുഷ്ടചിത്തനായി,	ജഗ്രാഹ.	കയ്യേറി.

കാഞ്ചനസ്തംഭസംവീതം വൈഡൂര്യമണിതോരണം
മുക്താജാലപ്രതിച്ഛന്നം സർവ്വകാമഫലപ്രദം 31
സ തം രാജാ സമാരുഹ്യ കാമഗം വീര്യനിർജ്ജിതം
ജിത്വാ വൈശ്രവണം ദേവം കൈലാസാത് സമവാതരത്. 32

"സഃ	"ആ
രാജാ	രാജാവായ ദശമുഖൻ
വൈശ്രവണം ദേവം	കുബേരസ്വാമിയെ
ജിത്വാ,	ജയിച്ച്,
കാഞ്ചനസ്തംഭസംവീതം	സ്വർണ്ണത്തൂണുകളാൽ തുടർന്നതും
വൈഡൂര്യമണിതോരണം	വൈഡൂര്യരത്നങ്ങളാലുള്ള കമാനങ്ങളോടുകൂടിയതും
മുക്താജാലപ്രതിച്ഛന്നം	മുത്തുമാലകളാലലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും
സർവ്വകാമഫലപ്രദം	സർവ്വാഭീഷ്ടങ്ങളേയും നൽകുന്നതും
കാമഗം	വിചാരിച്ച ദിക്കിലേക്ക് ഗമിക്കുന്നതും
വീര്യനിർജ്ജിതം	പരാക്രമത്താൽ കയ്യടക്കിയതിൽ[റപ്പെട്ടതുമായ
തം	
സമാരുഹ്യ,	കയറിക്കൊണ്ട്,
കൈലാസാത്	കൈലാസത്തിൽനിന്നു
സമവാതരത്.	താഴോട്ടിറങ്ങി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21315; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 591.

ഷോഡശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനാറാംസർഗ്ഗം.

[രാവണനാമപ്രാപ്തിഃ = രാവണൻ എന്ന പേർ ലഭിക്കുന്നത്.]

സ ജിത്വാ ധനദം രാമ ഭ്രാതരം രാക്ഷസാധിപഃ
മഹാസേനപ്രസൂതിം തദ്വയൈവ ശരവണം മഹത്. 1

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
സഃ	ആ
രാക്ഷസാധിപഃ	രക്ഷോനാഥൻ
ഭ്രാതരം	ജ്യേഷ്ഠനായ
ധനദം	കുബേരനെ
ജിത്വാ,	ജയിച്ച്,
മഹാസേനപ്രസൂതിം	സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി ജനിച്ചസ്ഥലമായ
തത് മഹത്	ആ മഹത്തായ
ശരവണം	ശരവണമെന്ന ഞാങ്ങണക്കാട്ടിലേക്ക്
യയൌ.	ചെന്നു.

അഥാപശ്യദ്ദശഗ്രീവോ രൌക്മം ശരവണം മഹത്
ഗഭസ്തിജാലസംവീതം ദ്വിതീയമിവ ഭാസ്കരം. 2

"ദശഗ്രീവഃ	"ദശകണ്ഠൻ
ശരവണം	ആ ശരവണത്തെ
രൌക്മം	സ്വർണ്ണമയമായിരിക്കുന്നതായും
മഹത്	അതിമഹത്തായും
ഗഭസ്തിജാലസംവീതം	രശ്മിഗണങ്ങളാൽ ചൂഴപ്പെട്ട
ദ്വിതീയം	മറ്റൊരു
ഭാസ്കരം ഇവ	സൂര്യനെന്നപോലെയിരിക്കുന്നതായും
അഥ അപശ്യത്.	അപ്പോൾ കണ്ടു.

സ പർവ്വതം സമാരുഹ്യ കംചിദ്രമ്യവനാന്തരം
അപശ്യത് പുഷ്പകം തത്ര രാമ വിഷ്ടംഭിതം തദാ. 3

"സഃ	"അവൻ	രാമ!	ശ്രീരാമ!
പർവ്വതം	മലമുകളിൽ	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനം
സമാരുഹ്യ,	കയറിച്ചെന്ന്,	തത്ര	അവിടെ
കംചിത്	ഒരു	തദാ	ആ സമയം
രമ്യവനാന്തരം	രമ്യമായ ഉദ്യാനപ്രദേ	വിഷ്ടംഭിതം.	ഇളകാതെ നിന്നുപോ
അപശ്യത്;	കണ്ടു; [ശത്തെ		യി.

വിഷ്ടബ്ധം പുഷ്പകം ദൃഷ്ട്വാ ഹ്യഗമം കാമഗം കൃതം
അചിന്തയദ്രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സചിവൈസ്തൈഃ സമാവൃതഃ 4

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	"രാക്ഷസേന്ദ്രൻ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു,
കാമഗം	ഇഷ്ടമുള്ള ദിക്കിലേക്കെ	തൈഃ	ആ
	ല്ലാം ചെല്ലുന്നതായ	സചിവൈഃ	മന്ത്രിമാരോടൊന്നിച്ച്
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തെ	സമാവൃതഃ ഹി	
അഗമം	മുന്നോട്ട പോകാതെ	അചിന്തയത്.	ഇപ്രകാരം ആലോചന
വിഷ്ടബ്ധം കൃതം	സ്തംഭിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി		ചെയ്തു.

കിം നിമിത്തം ചേച്ഛയാ മേ നേദം ഗച്ഛതി പുഷ്പകം
പർവ്വതസ്യോപരിഷ്ടസ്യ കമേതദം കസ്യചിദ്ഭവേത്. 5

"'ഇദം	"'ഈ	ഇദം	ഇത്
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനം	പർവ്വതസ്യ	പർവ്വതത്തിന്റെ
കിം നിമിത്തം	എന്തു കാരണത്താലാ	ഉപരിഷ്ടസ്യ	മുകളിലിരിക്കുന്ന
	ണ്	കസ്യചിത്	ഏതാ ഒരുവന്റെ
മേ ഇച്ഛയാ	എന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ	കമ്മ ച	പ്രവൃത്തിയായിട്ടുന്നെ
ന ഗച്ഛതി?	ഗമിക്കാതിരിക്കുന്നത്?	ഭവേത്.	ഇരിക്കും.

തതോഽബ്രവീത് തദാ രാമ മാരീചോ ബുദ്ധികോവിദഃ
നേദം നിഷ്കാരണം രാജൻ പുഷ്പകം യന്ന ഗച്ഛതി 6

"രാമ!	"ശ്രീരാഘവ!	'രാജൻ!	'മഹാരാജാവേ!
തതഃ	അതിനാൽ	പുഷ്പകം	പുഷ്പകം
തദാ	അപ്പോൾ	ഗച്ഛതി ന	ചെല്ലുന്നില്ല
ബുദ്ധികോവിദഃ	ബുദ്ധിശാലിയായ	യത്	എന്നുള്ളത്
മാരീചഃ,	മാരീചൻ,		നിഷ്കാരണമായതാ
ഇദം	ഇപ്രകാരം	നിഷ്കാരണം ന.	നെന്നു വിചാരിക്ക
അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;		ത്തക്കതല്ല.

അഥ വാ പുഷ്പകമിദം ധനഭാന്നാന്യവാഹനം
അതോ നിഷ്പന്ദമഭവദ്ധനാധ്യക്ഷവിനാകൃതം. 7

"'ഇദം	"'ഈ	നു അഥ?	ഇരിക്കയില്ലയോ എ
പുഷ്പകം	പുഷ്പകം	അതഃ	അതിനാൽ [ന്തോ?
ധനദാത്	കുബേരനല്ലാതെ	ധനാധ്യക്ഷ-വിനാകൃതം	കുബേരനെ പിരിഞ്ഞതായി
അന്യവാഹനം	മറൊരുവന്ന് വാഹനമായി	നിഷ്പന്ദം അഭവത് വാ.'	സ്തംഭിച്ചുപോയതായിരിക്കാം.'

തതഃ പാർശ്വമുപാഗമ്യ ഭവസ്യാനുചരോഽബ്രവീത്
നന്ദീശ്വരോ വചശ്ചേദം രാക്ഷസേന്ദ്രമശങ്കിതഃ
നിവർത്തസ്വ ദശഗ്രീവ ശൈലേ ക്രീഡതി ശങ്കരഃ. 8

"തതഃ	"ആ സമയം	ഇദം	ഇപ്രകാരം
ഭവസ്യ	പരമശിവന്റെ	വചഃ അബ്രവീത്;	വാക്യത്തെ ഉരചെയ്തു;
അനുചരഃ	അനുചരനായ	'ദശഗ്രീവ!	'ദശകണ്ഠ!
നന്ദീശ്വരഃ,	നന്ദികേശ്വരഭഗവാൻ	ശൈലേ	ഈ പർവ്വതത്തിൽ
അശങ്കിതഃ	ക്രൂരലാഘവനായി	ശങ്കരഃ	ശങ്കരഭഗവാൻ
പാർശ്വം ച ഉപാഗമ്യ	അരികിൽതന്നെ വന്ന്	ക്രീഡതി;	ആനന്ദമായി എഴുന്നരുളിയിരിക്കയാണ്;
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസേന്ദ്രനോടായി	നിവർത്തസ്വ.	തിരിച്ചുപൊയ്കൊൾക

സുപർണ്ണനാഗയക്ഷാണാം ദേവഗന്ധർവ്വരക്ഷസാം
സർവ്വേഷാമേവ ഭൂതാനാമഗമ്യഃ പർവ്വതഃ കൃതഃ
തന്നിവർത്തസ്വ ദുർബുദ്ധേ മാ വിനാശമവാപ്സ്യസി. 9

"'പർവ്വതഃ	"'ഈ പർവ്വതം	അഗമ്യഃ കൃതഃ;	ദുഷ്പ്രവേശ്യമാക്കിച്ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
സുപർണ്ണനാഗ-യക്ഷാണാം	സുപർണ്ണന്മാർ, നാഗങ്ങൾ, യക്ഷന്മാർ എന്നവക്കും	തത്	അതിനാൽ
ദേവഗന്ധർവ്വ-രക്ഷസാം	ദേവന്മാർ, ഗന്ധർവ്വന്മാർ, രക്ഷസ്സുകൾ എന്നവക്കും	ദുർബുദ്ധേ!	മതികെട്ടവനെ!
സർവ്വേഷാം	എല്ലാ	വിനാശം	വിനാശത്തെ
ഭൂതാനാം ഏവ,	പ്രാണികൾക്കുംതന്നെ	അവാപ്സ്യസി മാ;	പ്രാപിക്കണ്ട;
		നിവർത്തസ്വ.'	തിരിച്ചുചെന്നുകൊൾക.'

രോഷാത്തു താമ്രനയനഃ പുഷ്പകാദവരുഹ്യ സഃ
കോഽയം ശങ്കര ഇത്യുക്ത്വാ ശൈലമൂലമുപാഗതഃ. 10

"സഃ	"ആ ദശമുഖൻ	ശങ്കരഃ	ശങ്കരനെന്നവൻ
രോഷാത് താമ്രനയനഃ	കോപിച്ച് നേത്രങ്ങൾ തുടുത്തവനായി	കഃ?'	ആരാണ്?'
പുഷ്പകാത്	പുഷ്പകത്തിൽനിന്ന്	ഇതി ഉക്ത്വാ	എന്നുപറഞ്ഞ്
അവരുഹ്യ	ഇറങ്ങി	തു	ആ സമയം
'അയം	'ഈ	ശൈലമൂലം	മലയടിവാരത്തിൽ
		ഉപാഗതഃ.	ചെന്നു.

സോഽപശ്യന്നന്ദിനം തത്ര ദേവസ്യാഭ്യരതഃ സ്ഥിതം
ദീപ്തം ശൂലമവഷ്ടഭ്യ ദ്വിതീയമിവ ശങ്കരം. 11

"സഃ	"അവൻ	ദ്വിതീയം	മറെറാരു
ദേവസ്യ	കൈലാസനാഥന്റെ	ശങ്കരം ഇവ	ശങ്കരഭഗവാനെന്നപോ
അഭ്യരതഃ,	അരികിലായി,		ലെ
ശൂലം	ശൂലത്തെ	ദീപ്തം	വിളങ്ങുന്നവനുമായ
അവഷ്ടഭ്യ	ഊന്നിപ്പിടിച്ചുകൊ	നന്ദിനം	നന്ദിശ്വരഭഗവാനെ
സ്ഥിതം	നില്ക്കുന്നവനും [ണ്ട്	തത്ര അപശ്യത്.	അവിടെ കണ്ടു.

തം ദൃഷ്ട്വാ വാനരമുഖമവജ്ഞായ സ രാക്ഷസഃ
പ്രഹാസം മുമുചേ തത്ര സതോയ ഇവ തോയദഃ. 12

"സഃ രാക്ഷസഃ,	"ആ രാക്ഷസൻ,	അവജ്ഞായ	അലക്ഷ്യമാക്കിക്കൊണ്ട്
തം	അദ്ദേഹത്തെ	സതോയഃ തോയദഃ ഇവ	നീരുണ്ട കാർകൊണ്ട
വാനരമുഖം	വാനരമുഖത്തോടുകൂടി		ലെന്നപോലെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [യവനായി	പ്രഹാസം മുമുചേ.	പരിഹാസമായി പൊ
തത്ര	അതിനാൽ		ട്ടിച്ചിരിച്ചു

തം ക്രുദ്ധോ ഭഗവാൻ നന്ദീ ശങ്കരസ്യാപരാ തനുഃ
അബ്രവീത് തത്ര തദ്രക്ഷോ ദശാനനമുപസ്ഥിതം. 13

"ശങ്കരസ്യ	"ശങ്കരഭഗവാന്റെ	ക്രുദ്ധഃ,	ചൊടിച്ച്,
അപരാ തനുഃ	മറെറാരു മൂർത്തിയായ	ഉപസ്ഥിതം	മുമ്പിൽ നിന്നിരുന്ന
നന്ദീ ഭഗവാൻ,	നന്ദികേശ്വരഭഗവാൻ	തത് രക്ഷഃ	ആ രാക്ഷസനായ
തത്	അതിനാൽ	ദശാനനം	ദശമുഖനെ
തത്ര	ആ സമയം	അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ശപിച്ചു.

യസ്മാദ്വാനരമൂർത്തിം മാം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസ ദുർമ്മതേ
മൌർഖ്യാത് തവമവജാനീഷേ പരിഹാസം ച മുഞ്ചസി. 14

"'ദുർമ്മതേ!	"'ദുർബുദ്ധിയായ	പരിഹാസം ച മുഞ്ചസി;	പരിഹാസമായി നീ
രാക്ഷസ!	രാക്ഷസ!		ചിരിക്കുന്നു;
വാനരമൂർത്തിം	വാനരസ്വരൂപിയായ	മൌർഖ്യാത്	മൂഢതയാൽ
മാം ദൃഷ്ട്വാ,	എന്നെ കണ്ട്,	തവം	നീ
യസ്മാത്	അക്കാരണത്താൽ	അവജാനീഷേ.	അവമതിക്കുന്നു.

തസ്മാന്മദ്രൂപസംപന്നാ മദ്വീര്യസമതേജസഃ
ഉത്പത്സ്യന്തി വധാർത്ഥം ഹി കുലസ്യ തവ വാനരാഃ. 15

"'തസ്മാത്,	"'ആകയാൽ,	മദ്വീര്യ- സമതേജസഃ	എനിക്കൊത്ത വീര്യപ
തവ	നിന്റെ		രാക്രമങ്ങളുള്ളവരു
കുലസ്യ ഹി	കുലത്തിനുതന്നെ		മായ
വധാർത്ഥം	നാശത്തിനായി	വാനരാഃ	വാനരന്മാർ
മദ്രൂപ- സംപന്നാഃ	എന്നെപ്പോലെ രൂപ മുള്ളവരും	ഉത്പത്സ്യന്തി.	ഉത്ഭവിക്കുന്നതാണ്.

കിം തവാനീം മയാ ശക്യം ഹന്തും ത്വാം ഹേ നിശാചര
ന ഹന്തവ്യോ ഹതസ്ത്വം ഹി പൂർവ്വമേവ സ്വകർമ്മഭിഃ. 16

"'ഹേ നിശാചര!"	"'അല്ലേ രാക്ഷസ!	ത്വം	നീ
ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ	സ്വകർമ്മഭിഃ	നിന്റെ പ്രവൃത്തികൾ കാരണംതന്നെ
മയാ	എന്നാൽ		
ത്വാം	നിന്നെ	ഹതഃ	വധിക്കപ്പെട്ടവനായി
ഹന്തും	വധിക്കുന്നതു്	പൂർവ്വം ഏവ ഹി,	മുമ്പുതന്നെ വേറിട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ
ശക്യം;	സാദ്ധ്യംതന്നെയാണ്.;		
കിം തു	എങ്കിലും	ഹന്തവ്യഃ ന.'	വധിക്കപ്പെടേണ്ടവനല്ല.'

അചിന്തയിത്വാ സ തദാ നന്ദിവാക്യം നിശാചരഃ
പർവ്വതം തു സമാസാദ്യ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 17

"സഃ	"അ	പർവ്വതം	പർവ്വതത്തിലേക്ക്
നിശാചരഃ,	നകുത്തിച്ചരൻ	സമാസാദ്യ,	ചെന്നു്,
നന്ദിവാക്യം	നന്ദികേശ്വരവാക്യത്തെ	തദാ	ആ സമയം
		ഏതത്	ഇപ്രകാരം
അചിന്തയിത്വാ തു,	ഗണിക്കാതെതന്നെ	വാക്യം ഉവാച ഹ.	ഉരചെയ്തു.

പുഷ്പകസ്യ ഗതിശ്ഛിന്നാ യത്കൃതേ മമ ഗച്ഛതഃ
തമിമം ശൈലമുന്മൂലം കരോമി തവ ഗോപതേ. 18

"'ഗോപതേ!	"'അല്ലേ പശുപതേ!	ഛിന്നാ,	തടയപ്പെട്ടുവോ,
ഗച്ഛതഃ	ഇഷ്ടംപോലെ ചെന്നു കൊണ്ടിരുന്ന	തം	അപ്രകാരമുള്ള
		ഇമം	ഈ
മമ	എന്റെ	തവ	അങ്ങയുടെ
പുഷ്പകസ്യ	പുഷ്പകത്തിന്റെ	ശൈലം	പർവ്വതത്തെ
ഗതിഃ,	ഗതി,	ഉന്മൂലം കരോമി.	ഞാൻ പുഴക്കിയെറിഞ്ഞുകളയുന്നുണ്ടു്.
യത്കൃതേ	യാതൊരു കാരണമായി		

കേന പ്രഭാവേന ഭവോ നിത്യം ക്രീഡതി രാജവത്
വിജ്ഞാതവ്യം ന ജാനീതേ ഭയസ്ഥാനമുപസ്ഥിതം. 19

"'ഭവഃ,	"'ശങ്കരൻ,	പ്രഭാവേന	പ്രഭാവത്തെ കയ്യൊ
ഭയസ്ഥാനം	തനിക്കു് ആപത്തിനു ഹേതു	നിത്യം	എപ്പോഴും [ണ്ടു്
		രാജവത്	രാജാവെന്നപോലെ
ഉപസ്ഥിതം	എത്തിയിരിക്കുന്നതിനെ	ക്രീഡതി	സുഖമായി കാലംകഴിക്കുന്നത് എന്നുള്ളത്
ന ജാനീതേ;	അറിയുന്നില്ല;		
കേന	എന്തൊരു	വിജ്ഞാതവ്യം.'	അറിയപ്പെടേണ്ടതാണു്.'

ഏവമുക്ത്വാ തതോ രാമ ഭ്രജാൻ വിക്ഷിപ്യ പർവ്വതേ
തോലയാമാസ തം ശൈലം സമൃഗവ്യാളപാദപം. 20

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	വിക്ഷിപ്യ,	നിട്ടിയിട്ട്,
ഏവം ഉക്ത്വാ,	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്ത്,	സമൃഗ- വ്യാളപാദപം	മാൻ, ഉഷ്ട്രജന്തുക്കൾ, വൃക്ഷങ്ങൾ എന്നവയട [ങ്ങിയ
തതഃ	ഉടനെ	തം ശൈലം	ആ പർവ്വതത്തെ
പർവ്വതേ	മലയുടെ അടിയിൽ	തോലയാമാസ.	കുലുക്കി.
ഭ്രജാൻ	ഭ്രജങ്ങളെ		

ചാലനാത് പർവ്വതസ്യൈവ ഗണാ ദേവസ്യ കംപിതാഃ
ചചാല പാർവ്വതീ ചാപി തദാऽऽശ്ലിഷ്ടാ മഹേശ്വരം. 21

"പർവ്വതസ്യ	"പർവ്വതത്തിന്റെ	തദാ	ആ സമയം
ചാലനാത്	കുലുക്കത്താൽ	മഹേശ്വരം ആശ്ലിഷ്ടാ	പരമേശ്വരന്റെ അരി കിച്ചിരുന്നിരുന്ന
ദേവസ്യ	പരമശിവന്റെ	പാർവ്വതീ അപി ച	പാർവ്വതീദേവിയും
ഗണാഃ ഏവ	പ്രമഥഗണങ്ങളും	ചചാല.	പേടിച്ചുവിറച്ചു.
കംപിതാഃ;	നടുക്കംപൂണ്ടു;		

തതോ രാമ മഹാദേവോ ദേവാനാം പ്രവരോ ഹരഃ
പാദാംഗുഷ്ഠേന തം ശൈലം പീഡയാമാസ ലീലയാ. 22

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	തതഃ	അപ്പോൾ
ദേവാനാം പ്രവരഃ	ദേവോത്തമനും	തം ശൈലം	ആ ശൈലത്തെ
മഹാദേവഃ	മഹാദേവനുമായ	പാദാംഗുഷ്ഠേന,	കാൽ പെരുവിരൽകൊ
ഹരഃ,	ഹരൻ,	ലീലയാ	നേരംപോക്കായി [ണ്ട്,
		പീഡയാമാസ.	അമർത്തി.

പീഡിതാസ്തു തതസ്തസ്യ ശൈലസ്യാധോഗതാ ഭ്രുജാഃ
വിസ്മിതാശ്ചാഭവംസ്തത്ര സചിവാസ്തസ്യ രക്ഷസഃ. 23

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പീഡിതാഃ;	ഞെരുങ്ങിപ്പോയി;
ശൈലസ്യ	പർവ്വതത്തിന്റെ	തസ്യ രക്ഷസഃ	ആ രാക്ഷസന്റെ
അധഃ	ചുവട്ടിലായി	സചിവാഃ ച	മന്ത്രിമാരും
ഗതാഃ	വെക്കപ്പെട്ടിരുന്ന	തത്ര	അപ്പോൾ
തസ്യ	അവന്റെ	വിസ്മിതാഃ അഭവൻ.	ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു.
ഭ്രുജാഃ തു	ഭ്രുജങ്ങളും		

തേന രക്ഷോധിപേനാത്ര വേദനാർത്തഭ്രുജേന വൈ
മുക്തോ വിരാവഃ സുമഹാൻ ത്രൈലോക്യം യേന പൂരിതം. 24

"അത്ര	"ആ സമയം	വിരാവഃ മുക്തഃ;	നിലവിളി കൂട്ടപ്പെട്ടു;
വേദനാർത്ത- ഭ്രുജേന	കൈകൾ ഞെരുങ്ങി വേദനപൂണ്ടു കഴുത്തു	യേന	യാതൊരു ആ നിലവി ളികാരണം
തേന	ആ [ന്നവനായ	ത്രൈലോക്യം വൈ	ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും
രക്ഷോധിപേന,	രാക്ഷസാധിപനാൽ,	പൂരിതം.	മുഴങ്ങി.
സുമഹാൻ	ഏറ്റവും വമ്പിച്ചതായ		

മേനിരേ വജ്രനിഷ്പേഷം തസ്യാമാത്യാ യുഗക്ഷയേ
തദാ ऽऽസനാത് പ്രചലിതാ ദേവാ ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ. 25

"തദാ	"അപ്പോൾ
ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ	ഇന്ദ്രൻ മുമ്പായുള്ള
ദേവാഃ,	ദേവകൾ,
ആസനാത്	ഇരുന്നേടത്തുനിന്ന്
പ്രചലിതാഃ;	പേടിച്ച് ചാടിയെഴുന്നേറ്റു;
തസ്യ	അവന്റെ
അമാത്യാഃ	സചിവന്മാർ
യുഗക്ഷയേ	പ്രളയകാലത്തിലെ
വജ്രനിഷ്പേഷം	ഇടിമുഴക്കമെന്നതന്നെ
മേനിരേ.	വിചാരിച്ചുപോയി.

സമുദ്രാശ്ചാപി സംക്ഷുബ്ധാശ്ചാലിതാശ്ചാപി പർവ്വതാഃ
യക്ഷാ വിദ്യാധരാഃ സിദ്ധാഃ കിമേതദിതി ചാബ്രുവൻ. 26

"സമുദ്രാഃ ച	"സമുദ്രങ്ങളും
സംക്ഷുബ്ധാഃ;	ഇളകിമറിഞ്ഞു;
പർവ്വതാഃ ച	മലകളും
ചാലിതാഃ;	കുലുങ്ങി;
യക്ഷാഃ അപി	യക്ഷന്മാരും
വിദ്യാധരാഃ	വിദ്യാധരന്മാരും
സിദ്ധാഃ ച	സിദ്ധന്മാരും
ഏതത് കിം ഇതി	ഇതെന്താണെന്ന്
അബ്രുവൻ.	തമ്മിലുരചെയ്തു.

അഥ തേ മന്ത്രിണസ്തസ്യ വിക്രോശന്തമഥാബ്രുവൻ
തോഷയസ്വ മഹാദേവം നീലകണ്ഠമുമാപതിം. 27

"അഥ	"അപ്പോൾ
തസ്യ	അവന്റെ
തേ	ആ
മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാർ
വിക്രോശന്തം	നിലവിളിക്കുന്ന അവ
അഥ	ഇപ്രകാരം [നോടായി
അബ്രുവൻ;	ഉരചെയ്തു;
'ഉമാപതിം	'ഉമാകാന്തനും
നീലകണ്ഠം	നീലകണ്ഠനുമായ
മഹാദേവം	മഹാദേവഭഗവാനെ
തോഷയസ്വ.	സ്തോത്രത്താൽ പ്രസാദിപ്പിച്ചാലും.

തമേവ ശരണം നാന്യം പശ്യാമോ ऽത്ര ദശാനന
സ്തുതിഭിഃ പ്രണതോ ഭൂത്വാ തമേവ ശരണം വ്രജ
കൃപാലുഃ ശങ്കരസ്തുഷ്ടഃ പ്രസാദം തേ വിധാസ്യതി. 28

"'ദശാനന!	"'ദശമുഖ!
അത്ര	ഇക്കാര്യത്തിൽ
തം ഋതേ	അദ്ദേഹമല്ലാതെ
അന്യം	മറെറാരു
ശരണം	രക്ഷയെ
ന പശ്യാമഃ;	ഞങ്ങൾ അറിയുന്നില്ല;
പ്രണതഃ ഭൂത്വാ	വണക്കമാണ്ടവനായി
സ്തുതിഭിഃ	സ്തോത്രങ്ങളാൽ
തം ഏവ	അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ
ശരണം വ്രജ;	ശരണംപ്രാപിച്ചാലും;
കൃപാലുഃ	ദയാനിധിയായ
ശങ്കരഃ	ശങ്കരഭഗവാൻ
തുഷ്ടഃ	പ്രസാദിച്ച്
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
പ്രസാദം	അനുഗ്രഹം
വിധാസ്യതി.'	നൽകുന്നതാണ്.'

ഏവമുക്തസ്തദാ മാത്യൈസ്സഷ്ടാവ വൃഷഭദ്ധ്വജം
സാമഭിർവ്വിവിധൈഃ സ്തോത്രൈഃ പ്രണമ്യ സ ദശാനനഃ
കാലോ മഹാനരശ്രേഷ്ഠ രുവതോ രക്ഷസോ ഗതഃ. 29

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!	സാമഭിഃ	സാമഗാനസ്തോത്രങ്ങളാൽ
അമാത്യൈഃ	സചിവന്മാരാൽ	സ്തോത്രൈഃ	കൊണ്ട്
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വൃഷഭദ്ധ്വജം	വൃഷഭധ്വജനെ
ഉക്തഃ	ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടവനാ	തുഷ്ടാവ;	കൊണ്ടാടി;
സഃ	ആ [യ	രുവതഃ	അങ്ങിനെ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,		
തദാ	ആ സമയം	രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്
പ്രണമ്യ	കുമ്പിട്ട്	മഹാൻ കാലഃ	ഏറെക്കാലം
വിവിധൈഃ	പലപല	ഗതഃ.	ചെന്നു.

തതഃ പ്രീതോ മഹാദേവഃ ശൈലാഗ്രേ വിഷ്ഠിതഃ പ്രഭുഃ
മുക്ത്വാ ചാസ്യ ഭുജാൻ രാമ പ്രാഹ വാക്യം ദശാനനം. 30

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	മുക്ത്വാ,	വിടുവിച്ച്,
തതഃ	അതിൽപ്പിന്നെ	ശൈലാഗ്രേ	പർവ്വതശിഖരത്തിൽ
പ്രഭുഃ	സർവ്വേശ്വരനായ	വിഷ്ഠിതഃ	എഴുന്നെള്ളിയവനായി
മഹാദേവഃ	പരമശിവൻ	ദശാനനം ച	ദശമുഖനോടായുന്നെ
പ്രീതഃ,	പ്രസാദിച്ച്,	വാക്യം	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ
അസ്യ ഭുജാൻ	ഇവന്റെ കൈകളെ	പ്രാഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

പ്രീതോഽസ്മി തവ വീര്യസ്യ ശൌണ്ഡീര്യാച്ച ദശാനന
ശൈലാക്രാന്തേന യോ മുക്തസ്ത്വയാ രാവഃ സുദാരുണഃ. 31

"ദശാനന!	"ദശമുഖ!	ശൈലാക്രാന്തേന	പർവ്വതത്താൽ ഞെരു
തവ	നിന്റെ	ത്വയാ	ഭവാനാൽ [ക്കപ്പെട്ട.
വീര്യസ്യ ശൌണ്ഡീര്യാത്	പരാക്രമത്തിന്റെ യോഗ്യതകൊണ്ട്	മുക്തഃ	ഉളവാക്കപ്പെട്ട
		യഃ രാവഃ ച	യാതൊരു ആ നിലവിളിയും
പ്രീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുന്നു;	സുദാരുണഃ.	അത്യുഗ്രമായതായിരിക്കുന്നു.

യസ്മാല്ലോകത്രയം ചൈതദ്രാവിതം ഭയമാഗതം
തസ്മാത് ത്വം രാവണോ നാമ നാമ്നാ തേന ഭവിഷ്യസി 32

"യസ്മാത്	"യാതൊരു കാരണ	ത്വം	ഭവാൻ
ഏതത്	ഈ [ത്താൽ	നാമ്നാ	പേരിനാൽ
ലോകത്രയം	മൂന്നുലോകവും	രാവണഃ നാമ	രാവണൻ എന്ന്
രാവിതം;	മുഴക്കംപൂണ്ടതാക്കപ്പെട്ടു;	തേന	ആ നിലവിളിയാൽ
ഭയം ച ആഗതം;	ഭീതിയും കയ്യൊണ്ടു;	ഭവിഷ്യസി.	ഇനി അറിയപ്പെടുന്നതാണ്
തസ്മാത്	ആകയാൽ		

ദേവതാ മാനുഷാ യക്ഷാ യേ ചാന്യേ ജഗതീതലേ
ഏവം ത്വാമഭിധാസ്യന്തി രാവണം ലോകരാവണം. 33

"'ദേവതാഃ	"'ദേവകളും
യക്ഷാഃ	യക്ഷന്മാരും
ജഗതീതലേ ച	ഭൂലോകത്തിലുള്ള
മാനുഷാഃ	മനുഷ്യരും
അന്യേ	മറ്റ്
യേ,	യാതൊരുവരൊ അവരും
ലോകരാവണം	ത്രൈലോക്യത്തെയും നിലവിളിപ്പിച്ചുവനായ
ത്വാം	നിന്നെ
ഏവം	ഇപ്രകാരംതന്നെ
രാവണം	രാവണൻ എന്ന്
അഭിധാസ്യന്തി.	വിളിക്കുന്നതാണ്.

ഗച്ഛ പൌലസ്ത്യ വിസ്രബ്ധം പഥാ യേന ത്വമിച്ഛസി
മയാ ചൈവാഭ്യനുജ്ഞാതോ രാക്ഷസാധിപ ഗമ്യതാം. 34

"'പൌലസ്ത്യ!	"'പുലസ്ത്യകുലജാത!
യേന	യാതൊരു
പഥാ	മാർഗ്ഗത്തിൽകൂടി
ത്വം	നീ.
ഇച്ഛസി	പോകുവാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നുവോ അതിലൂടെ
വിസ്രബ്ധം	തടവില്ലാതെ
ഗച്ഛ;	പോയ്ക്കൊൾക;
രാക്ഷസാധിപ!	രാക്ഷസേശ്വര!
മയാ ച	എന്നാൽ തന്നെ
അഭ്യനുജ്ഞാതഃ ഏവ	അനുമതി നൽകപ്പെട്ടവനായി
ഗമ്യതാം.'	പോയ്കരിക.'

ഏവമുക്തസ്തു ലങ്കേശഃ ശംഭുനാ സ്വയമബ്രവീത്
പ്രീതോ യദി മഹാദേവ വരം മേ ദേഹി യാചതഃ. 35

"ശംഭുനാ	"പരമശിവനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
സ്വയം	നേരിൽ
ഉക്തഃ	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവനായ
ലങ്കേശഃ,	ലങ്കേശ്വരൻ,
തു	ആ സമയം ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	ഉണർത്തിച്ചു;
'മഹാദേവ!	'മഹാദേവ!
പ്രീതഃ യദി,	നിന്തിരുവടി പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്ന പക്ഷം,
യാചതഃ	അപേക്ഷിക്കുന്നവനായ
മേ	എനിക്ക്
വരം	ഒരു വരം
ദേഹി.	നൽകുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.

അവധ്യത്വം മയാ പ്രാപ്തം ദേവഗന്ധർവ്വദാനവൈഃ
രാക്ഷസൈർഗ്രഹൈകൈന്നാഗൈശ്ചേ ചാന്യേ ബലവത്തരാഃ. 36

"'ദേവ-ഗന്ധർവ്വ-ദാനവൈഃ	"'ദേവന്മാരാലും ഗന്ധർവ്വന്മാരാലും ദാനവന്മാരാലും
രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസരാലും
ഗ്രഹൈകൈഃ	ഗ്രഹൈകരാലും
നാഗൈഃ	നാഗങ്ങളാലും
അന്യേ	മറ്റുള്ള
ബലവത്തരാഃ	മഹാബലശാലികൾ
യേ ച,	യാതൊരുവരോ അവരാലും,
അവധ്യത്വം	മരണമില്ലെന്ന അവസ്ഥ
മയാ	എന്നാൽ
പ്രാപ്തം.	സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

മാനുഷാന്നാ ഗണേ ദേവ സപ്ലാസ്തേ മമ സംമതാഃ
ദീർഘമായുശ്ച മേ പ്രാപ്തം ബ്രഹ്മണസ്ത്രിപുരാന്തക
വാഞ്ഛിതം ചായുഷഃ ശേഷം ശസ്ത്രം തപം ച പ്രയച്ഛ മേ. 37

"'ത്രിപുരാന്തക!	"'മുപ്പുരവൈരിയായ
ദേവ!	ഹേ ദേവ!
ഗണേ	കൂട്ടത്തിൽ
മാനുഷാത് ച	മനുഷ്യങ്കൽനിന്നു മാത്രം
ന;	മരണമില്ലായ്മയെന്നത്
	സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടില്ല;
തേ	അവർ
സപ്ലാഃ	നിസ്സാരന്മാരെന്നാണ്
മമ സംമതാഃ;	എന്റെ ബോദ്ധ്യം;
ബ്രഹ്മണഃ	ബ്രഹ്മദേവങ്കൽനിന്ന്
ദീർഘം ആയുഃ	ദീർഘായുസ്സും
മേ പ്രാപ്തം;	എന്നാൽ ലഭിക്കപ്പെട്ടി
	ട്ടുണ്ട്;
വാഞ്ഛിതം	ആവശ്യപ്പെടപ്പെട്ടതായ
ആയുഷഃ ശേഷം ച	പോരാത്ത ആയുസ്സി നേയും
ശസ്ത്രം ച	ഒരു ആയുധത്തേയും
തപം	നിന്തിരുവടി
മേ	എനിക്കായി
പ്രയച്ഛ.'	നൽകിയാലും.'

["ന ഗണേ," (ന ഗണയാമി) ഞാൻ ഗണിക്കുന്നില്ല എന്നും: "ദുഷ്കർമ്മങ്ങളുടെ ഫലമായി ബാക്കിയുള്ള ആയുസ്സ് കുറഞ്ഞുപോകാത്തതായും, അപ്രകാരമുള്ള ആയുഷ്കാലത്തിൽ സർവ്വവിജയത്തിനായി ഒരു ആയുധത്തേയും നൽകിയാലും." (തിലകം.)].

ഏവമുക്തസ്തതസ്തേന രാവണേന സ ശങ്കരഃ
ദദൌ ഖഡ്ഗം മഹാദീപ്തം ചന്ദ്രഹാസമിതി ശ്രുതം
ആയുഷശ്ചാവശേഷം ച സ്ഥിത്വാ ഭൂതപതിസ്തദാ. 38

"തേന	"ആ
രാവണേന	രാവണനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ
ശങ്കരഃ	പരമശിവൻ
തദാ	അപ്പോൾ
ശ്രുതം	പ്രസിദ്ധപ്പെട്ടതും
മഹാദീപ്തം	അത്യധികം തിളങ്ങു
	ന്നതുമായ
ചന്ദ്രഹാസം ഇതി	ചന്ദ്രഹാസമെന്ന
ഖഡ്ഗം ച,	ഖഡ്ഗത്തേയും
സഃ ഭൂതപതിഃ	ആ ഭൂതനാഥൻ
തതഃ	അതിൽപിന്നെ
സ്ഥിത്വാ ച	തെല്ലാലോചിച്ച്
ആയുഷഃ	ആയുസ്സിന്റെ
അവശേഷം	ബാക്കിയെയും
ദദൌ.	വരമായി നൽകി.

ഉതോവാച തതഃ ശംഭുർനാവജ്ഞേയമിദം ത്വയാ
അവജ്ഞാതം യദി ഹി തേ മാമേവൈഷ്യത്യസംശയഃ. 39

"ശംഭുഃ	"പരമശിവൻ
ഉതോ,	ഇപ്രകാരം നൽകിയ
തതഃ	പിന്നെ [ശേഷം,
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെ
'ത്വയാ	'വോനാൽ [യ്യു;
ഇദം	ഇത്
അവജ്ഞേയം ന	അവമതിക്കത്തക്കതല്ല;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
തേ അവജ്ഞാതം യദി	വോനാൽ ഇത് അവ ഗണിക്കപ്പെട്ടാൽ
മാം ഏവ	എന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു തന്നെ
ഏഷ്യതി	വന്നുചേരുന്നതാണ്
അസംശയഃ,'	സംശയമില്ല.'

ഏവം മഹേശ്വരേണൈവ കൃതനാമാ സ രാവണഃ
അഭിവാദ്യ മഹാദേവമാരുരോഹാഥ പുഷ്പകം. 40

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	അഥ	ആ സമയം
മഹേശ്വരേണ ഏവ	പരമശിവനാൽ തന്നെ	മഹാദേവം	പരമേശ്വരനെ
		അഭിവാദ്യ,	നമസ്കരിച്ച്,
രാവണഃ	രാവണനെന്ന്	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
കൃതനാമാ	പേർവിളിക്കപ്പെട്ടവനാ	ആരുരോഹ.	കയറിച്ചെന്നു.
സഃ,	അവൻ, [യ		

തതോ മഹീതലേ രാമ പരിചക്രാമ രാവണഃ
ക്ഷത്രിയാൻ സുമഹാവീര്യാൻ ബാധമാന ഇതസ്തതഃ. 41

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	സുമഹാവീര്യാൻ	മഹാപരാക്രമശാലിക ളായ
രാവണഃ	രാവണൻ		
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	ക്ഷത്രിയാൻ	ക്ഷത്രിയന്മാരെ
മഹീതലേ	ഭൂമണ്ഡലത്തിൽ	ബാധമാനഃ	ദ്രോഹിക്കുന്നവനായി
ഇതസ്തതഃ	അങ്ങുമിങ്ങും	പരിചക്രാമ.	സഞ്ചരിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷോഡശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനാറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21356; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 632

സപ്തദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനേഴാംസർഗ്ഗം.

[വേദവതീശാപഃ = വേദവതിയുടെ ശാപം.]

അഥ രാജൻ മഹാബാഹുർവിചരൻ സ മഹീതലേ
ഹിമവത്സാനുമാസാദ്യ പരിചക്രാമ രാവണഃ. 1

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	വിചരൻ അഥ,	സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരു ന്നകാലം,
മഹാബാഹുഃ	മഹാശക്തിമാനായ		
സഃ	ആ	ഹിമവത്സാനും	ഹിമവാന്റെ താഴ്വ
രാവണഃ	രാവണൻ	ആസാദ്യ	പ്രാപിച്ച് [രെ
മഹീതലേ	ഭൂതലത്തിൽ	പരിചക്രാമ.	ചുറ്റിനടന്നു.

തത്രാപശ്യത് സ വൈ കന്യാം കൃഷ്ണാജിനജടാധരാം
ആർഷേണ വിധിനാ യുക്താം തപന്തീം ദേവതാമിവ. 2

"തത്ര	"അവിടെ	ആർഷേണ	ഋഷികൾക്ക് ഉചിത മായ
സഃ,	അവൻ,		
കൃഷ്ണാജിന-ജടാധരാം	കൃഷ്ണമൃഗത്തോലും ജട യും ധരിച്ചവളും	വിധിനാ യുക്താം	നിയമത്തോടുകൂടി വ ർത്തിക്കുന്നവളും
ദേവതാം ഇവ വൈ	ദേവകന്യകയെപ്പോ ലെയിരിക്കുന്നവളും	തപന്തീം	തപസ്സുചെയ്യുന്നവള
		കന്യാം	ഒരു കന്യകയെ [മായ
		അപശ്യത്.	കണ്ടു.

സ ദൃഷ്ട്വാ രൂപസംപന്നാം കന്യാം താം സുമഹാവ്രതാം
കാമമോഹപരീതാത്മാ പപ്രച്ഛ പ്രഹസന്നിവ. 3

"സഃ	"അവൻ
സുമഹാവ്രതാം	കഠിന തപസ്സുകളെ
താം	ആ [ണ്ടിരുന്ന
കന്യാം	കന്യകയെ
രൂപസംപന്നാം	മഹാസൗന്ദര്യവതി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [യായി
കാമമോഹ- പരീതാത്മാ	മന്ദമതിയാൽ കാമം മൂഴുത്ത ചിത്തത്തോടു കൂടിയവനായി
ഇവ	അല്പം
പ്രഹസൻ	പുഞ്ചിരി പൂണ്ടുകൊണ്ട്
പപ്രച്ഛ.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

കിമിദം വർത്സേ ഭദ്രേ വിരൂക്ഷം യൌവനസ്യ തേ
ന ഹി യുക്താ തവൈതസ്യ രൂപസ്യ തപസഃ ക്രിയാ. 4

"'ഭദ്രേ!	"'ശോഭനേ!
തവ	നിൻെറ
ഏതസ്യ	ഈ
രൂപസ്യ,	രൂപത്തിന്ന്
തപസഃ	തപസ്സിന്നുള്ള
ക്രിയാ	ദേഹപീഡ
യുക്താ ന ഹി;	ഉചിതമായതല്ല;
തേ	നിൻെറ
യൌവനസ്യ	യൌവനത്തിന്ന്
വിരൂക്ഷം	ചേരാത്തതായ
ഇദം	ഇതിനെ
കിം വർത്സേ?	എന്തിന്നാണ് അനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്?

രൂപം തേ ഽനുപമം ഭീരു കാമോന്മാദകരം ഗുണാം
ന യുക്തം തപസി സ്ഥാതും നിശ്ചയോ ഹ്യേഷ നിർണ്ണയഃ. 5

"'ഭീരു!	"'അല്ലേ ഭീരു!
തേ	നിൻെറ
അനുപമം	നിസ്തുല്യമായ
രൂപം ഹി	ഈ രൂപലാവണ്യമാ
ഗുണാം	മനുഷ്യർക്ക് [കട്ടെ
കാമോന്മാദ- കരം;	കാമോദ്ദീപകമായിരിക്കുന്നുണ്ട്;
തപസി	തപസ്സിൽ
സ്ഥാതും	ഇനിയും വർത്തിക്കുന്നത്
ന യുക്തം;	ശരിയല്ല;
ഏഷഃ	ഈ
നിർണ്ണയഃ	നിശ്ചയം
നിശ്ചിതഃ.	വിട്ടൊഴിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്.

കസ്യാസി ദുഹിതാ ഭദ്രേ കോ വാ ഭർത്താ വരാനനേ
കേന സംജ്ഞാപ്യതേ ഭീരു സ നരഃ പുണ്യഭാഗ് ഭുവി.
പ്രാപ്തുമഃ ശംസ മേ സർവ്വം കസ്യ ഹേതോഃ ശ്രമസ്തവ. 6

"'ഭീരു!	"'ലജ്ജിക്കുന്നവളേ!
ഭദ്രേ!	സുന്ദരീ!
വരാനനേ!	ശോഭനവദനേ!
കസ്യ ദുഹിതാ അസി;	നീ ആരുടെ പുത്രിയാണ്?
ഭർത്താ കഃ വാ?	ഭർത്താവ് ആരാണ്?
കേന	ഏതൊരുവനാൽ
സംജ്ഞാപ്യതേ	നീ ഭാര്യയായ് ലഭിക്ക
സഃ നരഃ	ആ നരൻ[പ്പെടുന്നുവോ
ഭുവി	ലോകത്തിൽ
പുണ്യഭാക്;	പുണ്യശാലിതന്നെയാ [ണ്;
കസ്യ	എന്തു
ഹേതോഃ	കാരണമായിട്ടാണ്
തവ	നിനക്ക്
ശ്രമഃ?	ഈ തപഃ ക്ലേശം?
പൃഷ്ടഃ	ചോദിക്കുന്നവനായ
മേ	എന്നോട്
സർവ്വം ശംസ.'	എല്ലാം ഉരചെയ്താലും.'

ഏവമുക്താ തു സാ കന്യാ രാവണേന യശസ്വിനീ
അബ്രവീദ്വിധിവത് കൃത്വാ തസ്യാതിഥ്യം തപോധനാ. 7

"രാവണേന	"രാവണനാൽ	കന്യാ,	കന്യക,
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വിധിവത്	വിധിപ്രകാരം
ഉക്താ	ചോദിക്കപ്പെട്ട	തസ്യ	അവന്നായ്ക്കൊണ്ട്
യശസ്വിനീ	കീർത്തിമതിയും	ആതിഥ്യം	അതിഥിപൂജ
തപോധനാ	ഐഹികസുഖങ്ങളെ	കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
	പരിത്യജിച്ചവളും ആയ	തു	ഇതിനെക്കുറിച്ച്
സാ	ആ	അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

കുശധ്വജോ മമ പിതാ ബ്രഹ്മർഷിരമിതപ്രഭഃ
ബൃഹസ്പതിസുതഃ ശ്രീമാൻ ബുദ്ധ്യാ തുല്യോ ബൃഹസ്പതേഃ. 8

"'മമ	"'എന്റെ	ശ്രീമാൻ	ആ ശ്രീമാൻ
പിതാ,	പിതാവ്,	ബൃഹസ്പതിസുതഃ	ബൃഹസ്പതി പുത്രനാ കുന്നു;
കുശധ്വജഃ	കുശധ്വജനെന്ന		
ബ്രഹ്മർഷിഃ;	ബ്രഹ്മർഷിയാകുന്നു;	ബുദ്ധ്യാ	ബുദ്ധിയാൽ
അമിതപ്രഭഃ	അളവറ്റ പ്രഭാവമാന്ന വനായ	ബൃഹസ്പതേഃ	ബൃഹസ്പതിക്കു
		തുല്യഃ.	സമാനൻ.

തസ്യാഹം കൃത്സ്നോ നിത്യം വേദാഭ്യാസം മഹാത്മനഃ
സംഭ്രതാ വാങ്മയീ കന്യാ നാമ്നാ വേദവതീ സ്മൃതാ. 9

"'നിത്യം	"'ഇടവിടാതെ	കന്യാ	ഒരു കന്യകയായി
വേദാഭ്യാസം	വേദാഭ്യാസം	സംഭ്രതാ	ജനിച്ചവളാകുന്നു
കൃത്സ്നഃ	ചെയ്യുന്നവനായ	അഹം;	ഞാൻ;
തസ്യ	ആ	നാമ്നാ	പേരിനാൽ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്ന്	വേദവതീ	വേദവതി എന്ന്
വാങ്മയീ	വാക്കുതന്നെ മൂർത്തിക രിച്ച	സ്മൃതാ.	അറിയപ്പെടുന്നവൾ.

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവ്വാ യക്ഷരാക്ഷസപന്നഗാഃ
തേഽപി ഗത്വാ ഹി പിതരം വരണം രോചയന്തി മേ. 10

"'തതഃ	"'അപ്പോൾ	പിതരം ഹി	പിതാവിന്റെ അടു ക്കൽതന്നെ
തേ	ആ		
സഗന്ധർവ്വാഃ	ഗന്ധർവ്വരടക്കമുള്ള	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
ദേവാഃ	ദേവന്മാരും	മേ വരണം	എന്നെ വിവാഹംചെ യ്തുകൊടുപ്പാനായി
യക്ഷരാക്ഷസപന്നഗാഃ അപി	യക്ഷന്മാരും, രക്ഷസ്സുക ളും, പന്നഗന്മാരും,	രോചയന്തി.	ആവശ്യപ്പെടുകയായി.

ന ച മാം സ പിതാ തേഭ്യോ ദത്തവാൻ രാക്ഷസർഷഭ
കാരണം തദ്വദിഷ്യാമി നിശാചര നിശാമയ 11

"'രാക്ഷസർഷഭ!	"'രാക്ഷസരാജാവായ	തേഭ്യഃ	അവക്കായ്ക്കൊണ്ട്
നിശാചര!	നകുഞ്ചര!	ന ദത്തവാൻ;	കൊടുക്കയുണ്ടായില്ല;
പിതാ	പിതാവായ	തത് കാരണം ച	അതിനുള്ള കാരണ
സഃ	അദ്ദേഹം		ത്തെയും
മാം	എന്നെ	വദിഷ്യാമി	ഞാൻ പറയാം
		നിശാമയ.	കേട്ടുകൊൾക.

പിതുസ്തു മമ ജാമാതാ വിഷ്ണുഃ കില സുരേശ്വരഃ
അഭിപ്രേതസ്ത്രിലോകേശസ്തസ്മാന്നാന്യസ്യ മേ പിതാ. 12

"'സുരേശ്വരഃ	"'ദേവന്മാക്കും ഈശ്വ	പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
	രനും	അഭിപ്രേതഃ;	മനസ്സിൽ നിണ്ണയിക്ക
ത്രിലോകേശഃ	ത്രൈലോക്യനാഥനുമാ		പ്പെട്ടിരുന്നു;
	യ	തസ്മാത്	ആകയാൽ
വിഷ്ണുഃ കില	മഹാവിഷ്ണുഭഗവാൻ ത	മേ	എന്റെ
	ന്നെ	പിതാ	പിതാവ്
ജാമാതാ	മരുമകനായി	അന്യസ്യ തു ന.	മറാക്കും നൽകുകയു
മമ	എന്റെ		ണ്ടായില്ല.

ദാതുമിച്ഛതി തസ്മൈ തു തച്ഛ്രുത്വാ ബലദർപ്പിതഃ
ശംഭുർന്നാമ തതോ രാജാ ദൈത്യാനാം കുപിതോഽഭവത്. 13

"'തസ്മൈ തു	"'ആ വിഷ്ണുഭഗവാനു	ദൈത്യാനാം രാജാ	ദൈത്യരാജാവും
	തന്നെ	ബലദർപ്പിതഃ	ബലാഹങ്കാരമായ
ദാതും	നൽകുണമെന്നു്	ശംഭുഃ നാമ,	ശംഭു എന്നവൻ,
ഇച്ഛതി;	അഗ്രഹിച്ചിരിക്കയാ	തത് ശ്രുത്വാ	അതുകേട്ട്
	യി;	കുപിതഃ അഭവത്.	കോപാക്രാന്തനായി
തതഃ	അക്കാലം		ഭവിച്ചു.

തേന രാത്രൌ ശയാനോ മേ പിതാ പാപേന ഹിംസിതഃ. 14

"'രാത്രൌ	"'രാത്രി	പിതാ,	പിതാവ്,
ശയാനഃ	നിദ്രചെയ്കൊണ്ടിരു	തേന പാപേന	ആ ദുഷ്ടനാൽ
മേ	എന്റെ [ന്നവനായ	ഹിംസിതഃ.	വധിക്കപ്പെട്ടു.

തതോ മേ ജനനീ ദീനാ തച്ഛരീരം പിതുർമ്മമ
പരിഷ്വജ്യ മഹാഭാഗാ പ്രവിഷ്ടാ ഹവ്യവാഹനം. 15

"'തതഃ	"'അപ്പോൾ	പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
മഹാഭാഗാ	മഹാ പുണ്യവതിയായ	തത് ശരീരം	ആ ശരീരത്തെ
മേ ജനനീ	എന്റെ മാതാവ്	പരിഷ്വജ്യ	കെട്ടിപ്പുണർന്നുകൊണ്ട്
ദീനാ	ദുഃഖത്തിലാണ്ടവളായി	ഹവ്യവാഹനം	അഗ്നിയിൽ
മമ	എന്റെ	പ്രവിഷ്ടാ.	പ്രവേശിച്ചു.

തതോ മനോരഥം സത്യം പിതുർനാരായണം പ്രതി
കരോമീതി തമേവാഹം ഹൃദയേന സമുദ്വഹേ 16

"'നാരായണം പ്രതി പിതുഃ മനോരഥം സത്യം കരോമി;	"'ശ്രീനാരായണനെ ക്കുറിച്ചുള്ളതായ പിതാവിന്റെ ആ മനോരഥത്തെ നിറവേറുന്നതിന്നാ യി ഞാൻ സങ്കല്പിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കയാണ്;
ഇതി	എന്നതിനാൽ
തതഃ	അന്നതൊട്ട്
തം ഏവ	അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ
ഹൃദയേന	ഹൃദയത്താൽ
അഹം	ഞാൻ
സമുദ്വഹേ.	വരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇതി പ്രതിജ്ഞാമാരുഹ്യ ചരാമി വിപുലം തപഃ
ഏതത്തേ സർവ്വമാഖ്യാതം മയാ രാക്ഷസപുംഗവ. 17

"'ഇതി പ്രതിജ്ഞാം ആരുഹ്യ, വിപുലം തപഃ ചരാമി;	"'ഇപ്രകാരമുള്ള പ്രതിജ്ഞയെ സ്വീകരിച്ചതുകൊണ്ട്, കഠിനമായ തപസ്സിനെ ഞാൻ കയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കയാണ്;
രാക്ഷസപുംഗവ!	രാക്ഷസവര!
തേ	അവനോട്
മയാ	എന്നാൽ
ഏതത് സർവ്വം	ഇതെല്ലാം
ആഖ്യാതം.	ഉള്ളവണ്ണം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടു.

നാരായണോ മമ പതിർന തവന്യഃ പുരുഷോത്തമാത്
ആശ്രയേ നിയമം ഘോരം നാരായണപരിപ്സയാ 18

"'നാരായണഃ തു മമ പതിഃ; പുരുഷോത്തമാത് അന്യഃ	"'ശ്രീനാരായണൻ ഒരുവൻ തന്നെയാണ് എനിക്ക് ഭർത്താവ്; പുരുഷോത്തമനല്ലാതെ മറ്റാരും
ന;	അല്ല;
നാരായണപരിപ്സയാ	ശ്രീനാരായണനെത്തന്നെ പ്രാപിക്കേണമെ
ഘോരം	കടുതായ [ന്നുവെച്ച്
നിയമം	നിയമത്തെ
ആശ്രയേ.	ഞാൻ കയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

വിജ്ഞാതസ്ത്വം ഹി മേ രാജൻ ശ്രുത പൌലസ്ത്യനന്ദന
ജാനാമി തപസാ സർവ്വം ത്രൈലോക്യേ യദ്യദി വർത്തതേ. 19

"'പൌലസ്ത്യനന്ദന! രാജൻ! ത്രൈലോക്യേ ഹി യത് വർത്തതേ സർവ്വം	"'പൌലസ്ത്യനായ മന്നവ! മൂന്നുലോകത്തിലും തന്നെ യാതൊന്നു് നടക്കുന്നുവോ അതെല്ലാം
തപസാ	തപോമഹിമയാൽ
ജാനാമി;	ഞാൻ അറിയുന്നുണ്ട്;
മേ	എനിക്ക്
ത്വം	അവൻ ആരെന്നു്
വിജ്ഞാതഃ ഹി;	അറിവുള്ളതുതന്നെയാണു്;
ശ്രുത.	ഇവിടെനിന്നും പൊയ്ക്കാൾക.

സോഽബ്രവീദ്രാവണോ ഭ്രയസ്താം കന്യാം സുമഹാവ്രതാം
അവരുഹ്യ വിമാനാഗ്രാത് കന്ദർപ്പശരപീഡിതഃ. 20

"സഃ	"അ
രാവണഃ	രാവണൻ
കന്ദർപ്പശര-പീഡിതഃ	മന്മഥബാണങ്ങൾകൊ രണം ലജ്ജകെടി ഞ്ഞവനായി
വിമാനാഗ്രാത്	വിമാനത്തിൽനിന്നും
അവരുഹ്യ,	താഴോട്ടിറങ്ങിവന്ന്,
സുമഹാവ്രതാം	ശ്രേഷ്ഠമായ വ്രതനിഷ്ഠ
താം	അ [പൂണ്ടവളായ
കന്യാം	കന്യകയോടായി
ഭ്രയഃ	വീണ്ടും
അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

അവലിപ്താഽസി സുശ്രോണി യസ്യാസ്തേ മതിരീദൃശീ
വൃദ്ധാനാം മൃഗശാബാക്ഷി ഭ്രാജതേ ധർമ്മസംഗ്രഹഃ. 21

"'യസ്യാഃ	"'യാതൊരു
തേ	നിനക്ക്
ഈദൃശീ	ഇപ്രകാരമുള്ള
മതിഃ	നിശ്ചയമോ, അ
ധർമ്മസംഗ്രഹഃ	തപോനിഷ്ഠ
വൃദ്ധാനാം	വയസ്സുചെന്നവർക്കുമാത്രം
ഭ്രാജതേ;	ഉചിതമായതാണ്;
സുശ്രോണി!	സുന്ദരി!
മൃഗശാബാക്ഷി	ഇളമാൻമിഴി!
അവലിപ്താ അസി.	നീ അഹങ്കാരംപൂണ്ടവ ളായിരിക്കുന്നു.

തപം സർവ്വഗുണസംപന്നാ നാർഹസേ വക്തുമീദൃശം
ത്രൈലോക്യസുന്ദരീ ഭീരു യൌവനം തേഽതിവർത്തതേ 22

"'സർവ്വഗുണ-സംപന്നാ	"'സർവ്വഗുണങ്ങളും തി കഞ്ഞവളേ!
ത്രൈലോക്യ-സുന്ദരീ	ത്രൈലോക്യസുന്ദരിയാ യ
തപം	ഭവതി
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരം
വക്തും	ഉരചെയ്വാൻ
ന അർഹസേ;	പാടുള്ളതല്ല;
ഭീരു!	അല്ലേ ഭീരു!
തേ യൌവനം	ഭവതിയുടെ യൌവനം
അതിവർത്തതേ.	വൃർത്ഥമായി പോകുന്നു വല്ലോ.

അഹം ലങ്കാപതിർഭദ്രേ ദശഗ്രീവ ഇതി ശ്രുതഃ
തസ്യ മേ ഭവ ഭാര്യാ ത്വം ഭുങ്ക്ഷ്വ ഭോഗാൻ യഥേപ്സിതാൻ. 23

"'ഭദ്രേ!	"'പുണ്യവതി!
അഹം	ഞാൻ
ലങ്കാപതിഃ	ലങ്കയ്ക്ക് അധിപനായ്
ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ
ഇതി	എന്ന്
ശ്രുതഃ;	പ്രസിദ്ധിപൂണ്ടവനാ ണ്;
തസ്യ	അപ്രകാരമുള്ള
മേ	എനിക്ക്
ത്വം	ഭവതി
ഭാര്യാ	ഭാര്യയായി
ഭവ;	ഭവിച്ചാലും;
ഭോഗാൻ	സമ്പത്തുകളെയെല്ലാം
ഈപ്സിതാൻ യഥാ	ഇഷ്ടംപോലെ
ഭുങ്ക്ഷ്വ.	അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടാ ലും

കശ്ച താവദസൌ യം ത്വം വിഷ്ണുരിത്യഭിഭാഷസേ
വീര്യേണ തപസാ വൈവ ഭോഗേന ച ബലേന ച
ന മയാ സ സമോ ഭദ്രേ യം ത്വം കാമയസേഽംഗനേ. 24

"'ഭദ്രേ!	"'പുണ്യശീലേ!	വിഷ്ണുഃ	വിഷ്ണു
അംഗനേ!	നാരീമണിയായവളേ!	ഇതി	എന്നവൻ
അസൌ ത്വം	ഈ ഭവതി,	കഃ ച?	ആർതന്നെയാണ്?
യം	യാതൊരുവനെക്കുറിച്ച്	സഃ	അവൻ
താവത്	ഇത്രത്തോളം	വീര്യേണ	വീര്യംകൊണ്ടും
അഭിഭാഷസേ,	പുകഴ്ത്തുന്നുവോ,	തപസാ ച	തപസ്സുകൊണ്ടും
ത്വം	ഭവതി	ഭോഗേന ച	സമ്പത്തുകൊണ്ടും
യം ഏവ	യാതൊരുവനെത്തന്നെ	ബലേന ച	കൈയൂക്കുകൊണ്ടും
കാമയസേ,	പ്രീതിഭാജനമാക്കിയിരിക്കുന്നുവോ, അ	ന മയാ സമഃ.'	എന്നോട് സമനാകയില്ല.'

ഇത്യുക്തവതി തസ്മിംസ്തു രാക്ഷസേ വേദവത്യഥ
മാ മൈവമിതി സാ കന്യാ തമുവാച നിശാചരം. 25

"തസ്മിൻ	"അ	നിശാചരം	നക്തഞ്ചരനോടായി
രാക്ഷസേ	രാക്ഷസൻ	അഥ	ആ സമയം
ഇതി	ഇപ്രകാരം	തു	ഇക്കായ്ത്തിൽ
ഉക്തവതി,	ഉരചെയ്താറെ,	'ഏവം	'ഇപ്രകാരം പറയുക
സാ	അ	മാ	അരുത്
വേദവതീ കന്യാ	കന്യകയായ വേദവതി	മാ,' ഇതി	അരുത്,' എന്ന്
തം	അ	ഉവാച.	പറഞ്ഞു.

ത്രൈലോക്യാധിപതിം വിഷ്ണും സർവ്വലോകനമസ്കൃതം
തപദ്യതേ രാക്ഷസേന്ദ്രാന്യഃ കോഽവമന്യേത ബുദ്ധിമാൻ. 26

"'രാക്ഷസേന്ദ്ര!	"'രാക്ഷസേശ്വര!	സർവ്വലോകനമസ്കൃതം	സർവ്വലോകവന്ദ്യനായ
തപദ്യതേ	ഭവാനല്ലാതെ		
ബുദ്ധിമാൻ	വിവേകിയായ	വിഷ്ണും	മഹാവിഷ്ണുവിനെക്കുറിച്ച്
അന്യഃ കഃ	മറ്റേതൊരുവനാണ്		
ത്രൈലോക്യാധിപതിം	ത്രൈലോക്യനാഥനും	അവമന്യേത?	അവമയ്യാദയായി പറയുക?

ഏവമുക്തസ്തയാ തത്ര വേദവത്യാ നിശാചരഃ
മൂർധജേഷു തദാ കന്യാം കരാഗ്രേണ പരാമൃശത്. 27

"തയാ	"അ	തദാ	അപ്പോൾ
വേദവത്യാ	വേദവതിയാൽ	മൂർധജേഷു	തലമുടികളിൽ
തത്ര	അക്കായ്ത്തിൽ	കന്യാം	ആ കന്യകയെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	കരാഗ്രേണ	കരാഗ്രത്താൽ
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	പരാമൃശത്.	തീണ്ടി.
നിശാചരഃ,	രാത്രിഞ്ചരൻ,		

തതോ വേദവതീ ക്രുദ്ധാ കേശാൻ ഹസ്തേന സാऽച്ഛിനത്
അസിർഭ്രുതപാ കരസ്തസ്യാഃ കേശാംശ് ചിന്നാംസ്തഥാऽകരോത്. 28

"സാ	"ആ	തതോ	ആ സമയം
വേദവതീ	വേദവതി	തസ്യാഃ	അവളുടെ
തതഃ	തന്മൂലം	കരഃ	കരം
ക്രുദ്ധാ,	കോപംപൂണ്ടവളായി,	അസിർ ഭ്രുതപാ	വാളായ്തീർന്ന്
ഹസ്തേന	കൈകൊണ്ട്	കേശാൻ	കേശങ്ങളെ
കേശാൻ	കചഭാരത്തെ	ചിന്നാൻ / അകരോത്	ഛേദിച്ചു.
അച്ഛിനത്;	അറുത്തു;		

സാ ജ്വലന്തീവ രോഷേണ ദഹന്തീവ നിശാചരം
ഉവാചാഗ്നിം സമാധായ മരണായ കൃതത്വരാ. 29

"സാ	"അവർ	രോഷേണ	കോപത്താൽ
മരണായ	ദേഹത്തെ ത്യജിപ്പാൻ	ജ്വലന്തീ ഇവ	ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവളായി
കൃതത്വരാ,	ഉടനെ നിശ്ചയിച്ചവ ളായി,	നിശാചരം	രാക്ഷസനെ
		ദഹന്തീ ഇവ	ചുട്ടെരിക്കുന്നവളെന്ന പോലെ
അഗ്നിം	അഗ്നിയെ		
സമാധായ,	ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ച്,	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

ധഷ്ടിതായാസ്ത്വയാऽനാര്യ്യ ന മേ ജീവിതമിഷ്യതേ
രക്ഷസ്തസ്മാത് പ്രവേക്ഷ്യാമി പശ്യതസ്തേ ഹുതാശനം. 30

"'അനാര്യ്യ!	"'പാപിഷ്ഠനായ!	ജീവിതം ന / ഇഷ്യതേ;	ജീവനിൽ കൊതിയില്ല;
രക്ഷഃ	രാക്ഷസ!		
ത്വയാ	നിന്നാൽ	തസ്മാത്	ആകയാൽ
ധഷ്ടിതായാഃ	കൈവെക്കപ്പെട്ടവ ളായ	തേ പശ്യതഃ	നീ കാണെത്തന്നെ
		ഹുതാശനം	അഗ്നിയിൽ
മേ	എനിക്ക്	പ്രവേക്ഷ്യാമി.	ഞാൻ ചാടുന്നുണ്ട്.

യസ്മാത്തു ധഷ്ടിതാ ചാഹം ത്വയാ പാപാത്മനാ വനേ
തസ്മാത്തവ വധാർത്ഥം ഹി സമുത്പത്സ്യേ ഹ്യഹം പുനഃ. 31

"'അഹം	"'ഞാൻ	തവ	നിന്റെ
പാപാത്മനാ	പാപാത്മാവായ	വധാർത്ഥം ച	നാശത്തിന്നായ്തന്നെ,
ത്വയാ	നിന്നാൽ	അഹം ഹി	ഞാൻ തന്നെ
വനേ ധഷ്ടിതാ	കാട്ടിൽ തീണ്ടപ്പെട്ട	പുനഃ തു	ഇനിയൊരിക്കൽ കൂടി
യസ്മാത് / തസ്മാത്	എന്ന ഇക്കാരണത്താൽ,	സമുത്പത്സ്യേ.	അവിർഭവിക്കുന്നതാണ്.

ന ഹി ശക്യം സ്ത്രിയാ ഹന്തും പുരുഷഃ പാപനിശ്ചയഃ
ശാപേ ത്വയി മയോത്സൃഷ്ടേ തപസശ്ച വ്യയോ ഭവേത്. 32

"'സ്ത്രിയാ	"'നാരിയായ	ശാപേ	ശാപം
മയാ	എന്നാൽ,	ഉത്സൃഷ്ടേ ച,	അരുളപ്പെട്ടുവെന്നാൽ,
ത്വയി	നിന്റെ പേരിൽ	തപസഃ	തപസ്സിന്റെ

വ്യയഃ ഭവേത് ;	കുറവു തട്ടുന്നതാണ് ;	ഹന്തും	} നിന്നെ കൊല്ലുക എ
പാപനിശ്ചയഃ	പാപകൃത്യം ചെയ്യുന്ന	ശക്യം ന.	} ന്നത് ഇപ്പോൾ വിധി
പുരുഷഃ ഹി	പുരുഷനായിരുന്നിട്ടും		ക്കപ്പെടുന്നതല്ല.

യദി തപസ്വീ മയാ കിംചിത് കൃതം ദത്തം ഹുതം യഥാ
തസ്മാത്തപോനിജാ സാദ്ധ്വീ ഭവേയം ധർമ്മിണഃ സുതാ. 33

"'തസ്മാത്	"'ആകയാൽ	അസ്തി യദി,	ഉണ്ടെന്നുവരികിൽ,
മയാ	എന്നാൽ	അയോനിജാ	ഗർഭത്തിൽ പൂകാതെ
കൃതം തു	ചെയ്യപ്പെട്ട പുണ്യങ്ങ		അയോനിജയായി
	ളുടെ ഫലവും	ധർമ്മിണഃ	ഒരു ധർമ്മിഷ്ഠന്റെ
ദത്തം തു	ദാനങ്ങളുടെ ഫലവും	സാദ്ധ്വീ	ഗുണവതിയായ
ഹുതം യഥാ	ദേവകർമ്മങ്ങൾക്കായി അപ്പി	സുതാ	പുത്രിയായി
	ച്ചതിന്റെ ഫലവും	ഭവേയം.'	ഞാൻ ഭവിക്കുന്നതാ
കിഞ്ചിത്	സ്വല്പമെങ്കിലും		ണ്.'

ഏവമുക്ത്വാ പ്രവിഷ്ടാ സാ ജ്വലിതം ജാതവേദസം
പപാത ച ദിവോ ദിവ്യാ പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ സമന്തതഃ. 34

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	പ്രവിഷ്ടാ ;	ചാടി;
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തശേഷം,	ദിവഃ	ആകാശത്തിൽനിന്ന്
സാ	അവർ	ദിവ്യാ	ദിവ്യമായ
		പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ ച	പൂമാരിയും
ജ്വലിതം	ജ്വലിക്കുന്ന	സമന്തതഃ	ചുറും
ജാതവേദസം	അഗ്നിയിൽ	പപാത.	വർഷിച്ചു.

സൈഷാ ജനകരാജസ്യ പ്രസൂതാ തനയാ പ്രഭോ
തവ ഭാര്യാ മഹാബാഹോ വിഷ്ണോസ്ത്വം ഹി സനാതനഃ. 35

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ	പ്രസൂതാ ;	അവതരിച്ചു;
പ്രഭോ!	സ്വാമിൻ!	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
സാ	അപ്രകാരമുള്ള	ഭാര്യാ ;	ധർമ്മപത്നി;
ഏഷാ,	ഈ വേദവതി,	തം ഹി	നിന്തിരുവടിതന്നെ
ജനകരാജസ്യ	ജനകമഹാരാജാവിന്ന്	സനാതനഃ	അനാദിയായ
തനയാ	പുത്രിയായി	വിഷ്ണോഃ.	മഹാവിഷ്ണുഭഗവാൻ.

പൂർവ്വം ക്രോധാഹിതഃ ശത്രുർയയാ ത്വസൌ നിഹതസ്ത്വയാ
ഉപാശ്രയിതപാ ശൈലാഭസ്തവ വീര്യമമാനുഷം. 35

"പൂർവ്വം	"പണ്ട്	ശത്രുഃ,	ശത്രു,
യയാ	യാതൊരുവളാൽ	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ക്രോധാഹിതഃ	കോപിക്കുമാത്രംചെയ്യ് വിട്ടയക്കപ്പെട്ടവോ, അവളാൽതന്നെ	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
		അമാനുഷം	അമാനുഷമായ
		വീര്യം	വീര്യത്തെ
അസൌ	ആ ഈ	ഉപാശ്രയിതപാ,	കയ്ക്കൊണ്ട്,
ശൈലാഭഃ	പർവ്വതസദൃശനായ	നിഹതഃ.	വധിക്കപ്പെട്ട.

ഏവമേഷാ മഹാഭാഗാ മർത്ത്യേഷ്വത്പത്സ്യതേ പുനഃ
ക്ഷേത്രേ ഹലമുഖോത്കൃഷ്ടേ വേദ്യാമഗ്നിശിഖോപമാ. 37

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം
ഏഷാ	ഈ
മഹാഭാഗാ,	മഹാഭാഗ്യവതി,
മർത്ത്യേഷു	മനുഷ്യലോകത്തിൽ
വേദ്യാം	യാഗവേദിയിൽ
ഹലമുഖോത്-കൃഷ്ടേ	കലപ്പയുടെ മുനയാൽ ഊഴപ്പെട്ടതായ
ക്ഷേത്രേ	വയലിൽ
അഗ്നി-ശിഖോപമാ	അഗ്നിജ്വാലയൊത്തവളായി
പുനഃ	വീണ്ടും
ഉത്പത്സ്യതേ.	അവതരിക്കുന്നതാണ്.

[ഇതിൽ വരുവാൻ പോകുന്ന കല്പാന്തരങ്ങളിലും സീതയുടെ ആവിർഭവമെന്നപോലെ തന്നെ ശ്രീരാമന്റെ ആവിർഭവവും സൂചിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു (തിലകം)]

ഏഷാ വേദവതീ നാമ പൂർവ്വമാസീത് കൃതേ യുഗേ
ത്രേതായുഗമനുപ്രാപ്യ വധാർത്ഥം തസ്യ രക്ഷസഃ 38
ഉത്പന്നാ മൈഥിലകുലേ ജനകസ്യ മഹാത്മനഃ
സീതോത്പന്നാ തു സീതേതി മാനുഷൈഃ പുനരുച്യതേ. 39

"ഏഷാ	"ഇവൾ
പൂർവ്വം	മുമ്പ്
കൃതേ യുഗേ	കൃതയുഗത്തിൽ
വേദവതീ നാമ ആസീത്	വേദവതിയെന്ന പേരോടുകൂടിയവളായിരുന്നു
ത്രേതായുഗം	ത്രേതായുഗത്തെ
അനുപ്രാപ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
തസ്യ	ആ
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ
വധാർത്ഥം	വധത്തിന്നായി
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
ജനകസ്യ	ജനകമഹാരാജാവിന്റെ
മൈഥിലകുലേ	മൈഥിലവംശത്തിൽ
ഉത്പന്നാ;	അവതരിച്ചു;
സീതോത്പന്നാ തു	കലപ്പയുടെ അറ്റത്തിൽനിന്നു ആവിർഭവിച്ചതുകാരണം
സീതാ	'സീത'
ഇതി	എന്നു്
മാനുഷൈഃ	മനുഷ്യരാൽ
പുനഃ	ഇപ്പോഴും
ഉച്യതേ.	പറയപ്പെടുന്നു.

[സീതാദേവി യജ്ഞഭൂമിയിൽ കലപ്പയിൽനിന്ന് ആവിർഭവിച്ചത് വൈശാഖശുക്ലനവമി ദിവസത്തിലാണെന്നു മഹാസുന്ദരിതന്ത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു:—"വൈശാഖേ ശുക്ലനവമ്യാ മുത്പന്നാ സാ ജഗന്മയീ സീതാ. സീതാമുഖാത് സാ സഞ്ജാതാ പാലിതാ ജനകേന ച. രാമപത്നീ മഹാഭാഗാ സീതാ നാമേതി വിശ്രുതാ. തസ്മിൻ ദിനേ രാമകേതോഃ ശ്രദ്ധാഭക്തിസമന്വിതാ. മഹാത്സവപരാഃ സർവ്വേ വിത്തശാഠ്യവിവർജ്ജിതാഃ ഗീതവാദിത്രനൃത്തൈശ്ച രാമഭക്തി പരായണാഃ വൈശാഖസിതനവമ്യാം പുരാണപഠനം തഥാ. ലക്ഷ്മീസൂക്തം പഠംസ്തത്ര യാതി രാമം സനാതനം. സൌഭാഗ്യം ധനധാന്യം ച പുത്രസന്തതിവിസ്തൃതം. രാമപ്രസാദാല്ലഭതേ മുച്യതേ സർവ്വപാതകാത്." (തിലകം.)]

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21395; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 671

അഷ്ടാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[മരുത്തവിജയഃ = മരുത്ത മഹാരാജാവിനെ ജയിക്കുന്നത്.]

പ്രവിഷ്ടായാം ഹുതാശം തു വേദവത്യാം സ രാവണഃ
പുഷ്പകം തു സമാരുഹ്യ പരിചക്രാമ മേദിനീം. 1

"വേദവത്യാം	"വേദവതി	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
ഹുതാശം	അഗ്നിയിൽ	സമാരുഹ്യ	കയറിക്കൊണ്ട്,
പ്രവിഷ്ടായാം തു	പ്രവേശിച്ചശേഷം	മേദിനീം തു	ഭൂമി മുഴുവനും
സഃ രാവണഃ	ആ രാവണൻ	പരിചക്രാമ.	ചുറ്റിസഞ്ചരിച്ചു.

തതോ മരുത്തം നൃപതിം യജന്തം സഹ ദൈവതൈഃ
ഉശീരബീജമാസാദ്യ ദദർശ സ തു രാവണഃ. 2

"സഃ	"ആ	ദൈവതൈഃ } സഹ }	പ്രത്യക്ഷന്മാരായ ദേവകളോടുംകൂടി
രാവണഃ	രാവണൻ		
ഉശീരബീജം	ഉശീരബീജമെന്ന ക്ഷേ	യജന്തം	യാഗംചെയ്തിരുന്ന
ആസാദ്യ	ചെന്ന് [ത്തിലേയ്ക്ക്	മരുത്തം	മരുത്തമഹാരാജാവിനെ
തതഃ	അവിടെ	തു	ആ സമയം
നൃപതിം	രാജാവായി	ദദർശ.	കണ്ടു.

[ഉശീരബീജം എന്ന പ്രദേശം കാബുലിനു തെക്കായുള്ള ഖണ്ഡഹാർ (Khandahar) എന്ന സ്ഥലമാകുന്നു.]

സംവർത്തോ നാമ ബ്രഹ്മർഷിഃ സാക്ഷാദ് ഭ്രാതാ ബൃഹസ്പതേഃ
യാജയാമാസ ധർമ്മജ്ഞഃ സർവൈർദ്ദേവഗണൈർവൃതഃ. 3

"സർവൈഃ	"എല്ലാ	സാക്ഷാത്	സാക്ഷാൽ
ദേവഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളാലും	ഭ്രാതാ	ഭ്രാതാവുമായ
വൃതഃ	ചുഴപ്പെട്ടവനായി	സംവർത്തഃ നാമ	സംവർത്തനെന്ന
ധർമ്മജ്ഞഃ	ധർമ്മജ്ഞനും	ബ്രഹ്മർഷിഃ	ബ്രഹ്മർഷി
ബൃഹസ്പതേഃ	ബൃഹസ്പതിക്ക്	യാജയാമാസ.	യാഗംചെയ്യിക്കയായിരുന്നു.

ദൃഷ്ട്വാ ദേവാസ്തു തദ്രക്ഷോ വരദാനേന ദുർജ്ജയം
തിരശ്ചീനിം സമാവിഷ്ടാസ്തസ്യ ദർശനഭീരവഃ. 4

"ദേവാഃ	"ദേവകൾ	തസ്യ } ദർശനഭീരവഃ }	അവന്റെ കാഴ്ചയെ ഭയപ്പെടുന്നവരായി
തത്	ആ		
രക്ഷഃ	രാക്ഷസനെ	തു	ആ സമയം
വരദാനേന	വരദാനത്താൽ	തിരശ്ചീനിം	പക്ഷിമൃഗാദികളുടെ വടിവുകൾ
ദുർജ്ജയം	അജയ്യനാണെന്നുള്ളത്		
ദൃഷ്ട്വാ,	അറിഞ്ഞ്;	സമാവിഷ്ടാഃ.	കയ്യൊണ്ടു.

ഇന്ദ്രോ മയൂരഃ സംവൃത്തോ ധർമ്മരാജസ്യ വായസഃ
കൃകലാസോ ധനാദ്ധ്യക്ഷോ ഹംസശ്ച വരുണോഽഭവത്. 5

"ഇന്ദ്രഃ മയൂരഃ സംവൃത്തഃ;	"ഇന്ദ്രൻ ഒരു മയിലായ്തീർന്നു;	ധനാദ്ധ്യക്ഷഃ കൃകലാസഃ വരുണഃ	കുബേരൻ ഓന്തായും, വരുണൻ
ധർമ്മരാജഃ വായസഃ തു;	യമധർമ്മരാജാവ് കാക്കയായി;	ഹംസഃ ച അഭവത്.	ഹംസമായും ഭവിച്ചു.

അന്യേഷ്വപി ഗതേഷ്വേവം ദേവേഷ്വരിനിഷൂദന
രാവണഃ പ്രാവിശദ്യജ്ഞം സാരമേയ ഇവാശുചിഃ. 6

"അരിനിഷൂദന! അന്യേഷു ദേവേഷു അപി ഏവം ഗതേഷു, രാവണഃ	"ശത്രുഞ്ജയ! മറുള്ള ദേവന്മാരും ഇപ്രകാരം ഒളിച്ചോടി, രാവണൻ	യജ്ഞം, അശുചിഃ സാരമേയഃ ഇവ, പ്രാവിശത്.	യാഗശാലയിൽ, അശുദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു ശ്വാനം എപ്രകാരമോ അപ്ര പ്രവേശിച്ചു. [കാരം,

തം ച രാജാ സമാസാദ്യ രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
പ്രാഹ യുദ്ധം പ്രയച്ഛേതി നിർജ്ജിതോഽസ്മീതി വാ വദ. 7

"രാക്ഷസാധിപഃ രാവണഃ രാജാ, തം ച സമാസാദ്യ, 'യുദ്ധം പ്രയച്ഛ,	"രാക്ഷസാധിപനായ രാവണ രാജാവ്, ആ മരുത്ത മഹാരാജാ പ്രാപിച്ചു്, [വിനെ 'ഒന്നുകിൽ യുദ്ധത്തിന്നു വരിക,	വാ നിർജ്ജിതഃ അസ്മി ഇതി, വദ.' ഇതി പ്രാഹ.	അല്ലെന്നാൽ ഞൻ തോറ്റു എന്നു്; പറക.' എന്നിങ്ങിനെ ധിക്കാരവാക്കുചെയ്തു.

തതോ മരുത്തോ നൃപതിഃ കോ ഭവാനിത്യുവാച തം
അപഹാസം തതോ മുക്ത്വാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത്. 8

"തതഃ മരുത്തഃ നൃപതിഃ തം 'ഭവാൻ കഃ?' ഇതി ഉവാച;	"അപ്പോൾ മരുത്ത മഹാരാജാവ് ആ രാവണനോടായി, 'അങ്ങ് ആരാണ്?' എന്നു് ചോദിച്ചു;	രാവണഃ, തതഃ അപഹാസം മുക്ത്വാ വാക്യം അബ്രവീത്.	രാവണൻ, അപ്പോൾ ഒന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു് ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

അകുതൂഹലഭാവേന പ്രീതോഽസ്മി തവ പാർത്ഥിവ
ധനദസ്യാനുജം യോ മാം നാവഗച്ഛസി രാവണം. 9

"'പാർത്ഥിവ! തവ അകുതൂഹല-ഭാവേന പ്രീതഃ അസ്മി;	"'രാജാവേ! അറിയേണ്ടതിനെ അറിഞ്ഞുകൊള്ളാതിരിക്കുന്ന അങ്ങയുടെ അജ്ഞതയെക്കുറിച്ചു് എനിക്കരസംതോന്നുന്നു;	യഃ മാം ധനദസ്യ അനുജം രാവണം ന അവഗച്ഛസി.	യാതൊരു അപ്രകാരമു [ള്ള ഭവാൻ എന്നെ കുബേരന്റെ അനുജനായ രാവണനാണെന്നു് അറിയാതിരിക്കുന്നു.

ത്രിഷു ലോകേഷു കോന്യോ5സ്തി യോ ന ജാനാതി മേ ബലം
ഭ്രാതരം യേന നിർജ്ജിത്യ വിമാനമിദമാഹൃതം. 10

"'ത്രിഷു ലോകേഷു	"'മൂന്നുലോകങ്ങളിലും	യേന	യാതൊരു എന്നാൽ
മേ	എന്റെ	ഭ്രാതരം	ജ്യേഷ്ഠനെ
ബലം	കൈയ്ക്കിനെക്കുറിച്ച്	നിർജ്ജിത്യ	ജയിച്ച്
യഃ ന ജാനാതി	അറിയാത്ത ഒരുവൻ	ഇദം	ഈ
അന്യഃ കഃ അസ്തി?	മറ്റാരാണുള്ളത്?	വിമാനം	വിമാനം
		ആഹൃതം.'	ബലാത്കാരമായി കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട.'

തതോ മരുത്തഃ സ നൃപസ്തം രാവണമഥാബ്രവീത്. 11

"തതഃ സഃ മരുത്തഃ നൃപഃ	"അപ്പോൾ ആ മരുത്തനുപതി	തം രാവണം അഥ. അബ്രവീത്.	ആ രാവണനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

ധന്യഃ ഖലു ഭവാൻ യേന ജ്യേഷ്ഠോ ഭ്രാതാ രണേ ജിതഃ
ന തഥാ സദൃശഃ ശ്ലാഘ്യസ്ത്രിഷു ലോകേഷു വിദ്യതേ. 12

"'യേന	"'യാതൊരു	ധന്യഃ;	മഹാപുണ്യശാലി;
ജ്യേഷ്ഠഃ ഭ്രാതാ	ജ്യേഷ്ഠസഹോദരൻ	ശ്ലാഘ്യഃ;	ശ്ലാഘിക്കത്തക്കവൻ;
രണേ	പോരിൽ	തഥാ സദൃശഃ	അങ്ങയ്ക്ക് തുല്യനായ ഒരുവൻ
ജിതഃ	ജയിക്കപ്പെട്ടവോ അപ്രകാരമുള്ള	ത്രിഷു	മൂന്ന്
ഭവാൻ ഖലു	അങ്ങൊരുവൻതന്നെയാണ്	ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിലും
		ന വിദ്യതേ.	ഇല്ലതന്നെ.

കം തഥം പ്രാക്കേവലാ ധർമ്മം ചരിതഥാ ലബ്ധുവാൻ വരം
ശ്രുതപൂർവ്വം ഹി ന മയാ ഭാഷസേ യാദൃശം സഖേ. 13

"'പ്രാക്	"'മുമ്പ്	കേവലം	നീയല്ലാതെ മറ്റാരും ചെയ്യാത്തതായ
തഥം	അങ്ങ്	യാദൃശം	യാതൊരു ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ച്
കം	ഏതോ ഒരു	സഖേ	നീതന്നെ
ധർമ്മം ചരിതഥാ	തപസ്സ് കയ്യാണ്ട്	ഭാഷസേ	പുകഴ്ത്തിപ്പറയുന്നുവോ അയത്
വരം	വരം	മയാ ന ഹി.	എന്നാൽ മുമ്പ് കേൾക്കപ്പെട്ടതല്ല.
ലബ്ധുവാൻ	നേടീട്ടുണ്ട് എന്ന സംഗതി		
ശ്രുതപൂർവ്വം;	പണ്ടെ കേൾക്കപ്പെട്ടതാണ്;		

തിഷ്ഠേദാനീം ന മേ ജീവൻ പ്രതിയാസ്യസി ദുർമ്മതേ
അദ്യ തഥാം നിശിതൈർബ്ബാണൈഃ പ്രേഷയാമി യമക്ഷയം. 14

"'മൂഢതേ!	"'മൂഢ!	നിശിതൈഃ ബാണൈഃ	ക്രൂരമുകൾകൊണ്ട്
ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ	തവാം	നിന്നെ
തിഷ്ഠ;	ഇവിടെത്തന്നെ നില്ല്ക	യമക്ഷയം	യമലോകത്തിലേക്ക്
ജീവൻ	ജീവനോടുകൂടി [ക;	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
ന പ്രതിയാസ്യസി;	നീ പിൻതിരിയുന്നത് ല്ല;	പ്രേഷയാമി.'	ഞാൻ പറഞ്ഞയക്കുന്നുണ്ട്.'
മേ	എന്റെ		

തതഃ ശരാസനം ഗൃഹ്യ സായകാംശ്ച നരാധിപഃ
രണായ നിര്യയൌ ക്രുദ്ധഃ സംവർത്തോ മാർഗ്ഗമാവൃണോത്. 15

"നരാധിപഃ	"അരചൻ,	ക്രുദ്ധഃ	ചൊടിച്ച്
തതഃ	ഉടനെതന്നെ	രണായ	പോരിന്നായി
ശരാസനം	വില്ലും	നിര്യയൌ;	പുറപ്പെട്ട;
സായകാൻ ച	ശരങ്ങളും	സംവർത്തഃ	സംവർത്തമഹർഷി
ഗൃഹ്യ,	കയ്യിലെടുത്ത്,	മാർഗ്ഗം ആവൃണോത്.	വഴി തടുത്തുനിർത്തി.

സോഽബ്രവീത് സ്നേഹസംയുക്തം മരുത്തം തം മഹാർഷിഃ
ശ്രോതവ്യം യദി മദ്വാക്യം സംപ്രഹാരോ ന തേ ക്ഷമഃ. 16

"സഃ	"ആ	മദ്വാക്യം	എന്റെ വാക്യം
മഹാൻ ഋഷിഃ	മഹർഷി	ശ്രോതവ്യം യദി	അനുസരിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്ന് തോന്നുന്നു [ന്നപക്ഷം
തം	ആ	തേ	അങ്ങയ്ക്ക്
മരുത്തം	മരുത്തുപതിയോടായി	സംപ്രഹാരഃ	യുദ്ധംചെയ്യുക എന്നതു
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;	ക്ഷമഃ ന.	ഇപ്പോൾ ഉചിതമായതല്ല.
'സ്നേഹസംയുക്തം	'സ്നേഹപൂർവ്വം പറയപ്പെട്ടതായ		

മാഹേശ്വരമിദം സത്രമലമാപ്തം കുലം ദഹേത്. 17

"'ഇദം മാഹേശ്വരം സത്രം ആപ്തം അലം,	"'ഈ മാഹേശ്വരയാഗം ഇത്രത്തോളംമതിയാക്കിനിർത്തപ്പെടുന്നതായാൽ	കുലം	വംശത്തെത്തന്നെ
		ദഹേത്.	നശിപ്പിച്ചുകളയുന്നതാണ്.

ദീക്ഷിതസ്യ കുതോ യുദ്ധം ക്രോധിതം ദീക്ഷിതേ കുതഃ
സംശയശ്ച ജയേ നിത്യം രാക്ഷസശ്ച സുദുർജ്ജയഃ. 18

"'ദീക്ഷിതസ്യ	"'യാഗം ദീക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നവന്ന്	ജയേ ച	ജയിക്കുന്നകാര്യത്തിലും
യുദ്ധം	യുദ്ധംചെയ്യുക എന്നത്	നിത്യം	എപ്പോഴും
കുതഃ?	പാടുള്ളതാണോ?	സംശയഃ;	തീർച്ചയില്ല;
ദീക്ഷിതേ	യജ്ഞദീക്ഷ പൂണ്ടിരിക്കെ	ച	എന്നു മാത്രമല്ല
ക്രോധിതം കുതഃ?	കോപം കയ്യാളുമോ?	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
		സുദുർജ്ജയഃ.'	ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനുമാണ്.'

സ നിവൃത്തോ ഗുരോർവാക്യാന്മരുത്തഃ പൃഥിവീപതിഃ
വിസൃജ്യ സശരം ചാപം സ പസ്ഥോ മഖമുഖോ ഽഭവത്. 19

"സഃ	"ആ	വിസൃജ്യ,	വെടിഞ്ഞ്,
മരുത്തഃ പൃഥിവീപതിഃ	മരുത്ത മഹാരാജാവ്	നിവൃത്തഃ	പിൻ മടങ്ങിയവനായി
		സപസ്ഥഃ	മനസ്തൃപ്തി പൂണ്ടവനായി
ഗുരോഃ	ഗുരുവിൻെറ		
വാക്യാത്	ആജ്ഞയാൽ	മഖമുഖഃ	യാഗത്തിൽ തന്നെ ശ്രദ്ധയോട്ടുകൂടിയവനായി
സശരം	ബാണത്തോട്ടം കൂടി		
ചാപം	ചാപത്തെ	അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

തതസ്തം നിർജ്ജിതം മത്വാ ഹോഷയാമാസ വൈ ശുകഃ
രാവണോ ജയതീത്യുച്ചൈർഹഷ്ടാന്നാദം വിമുക്തവാൻ. 20

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ഉച്ചൈഃ	ഉച്ചത്തിൽ
ശുകഃ	ശുകൻ	'രാവണഃ	'രാവണൻ
തം	അദ്ദേഹത്തെ	ജയതി' ഇതി	വിജയിക്കുന്നു' എന്ന്
നിർജ്ജിതം	തോല്പിക്കപ്പെട്ടവനായി	നാദം വിമുക്തവാൻ വൈ	അട്ടഹസിച്ചുംകൊണ്ട്
മത്വാ,	കരുതി,		
ഹഷ്ടാത്	ഉത്സാഹത്താൽ	ഹോഷയാമാസ.	കൊണ്ടാടി.

താൻ ഭക്ഷയിത്വാ തത്രസ്ഥാൻ മഹർഷീൻ യജ്ഞമാഗതാൻ
വിതൃപ്തോ രുധിരൈസ്തേഷാം പുനഃ സംപ്രയയൌ മഹീം. 21

"തത്രസ്ഥാൻ	"അങ്ങുണ്ടായിരുന്നവ	തേഷാം	അവരുടെ
യജ്ഞം	യാഗത്തിന്നായി [രും	രുധിരൈഃ പുനഃ	ചോരകൊണ്ടും
ആഗതാൻ	വന്നിരുന്നവരുമായ	വിതൃപ്തഃ	തൃപ്തിയാകാത്തവനായി
താൻ മഹർഷീൻ	ആ മഹർഷിമാരെ	മഹീം	ഭൂമിയിൽ
ഭക്ഷയിത്വാ,	ഭക്ഷിച്ച്,	സംപ്രയയൌ.	എങ്ങും സഞ്ചരിച്ചു.

രാവണേ തു ഗതേ ദേവാഃ സേന്ദ്രാശ്ചൈവ ദിവൌകസഃ
തതഃ സ്വാം യോനിമാസാദ്യ താനി സത്വാനി ചാബ്രുവൻ. 22

"രാവണേ	"രാവണൻ	യോനിം ച	സ്വരൂപത്തെയും
ഗതേ തു,	പോയശേഷം,	ആസാദ്യ,	കയ്യേറ്റുണ്ട്,
സേന്ദ്രാഃ	ഇന്ദ്രനടങ്ങിയ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ദേവാഃ	ദേവകളായ	താനി	ആ
ദിവൌകസഃ ഏവ,	സ്വർഗ്ഗലോകവാസികളും,	സത്വാനി ച	പ്രാണികളെ നോക്കി
		അബ്രുവൻ.	ഇപ്രകാരം അനുഗ്രഹിച്ചു.
സ്വാം	അവനവൻെറ		

ഹഷ്ടാത്തദാ ഽബ്രവീദിന്ദ്രോ മയൂരം നീലബർഹിണം
പ്രീതോ ഽസ്മി തവ ധർമ്മജ്ഞ ഉപകാരാദിഹംഗമ. 23

"തദാ	"അപ്പോൾ
ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
നീലബഹ്വിണം	നീലപ്പീലികളാൻ
മയൂരം	മയിലിനോടായി
ഹർഷാത്	സന്തോഷത്താൽ
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു;
'ധർമ്മജ്ഞ!	'ധർമ്മത്തെയറിഞ്ഞ
വിഹംഗമ!	പക്ഷിശ്രേഷ്ഠ!
തവ	നീ ചെയ്ത
ഉപകാരാത്	സഹായത്താൽ
പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ പ്രീതികയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

മമ നേത്രസഹസ്രം തു യത് തദ്വദ്ഭവിഷ്യതി
വർഷ്മാണേ മയി മുദം പ്രാപ്സ്യസേ പ്രീതിലക്ഷണാം
ഏവമിന്ദ്രോ വരം പ്രാദാന്മയൂരസ്യ സുരേശ്വരഃ. 24

"'മമ	"'എന്റെ
നേത്രസഹസ്രം	നേത്രങ്ങളുടെ ആയിരം
യത് തു	യാതൊന്നോ അതെല്ലാംതന്നെ
തദ്വദ്ഭവിഷ്യതി;	നിന്റെ പീലിയിൽ പരിലസിക്കട്ടെ;
മയി	ഞാൻ
വർഷ്മാണേ	മഴപൊഴിക്കുമ്പോൾ
പ്രീതിലക്ഷണാം	സന്തോഷലക്ഷണമായി
മുദം	ആനന്ദത്തെ
പ്രാപ്സ്യസേ;'	നീ കയ്ക്കൊള്ളുന്നതാണ്;'
സുരേശ്വരഃ	ദേവരാജാവായ
ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
മയൂരസ്യ	മയിലിന്
വരം	വരത്തെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
പ്രാദാത്.	അരുളി.

നീലാഃ കില പുരാ ബഹ്വാ മയൂരാണാം നരാധിപ
സുരാധിപാദ്വരം പ്രാപ്യ ഗതാഃ സർവ്വേ വിചിത്രതാം. 25

"നരാധിപ!	"പുരുഷോത്തമ!
പുരാ	പണ്ടുകാലത്തിൽ
മയൂരാണാം	മയിലുകളുടെ
ബഹ്വാഃ	പീലികൾ
സർവ്വേ	എല്ലാം
നീലാഃ;	നീലനിറത്തിലായിരുന്നു;
സുരാധിപാത്	ദേവേന്ദ്രങ്കൽ നിന്ന്
വരം	വരം
പ്രാപ്യ,	ലഭിച്ച്,
കില	അക്കാരണത്താൽ
വിചിത്രതാം	ഭംഗി
ഗതാഃ.	പൂണ്ടവയായി ഭവിച്ചു.

ധർമ്മരാജോഽബ്രവീദ്രാമ പ്രാഗ്വംശേ വായസം സ്ഥിതം
പക്ഷിംസ്തവാസ്മി സുപ്രീതഃ പ്രീതസ്യ വചനം ശൃണു. 26

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ധർമ്മരാജഃ,	യമധർമ്മരാജാവ്,
പ്രാഗ്വംശേ	തന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു മുളയിൽ
സ്ഥിതം	ഇരുന്നിരുന്ന
വായസം	കാക്കയോടായി
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു;
'പക്ഷിൻ!	'വിഹംഗമ!
തവ	നിന്നെക്കുറിച്ച്
സുപ്രീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ പ്രസാദിച്ചു;
പ്രീതസ്യ	പ്രീതിപൂണ്ട എന്റെ
വചനം	വാക്യത്തെ
ശൃണു.	കേട്ടുകൊൾക.

യഥാഽന്യൈർവ്വിവിധൈ രോഗൈഃ പീഡ്യന്തേ പ്രാണിനോ മയാ
തേ ന തേ പ്രഭവിഷ്യന്തി മയി പ്രീതേ ന സംശയഃ. 27

"'യഥാ,	"'ഏപ്രകാരമെന്നാൽ,	മയി	ഞാൻ
പ്രാണിനഃ	ജീവരാശികളെല്ലാം	പ്രീതേ,	പ്രീതിപൂണ്ട കാരണത്താൽ,
മയാ	എന്നാൽ		
അന്യൈഃ	പലമാതിരിയായ	തേ	അപ്രകാരമുള്ള രോഗ
വിവിധൈഃ	അനേകം	തേ	നിനക്ക് [ങ്ങളും
രോഗൈഃ	രോഗങ്ങളാൽ	ന പ്രഭവിഷ്യന്തി,	ഉണ്ടാകയില്ല,
പീഡ്യന്തേ;	പീഡിക്കപ്പെടുന്നു;	ന സംശയഃ.	നിശ്ചയം തന്നെ.

മൃത്യുതസ്തേ ഭയം നാസ്തി വരാന്മമ വിഹംഗമ
യാവത് ത്വാം ന വധിഷ്യന്തി നരാസ്താവദ് ഭവിഷ്യസി. 28

"'വിഹംഗമ!	"'അല്ലേ ശകുന്തമേ!	യാവത്	എത്രകാലംവരെ
മമ	എന്റെ	നരാഃ	മനുഷ്യർ
വരാത്,	വരത്താൽ,	ത്വാം	നിന്നെ
തേ	നിനക്ക്	ന വധിഷ്യന്തി,	വധിക്കാതിരിക്കുന്നു
മൃത്യുതഃ	മൃത്യുവിൽ നിന്ന്	താവത്	അത്രയും കാലം [വോ,
ഭയം	ഭയമെന്നത്	ഭവിഷ്യസി.	നീ ജീവനോടിരിക്കുന്നതാണ്.
ന അസ്തി;	ഇല്ല;		

ഏതേ മദ്വിഷയസ്ഥാ വൈ മാനവാഃ ക്ഷുദ്ഭയാർദ്ദിതാഃ
ത്വയി ഭുക്തേ തു തൃപ്താസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി സബാന്ധവാഃ. 29

"'മദ്വിഷ-യസ്ഥാഃ	"'എന്റെ രാജ്യമായ പിതൃലോകത്തിൽ വാ സംചെയ്യുന്നവരായ	ത്വയി	നീ
		ഭുക്തേ വൈ	ഭുജിക്കുന്നതുകൊണ്ട്,
		തേ	അവർ
ഏതേ മാനവാഃ	ഈ മനുഷ്യർ	സബാന്ധവാഃ	ബന്ധുക്കളടക്കം
ക്ഷുദ്ഭയാർ-ദ്ദിതാഃ തു	വിശന്നു വലയുന്നേരം,	തൃപ്താഃ	തൃപ്തരായി
		ഭവിഷ്യന്തി.'	ഭവിക്കുന്നതാണ്.'

വരുണസ്ത്വബ്രവീദ്ധംസം ഗംഗാതോയവിഹാരിണം
ശ്രൂയതാം പ്രീതിസംയുക്തം വചഃ പത്രരഥേശ്വര. 30

"വരുണഃ	"വരുണൻ	അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
ഗംഗാതോയ-വിഹാരിണം	ഗംഗാജലത്തിൽ വിഹരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന	'പത്രരഥേശ്വര!	'പക്ഷിശ്രേഷ്ഠ!
		പ്രീതിസംയുക്തം	അനുകൂലഭാവത്തോടുകൂടിയ
ഹംസം	ഹംസത്തോടായി	വചഃ	എന്റെ വാക്കിനെ
തു	അപ്പോളിപ്രകാരം	ശ്രൂയതാം.	ശ്രവിച്ചാലും.

വർണ്ണോ മനോഹരഃ സൌമ്യ ചന്ദ്രമണ്ഡലസന്നിഭഃ
ഭവിഷ്യതി തവോദഗ്രഃ ശുഭഃഫേനസമപ്രഭഃ. 31

"'സൌമ്യ!	"'പുണ്യശീല!
തവ	നിൻെറ
വർണ്ണഃ	നിറം
ചന്ദ്രമണ്ഡല-സന്നിഭഃ	ചന്ദ്രമണ്ഡലസദൃശമായും
ശുഭഃഫേന-സമപ്രഭഃ	വെൺനുരയൊത്ത കാന്തിപൂണ്ടതായും
മനോഹരഃ	മനോഹരമായും
ഉദഗ്രഃ	(നിനക്കുമാത്രം) പ്രത്യേകതപൂണ്ടതായും
ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

മച്ഛരീരം സമാസാദ്യ കാന്തോ നിത്യം ഭവിഷ്യസി
പ്രാപ്സ്യസേ ചാതുലാം പ്രീതിമേതന്മേ പ്രീതിലക്ഷണം. 32

"'മച്ഛരീരം	"'പഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽ എന്നാൽ നിയമിക്കപ്പെട്ടതായ ജലത്തെ
നിത്യം	എപ്പോഴും
സമാസാദ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
അതുലാം പ്രീതിം	നിസ്തുല്യപ്രീതിയെ
പ്രാപ്സ്യസേ;	നീ കയ്യൊള്ളുന്നതാ
കാന്തഃ	മനോഹരനായും [ണ്;
ഭവിഷ്യസി;	നീ വിളങ്ങുന്നതാണ്;
ഏതത് ച	ഇതുതന്നെയാണ്
മേ	എൻെറ
പ്രീതി-ലക്ഷണം.'	പ്രസാദത്തിനുള്ള അടയാളം.'

ഹംസാനാം ഹി പുരാ രാമ നീലവർണ്ണഃ സപാണ്ഡുരഃ
പക്ഷാ നീലാഗ്രസംവീതാഃ ക്രോഡാഃ ശഷ്പാഗ്രനിർമ്മലാഃ. 33

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
പുരാ	പണ്ട്
ഹംസാനാം ഹി	അരയന്നങ്ങൾക്കാകട്ടെ
സപാണ്ഡുരഃ	വെണ്മകലർന്ന
നീലവർണ്ണഃ;	നീലനിറമായിരുന്നു;
പക്ഷാഃ	ചിറകുകൾ
നീലാഗ്ര-സംവീതാഃ;	നീലനിറത്തിലുള്ള അഗ്രങ്ങളോടുകൂടിയവയായിരുന്നു;
ക്രോഡാഃ	മാറിടങ്ങൾ
ശഷ്പാഗ്ര-നിർമ്മലാഃ.	ഇളംപച്ചപ്പില്ലാത്തവയായിരുന്നു.

അഥാബ്രവീദ്വൈശ്രവണഃ കൃകലാസം ഗിരൌ സ്ഥിതം
ഹൈരണ്യം സംപ്രയച്ഛാമി വർണ്ണം പ്രീതസ്തവാപ്യഹം. 34

"വൈശ്രവണഃ	"കുബേരൻ
ഗിരൌ	മലമുകളിൽ
സ്ഥിതം	ഇരുന്നിരുന്ന
കൃകലാസം	ഓന്തിനെനോക്കി
അഥ	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	അരുൾചെയ്തു;
'പ്രീതഃ	'പ്രീതനായ
അഹം അപി	ഞാനും
തവ	നിനക്ക്
ഹൈരണ്യം വർണ്ണം	സ്വർണ്ണവർണ്ണത്തെ
സംപ്രയച്ഛാമി.	നൽകുന്നു.

സദ്രവ്യം ച ശിരോ നിത്യം ഭവിഷ്യതി തവാക്ഷയം
ഏഷ കാഞ്ചനകോ വർണ്ണോ മത് പ്രീത്യാ തേ ഭവിഷ്യതി. 35

"തവ	"'നിന്റെ	ഭവിഷ്യതി;	ഭവിക്കുന്നതാണ്;
ശിരഃ	തല	മത് പ്രീത്യാ	എന്റെ പ്രീതികാരണം
നിത്യം ച	എപ്പോഴുംതന്നെ	തേ	നിന്റെ
അക്ഷയം	മാറാത്ത	ഏഷഃ വർണ്ണഃ	ഈ ദേഹവർണ്ണം
സദ്രവ്യം	സപ്തവർണ്ണനിറമുണ്ടാക്കുന്ന ദ്രവ്യത്തോടുകൂടിയതായി	കാഞ്ചനകഃ	പൊൻനിറമാന്നതായി
		ഭവിഷ്യതി.'	വിളങ്ങുന്നതാണ്.'

ഏവം ദത്ത്വാ വരാംസ്തേഭ്യസ്തസ്മിൻ യജ്ഞോത്സവേ സുരാഃ
നിവൃത്താഃ സഹ രാജ്ഞാ തേ പുനഃ സ്വഭവനം ഗതാഃ. 36

"'തസ്മിൻ	"'ആ	ദത്ത്വാ	നൽകിയശേഷം
യജ്ഞോത്സവേ	യജ്ഞോത്സവത്തിൽ	നിവൃത്താഃ,	കൃത്യം നിറവേറ്റിയവരായി,
തേ	ആ		
സുരാഃ	ദേവകൾ	രാജ്ഞാ സഹ	ഇന്ദ്രനോടുംകൂടി
തേഭ്യഃ	അവയ്ക്കായ്ക്കൊണ്ട്	സ്വഭവനം	സ്വവാസസ്ഥലത്തി [ലേക്കായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പുനഃ	വീണ്ടും
വരാൻ	വരങ്ങളെ	ഗതാഃ.	എഴുന്നെള്ളി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടാദശഃ സർഗ്ഗഃ = പതിനെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21431; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 707.

ഏകോനവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[അനരണ്യശാപഃ = അനരണ്യന്റെ ശാപം.]

അഥ ജിത്വാ മരുത്തം സഃ പ്രയയൌ രാക്ഷസാധിപഃ
നഗരാണി നരേന്ദ്രാണാം യുദ്ധകാംക്ഷീ ദശാനനഃ. 1

"സഃ	"ആ	അഥ	അതിൽപിന്നെ
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസേശ്വരനായ	യുദ്ധകാംക്ഷീ	പോർകൊതിച്ച്
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,	നരേന്ദ്രാണാം	രാജാക്കന്മാരുടെ
മരുത്തം	മരുത്തമഹാരാജാവിനെ	നഗരാണി	നഗരങ്ങളിൽ
ജിത്വാ,	ജയിച്ച്,	പ്രയയൌ.	ചുറ്റിനടന്നു.

സമാസാദ്യ തു രാജേന്ദ്രാൻ മഹേന്ദ്രവരുണോപമാൻ
അബ്രവീദ്രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു യുദ്ധം മേ ദീയതാമിതി. 2

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	"രാക്ഷസേന്ദ്രൻ	സമാസാദ്യ,	കണ്ട്,
മഹേന്ദ്രവരുണോപമാൻ	മഹേന്ദ്രനും വരുണനും സമന്മാരായ	ഇതി	ഇങ്ങിനെ
		അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
രാജേന്ദ്രാൻ തു	രാജശ്രേഷ്ഠന്മാരെ	'മേ തു യുദ്ധം ദീയതാം.	'എനിക്ക് ഇപ്പോൾ നൽകപ്പെടട്ടെ.

നിർജ്ജിതാഃ സ്മേതി വാ ബ്രൂത ഏഷ•മേ ഹി സുനിശ്ചയഃ
അന്യഥാ കൂർവ്വതാമേവം മോക്ഷോ നൈവോപപദ്യതേ. 3

"'വാ	"'അല്ലാത്ത പക്ഷം	സുനിശ്ചയഃ;	ദൃഢനിശ്ചയം;
നിർജ്ജിതാഃ സ്മ ഇതി	ഞങ്ങൾ തോറ്റു എന്ന്	ഏവം അന്യഥാ കൂർവ്വതാം	ഇതിനു വിരോധമായി നടക്കുന്നവർക്ക്
ബ്രൂത;	പറയുവിൻ;	മോക്ഷഃ	തെറ്റിപ്പോകാനുള്ള [വഴി
ഏഷഃ ഹി	ഇതുതന്നെയാണ്	ഏവ	ഒന്നും
മേ	എന്റെ	ന ഉപപദ്യതേ.'	ഇല്ലതന്നെ.'

തതസ്ത്വഭീരവഃ പ്രാജ്ഞാഃ പാർത്ഥിവാ ധർമ്മനിശ്ചയാഃ
മന്ത്രയിത്വാ തതോ ऽന്യോന്യം രാജാനഃ സുമഹാബലാഃ
നിർജ്ജിതാഃ സ്മേത്യഭാഷന്ത ജ്ഞാത്വാ വരബലം രിപോഃ. 4

"രാജാനഃ	"രാജാക്കന്മാരും,	അന്യോന്യം	തമ്മിൽ
പാർത്ഥിവാഃ തു	ചക്രവർത്തിമാരും	തതഃ	അക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
ധർമ്മനിശ്ചയാഃ	ധർമ്മബോധമുള്ള	മന്ത്രയിത്വാ,	ആലോചനചെയ്ത ശേ
പ്രാജ്ഞാഃ	മഹാബുദ്ധിശാലികളായും	രിപോഃ	ശത്രുവിന്റെ [ഷം,
		വരബലം	വരബലത്തെ
സുമഹാബലാഃ	അതിബലശാലികളായും	ജ്ഞാത്വാ,	ഓർത്ത്,
അഭീരവഃ തതഃ	ഭീരുക്കളല്ലാത്തവരായും ഇരുന്നിട്ടും	നിർജ്ജിതാഃ സ്മ ഇതി	ഞങ്ങൾ തോറ്റു എന്ന്
		അഭാഷന്ത.	സമ്മതിച്ചുകളഞ്ഞു.

ദുഷ്യന്തഃ സുരഥോ ഗാധിർഗയോ രാജാ പുരൂരവാഃ
ഏതേ സർവ്വേ ऽബ്രുവംസ്താത നിർജ്ജിതാഃ സ്മേതി പാർത്ഥിവാഃ. 5

"താത!	"സൌമ്യ!	ഏതേ പാർത്ഥിവാഃ സർവ്വേ,	എന്ന ഈ ചക്രവർത്തിമാരെല്ലാം
പുരൂരവാഃ രാജാ	പുരൂരവസ്സുമഹാരാജാവ്		
ദുഷ്യന്തഃ	ദുഷ്യന്തമഹാരാജാവ്		
സുരഥഃ	സുരഥമഹാരാജാവ്	നിർജ്ജിതാഃ സ്മ ഇതി	ഞങ്ങൾ തോല്പിക്കപ്പെട്ടു എന്ന്
ഗാധിഃ	ഗാധിമഹാരാജാവ്		
ഗയഃ	ഗയമഹാരാജാവ്	അബ്രുവൻ.	സമ്മതിച്ചു.

അഥായോദ്ധ്യാം സമാസാദ്യ രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
സുഹൃത്താമനരണ്യേന ശക്രേണേവാമരാവതീം 6
സ തം പുരുഷശാർദ്ദൂല പുരന്ദരസമം ബലേ
പ്രാഹ രാജാനമാസാദ്യ യുദ്ധം ദേഹീതി രാവണഃ
നിർജ്ജിതോ ऽസ്മീതി വാ ബ്രൂഹി തമേവം മമ ശാസനം. 7

"അഥ	"അതിൽപിന്നെ	ശക്രേണ	ഇന്ദ്രനാൽ
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസാധിപനായ	അമരാവതീം ഇവ	അമരാവതിപട്ടണമെന്നപോലെ
രാവണഃ,	രാവണൻ,		

അനരണ്യേന	അനരണ്യചക്രവത്തി യാൽ	സമാസാദ്യ,	കണ്ട്,
		ഇതി	ഇപ്രകാരം
സുഹൃഷ്ടാം	വഴിപോലെ പരിപാ ലിക്കപ്പെട്ടതായ	പ്രാഹ;	ഉരചെയ്തു;
		'തപം	'അങ്ങു്
അയോദ്ധ്യാം	അയോദ്ധ്യാപുരിയിലേ ക്കായി	യുദ്ധം	പോർ
		ദേഹി;	നൽകിയാലും;
സമാസാദ്യ,	ചെന്ന്,	വാ	അല്ലെന്നാൽ
സഃ രാവണഃ	ആ രാവണൻ	നിർജ്ജിതഃ അസ്മി	ഞാൻ തോല്പിക്കപ്പെട്ട
ബലേ	കൈയ്യിൽ	ഇതി	എന്നു്
പുരന്ദരസമം	ദേവേന്ദ്രസദൃശനും	ബ്രൂഹി;	സമ്മതിച്ചാലും;
പുരുഷശാർദ്ദൂലം	പുരുഷകേസരിയുമായ	ഏവം	ഇതാണ്
തം	ആ	മമ	എനിക്കുള്ള
രാജാനം	മഹാരാജാവിനെ	ശാസനം.'	സങ്കല്പം.'

അയോദ്ധ്യാധിപതിസ്തസ്യ ശ്രുത്വാ ചാവമതം വചഃ
അനരണ്യസ്തു സംക്രുദ്ധോ രാക്ഷസേന്ദ്രമഥാബ്രവീത്. 8

"അയോദ്ധ്യാ-ധിപതിഃ	"അയോദ്ധ്യാധിപനാ യ	സംക്രുദ്ധഃ,	ചൊടിച്ചു്
		തു	ആ സമയം
അനരണ്യഃ ച	അനരണ്യചക്രവത്തി	രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസേശ്വരനോടാ [യി
തസ്യ	അവന്റെ [യും		
അവമതം വചഃ	അവമാനകരമായവാക്ക	അഥ	ഇങ്ങിനെ
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	അബ്രവീത്.	മറുപടിയുരച്ചു.

ദീയതേ ദശന്ദശയുദ്ധം തേ രാക്ഷസാധിപതേ മയാ
സംതിഷ്ഠ ക്ഷിപ്രമായത്തോ ഭവ ചൈവം ഭവാമ്യഹം. 9

"രാക്ഷസാ-ധിപഃ തേ!	"രക്ഷോനായക!	സന്തിഷ്ഠ;	ഉറച്ചുനിന്നുകൊൾക;
		അഹം	ഞാൻ
മയാ	എന്നാൽ	ഏവം ഭവാമി;	ഇതാ സന്നദ്ധനായിരി
തേ	ഭവാന്നു്	ക്ഷിപ്രം	ഉടനെ [ക്കുന്നു;
ദശന്ദശയുദ്ധം	ദശന്ദശയുദ്ധമാണ്	ആയത്തഃ ഭവ ച.'	നീയും സന്നദ്ധനായി ഭവിച്ചാലും.'
ദീയതേ;	നൽകപ്പെട്ടുന്നത്;		

അഥ പൂർവ്വം ശ്രുതാത്തേന നിർജ്ജിതം സുമഹദ് ബലം
നിഷ്ക്രാമത് തന്നരേന്ദ്രസ്യ ബലം രക്ഷോവധോദ്യതം. 10

"പൂർവ്വം	"മുമ്പുതന്നെ	തത്	ആ
ശ്രുതാത്തേന	സംഗതി മനസ്സിലാക്കി യിരുന്ന രാജാവിനാൽ	ബലം	സൈന്യം
		അഥ	ആ സമയം
സുമഹദ് ബലം	വമ്പിച്ചസൈന്യം	രക്ഷോ-വധോദ്യതം	രാക്ഷസന്റെ വധത്തിൽ ആസക്തിപൂ
നിർജ്ജിതം;	തയ്യാറാക്കപ്പെട്ടിരുന്നു;		
നരേന്ദ്രസ്യ	മഹാരാജാവിന്റെ	നിഷ്ക്രാമത്.	പുറപ്പെട്ടു. [ണ്ടതായി

നാഗാനാം ദശസാഹസ്രം വാജിനാം നിയുതം തഥാ
രഥാനാം ബഹുസാഹസ്രം പത്തീനാം ച നരോത്തമ
മഹീം സംക്ഷാദ്യ നിഷ്ക്രാന്തം സപദാതിരഥം രണേ. 11

"നരോത്തമ!	"നരവര!	ബഹുസാഹസ്രം	അനേകായിരവും
നാഗാനാം	ആനകളുടെ	രണേ	പോരിൽ
ദശസാഹസ്രം	പതിനായിരം എണ്ണവും	മഹീം	ഭൂമിയെ
വാജിനാം	കുതിരകളുടെ	സപദാതിരഥം	കാലാൾ, തേർ, എന്നവയോടുകൂടിയതായി
നിയുതം,	ഒരു ലക്ഷവും,		
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	സംക്ഷാദ്യ	ഇടതിങ്ങിയതാക്കിക്കൊണ്ട്
രഥാനാം	രഥങ്ങളുടേയും		
പത്തീനാം ച	കാലാൾപ്പടകളുടേയും	നിഷ്ക്രാന്തം.	പുറപ്പെട്ടുവന്നു.

തതഃ പ്രവൃത്തം സുമഹദ് യുദ്ധം യുദ്ധവിശാരദ
അനരണ്യസ്യ നൃപതേ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ചാദ്ഭുതം. 12

"യുദ്ധവിശാരദ!	"യുദ്ധകുശലനായുള്ളോ	സുമഹത്	വമ്പിച്ച
തതഃ	ആ സമയം [വേ!	യുദ്ധം	പോർ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ	രാക്ഷസേശ്വരനും	അദ്ഭുതം	ആശ്ചര്യപ്പെടത്തക്കവണ്ണം
അനരണ്യസ്യ	അനരണ്യചക്രവർത്തി		
നൃപതേഃ ച	ക്കും തമ്മിൽ	പ്രവൃത്തം.	ഉളവായി.

തദ്രാവണബലം പ്രാപ്യ ബലം തസ്യ മഹീപതേഃ
പ്രാണശ്യത തദാ സർവ്വം ഹവ്യം ഹുതമിവാനലേ. 13

"തസ്യ	"ആ	പ്രാപ്യ,	ഏറ്റ്,
മഹീപതേഃ	അരചന്റെ	അനലേ	അഗ്നിയിൽ
ബലം	സൈന്യം	ഹുതം	ഹോമിക്കപ്പെട്ട
തത്	ആ	ഹവ്യം ഇവ	ഹവിസ്സെന്നപോലെ
രാവണബലം	രാവണസൈന്യം	തദാ	അപ്പോൾ
സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനെയും	പ്രാണശ്യത.	നശിച്ചു.

യുദ്ധ്വാ ച സുചിരം കാലം കൃത്വാ വിക്രമമുത്തമം
പ്രജ്വലന്തം സമാസാദ്യ ക്ഷിപ്രമേവാവശേഷിതം 14
പ്രാവിശത് സംകുലാ തത്ര ശലഭാ ഇവ പാവകം. 15

"തത്ര	"അതിൽ	സുചിരം കാലം	ഏറെനേരം
അവശേഷിതം,	നശിക്കാതെ അവശേഷിച്ച സൈന്യം,	യുദ്ധ്വാ ച,	പൊരുതിയശേഷം
		പ്രജ്വലന്തം	ആളിക്കത്തുന്ന
ക്ഷിപ്രം ഏവ	ഉടനെതന്നെ	പാവകം	അഗ്നിയിൽ
സമാസാദ്യ,	ഏറെറടുത്ത്,	ശലഭാഃ ഇവ	ഈയാംപാറ്റകളെന്നപോലെ
ഉത്തമം	ശ്ലാഘിക്കത്തക്ക		
വിക്രമം	പരാക്രമത്തെ	സംകുലാ	കൂട്ടത്തോടെ
കൃത്വാ	പ്രകടിപ്പിച്ച്	പ്രാവിശത്.	ചെന്നുവീണു.

സോഽപശ്യത് തന്നരേന്ദ്രസ്യ നശ്യമാനം മഹാബലം
മഹാണ്ണവം സമാസാദ്യ ആപഗാനാം ശതം യഥാ. 16

"സഃ	"അ	മഹാണ്ണവം	വൻ കടലിൽ
നരേന്ദ്രഃ	യൂപതിശ്രേഷ്ഠൻ	സമാസാദ്യ	ചെന്നു ചേർന്നാലെന്ന
തത്	അ	യഥാ,	പോലെ,
മഹാബലം	വൻപടയെ	തു	അ സമയം
ആപഗാനാം ശതം	അനേകം നദികൾ	നശ്യമാനം	നശിച്ചുപോകുന്നതായി
		അപശ്യത്.	കണ്ടു.

തതഃ ശക്രധനുഃപ്രഖ്യം ധന്വർവിസ്ഫാരയൻ സ്വയം
ആസസാദ നരേന്ദ്രസ്തം രാവണം ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ. 17

"നരേന്ദ്രഃ,	"യൂപോത്തമൻ,	ധന്വഃ	വില്ലിനെ
തതഃ,	അതിനാൽ,	വിസ്ഫാരയൻ,	ടങ്കാരം ചെയ്തുകൊണ്ട്,
ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ	കോപാവേശം പൂണ്ട വനായി	തം	അ
		രാവണം	രാവണനെ
ശക്രധനുഃപ്രഖ്യം	ഇന്ദ്രധനുസ്സൊത്ത	സ്വയം	താൻ തന്നെ
		ആസസാദ.	നേരിട്ടെതിർത്തു.

തതോ ബാണശതാന്യഷ്ടൌ പാതയാമാസ മൂർധനി
തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ ഇക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനഃ. 18

"ഇക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനഃ,	"ഇക്ഷ്വാകുകുലജാതനായ അദ്ദേഹം,	തസ്യ	അ
		രാക്ഷസരാജസ്യ	രക്ഷോനാഥന്റെ
തതഃ	അപ്പോൾ	മൂർധനി	ശിരസ്സിലായി
അഷ്ടൌ ബാണശതാനി	എണ്ണൂറു ശരങ്ങളെ	പാതയാമാസ.	എയ്തു.

തസ്യ ബാണാഃ പതന്തസ്തേ ചക്രിരേ ന ക്ഷതിം കചിത്
വാരിധാരാ ഇവാഭ്രേഭ്യഃ പതന്ത്യോ ഗിരിമൂർധനി. 19

"ഗിരിമൂർധനി	"ഗിരിമുകളിൽ	തേ	അ
അഭ്രേഭ്യഃ	മേഘങ്ങളിൽ നിന്ന്	ബാണാഃ,	ശരങ്ങൾ,
പതന്ത്യഃ	പൊഴിയുന്ന	തസ്യ	അവന്ന്
വാരിധാരാഃ ഇവ	മഴത്തുള്ളികളെന്ന പോലെ	ക്ഷതിം	പീഡയെ
		കചിത്	എങ്ങുംതന്നെ
പതന്തഃ	വന്നു വീഴുന്നവയായ	ന ചക്രിരേ.	ഉളവാക്കിയില്ല.

തതോ രാക്ഷസരാജേന ക്രുദ്ധേന യൂപതിസ്തദാ
തലേനാഭിഹതോ മൂർധ്നി സ രഥാന്നിപപാത ഹ. 20

"യൂപതിഃ	"അരചൻ	രാക്ഷസരാജേന	രാക്ഷസേശ്വരനാൽ
തദാ	അപ്പോൾ	തലേന	കയ്ത്തലംകൊണ്ട്
ക്രുദ്ധേന	ക്രുദ്ധിച്ച	മൂർധ്നി	തലയിൽ

അഭിഹതഃ	ഊക്കോടെ അടിക്ക പ്പെട്ടവനായി	സഃ	അദ്ദേഹം
		രഥാത്	തേരിൽനിന്ന്
തതഃ,	അതിനാൽ,	നിപപാത ഹ!	താഴത്തുവീണുപോയി!

സ രാജാ പതിതോ ഭൂമൌ വിഹ്വലാംഗഃ പ്രവേപിതഃ
വജ്രാശ്ച ഇവാരണ്യേ സാലോ നിപതിതോ മഹാൻ. 21

"അരണ്യേ	"കാട്ടിൽ	സഃ	അ
വജ്രാശഗ്ധഃ	ഇടിയേറ് കരിഞ്ഞ	രാജാ	അരചൻ
മഹാൻ	വമ്പിച്ച [തായ	വിഹ്വലാംഗഃ	അംഗങ്ങൾ തളർന്ന്
സാലഃ	വൃക്ഷം	പ്രവേപിതഃ	വിറപൂണ്ട്
നിപതിതഃ ഇവ	വീണാലെന്നതുപോ ലെ	ഭൂമൌ	നിലത്ത്
		പതിതഃ.	പതിച്ചു.

തം പ്രഹസ്യാബ്രവീദ്രക്ഷ ഇക്ഷ്വാകും പൃഥിവീപതിം
കിമിദാനീം ഫലം പ്രാപ്തം തവയാ മാം പ്രതിയുദ്ധ്യതാ. 22

"തത് രക്ഷഃ	"ആ രാക്ഷസൻ	'മാം	'എന്നെ
തം	ആ	പ്രതിയുദ്ധ്യതാ	എതിർക്കുന്ന
ഇക്ഷ്വാകും	ഇക്ഷ്വാകുവംശജനായ	തവയാ	നിന്നാൽ
പൃഥിവീപതിം	ചക്രവർത്തിയെനോക്കി	ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ
പ്രഹസ്യ	കൈകൊട്ടിച്ചിരിച്ച്	കിം ഫലം	എന്തൊരവസ്ഥയാണ്
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;	പ്രാപ്തം?	പ്രാപിക്കപ്പെട്ടത്?

ത്രൈലോക്യേ നാസ്തി യോ ദ്വന്ദം മമ ദദ്യാന്നരാധിപ
ശങ്കേ പ്രസക്തോ ഭോഗേഷു ന ശ്രുണോഷി ബലം മമ. 23

"'നരാധിപ!	"'ഏപതേ!	ഭോഗേഷു പ്രസക്തഃ	ഭോഗാസക്തനായി
മമ	എനിക്ക്		
ദ്വന്ദം	പോർ	മമ	എന്റെ
യഃ ദദ്യാത്	നൽകുന്ന ഒരുവനും	ബലം	ബലത്തെക്കുറിച്ച്
ത്രൈലോക്യേ	ത്രൈലോക്യത്തിൽ തന്നെയും	ന ശ്രുണോഷി	നീ അറിയുന്നില്ല,
		ശങ്കേ.'	എന്നു ഞാൻ സംശയി ക്കുന്നു.'
ന അസ്തി;	ഇല്ല;		

തസ്യൈവം ബ്രുവതോ രാജാ മന്ദാസുവാക്യമബ്രവീത്
കിം ശക്യമിഹ കർത്തും വൈ കാലോ ഹി ദുരതിക്രമഃ. 24

"മന്ദാസുഃ	"പ്രാണൻ തുടിച്ചു കൊണ്ടിരുന്ന	അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
		'ഇഹ വൈ	'ഇപ്പോഴാകട്ടെ,
രാജാ	ആ മഹാരാജാവ്	കർത്തും കിം	എന്തൊന്നാണ് ചെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ശക്യം;	യ്യാൻ കഴിവുള്ളത്?
ബ്രുവതഃ	വീമ്പു പറയുന്ന	കാലഃ	കാലഗതി
തസ്യ,	അവനോടായി,	ദുരതിക്രമഃ ഹി.	തടുക്കപ്പെടുവാൻ കഴി യാത്തതുതന്നെ.
വാക്യം	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ		

ന ഹ്യഹം നിർജ്ജിതോ രക്ഷസ്ത്വയാ ചാത്മപ്രശംസിനാ
കാലേനൈവ വിപന്നോഽഹം ഹേതുഭൂതസ്തു മേ ഭവാൻ 25

"'രക്ഷഃ!	"'രാക്ഷസ!	കാലേന ഏവ	വിധിയാൽ മാത്രമാണ്
		അഹം	ഞാൻ
ആത്മ-പ്രശംസിനാ	അഹങ്കരിക്കുന്ന	വിപന്നഃ;	മരിക്കുന്നത്;
		ഭവാൻ തു	നീയാകട്ടെ
ത്വയാ ച	നിന്നാൽ തന്നെ	മേ	എനിക്ക്
അഹം	ഞാൻ	ഹേതുഭൂതഃ ഹി.	നിമിത്തഭൂതൻ മാത്രമാണ്.
നിർജ്ജിതഃ ന;	ജയിക്കപ്പെട്ടവനല്ല;		

കിം തപിദാനീം മയാ ശക്യം കർത്തും പ്രാണപരിക്ഷയേ
ന ഹ്യഹം വിമുഖോ രക്ഷോ യുദ്ധ്യമാനസ്ത്വയാ ഹതഃ. 26

"'രക്ഷഃ!	"'രാക്ഷസ!	കിം തു	എന്നാലും
യുദ്ധ്യമാനഃ	പോർ ചെയ്യുന്നവനായി.	ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ
		പ്രാണ-പരിക്ഷയേ	ജീവൻ പോകുന്ന സമയത്തിൽ
വിമുഖഃ	അപജയം പ്രാപിച്ചവനായ	മയാ	എന്നാൽ
അഹം	ഞാൻ	കർത്തും	പ്രതിക്രിയ ചെയ്യുന്നതിന്
ത്വയാ	നിന്നാൽ		
ഹതഃ;	ഹനിക്കപ്പെട്ട;	ശക്യം ന ഹി.	കഴിവൊന്നുമില്ല.

ഇക്ഷ്വാകുപരിഭാവിതാദ്വചോ വക്ഷ്യാമി രാക്ഷസ
യദി ദത്തം യദി ഹുതം യദി മേ സുകൃതം തപഃ
യദി ഹ്യപ്താഃ പ്രജാഃ സമ്യക് തദാ സത്യം വചോഽസ്തു മേ. 27

"'രാക്ഷസ!	"'രാക്ഷസ!	തപഃ,	തപസ്സും
ഇക്ഷ്വാകു-പരിഭാവിതാത്	ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിന് അവമാനം വരുത്തിയതിനാൽ	സുകൃതം യദി,	പുണ്യഫലവും എനിക്കുണ്ടെന്നാൽ,
		ഹുതം	ദേവതാപ്പണഫലവും
വചഃ വക്ഷ്യാമി;	നിനക്കു വരുന്നതായ ഫലത്തെ ഞാൻ ഇതാ പറയുന്നു;	യദി	എനിക്ക് ഉള്ളതാണെന്നാൽ
		ദത്തം	ദാനഫലവും
മേ	എന്റെ	യദി	എനിക്കുണ്ടെന്നുവരികിൽ
പ്രജാഃ	പ്രജകൾ		
സമ്യക്	ധർമ്മപ്രകാരം	തദാ	അപ്പോൾ
ഹ്യപ്താഃ യദി,	എന്നാൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടത് വാസ്തവമാണെന്നാൽ,	മേ	എന്റെ
		വചഃ	വാക്ക്
		സത്യം അസ്തു.	സത്യമായ്വരട്ടെ.

ഉത്പത്സ്യതേ കുലേ ഹ്യസ്മിന്നിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം
രാമോ ദാശരഥിർനാമ യസ്തേ പ്രാണാൻ ഹരിഷ്യതി. 28

"'മഹാത്മനാം	"'മഹാത്മാക്കളായ	നാമ	എന്നപേരാൻഒരുവൻ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുരാജാക്കന്മാ	ഉത്പത്സ്യതേ;	അവതരിക്കുന്നതാണ്;
അസ്മിൻ	ഈ [രുടെ	യഃ	യാതൊരു അവൻ
കുലേ ഹി	കുലത്തിൽതന്നെ	തേ പ്രാണാൻ	നിന്റെ ജീവനെ
ദാശരഥിഃ	ദശരഥപുത്രനായി	ഹരിഷ്യതി.'	അപഹരിക്കുന്നതാ
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ		ണ്.'

തതോ ജലധരോദഗ്രസ്താഡിതോ ദേവദുന്ദുഭിഃ
തസ്മിന്നുദാഹൃതേ ശാപേ പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ഖാച്ച്യുതാ. 29

"തസ്മിൻ	"അദ്ദേഹം	ച	എന്നുതന്നെയല്ല;
ശാപേ	ശാപത്തെ	തതഃ	ആസമയം
ഉദാഹൃതേ	നൽകിയ ഉടനെ	ജലധരോദഗ്രഃ	മേഘഗർജ്ജനിയൊത്ത
ഖാത്	ആകാശത്തിൽനിന്ന്	ദേവദുന്ദുഭിഃ	ദേവദുന്ദുഭിവാദ്യവും
പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ	പുഷ്പവർഷം	താഡിതഃ.	മുഴക്കപ്പെട്ടു.
ച്യുതാ;	പൊഴിഞ്ഞു;		

തതഃ സ രാജാ രാജേന്ദ്ര ഗതഃ സ്ഥാനം ത്രിവിഷ്ടപം
സപ്തർഷേ ച ഋഷേ തസ്മിൻ രാക്ഷസഃ സോഽപസപ്പത. 30

"രാജേന്ദ്ര!	"ഋഷോത്തമ!	ഋഷേ	അരചൻ
സഃ രാജാ	ആ മഹാരാജാവ്	സപ്തർഷേ ച	സപ്തർഷോഹണംചെ
ത്രിവിഷ്ടപം സ്ഥാനം	സപ്തർഷപദവിയെ	സഃ	ആ [യ്തശേഷം,
ഗതഃ;	പ്രാപിച്ചു;	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
തസ്മിൻ	ആ	തതഃ	അവിടെനിന്നും
		അപസപ്പത.	വിലകിപ്പോയി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21461; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 737.

വിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപതാംസർഗ്ഗം.

[രാവണനാരദസമാഗമഃ = രാവണനും നാരദനുമായുള്ള സമാഗമം.]

തതോ വിത്രാസയൻ മർത്ത്യാൻ പൃഥിവ്യാം രാക്ഷസാധിപഃ
ആസസാദ ഘനേ തസ്മിൻ നാരദം മുനിപുംഗവം. 1

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	തസ്മിൻ	ആ
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസാധിപൻ	ഘനേ	ആകാശത്തിൽ
പൃഥിവ്യാം	ഭൂമിയിൽ	മുനിപുംഗവം	മുനിവരനായ
മർത്ത്യാൻ	ജനങ്ങളെ	നാരദം	നാരദമഹർഷിയെ
വിത്രാസയൻ,	വിറപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരു ന്നപ്പോൾ,	ആസസാദ.	യാദൃച്ഛികമായി കണ്ടെത്തി.

തസ്യാഭിവാദനം കൃത്വാ ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ
അബ്രവീത് കുശലം ദൃഷ്ട്വാ ഹേതുമാഗമനസ്യ ച. 2

"നിശാചരഃ ദശഗ്രീവഃ	"രാക്ഷസനായ രാവണൻ	കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
		കുശലം	ക്ഷേമത്തെപ്പറ്റിയും
ദൃഷ്ട്വാ ച,	കണ്ട ഉടനെ,	ആഗമനസ്യ ഹേതും	എഴുന്നെള്ളിയ കാരണത്തെക്കുറിച്ചും
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്		
അഭിവാദനം	നമസ്കൃതി	അബ്രവീത്.	ചോദിച്ചു.

നാരദസ്തു മഹാതേജാ ദേവഷിരമിതപ്രഭഃ
അബ്രവീന്മേഘപുഷ്പസ്ഥോ രാവണം പുഷ്പകേ സ്ഥിതം. 3

"മഹാതേജാഃ	"ദിവ്യതേജസ്സാന്നവനും	മേഘപുഷ്പസ്ഥഃ തു	ആകാശദേശത്തിൽനിന്നുംകൊണ്ടുതന്നെ
അമിതപ്രഭഃ	അളവറ്റ കാന്തിപൂണ്ടവനും	പുഷ്പകേ സ്ഥിതം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ വർത്തിച്ചിരുന്നവനായ
ദേവഷിഃ നാരദഃ,	ദേവഷിയുമായ നാരദമുനി	രാവണം	രാവണനോടായി
		അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

രാക്ഷസാധിപതേ സൌമ്യ തിഷ്ഠ വിശ്രവസഃ സുത
പ്രീതോഽസ്മ്യഭിജനോപേതവിക്രമൈരുജ്ജിതൈസ്തവ. 4

"'രാക്ഷസാധിപതേ!	"'രാക്ഷസേശ്വര!	തവ അഭിജനോപേതവിക്രമൈഃ	കുലമഹിമയെകൊണ്ടാടത്തക്കനിലയിലാക്കുന്നവയും ആയ അങ്ങയുടെ ശൌര്യകൃത്യങ്ങൾകൊണ്ട്
വിശ്രവസഃ സൌമ്യ സുത!	വിശ്രവസ്സ് മഹർഷിയായുഷ്മാനായ പുത്ര!		
തിഷ്ഠ;	തെല്ലുനിന്നാലും;	പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ പ്രീതികയ്ക്കാണ്ടവനായി.
ഉജ്ജിതൈഃ	പ്രഖ്യാതിപൂണ്ടവയും		

വിഷ്ണുനാ ദൈത്യഘാതൈശ്ച താർക്ഷ്യസ്യോരഗധൂഷ്ണൈഃ
തവയാ സമം വിമർദ്ദൈശ്ച ഭൃശം ഹി പരിതോഷിതഃ. 5

"'വിഷ്ണുനാ ദൈത്യഘാതൈഃ ച താർക്ഷ്യസ്യ ഉരഗധൂഷ്ണൈഃ ച	"'വിഷ്ണുവിനാലുള്ള ദൈത്യവിനാശങ്ങളാലും ഗരുഡന്റെ സപ്പുവിധപരാക്രമങ്ങളാലും	സമം	എന്നപോലെതന്നെ
		തവയാ	ഭവാനാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട
		വിമർദ്ദൈഃ	യുദ്ധങ്ങൾകൊണ്ട്
		ഭൃശം ഹി	അത്യധികം
		പരിതോഷിതഃ.	ഞാൻ സന്തോഷമുൾക്കൊണ്ടു.

കിംചിദ്വക്ഷ്യാമി താവത് തേ ശ്രോതവ്യം ശ്രോഷ്യസേ യദി
തന്മേ നിഗദതഃ സ്ഥാത സമാധിം ശ്രവണേ കുരു. 6

"'താത!	"'വത്സ!
ശ്രോതവ്യം,	അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതായ ഒരു സംഗതിയെക്കുറിച്ച്,
ശ്രോഷ്യസേ യദി	ഭവാന്ന് കേൾപ്പാനിഷ്ടമുള്ളപക്ഷം
തേ	അങ്ങയോട്
താവത്	ഇപ്പോൾ
കിഞ്ചിത്	തെല്ലൊന്ന്
വക്ഷ്യാമി;	പറയാം;
തത്	അതിനെക്കുറിച്ച്
മേ നിഗദതഃ	ഞാൻ ഉരചെയ്യുന്ന സമയം
ശ്രവണേ	കേൾക്കുന്ന സംഗതിയിൽ
സമാധിം കുരു.	മനസ്സിരുത്തിക്കൊൾക.

കിമയം വദ്ധ്യതേ താത തവയാഽവദ്ധ്യേന ദൈവതൈഃ
ഹത ഏവ ഹ്യയം ലോകോ യദാ മൃത്യുവശം ഗതഃ 7

"'താത!	"'വത്സ!
അയം ലോകഃ	ഈ മനുഷ്യലോകം
മൃത്യുവശം	യമന്റെ അധീനത്തെ
ഗതഃ	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു
യദാ	എന്നതിനാൽ അപ്പോൾതന്നെ
ഹതഃ ഏവ;	മൃതപ്രായമാണ്;
ഹി	അതിനാൽ
ദൈവതൈഃ	ദേവകളാലും
അവദ്ധ്യേന	അവദ്ധ്യനായുള്ള
തവയാ	ഭവാനാൽ
അയം	ഇത്
കിം	എന്തിന്നുവേണ്ടിയാണ്
വദ്ധ്യതേ?	ഹിംസിക്കപ്പെടുന്നത്?

നിത്യം ശ്രേയസി സംമൂഢം മഹദ്ഭിർവ്യസനൈർവൃതം
ഹന്യാത് കസ്താദൃശം ലോകം ജരാവ്യാധിശതൈർയുതം. 8

"'നിത്യം	"'എപ്പോഴുംതന്നെ
ലോകം	ജീവലോകം
ശ്രേയസി	ഹിതമായതിനെ അറിയുന്ന സംഗതിയിൽ
സംമൂഢം;	ബുദ്ധിയറ്റതാകുന്നു;
മഹദ്ഭിഃ	മഹത്തായ
വ്യസനൈഃ	വ്യസനങ്ങളാൽ
വൃതം;	നിറയപ്പെട്ടതായുമിരിക്കുന്നു;
ജരാവ്യാധിശതൈഃ	ജര, അളവറ്റ വ്യാധി എന്നവയോടും
യുതം;	കൂടിയതായുമിരിക്കുന്നു;
താദൃശം	അപ്രകാരമുള്ളതിനെ
കഃ	ആരാണ്
ഹന്യാത്?	ഹനിക്കുക?

തൈസ്തൈരനിഷ്ടോപഗമൈരജസ്രം യത്ര കുത്ര കഃ
മതിമാൻ മാനുഷേ ലോകേ യുദ്ധേന പ്രണയീ ഭവേത്. 9

"'യത്ര കുത്ര	"'എങ്ങുനോക്കിയാലും അവിടവിടെ
തൈഃ തൈഃ	പലപല
അനിഷ്ടോപഗമൈഃ	അഹിതങ്ങളായ അനുഭവങ്ങളോടുകൂടി
അജസ്രം	എപ്പോഴുമുള്ളതായ
മാനുഷേ ലോകേ	മനുഷ്യലോകത്തിൽ
മതിമാൻ	ബുദ്ധിമാനായ
കഃ	ഏതൊരുവനാണ്
യുദ്ധേന	യുദ്ധത്താൽ
പ്രണയീ	പ്രീതിപൂണ്ടവനായി
ഭവേത്?	ഭവിക്കുക?

ക്ഷീയമാണം ദൈവഹതം ക്ഷുത്പിപാസാജരാദിഭിഃ
വിഷാദശോകസംമൂഢം ലോകം ത്വം ക്ഷപയസ്വ മാ. 10

"ക്ഷുത്പിപാസാജരാദിഭിഃ	"പൈദാഹം, ജരാ, എന്നാവയാൽ
ക്ഷീയമാണം	നശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതും
വിഷാദശോകസംമൂഢം	ആശാപാശത്താലും ചിന്തയാലും മതികെട്ടിരിക്കുന്നതും
ദൈവഹതം	വിധിയാൽ ഹനിക്കപ്പെട്ടതുമായ
ലോകം	മനുഷ്യലോകത്തെ
ത്വം	ഭവാൻ
മാ ക്ഷപയസ്വ.	നശിപ്പിക്കാതിരുന്നാലും.

പശ്യ താവന്മഹാബാഹോ രാക്ഷസേശ്വര മാനുഷം
ലോകമേനം വിചിത്രാർത്ഥം യസ്യ ന ജ്ഞായതേ ഗതിഃ. 11

"മഹാബാഹോ!	"കൈയ്ക്കരുത്തിയവനായ!
രാക്ഷസേശ്വര!	രാക്ഷസാധിപ!
വിചിത്രാർത്ഥം	പലമാതിരിയായ അനുഭവങ്ങളോടുകൂടിയതായ
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ള
മാനുഷം ലോകം	മനുഷ്യലോകത്തെക്കുറിച്ച്
താവത്	തെല്ലൊന്ന്
പശ്യ;	ആലോചിച്ചുനോക്കുക;
യസ്യ	യാതൊരു ഈ ലോകത്തിന്റെ
ഗതിഃ	യാതൊരാശ്രയവും
ന ജ്ഞായതേ.	അറിയപ്പെടുന്നില്ല.

കചചിദാദിത്യവത്യാദി സേവ്യതേ മുദിതൈർജ്ജനൈഃ
രുദ്യതേ ചാപരൈരാർത്തൈർദ്ധാരാശ്രുനയനാനനൈഃ. 12

"കചചിത് ച	"ചിലടം
മുദിതൈഃ	ആനന്ദമുറപ്പിക്കൊണ്ട
ജനൈഃ	ജനങ്ങളാൽ
വാദിത്രനൃത്യാദി	വാദ്യം നൃത്തം മുതലായവ
സേവ്യതേ;	അനുഭവിക്കപ്പെടുന്നു;
ആർത്തൈഃ	അഴൽ പൂണ്ടവരായ
അപരൈഃ	മറു ചിലരാൽ
ധാരാശ്രുനയനാനനൈഃ	അശ്രുക്കൾ വാർക്കുന്ന നേത്രങ്ങളാൽ മുഖങ്ങളോടുകൂടി
രുദ്യതേ.	രോദനം ചെയ്യപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

മാതാപിത്രസുതസ്നേഹൈർഭാര്യാബന്ധുമനോരമൈഃ
മോഹിതോ ഽയം ജനോ ധ്വസ്തഃ ക്ലേശം സ്വം നാവബുദ്ധ്യതേ. 13

"അയം ജനഃ	"ഈ നരലോകം
മാതാപിത്രസുതസ്നേഹൈഃ,	അമ്മ, അച്ഛൻ, മക്കൾ എന്നുള്ള സ്നേഹബന്ധങ്ങളാലും
ഭാര്യാബന്ധുമനോരമൈഃ	ഭാര്യ, ബന്ധു, എന്നുള്ള ആസക്തികളാലും
ധ്വസ്തഃ	മറയ്ക്കപ്പെട്ട്
മോഹിതഃ	മതിമയക്കിയതായി,
സ്വം	അതിന്റെ
ക്ലേശം	ബുദ്ധിമുട്ട്
ന അവബുദ്ധ്യതേ.	അറിയാതിരിക്കുന്നു.

അലമേനം പരിക്ലിശ്യ ലോകം മോഹനിരാകൃതം
ജിത ഏവ ത്വയാ സൌമ്യ മർത്ത്യലോകോ ന സംശയഃ. 14

"'സൌമ്യ!	"'ആയുഷ്മാനെ!	തയാ	ഭവാനാൽ
മോഹ-നിരാകൃതം	അജ്ഞാനത്താൽ മയങ്ങിക്കിടക്കുന്നതായ	മർത്ത്യലോകഃ ഏവ	നരലോകമാ സകലം
ഏനം ലോകം	ഈ ലോകത്തെ	ജിതഃ	ജയിക്കപ്പെട്ട
പരിക്ലിശ്യ അലം;	വീണ്ടും പീഡിപ്പിച്ചതു മതി;	ന സംശയഃ.'	സംശയമില്ല.'

ഏവമുക്തസ്തു ലങ്കേശോ ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ
അഭ്യവീന്നാരദം തത്ര സംപ്രഹസ്യാഭിവാദ്യ ച. 15

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	നാരദം	നാരദമുനിയെ
ഉക്തഃ തു	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	അഭിവാദ്യ ച,	വന്ദിച്ചുശേഷം,
ലങ്കേശഃ,	ലങ്കേശ്വരൻ,	സംപ്രഹസ്യ	പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുംകൊ
സ്വതേജസാ	സ്വമഹിമയാൽ	തത്ര	അപ്പോൾ [ണ്ട്
ദീപ്യമാനം	പരിലസിക്കുന്നവനായ	അഭ്യവീത്.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

മഹർഷേ ദേവഗന്ധർവ്വവിഹാര സമരപ്രിയ
അഹം സമുദ്യതോ ഗന്തും വിജയാർത്ഥം രസാതലം. 16

"'ദേവഗന്ധർവ്വ വിഹാര!	"'ദേവഗന്ധർവ്വാദികളൊന്നിച്ച് (ഗാനം ചെയ്ത്) കാലംപോക്കുന്ന	അഹം	ഞാൻ
		വിജയാർത്ഥം	വിജയംനേടുന്നതിന്നായി
		രസാതലം	രസാതലത്തിലേയ്ക്ക്
മഹർഷേ!	ഋഷിവര!	ഗന്തും	പോകുവാൻ
സമരപ്രിയ!	കലഹപ്രിയ!	സമുദ്യതഃ.	പുറപ്പെട്ടകയാണ്.

തതോ ലോകത്രയം ജിത്വാ സ്ഥാപ്യ നാഗാൻ സുരാൻ വശേ
സമുദ്രമമൃതാർത്ഥം ച മഥിഷ്യാമി രസാലയം. 17

"ലോകത്രയം ച	"'മൂന്നുലോകങ്ങളേയും	രസാലയം	വെള്ളമെല്ലാം ചെന്നു ചേരുന്ന സ്ഥാനമായ
ജിത്വാ,	ജയിച്ച്,		
നാഗാൻ	നാഗങ്ങളേയും	സമുദ്രം	സമുദ്രത്തെയും
സുരാൻ	സുരന്മാരേയും	അമൃതാർത്ഥം	അമൃതം ലഭിപ്പാനായി
വശേ സ്ഥാപ്യ തതഃ,	അടിമപ്പെടുത്തിയശേഷം,	മഥിഷ്യാമി.'	ഞാൻ കടയുവാൻ പോകുന്നു.

അഥാബ്രവീദ്ദശഗ്രീവം നാരദോ ഭഗവാനൃഷിഃ
കച്ച ഖല്വിദാനീം മാർഗ്ഗേണ തയാ ഹ്യന്യേന ഗമ്യതേ. 18

"ഭഗവാൻ	"ഭഗവാനായ	തയാ	ഭവാനാൽ
ഋഷിഃ നാരദഃ	നാരദമഹർഷി	അന്യേന	(മറ്റാരുംചെല്ലാത്ത) അസാധാരണമായുള്ള
ദശഗ്രീവം	രാവണനോടായി		
അഥ	ഇപ്രകാരം	മാർഗ്ഗേണ ഹി	മാർഗ്ഗമായിട്ടാണല്ലൊ
അബ്രവീത്;	ചോദിച്ചു;	ഗമ്യതേ;	പോകപ്പെടുന്നത്;
'ഇദാനീം	'ഇപ്പോൾ	കച്ച ഖലു?	ഇതെങ്ങോട്ടാണ്?

അയം ഖലു സുദുർഗ്ഗമ്യഃ പ്രേതരാജപുരം പ്രതി
മാർഗ്ഗോ ഗച്ഛതി ദുർദ്ധർഷോ യമസ്യാമിത്രകർശന 19

"'അമിത്രകർശന! "'ശത്രുവിധ്വംസക!	സുദുർഗ്ഗമ്യഃ ആക്കും ചെല്ലുവാൻ കഴിയാത്തതായി
അയം മാർഗ്ഗഃ ഈ വഴി	
യമസ്യ ഖലു; യമന്റെ മാത്രമായുള്ളതാകുന്നു;	പ്രേതരാജപുരം പ്രതി, യമലോകത്തിലേയ്ക്കു
ദുർദ്ധർഷഃ പല ബുദ്ധിമുട്ടുകളുള്ളതായി	ഗച്ഛതി.' പോകുന്നതുമാകുന്നു.'

സ തു ശാരദമേഘാഭം ഹാസം മുക്ത്വാ ദശാനനഃ
ഉവാച കൃതമിത്യേവ വചനം ചേദമബ്രവീത്. 20

"സഃ "ആ	'കൃതം ഏവ,' 'എനിക്കു കഴിവുള്ളതു
ദശാനനഃ, രാവണൻ,	ഇതി എന്ന് [തന്നെ,'
തു ആ സമയം	ഉവാച; ഉരചെയ്തു;
ശാരദമേഘാഭം ശരത്കാലമേഘമെന്നപോലെ	ച ക്രൂടാതെ
ഹാസം മുക്ത്വാ, ഒന്നു ചിരിച്ച്,	ഇദം ഈ
	വചനം വാക്യത്തെയും
	അബ്രവീത്. ഉരചെയ്തു.

തസ്മാദേവമഹം ബ്രഹ്മൻ വൈവസ്വതവധോദ്യതഃ
ഗച്ഛാമി ദക്ഷിണാമാശാം യത്ര സൂര്യാത്മജോ നൃപഃ. 21

"'ബ്രഹ്മൻ! "'ബ്രഹ്മർഷേ!	സൂര്യാത്മജഃ നൃപഃ ആ സൂര്യപുത്രനായ ധർമ്മരാജാവ്
വൈവസ്വതവധോദ്യതഃ യമനെ വധിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന	യത്ര എവിടെയുണ്ടോ, ആ
അഹം, ഞാൻ,	ദക്ഷിണാം ആശാം തെക്കു ദിക്കിലേക്കായി
തസ്മാത് അക്കാരണത്താൽ	ഏവം ഇങ്ങിനെ തന്നെ
	ഗച്ഛാമി. പോകയാണ്.

മയാ ഹി ഭഗവൻ ക്രോധാത് പ്രതിജ്ഞാതം രണാർത്ഥിനാ
അവജേഷ്യാമി ചതുരോ ലോകപാലാനിതി പ്രഭോ. 22

"'ഭഗവൻ! "'സ്വാമിൻ!	ലോകപാലാൻ ലോകപാലന്മാർ
പ്രഭോ! പ്രഭോ!	ചതുരഃ നാലുപേരേയും
രണാർത്ഥിനാ യുദ്ധപ്രിയനായ	അവജേഷ്യാമി ഹി ഞാൻ നിശ്ചയമായും ജയിക്കുന്നുണ്ട്
മയാ, എന്നാൽ,	ഇതി എന്നിങ്ങിനെ
ക്രോധാത് അരിശംമൂലം	പ്രതിജ്ഞാതം. പ്രതിജ്ഞചെയ്യപ്പെട്ടു.

തദിഹ പ്രസ്ഥിതോഽഹം വൈ പ്രേതരാജപുരം പ്രതി
പ്രാണിസംക്ലേശകർത്താരം യോജയിഷ്യാമി മൃത്യുനാ 23

"'തത്	"ആകയാൽ	പ്രസ്ഥിതഃ;	പുറപ്പെട്ടകഴിഞ്ഞു;
ഇഹ	ഇപ്പോൾതന്നെ	പ്രാണി-സംക്ലേശ-കർത്താരം വൈ	പ്രാണികളെയെല്ലാം അതിയായി പീഡിപ്പിക്കുന്ന അവനെത്തന്നെ
അഹം,	ഞാൻ,		
പ്രേതരാജപുരം പ്രതി	യമലോകത്തിലേക്കായി	മൃത്യുനാ യോജയിഷ്യാമി.'	മൃത്യുവുമായി ചേർക്കുന്നുണ്ട്.'

ഏവമുക്ത്വാ ദശഗ്രീവോ മുനിം തമഭിവാദ്യ ച
പ്രയയൌ ദക്ഷിണാമാശാം പ്രഹൃഷ്ടഃ സഹ മന്ത്രിഭിഃ. 24

"ദശഗ്രീവഃ	"ദശകണ്ഠൻ	അഭിവാദ്യ ച,	വണങ്ങിയശേഷം,
പ്രഹൃഷ്ടഃ	അത്യുത്സാഹരിതനായി	ദക്ഷിണാം ആശാം	തെക്കുദിക്കിലേക്കായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം		
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,	മന്ത്രിഭിഃ സഹ	മന്ത്രിമാരോടുംകൂടി
തം മുനിം	ആ മുനിവരനെ	പ്രയയൌ.	ചെന്നു.

നാരദസ്തു മഹാതേജാ മുഹൂർത്തം ധ്യാനമാസ്ഥിതഃ
ചിന്തയാമാസ വിപ്രേന്ദ്രോ വിധൂമ ഇവ പാവകഃ. 25

"വിധൂമഃ	"പുകയാത്ത	മുഹൂർത്തം	അല്പനേരം
പാവകഃ ഇവ,	അഗ്നിയെന്നപോലെ,	തു	അക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ	ധ്യാനം ആസ്ഥിതഃ,	ധ്യാനനിഷ്ഠനുണ്ടവനായി
വിപ്രേന്ദ്രഃ	ബ്രാഹ്മണോത്തമനായ	ചിന്തയാമാസ.	ഇപ്രകാരം ചിന്തിച്ചു.
നാരദഃ,	നാരദമുനി,		

യേന ലോകാസ്ത്രയഃ സേന്ദ്രാഃ ക്ലിശ്യന്തേ സചരാചരാഃ
ക്ഷീണേ ചായുഷി ധർമ്മേണ സ കാലോ ഹിംസ്യതേ കഥം. 26

"'സേന്ദ്രാഃ	"'ഇന്ദ്രനടക്കമുള്ളവയും	യേന	യാതൊരു
സചരാചരാഃ	ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയവയുമായ	ധർമ്മേണ	ധർമ്മരാജാവിനാൽ
		ക്ലിശ്യന്തേ	ക്ലേശിക്കപ്പെടുന്നുവോ
ത്രയഃ	മൂന്നു	സഃ കാലഃ	അപ്രകാരമുള്ള ആ കാലൻ
ലോകാഃ ച	ലോകങ്ങളും,		
ആയുഷി ക്ഷീണേ,	ആയുസ്സ് അവസാനിക്കുന്നസമയം,	കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
		ഹിംസ്യതേ?	ഹിംസിക്കപ്പെടുക?

സപദത്തകൃതസാക്ഷീ യോ ദ്വിതീയ ഇവ പാവകഃ
ലബ്ധസംജ്ഞാ വിജേഷ്യന്തേ ലോകാ യസ്യ മഹാത്മനഃ 27
യസ്യ നിത്യം ത്രയോ ലോകാ വിദ്രവന്തി ഭയാർദ്ദിതാഃ
തം കഥം രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഽസൌ സ്വയമേവ ഗമിഷ്യതി. 28

"'ലോകാഃ	"'ലോകങ്ങൾ,	വിജേഷ്യന്തേ,	മേന്മപൂണ്ടു വിളങ്ങുന്നുവോ,
യസ്യ മഹാത്മനഃ ലബ്ധസംജ്ഞാഃ	യാതൊരു മഹാത്മാവിൻറെ അനുഗ്രഹംനേടിയവയായി	സപദത്തകൃതസാക്ഷീ	അവനവൻചെയ്തകർമ്മങ്ങൾക്കു സാക്ഷിയായി

ദ്വിതീയഃ	മറ്റൊരു	വിദ്ധ്വന്തി,	ക്ഷീണദശയെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ,
പാവകഃ ഇവ	അഗ്നിയെന്നപോലെയു		
	ള്ളവൻ	തം ഏവ	ആ ധർമ്മരാജാവിനെ
യഃ,	യാതൊരുവനാ,	അസൌ	ഈ [ത്തന്നെ,
ത്രയഃ ലോകാഃ	മൂന്നു ലോകങ്ങളും	രാക്ഷഃസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷഃസേന്ദ്രൻ
യസ്യ	ആരെക്കുറിച്ച്	സഭയം	എള്ളപ്പത്തിൽ
ഭയോദ്വിതാഃ	ഭയപ്പെട്ട വിറച്ചുവ	കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
നിത്യം	എപ്പോഴും [യായി	ഗമിഷ്യതി?	അടുക്കുക?

യോ വിധാതാ ച ധാതാ ച സുകൃതം ദുഷ്കൃതം തഥാ
ത്രൈലോക്യം വിജിതം യേന തം കഥം തു വിജേഷ്യതേ. 29

"'യഃ	"'യാതൊരുവൻ,	യേന	യാതൊരുവനാൽ
സുകൃതം ച	പുണ്യകർമ്മങ്ങളേയും	ത്രൈലോക്യം	മൂന്നുലോകവും
ദുഷ്കൃതം ച	പാപകൃത്യങ്ങളേയും	വിജിതം,	തനിക്കധീനത്തിലാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ,
വിധാതാ,	നൽകുന്നുവോ,		
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ	തം തു,	ആ യമധർമ്മരാജാവിനെത്തന്നെ,
ധാതാ,	അതാതിന്നൊത്തപോലെ ഫലങ്ങളെ പ്രദാനംചെയ്ത് മേലുള്ളവ നടത്തപ്പെടുന്നുവോ	കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
		വിജേഷ്യതേ?	ഇവൻ അതിക്രമിക്കുക?

അപരം കിം തു കൃതപ്രയം വിധാനം സംവിധാസ്യതി
കൌതുകലസമുത്പന്നോ യാസ്യാമി യമസാദനം. 30

"'അയം	"'ഇവൻ	സംവിധാസ്യതി,	നിർവ്വഹിക്കുവാൻ പോകുന്നതെന്ന്,
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ		
അപരം	അസാധാരണമായ	കൌതുകല-സമുത്പന്നഃ	കൌതുകം പുണ്ടവനായി
കിം	എന്തൊരു		
വിധാനം	ഉപായത്തെ	യമസാദനം	യമലോകത്തിലേയ്ക്ക്
കൃതപ്രയാ,	ചെയ്തിട്ടാണ്,	യാസ്യാമി.'"	ഞാൻ ചെല്ലട്ടെ.'"

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
വിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

അയോദ്ധ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21491; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 767.

ഇതിപുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഗീതേ ശ്രീമദ്വാല്മീകിരാമായണേ ഷഡ്വിംശേഽഹനി ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ സമാപ്തഃ.

ഇപ്രകാരം കുശലവന്മാരാൽ അശ്വമേധയാഗമണ്ഡപത്തിൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ വെച്ച് ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീമദ്വാല്മീകിരാമായണത്തിൽ ഇരുപത്താറാം ദിവസം ഗാനം ചെയ്ത ശ്ലോകങ്ങളും അവസാനിച്ചു.

പുരാ കുശലവാഖ്യം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ സപ്തവിംശേഽഹ്നി
ഉത്തരകാണ്ഡ ഏകവിംശസർഗ്ഗമാരഭ്യ ചതുശ്ചത്വാരിംശസർഗ്ഗപര്യന്തം (21492—
22395 ശ്ലോകാഃ) ഗീതം. തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 904.

പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധാനത്തിൽ അശ്വമേധയാഗമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച്
ഇരുപത്തേഴാം ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 21-ാം സർഗ്ഗം തുടങ്ങി 40-ാം സർഗ്ഗം
വരെ (21492 മുതൽ 22395 കൂടി ശ്ലോകങ്ങൾ) ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ടു.
അന്നെ ദിവസം ഗാനം ചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ 904.

ഏകവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[യമരാവണയുദ്ധം=യമനും രാവണനുമായുള്ള യുദ്ധം.]

ഏവം സംചിന്ത്യ വിപ്രേന്ദ്രോ ജഗാമ ലഘുവിക്രമഃ
ആഖ്യാതം തദ്യഥാവൃത്തം യമസ്യ സദനം പ്രതി. 1

"വിപ്രേന്ദ്രഃ	"ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠനായ	തത്	ആ
ഏവം	ഇപ്രകാരം [നാരദമുനി	യഥാവൃത്തം	നടന്ന സംഭവത്തെ
സംചിന്ത്യ,	ദീർഘമായാലോചിച്ച	ആഖ്യാതും	ഉള്ളപോലെയറിപ്പാൻ
	ശേഷം		വേണ്ടി,
ലഘുവിക്രമഃ	ശീഘ്രഗതിയാൻവനാ	സദനം പ്രതി	യമപുരിയിലേക്കായി
യമസ്യ	യമന്റെ അടുക്കൽ[യി	ജഗാമ.	ചെന്നു.

അപശ്യത് സ യമം തത്ര ദേവമഗ്നിപുരസ്കൃതം
വിധാനമുപതിഷ്ഠന്തം പ്രാണിനോ യസ്യ യാദൃശം. 2

"തത്ര	"അവിടെ	പ്രാണിനഃ	പ്രാണിക്കു
സഃ	അദ്ദേഹം	യാദൃശം	എപ്രകാരമുള്ള
യമം ദേവം	യമദേവനെ	വിധാനം	ശിക്ഷയോ അതിനെ
അഗ്നി-	അഗ്നിഭഗവാനെ സാ		
പുരസ്കൃതം,	ക്ഷിയാക്കിയവനായി	ഉപതിഷ്ഠന്തം,	വിധിക്കുന്നവനായും,
യസ്യ	ഏതൊരു	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

സ തു ദൃഷ്ട്വാ യമഃ പ്രാപ്തം മഹർഷിം തത്ര നാരദം
അബ്രവീത് സുഖമാസീനമർഘ്യമാവേദ്യ ധർമ്മതഃ. 3

"സഃ	"ആ	ധർമ്മതഃ	വിധിപോലെ
യമഃ,	യമൻ,	അർഘ്യം	അർഘ്യത്തെ
തത്ര	അപ്പോൾ	ആവേദ്യ,	സമർപ്പിച്ച്,
നാരദം മഹർഷിം	നാരദമഹർഷിയെ	സുഖം	സുഖമായി
പ്രാപ്തം	വന്നെത്തിയിരിക്കുന്ന	ആസീനം	ഇരുന്നരുളിയ അദ്ദേഹ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [വനായി		ത്തോടായി
തു	ഉടനെ	അബ്രവീത്.	പ്രശ്നംചെയ്തു.

കച്ചിത് ക്ഷേമം തു ദേവഷേ കച്ചിദ്ധർമ്മോ ന നശ്യതി
കിമാഗമനകൃത്യം തേ ദേവഗന്ധർവ്വസേവിത. 4

"'ദേവഷേ!	"'ദേവഷേ!
കച്ചിത് ക്ഷേമം? കുശലംതന്നെയല്ലേ?	
ധർമ്മം	ധർമ്മം
ന നശ്യതി കച്ചിത്?	ബാധയറ്റതായിരിക്കുന്നില്ലേ?
ദേവഗന്ധർവ്വ-സേവിത!	ദേവന്മാരാലും ഗന്ധർവ്വന്മാരാലും സേവിക്കപ്പെ
തു,	ഇപ്പോൾ, [ട്ടുള്ളോവേ!
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ആഗമനകൃത്യം കിം?'	ആഗമനോദ്ദേശം എന്തൊന്നാണ്?'

അബ്രവീത് തു തദാ വാക്യം നാരദോ ഭഗവാനൃഷിഃ
ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി വിധാനം ച വിധീയതാം. 5

"ഭഗവാൻ നാരദഃ ഋഷിഃ തു, വാക്യം അബ്രവീത്;	"ഭഗവാനായ നാരദമഹർഷി ഇതുകേട്ട്, ഇങ്ങിനെ മറുപടിയരുളി;
'അഭിധാസ്യാമി,	'ഒരു സംഗതി പറയാം,
ശ്രൂയതാം;	ശ്രദ്ധയോടെ കേൾക്കപ്പെടട്ടെ;
തദാ	അതിൽപിന്നെ
വിധാനം ച	വേണ്ടതെന്തെന്നും
വിധീയതാം.	ആലോചിച്ചുറക്കപ്പെടട്ടെ.

ഏഷ നാമ്നാ ദശഗ്രീവഃ പിതൃരാജ നിശാചരഃ
ഉപയാതി വശം നേതും വിക്രമൈസ്ത്വാം സുദുർജ്ജയം. 6

"'പിതൃരാജ!	"'പിതൃപതേ!
ഏഷഃ ദശഗ്രീവഃ നാമ്നാ നിശാചരഃ സുദുർജ്ജയം	ഇതാ ദശഗ്രീവൻ എന്ന രാത്രിഞ്ചരൻ, ആരാലും ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്ത
ത്വാം	അങ്ങയെ
വിക്രമൈഃ	പരാക്രമങ്ങളാൽ
വശം നേതും	തന്റെ അധീനത്തിലാക്കുവാനായി
ഉപയാതി.	വരികയാണ്.

ഏതേന കാരണേനാഹം ത്വരിതോ ഹ്യാഗതഃ പ്രഭോ
ദണ്ഡപ്രഹരണസ്യാദ്യ തവ കിം ന ഭവിഷ്യതി. 7

"'പ്രഭോ!	"'സ്വാമിൻ!
ദണ്ഡപ്രഹരണസ്യ തവ, അദ്യ കിം	ദണ്ഡധരനായ അങ്ങയ്ക്ക്, ഇപ്പോൾ എന്തൊന്നാണോ
ഭവിഷ്യതി ന?	നേരിടുക?
ഏതേന കാരണേന ഹി	ഈ [ന്നെയാണ് കാരണംകൊണ്ടുത-
അഹം ത്വരിതഃ	ഞാൻ ബദ്ധപ്പെട്ട്
ആഗതഃ.'	ഇങ്ങോട്ടു പോന്നത്.'

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ദൂരാദംശുമന്തമിവോദിതം
ദദർശ ദീപ്തമായാന്തം വിമാനം തസ്യ രക്ഷസഃ. 8

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	"ഈ അവസരത്തിൽ,
ഉദിതം	ഉദിച്ചുയരുന്ന
അംശുമന്തം ഇവ	അദിത്യനെന്നപോലെ
ദീപ്തം	പ്രകാശിക്കുന്നതും
ദൂരാത്	ദൂരെയായി
ആയാന്തം	വന്നുകൊണ്ടിരുന്നതു [മായ
തസ്യ	ആ
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ
വിമാനം ദദർശ.	വിമാനത്തെ കണ്ടു.

തം ദേശം പ്രഭയാ തസ്യ പുഷ്പകസ്യ മഹാബലഃ
കൃത്വാ വിതിമിരം സർവ്വം സമീപം സോഽഭ്യവർത്തത. 9

"മഹാബലഃ	"അതിബലവാനായ
സഃ,	ആ രാവണൻ,
തസ്യ	ആ
പുഷ്പകസ്യ	പുഷ്പകവിമാനത്തി
പ്രഭയാ	പ്രകാശത്താൽ [ന്റെ
തം	ആ
ദേശം	പ്രദേശത്തെ
സർവ്വം	എല്ലാം
വിതിമിരം കൃത്വാ	അന്ധകാര രഹിതമാക്കിക്കൊണ്ട്,
സമീപം അഭ്യവർത്തത.	അടുത്തെത്തി.

സോഽപശ്യത് സുമഹാബാഹുർദശഗ്രീവസ്തതസ്തതഃ
പ്രാണിനഃ സുകൃതം കർമ്മ ഭുഞ്ജാനാംശ്ചൈവ ദുഷ്കൃതം. 10

"സഃ	"ആ
സുമഹാബാഹുഃ	മഹാഭുജാഭ്യാവായ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശഗ്രീവൻ,
തതഃ തതഃ	അവിടവിടെ
പ്രാണിനഃ,	പ്രാണികളെ,
സുകൃതം കർമ്മ ച	(തങ്ങടെ) പുണ്യഫലത്തേയും
ദുഷ്കൃതം ഏവ	പാപഫലത്തേയും
ഭുഞ്ജാനാൻ	അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരി
അപശ്യത്.	ക്കുന്നവരായി, കണ്ടു.

അപശ്യത് സൈനികാംശ്ചാസ്യ യമസ്യാനുചരൈഃ സഹ
യമസ്യ പുരുഷൈരുഗ്രൈഃ ഘോരരൂപൈർഭയാനകൈഃ. 11

"ഭയാനകൈഃ	"കാണുന്നവർക്കുള്ളം നടുങ്ങുമാറ്
ഘോരരൂപൈഃ	ഘോരവടിവാന്നവരും
ഉഗ്രൈഃ	ഏല്പിച്ച പ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നതിൽ ജാഗരൂകന്മാരുമായ
അസ്യ	ഈ
യമസ്യ	യമന്റെ
അനുചരൈഃ	അനുചരന്മാരായ
പുരുഷൈഃ സഹ,	ആൾക്കാരോടൊന്നിച്ച്,
യമസ്യ	യമന്റെ
സൈനികാൻ ച	സൈന്യങ്ങളേയും
അപശ്യത്.	കണ്ടു.

ദദർശ വദ്ധ്യമാനാംശ്ച ക്ലിശ്യമാനാംശ്ച ദേഹിനഃ
ക്രോശതശ്ച മഹാനാദം തീവ്രനിഷ്ഠനതത്പരാൻ
കൃമിഭിർഭക്ഷ്യമാണാംശ്ച സാരമേയൈശ്ച ദാരുണൈഃ. 12

"ദേഹിനഃ	"ആളുകളെ
വദ്ധ്യമാനാൻ	പീഡിക്കപ്പെടുന്നവരായും
ച	അതിനാൽ
ക്ലിശ്യമാനാൻ	കഴുങ്ങിയവരായി
മഹാനാദം	ഉച്ചസ്വരത്തിൽ
ക്രോശതഃ ച,	നിലവിളിക്കുന്നവരായും,
തീവ്രനിഷ്ഠനതത്പരാൻ ച	വല്ലാതെ കഷ്ടപ്പെട്ട് ഞെരങ്ങുന്നവരായും
ദാരുണൈഃ	ഭയങ്കരങ്ങളായ
സാരമേയൈഃ	നായ്ക്കളാലും
കൃമിഭിഃ ച	പുഴുക്കളാലും•
ഭക്ഷ്യമാണാൻ ച	കടിച്ചുതിന്നപ്പെടുന്നവരായും
ദദർശ.	കണ്ടു.

ശ്രോത്രായാസകരാ വാചോ വദതശ്ച ഭയാവഹാഃ
താഡ്യമാനാൻ വൈതരണീം ബഹുശഃ ശോണിതോദകാം 13
വാലുകാസു ച തപ്താസു തപ്യമാനാൻ മുഹുർമുഹുഃ
അസിപത്രവനേ ചൈവ ഭിദ്യമാനാനധാർമ്മികാൻ. 14
രൌരവേ ക്ഷാരനദ്യാം ച ക്ഷുരധാരാസു ചൈവ ഹി
പാനീയം യാചമാനാംശ്ച തൃഷിതാൻ ക്ഷുധിതാനപി. 15
ശവഭ്രുതാൻ കൃശാൻ ദീനാൻ വിവർണ്ണാൻ മുക്തമൂർധജാൻ
മലപങ്കധരാൻ മർത്ത്യാൻ വൃക്ഷാംശ്ച പരിധാവതഃ
ദദർശ രാവണോ മാർഗ്ഗേ ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ 16

"അഥ	"ആ സമയം
രാവണഃ,	രാവണൻ,
മാർഗ്ഗേ,	വഴിയിൽ കണ്ണെത്തുന്നേടത്തോളം ദൂരം
അധാർമ്മികാൻ	പാപകൃത്യങ്ങളെചെയ്ത
മർത്ത്യാൻ,	മനുഷ്യരെ
ശതശഃ	നൂറുക്കണക്കായും
സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായും
ശ്രോത്രായാസകരാഃ ച	കർണ്ണകഠോരങ്ങളും
ഭയാവഹാഃ ച	ഭയങ്കരങ്ങളുമായ
വാചഃ വദതഃ	വാക്കുകളെ പുലമ്പിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവരായും
ശോണിതോദകാം	ചോരവെള്ളം നിറഞ്ഞ
വൈതരണീം	വൈതരണിനദിയെ
ബഹുശഃ	പലവാറ്
താഡ്യമാനാൻ,	കടക്കുന്നവരായും,
തപ്താസു	ചുട്ടുപഴുത്തിരിക്കുന്ന
വാലുകാസു	പൊടിമണലിൽ
മുഹുഃ മുഹുഃ	കൂടെക്കൂടെ
തപ്യമാനാൻ ച,	ഇട്ടുവറുക്കപ്പെടുന്നവരായും,
അസിപത്രവനേ	വാളുകൾ പോലെ വൃക്ഷങ്ങളായുള്ള വനത്തിൽ
ക്ഷുരധാരാസു	മൂർച്ചയേറിയ മുനകളിൽ
ഭിദ്യമാനാൻ ച,	തുണ്ടുതുണ്ടായി മുറിക്കപ്പെടുന്നവരായും,
തൃഷിതാൻ	ദാഹിച്ചു വലഞ്ഞുള്ളവരെ
ക്ഷാരനദ്യാം ഏവ	ക്ഷാരനദിയിൽ തന്നെ
പാനീയം യാചമാനാൻ	കുടിപ്പാൻ വെള്ളത്തെ യാചിക്കുന്നവരായും
ക്ഷുധിതാൻ ച	വിശന്നു വലയുന്നവരെ
രൌരവേ ഹി	രൌരവമെന്ന നരകത്തിലും യാചിക്കുന്നവരായും
കൃശാൻ ച	നേർത്തവരായും
ദീനാൻ ഏവ	കഴങ്ങിയവരായും
വിവർണ്ണാൻ ച	നിറം പകർന്നവരായും
മുക്തമൂർധജാൻ	തലമുടി ചിന്നിയവരായും
മലപങ്കധരാൻ	ചേറുംചളിയും പുരണ്ടവരായും
വൃക്ഷാൻ അപി	ചുക്കിവരണ്ട്
പരിധാവതഃ	ഓടുന്നവരായും
ശവഭൃതാൻ ച	ശവമായ്ത്തീർന്നവരായും
ദദർശ.	കണ്ടു.

കാംശ്ചിച്ച ഗൃഹമുഖ്യേഷു ഗീതവാദിത്രനിസ്വനൈഃ
പ്രമോദമാനാനദ്രാക്ഷീദ്രാവണഃ സുകൃതൈഃ സ്വകൈഃ. 17

"രാവണഃ	"രാവണൻ
കാംശ്ചിത് ച,	ചിലരെ മാത്രം,
സപകൈഃ	അവരവരുടെ
സുകൃതൈഃ,	പുണ്യവിശേഷങ്ങളാൽ,
ഗൃഹമുഖ്യേഷു	വിശേഷപ്പെട്ട ഭവനങ്ങളിൽ
ഗീതവാദിത്ര-നിസ്വനൈഃ	ഗീതവാദ്യധ്വനികളാൽ
പ്രമോദമാനാൻ	ആനന്ദിക്കുന്നവരായി
അപശ്യത്.	വീക്ഷിച്ചു.

ഗോരസം ഗോപ്രദാതാരോ ഹ്യന്നാം ചൈവാന്നദായിനഃ
ഗൃഹാംശ്ച ഗൃഹദാതാരഃ സപകർമ്മഫലമശ്നുതേ 18
സുവർണ്ണമണിമുക്താഭിഃ പ്രമദാഭിരലംകൃതാൻ
ധാർമ്മികാനപരാംസ്തത്ര ദീപ്യമാനാൻ സ്വതേജസാ
ദദർശ സുമഹാബാഹു രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ. 19

"സുമഹാബാഹുഃ	"മഹാരഥനും
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസരാജാവുമായ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
ധാർമ്മികാൻ	ധർമ്മിഷ്ഠന്മാരായ
അപരാൻ,	മറ്റു ചിലരെ,
സ്വതേജസാ	അവരുടെ തേജസ്സുകൊണ്ട്
ദീപ്യമാനാൻ,	പ്രകാശിക്കുന്നവരായി,
തത്ര	അവിടെ
സപകർമ്മഫലം	തങ്ങളുടെ കർമ്മഫലങ്ങളെ
അശ്നുതഃ,	അനുഭവിക്കുന്നവരായി
ഗോപ്രദാതാരഃ	ഗോദാനം ചെയ്തവർ
ഗോരസം ഹി,	പാലിനേയും,
അന്നദായിനഃ	അന്നദാനം ചെയ്തവർ
അന്നം ഏവ,	അന്നത്തേയും,
ഗൃഹദാതാരഃ	ഗൃഹദാനം ചെയ്തവർ
ഗൃഹാൻ ച,	ഭവനങ്ങളേയും
സുവർണ്ണമണിമുക്താഭിഃ	സ്വർണ്ണം, രത്നം, നന്മുത്ത് എന്നവപൂണ്ട
പ്രമദാഭിഃ ച	ധർമ്മപത്നികളോടുംകൂടി
അലംകൃതാൻ	അനുഭവിക്കുന്നവരായി
ദദർശ.	കണ്ടു.

തതസ്താൻ ഭിദ്യമാനാംശ്ച കർമ്മഭിർദ്ദുഷ്കൃതൈഃ സപകൈഃ
രാവണോ മോചയാമാസ വിക്രമേണ ബലാദ് ബലീ. 20

"തതഃ	"അപ്പോൾ
ബലീ രാവണഃ,	ബലിഷ്ഠനായ രാവണൻ,
സപകൈഃ	അവരവരുടെ
ദുഷ്കൃതൈഃ കർമ്മഭിഃ	പാപഫലങ്ങളാൽ
ഭിദ്യമാനാൻ	അത്തൽപ്പെടുന്നവരെ
താൻ	അവരെ
വിക്രമേണ	നിജപരാക്രമത്താൽ
ബലാത് ച	ബലാൽക്കാരമായിത്തന്നെ
മോചയാമാസ.	മോചിപ്പിച്ചു.

പ്രാണിനോ മോചിതാസ്തേന ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ
സുഖമാപുർമ്മുഹൂർത്തം തേ ഹ്യതക്കിതമചിന്തിതം. 21

"തേന	"ആ
രക്ഷസാ	രാക്ഷസനായ
ദശഗ്രീവേണ	ദശഗ്രീവനാൽ
മോചിതാഃ	മോചിക്കപ്പെട്ട
തേ പ്രാണിനഃ,	ആ ആളുകൾ,
അചിന്തിതം	അപ്രതീക്ഷിതവും
അതർക്കിതം ഹി	യാദൃച്ഛികവുമായ
സുഖം,	സുഖത്തെ,
മുഹൂർത്തം	അല്പനേരം
ആപുഃ.	അനുഭവിച്ചു.

പ്രേതേഷു മുച്യമാനേഷു രാക്ഷസേന മഹീയസാ
പ്രേതഗോപാഃ സുസംക്രുദ്ധാ രാക്ഷസേന്ദ്രമഭിദ്രുവൻ. 22

"പ്രേതേഷു	"പ്രേതങ്ങൾ
മഹീയസാ	ഊക്കേറിയ
രാക്ഷസേന	രാക്ഷസനാൽ
മുച്യമാനേഷു,	മോചിപ്പിക്കപ്പെട്ടുന്നേ രം,
പ്രേതഗോപാഃ	പ്രേതരക്ഷകന്മാർ
സുസംക്രുദ്ധാഃ	ഏറവും കുപിതരായി
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസേശ്വരനെ
അഭിദ്രുവൻ.	ഏറവട്ടുത്തു.

തേ പ്രാസൈഃ പരിഘൈഃ ശൂലൈർമുസലൈഃ ശക്തിതോമരൈഃ
പുഷ്പകം സമവഷ്ടന്ത ശൂരാഃ ശതസഹസ്രശഃ. 23

"തേ	"ആ
ശൂരാഃ	ശൂരന്മാർ
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
പ്രാസൈഃ	കുന്തങ്ങൾകൊണ്ടും
പരിഘൈഃ	ഇരിമ്പുചയ്ക്കരംകൊണ്ടും
ശൂലൈഃ	ശൂലങ്ങൾകൊണ്ടും
മുസലൈഃ	മുസലങ്ങൾകൊണ്ടും
ശക്തി-തോമരൈഃ	വേലുകൾ, ഏർകുന്തങ്ങൾ എന്നവകൊണ്ടും
ശതസഹസ്രശഃ	നൂറുക്കണക്കായും ആയിരക്കണക്കായും
സമവഷ്ടന്ത.	ചൊരിഞ്ഞു.

തസ്യാസനാനി പ്രാസാദാൻ വേദികാസ്തോരണാനി ച
പുഷ്പകസ്യ ബഭഞ്ജുസ്തേ ശീഘ്രം മധുകരാ ഇവ. 24

"തേ,	"അവർ,
തസ്യ	ആ
പുഷ്പകസ്യ	പുഷ്പകവിമാനത്തിലു
ആസനാനി	ആസനങ്ങളേയും [ള്ള
പ്രാസാദാൻ	മേടകളേയും
വേദികാഃ	തിണ്ണകളേയും
തോരണാനി ച	തോരണവാതിലുകളേയും,
മധുകരാഃ ഇവ,	തേനീച്ചകളെന്നപോലെ,
ശീഘ്രം	ഒരു നൊടിയിടകൊണ്ട്
ബഭഞ്ജുഃ.	തകർത്തു.

ദേവനിഷ്യാനഭ്രതം തദ്വിമാനം പുഷ്പകം മുധേ
ഭജ്യമാനം തഥൈവാസീദക്ഷയം ബ്രഹ്മതേജസാ. 25

"മുധേ	"പോരിൽ
ഭജ്യമാനം	തകർക്കപ്പെട്ടുന്ന
ദേവനിഷ്യാനഭ്രതം	ദേവനിർമ്മിതമായ
തത്	ആ
പുഷ്പകം വിമാനം	പുഷ്പകവിമാനം,
ബ്രഹ്മതേജസാ	ബ്രഹ്മാവിന്റെ വരപ്രസാദത്താൽ
അക്ഷയം,	ഒരു കേടും തട്ടാത്തതായി,
തഥാ ഏവ	മുൻപോലെത്തന്നെ
ആസീത്.	വിലസി.

അസംഖ്യാ സുമഹത്യാസീത് തസ്യ സേനാ മഹാത്മനഃ
ശൂരാണാമുഗ്രയാതൃണാം സഹസ്രാണി ശതാനി ച. 26

"മഹാത്മനഃ	"മഹാത്മാവായ
തസ്യ	ആ യമധർമ്മരാജാ
സേനാ,	സൈന്യം, [വിന്റെ
സുമഹതീ	വമ്പിച്ചതായും
അസംഖ്യാ	എണ്ണമറ്റതായും
ആസീത് ;	ഇരുന്നിരുന്നു ;
ഉഗ്രയാതൃണാം	ഭയങ്കരമാംവണ്ണം എ തിക്കുന്ന
ശൂരാണാം	ശൂരന്മാരുടെ സംഖ്യയും
ശതാനി	നൂറുക്കണക്കായും
സഹസ്രാണി	ആയിരക്കണക്കായും ഉള്ളതായി
ച.	അപ്രകാരംതന്നെ എണ്ണിയാലൊടുങ്ങാത്തതായിരുന്നു.

തതസ്തേ സചിവാസ്തസ്യ യഥാകാമം യഥാബലം
അയുധ്യന്ത മഹാവീരാഃ സ ച രാജാ ദശാനനഃ. 27

"തതഃ	"അപ്പോൾ
സഃ രാജാ	ആ രാജാവായ
ദശാനനഃ,	രാവണനും,
മഹാവീരാഃ	മഹാവീരന്മാരായ
തസ്യ	അവന്റെ
തേ	ആ
സചിവാഃ ച,	മന്ത്രിമാരും,
യഥാകാമം	ഇഷ്ടംപോലെ
യഥാബലം	കൈയ്യൂക്കുകൊണ്ടാണ്
അയുധ്യന്ത.	പൊരുതി.

തേ തു ശോണിതദിഗ്ധാംഗാഃ സർവ്വശസ്ത്രസമാഹതാഃ
അമാത്യാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ചക്രുരായോധനം മഹത്. 28

"രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ	"രാക്ഷസേശ്വരന്റെ
തേ	ആ
അമാത്യാഃ	മന്ത്രിമാർ
സർവ്വശസ്ത്ര-സമാഹതാഃ	എല്ലാ ആയുധങ്ങളും ഏറ്റ്
ശോണിത-ദിഗ്ധാംഗാഃ	രക്തംപുരണ്ട ശരീരത്തോടുകൂടിയവരായി
തു	എന്നിട്ടും
മഹത്	വമ്പിച്ച
ആയോധനം ചക്രുഃ.	പോർചെയ്തു.

അന്യോന്യം തേ മഹാഭാഗാ ജഘ്നുഃ പ്രഹരണൈർഭൃശം
യമസ്യ ച മഹാബാഹോ രാവണസ്യ ച മന്ത്രിണഃ. 29

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ[ള്ളോവേ!
തേ	ആ
മന്ത്രിണഃ ച,	മന്ത്രിമാരും,
യമസ്യ	യമന്റെ
മഹാഭാഗാഃ ച,	പേർകേട്ട വീരന്മാരും,
പ്രഹരണൈഃ	ആയുധങ്ങൾകൊണ്ട്
അന്യോന്യം	തമ്മിൽ തമ്മിൽ
ഭൃശം	അതികഠിനമായി
ജഘ്നുഃ.	പ്രഹരിച്ചു.

അമാത്യാസ്താംസ്തു സംത്യജ്യ യമയോധാ മഹാബലാഃ
തമേവ ചാഭ്യധാവന്ത ശൂലവഷ്ടൈർദശാനനം 30

"മഹാബലാഃ	"അതിശക്തരായ
യമയോധാഃ,	യമഭടന്മാർ,
താൻ	ആ
അമാത്യാൻ	സചിവന്മാരെ
തു	ആ സ്ഥിതിയിൽ
സംത്യജ്യ,	വിട്ടേച്ച്,
തം	ആ
ദശാനനം ഏവ	ദശാസ്യനെത്തന്നെ
ശൂലവഷ്ടൈഃ ച	ശൂലവഷ്ടങ്ങൾകൊണ്ട്
അഭ്യധാവന്ത.	ഏറ്റടുത്തു.

തതഃ ശോണിതദിഗ്ധാംഗഃ പ്രഹാരൈർജ്ജർജ്ജരീകൃതഃ
ഫുല്ലാശോക ഇവാഭാതി പുഷ്പിതേ രാക്ഷസാധിപഃ. 31

"രാക്ഷസാധിപഃ	"രാക്ഷസേശ്വരൻ,	ശോണിത-ദിഗ്ധാംഗഃ,	രക്തംപുരണ്ട ശരീരത്തോടുകൂടിയവനായി,
പുഷ്പിതേ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ		
തതഃ,	ആ സമയം,		
പ്രഹാരൈഃ	പ്രഹാരങ്ങളാൽ		
ജർജ്ജരീകൃതഃ	ദേഹം തകർക്കപ്പെട്ടവനായി	ഫുല്ലാശോകഃ ഇവ	വികസിച്ച അശോകവൃക്ഷമെന്നപോലെ
		ആഭാതി.	പരിശോഭിക്കയായി.

സ തു ശൂലഗദാപ്രാസാൻ ശക്തിതോമരസായകാൻ
മുസലാനി ശിലാ വൃക്ഷാൻ മുമോചാസ്യബലാബ്ബലീ. 32

"ബലീ സഃ,	"ബലശാലിയായ അവൻ,	മുസലാനി	ഉലക്കകളേയും
ശൂലഗദാ-പ്രാസാൻ	ശൂലങ്ങളേയും ഗദകളേയും കുന്തങ്ങളേയും	ശിലാഃ	പാറകളേയും
ശക്തിതോമര-സായകാൻ	വേലുകളേയുംതോമരങ്ങളേയും ബാണങ്ങളേയും	വൃക്ഷാൻ തു	വൃക്ഷങ്ങളേയും
		അസ്യബലാത്	അസ്യപ്രഭാവത്താൽ
		മുമോച.	ചൊരിഞ്ഞു

തരുണാം ച ശിലാനാം ച ശസ്ത്രാണാം ചാതിദാരുണം
യമസൈന്യേഷു തദ്വർഷം പപാതാതിഭയങ്കരം. 33

"തരുണാം ച	"വൃക്ഷങ്ങളുടേയും	യമസൈന്യേഷു	ധർമ്മരാജാവിന്റെ സൈന്യങ്ങളിൽ
ശിലാനാം ച	പാറകളുടേയും	അതിദാരുണം	അതിഘോരമായും
ശസ്ത്രാണാം ച	ആയുധങ്ങളുടേയും	അതിഭയങ്കരം	മഹാഭയങ്കരമായും
തത്	ആ	പപാത.	പതിച്ചു.
വർഷം,	മാരി,		

താംസ്തു സർവ്വാൻ വിനിർഭിദ്യ തദസ്യമുപഹത്യ ച
ജഘ്നുസ്തേ രാക്ഷസം ഘോരമേകം ശതസഹസ്രശഃ. 34

"തേ,	"അവർ,	ഘോരം	ഭയങ്കരനായ
താൻ സർവ്വാൻ	ആയവയെ എല്ലാം	രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
വിനിർഭിദ്യ,	തൂളിയാക്കി,	ഏകം തു	ഒരുവനെത്തന്നെ
തദസ്യം ച	അവന്റെ അസ്ത്രത്തെയും	ശതസഹസ്രശഃ	ലക്ഷക്കണക്കായി
അപഹത്യ,	വിലക്കി,	ജഘ്നുഃ.	പ്രഹരിച്ചു.

പരിവാര്യ ച തം സർവ്വേ ശൈലം മേഘോത്കരാ ഇവ
ഭിന്ദിപാലൈശ്ച ശൂലൈശ്ച നിരുച്ഛ്വാസമപോഥയൻ. 35

"സർവ്വേ ച,	"എല്ലാവരുമൊന്നിച്ച്	പരിവാര്യ,	ചുഴന്നുകൊണ്ട്,
ശൈലം	ഒരു മലയെ	ഭിന്ദിപാലൈഃ	കവണകൾകൊണ്ടും
മേഘോത്കരാഃ	മേഘസമൂഹങ്ങൾ	ശൂലൈഃ ച	ശൂലങ്ങൾകൊണ്ടും
ഇവ	എന്നപോലെ	നിരുച്ഛ്വാസം	വീർപ്പുമുട്ടുമാറ്
തം ച	അവനൊരുത്തനെതന്നെ	അപോഥയൻ.	പ്രഹരിച്ചു.

വിമുക്തകവചഃ ക്രുദ്ധഃ സിക്തഃ ശോണിതവിസ്രവൈഃ
തതഃ സ പുഷ്പകം ത്യക്ത്വാ പൃഥിവ്യാമവതിഷ്ഠത. 36

"ക്രുദ്ധഃ	"അരിശമുൾക്കൊണ്ട	സിക്തഃ,	നനയ്ക്കപ്പെട്ടവനായി,
സഃ,	അവൻ,	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തെ
തതഃ	അപ്പോൾ	ത്യക്ത്വാ,	വെടിഞ്ഞു്,
വിമുക്തകവചഃ	കവചം പോയവനായി	പൃഥിവ്യാം	ഭൂമിയിൽ
ശോണിത–വിസ്രവൈഃ	രുധിരധാരകളാൽ	അവതിഷ്ഠത	നിലയായി.

തതഃ സ കാമ്മുകീ ബാണീ സമരേ ചാഭിവത്തത
ലബ്ധസംജ്ഞോ മുഹൂർത്തേന ക്രുദ്ധസ്തസ്ഥൌ യഥാന്തകഃ. 37

"സഃ	"അ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ക്രുദ്ധഃ,	മൂർഖൻ,	കാമ്മുകീ	വില്ലേന്തി
മുഹൂർത്തേന	ഒരു മുഹൂർത്തനേരംകൊണ്ട്	ബാണീ ച	ശരം കയ്യേൽക്കുണ്ടവനാ
ലബ്ധസംജ്ഞഃ,	ബോധം തെളിഞ്ഞവ	സമരേ	പോരിൽ [യിതന്നെ
തസ്ഥൌ;	ഏറുനിന്നു; [നായി,	അന്തകഃ യഥാ	യമനെന്നപോലെ,
		അഭിവത്തത.	എതിർത്തു.

തതഃ പാശുപതം ദിവ്യമസ്ത്രം സന്ധായ കാമ്മുകേ
തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി താനുക്ത്വാ തച്ചാപം വിചകർഷ സഃ. 38

"സഃ	"അവൻ,	താൻ	അവരോടായി
തതഃ	അപ്പോൾ	തിഷ്ഠ തിഷ്ഠ ഇതി	'നില്ലു, നില്ലെ'ന്നു്
ദിവ്യം	ദിവ്യമായ	ഉക്ത്വാ,	പറഞ്ഞുകൊണ്ടു്,
പാശുപതം അസ്ത്രം	പാശുപതാസ്ത്രത്തെ	തത്	ആ
കാമ്മുകേ	വില്ലിൽ	ചാപം	ചാപത്തെ
സന്ധായ,	തൊട്ടു്,	വിചകർഷ.	വലിച്ചു.

ആകർണ്ണാത് സ വികൃഷ്യാഥ ചാപമിന്ദ്രാരിരാഹവേ
മുമോച തം ശരം ക്രുദ്ധസ്ത്രിപുരേ ശങ്കരോ യഥാ. 39

"ഇന്ദ്രാരിഃ	"ഇന്ദ്രശത്രുവായ	വികൃഷ്യ,	വലിച്ചു്,
സഃ,	അവൻ,	ശങ്കരഃ	രുദ്രഭഗവാൻ
ആഹവേ	പോരിൽ	ത്രിപുരേ	മുപ്പുരങ്ങളിൽ
ക്രുദ്ധഃ,	കുപിതനായി,	യഥാ,	എന്നപോലെ,
തം	ആ	ശരം	ബാണത്തെ
ചാപം	വില്ലിനെ	അഥ	ആ സമയം
ആകർണ്ണാത്	കാതോളം	മുമോച.	പ്രയോഗിച്ചു.

തസ്യ രൂപം ശരസ്യാസീദ്വിധൂമജ്വാലമണ്ഡലം.
വനം ദഹിഷ്യതോ ഘമ്മേ ദാവാഗ്നേരിവ മൂർച്ഛിതം. 40

"ഘമ്മേ	"വേനൽക്കാലത്തിൽ	തസ്യ	ആ
വനം	വനത്തെ	ശരസ്യ	ബാണത്തിന്റെ
മൂർച്ഛിതം	വെണ്ണീറായി	രൂപം,	ശക്തി,
ദഹിഷ്യതം	ചുട്ടെരിക്കുന്ന	വിധൂമജ്വാല- മണ്ഡലം	പുകയില്ലാതെ ചുഴലുന്ന അഗ്നിജ്വാലയായി
ദാവാഗ്നേം ഇവ	കാട്ടുതീയിന്റെതെന്ന പോലെ	ആസീത്.	വിളങ്ങി.

ജ്വാലാമാലീ സ തു ശരഃ ക്രവ്യാദാനുഗതോ രണേ
മുക്തോ ഗുല്മാൻ ദ്രുമാംശ്ചാപി ഭസ്മ കൃത്വാ പ്രധാവതി. 41

"രണേ	"പോരിൽ	ജ്വാലാമാലീ	ചക്രജ്വാലയോടുകൂടിയതായി,
ക്രവ്യാദാനുഗതം അപി	രാക്ഷസന്റെ ഇഷ്ടം പോലെ ചെല്ലുന്നതായി	ഗുല്മാൻ	ചെടിക്കൂട്ടുകളേയും
മുക്തം തു	എയ്യപ്പെട്ടതായ	ദ്രുമാൻ ച	വൻവൃക്ഷങ്ങളേയും
സം	ആ	ഭസ്മ കൃത്വാ	വെണ്ണീറാക്കിക്കൊണ്ട്
ശരം,	ബാണം,	പ്രധാവതി.	പായുകയായി.

തേ തസ്യ തേജസാ ദഗ്ധാഃ സൈന്യാ വൈവസ്വതസ്യ തു
രണേ തസ്മിൻ നിപതിതാ ദാവദഗ്ധാ നഗാ ഇവ. 42

"തസ്മിൻ	"ആ	തേജസാ	വീര്യത്താൽ
രണേ,	പോരിൽ,	ദഗ്ധാഃ	ദഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടവയായി
തു,	ആ സമയം,	ദാവദഗ്ധാഃ	കാട്ടുതീയിനാൽ വെണ്ണീറാക്കപ്പെട്ട
വൈവസ്വതസ്യ	യമന്റെ	നഗാഃ ഇവ,	വൃക്ഷങ്ങളെന്നപോലെ
തേ സൈന്യാഃ,	ആ സൈന്യങ്ങൾ,	നിപതിതാഃ.	നശിച്ചുതുടങ്ങി.
തസ്യ	അതിന്റെ		

തതസ്തു സചിവൈഃ സാർദ്ധം രാക്ഷസോ ഭീമവിക്രമഃ
നനാദ സുമഹാനാദം കംപയന്നിവ മേദിനീം. 43

"തതഃ	"അപ്പോൾ	കംപയൻ ഇവ,	കുലുക്കുമാറ്,
ഭീമവിക്രമഃ	അതിപരാക്രമശാലി	സചിവൈഃ	മന്ത്രിമാരോടു
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,	സാർദ്ധം,	കൂടി,
മേദിനീം തു	ഭൂമണ്ഡലത്തെയാസകലം	സുമഹാനാദം നനാദ."	വമ്പിച്ച ഘോഷം മുഴക്കി."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21534; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 810.

ദ്വാവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[യമവിജയഃ=യമന്റെ വിജയം.]

സ തസ്യ തു മഹാനാദം ശ്രുത്വാ വൈവസ്വതോ യമഃ
ശത്രും വിജയിനം മേനേ സ്വബലസ്യ ച സംക്ഷയം. 1

"വൈവസ്വതഃ	"സൂര്യപുത്രനായ
സഃ	ആ
യമഃ,	യമൻ,
തസ്യ	ആ രാവണന്റെ
മഹാനാദം	ഭയങ്കരഃഘോഷത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തു,	ആ സമയം,
ശത്രും	ശത്രുവിനെ
വിജയിനം	ജയം നേടിയവനെന്നും
സ്വബലസ്യ	തന്റെ സൈന്യത്തിന്നു
സംക്ഷയം ച	നാശംപറ്റിയിരിക്കുന്നുവെന്നും,
മേനേ.	അറിഞ്ഞു.

സ ഹി യോധാൻ ഹതാൻ മത്വാ ക്രോധസംരക്തലോചനഃ
അബ്രവീത്ത്വരിതം സൂതം രഥോ ഽയമുപനീയതാം. 2

"സഃ,	"അദ്ദേഹം,
ഹതാൻ	വധിക്കപ്പെട്ട
യോധാൻ	ഭടന്മാരെ
മത്വാ,	ഓർത്ത്,
ക്രോധ-സംരക്ത-ലോചനഃ	കോപത്താൽ ഉടനെ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനായി
സൂതം	സാരഥിയെ നോക്കി
'അയം	'ഈ
രഥഃ ഹി	തേർതന്നെ
ത്വരിതം	വേഗത്തിൽ
ഉപനീയതാം,'	കൊണ്ടുവരപ്പെടട്ടെ,'
അബ്രവീത്.	എന്ന് ആജ്ഞാപിച്ചു.

തസ്യ സൂതോ രഥം ദിവ്യമുപസ്ഥാപ്യ മഹാസ്വനം
സ്ഥിതഃ സ ച മഹാതേജാ ആരുരോഹ മഹാരഥം
പാശമുദ്ഗരഹസ്തശ്ച മൃത്യുസ്തസ്യാഗ്രതഃ സ്ഥിതഃ. 3

"തസ്യ	"അദ്ദേഹത്തിന്റെ
സൂതഃ,	സാരഥി,
മഹാസ്വനം	വൻ മുഴക്കമാന്ന
ദിവ്യം	ദിവ്യമായ
രഥം	യുദ്ധരഥത്തെ
ഉപസ്ഥാപ്യ,	അടുത്തു കൊണ്ടുവന്നു നിത്തി,
സ്ഥിതഃ;	തയ്യാറായി നിന്നു;
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
സഃ,	യമൻ,
മഹാരഥം	ദിവ്യരഥത്തിൽ
ച ച	തൽക്ഷണം തന്നെ
ആരുരോഹ;	കയറി;
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
അഗ്രതഃ	പുരോഭാഗത്തായി
മൃത്യുഃ	മൃത്യുദേവനും
പാശമുദ്ഗര-ഹസ്തഃ	പാശവും ഇരുമ്പുചയ്യും കൈയ്യിലാണ്ടവനായി
സ്ഥിതഃ.	നിലകൊണ്ടു.

യേന സംക്ഷിപ്യതേ സർവ്വം ത്രൈലോക്യമിദമവ്യയം
കാലദണ്ഡസ്തു പാശ്ചസ്ഥോ മൂർത്തിമാൻ സ്യന്ദനോത്തമേ
യമപ്രഹരണം ദിവ്യം പ്രദഹന്നിവ തേജസാ. 4

"യേന	"യാതൊരു	സംക്ഷിപ്യതേ;	നശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്;
ഇദം	ഈ [വിനാലാണ്	തേജസാ	തേജസ്സുകൊണ്ട്
ത്രൈലോക്യം	ത്രൈലോക്യം	പ്രദഹൻ ഇവ	അഗ്നിയെപ്പോലെയുള്ള
സർവ്വം,	മുഴുവനും,	കാലദണ്ഡഃ തു	യമദണ്ഡവും
അവ്യയം	ശാശ്വതവും	മൂർത്തിമാൻ,	മൂർത്തിമത്തായി,
ദിവ്യം	അത്യാശ്ചര്യകരവുമായ	സ്യന്ദനോത്തമേ	ഉത്തമമായ രഥത്തിൽ
യമപ്രഹരണം	യമന്റെ ശിക്ഷയ്ക്കധീനപ്പെട്ടതായി	പാശ്ചസ്ഥഃ.	അരികത്തായിവർത്തിച്ചു.

തസ്യ പാശേഷു നിശ്ചരിതാഃ കാലപാശാഃ പ്രതിഷ്ഠിതാഃ
പാവകസ്പർശസങ്കാശഃ സ്ഥിതോ മൂർദ്ധ്നി മുദ്ഗരഃ 5

"തസ്യ	"അതിന്റെ	പാവകസ്പർശസങ്കാശഃ	തൊട്ടാൽ തീ പോലെയുള്ള
പാശേഷു	എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും ചു	മുദ്ഗരഃ ച	മുറംത്തടിയും
കാലപാശാഃ	കാലപാശങ്ങളും [റും	മൂർദ്ധ്നി	മൂർത്തീകരിച്ചതായി
നിശ്ചരിതാഃ പ്രതിഷ്ഠിതാഃ;	തിങ്ങി നിന്നിരുന്നു;	സ്ഥിതഃ.	നിന്നിരുന്നു.

തതോ ലോകത്രയം ക്ഷുബ്ധമകമ്പന്ത ദിവൗകസഃ
കാലം ദൃഷ്ട്വാ തഥാ ക്രുദ്ധം സർവ്വലോകഭയാവഹം. 6

"കാലം	"യമധർമ്മരാജാവിനെ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
തഥാ	അപ്രകാരം	തതഃ	ആ സമയം
ക്രുദ്ധം	കുപിതനായിരിക്കുന്നവനായും	ലോകത്രയം	മൂന്നു ലോകങ്ങളും
സർവ്വലോകഭയാവഹം	സകല ലോകഭയങ്കരനായും	ക്ഷുബ്ധം;	ക്ഷോഭിച്ചു;
		ദിവൗകസഃ	ദേവന്മാരും
		അകമ്പന്ത.	നടുങ്ങിപ്പോയി.

തതഃ പ്രചോദയൻ സൂതസ്താനശ്വാൻ രുധിരപ്രഭാൻ
പ്രയയൌ ഭീമസന്നാദോ യത്ര രക്ഷഃപതിഃ സ്ഥിതഃ 7

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പ്രചോദയൻ,	ഉത്സാഹപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് തെളിക്കുന്നവനായി
സൂതഃ,	സാരഥി,	രക്ഷഃപതിഃ	രാക്ഷസരാജാവ് [യി
രുധിരപ്രഭാൻ	ചോരനിറമാർന്ന	യത്ര സ്ഥിതഃ	ഉണ്ടായിരുന്ന സ്ഥലത്തേക്കായി
താൻ	ആ	പ്രയയൌ.	വേഗത്തിൽ ചെന്നു.
അശ്വാൻ,	കുതിരകളെ,		
ഭീമസന്നാദഃ	ഉച്ചത്തിൽ ആർത്ത്		

[ഗായത്രി 29-ാംഅക്ഷരം ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ഒന്നാംപാദത്തിൽ വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. (ഗോ. രാ.)]

മുഹൂർത്തേന യമം തേ തു ഹയാ ഹരിഹയോപമാഃ.
പ്രാപയന്മനസസ്തുല്യാ യത്ര തത് പ്രസൃതം രണം. 8

"ഹരിഹയോപമാഃ"	"ഇന്ദ്രന്റെ കുതിരകളൊത്തവയും
മനോജവാഃ	മനോവേഗതയുള്ള്
തുല്യാഃ	തുല്യങ്ങളായവയുമായ
തേ ഹയാഃ,	ആ കുതിരകൾ,
മുഹൂർത്തേന,	ഒരു നൊടിയിടകൊണ്ട്
പ്രസൃതം	ഉടനെ ഉണ്ടാവേണ്ട
തത്	ആ [തായ
രണം	യുദ്ധം
യത്ര തു	എവിടേയോ ആ ദിക്കി
യമം	യമനെ [ലേക്കായി
പ്രാപയൻ.	എത്തിച്ചു.

ദൃഷ്ട്വാ തഥൈവ വികൃതം രഥം മൃത്യുസമന്വിതം
സചിവാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ സഹസാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ. 9

"രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ	"രാക്ഷസേശ്വരന്റെ
സചിവാഃ,	മന്ത്രിമാർ,
തഥാ	അപ്രകാരം
മൃത്യുസമന്വിതം	മൃത്യുദേവതയായാട്ടക്രുടിയതും
വികൃതം	ഇതുവരെ കാണപ്പെടാത്തതായി അശ്ചര്യകരമായിരിക്കുന്നതുമായ
രഥം ദൃഷ്ട്വാ ഏവ,	തേരിനെ കണ്ട ഉടനെ,
സഹസാ	പെട്ടെന്ന്
വിപ്രദുദ്രുവുഃ.	പിൻതിരിച്ചു.

ലഘുസത്വതയാ തേ ഹി നഷ്ടസംജ്ഞാ ഭയാർദ്ദിതാഃ
നേഹ യോദ്ധും സമർത്ഥാ സ്മ ഇത്യുക്ത്വാ പ്രയയുർദ്ദിശഃ. 10

"തേ ഹി	"അവരാകട്ടെ,
ലഘുസത്വതയാ	ധൈര്യക്കുറവിനാൽ
ഭയാർദ്ദിതാഃ,	ഭയപരവശരായി,
നഷ്ടസംജ്ഞാഃ	ബോധം നശിച്ചവരായി
'ഇഹ	'ഇവിടെ
യോദ്ധും	യുദ്ധംചെയ്യാൻ
ന സമർത്ഥാഃ സ്മ,'	നമുക്ക് കഴിവില്ല,'
ഇതി ഉക്ത്വാ,	എന്ന് പറഞ്ഞ്,
ദിശഃ	പലദിക്കുകളിലേക്കും
പ്രയയുഃ.	പാഞ്ഞുപായ്കളഞ്ഞു.

സ തു തം താദൃശം ദൃഷ്ട്വാ രഥം ലോകഭയാവഹം
നാക്ഷുഭ്യത ദശഗ്രീവോ ന ചാപി ഭയമാവിശത്. 11

"സഃ	"ആ
ദശഗ്രീവഃ തു	ദശകണ്ഠനാകട്ടെ
ലോകഭയാവഹം	ലോകഭയങ്കരമായ
താദൃശം തം	അപ്രകാരമുള്ള ആ
രഥം ദൃഷ്ട്വാ ച	രഥത്തെ കണ്ടിട്ടും
ഭയം നാവിശത്	ഭയപ്പെട്ടുതയില്ല
അപി	എന്നുതന്നെയല്ല
ന അക്ഷുഭ്യത.	കലുങ്ങിയതുമില്ല.

സ തു രാവണമാസാദ്യ വ്യസൃജച്ഛക്തിതോമരാൻ
യമോ മർമ്മാണി സംക്രുദ്ധോ രാവണസ്യോപകൃന്തത. 12

"സഃ	"ആ
യമഃ	യമൻ
സംക്രുദ്ധഃ,	അരിശംപൂണ്ടവനായി,
രാവണം	രാവണനെ
ആസാദ്യ,	ഏറ്റടുത്ത്,
ശക്തിതോമരാൻ	വേലുകുന്തങ്ങളെയും ഏർകുന്തങ്ങളെയും
വ്യസൃജത് ;	പ്രയോഗിച്ചു ;
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
മർമ്മാണി തു	മർമ്മസ്ഥാനങ്ങളെത്ത [ന്നു
ഉപകൃന്തത.	കീറി.

മമ്മസു ക്ഷരിദ്യമാനേഷു രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ
സഹംസ്തസ്ഥൌ രുജം ഘോരാം ഭിദ്യമാന ഇവാചലഃ. 13

"രാക്ഷസേശ്വരഃ	"രാക്ഷസരാജാവായ	രുജം	വേദനയെ
രാവണഃ,	രാവണൻ,	സഹൻ,	സഹിച്ചുകൊണ്ട്,
മമ്മസു	മമ്മസ്ഥലങ്ങളിൽ	ഭിദ്യമാനഃ	പിളക്കപ്പെടുന്ന
ക്ഷരിദ്യമാനേഷു,	പിളക്കപ്പെട്ടിട്ടും,	അചലഃ ഇവ	പർവ്വതമെന്നപോലെ
ഘോരാം	അത്യുഗ്രമായ	തസ്ഥൌ.	ഉറച്ചു നിന്നു.

രാവണസ്തു തതഃ സ്വസ്ഥഃ ശരവർഷം മുമോച ഹ
തസ്മിൻ വൈവസ്വതരഥേ തോയവർഷമിവാംബുദഃ. 14

"തതഃ,	"അനന്തരം,	അംബുദഃ	മേഘങ്ങൾ
രാവണഃ	രാവണൻ	തോയവർഷം	ജലധാരയെ
സ്വസ്ഥഃ തു,	ഒരു കേടും തട്ടാത്തവ	ഇവ,	എന്ന പോലെ,
തസ്മിൻ	അ [നായ്തന്നെ,	ശരവർഷം	ശരമാരി
വൈവസ്വത-രഥേ,	യമന്റെ തേരിൽ,	മുമോച,	പൊഴിച്ചു,
		ഹ!	ആശ്ചര്യം!

ശരാസ്തേ വജ്രസംകാശാശ് ഛാദയന്തി രണേ യമം
യഥാ ऽചലം മഹാഘോരാ നാനാവർണ്ണാ വലാഹകാഃ. 15

"വജ്രസംകാശാഃ	"വജ്രായുധതുല്യങ്ങളും	യമം,	യമനെ,
മഹാഘോരാഃ	അതിഭയങ്കരങ്ങളും	വലാഹകാഃ	മേഘങ്ങൾ
നാനാവർണ്ണാഃ	പലവിധത്തിലുള്ളവയു	അചലം	പർവ്വതത്തെ
തേ ശരാഃ	ആ ശരങ്ങൾ [മായ	യഥാ,	എന്നപോലെ
രണ	അടക്കളത്തിൽ	ഛാദയന്തി.	മറയ്ക്കയായി.

താന്നിഹത്യ ശരാംസ്തൂർണ്ണം രാവണസ്യ യമഃ സ്വയം
തതഃ പ്രഹരണം ഘോരം മുമോചാരിനിഷൂദനഃ. 16

"അരിനിഷൂദനഃ	"ശത്രുസംഹാരകനായ	തൂർണ്ണം	ത്വരിതയിൽ
യമഃ,	യമൻ,	നിഹത്യ,	നശിപ്പിച്ചു്,
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
താൻ	ആ	ഘോരം	കഠിനമായ
ശരാൻ,	ബാണങ്ങളെ,	പ്രഹരണം	ഉപദ്രവത്തെ
സ്വയം	അലക്ഷ്യമാംവണ്ണം	മുമോച.	വിളയിച്ചു.

തതോ മഹാശക്തിശരൈഃ പാത്യമാനോ മഹോരസി
നാശക്നോത് പ്രതികർത്തും സ രാക്ഷസഃ ശല്യപീഡിതഃ. 17

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പീഡ്യമാനഃ	എയ്യപ്പെട്ടവനായി
സഃ	അ	ശരൈഃ	ശരമുകളാൽ പീഡി
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,		ക്കപ്പെട്ടവനായിട്ടും,
മഹാശക്തി- ശരൈഃ	ഏറ്റവും ശക്തിയുള്ള ശരങ്ങൾകൊണ്ട്	പ്രതികർത്തും	മറുകൈ ചെയ്യുന്നതി ന്ന്
മഹോരസി	വിരിഞ്ഞ മാറിടത്തിൽ	ന അശകനോത്.	ശക്തനാകാതിരുന്നു.

ഏവം നാനാപ്രഹരണൈരയമേനാമിത്രകർശിനാ
സപ്തരാത്രം കൃതഃ സംഖ്യേ വിസംജ്ഞോ വിമുഖോ രിപുഃ. 18

"അമിത്ര- കർശിനാ	"ശത്രുവിധ്വംസക നായ	നാനാ- പ്രഹരണൈഃ	പലവിധത്തിലുള്ള പീഡകളാൽ
യമേന	യമനാൽ	രിപുഃ	ശത്രു
സംഖ്യേ	പോരിൽ	വിസംജ്ഞഃ	പ്രജ്ഞയില്ലാത്തവ നായും
സപ്തരാത്രം	ഏഴുദിവസങ്ങൾ	വിമുഖഃ	വൈരം കയ്യൊണ്ടവ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	കൃതഃ.	ആക്കപ്പെട്ട. [നായും

തദാസീത് തുമുലം യുദ്ധം യമരാക്ഷസയോർദ്വയോഃ
ജയമാകാംക്ഷതോർവ്വീര സമരേഷ്വനിവർത്തിനോഃ. 19

"വീര!	"വീര്യശാലിൻ!	യമ- രാക്ഷസയോഃ	യമനും രാക്ഷസനുമായ
സമരേഷു	പോരിൽ	ദ്വയോഃ,	ആ രണ്ടു പേർക്കും
ജയം	ജയത്തെ	തദാ	ആ സമയം
ആകാംക്ഷതോഃ	ആഗ്രഹിക്കുന്നവരും	തുമുലം	അതിഭയങ്കരമായ
അനിവർത്തിനോഃ	പിൻതിരിയാത്തവരു മായ	യുദ്ധം അസീത്.	യുദ്ധം ഉണ്ടായി.

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവ്വാഃ സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ
പ്രജാപതിം പുരസ്കൃത്യ സമേതാസ്തദ്രണാജിരം 20

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പ്രജാപതിം	ബ്രഹ്മദേവനെ
സഗന്ധർവ്വാഃ	ഗന്ധർവ്വന്മാരോടുകൂടിയ	പുരസ്കൃത്യ,	മുൻ നിർത്തിക്കൊണ്ട്,
ദേവാഃ,	ദേവന്മാരും,	തത്	ആ
സിദ്ധാഃ	സിദ്ധന്മാരും	രണാജിരം	പോർക്കളത്തിലേക്ക
പരമർഷയഃ, ച	മഹർഷിശ്രേഷ്ഠന്മാരും,	സമേതാഃ	വന്നു ചേർന്നു.

സംവർത്ത ഇവ ലോകാനാം ക്രുദ്ധ്യതോരഭവത് തദാ
രാക്ഷസാനാം ച മുഖ്യസ്യ പ്രേതാനാമീശ്വരസ്യ ച. 21

"രാക്ഷസാനാം മുഖ്യസ്യ ച,	"രാക്ഷസേശ്വരനും	തദാ	അക്കാലം
പ്രേതാനാം ഈശ്വരസ്യ ച	പ്രേതനാഥനും	ലോകാനാം	ലോകങ്ങൾക്ക്
ക്രുദ്ധ്യതോഃ,	ക്രോധം വർദ്ധിച്ചാറെ,	സംവർത്തഃ	പ്രളയം
		ഇവ	എന്നപോലെ
		അഭവത്.	ആയ്ത്തിന്നു.

രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തതഃ ക്രുദ്ധശ്ചാപമായമ്യ സംയുഗേ
നിരന്തരമിവാകാശം കൃത്വാ ബാണൊംസ്തതോഽസൃജത്. 22

"തതഃ	"അനന്തരം	തതഃ	അതിൽനിന്ന്
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ	ആകാശം	ആകാശത്തെ
സംയുഗേ	പോരിൽ	നിരന്തരം ഇവ	ഇടതൂർന്നതാക്കി
ക്രുദ്ധഃ,	കോപിതനായി,	കൃത്വാ,	ചെയ്തുകൊണ്ട്,
ചാപം	വില്ലിനെ	ബാണാൻ	ബാണങ്ങളെ
ആയമ്യ,	വളച്ച്,	അസൃജത്.	പൊഴിച്ചു.

മൃത്യും ചതുർഭിർവ്വിശിഖൈഃ സൂതം സപ്തഭിരർദ്ദയത്
യമം ശതസഹസ്രേണ ശീഘ്രം മർമ്മസ്വതാഡയത്. 23

"മൃത്യും	"മൃത്യുദേവനെ	യമം	യമനെ
ചതുർഭിഃ വിശിഖൈഃ,	നാലു ബാണങ്ങൾകൊണ്ടും,	ശീഘ്രം	വേഗതകയ്യോടുകൂടി
		മർമ്മസു	മർമ്മസ്ഥലങ്ങളിൽ
സൂതം	സാരഥിയെ	ശതസഹസ്രേണ	കോടിക്കണക്കായും
സപ്തഭിഃ	ഏഴെണ്ണംകൊണ്ടും	അർദ്ദയത്.	എയ്തു.
അർദ്ദയത്;	പ്രഹരിച്ചു;		

തതഃ ക്രുദ്ധസ്യ സഹസാ യമസ്യാഭിവിനിസ്സൃതഃ
ജ്വാലാമാലീ സ നിശ്വാസാദ്വദനാത് ക്രോധപാവകഃ. 24

"തതഃ	"അതിനാൽ	ജ്വാലാമാലീ	ജ്വാലകളെ ചൂഴുന്ന
ക്രുദ്ധസ്യ	കോപിതനായ	സഹസാ	ഉഗ്രതയുണ്ട് [തായി
യമസ്യ	യമന്റെ	വദനാത്	മുഖത്തിൽനിന്ന്
സഃ	ആ	നിഃശ്വാസാത്	ശ്വാസത്തിൽനിന്നും
ക്രോധപാവകഃ,	കോപാഗ്നി,	അഭിവിനിഃസൃതഃ.	പുറപ്പെട്ട.

തതോഽപശ്യംസ്തദാശ്ചര്യം ദൈത്യദാനവരാക്ഷസാഃ
ക്രോധജം പാവകം ദീപ്തം ദിധക്ഷന്തം രിപോർബ്ബലം. 25

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ദിധക്ഷന്തം,	ദഹിപ്പിക്കുന്നതായുമുള്ള
ക്രോധജം	ക്രോധംകൊണ്ടുണ്ടായ	തത്	ആ
പാവകം,	അഗ്നി,	ആശ്ചര്യം	ആശ്ചര്യത്തെ
ദീപ്തം,	ജ്വലിക്കുന്നതായും,	ദൈത്യദാനവ- രാക്ഷസാഃ	ദൈത്യന്മാരും, ദാനവന്മാരും, രാക്ഷസന്മാരും
രിപോഃ	ശത്രുവിന്റെ	തദാ	അപ്പോൾ
ബലം	സൈന്യത്തെ	അപശ്യൻ.	പ്രത്യക്ഷമായി ദർശിച്ചു.

മൃത്യുസ്തു പരമക്രുദ്ധോ വൈവസ്വതമഥാബ്രവീത്. 26

"മൃത്യുഃ	"മൃത്യുദേവത	വൈവസ്വതം	യമനോടായി
പരമക്രുദ്ധഃ	അതികോപിതനായി	അഥ	ഇങ്ങിനെ
തു	ആ സമയം	അബ്രവീത്,	അപേക്ഷിച്ചു.

മുഞ്ച മാം ദേവ ശീഘ്രം ച നിഹന്മി സമരേ രിപും. 27

"'ദേവ!	"'സ്വാമിൻ!	രിപും	ശത്രുവിനെ
മാം മുഞ്ച;	എനിക്കു വിടനൽകി	ശീഘ്രം ച	ഇക്ഷണത്തിൽതന്നെ
സമരേ	പോരിൽ [യാലും;	നിഹന്മി.	ഞാൻ കൊല്ലുന്നുണ്ട്.

നരകഃ ശംബരോ വൃത്രഃ ശംഭുഃ കാത്സപരോ ബലീ
വൈരോചനശ്ച നമുചിസ്താവുഭൌ മധുകൈടഭൌ 28

ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ ബലവന്തോ ദുരാസദാഃ
വിനിപന്നാ മയാ ദൃഷ്ടാ കാ ചിന്താഽസ്മിൻ നിശാചരേ. 29

"'ദൃഷ്ടാഃ	"'കീർത്തിയാർന്ന	തൌ ഉഭൌ മധുകൈടഭൌ ച	ആ മധുകൈടഭന്മാരെ ന്ന രണ്ടുപേർ,
ബലവന്തഃ	ബലവാന്മാരും		
ദുരാസദാഃ ച	ദുർജ്ജയന്മാരുമായ		
നരകഃ	നരകാസുരൻ	ഏതേ	എന്നുള്ളവരും
ശംബരഃ	ശംബരാസുരൻ	അന്യേ	മറ്റുള്ള
വൃത്രഃ	വൃത്രാസുരൻ,	ബഹവഃ ച,	പലരും,
ശംഭുഃ	ശംഭു	മയാ	എന്നാൽ
കാത്സപരഃ	കാത്സപരൻ	വിനിപന്നാഃ;	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു;
ബലീ	മഹാബലിയായ	അസ്മിൻ നിശാചരേ	ഈ രാക്ഷസന്റെ കാര്യത്തിൽ
വൈരോചനഃ	വൈരോചനൻ	ചിന്താ കാ?	ആലോചിപ്പാനെന്താ ണ്?
നമുചിഃ	നമുചി		

മുഞ്ച മാം സാധു ധർമ്മജ്ഞ യാവദേനം നിഹന്മ്യഹം
ന ഹി കശ്ചിന്മയാ ദൃഷ്ടോ ബലവാനപി ജീവതി. 30

"'ധർമ്മജ്ഞ!	"'ധർമ്മമറിയുന്നോവേ!	മയാ	എന്നാൽ
സാധു;	കഴിഞ്ഞതു പോകട്ടെ;	ദൃഷ്ടഃ	കണ്മിഴിച്ചു നോക്കപ്പെട്ട
മാം മുഞ്ച;	എന്നെ വിടനൽകിയ		
ഏനം	ഇവനെ [യക്കുക;	കശ്ചിത് ഹി	ഒരുവനെങ്കിലും,
അഹം	ഞാൻ	ബലവാൻ അപി	ബലവാനെന്നിരുന്നാലും ക്രൂടി
യാവത്	ഇതാ		
നിഹന്മി;	കൊന്നു കളയുന്നുണ്ട്;	ന ജീവതി.	ജീവനോടിരിക്കുകയില്ല.

ബലം മമ ന ഖലേതന്മയ്യാദ്ദൈഷോ നിസർഗ്ഗതഃ
സ ദൃഷ്ടോ ന മയാ കാലം മുഹൂർത്തമപി ജീവതി. 31

"'ഏതത്	"'ഇത്	നിസർഗ്ഗതഃ;	എനിക്കു ജന്മസിദ്ധമാ
മമ	എന്റെ	സഃ	അവൻ [യുള്ളതാണ്;
ബലം ന ഖലു;	സാമർത്ഥ്യമല്ല;	മയാ	എന്നാൽ
ഏഷാ	ഈ	ദൃഷ്ടഃ അപി	ആക്രമിക്കപ്പെടുന്നുവെ ങ്കിൽ
മയ്യാദാ	അനാദികാലം മുതല്ലു ള്ള നിയമം	മുഹൂർത്തം കാലം ന ജീവതി,'	ഒരു മുഹൂർത്തനേരംക്രൂടി ജീവിച്ചിരിക്കയില്ല.'

തസ്യൈവം വചനം ശ്രുത്വാ ധർമ്മരാജഃ പ്രതാപവാൻ
അബ്രവീത് തത്ര തം മൃത്യും തപം തിഷ്ഠേനം നിഹന്മ്യഹം. 32

"പ്രതാപവാൻ	"തേജസ്വിയായ	മൃത്യും	മൃത്യുവിനോടായി
ധർമ്മരാജഃ,	ധർമ്മരാജാവ്,	'തപം	'നീ
തസ്യ	ആ മൃത്യുദേവതയുടെ	തിഷ്ഠ;	വെറുതെ ഇരുന്നു
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ള	അഹം	ഞാൻ [കൊൾക;
വചനം ശ്രുത്വാ,	പ്രാർത്ഥന കേട്ട്,	ഏനം	ഇവനെ
തത്ര	അക്കാര്യത്തിൽ	നിഹന്മി;'	കൊന്നുകളയാം;' എന്നു
തം	ആ	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

തതഃ സംരക്തനയനഃ ക്രുദ്ധോ വൈവസ്വതഃ പ്രഭുഃ
കാലദണ്ഡമമോഘം തു തോലയാമാസ പാണിനാ. 33

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	സംരക്തനയനഃ	നേത്രങ്ങൾ തുടുത്ത്,
പ്രഭുഃ വൈവസ്വതഃ	അപ്രമേയശക്തിയാൻ വനായ സൂര്യപുത്രനാ യ യമധർമ്മരാജാവ്	അമോഘം	എന്നും എങ്ങും നിഷ്ഫല മാകാത്തതായ
		കാലദണ്ഡം തു	കാലദണ്ഡത്തെ
		പാണിനാ	കൈകൊണ്ട്
ക്രുദ്ധഃ	ക്രുദ്ധനായി	തോലയാമാസ.	ചുഴറ്റി.

യസ്യ പാശേഷു നിഖിലാഃ കാലപാശാഃ പ്രതിഷ്ഠിതാഃ
പാവകാശനിസംകാശോ മുദ്ഗരോ മൂർത്തിമാൻ സ്ഥിതഃ. 34

"യസ്യ	"യാതൊരു അതിന്റെ	പാവകാശനി സംകാശഃ	അഗ്നിക്കും ഇടിത്തീയി ന്നും തുല്യമായ
പാശേഷു	ചുറ്റും		
കാലപാശാഃ	കാലപാശങ്ങൾ	മുദ്ഗരഃ,	മുരിംത്തടി,
നിഖിലാഃ	എല്ലാംതന്നെ	മൂർത്തിമാൻ	മൂർത്തീകരിച്ചതായി
പ്രതിഷ്ഠിതാഃ,	തയ്യാറായിനിന്നു;	സ്ഥിതഃ.	വന്നുനിന്നു.

ദൃശ്യതേ വ്യയം പ്രാണാൻ പ്രാണിനാമപകർഷതി
കിം പുനസ്താഡനാത് സ്പൃശ്യത് പീഡനാദ്വാപി ദേഹിനഃ. 35

"യഃ	"യാതൊരു അത്,	അപി	അപ്രകാരമിരിക്കെ
ദൃശ്യതേ ഏവ	കാണുന്ന ക്ഷണത്തിൽ തന്നെ	ദേഹിനഃ	പ്രാണികളെ
		സ്പൃശ്യത്	ദേഹത്തിൽ തൊട്ട്
പ്രാണിനാം	ജീവികളുടെ	താഡനാത്	അടിച്ച്
പ്രാണാൻ	പ്രാണങ്ങളെ	പീഡനാത് വാ	പീഡിപ്പിക്കുന്നുവെ ങ്കിൽ
അപകർഷതി;	വലിച്ചെടുത്തുകളയു ന്നു;	കിം പുനഃ.	പറയേണ്ടതുണ്ടോ?

സ ജ്വാലാപരിവാരസ്തു നിർദ്ദഹന്നിവ രാക്ഷസം
തേന സ്പൃഷ്ടോ ബലവതാ മഹാപ്രഹരണോഽസ്മരത്, 36

"ബലവതാ	"ബലിഷ്ഠനായ	തു, ജ്വാലാ-	ആ സമയം അഗ്നിജ്വാ
തേന	അദ്ദേഹത്താൽ	പരിവാരഃ	ല ചുഴലുന്നതായി
സ്പൃഷ്ടഃ	തൊടപ്പെട്ടതായ	രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
സഃ	ആ	നിർദ്ദഹൻ ഇവ,	ദഹിപ്പിക്കുമാറ്
മഹാപ്രഹരണഃ	ദിവ്യായുധം	അസ്മരത്.	മിന്നിത്തിളങ്ങി.

തതോ വിദ്രുവുഃ സർവ്വേ തസ്മാത് ത്രസ്താ രണാജിരേ
സുരാശ്ച ക്ഷുഭിതാഃ സർവ്വേ ദൃഷ്ട്വാ ദണ്ഡാദ്യതം യമം. 37

"രണാജിരേ	"പോക്കളത്തിൽ	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
യമം	യമനെ	ത്രസ്താഃ	ഭയത്താൽ നടുക്കം
ദണ്ഡാദ്യതം	ദണ്ഡന്തിയവനായി		പൂണ്ടവരായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	വിദ്രുവുഃ;	ഓടിപ്പായ്കളഞ്ഞു;
തസ്മാത്	അതിനാൽ	സുരാഃ	ദേവന്മാർ
തതഃ	അപ്പോൾ	സർവ്വേ ച	എല്ലാവരുംതന്നെ
		ക്ഷുഭിതാഃ	കലക്കംപൂണ്ടു.

തസ്മിൻ പ്രഹർത്തുകാമേ തു യമേ ദണ്ഡേന രാവണം
യമം പിതാമഹഃ സാക്ഷാദ്ദർശയിത്വേദമബ്രവീത്. 38

"രാവണം	"രാവണനെ	യമം	യമനു മുമ്പാകെ
ദണ്ഡേന	ദണ്ഡുകൊണ്ട്	സാക്ഷാത് ദർശയിത്വാ,	പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ച്
തസ്മിൻ	ആ	തു	ഇക്കായ്ത്തിൽ
യമേ	യമൻ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
പ്രഹർത്തുകാമേ,	പ്രഹരിപ്പാൻ മുതിർന്ന	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.
പിതാമഹഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ [പ്പോൾ		

വൈവസ്വത മഹാബാഹോ ന ബലമിതവിക്രമ
ന ഹന്തവ്യസ്ത്വയാ തേന ദണ്ഡേനൈവ നിശാചരഃ. 39

"'മഹാബാഹോ!	"'മഹത്തായ ബാഹു	തേന	ആ
	ബലമാർന്നവനേ!	ദണ്ഡേന	ദണ്ഡുകൊണ്ട്
അമിതവിക്രമ!	എതിരില്ലാത്ത പരാക്ര	നിശാചരഃ ഏവ	ഈ രാക്ഷസൻ മാത്രം
	മത്തോട്ട കൂടിയ!	ഹന്തവ്യഃ	കൊല്ലത്തക്കവൻ
വൈവസ്വത!	സൂര്യപുത്ര!	ന;	അല്ല;
ത്വയാ	ഭവാനാൽ	ന ഖലു.	ഒരിക്കലുമല്ലതന്നെ.

വരഃ ഖലു മയൈതസ്മൈ ദത്തസ്ത്രിദശപുംഗവ
സ ത്വയാ നാന്യതഃ കാര്യോ യന്മയാ വ്യാഹൃതം വചഃ. 40

"'ത്രിദശപുംഗവ!	"'ദേവശ്രേഷ്ഠ!	മയാ വ്യാഹൃതം	എന്നാൽ പറയപ്പെട്ട
ഏതസ്മൈ	ഇവനു	വചഃ	വാക്ക് [തായ
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	യത്,	യാതൊന്നോ അതു്,
വരഃ	വരം	ത്വയാ	ഭവാനാൽ
മയാ ഖലു	എന്നാൽതന്നെയാണ്	അന്യതഃ ന കാര്യഃ.	മിഥ്യയാക്കിച്ചെയ്യത്ത
ദത്തഃ;	നൽകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു;		ക്കതല്ല.

യോ ഹി മാമന്യഥാ കൃത്വാദ്വേഷാദ്വാ മാനുഷോഽപി വാ
ത്രൈലോക്യമന്യഥാ തേന കൃതം സ്യാന്നാത്ര സംശയഃ. 41

"'ദേവഃ വാ	"'ദേവനാകട്ടെ	തേന ഹി	അവനാൽ തന്നെ
മാനുഷഃ വാ	മനുഷ്യനാകട്ടെ	ത്രൈലോക്യം	മൂന്നുലോകവും
യഃ	എവനൊരുത്തൻ	അന്യഥാ കൃതം	വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടതായി
മാം അപി	എന്നെത്തന്നെ	സ്യാത് ;	ഭവിക്കുന്നതാണ് ;
അന്യഥാ	അസത്യവാനാക്കി	അത്ര	ഇതിൽ
കൃത്വാത്,	ചെയ്യുന്നുവോ,	ന സംശയഃ.	സംശയമില്ല.

ക്രുദ്ധോന വിപ്രമുക്തോഽയം നിർവ്വിശേഷം പ്രിയാപ്രിയേ
പ്രജാഃ സംഹരതേ രൌദ്രോ ലോകത്രയഭയാവഹഃ. 42

"'ക്രുദ്ധേന	"'ക്രുദ്ധിച്ച ഭവാനാൽ	രൌദ്രഃ	കൊടിയതായി
വിപ്രമുക്തഃ	പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട	പ്രിയാപ്രിയേ	പ്രിയം, അപ്രിയം എന്നതിൽ
അയം,	ഇത്,	നിർവ്വിശേഷം	വ്യത്യാസമില്ലാതെ
ലോകത്രയ-ഭയാവഹഃ	മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും ഭയമുളവാക്കുന്നതായി	പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
		സംഹരതേ.	സംഹരിച്ചുകളയുന്നു.

അമോഘോ ഹ്യേഷ സർവ്വേഷാം പ്രാണിനാമമിതപ്രഭഃ
കാലദണ്ഡോ മയാ സൃഷ്ടഃ പൂർവ്വം മൃത്യുപുരസ്കൃതഃ. 43

"'ഏഷഃ	"'ഈ	മൃത്യുപുരസ്കൃതഃ	മരണത്തിന്നായി നിയമിക്കപ്പെട്ടതായി
കാലദണ്ഡഃ,	കാലദണ്ഡം,	അമിതപ്രഭഃ	അതിദീപ്തിയാന്നതായി
മയാ ഹി	എന്നാൽ തന്നെയാണല്ലോ	അമോഘഃ	ഒരിക്കലും നിഷ്ഫലമാകാത്തതായി
പൂർവ്വം	മുമ്പ്	സൃഷ്ടഃ.	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.
സർവ്വേഷാം പ്രാണിനാം	എല്ലാ പ്രാണികളുടേയും		

തന്നാ ഖലേഷ തേ സൌമ്യ പാത്ര്യോ രാവണമൂർദ്ധനി
ന ഹ്യസ്മിൻ പതിതേ കശ്ചിന്മുഹൂർത്തമപി ജീവതി. 44

"'തത്,	"'അതിനാൽ,	ഹി	എന്തെന്നാൽ
സൌമ്യ!	ഹേ ഗുണശീല!	അസ്മിൻ	ഇതു
ഏഷഃ	ഇത്	പതിതേ,	വീണുകഴിഞ്ഞാൽ,
രാവണമൂർദ്ധനി	രാവണന്റെശിരസ്സിൽ	കശ്ചിത് ഖലു	ആരായാലും
തേ ന പാത്ര്യഃ;	ഭവാനാൽ പ്രയോഗിക്കത്തക്കതല്ല;	മുഹൂർത്തം അപി	ഒരു നിമിഷംകൂടി
		ന ജീവതി.	ജീവനോടിരിക്കുകയില്ല.

യദി ഹ്യസ്മിന്നിപതിതേ ന മ്രിയേതൈഷ രാക്ഷസഃ
മ്രിയതേ വാ ദശഗ്രീവസ്തദാ ഹ്യുഭയതോഽന്യഥാ. 45

"'അസ്മിൻ	"'ഇത്	ന ഭ്രിയേത യദി,	മൃതിപ്പെടാതിരിക്കുന്ന
നിപതിതേ	വീണ ഉടനെ	തദാ,	അപ്പോൾ, [തായാലും,
ഏഷഃ രാക്ഷസഃ	ഈ രാക്ഷസനായ	ഭവേത്	രണ്ടായാലും
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	അനൃതം ഹി.	അസത്യം നേരുന്നതാ ണല്ലൊ.
ഭ്രിയതേ വാ	മൃതിപ്പെടുന്നതായാലും		

തന്നിവൃത്തയ ലങ്കേശാ ദണ്ഡമേതം സമുദ്യതം
സത്യം ച മാം കരുഷ്വാദ്യ ലോകാംസ്ത്വം യദ്യവേക്ഷസേ. 46

"'തത്,	"'അതിനാൽ,	സമുദ്യതം	ഓങ്ങപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന
ത്വം	ഭവാൻ	ദണ്ഡം,	കാലദണ്ഡത്തെ,
ലോകാൻ	ലോകനിയമങ്ങളെ	അദ്യ	ഈക്ഷണത്തിൽതന്നെ
അവേക്ഷസേ യദി,	അനുസരിക്കുന്നപക്ഷം,	നിവർത്തയ;	പിൻവലിച്ചാലും;
		മാം ച	എന്നെയും
ഏതം ലങ്കേശം	ഈ ലങ്കേശ്വരനെയും	സത്യം കരുഷ്വ.'	സത്യവാനാക്കിയാലും.'

ഏവമുക്തസ്തു ധർമ്മാത്മാ പ്രത്യുവാച യമസ്തദാ
ഏഷ വ്യാവർത്തിതോ ദണ്ഡഃ പ്രഭവിഷ്ണുർഹി നോ ഭവാൻ. 47

"ഏവം	"മേൽപ്രകാരം	'ഭവാൻ	'നിന്തിരുവടി
ഉക്തഃ	ആവശ്യപ്പെടപ്പെട്ട	നഃ	ഞങ്ങൾക്ക
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ	പ്രഭവിഷ്ണുഃ ഹി;	സ്വാമിയാണല്ലൊ;
യമഃ,	യമധർമ്മരാജാവ്,	ഏഷഃ	ഈ
തു	ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി	ദണ്ഡഃ	ദണ്ഡ്
തദാ	ആ സമയം	വ്യാവർത്തിതഃ.	ഇതാ പിൻവലിക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു.
പ്രത്യുവാച;	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;		

കിം നു ശക്യമിദാനീം മയാ കർത്തും രണഗതേന ഹി
ന മയാ യദ്യയം ശക്യോ ഹന്തും വരപുരസ്കൃതഃ. 48

"'വരപുരസ്കൃതഃ	"'വരബലം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന	ഇദാനീം,	ഇപ്പോൾ,
		രണഗതേന	പോരിന്നായെത്തിയ
അയം	ഇവൻ,	മയാ ഹി	എന്നാൽതന്നെ
മയാ	എന്നാൽ	കർത്തും	ചെയ്വാൻ
ഹന്തും	വധിപ്പാൻ	ശക്യം	തക്കതായുള്ളത്
ശക്യഃ ന യദി,	അർഹനല്ലെന്നതിനാൽ	കിം നു ഃ	എന്തൊന്നാണുള്ളത് ?

ഏഷ തസ്മാത് പ്രണശ്യാമി ദർശനാദസ്യ രക്ഷസഃ
ഇത്യുക്ത്വാ സരഥഃ സാശ്വസ്തത്രൈവാന്തരധീയത. 49

"'തസ്മാത്	"'അതിനാൽ	ഇതി	എന്നിപ്രകാരം
ഏഷഃ	ഈ ഞാൻ	ഉക്ത്വാ	ഉരചെയ്തുടൻ
അസ്യ	ഈ	തത്ര ഏവ	ആ ക്ഷണത്തിൽതന്നെ
രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ	സരഥഃ	തേരോടുകൂടിയും
ദർശനാത്	എതിരിൽനിന്നു	സാശ്വഃ	കുതിരകളോടുകൂടിയും
പ്രണശ്യാമി;'	മറഞ്ഞുകളയാം;'	അന്തരധീയത.	അന്തർദ്ധാനംചെയ്തു.

ദശഗ്രീവസ്തു തം ജിത്വാ നാമ വിശ്രാവ്യ ചാത്മനഃ
ആരുഹ്യ പുഷ്പകം ഭൂയോ നിഷ്ക്രാന്തോ യമസാദനാത്. 20

"ദശഗ്രീവഃ,	"ദശഗ്രീവൻ,	ഭൂയഃ	ഏറ്റം
തു,	ഇപ്രകാരമായിരുന്നിട്ടും	വിശ്രാവ്യ,	പ്രതാപപ്പെട്ടുത്തിക്കൊണ്ട്,
തം	ആ ധർമ്മരാജാവിനെ		
ജിത്വാ ച	പരാജയപ്പെട്ടുത്തിയതായി	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
		ആരുഹ്യ,	കയറി,
ആത്മനഃ	തന്റെ	യമസാദനാത്	യമപുരത്തിൽനിന്നും
നാമ	പേരിനെ	നിഷ്ക്രാന്തഃ.	നിഗ്ഗമിച്ചു.

സ തു വൈവസ്വതോ ദേവൈഃ സഹ ബ്രഹ്മപുരോഗമൈഃ
ജഗാമ ത്രിദിവം ഹൃഷ്ടോ നാരദശ്ച മഹാമുനിഃ. 21

"ബ്രഹ്മ-പുരോഗമൈഃ	"ബ്രഹ്മദേവൻ മുമ്പായുള്ള	ത്രിദിവം	സപ്തർഷിലോക
		ജഗാമ;	എഴുന്നെള്ളി;
ദേവൈഃ സഹ,	ദേവന്മാരോട്ടു കൂടി,	നാരദഃ മഹാമുനിഃ ച,	നാരദ മഹർഷിയും
സഃ	ആ	തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
വൈവസ്വതഃ,	യമധർമ്മരാജാവ്,	ഹൃഷ്ടഃ."	സന്തുഷ്ടനായിരുന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വാവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21585; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 861.

ത്രയോവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[വരുണജയഃ = വരുണനെ ജയിക്കുന്നത്.]

തതോ ജിത്വാ ദശഗ്രീവോ യമം ത്രിദശപുംഗവം
രാവണസ്തു രണശ്ലാഘീ സചിവസഹായവാൻ ദദർശ ഹ. 1

"തതഃ	"അതു മുതൽ	രണശ്ലാഘീ	യുദ്ധത്തെ പുകഴ്ത്തുന്ന സംസാരിക്കുന്ന
ത്രിദശപുംഗവം	ദേവശ്രേഷ്ഠനായ	ദശഗ്രീവഃ	ദശകണ്ഠനായ
യമം ഹ	യമനെത്തന്നെ	രാവണഃ,	രാവണൻ,
ജിത്വാ തു	തോല്പിച്ചതായി	സചിവസഹായവാൻ ദദർശ.	തന്റെ കൂട്ടുകാരെ കണ്ടു.

തതോ രുധിരസിക്താംഗം പ്രഹാരൈർജ്ജർജ്ജരീകൃതം
രാവണം രാക്ഷസാ ദൃഷ്ട്വാ ഹൃഷ്ടവത് സമുപാഗമൻ. 2

"തതഃ	"അപ്പോൾ	പ്രഹാരൈഃ	പ്രഹരങ്ങളാൽ
രാക്ഷസാഃ,	ആ രാക്ഷസന്മാർ,	ജർജ്ജരീകൃതം	തകർക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവനായും
രാവണം	രാവണനെ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു,
രുധിര-സിക്താംഗം	രക്തം പുരണ്ടവനായും	ഹൃഷ്ടവത്	ആശ്ചര്യത്തോടുകൂടെ
		സമുപാഗമൻ.	അടുത്തുവന്നുനിന്നു.

ജയേന വദ്ധയിത്വാ ച മാരീചപ്രമുഖാസ്തതഃ
പുഷ്പകം ഭേജിരേ സർവ്വേ സാന്ത്വിതാ രാവണേന തു. 3

"മാരീചപ്രമുഖാഃ	മാരീചൻ മുതലായ	രാവണേന ച	രാവണനാലും
സർവ്വേ തു,	എല്ലാവരും	സാന്ത്വിതാഃ	ആദരിക്കപ്പെട്ടവരായി
ജയേന വദ്ധയിത്വാ തതഃ,	വിജയാശിസ്സുകിട്ടിയ ശേഷം,	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
		ഭേജിരേ.	കയറി.

തതോ രസാതലം ഗച്ഛൻ പ്രവിഷ്ടഃ പയസാം നിധിം
ദൈത്യോരഗഗണാധ്യുഷ്ടം വരുണേന സുരക്ഷിതം. 4

"തതഃ രസാതലം ഗച്ഛൻ,	"അവിടെനിന്നും പാതാളലോകത്തിലേ പോകുന്നവനായി [ക്ക്	വരുണേന	വരുണഭഗവാനാൽ
		സുരക്ഷിതം	കാത്തുരക്ഷിക്കപ്പെട്ടതുമായ
ദൈത്യോരഗ-ഗണാധ്യുഷ്ടം	ദൈത്യരുടെയും ഉരഗങ്ങളുടേയും സംഘങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടതും	പയസാം നിധിം	വാരിരാശിയിൽ
		പ്രവിഷ്ടഃ.	പ്രവേശിച്ചു.

സ തു ഭോഗവതീം ഗത്വാ പുരീം വാസുകിപാലിതാം
കൃത്വാ നാഗാൻ വശേ ഹൃഷ്ടോ യയൌ മണിമയീം പുരീം. 5

"സഃ വാസുകി-പാലിതാം	"അവൻ വാസുകിയാൽ പരിപാലിക്കപ്പെട്ട	വശേ കൃത്വാ,	തന്റെ അധീനത്തിലാക്കി,
		ഹൃഷ്ടഃ	ഉത്സാഹഭരിതനായി.
ഭോഗവതീം പുരീം ഗത്വാ തു,	ഭോഗവതിയെന്ന പുരം പുക്ക്,	മണിമയീം പുരീം	മണിമയയെന്ന പട്ടണത്തിലേയ്ക്കു
നാഗാൻ	നാഗങ്ങളേയും	യയൌ.	ചെന്നു.

നിവാതകവചാസ്തത്ര ദൈത്യാ ലബ്ധവരാ വസൻ
രാക്ഷസാംസ്താൻ സമാഗമ്യ യുദ്ധായ സമുപാഹ്വയത്. 6

"തത്ര	"അതിൽ	താൻ	ആ
ലബ്ധവരാഃ	വരപ്രസാദം ലഭിച്ച	രാക്ഷസാൻ	ദൈത്യന്മാരെ
നിവാതകവചാഃ	നിവാതകവചന്മാരെ	സമാഗമ്യ	അടുത്ത്
ദൈത്യാഃ, വസൻ;	ദൈത്യന്മാർ [ന്ന നിവസിച്ചിരുന്നു;	യുദ്ധായ സമുപാഹ്വയത്	അവരെ പോക്കുവിളിച്ചു.

തേ തു സർവ്വേ സുവിക്രാന്താ ദൈതേയാ ബലശാലിനഃ
നാനാപ്രഹരണാസ്തത്ര പ്രയയുർയുദ്ധദുർമ്മദാഃ. 7

"സുവിക്രാന്താഃ ബലശാലിനഃ	"അതിപരാക്രമശാലി ബലവാന്മാരും [കളും	യുദ്ധദുർമ്മദാഃ	യുദ്ധോന്മത്തന്മാരുമായ
		തേ ദൈതേയാഃ	ആ ദാനവന്മാർ
നാനാ-പ്രഹരണാഃ	പലവിധത്തിലുള്ള പടക്കോപ്പുകളോടുകൂടിയ	സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
		തു	അപ്പോൾ
	വരും	തത്ര പ്രയയുഃ.	അതിന്നായി പുറപ്പെട്ടു.

തേഷാം തു യുദ്ധ്യമാനാനാം സാഗ്രഃ സംവത്സരോ ഗതഃ
ന ചാന്യതരയോസ്തത്ര വിജയോ വാ ക്ഷയോഽപി വാ. 8

"യുദ്ധ്യമാനാനാം	"യുദ്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടി
തേഷാം	അവർക്ക് [രുന്ന
സാഗ്രഃ	തികച്ചും
സംവത്സരഃ	ഒരാണ്ട്
ഗതഃ;	കഴിഞ്ഞുപോയി;
തു	എന്നിട്ടും
അന്യതരയോഃ	അവർ രണ്ടുകൂട്ടരിൽ അ ക്കുംതന്നെ
തത്ര ച	അതിൽ
വിജയഃ വാ	ജയമെന്നതോ
ക്ഷയഃ അപി വാ	തോല്പയെന്നതോ
ന.	ഉളവായില്ല.

തതഃ പിതാമഹസ്തത്ര ത്രൈലോക്യഗതിരവ്യയഃ
ആജഗാമ ദ്രുതം ദേവോ വിമാനവരമാസ്ഥിതഃ. 9

"തതഃ	"അനന്തരം
ത്രൈലോക്യ-ഗതിഃ	മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും ആധാരമായവനും
അവ്യയഃ	അമോഘവരദാതാവുമാ
പിതാമഹഃ ദേവഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ, [യ
വിമാനവരം	ഉത്തമമായവിമാനത്തി
ആസ്ഥിതഃ,	ലിരുന്നുകൊണ്ട്, [ൽ
തത്ര	അവിടെ
ദ്രുതം	വേഗത്തിൽ
ആജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

നിവാതകവചാനാം തു നിവായ്യ രണകർമ്മ തത്
വൃദ്ധഃ പിതാമഹോ വാക്യമുവാച വിദിതാർത്ഥവത്. 10

"വൃദ്ധഃ	"പൂജ്യനായ
പിതാമഹഃ,	ബ്രഹ്മാവ്,
നിവാത-കവചാനാം	നിവാതകവചന്മാരുടെ
തത് രണകർമ്മ	ആ യുദ്ധകൃത്യത്തെ
നിവായ്യ,	തടഞ്ഞ്,
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
വാക്യം	ഈ വാക്യത്തെ
വിദിതാർത്ഥവത്	സുസ്പഷ്ടമാകുംവണ്ണം
ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ന ഹ്യയം രാവണോ യുദ്ധേ ശക്യോ ജേതും സുരാസുരൈഃ
ന ഭവന്തഃ ക്ഷയം നേതുമപി സാമരദാനവൈഃ. 11

"'യുദ്ധേ,	"'പോരിൽ,
അയം	ഈ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
സുരാസുരൈഃ ഹി	ദേവാസുരന്മാരാൽ തന്നെയും
ജേതും	ജയിപ്പാൻ
ന ശക്യഃ;	കഴിയപ്പെടാത്തവനാ [ണ്;
ഭവന്തഃ	നിങ്ങളും
സാമരദാനവൈഃ അപി	ദാനവന്മാരടക്കം ദേവന്മാരോടുകൂടിയെന്നാ
ക്ഷയം നേതും	നശിപ്പിപ്പാൻ [ലും
ന.	ശക്തരാകുന്നതല്ല.

രാക്ഷസസ്യ സഖിത്വം ച ഭവദ്ഭിഃ സഹ രോചതേ
അവിഭക്താശ്ച സർവ്വാർത്ഥാഃ സൗഹൃദാം നാത്ര സംശയഃ. 12

"'രാക്ഷസസ്യ	"'രാക്ഷസന്ന്
ഭവദ്ഭിഃ സഹ സഖിത്വം ച	നിങ്ങളോടുകൂടി ഐകമത്യത്തോടിരിക്കുന്നതുതന്നെയാണ്
രോചതേ;	രുചിക്കുന്നത്;
സൗഹൃദാം	സ്നേഹിതന്മാക്ക്
സർവ്വാർത്ഥാഃ ച	സർവ്വകാര്യങ്ങളും
അവിഭക്താഃ;	വ്യത്യാസംകൂടാതെയാ
അത്ര	ഇതിൽ[ണിരിക്കുന്നത്;
ന സംശയഃ.'	സംശയമില്ല.'

തതോഽഗ്നിസാക്ഷികം സഖ്യം കൃതവാംസ്തത്ര രാവണഃ
നിവാതകവചൈഃ സാർദ്ധം പ്രീതിമാനഭവത് തദാ. 13

"രാവണഃ	"രാവണൻ	അഗ്നിസാക്ഷികം	അഗ്നിസാക്ഷിയായി
തത്ര	ഇതിൽ	നിവാതകവചൈഃ സാർദ്ധം	നിവാതകവചന്മാരോടുകൂടി
പ്രീതിമാൻ,	പൂർണ്ണസമ്മതത്തോടുകൂടിയവനായി	സഖ്യം കൃതവാൻ	സഖ്യംചെയ്തു.
തദാ	അപ്പോൾതന്നെ	അഭവത്.	
തതഃ	അവിടെവെച്ച്		

അർത്ഥതസ്സൈന്യ്യഥാന്യായം സംവത്സരമഥോഷിതഃ
സപുരാന്നിർവ്വിശേഷം ച പ്രിയം പ്രാപ്തോ ദശാനനഃ. 14

"അഥ	"അപ്പോൾ	അർത്ഥതഃ ച	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായി
ദശാനനഃ,	ദശമുഖൻ,	സപുരാത്	സപത്നംപുരത്തേക്കാളും
തൈഃ	അവരാൽ	പ്രിയം	അധികം സുഖത്തെ
നിർവ്വിശേഷം	യാതൊരു ഭേദവുംക്രൂടാതെ	പ്രാപ്തഃ,	അനുഭവിക്കുന്നവനായി
		സംവത്സരം	ഒരാണ്ടുകാലം
യഥാന്യായം	വഴിപോലെ	ഉഷിതഃ.	നിവസിച്ചു.

തതോഽധ്യായ്യ മായാനാം ശതമേകം സമാപ്തവാൻ
സലിലേന്ദ്രപുരാനേഷ്ടീ ഭ്രമതി സ്മ രസാതലം. 15

"തതഃ,	"അക്കാലം	സലിലേന്ദ്രപുരാനേഷ്ടീ	വരുണപുരിയെ അനേഷിക്കുന്നവനായി
മായാനാം ഏകം ശതം	മായാവിദ്യകൾ ഒരു നൂറെണ്ണം	രസാതലം	രസാതലത്തിൽ
ഉപധ്യായ്യ	പഠിച്ച്	ഭ്രമതി സ്മ.	ചുറ്റിനടന്നു.
സമാപ്തവാൻ;	നിപുണനായിത്തീർന്നു;		

തതോഽഗ്നിനഗരം നാമ കാലകേയൈരധിഷ്ഠിതം
ഗത്വാ തു കാലകേയാംശ്ച ഹത്വാ തത്ര ബലോത്കടാൻ 16
ശൂർപ്പണഖ്യാശ്ച ഭർത്താരമസിനാ പ്രാച്ഛിനത് തദാ
സ്യാലം ച ബലവന്തം ച വിദ്യുജ്ജിഹ്വം ബലോത്കടം
ജിഹ്വയാ സംലിഹന്തം ച രാക്ഷസം സമരേ തദാ. 17

"തതഃ	"അപ്പോൾ	കാലകേയാൻ ച	കാലകേയന്മാരെയും
കാലകേയൈഃ	കാലകേയന്മാരാൽ	ഹത്വാ തു	വധിച്ചതിൽ പിന്നെ,
അധിഷ്ഠിതം	രക്ഷിക്കപ്പെട്ട	ജിഹ്വയാ	നാവുകൊണ്ട്
അഗ്നിനഗരം നാമ	അഗ്നിനഗരം എന്ന പട്ടണത്തിൽ	സംലിഹന്തം	നക്കിത്തിന്നുകളയുന്നവനും
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,	ബലവന്തം	അതിക്രൂരനും
തത്ര	അവിടെയുള്ള		
ബലോത്കടാൻ	അതിബലശാലികളായ		

ഖരാത്കടം	ഖരനിഷ്ടം	രാക്ഷസം ച,	രാക്ഷസനെയും
ശൂർപ്പണഖ്യാഃ	ശൂർപ്പണഖയുടെ	തദാ ച,	അക്കാലം തന്നെ,
ഭർത്താരം ച	ഭർത്താവാകയാൽ	തഥാ	അപ്രകാരം
സ്വാലം	സ്വാലനമായ	സമരേ	പോരിൽ
വിദ്ധ്വജ്ജിഹ്വം ച	വിദ്ധ്വജ്ജിഹ്വനെന്ന	അസിനാ	ഖഡ്ഗത്താൽ
		പ്രാച്ഛിനത്.	വെട്ടിക്കൊന്നുകളഞ്ഞു.

തം വിജിത്യ മുഹൂർത്തേന ജഘ്നേ ദൈത്യാംശ്ചതുഃശതം. 18

"തം	"അവനെ	ദൈത്യാൻ ച	ദൈത്യന്മാരേയും
വിജിത്യ,	വധിച്ച്,	മുഹൂർത്തേന	ഒരു നിമിഷംകൊണ്ട്
ചതുഃശതം	നാന്നൂറു	ജഘ്നേ.	കൊന്നൊടുക്കി.

തതഃ പാണ്ഡുരമേഘാഭം കൈലാസമിവ ഭാസ്വരം
വരുണസ്യാലയം ദിവ്യമപശ്യദ്രാക്ഷസാധിപഃ. 19

"തതഃ,	"അനന്തരം,	ഭാസ്വരം	ദീപ്തിയാൽവിളങ്ങുന്നതുമായ
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസേശ്വരൻ		
പാണ്ഡുരമേഘാഭം	വെൺമുകിൽപോലിരിക്കുന്നതും	വരുണസ്യ	വരുണന്റെ
		ദിവ്യം	ദിവ്യമായ
കൈലാസം	കൈലാസത്തെ	ആലയം,	വസതിയെ,
ഇവ	പോലെ	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

ക്ഷരന്തീം ച പയസ്തത്ര സുരഭിം ഗാമവസ്ഥിതാം
യസ്യാഃ പയോഭിനിഷ്പന്ദാത് ക്ഷീരോദോ നാമ സാഗരഃ 20
ദദർശ രാവണസ്തത്ര ഗോവൃഷേന്ദ്രവരാരണിം
യസ്മാച്ചന്ദ്രഃ പ്രഭവതി ശീതരശ്മിഃ പ്രജാഹിതഃ. 21

"രാവണഃ,	"രാവണൻ,	യസ്മാത്	യാതൊരു
തത്ര,	അവിടെ,	തത്ര	അതിൽ
പയഃ	പാൽ	പ്രജാഹിതഃ	പ്രജകൾക്ക് പ്രീതിയേകുന്ന
ക്ഷരന്തീം	പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ട്		
അവസ്ഥിതാം ച,	നിൽക്കുന്നതും,	ശീതരശ്മിഃ	ശീതകിരണനായ
യസ്യാഃ	യാതൊന്നിന്റെ	ചന്ദ്രഃ	ചന്ദ്രൻ
പയോഭിനിഷ്പന്ദാത്	പാൽ പെരുകിയതിനാൽ	പ്രഭവതി,	ഉത്ഭവിച്ചുവോ അപ്രകാരമുള്ളതുമായ
സാഗരഃ	സമുദ്രം		
ക്ഷീരോദഃ	"പാൽക്കടൽ"	ഗോവൃഷേന്ദ്രവരാരണിം	പരമശിവന്റെ വൃഷഭശ്രേഷ്ഠന് മാതാവായ
നാമ,	എന്ന പേരോടുകൂടിയതായിട്ടുള്ളതുമായ	സുരഭിം	സുരഭിയെന്ന
		ഗാം	പശുവിനെ
		ദദർശ.	കണ്ടു.

യം സമാശ്രിത്യ ജീവന്തി ഫേനപാഃ പരമർഷയഃ
അമൃതം യത്ര ചോത്പന്നം സുധാ ച സുധഭോജിനാം. 22
യാം ബ്രുവന്തി നരാ ലോകേ സുരഭിം നാമ നാമതഃ
പ്രദക്ഷിണം തു താം കൃത്വാ രാവണഃ പരാമാർത്തതാം
പ്രവിവേശ മഹാഘോരം ഗുപ്തം ബഹുവിധൈർബ്ബലൈഃ. 23

"രാവണഃ,	"രാവണൻ,
ഫേനപാഃ	ഫേനപന്മാർ (നര ഭുജിക്കുന്നവർ) എന്ന
പരമർഷയഃ	മഹർഷിമാർ
യം	യാതൊന്നിനെ
സമാശ്രിത്യ	ആശ്രയിച്ച്
ജീവന്തി,	ഉപജീവിക്കുന്നുവോ,
യത്ര	യാതൊന്നിൽ
സുധഭോജിനാം	സുധയെ ഭുജിക്കുന്ന പിതൃക്കൾക്ക്
സുധാ ച	സുധയെന്ന ഗവ്യവും
അമൃതം ച	അമൃതവും
ഉത്പന്നം,	ഉളവായോ,
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
നരാഃ	മനുഷ്യന്മാർ
നാമതഃ	പരക്കെ
സുരഭിം	സുരഭി
നാമ	എന്ന്
യാം	യാതൊന്നിനെ
ബ്രുവന്തി,	വിളിച്ചുവരുന്നുവോ,
പരമാർത്തതാം	അത്യുത്തുതയായിരിക്കുന്ന
താം	അതിനെ
തു	ആ സമയം
പ്രദക്ഷിണം	പ്രദക്ഷിണം
കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
ബഹുവിധൈഃ	പലപ്രകാരത്തിലുള്ള
ബലൈഃ	സൈന്യങ്ങളാൽ
ഗുപ്തം	കാത്തുരക്ഷിക്കപ്പെട്ടതായ
മഹാഘോരം	ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ അതിൽ
പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു.

തതോ ധാരാശതാകീർണ്ണം ശാരദാഭ്രനിഭം തദാ
നിത്യപ്രഹൃഷ്ടം ദദൃശേ വരുണസ്യ ഗൃഹോത്തമം. 24

"തതഃ,	"അവിടെ,
തദാ	ആ സമയം
വരുണസ്യ	വരുണന്റെ
ധാരാശതാകീർണ്ണം,	ജലധാരകളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടതും,
ശാരദാഭ്രനിഭം	ശരത്കാലമേഘമൊത്തതും
നിത്യപ്രഹൃഷ്ടം	നിത്യാനന്ദഭരിതവുമായ
ഗൃഹോത്തമം	ഉത്തമമായ ഭവനത്തെ
ദദൃശേ.	വീക്ഷിച്ചു.

തതോ ഹത്വാ ബലാധ്യക്ഷാൻ സമരേ തൈശ്ച താഡിതഃ
അബ്രവീച്ച തതോ യോധാൻ രാജാ ശീഘ്രം നിവേദ്യതാം. 25

"തതഃ	"അവിടെ
ബലാധ്യക്ഷാൻ	"സേനാധിപന്മാരെ
സമരേ	പോരിൽ
ഹത്വാ,	പീഡിപ്പിച്ച്,
തൈഃ ച	അവരാലും
താഡിതഃ ച,	പ്രഹരിക്കപ്പെട്ടവനായി
തതഃ	അപ്പോൾ
യോധാൻ	ഭടന്മാരോടായി
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;
'രാജാ	'രാജാവ്
ശീഘ്രം	വേഗത്തിൽ
നിവേദ്യതാം.	ഇപ്രകാരം അറിയിക്കപ്പെടട്ടെ,

യുദ്ധാർത്ഥീ രാവണഃ പ്രാപ്തസ്തസ്യ യുദ്ധം പ്രദീയതാം
വദ വാ ന ഭയം തേഽസ്തി നിർജ്ജിതോഽസ്മീതി സാഞ്ജലിഃ. 26

"'രാവണഃ	"'രാവണൻ	നിർജ്ജിതഃ അസ്മി	തോല്പിക്കപ്പെട്ട
യുദ്ധാർത്ഥീ	യുദ്ധാത്സുകനായി	ഇതി	എന്ന്
പ്രാപ്തഃ;	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്ക	സാഞ്ജലിഃ	കൈക്കൂപ്പിത്തൊഴുതു
തസ്യ	അദ്ദേഹവുമായി [ന്നു;	വദ;	ഉരചെയ്യുക; [കൊണ്ടു്
യുദ്ധം	യുദ്ധം	തേ	അവിടുത്തേയ്ക്കു്
പ്രദീയതാം;	നൽകപ്പെടട്ടെ;	ഭയം	ഭയം
വാ	അല്ലെന്നാൽ	ന അസ്തി'.	ഉണ്ടാകയില്ല'.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധാ വരുണസ്യ മഹാത്മനഃ
പുത്രാഃ പൌത്രാശ്ച നിഷ്ക്രാമൻ ഗൌശ്ച പുഷ്കര ഏവ ച 27
തേ തു വീര്യഗുണോപേതാ ബലൈഃ പരിവൃതാഃ സ്വകൈഃ
യുദ്ധ്കൃതാ രഥാൻ കാമഗമാനുദ്യദ്ഭാസ്വരവർച്ചസഃ 28

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	"ഈയ്യിടയിൽ,	തേ പുത്രാഃ	ആ പുത്രന്മാരും
ഗൌഃ ച	ഗോവെന്ന സേനാധി	പൌത്രാഃ ച,	പൌത്രന്മാരും,
പുഷ്കരഃ ഏവ ച,	പുഷ്കരനെന്ന [പനും	സ്വകൈഃ	തങ്ങളുടെ
	പടത്തലവനും,	ബലൈഃ	സൈന്യങ്ങളാൽ
വീര്യഗുണോപേതാഃ	വീര്യഗുണം തികഞ്ഞ വരും	പരിവൃതാഃ,	ചുഴപ്പെട്ടവരായി,
		കാമഗമാൻ	ഇഷ്ടപ്രകാരം പോകുന്ന
രഥാൻ		രഥങ്ങളെ
ഉദ്യദ്ഭാസ്വരവർച്ചസഃ	ബാലസൂര്യകാന്തിയാർന്ന വരുമായ	യുദ്ധ്കൃതാ,	സജ്ജമാക്കിക്കൊണ്ടു്,
		തു ക്രുദ്ധാഃ	ഇക്കാര്യത്തിൽ അമർഷം
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ		മൂർഛിക്കൊണ്ടവരായി
വരുണസ്യ	വരുണന്റെ	നിഷ്ക്രാമൻ.	നിഷ്ക്രമിച്ചു.

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്ഘോരം രോമഹർഷണം
സലിലേന്ദ്രസ്യ പുത്രാണാം രാവണസ്യ ച ധീമതഃ. 29

"തതഃ,	"അപ്പോൾ,	യുദ്ധം	യുദ്ധം
ധീമതഃ	ധൈര്യശാലിയായ	ഘോരം	കഠോരമായും
രാവണസ്യ,	രാവണനും,	രോമഹർഷണം	കോൾമയിർക്കൊള്ളി
സലിലേന്ദ്രസ്യ പുത്രാണാം ച	വരുണപുത്രന്മാക്കും തമ്മിൽ		ക്കുന്നതായും
		സമഭവത്.	നടന്നു.

അമാത്യൈശ്ച മഹാവീര്യൈർദ്ദശഗ്രീവസ്യ രക്ഷസഃ
വാരുണം തദ്ബലം കൃത്സ്നം ക്ഷണേന വിനിപാതിതം. 30

"രക്ഷസഃ ദശഗ്രീവസ്യ	"രാക്ഷസനായ ദശഗ്രീവന്റെ	വാരുണം	വരുണന്റെ
		ബലം	സൈന്യം
മഹാവീര്യൈഃ	മഹാവിര്യശാലികളാ	കൃത്സ്നം ച,	മുഴുവനും
അമാത്യൈഃ,	മന്ത്രിമാരാൽ [യ	ക്ഷണേന	ഒരു നൊടിയിടകൊണ്ടു്
തത്	ആ	വിനിപാതിതം.	ഛിന്നഭിന്നമാക്കപ്പെട്ടു.

സമീക്ഷ്യ സചിവം സംഖ്യേ വരുണസ്യ സുതാസ്തദാ
അർദ്ദിതാഃ ശരജാലേന നിവൃത്താ രണകർമ്മണഃ. 31

"വരുണസ്യ	"വരുണന്റെ	സമീക്ഷ്യ,	നോക്കിക്കണ്ട്,
സുതാഃ,	തനയന്മാർ,	ശരജാലേന	ബാണസമൂഹത്താൽ
സംഖ്യേ	പോരിൽ	അർദ്ദിതാഃ	പീഡിക്കപ്പെട്ടവരായി,
സചിവം	തങ്ങളുടെ സൈന്യ	രണകർമ്മണഃ	യുദ്ധകൃത്യത്തിൽനി
തദാ	ആ സമയം [ത്തെ	നിവൃത്താഃ	പിൻവാങ്ങി. [ന്നും

മഹീതലഗതാസ്തേ തു രാവണം ദൃശ്യ പുഷ്പകേ
ആകാശമാശു വിവിശുഃ സ്യന്ദനൈഃ ശീഘ്രഗാമിഭിഃ. 32

"മഹീതലഗതാഃ	"ഭൂമിയിൽ നിന്നുകൊ	ശീഘ്രഗാമിഭിഃ	അതിവേഗത്തിൽ ചെ
തേ,	അവർ, [ണ്ടിരുന്ന		ല്ലുന്നവയായ
പുഷ്പകേ തു	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ	സ്യന്ദനൈഃ,	രഥങ്ങളോടുകൂടി,
രാവണം	തന്നെ രാവണനിരിക്ക	ആകാശം	ആകാശത്തിൽ
ദൃശ്യ,	കണ്ട്, [ന്നതിനെ	ആശു വിവിശുഃ.	ഉടനെ സ്ഥിതിചെയ്തു.

മഹദാസീത് തതസ്തേഷാം തുല്യസ്ഥാനമവാപ്യ തത്
ആകാശയുദ്ധം തുമുലം ദേവദാനവയോരിവ. 33

"തുല്യസ്ഥാനം	"തക്ക സ്ഥാനത്തെ	തത്	ആ
അവാപ്യ,	പ്രാപിച്ചതിൽപിന്നെ,	ആകാശയുദ്ധം	ആകാശത്തിൽനടന്ന
ദേവദാനവ-	ദേവന്മാക്കും ദാനവന്മാ	തതഃ	അപ്പോൾ [യുദ്ധം
യോഃ ഇവ,	ക്കുമെന്നപോലെ	മഹത്	ഏറ്റവും
തേഷാം	അവർ തമ്മിലുണ്ടായ	തുമുലം ആസീത്.	ഭയങ്കരമായിതീർന്നു.

തതസ്തേ രാവണം യുദ്ധേ ശരൈഃ പാവകസന്നിഭൈഃ
വിമുഖീകൃത്യ സന്തുഷ്ടാ വിനേദുർവ്വിവിധാൻ രവാൻ. 34

"തേ	"അവർ	വിമുഖീകൃത്യ,	പിൻതിരിപ്പിച്ചുകൊ
യുദ്ധേ	പോരിൽ	തതഃ	അതിനാൽ [ണ്ട്,
രാവണം	രാവണനെ	സന്തുഷ്ടാഃ,	അത്യുത്സാഹത്തോടുകൂ
പാവക-	അഗ്നിതുല്യങ്ങളായ	വിവിധാൻ	ടിയവരായി
സന്നിഭൈഃ		രവാൻ	പലപ്രകാരത്തിലും പ
ശരൈഃ	ബാണങ്ങൾകൊണ്ട്	വിനേദുഃ	രിഹാസമായി ക്കൂക്കി
			വിളിച്ചു.

തതോ മഹോദരഃ ക്രുദ്ധോ രാജാനം ദൃശ്യ ധർഷിതം
ത്യക്തപ്രാ മൃത്യുഭയം വീരോ യുദ്ധകാംക്ഷീ വ്യലോകയത്. 35

"മഹോദരഃ	"മഹോദരനെന്ന	തതഃ ക്രുദ്ധഃ,	അതിനാൽ കുപിതനാ
വീരഃ,	വീരൻ,	മൃത്യുഭയം	മരണഭയത്തെ [യി,
രാജാനം	രാജാവിനെ	ത്യക്തപ്രാ,	വിട്ടൊഴിച്ച്,
ധർഷിതം	അപമാനിക്കപ്പെട്ടവനാ	യുദ്ധകാംക്ഷീ	യുദ്ധാത്സുകനായി
ദൃശ്യ,	കണ്ട്, [യി	വ്യലോകയത്.	നോക്കിനിന്നു.

തേന തേ ദാരുണാ യുദ്ധേ കാമഗാഃ പവനോപമാഃ
മഹോദരേണ ഗദയാ ഹതാ വൈ പ്രയയുഃ ക്ഷിതിം. 36

"തേന	"ആ	ദാരുണാഃ	ഉഗ്രതയോടുകൂടിയവരും
മഹോദരേണ	മഹോദരനാൽ	തേ,	അവർ, [മായ
യുദ്ധേ,	പോരിൽ,	ഗദയാ	ഗദകൊണ്ട്
പവനോപമാഃ	വായുവിന്നു തുല്യമായി	ഹതാഃ,	തകർക്കപ്പെട്ടവരായി,
കാമഗാഃ	ഇഷ്ടംപോലെ ചെല്ലു	ക്ഷിതിം വൈ	ഭൂമിയിലേക്കുതന്നെ
	ന്നവരും	പ്രയയുഃ.	കുതിച്ചു.

തേഷാം വരുണപുത്രാണാം ഹതാ യോധാൻ ഹയാൻ ശതാൻ
മുമോചാശു മഹാനാദം വിരഥാൻ പ്രേക്ഷ്യ താൻ സ്ഥിതാൻ. 37

"തേഷാം	"ആ	താൻ	അവരെ
വരുണപുത്രാണാം	വരുണപുത്രന്മാരുടെ	വിരഥാൻ	തേരില്ലാത്തവരായി
യോധാൻ	പടത്തലവന്മാരേയും	സ്ഥിതാൻ	ഭൂമിയിൽ നില്ക്കുന്നവരാ
ഹയാൻ	കുതിരകളേയും		യി
ശതാൻ	നൂറുക്കണക്കായി	പ്രേക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
ആശു	ക്ഷണത്തിൽ	മഹാനാദം	ഉച്ചസ്വരത്തിൽ ആ
ഹതാ,	കൊന്നൊടുക്കിയശേഷം	മുമോച.	ർത്തു.

തേ തു തേഷാം രഥാഃ സാശ്വാഃ സഹ സാരഥിഭിർഹതൈഃ
മഹോദരേണ നിഹതാഃ പതിതാഃ പൃഥിവീതലേ. 38

"തേഷാം	"അവരുടെ	സഹ,	കൂടി,
സാശ്വാഃ	കുതിരകളോടുകൂടിയ	മഹോദരേണ	മഹോദരനാൽ
തേ	ആ	നിഹതാഃ,	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടവ
രഥാഃ,	രഥങ്ങൾ,		ആ സമയം [യായി,
ഹതൈഃ	കൊല്ലപ്പെട്ട	പൃഥിവീതലേ	ഭൂമിയിൽ
സാരഥിഭിഃ	സാരഥികളോട	പതിതാഃ.	വീണുകിടന്നു.

തേ തു ത്യക്ത്വാ രഥാൻ പുത്രാ വരുണസ്യ മഹാത്മനഃ
ആകാശേ വിഷ്ഠിതാഃ ശൂരാഃ സ്വപ്രഭാവാന്ന വിവ്യഥുഃ. 39

"മഹാത്മനഃ	"മഹാത്മാവായ	സ്വപ്രഭാവാത്	തങ്ങളുടെ പ്രഭാവം
വരുണസ്യ	വരുണന്റെ		കൊണ്ട്
തേ	ആ	ആകാശേ	ആകാശത്തിൽ
ശൂരാഃ	ശൂരന്മാരായ	വിഷ്ഠിതാഃ	സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവരാ
പുത്രാഃ,	പുത്രന്മാർ,		യി
രഥാൻ	രഥങ്ങളെ	ന വിവ്യഥുഃ.	നിരാശ കയ്യൊള്ളുകയു
ത്യക്ത്വാ തു,	ഉപേക്ഷിച്ച്,		ണ്ടായില്ല.

ധന്വംഷി കൃതപാ സജ്ജാനി വിനിർഭിദ്യ മഹോദരം
രാവണം സമരേ ക്രുദ്ധാഃ സഹിതാഃ സമഭിദ്രവൻ. 40

"സമരേ	"പോരിൽ	സജ്ജാനി കൃതപാ	ഞാണൊറി,
സഹിതാഃ	ഒത്തുനിന്നിരുന്ന അവർ	മഹോദരം	മഹോദരനെ
		വിനിർഭിദ്യ,	പിളന്ന്,
ക്രുദ്ധാഃ,	ചൊടിച്ച്,	രാവണം	രാവണനെ
ധന്വംഷി	വില്ലുകളെ	സമഭിദ്രവൻ.	എതിർത്തുചെന്നു.

സായകൈശ്ചാപവിഭ്രഷ്ടൈർവ്വജ്രകല്പൈഃ സുദാരുണൈഃ
ദാരയന്തി സ്മ സംക്രുദ്ധാ മേഘാ ഇവ മഹാഗിരിം. 41

"സംക്രുദ്ധാഃ	"കോപാവിഷ്ടരായി	സുദാരുണൈഃ	അതിഘോരങ്ങളും
മഹാഗിരിം	ഒരു വൻമലയെ	ചാപവിഭ്രഷ്ടൈഃ	വില്ലിൽനിന്നും പുറപ്പെ
മേഘാഃ	മേഘങ്ങൾ		ട്ടവയുമായ
ഇവ,	എന്നപോലെ,	സായകൈഃ	ബാണങ്ങളാൽ
വജ്രകല്പൈഃ	വജ്രായുധതുല്യങ്ങളും	ദാരയന്തി സ്മ.	കീറി.

തതഃ ക്രുദ്ധോ ദശഗ്രീവഃ കാലാഗ്നിരിവ നിർഗ്ഗതഃ
ശരവർഷൈർമ്മഹാഘോരൈസ്തേഷാം മർമ്മസു താഡയത്. 42

"തതഃ	"അതിനാൽ	തേഷാം	അവരുടെ
ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ	മർമ്മസു,	മർമ്മങ്ങളിൽ,
നിർഗ്ഗതഃ	പൊങ്ങിയുജ്വലിച്ചു	മഹാഘോരൈഃ	അതിഘോരങ്ങളായ
കാലാഗ്നിഃ ഇവ	കാലാഗ്നിയെന്നപോ	ശരവർഷൈഃ	ബാണവർഷങ്ങൾകൊ
	ലെ		ണ്ടു
ക്രുദ്ധഃ,	കോപമാൻവനായി,	താഡയത്.	തുളച്ചു.

തതസ്തേനൈവ സഹസാ സീദന്തി സ്മ പദാതയഃ
മുസലാനി വിചിത്രാണി തതോ ഭല്ലശതാനി ച 43
പട്ടിശാംശ്ചൈവ ശക്തീശ്ച ശതഘ്നീസ്തോമരാംസ്തഥാ
പാതയാമാസ ദുർധർഷസ്തേഷാമുപരി വിസ്ഥിതഃ. 44

"തതഃ	"അപ്പോൾ	മുസലാനി	മുസലങ്ങളേയും
പദാതയഃ	നിലത്തുനിന്നിരുന്ന	ഭല്ലശതാനി ച	അനേകം ഭല്ലങ്ങളെന്ന
	അവർ		ബാണങ്ങളേയും
തേന ഏവ	അതിനാൽതന്നെ	ശക്തീഃ ച	വേലുകളേയും
സഹസാ	അത്യധികം	പട്ടിശാൻ ച	ചെറുകന്തങ്ങളേയും
സീദന്തി സ്മ;	വേദനയാൻ;	ശതഘ്നീഃ ഏവ	കവണകളേയും
ദുർധർഷഃ	ഭയങ്കരനായി	തഥാ	അതുപോലെതന്നെ
വിസ്ഥിതഃ	സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന	തോമരാൻ	ഏർകുന്തങ്ങളേയും
തേഷാം ഉപരി	അവർക്കുനേരെ [അവൻ	തതഃ	ആ സമയം
വിചിത്രാണി	വിചിത്രങ്ങളായ	പാതയാമാസ.	പ്രയോഗിച്ചു.

അപവിദ്ധാസ്തു തേ വീരാ വിനിഷ്പേതുഃ പദാതയഃ
മഹാപങ്കമിവാ സാദ്യ കുഞ്ജരാഃ ഷഷ്ടിഹായനാഃ. 45

"പദാതയഃ	"പദാതികളായ	കുഞ്ജരാഃ,	ആനകൾ,
തേ വീരാഃ	ആ ശൂരന്മാർ	മഹാപങ്കം	പെരുംചേറിൽ
അപവിദ്ധാഃ	മുറിവേറ്റവരായി	ആസാദ്യ ഇവ,	പെട്ടാലെന്നപോലെ,
തു,	ആ സമയം,	വിനിഷ്പേതുഃ.	പതിച്ചുകളഞ്ഞു.
ഷഷ്ടിഹായനാഃ	അറുപതു വയസ്സായ		

സീദമാനാൻ സുതാൻ ദൃഷ്ട്വാ വിഹ്വലാൻ സുമഹൌജസഃ
നനാദ രാവണോ ഹൃഷ്ടാന്മഹാനംബുധരോ യഥാ. 46

"രാവണഃ	"രാവണൻ	വിഹ്വലാൻ	ബോധമില്ലാതിരിക്കുന്ന
സുമഹൌജസഃ	അതിബലശാലികളായ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു്,
സുതാൻ,	(വരുണ)പുത്രന്മാരെ,	ഹൃഷ്ടാത്	ഉത്സാഹത്താൽ
സീദമാനാൻ	ദുസ്സഹമായ വേദനയനുഭവിക്കുന്നവരായി	മഹാൻ അംബുധരഃ യഥാ	വൻ മേഘമെന്നപോലെ
		നനാദ.	അട്ടഹസിച്ചു.

തതോ രക്ഷോ മഹാനാദാൻ മുക്ത്വാ ഹന്തി സ്മ വാരുണാൻ
നാനാപ്രഹരണോപേതൈർധാരാപാതൈരിവാംബുദഃ. 47

"രക്ഷഃ,	"രാക്ഷസൻ,	ധാരാപാതൈഃ ഇവ,	വർഷധാരകളാലെന്ന പോലെ,
മഹാനാദാൻ	വൻഘോഷം	വാരുണാൻ	വരുണപുത്രന്മാരെ,
മുക്ത്വാ,	മുഴക്കിക്കൊണ്ടു്,	നാനാപ്രഹരണോപേതൈഃ	പല ആയുധങ്ങൾകൊണ്ടും
തതഃ	അനന്തരം	ഹന്തി സ്മ.	പ്രഹരിച്ചു.
അംബുദഃ	കാർമേഘം		

തതസ്തേ വിമുഖാഃ സർവേ പതിതാ ധരണീതലേ
രണാത് സ്വപുരുഷൈഃ ശീഘ്രം ഗുഹാന്യേവ പ്രവേശിതാഃ. 48

"തതഃ	"അപ്പോൾ	സ്വപുരുഷൈഃ	തങ്ങടെ ആൾക്കാരാൽ
വിമുഖാഃ	പിൻതിരിഞ്ഞവരായി	രണാത്	പോക്കളത്തിൽനിന്നും
ധരണീതലേ	ഭൂമിയിൽ	ശീഘ്രം ഏവ	അതിവേഗത്തിൽ
പതിതാഃ	വീണുകിടക്കുന്നവരായ	ഗുഹാണി പ്രവേശിതാഃ.	വേനങ്ങളിലേയ്ക്ക് എടുത്തുകൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടു.
തേ സർവേ,	അവർ എല്ലാവരും,		

താനബ്രവീത് തതോ രക്ഷോ വരുണായ നിവേദ്യതാം. 49

"തതഃ,	"അപ്പോഴും,	നിവേദ്യതാം,'	(ഞാൻ വന്നിരിക്കുന്ന വിവരം) അറിയിക്കപ്പെടട്ടെ,' എന്നു്
രക്ഷഃ	രാക്ഷസൻ		
താൻ	അവരെ നോക്കി	അബ്രവീത്.	ഘോഷിച്ചു.
വരുണായ	'വരുണനു		

രാവണം ത്വബ്രവീന്മന്ത്രീ പ്രഹസ്തോ നാമ വാരുണഃ
ഗതഃ ഖലു മഹാരാജോ ബ്രഹ്മലോകം ജലേശ്വരഃ
ഗാന്ധർവം വരുണഃ ശ്രോതും യം ത്വമാഹ്വയസേ യുധി. 50

"വാരുണഃ	"വരുണന്റെ
മന്ത്രീ	മന്ത്രിയായ
പ്രഹസഃ	പ്രഹസൻ
നാമ,	എന്നവൻ,
രാവണം,	രാവണനോടായി
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു;
'യം	'ആരെ
തപം	പോൻ
യുധി	പോരിന്നായി
ആഹ്വയസേ,	വിളിക്കുന്നുവോ, ആ
ജഃലേശ്വരഃ	അപാംപതിയായ
വരുണഃ മഹാരാജഃ ഖലു	വരുണമഹാരാജാവാകട്ടെ
ഗാന്ധർവ്വം	ഗന്ധർവ്വഗാനത്തെ
ശ്രോതും,	ശ്രവിപ്പാനായി,
ബ്രഹ്മലോകം	ബ്രഹ്മലോകത്തിലേക്ക്
ഗതഃ.	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കയാണ്.

തത് കിം തവ വൃഥാ വീര പരിശ്രമ്യ ഗതേ നൃപേ
യേ തു സന്നിഹിതാ വീരാഃ കുമാരാസ്തേ പരാജിതാഃ 51

"'തത്	"'അതിനാൽ
വീര!	ഹേ വീര!
നൃപേ	മഹാരാജാവ്
ഗതേ,	ഇവിടെയില്ലാതിരിക്കെ,
തവ	നിന്നോന്ന്
കിം	എന്തിന്നാണ്
വൃഥാ	വെറുതെയുള്ള
പരിശ്രമ്യ?	ഈ പ്രയത്നം?
തു	എന്നാലും
വീരാഃ	വീരന്മാരായ
യേ കുമാരാഃ	യാതൊരു പുത്രന്മാരോ
സന്നിഹിതാഃ	ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്ന
തേ	അവർ
പരാജിതാഃ.'	തോല്പിക്കപ്പെട്ടു.'

രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു തച്ഛ്രുത്വാ നാമ വിശ്രാവ്യ ചാത്മനഃ
ഹർഷാന്നാദം വിമുഞ്ചൻ വൈ നിഷ്ക്രാന്തോ വരുണാലയാത്. 52

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	"രാക്ഷസേശ്വരൻ,
തു	ആ സമയം
തത്	അതിനെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ആത്മനഃ	തന്റെ
നാമ	പേരിനെ
വിശ്രാവ്യ,	ഘോഷിച്ചുംകൊണ്ട്,
ഹർഷാത്	സന്തോഷത്താൽ
നാദം ച വിമുഞ്ചൻ വൈ	അട്ടഹസിച്ചുംകൊണ്ട്
വരുണാലയാത്	വരുണാലയത്തിൽനിന്നും
നിഷ്ക്രാന്തഃ	നിഷ്ക്രമിച്ചു.

ആഗതസ്തു പഥാ യേന തേനൈവ വിനിവൃത്യ സഃ
ലങ്കാമഭിമുഖോ രക്ഷോ നഭസ്ഥലഗതോ യയൌ. 53

"സഃ രക്ഷഃ	"ആ രാക്ഷസൻ
നഭഃസ്ഥലഗതഃ,	ആകാശമാർഗ്ഗമായി ചെല്ലുന്നവനായി,
യേന	യാതൊരു
പഥാ	മാർഗ്ഗമായി
ആഗതഃ,	വന്നുവോ,
തു	ഇപ്പോഴും
തേന ഏവ	അതിൽക്കൂടിതന്നെ
വിനിവൃത്യ,	തിരിച്ച്,
ലങ്കാം	ലങ്കയെ
അഭിമുഖഃ	നോക്കി
യയൌ.	ചെന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രയോവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

[23-ാംസ്ഗ്ഗത്തിനുശേഷം പ്രക്ഷിപ്തമായ ഈ അഞ്ചു സഗ്ഗങ്ങൾകൂടി ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നുണ്ട്.]

പ്രക്ഷിപ്തഃ പ്രഥമഃ സഗ്ഗഃ (1)

ഹഷ്ടാന്നാദാംസ്തു വിസൃജൻ നിഷ്ക്രാന്തോ വരുണാലയാത്
മഹോദരേണ സംയുക്തോ ഹഷ്ടഗദ്ഗദഭാഷിണാ.
തതോ ഽഗ്നിനഗരം ഭൂയോ വിവേശാഽഽദൃമ്മദാഃ 1
യത്രാപശ്യദ്ഭശഗ്രീവോ ഗൃഹം പരമഭാസ്വരം.
വൈഡൂര്യതോരണാകീർണ്ണം മുക്താജാലവിഭൂഷിതം 2
സുവർണ്ണസ്തംഭഗഹനം വേദികാഭിഃ സമന്തതഃ
വജ്രസ്ഫടികസോപാനം കിങ്കിണീജാലസംയുതം
ബഹുപാസനയുതം രമ്യം മഹേന്ദ്രഭവനോപമം 3
ദൃഷ്ട്വാ ഗൃഹവരം രമ്യം ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ 4
കസ്യേദം ഭവനം സൌമ്യം മേരുമന്ദരസന്നിഭം
ഗച്ഛ പ്രഹസ്ത ശീഘ്രം ത്വം ജാനീഷ്വ ഭവനോത്തമം 5
ഏവമുക്തഃ പ്രഹസ്തസ്തു പ്രവിവേശ ഗൃഹോത്തമം
സ ശൂന്യം പ്രേക്ഷ്യ തദ്ദ്വാരം പുനഃ കക്ഷ്യാന്തരം യയൌ 6
സപ്തകക്ഷ്യാന്തരം ഗത്വാ തതോ ജ്വാലാമപശ്യത
തതോ ദൃഷ്ടഃ പുമാംസ്തത്ര ഘൃഷ്ടോ ഹാസം മുമോച സഃ
സ തു ശ്രുത്വാ മഹാഹാസമുൽപതോമാടവേത്തദാ. 7
ജ്വാലാമദ്ധ്യേ സ്ഥിതസ്തത്ര ഹേമമാലീ വിമോഹിതഃ
ആദിത്യ ഇവ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യഃ സാക്ഷാദ്യമ ഇവ സ്ഥിതഃ. 8

ഉത്സാഹത്താൽ ഇടറിക്കൊണ്ടു കൊണ്ടോടുന്നവനായ മഹോദരനോടുകൂടിയവനായ രാവണൻ, സന്തോഷത്താൽ ആത്മാംകൊണ്ടു വരുണഗൃഹത്തിൽനിന്നും പുറത്തിറങ്ങി. അതിൽപിന്നെ അഗ്നിനഗരത്തിൽ വീണ്ടും ആ യുദ്ധാന്മത്തരായവർ ചുറ്റിനടന്നു. ദശകണ്ഠൻ, അതിൽ, അത്യന്തഭാസ്വരവും വൈഡൂര്യത്താലുള്ള കമാനവാതിലുകളാൻതും, നന്മുത്തിൻ നിരകളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും, സ്വർണ്ണത്തൂണുകളിടതിങ്ങിയതും ചുറും തിണ്ണകളാൻതും, വജ്രംകൊണ്ടും സ്ഫടികംകൊണ്ടുമുള്ള സോപാനങ്ങളോടുകൂടിയതും, കിങ്ങിണികളം നിറയെ തൂക്കിയതും, അനേകം ആസനങ്ങളോടുകൂടിയതും, മഹേന്ദ്രഭവനംപോലെ അഴകാൻതുമായ ഒരു ഭവനത്തെ കണ്ടു. പ്രതാപശാലിയായ ദശകണ്ഠൻ മനോഹരമായ ആ ഉത്തമഭവനത്തെ കണ്ടു്, "മേരുമന്ദരസദൃശമായ ഈ അഴകാൻ ഭവനം ആരുടേതാണ്? പ്രഹസ്ത! താൻ വേഗത്തിൽ ഈ ഉത്തമഭവനത്തിൽ ചെല്ലുക, അറിഞ്ഞുവരിക," (എന്ന്) ആജ്ഞാപിച്ചു.) അപ്പോൾ ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവനായ പ്രഹസ്തൻ, ആ ഉത്തമഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. അതിന്റെ പടിവാതിൽ ശൂന്യമായിക്കണ്ടു്, അതിനാൽ കെട്ടിനുള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചു. ഏഴു കെട്ടകത്തുകളിൽ കടന്നു്, അതിൽപിന്നെ ഒരു ജ്വാലകണ്ടു; അതിൽപിന്നെ അവിടെ ഒരാളം കാണപ്പെട്ടു; അവൻ, ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവനായി ഒന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു; ആ അട്ടഹാസംകേട്ട ഉടനെതന്നെ കോപമയിർക്കൊണ്ടു. സ്വർണ്ണമാലയണിഞ്ഞു്, കാണുന്നവരെ ഏറ്റം മോഹിപ്പിക്കുന്നവനും, ആദിത്യനെന്നപോലെ ദുർനിരീക്ഷ്യനും, സാക്ഷാൽ യമനെന്നപോലെ വർത്തിക്കുന്നവനുമായ ആ പുരുഷൻ ജ്വാലയുടെ നടുവിലായി നില്പായിരുന്നു.

തഥാ ദൃഷ്ട്വാ തു വൃത്താന്തം തപരമാണോ വിനിശ്ചിതഃ
വിനിശ്ചിത്യാബ്രവീത്സ്വം രാവണായ നിശാചരഃ. 9
അഥ രാമ ദശഗ്രീവഃ പുഷ്പകാദവരുഹ്യ സഃ
പ്രവേഷ്ടുമിച്ഛൻ വേശ്മാഥ ഭിന്നാഞ്ജനചയോപമഃ 10
ചന്ദ്രമൌലിർവ്വപുഷ്മാംശ്ച പുരുഷോ ഽന്യാഗ്രതഃ സ്ഥിതഃ
ദ്വാരമാവൃത്യ സഹസാ ജ്വാലാസങ്കുല ഭീഷണഃ 11
രക്തതാക്ഷഃ ശ്വേതവദനോ ബിംബോഷ്ഠശ്ചോൽപ്രരോമവാൻ
മഹാഭീഷണനാസശ്ച കംബുഗ്രീവോ മഹാഹനുഃ
ഗൃദ്ധശ്മശ്രുർനിഗൃദ്ധാസ്ഥിർദംഷ്ട്രാഭി രോമഹർഷണഃ 12
ഏതാദൃശം വൈ പുരുഷം ദൃൽ സ തു രാവണഃ
ഗൃഹീത്വാ ലോഹമുസലം ദ്വാരം വിഷ്ട്യൈ സുസ്ഥിതം 13
അഥ സന്ദൽനാത്തസ്യ ഊരുഭ്യാരോമാ ബഭൂവ സഃ 14
ആസ്പന്ദതാസ്യ ഹൃദയം വേപഥുശ്ചാപ്യജായത
നിമിത്താന്യമനോജ്ഞാനി ദൃഷ്ട്വാ രാമ വ്യചിന്തയത് 15
അഥ ചിന്തയതസ്തസ്യ സ ഏവ പുരുഷോ ഽബ്രവീത്
കിം ത്വം ചിന്തയസേ രക്ഷോ ബ്രൂഹി വിസ്രബ്ധമാനസഃ
യുദ്ധാതിത്ഥ്യമഹം വീര കരിഷ്യേ രജനീചര 16
ഏവമുക്ത്വാ സ തദ്രക്ഷഃ പുനർവ്വചനമബ്രവീത്
യോത്സ്യസേ ബലിനാ സാർദ്ധം മയാ വാ തദ്വിധീയതാം 17

അപ്രകാരം കണ്ട്, അതിനാൽ ഭയപ്പെട്ടുകൊണ്ട്, പുറത്തുചെന്ന്, ആ രാക്ഷസനായ പ്രഹസ്തൻ രാവണനോടായി വൃത്താന്തമറിയിച്ചു. അപ്പോൾ, ഹേ ശ്രീരാമ! ആ ചിതറിയ അഞ്ജനക്കൂനപോലെയിരുന്നവനായ രാവണൻ പുഷ്പകത്തിൽ നിന്നും താഴോട്ടിറങ്ങി, ആ ഭവനത്തിൽ കടന്നുചെല്ലുവാൻ മുതിർന്നു. അവന്റെ മുമ്പിലായി, ഭയങ്കരനും, തുടുത്ത നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനും, വെണ്മപൂണ്ട മുഖമോടുകൂടിയവനും, തൊങ്ങിയൊത്ത ചുണ്ടുകളോടുകൂടിയവനും, രോമങ്ങൾ എടുത്തുപിടിച്ചവനും, അതിഭയങ്കരമായ നാസികയോടുകൂടിയവനും, ശംഖൊത്ത കഴുത്തോടുകൂടിയവനും, വമ്പിച്ച താടിയെല്ലോടുകൂടിയവനും, താടികൊണ്ട് മറയ്ക്കപ്പെട്ടവനും, എല്ലുകൾ കാണാത്തവനും, ദംഷ്ട്രകളോടുകൂടിയവനും, രോമാഞ്ചമുളവാക്കുന്നവനുമായ ചന്ദ്രക്കലാധരനെന്നപോലെ രൌദ്രതപൂണ്ടവനുമായ ഒരുവൻ ഉഗ്രക്കോടെ ദ്വാരത്തെ തടഞ്ഞുംകൊണ്ട്, ജ്വാലയിൻ നടുക്കായി നിന്നിരുന്നു. ആ രാവണൻ, അപ്പോൾ ഇരുമ്പുലക്ക കയ്യിലേന്തി, ദ്വാരത്തെ നിരോധിച്ചുംകൊണ്ട്, ഇപ്രകാരം നില്ക്കുന്നവനായ പുരുഷനെ കണ്ടു. അവൻ, അവന്റെ കാഴ്ചകൊണ്ട്, രോമാഞ്ചിതഗാത്രനായി ഭവിച്ചു; അവന്റെ ഹൃദയം തുടിച്ചുതുടങ്ങി; വിറയലുമുണ്ടായി! ശ്രീരാമ! ദുർന്നിമിത്തങ്ങൾ കാൺകകാരണം ചിന്താഗ്രസ്തനായും ഭവിച്ചു. അപ്രകാരം ആ രാവണൻ ചിന്താഗ്രസ്തനായിരിക്കെ, ആ പുരുഷൻ ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:— "ഹേ രാക്ഷസ! നീ എന്താണ് ആലോചിക്കുന്നത്? ഭയപ്പെടാതെ പറഞ്ഞാലും. രാത്രിഞ്ചര! വീര! ഞാൻ യുദ്ധംകൊണ്ട് നിന്നെ സല്ക്കരിക്കുന്നുണ്ട്." ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തശേഷം, അവൻ ആ രാക്ഷസനോടായി വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—"നീ ബലിയോടുകൂടിയോ, അല്ല എന്നോടുകൂടിയോ യുദ്ധംചെയ്യാൻ പോകുന്നത്, അതു പറഞ്ഞാലും."

രാവണോഽഭിഹിതോ ഭൂയ ഊഷ്മപരോമാ വ്യജായത
അഥ ധൈര്യം സമാലംബ്യ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് 18
ഗുഹേഽത്ര തിഷ്ഠതേ കോ വാ തം ബ്രൂഹി വദതാം വര
തേനൈവ സാർദ്ധം യോത്സ്യാമി യഥാ വാ മന്യതേ ഭവാൻ 19
സ ഏനം പുനരപ്യാഹ ദാനവേന്ദ്രോഽത്ര തിഷ്ഠതി
ഏഷ വൈ പരമോദാരഃ ശൂരഃ സത്യപരാക്രമഃ
വീരോ ബഹുഗുണോപേതഃ പാശഹസ്ത ഇവാന്തകഃ 20
ബാലാർക്ക ഇവ തേജസ്വീ സമരേഷ്വനിവർത്തകഃ
അമർഷീ ദുർജ്ജയോ ജേതാ ബലിർഹി ഗുണസാഗരഃ 21
പ്രിയംവദഃ സംവിഭാഗീ ഗുരുവിപ്രപ്രിയഃ സദാ
കാലകാംക്ഷീ മഹാസത്വഃ സത്യവാൻ സൌമ്യദർശനഃ 22
സ ച സർവ്വഗുണോപേതഃ ശൂരഃ സ്വാദ്ധ്യായതത്പരഃ
ഏഷ ഗർജ്ജതി വാത്യേഷ ജ്വലതേ തപതേ സദാ. 23
ദേവൈശ്ച ഭൂതസംഘൈശ്ച പന്നഗൈശ്ച മഹർഷിഭിഃ
ഭയം യോ നാഭിജാനാതി തേന കിം യോദ്ധുമിച്ഛസി 24
ബലിനാ യദി തേ യോദ്ധും രോചതേ രാക്ഷസേശ്വര
പ്രവിശ ത്വം മഹാസത്വം സംഗ്രാമം കുരു മാ ചിരം 25

രാവണൻ, ഇങ്ങിനെ ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായി, മുമ്പേതിലും അധികംപുളകിത ശരീരനായി ഭവിച്ചു. അതിൽപിന്നെ ധൈര്യമവലംബിച്ച്, രാവണൻ ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു:— "ഈ ഭവനത്തിൽ ആരാണ് വസിക്കുന്നതു? ഹേ വാക്യകുശല! അതാരെന്നരചെയ്താലും. അവനുമായ്ക്കൊണ്ടു ഞാൻ പൊരുതുന്നുണ്ട്. അല്ലെന്നാൽ അങ്ങു വിചാരിക്കും പോലെ ആവാം." ആ പുരുഷൻ ഈ രാവണനോടായി വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:— "ഇതിൽ അസുരരാജാവാണ് പാർക്കുന്നതു. ഇദ്ദേഹമാണെങ്കിൽ അത്യുദാരഗുണമുള്ളവനും, ശൂരനും, സത്യമായ പരാക്രമത്തോടുകൂടിയവനും, വീരനും, ബഹുഗുണവാനും, പാശഹസ്തനായ യമനെപ്പോലെയുള്ളവനും, ബാലസൂര്യനെപ്പോലെ കാന്തിമാനും, യുദ്ധങ്ങളിൽ പിന്തിരിയാത്തവനും, വാശിപൂണ്ടവനും, അജയ്യനും, ജയശാലിയും, ബലിയും, ഗുണങ്ങൾക്കു വാരിധിയായവനും, പ്രിയമായ്തന്നെ ഉരചെയ്യുന്നവനും, (ഗുണദോഷങ്ങളെ) വേർതിരിച്ചറിയുന്നവനും, എപ്പോഴും ഗുരുജനങ്ങളിലും ബ്രാഹ്മണരിലും പ്രീതിയാന്നവനും, തക്കകാലത്തെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നവനും, വിശിഷ്ടമായ പ്രകൃതിഗുണമാന്നവനും, സത്യസന്ധനും, ശുദ്ധമായവയിൽതന്നെ നോക്കമുള്ളവനും ആകുന്നു. അവൻ സർവ്വഗുണസമ്പന്നനും, ശൂരനും, വേദാദ്ധ്യയനനിരതനുമാകുന്നു. ഇവൻ (പർജ്ജന്യനെപ്പോലെ) ഗർജ്ജിക്കുന്നു; (വായുവിനെപ്പോലെ) വീശുന്നു; (അഗ്നിയെന്നപോലെ) ജ്വലിക്കുന്നു, എപ്പോഴും നീറുന്നു. ദേവകളാലും, ഭൂതസംഘങ്ങളാലും, പന്നഗങ്ങളാലും, മഹർഷിമാരാലും, ഭയമെന്നുള്ളതിനെ യാതൊരുവൻ അറികയില്ലയോ, അപ്രകാരമുള്ള അവനുമായി അങ്ങ് എന്തിന്നാണ് പൊരുതുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു? അല്ലേ രാക്ഷസേശ്വര! മഹാബലിയുമായി അങ്ങയ്ക്ക് പോരാടുവാൻ കൊതിയുള്ളപക്ഷം, അകത്തു പ്രവേശിച്ചുകൊൾക; ഉടനേക്കൊടെ അടരാടിക്കൊൾക; താമസിക്കേണ്ട."

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രവിവേശ യതോ ബലിഃ
സ വിലോക്യാഥ ലങ്കേശമട്ടഹാസം ജഹാസ ച 26
ആദിത്യ ഇവ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യഃ സ്ഥിതോ മാനവസത്തമഃ
അഥ സന്ദൽനാദേവ ബലിർ വൈ വിശ്വരൂപവാൻ 27
സ ഗൃഹീത്വാ ച തത്രക്ഷോ ഹ്യുത്സംഗേ സ്ഥാപ്യ ചാബ്രവീത്
ദശഗ്രീവ മഹാബാഹോ കിം തേ കാമം കരോമ്യഹം
കിമാഗമനകൃത്യം തേ ബ്രൂഹി തത്പം രാക്ഷസേശ്വര 28
ഏവമുക്തസ്തു ബലിനാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത്
ശ്രുതം മയാ മഹാഭാഗ ബദ്ധസ്ത്വം വിഷ്ണുനാ പുരാ 29
സോഽഹം മോചയിതും ശക്തോ ബന്ധനാത് ത്വാം ന സംശയഃ
ഏവമുക്ത സ്തതോ ഹാസം ബലിഃ കൃത്വേദമബ്രവീത് 30
ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി യം തപം പൃച്ഛസി രാവണ
യ ഏഷ പുരുഷഃ ശ്യാമോ ദ്വാരി തിഷ്ഠതി നിത്യദാ 31
ഏതേന മാനവേന്ദ്രാശ്ച തഥാഽന്യേ ബലവത്തരാഃ
വശം നീതാ ബലവതാ പൂർവ്വേ പൂർവ്വതരാശ്ച യേ 32
ബദ്ധശ്ചാഹമനേനൈവം കൃതാന്തോ ദുരതിക്രമഃ
ക ഏനം പുരുഷോ ലോകേ വഞ്ചയിഷ്യതി രാവണ 33
സർവ്വഭൂതാപഹർത്താ വൈ യ ഏഷ ദ്വാരി തിഷ്ഠതി
കർത്താ കാരയിതാ ചൈവ ധാതാ ച ഭുവനേശ്വരഃ 34

എന്നതുകേട്ട്, ദശകണ്ഠൻ ബലിയുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥലത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ആ ബലി ലങ്കേശ്വരനെ കണ്ട ഉടനെ ഒന്ന് അട്ടഹസിച്ചു. ആ മാനവോത്തമനായ ബലി, കണ്ടമാത്രത്തിൽ തന്നെ വിശ്വരൂപം കയ്ക്കൊണ്ടവനായി, ആദിത്യനെന്നപോലെ ദുർ നിരീക്ഷ്യനായി വർത്തിച്ചു. അദ്ദേഹം ആ രാക്ഷസനെ എടുത്ത് മടിയിൽവെച്ച്, ഇങ്ങി നെ ചോദിച്ചു:—"ദശഗ്രീവ! മഹാബാഹുവായവനേ! ഭവാന്ന് എന്തൊരഭീഷ്ടത്തെ യാണ് ഞാൻ പൂർത്തിയാക്കേണ്ടത്? രാക്ഷസാധിപ! അങ്ങ് എന്തുവശ്യമായിട്ടാണ് ഇങ്ങുവന്നത്; പറഞ്ഞാലും." മഹാബലിയാൽ ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ടാറെ, രാവ ണൻ ഉരചെയ്തു. "മഹാഭാഗ്യശാലിയായുള്ളോവേ! പണ്ട് വിഷ്ണുവിനാൽ അങ്ങ് ബ ന്ധിക്കപ്പെട്ടുവെന്ന് എന്നാൽ കേൾക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ, അങ്ങയെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിപ്പാൻ ശക്തനാണ് സംശയമില്ല."

ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ മഹാബലി, അതിനാൽ പുഞ്ചിരിപൂണ്ട് ഇങ്ങി നെ ഉരചെയ്തു:— "ഞാൻ പറയാം, കേട്ടുകൊൾക. യാതൊരുവനെക്കുറിച്ച് അങ്ങ് പറയുന്നുവോ, ആ ഈ ശ്യാമളവർണ്ണനായ പുരുഷൻതന്നെയാണ് എല്ലായ്പ്പോഴും ഈ വാതിൽക്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. പണ്ട്, ബലശാലിയായ ഇദ്ദേഹത്താൽതന്നെയാ ണ്, പണ്ടെക്കുപണ്ടെയുള്ള മാനവവീരന്മാരും, അപ്രകാരംതന്നെ മറ്റ് അതിബലശാ ലികളായവർ യാതൊരുവരോ അവരും, തന്റെ അധീനത്തിലാക്കപ്പെട്ടത്. ഇദ്ദേഹ ത്താൽതന്നെയാണ് ഞാൻ ഇപ്രകാരം ബന്ധിക്കപ്പെട്ടത്. വിധിയെന്നതു ലംഘി പ്പാൻ കഴിയാത്തതുതന്നെ. ഹേ രാവണ! ലോകത്തിൽ ഇദ്ദേഹത്തെ ഏതൊരു പുരുഷ നാണ് വഞ്ചിപ്പാൻ കഴിവുള്ളവനായിരിക്കുക? ദ്വാരത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനായ

ന തപം വേദ ന ചാഹം വൈ ഭൂതഭവ്യഭവത് പ്രഭും
കലിഞ്ചൈവ ഹി കാലശ്ച സർവ്വഭൂതാപഹാരകൗ 35
ലോകത്രയസ്യ സർവ്വസ്യ ഹർത്താ സ്രഷ്ടാ തഥൈവ ച
സംഹരത്യേഷ ഭൂതാനി സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച 36
പുനശ്ച സൃജതേ സർവ്വമനാദ്യന്തോ മഹേശ്വരഃ
കരണം കാരണം കർത്താ സോഽയം പുരുഷസത്തമഃ 37
ഇഷ്ടം ചൈവ ഹി ദത്തം ച ഹുതം ചൈവ നിശാചര
സർവ്വമേവ ഹി ലോകേശോ ധാതാ ഗോപ്താ ന സംശയഃ 38
നൈവംവിധം മഹദ്ഭൂതം വിദ്യതേ ഭുവനത്രയേ 39
അഹം തപം ചൈവ പൌലസ്ത്യ യേ ചാന്യേ പൂർവ്വവത്തരാഃ
നേതാ തേഷാം മഹാത്മൈഷ പശും രശനയാ യഥാ 40
വൃത്രോ ദനുഃ ശ്രുകഃ ശ്രുംഭോ നിശ്രുംഭോ ദംഭരേവ ച
കാലനേമിശ്ച പ്രഹ്ലാദസ്തഥാ വൈരോചനോ ബലിഃ 41
കാലകേയാസ്താരകാഖ്യാ മുചുകുന്ദോ വിവസ്വനഃ
ഹിരണ്യാക്ഷോ മധുശ്ചൈവ കൈടഭോ ധൂമശംബരൌ 42
യമളാർജ്ജുനൌ ച കംസശ്ച കൈടഭോ മധുനാ സഹ
ഏതേ തപന്തി ദ്യോതന്തി വാന്തി വർഷന്തി ചൈവ ഹി 43

ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് സർവ്വഭൂതസംഹാരകനും, പ്രവർത്തിക്കുന്നവനും, പ്രവൃത്തിപ്പിക്കുന്നവനും, നിലനിർത്തുന്നവനുമായ ലോകേശ്വരൻ. ഭൂതഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനങ്ങളായ ത്രികാലങ്ങൾക്കും ഈശ്വരനായ ഇദ്ദേഹത്തെ നിയും അറികയില്ല, ഞാനും ഉള്ളപോലെ അറികയില്ല. സർവ്വപ്രാണികളേയും സംഹരിക്കുന്ന ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് കലഹത്തെ ഉളവാക്കുന്നവനും, കാലനും ആയവൻ; അപ്രകാരംതന്നെ എല്ലാ ത്രൈലോക്യത്തിനും കർത്താവും സംഹർത്താവും ആയവൻ. ആദ്യന്തരഹിതനായ ഈ സർവ്വേശ്വരൻ, സ്ഥാവരജംഗമങ്ങളായ സർവ്വഭൂതങ്ങളേയും സംഹരിക്കുന്നു; വീണ്ടും സൃഷ്ടിക്കുന്നു. പുരുഷോത്തമനായ ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് പ്രവൃത്തിക്കു ഉപകരണമായവനും, പ്രേരകനായവനും, പ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നവനും. ഹേ നികുഞ്ചര! യജ്ഞവും, ദാനവും, ഹോമവും, സർവ്വവും, ധാതാവും, രക്ഷകനും, ലോകേശ്വരനായ ഇദ്ദേഹംതന്നെ സംശയമില്ല. ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു വിശിഷ്ടവസ്തു ത്രൈലോക്യത്തിലെങ്ങുംതന്നെയില്ല. ഹേ പൌലസ്ത്യ! എനിക്കും വാനരം മറു പണ്ടുള്ളവർ യാതൊരുവരാ അവർക്കും എല്ലാം പശുവിനു് കയറുകൊണ്ടെന്നപോലെ, നിയാമകനായവൻ ഈ മഹാത്മാവുതന്നെയാണു്. വൃത്രൻ, ദനു, ശ്രുകൻ, ശ്രുംഭൻ, നിശ്രുംഭൻ, ദംഭ, കാലനേമി, പ്രഹ്ലാദപുത്രനായ വിരോചനൻ, വിരോചനപുത്രനായ ബലി, കാലകേയന്മാർ, താരകൻ, മുചുകുന്ദൻ, വിവസ്വാൻ, ഹിരണ്യാക്ഷൻ, മധു, കൈടഭൻ, ധൂമൻ, ശംബരൻ, യമളാർജ്ജുനന്മാർ, കംസൻ, മധുവോടുകൂടിയ കൈടഭൻ, ഇവരെല്ലാം (അഗ്നി, സൂര്യൻ, വായു, ഇന്ദ്രൻ എന്നവരുടെ അധികാരങ്ങളെ കയ്യൊണ്ടു) ജ്വലിക്കുക, പ്രകാശിക്കുക, വീശുക, മഴപൊഴിക്കുക എന്നകൃത്യങ്ങളെ ചെയ്യുവരുന്നു. ഇവരെല്ലാവരും അനേകയാഗങ്ങൾ യജിച്ചുവരും, എല്ലാവരും വൻതപസ്സു കയ്യൊണ്ടവരുമായിരുന്നു. എല്ലാവരും എറ്റയോ ശക്തിയാന്നവർ; എല്ലാവരുംതന്നെ ഉപായകുശലന്മാർ. ഭൂതഭവത്തെ സമ്പാദിച്ചു് സർവ്വഭോഗങ്ങളേയും അനു

സർവ്വൈഃ ക്രതുശതൈരിഷ്ടം സർവ്വൈസ്തൈഃ മഹത്തപഃ
സർവ്വേ തേ സുമഹാത്മാനഃ സർവ്വേ വൈ യോഗധർമ്മിണഃ 44

സർവ്വൈരേശ്വര്യമാസാദ്യ ഭുക്തഭോഗൈർമ്മഹത്തരൈഃ
ഇഷ്ടമിഷ്ടമധീതം ച പ്രജാശ്ച പരിപാലിതാഃ 45

സപക്ഷക്ഷപണാഗോപ്താരഃ പ്രഹർത്താരഃ പരേഷപി
സമരേഷപി ലോകേഷു നൈതേഷാം വിദ്യതേ സമഃ 46

ശൂരാസ്തേ ജിതനോപേതാഃ സർവ്വശസ്ത്രാസ്ത്രപാരഗാഃ
സർവ്വവിദ്യാപ്രവേത്താരഃ സംഗ്രാമേഷപനിവർത്തകാഃ 47

സർവ്വൈസ്ത്രിദശരാജ്യാനി കാംക്ഷിതാനി മഹാത്മഭിഃ
യുദ്ധേ സുരഗണാഃ സർവ്വേ നിർജ്ജിതാശ്ച സഹസ്രശഃ 48

ദേവാനാമപി യേ ശക്താഃ സപക്ഷപരിപാലകാഃ
പ്രമത്താ ഭോഗരക്താശ്ച ബാലാർക്കസമതേജസഃ 49

യത് സ ദേവാൻ പ്രധർഷേത തദേഷോ വിഷ്ണുരീശ്വരഃ
ഉപായപൂർവ്വകം നാശം സംവേത്താ ഭഗവാൻ ഹരിഃ 50

പ്രാദുർഭാവം വികുരുതേ യേനൈതന്നിധനം നയേത്
പുനരേവാത്മനാത്മാനമധിഷ്ഠായ സ തിഷ്ഠതി 51

ഏവമേതേന ദേവേന ദാനവേന്ദ്രാ മഹാത്മനാ
തേ ഹി സർവ്വേ ക്ഷയം നീതാ ബലിനാ കാമരൂപിണാ 52

സമരേ ച ദുരാധർഷാ നൃപാസ്തേ ച പരാജിതാഃ
തേന നീതാഃ ക്ഷയം സർവ്വേ കൃതാന്തബലചോദിതാഃ 53

ദേവിച്ച മഹാന്മാരായ ഇവരാൽ ദാനങ്ങൾ ചെയ്യപ്പെട്ടു, യാഗങ്ങൾ യജിക്കപ്പെട്ടു, അദ്ധ്യയനം ചെയ്യപ്പെട്ടു, പ്രജകളും പരിപാലിക്കപ്പെട്ടു. സ്വപക്ഷം രക്ഷിച്ച്, ശത്രുപക്ഷക്കാരെ മുടിക്കുന്നവരായ ഇവർക്ക് സമരങ്ങളിൽ സമനായി ലോകങ്ങളിൽ ആരുംതന്നെയില്ല. ശൂരന്മാരായഇവർ സത്കുലജാതന്മാരും, എല്ലാ ശസ്ത്രങ്ങളിലും അസ്ത്രങ്ങളിലും വിദഗ്ദ്ധന്മാരും സർവ്വവിദ്യാകുശലന്മാരും യുദ്ധങ്ങളിൽ പിൻതിരിക്കാത്തവരും ആയിരുന്നു. യോഗ്യന്മാരായ ഇവരെല്ലാവരാലും ദേവന്മാരുടെ അധികാരങ്ങൾ അഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു; ദേവഗണങ്ങൾ എല്ലാം, പലകുറി യുദ്ധത്തിൽ തോല്പിക്കപ്പെട്ടു. ബാലസൂര്യകാന്തിയാന്നവരും സ്വപക്ഷക്കാരെ പോറുന്നവരുമായ ഇവർ ദേവന്മാരോട് കൂടിയും എതിർപ്പാൻ കഴിവുള്ളവരായി, മദംപൂണ്ടവരായി, ഭോഗാസക്തരായി ഭവിച്ചു. വല്ലതും ഒരുവൻ ദേവകളെ ധിക്കരിക്കുമെന്നാൽ, ഈ സർവ്വേശ്വരനും മഹാവിഷ്ണുവും ഭഗവാനുമായ ശ്രീഹരി, അവന്ന് ഉപായത്തെ കയ്യാണ്ട് നാശത്തെ വിളയിപ്പാൻ അറിവുള്ളവനാണ്. ഇപ്രകാരം നാശത്തെ വിളയിക്കുന്നത് ഏതൊരു രൂപംകൊണ്ടോ, ആ രൂപത്തിൽ അവതരിക്കുന്നു. വീണ്ടും സ്വശക്തികൊണ്ട് സ്വയരൂപത്തെ കയ്യാണ്ട് അദ്ദേഹം വർത്തിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം സർവ്വേശ്വരനും ബലിഷ്ഠനും സേച്ഛാരൂപിയുമായ ഈ ദേവനാൽ, ആ ദാനവേശ്വരന്മാരെല്ലാം നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ആ ദുർജ്ജയരായ നൃപന്മാരെല്ലാം പോരിൽ പരാജിതരാക്കപ്പെട്ടു; അവരെല്ലാം വിധിയുടെ ശക്തിക്ക് കീഴ്പ്പെട്ടവരായി അദ്ദേഹത്താൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു."

ഏവമുക്ത്വാ5ഥ പ്രോവാച രാക്ഷസം ദാനവേശ്വരഃ
യദേതദ്ദൃശ്യതേ വീര ചക്രം ദിവ്യാനലോപമം 54
ഏതദ്ഗൃഹീത്വാ5ഽഗച്ഛ തപം മമ പാർശ്വം മഹാബല
തതോ5ഹം തവ ചാഖ്യാസ്യേ മുക്തികാരണമവ്യയം 55
തത് കുരുഷ്വ മഹാബാഹോ മാ വിലംബസ്വ രാവണ
ഏതച്ഛ്രുത്വാ ഗതോ രക്ഷഃ പ്രഹസംശ്ച മഹാബലഃ 56
യത്ര സ്ഥിതം മഹദ്ദിവ്യം കുണ്ഡലം രഘുനന്ദന
ലീലയോത്പാടനം ചക്രേ രാവണോ ബലദർപ്പിതഃ 57
ന ച ചാലയിതും ശക്തോ രാവണോ5ഭൂത് കഥഞ്ചന
ലജ്ജയാ ച പുനർഭഗ്നോ യത്നം ചക്രേ മഹാബലഃ 58
ഉത്ക്ഷിപ്യമാത്രേ ദിവ്യേ ച പപാത ഭുവി രാക്ഷസഃ
ഛിന്നമൂലോ യഥാ ശാഖീ രുധിരൌഘപരിപ്ലുതഃ 59
ഏതസ്മിന്നന്തരേ ജജ്ഞേ ശബ്ദഃ പുഷ്കരസംഭവഃ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ സചിവൈർമുക്തോ ഹാഹാകൃതോ മഹാൻ 60
തതോ രക്ഷോ മുഹൂർത്തേന ചേതനാം ലബ്ധ്വാ ചോത്ഥിതം
ലജ്ജയാ5വനതീഭൂതം ബലിർവ്വാക്യമുവാച ഹ 61
ആഗച്ഛ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ വാക്യം ശൃണു മയോദിതം
യത് തപസാ ചോദ്ധൃതം വീര കുണ്ഡലം മണിഭൂഷിതം 62
ഏതദ്ധി പൂർവ്വജസ്യാസീത് കണ്ഠാഭരണമീക്ഷ്യതാം
ഏതത് പതിതമത്രൈവമന്യദ് ഭൂയോ മഹാബല 63

ദാനവേശ്വരനായ ബലി, ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു. ആ രാവണനോടായി ഇപ്രകാരവും പറഞ്ഞു:—"വീര! അളന്ന ചെന്തിയൊത്ത യാതൊരു ഈ കുണ്ഡലം കാണപ്പെടുന്നവല്ലൊ. മഹാശക്തിമാനായവനേ! ഇതിനെയും എടുത്തുകൊണ്ടു് എന്റെ അടുക്കലേക്കു വരിക. എന്നാൽ ഞാൻ അങ്ങയ്ക്കു് ശാശ്വതമായ മുക്തിക്കുള്ള കാരണത്തെ പറഞ്ഞുതരാം. മഹാബാഹുവായ രാവണ! ആയതിനെ ചെയ്യുക. താമസിക്കേണ്ട." ഹേ രഘുനന്ദന! ആ മഹാബലവാനായ രാക്ഷസൻ, ഇതുകേട്ടു്, ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്, ആ ദിവ്യവും വിശിഷ്ടവും ആയ ചക്രം ഉണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിലേക്കായി ചെന്നു. അഹങ്കാരിയായ രാവണൻ അതിനെ നിസ്സാരമായി കരുതി എടുത്തു പൊന്തിച്ചുനോക്കി. എന്നാൽ രാവണൻ അതിനെ തെല്ലൊന്നു് ഇളക്കുവാൻക്കൂടി ശക്തനായില്ല. മഹാബലവാനായ അവൻ ലജ്ജിച്ചു്, വീണ്ടും അതിയായ പ്രയത്നംചെയ്തു. ആകാശത്തിൽ തെല്ലൊന്നു് പൊക്കപ്പെട്ട മാത്രത്തിൽതന്നെ, രാക്ഷസൻ ചോരയിലാറാടിയവനായി വേരറുത്ത തരുപോലെ നിലത്തു പതിച്ചു. ഈ സമയം രാക്ഷസേശ്വരന്റെ മന്ത്രിമാരാൽ, അയ്യോ അയ്യോ എന്നു് ആകാശത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട നിലവിളി ഉണ്ടായി.

പിന്നെ തെല്ലുനേരംചെന്നു് ബോധംവന്നു് എഴുന്നേറ്റു് ലജ്ജാപൂണ്ടു കുമ്പിട്ടുനിന്നിരുന്നരാക്ഷസനോടായി ബലി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:—"രാക്ഷസോത്തമ! വരിക. ഞാൻ പറയുന്നതു കേട്ടാലും. വീര! നിന്നാൽ അല്പം പൊങ്ങിക്കപ്പെട്ടതായ ഈ രത്നാലംകൃതമായ കുണ്ഡലം എന്റെ പൂർവ്വജന്റെ (ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ) കണ്ഠഭൂഷണമായിരുന്നു, കണ്ടാലും. മഹാബലശാലിയായവനേ! അസാധാരണമായ ഇതു് ഈ പ്രദേശത്തിൽതന്നെ വീണു. മറ്റൊന്നും പർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിൽ പതിച്ചു. കുണ്ഡലങ്ങളും

അന്യത് പർവ്വതസാനൌ ഹി പതിതം കുണ്ഡലാദനം
മുകുടം വേദിസാമീപ്യേ പതിതം യുദ്ധ്യതോ ഭുവി 64
ഹിരണ്യകശിപോഃ പൂർവ്വം മമ പൂർവ്വപിതാമഹാത്
ന തസ്യ കാലോ മൃത്യുർവാ ന വ്യാധിർന വിഹിംസകാഃ 65
ന ദിവാ മരണം തസ്യ ന രാത്രൌ സന്ധ്യയോരപി
ന ശുഷ്കേണ ന ചാർദ്രേണ ന ച ശസ്ത്രേണ കേനചിത്
വിദ്യതേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ തസ്യ നാസ്ത്രേണ കേനചിത് 66
പ്രഹ്ലാദേന സമം ചക്രേ വാദം പരമദാരുണം
തസ്യ വാദേ സമുത്പന്നോ ധീരോ ലോകഭയങ്കരഃ 67
സർവ്വഭൂതസ്യ വീരസ്യ പ്രഹ്ലാദസ്യ മഹാത്മനഃ
ഉത്പന്നോ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ നൃസിംഹാകൃതിരുഗ്രധൃത് 68
ദൃഷ്ടം ച തേന രൌദ്രേണ ക്ഷുബ്ധം സർവ്വമശേഷതഃ 69
തത ഉദ്ധൃത്യ ബാഹ്വോർ നഖൈർനിഃന്യ യമക്ഷയം
ഏഷ തിഷ്ഠതി ദ്വാരേസ്ഥോ വൈ വാസുദേവോ നിരഞ്ജനഃ 70
തസ്യ ദേവാധിദേവസ്യ തത്ത്വതോ മേ ശൃണുഷ്വ ഹ
വാക്യം പരമഭോഗേന യദി തേ വർത്തതേ ഹൃദി 71
ഇന്ദ്രാണാം ച സഹസ്രാണി സുരാണാമയുതാനി ച
ഋഷീണാം സപ്തസംഖ്യാനാം ശതാന്യബ്ദസഹസ്രശഃ
വശം നീതാനി സർവ്വാണി യ ഏഷ ദ്വാരി തിഷ്ഠതി 72

ക്കുശേഷം, പണ്ട് യുദ്ധംചെയ്തിരുന്ന എന്റെ മുത്തുമുത്തശ്ശനായ ഹിരണ്യകശിപുവിങ്കൽനിന്ന നിലത്ത് മുറത്തിന്നരികിലായി കിരീടവും വീണു. ആ ഹിരണ്യകശിപുവിന്നാകട്ടെ, ഇത്രകാലം ജീവിച്ചിരിക്കുക എന്നതാകട്ടെ, മരണമാകട്ടെ, വ്യാധിയാകട്ടെ, ഹിംസിക്കുന്നവരാകട്ടെ ഇല്ല. രക്ഷോനാഥ! അദ്ദേഹത്തിന്ന പകലിലൊ രാത്രിയിലൊ രണ്ടു സന്ധ്യകളിലുമൊ, ശുഷ്കവസ്തുകൊണ്ടൊ, ആർദ്രവസ്തുകൊണ്ടൊ, വല്ല ആയുധംകൊണ്ടൊ, വല്ല ദിവ്യാസ്ത്രംകൊണ്ടുതന്നെയൊ മരണമെന്നതുമില്ല. അദ്ദേഹം (തന്റെ പുത്രനായ) പ്രഹ്ലാദനുമായി അതികലശലായി കലഹിച്ചു. ഹേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ! അവനുമായി കലഹം നേരിട്ടാറെ, ധീരനും ലോകഭയങ്കരനുമായ ഈ മഹാവിഷ്ണു, സർവ്വജ്ഞനും വീരനും മഹാത്മാവുമായ പ്രഹ്ലാദനുവേണ്ടി, നൃസിംഹാകൃതിപൂണ്ടവനായി അവതരിച്ചു. ആ ഭയങ്കരമൂർത്തിയാൽ നോക്കപ്പെട്ട എല്ലാംതന്നെ വല്ലാതെ കലങ്ങിപ്പോയി. അതിൽപിന്നെ ഇരുകയ്യുംകൊണ്ടും പൊന്തിച്ചെടുത്ത് നഖങ്ങൾകൊണ്ട് കീറിയമുറത്തിലേക്കയച്ചു. നിഷ്കളങ്കനായി സർവ്വഭോസകനായി ദ്വാരത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നതു, അപ്രകാരമുള്ള ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ്. അങ്ങ്, താല്പര്യമുള്ളപക്ഷം, കേതിയോടുകൂടി ആ ദേവാധിദേവനെക്കുറിച്ച് ഉള്ളവണ്ണം ഞാൻ ഉരചെയ്യുന്ന വാക്യത്തെ ശ്രവിച്ചാലും. ദ്വാരസ്ഥിതനായ യാതൊരു ഇദ്ദേഹം, എത്രയോ അണ്ഡകളായി എത്രയോ ഇന്ദ്രന്മാരേയും കണക്കില്ലാത്ത ദേവകളേയും അനേകം സപ്തർഷിമാരേയും സ്വവശത്തിൽ ആക്കിയവനാകുന്നു."

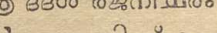
തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത്
മയാ പ്രേതേശ്വരോ ദിഷ്ട്യാ കൃതാന്തഃ സഹ മൃത്യുനാ 73
പാശഹസ്തോ മഹാജ്വാല ഊർദ്ധ്വരോമാ ഭയാനകഃ
വിഭ്രജ്ജിഹ്വശ്ച ദംഷ്ട്രാഭിഃ സപ്പ്വൃശ്ചികരോമവാൻ 74
രക്താക്ഷോ ഭീമവേഗശ്ച സർവ്വസത്ത്വഭയങ്കരഃ
ആദിത്യ ഇവ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യഃ സമരേഷ്വനിവർത്തകഃ 75
പാപാനാം ശമിതാ ചൈവ സ മയാ യുധി നിർജ്ജിതഃ
ന ച മേ തത്ര ഭീഃ കാചിദ്വ്യഥാ വാ മാനവേശ്വര 76
ഏനം തു നാഭിജാനാമി തദ്ഭവാൻ വക്തുമർഹതി 77
രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ബലിർവൈരോചനോഽബ്രവീത്
ഏഷ ത്രൈലോക്യധാതാ ച ഹരിർനാരായണഃ പ്രഭുഃ 78
അനന്തഃ കപിലോ വിഷ്ണുർനാരസിംഹോ മഹാദ്യുതിഃ
ജ്യോതിരാദിത്യസദൃശഃ പുരാണപുരുഷോത്തമഃ 79
നീലജീമൂതസങ്കാശഃ സുരനാഥഃ സുരോത്തമഃ
ജ്വാലാമാലീ മഹാബാഹുർയോഗീ കേതുജനപ്രിയഃ 80
ഏഷ ധാരയതേ ലോകാനേഷ വൈ സൃജതേ പ്രഭുഃ
ഏഷ സംഹരതേ ചൈവ കാലോ ഭൂത്വാ മഹാബലഃ 81
ഏഷ യജ്ഞശ്ച യാജ്യശ്ച ചക്രായുധധരോ ഹരിഃ
സർവ്വദേവമയശ്ചൈവ സർവ്വഭൂതമയസ്തഥാ 82

ആ ബലിയുടെ ആ വാക്കുകേട്ട്, രാവണൻ ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു:— "മൃത്യുസഹിതനായി പ്രേതനാഥനായ യമൻ എന്നാൽ കാണപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. പാശമേന്തിയവനും, അതിജ്വലിക്കുന്നവനും, രോമങ്ങൾ എഴുന്നു പിടിച്ചവനും, ഭയങ്കരനും മിന്നലൊത്ത നാവുള്ളവനും, തേറകളാന്നവനും, തേർ സപ്പം എന്നവ രോമങ്ങളായുള്ളവനും, തുടുത്ത നേത്രങ്ങളാന്നവനും, ഭയങ്കരമായ ഊക്കാന്നവനും, സർവ്വപ്രാണികൾക്കും ഭയപ്രദനായുള്ളവനും, ആദിത്യനെപ്പോലെ ദുർനിരീക്ഷ്യനും യുദ്ധങ്ങളിൽ പിൻതിരിക്കാത്തവനും, പാപികളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനും, ആയ അവൻ എന്നാൽ പോരിൽ ജയിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അവിടെവെച്ച് എനിക്കു വല്ലഭയമാകട്ടെ ഖേദമാകട്ടെ നേരിട്ടുകയുണ്ടായില്ല. ഇതു രെന്തുമാത്രം ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. അതുകയാൽ അങ്ങ് പറഞ്ഞുതന്നാലും."

രാവണന്റെ വാക്കു കേട്ട വിരോചനസുതനായ മഹാബലി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:— "ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് ത്രൈലോക്യത്തെയും നിലനിർത്തുന്ന സർവ്വസ്വാമിയും സർവ്വസംഹർത്താവുമായ ശ്രീനാരായണൻ. നാശരഹിതൻ; ശ്രുതതപവിജ്ഞാനമെന്ന സാംഖ്യമതത്തിനു ആചാര്യനായ കപിലമൂർത്തി (അഥവാ സുവർണ്ണവർണ്ണമാന്നവൻ); സർവ്വവ്യാപിയായവൻ; നരസിംഹരൂപിയായവൻ; വിശിഷ്ടമായ കാന്തിയോടുകൂടിയവൻ; ജലത്തിൽ ശയിക്കുന്നവൻ (അഥവാ സത്യസ്വരൂപൻ); ശോഭനസ്ഥാനമായവൻ; ഭയങ്കരനായ പാശഹസ്തനായവൻ; ദ്വാദശാദിത്യന്മാർക്കു തുല്യനായവൻ; അനാദിയായ പുരുഷോത്തമൻ; നീലമേഘശ്യാമളൻ; ദേവന്മാർക്ക് ആശ്രയമായുള്ളവൻ; ദേവകളിൽവെച്ച് ഉത്തമനായവൻ; ജ്വാലകൾ മാലകളായുള്ളവൻ, മഹാശക്തിമാനായവൻ; യോഗീശ്വരൻ; കേതുജനങ്ങളിൽ പ്രീതികയ്യൊണ്ടവൻ; ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് ലോക

സർവ്വലോകമയശ്ചൈവ സർവ്വജ്ഞാനമയസ്തഥാ
സർവ്വരൂപീ മഹാരൂപി ബലദേവോ മഹാബലഃ 83
വീരഹാ വീരചക്ഷുഷ്മാംസ്ത്രൈലോക്യഗുരുരവ്യയഃ
ഏവം മുനിഗണാഃ സർവ്വേ കഥയന്തീഹ മോക്ഷിണഃ 84
യ ഏനം വേത്തി പുരുഷം ന ച പാപൈർവ്വിലിപ്യതേ
സ്മൃത്വാ സ്തുത്വാ തഥേഷ്ട്വാ ച സർവ്വമസ്മാദവാപ്യതേ 85
ഏതച്ഛ്രുത്വാ ച വചനം രാവണോ നിർഗ്ഗതസ്തദാ
ക്രോധസംരക്തനയനഃ ഉദ്യതാസ്ത്രോ മഹാബലഃ 86
തമാഗതം ച തം ദൃഷ്ട്വാ ഹരിർമുസലധൃത് പ്രഭുഃ
നൈനം ഹന്മ്യധുനാ പാപം ചിന്തയിത്വേതി വിശ്രുത് 87
അന്തർദ്ധാനം ഗതോ രാമ ബ്രഹ്മണഃ പ്രിയകാമ്യയാ
ന ച തം പുരുഷം തത്ര ദദർശ രജനീചരഃ 88
തതഃപ്രഹർഷാന്നാദം വിമുഞ്ചൻ വൈ നിഷ്ക്രമൻ വരുണാലയാത്
യേനൈവ സംപ്രവിഷ്ടഃ സ പഥാ തേനൈവ നിർഗ്ഗതൗ 89

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ പ്രഥമഃ സർഗ്ഗഃ

ങ്ങളെ നിലനിർത്തുന്നതു; ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണ് സൃഷ്ടിക്കുന്ന പ്രളയവും; മഹാബലവാനായ ഇദ്ദേഹം കാലസ്വരൂപനായി സംഹരിക്കയും ചെയ്യുന്നു; ഇദ്ദേഹംതന്നെയാകുന്നു യജ്ഞസ്വരൂപിയും യജിക്കപ്പെടേണ്ടുന്നവനും ആയവൻ; ചക്രപാണിയായ ശ്രീഹരി; സർവ്വദേവാത്മകൻ; സർവ്വചരാചരസ്വരൂപൻ; സർവ്വലോകസ്വരൂപനും, സർവ്വജ്ഞാനസ്വരൂപനും, സർവ്വസ്വരൂപനും ആയ വിരാട് പുരുഷൻ; ജഗത് സ്വരൂപി; മഹാബാഹു; ശക്തിമാന്മാരേയും അടക്കുന്നവൻ; സർവ്വശക്തനായ ആത്മജ്ഞാനോപദേശകൻ; ത്രൈലോക്യഗുരുവായവൻ; ഷഡ്വികാരരഹിതനായവൻ. ഇപ്രകാരം മുക്തന്മാരായ മുനിഗണങ്ങളെല്ലാം ഇദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് വിവരിക്കുന്നു. ഈ പുരുഷനെ യാതൊരുവൻ അറിയുന്നുവോ അവന് പാപബന്ധംതന്നെ ഉണ്ടാകയില്ല; ഇദ്ദേഹത്തെ ധ്യാനിക്കുകയും സ്തുതിക്കുകയും യജിക്കുകയും ചെയ്താൽ ഇവങ്കൽനിന്ന് സർവ്വവും ലഭിക്കുന്നതാണ്."

ഇതുകേട്ട് മഹാബലവാനായ രാവണൻ, ക്രോധത്താൽ കണ്ണുകൾ തുടുത്തവനായി, അസ്ത്രങ്ങളേന്തിക്കൊണ്ട്, അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. ഹേ ശ്രീരാമ! ഇരുമ്പുലക്ക കയ്യിൽ ധരിച്ചിരുന്ന വിശ്വരക്ഷകനും പ്രഭുവുമായ ശ്രീഹരി, അപ്രകാരമുള്ള അവനെ കണ്ട്, "ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഈ ദുഷ്ടനെ കൊല്ലുന്നില്ല" എന്നിങ്ങിനെ ബ്രഹ്മാവിന്റെ പ്രീതിക്കായി ആലോചിച്ചുറച്ച്, അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു. നക്തഞ്ചരൻ അപ്പോൾ ആ പുരുഷനെ അവിടെ കാണുകയുണ്ടായില്ല. സന്തോഷത്താൽ അട്ടഹസിച്ചുംകൊണ്ട് ആ വരുണഗൃഹത്തിൽ നിന്നും പുറപ്പെട്ടു. വന്നവഴിക്കുതന്നെ തിരിച്ചുചെല്ലുകയും ചെയ്തു.

ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ ഒന്നാം പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തഷട്ദ്വിതീയഃ സർഗ്ഗഃ (2)

അഥ സഞ്ചിന്ത്യ പൌലസ്ത്യഃ സൂര്യലോകം ജഗാമ ഹ
മേരുശൃംഗേ വരേ രമ്യേ ഉഷിത്വാ തത്ര ശർവ്വരീം 1
പുഷ്പകം തത് സമാരുഹ്യ രവേസ്തേജഃസന്നിഭം
മനോവാതഗതിം ദിവ്യം വിഹാരവിയതി സ്ഥിതം
തത്രാപശ്യദ്രവിം ദേവം സർവ്വതേജോമയം ശുഭം 2
വരകാഞ്ചനകേയൂരരക്താംബരവിഭൂഷിതം 3
കുണ്ഡലാഭ്യാം ശുഭാഭ്യാം തു ഭ്രാജൻമുഖവികാസിതം
കേയൂരനിഷ്കാഭരണം രക്തമാലാവലംബിനം 4
രക്തചന്ദനദിഗ്ധാംഗം സഹസ്രകിരണോജ്ജ്വലം
തമാദിദേവമാദിത്യം വിഭും സപ്താശ്വവാഹനം
അനാദ്യന്തമമധ്യം ച ലോകസാക്ഷിണമീശ്വരം 5
തം ദൃഷ്ട്വാ പ്രവരം ദേവം രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
സ പ്രഹസ്തമുവാചാഥ രവിതേജോബലാവൃതം 6
ഗച്ഛാമാത്യ വദ ഹ്യേനം സന്ദേശാന്മമ ശാസനം
മാർത്താണ്ഡം ഭാസ്കരം ശ്രേഷ്ഠം തതഃ ബ്രൂഹി മാ ചിരം 7
യുദ്ധാർത്ഥീ രാവണഃ പ്രാപ്തോ യുദ്ധം തസ്യ പ്രദീയതാം
നിർജ്ജിതോഽസ്മീതി വാ ബ്രൂഹി പക്ഷമേകതരം കുരു 8

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം 2.

പൌലസ്ത്യനായ രാവണൻ, അന്നേദിവസം രാത്രി മേരുഗിരിശിഖരത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടിയശേഷം, അലോചിച്ച്, സൂര്യന്റെ കുതിരകളൊത്തതും, മനസ്സിനും വായുവിനും തുല്യമായ ഗതിയാണ്ടതും, ദിവ്യവും, വിഹരിപ്പാനുള്ള ആകാശമാർഗ്ഗത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുമായ പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ട്, സൂര്യലോകത്തിൽ ചെന്നു. അവിടെ സർവ്വതേജോമയനായി വിളങ്ങുന്ന ദേവനും മംഗളപ്രദനും ഉത്തമമായ പൊൻതോൾവളകളും ചുവന്നവസ്ത്രവും ധരിച്ചവനും, മനോഹരങ്ങളായ ഇരുകുണ്ഡലങ്ങളാൽ പരിലസിക്കുന്ന ദീപ്തിപൂണ്ട മുഖത്തോടുകൂടിയവനും, കൈവളകളും പതക്കങ്ങളും പൂണ്ടവനും, ചുവന്ന മാലകൾ പൂണ്ടവനും, രക്തചന്ദനം ദേഹത്തിൽ പൂശിയവനും, അനേകം കിരണങ്ങളാൽ ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവനും, ആദിദേവനും, അദിതീദേവിയുടെ പുത്രനും, സർവ്വശക്തനും, ഏഴ് അശ്വങ്ങൾ വാഹനമായുള്ളവനും ആദിമധ്യാന്തരഹിതനും ലോകസാക്ഷിയും സർവ്വേശ്വരനുമായ ആ സൂര്യദേവനെ കണ്ടു. ആ ദേവോത്തമനെ കണ്ട്, രാക്ഷസേശ്വരനായ ആ രാവണൻ, സൂര്യതേജസ്സിന്റെ ഊക്കുകൊണ്ടു വലയുന്നവനായ പ്രഹസ്തനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:—"മന്ത്രിപ്രവര! ചെല്ലുക, പ്രഭാകരനായ ഈ മാർത്താണ്ഡദേവനോടായി എന്റെ ചൊല്പടിക്കുള്ള ആജ്ഞയെ അറിയിക്കുക. 'യുദ്ധോദ്യുക്തനായി രാവണൻ എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹവുമായി യുദ്ധം ചെയ്താലും. അല്ലെന്നാൽ ഞാൻ പരാജിതനായി എന്ന് ഉരചെയ്താലും. രണ്ടിലൊന്ന് ചെയ്താലും."

തസ്യ തദ്വചനാദ്രക്ഷഃ സൂര്യസ്യാന്തികമാഗമത്
പിംഗളം ദണ്ഡിനം ചൈവ സോഽപശ്യദ്ദ്വാരപാലകൌ 9

ആഭ്യാമാഖ്യായ തത് സർവ്വം രാവണസ്യ വിനിശ്ചയം
തൂഷ്ണീമാസ്തേ പ്രഹസ്തഃ സ സൂര്യതേജഃപ്രതാപിതഃ 10

ദണ്ഡീ ഗത്വാ രവേഃ പാർശ്വം പ്രണമ്യാഖ്യാതവാൻ വിഭും 11

ശ്രുത്വാ തു സൂര്യസ്തദ്വൃത്തം ദണ്ഡിനോ രാവണസ്യ ച
ഉവാച വചനം ശ്രീമാൻ ബുദ്ധിപൂർവ്വം ദിവാകരഃ 12

ഗച്ഛ ദണ്ഡിൻ ജയസ്വൈനം നിർജ്ജിതോഽസ്മീതി വാ വദ
കുരു യത്തേ കാംക്ഷിതം തം നാഹം കാലക്ഷിപാം സഖേ 13

സ ഗത്വാ വചനാത്തസ്യ രാക്ഷസായ മഹാത്മനഃ
കഥയാമാസ തത് സർവ്വം സൂര്യോക്തം വചനം യഥാ 14

സ ശ്രുത്വാ വചനം തസ്യ ദണ്ഡിനോ വൈ മഹാത്മനഃ
ഘോഷയിത്വാ ജഗാമാഥ വിജയം രാക്ഷസേശ്വരഃ 15

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ദ്വിതീയഃ സർഗ്ഗഃ.

അവന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം ആ രാക്ഷസൻ സൂര്യഭഗവാന്റെ സന്നിധാനത്തിൽ ചെന്നു. പിംഗളൻ, ദണ്ഡി എന്ന രണ്ടു ദ്വാരപാലകന്മാരെ കണ്ടു. ആ പ്രഹസ്തൻ അവരോടായി ആ രാവണന്റെ നിശ്ചയത്തെക്കുറിച്ച് എല്ലാം അറിയിച്ചു, ആ സൂര്യതേജസ്സിനാൽ തപിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനായി മിണ്ടാതെ നിന്നു. ദണ്ഡി, സൂര്യഭഗവാന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന് കമ്പിട്ട്, സ്വാമിയോടായി ഉണർത്തിച്ചു. ശ്രീമാനും ദിവാകരനുമായ സൂര്യഭഗവാൻ ദണ്ഡി ഉണർത്തിച്ചതായ രാവണന്റെ ആ വൃത്താന്തത്തെ കേട്ട്, ഉടനെ ബുദ്ധിപൂർവ്വകമായി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞയച്ചു. "അല്ലേ ദണ്ഡി! ചെല്ലുക ഒന്നുകിൽ ഇവനെ വെല്ലുക. അല്ലെന്നാൽ തോറ്റു എന്ന് ഉരചെയ്യുക, നിന്റെ ഇഷ്ടം പോലെ ചെയ്തുകൊൾക. എനിക്ക് വെറുതെ കാലംകഴിപ്പാൻ കഴികയില്ല." ആ ദണ്ഡി സൂര്യഭഗവാന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം ചെന്ന് എല്ലാറിനേയും ആ മഹാബലവാനായ രാക്ഷസനോടായറിയിച്ചു. ആ രാവണൻ, ദണ്ഡിവക്കൽനിന്ന് ആ മഹാത്മാവിന്റെ വചനത്തെ കേട്ട്, തന്റെ വിജയത്തെപ്പറ്റി ഘോഷിച്ചുകൊണ്ട്, അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ടുചെന്നു.

ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ രണ്ടാം പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തഷഷ്ഠതൃതീയഃ സർഗ്ഗഃ (3).

അഥ സഞ്ചിന്ത്യ പൌലസ്ത്യഃ സോമലോകേ ജഗാമ ഹ
മേരുശൃംഗേ വരേ രമ്യേ രജനിമുഷ്യ വീര്യവാൻ 1
തദാ കശ്ചിദഥാരൂഢോ ദിവ്യസ്രഗനുലേപനഃ
അപ്സരോഗണമുഖ്യേന സേവ്യമാനസ്തു ഗച്ഛതി 2
രതിശ്രാന്തോऽപ്സരോഽംശേ ചുംബിതഃ സൻ വിബുദ്ധ്യതേ
രാവണസ്തമഥ തം ദൃഷ്ട്വാ കൌതുകസമന്വിതഃ 3
അഥാപശ്യദൃഷിം തത്ര പർവ്വതം മുനിസത്തമം
മഹർഷിം മഹാത്മാനം ദൃഷ്ട്വാ ചേദമുവാച ഹ 4
സ്വാഗതം തവ ദേവർഷേ ദിഷ്ട്യാ ചൈവാഗതോ ഹ്യസി
കോऽയം സ്യന്ദനമാരൂഢോ ഹ്യപ്സരോഗണസേവിതഃ
നിർല്ലജ്ജ ഇവ സംയാതി യേസ്ഥാനം ന വിന്ദതി 5
രാവണേനൈവമുക്തസ്തു പർവ്വതോ വാക്യമബ്രവീത്
ശൃണു വത്സ യഥാതത്ത്വം വക്ഷ്യേ തവ മഹാമതേ 6
ഏതേന നിർജ്ജിതാ ലോകാ ബ്രഹ്മാ ചൈവാഭിതോഷിതഃ 7
ഏഷ ഗച്ഛതി മോക്ഷായ സുസുഖം സ്ഥാനമുത്തമം
തപസാ നിർജ്ജിതാ ലോകാ വിക്രമേണ യഥാ തഥാ 8
പ്രയാതി പുണ്യവാൻ വത്സ സോമം പീത്വാ ന സംശയഃ
തഥാ ച രാക്ഷസശാർദ്ദൂല ശൂരഃ സത്യവ്രതസ്തഥാ 9
നേഷ്ടശേഷു ച ക്രുദ്ധ്യന്തി ബലിനോ ബ്രഹ്മചാരിഷു 10

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം 3.

പിന്നെ പുലസ്ത്യസുതനായ രാവണൻ ഉത്തമവും മനോഹരവുമായ മേരുശൃംഗത്തിൽ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടിയശേഷം, ആലോചിച്ച്, ചന്ദ്രലോകത്തിലേക്കായി ചെന്നു. ആ സമയം ഒരുവൻ രഥാരൂഢനായി ദിവ്യമാലകളും കുറിക്കൂട്ടുകളും അണിഞ്ഞവനായി, പ്രധാന അപ്സരസ്ത്രീഗണങ്ങളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ടവനായി പോകയായിരുന്നു. അവൻ രതിയാൽ തളർന്ന് അപ്സരസ്ത്രീയുടെ അംഗങ്ങളിൽ ശയിക്കുന്നവനായി ചുംബിക്കപ്പെട്ടവനായി ഉണരുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ രാവണൻ അവനെ കണ്ട് കൌതുകത്തോടുകൂടിയവനായി ചോദിച്ചു. മഹർഷിയും. ആ സമയം അവിടെ ഋഷിവര്യനായ പർവ്വതമുനിയെ സന്ദർശിച്ചു ആ മഹാത്മാവിനെ കണ്ട് ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു:—"തേരിൽ കയറിക്കൊണ്ട് അപ്സരസ്ത്രീഗണങ്ങളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ടവനായി ലജ്ജയറവനെന്നപോലെ പോകുന്ന ഇവനാരാണ്? വല്ലവരിൽനിന്നും അപമാനമേറിടും എന്നതിനേയും അറിയുന്നില്ല." രാവണനാൽ ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ട പർവ്വതമുനി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:—"മഹാബുദ്ധിശാലിയായ വത്സ! വാസ്തവം ഞാനോട് പറയാം, കേട്ടുകൊൾക. ഇവനാൽ ലോകങ്ങളും ജയിക്കപ്പെട്ടു, ബ്രഹ്മദേവനും പ്രസാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ഇവൻ മുക്തിക്കായി അത്യാനന്ദപ്രദമായ ഉത്തമസ്ഥാനത്തിലേക്കായി ചെല്ലുകയാണ്. ഞാനാൽ വിക്രമത്താൽ എന്നപോലെതന്നെ, തപസ്സുകൊണ്ടു ലോകങ്ങളും ജയിക്കപ്പെട്ടു. വത്സ! സോമപാനം ചെയ്തശേഷം ഈ പുണ്യശാലിയായവൻ പോകയാണ് തീർച്ചതന്നെ. രാക്ഷസോത്തമ! ഞാനാകട്ടെ ശൂരനും സത്യനിഷ്ഠനുമാണല്ലോ. ബലവാന്മാർ ഇപ്രകാരമുള്ള ബ്രഹ്മനിഷ്ഠന്മാരിൽ ക്രോധം കയ്യൊള്ളുമാറില്ല."

അഥാപശ്യദ്രഥവരം മഹാകായം മഹൌജസം
ജാജ്വല്യമാനം വപുഷാ ഗീതവാദിത്രസങ്കുലം 11

കൈലാസ ഗച്ഛതി ദേവർഷേ ശോഭമാനോ മഹാദ്യുതിഃ
കിന്നരൈശ്ച പ്രഗായദ്ഭിർനൃത്യദ്ഭിശ്ച മനോഹരം. 12

ശ്രുത്വാ ചൈനമുവാചാഥ പർവ്വതോ മുനിസത്തമഃ
ഏഷ ശൂരോ രണേ യോദ്ധാ സംഗ്രാമേഷ്വനിവർത്തകഃ
യുദ്ധ്യമാനസ്യതൈവൈഷ പ്രഹാരൈർജ്ജർജ്ജരീകൃതഃ 13

കൃതീ ശൂരോ രണേ ജേതാ സ്വാമ്യർത്ഥേ ത്യക്തജീവിതഃ
സംഗ്രാമേ നിഹതോ വീരാൻ ഹത്വാ ച സബലാൻ ബഹൂൻ 14

ഇന്ദ്രസ്യാതിഥിരേവൈഷ മഹ്യഥവാ യത്ര ചേച്ഛതി
നൃത്തഗീതവിലാസൈസ്തു സേവ്യതേ നരസത്തമഃ 15
പപ്രച്ഛ രാവണോ ഭൂയഃ കോഽയം യാത്യർക്കസന്നിഭഃ 16

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ പർവ്വതോ വാക്യമബ്രവീത്
യ ഏഷ ദൃശ്യതേ രാജൻ വിമാനേ സർവ്വകാഞ്ചനേ
അപ്സരോഗണസംയുക്തേ പൂർണ്ണേന്ദുസദൃശാനനഃ 17

സുവർണ്ണോ മഹാരാജ വിചിത്രാഭരണാംബരഃ
ഏഷ ഗച്ഛതി ശീഘ്രേണ യാനേന സുമഹാദ്യുതിഃ 18

അപ്പോൾ, പെരുത്തതും കാന്തിചിന്നുന്നതും കാന്തിയാൽ ഉജ്വലിക്കുന്നതും ഗീതവാദ്യങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ ഒരു ഉത്തമരഥത്തെ കണ്ടു. "ഹേ ദേവർഷേ! മനോഹരമാം വണ്ണം പാടുന്നവരും ആടുന്നവരുമായ കിന്നരന്മാരോടൊന്നിച്ച്, പരിലസിക്കുന്ന മഹാകാന്തിമാനായ ഇവൻ എങ്ങോട്ടാണ് പോകുന്നത്?" പർവ്വതമഹർഷി കേട്ട്, ഇവനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:- "ഇവൻ പോരിൽ ശൂരനായ യോദ്ധാവും യുദ്ധങ്ങളിൽ പിൻമാറാത്തവനുമാകുന്നു. ഇവൻ ഇപ്രകാരം പോരാടുമ്പോൾ പ്രഹാരങ്ങളേറ്റ് ഞെരിഞ്ഞുപോയി. പുണ്യശാലിയും ശൂരനും സമരവിജയിയും ആയ ഇവൻ തന്റെ സ്വാമിക്കുവേണ്ടി ജീവനെ ത്യജിച്ചവനാണ്. സൈന്യങ്ങളോടുകൂടിയ അനേകം വീരന്മാരെ പോരിൽ നിഹനിച്ച്, താനും ഹനിക്കപ്പെട്ടവനായി, ഇതാ ഇന്ദ്രനു അതിഥിയായിരിക്കുന്നു. അഥവാ തനിക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള ദിക്കിലേക്ക് പോകയാണ്. ഈ നരോത്തമൻ നൃത്തം ഗീതം മുതലായ ലീലകൾകൊണ്ട് സേവിക്കപ്പെടുന്നു." രാവണൻ വീണ്ടും ചോദിച്ചു:— "ആദിത്യസദൃശനായി ചെല്ലുന്ന ഇവൻ ആരാണ്?" രാവണന്റെ വാക്കുകേട്ട് പർവ്വതമഹർഷി മറുപടിയരുളി:—"മഹാരാജാവേ! സ്വർണ്ണമയവും അപ്സരസ്സംഘങ്ങളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ടതുമായ വിമാനത്തിൽ, മുഴുമതിനേർവദനനും, വിശേഷപ്പെട്ട ആഭരണങ്ങളും വസ്ത്രങ്ങളും ധരിച്ചവനും ആയ ഇദ്ദേഹം സ്വർണ്ണദാനം ചെയ്തവനാണ്. അതികാന്തിമാനായ ഇദ്ദേഹം വിമാനത്തിൽ ശീഘ്രഗതിയായി ചെല്ലുന്നു."

പർവ്വതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത്
യ ഏതേ യാന്തി രാജാനോ ബ്രൂഹി തന്മുഷിസത്തമ 19
കോ ഽത്ര മേ യാചതോ ദദ്യാദ്ബ്രൂഹി തത്ത്വം മഹാദ്യുതിഃ
ക്ഷിപ്രമാഖ്യാഹി ധർമ്മജ്ഞ പിതാ മേ ത്വം ഹി പർവ്വത 20
ഏവമുക്തഃ പ്രത്യുവാച രാവണം പർവ്വതസ്തദാ
സപ്തദ്വീപാധിനോ മഹാരാജ നൈതേ യുദ്ധാർത്ഥിനോ നൃപാഃ 21
വക്ഷ്യാമി ച മഹാരാജ വിചിത്രാഭരണാംബരാഃ
യസ്യ രാജ്ഞോ മഹാതേജാഃ സപ്തദ്വീപേശ്വരോ മഹാൻ
മാന്ധാതേത്യഭിവിഖ്യാതഃ സ തേ യുദ്ധം പ്രദാസ്യതി 22
പർവ്വതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത്
കുത്രാസൌ വർത്തതേ രാജാ തം മമാചക്ഷ്വ തത്ത്വതഃ 23
അഹം യാസ്യാമി തത്രാദ്യ യത്രാസൌ നരപുംഗവ
രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ മുനിർവചനമബ്രവീത് 24
യുവനാശ്വസുതോ ഹ്യേഷ മാന്ധാതാ രാജസത്തമഃ
സപ്ത ദ്വീപാൻ സമുദ്രാന്താൻ ജിത്വാ ഽദ്യ സപ്തമേഷ്യതി 25
അഥാപശ്യന്മഹാബാഹുർവിരിഞ്ചിവരദർപ്പിതഃ 26
അയോധ്യാധിപതിം വീരം മാന്ധാതാരം നൃപോത്തമം
സപ്തദ്വീപാധിപം യാന്തം സ്യന്ദനേന വിരാജിതം 27
കാഞ്ചനേന വിചിത്രേണ മഹാഹാരേണ ഭാസ്വതാ
ജാജ്വല്യമാനം രൂപേണ ദിവ്യസ്രഗനുലേപനം 28

പർവ്വതമുനിയുടെ വാക്കുകേട്ട് രാവണൻ ചോദിച്ചു:—"ഇതാ പോകുന്ന രാജാക്കന്മാരാരെല്ലാമാണെന്ന് എന്നോടരചെയ്താലും. ആവശ്യപ്പെടുന്നതായാൽ എനിക്ക് യുദ്ധസൽക്കാരം നൽകുന്നത് ഇതിൽ ഏതൊരു വീര്യശാലിയാണ്? ഹേ പർവ്വതമഹർഷേ! ധർമ്മജ്ഞ! ഉടനെ ഉരചെയ്താലും. അങ്ങ് എനിക്ക് പിതൃതുല്യനാണ്." ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ പർവ്വതമഹർഷി രാവണനോടായി മറുപടിയുരച്ചു:— "മഹാരാജാവേ! ഇക്കണ്ടവരെല്ലാം (ഓരോ സുകൃതം ചെയ്ത്) സപ്തദ്വീപത്തെ ഇച്ഛിച്ചുവരാണ്, യുദ്ധോദ്യുക്തരായ നൃപന്മാരല്ല. മഹാരാജാവേ! ഞാൻ പറയാം; യാതൊരുവൻ വോന്ന് യുദ്ധത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുമോ, അപ്രകാരമുള്ളവൻ വിചിത്രങ്ങളായ അണികളും വസ്ത്രങ്ങളും ധരിച്ചവനും മഹാതേജസ്വിയും സപ്തദ്വീപാധിപതിയും അതികീർത്തിമാനുമായ മാന്ധാതാവെന്ന മഹാനാകുന്നു." പർവ്വതമുനിയുടെ വാക്കുകേട്ട് രാവണൻ ചോദിച്ചു:— "ഈ രാജാവ് എവിടെയാണ് വർത്തിക്കുന്നത്? അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് എന്നോട് ഉള്ളപോലെ ഉരചെയ്താലും." രാവണന്റെ വാക്കുകേട്ട് മഹർഷി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:— "യുവനാശ്വ മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനായ ഈ മാന്ധാതാവെന്ന ചക്രവർത്തി സമുദ്രങ്ങളാൽ ചുഴപ്പെട്ട സപ്തദ്വീപുകളെയും ജയിച്ച് ഇതാ സപ്തദ്വീപത്തിലേക്ക് ഗമിക്കയാണ്." ആ സമയം ബ്രഹ്മദേവന്റെ വരപ്രസാദത്താൽ ഗർവ്വം കൊണ്ട മഹാബാഹുവായ രാവണൻ അയോധ്യാധിപതിയും വീരനും സപ്തദ്വീപാധിപനും, തേരിൽ ഗമിക്കുന്നവനായി വിരാജിക്കുന്നവനും വിശേഷപ്പെട്ടതും തിളങ്ങുന്നതുമായ സ്വർണ്ണമയമായ ഉത്തമഹാരത്താൽ അഴകാർന്ന് ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവനും ദിവ്യമാലകളും കുറിക്കൂട്ടുകളും ചാർത്തിയവനുമായ മാന്ധാതൃ ചക്രവർത്തിയെ കണ്ടു.

തമുവാച ദശഗ്രീവോ യുദ്ധം മേ ദീയതാമിതി
ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവം പ്രഹസ്യേദമുവാച ഹ
യദി തേ ജീവിതം നേഷ്ടം തതോ യുദ്ധ്യസ്വ മാമിതി 29
മാന്ധാതൃവചനം ശ്രുത്വാ രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് 30
വരുണസ്യ കുബേരസ്യ യമസ്യാപി ന വിവ്യഥേ
കിമദ്യ മാനുഷാത് തപത്തോ രാവണോ ഭയമാവിശേത് 31
ഏവമുക്ത്വാ ദശഗ്രീവഃ ക്രോധാത്തം പ്രദഹന്നിവ
ആജ്ഞാപയാമാസ തദാ രാക്ഷസാൻ യുദ്ധദുർമ്മദാൻ 32
അഥ ക്രുദ്ധാസ്ത സചിവാ രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ
വവൃഷുഃ ശരവർഷാണി ശൂരാ യുദ്ധവിശാരദാഃ 33
അഥ രാജ്ഞാ ബലവതാ കങ്കപത്രൈരജിഹ്മഗൈഃ
ഇഷുഭിസ്താഡിതാഃ സർവ്വേ പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ
മഹോദരവിരൂപാക്ഷമാരീചാകമ്പനാദയഃ 34
അഥ പ്രഹസ്തോ യൂപതിം ശരവർഷൈരവാകിരത് 35
അപ്രാപ്യാനേവ താൻ സർവ്വാൻ പ്രചിച്ഛേദ യൂപോത്തമഃ
ഭുശുണ്ഡീഭിശ്ച ഭല്ലൈശ്ച ഭിണ്ഡിപാലൈശ്ച തോമരൈഃ 36
നരരാജേന മഹ്യന്തേ ശലഭാ ഇവ തേ ഽഗ്നിനാ 37
പുനർയൂപവരഃ ക്രുദ്ധഃ പഞ്ചഭിഃ പ്രഭിഭേദ തം
തോമരൈഃ സ മഹാഘോരൈഃ പുരാ ക്രൌഞ്ചമിവാഗ്നിജഃ 38
തതോ മുഹുർഭ്രാമയിത്വാ മുദ്ഗരം വജ്രസന്നിഭം
മുമോച സോ ഽതിവേഗേന രാക്ഷസസ്യ രഥം പ്രതി 39

ദശകണ്ഠൻ അട്ടഹാസത്തോടായി 'ഞാനുമായി പൊരുതിയാലും," എന്നരചെയ്തു. ഇപ്രകാരം പറയപ്പെട്ട അട്ടഹാസം ചിരിച്ചുംകൊണ്ട് ദശഗ്രീവനോടായി മറുപടിയുരച്ചു "നിനക്ക് ജീവനിൽ കൊതിയില്ലാത്തപക്ഷം എന്നോടുകൂടി പൊരുതിക്കൊൾക." മാന്ധാതാവിന്റെ വാക്കുകേട്ട് രാവണൻ ഉരചെയ്തു:— "വരുണങ്കൽനിന്നും യമങ്കൽനിന്നും കുബേരങ്കൽനിന്നും രാവണൻ പേടിക്കയുണ്ടായില്ല. എടാ! പിന്നെ ഒരു വെറും മാനുഷനായ നിങ്കൽനിന്നാണോ ഭയപ്പെടുക?" ഇപ്രകാരം കോപത്താൽ ചൂട്ടെരിക്കുമാറ് അട്ടഹാസത്തോടായി ഉരചെയ്തു, ആ സമയം യുദ്ധമദംകൊണ്ടവരായ രാക്ഷസരെ കല്പിച്ചയച്ചു. അപ്പോൾ ക്രുദ്ധിച്ചവരും ശൂരന്മാരും യുദ്ധകുശലന്മാരുമായ ആ ദുഷ്ടനായ രാവണന്റെ സചിവന്മാർ, ശരമാരികൾ തൂകി. ആ സമയം, പ്രഹസ്തൻ ശുകൻ സാരണൻ മഹോദരൻ വിരൂപാക്ഷൻ മാരീചൻ അകമ്പനൻ മുതലായ എല്ലാവരും, ബലവാനായ ആ മഹാരാജാവിനാൽ, കഴുകിൻതൂവലുകൾ കെട്ടിയവയും നേർക്കു പായുന്നവയുമായ ബാണങ്ങൾകൊണ്ട് താഡിക്കപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ, പ്രഹസ്തൻ രാജാവിനെ ശരനിരകളാൽ തൂകി. ഭുശുണ്ഡികൾകൊണ്ടും, ഭല്ലങ്ങൾകൊണ്ടും, കവണകൾകൊണ്ടും, ഏർകുന്തങ്ങൾ കൊണ്ടും ആ യൂപവരൻ, അവയെയെല്ലാം അടുത്തെത്തുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ഖണ്ഡിച്ചുകളഞ്ഞു. അവർ, തീയ്യിൽ ഈയ്യാംപാറ്റകളെന്നപോലെ, ആ പുരുഷോത്തമനാൽ ചുട്ടെരിക്കപ്പെടുകയായി. പിന്നെ യൂപവരൻ ചൊടിച്ചു, അഞ്ചു് അഗ്രഗണ്യരായ തോമരങ്ങൾകൊണ്ട്, പണ്ട് അഗ്നി ക്രൌഞ്ചപർവ്വതത്തെയെന്നപോലെ, അവനെ തുളച്ചു. അതിൽ പിന്നെ വജ്രായുധമൊത്ത ഒരു മുദ്ഗരത്തെടുത്തു ചുഴറ്റി, അതിവേഗത്തിൽ രാക്ഷസന്റെ രഥത്തിനു നേരെ എറിഞ്ഞു.

സ പപാത മഹാവേഗോ മുദ്ഗരോ വജ്രസന്നിഭഃ
ഘൂർണ്ണിതോ രാവണസ്യോർ പതിതഃ ശക്രകേതുവത് 40

തദാ സ നൃപതിഃ പ്രീതോ ഹൃഷ്ടോത്ഫുല്ലതബലോ ബലീ
സകലോന്മുകരൈഃ സ്പൃഷ്ടം യഥാംഽബു ലവണാംഭസഃ 41

തതോ രക്ഷോബലം സർവ്വം മഹാത്തമചേതനം
പരിവായ്യാഥ തം തസ്ഥൌ രാക്ഷസേന്ദ്രം സമന്തതഃ 42

തതശ്ചിരാത് സമാശ്വസ്തോ രാവണോ ലോകരാവണഃ
മാന്ധാതുഃ പീഡയാമാസ ദേഹം ലങ്കേശ്വരോ ഭൃശം
രഥം ചാശ്വയുജം ക്ഷിപ്രം ഖണ്ഡയിത്വാ ച മഹാബലഃ 43

വിരഥഃ സ രഥം പ്രാപ്യ ശക്തിം ഘണ്ടാട്ടഹാസിനീം
മാന്ധാതാ വിപ്രചിക്ഷേപ താം ബലാദ്രാവണം പ്രതി 44

മരീചിമിവ ചാക്സ്യ ചിത്രഭാനോഃ ശിഖാമിവ
ദീപ്യന്തീം രുചിരാഭാസം മാന്ധാതുകരനിസ്സൃതാം 45

താമാപതന്തീം ശൂലേന പൌലസ്ത്യോ രജനീചരഃ
ദദാഹ ശക്തിം ലങ്കേശഃ പതംഗമിവ പാവകഃ 46

യമദണ്ഡം തു നാരാചം നികൃഷ്യാഥ ദശാനനഃ
പാതയാമാസ വേഗേന സ തേനാഭിഹതോ ഭൃശം 47

മൂർച്ഛിതം നൃപതിം ദൃഷ്ട്വാ പ്രഹൃഷ്ടാസ്തേ നിശാചരാഃ
ചുക്രുശുഃ സിംഹനാദാംശ്ച ക്ഷേപളന്തശ്ച നിശാചരാഃ 48

വജ്രസദൃശമായ ആ മുദ്ഗരത്തടി, വല്ലാത്ത ശക്തിയോടുകൂടി വന്നു വീണു. അതിനാൽ രാവണൻ ഇന്ദ്രധ്വജമെന്നപോലെ ചുറ്റി നിപതിച്ചു. അപ്പോൾ ആ നൃപൻ, പൂർണ്ണചന്ദ്രന്റെ രശ്മികളേറ്റ് ലവണസമുദ്രത്തിലുള്ള ജലം എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം പ്രീതിപൂണ്ടവനായി, സന്തോഷത്താൽ ബലം വർദ്ധിച്ചവനായി വിളങ്ങി. ആ സമയം രാക്ഷസസൈന്യം മുഴുവനും, തീരെ പ്രജ്ഞയറ്റു കിടന്നിരുന്ന ആ വമ്പിച്ച രാക്ഷസനെ വളഞ്ഞുംകൊണ്ടുനിന്നു. അതിൽപിന്നെ, ഏറെ നേരം ചെന്ന് ക്ഷീണം തെളിഞ്ഞവനായ ലോകദ്രോഹിയും ലങ്കേശ്വരനുമായ രാവണൻ, മാന്ധാതാവിന്റെ ദേഹത്തെ പീഡിപ്പിച്ചു. മഹാശക്തിമാനായ അവൻ കുതിരകളെ കെട്ടിയ രഥത്തെ നൊടിയിടകൊണ്ട് തകർക്കയും ചെയ്തു. രഥം തകർന്നുപോയവനായ ആ മാന്ധാതാവ്, അതിലുള്ള വേലിനെ കയ്യൊണ്ട് അതിൽ കെട്ടിയ മണികളും മുഴങ്ങുമാറ്, രാവണനു നേർക്ക് പ്രയോഗിച്ചു. ആദിത്യന്റെ രശ്മിപോലെയും അഗ്നിജ്വാലപോലെയും ആളി ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതും മാന്ധാതാവിന്റെ കയ്യാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതും നേർക്കുവരുന്നതുമായ ആ വേലിനെ, രാക്ഷസനായ ലങ്കാധിപൻ, പാറ്റയെ അഗ്നിയെന്നപോലെ ചുട്ടെരിച്ചു. യമദണ്ഡമായ നാരാചബാണത്തെ ആഞ്ഞുവലിച്ച്, രാവണൻ ഉടനടി എയ്തു. ആ രാജാവ് അതിനാൽ ഏറ്റവും താഡിക്കപ്പെട്ട് അവശനായ്തീർന്നു. മൂർച്ഛിച്ചുപോയ അരചനെ കണ്ട്, ആ രാക്ഷസർ സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായ്ത്തീർന്നു, സിംഹനാദങ്ങളും മുഴക്കി, ആർപ്പുവിളിയും കൂട്ടി.

ലബ്ധസംജ്ഞാ മുഹൂർത്തേന ഹ്യയോദ്ധ്യാധിപതിസ്തദാ 49
തം ദൃഷ്ട്വാ ശത്രുഭിഃ ശത്രും പൂജ്യമാനം മുദാനഘൈഃ
ജാതകോപാ ദുരാധർഷശ്ചന്ദ്രാർക്കസദൃശദ്യുതിഃ
മഹതാ ശരവർഷേണ പീഡയൻ രാക്ഷസം ബലം 50
ചാപസ്യ ച നികൃന്തേന തസ്യ ബാണരവേണ ച
സംചചാല തതഃ സൈന്യമുദ്ധൂത ഇവ സാഗരഃ
തദ്യുദ്ധമഭവദ്ഘോരം നരരാക്ഷസസംകുലം 51
ക്രുധാ55വിഷ്ടൗ മഹാത്മാനൌ നരരാക്ഷസസത്തമൌ
കാർമ്മുകാസിധരൌ വീരൌ ശരാസനഗതൌ തഥാ 52
മാന്ധാതാ രാവണം ചൈവ രാക്ഷസശ്ചൈവ തം നൃപം
ക്രോധേന മഹതാ55വിഷ്ടൗ ശരവർഷം വവർഷതുഃ 53
തൌ പരസ്പരസംക്ഷോഭാത് പ്രഹാരൈർജ്ജർജ്ജരീകൃതൌ 54
രാവണോ രൌദ്രമസ്ത്രം തു പ്രായുങ്ക്ത സ മഹാബലഃ
ആഗ്നേയേന സ മാന്ധാതാ തദസ്ത്രം പ്രത്യവാരയത് 55
ഗാന്ധർവ്വേണ ദശഗ്രീവോ വാരുണേന സ രാജരാട് 56
ഗൃഹീത്വാ സ തു ബ്രഹ്മാസ്ത്രം സർവ്വഭൂതഭയാവഹം
തോലയാമാസ മാന്ധാതാ ദിവ്യം പാശുപതം മഹത് 57
തദസ്ത്രം ഘോരരൂപം തു ത്രൈലോക്യഭയവർദ്ധനം
ദൃഷ്ട്വാ ത്രസ്താനി ഭൂതാനി സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച
വരദാനാത്തു രുദ്രസ്യ തപസാ5ധിഗതം മഹത് 58

തെല്ലുനേരംകൊണ്ട് ബോധംതെളിഞ്ഞ അയോദ്ധ്യാധിപൻ, ആ സമയം അരിശം പൂണ്ടവനായി, എതിരറ്റവനായി, ചന്ദ്രനും സൂര്യനും സദൃശമായ കാന്തിയാർന്നവനായി, അഹൃദ്യമായ ശത്രുക്കളാൽ കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവനായ ആ രാവണനെ കണ്ട് ആ രാക്ഷസസൈന്യത്തെ വമ്പിച്ച ശരമാരിയാൽ പീഡിപ്പിച്ചു. ആ സൈന്യം, ഞാണൊലികൊണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരങ്ങളുടെ ഉരുമ്മൽകൊണ്ടും, കലക്കപ്പെട്ട ആഴിയെന്നപോലെ ആ സമയം ഇളകിപ്പോയി. മനുഷ്യരും രാക്ഷസരും ഇടകലർന്നതായ ആ യുദ്ധം അതിഘോരമായി ഭവിച്ചു. കോപം വർദ്ധിച്ചവരും മഹാധൈര്യശാലികളും വില്ലും വാളും ധരിച്ചവരുമായ ആ നരോത്തമനും രാക്ഷസോത്തമനുമായ രണ്ടു വീരന്മാരും വില്ലും ഊന്നിക്കൊണ്ട് നില്പായി. മാന്ധാതാവ് രാവണനേയും, രാക്ഷസൻ ആ നൃപനേയും, ഇരുവരും ഏറ്റം ക്രുദ്ധിച്ചവരായി, ശരമാരികൊണ്ടു പൊഴിച്ചു. അന്യോന്യം അരിശമുൾക്കൊണ്ടവരായ അവർ ഇരുവരും പ്രഹാരങ്ങൾകൊണ്ട് തകർന്നുപോയി. മഹാബലവാനായ രാവണൻ ആ സമയം രൌദ്രാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചു; ആ മാന്ധാതാവ് ആ അസ്ത്രത്തെ ആഗ്നേയാസ്ത്രത്താൽ തടുത്തു; ഗാന്ധർവ്വാസ്ത്രത്താൽ ദശഗ്രീവനും വാരുണാസ്ത്രത്താൽ ആ നൃപോത്തമനും (പൊരുതി.) ആ രാവണൻ സർവ്വപ്രാണികൾക്കും ഭയമുളവാക്കുന്നതായ ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചു. മാന്ധാതാവ് ദിവ്യവും അത്യുത്കൃഷ്ടവുമായ പാശുപതാസ്ത്രത്തെയും പ്രയോഗിച്ചു. തപസ്സുകൊണ്ട് രുദ്രഭഗവാന്റെ വരപ്രസാദത്താൽ ലഭിക്കപ്പെട്ടതും മഹത്തായതും ഉഗ്രവടിവാർന്നതും ത്രൈലോക്യത്തിനും ഭീതിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതുമായ ആ അസ്ത്രത്തെ കണ്ട് ചരാചരങ്ങളായ സർവ്വവസ്തുക്കളും നടുങ്ങിപ്പോയി.

തതഃ പ്രകമ്പിതം സർവ്വം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം
ദേവാഃ പ്രകമ്പിതാഃ സർവ്വേ ലയം നാഗാശ്ച മേനിരേ 59
അഥ തൌ മുനിശാർദ്ദൂലൌ ധ്യാനയോഗാദപാശ്രിതാം
പുലസ്ത്യോ ഗാലവശ്ചൈവ വാരയാമാസതുർഭൃശം
ഉപലബ്ധ്യൈശ്ച വിവിധൈർവ്വാക്യൈ രാക്ഷസസത്തമം 60
തൌ തു കൃതപ്രാ പരാം പ്രീതിം നരരാക്ഷസയോസ്തദാ
സംപ്രസ്ഥിതൌ തു തൌ ഹൃഷ്ടൌ യഥാ യേനൈവ ചാഗതൌ 61

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ തൃതീയഃ സർഗ്ഗഃ.

പ്രക്ഷിപ്തഃ ചതുർത്ഥഃ സർഗ്ഗഃ (4)

ഗതാഭ്യാമഥ വിപ്രാഭ്യാം രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ദശയോജനസാഹസ്രം പ്രഥമം സമരുത്പഥം 1
അത്യക്രാമന്മഹാതേജാഃ പുഷ്പകേണ മഹാബലഃ
യത്ര തിഷ്ഠന്തി സന്ന്യസ്താ ഹംസാഃ സർവ്വഗുണാന്വിതാഃ 2
അത ഊർദ്ധ്വം ദ്വിതീയം തു ഗത്വാ ചൈഷ മരുത്പഥം
ദശയോജനസാഹസ്രം തദ്ധി വൈ പരിഗണ്യതേ 3
തത്ര മേഘാഃ സ്ഥിതാഃ സർവ്വേ ത്രിവിധാ നിത്യസംശ്രിതാഃ
ആഗ്നേയാഃ പക്ഷജാ ബ്രാഹ്മാസ്ത്രിവിധാ ഇതി സംസ്ഥിതാഃ 4

അതിനാൽ ചരാചരങ്ങളടക്കം ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും കലുങ്ങി. ദേവകളും എല്ലാം വിറച്ചു; നാഗങ്ങൾ പ്രളയമടുത്തുപോയെന്നോർത്തു. ആ സമയം, പുലസ്ത്യൻ ഗാലവൻ എന്ന രണ്ടു മഹർഷിശ്രേഷ്ഠന്മാരും സമാധികയ്യാണ്ട് വാസ്തവസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കി. യുപതിയേയും രാക്ഷസേശ്വരനേയും യുക്തങ്ങളായ പല വാക്യങ്ങൾ കൊണ്ട് വിലക്കി. അവരിരുവരും, അതിൽപിന്നെ ആ യുപതിക്കും രാക്ഷസന്നും പരമപ്രീതി വിളയിച്ച്, സന്തുഷ്ടചിത്തരായി പുറപ്പെട്ടവന്ന വഴിയെ തിരിച്ചു.

ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ മൂന്നാം പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 4.

ആ രണ്ട് അന്തണന്മാരും പോയശേഷം, രാക്ഷസേശ്വരനും ശക്തിമാനും മഹാതേജസ്വിയുമായ രാവണൻ, സർവ്വഗുണസമ്പന്നന്മാരായ സന്ന്യാസികളായ ഹംസർ വാഴുന്ന പതിനായിരം യോജനയുള്ള ആകാശമാർഗ്ഗത്തെ, പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ട് കടന്നു. അതിനും മേല്പോട്ടുള്ള രണ്ടാമത്തെ വായുപഥത്തെയും കടന്നു. ആയതും പതിനായിരം യോജനയെന്നുതന്നെ കണക്കാക്കപ്പെട്ടതാണു. അവിടെ എന്നും നിറഞ്ഞുള്ള ത്രിവിധങ്ങളായ മേഘങ്ങൾ വർത്തിക്കുന്നു. ആഗ്നേയങ്ങൾ, പക്ഷജങ്ങൾ, ബ്രാഹ്മങ്ങൾ എന്നിങ്ങിനെ മൂന്നു വകയായി നില്ക്കുന്നവയാകുന്നു.

അഥ ഗത്വാ തൃതീയം തു വായോഃ പന്ഥാനമുത്തമം
നിത്യം യത്ര സ്ഥിതാഃ സിദ്ധാശ്ചാരണാശ്ച മനസ്വിനഃ
ദശൈവ തു സഹസ്രാണി യോജനാനാം തഥൈവ ച 5
ചതുർത്ഥം വായുമാർഗ്ഗം തു ഗതവാൻ രാവണസ്തദാ
വസന്തി യത്ര നിത്യം വൈ ഭൂതാശ്ച സവിനായകാഃ 6
അഥ ഗത്വാ തു വൈ ശീഘ്രം പഞ്ചമം വായുഗോചരം
ദശൈവ തു സഹസ്രാണി യോജനാനാം തഥൈവ ച 7
ഗംഗാ യത്ര സരിച്ഛ്രേഷ്ഠാ നാഗാശ്ച കുമുദാദയഃ 8
കുഞ്ജരാ യത്ര തിഷ്ഠന്തി യേ ച മുഞ്ചന്തി ശീകരാൻ
ഗംഗാതോയേഷു തിഷ്ഠന്തഃ പുണ്യം കുർവന്തി സർവശഃ 9
തതഃ കരികരാദ് ഭ്രഷ്ടം വായുനാ ലോളിതം ഭൃശം
ജലം കുഞ്ജേഷു പതിതം ഹിമം ഭവതി രാഘവ 10
തതോ ജഗാമ ഷഷ്ഠം സ വായുമാർഗ്ഗം മഹാദ്യുതേ
യോജനാനാം സഹസ്രാണി തഥൈവ തു സ രാക്ഷസഃ
യത്രാസ്തേ ഗരുഡോ നിത്യം ജ്ഞാതിബാന്ധവസത്കൃതഃ 11
തഥൈവ തു സഹസ്രാണി യോജനാനാം തഥോപരി
സപ്തമം വായുമാർഗ്ഗം തു യത്ര വൈ ഋഷയഃ സ്ഥിതാഃ 12
അത ഊർദ്ധ്വം സ ഗത്വാഽഥ സഹസ്രാണി ദശൈവ തു
അഷ്ടമം വായുമാർഗ്ഗം തു യത്ര ഗംഗാ പ്രതിഷ്ഠിതാ 13
ആകാശഗംഗാ വിഖ്യാതാ ഹ്യാദിത്യപഥമാസ്ഥിതാ
വായുനാ ധാര്യമാണാ സാ മഹാവേഗാ മഹാസ്വനാ 14

അതിൽപിന്നെ, അപ്രകാരംതന്നെ പതിനായിരം യോജനകളുള്ളതും പുണ്യശാലികളായ സിദ്ധന്മാരും ചാരണന്മാരും വസിക്കുന്നതുമായ മൂന്നാമത്തേതായ വായുമാർഗ്ഗത്തെയും കടന്നുചെന്ന്, വിനായകരെന്ന വിഘ്നനിവാരണ ദേവതകളോടുകൂടിയുള്ള ഭൂതങ്ങൾ വസിക്കുന്നതായ നാലാമത്തേതായ വായുമാർഗ്ഗത്തെയും രാവണൻ കടന്നു. പിന്നെ, അപ്രകാരംതന്നെ പതിനായിരം യോജനകളുള്ളതും നദികളിൽവെച്ച് ഉത്തമമായ ഗംഗയും കുമുദൻ മുതലായ ഗജങ്ങളും ഉള്ളതും ആയ വായു സഞ്ചരിക്കുന്ന അഞ്ചാമത്തേതിനേയും കടന്നു. അവിടെ നില്ക്കുന്ന ആനകൾ ജലബിന്ദുക്കളെ (തുമ്പിക്കൈകൾ കൊണ്ട്) തുകിപ്പറപ്പിക്കുന്നു; ഗംഗാപ്രവാഹങ്ങളിൽ നില്ക്കുന്ന ആയവ എങ്ങും പാവനമാക്കുന്നു. ശ്രീരാമ! അവിടെ ആനകളുടെ തുമ്പിക്കൈകളിൽനിന്നു പുറത്തുവരുന്നതും കാറ്റിൽ പാറുന്നതുമായ ആ വെള്ളം, വള്ളിക്കുടിലുകളിൽ പതിച്ച് ഉടനെ മഞ്ഞായിതീരുന്നു. തേജസ്സാന്നല്ലോ വേ! അതിൽപിന്നെ, ആ രാക്ഷസൻ, അപ്രകാരംതന്നെ പതിനായിരം യോജനകളുള്ളതും, ജ്ഞാതികളാലും ബന്ധുക്കളാലും കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായി ഗരുഡൻ എന്നും വസിക്കുന്നതുമായ ആറാമത്തെ മാർഗ്ഗത്തെയും കടന്നു. അതിനു പതിനായിരം യോജന മുകളിലായി, ഋഷികൾ വർത്തിക്കുന്നതായ ഏഴാമത്തെ വായുമാർഗ്ഗമാകുന്നു. അതിനും മുകളിലായി ആദിത്യമാർഗ്ഗത്തെ ആശ്രയിച്ചതായി ആകാശഗംഗയെന്നും പുകഴാൻതുടങ്ങുന്നതും അതിവേഗതയാൻതുടങ്ങുന്നതും വമ്പിച്ച ഘോരശബ്ദത്തോടുകൂടിയതും വായുവിനാൽ ധരിക്കപ്പെട്ടതുമായ ഗംഗ പ്രവഹിക്കുന്ന ആ എട്ടാമത്തെ മാർഗ്ഗത്തെയും കടന്നുചെന്നു.

അത ഊർദ്ധം പ്രവക്ഷ്യാമി ചന്ദ്രമാ യത്ര തിഷ്ഠതി
അശീതിം തു സഹസ്രാണി യോജനാനാം തഥോപരി
ചന്ദ്രമാസ്തിഷ്ഠതേ യത്ര ഗ്രഹനക്ഷത്രസംയുതഃ 15
ശതം ശതസഹസ്രാണി രശ്മയശ്ചന്ദ്രമണ്ഡലാത്
പ്രകാശയന്തി ലോകാംസ്ത്രീ സർവ്വസത്ത്വസുഖാവഹാഃ 16
തതോ ദൃഷ്ട്വാ ദശഗ്രീവം ചന്ദ്രമാ നിർദ്ദഹന്നിവ
സ തു ശീതാഗ്നിനാ ശീഘ്രം പ്രദഹദ്രാവണം തദാ. 17
നാസഹംസ്തസ്യ സചിവാഃ ശീതാഗ്നിം ഭയപീഡിതാഃ
രാവണം ജയശബ്ദേന പ്രഹസ്തോ വാക്യമബ്രവീത് 18
രാജൻ ശീതേന ബാധ്യാമോ നിവർത്താമ ഇതോ വയം
ചന്ദ്രരശ്മിപ്രതാപേന രക്ഷസാം ഭയമാവിശത് 19
സപദോസാ ഹ്യേഷ രാജേന്ദ്ര ശീതാംശുർദ്ദഹനാത്മകഃ 20
ഏതച്ഛ്രുത്വാ പ്രഹസ്തസ്യ രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ
വിസ്ഫാര്യ ധനുരുദ്യമ്യ നാരാചൈസ്തം ഹ്യപീഡയത് 21
അഥ ബ്രഹ്മാ സമാഗമ്യ ചന്ദ്രലോകം തപാനിധിഃ
ദശഗ്രീവ മഹാബാഹോ സാക്ഷാദ്വിശ്രവസഃ സുത 22
ഗച്ഛ ശീഘ്രമിതഃ സൌമ്യ മാ ചന്ദ്രം പീഡയാശുഗൈഃ
ലോകസ്യ ഹിതകാമോഽയം ദ്വിജരാജോ മഹാദ്യുതിഃ 23
മന്ത്രം ച തേ പ്രദാസ്യാമി പ്രാണാത്യയഭയേഽഭയം
യസ്ത്വിമം സംസ്മരേന്മന്ത്രം ന സ മൃത്യുമവാപ്നുയാത് 24

അതിനും മുകളിലായുള്ള ചന്ദ്രൻ വർത്തിക്കുന്നതായ മാർഗ്ഗത്തെ പറയാം. എണ്പതിനായിരം യോജന മുകളിലായി അപ്രകാരം ഗ്രഹനക്ഷത്രസഹിതനായി ചന്ദ്രൻ അവിടെ വർത്തിക്കുന്നു. ചന്ദ്രമണ്ഡലത്തിൽനിന്ന്, സർവ്വപ്രാണികൾക്കും സുഖപ്രദങ്ങളായ നൂറുലക്ഷം കിരണങ്ങൾ ലോകങ്ങളെയെല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ആ സമയം, ദശകണ്ഠനെ കണ്ട്, ചന്ദ്രൻ ചുട്ടെരിക്കുന്നവനെന്നപോലെ, രാവണനെ അതിവേഗത്തിൽ ശീതാഗ്നികൊണ്ട് നിറയ്ക്കുകയാണുണ്ടായത്. അവന്റെ സചിവന്മാർ ഭയാകുലിതരായി ആ ശീതാഗ്നിയെ സഹിപ്പാൻ കഴിയാതിരുന്നു. പ്രഹസ്തൻ 'വിജയിച്ചാലും' എന്നാശംസിച്ചുകൊണ്ട് രാവണനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"മഹാരാജാവേ! ഞങ്ങൾക്ക് തണുപ്പു സഹിക്കുന്നില്ല; ഇവിടെനിന്നും നാം പിൻമാറുക. ചന്ദ്രരശ്മിയുടെ വൈഭവത്താൽ രാക്ഷസർ ഭയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവേ! ഈ കുളിർമതി, തന്റെ കാന്തികൊണ്ട്, അഗ്നിസദൃശനായാണിരിക്കുന്നത്." പ്രഹസ്തന്റെ ഈ മൊഴികേട്ട്, രാവണൻ കോപാക്രാന്തനായി, വില്ലെടുത്തു വലിച്ച് ഞാണൊലിയിട്ട്, നാരാചങ്ങളാണങ്ങൾകൊണ്ട് ആ ചന്ദ്രനെ പീഡിപ്പിച്ചു. ആ സമയം ബ്രഹ്മദേവൻ ബദ്ധപ്പെട്ട ചന്ദ്രലോകത്തിലേക്ക് എഴുന്നെള്ളി ദശകണ്ഠനോടായ് ഉരചെയ്തു:—"വത്സ! സാക്ഷാൽ വിശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രനും മഹാബാഹുവും ആയ ദശകണ്ഠ! ഇവിടെനിന്നും വേഗത്തിൽ പൊയ്കൊള്ളുക. ചന്ദ്രനെ ബാണങ്ങൾകൊണ്ട് പീഡിക്കാതിരുന്നാലും. ഈ ദ്വിജന്മാരുടെ രാജാവ് മഹാപ്രതാപശാലിയും ലോകത്തിനു ഹിതകരനുമാണ്. പ്രാണാപത്തിലും അഭയത്തെ തരുന്നതായ മന്ത്രത്തെ ഞാൻ നിനക്കായി ഉപദേശിക്കുന്നുണ്ട്. യാതൊരുവൻ ഈ മന്ത്രത്തെ സ്മരിക്കുന്നുവോ, അവൻ മരണം പ്രാപിക്കയില്ല."

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രാഞ്ജലിർവാക്യമബ്രവീത്
യദി തുഷ്ടോഽസി മേ ദേവ അനുഗ്രാഹ്യോ യദി ഹ്യഹം 25
യദി മന്ത്രശ്ചരോ ദേയോ ദീയതാം മമ ധാർമ്മിക
യം ജപ്ത്വാഽഹം മഹാഭോഗ സർവ്വദേവേഷു നിർഭയഃ 26
അമരേഷു ച സർവ്വേഷു ദാനവേഷു പതത്രിഷു
തവ പ്രസാദാത്തു ദേവേശ ന ഭയം വിദ്യതേ മമ 27
ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവം ബ്രഹ്മാ വചനമബ്രവീത് 28
പ്രാണാത്യയേ തു പ്രൈ ദത്തം മി ന നിത്യം രാക്ഷസാധിപ
അക്ഷസൂത്രം ഗൃഹീത്വാ തു ജപേന്മന്ത്രമിമം ശുഭം 29
ജപ്ത്വാ തു രാക്ഷസപതേ തപമുഗ്രം വിഷ്യസി
അജപ്ത്വാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ ന തേ സിദ്ധിർഭവിഷ്യതി.
ശൃണു മന്ത്രം പ്രവക്ഷ്യാമി യേന രാക്ഷസപുംഗവ 30
മന്ത്രസ്യ കീർത്തനാദേവ പ്രാപ്സ്യസേ സമരേ ജയം 31
നമസ്തേ ദേവദേവേശ സുരാസുരനമസ്കൃത
ഭൂതഭവ്യമഹാദേവ ഹര പിംഗളലോചന 32
ബാലസ്ത്വം വൃദ്ധരൂപീ ച വൈശ്യാശ്ലവസനപ്രഭ
അരുണോഽസി ദേവ ത്വം ത്രൈലോക്യപ്രേഷ്ടരീശ്വരഃ 33
ഹരോ ഹരിതനേമിസ്ത്വം യുഗാന്തദഹനോഽനലഃ
ഗണേശോ ലോകശംഭുശ്ച ലോകപാലോ മഹാഭുജഃ 34

ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവനായ ദശഗ്രീവൻ, തൊഴുതുംകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"ഹേ ദേവ, നിന്തിരുവടി എങ്കൽ പ്രീതികയ്ക്കൊണ്ടവനാണെന്നാൽ, അടിയൻ അനുഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടവനാണെന്നാൽ, ആ ഉത്തമമായ മന്ത്രം ഉപദേശിക്കപ്പെടാമെന്നാൽ, അല്ലയോ ധർമ്മശീലനായുള്ളോവേ, അതിനെ ഉപദേശിച്ചരുളിയാലും. പുണ്യശീല! യാതൊരു അതിനെ ജപിച്ച് ഞാൻ ദേവന്മാരിലും, മരണമില്ലാത്തവരിലും, ദാനവന്മാരിലും, പക്ഷികളിലും എല്ലാവരിലും നിർഭയനായി ഭവിക്കട്ടെ. ദേവേശ! നിന്തിരുവടിയുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ എനിക്ക് ആപത്തെന്നതേയില്ല." ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടാറെ ബ്രഹ്മദേവൻ, ദശഗ്രീവനോടായരുൾചെയ്തു:— രാക്ഷസാധിപ! ഞാൻ തരുന്നത് പ്രാണസങ്കടഘട്ടത്തിൽ മാത്രമാണ്, അല്ലാതെ നിത്യമായതല്ല. രുദ്രാക്ഷജപമാല കയ്യിലെടുത്ത് ഈ മംഗളകരമായ മന്ത്രത്തെ ജപിക്കേണ്ടതാണ്. ഹേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ! അപ്രകാരം ജപിക്കാതെ നിനക്ക ഫലസിദ്ധി കയ്യരുന്നതല്ല. യാതൊരു മന്ത്രോച്ചാരണത്താൽതന്നെ പോരിൽ ജയസിദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള ഈ മന്ത്രത്തെ കേട്ടുകൊൾകെ:—

'ഹേ ദേവാധിദേവ, ദേവാസുരന്മാരാൽ നമിക്കപ്പെട്ടവനേ, അനാദിയായും അനന്തനായും ഉള്ള മഹാദേവ, സർവ്വപാപഹാരക, ചെന്താമ്മക്കണ്ണാ, നിന്തിരുവടിക്കായ്കൊണ്ട് നമസ്കാരം. ഹേ വ്യാശ്ലവച്ഛമ്മധര! നിന്തിരുവടി യോഗിവടിവാൻ നിത്യയുവാവുമാകുന്നു. ഹേ ദേവ നിന്തിരുവടി ത്രൈലോക്യത്തിനും സ്വാമിയായി, സർവ്വേശ്വരനായി സൂര്യമണ്ഡലവർത്തിയായിരിക്കുന്നു. നിന്തിരുവടി സർവ്വാദ്യയാകർഷകനാകുന്നു. ദിക്കുകളേയും അതിക്രമിച്ചു വർത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു (അഥവാ ദുഃഖം നിറഞ്ഞതായ തപസ്സുചെയ്യുന്ന ഗൃഹസ്ഥയോടുകൂടിയവനാകുന്നു); പ്രളയകാലത്തിൽ സർവ്വത്തെയും ദഹിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നിയാകുന്നു; ഗണങ്ങൾക്ക അധിപതിയായവൻ; ലോകമംഗളകരൻ; ലോകങ്ങളെ പരിപാ

മഹാദേവോ മഹാശ്ചീ മഹാദംഷ്ട്രോ മഹാഭുജഃ
കാലശ്ച കാലരൂപീ ച നീലഗ്രീവോ മഹോദരഃ 35
വേദാന്തഗോ വേദമയഃ പശൂനാം പതിരവ്യയഃ
ശൂലധൃക് ശൂലകേതുശ്ച നേതാ ഗോപ്താ ഹരിഃ ശിവഃ 36
ജടീ മുണ്ഡീ ശിഖണ്ഡീ ച ലഗുഡീ ച മഹായശാഃ
ഭൂതേശ്വരോ ഗണാദ്ധ്യക്ഷഃ സർവ്വാത്മാ സർവ്വഭാവനഃ 37
സർവ്വഃ സർവ്വഹരീ ച സ്രഷ്ടാ ച ഗുരുരവ്യയഃ
കമണ്ഡലുധരോ ദേവഃ പിനാകീ ധൂർജ്ജടിസ്ഥഥാ 38
മാനനീയോഽഹ്നീയശ്ച ഓംകാരഃ സാമവേദഗഃ
മൃത്യുശ്ച മൃത്യുഭൂതശ്ച പാരിയാത്രശ്ച സുവ്രതഃ
ബ്രഹ്മചാരീ ഗൃഹീ യോഗീ വീണാപണവതുണവാൻ 39
അമരോ ദർശനീയശ്ച ബാലസൂര്യനിഭസ്ഥഥാ
ശ്മശാനചാരീ ഭഗവാനുമാപതിരരിന്ദമഃ 40
ഭഗനേത്രഃ പ്രഹർത്താ ച പൂഷ്ണോ ദന്തനിപാതനഃ
ജ്വരഹർത്താ പാശഹസ്തഃ പ്രളയഃ കാല ഏവ ച 41
ഉല്മുകമുഖോഽഗ്നികേതുശ്ച മുനിർദീപ്തോ വിശാം പതിഃ
ഉന്മാദമോഹനകരഃ സമസ്തസ്തുതിഭിഃ സ്തുതഃ 42

ലിക്കുന്നവൻ; മഹത്തായ സപ്പങ്ങൾ ദേഹത്തിൽ ചുറ്റിയിട്ടുള്ളവൻ; മഹാദേവൻ; മഹാശൂലധരൻ; മഹത്തായ ദംഷ്ട്രകളോടുകൂടിയവൻ, മഹത്തായ ഭുജങ്ങളാൻവൻ; കാലസ്വരൂപൻ; യമസ്വരൂപൻ; കാളകണ്ഠൻ; സർവ്വക്ഷേകൻ; വേദാന്തപ്രതിപാദിതൻ; വേദസ്വരൂപൻ; പശുക്കൾക്ക് (ജീവികൾക്ക് അഥവാ യജ്ഞപശുക്കൾക്ക്) മോക്ഷപ്രദനായവൻ, (അഥവാ 'പശു' എന്ന രുദ്രദേവതകൾക്ക് പതിയായവൻ;) നാശരഹിതൻ; മരണത്തെ ധരിച്ചുള്ളവൻ; ശൂലം ആടയാളമായിട്ടുള്ളവൻ; വഴികാട്ടുന്നവൻ; സംരക്ഷിക്കുന്നവൻ; സർവ്വപ്രാണഹരൻ; മംഗളമൂർത്തി; ജടധരിച്ചവൻ; കപാലധരൻ; പീലിക്കെട്ടു ധരിച്ചവൻ; ദണ്ഡു ധരിച്ചവൻ; മഹായശസ്വിയായവൻ; ഭൂതപതി; പ്രമഥഗണങ്ങൾക്കു അധിപൻ; സർവ്വസ്വരൂപൻ; സർവ്വകാരണഭൂതൻ; സർവ്വപ്രദൻ; സർവ്വത്തെയും ഹരിക്കുന്നവൻ; സൃഷ്ടിക്കുന്നവൻ; ലോകഗുരുവായവൻ; ക്ഷയരഹിതൻ; കമണ്ഡലുധരിച്ചവനായവൻ; പിനാകമെന്ന ചാപം കയ്യൊണ്ടവൻ; ജടയിൽ ഗംഗയെ ധരിച്ചവൻ; കൊണ്ടാടത്തക്കവൻ; പൂജിക്കത്തക്കവൻ; ഓംകാരരൂപൻ; സാമവേദത്താൽ അറിയപ്പെട്ടുന്നവൻ; മൃത്യുസ്വരൂപൻ; മൃത്യുഭൂതനായുള്ളവൻ; എങ്ങും വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നവൻ, സദ്വ്രതൻ; ബ്രഹ്മചര്യാശ്രമം കയ്യൊണ്ടവൻ; ഗൃഹസ്ഥാശ്രമി; സന്ന്യാസാശ്രമം കയ്യൊണ്ടവൻ; വീണ, ഉടുക്ക്, ആവനാഴി എന്നവയാന്നവൻ; മരണമില്ലാത്തവൻ; സുന്ദരമൂർത്തി; ബാലസൂര്യസദൃശൻ; ശ്മശാനത്തിൽ നടനം ചെയ്യുന്നവൻ; മോക്ഷപ്രദൻ; പാർവ്വതീകാന്തൻ; ശത്രുസംഹാരകൻ, സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ നേത്രങ്ങളായുള്ളവൻ; ശിക്ഷാകർത്താവായവൻ; (ദക്ഷയജ്ഞത്തിൽവെച്ച്) ആദിത്യന്റെ മന്ത്രങ്ങളെ കൊഴിച്ചവൻ; സംസാരദുഃഖത്തെ ഹരിക്കുന്നവൻ; പാശം ധരിച്ചവൻ; പ്രളയസ്വരൂപൻ; കർമ്മഫലപ്രദാതാവായവൻ; മുഖത്തിൽ അഗ്നിജ്വാലയോടുകൂടിയവൻ; സപ്തർഷിക്കൊടിയാന്നവൻ; മൌനിയായവൻ; പ്രകാശിക്കുന്നവൻ; പ്രജകൾക്കെല്ലാം രാജാവായവൻ; ഭക്തിപാരവശ്യത്തെ ഉളവാക്കി വശീകരിക്കുന്നവൻ; സർവ്വകുശലൻ; ദേവോത്തമനായവൻ; അംഗുഷ്ഠമാത്രനായി അന്തരാത്മാവായി വർത്തിക്കു

വാമനോ വാമദേവശ്ച പ്രാക്ഷിണ്യശ്ച നാമതഃ
ഭിക്ഷുശ്ച ഭിക്ഷുരൂപീ ച ത്രിജടീ ജടിലഃ സചയം 43
ചക്രഥസ്ഥഃ പ്രതിഷ്ഠംഭീ ചമൂനാം സ്തംഭനസ്ഥഥാ
ജതുർജതുകരഃ കാലോ മധുർമധുരലോചനഃ 44
വാനസ്പത്യഃ ശികരശ്ച നിത്യമാശ്രിതപൂജിതഃ
ജഗദ്ധാതാ ച കർത്താ ച പുരുഷഃ ശാശചതോ ധ്രുജഃ 45
ധർമ്മാധ്യക്ഷോ വിരൂപാക്ഷസ്ത്രിവർത്മാ ഭൂതഭാവനഃ
ത്രിനേത്രോ ബഹുനേത്രശ്ച സൂര്യായുതസമപ്രഭഃ 46
ദേവദേവോ ഽതിദേവശ്ച ചന്ദ്രാങ്കിതജടസ്ഥഥാ
നർത്തകോ ലാസകശ്ചൈവ പൂർണ്ണേന്ദുസദൃശാനനഃ 47
സുബ്രഹ്മണ്യഃ ശരണ്യശ്ച സർവ്വദേവമയസ്ഥഥാ
സർവ്വഭൂതനിവാസശ്ച സർവ്വബന്ധവിമോചകഃ 48
മോഹനോ വഞ്ചകശ്ചൈവ സപ്തധാരീ വരോത്തമഃ
പുഷ്പദന്തോ വിഭാഗശ്ച മുഖ്യഃ സർവ്വഹരസ്ഥഥാ 49
ഹരിശ്മശ്രുർഹരികേശീ ഭീമോ ഭീമപരാക്രമഃ
കേതാഭിഷ്ടപ്രദഃ സ്ഥാണുഃ പരമാത്മാ സനാതനഃ 50

ന്നവൻ; മുഷ്ടന്മാരുടെ ഗർവ്വത്തെ നശിപ്പിക്കുന്ന ദേവൻ; യജ്ഞങ്ങളിൽ സർവോപരിയായി കൊണ്ടാടപ്പെടേണ്ടവൻ; ഭിക്ഷാടനം ചെയ്യുന്നവൻ; സന്യാസിരൂപം ധരിച്ചവൻ; മൂന്നായി പിരിച്ച ജടകളോടുകൂടിയവൻ; സചയമായുള്ള ജടകളാൽവൻ; ചക്രമേന്തിയവൻ; എതിർക്കുന്നവൻ: സേനകളെ സ്തംഭിപ്പിക്കുന്നവൻ; ജതുസചരൂപനായവൻ; ജതുക്കളെ ഉളവാക്കുന്നവൻ; സമയസചരൂപൻ; വസന്തസചരൂപി; മനോഹരനേത്രൻ; വടവൃക്ഷമൂലത്തെ ആശ്രയിച്ചവൻ; മഴത്തുള്ളിയായവൻ; എന്നും കേതന്മാരാൽ പൂജിക്കപ്പെട്ടവൻ; ജഗത്തിനെ നിലനിർത്തുന്നവൻ; പ്രവൃത്തിപ്പിക്കുന്നവൻ; സർവ്വന്തര്യാമിയായവൻ; എന്നെന്നുമുള്ളവൻ; ജനനമില്ലാത്തവൻ; ലോകനിയമങ്ങൾക്ക് അധിഷ്ഠാനമായവൻ; സൂര്യചന്ദ്രാഗ്നിരൂപങ്ങളായ നേത്രങ്ങളുള്ളവൻ (അഥവാ സർവ്വപ്രകാരത്തിലും ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ വ്യാപരിക്കുന്ന ശക്തിയോടുകൂടിയവൻ); ദ്യുലോകസൂര്യസമങ്ങൾ, സചരജസ്തമസ്സുകൾ, ഭൂമ്യന്തരിക്ഷപാതാളങ്ങൾ, ഭൂതഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനങ്ങൾ, അകാരഉകാരമകാരങ്ങൾ, എന്നിത്യാദിയായ മൂന്നു പന്ഥാക്കളോടുകൂടിയവൻ; സർവ്വപ്രാണികൾക്കും മംഗളപ്രദനായവൻ; ത്രിലോചനൻ; സഹസ്രാക്ഷൻ; കോടിസൂര്യകാന്തിമാൻ; ദേവന്മാർക്കും ദേവനായവൻ; ദേവോത്തമനായവൻ; ജടയിൽ ചന്ദ്രക്കലചൂടിയവൻ; താണ്ഡവംചെയ്യുന്നവൻ; നടനം ചെയ്യുന്നവൻ; മുഴമതിനിർവദനൻ; വേദങ്ങളേയും ഗോക്കളേയും ബ്രാഹ്മണരേയും രക്ഷിക്കുന്നവൻ; ശരണാഗതരക്ഷകൻ; സർവ്വദേവസചരൂപൻ; സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും നിവസിക്കുന്നവൻ; സർവ്വവിധത്തിലുള്ള ബന്ധത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നവൻ; മനസ്സിനെ മയക്കുന്നവൻ; സൂക്ഷ്മസചരൂപമെന്തെന്ന് ആർക്കും ഗ്രഹിപ്പാൻ കഴിയാത്തവൻ; സപ്തഭക്ഷണൻ; ഉത്തമവരമായുള്ളവൻ; (കന്ദ) പുഷ്പംപോലെ ദന്തങ്ങളോടുകൂടിയവൻ; കൗചരണാദ്യവയവങ്ങളില്ലാതെ ലിംഗസചരൂപിയായി വർത്തിക്കുന്നവൻ; സർവ്വപ്രധാനനായവൻ; സർവ്വത്തേയും ഹരിക്കുന്നവൻ; രശ്മികൾ തന്നെ ശ്മശ്രുക്കളായുള്ളവൻ; ധനുസ്സേന്തിയവൻ; കേശരൻ; ഉഗ്രമായ പരാക്രമത്തോടുകൂടിയവൻ; ഭക്തന്മാർക്ക് അഭീഷ്ടത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നവൻ; ചലനമില്ലാത്തവൻ; പരമാത്മാവായവൻ; ശാശചതമൂർത്തി'.

മയാ പ്രോക്തമിദം പുണ്യം നാമ്നാമഷ്ടോത്തരം ശതം
ജപ്യമേതച്ഛതഗ്രീവ കൃത്വാഽരേസ്തു വിനാശനം 51
ഉത്ഥാ തു രാവണസ്യേദം വരം സ കമലോദ്ഭവഃ
പുനരേവ ജഗാമാശു ബ്രഹ്മലോകം സനാതനം 52
രാവണോ ഹി വരം ലബ്ധ്വാ പുനരേവാഗമത്തദാ
നിവൃത്തമാനഃ സംഹൃഷ്ടോ രാവണഃ സ ദുരാത്മവാൻ
ജഹ്രേ പഥി നരേന്ദ്രർഷിദേവഗന്ധർവ്വകന്യകാഃ 53

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ചതുർത്ഥഃ സർഗ്ഗഃ

പ്രക്ഷിപ്തഷഷ്ഠ പഞ്ചമഃ സർഗ്ഗഃ (5)

കേനചിത്ത്വഥ കാലേന രാവണഃ പ്രയയൌ ഗൃഹാത്
പശ്ചിമാണ്ണവമാഗമ്യ തത് സചിവൈഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ 1
ദ്വീപസ്ഥോ ദദൃശേ തേന പുരുഷഃ പാവകപ്രഭഃ
മഹാജാംബൂനദപ്രഖ്യ ഏക ഏവ വ്യവസ്ഥിതഃ 2
യഥാ ദൃശ്യത യേദോ യുഗാന്താനല ഉത്ഥിതഃ
ദേവാനാമിവ ദേവേശോ ഗൃഹാണാമിവ ഭാസ്കരഃ 3
ശരണാനാം യഥാ സിംഹോ ഹസ്തിഷ്വൈരാവതോ യഥാ
പർവ്വതാനാം യഥാ മേരുഃ പാരിജാതശ്ച ശാഖിനാം 4

ഹേ രാവണ! എന്നാൽ ഈ പാവനമായ അഷ്ടോത്തരശതനാമങ്ങൾ പറയപ്പെട്ട. ജപിക്കത്തക്കതായ ഇത് ശത്രുവിനാശനത്തെ ചെയ്യുന്നതാകുന്നു. ആ ബ്രഹ്മദേവൻ, രാവണന്നായ്ക്കൊണ്ട് ഈ ഉത്കൃഷ്ടമായ മന്ത്രത്തെ ഉപദേശിച്ചശേഷം, ഉടനെ ശാശ്വതമായ ബ്രഹ്മലോകത്തിലേക്ക് തിരിച്ചെഴുന്നള്ളി. അപ്പോൾ രാവണനും, വരം നേടിയവനായി, വീണ്ടും പുറപ്പെട്ട. ആ ദുഷ്ടാത്മാവായ രാവണൻ സന്തുഷ്ടി പൂണ്ട് തിരിച്ചുചെല്ലുന്നവനായി, വഴിയിൽ രാജകന്യകമാരേയും ഋഷികന്യകമാരേയും ദേവകന്യകമാരേയും ഗന്ധർവകന്യകമാരേയും അപഹരിച്ചു.

ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ നാലാംപ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ചെറുകാലം ചെന്ന ശേഷം, രാവണൻ വാസസ്ഥലത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട. രാക്ഷസരായ മന്ത്രിമാരോടുകൂടി പടിഞ്ഞാറെ കടലിൽ എത്തി. ആ രാവണനാൽ, അഗ്നിപോലെ പ്രയോന്നവനും ഉത്കൃഷ്ടമായ തങ്കം പോലെയുള്ളവനും ഒറ്റയ്ക്കുതന്നെ വർത്തിക്കുന്നവനുമായ ഒരു പുമാൻ ദ്വീപിൽ നില്ക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ട.

പ്രളയകാലാഗ്നി പൊങ്ങിയാൽ എപ്രകാരം യേകരനോ അപ്രകാരവും, ദേവന്മാരിൽ ഇന്ദ്രനെന്നപോലെയും, ഗൃഹങ്ങളിൽ ആദിത്യനെന്നപോലെയും, ശരണങ്ങളിൽ സിംഹമെന്നപോലെയും, ആനകളിൽ ഐരാവതമെന്ന പോലെയും, പർവ്വതങ്ങളിൽ മേരുപോലെയും, വൃക്ഷങ്ങളിൽ പാരിജാതം പോലെയും, ഉള്ള അപ്രകാരമുള്ള ആ പുരു

തഥാ തം പുരുഷം ദൃഷ്ട്വാ കുണ്ഡമധ്യേ്യസ്ഥിതം തഥാ
ഗർജ്ജന്തം വിവിധൈർനാദൈർല്ലംബഹസ്തം ഭയാനകം 5
ദംഷ്ട്രാളം വികടം ചൈവ കംബുഗ്രീവം മഹൌജസം
മണ്ഡൂകകുക്ഷിം പിംഗാക്ഷം കൈലാസശിഖരോപമം 6
പദ്മപാദതലം ഭീമം രക്തതാംബുജനിഭാനനം
മഹാകായം മഹാനാദം മഹാനിലസമം ജവേ 7
ഭീമമാബദ്ധതൂണീരം സംഘട്ടം ബദ്ധചാമരം
ജ്വാലാമാലാപരിക്ഷിപ്തം കിങ്കിണീകൃതനിസ്സ്വനം 8
മാലയാ സപ്തപർണ്ണാനാം വക്ഷോദേശാവലംബയാ
ജ്വാഗുച്ഛമിവ ശോഭന്തം പദ്മമാലാവിഭൂഷിതം 9
സോഽഞ്ജനാചലസങ്കാശഃ കാഞ്ചനാചലസന്നിഭം
അബ്രവീത്തം ദശഗ്രീവോ യുദ്ധം മേ ദീയതാമിതി 10
ജഗർജ്ജ ചോച്ചൈർബ്ബലവാൻ സഹാമാത്യോ ദശാനനഃ
ധൃത്വാ സ രാക്ഷസപതിഃ ശൂലശക്ത്യൃഷ്ടിപട്ടിശാൻ 11
സ ദീപിനാ സിംഹ ഇവ ദ്വിപേനേവ കുഞ്ജരഃ
സുമേരുരിവ ഘോരേണ നദീവേഗൈരിവാപ്ലവഃ
അകമ്പ്യമാനഃ പുരുഷോ രാവണം വാക്യമബ്രവീത് 12
യുദ്ധശ്രദ്ധാം ഹി-തേ രക്ഷോ നാശയിഷ്യാമി ദുർമ്മതേ 13

ഷനെ, പല ശബ്ദങ്ങൾ മുഴക്കുന്നവനായും, കൈകൾ തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്നവനായി ഭയങ്കരനായും, തേറ്റപ്പല്ലുകളാൻവനായും, ഘോരരൂപിയായും, ശംഖംപോലെ കഴുത്തുള്ളവനായും, മഹാശക്തിമാനായും, തവളയുടെതെന്നപോലെ കുക്ഷിയുള്ളവനായും, മഞ്ഞച്ച മിഴികളാൻവനായും, കൈലാസശിഖരമൊത്തവനായും, താമരപോലെയുള്ള പാദതലത്തോട്ടുകൂടിയവനായും, ഭയങ്കരനായും, ചെന്താരൊത്ത വദനമാൻവനായും, പൊത്തശരീരമാൻവനായും, അട്ടഹസിക്കുന്നവനായും, മനോവേഗതയും വായുവേഗതയുമാൻവനായും, അവനാഴികം കെട്ടി ഭയങ്കരനായിരിക്കുന്നവനായും, ഇടതിങ്ങി ചാമരങ്ങൾ കെട്ടപ്പെട്ടവനായും, ജ്വാലകളുടെ നിരയാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനായും, കിങ്ങിണികളുടെ ശബ്ദത്തോട്ടുകൂടിയവനായും, മാറത്തു തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്ന പൊൻതാമരപ്പൂമാലയാൽ ഗുച്ഛമെന്നപോലെ പരിലസിക്കുന്നവനായും, ചെന്താമരപ്പൂമാല യണിഞ്ഞവനായും, സപ്തപർണ്ണമലയൊത്തവനായും, അഗ്നികുണ്ഡത്തിൻ നടുവിൽ അഗ്നിയെയെന്നപോലെ വിക്കിച്ച്, അഞ്ജനമലയൊത്തവനായ ആ ദശഗ്രീവൻ, 'എനിക്ക് യുദ്ധം നൽകിയാലും' എന്ന് ഉരചെയ്തു.

ആ ബലവാനായ രാക്ഷസേശ്വരനായ ദശമുഖൻ ശൂലം, വേൽ, വാൾ, ചെറുകുന്തം, എന്നവ ധരിച്ച്, അമാത്യന്മാരൊന്നിച്ച് ഉച്ചത്തിൽ ഗർജ്ജിച്ചു. ആ പുരുഷൻ, ഒരു പുള്ളിപ്പുലിയാൽ സിംഹമെന്നപോലേയും, വൃഷഭത്താൽ ആനയെന്നപോലേയും, മേരുപർവ്വതം അജത്താലെന്നപോലേയും നദിയുടെ പ്രവാഹത്താൽ സമുദ്രമെന്നപോലേയും കുലുങ്ങാത്തവനായി രാവണനോടായി ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു:— "എടാ ദുർബുദ്ധിയായ രാക്ഷസ! നിനക്ക് പോരിനുള്ള ഉത്സാഹത്തെ ഞാൻ ഇതാ

രാവണസ്യ ച യോ വേഗഃ സർവ്വലോകഭയാവഹഃ
തഥാ വേഗസഹസ്രാണി-സംശ്രിതാനിതരേവ ഹി 14
അഭേദ്യസ്യ സാ ദൃഷ്ടിർഗ്രഹമാലേവ ചാങ്കിതാ
ദന്താനാം ദശതഃ ശബ്ദോ യന്ത്രസ്യേവാതിഭീകരഃ 15
ധർമ്മസ്തസ്യ തപശ്ചൈവ ജഗതഃ സിദ്ധിഹേതുകേ
ഊരൂ സംശ്രിത്യ തസ്ഥാതേ മന്മഥഃ ശിശ്നമാസ്ഥിതഃ 16
വിശ്വേദേവാഃ കടീഭാഗേ മരുതോ യസ്യ ശീഘ്രഗാഃ
മദ്ധ്യേ ത്വഷ്ടൗ വസവസ്തസ്യ സമുദ്രാഃ കുക്ഷി സംസ്ഥിതാഃ 17
പാർശ്വസ്ഥാശ്ച ദിശഃ സർവ്വാഃ സർവ്വസന്ധിഷു മാരുതാഃ
പിതരശ്ചാശ്രിതാഃ പൃഷ്ഠം ഹൃദയം ച പിതാമഹഃ 18
ഗോദാനാനി പവിത്രാണി ഭൂമിദാനാനി യാനി ച
സുവർണ്ണസ്യ ച ദാനാനി ശശ്വല്ലോമാശ്രിതാനി വൈ 19
ഹിമവാൻ ഹേമകൂടശ്ച മന്ദരോ മേരുരേവ ച
നരം തു തം സമാശ്രിത്യ ഹ്യസ്ഥിഭൂതാ വ്യവസ്ഥിതാഃ 20
മഹീ വക്ഷോഽഭവത്തസ്യ ശരീരേ ദ്യൗരവസ്ഥിതാ
ഉരഃ സന്ധ്യേ കായസന്ധൗ ജലവാഹാശ്ച മോഹനേ 21
ബാഹൂ ധാതാ വിധാതാ ച ഭഗഃ പൂഷാ ഉഭൗ കരൗ 22
ഐരാവതോ വിശാലാക്ഷഃ ശേഷോ വാസുകിരേവ ച
കംബളാശ്വതരൗ നാഗൗ കർക്കോടകധനഞ്ജയൗ 23
സ ച ഘോരവിഷോ നാഗസ്തക്ഷകശ്ചോപതക്ഷകഃ
കരജാനാശ്രിതാസ്തസ്യ വിഷവീര്യം മുമുക്ഷവഃ 24

ഇല്ലാതാക്കുന്നുണ്ട്. രാവണന്ന് സർവ്വലോകഭയപ്രദമായ യാതൊരു കൈയ്യുക്കുണ്ടോ, അപ്രകാരമുള്ളതിൽ ആയിരം മടങ്ങ് ശക്തി എങ്കൽതന്നെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുണ്ട്."

ആ പുരുഷന്റെ ആ ദൃഷ്ടി നവഗ്രഹപങ്ക്തിപോലെ അത്ഭുതകരമായ്ത്തീർന്നു. പല്ലുകൾ കടിക്കുന്ന ശബ്ദം യന്ത്രത്തിന്റെ ശബ്ദംപോലെ ഭയങ്കരമായി. ലോകത്തിന്ന് മോക്ഷസാധീനഭൂതങ്ങളായ ധർമ്മവും തപസ്സും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഊരുക്കളെ ആശ്രയിച്ചു നില്പായി; മന്മഥൻ ശിശ്നത്തെ ആശ്രയിച്ചു. വിശ്വേദേവന്മാർ കടിപ്രദേശത്തിലും, മരുത്തുക്കൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശീഘ്രസ്സിലും വർത്തിച്ചു; അഷ്ടവസുക്കൾ മദ്ധ്യപ്രദേശത്തെയും സമുദ്രങ്ങൾ കുക്ഷിയേയും ആശ്രയിച്ചു. ദിക്കുകളെല്ലാം പാർശ്വങ്ങളിലും വായുക്കൾ സർവ്വസന്ധികളിലും വർത്തിച്ചു; പിതൃക്കൾ പൃഷ്ഠത്തെയും, ബ്രഹ്മാവ് ഹൃദയത്തെയും ആശ്രയിച്ചിരുന്നു. പാവനങ്ങളായ ഗോദാനങ്ങളും ഭൂദാനങ്ങളും സ്വർണ്ണദാനങ്ങളും സദാ രോമങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു. ഹിമവാനും, ഹേമകൂടപർവ്വതവും, മന്ദരഗിരിയും, മേരുപർവ്വതവും ആ പുരുഷനെ ആശ്രയിച്ച് ഖഡ്ഗങ്ങളായി വർത്തിച്ചു. ഭൂമി ആ പുരുഷന്റെ വക്ഷസ്സായ്തീർന്നു. ശരീരത്തിൽ ആകാശം സ്ഥിതിചെയ്തു. രണ്ടു സന്ധ്യകളും മേഘങ്ങളും അഴകാന്ന ദേഹസന്ധിയിൽ സ്ഥിതിചെയ്തു. ധാതാവും വിധാതാവും രണ്ടു ബാഹുക്കളേയും, ഭഗനും പൂഷാവും രണ്ടു കരതലങ്ങളേയും ആശ്രയിച്ചു. ഐരാവതം, വിശാലാക്ഷൻ, ശേഷൻ, വാസുകി എന്നവയും കംബളൻ, അശ്വതരൻ, എന്ന രണ്ടു സർപ്പങ്ങളും, കാർക്കോടകനും, ധനഞ്ജയനും ഘോരവിഷമാന്ന സർപ്പമായ തക്ഷകനും, ഉപതക്ഷകനും ഉഗ്രവിഷത്തെ കക്കിക്കൊണ്ട് ആ പുരുഷന്റെ നഖങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു.

അഗ്നിരാസ്യമഭൂത്തസ്യ സ്കന്ധൌ ഋദ്ധ്യേധിഷ്ണിതൌ
ദന്താൻ മാസാ ദംഷ്ട്രയോശ്ച ഉഭയോർഋതവഃ സ്ഥിതാഃ
നാസേ കുഹൂരമാവാസ്യാഃ തദ്ധിഷ്ണ്യേ ച വായവഃ 25
ഗ്രീവാ തസ്യാഭവദ്ദേവീ വാണീ ചാപി സരസ്വതീ
നാസത്യൌ ശ്രവണേ ചോക്തൌ നേത്രേ ച ശശിഭാസ്കരൌ 26
വേദാംഗാനി ച യജ്ഞാശ്ച നാനാരൂപാണി യാനി ച
സുവൃത്താനി ച വാക്യാനി തേജാംസിദ്ധിസ്തപാംസി ച 27
ഏതാനി നരരൂപസ്യ തസ്യ ദേഹം ശ്രിതാനി വൈ 28
തേന മുഷ്ടിപ്രഹാരേണ സപല്പമാത്രേണ ലീലയാ
പാണിനാ താഡിതം രക്ഷോ നിപപാത മഹീതലേ 29
പതിതം രാക്ഷസം ജ്ഞാത്വാ വിദ്രാവ്യ ച നിശാചരാൻ
ജഗാദപ്രതിമഃ സോഽഥ പദ്മമാലാവിഭൂഷിതഃ
പ്രവിവേശ ച പാതാളം ഗച്ഛത് പർവ്വതസന്നിഭഃ 30
ഉത്ഥായ ച ദശഗ്രീവ ആഹൂയ സചിവാൻ സ്വയം
കപ ഗതഃ സഹസാ ബ്രൂത പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ 31
ഏവമുക്താ രാവണേന രാക്ഷസാസ്തമഥാബ്രുവൻ
പ്രവിഷ്ടഃ സ നരോഽത്രൈവ ദേവദാനവദർപ്പഹാ 32
അഥാസിം ഗൃഹ്യ വേഗേന ഗരുത്മാനിവ പന്നഗം
ശീഘ്രം സ തു ബിലദ്വാരം പ്രവിവേശ ച ദുർമ്മതിഃ 33

അഗ്നി ആ പുമാന്റെ മുഖമായ്തീർന്നു; ഇരുചുമലുകൾ ഋഗ്മന്ത്രങ്ങൾ ആശ്രയിക്കപ്പെട്ടു; മാസങ്ങൾ പല്ലുകളിലും, ഋതുക്കൾ രണ്ടു ദംഷ്ട്രകളിലും സ്ഥിതിചെയ്തു; നാസികയിൽ അമാവാസ്യാദേവതയായ കുഹുവും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ രന്ധ്രങ്ങളിൽ വായുക്കളും, സ്ഥിതിചെയ്തു. ദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണായും സരസ്വതീദേവി വാക്കായും ഭവിച്ചു; അശ്വിനീദേവതകൾ രണ്ടു കണ്ണുകളായും, ചന്ദ്രസൂര്യന്മാർ രണ്ടു നേത്രങ്ങളായും ഭവിച്ചു. വേദാംഗങ്ങളും, പലമാതിരിയായ യാതൊരു യജ്ഞങ്ങളും, സദാചാരയുക്തങ്ങളായ വാക്യങ്ങളും, തേജസ്സും, സിദ്ധിയും, തപസ്സുകളും ഇവയെല്ലാം നരരൂപിയായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചിരുന്നു. ആ പുരുഷനാൽ, നിഷ്പ്രയാസമായി കയ്യടക്കൊണ്ട് തെല്ലൊന്ന് അടിക്കപ്പെട്ടവനായ രാക്ഷസൻ, ആ മുഷ്ടിപ്രഹാരത്താൽ നിലത്തുപതിച്ചുപോയി. പദ്മമാലാലങ്കൃതനും ജഗദ്വിലക്ഷണനുമായ ആ പുമാൻ (കപിലവാസുദേവൻ) രാക്ഷസനെ വീണവനായി കണ്ട്, രാക്ഷസന്മാരെയും പറപ്പിച്ച്, ഗമിക്കുന്ന പർവ്വതമെന്നപോലെ പാതാളത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ദശഗ്രീവൻ, എഴുന്നേറ്റ് തന്റെ മന്ത്രിമാരെ വിളിച്ച്, "പ്രഹസ്തശുകസാരണന്മാരേ! (അവൻ) എങ്ങുപോയി? ഉടനെ പറയുവിൻ," എന്നരചൻ ചോദിച്ചു. രാവണനാൽ ഇങ്ങിനെ ചോദിക്കപ്പെട്ടവരായ ആ രാക്ഷസർ, ഇങ്ങിനെ മറുപടിയേകി:—"ദേവന്മാരുടെയും ദാനവന്മാരുടേയും ദർപ്പത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നവനായ അദ്ദേഹം ഇവിടെത്തന്നെയാണ് പ്രവേശിച്ചത്." ആ ദുഷ്ടബുദ്ധിയായ രാവണൻ, ഉടനെ, സർപ്പത്തെ ഗരുഡനെന്നപോലെ ഖഡ്ഗത്തെ കയ്യേന്തി, ഗൃഹദ്വാരത്തിൽ ഉടനെ പ്രവേശിച്ചു.

പ്രവിശ്യ ച സ തദ്ദ്വാരം രാവണോ വരനിർഭയഃ
അപശ്യച്ച നരാംസ്തത്ര നീലാഞ്ജനചയോപമാൻ 34

കേയൂരധാരിണഃ ശൂരാൻ രക്തമാല്യാനുലേപനാൻ
അംഗുലീയകഹാരാദ്യൈർഭൂഷണൈശ്ച വിഭൂഷിതാൻ 35

ഭുശ്യന്തേ തത്ര യുത്യാന്യസ്തിസ്രഃ കോട്യോ മഹാത്മനാം
നിർത്യോത്സവാഃ ശാന്തഭയാ വിമലാഃ പാവകപ്രഭാഃ 36

ക്രീഡതഃ പ്രേക്ഷതേ താൻ വൈ രാക്ഷസോ ഭീമവിക്രമഃ
ദ്വാരസ്ഥാ രാവണസ്തസ്ഥാം താസു കോടിഷ്വനിർഭയഃ 37

യഥാ ഭൂഷ്ടഃ സ തു നരസ്തച്ച്യാംസ്താംസ്തസ്യ സർവ്വശഃ
ഏകവർണ്ണാംസ്തഥൈകബലാനേകരൂപാൻ മഹൌജസഃ
ചതുർഭുജാൻ മഹോത്സാഹാംസ്തത്രാപശ്യത്സ രാവണഃ 38

താൻ ദൃഷ്ട്വാഽഥ ദശഗ്രീവ ഊർദ്ധ്വരോമാ ബഭൂവ ഹ 39

സ ചയംഭൂവാ ദത്തവരസ്തതഃ ശീഘ്രം വിനിർഭയൌ
അഥാപശ്യത് പരം തത്ര ഭുജംഗശയനേ സ്ഥിതം
പാണ്ഡുരേണ മഹാഹേണ കൌസ്തുഭേന വിരാജിതം 40

ശേതേ സ പുരുഷസ്തത്ര പാവകേനാവകൽപിതഃ
ദിവ്യസ്രഗനുലേപീ ച ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതഃ 41

ദിവ്യാംബരധരാ സാധ്വീ ത്രൈലോക്യസ്യ വിഭൂഷണം
വാലവ്യജനഹസ്താ ച ദേവീ തത്ര വ്യവസ്ഥിതാ 42

വരബലത്താൽ ഭീതിയറവനായ രാവണൻ, ആ ദ്വാരത്തിൽക്കൂടി പ്രവേശിച്ച്, അവിടെ, അഞ്ജനക്കുന്നൊത്തവരും തോൾവളകളണിഞ്ഞവരും ചുവന്ന മാലകളും കുറിക്കൂട്ടുകളും പൂണ്ടവരും, മോതിരങ്ങൾ മുത്തുമാലകൾ മുതലായ ആഭരണങ്ങൾകൊണ്ട് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടവരും ആയ ശൂരന്മാരെ കണ്ടു. അവിടെ നിർഭയത്വം കയ്യാണ്ട് ആപത്തറവരായി പാപരഹിതന്മാരും പാവകസങ്കാശന്മാരുമായ മൂന്നുകോടി മഹാത്മാക്കൾ യുദ്ധംചെയ്യുന്നതായി കണ്ടു. ഭയങ്കരപരാക്രമശാലിയായ രാക്ഷസനായ രാവണൻ, ദ്വാരത്തിൽ നില്ക്കുന്നവനായി, ആ കോടികളിൽ ഭയം വിട്ടവനായി, കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അവരെ നോക്കിനില്ക്കുകയായി. ആ പുരുഷൻ എപ്രകാരം കാണപ്പെട്ടുവോ, അപ്രകാരം സർവ്വ പ്രകാരത്തിലും തത്തുല്യന്മാരായുള്ളവരും, ഒരേ വർണ്ണമുള്ളവരും, തുല്യശക്തിയാണ്ടവരും, ഒരേ സ്വരൂപത്തോടുകൂടിയവരും, മഹാവിര്യശാലികളും, നാലുകയ്യുള്ളവരും അത്യുത്സാഹത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവരുമായ അവരെ കണ്ട ഉടനെ, ദശകണ്ഠൻ, പുളകിതശരീരനായി ഭവിച്ചു. ബ്രഹ്മദേവങ്കൽ, വരം നേടിയവനായ രാവണൻ, അവിടെനിന്നും ഉടനെ മാറി. അപ്പോൾ വെണ്മപൂണ്ടതും അതിവിശിഷ്ടവുമായ കൌസ്തുഭരത്നത്താൽ വിളങ്ങുന്നവനും, സർപ്പശയനത്തിൽ പള്ളികൊള്ളുന്നവനുമായ മറെറാരു പുരുഷനെ അവിടെ കണ്ടു. ആ പുമാൻ, അതിൽ, അഗ്നിയാൽ ചുററപ്പെട്ടവനായി, ദിവ്യമാല്യങ്ങളും കുറിക്കൂട്ടുകളുമണിഞ്ഞവനായി ദിവ്യാലങ്കാരഭൂഷിതനായി, ശയിച്ചിരുന്നു. അവിടെ അരികിലായി, ചാമരഹസ്തയായി, ത്രൈലോക്യത്തിനു അലങ്കാരഭൂതയായി, ദിവ്യവസ്ത്രാലംകൃതയായി താമരപ്പൂക്കൾ കയ്യിൽ ധരിച്ച് പ്രകാ

ലക്ഷ്മീർബഹിഃ സപത്നീ വൈ ഭോജന്തീ ലോകസുന്ദരീ 43

പ്രഹൃഷ്ടഃ സ തു ലങ്കേശോ ദൃഷ്ട്വാ താം ചാരുഹാസിനീം
ജിഘൃക്ഷുഃ സ തദാ സാധ്വീം സിംഹാസനമുപാശ്രിതാം 44

വിനാ തു സചിവൈസ്തത്ര രാവണോ ദുർമ്മതിസ്തദാ
ഹസ്തൈർഗൃഹീതും താമൈച്ഛന്മന്മഥേന വശീകൃതഃ
സുപ്തമാശീവിഷം യദ്വദ്രാവണഃ കാലചോദിതഃ 45

അഥ സുപ്തോ മഹാബാഹുഃ പാവകേനാവകൽപിതഃ
ഗൃഹീതുകാമം തം ജ്ഞാത്വാ വ്യപവിദ്ധ്യപടം തദാ
ജഹാസോച്ചൈർഭൃശം ദേവസ്തം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസാധിപം 46

തേജസാ തസ്യ സംദീപ്തോ രാവണോ ലോകരാവണഃ 47

ശ്വാണവാതേന ദീപ്തേന തസ്മിൻ രാമ രസാതലേ
കൃത്തമൂലോ യഥാ ശാഖീ നിപപാത മഹീതലേ 48

പതിതം രാക്ഷസം ജ്ഞാത്വാ വചനം ചേദമബ്രവീത് 49

ഉത്തിഷ്ഠ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ മൃത്യുസ്തേ നാത്ര വിദ്യതേ 50

പ്രജാപതിവരോ രക്ഷ്യോ യേന ജീവസി രാവണ
ഗച്ഛ രാവണ വിസ്രബ്ധം നാത്ര വൈ മരണം തവ 51

ലബ്ധസംജ്ഞോ മുഹൂർത്തേന രാക്ഷസോ ഭീമവിക്രമഃ
തം തു ദൃഷ്ട്വാ മഹാത്മാനം രാവണോ ഭയമാപ സഃ 52

ശിക്കുന്നവളായി, പതിവ്രതയും ലോകസുന്ദരിയുമായ ലക്ഷ്മീഭഗവതി വർത്തിച്ചിരുന്നു.

സിംഹാസനത്തിൽ വർത്തിച്ചിരുന്ന ചാരുസ്മിതയായ ആ സാധ്വിയെ കണ്ട്, സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായ ആ ലങ്കേശ്വരൻ, ആ ദേവിയെ കയ്യിലാക്കുവാനാഗ്രഹിച്ചു. ദുർബുദ്ധിയും ലോകകണ്ടകനുമായ ആ രാവണൻ കാമവശഗനായി, അപ്പോൾ മന്ത്രിമാരില്ലാത്തസമയം, കാലപ്രേരിതനായി. ഉറങ്ങുന്ന സർപ്പത്തെയെന്നപോലെ, ആ ദേവിയെ കൈകൊണ്ട് പിടിപ്പാനാഞ്ഞു. അഗ്നിയാൽ മൂടപ്പെട്ടവനായി പള്ളിയുറക്കുകൊണ്ടിരുന്ന ആ മഹാബാഹുവായ ദേവൻ, ആ രാക്ഷസാധിപൻ ദേവിയെ ഗ്രഹിപ്പാൻ ഇച്ഛിച്ചുവനാണെന്നറിഞ്ഞു, പുതച്ച വസ്ത്രത്തെ നീക്കി, ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. ലോകദ്രോഹിയായ രാവണൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തേജസ്സിനാൽ തപിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ദീർഘമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിശ്വാസവായുവിനാൽ, വേർ പുഴങ്ങിയ വൃക്ഷമെന്നപോലെ, ആ രസാതലത്തിൽ അവൻ നിപതിച്ചു. രാക്ഷസൻ വീണുപോയെന്നറിഞ്ഞ്, ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്കയും ചെയ്തു:—"രാക്ഷസവര! എഴുന്നേല്ക്കുക. ഇപ്പോൾ നിനക്ക് മരണമില്ല; ബ്രഹ്മാവിന്റെ വരം അനുസരിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്. അതിനാലാണ് നീ ജീവനോടിരിക്കുന്നതു്. രാവണ! നീ ഭയപ്പെടാതെ പോയ്ക്കൊൾക. ഇവിടെവെച്ച് നിനക്ക് മൃതിയുണ്ടാകയില്ല." ഭയങ്കരപരാക്രമശാലിയായ രാവണൻ ക്ഷണനേരംകൊണ്ട് ബോധം തെളിഞ്ഞവനായീട്ടുനിന്നു. ആ മഹാത്മാവിനെ കണ്ടപ്പോൾ, ആ രാവണനു് ഭയമുണ്ടായി.

ഏവമുക്തസ്തദോത്ഥായ രാവണോ ദേവകണ്ടകഃ
രോമഹർഷണമാപന്നോ ഹ്യബ്രവീത്തം മഹാമുനിം 53

കോ ഭവാൻ ശൈരയ്യുസമ്പന്നോ യുഗാന്താനലസന്നിഭഃ
ബ്രൂഹി തപാ ദേവദേവോ വാ സർവ്വദേഹേഷു സുസ്ഥിതഃ 54

ഏവമുക്തഃ സ തേനാഥ രാവണേന ദുരാത്മനാ
പ്രത്യുവാച ഹസൻ ദേവോ മേഘഗംഭീരയാ ഗിരാ 55

കിം തപാ മയാ ദശഗ്രീവ വക്ഷ്യാ്സി ന ചിരാദിഹ 56

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രാഞ്ജലിർവാക്യമബ്രവീത്
പ്രജാപതേസ്തു വചനാന്നാഹം മൃത്യുവശം ഗതഃ 57

സ ന ജാതോ ജനിഷ്യോ വാ മത്തുല്യോ വാ സുരേഷ്വപി
പ്രജാപതിവരം യോ ഹി ലംഘയേദ്വീര്യമാശ്രിതഃ
ന തത്ര പരിഹാരോ്സ്തി പ്രയതാശ്ചാപി ദുർല്ലഭേ 58

ത്രൈലോക്യേ തം ന പശ്യാമി യസ്തത് കുര്യാദപ്രിയം വൃഥാ
അമരോ വാ സുരശ്രേഷ്ഠ തേന മാം നാവിശദ്ഭയം 59

അഥാപി ച ഭവന്മൃത്യുസ്തപാത്തോ മേ നാന്യതഃ പ്രഭോ
യശസ്യം ശ്ലാഘനീയം ച തപാത്തോ മേ മരണം തപിദം 60

ദേവവൈരിയായ രാവണൻ മേൽപ്രകാരം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടാറെ, എഴുന്നേറ്റു കോപംമയിർക്കൊണ്ടവനായി, ആ (കപില)മഹാമുനിയോടായി ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു:— "പ്രളയാഗ്നിസദൃശനായി, ശൈരയ്യുകൃതനായ ഭവാനാരാണ്? സർവ്വരുടെ ദേഹങ്ങളിലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനായ ദേവദേവനാണോ? പറഞ്ഞാലും." അപ്പോൾ ആ ദുഷ്ടാത്മാവായ രാവണനാൽ ഇപ്രകാരം ചോദ്യംചെയ്യപ്പെട്ടവനായി ആ ദേവൻ, പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടു് മേഘംപോലെ ഗംഭീരമായ ധ്വനിയോടുകൂടി ഇപ്രകാരം മറുപടിയരുളി:— "ഹേ ദശകണ്ഠ! നീ എത്രമാത്രമാണ്? ഏറെത്താമസിയാതെ നീ എന്നാൽ വധിക്കപ്പെടേണ്ടവൻതന്നെയാണ്." ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ ദശകണ്ഠൻ, തൊഴുതുംകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:— "ബ്രഹ്മദേവന്റെ അരുളപ്പാടിനാൽ ഞാൻ മരണത്തിനു പാത്രീഭവിച്ചവനല്ല. ദേവന്മാരിലുംകൂടി എനിക്കു സമനായ ഒരുവൻ ജാതനായിട്ടുമില്ല, ജനിക്കയുമില്ല. എതൊരുവൻതന്നെയാണ് വീര്യത്തെ കയ്യൊണ്ട് ബ്രഹ്മദേവന്റെ വരത്തെ ലംഘിക്കുക? അപ്രകാരമായാൽ അതിനു പരിഹാരവുമില്ല. പ്രയത്നവും അസാദ്ധ്യമായതു തന്നെ. ഹേ ദേവശ്രേഷ്ഠ! ത്രൈലോക്യത്തിൽ യാതൊരുവൻ ആ വരത്തെ അന്യഥാകരിക്കുമോ അപ്രകാരമുള്ള ഒരു ദേവനേയും ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. അതിനാലാണ് എനിക്ക് ഭയമെന്നതുണ്ടാകാത്തതു്. അപ്രകാരമായാലും പ്രഭോ! നിന്തിരുവടിയുടെ വക്കൽനിന്നു മാത്രം എനിക്ക് മരണമുണ്ടാകട്ടെ, വേറെ പ്രകാരത്തിലല്ല. നിന്തിരുവടിയിങ്കൽ നിന്നുള്ള ഈ എന്റെ മൃതി കീർത്തികരവും കൊണ്ടാടത്തക്കതുമാണ്."

അഥാപശ്യത്തസ്യ ഗാത്രേ രാവണോ ഭീമവിക്രമഃ
ദേവദേവസ്യ സകലം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം 61
ആദിത്യാ വസവോ രുദ്രാ മരുതോഽഥാശ്വിനാവപി
സിദ്ധാശ്ച പിതരശ്ചൈവ യമോ വൈശ്രവണസ്തഥാ 62
സമുദ്രാ ഗിരയോ നദ്യോ വിദ്യാ വേദാസ്ത്രയോഽഗ്നയഃ
ഗ്രഹാസ്താരാഗണാ വ്യോമ സാദ്ധ്യാ ഗന്ധർവ്വചാരണാഃ 63
മഹർഷയോ വേദവിദോ ഗരുഡോഽഥ ഭുജംഗമാഃ
യേ ചാന്യേ സംസ്ഥിതാ ദേവാ ദൈത്യദാനവരാക്ഷസാഃ
ഗാത്രേഷു ശയനസ്ഥസ്യ ദൃശ്യന്തേ സൂക്ഷ്മമൂർത്തയഃ 64
അഥ രാമോഽഥ ധർമ്മാത്മാ ഹ്യഗസ്ത്യം മുനിസത്തമം
ദ്വീപസ്ഥഃ പുരുഷഃ കോഽസൌ തിസ്രഃ കോട്യശ്ച താശ്ച കാഃ
ശയാനഃ പുരുഷഃ കശ്ചിദ്ദൈത്യദാനവദർപ്പഹാ 65
രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ ഹ്യഗസ്ത്യോ വാക്യമബ്രവീത് 66
ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി ദേവദേവഃ സനാതനഃ
ഭഗവാൻ കപിലോ രാമ ദ്വീപസ്ഥോ നര ഉച്യതേ 67
സ വൈ നാരായണോ ദേവഃ ശംഖചക്രഗദാധരഃ
വിധാതാ ചൈവ ഭൂതാനാം സംഹർത്താ ച തഥൈവ ച
അനാദിരച്യുതോ വിഷ്ണുഃ പ്രഭവഃ ശാശ്വതോഽവ്യയഃ 68
യേ തു യുദ്ധ്യന്തി വൈ തത്ര സുരാസ്തേ തസ്യ ധീമതഃ
തുല്യതേജഃപ്രതാപാസ്തേ കപിലസ്യ നരസ്യ വൈ 69

ഉഗ്രവിക്രമിയായ രാവണൻ, ആ സമയം ആ ദേവന്റെ ശരീരത്തിൽ ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയ ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും സന്ദർശിച്ചു. ആദിത്യന്മാരും, വസുക്കളും രുദ്രന്മാരും, മരുത്തുക്കളും, അശ്വിനീദേവതകളും, സിദ്ധന്മാരും, പിതൃദേവതകളും, യമൻ, കുബേരൻ, എന്നവരും, സമുദ്രങ്ങളും, ഗിരികളും, നദികളും, വിദ്യകളും, വേദങ്ങളും, ത്രേതാഗ്നികളും, ഗ്രഹങ്ങളും, നക്ഷത്രഗണങ്ങളും, ആകാശവും, സാദ്ധ്യന്മാരും, ഗന്ധർവ്വന്മാരും, ചാരണന്മാരും, വേദജ്ഞന്മാരായ മഹർഷിമാരും, ഗരുഡഭഗവാനും, സർപ്പങ്ങളും, മറ്റുദേവകളും, ദൈത്യന്മാർ ദാനവന്മാർ, എന്നവർ യാതൊരുവരോ അവരെല്ലാം സൂക്ഷ്മവടിവുകളെടുത്തവരായി, പള്ളിമെത്തയിൽ ശയിച്ചിരുന്ന ആ പുരുഷന്റെ അവയവങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവരായി കാണപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ധർമ്മാത്മാവായ ശ്രീരാമൻ മുനിവരനായ അഗസ്ത്യമഹർഷിയോടായി ചോദിച്ചു:— "ദ്വീപിൽ വർത്തിച്ചിരുന്ന ആ പുരുഷൻ ആരാണ്? ആ മുപ്പതുകോടി പേരും ആരാണ്? ദൈത്യദാനവഗർവ്വശമനനായ ആ ശയിച്ചിരുന്ന പുരുഷൻ ആരാണ്?" ശ്രീരാഘവന്റെ വാക്കുകേട്ട് അഗസ്ത്യമഹർഷി മറുപടിയുരചെയ്തു:— "പറയാം കേട്ടുകൊണ്ടാലും. ശ്രീരാമ! ദ്വീപസ്ഥനായ ആ പുരുഷൻ ദേവദേവനും ശാശ്വതനും ആയ കപിലഭഗവാനെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ശംഖചക്രഗദാധരനും സർവ്വഭൂതങ്ങളെയും സൃഷ്ടിച്ച് അപ്രകാരംതന്നെ സംഹരിക്കുന്നവനും, അനാദിയും, നാശരഹിതനും, സർവ്വവ്യാപിയും സർവ്വശക്തനും ശാശ്വതനും ക്ഷയരഹിതനും ആയ ദേവനായ നാരായണമൂർത്തി അദ്ദേഹംതന്നെ. ആ നരരൂപിയായ കപിലഭഗവാനെപ്പോലെ തേജഃപ്രഭാവമാന്മാരും, അവിടെ യുദ്ധംചെയ്തിരുന്നവരുമായ അവർ ആ സർവ്വജ്ഞനുചേർന്ന

നാതിക്രുദ്ധേന ദുഷ്ടസ്യ രാക്ഷസസ്യ പാപനിശ്ചയഃ
ന ഖല്വവ തതോ രാമ ദുസ്സാദ്ധ്യോവണഃ പ്രഭോ 70
ഭിന്നഗാത്രോ നഗപ്രഖ്യോ രാവണഃ പതിതോ ഭുവി
വാക് ശരൈസ്തം ഖിദ്യോഽസ്യ രഹസ്യം പിശുനോ യഥാ 71
അഥ ദീർഘേണ കാലേന ലബ്ധസംജ്ഞഃ സ രാക്ഷസഃ
ആജഗാമ ഹതൈരേജാസ്സ യത്ര തേ സചിവാഃ സ്ഥിതാഃ 72
തൈരേവ സഹിതോ ലങ്കാം ജഗാമാശു ദശാനനഃ 73
ശ്രുത്വൈതദ്വചനം സർവ്വമാശ്ചര്യ്യമിതി രാഘവഃ
പൂജ്യമാനഃ സ്ഥിതാസ്സ്വ യേ രാമസ്യ സമീപതഃ 74
ആശ്ചര്യ്യമിതി തത് പ്രാഹുർവാനരാ രാക്ഷസൈഃ സഹ 75
വിഭീഷണസ്സ രാമസ്യ പാർശ്വസ്ഥോ വാക്യമബ്രവീത്
ആശ്ചര്യ്യം സ്മാരിതോഽസ്മാഭ്യ യത് തദ്വൃത്തം പുരാതനം 76
അഥാഗസ്ത്യോഽബ്രവീത്സർവ്വമേതദ്വോമ ശ്രുതം തപയാ
ദുഷ്ടഃ സംജിതാശ്ചാപി രാമ യാസ്യാമഹേ വയം
തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാമോ രമയതാം വരഃ. 77

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ പഞ്ചമഃ സർഗ്ഗഃ

ദേവകളാകുന്നു. പാപബുദ്ധികയ്യാണ്ടവനായ രാക്ഷസൻ അദ്ദേഹത്താൽ അതികോപത്തോടെ വീക്ഷിക്കപ്പെട്ടില്ല. അതിനാലാണ് ആ രാവണൻ അപ്പോൾതന്നെ വെണ്ണീറായിപ്പോകാതിരുന്നത്. രാവണൻ ദേഹം തകർന്നവനായി മരംപോലെ നിലത്തു പതിച്ചു. അവനെ വാക്കാകുന്ന ശരങ്ങൾകൊണ്ട്, ഏഷണിക്കാരൻ രഹസ്യത്തെ എന്നപോലെ, തകർത്തുകളഞ്ഞു. ഏറെക്കാലം ചെന്നശേഷം, ബോധം തെളിഞ്ഞവനായ ആ രാക്ഷസൻ, വീര്യം നശിച്ചവനായി, ആ സചിവന്മാർ നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. അവരോടും കൂടിത്തന്നെ ഉടനെ ദശമുഖൻ ലങ്കയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുചെന്നു."

ഈ വാക്യത്തെയെല്ലാം കേട്ട്, ശ്രീരാഘവൻ ആശ്ചര്യമെന്നു കരുതി. രാക്ഷസരോടും കൂടി അവിടെ കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവരായി ശ്രീരാമന്റെ അരികിലായി നിന്നിരുന്ന വാനരന്മാരും അതിനെ ആശ്ചര്യമെന്നുതന്നെ പുകഴ്ന്നു. ശ്രീരാമന്റെ അരികിൽ വർത്തിച്ചിരുന്ന വിഭീഷണനും, "പണ്ട് നടന്നതായ ഈ ആശ്ചര്യത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ ഓർമ്മപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു," എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ അഗസ്ത്യമഹർഷി ഉരചെയ്തു:- "ഹേ രാമ! ഇതെല്ലാം നിന്തിരുവടിയാൽ ഇപ്പോൾ ചെവിക്കൊള്ളപ്പെട്ടു. മുഖം കാണിച്ച് പൂജിക്കപ്പെട്ടവരായ ഞങ്ങൾ പോയ്വരട്ടെ." അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ വചനത്തെ, ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവരിൽ ഉത്തമനായ ശ്രീരാമൻ അനുമോദിച്ചു.

ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ അഞ്ചാം പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ചതുർവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[ഖരശൂർപ്പണഖാദണ്ഡകാവാസഃ = ഖരനും ശൂർപ്പണഖയും ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ വസിക്കുന്നത്.]

നിവർത്തമാനഃ സംഹൃഷ്ടോ രാവണഃ സുദുരാത്മവാൻ
ജഹ്രേ പഥി നരേന്ദ്രർഷിദേവഗന്ധർവ്വകന്യകാഃ. 1

"സംഹൃഷ്ടഃ	"ഉത്സാഹഭരിതനായി	നരേന്ദ്രർഷി-ദേവഗന്ധർവ്വ-കന്യകാഃ	രാജകന്യകമാരേയും ഋഷികന്യകമാരേയും, ദേവകന്യകമാരേയും ഗന്ധർവ്വകന്യകമാരേയും
നിവർത്തമാനഃ	മടങ്ങിപ്പോരുന്ന		
രാവണഃ,	രാവണൻ,	സുദുരാത്മവാൻ	ദുഷ്ടബുദ്ധികൈക്കൊ
പഥി,	വഴിയിൽ,	ജഹ്രേ.	അപഹരിച്ചു. [ണ്ടു.

ദർശനീയാം ഹി രക്ഷഃ സ കന്യാം സ്ത്രീം വാഽഥ പശ്യതി
ഹത്വാ ബന്ധുജനം തസ്യാ വിമാനേ താം രുരോധ ഹ. 2

"സഃ രക്ഷഃ,	"ആ രാക്ഷസൻ,	ബന്ധുജനം	ബന്ധുജനത്തെ
കന്യാം,	ഒരു കന്യകയെയാകട്ടേ	ഹത്വാ,	കൊന്ന്,
അഥ വാ സ്ത്രീം	നാരിയെയാകട്ടെ	താം	അവളെ
ദർശനീയാം	സൌന്ദര്യവതിയായി	വിമാനേ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
പശ്യതി ഹി,	കാണുന്നുവെങ്കിൽ,	രുരോധ;	ഇട്ടടച്ചു;
തസ്യാഃ	അവളുടെ	ഹ!	എന്തുകഷ്ടം!

ഏവം പന്നഗകന്യാശ്ച രാക്ഷസാസുരമാനുഷീഃ
യക്ഷദാനവകന്യാശ്ച വിമാനേ സോഽധ്യരോപയത്. 3

"സഃ,	"അവൻ,	യക്ഷദാനവ-കന്യാഃ ച	യക്ഷകന്യകമാരേയും ദാനവസ്ത്രീകളേയും
ഏവം	മേൽപ്രകാരം		
പന്നഗകന്യാഃ	നാഗകന്യകമാരേയും		
രാക്ഷസാസുര-മാനുഷീഃ ച	രാക്ഷസ കന്യകമാരേയും അസുര യുവതികളേയും മനുഷ്യ സ്ത്രീകളേയും	വിമാനേ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
		അധ്യരോപയത്.	കയറ്റിക്കൊണ്ടു പോയി.

താഭിഃ സർവ്വാനവദ്യാഭിർനദീഭിരിവ സാഗരഃ
ആപൂരിതം വിമാനം തദ് ഭയശോകാശിവാശ്രുഭിഃ. 4

"തത്	"ആ	ഭയശോകാ-ശിവാശ്രുഭിഃ,	ഭയംകൊണ്ടും വ്യസനം കൊണ്ടുമുണ്ടായ അമംഗളകരമായ കണ്ണുനീർ കൊണ്ടു,
വിമാനം,	പുഷ്പകവിമാനം,		
സർവ്വാനവദ്യാഭിഃ	ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠതയാൻ	സാഗരഃ	സമുദ്രം
		നദീഭിഃ ഇവ,	നദികളാൽ എന്നപോലെ,
താഭിഃ	അവരാൽ	ആപൂരിതം.	നിറയ്ക്കപ്പെട്ടു.

നാഗഗന്ധർവ്വകന്യാശ്ച മഹർഷിതനയാശ്ച യാഃ
ദൈത്യദാനവകന്യാശ്ച വിമാനേ ശതശോഽരുദൻ. 5

"യാഃ നാഗഗന്ധർവ്വകന്യാഃ ച മഹർഷിതനയാഃ ച	"യാതൊരു നാഗകന്യകമാരും ഗന്ധർവ്വ സ്ത്രീകളും ഋഷികന്യകകളും
ദൈത്യദാനവകന്യാഃ ച	ദൈത്യയുവതികളും ദാനവസ്ത്രീകളും
ശതശഃ	നൂറുക്കണക്കായി
വിമാനേ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
അരുദൻ.	കേണുകൊണ്ടിരുന്നു.

ദീർഘകേശ്യഃ സുചാരുഅംഗ്യഃ പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ
പീനസ്തന്യസ്ഥഥാ വജ്രവേദിമധ്യസമപ്രഭാഃ 6
രഥക്രുബരസങ്കാശൈഃ ശ്രോണീദേശൈർമ്മനോഹരാഃ
സ്ത്രിയഃ സുരാംഗനാപ്രഖ്യാ നിഷ്കപുകനകപ്രഭാഃ
ശോകദുഃഖഭയത്രസ്താ വിഹ്വലാശ്ച സുമധ്യമാഃ. 7

"ദീർഘകേശ്യഃ	"നീണ്ട തലമുടിയോട് കൂടിയവരും
സുചാരുഅംഗ്യഃ	കോമളാംഗികളും
പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ	മുഴുമതി നേർമുഖികളും
പീനസ്തന്യഃ	പോർക്കൊങ്കമാരും
വജ്രവേദിമധ്യസമപ്രഭാഃ	വജ്രംകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച കടഞ്ഞെടുത്ത പീഠം പോലെയുള്ള മദ്ധ്യപ്രദേശമാന്നവരും
രഥക്രുബരസങ്കാശൈഃ	തേർത്തട്ടിന്നു സദൃശമായ
ശ്രോണീദേശൈഃ	പിൻ ഭാഗങ്ങളാൽ
സുമധ്യമാഃ,	ഭംഗിയാന്ന അരക്കെട്ടോടുകൂടിയവരും,
മനോഹരാഃ	ചിത്തത്തെക്കവരുന്നവരും
നിഷ്കപുക-കനകപ്രഭാഃ	ഉരുക്കിയ തങ്കനിറമാന്നവരും
സുരാംഗനാപ്രഖ്യാഃ	ദേവസ്ത്രീകളെപ്പോലിരിക്കുന്നവരും ആയ
സ്ത്രിയഃ ച,	സ്ത്രീകളെല്ലാം,
ശോകദുഃഖഭയത്രസ്താഃ	ശോകത്താലുള്ളം നടുങ്ങിയവരായി
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
വിഹ്വലാഃ.	ഉഴറി.

താസാം നിശ്വാസവാതേന സർവ്വതഃ സംപ്രദീപിതം
അഗ്നിഹോത്രമിവാഭാതി സന്നിരുദ്ധാഗ്നി പുഷ്പകം. 8

"താസാം	"അവരുടെ
നിശ്വാസവാതേന,	ദീർഘനിശ്വാസത്താൽ,
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനം
സർവ്വതഃ	എല്ലാഭാഗവും
സന്നിരുദ്ധാഗ്നി അഗ്നിഹോത്രം ഇവ	അവരുടെ ദുഃഖാഗ്നി പിടിപെട്ടതായി, കുഴലുന്ന ജ്വാലയോട്ടുകൂടിയ അഗ്നികുണ്ഡം എന്ന പോലെ,
ആഭാതി.	ഉജ്ജ്വലിച്ചു.

കാചിച്ചിന്തയതീ തത്ര കിം നു മാം ഭക്ഷയിഷ്യതി
കാചിദ്ദധ്യൌ സുദുഃഖാർത്താ അപി മാം മാരയേദയം. 9

"തത്ര	"അതിൽ	കാചിത്	ഒരുവൾ
കാചിത്	ഒരുവൾ	സുദുഃഖാത്താ	ഏറ്റവും വ്യസനിക്കുന്ന
'മാം	'എന്നെ	"അയം	"ഇവൻ [വളായി
ഭക്ഷയിഷ്യതി	തിന്നുകളയുമോ	മാരയേത് അപി"	കൊന്നുകളയുമോ,"
കിം നു?'	എന്തോ' എന്നു്,	ഉദ്ധ്യൗ.	ആലോചിച്ചു. [എന്നും
ചിന്തയതീ	വിചാരിക്കുന്നവളായും		

ഇതി മാതൃപിതൃൻ സ്മൃത്വാ ഭർത്തൃൻ ഭ്രാതൃംസ്തഥൈവ ച
ദുഃഖശോകസമാവിഷ്ടാ വിലേപുഃ സഹിതാഃ സ്ത്രിയഃ. 10

"സ്ത്രിയഃ	"സ്ത്രീകൾ	മാതൃപിതൃൻ	അമ്മയപ്പന്മാരേയും
ദുഃഖഃശോക- }	(തങ്ങളിലുള്ള) നേരിട്ട ദു	ഭർത്തൃൻ	ഭർത്താക്കന്മാരേയും
സമാവിഷ്ടാഃ }	രവസ്ഥയിൽ ദുഃഖിക്ക	ഭ്രാതൃൻ	ഭ്രാതാക്കന്മാരേയും
ഇതി	ഇപ്രകാരം [ന്നവരായി	സ്മൃത്വാ ച	ഓർത്തുകൊണ്ടു തന്നെ
സഹിതാഃ }	എല്ലാവരും ഒരുപോലെ		
തഥാ ഏവ, }	തന്നെ,	വിലേപുഃ.	കണ്ണീർ വാർത്തു.

കഥം നു ഖലു മേ പുത്രോ ഭവിഷ്യതി മയാ വിനാ
കഥം മാതാ കഥം ഭ്രാതാ നിമഗ്നാഃ ശോകസാഗരേ. 11

"'മയാ വിനാ	"'എന്നെവിട്ടുപിരിഞ്ഞ	കഥം?	എത്രകഷ്ടപ്പെടുമോ?
മേ	എന്റെ	ഭ്രാതാ	സഹോദരൻ
പുത്രഃ	മകൻ	കഥം?'	എന്തു ദുഃഖമനുഭവിക്കു
കഥം നു ഖലു	എങ്ങിനെതന്നെ		മോ?' എന്നിപ്രകാരം
ഭവിഷ്യതി?	കഴിച്ചുകൂട്ടുമോ?	ശോകസാഗരേ	ശോകക്കടലിൽ
മാതാ	അമ്മ	നിമഗ്നാഃ.	അവർ മുഴുകിക്കിടന്നു.

ഹാ കഥം നു കരിഷ്യാമി ഭർത്താരം ദൈവതം വിനാ
മൃത്യോ പ്രസാദയാമി ത്വാം നയ മാം ദുഃഖഭാഗിനീം. 12

"'ദൈവതം	"'ദൈവമായിക്കരു	മൃത്യോ!	മൃത്യുദേവ!
	തുന്ന	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയോട്ട.
ഭർത്താരം	പതിയെ	പ്രസാദയാമി;	ഞാൻ കേണപേക്ഷി
വിനാ,	പിരിഞ്ഞ്,		ക്കുന്നു;
കഥം നു	ഞാൻ എന്താണ്	ദുഃഖഭാഗിനീം	ആപത്തിലകപ്പെട്ടവ
കരിഷ്യാമി!	ചെയ്യേണ്ടത്!	മാം	എന്നെ [ളായ
ഹാ!	അയ്യോ!	നയ.	കൊണ്ടുപോയാലും.

കിം നു തദ്ദുഷ്കൃതം കർമ്മ പുരാ ദേഹാന്തരേ കൃതം
യേവം സ്മ ദുഃഖിതാഃ സർവ്വാഃ പതിതാഃ ശോകസാഗരേ. 13

"'ഏവം	"'ഇപ്രകാരം	പുരാ ദേഹാന്തരേ	മുമ്പ് ജന്മാന്തരത്തിൽ
സർവ്വാഃ	നാമെല്ലാവരും	തത്	അതിനു തക്ക
ദുഃഖിതാഃ,	ദുഃഖിക്കുന്നവരായി,	ദുഷ്കൃതം കർമ്മ	പാപകൃത്യം
ശോകസാഗരേ	വ്യസനസമുദ്രത്തിൽ	കിം നു	എന്തു തന്നെ
പതിതാഃ സ്മ;	മുഴുകിക്കിടക്കുന്നവ	കൃതം!	ചെയ്യപ്പെട്ടുവോ!
	ല്ലോ;		

ന ഖലിദാനീം പശ്യാമോ ദുഃഖസ്യാസ്യാന്തമാത്മനഃ
അഹോ ധിങ് മാനുഷം ലോകം നാസ്തി ഖലു പരഃ. 14

"'ഇദാനിം	"'ഇപ്പോൾ	മാനുഷം ലോകം	മനുഷ്യലോകം
ആത്മനഃ	നമ്മുടെ	ധിക് ഖലു;	വെറുക്കത്തക്കതു ത
അസ്യ ദുഃഖസ്യ	ഈ ദുഃഖത്തിന്ന്		ന്നെ;
അന്തം	ഒരു അവസാനത്തെ	അധമഃ	ഇതിനേക്കാൾ മോശ
ന പശ്യാമഃ;	നാം കാണുന്നില്ല;	പരഃ	മറെറാന്ന് [മായ
അഹോ!	അയ്യോ!	ന അസ്തി ഖലു.	ഇല്ലതന്നെ.

യദ്ബലാ ബലവതാ ഭർത്താരോ രാവണേന നഃ
സൂര്യേണോദയതാ കാലേ നക്ഷത്രാണീവ നാശിതാഃ 15

"'യത്,	"'അതുകൊണ്ടുതന്നെ	ബലവതാ	ബലിഷ്ഠനായ
കാലേ	പ്രഭാതത്തിൽ[യാണ്,	രാവണേന,	രാവണനാൽ,
ഉദയതാ	ഉദിക്കുന്ന	നഃ	നമ്മുടെ
സൂര്യേണ	കതിരവനാൽ	ദുർബ്ബലാഃ	അശക്തന്മാരായ
നക്ഷത്രാണി	നക്ഷത്രങ്ങൾ	ഭർത്താരഃ	നാഥന്മാർ
ഇവ,	എന്ന പോലെ,	നാശിതാഃ.	ഒടുക്കപ്പെട്ടത്.

അഹോ സുബലവദ്രക്ഷോ വധോപായേഷു യുജ്യതേ
അഹോ ദുർവൃത്തമാസ്ഥായ നാത്മാനം വൈ ജുഗുപ്സതേ. 16

"'അഹോ!	"'അയ്യോ!	അഹോ!	കഷ്ടം!
സുബലവത്	അതിപരാക്രമിയായ	ദുർവൃത്തം	ദുർനടവടിയെ
രക്ഷഃ	രാക്ഷസൻ	ആസ്ഥായ,	കൈക്കൊണ്ടു,
വധോ- പായേഷു വൈ	വധിക്കുന്ന വ്യാപാരങ്ങ ളിൽ തന്നെ	ആത്മാനം ന ജുഗുപ്സതേ.	തന്നെ നിന്ദിക്കാതിരി ക്കുന്നു.
യുജ്യതേ;	സകുതനായിരിക്കുന്നു;		

സർവ്വഥാ സദൃശസ്ത്വാവദവിക്രമോഽസ്യ ദുരാത്മനഃ
ഇദം തപസദൃശം കർമ്മ പരദാരാഭിമർശനം. 17

"'പരദാരാഭി- മർശനം	"'പരനാരിമാരെ കാ മിക്കുകയെന്ന	അസ്യ	ഈ
ഇദം	ഈ	ദുരാത്മനഃ താവത്	ദുരാത്മാവിന്നാണെ ങ്കിൽ
കർമ്മ,	കൃത്യം,	വിക്രമഃ	ബലാല്കാരിക്കുക എ
സർവ്വഥാ	എന്തായാലും		ന്നത്
അസദൃശം;	അയുക്തം തന്നെ;	സദൃശഃ.	ശരിയാണെന്നാണ്
തു	എന്നാൽ		തോന്നുന്നത്.

[ഇവന്റെ പരാക്രമം കുലോചിതമായതുതന്നെ; എന്നാൽ ഈ പരദാരാഭിമർശനം എന്നത് എന്തായാലും തക്കതല്ല.' എന്ന വ്യാഖ്യാനരം.]

യസ്മാദേഷ പരക്യാസു രമതേ രാക്ഷസാധമഃ
തസ്മാദ്വൈ സ്ത്രീകൃതേനൈവ പ്രാപ്സ്യതേ ദുർമ്മതിർവ്വധം. 18

"'ഏഷഃ	"'ഈ	യസ്മാത്	എന്നുള്ളതിനാൽ,
ഉന്മതിഃ	ഉഷ്ടനായ	തസ്മാത്,	
രാക്ഷസാധമഃ,	രാക്ഷസാധമൻ,	സ്ത്രീകൃതേന ഏവ	സ്ത്രീനിമിത്തമായിത
പരക്യാസു	പരസ്ത്രീകളിൽ	വധം വൈ	മരണത്തെയും [ന്നെ
രമതേ,	രമിക്കുന്നു,	പ്രാപ്സ്യതേ.'	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.'

ശപ്തഃ സ്ത്രീഭിഃ സ തു സമം ഹതൌജാ ഇവ നിഷ്പ്രഭഃ
പതിവ്രതാഭിഃ സാധ്വീഭിർബഭ്രുവ വിമനാ ഇവ. 19

"സാധ്വീഭിഃ	"പരിശുദ്ധകളും	ഇവ	ഒന്നും
പതിവ്രതാഭിഃ	പതിവ്രതകളുമായ	നിഷ്പ്രഭഃ,	ചെയ്യാൻ കഴിയാത്ത
സ്ത്രീഭിഃ	നാരീമണികളാൽ		വനായി,
സമം	ഒരേകാലത്തിൽ	ഇവ	തീരെ
ശപ്തഃ	ശപിക്കപ്പെട്ടവനായ	വിമനാഃ,	മനസ്സു മുട്ടിയവനായി,
സഃ,	അവൻ,	ഹതൌജാഃ	വീര്യം മങ്ങിയവനായി
തു	ഈ കാര്യത്തിൽ	ബഭൂവ.	ഭവിച്ചു.

ഏവം വിലപിതം താസാം ശ്രുത്വാ രാക്ഷസപുംഗവഃ
പ്രവിവേശ പുരീം ലങ്കാം പൂജ്യമാനോ നിശാചരൈഃ. 20

"രാക്ഷസ-പുംഗവഃ,	"രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ,	ശ്രുത്വാ,	കേട്ടുകൊണ്ട്,
		നിശാചരൈഃ	രാക്ഷസന്മാരാൽ
താസാം	അവരുടെ	പൂജ്യമാനഃ,	കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവ
ഏവം	മേൽപ്രകാരമുള്ള	ലങ്കാം പുരീം	ലങ്കാപുരിയിൽ [നായി,
വിലപിതം	വിലാപത്തെ	പ്രവിവേശ.	വന്നു ചേർന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ഘോരാ രാക്ഷസീ കാമരൂപിണീ
സഹസാ പതിതാ ഭൂമൌ ഭഗിനീ രാവണസ്യസാ. 21

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	"ഈ സമയത്തിൽ,	രാക്ഷസീ ഭഗിനീ	രാക്ഷസസ്ത്രീയുമായ
		രാവണസ്യസാ,	രാവണ സഹോദരി,
കാമരൂപിണീ	ഇഷ്ടമുള്ള രൂപമെടുപ്പാൻ കഴിവുള്ളവളും	ഭൂമൌ	നിലത്തു
		സഹസാ	പൊടുന്നനവേ
ഘോരാ	അതിഭയങ്കരയും	പതിതാ.	വന്നു വീണു.

താം സ്വസാരം സമുത്ഥാപ്യ രാവണഃ പരിസാന്ത്വയൻ
അബ്രവീത് കിമിദം ഭദ്രേ വക്തുകാമാഽസി മേ ദ്രുതം. 22

"രാവണഃ	"രാവണൻ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
താം	ആ	അബ്രവീത്;	ചോദിച്ചു;
സ്വസാരം	ഭഗിനിയെ	'ഭദ്രേ!	'ഭദ്രേ!
ദ്രുതം	ഉടൻ തന്നെ	മേ	എന്നോട്
സമുത്ഥാപ്യ,	എഴുന്നേല്പിച്ച്,	കിം	എന്താണ്
പരി-സാന്ത്വയൻ,	സമാശ്വസിപ്പിച്ചു കൊണ്ട്,	വക്തുകാമാ അസി?	നീ പറവാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നത്?'

സാ ബാഷ്പപരിരുദ്ധാക്ഷീ രക്തനേത്രാക്ഷീ വാക്യമബ്രവീത്
കൃതാഽസ്മി വിധവാ രാജൻ ത്വയാ ബലവതാ ബലാത്. 23

"സാ,	"അവൾ,	'രാജൻ!	'രാജാവേ!
ബാഷ്പപരി-രുദ്ധാക്ഷീ	അശ്രുക്കളാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവളായി	ബലവതാ	ശക്തനായ
		ത്വയാ,	നിന്നാൽ,
രക്തനേത്രാക്ഷീ,	കണ്ണുകൾ ചുവന്നു,	ബലാത്	അന്യായമായി
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു;	വിധവാ കൃതാ അസ്മി.	ഞാൻ വിധവയാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ഏതേ രാജംസ്ത്വയാ വീരാ ദൈത്യാ വിനിഹതാ രണേ
കാലകേയാ ഇതി ഖ്യാതാ മഹാബലപരാക്രമാഃ. 24

"'രാജൻ!	"'മന്നവ!	കാലകേയാഃ ഇതി	കാലകേയരെന്ന
ഏതേ	ഈ	ദൈത്യാഃ,	ദൈത്യന്മാർ,
മഹാബല-പരാക്രമാഃ	മഹാബലവാന്മാരും പരാക്രമശാലികളും	ത്വയാ	ജ്യേഷ്ഠനാൽ
വീരാഃ	ശൂരന്മാരും	രണേ	പോരിൽ
ഖ്യാതാഃ	വിഖ്യാതരുമായ	വിനിഹതാഃ.	കൊല്ലപ്പെട്ട.

പ്രാണേഭ്യോഽപി ഗരീയാൻ മേ തത്ര ഭർത്താ മഹാബലഃ
സോഽപി ത്വയാ ഹതസ്താത രിപുണാ ഭ്രാതൃഗുദ്ധ്നനാ. 25

"'താത!	"'ജ്യേഷ്ഠ!	മഹാബലഃ അപി	മഹാബലശാലിയും
തത്ര,	ആ സമയം,	സഃ ഭർത്താ,	ആ ഭർത്താവ്, [ആയ
മേ	എനിക്ക്	ഭ്രാതൃഗുദ്ധ്നനാ	കൂടെപ്പിറപ്പിനെ വെരു
പ്രാണേഭ്യഃ	പ്രാണനെക്കാൾ	രിപുണാ	വഞ്ചകനായ [ക്കുന്ന
ഗരീയാൻ,	പ്രിയതരനും,	ത്വയാ അപി	നിന്നാൽ തന്നെ
		ഹതഃ.	കൊല്ലപ്പെട്ട.

ത്വയാഽസ്മി നിഹതാ രാജൻ സ്വയമേവ ഹി ബന്ധുനാ
രാജൻ വൈധവ്യശബ്ദം ച ഭോക്ഷ്യാമി ത്വത്കൃതേ ഹ്യഹം. 26

"'രാജൻ!	"'മന്നവ!	രാജൻ!	രാജാവേ!
അഹം	ഈയുള്ളവൾ	വൈധവ്യ-ശബ്ദം ച	വിധവയെന്ന പേരും
സ്വയം ഏവ	സ്വന്തം		
ബന്ധുനാ	സഹോദരനായ	ത്വത്കൃതേ ഹി	നിന്റെ പ്രവൃത്തികൊണ്ടുതന്നെ
ത്വയാ ഹി	നിന്നാൽതന്നെ	ഭോക്ഷ്യാമി.	ഞാൻ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമാറായി,
നിഹതാ അസ്മി;	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ട;		

നനു നാമ തവയാ രക്ഷ്യോ ജാമാതാ സമരേഷ്വപി
സ തവയാ നിഹതോ യുദ്ധേ സ്വയമേവ ന ലജ്ജസേ. 27

"'സമരേഷു അപി	"'യുദ്ധങ്ങളിലും കൂടി	സഃ	അപ്രകാരമുള്ള അദ്ദേ
		യുദ്ധേ	പോരിൽ [ഹം
തവയാ	നിന്നാൽ	തവയാ ഏവ	നിന്നാൽ തന്നെ
ജാമാതാ	ജാമാതാവായവൻ	നിഹതഃ;	വധിക്കപ്പെട്ട;
രക്ഷ്യഃ നനു നാമ	രക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവനല്ലയോ?	സ്വയം	നീ
		ന ലജ്ജസേ.'	ലജ്ജിക്കുന്നില്ലല്ലോ.'

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവോ ഭഗിന്യാ ക്രോശമാനയാ
അബ്രവീത് സാന്ത്വയിത്വാ താം സാമപൂർവ്വമിദം വചഃ. 28

"ക്രോശമാനയാ	"തേങ്ങിക്കരയുന്നവളായ	താം	അവളെ
		സാന്ത്വയിത്വാ,	സമാധാനിപ്പിച്ച്,
ഭഗിന്യാ	സഹോദരിയാൽ	ഇദം	ഈ
ഏവം	മേൽപ്രകാരം	വചഃ	വാക്യത്തെ
ഉക്തഃ	നിന്ദിക്കപ്പെട്ടവനായ	സാമപൂർവ്വം	മയമായി
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	അബ്രവീത്.	പറഞ്ഞു.

അലം വത്സേ രുദിത്വാ തേ ന ഭേതവ്യം ച സർവ്വശഃ
ദാനമാനപ്രസാദൈസ്ത്വാം തോഷയിഷ്യാമി യത്നതഃ. 29

"'വത്സേ!	"'വത്സേ!	ദാനമാന-പ്രസാദൈഃ	എന്തുവേണമെന്നാലും നല്കി, ആദരവോടെ സ
രുദിത്വാ അലം;	കരഞ്ഞതു മതി;	ത്വാം	നിന്നെ [ന്തോഷിപ്പിച്ച്
സർവ്വശഃ	തീരെ	യത്നതഃ ച	എന്നാൽ കഴിവുള്ളോടത്തോളം
തേ ഭേതവ്യം ന;	ഏക്കം പിടിച്ചുവലായി നീ ഇരിക്കേണ്ടതില്ല;	തോഷയിഷ്യാമി.	ഞാൻ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നുണ്ട്.

യുദ്ധപ്രമത്തോ വ്യാക്ഷിപ്തോ ജയകാംക്ഷീ ക്ഷിപൻ ശരാൻ
നാവഗച്ഛാമി യുദ്ധേഷു സ്വാൻ പരാൻ വാഽവ്യവഹം ഭ്രുവേ. 30

"'ഭ്രുവേ!	"'ഭാഗ്യവതി!	ശരാൻ	ബാണങ്ങളെ
അഹം	ഞാൻ	ക്ഷിപൻ,	എയ്യുമ്പോൾ,
യുദ്ധപ്രമത്തഃ	യുദ്ധോന്മത്തനായി	സ്വാൻ വാ	ബന്ധുക്കളേയാകട്ടെ
യുദ്ധേഷു	യുദ്ധങ്ങളിൽ	പരാൻ അപി	അന്യന്മാരേയാകട്ടെ
ജയകാംക്ഷീ	ജയംമാത്രം കൊതിച്ച്	ന അവഗച്ഛാമി.	തിരിച്ചറിവാൻ കഴിയാത്തവനാകുന്നു,
വ്യാക്ഷിപ്തഃ	മതിമറന്നവനായി		

തേനാസൌ നിഹതഃ സംഖ്യേ മയാ ഭർത്താ തവ സപ്രസഃ
അസ്മിൻ കാലേ തു യത് പ്രാപ്തം തത് കരിഷ്യാമി തേ ഹിതം
ഭ്രാതുരൈശ്വര്യയുക്തസ്യ ഖരസ്യ വസ പാശ്രതഃ. 31

"'സപ്രസഃ	"'സോദരി!	യത്	യാതൊന്നോ
തേന	അതിനാൽ	തത്	അതിനെ
സംഖ്യേ	പോരിൽ	തേ	നിണക്ക
മയാ	എന്നാൽ	കരിഷ്യാമി;	ഞാൻ നൽകുന്നുണ്ട്;
തവ	നിന്റെ	ഐശ്വര്യ- യുക്തസ്യ	സകല സൌഭാഗ്യങ്ങളും തികഞ്ഞ
അസൌ ഭർത്താ,	ഈ കാന്തൻ,	ഭ്രാതുഃ	സോദരനായ
നിഹതഃ;	വധിക്കപ്പെട്ടുപോയി;	ഖരസ്യ	ഖരന്റെ
തു,	പോയതുപോകട്ടെ,	പാശ്രതഃ,	ഒരുമിച്ച്,
അസ്മിൻ കാലേ	ഇപ്പോൾ	വസ.	സുഖമായി കാലംകഴിച്ചുവന്നാലും.
പ്രാപ്തം	തക്കതായ		
ഹിതം	അഭീഷ്ടം		

ചതുർദ്ദശാനാം ഭ്രാതാ തേ സഹസ്രാണാം ഭവിഷ്യതി
പ്രഭുഃ പ്രയാണേ ദാനേ ച രാക്ഷസാനാം മഹാബലഃ. 32

"'മഹാബലഃ	"'മഹാബലിഷ്ഠനായ	പ്രയാണേ	യുദ്ധയാത്രയിലും
തേ ഭ്രാതാ,	നിന്റെ ഈ സോദരൻ	ദാനേ ച	രക്ഷയിലും
ചതുർദ്ദശാനാം സഹസ്രാണാം	പതിന്നാലായിരം	പ്രഭുഃ	യജമാനനായി
രാക്ഷസാനാം,	രാക്ഷസക്ക്	ഭവിഷ്യതി.	ഇരിക്കും.

തത്ര മാതൃഷ്വസേയസ്തേ ഭ്രാതാഽയം വൈ ഖരഃ പ്രഭുഃ
ഭവിഷ്യതി തവാദേശം സദാ കുർവ്വന്നിശാചരഃ. 33

തേ	നിന്റെ	പ്രഭുഃ വൈ	പ്രഭുവായും
മാതൃഷ്വസേയഃ	ഇളയമ്മയുടെ പുത്രനും	തവ	നിന്റെ
ഭ്രാതാ	സഹോദരനും ആയ	ആദേശം	കല്പനയെ
അയം	ഈ	സദാ	എല്ലായ്പോഴും
ഖരഃ നിശാചരഃ	ഖരൻ എന്ന രാക്ഷ [സൻ	കുർവ്വൻ	ചെയ്യുന്നവനായും
തത്ര	അതിൽ	ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കും.

ശീഘ്രം ഗച്ഛതയം വീരോ ദണ്ഡകാൻ പരിരക്ഷിതും
ദൂഷണോഽസ്യ ബലാധ്യക്ഷോ ഭവിഷ്യതി മഹാബലഃ. 34

"'അയം	"'ഈ	ഗച്ഛതു;	ചെല്ലട്ടെ;
വീരഃ,	വീരൻ,	അസ്യ	ഇവന്ന്
ദണ്ഡകാൻ	ദണ്ഡകാരണ്യങ്ങളെ	മഹാബലഃ	മഹാബലശാലിയായ
പരിരക്ഷിതും	രക്ഷിക്കുന്നതിന്നായി	ദൂഷണഃ	ദൂഷണൻ
ശീഘ്രം	ഉടനെതന്നെ	ബലാധ്യക്ഷഃ ഭവിഷ്യതി.	സൈന്യാധിപനായിരിക്കും.

സ ഹി ശപ്തോ വനോദ്ദേശഃ ക്രുദ്ധേനോശനസാ പുരാ
രാക്ഷസാനാമധിവാസോ ഭവിഷ്യതി മഹാത്മനാം 35

"'സഃ	"'ആ
വനോദ്ദേശഃ ഹി,	വനപ്രദേശമാകട്ടെ,
ക്രുദ്ധേന	ക്രുദ്ധനായ
ഉശനസാ	ശുക്രമഹർഷിയാൽ
മഹാത്മനാം	മഹാത്മാക്കളായ
രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസന്മാക്ക്
അധിവാസഃ	വാസസ്ഥാനമായി
ഭവിഷ്യതി,	ഭവിക്കും, എന്ന്
പുരാ	മുമ്പുതന്നെ
ശപ്തഃ.	ശപിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

തത്ര തേ വചനം ശൂരഃ കരിഷ്യതി സദാ ഖരഃ
രക്ഷസാം കാമരൂപാണാം പ്രേഷ്ഠരേഷ ഭവിഷ്യതി. 36

"'ശൂരഃ ഖരഃ,	"'ശൂരനായ ഖരൻ,
കാമരൂപാണാം	കാമരൂപികളായ
രക്ഷസാം	രാക്ഷസന്മാരുടെ
പ്രേഷ്ഠഃ	അധിപനായി
ഭവിഷ്യതി;	വർത്തിക്കും;
ഏഷഃ	ഇവൻ
തത്ര	അവിടെ
തേ വചനം	നിന്റെ ഇഷ്ടത്തെ
സദാ	എല്ലായ്പോഴും
കരിഷ്യതി.'	അനുസരിക്കുന്നതാണ്.'

ഏവമുക്ത്വാ ദശഗ്രീവഃ സൈന്യമസ്യാദിദേശ ഹ
ചതുർദ്ദശ സഹസ്രാണി രക്ഷസാം വീര്യശാലിനാം. 37

"ദശഗ്രീവഃ,	"ദശകണ്ഠൻ,
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തു,
വീര്യശാലിനാം	വീര്യശാലികളായ
രക്ഷസാം ചതുർദ്ദശ സഹസ്രാണി ഹ,	പതിന്നാലായിരം രാക്ഷസരേയും
അസ്യ സൈന്യം	ഇവന്ന് സൈന്യമായി
അദിദേശ.	നിയമിച്ചു.

സ തൈഃ പരിവൃതഃ സർവ്വൈ രാക്ഷസൈർഘോരദർശനൈഃ
അഗച്ഛത് സൻ ഖരഃ ശീഘ്രം ദണ്ഡകാനകുതോഭയഃ 38

"സഃ ഖരഃ,	"ആ ഖരൻ,
ഘോരദർശനൈഃ	ഭയങ്കരരൂപികളായ
തൈഃ സർവ്വൈഃ	ആ എല്ലാ
രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസരാലും
പരിവൃതഃ സൻ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,
അകുതോഭയഃ	നിർഭയനായി [ക്കായി
ദണ്ഡകാൻ	ദണ്ഡകനാട്ടുകളിലേ-
ശീഘ്രം അഗച്ഛത്.	ഉടൻതന്നെ ചെന്നു.

സ തത്ര കാരയാമാസ രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം
സാ ച ശൂർപ്പണഖാ തത്ര ന്യവസദ്ദണ്ഡകാവനേ. 39

"തത്ര	"അവിടെ
സഃ	അവൻ [വിധം
നിഹതകണ്ടകം	ശത്രുബാധയില്ലാത്ത-
രാജ്യം കാരയാമാസ;	രാജ്യഭാരം ചെയ്യുപോന്നു;
സാ	ആ
ശൂർപ്പണഖാ ച,	ശൂർപ്പണഖയും,
തത്ര	ആ
ദണ്ഡകാവനേ,	ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ,
ന്യവസത്.	വസിച്ചുവന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുർവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

പഞ്ചവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[മധുസഖ്യം = മധുവുമായുള്ള സഖ്യം.]

സ തു തേന വരേണാഥ ലോകാനാം ഭയകാരകഃ
ഭഗിനീം ച സമാശ്വാസ്യ ഹൃഷ്ടഃ സ്വസ്ഥതരോഽഭവത്. 1

"സഃ	"ആ	തേന വരേണ	നൽകി,
ലോകാനാം തു	ലോകങ്ങൾക്കു	ഭഗിനീം ച	ഭഗിനിയേയും
തത്	ആ	സമാശ്വാസ്യ,	സമാശ്വസിപ്പിച്ചു്,
ഘോരം	ഭയങ്കരമായ	സ്വസ്ഥതരഃ	മനഃസമാധാനത്തോടേ
വനം	വനത്തെ	ഹൃഷ്ടഃ	സന്തുഷ്ടചിത്തനായി
ഖരസ്യ	ഖരന്നായി	അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

തതോ നികുംഭിലാ നാമ ലങ്കോപവനമുത്തമം
തദ്രാക്ഷസേന്ദ്രോ ബലവാൻ പ്രവിവേശ സഹാനുഗഃ. 2

"തതഃ,	"അതിൽ പിന്നെ,	നികുംഭിലാ	നികുംഭില
ബലവാൻ	ബലിഷ്ഠനായ	നാമ	എന്ന
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ,	ഉത്തമം	ശ്രേഷ്ഠമായ
സഹാനുഗഃ	അനുചരന്മാരോടുകൂടി	ലങ്കോപവനം	ലങ്കയിലെ ഉപവന
തത്	ആ	പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു. [ത്തിൽ

തതോ യൂപശതാകീർണ്ണം സൌമ്യചൈത്യോപശോഭിതം
ദദർശ വിഷ്ഠിതം യജ്ഞം ശ്രിയാ സംപ്രജ്വലന്നിവ. 3

"തതഃ	"അനന്തരം	ശ്രിയാ	കാന്തിയാൽ
യൂപശതാകീർണ്ണം	അനേകം യൂപസ്തംഭങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടതും	സംപ്രജ്വലത് ഇവ	ഏറ്റം ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതുമായ
സൌമ്യ-ചൈത്യോപശോഭിതം	മംഗളകരങ്ങളായ യാഗവേദികളാൽ ഭംഗിയാന്നതും	യജ്ഞം	ഒരു യാഗത്തെ
		വിഷ്ഠിതം	നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കു
		ദദർശ.	കണ്ടു. [ന്നതായി

["സംപ്രജ്വലന്നിവ." എന്നത് ആർഷ സന്ധി. അഥവാ, 'ശ്രിയാ ഇവ സംപ്രജ്വലൻ,' ശ്രിയാൽ വിലസുന്ന ആ രാവണൻ, എന്നുമാം.]

തതഃ കൃഷ്ണാജിനധരം കമണ്ഡലുശിഖാധ്വജം
ദദർശ സ്വസുതം തത്ര മേഘനാദം ഭയാവഹം. 4

"തത്ര,	"അവിടെ	കൃഷ്ണാജിനധരം	മാൻതോൽ ധരിച്ചുവനായി
തതഃ,	അപ്പോൾ,		
സ്വസുതം	തന്റെ പുത്രനായ	ഭയാവഹം	ഭയങ്കരനായിരിക്കുന്നതായി
മേഘനാദം,	മേഘനാദനെ,		
കമണ്ഡലു-ശിഖാധ്വജം	കമണ്ഡലുവും ജടമുടിയും ദണ്ഡും ധരിച്ചു്	ദദർശ.	വീക്ഷിച്ചു.

തം സമാസാദ്യ ലങ്കേശഃ പരിഷ്വജ്യാഥ ബാഹുഭിഃ
അബ്രവീത് കിമിദം വത്സ വർത്തസേ ബ്രൂഹി തത്ത്വതഃ. 5

"ലങ്കേശഃ	"ലങ്കേശ്വരൻ	അബ്രവീത്;	ചോദ്യംചെയ്തു;
തം	അവനെ	'വത്സ!	'ഉണ്ണി!
സമാസാദ്യ,	സമീപിച്ച്,	ഇദം കിം വർത്തസേ?	ഇതെന്താണ് നീ ചെയ്യാൻ തുനിഞ്ഞിരിക്കുന്നത്?
ബാഹുഭിഃ	കൈകൾകൊണ്ട്	തത്ത്വതഃ	വാസ്തവം
പരിഷ്വജ്യ,	പുൽകി,	ബ്രൂഹി.	പറയുക.
അഥ	ഇങ്ങിനെ		

ഉശനാ ത്വബ്രവീത് തത്ര യജ്ഞസംപത്സമൃദ്ധയേ
രാവണം രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠോ മഹാതപാഃ. 6

"യജ്ഞസമ്പത്സമൃദ്ധയേ തത്ര,	"യാഗം വേണ്ടുവണ്ണം പൂർത്തിയാവണ്ണതിന്നായി അപ്പോൾ,	ദ്വിജശ്രേഷ്ഠഃ	ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരായ
ത്വ,	ഇക്കായ്യത്തെക്കുറിച്ച്,	ഉശനാ,	അസുരഗുരുവായ ശുക്രാചാര്യൻ,
മഹാതപാഃ	മഹാതപസ്വിയും	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ
		രാവണം	രാവണനോടായി
		അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ അറിയിച്ചു.

അഹമാഖ്യാമി തേ രാജൻ ശ്രൂയതാം സർവ്വമേവ തത്
യജ്ഞാസ്തേ സപ്ത പുത്രേണ പ്രാപ്താഃ സുബഹുവിസ്തരാഃ. 7

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!	തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
തത് സർവ്വം	ആ മുഴുവനും	പുത്രേണ	പുത്രനാൽ
തേ	നിന്തിരുവടിയോട്	സുബഹുവിസ്തരാഃ	ക്ലേശകരങ്ങളായ പല അംഗങ്ങളുമുള്ള
അഹം ഏവ	ഞാൻ തന്നെ	സപ്ത യജ്ഞാഃ	ഏഴു യാഗങ്ങൾ
അഖ്യാമി;	ഉണർത്തിക്കാം;	പ്രാപ്താഃ.	നടത്തപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു.
ശ്രൂയതാം;	ചെവിക്കൊള്ളപ്പെടട്ടെ;		

അഗ്നിഷ്ടോമോ ऽശ്വമേധശ്ച യജ്ഞോ ബഹുസുവർണ്ണകഃ
രാജസൂയസ്തഥാ യജ്ഞോ ഗോമേധോ വൈഷ്ണവസ്തഥാ 8
മാഹേശ്വരേ പ്രവൃത്തേ തു യജ്ഞേ പുംഭിഃ സുദുർല്ലഭേ
വരാംസ്തേ ലബ്ധവാൻ പുത്രഃ സാക്ഷാത് പശുപതേരിഹ. 9

"'അഗ്നിഷ്ടോമഃ യജ്ഞഃ;	"'അഗ്നിഷ്ടോമമെന്ന യാഗം;	വൈഷ്ണവഃ;	വൈഷ്ണവമെന്നയാഗം;
അശ്വമേധഃ;	അശ്വമേധം;	തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
ബഹുസുവർണ്ണകഃ യജ്ഞഃ ച;	ബഹുസുവർണ്ണകമെന്ന യജ്ഞം;	പുംഭിഃ	ആളുകളാൽ
രാജസൂയഃ;	രാജസൂയം;	സുദുർല്ലഭേ	നിവർത്തിപ്പാൻ വളരെ പ്രയാസമുള്ള
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	മാഹേശ്വരേ	മാഹേശ്വരമെന്ന
ഗോമേധഃ;	ഗോമേധയാഗം;	യജ്ഞേ	യാഗവും

പ്രവൃത്തേ,	യാതൊരു കുറവും ക്രൂരതെ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,	ഇഹ തു	ഈ ലോകത്തിൽ
		പശുപതേഃ	പരമശിവങ്കൽ നിന്ന്
		സാക്ഷാത്	പ്രത്യക്ഷത്തിൽ
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	വരാൻ	വരങ്ങളെ
പുത്രഃ	പുത്രൻ	ലബ്ധവാൻ.	ലഭിച്ചു

കാമഗം സ്യന്ദനം ദിവ്യമന്തരിക്ഷചരം ധ്രുവം
മായാം ച താമസീം നാമ യയാ സംപദ്യതേ തമഃ 10
ഏതയാ കില സംഗ്രാമേ മായയാ രാക്ഷസേശ്വര
പ്രയുക്തയാ ഗതിഃ ശക്യാ ന ഹി ജ്ഞാതും സുരാസുരൈഃ 11
അക്ഷയാവിഷുധീ ബാണൈശ്ചാപം ചാപി സുദുർജ്ജയം
അസ്ത്രം ച ബലവത് സൌമ്യ ശത്രുവിധ്വംസനം രണേ 12
ഏതാൻ സർവ്വാൻ വരാൻ ലബ്ധ്വാ പുത്രസ്തേ5യം ദശാനന
അദ്യ യജ്ഞസമാപ്തൌ ച തവാം ദിദൃക്ഷുഃ സ്ഥിതോ ഹ്യഹം. 13

"'രാക്ഷസേശ്വര!	"'രാക്ഷസേശ്വരനായ	കില ഹി	ഏതുവിധത്തിലും
		ന ശക്യാ,	കഴികയില്ലഃയാ, അപ്രകാരമുള്ള
ദശാനന!	ദശമുഖ!	താമസീം നാമ	'താമസി'എന്ന
സൌമ്യ!	ഗുണശീല!	മായാം ച,	മായയേയും,
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	അക്ഷയൌ	ബാണങ്ങൾ എപ്പോഴും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന
അയം	ഈ	ഇഷുധീ ച	രണ്ടു തൂണീരങ്ങളേയും
പുത്രഃ,	പുത്രൻ,	ബാണൈഃ	ബാണങ്ങളാൽ
ദിവ്യം	ദേവനിർമ്മിതവും	സുദുർജ്ജയം	ശിപ്പിക്കുവാൻ കഴി
കാമഗം	ഇഷ്ടപ്രകാരം ഗമിക്കുന്നതും	ചാപം ച,	ധനുസ്സിനേയും, [യാത്ത
അന്തരിക്ഷചരം	ആകാശത്തിൽക്കൂടി ചെല്ലുവാൻ കഴിയുന്നതും	രണേ	പോരിൽ
ധ്രുവം	എന്നുമഴിവില്ലാത്തതു	ശത്രുവിധ്വംസനം	ശത്രുനാശകമായ
സ്യന്ദനം,	ഒരു രഥത്തേയും, [മായ	ബലവത്	അത്യുത്തമമായ
യയാ	യാതൊന്നിനാൽ	അസ്ത്രം ച	അസ്ത്രത്തേയും
തമഃ	അപ്രത്യക്ഷത എന്ന അവസ്ഥ	ഏതാൻ വരാൻ	ഈ വരങ്ങളെ
		സർവ്വാൻ	എല്ലാം
സംപദ്യതേ,	ഉണ്ടാകുന്നുവോ,	അദ്യ ലബ്ധ്വാ,	ഇപ്പോൾ ലഭിച്ചു,
സംഗ്രാമേ	പോരിൽ	യജ്ഞസമാപ്തൌ	യാഗാവസാനത്തിൽ
പ്രയുക്തയാ	പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതായ	തവാം	നിന്തിരുവടിയെ
ഏതയാ	യാതൊരു ഈ	ദിദൃക്ഷുഃ;	മുഖംകാണിപ്പാൻ കൊതിച്ചിരിക്കയാണ്;
മായയാ	മായയാൽ	അഹം ഹി	ഞാനും
സുരാസുരൈഃ അപി	ദേവന്മാരാലുമസുരന്മാരാലും കൂടി	സ്ഥിതഃ.'	അപ്രകാരംതന്നെ കാത്തിരിക്കുന്നു.
ഗതിഃ	താൻ ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലം		
ജ്ഞാതും	കണ്ടറിയുവാൻ		

തതോഽബ്രവീദ്ദശഗ്രീവോ ന ശോഭനമിദം കൃതം
പൂജിതാഃ ശത്രവോ യസ്മാദ് ദ്രവ്യൈരിന്ദ്രപുരോഗമാഃ. 14

"ദശഗ്രീവഃ	"രാവണൻ
തതഃ	ആ സമയം
ഇദം	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്";	ഉരചെയ്തു;
'ദ്രവ്യൈഃ	'ദ്രവ്യങ്ങൾകൊണ്ട്
ശത്രവഃ	ശത്രുക്കളായ
ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ	ഇന്ദ്രാദികൾ
പൂജിതാഃ	പൂജിക്കപ്പെട്ട
യസ്മാത്	എന്നതിനാൽ
കൃതം	ഇച്ചെയ്തത്
ന ശോഭനം.	ഭംഗിയായില്ല.

ഏഹീദാനീം കൃതം വിദ്ധി സുകൃതം തന്ന സംശയഃ
ആഗച്ഛ സൌമ്യ ഗച്ഛാമഃ സ്വമേവ ഭവനം പ്രതി. 15

"'സൌമ്യ!	"'ഉണ്ണീ!
ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ
ഏഹി;	എഴുന്നെല്ലുക;
സ്വം	സ്വന്തം
ഭവനം പ്രതി	അരമനയിലേയ്ക്ക്
ആഗച്ഛ;	ചെല്ലുക;
ഗച്ഛാമഃ;	നമുക്ക് പോകാം;
തത് കൃതം	ആ കാര്യം
സുകൃതം ഏവ	ഫലവത്തായി എന്നതന്നെ
വിദ്ധി;	നീ കരുതിക്കൊൾക;
സംശയഃ ന.'	സംശയമില്ല.'

തതോ ഗത്വാ ദശഗ്രീവഃ സപുത്രഃ സവിഭീഷണഃ
സ്ത്രിയോഽവതാരയാമാസ സർവ്വാസ്താ ബാഷ്പഗദ്ഗദാഃ. 16

"തതഃ	"അനന്തരം
ദശഗ്രീവഃ,	രാവണൻ,
സപുത്രഃ	പുത്രനോടുകൂടി
സവിഭീഷണഃ	വിഭീഷണ സഹിതനായി
ഗത്വാ	ചെന്നു
ബാഷ്പഗദ്ഗദാഃ	കണ്ണും കണ്ണീരുമായി തേങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന
താഃ സ്ത്രിയഃ	ആ നാരിമാർ
സർവ്വാഃ	എല്ലാവരേയും
അവതാരയാമാസ.	വിമാനത്തിൽ നിന്നിറക്കി

ലക്ഷിണ്യോ രത്നഭൂതാശ്ച ദേവദാനവരക്ഷസാം
നാര്യോ ഭൂഷണസംപന്നാ ജ്വലന്ത്യഃ സ്വേന തേജസാ. 17

"ദേവദാനവരക്ഷസാം	"ദേവന്മാർ, ദാനവന്മാർ, രാക്ഷസന്മാരെന്നിവരുടെ
നാര്യഃ,	സ്ത്രീകൾ,
രത്നഭൂതാഃ	അതി വിശിഷ്ടകളായി
ഭൂഷണസംപന്നാഃ	ആഭരണങ്ങളണിഞ്ഞവരായി
ലക്ഷിണ്യഃ	സർവ്വാംഗസുന്ദരികളായി
സ്വേന തേജസാ ച	തങ്ങളുടെ പാതിവ്രത്യമഹിമയാൽ
ജ്വലന്ത്യഃ.	ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന,

വിഭീഷണസ്തു താ നാരീർദ്ദൃഷ്ട്വാ ശോകപരായണാഃ
തസ്യ താസു മതിം ജ്ഞാത്വാ ധർമ്മാത്മാ വാക്യമബ്രവീത്. 18

"ധർമ്മാത്മാ	"ധർമ്മാത്മാവായ
വിഭീഷണഃ,	വിഭീഷണൻ,
താഃ	ആ
നാരീഃ	നാരീമണികളെ
ശോക-പരായണാഃ	ദുഃഖത്തിൽ മുഴുകിക്കിടക്കുന്നവരായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
താസു	അവരെക്കുറിച്ച്
തസ്യ	ആ രാവണനുള്ള
മതിം	ഉദ്ദേശത്തെ
ജ്ഞാത്വാ,	അറിഞ്ഞു്,
തു	അതിനെക്കുറിച്ച്
വാക്യം	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്.	ഉണർത്തിച്ചു.

ഈദൃശൈസ്ത്വം സമാചാരൈർയശോഽർത്ഥകുലനാശനൈഃ
ധർഷണം പ്രാണിനാം കൃത്വാ സ്വമതേന വിചേഷ്ടസേ. 19

"'ത്വം	"'ഭവാൻ
ഈദൃശൈഃ	ഇങ്ങിനെയുള്ള
യശോഽർത്ഥ-കുലനാശനൈഃ	കീർത്തിയേയും പുരുഷാർത്ഥങ്ങളേയും കുലമഹിമയേയും നശിപ്പിക്കുന്ന
സമാചാരൈഃ,	നടവടികളാൽ,
പ്രാണിനാം	പ്രാണികൾക്ക്
ധർഷണം	ഉപദ്രവത്തെ
കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
സ്വമതേന	തോന്നിയപോലെ
വിചേഷ്ടസേ.	കളിക്കയാണല്ലോ.

ജ്ഞാതീംസ്ത്വാൻ ധർഷയിത്വേമാസ്ത്വയാഽനീതാ വരാംഗനാഃ
ത്വാമതിക്രമ്യ മധുനാ രാജൻ കുംഭീനസീ ഹൃതാ. 20

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!
ഇമാഃ	ഈ
വരാംഗനാഃ,	വരാംഗികൾ,
ത്വാൻ	ആ
ജ്ഞാതീൻ	ബന്ധുജനങ്ങളേയും
ധർഷയിത്വാ,	ഉപദ്രവിച്ച്,
ത്വയാ	ഭവാനാൽ
ആനീതാഃ;	കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട;
കുംഭീനസീ	(നമ്മുടെ സോദരിയായ) കുംഭീനസി
മധുനാ,	മധുവെന്ന അസുരനാൽ
ത്വാം	ഭവാനെ
അതിക്രമ്യ	ക്രട്ടാക്കാതെ,
ഹൃതാ.'	അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോകപ്പെടുകയും ചെയ്തു.'

രാവണസ്ത്വബ്രവീദ്വാക്യം നാവഗച്ഛാമി കിം നിദം
കോഽയം യസ്തു ത്വയാഽഖ്യാതോ മധുരിത്യേവ നാമതഃ. 21

"രാവണഃ,	"രാവണൻ,
തു	ഇതുകേട്ട്
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;
ഇദം കിം നു?	ഇത് എന്താണ്?
ന അവഗച്ഛാമി;	ഞാനറിയുന്നില്ല;
ത്വയാ	നിന്നാൽ
ആഖ്യാതഃ	പറയപ്പെട്ട
മധുഃ	മധു
ഇതി നാമതഃ	എന്ന് വിളിക്കപ്പെട്ടവൻ
യഃ തു	ആരോ, അപ്രകാരമുള്ള
അയം	ഇവൻ
കഃ ഏവ?	ആർതന്നെയാണ്?'

വിഭീഷണസ്തു സംക്രുദ്ധോ ഭ്രാതരം വാക്യമബ്രവീത്
ശ്രൂയതാമസ്യ പാപസ്യ കർമ്മണഃ ഫലമാഗതം. 22

"വിഭീഷണഃ	"വിഭീഷണൻ	അസ്യ	ഈ
സംക്രുദ്ധഃ	കോപംപൂണ്ടവനായി	പാപസ്യ	പാപകർമ്മത്തിന്റെ
ഭ്രാതരം	ജ്യേഷ്ഠനോടായി	കർമ്മണഃ	
വാക്യം	സംഗതിയെക്കുറിച്ച്	ഫലം,	ഫലം,
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അരിയിച്ചു;	തു	ഇപ്പോൾതന്നെ
'ശ്രൂയതാം;	'കേട്ടാലും;	ആഗതം.	കയ്യിൽ കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞു.

മാതാമഹസ്യ യോഽസ്മാകം ജ്യേഷ്ഠോ ഭ്രാതാ സുമാലിനഃ
മാല്യവാനിതി വിഖ്യാതോ വൃദ്ധഃ പ്രാജ്ഞോ നിശാചരഃ. 23

"'യഃ	"യാതൊരു	ഇതി,	എന്നവൻ,
നിശാചരഃ	രാക്ഷസൻ	അസ്മാകം	നമ്മുടെ
വൃദ്ധഃ	വൃദ്ധനായി	മാതാമഹസ്യ	മാതാമഹനായ (അമ്മയുടെ അച്ഛൻ)
പ്രാജ്ഞഃ	അറിവേറിയവനെന്ന്	സുമാലിനഃ	സുമാലിയുടെ
വിഖ്യാതഃ	പേർകേട്ടവനോ ആ	ജ്യേഷ്ഠഃ	മൂത്ത
മാല്യവാൻ	മാല്യവാൻ	ഭ്രാതാ.	സഹോദരനാണല്ലോ.

പിതാ ജ്യേഷ്ഠോ ജനന്യാ നോ ഹ്യസ്മാകം ചായ്വകോഽഭവത്
തസ്യ കുംഭീനസീ നാമ ദുഹിതുർദ്ദുഹിതാഽഭവത്. 24

"'നഃ	"'നമ്മുടെ	തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ജനന്യാഃ	മാതാവിന്റെ	ദുഹിതുഃ	പുത്രിയുടെ
ജ്യേഷ്ഠഃ പിതാ;	വലിയച്ഛൻ;	ദുഹിതാ,	പുത്രിയായി,
ഹി	അതിനാൽ	കുംഭീനസീ	കുംഭീനസി
അസ്മാകം ച	നമുക്കെല്ലാവർക്കും	നാമ	എന്ന ഒരുവൾ
അയ്യകഃ അഭവത്;	മുത്തച്ഛനാണ്;	അഭവത്.	ജനിച്ചു.

മാതുഷ്വസുരസ്മാകം സാ ച കന്യാഽനലോദ്ഭവാ
ഭവത്യസ്മാകമേവൈഷാ ഭ്രാതൄണാം ധർമ്മതഃ സ്വസാ. 25

"'സാ	"'അവൾ	അഥ,	അപ്പോൾ,
അനലോദ്ഭവാ;	അനലയുടെ മകളാണ്;	ഏഷാ	ഇവൾ
ച	അതിനാൽ	ഭ്രാതൄണാം	സഹോദരന്മാരായ
അസ്മാകം	നമ്മുടെ	അസ്മാകം ഏവ	നമുക്കെല്ലാവർക്കും
മാതുഷ്വസുഃ	ഇളയമ്മയുടെ	ധർമ്മതഃ	നിയമപ്രകാരം
കന്യാ;	മകൾ;	സ്വസാ ഭവതി.	സോദരിയായ്തീരുന്നു.

സാ ഹതാ മധുനാ രാജൻ രാക്ഷസേന ബലീയസാ
യജ്ഞപ്രവൃത്തേ പുത്രേ തു മയി ചാനഘജ്ഞലോഷിതേ. 26

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!
സാ	അവർ
ബലീയസാ	ബലിഷ്ഠനായ
മധുനാ	മധുവെന്ന
രാക്ഷസേന,	രാക്ഷസനാൽ
പുത്രേ	പുത്രൻ (ഇന്ദ്രജിത്ത്)
യജ്ഞപ്രവൃത്തേ,	യാഗം ചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കെ,
തു	അതേ സമയത്തിൽ
മയി ച	ഞാനും
അനഘജ്ഞലോഷിതേ,	വെള്ളത്തിനുള്ളിൽ തപസ്സുചെയ്യുമ്പോൾ
ഹതാ	ബലാല്ക്കാരമായി കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടു.

കുംഭകർണ്ണേ മഹാരാജ നിദ്രാമനുഭവത്യഥ
നിഹത്യ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠാനമാത്യാനിഹ സംമതാൻ 27
ധർഷയിത്വാ ഹതാ സാ തു സുപ്താഽഭ്യന്തഃപുരേ തവ
ശ്രുത്വാഽപി തന്മഹാരാജ ക്ഷാന്തമേവ ഹതോ ന സഃ. 28

"'മഹാരാജ!	"'മഹാരാജാവേ!
കുംഭകർണ്ണേ	കുംഭകർണ്ണൻ
നിദ്രാം അനുഭവതി,	ഉറങ്ങിക്കിടക്കുമ്പോൾ,
അഥ,	എല്ലാമിങ്ങിനെയിരിക്കെ,
ഇഹ	ഇങ്ങുള്ള
സമ്മതാൻ	പൂജ്യന്മാരും
രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠാൻ	രാക്ഷസോത്തമന്മാരുമായ
അമാത്യാൻ	മന്ത്രിമാരെ
നിഹത്യ,	വധിച്ച്,
അന്തഃപുരേ	അന്തഃപുരത്തിൽ
സുപ്താ	ഉറങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന
സാ	അവർ
ധർഷയിത്വാ	ആക്രമിക്കപ്പെട്ട്
ഹതാ;	എടുത്തുകൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടു;
മഹാരാജ!	മഹാരാജാവേ!
അപി	എന്നാലും
തത്	അതിനെ
ശ്രുത്വാ തു,	അറിഞ്ഞിട്ടും,
തവ ഏവ	ഭവാനുവേണ്ടി
ക്ഷാന്തം അപി	സഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെണ്ടതായിരുന്നതുകൊണ്ട്,
സഃ	അവൻ
ന ഹതഃ.	കൊല്ലപ്പെട്ടില്ല.

യസ്മാദവശ്യം ഭാതവ്യാ കന്യാ ഭർത്രേ ഹി ഭ്രാതൃഭിഃ
തദേതത് കർമ്മണോ ഹ്യസ്യ ഫലം പാപസ്യ ഉദ്ഗതേ
അസ്മിന്നേവാഭിസംപ്രാപ്തം ലോകേ വിദിതമസ്തു തേ. 29

"'ഭ്രാതൃഭിഃ	"'സഹോദരന്മാരാൽ
കന്യാ	ഒരു കന്യക
ഭർത്രേ	ഒരു ഭർത്താവിന്നായ്ക്കൊ
അവശ്യം	ഏതുവിധത്തിലും
ഭാതവ്യാ ഹി;	വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുക്കപ്പെടേണ്ടവളാണ്;
ഉദ്ഗതേ!	ബുദ്ധി ഉദിച്ചുപോയവനേ!
അസ്മിൻ ഏവ	ഇക്കാര്യത്തിൽതന്നെ
അസ്യ	ഈ
പാപസ്യ കർമ്മണഃ തത് ഏതത് ഫലം	പാപകൃത്യത്തിന്റെ അപ്രകാരമുള്ള ഈ ഫലം
ലോകേ	ഈ ലോകത്തിൽത
അഭിസംപ്രാപ്തം;	അനുഭവപ്പെട്ടു;
യസ്മാത്	യാതൊരു
തേ ഹി	ഭവാനുതന്നെ
വിദിതം അസ്തു.'	അറിയപ്പെടട്ടെ.'

തതോഽബ്രവീദ്ദശഗ്രീവഃ ക്രുദ്ധഃ സംരക്തലോചനഃ
കല്പ്യതാം മേ രഥഃ ശീഘ്രം ശൂരാഃ സജ്ജീഭവന്തു നഃ. 30

"ദശഗ്രീവഃ	"രാവണൻ	'ശീഘ്രം	'വേഗത്തിൽ
തതഃ	അപ്രകാരം നേന്നതിൽ	മേ രഥഃ	എന്റെ രഥം
ക്രുദ്ധഃ,	കുപിതനായി,	കല്പ്യതാം;	സജ്ജമാക്കപ്പെടട്ടെ;
സംരക്തലോചനഃ	കണ്ണുകൾ ചുവന്ന്	നഃ ശൂരാഃ	നമ്മുടെ ഭടന്മാർ
അബ്രവീത്';	ഇങ്ങിനെ കല്പിച്ചു;	സജ്ജീഭവന്തു.	തയ്യാറാവട്ടെ.

ഭ്രാതാ മേ കുംഭകർണ്ണശ്ച യേ ച മുഖ്യാ നിശാചരാഃ
വാഹനാന്യധിരോഹന്തു നാനാപ്രഹരണായുധാഃ. 31

"'മേ	"'എന്റെ	യേ ച,	ഏവരാ അവരും,
ഭ്രാതാ	അനുജൻ	നാനാപ്രഹരണായുധാഃ,	പലവിധ ആയുധങ്ങളേന്തിയവരായി,
കുംഭകർണ്ണഃ ച,	കുംഭകർണ്ണനും,	വാഹനാനി	വാഹനങ്ങളിൽ
മുഖ്യാഃ	പ്രധാനികളായ	അധിരോഹന്തു.	കയറിപ്പുറപ്പെടട്ടെ.
നിശാചരാഃ	രാക്ഷസന്മാർ		

അദ്യ തം സമരേ ഹത്വാ മധും രാവണനിർഭയം
സുരലോകം ഗമിഷ്യാമി യുദ്ധകാംക്ഷീ സുഹൃദ്വൃതഃ. 32

"'അദ്യ	"'ഇപ്പോൾ	ഹത്വാ,	ഹനിച്ച്,
രാവണനിർഭയം	രാവണനെ ഭയപ്പെടാത്ത	യുദ്ധകാംക്ഷീ	യുദ്ധോത്സുകനായി
		സുഹൃദ്വൃതഃ	സുഹൃത്തുക്കളാൽ ചുഴപ്പെട്ടവനായി
തം	അ		
മധും	മധു എന്നവനെ	സുരലോകം	ദേവലോകത്തിലേക്ക
സമരേ	പോരിൽ	ഗമിഷ്യാമി.	ഞാൻ പോകുന്നുണ്ട്.

തത്രാ വിജിത്യ ത്രിദിവം വശേ സ്ഥാപ്യ പുരന്ദരം
നിർഭയോ വിചരിഷ്യാമി ത്രൈലോക്യൈശ്വര്യശോഭിതഃ. 33

"'തതഃ	"'അവിടെ	നിർഭയഃ	ഭയരഹിതനായി
പുരന്ദരം	ഇന്ദ്രനെ	ത്രൈലോക്യൈശ്വര്യശോഭിതഃ	ത്രിലോകാധിപത്യം ലഭിച്ചു വിളങ്ങുന്നവനായി
വശേ സ്ഥാപ്യ,	കീഴടക്കി,	വിചരിഷ്യാമി.'	എങ്ങും ഞാൻ സഞ്ചരിക്കുന്നുണ്ട്.'
ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗലോകത്തെ		
വിജിത്യ,	കൈവശപ്പെടുത്തി,		

അക്ഷൗഹിണീസഹസ്രാണി ചതസ്രാഗ്ര്യാണി രക്ഷസാം
നാനാപ്രഹരണാന്യാശു നിര്യയുർയുദ്ധകാംക്ഷിണാം. 34

"യുദ്ധകാംക്ഷിണാം	"യുദ്ധംചെയ്യാൻ കൊതിച്ചിരുന്ന	ചതസ്രാ അക്ഷൗഹിണീസഹസ്രാണി	നാലായിരം അക്ഷൗഹിണികളും
രക്ഷസാം	രാക്ഷസന്മാരിൽ	നാനാപ്രഹരണാനി	പലവിധ ആയുധങ്ങളോടുകൂടി
അഗ്ര്യാണി	പ്രധാനികളായ	ആശു നിര്യയുഃ.	ഉടൻതന്നെ പുറപ്പെട്ടു.

ഇന്ദ്രജിത് തു പുരതഃ സൈന്യാത് സൈനികാൻ പരിഗൃഹ്യ ച
ജഗാമ രാവണോ മദ്ധ്യേ കുംഭകർണ്ണശ്ച പൃഷ്ഠതഃ. 35

"സൈനികാൻ	"സൈന്യങ്ങളെ	ഇന്ദ്രജിത് തു	ഇന്ദ്രജിത്താവട്ടെ
പരിഗൃഹ്യ	കാത്തുംകൊണ്ട്	സൈന്യാത് ച	സൈന്യത്തിന്റെ
രാവണഃ	രാവണൻ	അഗ്രതഃ	മുന്നിലായും
മദ്ധ്യേ	നടുവിലായി	കുംഭകർണ്ണഃ	കുംഭകർണ്ണൻ
ജഗാമ;	ചെന്നു;	പൃഷ്ഠതഃ ച.	പിന്നിലായും യാത്രചെയ്തു.

വിഭീഷണശ്ച ധർമ്മാത്മാ ലങ്കായാം ധർമ്മമാചരത്
ശേഷാഃ സർവ്വേ മഹാഭാഗാ യയുർമ്മധുപുരം പ്രതി. 36

"ധർമ്മാത്മാ	"ധർമ്മാത്മാവായ	മഹാഭാഗാഃ	പ്രഖ്യാതരായ
വിഭീഷണഃ ച	വിഭീഷണൻ മാത്രം	ശേഷാഃ	മറുള്ളവർ
ലങ്കായാം	ലങ്കയിൽ	സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
ധർമ്മം	ധർമ്മത്തെ	മധുപുരം പ്രതി	മധുപുരത്തിലേക്കു
ആചരത്";	അനുഷ്ഠിച്ചുപോന്നു;	യയുഃ.	യാത്രയായി.

ഖരൈരുഷ്ട്രൈർഹയൈസ്തീവ്രൈഃ ശിംശുമാരൈർമ്മഹോരഗൈഃ
രാക്ഷസാഃ പ്രയയുഃ സർവ്വേ കൃത്വാऽऽകാശം നിരന്തരം. 37

"രാക്ഷസാഃ	"രാക്ഷസന്മാർ	ശിംശുമാരൈഃ	മുതലകളിന്മേലും
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	മഹോരഗൈഃ,	മഹോരഗങ്ങളിലും,
ഖരൈഃ	കഴുതപ്പുറങ്ങളിലും		
ഉഷ്ട്രൈഃ	ഒട്ടകങ്ങളിലും	ആകാശം	ആകാശത്തെ
തീവ്രൈഃ	ചൊടിയുള്ള	നിരന്തരം കൃത്വാ	ഇടതുത്തുകൊണ്ട്
ഹയൈഃ	കുതിരപ്പുറങ്ങളിലും	പ്രയയുഃ.	യാത്രചെയ്തു.

ദൈത്യാശ്ച ശതശസ്തത്ര കൃതവൈരാശ്ച ദൈവതൈഃ
രാവണം പ്രേക്ഷ്യ ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛന്തി പൃഷ്ഠതഃ. 38

"ദൈവതൈഃ	"ദേവന്മാരുമായി	തത്ര	ആ സമയം
കൃതവൈരാഃ	ശത്രുതകെട്ടുണ്ട	ഗച്ഛന്തം ച	യുദ്ധത്തിനുപോകുന്ന
ദൈത്യാഃ	ദൈത്യന്മാർ	പ്രേക്ഷ്യ,	അറിഞ്ഞ്, [വനായി
ശതശഃ ച,	അനേകംപേരും,	പൃഷ്ഠതഃ ഹി	കൂടെത്തന്നെ
രാവണം	രാവണനെ	അനുഗച്ഛന്തി.	പിൻതുടർന്നുചെന്നു.

സ തു ഗത്വാ മധുപുരം പ്രവിശ്യ ച ദശാനനഃ
ന ദദർശ മധും തത്ര ഭഗിനീം തത്ര ദൃഷ്ടവാൻ. 39

"സഃ ദശാനനഃ,	ആ ദശാസ്യൻ,	മധും	മധുവിനെ
മധുപുരം	മധുപുരത്തിൽ	ന ദദർശ;	കാണുകയുണ്ടായില്ല;
ഗത്വാ	വന്നുചേർന്ന്	തു	എങ്കിലും
പ്രവിശ്യ	അതിൽ പ്രവേശിച്ച	ഭഗിനീം ച	സഹോദരിയെ മാത്രം
തത്ര	അവിടെ [സമയം	തത്ര ദൃഷ്ടവാൻ.	അവിടെ കണ്ടു.

സാ ച പ്രഹ്വാഞ്ജലിർഭൂത്വാ ശിരസാ ചരണൌ ഗതാ
തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ ത്രസ്താ കുംഭീനസീ തദാ. 40

"സാ കുംഭീനസീ,	"ആ കുംഭീനസി,
തദാ,	അപ്പോൾ,
ത്രസ്താ ച	നടുങ്ങി
പ്രഹ്വാഞ്ജലിഃ ഭൂതാ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
തസ്യ	ആ
രാക്ഷസരാജസ്യ	രക്ഷാനായകന്റെ
ചരണൌ,	പാദങ്ങളിൽ,
ശിരസാ ഗതാ.	മുടിതാഴ്ത്തി നമസ്കരിച്ചു.

താം സമുത്ഥാപയാമാസ ന ഭേതവ്യമിതി ബ്രുവൻ
രാവണോ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠഃ കിം ചാപി കരവാണി തേ. 41

"രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠഃ രാവണഃ ച	"രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ രാവണനും
'ഭേതവ്യം ന;	'ഭയപ്പെടണ്ട;
തേ	നിനക്കു
കിം കരവാണി?	ഞാൻ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളത്?'
ഇതി ബ്രുവൻ അപി	എന്നു് ചോദിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ
താം സമുത്ഥാപയാമാസ.	അവളെ എഴുന്നേല്പിച്ചു.

സാ ത്വബ്രവീദ്യദി മേ രാജൻ പ്രസന്നസ്ത്വം മഹാഭുജ
ഭർത്താരം ന മമേഹാദ്യ ഹന്തുമർഹസി മാനദ 42

"സാ	"അവൾ
ഇഹ	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	അപേക്ഷിച്ചു;
'മാനദ!	'പെരുമനൽകുന്ന
മഹാഭുജ!	പരാക്രമശാലിയായ
രാജൻ!	രാജാവേ! [ള്ളാവേ!
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
ത്വം	നിന്തിരുവടി
മേ	എന്റെ പേരിൽ
പ്രസന്നഃ യദി,	കരുണയുള്ളവനാണെ [ന്നുവരികിൽ
മമ	എന്റെ
ഭർത്താരം	ഭർത്താവിനെ
ന ഹന്തും	വധിയ്ക്കാതിരിപ്പാൻ
അർഹസി.	തിരുമനസ്സുണ്ടാകേണം

ന ഹീദൃശം ഭയം കിഞ്ചിത് കുലസ്ത്രീണാമിഹോച്യതേ
ഭയാനാമപി സർവ്വേഷാം വൈധവ്യം വ്യസനം മഹത്. 43

"'ഹി	"'എന്തെന്നാൽ
കുലസ്ത്രീണാം	കുലസ്ത്രീകൾക്കു
സർവ്വേഷാം	എല്ലാവക്കും
വൈധവ്യം അപി	വൈധവ്യമെന്നതുതന്നെയാണ്
ഭയാനാം	കഷ്ടങ്ങളിൽവെച്ച്
മഹത്	വലുതായ
വ്യസനം;	കഷ്ടം;
ഇഹ	ഈ ലോകത്തിൽ
കിഞ്ചിത് ഭയം	ഒരു കഷ്ടവും
ഈദൃശം	ഇതിനു തുല്യമായി
ന ഉച്യതേ.	പറയപ്പെട്ടുന്നില്ല.

സത്യവാഗ് ഭവ രാജേന്ദ്ര മാമവേക്ഷസ്വ യാചതീം
തവയാഽപ്യുക്തം മഹാരാജ ന ഭേതവ്യമിതി സ്വയം. 44

"'മഹാരാജ!	"'മഹാരാജാവേ!	യാചതീം	യാചിക്കുന്നവളായ
തവയാ അപി	നിന്തിരുവടിയാൽ തന്നെ	മാം	ഇവളെ
		അവേക്ഷസ്വ;	കടാക്ഷിച്ചരുളിയാലും;
സ്വയം	പൂർണ്ണമനസ്സോടുകൂടി	രാജേന്ദ്ര!	രാജേന്ദ്ര!
'ന ഭേതവ്യം'	'ഭയപ്പെടണ്ട'	സത്യവാക്	സത്യവാക്കായി
ഇതി,	എന്നു്,	ഭവ.'	ഭവിച്ചാലും.'
ഉക്തം;	വാഗ്ദത്തം ചെയ്യപ്പെട്ടു;		

രാവണസ്ത്വബ്രവീദ്ധൃഷ്ടഃ സ്വസാരം തത്രസംസ്ഥിതാം
കച്ചാസൌ തവ ഭർത്താ വൈ മമ ശീഘ്രം നിവേദ്യതാം. 45

"രാവണഃ	"രാവണൻ	അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
തത്ര	അപ്പോൾ	'തവ ഭർത്താ	'നിന്റെ ഭർത്താവായ
സംസ്ഥിതാം,	സുഖമായി വർത്തിച്ചിരുന്ന	അസൌ വൈ,	ഇവനും,
		കച്ച'	എവിടെയുണ്ടെന്നു്"
സ്വസാരം	അനുജത്തിയെ നോക്കി	മമ	എന്നോടു
ധൃഷ്ടഃ	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായി	ശീഘ്രം	വേഗം
തു	ഇപ്രകാരം	നിവേദ്യതാം.	അറിയിക്കപ്പെടട്ടെ.

സഹ തേന ഗമിഷ്യാമി സുരലോകം ജയാവഹേ
തവ കാരുണ്യസൌഹാർദ്ദാന്നിവൃത്തോഽസ്മി മധോർവ്വധാത്. 46

"'തവ കാരുണ്യ-സൌഹാർദ്ദാത്'	"നിന്നോടുള്ള കരുണയാലും സ്നേഹത്താലും	തേന സഹ	അവനോടുംകൂടി
		സുരലോകം	ദേവലോകത്തിലേക്കു്
മധോഃ	മധുവിന്റെ	ഗമിഷ്യാമി;	ഞാൻ പോകയാണു്;
വധാത്	വധത്തിൽനിന്നു്	ജയാവഹേ.'	ഞങ്ങൾ ജയിച്ചുപോരുന്നുണ്ടു്.'
നിവൃത്തഃ അസ്മി;	ഞാൻ പിൻവാങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു;		

ഇത്യുക്ത്വാ സാ സമുത്ഥാപ്യ പ്രസുപ്തം തം നിശാചരം
അബ്രവീത് സംപ്രഹൃഷ്ടേവ രാക്ഷസീ തു പതിം വചഃ. 47

"ഇതി	"ഇപ്രകാരം	പ്രസുപ്തം	ഉറങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന
ഉക്ത്വാ	പറയപ്പെട്ടവളായ	തം	ആ
സാ	ആ	പതിം	ഭർത്താവായ
രാക്ഷസീ,	രാക്ഷസി,	നിശാചരം	രാക്ഷസനെ
തു	ആ സമയം	സമുത്ഥാപ്യ,	ഉണർത്തി,
ഏവ	ഏറ്റവും	വചഃ	വിവരം
സംപ്രഹൃഷ്ടാ	ഉത്സാഹമാർന്നവളായി	അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അറിയിച്ചു.

ഏഷ പ്രാപ്തോ ദശഗ്രീവോ മമ ഭ്രാതാ മഹാബലഃ
സുരലോകജയാകാംക്ഷീ സാഹായ്യേ തപാം വൃണോതി ച 48

"'മമ	"'എന്റെ	ഏഷഃ പ്രാപ്തഃ;	ഇതാ എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു:
ഭ്രാതാ	ജ്യേഷ്ഠനും		
മഹാബലഃ	അതിബലവാനുമായ	തപാം ച	അവിടുത്തേയും
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	സാഹായ്യേ	വേണ്ടുന്ന സഹായം ചെയ്യാനായി
സുരലോക-ജയാകാംക്ഷീ	ദേവലോകത്തെ ജയിപ്പാൻ കൊതിച്ച്	വൃണോതി.	അപേക്ഷിക്കുന്നു.

തദസ്യ തപാം സഹായാർത്ഥം സബന്ധുർഗച്ഛ രാക്ഷസ
സ്നിഗ്ധസ്യ ഭജമാനസ്യ യുക്തമർത്ഥായ കല്പിതും. 49

"രാക്ഷസ!	"രാക്ഷസ!	യുക്തം;	ഇത് തക്ക സമയമാണ്;
സ്നിഗ്ധസ്യ	മൈത്രിക്കു	തത്	അതിനാൽ
ഭജമാനസ്യ	തക്ക പാത്രമായ	തപാം	അവിടുന്ന്
അസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിന്ന്	സബന്ധുഃ	ബന്ധുക്കളോടും കൂടി
അർത്ഥായ കല്പിതും	കാര്യസാദ്ധ്യത്തിന്നായി സഹായിക്കുവാൻ	സഹായാർത്ഥം	സഹായത്തിന്നായി
		ഗച്ഛ.'	എഴുന്നെള്ളിയാലും.'

തസ്യാസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ തഥേത്യാഹ മധുർവ്വചഃ. 50

"മധുഃ	"മധു	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തസ്യാഃ	അവളുടെ	'തഥാ' ഇതി	'അങ്ങിനെതന്നെ' എന്ന്
തത്	ആ		
വചനം	അപേക്ഷയെ	വചഃ ആഹ.	മറുപടി പറഞ്ഞു.

തദൽ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം യഥാന്യായ്യമുപേത്യ സഃ
പൂജയാമാസ ധർമ്മേണ രാവണം രാക്ഷസാധിപം. 51

"സഃ	"അവൻ	യഥാന്യായ്യം	വിധിപോലെ
രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം	രാക്ഷസോത്തമനും	ഉപേത്യ തദൽ;	വന്നുകണ്ടു;
രാക്ഷസാധിപം	രക്ഷോനാഥനുമായ	ധർമ്മേണ	മുറപ്രകാരം
രാവണം	രാവണനെ	പൂജയാമാസ.	ഉപചരിച്ചു.

പ്രാപ്യ പൂജാം ദശഗ്രീവോ മധുവേശ്മനി വീര്യവാൻ
തത്ര ചൈകാം നിശാമുഷ്യ ഗമനായോപചക്രമേ. 52

"വീര്യവാൻ	"വീര്യശാലിയായ	തത്ര	അവിടെ
ദശഗ്രീവഃ ച,	ദശകണ്ഠനും,	ഏകാം	ഒരു
മധുവേശ്മനി	മധുവിന്റെ ഭവനത്തിൽ	നിശാം	രാത്രി
		ഉഷ്യ,	കഴിച്ചുകൂട്ടിയശേഷം,
പൂജാം	ഉപചാരത്തെ	ഗമനായ	യാത്രതുടരുന്നതിന്നാ[യി
പ്രാപ്യ	സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട്	ഉപചക്രമേ.	മുതിർന്നു.

തതഃ കൈലാസമാസാദ്യ ശൈലം വൈശ്രവണാലയം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ മഹേന്ദ്രാഭഃ സേനാമുപന്യവേശയത്. 53

"മഹേന്ദ്രാഭഃ രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	"ഇന്ദ്രതുല്യനായ രാക്ഷസേശ്വരൻ,	ആസാദ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
വൈശ്രവണാലയം	കുബേരന്റെ വസതിയായ	തതഃ	അതിൽ
കൈലാസം ശൈലം	കൈലാസപർവ്വതത്തെ	സേനാം	സൈന്യത്തെ
		ഉപന്യവേശയത്.	പടയിരുത്തി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21730; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1006.

ഷഡ്വിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്താറാംസർഗ്ഗം.

[നളകൂബരശാപഃ = നളകൂബരൻ ശപിക്കുന്നതു്.]

സ തു തത്ര ദശഗ്രീവഃ സഹ സൈന്യേന വീര്യവാൻ
അസ്തം പ്രാപ്തേ ദിനകരേ നിവാസം സമരോചയത്. 1

"വീര്യവാൻ സഃ	"വീര്യശാലിയായ ആ	സൈന്യേന സഹ	സൈന്യത്തോടും കൂടി
ദശഗ്രീവഃ,	രാവണൻ,	തത്ര തു	അവിടെത്തന്നെ
ദിനകരേ അസ്തം പ്രാപ്തേ	ആദിത്യൻ അസ്തമിച്ചാറെ,	നിവാസം സമരോചയത്.	രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു.

ഉദിതേ വിമലേ ചന്ദ്രേ തുല്യപർവ്വതവർച്ചസി
പ്രസുപ്തം സുമഹത് സൈന്യം നാനാപ്രഹരണായുധം. 2

"തുല്യപർവ്വതവർച്ചസി	"ആ മലപോലെ തന്നെ ശോഭയാർന്ന	നാനാപ്രഹരണായുധം	പലവിധ ആയുധങ്ങളും ധരിച്ചിരുന്ന
വിമലേ	നിർമ്മലനായ	സുമഹത് സൈന്യം	വൻപട
ചന്ദ്രേ	ചന്ദ്രൻ	പ്രസുപ്തം	ഗാഢനിദ്രയിലാണ്ടു.
ഉദിതേ,	ഉദിച്ചുപൊങ്ങിയാൽ,		

രാവണസ്തു മഹാവീര്യോ നിഷണ്ണഃ ശൈലമൂർദ്ധനി
സ ദദർശ ഗുണാംസ്തത്ര ചന്ദ്രപാദസുശോഭിതാൻ. 3

"മഹാവീര്യഃ സഃ	"മഹാവീര്യവാനായ ആ	നിഷണ്ണഃ,	സുഖാസീനനായി,
രാവണഃ തു,	രാവണൻമാത്രം,	ചന്ദ്രപാദസുശോഭിതാൻ	ചന്ദ്രകിരണങ്ങൾക്കേറ്റതായ
ശൈലമൂർദ്ധനി	പർവ്വതശിഖരത്തിൽ	ഗുണാൻ	വികാരങ്ങളെ
തത്ര	അപ്പോൾ	ദദർശ.	അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടി

കണ്ണികാരവനൈസ്ത്വൈപ്പൈഃ കദംബഗഹനൈസ്തഥാ
പദ്മിനീഭിശ്ച ഫുല്ലാഭിർമന്ദാകിന്യാ ജലൈരപി 4
ചമ്പകാശോകപുന്നാഗമന്ദാരതരുഭിസ്തഥാ
ചൂതപാടലലോധ്രൈശ്ച പ്രിയംഗപ്രിയകേതകൈഃ 5
തഗരൈർനാരികേളൈശ്ച പ്രിയാളപനസൈസ്തഥാ
ആരഗ്വധൈസ്തമാലൈശ്ച പ്രിയാളബകുളൈരപി 6
ഏതൈരന്യൈശ്ച തരുഭിരുദ്ഭാസിതവനാന്തരേ
കിന്നരാ മദനേനാത്താ രക്താ മധുരകണ്ഠിനഃ
സമം സംപ്രജഗുർയത്ര മനസ്സൃഷ്ടിവിവർധനം. 7

ഏതൈഃ	ഈ
ദീപ്തൈഃ	പ്രകാശിക്കുന്നവയായ
കണ്ണികാരവനൈഃ	ചെറുകൊന്നമരങ്ങളാലും
കദംബഗഹനൈഃ,	കദംബവൃക്ഷങ്ങൾ നിറഞ്ഞ വനങ്ങളാലും,
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ,
ഫുല്ലാഭിഃ	വികസിച്ച
പദ്മിനീഭിഃ ച	താമരകളാലും
മന്ദാകിന്യാഃ	മന്ദാകിനിയുടെ
ജലൈഃ അപി	ജലങ്ങളാലും
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
ചമ്പകാശോകപുന്നാഗമന്ദാരതരുഭിഃ;	ചമ്പകം, അശോകം, പുന്ന, മന്താരം, എന്നീ വൃക്ഷങ്ങളാലും,
ചൂതപാടലലോധ്രൈഃ ച	തേന്മാവ്, പാതിരി, പാച്ചോറി, എന്നവയാലും
പ്രിയംഗപ്രിയകേതകൈഃ	ഞാഴൽ, മരുത്, കൈത എന്നവയാലും
തഗരൈഃ	തകരകളാലും
നാരികേളൈഃ ച	തെങ്ങുകളാലും
പ്രിയാളപനസൈഃ	മുരൾ, പ്ലാവ്, എന്നവയാലും
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
ആരഗ്വധൈഃ	കൊന്നകളാലും
തമാലൈഃ ച	പച്ചിലമരങ്ങളാലും
പ്രിയാളബകുളൈഃ അപി	മുരൾ, എരഞ്ഞി എന്നവയാലും
അന്യൈഃ	മറ്റുള്ള
തരുഭിഃ ച	വൃക്ഷങ്ങളാലും
ഉദ്ഭാസിതവനാന്തരേ,	വിളങ്ങുന്ന വനപ്രദേശത്തിൽ,
കിന്നരാഃ	കിന്നരന്മാർ
മദനേന ആത്താഃ	മന്മഥ പീഡിതരായി
രക്താഃ	കാമാസക്തരായി
മധുരകണ്ഠിനഃ	മധുരമായ സ്വരത്തോടുകൂടിയവരായി
മനസ്സൃഷ്ടിവിവർധനം	മനസ്സിന്ന് ആനന്ദം വർദ്ധിപ്പിക്കുമാറ്
യത്ര	ആ സ്ഥലത്തിൽ
സമം സംപ്രജഗുഃ.	എല്ലാവരുമൊരുമിച്ച് ചേർന്ന് സുഖമായി ഗാനം ചെയ്തിരുന്നു.

വിദ്യാധരാ മദക്ഷീബാ മദരക്താന്തലോചനാഃ
യോഷിദ്ഭിഃ സഹ സംക്രാന്താശ്ചിക്രീഡുർജഹ്രുഷുശ്ച വൈ. 8

"വിദ്യാധരാഃ,	"വിദ്യാധരന്മാരും,
മദക്ഷീബാഃ	കാമമോഹിതരായി
മദരക്താന്തലോചനാഃ	മദത്താൽ ചുവന്ന കടക്കണ്ണുകളോടുകൂടിയവരായി,
യോഷിദ്ഭിഃ സഹ	യുവതികളൊന്നിച്ച്
സംക്രാന്താഃ ച	ഇടകലർന്നവരായി
ചിക്രീഡുഃ;	വിഹരിച്ചു;
ജഹ്രുഷുഃ വൈ.	ആനന്ദിച്ചു.

ഘണ്ടാനാമിവ സന്നാദഃ ശ്രൂശ്രുവേ മധുരസ്വരഃ
അപ്സരോഗണസംഘാനാം ഗായതാം ധനദാലയേ. 9

"ധനദാലയേ	"കുബേരഭവനത്തിൽ
ഗായതാം	പാടിക്കൊണ്ടിരുന്ന
അപ്സരോഗണ-സംഘാനാം	അപ്സരസ്ത്രീസംഘങ്ങളുടെ
മധുരസ്വരഃ	മധുരമായ ശബ്ദം
ഘണ്ടാനാം	മണികളുടെ
സന്നാദഃ	മുഴക്കം
ഇവ,	എന്നപോലെ
ശ്രൂശ്രുവേ.	കേൾക്കാറായി.

പുഷ്പവഷ്ടാണി മുഞ്ചന്തോ നഗാഃ പവനതാഡിതാഃ
ശൈലം തം വാസയന്തീവ മധുമാധവഗന്ധിനഃ. 10

"മധുമാധവഗന്ധിനഃ	"ചൈത്രം വൈശാഖമെന്ന വസന്തമാസങ്ങളുടെ നറുമണം വീശുന്ന
നഗാഃ,	വൃക്ഷങ്ങൾ,
പവനതാഡിതാഃ,	കാറ്റിനാലുലയ്ക്കപ്പെട്ട
പുഷ്പവഷ്ടാണി	പുഷ്പവഷ്ടങ്ങളെ
മുഞ്ചന്തഃ,	ഉതിർത്തുകൊണ്ട്,
തം	ആ
ശൈലം ഇവ	മലയിലെങ്ങും
വാസയന്തി.	സുഗന്ധം പരത്തി.

മധുപുഷ്പരജഃപ്രക്തം ഗന്ധമാദായ പുഷ്കലം
പ്രവവൌ വർധയൻ കാമം രാവണസ്യ സുഖോനിലഃ. 11

"അനിലഃ	"മന്ദാനിലൻ
മധുപുഷ്പരജഃപൃക്തം	വസന്തകുസുമങ്ങളുടെ രേണുക്കളോട്ടകലർന്നിരിക്കുന്നതും
പുഷ്കലം	ഹൃദ്യവുമായ
ഗന്ധം	സൌരഭ്യത്തെ
ആദായ,	വഹിച്ചുംകൊണ്ട്,
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
കാമം	കാമത്തെ
വർധയൻ	വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്
സുഖഃ	സുഖമായി
പ്രവവൌ.	വീശി.

ഗേയാത് പുഷ്പസമൃദ്ധ്യാ ച ശൈത്യാദ്വായോർഗിരേർഗുണാത്
പ്രവൃത്തായാം രജന്യാം ച ചന്ദ്രസ്യോദയനേന ച 12
രാവണഃ സുമഹാവീര്യഃ കാമസ്യ വശമാഗതഃ
വിനിശ്വസ്യ വിനിശ്വസ്യ ശശിനം സമവൈക്ഷത. 13

"സുമഹാവീര്യഃ	"അതിവീര്യവാനായ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
വായോഃ	വായുവിന്റെ
ശൈത്യാത്,	ശീതളതയാലും,
ഗിരേഃ	പർവ്വതത്തിന്റെ
ഗുണാത്,	ഭംഗിയാലും,
പ്രവൃത്തായാം രജന്യാം,	രാത്രിസമയമാകയാലും,
ചന്ദ്രസ്യ ഉദയനേന ച	പനിമതിയുടെ ഉദയത്താലും
പുഷ്പസമൃദ്ധ്യാ ച	പുഷ്പങ്ങളുടെ സമൃദ്ധിയാലും
ഗേയാത് ച,	ഗാനമധുരിമയാലും,
കാമസ്യ	കാമന്റെ
വശം ആഗതഃ,	അധീനനായി,
വിനിശ്വസ്യ വിനിശ്വസ്യ,	ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട്,
ശശിനം	ചന്ദ്രനെ
സമവൈക്ഷത.	നോക്കിനിന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ തത്ര ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതാ
സർവ്വാപ്സരോവരാ രംഭാ ദിവ്യപുഷ്പവിഭൂഷിതാ 14
ദിവ്യചന്ദനലിപ്താംഗീ മന്ദാരകൃതമൂർദ്ധജാ
ദിവ്യോത്സവകൃതാരംഭാ പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാ. 15

"ദിവ്യാഭരണ-ഭൂഷിതാ	"ദിവ്യാഭരണങ്ങളണിഞ്ഞവളായി
ദിവ്യപുഷ്പ-വിഭൂഷിതാ	ദിവ്യപുഷ്പങ്ങൾ ചാർത്തി
ദിവ്യചന്ദന-ലിപ്താംഗീ	ദിവ്യമായ കുറിക്കൂട്ടുകളണിഞ്ഞവളായി
മന്ദാരകൃത-മൂർധജാ	മന്ദാരപുഷ്പം ചൂടിയ കുന്തലോട്ടുകുടിയവളായി
പൂർണ്ണചന്ദ്ര-നിഭാനനാ	മുഴുമതിനേർമുഖിയും
ദിവ്യോത്സവ-കൃതാരംഭാ	ദേവന്മാരുടെ ഉത്സവങ്ങളിൽ മുഖ്യസ്ഥാനം ലഭിച്ചവളും
സർവ്വാപ്സരോവരാ	അപ്സരസ്ത്രീകളിൽവെച്ച് ശ്രേഷ്ഠയുമായ
രംഭാ,	രംഭ,
ഏതസ്മിൻ അന്തരേ	ആ സമയം
തത്ര.	അങ്ങു കാണപ്പെട്ട.

['ദിവ്യോത്സവകൃതാരംഭാ,' (ദിവ്യോത്സവായ, ദിവ്യരതയേ, കൃത ആരംഭോ ഗമനരൂപോ യയാ) ദിവ്യരതിക്കായി പുറപ്പെട്ട ചെല്ലുന്നവളായിരുന്നു. (തിലകം).]

ചക്ഷുർമ്മനോഹരം പീനം മേഖലാദാമഭൂഷിതം
സമുദ്വഹന്തീ ജഘനം രതിപ്രാർത്ഥിതമുത്തമം. 16

"മേഖലാദാമ-ഭൂഷിതം	"അരഞ്ഞാണമണിഞ്ഞതും
പീനം	സ്ഥൂലിച്ചതും
രതിപ്രാർത്ഥിതം	രതിവൽകവും (രതിക്ക് ഒരു കാഴ്ചയെന്നപോലുള്ളതും)
ചക്ഷുർമ്മനോഹരം	നയനമോഹനവും
ഉത്തമം	ഉന്നതവുമായ
ജഘനം	നിതംബത്തെ
സമുദ്വഹന്തീ.	അവർ വഹിച്ചിരുന്നു.

കൃതൈർവ്വിശേഷകൈരാദ്യൈഃ ഷഡ്ഭിരുത്തുകസുമോദ്ഭവൈഃ
ബഭാവന്യതമേവ ശ്രീകാന്തിദ്യുതിമതിഹ്രിയാം
നീലം സതോയമേഘാഭം വസ്ത്രം സമവകുണ്ഠിതാ. 17

"ആർദ്യൈഃ ഷഡ്ഭിരുത്തുകസുമോദ്ഭവൈഃ	"പുതുതായിഅടുക്കപ്പെട്ട ആറു ഋതുക്കളിലെ പുഷ്പങ്ങളിൽനിന്നുണ്ടായവയാൽ
കൃതൈഃ	ചെയ്യപ്പെട്ട
വിശേഷകൈഃ	അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി
ശ്രീ കാന്തി ദ്യുതി മതി ഹ്രിയാം അന്യതമാ ഇവ	സൌന്ദര്യം, ശോഭ, മഹത്വം, ബുദ്ധി, ലജ്ജ, എന്നിവ ശ്രേഷ്ഠമായ രൂപം കയ്യോണ്ടാലെന്നപോലെ
ബഭൌ;	വിളങ്ങി;
സതോയമേഘാഭം	നിറഞ്ഞ മേഘംപോലെ
നീലം	നീലനിറമാർന്ന
വസ്ത്രം	വസ്ത്രത്തെ
സമവകുണ്ഠിതാ.	പുതച്ചുമിരുന്നു

യസ്യാ വക്ത്രം ശശിനിഭം ഭ്രുവൌ ചാപനിഭേ ശുഭേ
ഊരൂ കരികരാകാരൌ കരൌ പല്ലവകോമളൌ
സൈന്യമദ്ധ്യേന ഗച്ഛന്തീ രാവണേനോപവീക്ഷിതാ. 18

"യസ്യാഃ	"യാതൊരു അവളുടെ
വക്ത്രം	മുഖം
ശശിനിഭം;	വാർതിങ്കളൊത്തിരു
ശുഭേ	അഴകാൻ [ന്നു;
ഭ്രുവൌ	പുരികക്കൊടികൾ
	രണ്ടും
ചാപനിഭേ;	വില്ലിന്നു തുല്യതക
	യ്യൊണ്ടിരുന്നു;
ഊരൂ	തുടകൾ
കരികരാകാരൌ;	ആനത്തുമ്പിക്കൈകൾ
	ക്കൊത്തവയായിരു ന്നു
കരൌ	കൈകൾ
പല്ലവ-കോമളൌ;	ഇളം തളിർപോലെ മൃദുളങ്ങളായിരുന്നു.
സൈന്യമദ്ധ്യേന	സൈന്യത്തിന്നിടയിൽ
ഗച്ഛന്തീ,	പോയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന
രാവണേന	രാവണനാൽ [അവൾ,
ഉപവീക്ഷിതാ.	ഉറ്റു നോക്കപ്പെട്ട.

താം സമുത്ഥായ ഗച്ഛന്തീം കാമബാണവശം ഗതഃ
കരേ ഗൃഹീത്വാ ലജ്ജന്തീം സ്മയമാനോഽഭ്യഭാഷത. 19

"കാമബാണ-വശംഗതഃ	"മന്മഥബാണത്തിന്നു വശപ്പെട്ടവനായി
സ്മയമാനഃ,	പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്,
ലജ്ജന്തീം	ലജ്ജപ്പെട്ട്
ഗച്ഛന്തീം	പോയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന
താം,	അവളെ,
സമുത്ഥായ	പെട്ടെന്നു ചെന്നു
കരേ ഗൃഹീത്വാ	കയ്യുപിടിച്ചു്,
അഭ്യഭാഷത.	ഇപ്രകാരം തൻറെ അഭീഷ്ടത്തെ ഓതി.

കാ ഗച്ഛസി വരാരോഹേ കാം സിദ്ധിം ഭജസേ സ്വയം
കസ്യാഭ്യുദയകാലോഽയം യസ്ത്വാം സമുപഭോക്ഷ്യതേ. 20

"'വരാരോഹേ!	"'സുന്ദരി!
കാ	എവിടേക്കാണ്
ഗച്ഛസി?	ചെല്ലുന്നത്?
സ്വയം	സ്വേച്ഛയായി
കാം	എന്തു
സിദ്ധിം ഭജസേ?	കാര്യം സാധിപ്പാനാണ് നിൻറെ ഇഷ്ടം?
അയം കസ്യ	ഇത് ആരുടെ
അഭ്യുദയകാലഃ?	നല്ലകാലമാണ്?
യഃ	ഏതൊരുവനാണ്
ത്വാം	ഭവതിയെ
സമുപ-ഭോക്ഷ്യതേ?	അനുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നത്?

തവാനനരസസ്യാദ്യ പദ്മോത്പലസുഗന്ധിനഃ
സുധാമൃതരസസ്യേവ കോഽദ്യ തൃപ്തിം ഗമിഷ്യതി. 21

"'അദ്യ,	"'ഇപ്പോൾ,
പദ്മോത്പല-സുഗന്ധിനഃ	ചെന്താമര, നീലത്താമര എന്നിവയുടെ നറുമണമോലുന്നതും
സുധാമൃതസ്യ	ദേവാമൃതത്തിൻറെ രുചിക്ക്
ഇവ	തുല്യമായിരിക്കുന്നതുമായ
തവാനന-രസസ്യ	ഭവതിയുടെ അധരാമൃതത്തിൻറെ
തൃപ്തിം	സുഖത്തെ
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
കഃ	ഏതൊരുവനാണ്
ഗമിഷ്യതി?	അനുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നതു്?

സുവർണ്ണകുംഭനിഭൌ പീനൌ ശ്ലക്ഷ്ണൌ ഭീരു നിരന്തരൌ
കസ്യോരുസ്ഥലസംസ്പർശം ഭാസ്യതസ്തേ കുചാവിമൌ. 22

"'ഭീരു	"'അല്ലേ ഭീരു!
സുവർണ്ണകുംഭനിഭൌ	സുവർണ്ണകലശങ്ങൾക്കു തുല്യങ്ങളായി
നിരന്തരൌ	ഇടതിങ്ങി
ശ്ലക്ഷ്ണൌ	ഭംഗിവാച്ച
തേ ഇമൌ പീനൌ കുചൌ	നിന്റെ ഈ വട്ടണിക്കൊങ്കകൾ രണ്ടും
കസ്യ	ആക്കാണ്
ഉരുസ്ഥല-സംസ്പർശം	മാറോടണച്ചുള്ള ആശ്ലേഷസുഖത്തെ
ഭാസ്യതഃ?	നല്കുവാൻപോകുന്നത്?

സുവർണ്ണചക്രപ്രതിമം സുവർണ്ണദാമചിതം പൃഥു
അധ്യാരോഹതി കസ്തേ ദ്യ ജഘനം സുശ്രോണി. 23

"'തേ	"'നിന്റെ
സുവർണ്ണചക്രപ്രതിമം	സുവർണ്ണച്ചക്രംപോലെയിരിക്കുന്നതും
സുവർണ്ണദാമചിതം	പൊന്നരഞ്ഞാൺ ചാർത്തിയതും
പൃഥു	വിശാലവും
സുശ്രോണി	സുന്ദരിയായ
ജഘനം	നിതംബഭാഗത്തെ
കഃ	ആരാണ്
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
അധ്യാരോഹതി?	ആരോഹണംചെയ്യാൻ പോകുന്നത്?

മദ്വിശിഷ്ടഃ പുമാൻ കോ ന്വദ്യ ശക്രോ വിഷ്ണുരഥാശ്വിനൌ
മാമതീത്യ ഹി യം ച ത്വം യാസി ഭീരു ന ശോഭനം. 24

"'ഭീരു!	"'ഭീരു!
അദ്യ,	ഇപ്പോൾ,
മാം	എന്നെ
അതീത്യ,	വിട്ട്,
യം	ആരുടെ സമീപത്തിലേക്കാണ്
ത്വം	നീ
യാസി?	പോകുന്നത്?
മദ്വിശിഷ്ടഃ	എന്നേക്കാൾ ശ്രേഷ്ഠനായ
പുമാൻ	പുരുഷൻ
കഃ?	ഏതൊരുവനാണ്?
ശക്രഃ?	ഇന്ദ്രനോ?
വിഷ്ണുഃ?	വിഷ്ണുവാ?
അശ്വിനൌ ച?	അശ്വിനിദേവതകളോ?
അഥ ഹി?	അതുമല്ലെങ്കിൽ?
ശോഭനം ന.	ഇത് ന്യായമല്ല.

വിശ്രമ ത്വം പൃഥുശ്രോണി ശിലാതലമിദം ശുഭം. 25

"'പൃഥുശ്രോണി!	"'തടിച്ച ജഘനമാൻ വളേ!
ത്വം	അവൾ
ഇദം	ഈ
ശുഭം	ഭംഗിയാൻ
ശിലാതലം	പാറപ്പുറത്ത്
വിശ്രമ.	ഇരുന്നു വിശ്രമിച്ചാലും

ത്രൈലോക്യേ യഃ പ്രഭുശ്ചൈവ മദന്യോ നൈവ വിദ്യതേ. 26

"'ത്രൈലോക്യേ ഏവ	"'മൂന്നു ലോകങ്ങളിലും
മദന്യഃ പ്രഭുഃ	എന്നിലും ശ്രേഷ്ഠനായ
യഃ ച	ആരും [ഒരു പ്രഭു
ന വിദ്യതേ ഏവ.	ഇല്ലതന്നെ.

തദേവം പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രേഷ്യോ യാചതേ തപാം ദശാനനഃ
ഭർത്തുർഭർത്താ വിധാതാ ച ത്രൈലോക്യസ്യ ഭജസ്വ മാം. 27

"'ത്രൈലോക്യസ്യ ഭർത്തുഃ'	"'ത്രൈലോക്യാധിപനും	പ്രഷ്യഃ	കാമിക്കുന്നവനായി
ഭർത്താ,	സ്വാമിയായി,	പ്രാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
വിധാതാ ച	ചോദിച്ചതെല്ലാം നൽകുന്നതിനു കഴിവുള്ള	ഏവം	ഇപ്രകാരം
		യാചതേ;	യാചിക്കുന്നു;
ദശാനനഃ,	ദശാസ്യൻ, [വനുമായ	തത്	അതിനാൽ
തപാം	ഭവതിയെ	മാം	എന്നെ
		ഭജസ്വ.'	അംഗീകരിച്ചാലും.'

ഏവമുക്താऽബ്രവീദ്ഭദ്രാ വേപമാനാ കൃതാഞ്ജലിഃ
പ്രസീദ നാർഹസേ വക്തുമീദൃശം തപാം ഹി മേ ഗുരുഃ 28
അന്യേഭ്യോ ഹി തപയാ രക്ഷ്യാ പ്രാപ്തയാം ധർഷണാം യദി
തദ്ധർമ്മതഃ സ്നുഷാ തേऽഹം തപാമേവ ബ്രവീമി തേ. 29

"ഏവം	"മേൽപ്രകാരം	മേ	എനിക്ക്
ഉക്താ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവളായ	ഗുരുഃ;	പിതൃതുല്യനാണ്;
രംഭാ,	രംഭ,	തത്	അതിനാൽ
വേപമാനാ	ഉടൽ നടുങ്ങി	അഹം	ഞാൻ
കൃതാഞ്ജലിഃ,	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്,	അന്യേഭ്യഃ	മറ്റുള്ളവരിൽനിന്ന്
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിച്ചു;	ധർഷണം	അപമാനത്തെ
'തേ	'നിന്തിരുവടിയോട്	പ്രാപ്തയാം യദി,	പ്രാപിക്കുന്നു എങ്കിൽ
തപാം ഏവ	വാസ്തവത്തെ ഉള്ളപോലെ	തപയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
		രക്ഷ്യാ;	കാത്തുരക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവളാണ്;
ബ്രവീമി;	ഞാൻ ഉണർത്തിക്കാം;	ഹി,	ആയതുകൊണ്ട്,
ധർമ്മതഃ	വേണ്ടുമുറപ്രകാരം	ഈദൃശം	ഇപ്രകാരം
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	വക്തും ന അർഹസേ;	ഉരചെയ്യുന്നത് ഉചിതമല്ല;
സ്നുഷാ;	മരുമകളാകുന്നു ഞാൻ;		
ഹി	ആകയാൽ	പ്രസീദ.	പ്രസാദിച്ചരുളിയാലും.
തപാം	നിന്തിരുവടി		

അഥാബ്രവീദ്ദശഗ്രീവശ്ചരണാധോമുഖീം സ്ഥിതാം
രോമഹർഷനപ്രാപ്താം ദൃഷ്ട്വമാത്രേണ താം തദാ. 30

ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	സ്ഥിതാം	സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന
ദൃഷ്ട്വമാത്രേണ	കണ്ടക്ഷണത്തിൽതന്നെ	താം,	അവളോടായി,
രോമഹർഷം അനുപ്രാപ്താം	കോരിത്തരിയിർക്കൊണ്ട് മയവിവശയായി	തദാ	അപ്പോൾ
		അഥ	ഇപ്രകാരം
ചരണാധോമുഖീം	പാദങ്ങളിൽനോക്കി തലകുനിച്ച്	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

സുതസ്യ യദി മേ ഭാര്യാ തതസ്ത്വം ഹി സ്നുഷാ ഭവേഃ
ബാഢമിത്യേവ സാ രംഭാ പ്രാഹ രാവണമുത്തരം. 31

"'തവം	"'നീ	സ്നുഷാഃ'	മരുമകളാവുക;'
മേ	എന്റെ	സാ രംഭാ	ആ രംഭ
സുതസ്യ	പുത്രന്റെ	രാവണം,	രാവണനോടായി,
ഭാര്യാ ഭവേഃ യദി	ഭാര്യയായാൽ	'ബാഢം' ഇതി ഏവ	'അതു അങ്ങിനെത്തന്നെ' എന്ന്
തർഹി ഹി	അതുമുതൽക്കുമാത്രമാണല്ലൊ	ഉത്തരം പ്രാഹ.	മറുപടി പറഞ്ഞു.

ധർമ്മതസ്തേ സുതസ്യാഹം ഭാര്യാ രാക്ഷസപുംഗവ
പുത്രഃ പ്രിയതരഃ പ്രാണൈർഭ്രാതുർവ്വൈശ്രവണസ്യ തേ
വിഖ്യാതസ്ത്രിഷു ലോകേഷു നളകൂബര ഇത്യയം. 32

"'രാക്ഷസപുംഗവ!	"'രാക്ഷസോത്തമ!	നളകൂബരഃ ഇതി,	നളകൂബരൻ എന്നവൻ,
തേ	ഭവാന്റെ	പ്രാണൈഃ പ്രിയതരഃ;	(എനിക്ക്) പ്രാണനേക്കാൾ ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ടവനാണ്;
ഭ്രാതുഃ	ജ്യേഷ്ഠനായ		
വൈശ്രവണസ്യ	വൈശ്രവണന്റെ		
പുത്രഃ	പുത്രനും		
ത്രിഷു	മൂന്ന	ധർമ്മതഃ,	ആ മുറപ്രകാരം,
ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിലും	അഹം	ഞാൻ
വിഖ്യാതഃ,	പ്രസിദ്ധിപ്രാപിച്ചവനായ	തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
		സുതസ്യ	പുത്രന്റെ
അയം	ഈ	ഭാര്യാ.	പത്നിതന്നെയാണ്.

ധർമ്മതോ യോ ഭവേദ്വിപ്രഃ ക്ഷത്രിയോ വീര്യതോ ഭവേത്
ക്രോധാദ്യശ്ച ഭവേദഗ്നിഃ ക്ഷാന്ത്യാ ച വസുധാസമഃ. 33

"'യഃ,	"'യാതൊരു അദ്ദേഹം,	വസുധാസമഃ;	ഭൂമിദേവിക്കു തുല്യൻ;
ധർമ്മതഃ	ധർമ്മത്തിൽ	ച	എന്നാലും
വിപ്രഃ	ബ്രാഹ്മണനായി	യഃ	അദ്ദേഹം
ഭവേത്;	ശോഭിക്കുന്നു;	ക്രോധാത്	ക്രുദ്ധിച്ചുവെന്നുവരികിൽ
വീര്യതഃ	വീര്യത്താൽ	അഗ്നിഃ ച	അഗ്നിഭഗവാനെന്നപോലെ
ക്ഷത്രിയഃ	ക്ഷത്രിയനായി		
ഭവേത്;	വിളങ്ങുന്നു;	ഭവേത്,	ആയിത്തീരുന്നതാണ്,
ക്ഷാന്ത്യാ	ക്ഷമകൊണ്ടു		

തസ്യാസ്മി കൃതസങ്കേതാ ലോകപാലസുതസ്യ വൈ
തമുദ്ദിശ്യ തു മേ സ്വം വിഭ്രഷണമിദം കൃതം. 34

"'തസ്യ ലോകപാലസുതസ്യ,	"'ആ ലോകപാല പുത്രനായി	അസ്മി;	ഞാൻ;
		മേ	എന്റെ
തു	ഈ സമയം	ഇദം	ഈ
കൃതസങ്കേതാ വൈ	വരണം ചെയ്യപ്പെട്ടവളായി സമാഗമസ്ഥലത്തെ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നവളാകുന്നു	വിഭ്രഷണം സ്വം	അണിക്കോപ്പെല്ലാം
		തം ഉദ്ദിശ്യ	അദ്ദേഹത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു
		കൃതം.	അണിയപ്പെട്ടതാണ്.

തഥാ തസ്യ ഹി നാന്യസ്യ ഭാവോ മാം പ്രതി തിഷ്ഠതി
തേന സത്യേന മാം രാജൻ മോക്തുമർഹസ്യരിന്ദമ. 35

"അന്യസ്യ ഹി ന;	"മറ്റാക്കുവേണ്ടിയും അല്ല;	രാജൻ!	മന്നവ!
		തേന	ആ
തഥാ,	അതുപോലെതന്നെ	സത്യേന,	ധർമ്മനിയമത്തെ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതാകയാൽ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ		
ഭാവഃ,	മനോഭാവവും,	മാം	എന്നെ
മാം പ്രതി	എന്നിൽതന്നെയാണ്	മോക്തും	വിടനൽകിയയപ്പാൻ
തിഷ്ഠതി;	കൂടികൊള്ളുന്നത്;	അർഹസി.	തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.
അരിന്ദമ!	ശത്രുസൂദന!		

സ ഹി തിഷ്ഠതി ധർമ്മാത്മാ മാം പ്രതീക്ഷൻ സമുത്സുകഃ
തത്ര വിഘ്നം സുതസ്യേഹ കർത്തും നാർഹസി മുഞ്ച മാം. 36

"'സഃ ധർമ്മാത്മാ,	"'ആ ധർമ്മാത്മാവ്	ഇഹ	ഇതിൽ
		സുതസ്യ	പുത്രനു്
മാം	എന്നെ	വിഘ്നം	വിഘ്നം
പ്രതീക്ഷൻ ഹി,	പ്രതീക്ഷിച്ചുംകൊണ്ട്	കർത്തും	വരുത്താതിരുന്നാലും;
സമുത്സുകഃ	ഉൽക്കണ്ഠയോടെ	ന അർഹസി;	
തത്ര	അവിടെതന്നെ	മാം	എന്നെ
തിഷ്ഠതി;	കാത്തിരിക്കുന്നുണ്ട്;	മുഞ്ച.	വിടനൽകി അയച്ചാലും.

സദ്ഭിരാചരിതം മാർഗ്ഗം ഗച്ഛ രാക്ഷസപുംഗവ
മാനനീയോ മമ തപം ഹി പാലനീയാ തഥാഽസ്മി തേ. 37

"'രാക്ഷസപുംഗവ!	"'രാക്ഷസേന്ദ്ര!	മമ	എനിക്കു
		മാനനീയഃ ഹി;	പൂജാർഹനാണല്ലോ;
സദ്ഭിഃ	സത്തുക്കളാൽ	തഥാ ഹി	അപ്രകാരം തന്നെ
ആചരിതം	അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ട	തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
മാർഗ്ഗം	സന്മാർഗ്ഗത്തെ	പാലനീയാ അസ്മി.'	രക്ഷയ്ക്കു അർഹയുമാകുന്നു ഇവൾ.'
ഗച്ഛ;	അവലംബിച്ചാലും;		
തപം	അവിടുന്ന്		

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ പ്രത്യുവാച വിനീതവത്
സ്നുഷാ ത്വസ്മി യദവോചസ്ത്വമേകപതനീഷ്വയം ക്രമഃ. 38

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	സ്നുഷാ ത്വസ്മി	എനിക്ക് മരുമകളാണ് എന്ന്
ഉക്തഃ	അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവ		
ദശഗ്രീവഃ,	രാവണൻ, [നായ	അവോചഃ;	പറയുന്നു;
വിനീതവത്	സന്മാർഗ്ഗിയെന്ന പോലെ	യത് അയം	യാതൊരു ഈ സംഗതി
		ഏകപതനീഷു	ഏകപതനീധർമ്മമനുഷ്ഠിക്കുന്നവർക്ക
പ്രത്യുവാച;	ഇപ്രകാരം മറുപടി		
'ത്വം	'നീ [പറഞ്ഞു;	ക്രമഃ.	ന്യായമായതാണ്.

ദേവലോകസ്ഥിതിരിയം സുരാണാം ശാശ്വതീ മതാ
പതിരപ്സരസാം നാസ്തി ന ചൈകസ്ത്രീപരിഗ്രഹഃ. 39

"'അപ്സരസാം	"'അപ്സരസ്സുകൾക്ക്	ഇയം	ഈ ധർമ്മം
പതിഃ	ഭർത്താവെന്ന ഒരുവൻ	സുരാണാം	ദേവന്മാർക്ക്
ന അസ്തി;	ഇല്ല;	മതാ	അഭിമതവും
ഏകസ്ത്രീ-പരിഗ്രഹഃ ച	ഒരു സ്ത്രീയെ ധർമ്മമായി പരിഗ്രഹിക്കുകയെ	ശാശ്വതീ	ശാശ്വതവുമായ
		ദേവലോക-സ്ഥിതിഃ.	ദേവലോകമര്യാദയാണ്.
ന അസ്തി;	ഇല്ല; [ന്നതും		

ഏവമുക്ത്വാ സ താം രക്ഷോ നിവേശ്യ ച ശിലാതലേ
കാമഭോഗാഭിസംസക്തോ മൈഥുനായോപചക്രമേ. 40

"സഃ	"ആ	ശിലാതലേ	ശിലാതലത്തിൽ
രക്ഷഃ	രാക്ഷസൻ	നിവേശ്യ ച,	കിടത്തി,
ഏവം	ഇപ്രകാരം	കാമഭോഗാഭിസംസക്തഃ	കാമഭോഗരതനായി
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,	മൈഥുനായ	ക്രീഡിയ്ക്കുവാൻ
താം	അവളെ	ഉപചക്രമേ.	ആരംഭിച്ചു.

സാ വിമുക്താ തതോ രംഭാ ഭ്രഷ്ടമാല്യവിഭൂഷണാ
ഗജേന്ദ്രാക്രീഡമഥിതാ നദീവാകുലതാം ഗതാ. 41

"സാ	"ആ	നദീ ഇവ,	ആറുപോലിരിക്കുന്നവളായി,
രംഭാ,	രംഭ,		
തതഃ	അതിൽനിന്നും	ഭ്രഷ്ടമാല്യ-വിഭൂഷണാ	ചിതറിക്കിടക്കുന്ന മാലകളുമാഭരണങ്ങളുമാന്നവളായി
വിമുക്താ,	മോചിക്കപ്പെട്ടവളായി,		
ഗജേന്ദ്രാക്രീഡമഥിതാ	കൊമ്പനാന പുളച്ചു കലക്കിമറിച്ച	ആകുലതാം ഗതാ.	ആകുലതപൂണ്ടു.

ലുളിതാകുലകേശാന്താ വിധൂതകരപല്ലവാ
പവനേനാവധൂതേവ ലതാകുസുമശാലിനീ. 42

"പവനേന	"കാറിനാൽ	വിധൂത–	തുടിക്കുന്ന കൈവിരലു
അവധൂതാ	ഉലയ്ക്കപ്പെട്ട	കരപല്ലവാ	കളോടുകൂടിയവളായി
കുസുമശാലിനീ	പുഷ്പങ്ങളാൽ നിറഞ്ഞ	ലുളിതാകുല–	അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞ കേശ
ലതാ ഇവ,	വള്ളിയെന്നപോലെ	കേശാന്താ.	പാശത്തോടുകൂടിയവ ളായി ഭവിച്ചു.

സാ വേപമാനാ ലജ്ജന്തീ ഭീതാ കരകൃതാഞ്ജലിഃ
നളക്രുബരമാസാദ്യ പാദയോർന്നിപപാത ഹ. 43

"സാ	"അവൾ	നളക്രുബരം	നളക്രുബരന്റെ അടു
ഭീതാ	ആപത്തിലകപ്പെട്ട്	ആസാദ്യ,	വന്നുചേർന്ന്, [ക്കൽ
വേപമാനാ,	കിടുകിടെവിറച്ച്;	കരകൃതാഞ്ജലിഃ	കൈകൾകൂപ്പിക്കൊണ്ടു
ലജ്ജന്തീ,	ലജ്ജിക്കുന്നവളായി,	പാദയോഃ	കാലിണയിൽ
		നിപപാത ഹ.	വീണുവണങ്ങി.

തദവസ്ഥാം ച താം ദൃഷ്ട്വാ മഹാത്മാ നളക്രുബരഃ
അബ്രവീത് കിമിദം ഭദ്രേ പാദയോഃ പതിതാഽസി മേ. 44

"മഹാത്മാ	"മഹാത്മാവായ	അബ്രവീത്;	ചോദിച്ചു;
നളക്രുബരഃ,	നളക്രുബരൻ,	'ഭദ്രേ!	'നല്ലാർമണി!
താം ച	അവളേയും	കിം	എന്തു കാരണത്താലാ
തദവസ്ഥാം	അപ്രകാരമുള്ള അവസ്ഥ യിലിരിക്കുന്നവളായി	മേ	എന്റെ [ണ്
		പാദയോഃ	കാലുകളിൽ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	പതിതാ	വീണു കിടക്കു
ഇദം	ഇങ്ങിനെ	അസി?'	ന്നത്?'

സാ വൈ നിശ്വസമാനാ തു വേപമാനാ കൃതാഞ്ജലിഃ
തസ്മൈ സർവ്വം യഥാതത്വമാഖ്യാതുമുപചക്രമേ. 45

"വേപമാനാ	"വിറച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന	സർവ്വം തു	ഇതിനെ സംബന്ധിച്ച
സാ,	അവൾ,		എല്ലാറിനേയും
നിശ്വസമാനാ	നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ട്	യഥാതത്വം വൈ	ഉള്ളവണ്ണം തന്നെ
കൃതാഞ്ജലിഃ,	തൊഴുകയ്യുമായി	ആഖ്യാതും	അറിയിക്കുന്നതിന്നായി
തസ്മൈ	അദ്ദേഹത്തോട്	ഉപചക്രമേ.	മുതിർന്നു.

ഏഷ ദേവ ദശഗ്രീവഃ പ്രാപ്തോ ഗന്തും ത്രിവിഷ്ടപം
തേന സൈന്യസഹായേന നിശേയം പരിണാമിതാ. 46

"'ദേവ!	"'ദേവ!
ഏഷഃ	ഈ
ദശഗ്രീവഃ	ദശാനനൻ
ത്രിവിഷ്ടപം	ദേവലോകത്തിലേക്ക്
ഗന്തും	ചെല്ലുന്നതിന്നായി
പ്രാപ്തഃ;	ഇവിടെ വന്നിരിക്കയാണ്;
ഇയം	ഈ
നിശാ	രാത്രി
സൈന്യ-സഹായേന	സൈന്യസമേതനായ
തേന,	അവനാൽ,
പരിണാമിതാ.	ഇവിടെ തന്നെയാണ് പാക്കപ്പെട്ടത്.

ആയാന്തീ തേന ദുഷ്ടാऽസ്മി തപസകാശമരിന്ദമ
ഗൃഹീതപാ തേന പുഷ്ടാऽസ്മി കസ്യ തപമിതി രക്ഷസാ. 47

"'അരിന്ദമ!	"ശത്രുധ്വംസക!
തേന	അവനാൽ
തപസകാശം	നിന്തിരുവടിയുടെ അടുക്കലേക്ക
ആയാന്തീ,	വന്നുകൊണ്ടിരുന്നവളായ ഞാൻ,
ദുഷ്ടാ അസ്മി;	യഷ്ടയായി കാണപ്പെട്ടു;
തേന	ആ
രക്ഷസാ	രാക്ഷസനാൽ
ഗൃഹീതപാ,	പിടികൂടപ്പെട്ട്,
തപം	നീ
കസ്യ	ആർക്കുള്ളവളാണ്
ഇതി	എന്ന്
പൃഷ്ടാ അസ്മി.	ഞാൻ ചോദിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

മയാ തു സർവ്വം യത്സത്യം തസ്മൈ സർവ്വം നിവേദിതം
കാമമോഹാഭിഭൂതാത്മാ നാശ്രൌഷീത് തദ്വചോ മമ. 48

"'മയാ,	"'എന്നാൽ,
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
സർവ്വം	എല്ലാവിവരങ്ങളും
സത്യം	ഉള്ളതുപോലെതന്നെ
തസ്മൈ	അവനോടായി
നിവേദിതം;	അറിയിക്കപ്പെട്ടു;
മമ	എന്റെ
വചഃ യത് തത്	യാതൊരു ആ വാക്യം
സർവ്വം,	ഒന്നുംതന്നെ,
കാമമോഹാഭിഭൂതാത്മാ	കാമത്താൽ മതിമറന്നവനായ അവൻ
ന അശ്രൌഷീത്.	ചെവിക്കൊണ്ടുകയുണ്ടായില്ല.

യാച്യമാനോ മയാ ദേവ സ്നുഷാ തേऽഹമിതി പ്രഭോ
തത് സർവ്വം പുഷ്യതഃ കൃത്വാ ബലാത് തേനാസ്മി ധർഷിതാ. 49

"'പ്രഭോ!	"'പ്രഭോ!
ദേവ!	ദേവ!
മയാ,	എന്നാൽ,
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
സ്നുഷാ,	മരുമകളാണ്,
ഇതി	എന്ന്
യാച്യമാനഃ,	യാചിക്കപ്പെട്ടവനായിരുന്നിട്ടും,
തത്	അത്
സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനേയും
പുഷ്യതഃ കൃത്വാ	അലക്ഷ്യമാക്കി,
തേന	അവനാൽ
അഹം	ഞാൻ
ബലാത്	ബലാത്കാരമായി
ധർഷിതാ അസ്മി.	മാനഭംഗം വരുത്തപ്പെട്ടു.

ഏവം തപമപരാദ്ധം മേ ക്ഷന്തുമർഹസി സുവ്രത
ന ഹി തുല്യബലം സൌമ്യ സ്ത്രിയാശ്ച പുരുഷസ്യ ച. 50

"'സുവ്രത!	"'സച്ചരിതനായുള്ളോ	ഏവം മേ	ഇപ്രകാരം അവിചാരി
സ്ത്രിയാഃ ച	ഒരു അബലയ്ക്കും [വേ!	അപരാധം	തമായി സംഭവിച്ച
പുരുഷസ്യ ച	ഒരു പുരുഷനും		എന്റെ കുറ്റത്തെ
തുല്യബലം	തുല്യബലം	തപം	നിന്തിരുവടി
ന ഹി;	ഇല്ലല്ലോ;	ക്ഷന്തും	ക്ഷമിച്ചരുളിയാലും.'
സൌമ്യ!	പ്രിയതമ!	അർഹസി.'	

ഏതച്ഛ്രുതാ തു സംക്രുദ്ധസ്തദാ വൈശ്രവണാത്മജഃ
ധഷ്ണാം താം പരാം ശ്രുതാ ധ്യാനം സംപ്രവിവേശ ഹ. 51

"വൈശ്രവ-	"നളകൂബരൻ	ശ്രുതാ,	ഓത്ത്,
ണാത്മജഃ		തു	അക്കാര്യത്തിൽ
ഏതത് ശ്രുതാ,	ഇതു കേട്ട്,	സംക്രുദ്ധഃ,	അതികോപിതനായി,
താം	ആ	തദാ	ആ സമയം
പരാം	വല്ലാത്ത	ധ്യാനം സംപ്ര-	ധ്യാനനിഷ്ഠനായ്ഭവ.
ധഷ്ണാം	മാനഭംഗത്തെ	വിവേശ ഹ.	

തസ്യ തത് കർമ്മ വിജ്ഞായ തദാ വൈശ്രവണാത്മജഃ
മുഹൂർത്താത് ക്രോധതാമ്രാക്ഷസ്തോയം ജഗ്രാഹ പാണിനാ. 52

"വൈശ്ര-	"ആ വൈശ്രവണ	വിജ്ഞായ,	ഉള്ളവണ്ണം ധരിച്ച്,
വണാത്മജഃ,	സുതൻ,	ക്രോധ-	കോപത്താൽ തുടുത്ത
തസ്യ	അവന്റെ	താമ്രാക്ഷഃ	കണ്ണുകളോട് കൂടിയ
തത് കർമ്മ,	ആ പ്രവൃത്തിയെ,		വനായി
തദാ	ആ സമയം	പാണിനാ	കൈകൊണ്ട്
മുഹൂർത്താത്	ഒരു മുഹൂർത്ത സമയം	തോയം	ജലത്തെ
	കൊണ്ട്	ജഗ്രാഹ.	എടുത്തു.

ഗൃഹീത്വാ സലിലം സർവ്വമുപസ്പൃശ്യ യഥാവിധി
ഉത്സസർജ്ജ തദാ ശാപം രാക്ഷസേന്ദ്രായ ദാരുണം. 53

"തദാ	"ആ സമയം	സലിലം	ജലത്തെ
സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനേയും	ഉപസ്പൃശ്യ	പ്രോക്ഷണംചെയ്ത്
ഗൃഹീത്വാ,	മനസ്സിലാലോചിച്ച്	രാക്ഷസേന്ദ്രായ	രാക്ഷസേശ്വരന്
	നിശ്ചയിച്ചു കൊണ്ട്,	ദാരുണം	ഭയങ്കരമായ
യഥാവിധി	വിധിപ്രകാരം	ശാപം	ശാപത്തെ ഇപ്രകാരം
		ഉത്സസർജ്ജ.	നൽകി

അകാമാ തേന യസ്മാത് ത്വം ബലാദ് ഭദ്രേ പ്രധർഷിതാ
തസ്മാത് സ യുവതീമന്യാം നാകാമാമുപയാസ്യതി. 54

"'ഭദ്രേ! "'ശോഭനേ!
അകാമാ കാമിക്കാതിരുന്ന
ത്വം, ഭവതി,
തേന അവനാൽ
ബലാത് ബലാല്ക്കാരമായി
പ്രധർഷിതാ ചാരിത്രഭംഗം വരുത്ത
പ്പെട്ട

യസ്മാത് } എന്നതിനാൽ
തസ്മാത് }
സഃ അവൻ
അകാമാം കാമിക്കാത്ത
യുവതീം അന്യാം വേറൊരുയുവതിയേയും
ന ഉപയാസ്യതി. തൊടാവുന്നതല്ല.

യദാ ഹ്യകാമാം കാമാർത്തോ ധർഷയിഷ്യതി യോഷിതം
മൂർദ്ധാ തു സപ്തധാ തസ്യ ശകലീഭവിതാ തദാ. 55

"'കാമാർത്തഃ, "'കാമാതുരനായ അ
അകാമാം ഇഷ്ടമില്ലാത്ത [വൻ,
യോഷിതം ഒരു നാരിയെ
യദാ എപ്പോഴെങ്കിലു
ധർഷയിഷ്യതി തു തീണ്ടുന്നുവെന്നു വരി
കിൽ

തദാ ഹി, അക്ഷണംതന്നെ,
തസ്യ അവന്റെ
മൂർദ്ധാ, ശിരസ്സ്,
സപ്തധാ ഏഴു ശകലങ്ങളായി
ശകലീഭവിതാ. പൊട്ടിത്തെറിച്ചുപോ
കട്ടെ.

തസ്മിന്നുദാഹൃതേ ശാപേ ജ്വലിതാഗ്നിസമപ്രഭേ
ദേവദുന്ദുഭയോ നേദുഃ പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ഖാച്ച്യുതാ
പിതാമഹമുഖാശ്ചൈവ സർവ്വേ ദേവാഃ പ്രഹർഷിതാഃ. 56

"തസ്മിൻ "അ
ശാപേ ശാപം
ജ്വലിതാഗ്നി- } കത്തിജ്വലിക്കുന്ന അ
സമപ്രഭേ } ഗ്നിക്കു സമമായപ്രഭാ
വത്തോടുകൂടിയതായി
ഉദാഹൃതേ, നൽകപ്പെട്ടപ്പോൾ,
ദേവദുന്ദുഭയഃ ദേവദുന്ദുഭികൾ
നേദുഃ; മുഴങ്ങി;

ഖാത് അകാശത്തിൽനിന്ന്
പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ ച പൂമാരിയും
ച്യുതാ; പൊഴിഞ്ഞു;
പിതാമഹമുഖാഃ നാന്മുഖൻ മുതലായ
ദേവാഃ ദേവന്മാർ
സർവ്വേ ഏവ ച എല്ലാവരുംതന്നെ
പ്രഹർഷിതാഃ. അത്യാനന്ദമുൾക്കൊണ്ടു.

ജ്ഞാത്വാ ലോകഗതിം സർവ്വാം തസ്യ മൃത്യും ച രക്ഷസഃ
ഋഷയഃ പിതരശ്ചൈവ പ്രീതിമാപുരനുത്തമാം. 57

"ഋഷയഃ ച "മഹർഷിമാരും
പിതരഃ ച, പിതൃക്കളും,
ലോകഗതിം ലോകത്തിൽ നടപ്പാൻ
പോകുന്ന
സർവ്വാം ഏവ എല്ലാവിധനക്കാര്യവും
തസ്യ അ

രക്ഷസഃ രാക്ഷസന്റെ
മൃത്യും ച, മരണത്തെക്കുറിച്ചും,
ജ്ഞാത്വാ, ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ടറി
അനുത്തമാം അത്യധികം [ഞ്ഞു,
പ്രീതിം ആപുഃ. മനഃസന്തുഷ്ടി കയ്യാ
ണ്ടു.

ശ്രുത്വാ തു സ ദശഗ്രീവസ്തം ശാപം രോമഹർഷണം
നാരീഷു മൈഥുനേ ഭാവം നാകാമാസ്വഭ്യരോചയത്. 58

"സഃ ദശഗ്രീവഃ, രോമഹർഷണം തം ശാപം ശ്രുത്വാ,	"ആ ദശഗ്രീവൻ, രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കുമാ [റുള്ള ശാപത്തെ കേട്ട്,
അകാമാസു നാരീഷു മൈഥുനേ ഭാവം തു ന അഭ്യരോചയത്.	ഇഷ്ടമില്ലാത്ത സ്ത്രീകളിലുള്ള രതിയിൽ ആഗ്രഹമെല്ലാം തന്നെ വിട്ടൊഴിച്ചു.

തേന നീതാഃ സ്ത്രിയഃ പ്രീതിമാപുഃ സർവ്വാഃ പതിവ്രതാഃ
നളകൂബരനിർമ്മുക്തം ശാപം ശ്രുത്വാ മനഃപ്രിയം. 59

"തേന നീതാഃ പതിവ്രതാഃ സ്ത്രിയഃ സർവ്വാഃ,	"അവനാൽ ബലാൽക്കാരമായി കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട പതിവ്രതകളായ നാരിമാർ എല്ലാവരും,
നളകൂബര നിർമ്മുക്തം മനഃപ്രിയം ശാപം ശ്രുത്വാ,	നളകൂബരനാൽ നൽകപ്പെട്ട പ്രീതികരമായ ശാപത്തെക്കുറിച്ച് കേൾപ്പാനിടയായപ്പോൾ,
പ്രീതിം ആപുഃ."	ഏറ്റം ആനന്ദിച്ചു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷഡ്വിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21789; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1065

സപ്തവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[സുമാലിവധഃ = സുമാലിവധം.]

കൈലാസം ലംഘയിത്വാഽഥ ദശഗ്രീവഃ സ രാവണഃ
ആസസാദ മഹാതേജാ ഇന്ദ്രലോകം നിശാചരഃ. 1

"അഥ സഃ മഹാതേജാഃ നിശാചരഃ ദശഗ്രീവഃ	"അനന്തരം ആ മഹാ വീര്യശാലിയും രാക്ഷസനും ദശകണ്ഠനുമായ
രാവണഃ, കൈലാസം ലംഘയിത്വാ, ഇന്ദ്രലോകം ആസസാദ.	രാവണൻ, കൈലാസത്തെ കടന്നുചെന്ന്, ഇന്ദ്രലോകത്തെ പ്രാപിച്ചു.

തസ്യ രാക്ഷസസൈന്യസ്യ സമന്താദുപയാസ്യതഃ
ദേവലോകം യയൌ ശബ്ദോ ഭിദ്യമാനാർണ്ണവോപമഃ. 2

"ഉപയാസ്യതഃ തസ്യ രാക്ഷസസൈന്യസ്യ ശബ്ദഃ,	"എത്തിച്ചേരുന്ന ആ രാക്ഷസപ്പടയുടെ ആരവാരം,
ഭിദ്യമാനാർണ്ണവോപമഃ, ദേവലോകം സമന്താത് യയൌ.	കരയിടിച്ചു തകർക്കുന്ന കടലിരമ്പുന്നതെന്നപോലെ ദേവലോകത്തിൽ [ലെ എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചു.

ശ്രുത്വാ തു രാവണം പ്രാപ്തമിന്ദ്രശ്ചലിത ആസനാത്
അബ്രവീത്തത്ര താൻ ദേവാൻ സർവ്വാനേവ സമാഗതാൻ 3
ആദിത്യാൻ സവസൂൻ രുദ്രാൻ വിശ്വാൻ സാധ്യാൻ മരുദ്ഗണാൻ
സജ്ജീഭവത യുദ്ധാർത്ഥം രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ. 4

"തത്ര,	അപ്പോൾ,
ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
രാവണം	രാവണനെ
പ്രാപ്തം	അവിടെ വന്നിരിക്കുന്നവനായി
ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ക്ഷണത്തിൽ,
ആസനാത്	സിംഹാസനത്തിൽനിന്ന്
ചലിതഃ,	ചാടി എഴുന്നേറ്റ്,
സമാഗതാൻ	അവിടെ കൂടിയിരുന്ന
താൻ	അ
ആദിത്യാൻ	ആദിത്യന്മാരോടും
സവസൂൻ	വസുക്കളോടുകൂടിയ
രുദ്രാൻ	രുദ്രന്മാരോടും
വിശ്വാൻ	വിശ്വദേവന്മാരോടും
സാധ്യാൻ	സാധ്യദേവന്മാരോടും
മരുദ്ഗണാൻ	മരുദ്ഗണങ്ങളോടും
ദേവാൻ	ദേവന്മാർ
സർവ്വാൻ ഏവ,	എല്ലാവരോടും,
'ദുരാത്മനഃ	ദുരാത്മാവായ
രാവണസ്യ	രാവണനുമായി
യുദ്ധാർത്ഥം	യുദ്ധംചെയ്യുന്നതിന്നായി
സജ്ജീഭവത,'	ഒരുങ്ങുവിൻ,' എന്ന്
അബ്രവീത്.	ആജ്ഞാപിച്ചു.

ഏവമുക്താസ്തു ശക്രേണ ദേവാഃ ശക്രസമാ യുധി
സന്നദ്ധ്യ സുമഹാസത്വാ യുദ്ധശ്രദ്ധാസമന്വിതാഃ. 5

"ശക്രസമാഃ	"ഇന്ദ്രതുല്യന്മാരും
സുമഹാസത്വാഃ	ദിവ്യശക്തിയുള്ളവരുമായ
ദേവാഃ,	ദേവകൾ,
ശക്രേണ	ഇന്ദ്രനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്താഃ,	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവ
തു	ഉടൻതന്നെ [രായി,
സന്നദ്ധ്യ	ഒരുക്കൂട്ടി
യുധി	പോരിൽ
യുദ്ധശ്രദ്ധാസമന്വിതാഃ.	എതിപ്പാൻ തയ്യാറായിവന്നിരിക്കുന്നവരായ

സ തു ദീനഃ പരിത്രസ്തോ മഹേന്ദ്രോ രാവണം പ്രതി
വിഷ്ണോഃ സമീപമാഗമ്യ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 6

"തു	"എന്നാലും
സഃ	ആ
മഹേന്ദ്രഃ,	ദേവേന്ദ്രൻ,
രാവണം പ്രതി,	രാവണന്റെ സംഗതിയിൽ,
ഹ	വാസ്തവമായി [യിൽ,
ദീനഃ,	അധൈര്യപ്പെട്ടവനായി
പരിത്രസ്തഃ	നടുക്കംപൂണ്ട്
വിഷ്ണോഃ	മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ
സമീപം ആഗമ്യ	സന്നിധിയിൽചെന്ന്
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
വാക്യം	വാക്യത്തെ
ഉവാച.	ഉണർത്തിച്ചു.

വിഷ്ണോ കഥം കരിഷ്യാമി മഹാവീര്യപരാക്രമഃ
അസൌ ഹി ബലവാൻ രക്ഷോ യുദ്ധാത്ഥമഭിവർത്തതേ. 7

"'അസൌ	"'ഈ	അഭിവർത്തതേ;	ഏറെടുത്തിരിക്കുന്നു;
രക്ഷഃ,	രാക്ഷസൻ,	വിഷ്ണോ!	വിഷ്ണുഭഗവാനേ!
ബലവാൻ	സൈന്യസമേതനായി	ഹി,	അതിനാൽ,
മഹാവീര്യ-പരാക്രമഃ,	അതിവീര്യപരാക്രമത്തോടുകൂടിയവനായി,	കരിഷ്യാമി കഥം?	ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടുന്നത് എന്തൊന്നാണ്?
യുദ്ധാത്ഥം	പോരാടുന്നതിന്നായി		

വരപ്രദാനാദ് ബലവാൻ ന ബലാന്യേന ഹേതുനാ
തത് തു സത്യവചഃ കാര്യം യദുക്തം പദ്മയോനിനാ. 8

"'പദ്മ-യോനിനാ യത്	"'പദ്മസംഭവനായ ബ്രഹ്മദേവനാൽ യാതൊന്നു	വരപ്രദാനാത് ഖലു	വരം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽതന്നെയാണ്
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടുവോ	ബലവാൻ;	അവൻ ബലവാനായിരിക്കുന്നത്;
തത് തു	ആയതും	അന്യേന	മറെറാരു
സത്യവചഃ കാര്യം;	അസത്യമാക്കപ്പെടാതിരിക്കണം;	ഹേതുനാ	കാരണംകൊണ്ടും
		ന.	അല്ല.

തദ്യഥാ നമുചിർവൃത്രോ ബലിനംരകശംബരൌ
തഥാ ബലം സമാവിഷ്ടഭ്യ മയാ ദഗ്ധാസ്തഥാ കുരു. 9

"'നമുചിഃ,	"'നമുചിയും,	സമാവിഷ്ടഭ്യ,	ആശ്രയിച്ചു,
വൃത്രഃ,	വൃത്രനും,	തത്	അതുകാരണമായി
ബലിഃ	ബലിയും	യഥാ	എപ്രകാരം
നരകശംബരൌ	നരകാസുരശംബരന്മാരും	ദഗ്ധാഃ,	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടുവോ
മയാ	എന്നാൽ	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
തഥാ ബലം	നിന്തിരുവടിയുടെ സഹായത്തെ	കുരു.	ചെയ്തരുളിയാലും.

ന ഹ്യന്യോ ദേവ ദേവാനാമാപത്സു സുമഹാബലഃ
ഗതിഃ പരായണം നാസ്തി ത്വാമൃതേ പുരുഷോത്തമ 10

"'ദേവ!	"'ദേവ!	അന്യഃ	വേറൊരുവൻ
പുരുഷോത്തമ!	പുരുഷോത്തമ!	ന ഹി;	ഇല്ലല്ലോ;
ദേവാനാം	ദേവന്മാരുടെ	ത്വാം ഋതേ	നിന്തിരുവടിയല്ലാതെ
ആപത്സു	കഷ്ടങ്ങളിൽ	പരായണം ഗതിഃ	ഉത്തമമായ ഒരാശ്രയം
സുമഹാബലഃ	സർവ്വശക്തനായ	ന. അസ്തി.	ഇല്ല.

ത്വം ഹി നാരായണഃ ശ്രീമാൻ പദ്മനാഭഃ സനാതനഃ
ത്വയൈവേ സ്ഥാപിതാ ലോകാഃ ശക്രശ്ചാഹം സുരേശ്വരഃ. 11

"'തപം ഹി	"നിന്തിരുവടിതന്നെ യാണല്ലോ	ഇമം	ഈ
		ലോകാഃ	ലോകങ്ങളും
സനാതനഃ	ശാശ്വതനായി	സ്ഥാപിതാഃ;	സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടത്;
പദ്മനാഭഃ	നാഭിയിൽ കമലംധരി	ശക്രഃ	ഇന്ദ്രനായ
ശ്രീമാൻ	ലക്ഷ്മീസമേതനായ [ച്ച	അഹം	ഞാനും
നാരായണഃ;	ശ്രീനാരായണമൂർത്തി	സുരേശ്വരഃ ച	ദേവരാജാവായി വാഴിക്കപ്പെട്ടത്.
തപയാ	നിന്തിരുവടിയാലാണല്ലോ		

തദാചക്ഷ്വ യഥാതത്ത്വം ദേവദേവ മമ പ്രഭോ
അപി ചക്രസഹായസ്ത്വം യോത്സ്യസേ രാവണം പ്രഭോ. 12

"'പ്രഭോ!	"'സനാതനനായ	യോത്സ്യസേ അപി;	യുദ്ധംചെയ്തു ജയിക്കാമല്ലോ;
ദേവദേവ!	ഹേ ദേവേശ!		
തത്ത്വം	നിന്തിരുവടി	യഥാതത്ത്വം	തിരുമനസ്സിലോ
ചക്രസഹായഃ	ചക്രം ധരിച്ചവനായി	തത്,	അതിനെ,
രാവണം	രാവണനെ	മമ ആചക്ഷ്വ.'	എന്നോടായരുളിച്ചെയ്താലും.'
സത്വയം	നേരിൽ		

ഏവമുക്തഃ സ ശക്രേണ ദേവോ നാരായണഃ പ്രഭുഃ
അബ്രവീന്ന പരിത്രാസഃ കാര്യസ്തേ ശ്രൂയതാം ച മേ. 13

"ശക്രേണ	"ഇന്ദ്രനാൽ	അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു;
ഏവം	മേൽപ്രകാരം	'മേ	'എനിക്കു [യ്യു;
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ	ശ്രൂയതാം;	ചെവിതന്നു കേൾക്കപ്പെടട്ടെ;
സഃ പ്രഭുഃ	ആ സർവ്വേശ്വരനായ	തേ	ഭവാനു [
നാരായണഃ ദേവഃ,	നാരായണമൂർത്തി	പരിത്രാസഃ ച കാര്യഃ ന.	ഭയമെന്നതേ വേണ്ടതില്ല.

ന താവദേഷ ദുഷ്ടാത്മാ ശക്യോ ദൈവതദാനവൈഃ
ഹന്തും യുധി സമാസാദ്യ വരദാനേന ദുർജ്ജയഃ. 14

"'ഏഷഃ	"'ഈ	സമാസാദ്യ	എതിർത്തു
ദുഷ്ടാത്മാ,	ദുഷ്ടൻ,	ഹന്തും	വധിക്കുന്നതിനു
വരദാനേന	വരപ്രസാദത്താൽ	ശക്യഃ ന;	കഴിയപ്പെടുന്നവനല്ല;
ദൈവത-ദാനവൈഃ	ദേവന്മാരാലും ദാനവന്മാരാലും	താവത്	അതിനാൽ
യുധി	പോരിൽ	ദുർജ്ജയഃ.	അജയ്യനായിരിക്കുന്നു.

സർവ്വഥാ തു മഹത് കർമ്മ കരിഷ്യതി ബലോത്കടഃ
രാക്ഷസഃ പുത്രസഹിതോ ദുഷ്ടമേതന്നിസർഗ്ഗതഃ. 15

"'രാക്ഷസഃ	"'രാക്ഷസൻ	സർവ്വഥാ	എപ്രകാരവും
നിസർഗ്ഗതഃ	പ്രകൃത്യാതന്നെ	ദുഷ്ടം	ഉറച്ചതായ
ബലോത്കടഃ;	അതിബലശാലിയാണു;	മഹത് കർമ്മ	മഹത്തായ കൃത്യത്തെ
പുത്രസഹിതഃ;	പുത്രനോടുകൂടിയവൻ;	കരിഷ്യതി.	അവൻ ചെയ്തന്നെ ചെയ്യും.
ഏതത് തു	ഈ ഘട്ടത്തിലും		

യത്തു മാം തപമഘോഷിഷ്യാ യുധ്യസേഇതി സുരേശ്വര
നാഹം തം പ്രതിയോത്സ്യാമി രാവണം രാക്ഷസം യുധി. 16

"'സുരേശ്വര!'	"'ദേവേന്ദ്ര!	അഘോഷിഷ്യാഃ;	ആവശ്യപ്പെട്ടകയുണ്ടായി;
തപം	ഭവാൻ		
മാം	എന്നോട്	അഹം,	ഞാൻ,
'രാവണം	'രാവണനെന്ന	തു	ഇപ്പോൾ
രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ	തം	അവനെ
യുധ്യസ,'	എതിർത്തു പോർചെയ്യാ	യുധി	പോരിൽ
ഇതി യത്	എന്ന യാതൊരു [ലും,'	ന പ്രതി- യോത്സ്യാമി.	നേരിൽ എതിർക്കുന്നതല്ല.
	സംഗതി		

നാഹതപാ സമരേ ശത്രും വിഷ്ണുഃ പ്രതിനിവർത്തതേ
ദുർല്ലഭശ്ചൈവ കാമോഽദ്യ വരോത്പാദ്യോ രാവണാത്. 17

"'വിഷ്ണുഃ	"'മഹാവിഷ്ണു	വരോത്പാദ്യാത്	വരപ്രസാദത്താൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ
സമരേ	പോരിൽ		
ശത്രും ച	ശത്രുവിനെത്തന്നെ	രാവണാത്,	രാവണന്റെ സംഗതിയിൽ,
അഹതപാ	കൊല്ലാതെ		
പ്രതിനിവർത്തതേ ന;	മടങ്ങുക എന്നതില്ല;	കാമഃ	(ഭവാന്റെ) ആഗ്രഹം
		അദ്യ ഏവ	ഇപ്പോൾമാത്രം
ഹി	ആകയാൽ	ദുർല്ലഭഃ.	സഫലമാക്കത്തക്കതല്ല.

പ്രതിജ്ഞാനേ ച ദേവേന്ദ്ര തപസമീപേ ശതക്രതോ
ഭവിതാഽസ്മി യഥാഽസ്യാഹം രക്ഷസോ മൃത്യുകാരണം. 18

"'ശതക്രതോ!	"'നൂറുയാഗങ്ങൾ ചെയ്തവനായ	പ്രതിജ്ഞാനേ;	ഞാൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നു;
		അസ്യ	ഈ [യുന്നു;
ദേവേന്ദ്ര!	ദേവേന്ദ്ര!	രക്ഷസഃ	രാക്ഷസന്റെ
യഥാ	എന്നാലും	മൃത്യുകാരണം	വധത്തിന്നായി
തപസമീപേ	അങ്ങയുടെ മുമ്പിൽവെച്ചുതന്നെ	അഹം ച	ഞാൻതന്നെ
		ഭവിതാ അസ്മി.	അവതരിക്കുന്നുണ്ട്.

അഹമേവ നിഹന്താസ്മി രാവണം സപുരസ്സരം
ദേവതാ നന്ദയിഷ്യാമി ജ്ഞാതപാ കാലമുപാഗതം. 19

"'കാലം	"'തക്കതായ കാലം	രാവണം	രാവണനെ
ഉപാഗതം	വന്നുചേർന്നതായി	സപുരസ്സരം	ബന്ധുജനങ്ങളുടക്കം
		നിഹന്താസ്മി;	വധിക്കുന്നുണ്ട്;
ജ്ഞാതപാ,	അറിഞ്ഞ്	ദേവതാഃ	ദേവകളെ
അഹം ഏവ	ഞാൻതന്നെ	നന്ദയിഷ്യാമി.'	സന്തുഷ്ടരാക്കുന്നുണ്ട്.'

ഏതസ്മിന്നന്തരേ നാദഃ ശ്രുശ്രുവേ രജനീക്ഷയേ
തസ്യ രാവണസൈന്യസ്യ പ്രയുദ്ധസ്യ സമന്തതഃ. 20

"ഏതസ്മിൻ	"ഈ	രാവണ-	രാവണന്റെ സൈ
അന്തരേ,	സമയത്തിൽ	സൈന്യസ്യ	ന്യത്തിന്റെ
രജനീക്ഷയേ	സൂര്യോദയത്തിൽ	നാദഃ,	ഘോഷം,
പ്രയുദ്ധസ്യ	വമ്പിച്ച യുദ്ധംചെയ്യു	സമന്തതഃ	എങ്ങും
തസ്യ	ആ [ന്ന	ശുശ്രുവേ.	കേൾക്കായി.

തേ പ്രയുദ്ധാ മഹാവീര്യാ ഹ്യന്യോന്യമഭിവീക്ഷ്യ വൈ
സംഗ്രാമമേവാഭിമുഖാ ഹ്യഭ്യവർത്തന്ത ഹൃഷ്ടവത്. 21

"'പ്രയുദ്ധാഃ	"'വൻപോർ ചെയ്യു	അഭിമുഖാഃ ഹി	ഏകാഗ്രതയോടെ
	ന്നവരും	ഹൃഷ്ടവത്,	ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ട്,
മഹാവീര്യാഃ	മഹാവീര്യശാലികളുമാ	അന്യോന്യം വൈ	തമ്മിൽതമ്മിൽ
തേ	അവർ, [യ	അഭിവീക്ഷ്യ ഹി	ഉറുനോക്കിക്കൊണ്ടു
സംഗ്രാമം ഏവ	യുദ്ധത്തിൽതന്നെ	അഭ്യവർത്തന്ത.	ചുറുംനിന്നു. [തന്നെ

തതോ ദൈവതസൈന്യാനാം സംക്ഷോഭഃ സമജായത
തദക്ഷയം മഹാസൈന്യം ദൃഷ്ട്വാ സമരമൂർധനി. 22

"സമരമൂർധനി	"രണമുഖത്തിൽ	തതഃ	അതിനാൽ
തത്	ആ	ദൈവത-	ദേവസൈന്യങ്ങൾക്ക
അക്ഷയം	അളവില്ലാത്ത	സൈന്യാനാം	
മഹാസൈന്യം	വൻ പടയെ	സംക്ഷോഭഃ	വലുതായ കുഴപ്പം
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	സമജായത.	ഉണ്ടായി.

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്ദേവദാനവരക്ഷസാം
ഘോരം തുമുലനിർഹ്രാദം നാനാപ്രഹരണോദ്യതം. 23

"തതഃ,	"അപ്പോൾ,	നാനാപ്രഹര-	പല വിധ ആയുധങ്ങൾ
ദേവദാനവ-	ദേവന്മാക്കും, അസുര	ണോദ്യതം	പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതാ
രക്ഷസാം,	ന്മാരടക്കമുള്ള രാക്ഷ		യും
	സന്മാക്കും തമ്മിൽ,	തുമുല-	വൻ മുഴക്കത്തോടു കൂടി
യുദ്ധം	യുദ്ധം	നിർഹ്രാദം	യതായി
ഘോരം	ഭയങ്കരമായും	സമവർത്.	നടന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശൂരാ രാക്ഷസാ ഘോരദർശനാഃ
യുദ്ധാർത്ഥം സമവർത്തന്ത സചിവാ രാവണാജ്ഞയാ. 24

"ഏതസ്മിൻ	"ഈ	രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസന്മാരും
അന്തരേ,	സന്ദർഭത്തിൽ,	ശൂരാഃ	ശൂരന്മാരുമായ
രാവണാജ്ഞയാ	രാവണന്റെ ആജ്ഞയ	സചിവാഃ,	മന്ത്രിമാർ,
	നുസരിച്ച്	യുദ്ധാർത്ഥം	യുദ്ധത്തിന്നായി
ഘോരദർശനാഃ	കാണ്മാൻ ഭയങ്കര	സമവർത്തന്ത.	മുതിന്നു.
	ന്മാരും		

മാരീചശ്ച പ്രഹസ്തശ്ച മഹാപാർശ്വമഹോദരൌ
അകംപനോ നികുംഭശ്ച ശുകഃ സാരണ ഏവ ച 25
സംഹ്ലാദോ ധൂമകേതുശ്ച മഹാദംഷ്ട്രോ മഹാമുഖഃ
ജംബുമാലീ മഹാഹ്രാദോ വിരൂപാക്ഷശ്ച രാക്ഷസഃ 26
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച ദുർമുഖോ ദൂഷണഃ ഖരഃ
ത്രിശിരാഃ കരവീരാക്ഷഃ സൂര്യശത്രുശ്ച രാക്ഷസഃ 27
മഹാകായോഽതികായശ്ച ദേവാന്തകനരാന്തകൌ
ഏതൈഃ സർവൈഃ പരിവൃതോ മഹാവീര്യോ മഹാബലഃ 28
രാവണസ്യാർയകഃ സൈന്യം സുമാലീ പ്രവിവേശ ഹ
സ ദൈവതഗണാൻ സർവ്വാൻ നാനാപ്രഹരണൈഃ ശിതൈഃ 29
വ്യദ്രാവയത് സുസംക്രുദ്ധോ വായുർജ്ജലചരാനിവ. 30

"രാവണസ്യ	"രാവണന്റെ
ആര്യകഃ	മാതാമഹനും
മഹാബലഃ	അതി ബലവാനും
മഹാവീര്യഃ	അതി വീര്യശാലിയു
സുമാലീ	സുമാലിയെന്ന [മായ
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസനും,
മാരീചഃ ച	മാരീചനും
പ്രഹസ്തഃ ച	പ്രഹസ്തനും
മഹാപാർശ്വ-മഹോദരൌ	മഹാപാർശ്വനും മഹോദരനും
അകംപനഃ	അകമ്പനനും
നികുംഭഃ ച	നികുംഭനും
ശുകഃ ഏവ	ശുകനും
സാരണഃ ച	സാരണനും
സംഹ്ലാദഃ	സംഹ്ലാദനും
ധൂമകേതുഃ ച	ധൂമകേതുവും
മഹാദംഷ്ട്രഃ	മഹാദംഷ്ട്രനും
മഹാമുഖഃ	മഹാമുഖനും
ജംബുമാലീ	ജംബുമാലിയും
മഹാഹ്രാദഃ	മഹാഹ്രാദനും
രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസനായ
വിരൂപാക്ഷഃ ച	വിരൂപാക്ഷനും
സുപ്തഘ്നഃ	സുപ്തഘ്നനും
യജ്ഞകോപഃ ച	യജ്ഞകോപനും
ദുർമുഖഃ	ദുർമുഖനും
ദൂഷണഃ	ദൂഷണനും
ഖരഃ	ഖരനും
ത്രിശിരാഃ	ത്രിശിരസ്സും
കരവീരാക്ഷഃ	കരവീരാക്ഷനും
സൂര്യശത്രുഃ ച	സൂര്യശത്രുവും
മഹാകായഃ	മഹാകായനും
അതികായഃ	അതികായനും
ദേവാന്തക-നരാന്തകൌ ച	ദേവാന്തകനും നരാന്തകനുമായ
ഏതൈഃ	ഇവർ
സർവൈഃ	എല്ലാവരാലും
പരിവൃതഃ,	ചുഴപ്പെട്ടവനായ്,
സൈന്യം പ്രവിവേശ;	പടയിലുംപ്പുകി;
സഃ	അവൻ
സുസംക്രുദ്ധഃ,	ഏറവും കുപിതനായി,
ശിതൈഃ	തിക്ഷ്ണങ്ങളായ
നാനാ-പ്രഹരണൈഃ	പല ആയുധങ്ങളാലും
ദൈവത-ഗണാൻ	ദേവഗണങ്ങളെ
സർവ്വാൻ ഹ,	എല്ലാവരിനേയും,
വായുഃ	കാറ്റു
ജലചരാൻ	ജലജന്തുക്കളെ
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്ര
വ്യദ്രാവയത്.	നശിപ്പിച്ചു. [കാരം,

സുമാലിഭയസന്ത്രസ്താഃ സുരാസ്തേ സർവ്വതോ ദിശി
പ്രദുദ്രുവുർവ്വധ്യമാനാഃ സിംഹത്രസ്താ മൃഗാ ഇവ. 31

"വധ്യമാനാഃ തേ സുരാഃ, സുമാലിഭയസന്ത്രസ്താഃ,	"ഹിംസിക്കപ്പെട്ടുന്നവരായ ആ ദേവകൾ, സുമാലിയുടെ ഉപദ്രവത്താൽ ഉള്ളം കലങ്ങിയവരായി,	സിംഹത്രസ്താഃ മൃഗാഃ ഇവ സർവ്വതഃ ദിശി പ്രദുദ്രുവുഃ.	സിംഹത്തെക്കണ്ടുഭയന്ന മൃഗങ്ങളെന്നപോലെ എല്ലാ ദിക്കുകളിലേക്കും ഓട്ടം തുടങ്ങി.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശൂര വസൂനാമഷ്ടമോ വസുഃ
സാവിത്ര ഇതി വിഖ്യാതഃ പ്രവിവേശ രണാജിരം. 32

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ, വസൂനാം അഷ്ടമഃ വസുഃ,	"ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, വസുക്കളിൽ എട്ടാമത്തെ വസുവും,	ശൂരഃ ഇതി വിഖ്യാതഃ സാവിത്രഃ, രണാജിരം പ്രവിവേശ.	ശൂരൻ എന്ന് കീർത്തിയാർന്നവനായ സാവിത്രൻ, പോക്കളത്തെ പ്രാപിച്ചു.

സൈന്യൈഃ പരിവൃതോ ഹൃഷ്ടോ നാനാപ്രഹരണോദ്യതൈഃ
ത്രാസയൻ ശത്രുസൈന്യാനി സിംഹഃ ക്ഷുദ്രമൃഗാനിവ. 33

"നാനാപ്രഹരണോദ്യതൈഃ സൈന്യൈഃ പരിവൃതഃ, ശത്രുസൈന്യാനി	"പലവിധ ആയുധങ്ങളും ധരിച്ച പടയാളികളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനായി, ശത്രുടെന്മാരെ,	സിംഹഃ ക്ഷുദ്രമൃഗാൻ ഇവ, ത്രാസയൻ ഹൃഷ്ടഃ.	സിംഹം ക്ഷുദ്രമൃഗങ്ങളെ എന്നപോലെ, വിറപ്പിച്ച് ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ടു.

തഥാഽഽദിത്യൌ മഹാവീര്യൌ തപഷ്ടാ പൂഷാ ച ദംശിതൌ
നിർഭയൌ സഹ സൈന്യേന തദാ പ്രാവിശതാം രണേ. 34

തദാ തപഷ്ടാ പൂഷാ മഹാവീര്യൌ ആദിത്യൌ ച, ദംശിതൌ	അക്കാലം തപഷ്ടാവ്, പൂഷാവ് എന്ന മഹാവീര്യശാലികളായ രണ്ട് ആദിത്യന്മാരും, കവചങ്ങളുംപൂണ്ട	നിർഭയൌ തഥാ സൈന്യേന സഹ, രണേ പ്രാവിശതാം.	ഭയരഹിതരായി അപ്രകാരമുള്ള സൈന്യത്തോടും കൂടി, പോക്കളത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

തതോ യുദ്ധം സമഭവത് സുരാണാം സഹ രാക്ഷസൈഃ
ക്രുദ്ധാനാം രക്ഷസാം കീർത്തിം സമരേഷ്വനിവർത്തിനാം. 35

"തതഃ, രക്ഷസാം കീർത്തിം ക്രുദ്ധാനാം സമരേഷു	"അപ്പോൾ, രാക്ഷസന്മാരുടെ പ്രതാപത്തെക്കുറിച്ച് അമർഷമുൾക്കൊണ്ട യുദ്ധങ്ങളിൽ [വരും	അനിവർത്തിനാം സുരാണാം, രാക്ഷസൈഃ സഹ, യുദ്ധം സമഭവത്.	ചലിക്കാത്തവരുമായ ദേവന്മാർക്ക്, രാക്ഷസന്മാരോടു കൂടി, യുദ്ധം നടന്നു.

തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സർവ്വേ വിബുധാൻ സമരേ സ്ഥിതാൻ
നാനാപ്രഹരണൈർഘോരൈർജ്ഘ്നുഃ ശതസഹസ്രശഃ 36

"തതഃ	"ആ സമയം	ഘോരൈഃ	ഭയങ്കരങ്ങളായ
തേ രാക്ഷസാഃ	ആ രാക്ഷസന്മാർ	നാനാ-പ്രഹരണൈഃ	പല ആയുധങ്ങളും കൊണ്ടും
സർവ്വേ, സമരേ	എല്ലാവരും, പോരിൽ	ശതസഹസ്രശഃ	പലവിധത്തിൽ
സ്ഥിതാൻ	എതിർത്തു നിന്നിരുന്ന	ജഘ്നുഃ.	വിധ്വംസനം ചെയ്തു.
വിബുധാൻ,	ദേവന്മാരെ,		

ദേവാശ്ച രാക്ഷസാൻ ഘോരാൻ മഹാബലപരാക്രമാൻ
സമരേ വിമലൈഃ ശസ്ത്രൈരുപനിന്യുർയ്യമക്ഷയം. 37

"ദേവാഃ ച	"ദേവന്മാരും,	സമരേ	പോരിൽ
ഘോരാൻ	ഭയങ്കരന്മാരും	വിമലൈഃ	തിളങ്ങുന്ന
മഹാബല-പരാക്രമാൻ	ബലവും ധൈര്യവുമധികരിച്ചവരുമായ	ശസ്ത്രൈഃ,	ആയുധങ്ങൾകൊണ്ട്,
രാക്ഷസാൻ,	രാക്ഷസന്മാരെ,	യമക്ഷയം	യമലോകത്തിലേക്ക്
		ഉപനിന്യുഃ.	അയച്ചു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ
നാനാപ്രഹരണൈഃ ക്രുദ്ധാസ്തസ്യൈസന്യം സോഽഭ്യവർത്തത. 38

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	ക്രുദ്ധഃ,	ക്രുദ്ധനായി,
ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	ഈയ്യിടയിൽ,	നാനാ-പ്രഹരണൈഃ	പല ആയുധങ്ങളുംകൊണ്ടും
സഃ സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ,	ആ സുമാലി എന്ന രാക്ഷസൻ,	തത് സൈന്യം അഭ്യവർത്തത.	ആ സൈന്യത്തെ എതിർത്തടുത്തു.

സ ദൈവതബലം സർവ്വം നാനാപ്രഹരണൈഃ ശിതൈഃ
വ്യദ്ധ്വംസയത സംക്രുദ്ധോ വായുർജ്ജലധരം യഥാ. 39

"സഃ	"അവൻ	നാനാ-പ്രഹരണൈഃ,	പല ആയുധങ്ങളുംകൊണ്ടും,
സുസംക്രുദ്ധഃ,	അതികോപിതനായി,	വായുഃ	കാറ്റ്
ദൈവതബലം	ദേവസൈന്യം	ജലധരം യഥാ,	മേഘത്തെ എന്നപോലെ,
സർവ്വം,	എല്ലാറ്റിനേയും,	വ്യദ്ധ്വംസയത.	തകർത്തു.
ശിതൈഃ	തീക്ഷ്ണങ്ങളായ		

തേ മഹാബാണവർഷേശ്ച ശൂലപ്രാസൈഃ സുദാരുണൈഃ
ഹന്യമാനാഃ സുരാഃ സർവ്വേ ന വ്യതിഷ്ഠന്ത സംഹതാഃ. 40

"തേ	"ആ	ഹന്യമാനാഃ,	പീഡിപ്പിക്കപ്പെട്ടവരായി,
സുരാഃ സർവ്വേ,	ദേവന്മാർ എല്ലാവരും,	സംഹതാഃ,	മുറിവേല്പിക്കപ്പെട്ടവരായി,
മഹാബാണ-വർഷൈഃ,	പെരുത്തശരവർഷങ്ങളും കൊണ്ടും,		
സുദാരുണൈഃ	അതി കഠിനങ്ങളായ		
ശൂലപ്രാസൈഃ ച	ശൂലങ്ങളുംകൊണ്ടും പ്രാസങ്ങളും കൊണ്ടും	ന വ്യതിഷ്ഠന്ത.	എതിർത്തുനില്ക്കുവാൻ കഴിയാത്തവരായി ഭവിച്ചു.

തതോ വിദ്രാവ്യമാണേഷു ദൈവതേഷു സുമാലിനാ
വസൂനാമഷ്ടമഃ ക്രുദ്ധഃ സാവിത്രോ വൈ വ്യവസ്ഥിതഃ. 41

"സുമാലിനാ	"സുമാലിയാൽ	അഷ്ടമഃ	എട്ടാമനായ
ദൈവതേഷു	അമരന്മാർ	സാവിത്രഃ,	സാവിത്രൻ,
വിദ്രാവ്യമാ-	അടിച്ച് ഓടിക്കപ്പെട്ട	തതഃ	അതിനാൽ
ണേഷു വൈ,	മ്പോൾ,	ക്രുദ്ധഃ,	കുപിതനായി,
വസൂനാം	വസുക്കളിൽ	വ്യവസ്ഥിതഃ.	എതിർത്തു നിന്നു.

സംവൃതഃ സൈന്യരഥാനീകൈഃ പ്രഹരന്തം നിശാചരം
വിക്രമേണ മഹാതേജാ വാരയാമാസ സംയുഗേ. 42

"അഥ	"അപ്പോൾ	സംയുഗേ	പോരിൽ
മഹാതേജാഃ,	അതി ധീരനായ അദ്ദേ	പ്രഹരന്തം	പ്രഹരിക്കുന്നവനായ
സൈന്യഃ	തന്റെ [ഹം,	നിശാചരം	രാക്ഷസനെ
അനീകൈഃ	സൈന്യങ്ങളാൽ	വിക്രമേണ	അതിധൈര്യത്തോടെ
സംവൃതഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,	വാരയാമാസ.	തടുത്തു.

തതസ്തയോർമ്മഹായുദ്ധമഭവദ്രോമഹർഷണം
സുമാലിനോ വസോശ്ചൈവ സമരേഷ്വനിവർത്തിനോഃ. 43

"തതഃ	"അനന്തരം	വസോഃ ഏവ,	വസുവിനും തമ്മിൽ,
സമരേഷു	യുദ്ധങ്ങളിൽ	രോമഹർഷണം,	കോരിമയിർക്കൊള്ളി
അനിവർത്തിനോഃ	പിൻതിരിയാത്ത		ക്കുമാറ്
തയോഃ	ഇരുവരായ	മഹായുദ്ധം	വമ്പിച്ച യുദ്ധം
സുമാലിനഃ ച	സുമാലിക്കും	അഭവത്.	നടന്നു.

തതസ്തസ്യ മഹാബാണൈർവസുനാ സുമഹാത്മനാ
നിഹതഃ പന്നഗരഥഃ ക്ഷണേന വിനിപാതിതഃ. 44

"തതഃ	"ആ സന്ദർഭത്തിൽ	നിഹതഃ	തകർക്കപ്പെട്ടതായ
സുമഹാത്മനാ	സുപ്രസിദ്ധ പരാക്രമി	തസ്യ	അവന്റെ
വസുനാ,	വസുവിനാൽ, [യായ	പന്നഗരഥഃ,	സർപ്പത്തേർ,
മഹാബാണൈഃ	മഹാബാണങ്ങൾകൊ	ക്ഷണേന	ഒരു നൊടിയിടകൊണ്ട്
	ണ്ട്	വിനിപാതിതഃ.	വീഴ്ത്തപ്പെട്ടു.

ഹതാ തു സംയുഗേ തസ്യ രഥം ബാണശതൈശ്ചിതം
ഗദാം തസ്യ വധാർത്ഥായ വസുർജ്ജഗ്രാഹ പാണിനാ. 45

"വസുഃ	"സാവിത്രൻ	സംയുഗേ	പോരിൽ
തസ്യ രഥം	അവന്റെ രഥത്തെ	തസ്യ	അവന്റെ
ചിതം	ഛിന്നഭിന്നമായി	വധാർത്ഥായ,	വധത്തിന്നായി,
ബാണശതൈഃ	അനേകം ബാണങ്ങൾ	തു	ആ സമയം
	കൊണ്ട്	ഗദാം	ഒരു ഗദയെ
ഹതാ,	പൊടിപെട്ടുതിയശേ	പാണിനാ	കൈകൊണ്ട് എടുത്തു.
	ഷം,	ജഗ്രാഹ.	

തതഃ പ്രഗൃഹ്യ ദീപ്താഗ്രാം കാലദണ്ഡോപമാം ഗദാം
താം മൂർദ്ധ്നി പാതയാമാസ സാവിത്രോ വൈ സുമാലിനഃ. 46

"തതഃ	"ആ സമയം	താം	ആ
സാവിത്രഃ,	സാവിത്രൻ,	ഗദാം	ഗദയെ
ദീപ്താഗ്രാം	ഏററവും ഉജ്ജ്വലിക്കു	പ്രഗൃഹ്യ,	മുറുകെപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്
	ന്നതും	സുമാലിനഃ	സുമാലിയുടെ
കാലദണ്ഡോ-	കാലദണ്ഡത്തിനു തു	മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ
പമാം	ല്യമായതുമായ	പാതയാമാസ.	അടിച്ചു.

സാ തസ്യോപരി ചോല്കാഭാ പതന്തീവ ബഭൌ ഗദാ
ഇന്ദ്രപ്രയുക്താ ഗജ്ജന്തീ ഗിരാവിവ മഹാശനിഃ. 47

"സാ	"ആ	ഇന്ദ്രപ്രയുക്താ	ദേവേന്ദ്രനാൽ പ്രയോ
ഗദാ,	ഗദ,	ഗജ്ജന്തീ	മുഴങ്ങുന്ന [ഗിക്കപ്പെട്ട
തസ്യ	അവന്റെ	മഹാശനിഃ	വമ്പിച്ച ഇടിത്തീ
ഉപരി	തലമേൽ	ഗിരൌ	പർവ്വതത്തിൽ
ഉല്കാഭാ ഇവ	കൊള്ളിമീനെന്നപോ	ഇവ,	എന്നപോലെ,
പതന്തീ ച,	വീഴുന്നതായി, [ലെ	ബഭൌ.	വിളങ്ങി.

തസ്യ നൈവാസ്ഥി ന ശിരോ ന മാംസം ദൃശ്യതേ തദാ
ഗദയാ ഭസ്മതാം നീതം നിഹതസ്യ രണാജിരേ. 48

"രണാജിരേ	"പോക്കളത്തിൽ	മാംസം	മാംസം
ഗദയാ	ഗദയാൽ	ന ദൃശ്യതേ;	കാണപ്പെടുകയുണ്ടാ
ഭസ്മതാം	വെണ്ണീറ്		യില്ല;
നീതം;	ആക്കപ്പെട്ട;	ശിരഃ	തലയും
തദാ	അപ്പോൾ	ന;	തിരിച്ചറിയപ്പെട്ടില്ല;
നിഹതസ്യ	വധിക്കപ്പെട്ട	അസ്ഥി ഏവ	എല്ലും
തസ്യ	അവന്റെ	ന.	അറിയപ്പെട്ടില്ല.

ദൃഷ്ട്വാ നിഹതം സംഖ്യേ രാക്ഷസാസ്തേ സമന്തതഃ
വ്യദ്രവൻ സഹിതാഃ സർവ്വേ ക്രോശമാനാഃ പരസ്പരം. 49

"സംഖ്യേ	"പോരിൽ	സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
തം	അവനെ	പരസ്പരം	തമ്മിൽ
നിഹതം	ഹനിക്കപ്പെട്ടവനായി	ക്രോശമാനാഃ	നിലവിളിച്ചുംകൊണ്ട്
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	സംഹിതാഃ	ക്രൂരംക്രൂരമായി
തേ	അ	സമന്തതഃ	നാലുപാടും
രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസന്മാർ	വ്യദ്രവൻ.	പാഞ്ഞുപോയി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

അഷ്ടാവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[ജയന്താപവാഹനം = ജയന്തനെ കൊണ്ടുപോയി മറച്ചുകളയുന്നതു്.]

സുമാലിനം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ വസുനാ ഭസ്മസാത്കൃതം
സ്വസൈന്യം വിദ്രുതം ചാപി ലക്ഷയിത്വാട്ടിതം സുരൈഃ 1
തതഃ സ ബലവാൻ ക്രുദ്ധോ രാവണസ്യ സുതസ്തദാ
നിവർത്ത്യ രാക്ഷസാൻ സർവ്വാൻ മേഘനാദോ വ്യവസ്ഥിതഃ. 2

"തദാ	"ആ സന്ദർഭത്തിൽ
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
സുതഃ	പുത്രനും
ബലവാൻ	ബലിഷ്ഠനുമായ
സഃ	ആ
മേഘനാദഃ,	മേഘനാദൻ,
സുമാലിനം	സുമാലിയെ
വസുനാ	സാവിത്രനാൽ
ഭസ്മസാത്കൃതം	ഭസ്മമാക്കപ്പെട്ട്
ഹതം	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി
ദൃഷ്ട്വാ അപി,	കണ്ടതിനാലും,
സ്വസൈന്യം	തന്റെ സൈന്യത്തെ
സുരൈഃ	ദേവന്മാരാൽ [യും
അട്ടിതം	തകർക്കപ്പെട്ടതായി
വിദ്രുതം ച	മണ്ടുന്നതായി
ലക്ഷയിത്വാ,	കണ്ടതുകൊണ്ടും,
തതഃ	തന്മൂലം
ക്രുദ്ധഃ,	കുപിതനായി,
രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസന്മാരെ
സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
നിവർത്ത്യ	പിൻതിരിച്ചുകൊണ്ട്
വ്യവസ്ഥിതഃ.	എതിർത്തുനിന്നു.

സുരഥേനാഗ്നിവർണ്ണേന കാമഗേന മഹാരഥഃ
അഭിദുദ്രാവ സേനാം താം വനാന്യഗ്നിരിവ ജ്വലൻ. 3

"കാമഗേന	"ഇഷ്ടംപോലെ ഗമിക്കുന്നതും
അഗ്നിവർണ്ണേന	അഗ്നിയുടെ വർണ്ണമാണ്ടുമായ
സുരഥേന	ഭംഗിയാണ്ട തേരിലിരുന്നുംകൊണ്ട്
മഹാരഥഃ,	ആ മഹാരഥൻ,
ജ്വലൻ	പടർന്നു കത്തുന്ന
അഗ്നിഃ	അഗ്നി
വനാനി ഇവ,	വൃക്ഷങ്ങളെ എന്നപോലെ,
താം	ആ
സേനാം	സൈന്യത്തെ
അഭിദുദ്രാവ.	ഏറെടുത്തു.

തതഃ പ്രവിശതസ്തസ്യ വിവിധായുധധാരിണഃ
വിദുദ്രുവുർദ്ദിശഃ സർവ്വാ ദൃഷ്ട്വാദേവ ദേവതാഃ. 4

"തതഃ	"ആ സമയം
വിവിധായുധധാരിണഃ	പലവിധ ആയുധങ്ങളും ധരിച്ചുവനായി
പ്രവിശതഃ	വന്നിരിക്കുന്ന
തസ്യ	അവന്റെ
ദൃഷ്ട്വാത് ഏവ,	ദർശനത്താൽതന്നെ,
ദേവതാഃ	ദേവകൾ
സർവ്വാഃ	എല്ലാവരും
ദിശഃ	പലപാടും
വിദുദ്രുവുഃ.	പാഞ്ഞുഓടങ്ങി.

ന ബഭ്രുവ തദാ കശ്ചിദ്യുയുത്സോരസ്യ സംമുഖേ
സർവ്വാനാവിധ്യ വിശ്രസ്താൻ ദൃഷ്ട്വാ ശക്രോഽഭ്യഭാഷത. 5

"തദാ	"ആ സമയം	ശക്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
യുയുത്സോഃ	യുദ്ധത്തിന്നായി ഏറ്റു	സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
അസ്യ	ഇവന്റെ [വന്ന	ആവിധ്യ	മുറിവേറ്റ്
സംമുഖേ,	എതിരിൽ,	വിശ്രസ്താൻ	ഭയന്നു കിടക്കുന്നവരാ
കശ്ചിത് ന ബഭ്രുവ;	ആക്കംതന്നെ നില്പാൻ ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല;	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു', [യി
		അഭ്യഭാഷത.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

ന ഭേതവ്യം ന ഗന്തവ്യം നിവർത്തധ്വം രണേ സുരാഃ
ഏഷ ഗച്ഛതി പുത്രോ മേ യുദ്ധാർത്ഥമപരാജിതഃ. 6

"സുരാഃ!	"ദേവന്മാരെ!	യുദ്ധാർത്ഥം	യുദ്ധത്തിന്നായി,
ന ഭേതവ്യം;	ഭയപ്പെടേണ്ട;	മേ	എന്റെ
ന ഗന്തവ്യം;	ഓടിപ്പോകേണ്ട;	അപരാജിതഃ	അജയ്യനായ
രണേ	പോരിൽ	പുത്രഃ	പുത്രൻ
നിവർത്തധ്വം;	തിരിച്ചുപോരുവിൻ;	ഏഷഃ ഗച്ഛതി.	ഇതാ ചെല്ലുന്നു.

തതഃ ശക്രസുതോ ദേവോ ജയന്ത ഇതി വിശ്രുതഃ
രഥേനാദ്ഭുതകല്പേന സംഗ്രാമേ സോഽഭ്യവർത്തത. 7

"തതഃ	"ആ ക്ഷണത്തിൽത	ഇതി,	എന്നവൻ,
വിശ്രുതഃ	പുകഴാന്ന [ന്നെ	സംഗ്രാമേ	പോരിൽ
ദേവഃ	അമാനുഷശക്തിപൂണ്ട	അദ്ഭുതകല്പേന	അത്ഭുതകരമായി നി
സഃ	ആ [വനായ		മ്മിക്കപ്പെട്ടതായ
ശക്രസുതഃ	ഇന്ദ്രപുത്രനായ	രഥേന,	തേരിൽകയറിക്കൊണ്ട്
ജയന്തഃ	ജയന്തൻ	അഭ്യവർത്തത.	വന്നുചേർന്നു.

തതസ്തേ ത്രിദശാഃ സർവ്വേ പരിവാര്യ്യ ശചീസുതം
രാവണസ്യ സുതം യുദ്ധേ സമാസാദ്യ പ്രജഘ്നിരേ. 8

"തതഃ	"അനന്തരം,	യുദ്ധേ	പോരിൽ
തേ ത്രിദശാഃ	ആ ദേവന്മാർ	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	സുതം	പുത്രനായ മേഘനാദ
ശചീസുതം	ആ ഇന്ദ്രാണീതനയനെ	സമാസാദ്യ	എതിർത്ത് [നെ
പരിവാര്യ്യ,	ചുഴ്ന്നു കൊണ്ട്,	പ്രജഘ്നിരേ.	പൊരുതി.

തേഷാം യുദ്ധം സമഭവത് സദൃശം ദേവരക്ഷസാം
മഹേന്ദ്രസ്യ ച പുത്രസ്യ രാക്ഷസേന്ദ്രസുതസ്യ ച. 9

"മഹേന്ദ്രസ്യ പുത്രസ്യ രാക്ഷസേന്ദ്രസുതസ്യ ച	"മഹേന്ദ്രന്റെ പുത്രനും രാക്ഷസേന്ദ്ര സുതനും തമ്മിലും	ദേവരക്ഷസാം ച	ദേവകുലത്തിനും രാക്ഷസ കുലത്തിനും തമ്മിലും
		സദൃശം	തക്കപോലെയുള്ള
		യുദ്ധം	യുദ്ധം
തേഷാം	ആ	സമഭവത്.	നടന്നു.

തതോ മാതലിപുത്രേ തു ഗോമുഖേ രാക്ഷസാത്മജഃ
സാരഥ്യേ പാതയാമാസ ശരാൻ കനകഭൂഷണാൻ. 10

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ഗോമുഖേ,	ഗോമുഖനെന്നവന്റെ മേൽ,
രാക്ഷസാത്മജഃ	രാക്ഷസസൂനു	കനകഭൂഷണാൻ	പൊൻ കെട്ടുകളാൻ
സാരഥ്യേ	സാരഥിയായ	ശരാൻ	ബാണങ്ങളെ
മാതലിപുത്രേ തു	മാതലിയുടെ പുത്രനായ	പാതയാമാസ.	പൊഴിച്ചു.

ശചീസുതശ്ചാപി തഥാ ജയന്തസ്തസ്യ സാരഥിം
തം ചാപി രാവണിഃ ക്രുദ്ധഃ സമന്താത് പ്രത്യവിധ്യത. 11

"തസ്യ	"അവന്റെ (മേഘനാ	അപി	അനന്തരം
സാരഥിം	സാരഥിയെ [ദന്റെ)	രാവണിഃ	രാവണ സുതൻ
ശചീസുതഃ	ഇന്ദ്രാണീ പുത്രനായ	ക്രുദ്ധഃ,	ചൊടിച്ച്,
ജയന്തഃ ച	ജയന്തനും	തം ച	അവനേയും
തഥാ അപി;	അപ്രകാരം തന്നെ ചെയ്യ;	സമന്താത്	എങ്ങും
		പ്രത്യവിധ്യത.	എയ്തു തുളച്ചു.

സ ഹി ക്രോധസമാവിഷ്ടോ ബലീ വിസ്താരിതേക്ഷണഃ
രാവണിഃ ശക്രതനയം ശരവർഷൈരവാകിരത്. 12

"സഃ	"അ	വിസ്താരിതേക്ഷണഃ,	കണ്ണുകളുരുട്ടിമിഴിച്ച്,
ബലീ	ബലിഷ്ഠനായ	ശക്രതനയം ഹി	ഇന്ദ്രപുത്രനെത്തന്നെ
രാവണിഃ,	രാവണി,	ശരവർഷൈഃ	ബാണവർഷങ്ങളാൽ
ക്രോധസമാവിഷ്ടഃ	കോപാവിഷ്ടനായി	അവാകിരത്.	മൂടി.

തതഃ പ്രഗൃഹ്യ ശസ്ത്രാണി സാരവന്തി മഹാന്തി ച
സുരസൈന്യേഷു സംക്രുദ്ധഃ പാതയാമാസ രാവണിഃ. 13

"തതഃ	"അനന്തരം	മഹാന്തി ച	അപരിമിതങ്ങളുമായ
രാവണിഃ,	രാവണ സുതൻ,	ശസ്ത്രാണി	ആയുധങ്ങളെ
സംക്രുദ്ധഃ	അത്യധികം കുപിതനായി	പ്രഗൃഹ്യ	എടുത്ത്
		സുരസൈന്യേഷു	ദേവ സൈന്യങ്ങളിൽ
സാരവന്തി	ഊക്കേറിയവയും	പാതയാമാസ.	പ്രയോഗിച്ചു.

ശതഘ്നീമുസലപ്രാസഗദാഖഡ്ഗപരശ്വധാൻ
മഹാന്തി ഗിരിശൃംഗാണി പാതയാമാസ രാവണിഃ. 14

"രാവണിഃ	"രാവണി	മഹാന്തി	വമ്പിച്ച
ശതഘ്നീമുസലപ്രാസഗദാഖഡ്ഗപരശ്വധാൻ	കവണ, ഇരിമ്പുലക്ക, കുന്തം, ഗദ, ഖഡ്ഗം, വെണ്മഴു എന്ന ആയുധങ്ങളേയും,	ഗിരിശൃംഗാണി	കുന്നിൻമുടികളേയും
		പാതയാമാസ.	പ്രയോഗിച്ചു.

തതഃ പ്രവ്യഥിതാ ലോകാഃ സംജജ്ഞേ ച തമോ മഹത്
തസ്യ രാവണപുത്രസ്യ ശത്രുസൈന്യാനി നിഘ്നതഃ. 15

"തസ്യ രാവണപുത്രസ്യ ശത്രുസൈന്യാനി നിഘ്നതഃ, മഹത് "ആ രാവണസുതൻ ശത്രുസൈന്യങ്ങളെ ഛിന്നഭിന്നമാക്കിനശി [പ്പിക്കുവ, മഹത്തായ തമഃ സംജജ്ഞേ; തതഃ ലോകാഃ ച പ്രവ്യഥിതാഃ. ഇരുട്ട് ഉളവായി; അതിനാൽ ലോകങ്ങളെല്ലാം നടുങ്ങിപ്പായി.

തതസ്തദ്ദൈവതബലം സമന്താത് തം ശചീസുതം
ബഹുപ്രകാരമസ്വസ്ഥമഭവച്ഛരപീഡിതം. 16

"തതഃ തം ശചീസുതം സമന്താത് തത് ദൈവതബലം, "അപ്പോൾ ആ ഇന്ദ്രാണിതനയനെ നാലുപാടും ചുഴന്നുകൊ [ണ്ടിരുന്ന ദേവസൈന്യം, ശരപീഡിതം ബഹുപ്രകാരം അസ്വസ്ഥം അഭവത്. ബാണത്താൽ പീഡിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി പലവാറ് വ്യാകുലതപൂണ്ടതായിവത്തിച്ചു.

നാഭ്യജാനന്ത ചാന്യോന്യം രക്ഷോ വാ ദേവതാ ഽഥ വാ
തത്ര തത്ര വിപര്യസ്തം സമന്താത് പരിധാവതി 17

"തത്ര തത്ര സമന്താത് പരിധാവതി; അഥ, ദേവതാഃ വാ "അവിടവിടെയായി എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും പാഞ്ഞുചെല്ലുകയായി; അപ്പോൾ, ദേവതകളും രക്ഷഃ വാ വിപര്യസ്തം, അന്യോന്യം ച, ന അഭ്യജാനന്ത. രാക്ഷസന്മാരും കലമ്പി, ഇന്നവനിന്നവനെന്ന് തിരിച്ചറിയാതിരുന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരഃ പുലോമാ നാമ വീര്യവാൻ
ദൈത്യേന്ദ്രസ്തേന സംഗൃഹ്യ ശചീപുത്രോ ഽപവാഹിതഃ. 18

"ദൈത്യേന്ദ്രഃ പുലോമാ നാമ വീരഃ; ഏതസ്മിൻ അന്തരേ "ദൈത്യചക്രവർത്തി ഇന്ദ്രാണിയുടെ [യായ പിതാവായപുലോമാവ്, എന്ന വീരനുണ്ട്; ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, വീര്യവാൻ ശചീപുത്രഃ, തേന, സംഗൃഹ്യ അപവാഹിതഃ. വീര്യശാലിയായ ആ ഇന്ദ്രാണിതനയൻ, അസുരത്താൽ, എടുത്ത് അവിടെ നിന്നും അകലെ മാറ്റപ്പെട്ടു.

സംഗൃഹ്യ തം തു ദൌഹിത്രം പ്രവിഷ്ടഃ സാഗരം തദാ
മാതാമഹായ്യകസ്തസ്യ പൌലോമീ യേന സാ ശചീ. 19

"യേന പുലോമന്റെ പുത്രിയാകയാൽ പൌലോമി എന്ന പറയപ്പെട്ടു; സാ ശചീ തു, പൌലോമീ; തദാ "യാതൊരുവൻ മൂല ആ ഇന്ദ്രാണിയും [മായി അതിനാൽ തസ്യ മാതാമഹായ്യകഃ തം ദൌഹിത്രം സംഗൃഹ്യ സാഗരം പ്രവിഷ്ടഃ. ആ ജയന്തന്റെ മുത്തച്ഛനായ അസുരൻ ആ ദൌഹിത്രനെ എടുത്തു കൊണ്ട് സമുദ്രത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു കളഞ്ഞു.

ജ്ഞാത്വാ പ്രണാശം തു തദാ ജയന്തസ്യാഥ ദേവതാഃ
അപ്രഹൃഷ്ടാസ്തതഃ സർവ്വാ വ്യഥിതാഃ സംപ്രദുദ്രുവുഃ. 20

"തദാ	"അപ്പോൾ	തതഃ	അതിനാൽ
ദേവതാഃ	ദേവന്മാർ	അഥ	ഏറെറവും
സർവ്വാഃ,	എല്ലാവരും,	അപ്രഹൃഷ്ടാഃ	ഉത്സാഹമറവരായി
ജയന്തസ്യ പ്രണാശം തു ജ്ഞാത്വാ,	ജയന്തൻ ഇല്ലെന്നറിഞ്ഞ്,	വ്യഥിതാഃ	വ്യഥപൂണ്ട്
		സംപ്രദുദ്രുവുഃ.	പലപാടും മണ്ടിത്തുടങ്ങി.

രാവണിസ്ത്വഥ സംക്രുദ്ധോ ബലൈഃ പരിവൃതഃ സ്വകൈഃ
അഭ്യധാവത ദേവാംസ്താൻ മുമോച ച മഹാസ്വനം. 21

"അഥ തു,	"അപ്പോഴും,	സംക്രുദ്ധഃ,	കോപാവേശം പൂണ്ടവ
രാവണിഃ,	രാവണി,	താൻ ദേവാൻ	ആ ദേവന്മാരെ [നായി,
സ്വകൈഃ	തന്റെ	അഭ്യധാവത;	ഏറെതിഞ്ഞു;
ബലൈഃ	സൈന്യങ്ങളാൽ	മഹാസ്വനം ച	അട്ടഹസിക്കയും
പരിവൃതഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,	മുമോച.	ചെയ്തു.

ദൃഷ്ട്വാ പ്രണാശം പുത്രസ്യ രാവണേശ്ചാപി വിക്രമം
മാതലിം ചാഹ ദേവേശോ രഥം സമുപനീയതാം. 22

"ദേവേശഃ അപി	"ദേവേന്ദ്രനാവട്ടെ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
പുത്രസ്യ പ്രണാശം ച	പുത്രൻ കാണാതായി പോയതിനേയും	മാതലിം	മാതലിയെ നോക്കി
രാവണേഃ	രാവണിയുടെ	'രഥഃ സമുപനീയതാം,'	'തേർ ഉടനെ കൊണ്ടു വരപ്പെടട്ടെ,' എന്ന്
വിക്രമം ച	വിക്രമത്തേയും	ആഹ.	ആജ്ഞാപിച്ചു.

സ തു ദിവ്യോ മഹാഭീമഃ സജ്ജ ഏവ മഹാരഥഃ
ഉപസ്ഥിതോ മാതലിനാ വാഹ്യമാനോ മഹാജവഃ. 23

"തു	"ഉടൻതന്നെ	സജ്ജഃ ഏവ	തെയ്യാറായി നില്ക്കുന്ന
മാതലിനാ	മാതലിയാൽ	സഃ	ആ [തുമായ
മഹാഭീമഃ	അതിഭയങ്കരവും	മഹാരഥഃ,	മഹാരഥം,
ദിവ്യഃ	ദിവ്യവും	വാഹ്യമാനഃ	കൊണ്ടുവന്ന്
മഹാജവഃ	അതിവേഗതയുള്ളതും	ഉപസ്ഥിതഃ.	നിത്തപ്പെട്ടു.

തതോ മേഘാ രഥേ തസ്മിൻ തഡിദ്വന്തോ മഹാബലാഃ
അഗ്രതോ വായുചപലാ നേദുഃ പരമനിസ്വനാഃ. 24

"തതഃ	"അപ്പോൾ	തഡിദ്വന്തഃ	മിന്നൽപിണരുകളാ ന്നവയായി
തസ്മിൻ	ആ		
രഥേ,	രഥത്തിൽ,	വായുചപലാഃ	കാററിൽ ചലിക്കുന്ന വയായി
അഗ്രതഃ	മുൻഭാഗത്തായി	പരമനിസ്വനാഃ	വമ്പിച്ച ഒച്ചയോടുകൂടി
മഹാബലാഃ മേഘാഃ,	ഊക്കേറിയ മേഘങ്ങൾ	നേദുഃ.	ശബ്ദിച്ചു.

നാനാവാദ്യാന്യവാദ്യന്ത ഗന്ധർവ്വാശ്ച സമാഹിതാഃ
നന്യതുശ്ചാപ്സരഃസംഘാ നിർയ്യാതേ ത്രിദശേശ്വരേ. 25

"ത്രിദശേശ്വരേ	ദേവേന്ദ്രൻ	നാനാവാദ്യാനി	പലവിധ വാദ്യങ്ങ
നിർയ്യാതേ,	നിർഗ്ഗമിച്ചാറെ,	അവാദ്യന്ത;	മുഴക്കി; [ളേയും
ഗന്ധർവ്വാഃ ച	ഗന്ധർവ്വന്മാരും	അപ്സരഃ-സംഘാഃ ച	അപ്സരഗണങ്ങളും
സമാഹിതാഃ	ഒരുമിച്ചു കൂടി	നന്യതുഃ.	നർത്തനം ചെയ്തു.

രുദ്രൈർവ്വസുഭിരാദിത്യൈഃ സാധ്യൈശ്ച സമരുദ്ഗണൈഃ
വൃതോ നാനാപ്രഹരണൈർനിർയ്യയൌ ത്രിദശാധിപഃ. 26

"ത്രിദശാധിപഃ,	"ദേവേന്ദ്രൻ,	സാധ്യൈഃ ച,	സാദ്ധ്യന്മാരാലും,
രുദ്രൈഃ	രുദ്രന്മാരാലും	നാനാ-പ്രഹരണൈഃ	പലവിധ ആയുധങ്ങളാലും
വസുഭിഃ	വസുക്കളാലും	വൃതഃ,	സംരക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായി,
ആദിത്യൈഃ	ആദിത്യന്മാരാലും	നിർയ്യയൌ.	പുറപ്പെട്ടു.
സമരുദ്ഗണൈഃ	മരുദ്ഗണങ്ങളോടു കൂടിയ		

നിർഗ്ഗച്ഛതസ്തു ശക്രസ്യ പരുഷം പവനോ വവൌ
ഭാസ്കരോ നിഷ്പ്രഭശ്ചാസീന്മഹോല്കാശ്ച പ്രപേദിരേ. 27

"ശക്രസ്യ	"ഇന്ദ്രൻ	വവൌ;	വീശി;
നിർഗ്ഗച്ഛതഃ തു,	പുറപ്പെട്ടു ചെല്ലുന്ന സമയം,	ഭാസ്കരഃ ച	സൂര്യനും
		നിഷ്പ്രഭഃ ആസീത്	മങ്ങി;
പവനഃ	കാറ്റ്	മഹോല്കാഃ ച	കൊള്ളി മീനുകളും
പരുഷം	ഘോരമായി	പ്രപേദിരേ.	വീണു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരോ ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ
ആരുരോഹ രഥം ദിവ്യം നിർമ്മിതം വിശ്വകർമ്മണാ 28
പന്നഗൈസ്തു മഹാഭോഗൈർവേഷ്ടിതം രോമഹർഷണൈഃ
തേഷാം നിഃശ്വാസവാതേന പ്രദീപ്തമിവ സംയുഗേ. 29

ഏതസ്മിൻ	ഇതേ	മഹാഭോഗൈഃ	വമ്പിച്ച ഉടലുകളാൻ
അന്തരേ,	സമയത്തിൽ,	പന്നഗൈഃ	പന്നഗങ്ങളാൽ
പ്രതാപവാൻ	പേർകേട്ട	വേഷ്ടിതം,	ചുററപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതും,
വീരഃ	വീരനായ	സംയുഗേ	പോരിൽ
ദശഗ്രീവഃ,	ദശകണ്ഠൻ,	തേഷാം	അവയുടെ
വിശ്വകർമ്മണാ	വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ	നിഃശ്വാസ-വാതേന തു	ചീററംകൊണ്ടുള്ള കാററിനാൽതന്നെ
നിർമ്മിതം,	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതും	പ്രദീപ്തം ഇവ	ജ്വലിക്കുന്നപോലിരിക്കുന്നതുമായ
ദിവ്യം,	ദിവ്യവും,	രഥം	തേരിൽ
രോമഹർഷണൈഃ	രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കുമാറു ഭയങ്കരങ്ങളായ	ആരുരോഹ.	ആരോഹണം ചെയ്തു.

ദൈത്യൈർന്നിശാചരൈശ്ചൈവ സ രഥഃ പരിവാരിതഃ
സമരാഭിമുഖോ ദൈത്യോ മഹേന്ദ്രം സോഽഭ്യവർത്തത. 30

"സഃ രഥഃ,	"ആ രഥം,	സഃ	ആ
ദൈത്യൈഃ ച	ദൈത്യന്മാരാലും	ദൈത്യഃ	രാക്ഷസൻ
നിശാചരൈഃ ഏവ	രാക്ഷസന്മാരാലും	സമരാഭിമുഖഃ,	പോർതടിക്കൊണ്ട്,
		മഹേന്ദ്രം	മഹേന്ദ്രനെ
പരിവാരിതഃ;	ചൂഴപ്പെട്ടിരുന്നു;	അഭ്യവർത്തത.	എതിർത്തുചെന്നു.

പുത്രം തം വാരയിത്വാ തു സ്വയമേവ വ്യവസ്ഥിതഃ
സോഽപി യുദ്ധാദ്വിനിഷ്ക്രമ്യ രാവണിഃ സമുപാവിശത്. 31

"സഃ,	"അവൻ,	വ്യവസ്ഥിതഃ;	ഏറുനിന്നു;
തം	ആ	രാവണിഃ അപി	രാവണിയും
പുത്രം	പുത്രനെ	യുദ്ധാത് തു	യുദ്ധത്തിൽനിന്നു്
വാരയിത്വാ,	തടഞ്ഞ്,	വിനിഷ്ക്രമ്യ,	വിരമിച്ചു്,
സ്വയം ഏവ	താൻതന്നെ	സമുപാവിശത്.	പിൻമാറി.

തതോ യുദ്ധം പ്രവൃത്തം തു സുരാണാം രാക്ഷസൈഃ സഹ
ശസ്ത്രാണി വർഷതാം ഘോരം മേഘാനാമിവ സംയുഗേ. 32

"തതഃ	"അപ്പോൾ,	സുരാണാം	ദേവന്മാർക്കു്
സംയുഗേ,	പോരിൽ,	രാക്ഷസൈഃ സഹ	രാക്ഷസന്മാരോടുകൂടി
മേഘാനാം	മേഘങ്ങൾക്കു്	ഘോരം	ഭയങ്കരമായ
ഇവ,	തുല്യം,	യുദ്ധം	യുദ്ധം
ശസ്ത്രാണി തു	ശസ്ത്രങ്ങളെത്തന്നെ	പ്രവൃത്തം.	നടന്നു.
വർഷതാം	വർഷിക്കുന്ന		

കുംഭകർണ്ണസ്തു ദുഷ്ടാത്മാ നാനാപ്രഹരണോദ്യതഃ
നാജ്ഞായത തദാ യുദ്ധേ സഹ കേനാപ്യയുദ്ധ്യത. 33

"തദാ	"ആ സമയം	കുംഭകർണ്ണഃ,	കുംഭകർണ്ണൻ,
യുദ്ധേ	പോരിൽ	കേന സഹ അപി	ആരോടുകൂടിയാണു്
നാനാപ്രഹരണോദ്യതഃ	പലവിധ ആയുധങ്ങളും ധരിച്ചുവന്നും	അയുധ്യത,	പോരാടിയത് എന്നു്,
		തു	ഒട്ടും
ദുഷ്ടാത്മാ	ദുഷ്ടാത്മാവുമായ	ന അജ്ഞായത.	അറിയപ്പെടാതിരുന്നു.

ദന്തൈർഭുജാഭ്യാം പദ്ഭ്യാം ച ശക്തിതോമരസായകൈഃ
യേനകേനൈവ സംരബ്ധസ്താഡയാമാസ വൈ സുരാൻ. 34

"ദന്തൈഃ	"പല്ലുകളും കൊണ്ടും	യേന കേന ഏവ ച,	എന്തുകൊണ്ടെന്നാലും തന്നെ,
ഭുജാഭ്യാം	ഇരുകൈകളുംകൊണ്ടും		
പദ്ഭ്യാം	രണ്ടുകാലുകളുംകൊണ്ടും	സുരാൻ വൈ	ദേവന്മാരെ
ശക്തിതോമരസായകൈഃ	വേൽ, ഏർമുന്തം, വാളം എന്നീ ആയുധങ്ങളും കൊണ്ടും,	സംരബ്ധഃ	വാശിപൂണ്ട്
		താഡയാമാസ,	മർദ്ദിച്ചു.

തതോ രുഷ്ടൈർമ്മഹാഘോരൈഃ സംഗമ്യാഥ നിശാചരൈഃ
പ്രയുദ്ധാസ്തൈശ്ച സംഗ്രാമേ ക്ഷതഃ ശസ്ത്രൈർന്നിരന്തരം. 35

"സംഗ്രാമേ	"പോരിൽ	മഹാഘോരൈഃ	അതിഭയങ്കരന്മാരായ
സംഗമ്യ,	ഏറ്റ്,	തൈഃ	ആ
അഥ	ആ സമയം	രുഷ്ടൈഃ,	രുദ്രന്മാരാൽ,
പ്രയുദ്ധഃ	വൻപോർനടത്തുന്നവ	ശസ്ത്രൈഃ	ബാണങ്ങളും കൊണ്ട്
നിശാചരൈഃ ച,	ആ രാക്ഷസന്മാ, [നായ	നിരന്തരം	ദേഹമെല്ലാം
തതഃ,	അതിനാൽ,	ക്ഷതൈഃ.	മുറിവേല്പിക്കപ്പെട്ട.

ബഭൌ ശസ്ത്രാചിതതനുഃ കുംഭകർണ്ണഃ ക്ഷരന്നസൃക്
വിദ്യുത്സ്തനിതനിർഘ്ഘോഷോ ധാരാവാനിവ തോയദഃ. 36

"കുംഭകർണ്ണഃ	"കുംഭകർണ്ണൻ	തോയദഃ	മേഘം
ശസ്ത്രാചിതതനുഃ	ബാണങ്ങളാൽ മുറിവേറ്റ ദേഹത്തോട്ടുകൂടിയവനായി	വിദ്യുത്സ്തനിതനിർഘ്ഘോഷഃ	ഇടിമിന്നലോട്ടുകൂടി മുഴങ്ങുന്നതായി
അസൃക്	രക്തം	ധാരാവാൻ	മഴപൊഴിക്കുന്നതു
ക്ഷരൻ,	ഒലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്,	ഇവ,	പോലെ,
		ബഭൌ.	കാണപ്പെട്ട.

തതസ്തദ്രാക്ഷസം സൈന്യം ത്രിദശൈഃ സമരുദ്ഗണൈഃ
രണേ വിദ്രാവിതം സർവ്വം നാനാപ്രഹരണൈഃ ശിതൈഃ 37

"തതഃ,	"ആ സമയം,	നാനാപ്രഹരണൈഃ	പല ആയുധങ്ങളാൽ
രണേ	പോരിൽ	തത്	ആ
സമരുദ്ഗണൈഃ	മരുദ്ഗണങ്ങളോട്ടുകൂടിയ	രാക്ഷസം സൈന്യം	രാക്ഷസസൈന്യം
ത്രിദശൈഃ	ദേവന്മാരാൽ	സർവ്വം	മുഴവനും
ശിതൈഃ	കൂർത്തമൂർത്തുള്ള	വിദ്രാവിതം.	തുരത്തി ഓടിക്കപ്പെട്ട.

കേചിദത്രൈവ നിഹതാഃ കൃത്താശ്ചേഷ്ടന്തി സ്മ മഹീതലേ
വാഹനേഷ്വവസക്താശ്ച സ്ഥിതാ ഏവാപരേ രണേ. 38

"കേചിത്	"ചിലർ	അപരേ	മറ്റു ചിലർ
കൃത്താഃ	പിളക്കപ്പെട്ടവരായി	വാഹനേഷു ഏവ	വാഹനങ്ങളിൽതന്നെ
രണേ	പോക്കളത്തിൽ	വിനിഹതാഃ	മുറിവേറ്റ് ബോധം നശിച്ചവരായി
മഹിതലേ	നിലത്ത്	അവസക്താഃ ച സ്ഥിതാഃ.	തലകീഴായി തൂങ്ങിക്കിടന്നു.
ചേഷ്ടന്തി സ്മ;	കിടന്നു പുരണ്ടു;		

രഥാൻ നാഗാൻ ഖരാനശ്വാൻ പന്നഗാംസ്തുരഗാൻ രണേ
ശിംശുമാരാൻ വരാഹാംശ്ച പിശാചവദനാംസ്തഥാ 39

താൻ സമാലിംഗ്യ ബാഹുഭ്യാം വിഷ്ണ്വാഃ കേചിദുച്ഛ്രിതാഃ
ദേവൈസ്തു ശസ്ത്രസംഭിന്നാ മമ്ലുരേ ച നിശാചരാഃ. 40

"രണേ	"പോരിൽ
ഉച്ഛ്രിതാഃ	എഴന്നോറ
കേചിത് നിശാചരാഃ	ചില രാക്ഷസന്മാർ
ദേവൈഃ	ദേവന്മാരാൽ
തു	ആ സമയം
ശസ്ത്രസംഭിന്നാഃ	ആയുധങ്ങളാൽ കീറ
താൻ രഥാൻ	ആ രഥങ്ങളേയും [പ്പെട്ട
നാഗാൻ	ഗജങ്ങളേയും
ഖരാൻ	കോവർകഴുതകളേയും
ഉഷ്ട്രാൻ	ഒട്ടകങ്ങളേയും
പന്നഗാൻ	പന്നഗങ്ങളേയും
തുരഗാൻ	കുതിരകളേയും
ശിംശുമാരാൻ ച	മുതളകളേയും
വരാഹാൻ	വരാഹങ്ങളേയും
പിശാചവദനാൻ	പിശാചമുഖമെന്ന മൃഗങ്ങളേയും
ബാഹുഭ്യാം	ഇരുകൈകളാലും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
സമാലിംഗ്യ ച	കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്
വിഷ്ണ്വാഃ	നിശ്ചഷ്ടരായി
മമ്രിരേ.	ജീവൻ ത്യജിച്ചു.

ചിത്രകർമ്മ ഇവാഭാതി സ തേഷാം രണസംപ്ലവഃ
നിഹതാനാം പ്രമത്താനാം രാക്ഷസാനാം മഹീതലേ. 41

"മഹീതലേ	"ഭൂമിയിൽ
നിഹതാനാം	മരിച്ചുകിടക്കുന്ന
തേഷാം	ആ
പ്രമത്താനാം	വമ്പന്മാരായ
രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസന്മാരുടെ
സഃ രണസംപ്ലവഃ	ആ പോക്കളം
ചിത്രകർമ്മ ഇവ	ചിത്രവേലയെന്നപോ
ആഭാതി.	വിലസുന്നു. [ലെ

ശോണിതോദകനിഷ്യന്ദകർദ്ദമഗൃധ്രസമാകുലാ
പ്രവൃത്താ സംയുഗമുഖേ ശസ്ത്രഗ്രാഹവതീ നദീ. 42

"സംയുഗമുഖേ	"പോർത്തലയ്ക്കൽ
നദീ,	ഒരു നദി,
ശോണിതോദകനിഷ്യന്ദകർദ്ദമഗൃധ്രസമാകുലാ	കഴുകും പരുന്തും നിറയപ്പെട്ട രക്തമാകുന്ന ജലത്തോടുകൂടിയതായി
ശസ്ത്രഗ്രാഹവതീ	ആയുധങ്ങളാകുന്ന മുതലകളോടുകൂടിയതായി
പ്രവൃത്താ.	ഒഴുകി.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധോ ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ
നിരീക്ഷ്യ തദ് ബലം കൃത്സ്നം ദൈവതൈർവ്വിനിപാതിതം 43
സ തം പ്രതിവിഗാഹ്യാശു പ്രവൃദ്ധം സൈന്യസാഗരം
ത്രിദശാൻ സമരേ നിഘ്നൻ ശക്രമേവാഭ്യവർത്തത. 44

"പ്രതാപവാൻ	"പ്രതാപശാലിയായ
സഃ ദശഗ്രീവഃ,	ആ ദശാനനൻ,
സമരേ	പോരിൽ
ദൈവതൈഃ	ദേവകളാൽ
തത് ബലം	ആ സൈന്യം
കൃത്സ്നം,	മുഴുവനും,
വിനിപാതിതം	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി
നിരീക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
ഏതസ്മിൻ അന്തരേ	ആ സമയം
ക്രുദ്ധഃ	കോപാവിഷ്ടനായി
തം	ആ
പ്രവൃദ്ധം	തിങ്ങിയ
സൈന്യസാഗരം	സൈന്യമാകുന്ന സമുദ്ര
പ്രതിവിഗാഹ്യ,	ഉൾപ്പുക്ക്, [ത്തിൽ
ത്രിദശാൻ	ദേവന്മാരെ
നിഘ്നൻ ഏവ,	തകർത്തുകൊണ്ടുതന്നെ,
ശക്രം	ഇന്ദ്രനു നേരെ
ആശു	വേഗത്തിൽ
അഭ്യവർത്തത.	പാഞ്ഞടുത്തു.

ആഗാച്ഛക്രോ മഹച്ചാപം വിസ്ഫാര്യ സുമഹാസ്വനം
യസ്യ വിസ്ഫാരഘോഷേണ സ്വനന്തി സ്മ ദിശോ ദശ. 45

"ശക്രഃ	"ഇന്ദ്രൻ
മഹത്	മഹത്തായ
ചാപം	വില്ലിനെ
സുമഹാസ്വനം	വൻ മുഴക്കത്തോടെ
വിസ്ഫാര്യ	ഞാണേറി
ആഗാത്;	എതിഞ്ഞു നിന്നു;
യസ്യ	യാതൊരു അതിന്റെ
വിസ്ഫാര-ഘോഷേണ	ഞാണേറുന്ന ഘോഷത്താൽ
ദശ	പത്തു
ദിശഃ	ദിക്കുകളും
സ്വനന്തി സ്മ.	മുഴങ്ങി.

തദാചിക്ഷ്യ മഹച്ചാപമിന്ദ്രോ രാവണമൂർധനി
നിപാതയാമാസ ശരാൻ പാവകാദിത്യവർച്ചസഃ. 46

"ഇന്ദ്രഃ	"ഇന്ദ്രൻ
തത്	ആ
മഹത്	മഹത്തായ
ചാപം	വില്ലിനെ
വികൃഷ്യ,	ആഞ്ഞുവലിച്ച്,
പാവകാദിത്യ-വർച്ചസഃ	അഗ്നിക്കും, സൂര്യനും തുല്യമായ തേജസ്സാന്ന
ശരാൻ,	ശരങ്ങളെ,
രാവണമൂർധനി	രാവണന്റെശിരസ്സിൽ
നിപാതയാമാസ.	പൊഴിച്ചു.

തഥൈവ ച മഹാബാഹുർദശഗ്രീവോ വ്യവസ്ഥിതഃ
ശക്രം കാർമ്മുകവിഭ്രഷ്ടൈഃ ശരവർഷൈരവാകിരത്. 47

"മഹാബാഹുഃ	"മഹാബാഹുവായ
ദശഗ്രീവഃ ച	ദശഗ്രീവനും
തഥാ ഏവ	അപ്രകാരംതന്നെ
വ്യവസ്ഥിതഃ,	ഇളകാതെനിന്നുകൊണ്ട്,
കാർമ്മുക-വിഭ്രഷ്ടൈഃ	വില്ലിൽനിന്നു പൊഴിഞ്ഞ
ശരവർഷൈഃ	ശരമാരികൊണ്ട്
ശക്രം	ഇന്ദ്രനെ
അവാകിരത്.	മൂടി.

പ്രയുദ്ധ്യതോരഥ തയോർബാണവർഷൈഃ സമന്തതഃ
ന ജ്ഞായതേ തദാ കിഞ്ചിത് സർവ്വം ഹി തമസാ വൃതം. 48

"അഥ	"അപ്പോൾ
പ്രയുധ്യതോഃ	അന്യോന്യം എതിഞ്ഞു യുദ്ധംചെയ്തിരുന്ന
തയോഃ	അവരുടെ
ബാണവർഷൈഃ	ശരവർഷങ്ങളാൽ
സർവ്വം ഹി	എല്ലാംതന്നെ
സമന്തതഃ	എല്ലാഭാഗങ്ങളിലും
തമസാ	ഇരുട്ടിനാൽ
വൃതം;	മൂടപ്പെട്ട;
തദാ	ആ സമയം
കിഞ്ചിത്	യാതൊന്നുംതന്നെ
ന ജ്ഞായതേ."	തിരിച്ചറിയപ്പെടാതായി."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടാവിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

ഏകോനത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[വാസവഗ്രഹണം = ഇന്ദ്രനെ ബന്ധിക്കുന്നതു്.]

തതസ്തമസി സംജാതേ സർവ്വേ തേ ദേവരാക്ഷസാഃ
അയുധ്യന്ത ബലോന്മത്താഃ സൂദയന്തഃ പരസ്പരം. 1

"തമസി സഞ്ജാതേ,	"ഇരുട്ട് ഉണ്ടായപ്പോൾ,
തതഃ	ആ സമയത്തിലും
തേ	ആ
ദേവരാക്ഷസാഃ	ദേവന്മാരും രാക്ഷസന്മാരും
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
ബലോന്മത്താഃ	വിശ്വഗർവ്വമുൾക്കൊണ്ട വരായി
പരസ്പരം	തമ്മിൽതമ്മിൽ
സൂദയന്തഃ	മല്ലിച്ചുംകൊണ്ട്
അയുധ്യന്ത.	പോർചെയ്തു.

തതസ്തു ദേവസൈന്യേന രാക്ഷസാനാം ബൃഹദ് ബലം
ദശാംശം സ്ഥാപിതം യുദ്ധേ ശേഷം നീതം യമക്ഷയം. 2

"തതഃ യുദ്ധേ രാക്ഷസാനാം ബൃഹദ്ബലം, ദശാംശം	"പിന്നെ പോരിൽ രാക്ഷസന്മാരുടെ വൻപട, പത്തിലൊരംശം
സ്ഥാപിതം;	അവശേഷിച്ചു;
ശേഷം തു	ശേഷമുള്ളതെല്ലാം
ദേവസൈന്യേന	ദേവസൈന്യത്താൽ
യമക്ഷയം	യമലോകത്തേക്ക്
നീതം.	അയക്കപ്പെട്ടു.

തസ്മിംസ്തു താമസേ യുദ്ധേ സർവ്വേ തേ ദേവരാക്ഷസാഃ
അന്യോന്യം നാഭ്യജാനന്ത യുധ്യമാനാഃ പരസ്പരം. 3

"തസ്മിൻ താമസേ യുദ്ധേ, തേ ദേവരാക്ഷസാഃ	"ആ അന്ധകാരത്തിലുള്ള യുദ്ധത്തിൽ, ആ ദേവന്മാരും രാക്ഷസന്മാരും
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
പരസ്പരം	അന്യോന്യം
യുധ്യമാനാഃ തു	പൊരുതിയെന്നാലും
അന്യോന്യം	തമ്മിൽ തമ്മിൽ
ന അഭ്യജാനന്ത.	ആരെന്നറിഞ്ഞിരുന്നില്ല.

ഇന്ദ്രശ്ച രാവണശ്ചൈവ രാവണിശ്ച മഹാബലഃ
തസ്മിംസ്തമോജാലവൃതേ മോഹമീയുസ്ത്രയഃ. 4

"തസ്മിൻ തമോജാലവൃതേ,	"ആ ക്രൂരിരുട്ടാൽ മൂഴപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും,
മഹാബലഃ	മഹാബലവാനായ
ഇന്ദ്രഃ ച	ഇന്ദ്രനും
രാവണഃ	രാവണനും
രാവണിഃ ച	രാവണിയും ആയ
തേ	ആ
ത്രയഃ ഏവ,	മൂന്നുപേർ മാത്രം,
മോഹം ന ഈയുഃ.	അന്ധാളിക്കയുണ്ടായില്ല.

സ തു ദൃഷ്ട്വാ ബലം സർവ്വം നിഹതം രാവണഃ ക്ഷണാത്
ക്രോധമഭ്യാഗമത് തീവ്രം മഹാനാദം ച മുക്തവാൻ. 5

"സഃ രാവണഃ,	"ആ രാവണൻ,	തു	അതിനാൽ
ക്ഷണാത്	ഒരു നൊടിയിടകൊണ്ടു	തീവ്രം	ഉഗ്രമായ
ബലം	സൈന്യം	ക്രോധം	കോപത്തെ
സർവ്വം	എല്ലാം	അഭ്യാഗമത്;	കൈക്കൊണ്ടു;
നിഹതം	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി	മഹാനാദം ച മുക്തവാൻ.	അട്ടഹസിക്കയുംചെയ്തു.
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,		

ക്രോധാത് സൂതം ച ദുർധർഷഃ സ്യന്ദനസ്ഥമുവാച ഹ
പരസൈന്യസ്യ മധ്യേന യാവദന്തോ നയസ്വ മാം. 6

"ദുർധർഷഃ	"അഹങ്കാരിയായ അ	'പര-സൈന്യസ്യ	'ശത്രുസൈന്യത്തിന്റെ
ക്രോധാത്,	അരിശംപൂണ്ട്, [വൻ	മധ്യേന	നടുവിൽക്കൂടി
സ്യന്ദനസ്ഥം	രഥത്തിലിരുന്നിരുന്ന	യാവദന്തഃ ഹ	ആവുന്നേടത്തോളം
സൂതം	സാരഥിയോടായി	മാം നയസ്വ.	എന്നെ വഹിച്ചുകൊണ്ടുപോവുക.
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു;		

അദ്യൈതാംസ്ത്രിദശാൻ സർവ്വാൻ വിക്രമൈഃ സമരേ സ്വയം
നാനാശസ്ത്രൈർമ്മഹാഘോരൈർനയാമി യമസാദനം. 7

"സമരേ	"പോരിൽ	നാനാശസ്ത്രൈഃ,	പലവിധ ആയുധങ്ങളാൽ,
ഏതാൻ	ഈ		
ത്രിദശാൻ	ദേവന്മാർ	അദ്യ	ഇതാ
സർവ്വാൻ,	എല്ലാവരേയും,	സ്വയം	ഞാൻ തന്നെ
വിക്രമൈഃ	ഊക്കാന്ന	യമസാദനം	യമലോകത്തിലേക്കു
മഹാഘോരൈഃ	അതിഭയങ്കരങ്ങളായ	നയാമി.	അയക്കുന്നുണ്ടു.

അഹമിന്ദ്രം വധിഷ്യാമി ധനദം വരുണം യമം
ത്രിദശാൻ വിനിഹത്യാഥ സ്വയം സ്ഥാസ്യാമ്യഥോപരി
വിഷാദോ ന ച കർത്തവ്യഃ ശീഘ്രം വാഹയ മേ രഥം. 8

"'അഹം	"'ഞാൻ	ഉപരി	എല്ലാവക്കും മേലായി
ഇന്ദ്രം	ഇന്ദ്രനേയും	സ്വയം	ഞാൻ തന്നെ
ധനദം	കുബേരനേയും	സ്ഥാസ്യാമി;	വാഴുന്നുണ്ട്;
വരുണം	വരുണനേയും	അഥ	ഇപ്പോൾ
യമം	യമനേയും	വിഷാദഃ കർത്തവ്യഃ ന;	ഇല്ലാഭംഗം വേണ്ടതില്ല;
വധിഷ്യാമി;	വധിക്കുന്നുണ്ട്;		
ച	അതോട്ട ക്രൂടി	മേ	എന്റെ
ത്രിദശാൻ	ദേവന്മാരെ	രഥം	തേരിനെ
വിനിഹത്യ,	ഉന്മൂലനം ചെയ്ത്,	ശീഘ്രം	വേഗം
അഥ	അനന്തരം	വാഹയ.	നയിക്കുക.

ദ്വിഃ ഖലു ത്വാം ബ്രവീമ്യദ്യ യാവദന്തോ നയസ്വ മാം. 9

"ത്വാം	"നിന്നോട്	അദ്യ	ഉടനെ തന്നെ
ദ്വിഃ	രണ്ടാമതുമൊരിക്കൽ	യാവദന്തഃ	ചെല്ലുവാൻ സാധിക്കു
ബ്രവീമി ഖലു;	ഞാൻ പറയുന്നു; [ക്രടി		ന്നതുവരെ
മാം	എന്നെ	നയസ്വ.	കൊണ്ടുപോവുക.

അയം സ നന്ദനോദ്ദേശോ യത്ര വർത്താമഹേ വയം
നയ മാമദ്യ തത്ര ത്വമുദയോ യത്ര പർവ്വതഃ. 10

"'യത്ര	"'യാതൊരിടത്തിൽ	സഃ	ആ
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ഉദയഃ പർവ്വതഃ	ഉദയപർവ്വതം
വയം	നാം	യത്ര	എവിടെയുണ്ടോ
വർത്താമഹേ,	നില്ക്കുന്നുവോ,	തത്ര	അവിടേക്ക്
അയം	ഇത്	ത്വം	നീ
നന്ദനോദ്ദേശഃ;	നന്ദനവനമാണ്;	നയ.'	കൊണ്ടുപോയ് ചേ
മാം	എന്നെ		ർക്കുക.'

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ തുരംഗാൻ സ മനോജവാൻ
ആദിദേശാഥ ശത്രൂണാം മധ്യേനൈവ ച സാരഥിഃ. 11

"സഃ	"ആ	ശത്രൂണാം	ശത്രുക്കളുടെ
സാരഥിഃ,	സാരഥി,	മധ്യേന ഏവ	ഇടയിൽ കൂടി
തസ്യ	അവന്റെ	മനോജവാൻ	മനോവേഗതയുള്ള
തത് വചനം	ആ കല്പന	തുരംഗാൻ	കുതിരകളെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ആദിദേശ.	തെളിച്ചു.
അഥ	അനന്തരം		

തസ്യ തം നിശ്ചയം ജ്ഞാത്വാ ശക്രോ ദേവേശ്വരസ്തദാ
രഥസ്ഥഃ സമരസ്ഥാംസ്താൻ ദേവാൻ വാക്യമഥാബ്രവീത്. 12

"ദേവേശ്വരഃ	"ദേവരാജാവായ	രഥസ്ഥഃ,	തേരിലിരുന്നുകൊണ്ടു
ശക്രഃ,	ഇന്ദ്രൻ,		തന്നെ,
തസ്യ	അവന്റെ	സമരസ്ഥാൻ	പോരിന്നായി നിന്നി
തം	ആ	താൻ	ആ [രുന്ന
നിശ്ചയം	മനോഭാവത്തെ	ദേവാൻ	ദേവന്മാരെ നോക്കി
ജ്ഞാത്വാ,	അറിഞ്ഞു',	അഥ	ഇങ്ങിനെ
തദാ	അപ്പോൾ	വാക്യം അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

സുരാഃ ശൃണുത മദ്വാക്യം യത്താവന്മമ രോചതേ
ജീവന്നേവ ദശഗ്രീവഃ സ്സാധു രക്ഷോ നിഗൃഹ്യതാം. 13

"'സുരാഃ!	"'ദേവന്മാരേ!	നിഗൃഹ്യതാം;	പിടിക്കപ്പെടട്ടെ;
മദ്വാക്യം	എന്റെ വാക്യത്തെ	യത് ഏവ	യാതൊരു ഇതാണ്
ശൃണുത;	ശ്രദ്ധയോടെ കേൾക്ക	താവത്	ഈ സന്ദർഭത്തിൽ
രക്ഷഃ	രാക്ഷസനായ [വിൻ;	സാധു	നല്ലതെന്ന്
ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ	മമ	എനിക്ക
ജീവൻ	ജീവനോടെ	രോചതേ.	തോന്നുന്നത്.

ഏഷ ഹ്യതിബലഃ സൈന്യേ രഥേന പവനൌജസാ
ഗമിഷ്യതി പ്രവൃദ്ധോമ്മിഃ സമുദ്ര ഇവ പർവ്വണി. 14

"ഏഷഃ ഹി	"ഇവനാകട്ടെ	സമുദ്രഃ	കടൽ
പവനൌജസാ	വായുവേഗമുള്ള	ഇവ	എന്നതുപോലെ
രഥേന	തേരിൽകയറിക്കൊണ്ട്	അതിബലഃ	ഉഗ്രക്കൊടെ
പർവ്വണി	പർവ്വകാലത്തിൽ	സൈന്യേ	സൈന്യത്തിൽ
പ്രവൃദ്ധോമ്മിഃ	പൊങ്ങിവരുന്ന അല കളോടുകൂടിയ	ഗമിഷ്യതി.	വന്നുകയറുന്നു.

ന ഹ്യേഷ ഹന്തും ശക്യോ ഽദ്യ വരദാനാത് സുനിർഭയഃ
തദ് ഗ്രഹിഷ്യാമഹേ രക്ഷോ യത്താ ഭവത സംയുഗേ. 15

"'ഏഷഃ	"'ഈ	ഹി	അതിനാൽ
രക്ഷഃ,	രാക്ഷസൻ,	സുനിർഭയഃ;	നിർഭയനായിരിക്കുന്നു;
വരദാനാത്	വരപ്രസാദത്താൽ	തത്	അതുകൊണ്ട്
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ഗ്രഹിഷ്യാമഹേ;	പിടിച്ചുകെട്ടുക;
ഹന്തും	കൊല്ലുവാൻ	സംയുഗേ	പോരിൽ
ശക്യഃ ന;	സാധിക്കപ്പെടുന്നവനല്ല;	യത്താഃ	ജാഗ്രതയോടുകൂടിയവ
		ഭവത.	വർത്തിക്കുവിൻ. [രായി

യഥാ ബലൌ നിരുദ്ധോ ച ത്രൈലോക്യം ഭ്രജ്യതേ മയാ
ഏവമേതസ്യ പാപസ്യ നിരോധോ മമ രോചതേ. 16

"'ബലൌ	"'മഹാബലി	ഏവം	അപ്രകാരംതന്നെ
നിരുദ്ധേ,	ബന്ധനത്തിലകപ്പെട്ട ശേഷം,	ഏതസ്യ	ഈ
		പാപസ്യ	ദുഷ്ടനു
മയാ	എന്നാൽ	നിരോധഃ ച	ബന്ധനമൊന്നുതന്നെ യാണ്
ത്രൈലോക്യം	മൂന്നുലോകവും		
യഥാ	എപ്രകാരം	മമ	എനിക്ക
ഭ്രജ്യതേ,	പരിപാലിക്കപ്പെടുന്നുവോ,	രോചതേ.'	ശരിയെന്നു തോന്നുന്നതു'.

തതോഽന്യം ദേശമാസ്ഥായ ശക്രഃ സന്ത്യജ്യ രാവണം
അയുധ്യത മഹാരാജ രാക്ഷസാംസ്ത്രാസയൻ രണേ. 17

"മഹാരാജ!	"മഹാരാജാവേ!	അന്യം	മറെറാരു
തതഃ	അനന്തരം	ദേശം	പ്രദേശത്തെ
ശക്രഃ	ഇന്ദ്രൻ	ആസ്ഥായ,	പ്രാപിച്ചു്
രാവണം	രാവണനെ	രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസന്മാരെ
സന്ത്യജ്യ,	ലക്ഷ്യമാക്കാതെ,	ത്രാസയൻ	വിറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്
രണേ	പോക്കളത്തിൽ	അയുധ്യത.	പോർചെയ്തു.

ഉത്തരേണ ദശഗ്രീവഃ പ്രവിവേശാനിവർത്തകഃ
ദക്ഷിണേന തു പാർശ്വേന പ്രവിവേശ ശതക്രതുഃ. 18

"ശതക്രതുഃ	"ദേവേന്ദ്രൻ	ദശഗ്രീവഃ	രാവണൻ
ദക്ഷിണേന	തെക്കു	അനിവർത്തകഃ തു	പിൻ തിരിയാതെ തന്നെ
പാർശ്വേന	ഭാഗത്തു കൂടെ	ഉത്തരേണ	വടക്കുഭാഗത്തു കൂടി
പ്രവിവേശ;	പ്രവേശിച്ചു;	പ്രവിവേശ.	കടന്നു.

തതഃ സ യോജനശതം പ്രവിഷ്ടോ രാക്ഷസാധിപഃ
ദേവതാനാം ബലം സർവ്വം ശരവർഷൈരവാകിരത്. 19

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ദേവതാനാം	ദേവന്മാരുടെ
സഃ	അ	ബലം	സൈന്യം
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ	സർവ്വം	എല്ലാററിലും
യോജനശതം	നൂറുയോജന ദൂരം	ശരവർഷൈഃ	ശരമാരികളാൽ
പ്രവിഷ്ടഃ,	ചെന്നു്,	അവാകിരത്.	തൂകി.

തതഃ ശക്രോ നിരീക്ഷ്യാഥ പ്രനഷ്ടം തു സ്വകം ബലം
ന്യവർത്തയദസംഭ്രാന്തഃ സമാവൃത്യ ദശാനനം. 20

"അഥ	"അപ്പോൾ	തതഃ	അപ്രകാരമിരുന്നിട്ടും
ശക്രഃ	ഇന്ദ്രൻ	അസംഭ്രാന്തഃ തു	കുലുങ്ങാത്തവനായ്ത്തന്നേ,
സ്വകം ബലം	തന്റെ സൈന്യത്തെ	ദശാനനം	ദശാസ്യനെ
പ്രനഷ്ടം	നശിച്ചതായി	സമാവൃത്യ	കെട്ടിവരിഞ്ഞു്
നിരീക്ഷ്യ,	കണ്ടു്,	ന്യവർത്തയത്.	തിരിച്ചു ചെന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ നാദോ മുക്തോ ദാനവരാക്ഷസൈഃ
ഹാ ഹതാഃ സ്മ ഇതി ഗ്രസ്തം ദൃഷ്ട്വാ ശക്രേണ രാവണം. 21

"ശക്രേണ	"ഇന്ദ്രനാൽ	ദാനവ-രാക്ഷസൈഃ	ദാനവന്മാരാലും, രാക്ഷസരാലും
രാവണം ഗ്രസ്തം	രാവണൻ പിടിച്ചു ബന്ധിക്കപ്പെട്ടതായി	'ഹാ!	'അയ്യോ!
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു്,	ഹതാഃ സ്മ!'	നാം നശിച്ചു!'
ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	ആ സമയം,	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
		നാദഃ മുക്തഃ.	നിലവിളി കൂട്ടപ്പെട്ടു.

തതോ രഥം സമാസ്ഥായ രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ
തത്സൈന്യമതിസംക്രുദ്ധഃ പ്രവിവേശ സുദാരുണം. 22

"രാവണിഃ,	"രാവണ സുതൻ,	സമാസ്ഥായ,	കയറിക്കൊണ്ട്,
തതഃ	അതിനാൽ	തത്	ആ
അതിസംക്രുദ്ധഃ	ഏറ്റവും കുപിതനായി	സുദാരുണം	അതിഘോരമായ
ക്രോധ-മൂർച്ഛിതഃ,	കോപത്താൽ ഉഗ്രത വഴിഞ്ഞവനായി,	സൈന്യം	സൈന്യത്തിൽ
രഥം	തേരിൽ	പ്രവിവേശ.	ഉൾപ്പുക്കി.

താം പ്രവിശ്യ മഹാമായാം പ്രാപ്താം ഗോപതിനാ പുരാ
പ്രവിവേശ സുസംരബ്ധസ്തത്സൈന്യം സമഭിദ്രവത്. 23

"പ്രവിശ്യ,	"ഉൾപ്പുക്കശേഷം,	താം മഹാമായാം	ആക്കും ഉഗ്രാചരനാകയില്ലെന്നുള്ള ആ മഹത്തായ മായയെ
തത്	അവിടെ	പ്രവിവേശ;	കയ്ക്കൊണ്ടു;
പുരാ	മുമ്പ്	സുസംരബ്ധഃ	ഏറെച്ചൊടിച്ച്
ഗോപതിനാ പ്രാപ്താം	പരമശിവങ്കൽനിന്ന് നേടപ്പെട്ടതായ	സൈന്യം	സൈന്യത്തെ
		സമഭിദ്രവത്.	അടുത്തു.

സ സർവ്വാ ദേവതാസ്തത്ര കൃത്വാ ശക്രമേവാഭ്യധാവത
മഹേന്ദ്രശ്ച മഹാതേജാ നാപശ്യച്ച സുതം രിപോഃ. 24

"സഃ	"അവൻ	അഭ്യധാവത;	പാഞ്ഞേറ്റു;
ദേവതാഃ	ദേവകൾ	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
സർവ്വാഃ ച	എല്ലാവരേയും	മഹേന്ദ്രഃ	ദേവേന്ദ്രൻ,
തത്കൃത്വാ	അലക്ഷ്യമായിവിട്ടേച്ച്	രിപോഃ	ശത്രുവിന്റെ
ശക്രം ഏവ	ഇന്ദ്രൻ ഒരുവൻ നേക്കു തന്നെ	സുതം ച	പുത്രനെ മാത്രം
		ന അപശ്യത്.	കാണുകയുണ്ടായില്ല.

സ മാതലിം സമായാന്തം താഡയിത്വാ ശരോത്തമൈഃ
മഹേന്ദ്രം-ബാണവർഷേണ ഭൂയ ഏവാഭ്യവാകിരത്. 25

"സഃ,	"അവൻ	താഡയിത്വാ,	എയ്തു വീഴ്ത്തിയശേഷം,
സമായാന്തം	നേക്കുവരുന്ന	മഹേന്ദ്രം ഏവ	ദേവേന്ദ്രനെത്തന്നെ
മാതലിം	ഇന്ദ്രസാരഥിയെ	ബാണവർഷേണ	ശരവർഷത്താൽ
ശരോത്തമൈഃ	ഉഗ്രശരങ്ങൾകൊണ്ട്	ഭൂയഃ	ഏറ്റവും
		അഭ്യവാകിരത്.	മൂടി.

തതസ്തത്കൃത്വാ രഥം ശക്രോ വിസസർജ്ജ ച സാരഥിം
ഐരാവതം സമാരുഹ്യ മൃഗയാമാസ രാവണിം. 26

"ശക്രഃ	"ആ ഇന്ദ്രൻ	ത്യക്ത്വാ;	വിട്ട് താഴത്തിറങ്ങി,
സാരഥിം	സാരഥിയെ	ഐരാവതം	ഐരാവതത്തിന്റെ മുകളിൽ
വിസസർജ്ജ;	പൊയ്ക്കോൾവാൻ അനുവദിച്ചു;	സമാരുഹ്യ	കയറിക്കൊണ്ട്
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	രാവണിം	രാവണിയെ
രഥം ച	തേരിനേയും	മൃഗയാമാസ.	തിരഞ്ഞുനോക്കി.

സ തത്ര മായാബലവാനദൃശ്യോഽന്തരിക്ഷഗഃ
ഇന്ദ്രം മായാപരിക്ഷിപ്തം കൃത്വാ സ പ്രാദ്രവദ്രണേ. 27

"സഃ,	"അവൻ,	തത്ര	ആ സമയം
അന്തരിക്ഷഗഃ	ആകാശചാരിയായി	രണേ	ഘോരയുദ്ധംകൊണ്ട്
മായാബലവാൻ	മായയാൽ ശക്തിപൂണ്ട	ഇന്ദ്രം	ഇന്ദ്രനെ
അഥ	ആ സമയം [വനായി,	മായാപരിക്ഷിപ്തം കൃത്വാ	മായാബദ്ധനാക്കി ചെയ്ത്
അദൃശ്യഃ;	ദൃഷ്ടിക്ക് അഗോചരനാ		
സഃ,	അവൻ, [യിരുന്നു;	പ്രാദ്രവത്.	പിടിപ്പിച്ചു.

സ തം യദാ പരിശ്രാന്തമിദം ജജ്ഞേഽഥ രാവണിഃ
തദൈനം മായയാ ബദ്ധ്വാ സപ്രസൈന്യമഭിതോഽനയത്. 28

"അഥ	"അപ്പോൾ	ഏനം	ഇദ്ദേഹത്തെ
സഃ രാവണിഃ,	ആ രാവണി,	മായയാ	മായകൊണ്ട്
തം	ആ ഇന്ദ്രനെ	ബദ്ധ്വാ,	ബന്ധിച്ച്,
പരിശ്രാന്തം	ബോധരഹിതനായിരി	ഇദം	ഈ തന്റെ സൈന്യത്തിന്നു മുമ്പിലായി
ജജ്ഞേ;	അറിഞ്ഞു; [ക്കുന്നതായി	സപ്രസൈന്യം	
യദാ	അതിനാൽ	അഭിതഃ	
തത്	ആ സമയം	അനയത്.	കൊണ്ടു ചെന്നു.

തം തു ദൃഷ്ട്വാ ബലാത്തേന നീയമാനം മഹാരണാത്
മഹേന്ദ്രമമരാഃ സർവ്വേ കിം നു സ്യാദിത്യചിന്തയൻ 29
ദൃശ്യതേ ന സ മായാവീ ശക്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ
വിദ്യാവാനപി യേനേന്ദ്രോ മായയാ നീയതേ ബലാത്. 30

"അമരാഃ	"ദേവന്മാർ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്
സർവ്വേ	എല്ലാം	അചിന്തയൻ;	ഇങ്ങിനെ ആലോചിച്ചു;
തം	ആ		
മഹേന്ദ്രം തു	മഹേന്ദ്രനെത്തന്നെ	'സഃ	'ആ സമരവിജയിയായ
മഹാരണാത്	വൻ പോക്കളത്തിൽ	സമിതിഞ്ജയഃ	
തേന	അവനാൽ	ശക്രജിത്,	ഇന്ദ്രജേതാവ്,
ബലാത്	ധൈര്യത്തോടെ	മായാവീ	ആരാലും കാണ്മാൻ കഴിയപ്പെടാത്ത മായ കയ്യാണ്ടവനായി
നീയമാനം	എടുത്തുകൊണ്ടു പോക പ്പെടുന്നവനായി		

ദൃശ്യതേ ന;	ദൃഷ്ടിഗോചർനാകാതിരിക്കുന്നു;	ബലാത്	അദ്ദേഹത്തെക്കാളും മേന്മയേറിയവനായി
യേന	യാതൊരു അവനാൽ	നീയതേ;	എടുത്തുകൊണ്ടു പോക
മായയാ ഇന്ദ്രഃ	മായയാൽ ഇന്ദ്രൻ,	കിം	എന്തൊരു [പ്പെടുന്നു;
വിദ്യാവാൻ അപി,	മായാവിദ്യകളിൽ നിപുണനാണെന്നിരുന്നാലും	ഇതി ന	ഉദ്ദേശമായുന്നെ
		സ്യാത്?'	ചെയ്തിരിക്കാം?'

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധാഃ സർവ്വേ സുരഗണാസ്തദാ
രാവണം വിമുഖീകൃത്യ ശരവർഷൈരവാകിരൻ 31

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	"ഈ സമയം,	ക്രുദ്ധാഃ	കോപാവിഷ്ടരായി
		ശരവർഷൈഃ	ബാണനിരകൾ കൊ
സുരഗണാഃ	ദേവഗണങ്ങൾ	രാവണം	രാവണനെ [ണ്ട്
സർവ്വേ	എല്ലാം	വിമുഖീകൃത്യ	പിൻ തിരിപ്പിച്ചു
തദാ	അക്കാരണത്താൽ	അവാകിരൻ.	തൂകി. [കൊണ്ടു,

രാവണസ്തു സമാസാദ്യ ആദിത്യാംശ്ച വസൂംസ്തഥാ
ന ശശാക സ സംഗ്രാമേ യോദ്ധും ശത്രുഭിരർദ്ദിതഃ. 32

"സംഗ്രാമേ	"പോരിൽ	ആദിത്യാൻ	ആദിത്യന്മാരേയും
സഃ	അ	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
രാവണഃ,	രാവണൻ,	വസൂൻ ച	വസുക്കളേയും
ശത്രുഭിഃ	ശത്രുക്കളാൽ	സമാസാദ്യ,	എതിർത്ത്
അർദ്ദിതഃ,	പീഡിക്കപ്പെട്ടവനായി,	യോദ്ധും	പൊരുതുവാൻ
തു,	അ സമയം,	ന ശശാക.	ശക്തനാകാതിരുന്നു.

സ തം ദൃഷ്ട്വാ പരിമ്ലാനം പ്രഹാരൈർജ്ജർജ്ജരീകൃതം
രാവണിഃ പിതരം യുദ്ധോദർശനസ്ഥോഽബ്രവീദിദം. 33

"സഃ	"അ	പരിമ്ലാനം	തളർന്നവനായി
രാവണിഃ	രാവണി	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
യുദ്ധേ	പോരിൽ	അദർശനസ്ഥഃ	അപ്രത്യക്ഷനായുന്നെ
പിതരം	പിതാവിനെ	തം	അവനോടായി
പ്രഹാരൈഃ	പ്രഹരങ്ങളാൽ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
ജർജ്ജരീകൃതം	വട്ടക്കളാന്ന്	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

അഗച്ഛ താത ഗച്ഛാമോ രണകർമ്മ നിവർത്തതാം
ജിതം നോ വിദിതം തേഽസ്തു സ്വസ്ഥോ ഭവ ഗതജ്വരഃ. 34

"'താത!	"'പിതാവേ!	നിവർത്തതാം;	നിർത്തപ്പെടട്ടെ;
നഃ	നമുക്ക്	സ്വസ്ഥഃ	ആയാസമറവനായി
ജിതം	ജയംകിട്ടിയെന്നതു്	ഗതജ്വരഃ	നിർവ്വിചാരനായി
തേ വിദിതം അസ്തു;	നിന്തിരുവടിയുടെ തിരുവുള്ളത്തിൽ കൊണ്ടാലും;	ഭവ;	ഭവിച്ചാലും;
		ഗച്ഛാമഃ;	നമുക്ക് പോകാം;
രണകർമ്മ	യുദ്ധകർമ്മം	അഗച്ഛ.	എഴുന്നെള്ളിയാലും.

അയം ഹി സുരസൈന്യസ്യ ത്രൈലോക്യസ്യ ച യഃ പ്രഭുഃ
സ ഗൃഹീതോ ദൈവബലാദ് ഭഗ്നദർപ്പാഃ സുരാഃ കൃതാഃ. 35

"'സുരസൈന്യസ്യ ത്രൈലോക്യസ്യ ച	"'ദേവസൈന്യത്തിനും ത്രൈലോക്യത്തിനും	അയം,	ഈ ഇന്ദ്രൻ,
		ദൈവബലാത്	ഭാഗ്യവിശേഷത്താൽ
		ഗൃഹീതഃ,	ബന്ധനസ്ഥനാക്കപ്പെട്ടു;
		ഹി	അതിനാൽ
പ്രഭുഃ	സ്വാമി	സുരാഃ	ദേവന്മാർ
യഃ	യാതൊരുവനോ	ഭഗ്നദർപ്പാഃ കൃതാഃ.	അഹമ്മതി ഒതുങ്ങിയവരായ്തീർന്നിരിക്കുന്നു.
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള		

യഥേഷ്ടം ഭുങ്ക്ഷ്വ ലോകാംസ്ത്രീൻ നിഗൃഹ്യാരാതിമോജസാ
വൃഥാ കിം തേ ശ്രമേണേഹ യുദ്ധമദ്യ തു നിഷ്ഫലം. 36

"'അരാതിം	"'ശത്രുവിനെ	യുദ്ധം	യുദ്ധം
ഓജസാ	പരാക്രമത്താൽ	നിഷ്ഫലം	നിഷ്ഫലവും
നിഗൃഹ്യ,	ബന്ധിച്ചുശേഷം,	വൃഥാ;	അനാവശ്യവുംതന്നെ;
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്	തു	ആകയാൽ
ശ്രമേണ	പരിശ്രമംകൊണ്ട്	ത്രീൻ	മൂന്നു
ഇഹ	ഇക്കാര്യത്തിൽ	ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
കിം?	എന്തൊന്നാണുള്ളത്?	യഥേഷ്ടം	സേച്ഛപോലെ
അദ്യ	തത്കാലം	ഭുങ്ക്ഷ്വ.'	ആണ്ടുകൊണ്ടാലും.'

തതസ്തേ ദൈവതഗണാ നിവൃത്താ രണകർമ്മണഃ
തച്ഛ്രുത്വാ രാവണേർവ്വാക്യം സ്വസ്ഥചേതാ ബഭൂവ ഹ. 37

"രാവണേഃ തത് വാക്യം	"രാവണിയുടെ ആ വാക്കു	ബഭൂവ;	ഭവിച്ചു;
		തേ	അ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ദൈവതഗണാഃ ഹ	ദേവഗണങ്ങളും
തതഃ	അതിനാൽ		
സ്വസ്ഥചേതാഃ	തനിക്കുംമേലായ ഒരുവനുമില്ലെന്ന ബുദ്ധികൊണ്ടവനായി	രണകർമ്മണഃ	യുദ്ധകൃത്യത്തിൽനിന്നും
		നിവൃത്താഃ.	പിൻമാറി.

അഥ രണവിഗതജ്വരഃപ്രഭുർവിജയമവാപ്യ നിശാചരാധിപഃ
സ്വഭവനമഭിതോ ജഗാമ ഹൃഷ്ടഃ സ്വസുതമവാപ്യ ച വാക്യമബ്രവീത്.

"അഥ	"ആ സമയം	ഹൃഷ്ടഃ	സംതൃപ്തിപൂണ്ടവനായി
പ്രഭുഃ	മഹാബലിഷ്ഠനായ	സ്വഭവനം അഭിതഃ	തന്റെ വാസസ്ഥലത്തേക്കായി
നിശാചരാധിപഃ	രാക്ഷസാധിപൻ	ജഗാമ;	പുറപ്പെട്ടു;
വിജയം അവാപ്യ,	ജയം നേടിയതിൽപിന്നെ,	സ്വസുതം അവാപ്യ	തന്റെ പുത്രനെ അടുത്ത്
രണവിഗതജ്വരഃ	പോരിൽ വിചാരമൊഴിഞ്ഞവനായി	വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

അതിബലസത്ത്വശൈഃ പരാക്രമൈസ്തൈർ-
മമ കുലമാന്വിവർദ്ധനം കൃതം
യദമരസമവിക്രമ ത്വയാ വൈ
ത്രിദശപതിസ്ത്രിദശാശ്ച നിർജ്ജിതാഃ. 39

"'അമരസമവിക്രമ!	"'ദേവതുല്യപരാക്രമശാലിയായവനേ!	അതിബല	തക്കതായ അമാനുഷശക്തികളാകുന്ന
ത്രിദശപതിഃ വൈ	ദേവേന്ദ്രനും	തൈഃ പരാക്രമൈഃ	ആ സാഹസപ്രവൃത്തികളാൽ
ത്രിദശാഃ ച	ദേവകളും	മമ	എന്റെ
ത്വയാ	നിന്നാൽ	കുലമാന	വംശമഹിമയും മാനവും
നിർജ്ജിതാഃ വൈ;	തോല്പിക്കപ്പെട്ടു;	വിവർദ്ധനം	അധികരിച്ചതായി
യത്	ആകയാൽ	കൃതം.	ചെയ്യപ്പെട്ടു.

നയ രഥമധിരോപ്യ വാസവം
നഗരമിതോ വ്രജ സേനയാ വൃതസ്ത്വം
അഹമപി തവ ഗച്ഛതോ ദ്രുതം
സഹ സചിവൈരനുയാമി പൃഷ്ഠതഃ. 40

"'വാസവം രഥം അധിരോപ്യ നയ;	"'ഇന്ദ്രനെ രഥത്തിൽകയറ്റി കൊണ്ടുചെന്നാലും;	ദ്രുതം വ്രജ;	ഉടനെതന്നെ പോയാ
		ഗച്ഛതഃ തവ	ചെല്ലുന്ന നിന്റെ[ലും;
		പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നാലെതന്നെ
സേനയാ	സൈന്യത്താൽ	അഹം അപി	ഞാനും
വൃതഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,	സചിവൈഃ സഹ	മന്ത്രികളൊന്നിച്ച്
ത്വം, ഇതഃ	നീ. ഇവിടെനിന്നും		
നഗരം	പട്ടണത്തിലേക്ക്	അനുയാമി.	അനുഗമിക്കുന്നുണ്ട്.'

അഥ സ ബലവൃതഃ സവാഹന-
സ്ത്രിദശപതിം പരിഗൃഹ്യ രാവണിഃ
സ്വഭവനമഭിഗമ്യ രാക്ഷസോ
മുദിതമനാ വിസസർജ്ജ രാക്ഷസാൻ. 41

"സവാഹനഃ	"വാഹനസമേതനും	സ്വഭവനം	തന്റെ ഭവനത്തിൽ
ബലവൃതഃ	സൈന്യപരിവൃതനു	അഭിഗമ്യ,	വന്ന്
സഃ	ആ [മായ	മുദിതമനാഃ,	സംതൃപ്തിപൂണ്ടവനായി
രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസനായ	അഥ	അതിൽപിന്നെ
രാവണിഃ,	രാവണസുതൻ,	രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസരെ
ത്രിദശപതിം	ഇന്ദ്രനെ	വിസസർജ്ജ	പൊയ്ക്കൊള്ളുവാനായി
പരിഗൃഹ്യ	ബന്ധിച്ചുകൊണ്ട്		വിടനൽകി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = ഇരുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21927; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1203.

ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്താംസർഗ്ഗം.

[ഇന്ദ്രപരാജയകാരണകഥനം = ഇന്ദ്രന്റെ തോല്പിയ്ക്കുള്ള കാരണത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നതു]

ജിതേ മഹേന്ദ്രേ5തിബലേ രാവണസ്യ സുതേന വൈ
പ്രജാപതിം സുരാഃ സർവ്വേ ഗതാഃ പരമദുഃഖിതാഃ. 1

"രാവണസ്യ	"രാവണന്റെ
സുതേന	പുത്രനാൽ
അതിബലേ	അതി വിശ്വവാനായ
മഹേന്ദ്രേ വൈ	മഹേന്ദ്രനും
ജിതേ,	കീഴടക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ,
സുരാഃ	ദേവന്മാർ
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
പരമദുഃഖിതാഃ	ഏറ്റവും ദുഃഖിക്കുന്ന വരായി
പ്രജാപതിം ഗതാഃ.	ബ്രഹ്മാവിന്റെ സന്നിധിയിലേയ്ക്ക് ചെന്ന് ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ പുരുഹൂതോ5യം നിഗൃഹീതോ5ഭവദ്വരാത്
രാക്ഷസേന്ദ്രം സുരൈഃ സർവ്വൈരവധ്യം കൃതവാനസി. 2

"'ഭഗവൻ!	"'ഭഗവാനേ!
സുരൈഃ സർവ്വൈഃ	എല്ലാ ദേവന്മാരാലും
അവധ്യം	വധിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനായി
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസ രാജാവിനെ
വരാത്	വരബലത്താൽ
കൃതവാൻ അസി;	നിർത്തിയിരിക്കുന്നു;
അയം പുരുഹൂതഃ	ഈ ദേവേന്ദ്രൻ
നിഗൃഹീതഃ അഭവത്.	ബന്ധിച്ച് കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടവനായിരിയ്ക്കുന്നു.

മഹേശ്വരേണ പുത്രസ്യ വരാ ദ്ധാ ദുരാത്മനഃ
കിം കരോതു സുരേന്ദ്രസ്ത്വം മായയാ ബലവത്തരം. 3

"'മഹേശ്വരേണ	"'മഹേശ്വരനാൽ
ദുരാത്മനഃ	ദുരാത്മാവായ
പുത്രസ്യ	പുത്രനു
വരാഃ ദത്താഃ;	വരങ്ങൾ നൽകപ്പെട്ട;
സുരേന്ദ്രഃ	ദേവേന്ദ്രൻ
മായയാ	മായകൊണ്ട്
ബലവത്തരം	തന്നെക്കാൾ ബലവാനായ
തം	അവനെ
കിം കരോതു?	എന്തുചെയ്യാൻകഴിയും?

സുരാശ്ച സർവ്വേ ലോകേശ ന ജയന്തി ഭവദ്വരാത്
തസ്മാത് ത്വമേവ ദേവേന്ദ്രം മോചയസ്വ മഹാദ്യുതേ
അദ്യപ്രഭൃതി ലോകേശ സ്വവിക്രമബലോദിതഃ. 4

"'ലോകേശ!	"'ലോകനായക!
സുരാഃ	ദേവന്മാർ
സർവ്വേ	ആരുംതന്നെ
ഭവദ്വരാത് ച	നിന്തിരുവടിയുടെ വര പ്രസാദത്താൽതന്നെ
ന ജയന്തി;	പരാജയപ്പെടുത്തുവാൻ കഴിയാത്തവരാണ്;
മഹാദ്യുതേ!	അതിമഹിമയാൻമ്മേലോവേ!
ലോകേശ!	ജഗദീശ!
തസ്മാത്	അതിനാൽ
അദ്യപ്രഭൃതി	ഇതുമുതൽക്ക്
സ്വവിക്രമബലോദിതഃ	സ്വഭാവസിദ്ധമായ പരാക്രമത്തെ വിശദമാക്കുന്നവനായി
ത്വം ഏവ	നിന്തിരുവടിതന്നെ
ദേവേന്ദ്രം	ദേവേന്ദ്രനെ
മോചയസ്വ.'	മോചിച്ചരുളിയാലും.'

ഇതി വിജ്ഞാപ്യ ഭാവജ്ഞാഃ പ്രണിപത്യ പ്രസാദ്യ ച
പ്രജാപതിം പുരസ്കൃത്യ യയുർല്ലങ്കാം സുരാസ്തദാ. 5

"തദാ	"അപ്പോൾ	ഇതി	ഇപ്രകാരം
ഭാവജ്ഞാഃ	സാരഗ്രാഹികളായ	വിജ്ഞാപ്യ,	അറിയിച്ച ശേഷം,
സുരാഃ	ദേവന്മാർ	പുരസ് കൃത്യ ച	അഭിമുഖത്തെ മുൻ നിർത്തിക്കൊണ്ടു്
പ്രജാപതിം	ബ്രഹ്മദേവനെ		
പ്രസാദ്യ	പ്രസാദിപ്പിച്ചു്	ലങ്കാം	ലങ്കയിലേക്കു
പ്രണിപത്യ	നമസ്കരിച്ചു്	യയുഃ.	പോന്നു.

തത്ര രാവണമാസാദ്യ പുത്രഭ്രാതൃഭിരാവൃതം
അബ്രവീദ് ഗഗനേ തിഷ്ഠൻ സാമപൂർവ്വം പ്രജാപതിഃ. 6

"തത്ര	"അവിടെ	പ്രജാപതിഃ	ബ്രഹ്മാവു്
പുത്രഭ്രാതൃഭിഃ	പുത്രന്മാരാലും ഭ്രാതാക്കന്മാരാലും	ഗഗനേ	ആകാശത്തിൽ
		തിഷ്ഠൻ,	വർത്തിക്കുന്നവനായി,
ആവൃതം	ചുഴപ്പെട്ടവനായിരുന്നു	സാമപൂർവ്വം	സാന്ത്വനമായി
രാവണം	രാവണനെ	അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.
ആസാദ്യ,	അടുത്തു്,		

വത്സ രാവണ തുഷ്ടോഽസ്മി പുത്രസ്യ തവ സംയുഗേ
അഹോഽസ്യ വിക്രമൌദാര്യം തവ തുല്യോഽധികോഽപി വാ. 7

"'വത്സ!	"'ഉണ്ണീ!	തുഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുന്നു;
രാവണ!	രാവണ!	തവ	നിനക്കും
സംയുഗേ	പോരിൽ	അസ്യ	ഇവനും
തവ	നിന്റെ	തുല്യഃ;	യോജിച്ചതായിരിക്കുന്നു;
പുത്രസ്യ	പുത്രന്റെ	അഹോ!	എന്താശ്ചര്യം!
വിക്രമൌദാര്യം	പരാക്രമവൈഭവത്തെക്കുറിച്ചു്	അധികഃ അപി വാ.	നിന്നോക്കാം സമർത്ഥൻ; നെന്നുതന്നെ പറയാം

ജിതം ഹി ഭവതാ സർവ്വം ത്രൈലോക്യം സേന്ദ്ര തേജസാ
കൃതാ പ്രതിജ്ഞാ സഫലാ പ്രീതോഽസ്മി സപുരുഷേണ വൈ. 8

"'സേന്ദ്ര തേജസാ	"'സപരാക്രമത്താൽ	പ്രതിജ്ഞാ വൈ	പ്രതിജ്ഞയും
		സപുരുഷേണ ഹി	നിന്റെ പുത്രനാൽ തന്നെ
ത്രൈലോക്യം	മൂന്നു ലോകവും	സഫലാ;	സഫലമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു;
സർവ്വം	എല്ലാം തന്നെയും	പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുന്നു.
ജിതം;	ജയിക്കപ്പെട്ടു;		
ഭവതാ	നിന്നാൽ		
കൃതാ	മുമ്പു ചെയ്യപ്പെട്ടതായ		

അയം ച പുത്രോഽതിബലസ്തവ രാവണ വീര്യവാൻ
ജഗതീന്ദ്രജിദിത്യേവ പരിഖ്യാതോ ഭവിഷ്യതി. 9

"'രാവണ!	"'രാവണ!	ജഗതി	ലോകത്തിൽ
തവ പുത്രഃ	നിന്റെ പുത്രൻ	അയം	ഇവൻ
അതിബലഃ	നിസ്തുല്യമായ ബലവാനായും	ച	ഇനിമേൽ
		ഇന്ദ്രജിത്	ഇന്ദ്രജിത്ത്
വീര്യവാൻ	അതി സമർത്ഥനായും	ഇതി ഏവ	എന്നുതന്നെ
പരിഖ്യാതഃ;	പ്രസിദ്ധിപ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞു;	ഭവിഷ്യതി.	പേരാൻ വിളങ്ങുന്നതാണ്.

ബലവാൻ ദുർജ്ജയശ്ചൈവ ഭവിഷ്യത്യേവ രാക്ഷസഃ
യം സമാശ്രിത്യ തേ രാജൻ സ്ഥാപിതാസ്ത്രിദശാ വശേ. 10

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!	സ്ഥാപിതാഃ	ആക്കപ്പെട്ടഃവാ
യംസമാശ്രിത്യ ഏവ	ഏതൊരുവന്റെ സഹായത്താൽതന്നെ	ബലവാൻ	ശൂരനായ
		രാക്ഷസഃ,	ആ രാക്ഷസൻ,
ത്രിദശാഃ ച	ദേവന്മാരുംക്രൂടി	ദുർജ്ജയഃ ഏവ	ആരാലും ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനായിത്തന്നെ
തേ	നിന്റെ		
വശേ	അധീനത്തിൽ	ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

തന്മുച്യതാം മഹാബാഹോ മഹേന്ദ്രഃ പാകശാസനഃ
കിം ചാസ്യ മോക്ഷണാർത്ഥായ പ്രയച്ഛന്തു ദിവൌകസഃ. 11

"'മഹാബാഹോ!	"'മഹാബാഹുവായവനേ!	അസ്യ	ഇവന്റെ
		മോക്ഷണാർത്ഥായ ച	മോചനത്തിന്നായി
പാകശാസനഃ	പാകാരിയായ		
മഹേന്ദ്രഃ	ദേവേന്ദ്രൻ	ദിവൌകസഃ	ദേവന്മാർ
മുച്യതാം;	വിട്ടയക്കപ്പെടട്ടെ;	പ്രയച്ഛന്തു കിം?	പകരംചെയ്യേണ്ടതെന്താണ്?
തത്	അങ്ങിനെയായാൽ		

അഥാബ്രവിന്മഹാതേജാ ഇന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ
അമരത്വമഹം ദേവ വൃണേ യദ്യേഷ മുച്യതേ. 12

"അഥ	"അപ്പോൾ	മുച്യതേ യദി	വിട്ടയക്കപ്പെടേണമെങ്കിൽ
മഹാതേജാഃ	അതിബലവാനും	അമരത്വം	എന്നും മരിക്കാതിരിക്കുകയെന്ന അവസ്ഥയെ
സമിതിഞ്ജയഃ	പോരിൽ ജയംതന്നെ സാധിക്കുന്നവനുമായ		
ഇന്ദ്രജിത്,	ഇന്ദ്രജിത്ത്,	അഹം	ഞാൻ
'ദേവ!	'ഹേ ദേവ!	വൃണേ,'	വരമായി അവശ്യപ്പെടുന്നു,
ഏഷഃ	ഈ ഇന്ദ്രൻ	അബ്രവീത്,	എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചു.

തതോഽബ്രവീന്മഹാതേജാ മേഘനാദം പ്രജാപതിഃ
നാസ്തി സർവ്വാമരത്വം ഹി കസ്യചിത് പ്രാണിനോ ഭുവി
ചതുഷ്പദഃ പക്ഷിണശ്ച ഭൂതാനാം വാ മഹൌജസാം. 13

"തതഃ	"അതിന്നു്
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
പ്രജാപതിഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
മേഘനാദം	മേഘനാദനോടായി
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു;
'ഭുവി	'ലോകത്തിൽ
ചതുഷ്പദഃ	നാല്കാലികളായ മൃഗങ്ങൾക്കാകട്ടെ
പക്ഷിണഃ	പക്ഷികൾക്കാകട്ടെ
പ്രാണിനഃ ച	മനുഷ്യർക്കാകട്ടെ
മഹൌജസാം	അതിശക്തിയാന്ന
ഭൂതാനാം വാ	ഭൂതങ്ങൾക്കാകട്ടെ
കസ്യചിത് ഹി	യാതൊന്നിന്നുതന്നെയും
സർവ്വാമരത്വം	മരണംതന്നെയില്ലാതിരിക്കുക എന്ന അവസ്ഥ
നാസ്തി.	ഒരിക്കലുമില്ല.

മരണാന്താനി സർവ്വാണി സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച
അപി ശുഷ്കസ്യ വൃക്ഷസ്യ പർണ്ണസ്യ പതനം ഭവേത്. 14

"'വൃക്ഷസ്യ	"'വൃക്ഷത്തിൻെറ
ശുഷ്കസ്യ	ഉണങ്ങിയ
പർണ്ണസ്യ	ഇലക്കംക്രുടി
പതനം	താഴെ പതിക്കുക എന്നസ്ഥിതി
ഭവേത് അപി?	ഉണ്ടാകുന്നില്ലേ?
ച	അതിനാൽ
സ്ഥാവരാണി	സ്ഥാവരങ്ങളും
ചരാണി	ജംഗമങ്ങളും
സർവ്വാണി	എല്ലാംതന്നെയും
മരണാന്താനി.'	നാശമുള്ളവതന്നെ.'

ശ്രുത്വാ പിതാമഹേനോക്തമിന്ദ്രജിത് പ്രഭുണാഽവ്യയം
അഥാബ്രവീത് സ തത്രസ്ഥം മേഘനാദോ മഹാബലഃ
ശ്രൂയതാം വാ ഭവേത്സിദ്ധിഃ ശതക്രതുവിമോക്ഷണേ. 15

"സഃ	"ആ
മഹാബലഃ	ബലശാലിയായ
മേഘനാദഃ	മേഘനാദനെന്ന
ഇന്ദ്രജിത്,	ഇന്ദ്രജിത്തു്,
പ്രഭുണാ	സർവ്വേശ്വരനായ
പിതാമഹേന	ബ്രഹ്മാവിനാൽ
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടത്
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തത്രസ്ഥം	അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായി നിന്നിരുന്ന
അവ്യയം	നിഷ്ഫലമാവാത്ത വരങ്ങൾ നൽകുന്ന ആ ദേഹത്തെ നോക്കി
അഥ അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിച്ചു;
'ശതക്രതു-വിമോക്ഷണേ	'ദേവേന്ദ്രനെ വിട്ടയക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ
സിദ്ധിഃ	കാര്യസിദ്ധി
ഭവേത് വാ,	ഉണ്ടാവേണമെങ്കിൽ,
ശ്രൂയതാം.	വേണ്ടതെന്തെന്നും കേട്ടരുളിയാലും.

മമേഷ്ടം നിത്യശോ ഹവൈർമന്ത്രൈഃ സംപൂജ്യ പാവകം
സംഗ്രാമമവതത്ഥും ച ശത്രുനിർജ്ജയകാംക്ഷിണഃ 16
അശ്വയുക്തോ രഥോ മഹ്യമുത്തിഷ്ഠേത്തു വിഭാവസോഃ
തത് സ്ഥസ്യാമരതാ സ്യാന്മേ ഏഷ മേ നിശ്ചയോ വരഃ. 17

"'ശത്രുനിർജ്ജയകാംക്ഷിണഃ	"'ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നതിനു ആഗ്രഹിക്കുന്നവനായ'
സംഗ്രാമം	പോർ
അവതത്ഥും	തുടങ്ങുന്നതിന്നായി
പാവകം	അഗ്നിഭഗവാനെ
ഹവൈഃ	ആഹുതികളാലും
മന്ത്രൈഃ	മന്ത്രങ്ങളാലും
നിത്യശഃ	നിവ്വിഘ്നമായി
സംപൂജ്യ	ആരാധിച്ചുള്ള
മമ	എന്റെ
ഇഷ്ടം,	യാഗത്തിൽ,
അശ്വയുക്തഃ	കുതിരകളോടുകൂടിയ
രഥഃ	ഒരു തേർ
മഹ്യം തു	എനിക്കായിട്ടതന്നെ
ഉത്തിഷ്ഠേത്';	ആവിഭവിക്കണം;
വിഭാവസോഃ	അഗ്നിഭഗവാന്റേതായ
തത്സ്ഥസ്യ	ആ രഥത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന
മേ,	എനിക്ക
അമരതാ	മരണമില്ലെന്ന അവസ്ഥ
സ്യാത്';	ഭവിക്കേണം;
ഏഷഃ ച	ഇതുതന്നെയാണ്
മേ	എനിക്ക്
നിശ്ചയഃ	ദീർഘാലോചനചെയ്ത് അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതായ
വരഃ.	വരം.

തസ്മിൻ യജ്ഞസമാപ്തേ ച ജപ്യഹോമേ വിഭാവസൌ
യുധ്യേയം ദേവ സംഗ്രാമേ തദാ മേ സ്യാദപിനാശനം. 18

"'ദേവ!	"'ദേവ!
വിഭാവസൌ	അഗ്നിയിൽ ചെയ്യപ്പെട്ട
തസ്മിൻ	ആ
ജപ്യഹോമേ ച	ജപഹോമങ്ങൾ
അസമാപ്തേ,	സമാപ്തിയാകാതിരിക്കുമ്പോൾ,
തദാ	ആ സന്ദർഭത്തിൽ
സംഗ്രാമേ	യുദ്ധത്തിൽ
യുധ്യേയം യദി,	ഞാൻ യുദ്ധംചെയ്യേണ്ടിവരുമെന്നാൽ
മേ	എനിക്ക്
വിനാശനം	നാശം
സ്യാത്.	വന്നുകൊള്ളട്ടെ.

സർവ്വോ ഹി തപസാ ദേവ വൃണോത്യമരതാം പുമാൻ
വിക്രമേണ മയാ ത്വേതദമരത്വം പ്രവർത്തിതം. 19

"'ദേവ!	"'ദേവ!
സർവ്വഃ	ഓരോ
പുമാൻ,	പുരുഷനും,
തപസാ ഹി	തപസ്സുകൊണ്ടുതന്നെയാണല്ലൊ
അമരതാം	മരണമില്ലാത്ത അവസ്ഥയെ
വൃണോതി;	ആവശ്യപ്പെടുന്നത്;
മയാ തു	എന്നാലാവട്ടെ
വിക്രമേണ	പരാക്രമംകൊണ്ടുമാത്രമാണ്
ഏതത്	ഈ
അമരത്വം	മരണമില്ലെന്ന അവസ്ഥ
പ്രവർത്തിതം.'	ആവശ്യപ്പെടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.'

ഏവമസ്ത്വിതി തം ചാഹ വാക്യം ദേവഃ പിതാമഹഃ
മുക്തശ്ചേന്ദ്രജിതാ ശക്രോ ഗതാശ്ച ത്രിദിവം സുരാഃ. 20

"പിതാമഹഃ ദേവഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
തം	അവനോട്
'ഏവം അസ്തു'	'ഇങ്ങിനെതന്നെ ഭവിക്കട്ടെ'
ഇതി	എന്ന്
വാക്യം ആഹ;	അരുളിച്ചെയ്തു;
ഇന്ദ്രജിതാ	ഇന്ദ്രജിത്തിനാൽ
ശക്രഃ ച	ഇന്ദ്രനും
ച ച	ഉടനെതന്നെ
മുക്തഃ;	വിട്ടയക്കപ്പെട്ടു;
സുരാഃ	ദേവന്മാർ
ത്രിദിവം	ദേവലോകത്തിലേക്കു
ഗതാഃ.	പോകയും ചെയ്തു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ ദീനോ ഭ്രഷ്ടാമരദ്യുതിഃ
ഇന്ദ്രശ്ചിന്താപരീതാത്മാ ധ്യാനതല്പരതാം ഗതഃ. 21

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ഏതസ്മിൻ	ഈ
അന്തരേ,	സമയത്തിൽ
ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
ഭ്രഷ്ടാമരദ്യുതിഃ	തേജസ്സുകുറഞ്ഞവനായി
ചിന്താപരീതാത്മാ ദീനഃ	ചിന്തകൊണ്ടു കലങ്ങിയ മനസ്സോടുകൂടിയവ വളരെ സങ്കടം [നായിപ്പെട്ടുകൊണ്ട്
ധ്യാനതല്പരതാം ഗതഃ	തനിക്ക് സംഭവിച്ചുതിനെക്കുറിച്ചാലോചിച്ച് വ്യസനിച്ചു.

തം തു ദൃഷ്ട്വാ തഥാഭൂതം പ്രാഹ ദേവഃ പ്രജാപതിഃ
ശതക്രതോ കിമു പുരാ കരോതി സ്മ സുദുഷ്കരം. 22

"പ്രജാപതിഃ ദേവഃ,	"ബ്രഹ്മദേവൻ
തം	ആ ഇന്ദ്രനെ
തഥാഭൂതം	അപ്രകാരം ഇരിക്കുന്നവനായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ
പ്രാഹ;	ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു;
'ശതക്രതോ!	'അല്ലയോ ദേവേന്ദ്ര!
പുരാ	പണ്ടു
സുദുഷ്കരം	ഏറ്റവും ദുഷ്കരമായ ഒരു കൃത്യത്തെ
കിമു	എന്തുകൊണ്ടാണ്
കരോതി സ്മ?	ഭവാൻ ചെയ്തത്?

അമരേന്ദ്ര മയാ ബഹ്വ്യഃ പ്രജാഃ സൃഷ്ടാസ്തദാ പ്രഭോ
ഏകവർണ്ണാഃ സമാഭാഷാ ഏകരൂപാശ്ച സർവ്വശഃ. 23

"'പ്രഭോ അമരേന്ദ്ര!	"'ശക്തിമാനായ ദേവേന്ദ്ര!
തദാ	പണ്ടൊരിക്കൽ
പ്രജാഃ ച	സർവ്വപ്രജകളും
സർവ്വശഃ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും
ഏകവർണ്ണാഃ	ഒരേവർണ്ണത്തോടുകൂടിയവരായും
ഏകരൂപാഃ	ഒരേ രൂപത്തോടുകൂടിയവരായും
സമാഭാഷാഃ	ഒരേ ശബ്ദത്തോടുകൂടിയവരായും
ബഹ്വ്യഃ	അസംഖ്യമായി
മയാ	എന്നാൽ
സൃഷ്ടാഃ.	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു.

താസാം നാസ്തി വിശേഷോ ഹി ദർശനേ ലക്ഷണേഽപി വാ
തതോഽഹമേകാഗ്രമനാസ്താഃ പ്രജാഃ പര്യ്യചിന്തയം. 24

"'ദർശനേ അപി	"'കാഴ്ചയിലോ
ലക്ഷണേ വാ	ലക്ഷണത്തിലോ
താസാം	അവക്ക
വിശേഷഃ ഹി	വ്യത്യാസം ഒന്നുംതന്നെ
ന അസ്തി;	ഉണ്ടായിരുന്നില്ല;
തതഃ	അതുകൊണ്ടു
അഹം	ഞാൻ
ഏകാഗ്രമനാഃ	അഃതവിചാരത്തോടുകൂടിയവനായി
താഃ	ആ
പ്രജാഃ	പ്രജകളെപ്പറ്റി
പര്യ്യചിന്തയം.	ദീർഘാലോചനചെയ്തു.

സോഽഹം താസാം വിശേഷാർത്ഥം സ്ത്രിയമേകാം വിനിർമ്മമേ
യദ്യത് പ്രജാനാം പ്രത്യംഗം വിശിഷ്ടം തത്തദുദ്ധൃതം. 25

"'സഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള
അഹം	ഞാൻ
താസാം	അവക്കായി
വിശേഷാർത്ഥം	വ്യത്യാസത്തിന്നായി
ഏകാം സ്ത്രിയം	ഒരു സ്ത്രീയെ
വിനിർമ്മമേ;	സൃഷ്ടിച്ചു;
പ്രജാനാം	പ്രജകളുടെ
പ്രത്യംഗം	ഓരോ അവയവത്തിലും
വിശിഷ്ടം	വിശേഷമായത്
യത് യത്	ഏതെല്ലാമോ
തത് തത്	അതെല്ലാം
ഉദ്ധൃതം.	ശേഖരിക്കപ്പെട്ടു.

തതോ മയാ രൂപഗുണൈരഹല്യാ സ്ത്രീ വിനിർമ്മിതാ
ഹലം നാമേഹ വൈരൂപ്യം ഹല്യം തത് പ്രഭവം ഭവേത്. 26

"'തതഃ	"'അപ്പോൾ
രൂപഗുണൈഃ	രൂപഗുണങ്ങൾകൊണ്ടു
അഹല്യാ	യാതൊരു അവയവത്തിലും യാതൊരു ദോഷവുമില്ലാത്ത
സ്ത്രീ	ഒരു സ്ത്രീ
മയാ	എന്നാൽ
വിനിർമ്മിതാ;	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു;
ഇഹ	ഈ സന്ദർഭത്തിൽ
ഹലം നാമ	'ഹലം' എന്നുവെച്ചാൽ
വൈരൂപ്യം;	വല്ലതിലും വല്ല കുറവുണ്ടായിരിക്കുക എന്നർത്ഥമാകുന്നു;
തത് പ്രഭവം	അതോടുകൂടിയത്
ഹല്യം ഭവേത്.	ഹല്യമായി ഭവിക്കും.

യസ്മാന്ന വിദ്യതേ ഹല്യം തേനാഹല്യേതി വിശ്രുതാ
അഹല്യേതി മയാ ശക്ര തസ്യാ നാമ പ്രകീർത്തിതം. 27

"'ശക്ര!	"'ഇന്ദ്ര!
ഹല്യം	അവലക്ഷണം
ന വിദ്യതേ	ഒന്നും ഇല്ല എന്നുള്ള
യസ്മാത്	കാരണം യാതൊന്നോ
തേന,	അതിനാൽ,
അഹല്യാ	അഹല്യ
ഇതി	എന്ന
വിശ്രുതാ,	പ്രസിദ്ധപ്പെട്ടവളായി,
തസ്യാഃ	അവൾക്ക്
അഹല്യാ	അഹല്യ
ഇതി	എന്ന
നാമ	പേർ
മയാ	എന്നാൽ
പ്രകീർത്തിതം.	വിളിക്കപ്പെട്ടു.

നിർമ്മിതായാം ച ദേവേന്ദ്ര തസ്യാം നാര്യാം സുരർഷഭ
ഭവിഷ്യതീതി കസ്യൈഷാ മമ ചിന്താ തതോഽഭവത്. 28

"'സുരർഷഭ!	"'ദേവോത്തമനായ	ഏഷാ	ഇവർം
ദേവേന്ദ്ര!	ദേവേന്ദ്ര!	കസ്യ ച ഭവിഷ്യതി?,	ആക്ക ചന്നവളാകുമോ?,
തസ്യാം	അ	ഇതി	എന്നുള്ള
നാര്യാം	നാരീരത്നം	ചിന്താ,	വിചാരം,
നിർമ്മിതായാം,	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ,	മമ	എനിക്കു
തതഃ	അതു മുതല്ക്ക്	അഭവത്.	ഉണ്ടായി.

തപം തു ശക്ര തദാ നാരീം ജാനീഷേ മനസാ പ്രഭോ
സ്ഥാനാധിക്യതയാ പത്നീ മമൈഷേതി പുരന്ദര. 29

"'പ്രഭോ!	"'സമർത്ഥനും	തദാ	അപ്പോൾ
പുരന്ദര!	ശത്രുക്കളുടെ നഗരങ്ങളെ തകർക്കുന്നവനുമായ	'ഏഷാ	'ഇവർ
ശക്ര!	ദേവേന്ദ്ര!	മമ	എന്റെ
തപം തു	ഘോരമാകുന്ന	പത്നീ'	ഭാര്യയാകേണം,'
സ്ഥാനാധികതയാ	സ്ഥാനവലുപ്പത്താൽ	ഇതി	എന്ന്
നാരീം	ആ സ്ത്രീയെ	മനസാ	മനസ്സുകൊണ്ട്
		ജാനീഷേ.	കരുതുകയായി.

സാ മയാ ന്യാസഭൂതാ തു ഗൌതമസ്യ മഹാത്മനഃ
ന്യസ്താ ബഹുനി വർഷാണി തേന നിർഭർത്സിതാ ച സാ. 30

"'സാ	"'അവർം	തേന ച	അപ്രകാരത്താലും
മയാ	എന്നാൽ	ബഹുനി	എത്രയോ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	വർഷാണി	ആണ്ടുകൾ
ഗൌതമസ്യ	ഗൌതമമഹർഷിയുടെ	ന്യസ്താ ച	ജാഗ്രതയോടെ സംരക്ഷിക്കപ്പെട്ടവളായി
ന്യാസഭൂതാ;	ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കപ്പെട്ടു;	നിർഭർത്സിതാ.	തിരിയെ സമർപ്പിക്കപ്പെടുകയുംചെയ്തു.
തു	അപ്രകാരംതന്നെ		

തതസ്തസ്യ പരിജ്ഞായ മയാ സ്ഥൈര്യം മഹാമുനേഃ
ജ്ഞാതപാ തപസി സിദ്ധിം ച പത്ന്യർത്ഥം സ്പർശിതാ തദാ 31

"'മഹാമുനേഃ	"'മഹർഷിയുടെ	ജ്ഞാതപാ,	ഗ്രഹിച്ചു,
സ്ഥൈര്യം	മനോധൈര്യത്തെ	തതഃ	അതിനുശേഷം
പരിജ്ഞായ	പരിശോധിച്ചറിഞ്ഞ്	തദാ	അപ്പോൾതന്നെ
തപസി	ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹവിഷയത്തിൽ	തസ്യ	അഹല്യയുടെ
സിദ്ധിം ച	അഹല്യയിൽ സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ശക്തിയേയും	പത്ന്യർത്ഥം	സഹധർമ്മിണിയായി
		മയാ	എന്നാൽ
		സ്പർശിതാ.	പാണിഗ്രഹണംചെയ്തു കൊടുക്കപ്പെട്ടു.

സ തയാ സഹ ധർമ്മാത്മാ രമതേ സ്മ മഹാമുനിഃ
ആസൻ നിരാശാ ദേവാസ്തു ഗൌതമേ ദത്തയാ തയാ. 32

"സഃ	"ആ
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ
മഹാമുനിഃ,	മഹർഷി,
തയാ സഹ	അവളോടൊന്നിച്ച്
രമതേ സ്മ;	സുഖമായി കാലംകഴി
ദേവാഃ,	ദേവകൾ, [ച്ചുപോന്നു;
ഗൌതമേ	ഗൌതമങ്കൽ
ദത്തയാ തയാ	അവർ സമർപ്പിക്കപ്പെ ട്ടതിനാൽ
നിരാശാഃ തു ആസൻ.	തന്നിമിത്തമായുള്ള ആഗ്രഹമറവരായി ഭവിച്ചു.

സംക്രുദ്ധസ്ത്വം ഹി ധർമ്മാത്മൻ ഗത്വാ തസ്യാശ്രമം മുനേഃ
ദൃഷ്ടവാംശ്ച തദാ താം സ്ത്രീം ദീപ്താമഗ്നിശിഖാമിവ. 33

"ധർമ്മാത്മൻ!	ധർമ്മാത്മാവായ ഇന്ദ്ര!
ത്വം ഹി	ഭവാൻ മാത്രം
സംക്രുദ്ധഃ,	ക്രുദ്ധിച്ചവനായി,
തസ്യ	ആ
മുനേഃ	ഋഷിയുടെ
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിലേക്കായി
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
തദാ	ആ സമയം
ദീപ്താം	ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരി ക്കുന്ന
അഗ്നിശിഖാം ഇവ	അഗ്നിജ്വാലപോലെ യുള്ള
താം സ്ത്രീം ച	ആ നാരീമണിയേയും
ദൃഷ്ടവാൻ.	കണ്ടു.

സാ ത്വയാ ധർഷിതാ ശക്ര കാമാത്മനാ സമന്യുനാ
ദൃഷ്ടസ്ത്വം ച തദാ തേന ഹ്യാശ്രമേ പരമർഷിണാ. 34

"ശക്ര!	"ദേവേന്ദ്ര!
കാമാത്മനാ	കാമപരവശനും
സമന്യുനാ	കോപത്തോടുകൂടിയവ
ത്വയാ,	ഭവാനാൽ, [നുമായ
സാ	അവർ
ധർഷിതാ;	ചാരിത്രഭംഗം വരുത്ത പ്പെട്ടു;
തേന	ആ
പരമർഷിണാ	മഹർഷിയാൽ
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
തദാ ഹി	അപ്പോൾതന്നെ
ത്വം ച	ഭവാനും
ദൃഷ്ടഃ.	കണ്ടെത്തപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

തതഃ ക്രുദ്ധേന തേനാസി ശപ്തഃ പരമതേജസാ
ഗതോഽസി യേന ദേവേന്ദ്ര ദശാഭാഗവിപര്യയം. 35

"തതഃ	"അപ്പോൾതന്നെ
പരമതേജസാ	മഹാതേജസ്വിയും
ക്രുദ്ധേന തേന	ക്രുദ്ധിച്ചവനുമായ ആ മഹർഷിയാൽ
ശപ്തഃ അസി;	ഭവാൻ ശപിക്കപ്പെട്ടു;
ദേവേന്ദ്ര!	ദേവേന്ദ്ര!
യേന	യാതൊരു അക്കാരണത്താൽ
ദശാഭാഗ-വിപര്യയം ഗതഃ അസി.	വിധിബലത്താലുണ്ടായ ആപത്തിനെ ഭവാൻ അനുഭവിപ്പാനിടയായി.

യസ്മാന്മേ ധർഷിതാ പത്നീ ത്വയാ വാസവ നിർഭയം
തസ്മാത് ത്വം സമരേ രാജൻ ശത്രുഹസ്തം ഗമിഷ്യസി. 36

"'വാസവ!	"'ഇന്ദ്ര!	യസ്മാത് }	യാതൊരു കാരണത്താൽ
ത്വയാ	അങ്ങയാൽ	തസ്മാത് }	
മേ	എന്റെ	രാജൻ!	രാജാവേ!
പത്നീ	ധർമ്മപത്നി	ത്വം,	അങ്ങ്,
നിർഭയം	നിർഭയമായി	സമരേ	യുദ്ധത്തിൽ
ധർഷിതാ	കൈവെക്കപ്പെട്ട എന്നുള്ള	ശത്രുഹസ്തം	ശത്രുവശത്തെ
		ഗമിഷ്യസി.	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

അയം തു ഭാവോ ദുർബുദ്ധേ യസ്ത്വയേഹ പ്രവർത്തിതഃ
മാനുഷേഷ്വപി ലോകേഷു ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 37

"'ദുർബുദ്ധേ!	"'ദുർബുദ്ധിയാണ്വനേ!	തു,	അതുകൊണ്ട്,
		അയം	ഇതു്
യഃ ഭാവഃ	യാതൊരു കാമവികാരം	ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിൽ
ഇഹ	ഇപ്പോൾ	മാനുഷേഷു }	മനുഷ്യന്മാരിലും
ത്വയാ	നിന്നാൽ	അപി }	
പ്രവർത്തിതഃ;	ഒന്നാമതായി കൊണ്ടാടപ്പെട്ട;	ഭവിഷ്യതി,	കാണപ്പെടുന്നതാണ്,
		സംശയഃ ന.	സംശയമില്ല.

തത്രാദ്യം തസ്യ യഃ കർത്താ ത്വയ്യാദ്യം നിപതിഷ്യതി
ന ച തേ സ്ഥാവരം സ്ഥാനം ഭവിഷ്യതി പുരന്ദര. 38

"'പുരന്ദര!	"'ഇന്ദ്ര!	ത്വയി	അങ്ങ്
തത്ര	അപ്രകാരമുള്ള പാപത്തിന്	അദ്യം	ഭവാങ്കൽ പകുതിയുമായി
		നിപതിഷ്യതി;	വന്നുചേരട്ടെ;
യഃ	യാതൊരുത്തൻ	തേ	ഭവാന്റെ
കർത്താ,	കർത്താവാകുന്നുവോ,	സ്ഥാനം ച	പദവിയും
തസ്യ	അവനും	സ്ഥാവരം	സ്ഥിരമായി
അർദ്ധം,	പകുതിയും,	ന ഭവിഷ്യതി.	നിലനില്ക്കുന്നതല്ല.

യശ്ച യശ്ച സുരേന്ദ്രഃ സ്യാദ്ധ്രുവഃ സ ന ഭവിഷ്യതി
ഏഷ ശാപോ മയാ മുക്ത ഇത്യസൌ ത്വാം തദാഽബ്രവീത്. 39

"'യഃ യഃ	"'ഏവനെല്ലാം	ശാപഃ ച	ശാപമായ്തന്നെ
സുരേന്ദ്രഃ	ദേവേന്ദ്രനായി	മയാ	എന്നാൽ
സ്യാത്,	ഭവിക്കുമോ,	മുക്തഃ;'	നൽകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;'
സഃ ച	അവനെല്ലാം	അസൌ	ഈ മഹർഷി
ധ്രുവഃ	സ്ഥിരമായി	ത്വാം	ഭവാനെ
ന ഭവിഷ്യതി;	ഇരിക്കുകയില്ല;	തദാ	അപ്പോൾ,
ഏഷഃ	ഇത്	ഇതി	മേൽപ്രകാരം
		അബ്രവീത്.	ശപിച്ചു.

താം തു ഭാര്യാം സ നിർഭർത്സ്യ സോഽബ്രവീത് സുമഹാതപാഃ
ദുർവ്വിനീതേ വിനിധ്വംസ മമാശ്രമസമീപതഃ. 40

"'സുമഹാതപാഃ	"'തപസ്വികളിൽ വെച്ച് മുഖ്യനെന്ന്
സഃ	പ്രസിദ്ധനായ
സഃ,	ആ മുനി,
താം ഭാര്യാം	ആ ഭാര്യയേയും
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ
നിർഭർത്സ്യ	ശകാരിച്ച്
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ശപിച്ചു;
ദുർവ്വിനീതേ!	'ദുരാചാരമാന്നവളേ!
മമ	എന്റെ
ആശ്രമ-സമീപതഃ	ആശ്രമത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ
വിനിധ്വംസ.	ജീവനറവളായി മണ്ണിൽ പതിച്ചാലും.

രൂപയൌവനസമ്പന്നാ യസ്മാത് ത്വമനവസ്ഥിതാ
തസ്മാദ്രൂപവതീ ലോകേ ന ത്വമേകാ ഭവിഷ്യതി 41

"'ത്വം	"'നീ ഒരുവൾ തന്നെ
രൂപയൌവന-സംപന്നാ	സൌന്ദര്യവും യൌവനവുമുള്ളവളായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള
യസ്മാത്	യാതൊരുകാരണത്താൽ
അനവസ്ഥിതാ,	വ്യവസ്ഥയില്ലാത്തവളായിരുന്നുവോ,
തസ്മാത്	ആക്കാരണത്താൽ
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
രൂപവതീ	സൌന്ദര്യവതിയായ
ത്വം	നീ [വൾ
ഏകാ	ഒരുത്തിതന്നെ എന്നുള്ളത്
ന ഭവിഷ്യതി.	ഉണ്ടാകയില്ല.

രൂപം ച തേ പ്രജാഃ സർവ്വാ ഗമിഷ്യന്തി ന സംശയഃ
യത്തദേകം സമാശ്രിത്യ വിഭ്രമോഽയമുപസ്ഥിതഃ. 42

"'തത്	"'ആ
ഏകം	അദ്വിതീയയെന്ന അവസ്ഥയെ
സമാശ്രിത്യ ച,	പ്രാപിച്ചതിനാൽ ത
അയം	ഈ [ന്നെയാണ്,
വിഭ്രമഃ	മനോവികാരം
ഉപസ്ഥിതഃ;	സംഭവിച്ചത്;
യത്	അതുകൊണ്ട്
പ്രജാഃ	പ്രജകൾ
സർവ്വാഃ	എല്ലാവരും
തേ	നിന്നെപ്പോലെയുള്ള
രൂപം	സൌന്ദര്യത്തെ
ഗമിഷ്യന്തി,	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്,
സംശയഃ ന.'	സംശയമില്ല.'

തദാപ്രഭൃതി ഭ്രുയിഷ്ഠം പ്രജാ രൂപസമന്വിതാഃ
സാ തം പ്രസാദയാമാസ മഹർഷിം ഗൌതമം തദാ. 43

"തദാപ്രഭൃതി	"അതുമുതല്ക്ക്
രൂപ-സമന്വിതാഃ	സൌന്ദര്യവതികളായ സ്ത്രീകൾ
ഭ്രുയിഷ്ഠം	ധാരാളം
പ്രജാഃ;	ജനിച്ചു;
സാ	അവൾ
തദാ	അപ്പോൾ
തം	ആ
ഗൌതമം മഹർഷിം	ഗൌതമമഹർഷിയെ
പ്രസാദയാമാസ,	പ്രസാദിപ്പിച്ച് ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിച്ചു.

അജ്ഞാനാദ്ധർഷിതാ നാഥ തപസ്വിന്യേന ദിവൗകസാ
ന കാമകാരാദപ്രിയേ പ്രസാദം കർത്തുമർഹസി. 44

"'നാഥ!	"'നാഥ!	തപസ്വിന്യേന	നിന്തിരുവടിയുടെ തപ
വിപ്രിയേ!	ബ്രഹ്മർഷേ!		ത്തെ കൈയ്ക്കൊണ്ട
കാമകാരാത്	സേച്ഛയായിട്ടല്ല ഇ	ദിവൗകസാ	ദേവനാൽ
ന;	ങ്ങിനെ സംഭവിച്ചു	ധർഷിതാ;	ഞാൻ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ട
	പോയത്;	പ്രസാദം	[പോയി;
അജ്ഞാനാത്;	അറിവില്ലായ്മകൊണ്ടാ	കർത്തും	പ്രസാദിച്ചരുളിയാലും.'
	ണ്";	അർഹസി.'	

അഹല്യയാ തേ വസുകൃതഃ പ്രത്യുവാച സ ഗൌതമഃ
ഉത്പത്സ്യതി മഹാതേജാ ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാരഥഃ. 45

"അഹല്യയാ	"അഹല്യയാൽ	പ്രത്യുവാച;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെ
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ		യ്തു;
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിൽ
ഉക്തഃ	പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെട്ട	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
സഃ	ആ	മഹാരഥഃ	ഒരു മഹാരഥൻ
ഗൌതമഃ	ഗൌതമമഹർഷി	ഉത്പത്സ്യതി.	അവതരിക്കുന്നതാണ്.

രാമോ നാമ ശ്രുതോ ലോകേ വനം ചാപ്യുപയാസ്യതി
ബ്രാഹ്മണാർത്ഥേ മഹാബാഹുർവിഷ്ണുർമ്മാനുഷവിഗ്രഹഃ 46

"'ലോകേ	"'ലോകത്തിൽ	മാനുഷ–	മനുഷ്യശരീരം കയ്ക്കൊ
രാമഃ നാമ	ശ്രീരാമൻ എന്നു	വിഗ്രഹഃ;	ണ്ടവനാകുന്നു അദ്ദേഹം;
ശ്രുതഃ;	അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധനാ	ബ്രാഹ്മ–	ഈശ്വരാരാധനചെയ്യു
	യ്തീരുന്നതാണ്;	ണാർത്ഥേ ച	ന്നവരെ സഹായി
മഹാബാഹുഃ	സമ്പൂർണശക്തനായ		പ്പാനായി
വിഷ്ണുഃ അപി	വിഷ്ണുഭഗവാൻതന്നെ	വനം	അദ്ദേഹം വനത്തിൽ
		ഉപയാസ്യതി.	പ്രവേശിക്കുന്നതാണ്.

തം ദ്രക്ഷ്യസി യദാ ഭദ്രേ തതഃ പൂതാ ഭവിഷ്യസി
സ ഹി പാവയിതും ശക്തസ്ത്വയാ യദ്ദുഷ്കൃതം കൃതം. 47

"'ഭദ്രേ!	"'അന്തഃകരണശുദ്ധി	ശക്തഃ	കഴിവുള്ളവൻ
	വരാത്തവളേ!	സഃ ഹി;	അദ്ദേഹംമാത്രമാണ്;
തപസാ	നിന്നാൽ	തം	അദ്ദേഹത്തെ
കൃതം	ചെയ്യപ്പെട്ട	യദാ	എപ്പോൾ
ദുഷ്കൃതം	പാപം	ദ്രക്ഷ്യസി,	നീ തുക്കൺപാക്കുമോ,
യത്,	യാതൊന്നോ അതിനെ,	തതഃ,	അക്ഷണംതന്നെ
പാവയിതും	പരിശുദ്ധിവരുത്തു	പൂതാ	പരിശുദ്ധയായി
	വാൻ	ഭവിഷ്യസി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

തസ്യാതിഥ്യം ച കൃത്വാ വൈ മത്സമീപം ഗമിഷ്യസി
വത്സ്യസി ത്വം മയാ സാർദ്ധം തദാ ഹി വരവർണ്ണിനി. 48

"'വരവർണ്ണിനി! "സ്ത്രീരത്നമേ!	മത്സമീപം എന്റെ സമീപത്തിലേക്ക്
ത്വം നീ	ഗമിഷ്യസി; വന്നുചേരാവുന്നതാണ്;
തദാ അക്കാലം	ച എന്നുമാത്രമല്ല
തസ്യ അഭ്യാഗതത്തിന്നു്	മയാ സാർദ്ധം } എന്നോടു് ഒരുമിച്ചു
ആതിഥ്യം അതിഥിപൂജ	വൈ } തന്നെ
കൃത്വാ ഹി ചെയ്തതിന്നുശേഷം	വത്സ്യസി.' വാഴുകയുംചെയ്യാം.'

ഏവമുക്ത്വാ സ വിപ്രർഷിരാജഗാമ സ്വമാശ്രമം
തതശ്ചചാര സുമഹത് സാ പത്നീ ബ്രഹ്മവാദിനഃ. 49

"'സഃ "'അ	ബ്രഹ്മവാദിനഃ വേദജ്ഞനായ അഭ്യാഗതത്തിന്റെ
വിപ്രർഷിഃ, ബ്രഹ്മർഷി,	പത്നീ ധർമ്മപത്നിയായ
ഏവം മേൽപ്രകാരം	സാ, അവർ,
ഉക്ത്വാ, ശപിച്ചുശേഷം,	തതഃ അതുമുതൽ
സ്വം തന്റെ	സുമഹത് } ഏകാഗ്രമായ ദൈവചിന്തയോടുകൂടിത്തന്നെ
ആശ്രമം ആശ്രമത്തിന്നുള്ളിലേയ്ക്കു്	ചചാര. } കാലംകഴിച്ചുവന്നു.
ആജഗാമ; എഴുന്നെള്ളി;	

ശാപോത്സർഗ്ഗാദ്ധി തസ്യേദം മുനേഃ സർവ്വമുപസ്ഥിതം
തത് സ്മര ത്വം മഹാബാഹോ ദുഷ്കൃതം യത്ത്വയാ കൃതം
തേന ത്വം ഗ്രഹണം ശത്രോർയാതോ നാന്യേന വാസവ. 50

"'മഹാബാഹോ! } "'മഹാബാഹുവായ	മുനേഃ മുനിവയ്യന്റെ
വാസവ! ഇന്ദ്ര!	ശാപോത്സർഗ്ഗാത് ശാപത്താലാണു്
ത്വയാ ഭവാനാൽ	ഇദം സർവ്വം ഇപ്രകാരമെല്ലാം
കൃതം ചെയ്യപ്പെട്ട	ഉപസ്ഥിതം; നേരിട്ടതു്;
ദുഷ്കൃതം പാപം	തേന അതിനാലാണ്
യത് യാതൊന്നോ	ത്വം അങ്ങു്
തത് അതിനെ	ശത്രോഃ ശത്രുവിന്റെ
ത്വം ഹി ഭവാൻതന്നെ	ഗ്രഹണം യാതഃ കയ്യിൽ അകപ്പെട്ടുപോയതു്;
സ്മര; ആലോചിച്ചുനോക്കുക;	അന്യേന മറ്റൊരാളുകൊണ്ടും
തസ്യ അ	ന. അല്ല.

ശീഘ്രം വൈ യജ യജ്ഞം തപം വൈഷ്ണവം സുസമാഹിതഃ
പാവിതസ്തേന യജ്ഞേന യാസ്യസേ ത്രിദിവം തതഃ. 51

"'തപം	"'ഭവാൻ	പാവിതഃ,	പാപം നിങ്ങിയവനായി,
ശീഘ്രം വൈ	ഇപ്പോൾതന്നെ		
വൈഷ്ണവം	വൈഷ്ണവമെന്ന	തതഃ	അതിനാൽ
യജ്ഞം	യാഗത്തെ	സുസമാഹിതഃ	ആധിയൊഴിഞ്ഞവനായി
യജ;	യജിച്ചാലും;	ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗത്തിൽ
തേന	ആ	യാസ്യസേ.	അങ്ങ് പോയ് ച്ചേരുന്നതാണ്.
യജ്ഞേന	യാഗത്താൽ		

പുത്രശ്ച തവ ദേവേന്ദ്ര ന വിനഷ്ടോ മഹാരണേ
നീതഃ സന്നിഹിതശ്ചൈവ ആര്യകേണ മഹോദധൌ. 52

"'ദേവേന്ദ്ര!	"'ദേവേന്ദ്ര!	ആര്യകേണ ഏവ	മാതാമഹനായ പുലോമനാൽ തന്നെ
തവ	ഭവാന്റെ	നീതഃ,	എടുത്തുകൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടവനായി,
പുത്രഃ ച,	പുത്രനും,	മഹോദധൌ ച	സമുദ്രത്തിൽ തന്നെ
മഹാരണേ	മഹായുദ്ധത്തിൽ	സന്നിഹിതഃ.'	സുഖമായി പാപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.'
ന വിനഷ്ടഃ;	മൃതനായിട്ടില്ല;		

ഏതച്ഛ്രുത്വാ മഹേന്ദ്രസ്തു യജ്ഞമിഷ്ട്വാ ച വൈഷ്ണവം
പുനസ്ത്രിദിവമാക്രാമദനുശാസച്ച ദേവരാട്. 53

"മഹേന്ദ്രഃ	"ദേവേന്ദ്രൻ	ഇഷ്ട്വാ,	അനുഷ്ഠിച്ച്,
ഏതത്	ഇതു	പുനഃ	വീണ്ടും
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ത്രിദിവം	ദേവലോകത്തെ
തു	താമസിയാതെ	ആക്രാമത്;	പ്രാപിച്ചു;
വൈഷ്ണവം	വൈഷ്ണവമെന്ന	ദേവരാട് ച അനുശാസത്.	ദേവരാജാധിപത്യത്തെയും വഹിച്ചുവന്നു.
യജ്ഞം ച	യാഗത്തെയും		

ഏതദിന്ദ്രജിതോ നാമ ബലം യത് കീർത്തിതം മയാ
നിർജ്ജിതസ്തേന ദേവേന്ദ്രഃ പ്രാണിനോഽന്യേ തു കിം പുനഃ. 54

"ഇന്ദ്രജിതഃ	"ഇന്ദ്രജിത്ത്	തേന	അവനാൽ
നാമ	എന്നവന്റെ	ദേവേന്ദ്രഃ	ദേവേന്ദ്രൻ
ബലം	ശക്തി	നിർജ്ജിതഃ തു,	കീഴടക്കപ്പെട്ടുവെന്നിരിക്കെ
യത്	യാതൊന്നോ		
ഏതത്,	അതു്,	അന്യേ	സാധാരണന്മാരായ
മയാ	എന്നാൽ	പ്രാണിനഃ	മനുഷ്യർ
കീർത്തിതം;	വിസ്തരിക്കപ്പെട്ടു;	കിം പുനഃ?"	എത്രമാത്രം?"

ആശ്ചര്യമിതി രാമശ്ച ലക്ഷ്മണശ്ചാബ്രവീത് തദാ
അഗസ്ത്യവചനം ശ്രുത്വാ വാനരാ രാക്ഷസാസ്തഥാ. 55

അഗസ്ത്യ-വചനം }	അഗസ്ത്യവാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ തദാ,	കേട്ട സമയം,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
'ആശ്ചര്യം'	'ആശ്ചര്യംതന്നെ'
ഇതി	എന്ന്
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
വാനരാഃ	വാനരന്മാരും
രാക്ഷസാഃ ച	രാക്ഷസരും
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണനും
ച.	അപ്രകാരംതന്നെ ഉരചെയ്തു.

വിഭീഷണസ്യ രാമസ്യ പാർശ്വസ്ഥോ വാക്യമബ്രവീത്
ആശ്ചര്യം സ്മാരിതോഽസ്മ്യദ്യ യത് തദ്ദൃഷ്ടം പുരാതനം. 56

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
പാർശ്വസ്ഥഃ	അരികിലിരുന്നിരുന്ന
വിഭീഷണഃ തു,	വിഭീഷണനും,
"പുരാതനം	"പണ്ട്
യത്	യാതൊന്നു
ദൃഷ്ടം	പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെട്ടഃവാ,
തത്	അ
ആശ്ചര്യം,	ആശ്ചര്യകരമായ സം
അദ്യ,	ഇപ്പോൾ [ഗതി
സ്മാരിതഃ അസ്മി"	ഞാൻ ഓർമ്മപ്പെടുത്തപ്പെട്ടവനായി"
വാക്യം അബ്രവീത്.	എന്നരചെയ്തു.

അഗസ്ത്യം തമബ്രവീദ്രാമഃ സത്യമേതച്ഛ്രുതം ച മേ 57

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
അഗസ്ത്യം	അഗസ്ത്യമുനിശ്രേഷ്ഠനോടായി
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനേയും ഉരചെയ്തു;
"ഏതത്	"ഈ
സത്യം ച	കാരണയുക്തമായ വാസ്തവസംഗതിയും
മേ തു ശ്രുതം."	എന്നാൽ ഇപ്പോൾ കേട്ടറിയപ്പെട്ട."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 21984; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1260.

ഏകത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[രാവണന്മദ്ദാവഗാഹഃ = രാവണൻ നമ്മടയിൽ സ്നാനംചെയ്യുന്നതു്.]

തതോ രാമോ മഹാതേജാ വിസ്മയാത് പുനരേവ ഹി
ഉവാച പ്രണതോ വാക്യമഗസ്ത്യം മുഷിസത്തമം. 1

മഹാതേജാഃ	അതിതേജസ്വിയായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
പ്രണതഃ ഹി	അതിബുദ്ധിമാനാകയാൽ
തതഃ	അതിനാൽ
വിസ്മയാത്	അല്പം സന്ദേഹത്തോടുകൂടി
ഋഷിസത്തമം	ഋഷിവര്യനായ
അഗസ്ത്യം	അഗസ്ത്യമുനിശ്രേഷ്ഠനോടായി
പുനഃ ഏവ	വീണ്ടും
വാക്യം	ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ച്
ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു.

ഭഗവൻ രാക്ഷസഃ ക്രൂരോ യദാപ്രഭൃതി മേദിനിം
പര്യടത് കിം തദാ ലോകാഃ ശൂന്യാ ആസൻ ദ്വിജോത്തമ. 2

"ദ്വിജോത്തമ!	"ബ്രാഹ്മണോത്തമ!	പര്യടത്	സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങിയോ
ഭഗവൻ!	ഭഗവാനേ!	തദാ	അക്കാലത്തിൽ
ക്രൂരഃ രാക്ഷസഃ	ദുഷ്ടനായ രാക്ഷസൻ	ലോകാഃ	ജനങ്ങളെല്ലാവരും
മേദിനീം	ഭൂമിയിൽ	ശൂന്യാഃ	ദുർഭിക്ഷന്മാരായിട്ടാണോ
യദാപ്രഭൃതി	ഏതുമുതല്ക്ക്	ആസൻ കിം?	ഇരുന്നിരുന്നത്?

രാജാ വാ രാജമാത്രോ വാ കിം തദാ നാത്ര കശ്ചന
ധർഷ്ണം യത്ര ന പ്രാപ്തോ രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ 3

"രാക്ഷസേശ്വരഃ	"രാക്ഷസരാജാവായ	രാജാ	ഒരു രാജാവാകട്ടെ
രാവണഃ	രാവണൻ	രാജമാത്രഃ വാ	രാജതുല്യനായ ഒരുവ
ധർഷ്ണം വാ	തോല്പിയെന്നഃത	അത്ര	അവിടെ [നാകട്ടെ
ന പ്രാപ്തഃ	പ്രാപിച്ചില്ല	കശ്ചന	ആരും
യത്ര,	എന്നാണെങ്കിൽ,	കിം?	ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെ
തദാ	അക്കാലത്തിൽ		ന്നോ?

ഉതാഹോ ഹീനവീര്യാസ്തേ ബഭ്രവഃ പൃഥിവീക്ഷിതഃ
ബഹിഷ്കൃതാ വരാശ്ചൈവ ബഹവോ നിർജ്ജിതാ നൃപാഃ. 4

"പൃഥിവീക്ഷിതഃ	"ഭൂമിയെ ഭരിച്ചിരുന്ന	ബഭ്രവഃ ച,	വേറെ എന്നുവന്നാൽ
തേ നൃപാഃ	ആ രാജാക്കന്മാർ	അഹോ?	എന്തൊരത്ഭുതമാണ്?
ബഹവഃ,	പലരും,	ബഹിഷ്കൃതാ	ഇവരെക്കൂടാതെ
ഹീനവീര്യഃ	നിർവ്വീര്യന്മാരായി	വരാഃ ഏവ	ശ്രേഷ്ഠന്മാരായവർ
നിർജ്ജിതാഃ	കീഴടക്കപ്പെട്ടവരായി	ഉത? "	ആരും ഉണ്ടായിരുന്നി
			ല്ലേ?"

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ഹ്യഗസ്ത്യോ ഭഗവാനൃഷിഃ
ഉവാച രാമം പ്രഹസൻ പിതാമഹ ഇവേശ്വരം. 5

ഭഗവാൻ	പൂജ്യപാദനായ	പ്രഹസൻ,	അത്യുത്സാഹത്തോടെ,
അഗസ്ത്യഃ ഋഷിഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി	ഈശ്വരം	ഈശ്വരനാട്
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	പിതാമഹഃ ഇവ,	ബ്രഹ്മദേവനെന്നപോ
വചഃ ശ്രുത്വാ	ചോദ്യത്തെ കേട്ട്,	രാമം	ശ്രീരാമനോടായി [ലെ,
ഹി	അതിനാൽ	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

ഇത്യേവം ബാധമാനസ്തു പാർത്ഥിവാൻ പാർത്ഥിവഷ്ഭ
ചചാര രാവണോ രാമ പൃഥിവീം പൃഥിവീപതേ. 6

"പാർത്ഥിവഷ്ഭ!	"രാജവര്യ!	ഇതീ ഏവം	ഇപ്രകാരമെല്ലാം
പൃഥിവീപതേ!	നൃപതേ!	ബാധമാനഃ തു	ഉപദ്രവിച്ചുകൊണ്ട്
രാമ!	ശ്രീരാമ!	പൃഥിവീം	ഭൂമിയിൽ
രാവണഃ	രാവണൻ	ചചാര.	ചുറ്റിസഞ്ചരിച്ചു.
പാർത്ഥിവാൻ	രാജാക്കന്മാരെ		

തതോ മാഹിഷ്മതീം നാമ പുരീം സ്വർഗ്ഗപുരീപ്രഭാം
സംപ്രാപ്തോ യത്ര സാന്നിധ്യം പരമം വസുരേതസഃ. 7

"യത്ര	"യാതൊരു ദിക്കിൽ	സ്വർഗ്ഗ-പുരീപ്രഭാം	അമരാവതിപോലെ ശോഭയാർന്നതുമായ
വസുരേതസഃ	അഗ്നിഭഗവാന്റെ	മാഹിഷ്മതീം നാമ	(ഹൈഹയ രാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനിയായ) മാഹിഷ്മതിയെന്ന
പരമം	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ		
സാന്നിധ്യം	സാന്നിദ്ധ്യമുണ്ടോ അപ്രകാരമുള്ളതും	പുരീം	പട്ടണത്തിൽ
തതഃ	തന്മൂലം	സംപ്രാപ്തഃ.	ചെന്നുചേർന്നു.

തുല്യ ആസീന്നൃപസ്തത്ര പ്രതാപാദ്വസുരേതസഃ
അർജ്ജുനോ നാമ യസ്യാഗ്നിഃ ശരകുണ്ഡേശയഃ സദാ. 8

"തത്ര,	"അവിടെ,	പ്രതാപാത്	പ്രഭാവത്താൽ
സദാ	എല്ലാകാലത്തിലും	യസ്യ	യാതൊരു അ
അഗ്നിഃ	അഗ്നിഭഗവാൻ	വസുരേതസഃ	അഗ്നിയ്ക്ക
ശരകുണ്ഡേശയഃ	ശത്രുസംഹാരത്തിന്നായി ഞാങ്ങണപ്പുല്ലുകൾ പരിസ്തരണമായുള്ള ഒരു വേദികയിൽ വർത്തിച്ചിരുന്നു;	തുല്യഃ,	തുല്യനായി,
		അർജ്ജുനഃ	അർജ്ജുനൻ
		നാമ	എന്നു പേരാൻ
		നൃപഃ	ഒരു രാജാവ്
		ആസീത്.	ഉണ്ടായിരുന്നു.

തമേവ ദിവസം സോഽഥ ഹൈഹയാധിപതിർബ്ബലീ
അർജ്ജുനോ നർമ്മദാം രന്തും ഗതഃ സ്ത്രീഭിഃ സഹേശ്വരഃ. 9

"തം ഏവ ദിവസം,	"അതേ ദിവസം	ഈശ്വരഃ ച	അരചൻ,
		അഥ	ഒരുനാൾ
സഃ ബലീ	ആ ബലിഷ്ഠനും	സ്ത്രീഭിഃ സഹ	സ്ത്രീകളൊന്നിച്ച്
ഹൈഹയാധിപതിഃ	ഹൈഹയദേശാധിപതിയുമായ	രന്തും	ക്രീഡിക്കുവാനായി
		നർമ്മദാം	നർമ്മദാനദിയിലേക്ക്
അർജ്ജുനഃ	അർജ്ജുനനെന്ന	ഗതഃ.	പോയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

രാവണോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു തസ്മിൻ പ്രാപ്യ ദിനേ പുരീം
അപശ്യൻ ഹൈഹയേശം തു തസ്യാമാത്യാനപൃച്ഛത. 10

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	"രക്ഷോനായകനായ	ഹൈഹയേശം	ഹൈഹയരാജാവിനെ
രാവണഃ,	രാവണൻ,	അപശ്യൻ,	കാണാതെ,
തസ്മിൻ	ആ	തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ദിനേ	ദിവസം	അമാത്യാൻ	സചിവന്മാരോടായി
പുരീം	പട്ടണത്തിൽ	തു	അതിനെപ്പറ്റി
പ്രാപ്യ,	ചെന്നു,	അപൃച്ഛത.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

കാജ്ഞനോ നൃപതിഃ ശീഘ്രം സമ്യഗാഖ്യാതുമർഹഥ
രാവണോഽഹമനുപ്രാപ്തോ യുദ്ധോപ്സുർനൃവരേണ ഹ
മമാഗമനമവ്യഗ്രൈർയുഷ്മാഭിഃ സന്നിവേദ്യതാം. 11

"'അജ്ഞനൃപതിഃ കഃ?'	"'അജ്ഞനനൃപതി എവിടെയാണ്?'	യുദ്ധോപ്സുഃ	യുദ്ധംചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിച്ച്
ശീഘ്രം	ഉടനെ	അനുപ്രാപ്തഃ;	ഇതാ എത്തിയിരിക്കു
സമ്യൽ	വാസ്തവം	മമ	എന്റെ [ന്നു;
ആഖ്യാതും അർഹഥ;	പറയുവിൻ;	ആഗമനം	ആഗമനത്തെപ്പറ്റി
രാവണഃ	രാവണനെന്ന	അവ്യഗ്രൈഃ,	ജാഗ്രതയോടുകൂടിയവരായി,
അഹം	ഞാൻ	യുഷ്മാഭിഃ	നിങ്ങളാൽ
നൃവരേണ ഹ	രാജാവിനോടുകൂടിത്തന്നെ	സന്നിവേദ്യതാം.'	അറിയിക്കപ്പെടട്ടെ.'

ഇത്യേവം രാവണേനോക്താ യേഽമാത്യാഃ സുവിപശ്ചിതഃ
അബ്രുവൻ രാക്ഷസപതിമസാന്നിധ്യം മഹീപതേഃ. 12

"രാവണേന	"രാവണനാൽ	മഹീപതേഃ അസാന്നിധ്യം	ചക്രവർത്തി നഗരത്തിലില്ലാത്ത വിവരം
ഇതി ഏവം	മേൽപ്രകാരം	രാക്ഷസപതിം	രാക്ഷസേശ്വരനോടായി
ഉക്താഃ	പറയപ്പെട്ട	അബ്രുവൻ.	അറിയിച്ചു.
സുവിപശ്ചിതഃ	മഹാബുദ്ധിമാന്മാരായ		
യേ അമാത്യാഃ,	ആ അമാത്യന്മാർ,		

ശ്രുത്വാ വിശ്രവസഃ പുത്രഃ പൌരാണാമജ്ഞനം ഗതം
അപസൃത്യാഗതോ വിന്ധ്യം ഹിമവത്സന്നിഭം ഗിരിം. 13

"വിശ്രവസഃ	"വിശ്രവസ്സിന്റെ	അപസൃത്യ	അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ട്
പുത്രഃ,	പുത്രനായ രാവണൻ,	ഹിമവത്സന്നിഭം	ഹിമാലയസദൃശമായ
പൌരാണാം	നഗരവാസികളിൽ നി	വിന്ധ്യം ഗിരിം	വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിലേക്ക്
അജ്ഞനം	അജ്ഞനനെ [ന്ന്		
ഗതം	പുറത്തുപോയിരിക്കുന്ന	ആഗതഃ.	വന്നുചേർന്നു.
ശ്രുത്വാ,	അറിഞ്ഞ്, [വനായി		

സ തമഭ്രമിവാവിഷ്ടമുദ്ഭ്രാന്തമിവ മേദിനീം
അപശ്യദ്രാവണോ വിന്ധ്യമാലിഖന്തമിവാംബരം. 14

"സഃ	"ആ	ഉദ്ഭ്രാന്തം ഇവ,	പിളർന്നുകൊണ്ട് ഉയരെപ്പൊങ്ങിയപോലിരിക്കു
രാവണഃ,	രാവണൻ,	അംബരം	ആകാശത്തെ [ന്നതും
അഭ്രം	മേഘത്തെ	ആലിഖന്തം ഇവ	ഉരുമ്മുന്നതുപോലെയി
ഇവ	പോലെ	തം	ആ [രിക്കുന്നതുമായ
ആവിഷ്ടം,	എങ്ങും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതും,	വിന്ധ്യം	വിന്ധ്യപർവ്വതത്തെ
മേദിനീം	ഭൂമിയെ	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

സഹസ്രശിഖരോപേതം സിംഹാധ്യുഷിതകന്ദരം
പ്രപാതപതിതൈഃ ശീതൈഃ സാട്ടഹാസമിവാംബുഭിഃ 15

ദേവദാനവഗന്ധർവ്വൈഃ സാപ്സരോഗണകിന്നരൈഃ
സപത്നീഭിഃ ക്രീഡമാനൈശ്ച സപത്നീകൃതം മഹോച്ഛ്രയം 16

നദീഭിഃ സ്യന്ദമാനാഭിഃ സ്ഫാടികപ്രതിമം ജലം
ഫണാഭിശ്ചലജിഹ്വാഭിരനന്തമിവ വിഷ്ഠിതം 17

ഉത്ക്രാമന്തം ദരീവന്തം ഹിമവത്സന്നിഭം ഗിരിം
പശ്യമാനസ്തതോ വിന്ധ്യം രാവണോ നർമ്മദാം യയൌ
ചലോപലജലാം പുണ്യാം പശ്ചിമോദധിഗാമിനീം. 18

"രാവണഃ	"രാവണൻ
തതഃ,	അപ്പോൾ,
സഹസ്രശിഖരോപേതം	അനേകം കൊടുമുടികളുള്ളതും
സിംഹാധ്യുഷിതകന്ദരം	സിംഹങ്ങളാൽ അധിവസിക്കപ്പെട്ട ഗുഹകളോടുകൂടിയതും
പ്രപാതപതിതൈഃ	ചെങ്കുത്തായ പാറകളിൽക്കൂടി ഒഴുകുന്ന
ശീതൈഃ	കുളിർത്ത
അംബുഭിഃ	ജലധാരകളാൽ
ഇവ	എങ്ങും
സാട്ടഹാസം	വൻമുഴക്കത്തോടുകൂടിയതും
സപത്നീഭിഃ	തങ്ങളുടെ പ്രിയകളോടുംകൂടി
ക്രീഡമാനൈഃ	ക്രീഡിച്ച് കാലംകഴിക്കുന്ന
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വൈഃ	ദേവന്മാർ, ദാനവന്മാർ, ഗന്ധർവ്വന്മാർ, എന്നവരാലും
സാപ്സരോഗണകിന്നരൈഃ	അപ്സരസ്ത്രീകളോടുകൂടിയകിന്നരന്മാരാലും
മഹോച്ഛ്രയം	അതിയായ കീർത്തിയാൽവിളങ്ങുന്നതായി
സപത്നീകൃതം	ദേവലോകംപോലിരിക്കുന്നതും
സ്ഫാടികപ്രതിമം ജലം	പളുങ്കുപോലെയുള്ള നീർ
സ്യന്ദമാനാഭിഃ നദീഭിഃ,	പെരുകി ഒഴുകുന്ന നദികളാൽ,
ചലജിഹ്വാഭിഃ	ഇളകുന്ന നാവുകളുള്ള
ഫണാഭിഃ	പടങ്ങളോടുകൂടി
വിഷ്ഠിതം	പള്ളികൊള്ളുന്ന
അനന്തം	ആദിശേഷനെ
ഇവ,	പോലിരിക്കുന്നതും,
ഉത്ക്രാമന്തം,	പൊങ്ങി ഉയർന്നുനില്ക്കുന്നതും,
ദരീവന്തം	മലമ്പിളപ്പുകളോടുകൂടിയതും
ഹിമവത്സന്നിഭം ച	ഹിമാലയസദൃശവും ആയ
വിന്ധ്യം ഗിരിം	വിന്ധ്യപർവ്വതത്തെ
പശ്യമാനഃ,	നോക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെ,
ചലോപലജലാം	പാറകളിൽക്കൂടി ഒഴുകുന്ന വെള്ളത്തോടുകൂടിയതും
പുണ്യാം	പരിശുദ്ധവും
പശ്ചിമോദധിഗാമിനീം	പടിഞ്ഞാറെ കടലിൽ ചെന്നു വീഴുന്നതുമായ
നർമ്മദാം	നർമ്മദാനദിയിൽ
യയൌ,	എത്തി,

മഹിഷൈഃ സ്യമരൈഃ സിംഹൈഃ ശാർദ്ദൂലർക്ഷഗജോത്തമൈഃ
ഉഷ്ണാഭിതപ്തൈസ്തൃഷിതൈഃ സംക്ഷോഭിതജലാശയാം 19
ചക്രവാകൈഃ സകാരണ്ഡൈഃ സഹംസജലകുക്കുടൈഃ
സാരസൈശ്ച സദാ മത്തൈഃ സുക്രുജദ്ഭിഃ സമാവൃതാം 20
ഫുല്ലദ്രുമകൃതോത്തംസാം ചക്രവാകയുഗസ്തനീം
വിസ്തീർണ്ണപുളിനശ്രോണീം ഹംസാവലിസുമേഖലാം 21
പുഷ്പരേണുപനലിപ്താംഗീം ജലഫേനാമലാംശുകാം
ജലാവഗാഹസംസ്പർശാം ഫുല്ലോത്പലശുഭേക്ഷണാം 22
പുഷ്പകാദവരുഹ്യാശു നമ്മദാം സരിതാം വരാം
ഇഷ്ടാമിവ വരാം നാരീമവഗാഹ്യ ദശാനനഃ 23
സ തസ്യാഃ പുളിനേ രമ്യേ നാനാകുസുമശോഭിതേ
ഉപോപവിഷ്ടൈഃ സചിവൈഃ സാർദ്ധം രാക്ഷസപുംഗവഃ 24
പ്രഖ്യായ നമ്മദാം ചാഥ ഗംഗേയമിതി രാവണഃ
നമ്മദാദർശനം ഹർഷമാപ്തവാൻ രാക്ഷസാധിപഃ. 25

"സഃ	"അ
രാക്ഷസപുംഗവഃ	രാക്ഷസോത്തമനും
രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസരാജാവും
ദശാനനഃ	പത്തുമുഖങ്ങളോടുകൂടിയവനുമായ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
അഥ	അപ്പോൾ
ഉഷ്ണാഭിതപ്തൈഃ	ചൂടേറ്റ്
തൃഷിതൈഃ	ദാഹംപൂണ്ട
മഹിഷൈഃ	കാട്ടുപോത്തുകളാലും
സ്യമരൈഃ	സ്യമരമെന്ന മാനുകളാ
സിംഹൈഃ	സിംഹങ്ങളാലും [ലും
ശാർദ്ദൂലർക്ഷഗജോത്തമൈഃ	പുലി, കരടി, ആന എന്നവകളാലും
സംക്ഷോഭിതജലാശയാം,	ഇറങ്ങി കലക്കപ്പെട്ട കയങ്ങളോടുകൂടിയതും
ചക്രവാകൈഃ	ചക്രവാകപ്പക്ഷികളാലും
സകാരണ്ഡൈഃ	കൂളക്കോഴികളോടുകൂടിയവയും
സഹംസജലകുക്കുടൈഃ	ഹംസം നീർക്കോഴി എന്നവയോടുകൂടിയവയും
മത്തൈഃ	മദിച്ചവയും
സദാ	എപ്പോഴും
സക്രുജദ്ഭിഃ	നന്നായി ശബ്ദിക്കുന്നവയുമായ
സാരസൈഃ ച	നീർക്കാക്കകളാലും
സമാവൃതാം,	നിറയപ്പെട്ടതും,
ഫുല്ലദ്രുമകൃതോത്തംസാം	പൂത്തുനില്ക്കുന്ന വൃക്ഷങ്ങളാകുന്ന ശിരോഭൂഷണങ്ങളോടുകൂടിയതായി
ചക്രവാകയുഗസ്തനീം	ചക്രവാകമിഥുനമാകുന്ന സ്തനങ്ങളാൽന്തായി
വിസ്തീർണ്ണപുളിനശ്രോണീം	വിശാലമായ മണൽതിട്ടാകുന്ന ജഘനപ്രദേശമാൽന്തായി
ഹംസാവലിസുമേഖലാം	ഹംസനിരയാകുന്ന അഴകാൽന്ന അരഞ്ഞാണോടുകൂടിയതായി
പുഷ്പരേണുപനലിപ്താംഗീം	പൂമ്പൊടിയാകുന്ന കുറിക്കൂട്ടണിഞ്ഞതായി
ജലഫേനാമലാംശുകാം	വെള്ളത്തിലെ നുരകളാകുന്ന വസ്ത്രങ്ങളാൽന്തായി

ഫുല്ലോത്പല-ശ്രേക്ഷണാം	വികസിച്ച നീലോത്പലങ്ങളാകുന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയതായി
ജലാവഗാഹ-സംസ്പർശാം	സ്നാനമാകുന്ന ആലിംഗനസുഖത്തെ തരുന്ന
ഇഷ്ടാം	പ്രിയപ്പെട്ട [തായി,
വരാം നാരീം ഇവ	ഉത്തമനാരിയെന്നപോലെയിരിക്കുന്നതുമായ
സരിതാം വരാം	നദികളിൽവെച്ച് ശ്രേഷ്ഠയായ
നമ്മദാം,	ആ നമ്മദയെ,
'ഇയം	'ഇത്
ഗംഗാ ച,' ഇതി	ഗംഗതന്നെ,' എന്ന്
പ്രച്യായ	ശ്ലാഘിച്ച്
ആശു	ഉടനെ
പുഷ്പകാത്	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ നിന്ന്

അവരുഹ്യ	ഇറങ്ങി
അവഗാഹ്യ,	സ്നാനംചെയ്ത്,
നാനാകുസുമ-ശോഭിതം	അനേകം പുഷ്പങ്ങളാൽ വിളങ്ങുന്നതും
രമ്യേ	മനോഹരമായുമിരിക്കുന്ന
തസ്യാം പുളിനേ	അതിന്റെ മണൽത്തിട്ടിൽ
ഉപോപവിഷ്ടൈഃ	സുഖമായിരുന്നവരായ
സചിവൈഃ	മന്ത്രിമാരോടും
സാർദ്ധം	കൂടി
നമ്മദാദർശനം	നമ്മദാനദിയെ സന്ദർശിച്ചതിനാലുണ്ടായ
ഹർഷം	സന്തോഷത്തെ
ആപ്തവാൻ.	പ്രാപിച്ചു.

തതഃ സലീലം പ്രഹസൻ രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ഉവാച സചിവാംസ്തത്ര മാരീചശുകസാരണാൻ. 26

"രാക്ഷസാധിപഃ രാവണഃ,	"രാക്ഷസാധിപതിയായ രാവണൻ, [യ
മാരീചശുകസാരണാൻ	മാരീചൻ, ശുകൻ, സാരണൻ എന്നവരായ
സചിവാൻ,	മന്ത്രിമാരെ നോക്കി,

തത്ര	അവിടെനിന്ന്
തതഃ	അപ്പോൾ
സലീലം	ഉല്ലാസമായി
പ്രഹസൻ,	ചിരിച്ചുകൊണ്ട്,
ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

ഏഷ രശ്മിസഹസ്രേണ ജഗത് കൃത്സ്നമിവ കാഞ്ചനം
തീക്ഷ്ണതാപകരഃ സൂര്യോ നഭസോ മധ്യമാസ്ഥിതഃ
മാമാസീനം വിദിത്വേഹ ചന്ദ്രായതി ദിവാകരഃ. 27

"'സൂര്യഃ രശ്മിസഹസ്രേണ ജഗത് കാഞ്ചനം കൃത്വാ നഭസഃ മധ്യം ഏവ ആസ്ഥിതഃ;	"സൂര്യൻ അനവധി കിരണങ്ങളാൽ ലോകത്തെ പൊൻനിറമാക്കിക്കൊണ്ട് ആകാശത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽതന്നെ ഇതാ എത്തിയിരിക്കുന്നു;

മാം	എന്നെ
ഇഹ	ഇവിടെ
ആസീനം	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു
വിദിത്വാ	അറിഞ്ഞ് [വനായി
തീക്ഷ്ണതാപകരഃ	ചൂടേറിക്കുന്നവനായ
ദിവാകരഃ	സൂര്യൻ
ചന്ദ്രായതി.	ചന്ദ്രനെന്നപോലെയായ്നിന്നിരിക്കുന്നു.

നമ്മദാജലശീതശ്ച സുഗന്ധിഃ ശ്രമനാശനഃ
മദ്ഭയാദനിലോഽപ്യത്ര വാത്യേഷ സുസമാഹിതഃ. 28

"അത്ര	"ഇവിടെ
ഏഷഃ	ഈ
അനിലഃ അപി	വായുദേവനും
മദ്ഭയാത് ച	എന്നിൽനിന്നുള്ള ഭയത്താൽതന്നെ
സുസമാഹിതഃ	അതിഭക്തിയോടുകൂടി
നമ്മദാ-ജലശീതഃ	നമ്മദാജലത്തിന്റെ ശൈത്യത്തെ വഹിച്ചുകൊണ്ട് [നായി
സുഗന്ധിഃ	നറുമണമോലുന്നവ-
ശ്രമനാശനഃ	ക്ഷീണത്തെ പരിഹരിക്കുന്നവനായി
വാതി.	വീശുന്നു.

ഇയം ചാപി സരിച്ശ്രേഷ്ഠാ നമ്മദാ നമ്മവർദ്ധിനീ
നക്രമീനവിഹംഗോമ്മിഃ സഭയേവാംഗനാ സ്ഥിതാ. 29

"ഇയം	"ഈ
സരിച്ശ്രേഷ്ഠാ	നദികളിൽവെച്ച് ശ്രേഷ്ഠയും
നക്രമീന-വിഹംഗോമ്മിഃ	മുതലകൾ, മത്സ്യങ്ങൾ പക്ഷികൾ, അലകൾ എന്നവയാൽനിറഞ്ഞുമായ
നമ്മദാ ച,	നമ്മദാനദിയും,
സഭയാ	ലജ്ജപൂണ്ട
അംഗനാ	നല്ലാർമണി
ഇവ	എന്നപോലെ
നമ്മവർദ്ധിനീ അപി	രതിസംവർദ്ധിനിയായി
സ്ഥിതാ.	വിലസുന്നു.

തദ് ഭവന്തഃ ക്ഷതാഃ ശസ്ത്രൈർന്നൃപൈരിന്ദ്രസമൈർയുധി
ചന്ദനസ്യ രസേനേവ രുധിരേണ സമുക്ഷിതാഃ. 30

"തത്,	"ഇപ്പോഴാകട്ടെ,
യുധി	യുദ്ധത്തിൽ
ഇന്ദ്രസമൈഃ	ഇന്ദ്രതുല്യന്മാരായ
നൃപൈഃ	രാജാക്കന്മാരാൽ
ശസ്ത്രൈഃ	ബാണങ്ങളാൽ
ക്ഷതാഃ	മുറിയേല്പിക്കപ്പെട്ടവരായ
ഭവന്തഃ,	നിങ്ങൾ, [യ
രുധിരേണ	രക്തത്താൽ
ചന്ദനസ്യ രസേന ഇവ	ചന്ദനച്ചാറിനാലെന്നപോലെ
സമുക്ഷിതാഃ.	പൂശപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

തേ യൂയമവഗാഹധ്വം നമ്മദാം ശമ്മദാം നൃണാം
മഹാപദ്മമുഖാ മത്താ ഗംഗാമിവ മഹാഗജാഃ
അസ്യാം സ്നാത്വാ മഹാനദ്യാം പാപ്മാനം വിപ്രമോക്ഷ്യഥ 31

"തേ	"അപ്രകാരമുള്ള
യൂയം,	നിങ്ങൾ,
നൃണാം	മനുഷ്യർക്ക്
ശമ്മദാം	സുഖത്തെ തരുന്നതായ
നമ്മദാം,	നമ്മദാനദിയിൽ,
മഹാപദ്മമുഖാഃ	മഹാപദ്മം മുതലായ
മത്താഃ	മദിച്ച
മഹാഗജാഃ	ആനക്കൊമ്പന്മാർ
ഗംഗാം	ഗംഗയിൽ
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
അവഗാഹധ്വം	നിരാടിക്കൊണ്ടാലും;
അസ്യാം	ഈ
മഹാനദ്യാം	മഹാനദിയിൽ
സ്നാത്വാ,	സ്നാനംചെയ്ത്,
പാപ്മാനം	പാപത്തെ
വിപ്രമോക്ഷ്യഥ.	പോക്കിക്കൊണ്ടാലും.

അഹമപ്യദ്യ പുളിനേ ശരദിന്ദുസമപ്രഭേ
പുഷ്പോപഹാരം ശനകൈഃ കരിഷ്യാമി കപട്ടിനഃ. 32

"അഹം അപി ശരദിന്ദു-സമപ്രഭേ പുളിനേ	"'ഞാനും ശരച്ചന്ദ്രൻപോലെ വിലസുന്നതായ മണൽതിട്ടിൽ	കപട്ടിനഃ പുഷ്പോപഹാരം അദ്യ ശനകൈഃ കരിഷ്യാമി.'	പരമശരന്ന് പുഷ്പാർച്ചനത്തെ ഇപ്പോൾ സാവധാന ചെയ്യാം.' [ത്തിൽ

രാവണേനൈവമുക്താസ്തു പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ
സമഹോദരധൂമ്രാക്ഷാ നമ്മദാം വിജഗാഹിരേ. 33

"രാവണേന ഏവം ഉക്തഃ സമഹോദര-ധൂമ്രാക്ഷഃ	"രാവണനാൽ ഇപ്രകാരം വിടനൽകപ്പെട്ടവരായ മഹോദരൻ, ധൂമ്രാക്ഷൻ എന്നവരോട്ടുകൂടിയ	പ്രഹസ്തശുക-സാരണാഃ നമ്മദാം തു വിജഗാഹിരേ.	പ്രഹസ്തനും, ശുകനും, സാരണനും നമ്മദാനദിയിൽ ആ സമയം സ്നാനംചെയ്തു.

രാക്ഷസേന്ദ്രഗജൈസ്തൈസ്തു ക്ഷോഭിതാ നമ്മദാ നദീ
വാമനാഞ്ജനപദ്മാദ്യൈർഗംഗാ ഇവ മഹാഗജൈഃ 34

"തു നമ്മദാ നദീ തൈഃ രാക്ഷസേന്ദ്ര-ഗജൈഃ	"അപ്പോൾ നമ്മദാനദി അ രാക്ഷസോത്തമന്മാരായ ആനകളാൽ	വാമനാഞ്ജന-പദ്മാദ്യൈഃ മഹാഗജൈഃ ഗംഗാ ഇവ ക്ഷോഭിതാ.	വാമനം, അഞ്ജനം, പദ്മം മുതലായ ദിഗ്ഗജങ്ങളാൽ ഗംഗാനദി എപ്രകാരമോ അപ്ര കലക്കപ്പെട്ട. [കാരം

തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സ്നാത്വാ നമ്മദായാം വരാംഭസി
ഉത്തീര്യ പുഷ്പാണ്യാജഹ്രുർബല്യർത്ഥം രാവണസ്യ തു. 35

"തേ രാക്ഷസാഃ തു, വരാംഭസി നമ്മദായാം സ്നാത്വാ,	"അ രാക്ഷസന്മാരും, നല്ല ജലത്തോടുകൂടിയതായ അ നമ്മദാനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്ത്,	ഉത്തീര്യ തതഃ, രാവണസ്യ ബല്യർത്ഥം പുഷ്പാണി ആജഹ്രുഃ.	കയറിയശേഷം, രാവണന്റെ പൂജയ്ക്കായി പുക്കളെ അവർ കൊണ്ടുവന്നു.

നമ്മദാപുളിനേ രമ്യേ ശുഭ്രാഭ്രസദൃശപ്രഭേ
രാക്ഷസൈസ്തു മുഹൂർത്തേന കൃതഃ പുഷ്പമയോ ഗിരിഃ. 36

"രമ്യേ ശുഭ്രാഭ്രസദൃശ-പ്രഭേ നമ്മദാപുളിനേ,	"മനോഹരമായും വെൺമുകിൽപോലെ പ്രകാശിക്കുന്നതുമായ നമ്മദാനദിയുടെ മണൽതിട്ടിൽ,	മുഹൂർത്തേന തു രാക്ഷസൈഃ പുഷ്പമയഃ ഗിരിഃ കൃതഃ.	ഒരു മുഹൂർത്തനേരംകൊണ്ട് രാക്ഷസന്മാരാൽ പൂകൊണ്ടുള്ള ഒരു കുന്ന് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട.

പുഷ്പേഷ്വപവൃതേഷ്വേവം രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ
അവതീർണ്ണോ നദീം സ്നാതും ഗംഗാമിവ മഹാഗജഃ. 37

"രാക്ഷസേശ്വരഃ	"രാക്ഷസേശ്വരനായ	സ്നാതും	സ്നാനംചെയ്യുന്നതി ന്നായി
രാവണഃ,	രാവണൻ,	മഹാഗജഃ	വലിയ ആന
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഗംഗാം ഇവ	ഗംഗയിൽ എപ്രകാര മോ അപ്രകാരം
പുഷ്പേഷു	പൂക്കൾ		
ഉപവൃതേഷു,	അരുത്തുകൊണ്ടുവര പ്പെട്ടപ്പോൾ	നദീം	നദിയിൽ
		അവതീർണ്ണഃ.	ഇറങ്ങി.

തത്ര സ്നാത്വാ ച വിധിവജ്ജപ്ത്വാ ജപ്യമനുത്തമം
നമ്മദാസലിലാത് തസ്മാദുത്തതാര സ രാവണഃ 38

"സഃ	"അ	ജപ്യം	മന്ത്രത്തെ
രാവണഃ,	രാവണൻ,	ജപ്ത്വാ,	ജപംചെയ്ത്,
തത്ര	അവിടെ	തസ്മാത്	അ
വിധിവത്	വിധിപ്രകാരം	നമ്മദാ-സലിലാത്	നമ്മദാജലത്തിൽനി ന്നും
സ്നാത്വാ ച,	സ്നാനംചെയ്തശേഷം,		
അനുത്തമം	ഉത്കൃഷ്ടമായ	ഉത്തതാര.	കയറി.

തത്ര ക്ലിന്നാംബരം ത്യക്ത്വാ ശുക്ലവസ്ത്രസമാവൃതം
രാവണം പ്രാഞ്ജലിം യാന്തമന്വയുഃ സർവ്വരാക്ഷസാഃ
തദ്ഗതീവശമാപന്നാ മൃത്തിമന്ത ഇവാചലാഃ. 39

"തത്ര	"അവിടെ	രാവണം,	രാവണനെ,
ക്ലിന്നാംബരം	ഈറനായ വസ്ത്രത്തെ	സർവ്വരാക്ഷസാഃ	എല്ലാരാക്ഷസന്മാരും
ത്യക്ത്വാ,	മാറി,	തദ്ഗതീവശം	അവൻ പോകുന്ന വഴി യിൽക്കൂടിത്തന്നെ
ശുക്ലവസ്ത്രസമാവൃതം	വെളുത്തവസ്ത്രം ധരി ച്ചവനായി		
പ്രാഞ്ജലിം	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തു കൊണ്ട്	ആപന്നാഃ,	ചെല്ലുന്നവരായി,
		മൃത്തിമന്തഃ	ശരീരംപൂണ്ട
യാന്തം	ചെല്ലുന്ന	അചലാഃ ഇവ	പർവ്വതങ്ങൾ എന്നപോ
		അന്വയുഃ.	അനുഗമിച്ചു. [ലെ

യത്ര യത്ര ച യാതി സ്മ രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ
ജാംബൂനദമയം ലിംഗം തത്ര തത്ര സ്മ നീയതേ. 40

"രാക്ഷസേശ്വരഃ	"രാക്ഷസാധിപതി യായ	തത്ര തത്ര ച	അവിടെയെല്ലാം
		ജാംബൂനദമയം	സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുണ്ടാ ക്കപ്പെട്ട
രാവണഃ,	രാവണൻ,		
യത്ര യത്ര	എവിടെയെല്ലാം	ലിംഗം	ശിവലിംഗം
യാതി സ്മ	പോയ്കൊണ്ടിരുന്നുവോ	നീയതേ സ്മ.	കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട.

വാലുകാവേഭിമദ്ധ്യേ തു തല്ലിംഗം സ്ഥാപ്യ രാവണഃ
അർച്ചയാമാസ ഗന്ധൈശ്ച പുഷ്പൈശ്ചാമൃതഗന്ധിഭിഃ. 41

"രാവണഃ	"രാവണൻ
തത് ലിംഗം	ആ ലിംഗത്തെ
വാലുകാ-വേഭിമദ്ധ്യേ	മണൽക്കുന്നിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ
സ്ഥാപ്യ,	സ്ഥാപിച്ചു്,
അമൃതഗന്ധിഭിഃ	ക്ഷയിക്കാത്ത വാസനയോടുകൂടിയ
പുഷ്പൈഃ ച	പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടും
ഗന്ധൈഃ ച	സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ
തു	അപ്പോൾ [കൊണ്ടും
അർച്ചയാമാസ.	പൂജിച്ചു.

തതഃ സതാമാർത്തിഹരം പരം വരം
വരപ്രദം ചന്ദ്രമയൂഖഭൂഷണം
സമർച്ചയിത്വാ സ നിശാചരോ ജഗൌ
പ്രസാദ്യ ഹസ്താൻ പ്രണനർത്ത ചായതാൻ. 42

"സഃ	"ആ
നിശാചരഃ,	രാക്ഷസൻ,
സതാം	സജ്ജനങ്ങളുടെ
ആർത്തിഹരം	സങ്കടത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവനും
വരപ്രദം	വരമരുളുന്നവനും
പരം	ശ്രേഷ്ഠനും
വരം	ഉത്തമനും ആയ
ചന്ദ്രമയൂഖഭൂഷണം	ചന്ദ്രക്കലാചൂഡനെ
സമർച്ചയിത്വാ,	പൂജിച്ചു്
ജഗൌ;	സ്തുതികളാൽ പുകഴ്ത്തി;
തതഃ	ആ സമയം
ആയതാൻ	നീണ്ട
ഹസ്താൻ ച	കൈകളേയും
പ്രസാദ്യ	നീട്ടിക്കൊണ്ടു
പ്രണനർത്ത.	നർത്തനവും ചെയ്തു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22026; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1302.

ദ്വാത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാവണഗ്രഹണം = രാവണൻ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതു്.]

നർമ്മദാപുളിനേ യത്ര രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സുദാരുണഃ
പുഷ്പോപഹാരം കുരുതേ തസ്മാദ്ദേശാദ്ദൂരതഃ. 1
അജ്ഞൂനോ ജയതാം ശ്രേഷ്ഠോ മാഹിഷ്മത്യാഃ പതിഃ പ്രഭുഃ
ക്രീഡതേ സഹ നാരീഭിർനർമ്മദാതോയമാശ്രിതഃ. 2

"സുദാരുണഃ	"അതിഘോരനായ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	രാക്ഷസേശ്വരൻ,
യത്ര	ഏവിടെ
നർമ്മദാപുളിനേ	നർമ്മദയുടെ മണൽ
പുഷ്പോപഹാരം	പുഷ്പാർച്ചന [ത്തിട്ടിൽ
കുരുതേ,	ചെയ്തിരുന്നുവോ,
തസ്മാത്	ആ
ദേശാത്	പ്രദേശത്തിൽ നിന്നു്
അദൂരതഃ,	ദൂരെയല്ലാതെ
ജയതാം	ജയശാലികളിൽ

ശ്രേഷ്ഠഃ	ഉത്തമനും	നമ്മദാഃതോയം	നർമദാജലത്തെ,
പ്രഭുഃ	അതിസമർത്ഥനും.	ആശ്രിതഃ,	പ്രാപിച്ചവനായി,
മാഹിഷ്മത്യാഃ	മാഹിഷ്മതീനഗരത്തി	നാരീഭിഃ സഹ	സ്ത്രീകളൊന്നിച്ച്
പതിഃ	അധിപനുമായ [ന്നു	ക്രീഡതേ.	ജലക്രീഡചെയ്യുകൊ
അർജ്ജുനഃ,	അർജ്ജുനൻ,		ണ്ടിരുന്നു.

താസാം മദ്ധ്യഗതോ രാജാ രരാജ ച തദാഽർജ്ജുനഃ
കരേണൂനാം സഹസ്രസ്യ മദ്ധ്യസ്ഥ ഇവ കുഞ്ജരഃ 3

"താസാം	"അവരുടെ	കരേണൂനാം സഹസ്രസ്യ	പിടിയാനക്കൂട്ടത്തി
മദ്ധ്യഗതഃ	നടുവിലായി		ന്റെ
അർജ്ജുനഃ രാജാ	അർജ്ജുനനൃപതി,	മദ്ധ്യസ്ഥഃ	നടുവിലുള്ള
തദാ	അപ്പോൾ,	കുഞ്ജരഃ ഇവ	മദഗജം എന്നപോലെ
		രരാജ.	വിലസി. [തന്നെ

ജിജ്ഞാസുഃ സ തു ബാഹ്വോനാം സഹസ്രസ്യോത്തമം ബലം
രുരോധ നമ്മദാവേഗം ബാഹുഭിർബ്ബഹുഭിർവൃതഃ. 4

"സഃ	"അദ്ദേഹം	നമ്മദാവേഗം	നമ്മദാനദിയുടെ പ്രവാ
ബാഹ്വോനാം സഹസ്രസ്യ	ആയിരം കൈകളുടെ		ഹത്തെ
ഉത്തമം	അപാരമായ	ബഹുഭിഃ	അനേകം
ബലം	ബലത്തെ	ബാഹുഭിഃ തു	കൈകളാൽതന്നെ
ജിജ്ഞാസുഃ,	അറിവാനാഗ്രഹിക്കുന്ന	വൃതഃ	തടഞ്ഞുകൊണ്ട്
	വനായി	രുരോധ.	തടുത്തുനിർത്തി.

കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനാസക്തം തജ്ജലം പ്രാപ്യ നിർമ്മലം
ക്രുദ്ധോപഹാരം കുർവ്വാണം പ്രതിസ്രോതഃ പ്രധാവതി. 5

"തത്	"ആ	ക്രുദ്ധോപഹാരം കുർവ്വാണം	ഇരുകരകളും കവിയു
നിർമ്മലം ജലം	നിർമ്മലമായ ജലം		മാറ്
കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനാസക്തം	കാർത്തവീര്യന്റെ കൈകളാൽ തടയപ്പെട്ടതായി,	പ്രതിസ്രോതഃ പ്രാപ്യ പ്രധാവതി.	ഒലുവിന്നെതിരായി ഒഴുകിത്തുടങ്ങി.

സമീനനക്രമകരഃ സപുഷ്പകുശസംസ്തരഃ
സ നമ്മദാംഭസോ വേഗഃ പ്രാവൃട്കാല ഇവാബഭൌ. 6

"സഃ	"ആ	നമ്മദാംഭസഃ	നമ്മദാജലത്തിന്റെ
സമീനനക്രമകരഃ	മത്സ്യങ്ങളും, മുതലകളും, സ്രാവുകളും എന്നവയോട്ടുകൂടിയതും	വേഗഃ,	പ്രവാഹം,
സപുഷ്പകുശസംസ്തരഃ	പുഷ്പങ്ങളും, ദർഭകളും, പാറുന്ന ഇലകളുംഎന്നവയോട്ടുകൂടിയതുമായ	പ്രാവൃട്കാലേ ഇവ,	വർഷക്കാലത്തിലുള്ളതു പോലെ,
		ആബഭൌ.	കാണപ്പെട്ടു.

സ വേഗഃ കാർത്തവീര്യേണ സംപ്രേഷിത ഇവാംഭസഃ
പുഷ്പോപഹാരം സകലം രാവണസ്യ ജഹാര ഹ. 7

"'കാർത്തവീര്യേണ	"'കാർത്തവീര്യനാൽ	വേഗഃ,	പ്രവാഹം,
സംപ്രേഷിതഃ	തടഞ്ഞ് ഉളവാക്കപ്പെട്ടതായ	സകലം ഹ,	സർവ്വവസ്തുവിനേയും,
		രാവണസ്യ പുഷ്പോപഹാരം ഇവ	രാവണൻ അച്ഛനെയുപുഷ്പങ്ങളോടുകൂടിയും മുഴുവൻ
അംഭസഃ	വെള്ളത്തിന്റെ	ജഹാര.	അടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി.
സഃ	അ		

രാവണോഽഭ്യസമാപ്തം തമുത്സൃജ്യ നിയമം തദാ
നമ്മദാം പശ്യതേ കാന്താം പ്രതികൂലാം യഥാ പ്രിയാം. 8

"രാവണഃ	"രാവണൻ	പ്രിയാം	എപ്പോഴും മനസ്സിണങ്ങിനടക്കുന്ന
അഭ്യസമാപ്തം	പകുതി കഴിഞ്ഞിരുന്ന		
തം	അ	കാന്താം	പ്രേയസിയെ
നിയമം	പൂജയെ	പ്രതികൂലാം യഥാ	പ്രതികൂലയായിരുന്നാലെപ്രകാരമോ അപ്രകാരം
ഉത്സൃജ്യ,	നിർത്തി,		
തദാ	അ സമയം		
നമ്മദാം,	നമ്മദയെ,	പശ്യതേ.	വീക്ഷിക്കയായി.

പശ്ചിമേന തു തം ദൃഷ്ട്വാ സാഗരോദ്ഗാരസന്നിഭം
വർദ്ധന്തമംഭസോ വേഗം പൂർവ്വാമാശാം പ്രവിശ്യ തു. 9
തതോഽനഭ്രാന്തശകുനാം സ്വഭാവോപരമേ സ്ഥിതാം
നിർവ്വികാരാംഗനാഭാസാമപശ്യദ്രാവണോ നദീം. 10

"രാവണഃ	"രാവണൻ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു്,
നിർവ്വികാരാംഗനാഭാസാം,	കാമവികാരം നശിച്ച യുവതിയെന്നപോലെ,	പശ്ചിമേന	പടിഞ്ഞാറുനിന്ന
		പൂർവ്വാം ആശാം പ്രവിശ്യ	കിഴക്കെ ദിക്കിലോട്ടായി
നദീം	അ നദിയെ		
സ്വഭാവോപരമേ	(പതിയാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ ചേരുക എന്ന) സ്വഭാവം ശമിച്ച്	സാഗരോദ്ഗാരസന്നിഭം	സമുദ്രത്തിന്റെ വേലിയേറ്റംപോലെ
സ്ഥിതാം,	സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായും	വർദ്ധന്തം	പെരുകിവരുന്ന
തതഃ	അവിടെ	അംഭസഃ	വെള്ളത്തിന്റെ
അനഭ്രാന്തശകുനാം	പരിമോഹിച്ചുഴലുന്ന പറവകളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നതായും	തം	അ
		വേഗം തു	തള്ളിച്ചയേയും
		തു	അപ്പോൾ
		അപശ്യത്.	സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി.

[ഇവിടെ നദിയെ, ധർഷിക്കപ്പെട്ട ഒരു യുവതിയായി കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. "അനഭ്രാന്തശകുനാം" എന്നതുകൊണ്ട് ക്ഷീണത്താൽ കുഴഞ്ഞ മിഴികളും, സ്തനങ്ങളും സൂചിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ ഉപദ്രവം ഏതോ ഒരുത്തനാൽ വിളയിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നു രാവണൻ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു വ്യംഗ്യം.]

സവ്യേതരകരാംഗുല്യാ സശബ്ദം ച ദശാനനഃ
വേഗപ്രഭവമന്വേഷ്ടും സോഽദിശച്ഛുകസാരണൌ. 11

"സഃ ദശാനനഃ "ആ ദശാസ്യൻ	സവ്യേതരകരാംഗുല്യാ ച } വലത്തെ കൈവിരൽ കൊണ്ട്
ശുകസാരണൌ ശുകനേയും സാരണനേയുംനോക്കി	
വേഗപ്രഭവം അന്വേഷ്ടും } ഒഴുക്കിന്റെ കാരണമെന്തെന്നു അന്വേഷിച്ചറിയുന്നതിന്നായി	സശബ്ദം ഞൊടിച്ച്
	അദിശത്. ആജ്ഞാപിച്ചു.

തൌ തു രാവണസന്ദിഷ്ടൌ ഭ്രാതരൌ ശുകസാരണൌ
വ്യോമാന്തരഗതൌ വീരൌ പ്രസ്ഥിതൌ പശ്ചിമാമുഖൌ. 12

"ഭ്രാതരൌ വീരൌ തു തൌ ശുകസാരണൌ, രാവണസന്ദിഷ്ടൌ	"സോദരന്മാരും വീരന്മാരുമായ ആ ശുകനും സാരണനും, രാവണനാൽ ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവരായി
	വ്യോമാന്തരഗതൌ ആകാശമാർഗ്ഗമായി
	പശ്ചിമാമുഖൌ പടിഞ്ഞാറെ ദിക്കുനോക്കി
	പ്രസ്ഥിതൌ. പുറപ്പെട്ടു.

അർദ്ധയോജനമാത്രം തു ഗത്വാ തൌ രജനീചരൌ
പശ്യേതാം പുരുഷം തോയേ ക്രീഡന്തം സഹയോഷിതം. 13

"തൌ രജനീചരൌ, അർദ്ധയോജനമാത്രം ഗത്വാ, തു	"ആ രാക്ഷസന്മാരിരുവരും, അര യോജന ദൂരത്തോളം ചെന്ന്, അപ്പോൾ
	തോയേ ജലത്തിൽ
	സഹയോഷിതം മടവാർകളൊന്നിച്ച്
	ക്രീഡന്തം ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
	പുരുഷം പുരുഷനെ
	പശ്യേതാം. കണ്ടു.

ബൃഹത്സാലപ്രതീകാശം തോയവ്യാകുലമൂർദ്ധജം
മദരക്തായതനയനം മദവ്യാകുലതേജസം 14
നദീം ബാഹുസഹസ്രേണ രുന്ധന്തമരിമർദ്ദനം
ഗിരിം പാദസഹസ്രേണ രുന്ധന്തമിവ മേദിനീം 15
ബാലാനാം വരനാരീണാം സഹസ്രേണ സമാവൃതം
സമഭാനാം കരേണൂനാം സഹസ്രേണേവ കുഞ്ജരം 16
തമദ്ഭുതതമം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസൌ ശുകസാരണൌ
സന്നിവൃത്താവുപാഗമ്യ രാവണം തമഥോചതുഃ. 17

"ശുകസാരണൌ "ശുകസാരണന്മാരായ രാക്ഷസൌ, തം	രാക്ഷസന്മാരിരുവരും, അവനെ
ബൃഹത്സാലപ്രതീകാശം	ഒരു വമ്പിച്ച സാലവൃക്ഷംപോലെയിരിക്കുന്നവനായും
തോയവ്യാകുലമൂർദ്ധജം	വെള്ളത്തിൽ അഴിഞ്ഞു കിടക്കുന്ന തലമുടിയോടുകൂടിയവനായും
മദരക്തായതനയനം	മദത്താൽ ചുവന്ന കടക്കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനായും

മദവ്യാകുല-തേജസം } വികാരാധിക്യത്താൽ വഴിച്ച തേജസ്സോന്നവനം
പാദ-സഹസ്രേണ } അടിവാരത്തിലുള്ള അനേകം കുന്നുകളാൽ
മേദിനീം രുന്ധന്തം ഭൂമിയെ തടയുന്ന
ഗിരിം ഇവ മലയെന്നപോലെ
ബാഹു-സഹസ്രേണ } ആയിരം കൈകൾകൊണ്ട്
നദീം നദിയെ
രുന്ധന്തം, രോധിക്കുന്നവനായും,
അരിമർദ്ദനം, ശത്രുക്കൾക്ക് ഭീതിയുളവാക്കുന്നവനായും,
സമദാനാം മദിച്ച

കരേണൂനാം } അനേകം പിടിയാനകളാൽ
സഹസ്രേണ }
കുഞ്ജരം ഒരു കൊമ്പൻ
ഇവ, എന്നപോലെ,
ബാലാനാം യൌവനയുക്തകളായ
വരനാരീണാം } അനേകം ഉത്തമസ്ത്രീകളാൽ
സഹസ്രേണ }
സമാവൃതം, ചുഴപ്പെട്ടവനായി
അദ്ഭുതതമാ അശ്ചര്യകരമായി വിളങ്ങുന്നവനായും
ദൃഷ്ടാ, കണ്ട്,
സന്നിവൃത്തോഽഹം; പിൻതിരിഞ്ഞു;
തം രാവണം } ആ രാവണന്റെ അടുത്തുചെന്ന്
ഉപാഗമ്യ }
അഥ ഊചതുഃ. ഇപ്രകാരം അറിയിച്ചു.

ബൃഹത്സാലപ്രതീകാശഃ കോഽപ്യസൌ രാക്ഷസേശ്വര
നമ്മദാം ശൈലവദ് രുദ്ധ്വാ ക്രീഡാപയതി യോഷിതഃ. 18

"'രാക്ഷസേശ്വര! } "'രാക്ഷസേശ്വര!
ബൃഹത്സാല-പ്രതീകാശഃ } വമ്പിച്ച സാലവൃക്ഷത്തിനുതുല്യനായ
കഃ അപി, ആരോ ഒരുവൻ,
അസൌ ഇതാ
ശൈലവത് പർവ്വതമെന്നപോലെ
നമ്മദാം നമ്മദാനദിയെ
രുദ്ധ്വാ, രോധിച്ചുകൊണ്ട്,
യോഷിതഃ സ്ത്രീകളുമായി
ക്രീഡാപയതി. ജലക്രീഡചെയ്യുന്നു.

തേന ബാഹുസഹസ്രേണ സന്നിരുദ്ധജലാ നദീ
സാഗരോദ്ഗാരസങ്കാശാനുദ്ഗാരാൻ സൃജതേ മുഹുഃ 19

"'ബാഹു-സഹസ്രേണ } "'ആയിരംകൈകളുള്ള
തേന, അവനാൽ
സന്നിരുദ്ധജലാ തടുക്കപ്പെട്ട ഒഴുക്കോടുകൂടിയ
നദീ നദി
സാഗരോദ്ഗാര-സങ്കാശാൻ } കടൽപ്പെരുക്കിനു തുല്യമായ
ഉദ്ഗാരാൻ വെള്ളപ്പൊക്കങ്ങളെ
മുഹുഃ അത്യധികം
സൃജതേ.' ഉളവാക്കുന്നു.'

ഇത്യേവം ഭാഷമാണൌ തൌ നിശാമ്യ ശുകസാരണൌ
രാവണോഽജ്ജുന ഇത്യുക്ത്വാ പ്രയയൌ യുദ്ധലാലസഃ. 20

"രാവണഃ ഇതി ഏവം ഭാഷമാണൌ തൌ ശുകസാരണൌ "രാവണൻ മേൽപ്രകാരം അറിയിക്കുന്നവരായ ആ ശുകനേയും സാരണനേയും
നിശാമ്യ, നോക്കി,
'ഇതി അജ്ജുനഃ,' 'ഇവൻതന്നെയാണ് അജ്ജുനൻ,' എന്ന്
ഉക്ത്വാ, പറഞ്ഞുകൊണ്ട്,
യുദ്ധലാലസഃ യുദ്ധോത്സുകനായി
പ്രയയൌ. പുറപ്പെട്ടു.

അജ്ജുനാഭിമുഖേ തസ്മിൻ പ്രസ്ഥിതേ രാക്ഷസേശ്വരേ
സകൃദേവ കൃതോ രാവഃ സരക്തഃ പ്രേഷിതോ ഘനൈഃ. 21

"തസ്മിൻ	"അ
രാക്ഷസേശ്വരേ	രാക്ഷസേശ്വരൻ
അജ്ജുനാഭിമുഖേ	അജ്ജുനനെനോക്കി
പ്രസ്ഥിതേ	പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ
ഘനൈഃ	മേഘങ്ങളാൽ
രാവഃ കൃതഃ;	ഗർജ്ജനംചെയ്യപ്പെട്ടു;
സകൃത് ഏവ	ക്രടെത്തന്നെ
സരക്തഃ	ചോരമഴയും
പ്രേഷിതഃ.	വർഷിക്കപ്പെട്ടു.

മഹോദരമഹാപാർശ്വധൂമ്രാക്ഷശുകസാരണൈഃ
സംവൃതോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ തത്രാഗാദ്യത്ര ചാജ്ജുനഃ. 22

"തു,	"എങ്കിലും,
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷസേശ്വരൻ
മഹോദര-മഹാപാർശ്വ-ധൂമ്രാക്ഷശുക-സാരണൈഃ	മഹോദരൻ, മഹാപാർശ്വൻ, ധൂമ്രാക്ഷൻ, ശുകൻ, സാരണനെന്നിവരാൽ
സംവൃതഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവനായി,
യത്ര	എവിടെ
അജ്ജുനഃ ച	അജ്ജുനനുണ്ടായിരുന്നുവോ
തത്ര	അവിടേക്കായി
അഗാത്.	ചെന്നു.

അദീർഘേണൈവ കാലേന സ തദാ രാക്ഷസോ ബലീ
തം നർമ്മദാഹ്രദം ഭീമമാജഗാമാഞ്ജനപ്രഭഃ. 23

"സഃ	"അ
അഞ്ജനപ്രഭഃ	അഞ്ജനംപോലെ നിറമാർന്ന
ബലീ	ബലിഷ്ഠനായ
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,
തദാ	അപ്പോൾ
അദീർഘേണ കാലേന ഏവ	ഉടൻ തന്നെ
തം ഭീമം	ആ ഭയങ്കരമായ
നർമ്മദാഹ്രദം	നർമ്മദാജലം രോധിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന സ്ഥലത്തേക്കു
ആജഗാമ.	വന്നു ചേർന്നു.

സ തത്ര സ്ത്രീപരിവൃതം വാശിതാഭിരിവ ദ്വിപം
നരേന്ദ്രം പശ്യതേ രാജാ രാക്ഷസാനാം തദാർജ്ജുനം. 24

"രാക്ഷസാനാം	"രാക്ഷസന്മാരുടെ
രാജാ	രാജാവായ
സഃ,	അവൻ,
തദാ	അപ്പോൾ
തത്ര	അവിടെ
നരേന്ദ്രം	നൃപതിയായ
അർജ്ജുനം	അജ്ജുനനെ
വാശിതാഭിഃ	പിടിയാനകളാൽ
ദ്വിപം	കൊമ്പൻ
ഇവ,	എപ്രകാരമോ, അപ്രകാരം,
സ്ത്രീപരിവൃതം	സ്ത്രീകളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനായി
പശ്യതേ.	വീക്ഷിക്കയായി.

സ രോഷാദ്രക്തനയനോ രാക്ഷസേന്ദ്രോ ബലോദ്ധതഃ
ഇത്യേവമർജ്ജുനാമാത്യാനാഹ ഗംഭീരയാ ഗിരാ. 25

"സഃ	"അ	അർജ്ജുനാ- മാത്മജൻ	അർജ്ജുനന്റെ സചിവ ന്മാരെ നോക്കി
രാക്ഷഃസേന്ദ്രഃ,	രാക്ഷഃസശ്രേഷ്ഠൻ,		
ബലോദ്ധതഃ	ബലത്താൽ ഗർവ്വമാണ്ട	ഗംഭീരയാ ഗിര	ഉരത്ത സ്വരത്തിൽ
രോഷാത്	കോപത്താൽ [വനായി		
രക്തനയനഃ,	ച്ചുവന്നകണ്ണുകളോട്ട ക്രൂടിയവനായി,	ഇതി ഏവം ആഹ.	ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

അമാത്യാഃ ക്ഷിപ്രമാഖ്യാത ഹൈഹയസ്യ നൃപസ്യ വൈ
യുദ്ധാർത്ഥീ സമനുപ്രാപ്തോ രാവണോ നാമ രാക്ഷസഃ. 26

"'അമാത്യാഃ!	"'മന്ത്രിമാരേ!	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
ഹൈഹയസ്യ നൃപസ്യ,	ഹേഹയനൃപനോടായി,	യുദ്ധാർത്ഥീ	യുദ്ധംചെയ്വാനായി
		സമനുപ്രാപ്തഃ	ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നു, എന്ന്
ക്ഷിപ്രം വൈ	ഉടനെതന്നെ		
രാവണഃ നാമ	രാവണൻ എന്ന	ആഖ്യാത.'	അറിയിക്കുവിൻ.'

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ മന്ത്രിണോऽഥാർജ്ജുനസ്യ തേ
ഉത്തസ്ഥുഃ സായുധാസ്ത്രാശ്ച രാവണം വാക്യമബ്രുവൻ. 27

"സായുധാസ്ത്രാഃ	ആയുധങ്ങളും, അസ്ത്രങ്ങളും ധരിച്ചവരായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
		ഉത്തസ്ഥുഃ;	എഴുന്നേറ്റു;
അർജ്ജുനസ്യ	അർജ്ജുനന്റെ	ച	അനന്തരം
തേ	ആ	രാവണം	രാവണനെ നോക്കി
മന്ത്രിണഃ,	മന്ത്രിമാർ,	അഥ	ഇപ്രകാരം
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ	വാക്യം അബ്രുവൻ.	മറുപടിയുരച്ചു.
വചഃ	വാക്യത്തെ		

യുദ്ധസ്യ കാലോ വിജ്ഞാതഃ സാധു ഭോ സാധു രാവണ
യഃ ക്ഷീബം സ്ത്രീവൃതം ചൈവ യോദ്ധുമുത്സഹസേ നൃപം. 28

"'ഭോഃ രാവണ!	"'ഹേ രാവണ!	ഉത്സഹസേ;	നീ മുതിരുന്നു;
സ്ത്രീവൃതം ച	സ്ത്രീകൾക്കിടയിലിരിക്കുന്നവനും	യുദ്ധസ്യ	യുദ്ധത്തിന്ന്
		വിജ്ഞാതഃ	നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതായ
ക്ഷീബം ഏവ	കാമാസക്തനുമായ	യഃ കാലഃ	യാതൊരു ഈ കാലം
നൃപം	രാജാവിനോട്ട	സാധു സാധു!	വളരെ വിശേഷംതന്നെ!
യോദ്ധും	പോരാടുന്നതിന്നായി		

സ്ത്രീസമക്ഷം കഥം യത്തദ്യോദ്ധുമുത്സഹസേऽർജ്ജുനം
വാശിതാമദ്ധ്യഗം മത്തം ശാർദ്ദൂല ഇവ കുഞ്ജരം 29

"വാശിതാ- മദ്ധ്യഗം	"'പിടിയാനകാരംക്കിടയിലുള്ള	അർജ്ജുനം	അർജ്ജുനനുപതിയുമായി
		സ്ത്രീസമക്ഷം	സ്ത്രീകൾക്കുമുമ്പിൽവെ
മത്തം	മദിച്ച	യോദ്ധും	പോരാടുന്നതിന്ന് [ച്ചു്
കുഞ്ജരം	കൊമ്പനാനയുമായി	ഉത്സഹസേ	നീ തുനിയുന്നു
ശാർദ്ദൂലഃ	ഒരു നരി	യത് തത്	എന്നുള്ളതു്
ഇവ,	എന്നപോലെ,	കഥം?	എങ്ങിനെയാണു്?

ക്ഷമസ്വാദ്യ ദശഗ്രീവ ചോഷ്യതാം ശർവ്വരീ ത്വയാ
യുദ്ധശ്രദ്ധാ തു യദ്യസ്തി ശപ്സ്യാത സമരേऽർജ്ജുനം. 30

"'ദശഗ്രീവ!	"'ദശാസ്യ!	താത!	വത്സ!
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	യദി	എന്നാൽ
ക്ഷമസ്വ;	ക്ഷമിക്കുക;	അർജ്ജുനം	അർജ്ജുനമഹാരാജാവു
ശർവ്വരീ ച	ഇന്നരാത്രിമാത്രം	സമരേ	പോരിൽ [മായി
ത്വയാ	നിന്നാൽ	ശപ്സ്യേ തു	നാളെത്തന്നെ
ഉഷ്യതാം;	ഇവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടപ്പെടട്ടെ;	യുദ്ധശ്രദ്ധാ അസ്തി.	യുദ്ധപരിചയം ഉണ്ടാകുന്നതാണു".

യദ്യദ്യാസ്തി മതിർയ്യോദ്ധും യുദ്ധതൃഷ്ണാസമാവൃതാ
നിഹത്യാസ്മാംസ്തതോ യുദ്ധമർജ്ജുനേനോപയാസ്യസി. 31

"'യുദ്ധതൃഷ്ണാസമാവൃതാ	"'യുദ്ധത്തിൽതന്നെ അഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ	നിഹത്യ	വധിച്ചുശേഷം,
മതിഃ	മനോഭാവം	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
യോദ്ധും	പൊരുതുവാനായി	അർജ്ജുനേന	അർജ്ജുനമഹാരാജാവുമായി
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	യുദ്ധം	വോന്ന് യുദ്ധം ചെയ്യാ
അസ്തി യദി,	ഉള്ളപക്ഷം,	ഉപയാസ്യസി.'	വുന്നതാണു".'
അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ		

തതസ്തേ രാവണാമാത്യൈരമാത്യാഃ പാർത്ഥിവസ്യ തു
സൂദിതാശ്ചാപി തേ യുദ്ധേ ഭക്ഷിതാശ്ച ബുഭുക്ഷിതൈഃ. 32

"പാർത്ഥിവസ്യ	"രാജാവിന്റെ	സൂദിതാഃ;	കൊല്ലപ്പെട്ടു;
തേ	ആ	അപി ച,	എന്നുമാത്രമല്ല,
അമാത്യാഃ,	മന്ത്രിമാർ,	തേ	അവർ
രാവണാമാത്യൈഃ തു	രാവണന്റെ മന്ത്രിമാരാൽ തന്നെ	ബുഭുക്ഷിതൈഃ	വിശന്നിരുന്ന അവരാൽ,
തതഃ	അപ്പോൾ	ഭക്ഷിതാഃ ച.	ഭക്ഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.
യുദ്ധേ	പോരിൽ		

തതോ ഫലഫലാശബ്ദോ നമ്മദാതീര ആബഭൌ
അർജ്ജുനസ്യാനുയായിനാം രാവണസ്യ ച മന്ത്രിണാം. 33

"തതഃ,	"ആ സമയം,	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
നമ്മദാതീരേ	നമ്മദാനദീതീരത്തിൽ	മന്ത്രിണാം ച	മന്ത്രിമാരുടെയും
അർജ്ജുനസ്യ	അർജ്ജുനന്റെ	ഫലഫലാശബ്ദഃ	ആപ്പുവിളി
അനുയായിനാം	അനുയായികളുടെയും	ആബഭൌ.	കേൾക്കപ്പെട്ടു.

ഇഷുഭിസ്തോമരൈഃ ശൂലൈസ്ത്രിശൂലൈർവജ്രകർഷ്ണൈഃ
സരാവണാനർദ്ദയന്തഃ സമന്താത് സമഭിദ്രുതാഃ. 34

"സരാവണാൻ	'രാവണനാട്ടക്കുടിയു ള്ളവരെ	ത്രിശൂലൈഃ	ത്രിശൂലങ്ങൾകൊണ്ടും
		വജ്രകഷ്ണൈഃ	വജ്രായുധങ്ങൾകൊണ്ടും
ഇഷുഭിഃ	ബാണങ്ങൾകൊണ്ടും	സമന്താത്	നാലുഭാഗങ്ങളിലും
തോമരൈഃ	ഏർകുന്തങ്ങൾകൊണ്ടും	അർദ്യന്തഃ	മർദ്ദിക്കുന്നവരായി
ശൂലൈഃ	ശൂലങ്ങൾ കൊണ്ടും	സമഭിദ്രുതാഃ.	പാഞ്ഞടുത്തു.

ഹൈഹയാധിപയോധാനാം വേഗ ആസീത് സുദാരുണഃ
സനക്രമീനമകരസമുദ്രസ്യേവ നിഃസ്വനഃ 35

"ഹൈഹയാധിപയോധാനാം	"ഹൈഹയരാജഭടന്മാരുടെ	നിസ്വനഃ	മുഴക്കം
വേഗഃ	ഊക്ക്,	ഇവ,	പോലിരിക്കുന്നതായി,
സനക്രമീനമകരസമുദ്രസ്യ	മുതല, മത്സ്യം, സ്രാവ് എന്നവയാൽ നിറഞ്ഞ കടലിന്റെ	സുദാരുണഃ ആസീത്.	ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായിരുന്നു.

രാവണസ്യ തു തേഽമാത്യാഃ പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ
കാർത്തവീര്യബലം ക്രുദ്ധാ നിർദ്ദഹന്തി സ്മ തേജസാ 36

"രാവണസ്യ അമാത്യാഃ തേ	"രാവണന്റെ മന്ത്രിമാരായ അവർ	കാർത്തവീര്യബലം	കാർത്തവീര്യസൈന്യത്തെ
പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ,	പ്രഹസ്തനും, ശുകനും, സാരണനും,	തു	അപ്പോൾ
ക്രുദ്ധാഃ,	ചൊടിച്ച്,	തേജസാ	പരാക്രമംകൊണ്ട്
		നിർദ്ദഹന്തി സ്മ.	തപിപ്പിച്ചു.

അജ്ഞാനായ തു തത് കർമ്മ രാവണസ്യ സമന്ത്രിണഃ
ക്രീഡമാനായ കഥിതം പുരുഷൈർദ്ദാരരക്ഷിഭിഃ. 37

"ദാരരക്ഷിഭിഃ പുരുഷൈഃ,	"ദാരപാലകന്മാരായ സേവകന്മാരാൽ,	തു,	അപ്പോൾ,
		സമന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാരോടുകൂടിയ
ക്രീഡമാനായ	ജലക്രീഡചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
		തത്	ആ
അജ്ഞാനായ,	അജ്ഞാനമഹാരാജാവോടായി,	കർമ്മ	കൃത്യം
		കഥിതം.	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടു.

ശ്രുത്വാ ന ഭേതവ്യമിതി സ്ത്രീജനം തം തതോഽജ്ഞാനഃ
ഉത്തതാര ജലാത് തസ്മാദ് ഗംഗാതോയാദിവാഞ്ജനഃ. 38

"അജ്ഞാനഃ	"അജ്ഞാനയുപതി	തസ്മാത്	ആ
തം	അത്	ജലാത്,	ജലത്തിൽ നിന്ന്,
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	അഞ്ജനഃ	അഞ്ജനമെന്ന ദിഗ്ഗജം
സ്ത്രീജനം	സ്ത്രീകളെനോക്കി	ഗംഗാതോയാത്	ഗംഗാജലത്തിൽനിന്ന്
'ന ഭേതവ്യം'	'ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ല'	ഇവ,	എന്നപോലെ,
ഇതി,	എന്ന് പറഞ്ഞ്,	ഉത്തതാര.	മുകളിലേയ്ക്കു കയറിവന്നു.
തതഃ	ആ സമയം		

ക്രോധദൂഷിതനേത്രസ്സ സ തതോ5ജ്ജുനപാവകഃ
പ്രജജ്ഞ്വാല മഹാജ്വാലോ യുഗാന്ത ഇവ പാവകഃ. 39

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ക്രോധദൂഷിത-നേത്രഃ	ക്രോധത്താൽ കലങ്ങിയ കണ്ണുകളോടുകൂടി
സഃ	ആ		
അജ്ജുന-പാവകഃ,	അജ്ജുനനാകുന്ന അഗ്നി,	മഹാജ്വാലഃ	അതിഭയങ്കരനായ
		യുഗാന്തഃ പാവകഃ ഇവ	പ്രളയകാലാഗ്നിയെന്ന പോലെ
തു	ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്	പ്രജജ്ഞ്വാല.	ഉജ്ജ്വലിച്ചു.

സ തുണ്ണ്തരമാദായ വരഹേമാംഗദോ ഗദാം
അഭിദുദ്രാവ രക്ഷാംസി തമാംസീവ ദിവാകരഃ. 40

"വര-ഹേമാംഗദഃ	"ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ പൊൻതോൾ വളകളണിഞ്ഞിരുന്ന	ആദായ,	എടുത്തുകൊണ്ട്,
		ദിവാകരഃ	ആദിത്യഭഗവാൻ
		തമാംസി	ഇരുട്ടിനെ
സഃ,	അദ്ദേഹം,	ഇവ	എന്ന പോലെ,
ഗദാം	ഒരു ഗദയെ	രക്ഷാംസി	രാക്ഷസന്മാരെ
തുണ്ണ്തരം	ത്വരിതയിൽ	അഭിദുദ്രാവ.	പറപ്പിച്ചു.

ബാഹുവിക്ഷേപകരണാം സമുദ്യമ്യ മഹാഗദാം
ഗരുഡം വേഗമാസ്ഥായ ചാപപാതൈവ സോ5ജ്ജുനഃ. 41

"സഃ	"ആ	ബാഹുവിക്ഷേപകരണാം	കൈകൊണ്ടു ചുഴറിക്കൊണ്ടിരുന്ന
അജ്ജുനഃ,	കാത്തവീര്യാർജ്ജുനൻ,	മഹാഗദാം ച	വമ്പിച്ച ഗദയെയും
ഗരുഡം	ഗരുഡഭഗവാനെ പോലെ	സമുദ്യമ്യ ഏവ	ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ
വേഗം	വേഗത		
ആസ്ഥായ,	കൈക്കൊണ്ട്,	അപപാത.	അവരെ പാഞ്ഞടുത്തു.

തസ്യ മാർഗ്ഗം സമാരുധ്യ വിന്ധ്യോ5ക്ഷ്യേവ പർവ്വതഃ
സ്ഥിതോ വിന്ധ്യ ഇവാകംപ്യഃ പ്രഹസ്തോ മുസലായുധഃ. 42

"തസ്യ	"അദ്ദേഹത്തിന്റെ	പ്രഹസ്തഃ,	പ്രഹസ്തൻ,
മാർഗ്ഗം	മാർഗ്ഗത്തിൽ	അക്ഷ്യ	ആദിത്യഭഗവാന്റെ വഴിയിൽ
മുസലായുധഃ	ഉലയ്ക്കുവാൻ തക്കതായ ആയുധത്തോടുകൂടിയവനായി		
വിന്ധ്യഃ	വിന്ധ്യപർവ്വതത്തെ	വിന്ധ്യഃ	വിന്ധ്യ
ഇവ	പോലെ	പർവ്വതഃ ഇവ,	പർവ്വതമെന്നപോലെ
അകംപ്യഃ	ഇളക്കമില്ലാത്തവനായ	സമാരുധ്യ	തടുത്തുംകൊണ്ട്
		സ്ഥിതഃ.	നിലയായി

തതോ5സ്യ മുസലം ഘോരം ലോഹബദ്ധം മഹോദ്യതഃ
പ്രഹസ്തഃ പ്രേഷയൻ ക്രുദ്ധോ രരാസ ച യഥാ5ംബുദഃ. 43

"പ്രഹസ്തഃ,	"പ്രഹസ്തൻ,	മുസലം	ഉലയ്ക്കയെ
തതഃ	അപ്പോൾ	അസ്യ	ഇവന്റെ മേൽ
മഹോദ്ധതഃ	അത്യുഗ്രമായ	പ്രേഷയൻ;	ഓങ്ങിയെറിഞ്ഞു;
ക്രുദ്ധഃ,	കോപംപൂണ്ട്	ച	ഉടനെ
ലോഹബദ്ധം	ഇരുമ്പുകെട്ടുകളാൽ	അംബുദഃ യഥാ	മേഘമെന്നപോലെ
ഘോരം	വമ്പിച്ച	രരാസ.	ആർത്തു.

തസ്യാഗ്രേ മുസലസ്യാഗ്നിരശോകാപീഡസന്നിഭഃ
പ്രഹസ്തകരമുക്തസ്യ ബഭ്രുവ പ്രദഹന്നിവ. 44

"പ്രഹസ്തകര-മുക്തസ്യ	"പ്രഹസ്തന്റെ കൈ കൊണ്ടെറിയപ്പെട്ട	അശോകാ-പീഡസന്നിഭഃ	അശോകമാലപോലെ യിരിക്കുന്നതും
തസ്യ	ആ	പ്രദഹൻ ഇവ	കത്തിജ്ജ്വലിക്കുന്നതു
മുസലസ്യ	ഉലയ്ക്കയുടെ	അഗ്നിഃ	പോലെ [മായ
അഗ്രേ,	തുമ്പിൽ,	ബഭ്രുവ.	ഉളവായി.

ആധാവമാനം മുസലം കാർത്തവീര്യസ്തദാർജ്ജുനഃ
നിപുണം വഞ്ചയാമാസ സഗദോऽഗദവിക്രമഃ. 45

"അഗദവിക്രമഃ	"തടവറ പരാക്രമ ശാലിയും	ആധാവമാനം	നേക്കുവരുന്ന
		മുസലം,	ആ മുസലത്തെ,
സഗദഃ	ഗദാപാണിയുമായ	നിപുണം	അതിസാമർത്ഥ്യത്തോ ടെ
കാർത്തവീര്യഃ അർജ്ജുനഃ,	കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനൻ,	വഞ്ചയാമാസ.	മേൽ തട്ടാത്തവിധം ഒഴിഞ്ഞുമാറി.
തദാ	അപ്പോൾ		

തതസ്തമഭിദുദ്രാവ പ്രഹസ്തം ഹൈഹയാധിപഃ
ഭ്രാമയാനോ ഗദാം ഗുർവ്വീം പഞ്ചബാഹുശതോച്ഛ്രയാം. 46

"തതഃ	"അനന്തരം	ഗുർവ്വീം	അതിദീർഘവുമായ
ഹൈഹയാധിപഃ	ഹൈഹയരാജാവ്	ഗദാം	ഗദയെ
		ഭ്രാമയാനഃ,	ചുഴറിക്കൊണ്ട്,
പഞ്ചബാഹുശതോച്ഛ്രയാം	അഞ്ഞൂറുകൈകൾ കൊണ്ടും എടുത്തുയർത്തപ്പെട്ടതും	തം	ആ
		പ്രഹസ്തം	പ്രഹസ്തനെ
		അഭിദുദ്രാവ.	പ്രഹരിച്ചു.

തഥാ ഹതോऽതിവേഗേന പ്രഹസ്തോ ഗദയാ തദാ
നിപപാത ഹതഃ ശൈലോ വജ്രിവജ്രഹതോ യഥാ. 47

"പ്രഹസ്തഃ,	"പ്രഹസ്തൻ,	വജ്രിവജ്രഹതഃ	ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധത്താൽ താഡിക്കപ്പെട്ട്
അതിവേഗേന	അതിശക്തിയോടുകൂടി		
ഗദയാ	ഗദകൊണ്ട്	ഹതഃ	തകർന്ന
ഹതഃ,	അടിക്കപ്പെട്ടവനായി	ശൈലഃ യഥാ തഥാ	മലയെന്നപോലെതന്നെ
തദാ	അപ്പോൾ	നിപപാത.	നിലത്തുപതിച്ചു.

പ്രഹസ്തം പതിതം ദൃഷ്ട്വാ മാരീചശുകസാരണാഃ
സമഹോദരധൂമ്രാക്ഷാ ഹ്യപസൃഷ്ടാ രണാജിരാത്. 48

"സമഹോദര-ധൂമ്രാക്ഷാഃ	"മഹോദരൻ ധൂമ്രാക്ഷൻ എന്നവരോട്ടുകൂടിയ
മാരീചശുക-സാരണാഃ,	മാരീചനും, ശുകനും, സാരണനും,
പ്രഹസ്തം	പ്രഹസ്തനെ
പതിതം	വീണുകിടക്കുന്നവനാ
ദൃഷ്ട്വാ, ഹി	കണ്ട്, അതിനാൽ [യി
രണാജിരാത്	പോക്കളത്തിൽനിന്നു
അപസൃഷ്ടാഃ.	പാഞ്ഞുപോയ്ക്കളഞ്ഞു.

അപക്രാന്തേഷ്വമാത്യേഷു പ്രഹസ്തേ വിനിപാതിതേ
രാവണോഽഭ്യദ്രവത്തൂർണ്ണമജ്ഞാനം യുപസത്തമം. 49

"പ്രഹസ്തേ	"പ്രഹസ്തൻ
വിനിപാതിതേ	വീഴ്ത്തപ്പെട്ടപ്പോൾ
അമാത്യേഷു	അമാത്യന്മാർ
അപക്രാന്തേഷു,	ഓടിപ്പോയതിനാൽ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
യുപസത്തമം	യുപവയ്യനായ
അജ്ഞാനം,	കാത്തവീയ്യജ്ഞനെ,
തൂർണ്ണം	ഉടൻതന്നെ
അഭ്യദ്രവത്.	ഏറാടുത്തു.

സഹസ്രബാഹോസ്തുല്യം വിംശദ് ബാഹോശ്ച ഭാരുണം
യുപരാക്ഷസയോസ്തത്ര ചാരബ്ധം രോമഹർഷണം 50
സാഗരാവിവ സംരബ്ധൌ ചലമൂലാവിവാചലൌ
തേജോയുക്താവിവാദിത്യൌ പ്രദഹന്താവിവാനലൌ 51
ബലോദ്ധതൌ യഥാ നാഗൌ വാശിതാർത്ഥേ യഥാ വൃഷൌ
മേഘാവിവ വിനർദ്ദന്തൌ സിംഹാവിവ ബലോത്കടൌ 52
രുദ്രകാലാവിവ ക്രുദ്ധൌ തദാ തൌ രാക്ഷസാഗ്ര്യൌ
പരസ്പരം ഗദാഭ്യാം തൌ താഡയാമാസതുർഭൃശം. 53

"സഹസ്രബാഹോഃ	"ആയിരം കൈകളുള്ളവനും
വിംശദ്-ബാഹോഃ ച	ഇരുപതുകൈകളുള്ളവനുമായ
യുപരാക്ഷസയോഃ ച	യുപതിക്കും രാക്ഷസേശ്വരനും തമ്മിൽ
തത്ര	ആ സമയം
ആരബ്ധം	ഉണ്ടായതായ
തത് യുദ്ധം	ആ യുദ്ധം
രോമഹർഷണം	രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കുമാറ്
ഭാരുണം;	അതിഭയങ്കരമായിരുന്നു;
സംരബ്ധൌ	കരകവിഞ്ഞുയരുന്ന
സാഗരൌ	രണ്ടു സമുദ്രങ്ങൾ
ഇവ,	പോലിരിക്കുന്നവരും,
ചലമൂലൌ	ചുവടിളകുന്ന
അചലൌ	രണ്ടു അചലങ്ങൾ
ഇവ,	പോലിരിക്കുന്നവരും,
തേജോയുക്തൌ	തേജസ്വികളായ
ആദിത്യൌ	രണ്ട് ആദിത്യന്മാർ
ഇവ,	എന്നപോലെയിരിക്കുന്നവരും,
പ്രദഹന്തൌ	ആളിക്കത്തുന്ന
അനലൌ	അഗ്നികൾ
ഇവ,	പോലെയിരിക്കുന്നവരും,
വാശിതാർത്ഥേ	പിടിയാനയ്ക്കുവേണ്ടി
ബലോദ്ധതൌ	ബലത്താൽ മദിച്ചു

നാഗൌ	രണ്ടു കൊമ്പനാനകൾ	രുഷ്കാലൌ	രുഷ്മൂർത്തിയും കാലനും
യഥാ,	എന്നപോലെയിരിക്കുന്നവരും,	ഇവ,	പോലെയിരിക്കുന്നവ
		തൌ	ആ [രുമായ,
വൃഷൌ യഥാ,	രണ്ടു വൃഷഭങ്ങൾപോലെയിരിക്കുന്നവരും,	രാക്ഷസാജ്ഞൌ	രാക്ഷസനും, അജ്ഞനും,
വിനർത്തൌ	ഗർജ്ജിക്കുന്ന	ക്രുദ്ധൌ,	കോപാവേശം കൊണ്ട
മേഘൌ	രണ്ടു മേഘങ്ങൾ	തദാ	അപ്പോൾ [വരായി,
ഇവ,	പോലെയിരിക്കുന്ന	ഗദാഭ്യാം	ഗദകൾകൊണ്ടു്
ഖഃലാത്കടൌ	ഉൗക്കറിയ [വരും,	പരസ്പരം	അന്യോന്യം
സിംഹൌ	രണ്ടു സിംഹങ്ങൾ	ഭൃശം	മേൽക്കു മേൽ
ഇവ,	പോലെയിരിക്കുന്ന	താഡയാമാസതുഃ.	താഡിച്ചു.
തൌ	നിസ്തുല്യരായ [വരും,		

വജ്രപ്രഹാരാനചലാ യഥാ ഘോരാൻ വിഷേഹിരേ
ഗദാപ്രഹാരാംസ്തൌ തത്ര സേഹാതേ നരരാക്ഷസൌ. 54

"തത്ര,	"ആ സമയം,	വിഷേഹിരേ,	സഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നവോ അപ്രകാരം,
തൌ	ആ		
നരരാക്ഷസൌ	നരനും രാക്ഷസനും,	ഘോരാൻ	കഠിനങ്ങളായ
അചലാഃ	മലകൾ	ഗദാപ്രഹാരാൻ	ഗദാപ്രഹരങ്ങളെ
വജ്രപ്രഹാരാൻ	വജ്രംകൊണ്ടുള്ള പ്രഹ	സേഹാതേ.	അനായാസമായി സഹിച്ചു.
യഥാ	എപ്രകാരം [രങ്ങളെ		

യഥാऽശനിരവേഭ്യസ്തു ജായതേऽഥ പ്രതിശ്രുതിഃ
തഥാ തയോസ്താപോഥൈർഭിശഃ സർവ്വാഃ പ്രതിശ്രുതാഃ. 55

"അശനിരവേഭ്യഃ	'ഇടിമുഴക്കങ്ങളിൽനിന്ന്	തയോഃ	അവരിരുവരുടേയും
		ഗദാപാഥൈഃ	ഗദകൊണ്ടുള്ള അടികൾകൊണ്ട്
പ്രതിശ്രുതിഃ	പ്രതിധ്വനി		
യഥാ	എപ്രകാരം	സർവ്വാഃ ദിശഃ തു	ദിക്കുകളെല്ലാം
ജായതേ	ഉണ്ടാകുന്നുവോ	അഥ	അപ്പോൾ
തഥാ,	അപ്രകാരം,	പ്രതിശ്രുതാഃ.	മാറ്റൊച്ചിക്കൊണ്ടു.

അജ്ഞനസ്യ ഗദാ സാ തു പാത്യമാനാऽഹിതോരസി
കാഞ്ചനാഭം നഭശ്ചക്രേ വിദ്യുത്സൌദാമിനീ യഥാ 56

"അജ്ഞനസ്യ	"അജ്ഞനന്റെ	യഥാ,	എന്നപോലെ,
സാ ഗദാ,	ആ ഗദ,	പാത്യമാനാ തു,	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട ഉടനെ,
അഹിതോരസി	ശത്രുവിന്റെ മാറിടത്തിൽ	നഭഃ	ആകാശത്തെ
വിദ്യുത്സൌദാമിനി	മിന്നലോടുകൂടിയ ഇടി	കാഞ്ചനാഭം ചക്രേ.	സ്വർണ്ണപ്രഭയാക്കി.

തഥൈവ രാവണേനാപി പാത്യമാനാ മുഹുർമ്മുഹുഃ
അജ്ജുനോരസി നിഷ്പേതി ഗദോല്ക്കേവ മഹാഗിരൌ. 57

"തഥാ ഏവ	"അപ്രകാരംതന്നെ	ഗദാ അപി,	ഗദയും
രാവണേന	രാവണനാൽ	മഹാഗിരൌ	വൻഗിരിയിൽ
മുഹുഃ മുഹുഃ	മേൽക്കുമേൽ	ഉല്കാ ഇവ	അഗ്നിജ്വാലയെന്ന പോലെ
അജ്ജുനോരസി	അജ്ജുനന്റെ മാറിടത്തിൽ		
പാത്യമാനാ	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട	നിഷ്പേതി.	പ്രകാശിക്കയായി.

നാജ്ജുനഃ ഖേദമായാതി ന രാക്ഷസഗണേശ്വരഃ
സമമാസീത് തയോർയ്യുദ്ധം യഥാ പൂർവ്വം ബലീന്ദ്രയോഃ. 58

"പൂർവ്വം	"മുൻകാലത്തിൽ	ആസീത്;	നടന്നു;
ബലീന്ദ്രയോഃ	ബലിക്കും ഇന്ദ്രനും തമ്മിൽ	അജ്ജുനഃ	അജ്ജുനൻ
യഥാ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം	ഖേദം ന ആയാതി;	ക്ഷീണിക്കുന്നില്ല;
തയോഃ	അവരിരുവക്കുംതമ്മിൽ	രാക്ഷസ- ഗണേശ്വരഃ	രക്ഷോഗണങ്ങളുടെ അധിപനും
യുദ്ധം	യുദ്ധം		
സമം	താരതമ്യമില്ലാത്തവിധം ഒരുപോലെ	ന.	തളരുന്നില്ല.

ശൃംഗൈരിവ വൃഷാ യുധ്യൻ ദന്താഗ്രൈരിവ കുഞ്ജരൌ
പരസ്പരം വിനിഘ്നന്തൌ നരരാക്ഷസസത്തമൌ. 59

"വൃഷാഃ	"വൃഷഭങ്ങൾ	ദന്താഗ്രൈഃ ഇവ	ദന്താഗ്രങ്ങൾകൊണ്ടെന്നപോലെയും
ശൃംഗൈഃ	കൊമ്പുകൾകൊണ്ട്	നരരാക്ഷസ- സത്തമൌ	നരവരനും രാക്ഷസോത്തമനും
യുധ്യൻ ഇവ,	കുത്തിപ്പിണയുന്നപോലെയും,	പരസ്പരം	അന്യോന്യം
കുഞ്ജരൌ	രണ്ടു കൊമ്പനാനകൾ	വിനിഘ്നന്തൌ.	കുട്ടിമുട്ടി.

തതോഽജ്ജുനേന ക്രുദ്ധേന സർവ്വപ്രാണേന സാ ഗദാ
സ്തനയോരന്തരേ മുക്താ രാവണസ്യ മഹോരസി. 60

"തതഃ	"അപ്പോൾ	സർവ്വപ്രാണേന,	ഊക്കെല്ലാംവെച്ച്,
സാ	ആ	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
ഗദാ,	ഗദ,	മഹോരസി	പെരുത്ത മാറിടത്തിൽ
ക്രുദ്ധേന	ക്രുദ്ധിച്ച	സ്തനയോഃ അന്തരേ	ഒത്ത നടുവിലായി
അജ്ജുനേന	അജ്ജുനനാൽ	മുക്താ.	വീഴ്ത്തപ്പെട്ട.

വരദാനകൃതത്രാണേ സാ ഗദാ രാവണോരസി
ഉൽബ്ബലേവ യഥാവേഗം ദ്വിധാ ഭൂത്വാഽപതത് ക്ഷിതൌ. 61

"സാ	"അ	യഥാവേഗം;	എത്രയോ ബലമുള്ളതാ
ഗദാ,	ഗദ,	ഇവ	തീരെ [യിരുന്നിട്ടും,
വരദാനകൃത-	വരപ്രസാദത്താൽ സു	ദുർബലാ,	ശക്തിയറ്റതായി,
ത്രാണ	രക്ഷിതമായ	ദ്വിധാ ഭൂതാ	രണ്ടായി മുറിഞ്ഞ്
രാവണോരസി,	രാവണന്റെ മാറിട	ക്ഷിതൌ	ഭൂമിയിൽ
	ത്തിൽ,	അപതത്.	വീണു.

സ തജ്ജ്ഞാനപ്രമുക്തേന ഗദാപാതേന രാവണഃ
അപാസർപ്പദ്ധനമ്മാത്രം നിഷസാദ ച നിഷ്ടനൻ. 62

"തു,	"അപകാരമായാലും,	അപാസർപ്പത് ;	പിന്നാട്ട തെറിച്ചു;
അജ്ഞാന-	അജ്ഞാനാൽ പ്രയോ	ച,	എന്നല്ല,
പ്രമുക്തേന	ഗിക്കപ്പെട്ട	സഃ	അവൻ
ഗദാപാതേന	ഗദയുടെ പതനത്താൽ	നിഷ്ടനൻ	തെരുങ്ങിക്കൊണ്ട്
രാവണഃ	രാവണൻ	നിഷസാദ.	അവിടെ ഇരുന്നുകള
ധനമ്മാത്രം	ഒരു വില്പാട്ട്		ഞ്ഞു.

സ വിഹ്വലം തദാ55ലക്ഷ്യ ദശഗ്രീവം തതോ5ജ്ഞാനഃ
സഹസോത്പത്യ ജഗ്രാഹ ഗരുത്മാനിവ പന്നഗം. 63

"തതഃ,	"ആസമയം,	ഗരുത്മാൻ	ഗരുഡൻ
സഃ അജ്ഞാനഃ,	ആ അജ്ഞാനൻ,	പന്നഗം	സർപ്പത്തെ
ദശഗ്രീവം	ദശാസ്യനെ	ഇവ,	എന്നപോലെ,
വിഹ്വലം	തളർന്നകിടക്കുന്നവനാ	സഹസാ	പൊടുന്നനവെ
ആലക്ഷ്യ,	കണ്ട്, [യി	ഉത്പത്യ	കുതിച്ചുചെന്നു്
തത്,	അതിനാൽ,	ജഗ്രാഹ.	പിടിച്ചു.

സ തം ബാഹുസഹസ്രേണ ബലാദ്ഗൃഹ്യ ദശാനനം
ബബന്ധ ബലവാൻ രാജാ ബലിം നാരായണോ യഥാ. 64

"നാരായണഃ	"ശ്രീനാരായണമൂർത്തി	ദശാനനം	ദശകണ്ഠനെ
ബലിം യഥാ,	ബലിചക്രവർത്തിയെ	ബാഹു-	ആയിരം കൈകൾകൊ
സഃ	ആ [എന്നപോലെ,	സഹസ്രേണ	ണ്ടും
ബലവാൻ	ബലിഷ്ഠനായ	ഗൃഹ്യ	പിടിച്ചു്
രാജാ,	രാജാവ്,	ബലാത്	മുറുകെ
തം	ആ	ബബന്ധ.	കെട്ടി.

ബദ്ധ്യമാനേ ദശഗ്രീവേ സിദ്ധചാരണദേവതാഃ
സാധുസാധ്വിതി വാദിനഃ പുഷ്പൈഃ കിരന്ത്യജ്ഞാനമൂർദ്ധനി. 65

"ദശഗ്രീവേ	"ദശാസ്യൻ	'സാധു'	'നല്ലത്'
ബദ്ധ്യമാനേ,	ബന്ധിക്കപ്പെടുമ്പോൾ,	ഇതി	എന്നു്
സിദ്ധചാരണ-	സിദ്ധന്മാരും, ചാരണ	വാദിനഃ,	പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ട്,
ദേവതാഃ	ന്മാരും, ദേവന്മാരും	പുഷ്പൈഃ കിരന്തി.	പുഷ്പവർഷം ചൊരിക
അജ്ഞാനമൂർദ്ധനി,	അജ്ഞാനന്റെ ശിര'		യായി
	സ്സിൽ,		

വ്യാഘ്രോ മൃഗമിവാദായ മൃഗരാഡിവ ദന്തിനം
നനാദ ഹൈഹയോ രാജാ ഹർഷാദ് ബുദവന്മുഹുഃ. 66

"ഹൈഹയഃ രാജാ,	"ഹൈഹയാധിപൻ,	ഇവ,	എന്നപോലെയും,
വ്യാഘ്രഃ	പുലി	ആദായ	എടുത്തുകൊണ്ടുപോകുന്നവനായി
മൃഗം ഇവ,	മാനിനെ എന്നപോ	ഹർഷാത്,	സന്തോഷത്താൽ
മൃഗരാട്	സിംഹം [ലെയും,	അംബുദവത്	മേഘമെന്നപോലെ
ദന്തിനം	ആനയെ	മുഹുഃ നനാദ.	വീണ്ടും ഗർജ്ജിച്ചു.

പ്രഹസ്തസ്തു സമാശ്വസ്യോ ദൃഷ്ട്വാ ബദ്ധം ദശാനനം
സഹ തൈ രാക്ഷസൈഃ ക്രുദ്ധശ്ചാദിദ്രുവ പാർത്ഥിവം. 67

"പ്രഹസ്തഃ	"പ്രഹസ്തൻ	ക്രുദ്ധഃ,	കോപിതനായി,
സമാശ്വസ്തഃ	തളർച്ചതീർന്നവനായി	തൈഃ	ആ
ദശാനനം	ദശഗ്രീവനെ	രാക്ഷസൈഃ സഹ	രാക്ഷസരോടുകൂടി
ബദ്ധം	പിടിച്ചുകെട്ടപ്പെട്ടവ [നായി	പാർത്ഥിവം ച	രാജാവിനെ നേരെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	അഭിദുദ്രാവ.	പാഞ്ഞടുത്തു.
തു	അതിനാൽ		

നകുഞ്ചരാണാം വേഗസ്തു തേഷാമാപതതാം ബഭൌ
ഉദ്ധൂത ആതപാപായേ പയോദാനാമിവാംബുധൌ. 68

"അംബുധൌ	"സമുദ്രത്തിൽ	തേഷാം	ആ
ആതപാപായേ	വേനലിന്നൊടുവിൽ	ആപതതാം	എതിർക്കുന്ന
പയോദാനാം	മേഘങ്ങൾക്ക്	നകുഞ്ചരാണാം	രാക്ഷിഞ്ചരന്മാരുടെ
ഉദ്ധൂതഃ	ഉളവാകുന്ന വേഗത	വേഗഃ തു	ഉഗ്രതയും
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,	ബഭൌ.	വിളങ്ങി.

മുഞ്ച മുഞ്ചേതി ഭാഷന്തസ്തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി ചാസകൃത്
മുസലാനി സശൂലാനി സോത്സസർജ്ജ തദാ ऽജ്ജുനേ. 69

"തദാ	"അപ്പോൾ	അസകൃത്	പലവാരായി
മുഞ്ച	വിട്ടേയ്ക്ക്	ഭാഷന്തഃ;	അവർ ഉരത്തു;
മുഞ്ച	വിട്ടേയ്ക്ക്	സഃ ച	അവനും
ഇതി,	എന്നും,	അർജ്ജുനേ	അർജ്ജുനന്റെ മേൽ
തിഷ്ഠ	നിൽക്ക്	സശൂലാനി	ശൂലങ്ങളോട് കൂടി
തിഷ്ഠ	നിൽക്ക്	മുസലാനി	മുസലങ്ങളെ
ഇതി,	എന്നും,	ഉത്സസർജ്ജ.	പൊഴിച്ചു.

അപ്രാപ്താന്യേവ താന്യാശു അസംഭ്രാന്തസ്തദാ ऽജ്ജുനഃ
ആയുധാന്യമരാരീണാം ജഗ്രാഹാരിനിഷൂദനം. 70

"അരിനിഷൂദനഃ	"ശത്രുസംഹാരകനായ
അർജ്ജുനഃ,	അർജ്ജുനൻ,
തദാ	അപ്പോൾ
അസംഭ്രാന്തഃ	ഒട്ടും പരിഭ്രമിക്കാതെ
അമരാരീണാം	അമരശത്രുക്കളുടെ
താനി	ആ
ആയുധാനി	ആയുധങ്ങളെ
അപ്രാപ്താനി ഇവ	അടുത്തെത്തുന്നതിന്നു മുമ്പായിത്തന്നെ
	ആശു ജഗ്രാഹ.		

ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[രാവണവിപ്രമോക്ഷഃ = രാവണനെ വിട്ടയക്കുന്നതു്.]

രാവണഗ്രഹണം തത്തു വായുഗ്രഹണസന്നിഭം
തതഃ പുലസ്ത്യഃ ശ്രുത്വാവ കഥിതം ദിവി ദൈവതൈഃ. 1

"പുലസ്ത്യഃ,	"പുലസ്ത്യമഹർഷി,	രാവണഗ്രഹണം	രാവണനെ പിടിച്ചു കെട്ടിയതു്
ദിവി	സപ്തർഷിലോകത്തിൽ	വായുഗ്രഹണസന്നിഭം	കാറ്റിനെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ അത്ഭുതകരമായിരിക്കുന്നതായി
ദൈവതൈഃ	ദേവന്മാരാൽ	കഥിതം	പറയപ്പെട്ടതിനെ
തതഃ	അപ്പോൾ	ശ്രുത്വാവ.	കേൾപ്പാനിടയായി.
തു,	ആ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു്,		
തത്	ആ		

തതഃ പുത്രകൃതസ്നേഹാത് കംപ്യമാനോ മഹാദ്യുതിഃ
മാഹിഷ്മതീപതിം ദ്രഷ്ടുമാജഗാമ മഹാമുനിഃ. 2

"തതഃ	"അതിനാൽ	കംപ്യമാനഃ,	ഉള്ളം കലങ്ങിയവനായി,
മഹാദ്യുതിഃ	മഹാസാമർത്ഥ്യശാലിയായ	മാഹിഷ്മതീപതിം	മാഹിഷ്മതീരാജാവിനെ
മഹാമുനിഃ,	മഹർഷി,	ദ്രഷ്ടും	കാണ്മാനായി
പുത്രകൃതസ്നേഹാത്	പുത്രവാത്സല്യത്താൽ	ആജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

സ വായുമാർഗ്ഗമാസ്ഥായ വായുതുല്യഗതിർദ്വിജഃ
പുരീം മാഹിഷ്മതീം പ്രാപ്തോ മനഃസംപാതവിക്രമഃ. 3

"വായുതുല്യഗതിഃ	"വായുവിനെപോലെ ഗതിവേഗതയുള്ളവനും	ദ്വിജഃ,	ബ്രാഹ്മണൻ,
മനഃസംപാതവിക്രമഃ	മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചതിനെ ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ളവനുമായ	വായുമാർഗ്ഗം	ആകാശമാർഗ്ഗമായി
സഃ	ആ	ആസ്ഥായ,	ചെന്നു്,
		മാഹിഷ്മതീം	മാഹിഷ്മതി എന്ന
		പുരീം	നഗരത്തിൽ
		പ്രാപ്തഃ	എത്തി.

സോऽമരാവതിസംകാശാം ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകുലാം
പ്രവിവേശ പുരീം ബ്രഹ്മാ ഇന്ദ്രസ്യേവാമരാവതീം. 4

"ഇന്ദ്രസ്യ	"ഇന്ദ്രന്റെ	ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകുലാം	സർവ്വാഭീഷ്ടങ്ങളും സാധിച്ചു് സംതൃപ്തരായ ജനങ്ങൾ നിറഞ്ഞുള്ളതും
അമരാവതീം,	അമരാവതിയിൽ,	അമരാവതിസംകാശാം	അമരാവതിപോലിരിക്കുന്നതുമായ
ബ്രഹ്മാ	ബ്രഹ്മദേവൻ	പുരീം	ആ നഗരത്തിൽ
ഇവ,	എന്നപോലെ,	പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു.
സഃ	അദ്ദേഹം		

പാദചാരമിവാദിത്യം നിഷ്പതന്തം സുദുർദ്ദൃശം
തതസ്തേ പ്രത്യഭിജ്ഞായ ദ്വാസ്ഥാ രാജ്ഞേ ന്യവേദയൻ. 5

"തേ	"ആ	ആദിത്യം ഇവ,	ആദിത്യനെപോലിരു
ദ്വാസ്ഥാഃ,	ദ്വാരപാലകന്മാർ,		ന്ന അദ്ദേഹത്തെ,
സുദുർദ്ദൃശം	ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യനായി	പ്രത്യഭിജ്ഞായ,	ആരെന്നറിഞ്ഞ്,
നിഷ്പതന്തം	സ്വസ്ഥാനത്തിൽനി	തതഃ	ഉടൻതന്നെ
	ന്നും പുറപ്പെട്ട	രാജ്ഞേ	രാജാവിനോടായി
പാദചാരം	കാൽനടയായി വരുന്ന	ന്യവേദയൻ.	വിവരം അറിയിച്ചു.

പുലസ്ത്യ ഇതി വിജ്ഞായ വചനാദ്ദൊഹയാധിപഃ
ശിരസ്യഞ്ജലിമാധായ പ്രത്യുദ്ഗച്ഛത് തപസ്വിനം. 6

"ഹൈഹയാധിപഃ	"ഹൈഹയാധിപതി,	ശിരസി	ശിരസ്സിൽ
വചനാത്	അവരുടെ വാക്യത്താൽ	അഞ്ജലിം ആധായ,	അഞ്ജലി കൂപ്പിക്കൊണ്ട്,
പുലസ്ത്യഃ	പുലസ്ത്യമഹർഷി	തപസ്വിനം	താപസനെ
ഇതി	എന്ന്	പ്രത്യുദ്ഗച്ഛത്.	എതിരേറ്റു ചെന്നു.
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞു,		

പുരോഹിതോഽസ്യ ഗൃഹ്യാർഘ്യം മധുപർക്കം തഥൈവ ച
പുരസ്താത് പ്രയയൌ രാജ്ഞഃ ശക്രസ്യേവ ബൃഹസ്പതിഃ. 7

"ശക്രസ്യ	"ഇന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ	തഥാ ഏവ	അപ്രകാരം തന്നെ
ബൃഹസ്പതിഃ	ബൃഹസ്പതി	മധുപർക്കം ച	മധുപർക്കത്തെയും
ഇവ,	എന്ന പോലെ,	ഗൃഹ്യ,	എടുത്തുകൊണ്ട്,
അസ്യ	ഈ ദേഹത്തിന്റെ	രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്റെ
പുരോഹിതഃ	പുരോഹിതൻ	പുരസ്താത്	മുമ്പിലായി
അർഘ്യം	അർഘ്യത്തെയും	പ്രയയൌ.	ചെന്നു.

തതസ്തമൃഷിമായാന്തമുദ്യന്തമിവ ഭാസ്കരം
അജ്ഞാനോ ദുശ്യ സംഭ്രാന്തോ ववന्देന്ദ്ര ഇവേശ്വരം. 8

"അജ്ഞാനഃ,	"അജ്ഞാന മഹാരാജാവു്,	ഋഷിം	മുനീശ്വരനെ
		ദൃശ്യ,	കണ്ട്,
ഉദ്യന്തം	ഉദിച്ചുയരുന്ന	തതഃ	ഉടൻ തന്നെ
ഭാസ്കരം	ആദിത്യനെ	സംഭ്രാന്തഃ,	സംഭ്രമത്തോടെ,
ഇവ	പോലെയിരിക്കുന്നവ	ഈശ്വരം	ഈശ്വരനെ
	നായി	ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
ആയാന്തം	വന്നുകൊണ്ടിരുന്ന	ഇവ,	എന്ന പോലെ,
തം	അ	ववന्दे.	വണങ്ങി.

സ തസ്യ മധുപർക്കം ഗാം പാദ്യമർഘ്യം നിവേദ്യ ച
പുലസ്ത്യമാഹ രാജേന്ദ്രോ ഹൃഷ്ടഗദ്ഗദയാ ഗിരാ. 9

"സഃ	"ആ	ഗാം ച	ക്ഷീരവും
രാജേന്ദ്രഃ	രാജവയ്യൻ	നിവേദ്യ,	നൽകിയുപചരിച്ച്,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്നായ്ക്കൊ	പുലസ്ത്യം	പുലസ്ത്യനെ നോക്കി
അർഘ്യം	അർഘ്യവും [ണ്ട്	ഹർഷഗദ്ഗദയാ	സന്തോഷത്താലിടറിയ
പാദ്യം	പാദ്യവും	ഗിരാ	വാക്കുകൊണ്ട്
മധുപർക്കം	മധുപർക്കവും	ആഹ.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

അദ്യൈവമമരാവത്യാ തുല്യാ മാഹിഷ്മതീ കൃതാ
അദ്യാഹം തു ദ്വിജേന്ദ്ര ത്വാം യസ്മാത് പശ്യാമി ദുർദ്ദശം 10

"'അഹം	"'അടിയൻ	യസ്മാത്	എന്നതിനാൽ
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ദ്വിജേന്ദ്ര!	ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠ!
ദുർദ്ദശം	അപൂർവ്വദൃശ്യനായ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ	മാഹിഷ്മതീ	മാഹിഷ്മതിനഗരം
ഏവം	ഇപ്രകാരം	അമരാവത്യാ തു	അമരാവതിക്കുതന്നെ
പശ്യാമി,	പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സന്ദർശിക്കുന്നു,	തുല്യാ	സമാനമായതായി
		കൃതാ.	ആക്കപ്പെട്ടു.

അദ്യ മേ കുശലം ദേവ അദ്യ മേ കുശലം വ്രതം
അദ്യ മേ സഫലം ജന്മ അദ്യ മേ സഫലം തപഃ
യസ്മാദ്ദേവഗണൈർവ്വന്ദ്യൌ വന്ദേഽഹം ചരണൌ തവ. 11

"'ദേവ!	"'ദേവ!	അദ്യ	ഇന്നാണ്
അഹം	അടിയൻ	മേ ജന്മ	എന്റെ ജീവിതവും
ദേവഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളാൽ	സഫലം;	സഫലമായത്;
വന്ദ്യൌ	വന്ദിക്കപ്പെട്ട	അദ്യ	ഇന്നാണ്
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	മേ	എന്റെ
ചരണൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ	തപഃ	തപസ്സും
വന്ദേ	വണങ്ങുന്നു	സഫലം;	സഫലമായത്;
യസ്മാത്	എന്നതിനാൽ	അദ്യ	ഇന്നുതന്നെയാണ്
അദ്യ	ഇന്നുതന്നെയാണ്	മേ	എന്റെ
മേ വ്രതം	എന്റെ വ്രതം	കുശലം.	അഭിഷ്ടവും സാധിച്ചതു.
കുശലം;	പൂർത്തിയായത്;		

ഇദം രാജ്യമിദം പുത്രാ ഇമേ ദാരാ ഇമേ വയം
ബ്രഹ്മൻ കിം കുമ്മി കിം കാര്യമാജ്ഞാപയതു നോ ഭവാൻ. 12

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'ബ്രാഹ്മണാത്തമ!	ഇദം;	ഇതാ കാണുന്നിവ;
കിം കുമ്മി?	അടിയൻ ചെയ്യേണ്ട തായുള്ളതെന്തൊന്നാ	ഭവാൻ	നിന്തിരുവടി
		നഃ	ഞങ്ങളോട്
ഇദം രാജ്യം	ഈ രാജ്യവും [ണ്?	കാര്യം	ചെയ്യേണ്ടതു്
ഇമേ പുത്രാഃ	ഈ പുത്രന്മാരും	കിം	എന്തെന്നു്
ഇമേ ദാരാഃ	ഈ ദാരങ്ങളും	ആജ്ഞാപയതു.	ആജ്ഞാപിച്ചരുളിയാലും.
വയം	ഞങ്ങളെല്ലാം		

തം ധർമ്മേഽഗ്നിഷു പുത്രേഷു ശിവം പൃഷ്ടപാ ച പാർത്ഥിവം
പുലസ്ത്യോവാച രാജാനം ഹൈഹയാനാം തഥാഽജ്ജുനം. 13

"പുലസ്ത്യഃ	"പുലസ്ത്യമഹർഷി	അഗ്നിഷു	അഗ്നിഹോത്രാദിയെ സംബന്ധിച്ചും
ഹൈഹയാനാം	ഹൈഹയരാജ്യങ്ങൾക്ക്		
രാജാനം	അധിപതിയായ	പുത്രേഷു	പുത്രന്മാരുടെ സംഗതിയിലും
തം	അ		
അർജ്ജുനം, പാർത്ഥിവം	അർജ്ജുനചക്രവർത്തിയോടായി	ശിവം പൃഷ്ടപാ,	കുശലപ്രശ്നംചെയ്തു',
		ച,	അനന്തരം,
ധർമ്മ	ധർമ്മത്തിന്റെ സംഗതിയിലും	തഥാ	ഇപ്രകാരം
		ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

നരേന്ദ്രാംബുജപത്രാക്ഷ പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനന
അതുലം തേ ബലം യേന ദശഗ്രീവസ്ത്വയാ ജിതഃ. 14

"'അംബുജപത്രാക്ഷ! പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനന!	"'ചെന്താർദളനേത്ര! മുഴുമതിനേർവദന!	ദശഗ്രീവഃ	ദശഗ്രീവൻ
		ജിതഃ	ജയിക്കപ്പെട്ട
		യേന,	എന്നതിനാൽ.
		തേ	ഭവാന്റെ
നരേന്ദ്ര!	നരവര!	ബലം	പരാക്രമം
ത്വയാ	ഭവാനാൽ	അതുലം	അദ്വിതീയംതന്നെ.

ഭയാദ്യസ്യോപതിഷ്ഠേതാം നിഷ്പന്ദൌ സാഗരാനിലൌ
സോഽയം മൂർധേ ത്വയാ ബദ്ധഃ പൌത്രോ മേ രണദുർജ്ജയഃ. 15

"യസ്യ	"യാതൊരുവങ്കലുള്ള	മൂർധേ	പോരിൽ
ഭയാത്	ഭയംകൊണ്ട്	രണദുർജ്ജയഃ	ആരാലും അജയ്യനുമായ
സാഗരാനിലൌ	കടലും കാറും	മേ	എന്റെ
നിഷ്പന്ദൌ	അനങ്ങാതെ	അയം പൌത്രഃ,	ഈ പൌത്രൻ,
ഉപതിഷ്ഠേതാം,	അടിവണങ്ങുമാ	ത്വയാ	ഭവാനാൽ
സഃ,	അപ്രകാരമുള്ളവനും,	ബദ്ധഃ.	ബന്ധിക്കപ്പെട്ട.

പുത്രകസ്യ യശഃ പീതം നാമ വിശ്രാവിതം ത്വയാ
മദ്വാക്യാദ്യാച്യമാനോഽദ്യ മുഞ്ച വത്സ ദശാനനം. 16

"'വത്സ!	"'വത്സ!	നാമ;	എന്നതു ആശ്ചര്യം തന്നെ;
ത്വയാ	ഭവാനാൽ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
വിശ്രാവിതം	എങ്ങും പരന്നിരിക്കുന്നതായ	യാച്യമാനഃ;	ഞാൻ ഒരു കാര്യം അപേക്ഷിക്കുന്നു;
പുത്രകസ്യ	പൌത്രന്റെ	മദ്വാക്യാത്	എന്റെ അപേക്ഷപ്രകാരം
യശഃ	കീർത്തി	ദശാനനം	ദശാനനനെ
പീതം	വിഴുങ്ങപ്പെട്ടകളഞ്ഞു	മുഞ്ച.'	വിട്ടയച്ചാലും.'

പുലസ്ത്യാജ്ഞാം പ്രഗൃഹ്യൈവേ ന കിഞ്ചന വചോഽജ്ജുനഃ
മുമോച വൈ പാർത്ഥിവേന്ദ്രോ രാക്ഷസേന്ദ്രം പ്രഹൃഷ്ടവത്. 17

"അജ്ജുനഃ പാർത്ഥിവേന്ദ്രഃ,	"അജ്ജുനചക്രവർത്തി,
പുലസ്ത്യാജ്ഞാം	പുലസ്ത്യമഹർഷിയുടെ നിഃർദ്ദേശത്തെ
പ്രഗൃഹ്യ,	ശിരസാവഹിച്ചു്,
കിഞ്ചന	യാതൊരു
വചഃ വൈ	വാക്കും
ഊചേ ന;	മറുത്തു പറഞ്ഞില്ല;
പ്രഹൃഷ്ടവത്	സന്തോഷപുരസ്സരം
രാക്ഷസേന്ദ്രം	രാക്ഷസശ്വരനെ
മുമോച.	കെട്ടഴിച്ചുവിട്ടു.

സ തം പ്രമുച്യ ത്രിദശാരിമജ്ജുനഃ
പ്രപൂജ്യ ദിവ്യാഭരണസ്രഗംബരൈഃ
അഹിംസകം സഖ്യമുപേത്യ സാഗ്നികം
പ്രണമ്യ തം ബ്രഹ്മസുതം ഗൃഹം യയൌ. 18

"സഃ അജ്ജുനഃ,	"ആ അജ്ജുനമഹാരാജാവ്,
ത്രിദശാരിം	ദേവശത്രുവായ
തം	അവനെ
പ്രമുച്യ,	അഴിച്ചുവിട്ടു്,
ദിവ്യാഭരണ-സ്രഗംബരൈഃ	ദിവ്യങ്ങളായ ആഭരണങ്ങൾ, പൂമാലകൾ, വസ്ത്രങ്ങൾ എന്നിവ കൊണ്ടു്
പ്രപൂജ്യ,	ഉപചരിച്ചു്,
സാഗ്നികം	അഗ്നിസാക്ഷിയായി
അഹിംസകം	അന്യോന്യം ഹിംസിക്കയില്ലെന്ന
സഖ്യം	സഖ്യത്തെ
ഉപേത്യ,	ചെയ്തുകൊണ്ടു്,
ബ്രഹ്മസുതം	ബ്രഹ്മപുത്രനായ
തം	ആ മുനീശ്വരനെ
പ്രണമ്യ,	നമസ്കരിച്ചു്
ഗൃഹം	വസതിയിലേക്കു
യയൌ.	ചെന്നു.

പുലസ്ത്യേനാപി സംത്യക്തോ രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ
പരിഷ്വക്തഃ കൃതാതിഥ്യോ ലജ്ജമാനോ വിനിർജ്ജിതഃ. 19

"വിനിർജ്ജിതഃ	"അപജയം പിണഞ്ഞതിനാൽ
ലജ്ജമാനഃ	ലജ്ജിക്കുന്നവനും
പ്രതാപവാൻ	പ്രതാപശാലിയുമായ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	രാക്ഷസേശ്വരൻ,
പരിഷ്വക്തഃ	ആശ്ലേഷിക്കപ്പെട്ടു്
കൃതാതിഥ്യഃ,	ഉപചരിക്കപ്പെട്ടവനായി
പുലസ്ത്യേന അപി	പുലസ്ത്യമഹർഷിയാലും
സന്ത്യക്തഃ.	വിടകൊടുത്തയക്കപ്പെട്ടു.

പിതാമഹസുതശ്ചാപി പുലസ്ത്യോ മുനിപുംഗവഃ
മോചയിത്വാ ദശഗ്രീവം ബ്രഹ്മലോകം ജഗാമ ഹ. 20

"മുനിപുംഗവഃ പിതാമഹസുതഃ ച	"മുനിശ്രേഷ്ഠനും ബ്രഹ്മപുത്രനുമായ
പുലസ്ത്യഃ	പുലസ്ത്യമഹർഷിയും
ദശഗ്രീവം അപി	ദശഗ്രീവനെയും
മോചയിത്വാ	മോചിപ്പിച്ചുശേഷം
ബ്രഹ്മലോകം	ബ്രഹ്മലോകത്തിലേക്കു്
ജഗാമ ഹ.	എഴുന്നെള്ളി.

ഏവം സ രാവണഃ പ്രാപ്തഃ കാത്തവീര്യാത് പ്രധഷ്ണം
പുലസ്ത്യവചനാച്ചാപി പുനർമ്മുക്തോ മഹാബലഃ. 21

"സഃ	"അപ്രകാരമുള്ള	പ്രധഷ്ണം പ്രാപ്തഃ;	അപമാനത്തെ പ്രാപിച്ചു;
മഹാബലഃ	മഹാബലിഷ്ഠനായ	പുനഃ അപി	അതിൽപിന്നെ
രാവണഃ	രാവണൻ	പുലസ്ത്യ-വചനാത് ച	പുലസ്ത്യന്റെ അപേക്ഷയാൽ മാത്രമാണ്
കാത്തവീര്യാത്	കാത്തവീര്യൻനിന്നു്	മുക്തഃ.	മോചിക്കപ്പെട്ടതു്.
ഏവം	ഇപ്രകാരം		

ഏവം ബലിഭ്യോ ബലിനഃ സന്തി രാഘവനന്ദന
നാവജ്ഞാ ഹി പരേ കാര്യാ യ ഇച്ഛേത് പ്രിയമാത്മനഃ. 22

"രാഘവനന്ദന!	"രഘുകുലനന്ദന!	പ്രിയം	നന്മയെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	യഃ	യാതൊരുവൻ
ബലിഭ്യഃ	ബലവാന്മാരെന്നു് കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവരെക്കാളും	ഇച്ഛേത്,	ആഗ്രഹിക്കുന്നവോ അവൻ,
ബലിനഃ	ശക്തിഹീനരിയവർ	പരേ	മറ്റുള്ളവന്റെ സംഗതിയിൽ
സന്തി;	ഉണ്ടു്;	അവജ്ഞാ ന കാര്യാ.	ധിക്കാരം കാണിക്കാതിരിക്കേണ്ടതാണു്.
ഹി	ആകയാൽ		
ആത്മനഃ	തനിക്കു്		

തതഃ സ രാജാ പിശിതാശനാനാം
സഹസ്രബാഹോരുപലഭ്യ മൈത്രീം
പുനർന്യപാണാം കദനം ചകാര
ചചാര സർവ്വാം പൃഥിവീം ച ദർപ്പാത്. 23

"പിശിതാശനാനാം	"രാക്ഷസന്മാർക്കു്	തതഃ ച	അതിൽപിന്നേയും
രാജാ	രാജാവായ	ദർപ്പാത്	അഹങ്കാരത്താൽ
സഃ,	അവൻ,	പൃഥിവീം	ലോകം
പുനഃ	ഇപ്രകാരമായിട്ടും	സർവ്വാം	മുഴുവനും
സഹസ്രബാഹോഃ	ആയിരം കൈകളുള്ള കാത്തവീര്യന്റെ	ചചാര;	സഞ്ചരിച്ചു;
മൈത്രീം	മൈത്രിയെ	നൃപാണാം	രാജാക്കന്മാർക്കു്
ഉപലഭ്യ,	സമ്പാദിച്ചു്,	കദനം	നാശത്തെ
		ചകാര."	വിളയിച്ചു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[വാലിരാവണ സഖ്യം = ബാലിയും രാവണനുമായുള്ള സഖ്യം.]

അഞ്ജനേന വിമുക്തസ്തു രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ചചാര പൃഥിവീം സർവ്വാമനിർവിണ്ണസ്തഥാ കൃതഃ. 1

'രാക്ഷസാധിപഃ	"രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
അഞ്ജനേന	അഞ്ജനാൽ
വിമുക്തഃ തു,	വിട്ടയക്കപ്പെട്ടവനായി
തഥാ	അതുകൊണ്ടും [ട്ടും,
അനിർവിണ്ണഃ കൃതഃ,	അധൈര്യപ്പെടാതെ,
പൃഥിവീം	ഭൂതലം
സർവ്വാം	മുഴുവനും
ചചാര.	ചുറ്റിനടന്നു.

രാക്ഷസം വാ മനുഷ്യം വാ ശൃണുതേ യം ബലാധികം
രാവണസ്തം സമാസാദ്യ യുദ്ധോ ഹ്വയതി ദുർമ്മതിഃ. 2

"രാവണഃ	"രാവണൻ
യം	യാതൊരുവനെ,
രാക്ഷസം വാ	രാക്ഷസനായിരുന്നാ
	ലും ശരി
മനുഷ്യം വാ	മനുഷ്യനായിരുന്നാലും
ബലാധികം	ബലശാലിയെന്ന് [ശരി
ശൃണുതേ	കേൾക്കയുണ്ടായോ
തം	അവനെ
ദുർമ്മതിഃ	ഗർവ്വംപൂണ്ടവനായി
സമാസാദ്യ	അടുത്ത്
യുദ്ധോ	പോരിന്ന്
ഹ്വയതി.	വിളിക്കയായി.

തതഃ കദാചിത് കിഷ്കിന്ധാം നഗരീം വാലിപാലിതാം
ഗത്വാ ഹ്വയതി യുദ്ധായ വാലിനം ഹേമമാലിനം. 3

"കദാചിത്,	"ഒരിക്കൽ,
വാലിപാലിതാം	ബാലിയാൽ പരിപാ
	ലിക്കപ്പെട്ട
കിഷ്കിന്ധാം നഗരീം	കിഷ്കിന്ധാപുരിയി
	ലേക്ക്
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
തതഃ	അവിടെ
ഹേമമാലിനം	പൊൻമാലയണിഞ്ഞ
	വനായ
വാലിനം	ബാലിയെ
യുദ്ധായ ഹ്വയതി.	പോക്കുവിളിക്കയായി.

തത്രസ്ഥോ വാനരാമാത്യസ്താരസ്താരാപിതാ പ്രഭുഃ
ഉവാച വാനരോ വാക്യം യുദ്ധപ്രേപ്സുമുപാഗതം. 4

"വാനരാമാത്യഃ	"വാനരമന്ത്രിയും
താരാപിതാ	താരയുടെ പിതാവും
പ്രഭുഃ	പ്രതാപശാലിയുമായ
താരഃ	താരനെന്ന
വാനരഃ,	വാനരൻ,
തത്രസ്ഥഃ	അവിടെ
യുദ്ധപ്രേപ്സും	യുദ്ധോത്സുകനായി
ഉപാഗതം,	വന്നിരിക്കുന്ന അവ
	നോട്ട്,
തു	ഇക്കായ്ത്തിൽ
വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ
	ഉരചെയ്തു.

രാക്ഷസേന്ദ്ര ഗതോ വാലീ യസ്തേ പ്രതിബലോ ഭവേത്
കോഽന്യഃ പ്രമുഖതഃ സ്ഥാതും തവ ശക്തഃ പ്ലവംഗമഃ. 5

"'രാക്ഷസേന്ദ്ര!	"'രാക്ഷസേശ്വര!	തവ	ഭവാന്റെ
തേ	ഭവാന്	പ്രമുഖതഃ	മുമ്പിൽ
പ്രതിബലഃ	തുല്യമായ ബലത്തോട്ട	സ്ഥാതും	എതിർത്തുനില്ക്കുന്നതി
	ക്കുടിയവൻ	ശക്തഃ	ശക്തിയുള്ള [ന്നു്
യഃ ഭവേത്,	യാതൊരുവനോ,	അന്യഃ	മറെറാരു
വാലീ	ആ ബാലി	പ്ലവംഗമഃ	വാനരൻ
ഗതഃ;	പോയിരിക്കുന്നു;	കഃ?	ആരാണുള്ളതു്?

ചതുർഭ്യോഽപി സമുദ്രേഭ്യഃ സന്ധ്യാമനുപാസ്യ രാവണ
ഇദം മുഹൂർത്തമായാതി വാലീ തിഷ്ഠ മുഹൂർത്തകം. 6

"'രാവണ!	"'രാവണ!	ഇദം	ഈ
വാലീ	ബാലി	മുഹൂർത്തം അപി	ഒരു മുഹൂർത്തത്തിനു
ചതുർഭ്യഃ }	നാലു സമുദ്രങ്ങളിൽ		ള്ളിൽ
സമുദ്രേഭ്യഃ }	നിന്നും	ആയാതി;	തിരിച്ചുവരുന്നതാണു്;
സന്ധ്യാം }	സന്ധ്യാവന്ദനംചെ	മുഹൂർത്തകം	ഒരു മുഹൂർത്തനേരം
അനുപാസ്യ, }	യ്തു്,	തിഷ്ഠ.	കാത്തുനില്ക്ക.

ഏതാനസ്ഥിചയാൻ പശ്യ യ ഏതേ ശംഖപാണ്ഡുരാഃ
യുദ്ധാർത്ഥിനാമിമേ രാജൻ വാനരാധിപതേജസാ 7

"രാജൻ!	"'രാജാവേ!	ശംഖ- }	വെളുത്ത തലയോട്ട
ഏതാൻ	ഈ	പാണ്ഡുരാഃ }	കം
അസ്ഥിചയാൻ	എല്ലിൻക്കൂട്ടങ്ങളെ	യുദ്ധാർത്ഥിനാം;	യുദ്ധത്തിന്നായി മുമ്പു
പശ്യ;	കണ്ടാലും;		വന്നവരുടെതാണു്;
യേ	യാതൊരു	വാനരാധിപ- }	വാനരാധിപന്റെ പ
ഇമേ	ഇക്കാണുന്ന	തേജസാ. }	രാക്രമത്താൽ കൂട്ടപ്പെ
ഏതേ	ഈ		ട്ടവയാണു്.

യദ്വാഽമൃതരസഃ പീതസ്ത്വയാ രാവണ രാക്ഷസ
തദാ വാലിനമാസാദ്യ തദന്തം തവ ജീവിതം. 8

"'രാക്ഷസ!	"'രാക്ഷസനായ	വാലിനം	ബാലിയെ
രാവണ!	രാവണ!	ആസാദ്യ,	എതിർത്തശേഷം,
ത്വയാ	ഭവാനാൽ	തവ	ഭവാന്റെ
അമൃതരസഃ }	അമൃതപാനംചെയ്യ	ജീവിതം	ആയുസ്സു്,
പീതഃ യദ്വാ, }	പ്പെട്ടിരുന്നാലും,	തദന്തം.	അതാട്ടക്കുടി അവസാ
തദാ	അപ്പോഴും		നിക്കുന്നതാണു്.

പശ്യേദാനീം ജഗച്ചിത്രമിമം വിശ്രവസഃ സുത
ഇദം മുഹൂർത്തം തിഷ്ഠേസ്ത്വ ദുർല്ലഭം തേ ഭവിഷ്യതി. 9

"'വിശ്രവസഃ സുത!	"'വിശ്രവസ്സു മഹർഷി പുത്രനായവനേ! [ക്കു
ഇദം	ഈ
മുഹൂർത്തം	ഒരു മുഹൂർത്തകാലം
തിഷ്ഠേസ്ത്വ;	ജീവനോട്ടു കൂടിയിരി
ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ [ക്കാം;
ജഗച്ചിത്രം	ലോകത്തിൽ ആശ്ചര്യ്യ
ഇമം	ഇപ്രകാരത്തെ [ഭൂതനായ
പശ്യ;	കണ്ടുകൊൾക;
തേ	ഭവാന്നു
ദുർല്ലഭം ഭവിഷ്യതി.	പിന്നെ സാധിക്കുന്ന തല്ല.

[ബാലി എത്രനാളവരെ ജീവനോടിരിക്കാം. ബാലിയെ കണ്ടാൽ നിന്റെ കഥ കഴിഞ്ഞു പോകുമെന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് പിന്നെ കാണ്മാൻ കഴികയില്ല, എന്നു് സാരം.]

അഥവാ ത്വരസേ മർത്ത്യം ഗച്ഛ ദക്ഷിണസാഗരം
വാലിനം ദ്രക്ഷ്യസേ തത്ര ഭ്രമിസ്ഥമിവ ഭാസ്കരം. 10

"'മർത്ത്യം തവരസേ അഥവാ,	"'മരിപ്പാൻ ബദ്ധപ്പാടുണ്ടെന്നാൽ,
ദക്ഷിണസാഗരം	തെക്കെ സമുദ്രത്തിലേ
ഗച്ഛ;	ചെന്നുകൊൾക; [ക്കു
തത്ര	അവിടെ
ഭ്രമിസ്ഥം	ഭൂമിയിൽ ഇറങ്ങിയ
ഭാസ്കരം	സൂര്യഭഗവാനെ
ഇവ	പോലെയിരിക്കുന്നവ
വാലിനം	ബാലിയെ [നായ
ദ്രക്ഷ്യസേ.'	ഭവാന്നു കാണാവുന്ന താണു്.'

സ ത്വ താരം വിനിർഭർത്സ്യ രാവണോ ലോകരാവണഃ
പുഷ്പകം തത് സമാരുഹ്യ പ്രയയൌ ദക്ഷിണാണ്ണവം. 11

"ലോകരാവണഃ	"ലോകപീഡകനായ
സഃ	ആ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
താരം	താരനെ
വിനിർഭർത്സ്യ,	ശകാരിച്ചുകൊണ്ടു്,
ത്വ	ഉടനെതന്നെ
തത്	ആ
പുഷ്പകം	പുഷ്പകത്തിൽ
സമാരുഹ്യ,	കയറി,
ദക്ഷിണാണ്ണവം	ദക്ഷിണസമുദ്രത്തിലേക്കു്
പ്രയയൌ.	ചെന്നു.

തത്ര ഹേമഗിരിപ്രഖ്യം തരുണാർക്കനിഭാനനം
രാവണോ വാലിനം ദൃഷ്ട്വാ സന്ധ്യോപാസനതത്പരം. 12

"തത്ര	"അവിടെ
രാവണഃ	രാവണൻ
വാലിനം	ബാലിയെ
ഹേമഗിരി-പ്രഖ്യം	മേരുപർവ്വതത്തെപോലെ
തരുണാർക്ക-നിഭാനനം	ബാലാർക്കനെപോലു ള്ള മുഖത്തോടുകൂടിയ വനായി
സന്ധ്യോപാ-സനതല്പരം	സന്ധ്യയെ ഉപാസിക്കു ന്നതിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധ
ദൃഷ്ട്വാ.	കണ്ടു. [നായി

പുഷ്പകാദവരുഹ്യാഥ രാവണോ5ഞ്ജനസന്നിഭഃ
ഗൃഹീതും വാലിനം തൂർണ്ണം നിശ്ശബ്ദപദമാവ്രജത്. 13

"അഥ	"അപ്പോൾ
അഞ്ജനസന്നിഭഃ	അഞ്ജനപർവ്വതത്തിന്റെ
രാവണഃ,	രാവണൻ, [തുല്യമായ
പുഷ്പകാത്	പുഷ്പകത്തിൽനിന്ന്
തൂർണ്ണം	വേഗം
അവരുഹ്യ,	ഇറങ്ങി,
വാലിനം	ബാലിയെ
ഗൃഹീതും	അറിയാതെ പിടിക്കുന്നതിന്നായി,
നിശ്ശബ്ദപദം	പതുക്കെ പതുക്കെ കാലടിവെച്ചുകൊണ്ട്
ആവ്രജത്.	അടുത്തു ചെന്നു.

യദ്ദൃച്ഛയാ തദാ ദുഷ്ടോ വാലിനാऽപി സ രാവണഃ
പാപാഭിപ്രായവാൻ ദുഷ്ടാ ചകാര ന തു സംഭ്രമം 14

"വാലിനാ	"ബാലിയാൽ
തദാ	ആ സമയം
രാവണഃ അപി	രാവണനും
യദൃച്ഛയാ	ആകസ്മികമായി
ദൃഷ്ടഃ;	കാണപ്പെട്ടു;
സഃ	അവൻ
പാപാഭിപ്രായവാൻ	ദുഷ്ടബുദ്ധികയ്യോണ്ട് വരുന്നവനാണെന്ന്
ദുഷ്ടാ തു,	കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടും,
സംഭ്രമം	പരിഭ്രമം
ന ചകാര.	കയ്യൊള്ളാതിരുന്നു.

ശശമാലക്ഷ്യ സിംഹോ വാ പന്നഗം ഗരുഡോ യഥാ
ന ചിന്തയതി തം വാലീ രാവണം പാപനിശ്ചയം. 15

"സിംഹഃ	"സിംഹം
ശശം,	മുയലിനെയാകട്ടെ,
ഗരുഡഃ	ഗരുഡൻ
പന്നഗം വാ	സർപ്പത്തെയാകട്ടെ
അലക്ഷ്യ യഥാ,	കണ്ടാലെന്നപോലെ,
വാലീ	ബാലി
പാപനിശ്ചയം	ഉപദ്രവിപ്പാൻ ഉറച്ചു
തം	ആ [വന്നിരുന്ന
രാവണം	രാവണനെ [കയായി;
ന ചിന്തയതി;	അലക്ഷ്യമായി കരുതു

ജിഘൃക്ഷമാണമായാന്തം രാവണം പാപചേതസം
കക്ഷാവലംബിനം കൃത്വാ ഗമിഷ്യേ ത്രീൻ മഹാർണ്ണവാൻ. 16

"ജിഘൃക്ഷമാണം	"'പിടിച്ചുകെട്ടണമെന്ന
പാപചേതസം	ദുഷ്ടവിചാരത്തോടെ
ആയാന്തം	വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന
രാവണം,	രാവണനെ,
കക്ഷാവലംബിനം കൃത്വാ	കക്ഷത്തിൽ ഇടുക്കിക്കൊണ്ട്
ത്രീൻ	മൂന്ന്
മഹാർണ്ണവാൻ	വൻസമുദ്രങ്ങളിലേക്കും
ഗമിഷ്യേ.	ഞാൻ പോകുന്നുണ്ട്.

ദൃക്ഷ്യന്ത്യരിം മമാംഗസ്ഥം സ്രംസദ്ഭുകരാംബരം
ലംബമാനം ദശഗ്രീവം ഗരുഡസ്യേവ പന്നഗം. 17

"'അരിം	"'ലോകവിദ്വേഷക
ദശഗ്രീവം	ദശാനനനെ [നായ
ഗരുഡസ്യ	ഗരുഡന്റെ വക്കൽ
പന്നഗം	പാമ്പ്
ഇവ,	എന്നപോലെ,
മമ	എന്റെ
അംഗസ്ഥം	പിടിയിലകപ്പെട്ടവനായി
സ്രംസദ്ഭുകരാംബരം	തുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന തുടകൾ, കൈകൾ, വസ്ത്രങ്ങൾ എന്നവയോടുകൂടിയവനായി
ലംബമാനം	ഉഴിഞ്ഞാലാടുന്നവനായി
ദൃക്ഷ്യന്തി.'	പാരും കാണുവാൻ പോകുന്നു.'

ഇത്യേവം മതിമാസ്ഥായ വാലീ കണ്ണ്മുപാശ്രിതഃ
ജപൻ വൈ നൈഗമാന്മന്ത്രാൻ തസ്ഥൌ പവ്വ്തരാഡിവ. 18

"പവ്വ്തരാട്	"ഹിമാലയപവ്വ്തം	കണ്ണം ഉപാശ്രിതഃ,	ചെവിയോമ്മയോടുക്കു ടിയവനായി
ഇവ	പോലിരിക്കുന്നവനായ		
വാലീ	ബാലി	നൈഗമാൻ മന്ത്രാൻ	വേദമന്ത്രങ്ങളെ
ഇതി ഏവം	മേൽപ്രകാരം	ജപൻ	ജപിച്ചുകൊണ്ട്
മതിം ആസ്ഥായ	നിശ്ചയിച്ചുറച്ച്	തസ്ഥൌ വൈ.	അനങ്ങാതിരുന്നു.

താവന്യോന്യം ജിഘ്ലുക്ഷന്തൌ ഹരിരാക്ഷസപാത്ഥിവൌ
പ്രയതവന്തൌ തത് കമ്മ ഈഹതുർബ്ബലദപ്പിതൌ. 19

"ബലദപ്പിതൌ	"കൈയ്ക്കിനാൽ ഗവ്വംകൊണ്ട	അന്യോന്യം	ഒരുവനെയൊരുവൻ
		ജിഘ്ലുക്ഷന്തൌ,	പിടിക്കേണമെന്നുറച്ച്
ഹരിരാക്ഷസ- പാത്ഥിവൌ	വാനരേശ്വരനും രാക്ഷ സേശ്വരനുമായ	പ്രയതവന്തൌ	തുനിവോടെ,
തൌ	അവരിരുവരും	തത് കമ്മ	ആ ഒരേ പ്രവൃത്തിയെ
		ഈഹതുഃ.	ലക്ഷ്യമാക്കിയിരുന്നു.

ഹസ്തഗ്രാഹം തു തം മത്വാ പാദശബ്ദേന രാവണം
പരാങ്മുഖോഽപി ജഗ്രാഹ വാലീ സപ്പ്മിവാണ്ഡജഃ. 20

"വാലീ,	"ബാലി,	പരാങ്മുഖഃ അപി	ക്രുദ്ധനല്ലാതെ
തം രാവണം	ആ രാവണനെ		
പാദശബ്ദേന	അടിവെക്കുന്ന ശബ്ദം കൊണ്ട്	അണ്ഡജഃ	ഗരുഡൻ
		സപ്പ്ം	ഒരു പാമ്പിനെ
ഹസ്തഗ്രാഹം	കയ്യ്പ്പിടിയനെന്ന്	ഇവ,	എന്നപോലെ,
മത്വാ,	അറിഞ്ഞ്,	ജഗ്രാഹ.	ഇളകുവാൻ കഴിയാത്ത
തു	അക്കാര്യത്തിൽ		വിധം മുറുകെപ്പിടിച്ചു.

ഗൃഹീതുകാമം തം ഗൃഹ്യ രക്ഷസാമീശ്വരം ഹരിഃ
ഖമുത്പപാത വേഗേന കൃത്വാ കക്ഷാവലംബിനം. 21

"ഗൃഹീതുകാമം	"കെട്ടിപ്പിടിക്കുവാനാ ഗ്രഹിച്ചിരുന്ന	കക്ഷാ- വലംബിനം കൃത്വാ,	കക്ഷത്തിൽ തുങ്ങുമാറ് ഇടുക്കിക്കൊണ്ട്
തം	ആ		
രക്ഷസാം ഈശ്വരം	രാക്ഷസരാജാവിനെ	ഖം	ആകാശത്തിലേക്ക
ഹരിഃ	വാനരൻ	വേഗേന	അത്യുത്സാഹത്തോടെ
ഗൃഹ്യ,	മുറുകെ പിടിച്ചുകൊ ണ്ട്,	ഉത്പപാത.	ഉയർന്നു.

തം ചാപീഡയമാനം തു വിതുദന്തം നഖൈർമ്മുഹുഃ
ജഹാര രാവണം വാലീ പവനസ്തോയദം യഥാ 22

"നഖൈഃ	"നഖങ്ങളാൽ	തം രാവണം ച,	ആ രാവണനേയും,
മുഹുഃ	ഏറെ	പവനഃ	കാറും
വിതുദന്തം	മാന്തിപ്പൊളിച്ച്	തോയദം	കാർമേഘത്തെ
ആപീഡയ-മാനം തു,	ഉപദ്രവിക്കുന്നവനായി രുന്നിട്ടും,	യഥാ,	എന്ന പോലെ,
വാലീ	ബാലി	ജഹാര.	കൊണ്ടു പോന്നു.

അഥ തേ രാക്ഷസാമാത്യാ ഹ്രിയമാണം ദശാനനം
മുമോക്ഷയിഷവോ വാലിം രവമാണാ അഭിദ്രുതാഃ 23

"അഥ,	"ആ സമയം,	മുമോക്ഷയിഷവഃ,	വിടുവിക്കുവാൻ കരുതിയവരായി,
തേ	അ	രവമാണാഃ	നിലവിളിച്ചു കൊണ്ട്
രാക്ഷസാമാത്യാഃ,	രാക്ഷസ സചിവന്മാർ,	വാലിം	ബാലിയെ
ഹ്രിയമാണം	എടുത്തുകൊണ്ടു പോക [പ്പെടുന്ന	അഭിദ്രുതാഃ.	പിൻതുടർന്നു.
ദശാനനം	ദശാസ്യനെ		

അനുയീയമാനസ്തൈർവ്വാലീ ഭ്രാജതേഽംബരമധ്യഗഃ
അനുയീയമാനോ മേഘൌഘൈരംബരസ്ഥ ഇവാംശുമാൻ. 24

"തൈഃ	"അവരാൽ	അനുയീയമാനഃ	പിന്തുടരപ്പെട്ട്
അനുയീയമാനഃ	പിൻതുടരപ്പെട്ട്	അംബരസ്ഥഃ	ആകാശത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
അംബരമധ്യഗഃ	ആകാശമദ്ധ്യത്തിൽ ക്രുടി അതിവേഗത്തിൽ പോയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന	അംശുമാൻ ഇവ	ആദിത്യഭഗവാനെന്ന പോലെ
വാലീ,	ബാലി,	ഭ്രാജതേ.	പരിലസിക്കുന്നു.
മേഘൌഘൈഃ	മേഘനിരകളാൽ		

തേഽശക്നുവന്തഃ സംപ്രാപ്തും വാലിനം രാക്ഷസോത്തമാഃ
തസ്യ ബാഹ്വരുവേഗേന പരിശ്രാന്താ വ്യവസ്ഥിതാഃ. 25

"തേ	"ആ	തസ്യ	അവന്റെ
രാക്ഷസോത്തമാഃ	രാക്ഷസോത്തമന്മാർ	ബാഹ്വരു-വേഗേന	കൈകളുടേയും തുടകളുടേയും ഗതിവേഗത്താൽ
വാലിനം	ബാലിയെ	പരിശ്രാന്താഃ	തളർന്നവരായി
സംപ്രാപ്തും	സമീപിക്കുന്നതിനു്	വ്യവസ്ഥിതാഃ.	വഴിയിൽ നിന്നുകളഞ്ഞു.
അശക്നുവന്തഃ	അശക്തരായി		

വാലിമാർഗ്ഗാദപാക്രാമൻ പർവ്വതേന്ദ്രോ ഹി ഗച്ഛതഃ
കിം പുനർജ്ജീവിതപ്രേപ്സുർബിഭ്രദ്ദൈവ മാംസശോണിതം. 26

"ഗച്ഛതഃ	"പോയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന	മാംസശോണിതം വൈ	മാംസത്തേയും രക്തത്തേയും
വാലിമാർഗ്ഗാത്	ബാലിയുടെ വഴിയിൽ നിന്നു്	ബിഭ്രത്	വഹിക്കുന്ന
പർവ്വതേന്ദ്രാഃ	വൻമലകൾ	ജീവിത-പ്രേപ്സുഃ	ജീവനിൽകൊതിയുള്ള പ്രാണികൾ
അപാക്രാമൻ;	മാറിപ്പോയി;	കിം പുനഃ!	എത്രമായും!
ഹി	അങ്ങിനെയിരിക്കെ		

അപക്ഷിഗണസംഘാതാൻ വാനരേന്ദ്രോ മഹാജവഃ
ക്രമശഃ സാഗരാൻ സ്വാൻ സന്ധ്യാകാലമവന്ദത. 27

"മഹാജവഃ	"അതിവേഗതയോടു കൂടിയവനായ	സ്വാൻ	എല്ലാ
		സാഗരാൻ,	സമുദ്രങ്ങളിലും
വാനരേന്ദ്രഃ,	വാനരശ്രേഷ്ഠൻ,	ക്രമശഃ	ഒന്നൊന്നായി
അപക്ഷി-ഗണ-സംഘാതാൻ	പക്ഷിഗണങ്ങളാലും കൂടി പറന്നെത്തുവാൻ കഴിയാത്തവയായ	സന്ധ്യാകാലം അവന്ദത.	സന്ധ്യയെ ഉപാസിച്ചു.

സംപൂജ്യമാനോ ഭൂതൈസ്തു ഖേചരൈഃ ഖേചരോ ഹരിഃ
പശ്ചിമം സാഗരം വാലീ ഹ്യാജഗാമ സരാവണഃ. 28

"ഖേചരൈഃ ഭൂതൈഃ	"ആകാശചാരികളായ ദേവതകളാൽ	ഖേചരഃ	ആകാശത്തിൽ കൂടി പോയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന
തു	അപ്പോൾ [നായി	ഹരിഃ വാലീ,	വാനരനായ ബാലി,
സംപൂജ്യമാനഃ,	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവ-	പശ്ചിമം	പടിഞ്ഞാറെ
സരാവണഃ ഹി	രാവണനേയും എടുത്തു കൊണ്ടുതന്നെ	സാഗരം	കടലിൽ
		ആജഗാമ.	എത്തി.

തസ്മിൻ സന്ധ്യാമുപാസിത്വാ സ്നാത്വാ ജപ്ത്വാ ച വാനരഃ
ഉത്തരം സാഗരം പ്രായാദ്വഹമാനോ ദശാനനം. 29

"ദശാനനം വഹമാനഃ	"ദശാനനനെ വഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന	സന്ധ്യാം ഉപാസിത്വാ	സന്ധ്യാവന്ദനംചെയ്തു
വാനരഃ,	ആ വാനരൻ,	ജപ്ത്വാ ച,	ജപിച്ചതിൽ പിന്നെ,
തസ്മിൻ	അതിൽ	ഉത്തരം സാഗരം	വടക്കെ സമുദ്രത്തി
സ്നാത്വാ,	സ്നാനംചെയ്തു,	പ്രായാത്.	പുറപ്പെട്ടു. [ലേക്ക്

ബഹ്വ്യോജനസാഹസ്രം വഹമാനോ മഹാഹരിഃ
വായുവച്ച മനോവച്ച ജഗാമ സഹ ശത്രുണാ. 30

"മഹാഹരിഃ,	"ആ പേർകേട്ട വാനരൻ,	ബഹ്വ്യോജന-സാഹസ്രം	അനേകായിരം യോജനകം
വായുവത് ച	വായുപോലേയും	ശത്രുണാ സഹ വഹമാനഃ	ശത്രുവിനോടുംകൂടി പറന്നുചെല്ലുന്നവനാ
മനോവത് ച	ചിത്തംപോലെയും	ജഗാമ.	കടന്നുചെന്നു. [യി,

ഉത്തരേ സാഗരേ സന്ധ്യാമുപാസിത്വാ ദശാനനം
വഹമാനോഽഗമദ്വാലീ പൂർവ്വം വൈ സ മഹോദധിം. 31

"സഃ വാലീ,	"ആ ബാലി,	സന്ധ്യാം	സന്ധ്യയെ
ദശാനനം	ദശാസ്യനെ	ഉപാസിത്വാ,	ഉപാസിച്ചു,
വഹമാനഃ വൈ	വഹിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ	പൂർവ്വം	കിഴക്കെ
ഉത്തരേ	വടക്കെ	മഹോദധിം	വൻസമുദ്രത്തിലേക്ക്
സാഗരേ	സമുദ്രത്തിൽ	അഗമത്.	ചെന്നു.

തത്രാപി സന്ധ്യാമനുപാസ്യ വാസവിഃ സ ഹരീശ്വരഃ
കിഷ്കിന്ധാമഭിതോ ഗുഹ്യ രാവണം പുനരാഗമത്. 32

"വാസവിഃ	"ഇന്ദ്രപുത്രനായ	സന്ധ്യാം അനുപാസ്യ,	സന്ധ്യാവന്ദനംചെയ്തു,
സഃ	ആ	പുനഃ	വീണ്ടും
ഹരീശ്വരഃ	വാനരനായകൻ	കിഷ്കിന്ധാം അഭിതഃ	കിഷ്കിന്ധക്കടുത്തായി
രാവണം	രാവണനെ	ആഗമത്.	ചെന്നുചേർന്നു.
ഗുഹ്യ അപി,	എടുത്തുകൊണ്ടുതന്നെ,		
തത്ര	അതിൽ		

ചതുഷ്പഥേഷു സമുദ്രേഷു സന്ധ്യാമനുപാസ്യ വാനരഃ
രാവണോദ്വഹനശ്രാന്തഃ കിഷ്കിന്ധോപവനേഽപതത്. 33

"വാനരഃ	"വാനരൻ	സമുദ്രേഷു അപി	സമുദ്രങ്ങളിലും
രാവണോദ്വഹനശ്രാന്തഃ	രാവണനെ എടുത്തു ചെന്നതിനെ ഒരു സാരമായ്ക്കരുതാതെ ശാന്തചിത്തനായി	സന്ധ്യാം അനുപാസ്യ,	സന്ധ്യാവന്ദനംചെയ്തശേഷം,
		കിഷ്കിന്ധോപവനേ	കിഷ്കിന്ധാപുരിയിലെ ഉദ്യാനത്തിൽ
ചതുർഷു	നാലു്	അപതത്.	വന്നിറങ്ങി.

രാവണം തു മുമോചാഥ സ്വകക്ഷാത് കപിസത്തമഃ
കൃതസ്ത്വമിതി ചോവാച പ്രഹസൻ രാവണം മുഹുഃ. 34

"കപിസത്തമഃ	"കപിശ്രേഷ്ഠൻ	മുഹുഃ	തെല്ലു്
രാവണം ച	രാവണനെയും	പ്രഹസൻ	പരിഹാസമായി
അഥ	അനന്തരം	രാവണം	രാവണനെനോക്കി
സ്വകക്ഷാത്	തന്റെ കക്ഷത്തിൽ നിന്ന്	'ത്വം	'അങ്ങ്
മുമോച;	വിട്ടു;	കൃതഃ?'	എങ്ങുനിന്നാണ്?'
തു,	അപ്പോൾ,	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
		ഉവാച.	ചോദിച്ചു.

വിസ്മയം തു മഹദ്ഗത്വാ ശ്രമലോലനിരീക്ഷണഃ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഹരീന്ദ്രം തമിദം വചനമബ്രവീത്. 35

"രാക്ഷസേന്ദ്രഃ,	"രാക്ഷസേശ്വരൻ,	വിസ്മയം	ആശ്ചര്യത്തെ
ശ്രമലോലനിരീക്ഷണഃ	താൻ അനുഭവിച്ച കഷ്ടത്താൽ തളർന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനായി	ഗത്വാ,	പ്രാപിച്ചു്,
		തം	ആ
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	ഹരീന്ദ്രം	വാനരേശ്വരനെ നോ[ക്കി
മഹത്	ഇത്രയെന്നറിയാത്ത	ഇദം	ഈ
		വചനം	വാക്യത്തെ
		അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

വാനരേന്ദ്ര മഹേന്ദ്രാഭ രാക്ഷസേന്ദ്രോഽസ്മി രാവണഃ
യുദ്ധോപ്സൃഹ സംപ്രാപ്തഃ സ ചാദ്യാസാദിതസ്ത്വയാ. 36

"മഹേന്ദ്രാഭ!	"ഇന്ദ്രതുല്യനായ	ഇഹ	ഇവിടെ
വാനരേന്ദ്ര!	വാനരശ്രേഷ്ഠ!	സംപ്രാപ്തഃ;	വന്നുചേർന്നത്;
രാവണഃ	രാവണനെന്ന	സഃ ച	അതും
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ	രാക്ഷസാധിപനായ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
അസ്മി	ഞാൻ [ണ്	ത്വയാ	ഭവാനാൽ
യുദ്ധോപ്സുഃ	യുദ്ധോത്സുകനായിട്ടാ-	ആസാദിതഃ.	സഫലമാക്കപ്പെട്ടു.

അഹോ ബലമഹോ വീര്യമഹോ ഗാംഭീര്യമേവ ച
യേനാഹം പശുവദ് ഗൃഹ്യ ഭ്രാമിതശ്ചതുരോഽർണ്ണവാൻ. 37

"'അഹം ച,	"'ഞാനും,	യേന,	എന്നതിനാൽ,
പശുവത് ഏവ,	യാഗപശുവെന്നപോ	അഹോ ബലം!	എന്തൊരു ബലം!
ഗൃഹ്യ	പിടിച്ച് [ലെ,	അഹോ വീര്യം!	എന്തൊരു വീര്യം!
ചതുരഃ അർണ്ണവാൻ	നാലു സമുദ്രങ്ങളിലും	അഹോ ഗാംഭീര്യം!	എന്തു ഗാംഭീര്യം!
ഭ്രാമിതഃ	കൊണ്ടുചെല്ലപ്പെട്ട		

ഏവമശ്രാന്തവദ്വീര ശീഘ്രമേവ മഹാർണ്ണവാൻ
മാം വൈവോദ്വഹമാനസ്തു കോഽന്യോ വീരഃ ക്രമിഷ്യതി 38

"'വീര!	"'വീര!	ശീഘ്രം ഏവ	അതിവേഗത്തിൽ
മാം ച	എന്നേയും	മഹാർണ്ണവാൻ	വൻകടലുകളെ
ഉദ്വഹമാനഃ തു	വഹിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ	അന്യഃ	വേറെ
അശ്രാന്തവത് ഏവ	അല്പവും ക്ഷീണംകൂടാ തെ	കഃ വീരഃ	ഏതൊരു വീരനാണ്
		ക്രമിഷ്യതി?	കടന്നുചെല്ലുക?

ത്രയാണാമേവ ഭ്രാതാനാം ഗതിരേഷാ പ്ലവംഗമ
മനോനിലസുപർണ്ണാനാം തവ ചാത്ര ന സംശയഃ. 39

"'പ്ലവംഗമ!	"'വാനര!	ത്രയാണാം	മൂന്ന്
ഏഷാ ഗതിഃ,	ഈ ഗതിസാമർത്ഥ്യം,	ഭ്രാതാനാം ഏവ	വസ്തുക്കൾക്കും മാത്രമാ ണുള്ളത്
തവ ച	ഭവാനും		
മനോനില-സുപർണ്ണാനാം	മനസ്സ്, വായു, ഗരു ഡൻ എന്ന	അത്ര	ഇതിൽ
		സംശയഃ ന.	സംശയമേയില്ല.

സോഽഹം ദുഷ്ടബലസ്യാഭ്യമിച്ഛാമി ഹരിപുംഗവ
ത്വയാ സഹ ചിരം സഖ്യം സുസ്നിഗ്ധം പാവകാഗ്രതഃ. 40

"'ഹരിപുംഗവ!	"വാനരോത്തമ!	ത്വയാ സഹ,	ഭവാനോടുകൂടി,
ത്വയ്യം	ഭവാന്റെ സംഗതി യിൽ	പാവകാഗ്രതഃ	അഗ്നിസാക്ഷിയായി
		സുസ്നിഗ്ധം	ഗാഢവും
ദുഷ്ടബലഃ	ബലത്തെ പ്രത്യക്ഷ മായി അനുഭവിച്ച	ചിരം	ജീവപര്യന്തം നിലനി
		സഖ്യം	ല്ക്കുന്നതുമായ സഖ്യ
സഃ അഹം	ആ ഞാൻ,	ഇച്ഛാമി.	ത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു!

ദാരാഃ പുത്രാഃ പുരം രാഷ്ട്രം ഭോഗാച്ഛാദനഭോജനം
സർവ്വമേവാവിഭക്തം നൌ ഭവിഷ്യതി ഹരീശ്വര 41

"'ഹരീശ്വര!	"'വാനരേശ്വര!
പുത്രാഃ	പുത്രന്മാരും
ഭോഗാച്ഛാദന-ഭോജനം	സുഖം, വസ്ത്രം, ഭോജനം എന്നവയും
പുരം	നഗരവും
രാഷ്ട്രം	നാടും
ദാരാഃ	വയലുകളും
സർവ്വം ഏവ	എല്ലാംതന്നെ
നൌ	നമുക്കിരുവർക്കും
അവിഭക്തം	യാതൊരു ഭേദവുംകൂടാതെ അനുഭവിക്കത്തക്കതായി
ഭവിഷ്യതി.'	തിരുന്നതാണ്.'

[ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ആദ്യാക്ഷരം ഗായത്രിയിലെ 23-ാമത്തെ അക്ഷരമാകുന്നു. ശൈവപക്ഷം.]

തതഃ പ്രജ്വാലയിത്വാഽഗ്നിം താവുഭൌ ഹരിരാക്ഷസൌ
ഭ്രാതൃത്വമുപസംപന്നൌ പരിഷ്വജ്യ പരസ്പരം. 42

"തൌ	"അ
ഉഭൌ ഹരി-രാക്ഷസൌ	വാനരരാക്ഷസന്മാരിരുവരും
അഗ്നിം	അഗ്നിയെ
പ്രജ്വാലയിത്വാ	ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ചു്
പരസ്പരം	അന്യോന്യം
പരിഷ്വജ്യ,	പുൽകിക്കൊണ്ടു്,
തതഃ'	അനന്തരമുതൽ
ഭ്രാതൃത്വം	സാഹോദര്യഭാവത്തെ
ഉപസംപന്നൌ.	പുലർത്തിവന്നു.

അന്യോന്യം ലംഭിതകരൌ തതസ്തൌ ഹരിരാക്ഷസൌ
കിഷ്കിന്ധാം വിശതുർഹൃഷ്ടൌ സിംഹൌ ഗിരിഗുഹാമിവ. 43

"തതഃ	"അവിടെനിന്നു്
തൌ	അ
ഹരിരാക്ഷസൌ	വാനരനും രാക്ഷസനും
അന്യോന്യം	പരസ്പരം
ഹൃഷ്ടൌ	സന്തോഷിക്കുന്നവരായി
ലംഭിതകരൌ	കൈകർം കോർത്തും കൊണ്ടു്
സിംഹൌ	രണ്ടു സിംഹങ്ങൾ
ഗിരിഗുഹാം	പർവ്വതഗുഹയിൽ
ഇവ,	എന്നപോലെ,
കിഷ്കിന്ധാം	കിഷ്കിന്ധയിൽ
വിശതുഃ.	പ്രവേശിച്ചു.

സ തത്ര മാസമുഷിതഃ സുഗ്രീവ ഇവ രാവണഃ
അമാത്യൈരാഗതൈർന്നീതസ്ത്രൈലോക്യോത്സാദനാർത്ഥിഭിഃ. 44

"സഃ	"അ
രാവണഃ,	രാവണൻ,
തത്ര,	അവിടെ,
സുഗ്രീവഃ	സുഗ്രീവൻ
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
മാസം	ഒരു മാസക്കാലം
ഉഷിതഃ;	താമസിച്ചു;
ത്രൈലോക്യോത്സാദനാർത്ഥിഭിഃ	മൂന്നു ലോകങ്ങളേയും നശിപ്പിക്കുവാനിച്ഛിച്ചുവരായി
ആഗതൈഃ	വന്നിരുന്ന
അമാത്യൈഃ	മന്ത്രിമാരാൽ
നീതഃ.	കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകപ്പെട്ടു.

ഏവമേതത് പുരാവൃത്തം വാലിനാ രാവണഃ പ്രഭോ
ധഷ്ടിതശ്ച കൃതശ്ചാപി ഭ്രാതാ പാവകസന്നിധൌ. 45

"പ്രഭോ!	"പ്രഭോ!	ധഷ്ടിതഃ;	ഗർവ്വമടക്കപ്പെട്ടു;
ഏതത്	ഇത്	അപി	എന്നാലും
പുരാവൃത്തം;	മുമ്പ് നടന്ന സംഗതി	പാവക-സന്നിധൌ	അഗ്നിസാക്ഷിയായി
രാവണഃ ച	രാവണനും [യാണ്;	ഭ്രാതാ ച കൃതഃ.	ആപ്തമിത്രമാക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.
വാലിനാ	ബാലിയാൽ		
ഏവം	മേൽപ്പ്രകാരം		

ബലമപ്രതിമം രാമ വാലിനോഽഭവദുത്തമം
സോഽപി തപയാ വിനിർദ്ദഗ്ധഃ ശലഭോ വഹ്നിനാ യഥാ. 46

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	സഃ അപി	അവനും
വാലിനഃ	ബാലിയുടെ	തപയാ,	നിന്തിരുവടിയാൽ,
ബലം,	ബലം	വഹ്നിനാ	അഗ്നിയാൽ
അപ്രതിമം	നിസ്തുല്യമായി	ശലഭഃ യഥാ	പാറ്റയെന്ന പോലെ
ഉത്തമം	അതിശ്രേഷ്ഠമായി	വിനിർദ്ദഗ്ധഃ."	ഭസ്മീകരിക്കപ്പെട്ടു."
അഭവത്;	വിളങ്ങിയിരുന്നു;		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22168; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1444.

പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[ഹനുമദുത്പത്തിഃ = ഹനുമാന്റെ ഉല്പത്തി.]

അഥാപൃച്ഛത തദാ രാമോ ദക്ഷിണാശാശ്രയം മുനിം
പ്രാഞ്ജലിർവ്വിനയോപേത ഇദമാഹ വചോഽർത്ഥവത്. 1

തദാ	അപ്പോൾ	വചഃ	വാക്യത്തെ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	ആഹ;	ഉരചെയ്തു;
ദക്ഷിണാ-ശാശ്രയം	ദക്ഷിണദേശവാസിയായ	വിനയോപേതഃ	ഒന്നുമറിയാത്തവനെന്നപോലെ
മുനിം	(അഗസ്ത്യ)മുനിശ്വരനെനോക്കി	അർത്ഥവത്	എല്ലാവക്കും അറിയേണ്ട സംഗതിയായിരുന്നതുകൊണ്ട്
പ്രാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്	അപൃച്ഛത.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.
ഇദം	ഇപ്പ്രകാരം		

അതുലം ബലമേതദ്വൈ വാലിനോ രാവണസ്യ ച
ന തേ ഭ്രാതൃഭ്യാം ഹനുമതാ സമം തുലിതി മതിർമ്മമ. 2

"വാലിനഃ	"ബാലിയുടേയും
രാവണസ്യ ച	രാവണന്റെയും
ബലം	ബലം
അതുലം വൈ;	മഹത്തായതുതന്നെ;
തു	എങ്കിലും
ഏതാഭ്യാം	ഇവരിരുവക്കും
ഏതത്	ഇത്
ഹനുമതാ	ഹനുമാനോട്
സമം	സാദൃശ്യമുള്ളതു്
ന,	അല്ല,
ഇതി തു	എന്നുതന്നെയാണ്
മമ മതിഃ.	എന്റെ അഭിപ്രായം.

ശൌര്യം ദാക്ഷ്യം ബലം ധൈര്യം പ്രാജ്ഞതാ നയസാധനം
വിക്രമശ്ച പ്രഭാവശ്ച ഹനുമതി കൃതാലയാഃ. 3

"ഹനുമതി ച	"ഹനുമാനൊരുത്തനിൽതന്നെയാണ്
ശൌര്യം	ശൌര്യവും
ദാക്ഷ്യം	സാമർത്ഥ്യവും
ബലം	ബലവും
ധൈര്യം	ധൈര്യവും
പ്രാജ്ഞതാ	പാണ്ഡിത്യവും
നയസാധനം	രാജനീതിയനുസരിച്ച് കാര്യങ്ങളെ സാധിപ്പാനുള്ള ശക്തിയും
വിക്രമഃ	വിക്രമവും,
പ്രഭാവഃ ച	പ്രഭാവവും
കൃതാലയാഃ.	കൂടികൊള്ളുന്നത്.

ദൃഷ്ട്വൈവ സാഗരം വീക്ഷ്യ സീദന്തീം കപിവാഹിനീം
സമാശ്വാസ്യ മഹാബാഹുർയോജനാനാം ശതം പ്ലുതഃ. 4

"മഹാബാഹുഃ	"മഹാ ശക്തനായ
സാഗരം	സമുദ്രത്തെ [അവൻ
ദൃഷ്ട്വാ ഏവ	കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ തന്നെ
സീദന്തീം	നിരാശപ്പെട്ടുന്ന
കപിവാഹിനീം	വാനരസൈന്യത്തെ
വീക്ഷ്യ	നോക്കി
സമാശ്വാസ്യ,	ധൈര്യപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്,
യോജനാനാം ശതം	നൂറുയോജനകരം
പ്ലുതഃ.	ഒരു ചാട്ടത്തിൽ കടന്നു.

ധർഷയിത്വാ പുരീം ലങ്കാം രാവണാന്തഃപുരം തദാ
ദൃഷ്ട്വാ സംഭാഷിതാ ചാപി സീതാ ഹ്യാശ്വാസിതാ തഥാ. 5

"തദാ	"ആ സമയം
രാവണാന്തഃപുരം	രാവണന്റെ അന്തഃപുരത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ,	നല്ലപോലെ തിരഞ്ഞ്,
അപി	അതിൽപിന്നെ
സീതാ ച	സീതയും
സംഭാഷിതാ;	കണ്ടു സംഭാഷണം ചെയ്യപ്പെട്ടു;
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ലങ്കാം പുരീം	ലങ്കാനഗരത്തെ
ധർഷയിത്വാ,	നശിപ്പിച്ചുശേഷം,
ആശ്വാസിതാ ഹി.	ധൈര്യപ്പെടുത്തപ്പെടുകയുംചെയ്തു.

സേനാഗ്രഗാ മന്ത്രിസുതാഃ കിങ്കരാ രാവണാത്മജഃ
ഏതേ ഹനുമതാ തത്ര ഹ്യേകേന വിനിപാതിതാഃ. 6

"തത്ര,	"ആ സന്ദർഭത്തിൽ,	മന്ത്രിസുതാഃ	മന്ത്രിപുത്രന്മാരും
ഹനുമതാ ഏകേന ഹി,	ഹനുമാൻ ഒരുവനാൽ തന്നെ,	കിങ്കരാഃ	കിങ്കരന്മാരും
		രാവണാത്മജഃ	രാവണപുത്രനായ അക്ഷനും
ഏതേ	ഈ		
സേനാഗ്രഗാഃ	സേനാപതികളും	വിനിപാതിതാഃ.	വധിക്കപ്പെട്ടു.

ഭൂയോ ബന്ധാദപിമുക്തേന ഭാഷയിതവാ ദശാനനം
ലങ്കാ ഭസ്മീകൃതാ യേന പാവകേനേവ മേദിനീ 7

"ബന്ധാത്	"കെട്ടിൽ നിന്നും	ഭാഷയിതവാ,	എല്ലാം അറിയിച്ചുകൊ
വിമുക്തേന	തന്നത്താൻ മുക്തനായ	ലങ്കാ മേദിനീ	ലങ്കാപ്രദേശം [ണ്ടും,
യേന,	യാതൊരു ഇവനാൽ,	പാവകേന	അഗ്നിയാൽ
ദശാനനം	ദശാസ്യനോട്	ഇവ	മിക്കതും
ഭൂയഃ	വിസ്തരിച്ച്	ഭസ്മീകൃതാ.	ഭസ്മമാക്കപ്പെട്ടു.

ന കാലസ്യ ന ശക്രസ്യ ന വിഷ്ണോർവ്വിത്തപസ്യ ച
കർമ്മാണി താനി ശ്രൂയന്തേ യാനി യുദ്ധേ ഹനുമതഃ. 8

"യുദ്ധേ	"പോരിൽ	കാലസ്യ ന;	യമനും ഇല്ല;
ഹനുമതഃ	ഹനുമാന്റെ	ശക്രസ്യ ന;	ഇന്ദ്രനും ഇല്ല;
യാനി കർമ്മാണി	യാതൊരു കൃത്യങ്ങൾ	വിത്തപസ്യ	കുബേരനും
ശ്രൂയന്തേ,	ശ്ലാഘിക്കപ്പെടുന്നുവോ,	വിഷ്ണോഃ ച	വിഷ്ണുവിനും കൂടി
താനി	അപ്രകാരമുള്ളവ	ന.	ഇല്ല.

ഏതസ്യ ബാഹുവീര്യേണ ലങ്കാ സീതാ ച ലക്ഷ്മണഃ
പ്രാപ്താ മയാ ജയശ്ചൈവ രാജ്യം മിത്രാണി ബാന്ധവാഃ. 9

"ഏതസ്യ ബാഹുവീര്യേണ ഏവ,	"ഈ ഹനുമാന്റെ കരബലം ഒന്നുകൊണ്ടു തന്നെയാണു്,	സീതാ	സീതയും
		ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണനും
		മിത്രാണി	മിത്രങ്ങളും
മയാ	എന്നാൽ	ബാന്ധവാഃ	ബന്ധുക്കളും
ജയഃ ച	ജയവും	രാജ്യം ച	രാജ്യവും
ലങ്കാ	ലങ്കയും	പ്രാപ്താഃ.	പ്രാപിക്കപ്പെട്ടതു്.

ഹനുമാൻ യദി നോ ന സ്യാദ്വാനരാധിപതേഃ സഖാ
പ്രവൃത്തിമപി കോ വേത്ത്യും ജാനക്യാഃ ശക്തിമാൻ ഭവേത്. 10

"വാനരാധിപതേഃ	വാനരേശ്വരന്നു	ജാനക്യാഃ	ജാനകിയുടെ
		പ്രവൃത്തിം	വൃത്താന്തത്തെ
സഖാ	തുണയായി	വേത്ത്യും	അറിയുന്നതിന്നു്
നഃ	നമുക്ക്	ശക്തിമാൻ	ശക്തിയുള്ളവനായി
ഹനുമാൻ	ഹനുമാൻ	കഃ അപി	ആർതന്നെയാണു്
യദി ന സ്യാത്	ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ	ഭവേത്?	ഉണ്ടാവുക?

കിമർത്ഥം ബാല്യമേനൈവ സുഗ്രീവപ്രിയകാമ്യയാ
തദാ വൈരേ സമുത്പന്നേ ന ഭഗ്ധോ വിരുധോ യഥാ. 11

"തദാ	"അപ്രകാരമിരിക്കെ
വൈരേ	വൈരം
സമുത്പന്നേ,	ഉണ്ടായകാലത്തിൽ,
സുഗ്രീവ-പ്രിയകാമ്യയാ	സുഗ്രീവന്ന് ഹിതമന്വേ സരിക്കുന്നതിൽ ആ സക്തനായ
അനേന ഏവ,	ഇവനാൽതന്നെ,
വാലീ	ബാലി
കിമർത്ഥം	എന്തുകൊണ്ടാണ്
വിരുധഃ	(ഉണക്ക) വള്ളികൾ
യഥാ	എന്നപോലെ
ന ഭഗ്ധഃ?	വെണ്ണീറാക്കപ്പെടാതിരുന്നത്?

ന ഹി വേദിതവാൻ മന്യേ ഹനുമാനാത്മനോ ബലം
യദ്ദൃഷ്ടവാഞ്ജീവിതേഷ്ടം ക്ലിശ്യന്തം വാനരാധിപം. 12

"ഹനുമാൻ	"ഹനുമാൻ
ആത്മനഃ	തന്റെ
ബലം	ബലത്തെ
ന വേദിതവാൻ	അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല എന്ന്
മന്യേ;	ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു;
യത്	എന്തെന്നാൽ
ജീവിതേഷ്ടം	പ്രാണനെക്കാൾ പ്രിയപ്പെട്ടവനായ
വാനരാധിപം	വാനരേശ്വരനെ
ക്ലിശ്യന്തം	കഷ്ടപ്പെട്ടുഴലുന്നവനായി
ദൃഷ്ടവാൻ ഹി.	കണ്ട് സഹതപിക്കുക മാത്രംചെയ്യുകൊണ്ടിരുന്നുവല്ലോ.

ഏതന്മേ ഭഗവൻ സർവ്വം ഹനുമതി മഹാമതൌ
വിസ്തരേണ യഥാതത്വം കഥയാമരപൂജിത. 13

"അമരപൂജിത!	"ദേവന്മാരാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ട
ഭഗവൻ!	ഹേ സ്വാമിൻ!
മഹാമതൌ	മഹാജ്ഞാനിയായ
ഹനുമതി	ഹനുമാനെപ്പറ്റി
ഏതത്	ഈ
സർവ്വം	എല്ലാ വിവരത്തെയും
യഥാതത്വം	ഉള്ള പോലെ
വിസ്തരേണ	ഒന്നുംതന്നെ വിട്ടു പോകാതെ
മേ	എന്നോട്
കഥയ."	ഉരചെയ്താലും."

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ഹേതുയുക്തമൃഷിസ്തദാ
ഹനുമതഃ സമക്ഷം തമിദം വചനമബ്രവീത്. 14

ഋഷിഃ	മഹർഷി
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ
ഹേതുയുക്തം	തക്ക കാരണത്തോടുകൂടിയതായ
വചഃ	വാക്ക്
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഹനുമതഃ	ഹനുമാന്റെ
സമക്ഷം	മുമ്പിൽ വെച്ച്,
തദാ	ആ സമയം
തം	ആ ശ്രീരാമനോടായി
ഇദം	ഇപ്രകാരം
വചനം	വാക്യത്തെ
അബ്രവീത്,	ഉരചെയ്തു.

സത്യമേതദ്ധനുഷ്മംശ്ച യദ് ബ്രവീഷി ഹനൂമതഃ
ന ബലേ വിദ്യതേ തുല്യോ ന ഗതൌ ന മതൌ പരഃ. 15

"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	"ശ്രീരഘുത്തമ!	തുല്യഃ	സമനായ
യത്	യാതൊന്ന്	പരഃ	മറൊരുവൻ
ബ്രവീഷി,	നിന്തിരുവടി അരുളി	ബലേ	ശക്തിയിലും
ഏതത്	ഇത് [ച്ചെയ്യുന്നുവൊ,	ന വിദ്യതേ;	ഇല്ല;
സത്യം;	വാസ്തവംതന്നെയാണ്;	ഗതൌ ന;	ഗതിയിലും ഇല്ല;
ഹനൂമതഃ	ഹനുമാന്ന്	മതൌ ന.	ബുദ്ധിയിലും ഇല്ല.

അമോഘശാപൈഃ ശാപസ്യ ദത്തോഽസ്യ ഋഷിഭിഃ പുരാ
ന വേത്താ ഹി ബലം യേന ബലീ സന്നരിമർദ്ദനഃ. 16

"അസ്യ	"ഇദ്ദേഹത്തിന്ന്	യേന	അക്കാരണത്താൽ
പുരാ,	പണ്ടുകാലത്തിൽ,	അരിമർദ്ദനഃ	ശത്രുക്കളെ മർദ്ദിപ്പാൻ തക്ക
അമോഘ- ശാപൈഃ	ശാപം നിഷ്ഫലമാകാത്തവരായ	ബലീ സൻ തു	ശക്തിയുള്ളവനായി
ഋഷിഭിഃ	ഋഷിമാരാൽ	ബലം	ബലത്തെ [രുന്നിട്ടും
ശാപഃ ദത്തഃ;	ഒരു ശാപം അരുളപ്പെ ട്ടിട്ടുണ്ട്;	ന വേത്താ ഹി.	അറിയാതിരുന്നുപാ യി.

ബാല്യേഽപ്യേതേന യത് കർമ്മ കൃതം രാമ മഹാബല
തന്ന വർണ്ണയിതും ശക്യമിതി ബാലതയാഽസ്യ തേ. 17

"മഹാബല!	"മഹാശക്തിമാനായ	അസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!	കർമ്മ	പ്രവൃത്തി
ഏഃതനു	ഈ ഹനുമാനാൽ	യത് തത്,	യാതൊന്നോ ആയത്,
ബാല്യേ അപി	ചെറിയ കുട്ടിയായിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ	തേ	നിന്തിരുവടിയോടായി
		ഇതി	ഇപ്രകാരമെന്ന്
ബാലതയാ	കുട്ടിക്കളിയായി	വർണ്ണയിതും	വർണ്ണിക്കുന്നതു്
കൃതം	ചെയ്യപ്പെട്ടതായ	ന ശക്യം.	ശക്യമല്ല.

['ഇതി ബാലതയാ അസ്യ തേ;' (ഇതിനാലാണ് അറിയാതെ ഇരിക്കുന്നതു്; എന്നു പറയാം.]

യദി വാഽസ്തി ഹ്യഭിപ്രായസ്തവ ശ്രോതും മഹാബല
സമാധായ മതിം രാമ നിശാമയ വദാമ്യഹം. 18

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!	തവ	നിന്തിരുവടിക്ക്
രാമ!	ശ്രീരാമ!	തത് വാ	ആയതും
അഹം	ഞാൻ	ശ്രോതും	ചെവിക്കൊൾവാൻ
മതിം ഹി	ഓമ്മയുള്ളതിനെ മാത്രം	അഭിപ്രായഃ	തിരുവുള്ളം
സമാധായ	ധാരണയിൽ കൊണ്ടു	അസ്തി യദി,	ഉള്ളപക്ഷം,
വദാമി;	ഉണത്തിക്കുന്നു; [വന്നു	നിശാമയ.	ശ്രദ്ധിച്ചാലും.

സൂര്യോദ്ഗതവരസപ്രകാശഃ സുമേരുർന്നാമ പർവ്വതഃ.
യത്ര രാജ്യം പ്രശാസ്ത്യസ്യ കേസരീ നാമ വൈ പിതാ. 19

"സൂര്യദത്ത-വരസംപന്നഃ	"സൂര്യഭഗവാനാൽ നല്കപ്പെട്ട വരത്താൽ സമ്പന്നമായുള്ള	അസ്യ	ഈ ഹനുമാന്റെ
		പിതാ	പിതാവായ
		കേസരീ നാമ,	കേസരിയെന്നവൻ,
സുമേരുഃ	സുമേരു	യത്ര	യാതൊരു അതിൽ
നാമ	എന്ന	രാജ്യം	രാജ്യപരിപാലനം
പർവ്വതഃ;	പർവ്വതമുണ്ട്;	പ്രശാസ്തി വൈ.	ചെയ്യവന്നു.

തസ്യ ഭാര്യാ ബഭ്രുവൈഷാ ഹ്യഞ്ജനേതി പരിശ്രുതാ
ജനയാമാസ തസ്യാം വൈ വായുരാത്മജമുത്തമം. 20

"അഞ്ജനാ ഇതി	"അഞ്ജനയെന്ന്	തസ്യാം വൈ	അവളിൽ
പരിശ്രുതാ	പേർകേട്ട	വായുഃ ഹി	വായുഭഗവാൻതന്നെ
ഏഷാ,	ഇവൾ,	ഉത്തമം	ഉത്തമനായ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്നു്	ആത്മജം	ഒരു പുത്രനെ
ഭാര്യാ ബഭൂവ;	ഭാര്യയായിരുന്നു;	ജനയാമാസ.	ഉത്പാദിപ്പിച്ചു.

ശാലിശൂകനിഭാഭാസം പ്രാസൂതാമും തദാഽഞ്ജനാ
ഫലാന്യാഹർത്തുകാമാ വൈ നിഷ്ക്രാന്താ ഗഹനേചരാ. 21

"തദാ	"അപ്പോൾ	പ്രാസൂത;	പ്രസവിച്ചത്;
ശാലിശൂകനിഭാഭാസം	നെൽക്കതിർപോലെ നിറംപൂണ്ടു വിലസുന്നവനായ	ഫലാനി	പഴങ്ങൾ
		ആഹർത്തുകാമാ	പറിച്ചുകൊണ്ടുവരുവാൻ ഇച്ഛിച്ചു്
അമും വൈ	ഈ ഹനുമാനെത്തന്നെയാണു്	നിഷ്ക്രാന്താ	പുറത്തിറങ്ങിയവളായി
		ഗഹനേചരാ.	വനത്തിൽ പോയിരുന്നു.
അഞ്ജനാ	അഞ്ജനാദേവി		

ഏഷ മാതൃവ്വിയോഗാച്ച ക്ഷുധയാ ച ഭൃശാർത്തിതഃ
രുരോദ ശിശുരത്യർത്ഥം ശിശുഃ ശരവണേ യഥാ. 22

"ഏഷഃ ശിശുഃ,	"ഈ ശിശു,	ശരവണേ	ഞാങ്ങണക്കാട്ടിൽ
മാതുഃ വിയോഗാത്	മാതാവടുത്തില്ലാത്തതിനാലും	ശിശുഃ	ശിശുവായ ഷണ്മുഖൻ
ക്ഷുധയാ ച	വിശപ്പിനാലും	യഥാ ച,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
ഭൃശാർത്തിതഃ,	ഏറ്റം പീഡിക്കപ്പെട്ടതായി,	അത്യർത്ഥം	അതിയായി
		രുരോദ.	രോദനം ചെയ്തു.

തദോദ്യന്തം വിവസ്വന്തം ജപാപുഷ്പോത്കരോപമം
ദദർശ ഫലലോഭാച്ച ഹ്യുത്പപാത രവിം പ്രതി. 23

"തദാ	"ആ സമയം	ദദർശ;	കണ്ടു;
ജപാപുഷ്പോത്-കരോപമം	ചെമ്പരത്തിപ്പൂ നിറമൊത്തവനായി	ഫലലോഭാത് ച	പഴത്തിലാശകൊണ്ടു്
		രവിം ഹി പ്രതി	ആദിത്യഭഗവാനെത്തന്നെ നോക്കി
ഉദ്യന്തം	ഉദിച്ചു പൊങ്ങുന്ന		
വിവസ്വന്തം	ആദിത്യഭഗവാനെ	ഉത്പപാത.	കുതിച്ചുചാടി.

ബാലാക്കാഭിമുഖോ ബാലോ ബാലാക്ക ഇവ മൂർത്തിമാൻ
ഗ്രഹീതുകാമോ ബാലാക്കം പ്ലവതേഽംബരമദ്ധ്യഗഃ. 24

"ബാലാക്കഃ ഇവ മൂർത്തിമാൻ ബാലഃ, ബാലാക്കം ഗ്രഹീതുകാമഃ,	"ബാലസൂര്യൻ തന്നെ മൂർത്തിമാനായ് വന്ന പോലുള്ള ആ ബാലൻ, ബാലസൂര്യനെ പിടിപ്പാൻ കൊതിച്ചുവനായി,
അംബരമദ്ധ്യഗഃ	ആകാശമദ്ധ്യത്തിൽ ചെല്ലുന്നതിന്നായി
ബാലാക്കാഭിമുഖഃ	ബാലാക്കനെ നേരായ് തന്നെ
പ്ലവതേ.	കുതിച്ചു ചെല്ലുകയായി.

ഏതസ്മിൻ പ്ലവമാനേ തു ശിശുഭാവേ ഹനുമതി
ദേവദാനവയക്ഷാണാം വിസ്മയഃ സുമഹാനഭൂത്. 25

"ശിശുഭാവേ ഹനുമതി, ഏതസ്മിൻ പ്ലവമാനേ തു,	"കുട്ടിയായിരുന്ന ഹനുമാൻ, ഇപ്രകാരം കുതിച്ചു ചെല്ലുന്നേരം,
ദേവദാനവയക്ഷാണാം	ദേവകൾക്കും ദാനവന്മാർക്കും യക്ഷന്മാർക്കും
സുമഹാൻ	അതിയായ
വിസ്മയഃ	ആശ്ചര്യം
അഭൂത്.	ഉണ്ടായി.

നാപ്യേവം വേഗവാൻ വായുർഗരുഡോ വാമനസ്തഥാ
യഥാഽയം വായുപുത്രസ്തു ക്രമതേഽംബരമുത്തമം. 26

"അയം വായുപുത്രഃ, തു ഏവം ഉത്തമം അംബരം യഥാ	"ഈ വായുകുമാരൻ, ഇപ്പോൾ ഇമ്മാതിരിയായി ഉത്തമമായ ആകാശത്തിൽ എപ്രകാരം
ക്രമതേ	ചെല്ലുന്നുവോ
തഥാ	അപ്രകാരമുള്ള
വേഗവാൻ	വേഗതപൂണ്ടതായി
മനഃ വാ	മനസ്സാകട്ടെ
ഗരുഡഃ	ഗരുഡനാകട്ടെ
വായുഃ അപി	വായുവാകട്ടെ
ന.	ഇല്ല.

യദി താവച്ഛിശോരസ്യ തപ്തിഗ്ദശോ ഗതിവിക്രമഃ
യൌവനം ബലമാസാദ്യ കഥം വേഗോ ഭവിഷ്യതി. 27

"അസ്യ ശിശോഃ ഈദൃശഃ ഗതിവിക്രമഃ യദി,	"ഈ ശിശുവിന്ന് ഇപ്രകാരമുള്ള ഗതിവേഗം ഉള്ളപ്പോൾ,
യൌവനം ബലം	യൌവനബലത്തെ
ആസാദ്യ	പ്രാപിച്ചാൽ,
താവത്	ആ സമയം
വേഗഃ തു	വേഗതതന്നെ
കഥം ഭവിഷ്യതിഃ	എപ്രകാരമുള്ളതായിരിക്കും?

തമന്വപ്ലവതേ വായുഃ പ്ലവന്തം പുത്രമാത്മനഃ
സൂര്യോഽഹ്നായാദ്രക്ഷൻ തുഷാരചയശീതളഃ. 28

"വായുഃ,	"വായുഭഗവാൻ,	തുഷാരചയ-ശീതളഃ	മഞ്ഞിൻനിരപോലെ തണുപ്പുള്ളതായി
പ്ലവന്തം	കുതിച്ചുചെല്ലുന്ന		
ആത്മനഃ	തന്റെ	രക്ഷൻ	സംരക്ഷിച്ചുംകൊണ്ട്
തം പുത്രം,	ആ പുത്രനെ,	അനുപ്ലവതേ.	കൂടെത്തന്നെ വീശി ക്കൊണ്ടുചെന്നു.
സൂര്യോഽഹ-ഭയാത്	സൂര്യൻ ദഹിപ്പിച്ചുക ളയുമെന്ന ഭീതിയാൽ		

ബഹ്വയോജനസാഹസ്രം ക്രമത്യേഷ ഗതോഽംബരം
പിതുർബ്ബലാച്ച ബാല്യാച്ച ഭാസ്കരാഭ്യാശമാഗതഃ. 29

"ഏഷഃ	"ഇദ്ദേഹം	ബാല്യാത് ച	അറിവില്ലായ്മകൊണ്ടും
അംബരം	ആകാശത്തെ	പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
ഗതഃ	പ്രാപിച്ചവനായി	ബലാത് ച	ബലത്താലും
ബഹ്വയോജന-സാഹസ്രം	എത്രയോ ആയിരം യോ ജനദൂരം	ഭാസ്കരാഭ്യാശം	സൂര്യഭഗവാന്റെ സമീ പത്തിൽ
ക്രമതി;	കുതിച്ചുചെല്ലുകയായി;	ആഗതഃ.	എത്തി.

ശിശുരേഷ തഥോഷ്ണജ്ഞ ഇതി മത്വാ ദിനേശ്വരഃ
കാര്യം ചാത്ര സമായത്തമിത്യേവം ന ദദാഹ സഃ. 30

"സഃ	"ആ	ഇതി	എന്നുള്ളതിനേയും
ദിനേശ്വരഃ	ആദിത്യദേവനും	അത്ര	ഇവിടെ
ഏഷഃ	ഇത്	ഏവം	ഇപ്രകാരമായി
ശിശുഃ	ശിശുവാണ്	സമായത്തം	നടക്കേണ്ടതായുള്ള
ഇതി	എന്നതിനേയും	കാര്യം ച	കാര്യത്തേയും
അദോഷജ്ഞഃ	വൈഷമ്യമറിയാത്ത താണ്	മത്വാ,	ആലോചിച്ച്,
		ന ദദാഹ.	ദഹിപ്പിക്കാതിരുന്നു.

യമേവ ദിവസം ഹ്യേഷ ഗ്രഹീതും ഭാസ്കരം പ്ലുതഃ
തമേവ ദിവസം രാഹുർജിഘൃക്ഷതി ദിവാകരം. 31

"ഏഷഃ	"ഇദ്ദേഹം	തം ദിവസം ഏവ	അതേദിവസത്തിൽ
യം ദിവസം	യാതൊരുദിവസത്തിൽ	രാഹുഃ ഹി	രാഹുവും
ഭാസ്കരം	സൂര്യനെ	ഭാസ്കരം ഏവ	ആദിത്യനെത്തന്നെ
ഗ്രഹീതും	പിടിപ്പാനായി	ജിഘൃക്ഷതി.	പിടിപ്പാൻ എത്തുക യായി.
പ്ലുതഃ,	കുതിച്ചുവോ,		

അനേന സ പരാമൃഷ്ടോ രാമ സൂര്യരഥോപരി
അപക്രാന്തസ്തതസ്സ്യസ്തോ രാഹുശ്ചന്ദ്രാക്കമുത്തനഃ. 32

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	സൂര്യരഥോപരി	സൂര്യരഥത്തിന്നാകിൽ
ചന്ദ്രാക്കമുത്തനഃ	ചന്ദ്രനേയും സൂര്യനേയും സ്പർശിക്കാൻ ശക്തനായ	പരാമൃഷ്ടഃ;	ഇടിച്ചുതള്ളപ്പെട്ട;
		തതഃ	അതിനാൽ
സഃ രാഹുഃ,	ആ രാഹു,	ത്രസ്തഃ	പേടിപൂണ്ട്
അനേന	ഈ ഹനുമാനാൽ	അപക്രാന്തഃ.	തിരിച്ചുപോയ്കളഞ്ഞു.

സ ഇന്ദ്രഭവനം ഗത്വാ സരോഷഃ സിംഹികാസുതഃ
അബ്രവീദ് ഭ്രുകുടിം കൃത്വാ ദേവം ദേവഗണൈർവൃതം. 33

"സിംഹികാസുതഃ	"സിംഹികാപുത്രനായ	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
സഃ,	ആ രാഹു,	ദേവഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളാൽ
സരോഷഃ	കോപാക്രാന്തനായി	വൃതം	ചൂഴപ്പെട്ട
ഭ്രുകുടിം കൃത്വാ,	പുരികം ചുളിച്ച്,	ദേവം	ഇന്ദ്രനോടായി
ഇന്ദ്രഭവനം	ഇന്ദ്രന്റെ വസതിയിൽ	അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

ബുഭുക്ഷാപനയം ദത്വാ ചന്ദ്രാർക്കൌ മമ വാസവ
കിമിദം തത് ത്വയാ ദത്തമന്യസ്യ ബലവൃത്രഹൻ. 34

"'ബല-വൃത്രഹൻ!	"'വലാസുരനേയും വൃത്രാസുരനേയും വധിച്ച വനായ!	ചന്ദ്രാർക്കൌ	ചന്ദ്രസൂര്യന്മാരെ
		ദത്വാ,	നൽകിയശേഷം,
		അന്യസ്യ	മറേറതോ ഒരുവന്
വാസവ!	ഇന്ദ്ര!	തത് ഇദം	അപ്രകാരമുള്ള ഇത്
മമ	എനിക്ക്	കിം ദത്തം?	എന്തു കാരണംകൊണ്ടാണ് നൽകപ്പെട്ടത്?
ബുഭുക്ഷാപനയം	വിശപ്പുശമിപ്പാനായി		

അദ്യാഹം പർവ്വകാലേ തു ജിഘൃക്ഷുഃ സൂര്യമാഗതഃ
അഥാന്യോ രാഹുരാസാദ്യ ജഗ്രാഹ സഹസാ രവിം. 35

"'അദ്യ പർവ്വകാലേ,	"'ഇന്ന് പർവ്വകാലത്തിൽ,	അഥ തു	അതേ സമയത്തിൽ
സൂര്യം	സൂര്യനെ	അന്യഃ രാഹുഃ	മറെറാരു രാഹു
ജിഘൃക്ഷുഃ	പിടിപ്പാനിച്ഛിച്ച്	രവിം	സൂര്യനെ
അഹം	ഞാൻ	ആസാദ്യ,	അടുത്ത്,
ആഗതഃ;	ചെന്നെത്തി;	സഹസാ	ബലാത്കാരമായി
		ജഗ്രാഹ.'	പിടിച്ചിരിക്കുന്നു.'

സ രാഹോർവ്വചനം ശ്രുത്വാ വാസവഃ സംഭ്രമാന്വിതഃ
ഉത്പപാതാസനം ഹിത്വാ ചോദ്വഹൻ കാഞ്ചനീം സ്രജം. 36

"കാഞ്ചനീം സ്രജം	"പൊൻമാല	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഉദ്വഹൻ	അണിഞ്ഞിരുന്ന	സംഭ്രമാന്വിതഃ ച	കായ്മെന്തെന്നു മനസ്സിലാകാതെ
സഃ വാസവഃ,	ആ ഇന്ദ്രൻ,	ആസനം	ആസനത്തെ
രാഹോഃ	രാഹുവിന്റെ	ഹിത്വാ	വിട്ട്
വചനം	വാക്കു	ഉത്പപാത.	എഴുന്നേറ്റു.

തതഃ കൈലാസകൂടാഭം ചതുർദന്തം മദസ്രവം
ശൃംഗാരധാരിണം പ്രാംശും സപ്തഹസ്തോട്ടഹാസിനം 37
ഇന്ദ്രഃ കരീന്ദ്രമാരുഹ്യ രാഹും കൃത്വാ പുരസ്സരം
പ്രായാദ്യത്രാഭവത് സൂര്യഃ സഹാനേന ഹന്തുമതാ. 38

"തതഃ	"അപ്പോൾ	കരീന്ദ്രം	ഐരാവതത്തിൽ
ഇന്ദ്രഃ	ഇന്ദ്രൻ	ആരുഹ്യ,	കയറി,
കൈലാസ-ക്രൗഞ്ചം	കൈലാസപർവ്വതമൊത്തും	രാഹും പുരസ്സരം കൃത്വാ,	രാഹുവിനെ മുമ്പിൽ ഗമിക്കുന്നവനാക്കിക്കൊണ്ട്,
ചതുർദ്ദന്തം	നാലുകൊമ്പുകളുള്ളതും	അനേന	ഈ
മഹാസ്രവം	മദപ്പാടോടു കൂടിയതും	ഹനുമതാ സഹ	ഹനുമാനോടും കൂടി
ശൃംഗാര-ധാരിണം	ചാതുര്യമായി അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും	സൂര്യഃ	സൂര്യൻ
പ്രാംശും	ഉയർന്നതും	യത്ര അഭവത്	ഉണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിലേക്കായി
സപ്തഷണ്ഡ-ണ്ഡോട്ടഡാസിനം	സപ്തഷണ്ഡമണികൾ ശബ്ദിക്കുന്നതുമായ	പ്രായാത്.	പുറപ്പെട്ട ചെന്നു.

അഥാതിരഭസേനാഗാദ്രാഹുരുത്സൃജ്യ വാസവം
അനേന സ ച വൈ ദൃഷ്ടഃ പ്രധാവൻ ശൈലകൂടവത്. 39

"അഥ	"അപ്പോൾ	അഗാത്;	ചെന്നു;
രാഹുഃ	രാഹു	ശൈലകൂടവത്	പർവ്വതശിഖരംപോലെ
വാസവം	ഇന്ദ്രനെയും	പ്രധാവൻ	പാഞ്ഞുവരുന്ന
ഉത്സൃജ്യ,	പിന്നിൽ വിട്ട്,	സഃ വൈ	അവനും
അതിരഭസേന	അതിവേഗത്തിൽ	അനേന ച	ഇതേപ്രകാരവും
		ദൃഷ്ടഃ.	കാണപ്പെട്ടു.

തതഃ സൂര്യം സമുത്സൃജ്യ രാഹും ഫലമവേക്ഷ്യ ച
ഉത്പപാത പുനർവ്യോമ ഗ്രഹീതും സിംഹികാസുതം. 40

"രാഹും	"രാഹുവിനെ	പുനഃ	വീണ്ടും
ഫലം ച	ഒരു പഴമെന്നതന്നെ	വ്യോമ	ആകാശത്തിൽ
അവേക്ഷ്യ,	കരുതി,	സിംഹികാസുതം	സിംഹികാപുത്രനായ രാഹുവിനെ
തതഃ	അതിനാൽ	ഗ്രഹീതും	പിടിപ്പാനായി
സൂര്യം	സൂര്യനെ	ഉത്പപാത.	കുതിച്ചുചെന്നു.
സമുത്സൃജ്യ,	വിട്ട്,		

ഉത്സൃജ്യാക്ഷിമിമം രാമ പ്രധാവന്തം പ്ലവംഗമം
അവേക്ഷ്യൈനം പരാവൃത്യ മുഖശേഷഃ പരാങ്മുഖഃ 41
ഇന്ദ്രമാശംസമാനസ്തു ത്രാതാരം സിംഹികാസുതഃ
ഇന്ദ്ര ഇന്ദ്രേതി സംത്രാസാന്മുഹുർമുഹുരഭാഷത 42

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അക്ഷം	അടിത്തറയെ
സിംഹികാസുതഃ	സിംഹികാപുത്രനും	ഉത്സൃജ്യ,	വെടിഞ്ഞ്,
മുഖശേഷഃ,	മുഖം മാത്രമവശേഷിക്കുന്നവനായ രാഹു,	പ്രധാവന്തം	നേർക്കുപാഞ്ഞുവരുന്ന
		ഇമം പ്ലവംഗമം	ഈ വാനരനെ
ഏനം	ഇപ്രകാരം	അവേക്ഷ്യ,	കണ്ടു്,

പരാങ്മുഖഃ	പുറംതിരിച്ചീവനായി	സന്ത്രാസാത്	ഭയത്താൽ
പരാവൃത്യ,	മടങ്ങിച്ചെന്ന്,	മുഹുഃ	മേല്ക്കുമേൽ
ഇന്ദ്രം തു	ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ	'ഇന്ദ്ര! ഇന്ദ്ര!'	'ഇന്ദ്ര! ഇന്ദ്ര!'
ത്രാതാരം	ശരണമായി	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ആശംസമാനഃ,	കരുതിക്കൊണ്ട്,	അഭാഷത.	അലറി.

രാഹോർവ്വിക്രോശമാനസ്യ പ്രാഗേവാലക്ഷിതം സ്വരം
ശ്രുത്വോവാച മാ ഭൈഷീരഹമേനം നിഷൂദയേ. 43

"ഇന്ദ്രഃ,	"ഇന്ദ്രൻ,	പ്രാക്	മുമ്പുതന്നെ
വിക്രോശമാനസ്യ	നിലവിളിക്കുന്നവനായ	ആലക്ഷിതം	ദൂരെനിന്നു കണ്ടറിയപ്പെട്ടവനായ
രാഹോ	രാഹുവിന്റെ	ഏനം	ഇവനെ
സ്വരം	ഒച്ച	അഹം ഏവ	ഞാൻതന്നെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	നിഷൂദയേ'	വധിക്കുന്നുണ്ട്,' എന്ന്
'മാ ഭൈഷീഃ,	'പേടിക്കേണ്ട,	ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.

ഐരാവതം തതോ ദൃഷ്ട്വാ മഹത് തദ്വിദ്മിത്യപി
ഫലം മത്വാ ഹ്യസ്തിരാജമഭിദുദ്രാവ മാരുതിഃ. 44

"തതഃ,	"ആ സമയം	മഹത് ഫലം	ഒരു ഊക്കൻ പഴം
മാരുതിഃ,	മാരുതി,	ഇതി മത്വാ,	എന്നുതന്നെ വിചാരി
ഹസ്തിരാജം	ഹസ്തീന്ദ്രനെ	തത്	ആ [ച്ച്,
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	ഐരാവതം	ഐരാവതത്തിന്നുനേ
ഇദം അപി	ഇതിനേയും	അഭിദുദ്രാവ.	പാഞ്ഞു. [ക്കായി

തഥാഽസ്യ ധാവതോ രൂപമൈരാവതജിഘൃക്ഷയാ
മുഹൂർത്തമഭവദ് ഘോരമിന്ദ്രാഗ്ന്യോരിവ ഭാസ്വരം. 45

"തഥാ	"അപ്രകാരം	ഇന്ദ്രാഗ്ന്യോഃ ഇവ	ഇന്ദ്രാഗ്നികളുടെ രൂപം പോലെ
ധാവതഃ	ഓടുന്നവനായ	ഭാസ്വരം	അത്യന്തം പ്രകാശിക്കു
അസ്യ	ഈ ഹനുമാന്റെ	മുഹൂർത്തം	അന്നേരം [ന്നതായി
രൂപം,	രൂപം,	ഘോരം	ഭയങ്കരമായി
ഐരാവത-ജിഘൃക്ഷയാ	ഐരാവതത്തെ പിടിപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കയാൽ	അഭവത്.	വിലസി.

ഏവമാധാവമാനം തു നാതിക്രുദ്ധഃ ശചീപതിഃ
ഹസ്താന്നാദതിമുക്തേന കുലിശേനാഭ്യതാഡയത്. 46

"ശചീപതിഃ,	"ഇന്ദ്രൻ,	തു	എങ്കിലും
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഹസ്താന്നാത്	കരാഗ്രത്തിൽനിന്നു
ആധാവമാനം	പാഞ്ഞെത്തുന്ന ആ ഹനുമാന്റെ മേൽ	അതിമുക്തേന	വിടപ്പെട്ട
അതിക്രുദ്ധഃ ന;	അതികോപിതനായി ഭവിച്ചില്ല;	കുലിശേന	വജ്രായുധത്താൽ
		അഭ്യതാഡയത്.	മെല്ലെ അടിച്ചു.

തതോ ഗിരൌ പപാതൈഷാ ഇന്ദ്രവജ്രാഭിതാഡിതഃ
പതമാനസ്യ ചൈതസ്യ വാമോ ഹനുരഭജ്യത. 47

"ഏഷഃ	"ഇദ്ദേഹം	പപാത;	വീണുകളഞ്ഞു;
ഇന്ദ്രവജ്രാഭിതാഡിതഃ	ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധം തട്ടിയവനായി	പതമാനസ്യ	വിഴുന്നവനായ
		ഏതസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ
തതഃ	അതിനാൽ	വാമഃ ഹനുഃ ച	എടത്തെതാടിയും
ഗിരൌ	ഗിരിമുകളിൽ	അഭജ്യത.	മുറിപ്പെട്ടതായി ഭവിച്ചു.

തസ്മിംസ്തു പതിതേ ബാലേ വജ്രതാഡനവിഹ്വലേ
ചുക്രോധേന്ദ്രായ പവനഃ പ്രജാനാമഹിതായ സഃ. 48

"സഃ	"ആ	പതിതേ,	വീണസമയം,
പവനഃ,	വായുഭഗവാൻ,	തു	അക്കാര്യത്തിൽ
തസ്മിൻ	ആ	പ്രജാനാം	പ്രജകൾക്ക്
ബാലേ,	ബാലൻ,	അഹിതായ,	പീഡയുളവാക്കുമാറ്
വജ്രതാഡനവിഹ്വലേ	വജ്രാഹതിയേറ്റ് തളർന്ന്	ഇന്ദ്രായ	ഇന്ദ്രനുനേരെ
		ചുക്രോധ.	കോപിച്ചു.

പ്രചാരം സ തു സംഗൃഹ്യ പ്രജാസ്വന്തർഗ്ഗതഃ പ്രഭുഃ
ഗുഹാം പ്രവിഷ്ടഃ സ്വസുതം ശിശുമാദായ മാരുതഃ. 49

"പ്രഭുഃ	"സാമർത്ഥ്യശാലിയും	സംഗൃഹ്യ,	നിറ്റി,
പ്രജാസു	പ്രാണികളിൽ	സ്വസുതം	തന്റെ പുത്രനായ
അന്തർഗ്ഗതഃ	അന്തർഗ്ഗതനായിരിക്കുന്നവനുമായ	ശിശും	ബാലനെയും
		ആദായ,	എടുത്തുകൊണ്ട്,
സഃ മാരുതഃ,	ആ വായുഭഗവാൻ,	ഗുഹാം തു	ഒരു ഗുഹയ്ക്കുള്ളിൽത
പ്രചാരം	സഞ്ചാരത്തെ	പ്രവിഷ്ടഃ.	വർത്തിച്ചിരുന്നു. [ന്നെ

വിൺമൂത്രാശയമാവൃത്യ പ്രജാനാം പരമാർത്തികൃത്
രുരോധ സർവ്വഭൂതാനി യഥാ വർഷാണി വാസവഃ. 50

"സർവ്വഭൂതാനി	"സർവ്വപ്രാണികൾക്കും	പരമാർത്തികൃത്,	അതിയായ പീഡയെ ഉളവാക്കുന്നവനായി,
വിൺമൂത്രാശയം	മലമൂത്രസ്ഥാനങ്ങളെ	വാസവഃ	ഇന്ദ്രൻ
ആവൃത്യ,	സ്തംഭിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്,	വർഷാണി യഥാ,	മഴകളെ എന്നപോലെ,
പ്രജാനാം	പ്രാണികൾക്ക്	രുരോധ.	തടസ്ഥപ്പെടുത്തി.

വായുപ്രകോപാദ് ഭ്രാതാനി നിരുച്ഛ്വാസാനി സർവ്വതഃ
സന്ധിഭിർഭിദ്യമാനൈശ്ച കാഷ്ഠഭൂതാനി ജജ്ഞിരേ. 51

"വായുപ്രകോപാത് ഭൂതാനി ച	"വായുഭഗവാന്റെ വൻകോപത്താൽ പ്രാണികളെല്ലാം	സന്ധിഭിഃ	കായസന്ധികളോടുകൂടി
		നിരുച്ഛ്വാസാനി	ശ്വാസം കഴിപ്പാൻ കഴിവില്ലാത്തവരായി
സർവ്വതഃ	എങ്ങുനോക്കിയാലും	കാഷ്ഠഭൂതാനി-	വിറകുമുട്ടികളെന്നപോ
ഭിദ്യമാനൈഃ	തളർന്നുപോയ	ജജ്ഞിരേ.	ലെ ആയ്തീർന്നു.

നിഃസ്വാദ്ധ്യായവഷട്കാരം നിഷ്ക്രിയം ധർമ്മവർജ്ജിതം
വായുപ്രകോപാത് ത്രൈലോക്യം നിരയസ്ഥമിവാഭവത്. 52

"വായുപ്രകോപാത്	"വായുദേവന്റെ വൻ കോപത്താൽ
ത്രൈലോക്യം	ത്രൈലോക്യം
നിഃസ്വാദ്ധ്യായവഷട്കാരം	അദ്ധ്യയനവും ഹോമവുമറ്റതായി,
നിഷ്ക്രിയം	സർവ്വ വ്യാപാരങ്ങളുമൊഴിഞ്ഞതായി
ധർമ്മവർജ്ജിതം	ധർമ്മമറ്റതായി
നിരയസ്ഥം ഇവ	നരകസ്ഥിതമെന്ന
അഭവത്.	ആയിരുന്നു. [പോലെ

തതഃ പ്രജാഃ സഗന്ധർവ്വാഃ സദേവാസുരമാനുഷാഃ
പ്രജാപതിം സമാധാവൻ ദുഃഖിതാശ്ച സുഖേച്ഛയാ. 53

"സഗന്ധർവ്വാഃ സദേവാസുരമാനുഷാഃ	"ഗന്ധർവ്വസമേതന്മാരും ദേവകൾ, അസുരന്മാർ, മനുഷ്യർ എന്നവരോടുകൂടിയവരുമായ
പ്രജാഃ ച,	പ്രജകളെല്ലാം,
തതഃ	അതിനാൽ
ദുഃഖിതാഃ,	ദുഃഖം പൂണ്ടവരായി
സുഃഖേച്ഛയാ	ദേഹസൗഖ്യം വരുന്നതിന്നായി
പ്രജാപതിം	ബ്രഹ്മദേവന്റെസന്നിധിയിൽ
സമാധാവൻ.	ഒന്നിച്ചുകൂടി ഓടിച്ചെന്നു.

ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ ദേവാ മഹോദരനിഭോദരാഃ
തപയാ ന ഭഗവൻ സൃഷ്ടാഃ പ്രജാനാഥ ചതുർവ്വിധാഃ. 54

"ദേവാഃ മഹോദരനിഭോദരാഃ,	"ദേവകൾ മഹോദര വ്യാധിപിടിച്ചവരെന്നപോലെയുള്ള വയറോടുകൂടിയവരായി,
പ്രാഞ്ജലയഃ	തൊഴുതും കൊണ്ട്
ഊചുഃ;	ഉണർത്തിച്ചു;
'പ്രജാനാഥ!	'പ്രജാരക്ഷക!
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!
തപയാ തു	നിന്തിരുവടിയാൽ തന്നെയാണ്
ചതുർവ്വിധാഃ	ജരായുജങ്ങളും, അണ്ഡജങ്ങളും, സ്വേദജങ്ങളും, ഉദ്ഭിജ്ജങ്ങളും എന്ന നാലുവകകളും
സൃഷ്ടാഃ.	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടത്.

തപയാ ദത്തോഽയമസ്മാകമായുഷഃ പവനഃ പതിഃ
സോഽസ്മാൻ പ്രാണേശ്വരോ ഭ്രതപാ കസ്മാദ്ദേഷ്യോഽദ്യ സത്തമ 55
രുരോധ ദുഃഖം ജനയന്നന്തഃപുര ഇവ സ്ത്രിയഃ
തസ്മാത് തപാം ശരണം പ്രാപ്താ വായുനോപഹതാ വയം. 56

"'സത്തമ!	"'പൂജ്യപാദനായുള്ളോവേ!
അസ്മാകം	ഞങ്ങൾക്ക് [വേ!
ആയുഷഃ	ആയുസ്സിന്നു
പതിഃ	പതിയായും
പ്രാണേശ്വരഃ,	പ്രാണാധാരമായും
അയം	ഈ [ആണ്
പവനഃ,	വായുദേവൻ,
തപയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ദത്തഃ;	അരുളപ്പെട്ടത്;
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
ഏഷഃ,	ഇദ്ദേഹം,
അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ
കസ്മാത്	എന്തൊകാരണത്താൽ

ദുഃഖം	ദുഃഖം
ജനയൻ ഭൃതാ,	വിളയിക്കുന്നവനായി,
അന്തഃപുരേ	അന്തഃപുരത്തിൽ
സ്ത്രിയഃ	സ്ത്രീകളെ
ഇവ,	എന്ന പോലെ,
രുരോധ;	കെട്ടിയിട്ടിരിക്കുന്നു;
വയം	ഞങ്ങൾ
വായുനാ	വായുദേവനാൽ
ഉപഹതാഃ;	പീഡിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
തസ്മാത്	ആകയാൽ
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
ശരണം	ശരണം
പ്രാപ്താഃ.'	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.'

ഏതത് പ്രജാനാം ശ്രുത്വാ തു പ്രജാനാഥഃ പ്രജാപതിഃ
കാരണാദിതി ചോക്ത്വാഽസൌ പ്രജാഃ പുനരഭാഷത. 57

"പ്രജാനാഥഃ	"പ്രജാരക്ഷകനായ
അസൌ	ഈ
പ്രജാപതിഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
പ്രജാനാം	പ്രജകളുടെ
ഏതത്	ഈ വാക്ക്
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
പ്രജാഃ	പ്രജകളോടായി
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
'കാരണാത് ച'	'ഒരു കാരണംകൊണ്ടു
ഇതി	എന്ന് [തന്നെയാണ്'
ഉക്ത്വാ	ഒന്നാമതായി അരുളി ച്ചെയ്ത്
പുനഃ,	വീണ്ടും വിസ്താരമായി
അഭാഷത.	ഓതി.

യസ്മിംശ്ച കാരണേ വായുശ്ചുക്രോധ ച രുരോധ ച
പ്രജാഃ ശൃണുദ്ധ്വം തത് സർവ്വം ശ്രോതവ്യം ചാത്മനഃ ക്ഷമം. 58

"'പ്രജാഃ!	"'പ്രജകളേ!
ആത്മനഃ	നിങ്ങൾക്ക്
ക്ഷമം ച	ഹിതകരവും
ശ്രോതവ്യം ച	കേട്ടറിയപ്പെടേണ്ടതും
വായുഃ	വായുദേവൻ
യസ്മിൻ	യാതൊരു
കാരണേ	കാരണത്താൽ
ചുക്രോധ	കോപിക്കയും
രുരോധ ച	സ്തംഭിപ്പിക്കയും ചെയ്യുവോ, അപ്രകാരമുള്ളതായ
തത് സർവ്വം ച	അതെല്ലാറ്റിനേയും
ശൃണുദ്ധ്വം.	കേട്ടുകൊൾവിൻ.

പുത്രസ്തസ്യാമരേശേന ഇന്ദ്രേണാദ്യ നിപാതിതഃ
രാഹോർവ്വചനമാസ്ഥായ തതഃ സ കുപിതോഽനിലഃ. 59

"'തസ്യ	"'അഞ്ജനത്തിന്റെ
പുത്രഃ,	പുത്രൻ,
അമരേശേന	ദേവരാജാവായ
ഇന്ദ്രേണ,	ഇന്ദ്രനാൽ,
രാഹോഃ	രാഹുവിന്റെ
വചനം	വാക്കനുസരിച്ച്
ആസ്ഥായ	
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
നിപാതിതഃ;	വീഴ്ത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
സഃ	ആ
അനിലഃ	വായുദേവൻ
തതഃ	അതിനാലാണ്
കുപിതഃ.	കുപിതനായിരിക്കുന്നതു.

അശരീരഃ ശരീരേഷു വായുശ്ചരതി പാലയൻ
ശരീരം ഹി വിനാ വായും സമതാം യാതി ഭാരുഭിഃ. 60

"'വായുഃ	"'വായു	ശരീരം	ശരീരം
അശരീരഃ,	ശരീരമില്ലാത്തവനായി,	വായും	വായുവിനെ
ശരീരേഷു	ശരീരങ്ങളിൽ പുക്ക്	വിനാ ഹി,	വിട്ടുപായാൽ,
പാലയൻ,	പരിപാലിക്കുന്നവനാ	ഭാരുഭിഃ	വിറകുമുട്ടികളോട്
ചരതി;	സഞ്ചരിക്കുന്നു; [യി,	സമതാം യാതി.	ഒക്കുന്നു.

വായുഃ പ്രാണഃ സുഖം വായുർവായുഃ സർവ്വമിദം ജഗത്.
വായുനാ സംപരിത്യക്തം ന സുഖം വിന്ദതേ ജഗത്. 61

"'വായുഃ	"'വായു	വായു;	വായുതന്നെ;
പ്രാണഃ;	പ്രാണധാരകനാണ്";	വായുനാ	വായുവിനാൽ
സുഖം	സുഖത്തിന്ന് ആധാര	സംപരിത്യക്തം	ത്യജിക്കപ്പെട്ടതായ
വായുഃ;	വായുതന്നെ; [വും	ജഗത്	ലോകം
ഇദം	ഈ	സുഖം	കഷ്ടമില്ലാതിരിക്കുക
ജഗത് സർവ്വം	ജഗത്തെല്ലാറ്റിന്നും ആ		എന്ന അവസ്ഥയെ
	ധാരം	ന വിന്ദതേ.	പ്രാപിക്കുന്നില്ല.

അദ്യൈവ ച പരിത്യക്തം വായുനാ ജഗദായുഷാ
അദ്യൈവ തേ നിരുച്ഛ്വാസാഃ കാഷ്ഠകുട്ട്യോപമാഃ സ്ഥിതാഃ. 62

"'അദ്യ ഏവ	"'ഇപ്പോൾ മാത്രമാണ്	അദ്യ ഏവ	ഇപ്പോൾ മാത്രമാണ്
ജഗദായുഷാ	ജഗത്തിന്ന് പ്രാണനാ	നിരുച്ഛ്വാസാഃ	ശ്വാസമില്ലാത്തവരായി
വായുനാ,	വായുദേവനാൽ, [യ	കാഷ്ഠകുട്ട്യാ-	മുട്ടികൾപോലെയും
പരിത്യക്തം;	(ലോകം) പരിത്യജിക്ക	പമാഃ ച	ചുമരുകൾപോലെയും
	പ്പെട്ടത്;		ആയ്തീർന്നവരായി
തേ	അവർ	സ്ഥിതാഃ.	കിടക്കുന്നത്.

തദ്യാമസ്തത്ര യത്രാസ്തേ മാരുതോ രുക്പ്രദോ ഹി നഃ
മാ വിനാശം ഗമിഷ്യാമ അപ്രസാദ്യാദിതേഃ സുതാഃ. 63

"'അദിതേഃ സുതാഃ!	"'ദേവന്മാരേ!	മാരുതഃ	വായുദേവൻ
തത്	അതുകൊണ്ട്	യത്ര അസ്തേ,	എങ്ങുണ്ടോ
അപ്രസാദ്യ	പ്രസാദിപ്പിച്ച് കോപ	തത്ര	അവിടെക്കായി
	ത്തെ അശമിപ്പിക്കാ	യാമഃ;	നാം ചെല്ലുക;
നഃ	നമുക്ക് [ത്തകാരണം	വിനാശം	നാശത്തെ
രുക്പ്രദഃ	പിഡയെ ഉണ്ടാക്കിയി	മാ ഗമിഷ്യാമഃ'	നാം പ്രാപിക്കാതിരി
	രിക്കുന്ന		ക്കുക.'

തതഃ പ്രജാഭിഃ സഹിതഃ പ്രജാപതിഃ,
സദേവഗന്ധർവ്വഭുജംഗഗൃഹ്യകൈഃ
ജഗാമ തത്രാസ്യതി യത്ര മാരുതഃ
സുതം സുരേന്ദ്രാഭിഹതം പ്രഗൃഹ്യ സഃ 64

"സഃ	"ആ
മാരുതഃ	വായുഭഗവാൻ
സുരേന്ദ്രാഭിഹതം	ഇന്ദ്രനാൽ അടിക്കപ്പെട്ട
സുതം	ശിശുവിനെ
പ്രഗൃഹ്യ	എടുത്തുകൊണ്ട്
യത്ര	എവിടെ
ആസ്യതി	വത്തിച്ചിരുന്നുവോ
തത്ര,	അവിടെ,
തതഃ	ആ സമയം
പ്രജാപതിഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
സദേവഗന്ധർവ്വഭുജംഗഗൃഹ്യകൈഃ	ദേവകൾ, ഗന്ധർവ്വന്മാർ, നാഗങ്ങൾ, ഗൃഹ്യകർ എന്നവരോട്
പ്രജാഭിഃ	പ്രജകളോട്
സഹിതഃ	കൂടിയവനായി
ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

തതോऽർക്കവൈശ്വാനരകാഞ്ചനപ്രഭം
സുതം തദോത്സംഗഗതം സദാഗതേഃ
ചതുർമ്മുഖോ വീക്ഷ്യ കൃപാമഥാകരോത്
സദേവഗന്ധർവ്വപിശാചരാക്ഷസൈഃ. 65

"തതഃ	"അവിടെ
അർക്കവൈശ്വാനരകാഞ്ചനപ്രഭം	ആദിത്യന്നും, അഗ്നിയ്ക്കും, സ്വർണ്ണത്തിന്നും തുല്യമായ തേജസ്സോടുകൂടിയ
സദാഗതേഃ	വായുദേവന്റെ
സുതം	ആ ശിശുവിനെ
തദാ	അപ്പോൾ
ഉത്സംഗഗതം	മടിയിൽ കിടക്കുന്നതായി
ചതുർമ്മുഖഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
സദേവഗന്ധർവ്വപിശാചയക്ഷരാക്ഷസൈഃ	ദേവകൾ, ഗന്ധർവ്വന്മാർ, ഋഷിമാർ, യക്ഷന്മാർ, രാക്ഷസർ എന്നവരോടും കൂടി
വീക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
അഥ	ആ സമയം
കൃപാം അകരോത്.	ഉള്ളം കനിഞ്ഞവനായിത്തീർന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22233; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1509.

ഷട്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്താറാംസർഗ്ഗം.

[ഹനുമദ്വരപ്രാപ്തിഃ = ഹനുമാൻ വരം നേടുന്നതു്.]

തതഃ പിതാമഹം ദൃഷ്ട്വാ വായുഃ പുത്രവധാർദ്ദിതഃ
ശിശുകം തം സമാദായ ഉത്തസ്ഥൌ ധാതുരഗ്രതഃ. 1

"തതഃ	"ആ സമയം	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
പുത്ര-വധാർദ്ദിതഃ	പുത്രൻ ഹനിക്കപ്പെട്ടതിനാൽ വ്യസനംപൂണ്ടിരുന്ന	തം ശിശുകം	ആ ശിശുവിനെ
		സമാദായ	കയ്യിലെടുത്തുകൊണ്ട്
		ധാതുഃ	ബ്രഹ്മാവിന്റെ
വായുഃ,	വായുഭഗവാൻ,	അഗ്രതഃ	സന്നിധിയിൽ
പിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവനെ	ഉത്തസ്ഥൌ.	എഴുന്നേറുനിന്നു.

ചലത്കുണ്ഡലമൌലിസ്രക്തപനീയവിഭൂഷണഃ
പാദയോർന്യപതദ്വായുസ്തിസ്രോപസ്ഥായ വേധസേ 2

"വായുഃ,	"വായുദേവൻ,	തിസ്രഃ	മൂന്നുകുറി വിണൈഴുന്നേറ്റ്
ചലത്-കുണ്ഡല-മൌലിസ്ര-ക്തപനീയ-വിഭൂഷണഃ	കുണ്ഡലങ്ങൾ, കിരീടം, പൂമാലകൾ, സ്വർണ്ണാഭരണങ്ങൾ എന്നിവ ഉലയുമാറ്	ഉപസ്ഥായ	
		വേധസേ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ
		പാദയോഃ	തൃപ്പാദങ്ങളിൽ
		ന്യപതത്.	നമസ്കരിച്ചു.

തം തു വേദവിദാതേന ലംബാഭരണശോഭിനാ
വായുമുത്ഥാപ്യ ഹസ്തേന ശിശും തം പരിമൃഷ്ടവാൻ. 3

"വേദവിത്	"ബ്രഹ്മാവ്	ലംബാഭരണ-ശോഭിനാ	ആഭരണങ്ങൾ തൂങ്ങിവിളങ്ങുന്നതും
തം വായും	ആ വായുദേവനെ		
ഉത്ഥാപ്യ,	എഴുന്നേല്പിച്ചു്,	ആതനേ	നീണ്ടതുമായ
തം	ആ	ഹസ്തേന	കരത്താൽ
ശിശും തു	ശിശുവിനേയും	പരിമൃഷ്ടവാൻ.	തലോടി.

["വേദവിദാ തേന" (വേദങ്ങളെ നിയമിക്കുന്നതായ പ്രശസ്യമായ) എന്നർത്ഥത്തിൽ കരത്തിനു വിശേഷണമായും എടുക്കാം.]

സ്പൃഷ്ടമാത്രസ്തതഃ സോഽഥ സലിലം പദ്മയോനിനാ
ജലസിക്തം യഥാ സസ്യം പുനർജ്ജീവിതമാപ്തവാൻ. 4

"സഃ	"ആ ശിശു	ജലസിക്തം	വെള്ളംപാറപ്പെട്ടതാ
അഥ	അപ്പോൾ	സസ്യം	സസ്യം [യ
സലിലം	പ്രീതിയോടെ	യഥാ	എപ്രകാരമോ അപ്രകാ
പദ്മയോനിനാ	ബ്രഹ്മദേവനാൽ	പുനഃ	മുൻപോലെതന്നെ [രം
സ്പൃഷ്ടമാത്രഃ,	തലോടപ്പെട്ട ക്ഷണ	ജീവിതം	ജീവിതാവസ്ഥയെ
തതഃ	അതിനാൽ [ത്തിൽ,	ആപ്തവാൻ.	പ്രാപിച്ചു.

പ്രാണവന്തമിമം ദൃഷ്ട്വാ പ്രാണോ ഗന്ധവഹോ മുദാ
ചചാര സർവ്വഭൂതേഷു സന്നിരുദ്ധം യഥാപുരാ. 5

"പ്രാണഃ	"പ്രാണധാരകനായ	പ്രാണവന്തം	ജീവനോടിരിക്കുന്നതാ
ഗന്ധവഹഃ,	വായുഭഗവാൻ,	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [യി
സന്നിരുദ്ധം	മോഹാലസ്യപ്പെട്ടുകിട	മുദാ	സന്തോഷഭരിതനായി
	ന്നിരുന്ന	സർവ്വഭൂതേഷു	സർവ്വപ്രാണികളിലും
ഇമം	ഈ ശിശുവിനെ	യഥാപുരാ	മുൻപോലെതന്നെ
		ചചാര	സഞ്ചരിപ്പാൻ തുടങ്ങി.

മരുദ്രോധാദിനിർമ്മുക്താസ്താഃ പ്രജാ മുദിതാഽഭവൻ
ശീതവാതവിനിർമ്മുക്താഃ പദ്മിന്യ ഇവ സാംബുജാഃ. 6

"മരുദ്രോധാദി-നിർമ്മുക്താഃ	"വായുബന്ധം മുതലാ യവയിൽ നിന്ന് മോ	സാംബുജാഃ	താമരപുഷ്പങ്ങളോടു കൂടിയ
താഃ	ആ [ചിതരായ	പദ്മിന്യഃ ഇവ	താമരപ്പൊയ്കകളെന്ന പോലെ,
പ്രജാഃ,	പ്രജകൾ,	മുദിതാഃ	പ്രസന്നരായി
ശീതവാതവിനിർമ്മുക്താഃ	കുളിർക്കാറിൽ നിന്ന് മോചിക്കപ്പെട്ട	അഭവൻ.	ഭവിച്ചു.

തതസ്ത്രിയുഗസ്ത്രികകുത് ത്രിധാമാ ത്രിദശാർച്ചിതഃ
ഉവാച ദേവതാ ബ്രഹ്മാ മാരുതപ്രിയകാമ്യയാ. 7

"തതഃ	"അപ്പോൾ	ത്രിദശാർച്ചിതഃ	ദേവന്മാരാൽ പൂജിക്കപ്പെട്ടവനുമായ
ത്രിയുഗഃ	ഐശ്വര്യവീര്യങ്ങൾ, ശ്രീയശസ്സുകൾ, ജ്ഞാനവൈരാഗ്യങ്ങൾ എന്ന മൂന്നു യുഗങ്ങളോട് കൂടിയവനും,	ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,
		മാരുതപ്രിയകാമ്യയാ	വായുദേവന് പ്രിയം ചെയ്യാൻ കരുതിയവനായി
ത്രികകുത്	ത്രിമൂർത്തികളിൽ മുമ്പനായവനും	ദേവതാഃ	ദേവകളോടായി
ത്രിധാമാ	ത്രൈലോക്യവും വാസസ്ഥാനമായുള്ളവനും	ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

ഭോ മഹേന്ദ്രേശവരുണപ്രജേശധനേശരാഃ
ജാനതാമപി വഃ സർവ്വം വക്ഷ്യാമി ശ്രൂയതാം ഹിതം. 8

"ഭോ!	"അല്ലേ!	വഃ	നിങ്ങൾക്ക്
മഹേന്ദ്രേശവരുണപ്രജേശധനേശരാഃ!	ഇന്ദ്രൻ, പരമശിവൻ, വരുണൻ, യമൻ, കുബേരൻ, എന്ന ദേവന്മാരേ!	ഹിതം	നന്മയുളവാക്കുന്നതായ
		സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനേയും
		വക്ഷ്യാമി,	ഇതാ ഞാൻ ഉരചെയ്യുന്നുണ്ട്,
ജാനതാം അപി	അറിയുന്നവരാണെന്നാലും	ശ്രൂയതാം.	കേട്ടാലും.

അനേന ശിശുനാ കാര്യം കർത്തവ്യം വോ ഭവിഷ്യതി
തദ്വദ്ധ്വം വരാൻ സർവ്വേ മാരുതസ്യാസ്യ തുഷ്ടയേ 9

"'അനേന	"'ഈ	തത്	ആകയാൽ
ശിശുനാ	ശിശുവിനാൽ	സർവ്വേ	നിങ്ങൾ എല്ലാവരും
വഃ	നിങ്ങൾക്ക്	അസ്യ	ഈ
കർത്തവ്യം	ആവേണ്ടുന്നതായ	മാരുതസ്യ	വായുദേവന്റെ
കാര്യം	ഒരു മഹാകൃത്യം	തുഷ്ടയേ	പ്രീതിക്കായി
ഭവിഷ്യതി;	ഉണ്ടാകുവാൻ പോകു	വരാൻ	വരങ്ങളെ
	ന്നു;	വദ്ധ്വം.'	കല്പിച്ചുരചെയ്താലും.'

തതഃ സഹസ്രനയനഃ പ്രീതിയുക്തഃ ശുഭാനനഃ
കുശേശയമയീം മാലാമുത്ക്ഷിപ്യേദം വചോഽബ്രവീത്. 10

"തതഃ	"അപ്പോൾ	കുശേശയ-	ചെന്താമരപ്പൂമാലയെ
ശുഭാനനഃ	അഴകാർന്ന വദനത്തോ	മയീം മാലാം	
	ടുകൂടിയവനായ	ഉത്ക്ഷിപ്യ	ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊ
സഹസ്രനയനഃ	സഹസ്രാക്ഷൻ	ഇദം	ഇങ്ങിനെ [ണ്ട്
പ്രീതിയുക്തഃ	പ്രേമയുക്തനായി	വചഃ അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

മത്കരോത്സൃഷ്ടവജ്രേണ ഹന്തരസ്യ യഥാ ഹതഃ
നാമ്നാ വൈ കപിശാർദ്ദൂലോ ഭവിതാ ഹനുമാനിതി. 11

"'അസ്യ	"'ഈ ശിശുവിന്റെ	യഥാ,	എന്ന കാരണത്താൽ,
ഹന്തഃ	താടിയെല്ല്	കപിശാർദ്ദൂലഃ	വാനരോത്തമനായ
മത്കരോത്- സൃഷ്ടവജ്രേണ	എന്റെ കയ്യാൽ പ്ര യോഗിക്കപ്പെട്ട വജ്രാ യുധത്താൽ	ഹനുമാൻ	ഹനുമാൻ [ഇവൻ
		ഇതി	എന്ന
		നാമ്നാ വൈ	പേരിനാൽതന്നെ
ഹതഃ	അടിക്കപ്പെട്ട	ഭവിതാ.	പുകഴ്മാറാകട്ടെ.

അഹമസ്യ പ്രദാസ്യാമി പരമം വരമദ്ഭുതം
ഇതഃ പ്രഭൃതി വജ്രസ്യ മമാവധ്യോ ഭവിഷ്യതി. 12

"'അസ്യ	"'ഇവന്	പ്രദാസ്യാമി;	നൽകുന്നു;
അഹം	ഞാൻ	ഇതഃ പ്രഭൃതി	ഇതുമുതല്ക്ക്
അദ്ഭുതം	അദ്ഭുതവും	മമ	എന്റെ
പരമം	ശ്രേഷ്ഠവുമായ	വജ്രസ്യ	വജ്രായുധത്തിന്
വരം	ഒരുവരം	അവധ്യഃ	അവധ്യനായി
		ഭവിഷ്യതി.'	ഭവിക്കുന്നതാണ്.'

മാത്താണ്ഡസ്ത്വബ്രവീത് തത്ര ഭഗവാംസ്തിമിരാപഹഃ
തേജസോഽസ്യ മദീയസ്യ ദദാമി ശതികാം കലാം. 13

"തമിരാപഹഃ	"അന്ധകാരത്തെ നീ ക്കുന്നവനായ	അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ വരംനൽകി;
മാർത്താണ്ഡഃ ഭഗവാൻ	ആദിത്യഭഗവാൻ	'മദീയസ്യ തേജസഃ	'എന്റെ തേജസ്സിന്റെ
തത	അപ്പോൾ	ശതികാം കലാം	നൂറിലൊരു കലയെ
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	അസ്യ	ഇവന്നായ്ക്കൊണ്ട്
		ദദാമി.	ഞാൻ നൽകുന്നു.

യദാ തു ശാസ്ത്രാണ്യധ്യേതും ശക്തിരസ്യ ഭവിഷ്യതി
തദാഽസ്യ ശാസ്ത്രം ദാസ്യാമി യേന വാഗ്മീ ഭവിഷ്യതി
ന ചാസ്യ ഭവിതാ കശ്ചിത് സദൃശഃ ശാസ്ത്രദർശനേ. 14

"'അസ്യ ശാസ്ത്രാണി അധ്യേതും ശക്തിഃ യദാ ഭവിഷ്യതി. തദാ ശാസ്ത്രം ദാസ്യാമി ച;	"'ഇവന്ന് ശാസ്ത്രങ്ങൾ അദ്ധ്യയനം ചെയ്യാനുള്ള ശക്തി എപ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നു അപ്പോൾ ഞാൻതന്നെ ശാസ്ത്രോപദേശം ചെയ്യുന്നുണ്ട്;	യേന വാഗ്മീ ഭവിഷ്യതി; ശാസ്ത്രദർശനേ അസ്യ സദൃശഃ കശ്ചിത് തു ന ഭവിതാ.'	യാതൊരു അതിനാൽ വാഗ്മിയായി വിലസുന്നതാണ്; ശാസ്ത്രജ്ഞാനത്തിൽ ഇവന്ന് തുല്യനായി ഒരുവനുംതന്നെ ഉണ്ടാകയില്ല.'

വരുണശ്ച വരം പ്രാദാന്നാസ്യ മൃത്യുർഭവിഷ്യതി
വർഷായുതശതേനാപി മത്പാശാദുദകാദപി
യമോ ദണ്ഡാദവധ്യുതമരോഗിതം ച നിത്യശഃ. 15

"വരുണഃ 'അസ്യ വർഷായുത-ശതേന അപി മത്പാശാത് ച ഉദകാത് അപി മൃത്യുഃ	"വരുണഭഗവാൻ 'ഈ ശിശുവിന്ന് ഏതുകാലത്തിലും എന്റെ പാശത്താലും ജലത്താലും മരണം	ന ഭവിഷ്യതി,' വരം പ്രാദാത്; യമഃ ദണ്ഡാത് അവധ്യുതം നിത്യശഃ അരോഗിതം ച.	ഉണ്ടാകയില്ല,' എന്നി ങ്ങിനെ വരം നല്കി; യമൻ യമദണ്ഡത്താൽ മരണമില്ലായ്മയേയും എന്നും രോഗമില്ലായ്മയേയും നൽകി.

വരം ദദാമി സന്തുഷ്ട അവിഷാദം ച സംയുഗേ
ഗദേയം മാമികാ ചൈനം സംയുഗേ ന വധിഷ്യതി.
ഇത്യേവം വരദഃ പ്രാഹ തദാ ഹ്യേകാക്ഷിപിംഗളഃ. 16

"തദാ ഏകാക്ഷി-പിംഗളഃ വരദഃ സന്തുഷ്ടഃ ഏവം പ്രാഹ; 'മാമികാ	"അപ്പോൾ പിംഗളവർണ്ണമായ ഒരു നേത്രത്തോടുകൂടിയവനായ കുബേരഭഗവാൻ പ്രീതനായി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു; 'എനിക്കുചേർന്നതായ	ഇയം ഗദാ ച ഏനം സംയുഗേ ന വധിഷ്യതി; ച, സംയുഗേ അവിഷാദം ഹി വരം ഇതി ദദാമി.'	ഈ ഗദയും ഇവനെ പോരിൽ വധിക്കയില്ല; എന്നുമാത്രമല്ല, പോരിൽ തളർച്ചയില്ലായ്മയേയും വരമായി ഞാൻ നൽകുന്നു.'

മത്തോ മദായുധാനാം ച ന വദ്ധ്യോഽയം ഭവിഷ്യതി
ഇത്യേവം ശങ്കരേണാപി ദത്തോഽസ്യ പരമോ വരഃ. 17

"അസ്യ	"ഈ ഹനുമാന്ന്	ഭവിഷ്യതി,'	ഭവിക്കുന്നതാണ്,'
ശങ്കരേണ	പരമശിവനാൽ	ഇതി	എന്ന്
'മത്തഃ അപി	'എങ്കൽനിന്നും	ഏവം	ഇപ്രകാരം
മദായുധാനാം ച	എന്റെ ആയുധങ്ങൾ	പരമഃ	ഉത്കൃഷ്ടമായ
അയം	ഇവൻ [ക്കും	വരഃ	വരവും
ന വദ്ധ്യഃ	അവദ്ധ്യനായി	ദത്തഃ.	നൽകപ്പെട്ട.

സർവ്വേഷാം ബ്രഹ്മദണ്ഡാനാമവദ്ധ്യോഽയം ഭവിഷ്യതി
ദീർഘായുശ്ച മഹാത്മാ ച ഇതി ബ്രഹ്മാഽബ്രവീദ്വചഃ. 18

"ബ്രഹ്മാ	"ബ്രഹ്മദേവൻ	മഹാത്മാ ച	മഹാനുഭാവനായും
'അയം	ഇവൻ	ദീർഘായുഃ ച	ദീർഘായുസ്സുള്ളവനായും
സർവ്വേഷാം	എല്ലാ	ഭവിഷ്യതി,'	ഭവിക്കുന്നതാണ്,'
ബ്രഹ്മദണ്ഡാനാം	ബ്രഹ്മദണ്ഡങ്ങൾക്കും	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
അവദ്ധ്യഃ,	അവദ്ധ്യനായും,	വചഃ അബ്രവീത്.	വരം നൽകി.

വിശ്വകർമ്മാ ച ദൃഷ്ട്വൈനം ബാലസൂര്യോപമം ശിശും
ശില്പിനാം പ്രവരഃ പ്രാദാദ്വരമസ്യ മഹാത്മനഃ 19
മത്കൃതാനി ച ശസ്ത്രാണി യാനി ദിവ്യാനി സംയുഗേ
തൈരവധ്യതാമാപന്നശ്ചിരജീവീ ഭവിഷ്യതി. 20

"ശില്പിനാം	"ശില്പികളിൽ	ദിവ്യാനി ശസ്ത്രാണി	ദിവ്യായുധങ്ങൾ
പ്രവരഃ	മുമ്പനായ	യാനി	എവയോ,
വിശ്വകർമ്മാ,	വിശ്വകർമ്മാവ്",	തൈഃ	അവകൊണ്ട്
ബാല- സൂര്യോപമം	ബാലസൂര്യസദൃശനായ	സംയുഗേ	പോരിൽ
ഏനം ശിശും	ഈ ശിശുവിനെ	അവദ്ധ്യതാം	മരണമില്ലെന്ന അവ സ്ഥയെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,		
'അസ്യ	'ഈ	ആപന്നഃ ച,	പ്രാപിച്ചവനായും,
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്ന്	ചിരംജീവീ ച,	ചിരഞ്ജീവിയായും,
മത്കൃതാനി	എന്നാൽ നിർമ്മിക്ക പ്പെട്ട	ഭവിഷ്യതി,' വരം	ഇരിക്കുമാറാകട്ടെ,' എ വരം [ന്നിങ്ങിനെ
		പ്രാദാത്.	നൽകി.

തതഃ സുരാണാം ത്രു വരൈർദൃഷ്ട്വാ ഹ്യേനമലംകൃതം
ചതുർമ്മുഖസ്തുഷ്ടമനാ വായുമാഹ ജഗദ്ഗുരുഃ. 21

"ജഗദ്ഗുരുഃ	"ലോകഗുരുവായ	ഏനം,	ഈ ശിശുവിനെ,
ചതുർമ്മുഖഃ,	നാന്മുഖൻ,	സുരാണാം	ദേവകളുടെ
തതഃ	അപ്പോൾ	വരൈഃ	വരങ്ങളാൽ

അലംകൃതം	അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട വിളങ്ങുന്നവനായി	തു	അക്കാര്യത്തിൽ
		വായും ഹി	വായുദേവനോടായ്തന്നെ
ഉഷ്ടാ,	കണ്ട്,		
തുഷ്ടമനാഃ,	സന്തുഷ്ടചിത്തനായി,	ആഹ.	ഇപ്രകാരംഅരുളിച്ചെയ്തു.

അമിത്രാണാം ഭയകരോ മിത്രാണാമഭയങ്കരഃ
അജേയോ ഭവിതാ പുത്രസ്തവ മാരുത മാരുതിഃ. 22

"'മാരുത!	"'വായുദേവ!	അമിത്രാണാം	ശത്രുക്കൾക്ക്
തവ പുത്രഃ	നിന്റെ പുത്രനായ	ഭയകരഃ	ഭയങ്കരനായും
മാരുതിഃ,	മാരുതി,	മിത്രാണാം	മിത്രജനങ്ങൾക്ക്
അജേയഃ,	ആരാലും ജയിക്കപ്പെട്ടുവാൻ കഴിയാത്തവനായി,	അഭയംകരഃ	അഭയപ്രദനായും
		ഭവിതാ.	വിളങ്ങുന്നതാണു്.

കാമരൂപഃ കാമചാരീ കാമഗഃ പ്ലവതാം വരഃ
ഭവത്യവ്യാഹതഗതിഃ കീർത്തിമാംശ്ച ഭവിഷ്യതി. 23

"'കാമരൂപഃ	"ഇച്ഛിച്ച രൂപമെടുപ്പാൻ കഴിവുള്ളവനായും	പ്ലവതാം വരഃ	ചാട്ടക്കാരിൽ ഉത്തമനായി
കാമഗഃ	ഇഷ്ടംപോലെ ഗമിപ്പാൻ സമർത്ഥനായും	അവ്യാഹത-ഗതിഃ	വിശ്രമിക്കണമെന്ന അവസ്ഥ നേരാത്തവനായും
കാമചാരീ	ഇച്ഛിച്ചിടിക്കിൽ ചെല്ലുവാൻ കഴിവുള്ളവനായും	ഭവതി;	ഭവിക്കുന്നു;
		കീർത്തിമാൻ ച	പുകഴേറിയവനായും
		ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണു്.

രാവണോത്സാദനാർത്ഥാനി രാമപ്രിയകരാണി ച
രോമഹർഷകരാണ്യേഷ കർത്താ കർമ്മാണി സംയുഗേ 24

"'ഏഷഃ ച	"'ഇവനൊരുവൻ മാത്രം	രാമ-പ്രിയകരാണി	ശ്രീരാഘവനു് പ്രിയത്തെ ഉളവാക്കുന്നവയും
സംയുഗേ	പോരിൽ	രോമഹർഷ-കരാണി	കേട്ടാൽ കോൾമയിർക്കൊള്ളിക്കുന്നവയുമായ
രാവണോത്സാദ-നാർത്ഥാനി	രാവണനു് നാശത്തെ വിളയിക്കുന്നവയും	കർമ്മാണി കർത്താ.	വമ്പിച്ച കൃത്യങ്ങളെ ചെയ്പാൻപോകുന്നു.

ഏവമുക്ത്വാ തമാമന്ത്ര്യ മാരുതം തത്രമരൈഃ സഹ
യഥാഗതം യയുഃ സർവ്വേ പിതാമഹപുരോഗമാഃ. 25

"പിതാമഹ-പുരോഗമാഃ	"ബ്രഹ്മദേവൻമുമ്പായുള്ള	തം മാരുതം	ആ വായുദേവനോടായി
		ആമന്ത്ര്യ	യാത്രപറഞ്ഞുംകൊണ്ടു്
സർവ്വേ	എല്ലാവരും	അമരൈഃ സഹ	ദേവകളോടുംകൂടി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	യഥാഗതം തു	വന്നപ്രകാരംതന്നെ
ഉക്ത്വാ	അരുളിച്ചെയ്തു്	യയുഃ.	തിരിച്ചു.

സോഽപി ഗന്ധവഹഃ പുത്രം പ്രഗൃഹ്യ ഗൃഹമാനയത്
അഞ്ജനാ യാസ്തമാചഖ്യൌ വരദത്തം വിനിശ്ചിതഃ. 26

"സഃ	"ആ	അഞ്ജനായാഃ	അഞ്ജനാദേവിയോടായി
ഗന്ധവഹഃ,	വായുദേവൻ,	വരദത്തം അപി	വരങ്ങൾ നൽകപ്പെട്ട തിനെക്കുറിച്ചും
തം പുത്രം	ആ തനയനെ		
പ്രഗൃഹ്യ	എടുത്തുംകൊണ്ട് [ന്നു;	ആചഖ്യൌ;	വിസ്തരിച്ചുചെയ്തു;
ഗൃഹംആനയത്";	ഗൃഹത്തിൽകൊണ്ടുവ-	വിനിശ്ചിതഃ.	അന്തഃധാനവുംചെയ്തു.

പ്രാപ്യ രാമ വരാനേഷ വരദാനസമന്വിതഃ
ബലേനാത്മനി സംസ്ഥാന സോഽപൂര്യത യഥാഽർണ്ണവഃ. 27

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	വരദാന- സമന്വിതഃ,	വരങ്ങളാകുന്ന അനുഗ്രഹങ്ങൾ നേടി പരിലസിക്കുന്നവനായി
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള		
ഏഷഃ,	ഈ ഹനുമാൻ,	അർണ്ണവഃ യഥാ	സമുദ്രമെന്നപോലെ
വരാൻ	ഉത്കൃഷ്ടന്മാരായ ദേവകളെ	ആത്മനി	തങ്കൽ
		സംസ്ഥാന	കുടികൊണ്ടതായ
		ബലേന	ശക്തിയാൽ
പ്രാപ്യ,	പ്രാപിച്ച്,	അപൂര്യത.	ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ടു.

തരസാ പൂര്യമാണോഽപി തദാ വാനരപുംഗവഃ
ആശ്രമേഷു മഹർഷീണാമപരാധ്യതി നിർഭയഃ. 28

"വാനരപുംഗവഃ	"വാനരോത്തമൻ	തരസാ പൂര്യമാണഃ,	ദേഹബലത്താൽ തിങ്ങിവിളങ്ങുന്നവനായി,
മഹർഷീണാം	മഹർഷികളുടെ		
ആശ്രമേഷു	ആശ്രമങ്ങളിൽ	നിർഭയഃ അപി	നിർഭയനായിട്ടുതന്നെ
തദാ	അക്കാലം	അപരാധ്യതി.	ഉപദ്രവംചെയ്തുതുടങ്ങി.

സ്രുഗ്ഭാണ്ഡാന്യഗ്നിഹോത്രം ച വല്കലാജിനസഞ്ചയാൻ
ഭഗ്നവിച്ഛിന്നവിധ്വസ്താൻ സംശാന്താനാം കരോത്യയം. 29

"അയം,	"ഇവൻ,	വല്കലാജിന- സഞ്ചയാൻ	മരവുരി, മാന്തോൽ എന്നവയുടെ കൂട്ടങ്ങളേയും
സംശാന്താനാം	ക്ഷമാശീലന്മാരായ അ		
സ്രുഗ്ഭാണ്ഡാനി	യജ്ഞോപകരണങ്ങളേയും	ഭഗ്നവിച്ഛിന്ന- വിധ്വസ്താൻ കരോതി.	ഉടച്ചും കീറിയും അങ്ങുമിങ്ങും ചിതറിച്ചു.
അഗ്നിഹോത്രം ച	അഗ്നിഹോത്രത്തേയും		

ഏവംവിധാനി കർമ്മാണി പ്രാവർത്തത മഹാബലഃ
സർവ്വേഷാം ബ്രഹ്മദണ്ഡാനാമവധ്യഃ ശംഭുനാ കൃതഃ 30

"സർവ്വേഷാം	"എല്ലാ	കൃതഃ	ആക്കപ്പെട്ട
ബ്രഹ്മ- ദണ്ഡാനാം	ബ്രഹ്മദണ്ഡങ്ങൾക്കും	മഹാബലഃ,	മഹാശക്തിമാനായ
		ഏവംവിധാനി	ഇപ്രകാരമുള്ള [ഇവൻ,
അവധ്യഃ	അവധ്യനായി	കർമ്മാണി	പ്രവൃത്തികളെ
ശംഭുനാ	ബ്രഹ്മദേവനാൽ	പ്രാവർത്തത.	ചെയ്തുതുടങ്ങി.

ജാനന്ത ഋഷയസ്തം വൈ ക്ഷമന്തേ തസ്യ ശക്തിതഃ. 31

"തസ്യ	"ആ ബ്രഹ്മദേവന്റെ
ശക്തിതഃ വൈ	ശക്തികാരണമായി തന്നെ
ജാനന്തഃ	ജ്ഞാനികളായ
ഋഷയഃ	ഋഷികൾ
തം ക്ഷമന്തേ.	അവനെക്കരിച്ചു ക്ഷമിച്ചുവന്നു.

യഥാ കേസരിണാ തേഷ വായുനാ സോഽഞ്ജനാസുതഃ
പ്രതിഷിദ്ധോഽപി മയ്യാദാം ലംഘയത്യേവ വാനരഃ 32

"സഃ	"അപ്രകാരമുള്ള
ഏഷഃ	ഈ
അഞ്ജനാസുതഃ	അഞ്ജനാപുത്രനായ
വാനരഃ,	വാനരൻ,
കേസരിണാ	കേസരിയാലും
വായുനാ ച	വായു ദേവനാലും
യഥാ പ്രതിഷിദ്ധഃ അപി,	എത്രയോ തടുക്കപ്പെട്ടവനായിരുന്നിട്ടും,
മയ്യാദാം	ന്യായമാർഗ്ഗത്തെ
ലംഘയതി ഏവ.	ലംഘിച്ചുതന്നെ നടന്നുവന്നു.

തതോ മഹർഷയഃ ക്രുദ്ധാ ഭൃഗ്വംഗിരസവംശജാഃ
ശേപുരേനം രഘുശ്രേഷ്ഠ നാതിക്രുദ്ധാതിമന്യവഃ. 33

"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	"ഹേ രഘുവര!
ഭൃഗ്വംഗിരസ-വംശജാഃ	ഭൃഗു, അംഗിരസ്സ് എന്ന മുനിമാരുടെ വംശത്തിൽ പിറന്നവരായ
മഹർഷയഃ,	മഹർഷിമാർ,
ക്രുദ്ധാഃ,	ശുണ്ഠിപിടിപ്പിക്കപ്പെട്ടവരായി,
തതഃ നാതിക്രുദ്ധാതിമന്യവഃ	എങ്കിലും കലശലായ കോപവും ചൊടിയും കയ്യൊള്ളാത്തവരായി
ഏനം	ഇവനെ
ശേപുഃ.	ഇപ്രകാരം ശപിച്ചുകളഞ്ഞു.

ബാധസേ യത്സമാശ്രിത്യ ബലമസ്മാൻ പ്ലവംഗമ
തദ്ദീർഘകാലം വേത്ഥാഽസി നാസ്മാകം ശാപമോഹിതഃ
യദാ തേ സ്മാര്യതേ കീർത്തിസ്തദാ തേ വർദ്ധതേ ബലം. 34

"'പ്ലവംഗമ!	"'ഹേ വാനര!
യത്	യാതൊരു
ബലം	ബലത്തെ
സമാശ്രിത്യ,	ആശ്രയിച്ചു്,
അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ
ബാധസേ,	നീ ഉപദ്രവിക്കുന്നുവോ,
തത്	അതിനെ
ദീർഘകാലം	ദീർഘകാലംവരെയ്ക്കും
അസ്മാകം	ഞങ്ങളുടെ
ശാപമോഹിതഃ	ശാപത്താൽ മതിമറന്നവനായി
ന വേത്ഥാസി;	നീ അറികയുണ്ടാകയില്ല;
യദാ	എപ്പോൾ
തേ	നിന്റെ
കീർത്തിഃ	കീർത്തി
സ്മാര്യതേ	ഓർമ്മിപ്പിക്കപ്പെടുന്നുവോ
തദാ,	അപ്പോൾ,
തേ	നിന്റെ
ബലം	ബലം
വർദ്ധതേ.'	അഭിവൃദ്ധിയാകുന്നതാണ്.

തതഃ സ ഹതതേജൌജാ മഹർഷിവചനൌജസാ
ഏഷോऽശ്രമാണി താന്യേവ മൃദുഭാവം ഗതോऽചരത്. 35

"തതഃ	"അനന്തരം	മൃദുഭാവം ഗതഃ,	ശാന്തസ്വഭാവത്തെ പ്രാപിച്ചവനായി,
സഃ ഏഷഃ,	അപ്രകാരമുള്ള ഇവൻ,		
മഹർഷി-വചനൌജസാ	മുനിമാരുടെ ശാപവൈഭവത്താൽ	താനി ആശ്രമാണി ഏവ	ആ ആശ്രമങ്ങളിൽതന്നെ
ഹതതേജൌജാഃ	തേജസ്സും പരാക്രമവും ഒതുങ്ങിയവനായി	അചരത്.	സഞ്ചരിച്ചുവന്നു.

['ഏഷോശ്രമാണി' എന്നതു് ആർഷസന്ധിയാകുന്നു.]

ഋക്ഷരജസോ നാമ വാലിസുഗ്രീവയോഃ പിതാ
സർവ്വവാനരരാജാऽസീത് തേജസാ ഭാസ്കരപ്രഭഃ. 36

"അഥ,	"ഇപ്രകാരമിരിക്കെ,	ഭാസ്കരപ്രഭഃ	സൂര്യജ്യോതിസ്സാന്നവനമായ
വാലി-സുഗ്രീവയോഃ	ബാലിസുഗ്രീവന്മാരുടെ	ഋക്ഷരജസഃ നാമ,	ഋക്ഷരജസ്സെന്നവൻ,
പിതാ	പിതാവും,	സർവ്വവാനരരാജാ	എല്ലാവാനരന്മാക്കും രാജാവായി
തേജസാ	തേജസ്സിനാൽ	ആസീത്.	വർത്തിച്ചിരുന്നു.

സ ച രാജ്യം ചിരം കൃത്വാ വാനരാണാം ഹരീശ്വരഃ
സ ച ഋക്ഷരജാ നാമ കാലധർമ്മേണ സംഗതഃ. 37

"ഋക്ഷരജാഃ നാമ	"ഋക്ഷരജസ്സെന്ന	വാനരാണാം	വാനരന്മാരുടെ
		രാജ്യം	രാജ്യപരിപാലനത്തെ
സഃ	അദ്ദേഹം	ചിരം ച	ഏറെക്കാലം
ഹരീശ്വരഃ;	വാനരന്മാരിൽ മുമ്പനായിരുന്നു;	കൃത്വാ ച,	നടത്തിയശേഷം,
		കാലധർമ്മേണ	കാലഗതി
സഃ	അവൻ	സംഗതഃ.	പ്രാപിച്ചു.

തസ്മിന്നാസ്ഥമിതേ ചാഥ മന്ത്രിഭിർമ്മന്ത്രകോവിദൈഃ
പിത്ര്യേ പദേ കൃതോ വാലീ,സുഗ്രീവോ വാലിനഃ പദേ. 38

"അഥ	"അപ്പോൾ	മന്ത്രിഭിഃ	മന്ത്രിമാരാൽ
തസ്മിൻ അസ്ഥമിതേ,	ആ ഋക്ഷരജസ്സ് മൃതിപ്പെട്ടാറെ,	കൃതഃ;	സ്ഥാപിതനായി;
		സുഗ്രീവഃ ച	സുഗ്രീവനും
വാലി പിത്ര്യേ പദേ	ബാലി പിതാവിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ	വാലിനഃ പദേ	ബാലിയുടെ സ്ഥാനത്തിൽ
മന്ത്രകോവിദൈഃ	മന്ത്രാലോചനകളിൽ കുശലന്മാരായ	കൃതഃ.	വാഴിക്കപ്പെട്ടു.

സുഗ്രീവേണ സമം തസ്യ അദ്വൈധം ഹരിഭിർവ്വിനാ
ആബാല്യം സഖ്യമഭവദനിലസ്യാഗ്നിനാ യഥാ. 39

"അനിലസ്യ	"വായുവിന്റെ
അഗ്നിനാ	അഗ്നിയോടുകൂടി
യഥാ,	എന്നപോലെ,
അസ്യ തു	ഈ ബാലിക്കും
സുഗ്രീവേണ	സുഗ്രീവനുമായി
ആബാല്യം	ബാല്യംമുതല്ക്കുതന്നെ
അദ്വൈധം	മാറാത്തതായ
സഖ്യം	സ്നേഹം
ഹരിഭിർവ്വിനാ	ഒരു കുറവുമില്ലാതെ
സമം	പരിപൂർണ്ണമാംവണ്ണം
അഭവത്.	ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഏഷ ശാപവശാദേവ ന വേദ ബലമാത്മനഃ
വാലിസുഗ്രീവയോർവ്വൈരം യദാ രാമ സമുത്ഥിതം 40

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
വാലി–സുഗ്രീവയോഃ	ബാലിയ്ക്കും സുഗ്രീവനും തമ്മിൽ
വൈരം	വൈരം
യദാ	എപ്പോൾ
സമുത്ഥിതം	ഉണ്ടായോ, അപ്പോൾ
ഏഷഃ,	ഈ ഹനുമാൻ,
ആത്മനഃ	തന്റെ
ബലം	ബലത്തെക്കുറിച്ച്
ശാപവശാത്	ശാപം കാരണം
ഏവ	മായ്തന്നെ
ന വേദ.	അറിയാതിരുന്നു.

ന ഹ്യേഷ രാമ സുഗ്രീവോ ഭ്രാമ്യമാണോऽപി വാലിനാ
ദേവ ജാനാതി ന ഹ്യേഷ ബലമാത്മനി മാരുതിഃ. 41

"ദേവ!	"തേജസ്വിയായ
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!
ഏഷഃ	ഈ
മാരുതിഃ ഹി	മാരുതിയാകട്ടെ,
ആത്മനി	തങ്കലുള്ളതായ
ബലം	ബലത്തെ
ന ജാനാതി;	അറിയുന്നില്ല;
ഏഷഃ	ഈ
സുഗ്രീവഃ അപി	സുഗ്രീവനും
ഭ്രാമ്യമാണഃ ഹി	തുരത്തി ഓടിക്കപ്പെടുന്നവനാകയാൽ
ന ജാനാതി.	അറിയാതിരുന്നു.

ഋഷിശാപാവൃതബലസ്തദൈഷ കപിസത്തമഃ
സിംഹഃ കുഞ്ജരരുദ്ധോ വാ ആസ്ഥിതഃ സഹിതോ രണേ. 42

"ഏഷഃ	"ഈ
കപിസത്തമഃ	വാനരോത്തമൻ
രണേ	അടർക്കളത്തിൽ
സഹിതഃ,	(സുഗ്രീവന്ന്) സഹായി
തദാ	ആ സമയം, [യായി,
കുഞ്ജരരുദ്ധഃ	സടകളാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട
സിംഹഃ വാ,	സിംഹമെന്നപോലെ,
ഋഷിശാപാവൃതബലഃ	ഋഷിശാപത്താൽ മറഞ്ഞ് അടങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ബലത്തോടുകൂടിയവനായി
ആസ്ഥിതഃ.	വർത്തിച്ചു.

[കുഞ്ജരപദത്തിനു മേദിനീകോശത്തിൽ കേശമെന്നർത്ഥം പറഞ്ഞു കാണുന്നു.]

പരാക്രമോത്സാഹമതിപ്രതാപ-
സൌശീല്യമാധുര്യനയാനയൈശ്ച
ഗാംഭീര്യചാതുര്യസുവീര്യധൈര്യൈർ-
ഹന്തുമതഃ കോഽഭ്യധികോഽസ്തി ലോകേ. 43

"പരാക്രമോത്സാഹമതിപ്രതാപസൌശീല്യമാധുര്യനയാനയൈഃ	"പരാക്രമം, ഉത്സാഹം, ബുദ്ധി, പ്രതാപം, സൌശീല്യം, മാധുര്യം, പ്രവൃത്തി, നിവൃത്തി, എന്നിവ കൊണ്ടും
ഗാംഭീര്യ- ചാതുര്യ- സുവീര്യ- ധൈര്യൈഃ ച	ഗാംഭീര്യം, ചാതുര്യം, പ്രശംസിക്കത്തക്ക വീര്യം, ധൈര്യം, എന്നിവകൊണ്ടും
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
ഹന്തുമതഃ	ഹനുമാനെക്കാളും
അഭ്യധികഃ	മേന്മ പൂണ്ട ഒരുവൻ
കഃ അസ്തി?	ആരാണുള്ളത്?

അസൌ പുനർവ്യാകരണം ഗ്രഹീഷ്യൻ
സൂര്യോന്മുഖഃ പ്രഷ്ടുമനാഃ കപീന്ദ്രഃ
ഉദ്യദ്ഗിരേരസ്തഗിരിം ജഗാമ
ഗ്രന്ഥം മഹദ്ധാരയനപ്രമേയഃ. 44

"അപ്രമേയഃ അസൌ കപീന്ദ്രഃ, പുനഃ, മഹത് ഗ്രന്ഥം വ്യാകരണം പ്രഷ്ടുമനാഃ	"അളവറ്റ പ്രഭാവശാലിയായ ഈ വാനരോത്തമൻ, ഏതുവിധത്തിലും, അതിവിശിഷ്ടമനായുള്ള വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തെ പ്രാപ്തിച്ച്
ഗ്രഹീഷ്യൻ,	ഗ്രഹിപ്പാൻ ഇച്ഛിച്ചുവന്നായി,
ധാരയൻ,	നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ട്
സൂര്യോന്മുഖഃ	ആദിത്യനെ ഉദ്ദേശിച്ച്
ഉദ്യദ്ഗിരേഃ	ഉദയാദ്രിയിൽനിന്നും
അസ്തഗിരിം	അസ്തമനഗിരിവരെയ്ക്കും
ജഗാമ.	ചെന്നു.

സസൂത്രവൃത്ത്യർത്ഥപദം മഹാർത്ഥം
സസംഗ്രഹം സാഭ്യുതി വൈ കപീന്ദ്രഃ
ന ഹ്യസ്യ കശ്ചിത് സദൃശോഽസ്തി ശാസ്ത്രേ
വൈശാരദേ ഛന്ദഗതൌ തഥൈവ. 45

"കപീന്ദ്രഃ	"വാനരോത്തമൻ
സസൂത്ര- വൃത്ത്യർത്ഥ- പദം	വ്യാകരണസൂത്രങ്ങൾ, സൂത്രാർത്ഥങ്ങളെ മാത്രം വിവരിക്കുന്ന വൃത്തി, സ്പഷ്ടമായി പറയപ്പെട്ടതിനേയും അല്പാർത്ഥത്തിനേയും വിവരിക്കുന്നതായ വാർത്തികം എന്നിവയേയും
സസംഗ്രഹം	പ്രകരണം മുതലായവയോടുകൂടിയ
മഹാർത്ഥം വൈ	മഹാർത്ഥത്തേയും
സാഭ്യുതി;	പൂർണ്ണമായി ധരിക്കുന്നു;
വൈശാരദേ	ന്യായശാസ്ത്രത്തിലും
ഛന്ദഗതൌ	ഛന്ദഃ ശാസ്ത്രത്തിലും
തഥാ ഏവ	അപ്രകാരം തന്നെ
ശാസ്ത്രേ	(മറ്റുള്ള) ശാസ്ത്രത്തിലും
അസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിനു
സദൃശഃ	തുല്യനായി
കശ്ചിത് ഹി	ഒരുവനും തന്നെ
ന അസ്തി.	ഇല്ല.

സർവ്വാസു വിദ്യാസു തപോവിധാനേ
പ്രസ്പർദ്ധതേ യോ ഹി ഗുരും സുരാണാം
സോ ऽയം നവവ്യാകരണാർത്ഥവേത്താ
ബ്രഹ്മാ ഭവിഷ്യത്യപി തേ പ്രസാദാത് 46

"യഃ	"യാതൊരുവൻ
നവവ്യാകരണാർത്ഥവേത്താ	നവവ്യാകരണങ്ങളെ ഉള്ളവണ്ണം അറിയുന്നവോ,
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
അയം,	ഈ ഹനുമാൻ,
സർവ്വാസു വിദ്യാസു	സർവ്വവിദ്യകളിലും
തപോവിധാനേ	ഇന്ദ്രിയ നിഗ്രഹാനുഷ്ഠാനത്തിലും
സുരാണാം ഗുരും	ദേവഗുരുവിന്ന്
പ്രസ്പർദ്ധതേ;	സമനായിരിക്കുന്നു;
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
പ്രസാദാത് ഹി	അനുഗ്രഹത്താൽ തന്നെ
ബ്രഹ്മാ അപി	മഹാ പരിജ്ഞനായും
ഭവിഷ്യതി.	വിളങ്ങുന്നതാണ്.

പ്രവീവിവിക്ഷോരിവ സാഗരസ്യ
ലോകാൻ ദിധക്ഷോരിവ പാവകസ്യ
യുഗക്ഷയേ ഹ്യേവ യഥാ ऽന്തകസ്യ
ഹനുമതഃ സ്ഥാസ്യതി കഃ പുരസ്താത്. 47

"യുഗക്ഷയേ	"പ്രളയകാലത്തിൽ
പ്രവീവിവിക്ഷോഃ	സർവ്വത്തെയും മുക്കുമാറ് പൊങ്ങിവരുന്ന
സാഗരസ്യ ഇവ,	സമുദ്രത്തിന്നു തുല്യനായവനും,
ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
ദിധക്ഷോഃ	ചുട്ടെരിപ്പാനുദ്ദേശിച്ച
പാവകസ്യ ഇവ,	അഗ്നിക്ക് തുല്യനായവനും,
അന്തകസ്യ ഏവ തഥാ,	യമധർമ്മരാജാവിന്നും സമനായുള്ളവനും ആയ
ഹനുമതഃ	ഹനുമാന്റെ
പുരസ്താത്	മുമ്പിൽ
കഃ ഹി	ആർതന്നെയാണ്
സ്ഥാസ്യതി?	നില്ക്കുക?

ഏഷൈവ ചാന്യേ ച മഹാകപീന്ദ്രാഃ
സുഗ്രീവമൈന്ദദ്വിവിദാഃ സനീലാഃ
സതാരതാരേയനളാഃ സരംഭാ-
സ്ത്വത്കാരണാദ്രാമ സുരൈർഹി സൃഷ്ടാഃ. 48

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ഏഷഃ	ഈ ഹനുമാൻ
ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം
സരംഭാഃ	രംഭനോടുകൂടിയവരും
സതാര-താരേയനളാഃ	താരൻ, അംഗദൻ, നളൻ എന്നവരോടുകൂടിയവരും
സനീലാഃ	നിലനോടുകൂടിയവരും ആയ
സുഗ്രീവ-മൈന്ദ-ദ്വിവിദാഃ	സുഗ്രീവൻ, മൈന്ദൻ, ദ്വിവിദൻ എന്നവരും,
അന്യേ	മറ്റുള്ള
മഹാകപീന്ദ്രാഃ	മഹാകപിവരന്മാരും,
സുരൈഃ ച	ദേവകളാൽതന്നെ
ത്വത്-കാരണാത് ഹി	നിന്തിരുവടികാരണമായി
സൃഷ്ടാഃ.	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവരാകുന്നു.

തദേതത് കഥിതം സർവ്വം യന്മാം ത്വം പരിപൃച്ഛസി
ഹനുമതോ ബാലഭാവേ കർമ്മേതത് കഥിതം മയാ. 49

"ത്വം	"നിന്തിരുവടി	കഥിതം;	ഉരചെയ്യപ്പെട്ട;
മാം	എന്നോടായി	ഹനുമതഃ	ഹനുമാന്റെ
യത്	യാതൊന്നിനെപ്പറ്റി	ബാലഭാവേ	ബാല്യാവസ്ഥയിൽ
പരിപൃച്ഛസി,	ചോദിക്കയുണ്ടായോ,	ഏതത്	ഇപ്രകാരമുണ്ടായ
തത്	അപ്രകാരമുള്ള	കർമ്മ	സാഹസകൃത്യം
ഏതത്	ഇതു്	മയാ	എന്നാൽ
സർവ്വം	മുഴുവനും	കഥിതം."	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട."

ശ്രുത്വാഽഗസ്ത്യസ്യ കഥിതം രാമഃ സൌമിത്രിരേവ ച
വിസ്മയം പരമം ജഗ്മുർവാനരാ രാക്ഷസൈഃ സഹ. 50

രാക്ഷസൈഃ സഹ	രാക്ഷസരോടുകൂടിയ	അഗസ്ത്യസ്യ	അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ
വാനരാഃ	വാനരന്മാരും	കഥിതം	അരുളപ്പാട്
രാമഃ ച	ശ്രീരാമനും	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
സൌമിത്രിഃ ഏവ	സൌമിത്രിയും	പരമം	അതിയായ
		വിസ്മയം ജഗ്മുഃ.	ആശ്ചര്യമുറംക്കൊണ്ടു.

അഗസ്ത്യസ്ത്വബ്രവീദ്രാമം സർവ്വമേതച്ഛ്രുതം ത്വയാ
ദൃഷ്ടഃ സംഭാഷിതശ്ചാസി രാമ ഗച്ഛാമഹേ വയം. 51

അഗസ്ത്യഃ,	അഗസ്ത്യഭഗവാൻ	ശ്രുതം;	ചെവിക്കൊള്ളപ്പെട്ട;
രാമം	ശ്രീരാമനോടായി	ദൃഷ്ടഃ	ഞങ്ങളാൽ നിന്തിരുവ
തു	ആ സമയം	സംഭാഷിതഃ	ടി പ്രത്യക്ഷത്തിൽ
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;	ച അസി;	കണ്ട് സംഭാഷണം
"രാമ!	"ശ്രീരാമ!		ചെയ്യപ്പെട്ട;
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ	വയം	ഞങ്ങൾ
ഏതത് സർവ്വം	ഇത് മുഴുവനും	ഗച്ഛാമഹേ.	പോയ്ക്കൊള്ളട്ടെ.

ശ്രുത്വൈതദ്രാഘവോ വാക്യമഗസ്ത്യസ്യാഗ്രതേജസഃ
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രണതശ്ചാപി മഹർഷിമിദമബ്രവീത്. 52

രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	മഹർഷിം	മഹർഷിയോടായി
ഉഗ്രതേജസേ	മഹാതേജസ്വിയായ	ഇദം	ഇപ്രകാരം
അഗസ്ത്യസ്യ	അഗസ്ത്യമുനിയുടെ	പ്രാഞ്ജലിഃ ച	തൊഴുതുകൊണ്ട്
ഏതത് വാക്യം	ഈ വാക്യത്തെ	പ്രണതഃ അപി	വണക്കമായും
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്,	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അദ്യ മേ ദേവതാ ഹൃഷ്ടാഃ പിതരഃ പ്രപിതാമഹാഃ
യുഷ്മാകം ദർശനാദേവ നിത്യം തുഷ്ടാഃ സബാന്ധവാഃ. 53

"യുഷ്മാകം	"നിന്തിരുവടികളുടെ	സംബാന്ധവാഃ }	മാതൃകുലത്തിലുള്ളവ
ദർശനാത് ഏവ,	സന്ദർശനത്താൽതന്നെ	പിതരഃ }	രോടുകൂടിയ പിതൃക്കളും
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	പ്രപിതാമഹാഃ	പ്രപിതാമഹന്മാരും
മേ	എന്റെ	നിത്യം തുഷ്ടാഃ	എന്നെയും തൃപ്തരായി
ദേവതാഃ	പരദേവതകളും	പ്ലുഷ്ടാഃ	സന്തുഷ്ടി കയ്യുണ്ടു.

വിജ്ഞാപ്യം തു മമൈതദ്ധി തദ്വചോമ്യാഗതസ്പൃഹഃ
തദ്ഭവദ്ഭിർമ്മമ കൃതേ കർത്തവ്യമനുകമ്പയാ. 54

"ആഗത- } സ്പൃഹഃ }	"മനസ്സിൽ ഒരു ആഗ്ര ഹത്തോടുകൂടിയ	വദാമി;	ഞാൻ ഉണർത്തിക്കുന്നു;
മമ തത്	എന്റെ അപ്രകാരമുള്ള	മമ കൃതേ	എനിക്കുവേണ്ടി
ഏതത്	ഈ	തത്	ആയത്
വിജ്ഞാപ്യം,	പ്രാർത്ഥനയെ,	ഭവദ്ഭിഃ ഹി	നിന്തിരുവടികളാൽ
തു	ഇപ്പോൾ	അനുകമ്പയാ	ദയയോടുകൂടി [തന്നെ
		കർത്തവ്യം.	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്.

പൌരജാനപദാൻ സ്ഥാപ്യ സചകായ്യേഷ്ടമാഗതഃ
ക്രതുനേവ കരിഷ്യാമി പ്രഭാവാദ്ഭവതാം സതാം. 55

"അഹം	"ഞാൻ	സതാം	മഹാന്മാരായ
പൌരജാന- } പദാൻ }	നഗരത്താരേയും നാട്ടാ രേയും	ഭവതാം	നിന്തിരുവടികളുടെ
സചകായ്യേഷു	അവരവർക്കു തക്കകായ്യ	പ്രഭാവാത് ഏവ	പ്രഭാവത്താൽതന്നെ
സ്ഥാപ്യ	ഏർപ്പെടുത്തി [ങ്ങളിൽ	ക്രതുൻ	യാഗങ്ങളെ
ആഗതഃ,	വന്നുചേർന്നവനായി,	കരിഷ്യാമി.	അനുഷ്ഠിപ്പാൻ പോ കുന്നു.

സദസ്യാ മമ യജ്ഞേഷു ഭവന്തോ നിത്യമേവ തത്
ഭവിഷ്യഥ മഹാവീര്യാ മമാനുഗ്രഹകാംക്ഷിണഃ. 56.

"മഹാവീര്യാഃ	"മഹാതേജസ്വികളായ	തത്	ആകയാൽ
ഭവന്തഃ,	ഭവാന്മാർ,	മമ	എന്റെ
മമ	എനിക്ക്	യജ്ഞേഷു	യജ്ഞങ്ങളിൽ
നിത്യം ഏവ	എല്ലായ്പോഴും	സദസ്യാഃ	സദസ്സിൽ പ്രധാനിക ളായി
അനുഗ്രഹ- കാംക്ഷിണഃ; }	അനുഗ്രഹം തരുവാൻ താല്പര്യമുള്ളവരാണ്;	ഭവിഷ്യഥ.	നിങ്ങൾ വർത്തിച്ചാലും.

അഹം യുഷ്മാൻ സമാശ്രിത്യ തപോനിർധൂതകല്മഷാൻ
അനുഗൃഹീതഃ പിതൃഭിർഭവിഷ്യാമി സുനിർവൃതഃ
തദാ ഗന്തവ്യമനിശം ഭവദ്ഭിരിഹ സംഗതൈഃ. 57

"തപോ- നിർധൂത- കല്മഷാൻ	"തപസ്സുകൊണ്ട് പാ പങ്ങൾ നീങ്ങിയവ രായ	സമാശ്രിത്യ,	ആശ്രയിച്ചു്,
യുഷ്മാൻ	ഭവാന്മാരെ	പിതൃഭിഃ	പിതൃക്കളാൽ
		അനുഗൃഹീതഃ,	അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവ നായി,

അഹം	ഞാൻ	സംഗതൈഃ	എല്ലാവരാലും
സുനിർവൃതഃ	വിചാരമറവാനായി	അനിശം	ക്രൂടെക്കൂടെ
ഭവിഷ്യാമി;	ഭവിക്കട്ടെ;	ഇഹ	ഇവിടെ
തത്	അകയാൽ	ആഗന്തവ്യം."	എഴന്നെള്ളപ്പെടേണ്ട താണ്."
ഭവദ്ഭിഃ	ഭവാന്മാർ		

അഗസ്ത്യാദ്യാസ്തു തച് ഛ്രുത്വാ ഋഷയഃ സംശിതവ്രതാഃ
ഏവമസ്ത്വിതി തം ഹോക്ത്വാ പ്രയാതുമുപചക്രമുഃ. 58

സംശിതവ്രതാഃ	പൂത്തിയായ വ്രതങ്ങ ളോടുകൂടിയവരായ	തു	അക്കാര്യത്തിൽ
		'ഏവം	'അങ്ങിനെതന്നെ
അഗസ്ത്യാദ്യാഃ	അഗസ്ത്യൻ മുതലായ	അസ്തു,'	ആവട്ടെ,'
ഋഷയഃ	ഋഷിമാർ	ഇതി ഉക്ത്വാ,	എന്ന് ഉരചെയ്ത്,
തത് ശ്രുത്വാ,	അതു കേട്ട്,	പ്രയാതും	യാത്രയായി
തം ച	അഭിഷേകത്തോടായി	ഉപചക്രമുഃ.	ഒരുങ്ങി

ഏവമുക്ത്വാ ഗതാഃ സർവേ ഋഷയസ്തേ യഥാഗതം
രാഘവശ്ച തമേവാർത്ഥം ചിന്തയാമാസ വിസ്മിതഃ. 59

തേ	അ	ഗതാഃ;	തിരിച്ചെഴന്നെള്ളി;
ഋഷയഃ	ഋഷിമാർ	രാഘവഃ ച	ശ്രീരാഘവനും
സർവേ,	എല്ലാവരും,	തം ഏവ	അതേ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	അർത്ഥം	വിഷയത്തെക്കുറിച്ച്
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,	വിസ്മിതഃ	ആശ്ചര്യത്തോടെ
യഥാഗതം	വന്നവണ്ണംതന്നെ	ചിന്തയാമാസ.	ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

തതോഽസ്തം ഭാസ്കരേ യാതേ വിസൃജ്യ നൃപവാനരാൻ
സന്ധ്യാമുപാസ്യ വിധിവത് തദാ നരവരോത്തമഃ
പ്രവൃത്തായാം രജന്യാം തു സോഽന്തഃപുരചരോഽഭവത്. 60

സഃ	അ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
നരവരോത്തമഃ,	നൃപോത്തമൻ,	സന്ധ്യാം	സന്ധ്യയെ
തദാ	അപ്പോൾ	വിധിവത്	വിധിപ്രകാരം
		ഉപാസ്യ,	ഉപാസിച്ച്,
ഭാസ്കരേ അസ്തം യാതേ,	ആദിത്യനസ്തമിച്ചാഃറ,	രജന്യാം പ്രവൃത്തായാം തു	രാത്രിയായപ്പോൾ
നൃപവാനരാൻ	അരചന്മാരേയും വാനരന്മാരേയും	അന്തഃപുരചരഃ	അന്തഃപുരത്തിൽ എഴന്നെള്ളിയവനായി
വിസൃജ്യ,	വിടകൊടുത്തയച്ച്,	അഭവത്.	വിളങ്ങി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷട്ത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22293; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1569

സപ്തത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[പൌരോപസ്ഥാനം = പ്രജകൾ കാത്തുനില്ക്കുന്നത്.]

അഭിഷിക്തേ തു കാകുത്സ്ഥേ ധർമ്മേണ വിദിതാത്മനി
വ്യതീതാ യാ നിശാ പൂർവ്വാ പൌരാണാം ഹർഷവർദ്ധിനീ. 1

വിദിതാത്മനി	സർവ്വജ്ഞനായ	പൂർവ്വാ നിശാ,	ഒന്നാമത്തെ രാത്രി,
കാകുത്സ്ഥേ	കാകുത്സ്ഥൻ	പൌരാണാം	പുരജനങ്ങൾക്ക്
ധർമ്മേണ	ധർമ്മപ്രകാരം	ഹർഷവർദ്ധിനീ	അത്യാനന്ദത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതായി
അഭിഷിക്തേ തു	പട്ടാഭിഷിക്തനായാറെ		
യാ	യാതൊരു ആ	വ്യതീതാ.	കഴിഞ്ഞു.

തസ്യാം രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം പുനരേവാപരേഽഹനി
വന്ദിനഃ പര്യുപാതിഷ്ഠൻ സൌമ്യാ നൃപതിവേശ്മനി. 2

തസ്യാം	ആ	വന്ദിനഃ,	വന്ദികൾ,
രജന്യാം	രാത്രി	നൃപതിവേശ്മനി	അരചന്റെ അരമനയിൽ
വ്യുഷ്ടായാം,	കഴിഞ്ഞാറെ		
അപരേ അഹനി	പിറെന്നാൾ	പുനഃ ഏവ	മുന്നെപ്പോലെതന്നെ
സൌമ്യാഃ	ബ്രാഹ്മണരായ	പര്യുപാതിഷ്ഠൻ.	വന്നുചേർന്നു.

തേ രക്തകണ്ഠിനഃ സർവ്വേ കിന്നരാ ഇവ ശിക്ഷിതാഃ
തുഷ്ടുവുർന്നൃപതിം സുപ്തം യഥാകാലം പ്രഹർഷിതാഃ. 3

തേ സർവ്വേ	അവർ എല്ലാവരും	സുപ്തം	പള്ളിയുറക്കം പൂണ്ടിരുന്ന
രക്തകണ്ഠിനഃ;	മധുരമായ് സ്വരത്തോടുകൂടിയവർ	നൃപതിം	മഹാരാജാവിനെ
കിന്നരാഃ ഇവ	കിന്നരന്മാരെന്നപോലെ	പ്രഹർഷിതാഃ	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവരായി
ശിക്ഷിതാഃ;	ഗാനവിദ്യ അഭ്യസിപ്പിക്കപ്പെട്ടവർ;	യഥാകാലം	തക്കകാലത്തിൽ
		തുഷ്ടുവുഃ.	പാടിപ്പുകഴ്ത്തി.

വീര സൌമ്യ പ്രബുദ്ധ്യസ്വ കൌസല്യാപ്രീതിവർദ്ധന. 4

"വീര!	"വീര!	സൌമ്യ!	പുണ്യാത്മാവേ!
കൌസല്യാപ്രീതിവർദ്ധന!	കൌസല്യാദേവിക്ക് ആനന്ദത്തെ വിളയിക്കുന്നവനായ	പ്രബുദ്ധ്യസ്വ.	പള്ളിയുറക്കുണർന്നാലും.

ജഗദ്ധി സർവ്വം സ്വപിതി തവയി സുപ്തേ നരാധിപ 5

"നരാധിപ!	"പുരുഷോത്തമ!	ജഗത് സർവ്വം	ജഗത്തെല്ലാം തന്നെയും
തവയി	നിന്തിരുവടി	സ്വപിതി ഹി.	നിദ്രയിൽ വയിക്കുന്നതാണല്ലൊ.
സുപ്തേ,	നിദ്രയിൽ വർത്തിക്കുന്നതായാൽ,		

വിക്രമസ്തേ യഥാ വിഷ്ണോ രൂപം ചൈവാശ്വിനോരിവ
ബുദ്ധ്യാ ബൃഹസ്പതേസ്തുല്യഃ പ്രജാപതിസമോ ഹ്യസി. 6

"തേ	"നിന്തിരുവടിയുടെ	ബുദ്ധ്യാ	ബുദ്ധിയിൽ
വിക്രമഃ	പരാക്രമം	ബൃഹസ്പതേഃ ഏവ	ബൃഹസ്പതിക്കുതന്നെ
വിഷ്ണോഃ യഥാ;	മഹാവിഷ്ണുവിൻറെതു പോലെയുള്ളതാകുന്നു;	തുല്യഃ;	സമാനൻ;
രൂപം ച	രൂപവും	പ്രജാപതിസമഃ ഹി	നിന്തിരുവടി ബ്രഹ്മദേവനെപ്പോലെതന്നെയും വിളങ്ങുന്നു.
അശ്വിനോഃ ഇവ;	അശ്വിനിദേവകളുടേതുപോലേ വിളങ്ങുന്നു;	അസി.	

ക്ഷമാ തേ പൃഥിവീതുല്യാ തേജസാ ഭാസ്കരോപമഃ
വേഗസ്തേ വായുനാ തുല്യോ ഗാംഭീര്യമുദധേരിവ. 7

"തേജസാ	"തേജസ്സുകൊണ്ട്	ക്ഷമാ	ക്ഷമ
ഭാസ്കരോപമഃ;	ആദിത്യസദൃശൻ;	പൃഥിവീതുല്യാ;	ഭൂമിയുടെതിന്നൊത്തതാകുന്നു;
ഗാംഭീര്യം	ഗാംഭീര്യത്തിൽ	തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ഉദധേഃ ഇവ;	സമുദ്രതുല്യൻ;	വേഗഃ	വേഗത
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	വായുനാ തുല്യഃ.	വായുവൊത്തതാകുന്നു.

അപ്രകംപ്യോ യഥാ സ്ഥാണുശ്ചന്ദ്രേ സൌമ്യത്വമീദൃശം
നേദൃശാഃ പാർത്ഥിവാഃ പൂർവ്വം ഭവിതാരോ നരാധിപ. 8

"സ്ഥാണുഃ	"പരമശിവൻ	സൌമ്യത്വം;	ആനന്ദസന്ദായകത്വം വിളങ്ങുന്നത്;
യഥാ	എന്നപോലെ	നരാധിപ!	പുരുഷോത്തമ!
അപ്രകംപ്യഃ;	ഒന്നിനും കുലുങ്ങാത്തവൻ	ഈദൃശാഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള
ചന്ദ്രേ	ചന്ദ്രനൊരുവങ്കൽ മാത്രമാണ്	പാർത്ഥിവാഃ	അരചന്മാർ
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരം	പൂർവ്വം	ഇതേവരയ്ക്കും
		ഭവിതാരഃ ന.	ഇല്ലതന്നെ.

യഥാ ത്വമതിഗുർധഷോ ധർമ്മനിത്യഃ പ്രജാഹിതഃ
ന ത്വാം ജഹാതി കീർത്തിശ്ച ലക്ഷ്മീശ്ച പുരുഷർഷഭ 9

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	യഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ത്വം	നിന്തിരുവടി	പ്രജാഹിതഃ;	പ്രജകൾക്ക് ഹിതത്തെതന്നെ ചെയ്യുന്ന
അതിഗുർധർഷഃ;	ആരാലും വെല്ലുവാൻ കഴിയപ്പെടാത്തവനാകുന്നു;	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ[വൻ;
ധർമ്മനിത്യഃ;	ധർമ്മത്തിൽതന്നെ സദാ വർത്തിക്കുന്നവൻ;	കീർത്തിഃ ച	കീർത്തിയും
		ലക്ഷ്മീഃ ച	ലക്ഷ്മിയും
		ന ജഹാതി.	വിട്ടകലുന്നില്ല.

ശ്രീശ്ച ധർമ്മശ്ച കാകുത്സ്ഥ തവയി നിത്യം പ്രതിഷ്ഠിതൌ. 10

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	തവയി	നിന്നിൽവടിയിങ്കൽ
ശ്രീഃ ച	ശ്രീയും	നിത്യം	എന്നും
ധർമ്മഃ ച	ധർമ്മവും	പ്രതിഷ്ഠിതൌ."	കുടികൊണ്ടിരിക്കുന്നു."

ഏതാശ്ചാന്യാശ്ച മധുരാ വന്ദിഭിഃ പരികീർത്തിതാഃ. 11

വന്ദിഭിഃ	വന്ദികളാൽ	അന്യാഃ ച	മറ്റുള്ളവയും
പരികീർത്തിതാഃ	പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടവയായ	മധുരാഃ.	ശ്രുതിമധുരങ്ങളായിരുന്നു.
ഏതാഃ ച	ഇവയും		

സൂതാശ്ച സംസ്തവൈർദ്ദിവ്യൈർബോധയന്തി സ്മ രാഘവം
സ്തുതിഭിഃ സ്തൂയമാനാഭിഃ പ്രത്യബുദ്ധ്യത രാഘവഃ. 12

സൂതാഃ	സൂതൻ	രാഘവഃ ച	ശ്രീരാഘവനും
ദിവ്യൈഃ	ദിവ്യങ്ങളായ	സ്തൂയമാനാഭിഃ	പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നവയായ
സംസ്തവൈഃ,	സ്തോത്രങ്ങൾകൊണ്ട്,	സ്തുതിഭിഃ	സ്തോത്രങ്ങളാൽ
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ	പ്രത്യബുദ്ധ്യത.	ഉണർന്നു.
ബോധയന്തി സ്മ;	പള്ളിനിദ്രയുണർത്തി;		

സ തദുചിതായ ശയനം പാണ്ഡുരാസ്തരണാസ്തൃതം
ഉത്തസ്ഥൌ നാഗശയനാദ്ധരിർന്നാരായണോ യഥാ. 13

ഹരിഃ	ശ്രീഹരിയായ	പാണ്ഡുരാസ്തരണാസ്തൃതം	വെളുത്ത മേൽവിരിപ്പുകൾ വിരിക്കപ്പെട്ട
നാരായണഃ	ശ്രീനാരായണമൂർത്തി	തത് ശയനം	ആ ശയനത്തെ
നാഗശയനാത് യഥാ,	സർപ്പശയനത്തിൽനിന്നെന്നപോലെ,	വിഹായ,	വിട്ട്,
സഃ	അദ്ദേഹം	ഉത്തസ്ഥൌ.	എഴുന്നേറ്റു.

സമുത്ഥിതം മഹാത്മാനം പ്രഹൃഷ്ടാഃ പ്രാഞ്ജലയോ നരാഃ
സലിലം ഭാജനൈഃ ശ്വേതൈരുപതസ്ഥുഃ സഹസ്രശഃ. 14

സമുത്ഥിതം	പള്ളിയുറക്കുണർന്നെഴുന്നേറ്റുവന്ന	പ്രാഞ്ജലയഃ,	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്,
മഹാത്മാനം,	ആ മഹാത്മാവിനെ,	ശ്വേതൈഃ	ധവളവർണ്ണങ്ങളുള്ള
സഹസ്രശഃ	അനേകം	ഭാജനൈഃ	പാത്രങ്ങൾകൊണ്ട്
നരാഃ,	ആളുകൾ,	സലിലം	ജലം
പ്രഹൃഷ്ടാഃ	അതിഭക്തിയോടുകൂടിയവരായി	ഉപതസ്ഥുഃ,	കൊണ്ടുവന്ന് കാത്തുനിന്നു.

കൃതോദകശ്ചവിത്രത്വാ കാലേ ഹുതഹുതാശനഃ
ദേവാഗാരം ജഗാമാശു പുണ്യമിക്ഷ്വാകുസേവിതം. 15

കാലേ	തക്കകാലത്തിൽ	ആശു	ഉടനെ
കൃതോദക-ശുചിഃ	സ്നാനം സന്ധ്യാവന്ദനം മുതലായവ കഴിച്ചു് വൈദികകൃത്യങ്ങൾക്കു് വേണ്ടുന്ന ശുചിയോടുകൂടിയവനായി	ഇക്ഷ്വാകു-സേവിതം	ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിലുള്ളവരാൽ സേവിക്കപ്പെട്ടതായ
		പുണ്യം	പാവനമായ
ഹുതഹുതാശനഃ പവിത്രത്വാ	ഔപാസനാദികൃത്യങ്ങളെ ചെയ്തവനായി	ദേവാഗാരം	ദേവപൂജാഗൃഹത്തിൽ
		ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

തത്ര ദേവാൻ പിതൄൻ വിപ്രാനഭ്യർച്യത്വാ യഥാവിധി
ബാഹ്യകക്ഷ്യാന്തരം രാമോ നിർജ്ജഗാമ ജനൈർവൃതഃ. 16

തത്ര	അവിടെ	അഭ്യർച്യത്വാ,	പൂജചെയ്തു്,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ജനൈഃ	പരിജനങ്ങളാൽ
ദേവാൻ	ദേവകളേയും	വൃതഃ	ചുഴപ്പെട്ടവനായി
പിതൄൻ	പിതൃക്കളേയും	ബാഹ്യ-കക്ഷ്യാന്തരം	പുറത്തെകെട്ടിലേക്കായി
വിപ്രാൻ	ഋഷിദേവതകളേയും	നിർജ്ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.
യഥാവിധി	ശാസ്ത്രപ്രകാരം		

ഉപതസ്ഥുർമ്മഹാത്മാനോ മന്ത്രിണഃ സപുരോഹിതാഃ
വസിഷ്ഠപ്രമുഖാഃ സർവ്വേ ദീപ്യമാനാ ഇവാഗ്നയഃ. 17

മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ	ദീപ്യമാനാഃ	ഉജ്ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാർ	വസിഷ്ഠപ്രമുഖാഃ	വസിഷ്ഠമുനിമുമ്പായുള്ള
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും	സപുരോഹിതാഃ	പുരോഹിതരോടുംകൂടിയവരായി
അഗ്നയഃ	അഗ്നികൾ		
ഇവ	എന്നപോലെ	ഉപതസ്ഥുഃ.	കാത്തുനിന്നിരുന്നു.

ക്ഷത്രിയാശ്ച മഹാത്മാനോ നാനാജനപദേശ്വരാഃ
രാമസ്യാപാവിശൻ പാർശ്വേ ശക്രസ്യേവ യഥാऽമരാഃ. 18

യഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	ഇവ,	എന്നപോലെ,
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	ക്ഷത്രിയാഃ	ക്ഷത്രിയരും
പാർശ്വേ,	പാർശ്വത്തിൽ,	മഹാത്മാനഃ ച	മഹാത്മാക്കളുമായ
ശക്രസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ അടുക്കൽ	നാനാജനപദേശ്വരാഃ	പലപല ദേശാധിപന്മാർ
അമരാഃ	ദേവകൾ	ഉപാവിശൻ.	കാത്തിരുന്നിരുന്നു.

ഭരതോ ലക്ഷ്മണശ്ചാത്ര ശത്രുഘ്നശ്ച മഹായശാഃ
ഉപാസാംചക്രിരേ ഹൃഷ്ടാ വേദാസ്ത്രയ ഇവാദ്ധ്വരം. 19

അത്ര	അദ്ദിക്കിൽ	ത്രയഃ	മൂന്നു
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ	വേദാഃ	വേദങ്ങൾ
ഭരതഃ	ഭരതനും	അദ്ധ്വരം	യാഗത്തെ
ലക്ഷ്മണഃ ച	ലക്ഷ്മണനും	ഇവ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാ
ശത്രുഘ്നഃ ച	ശത്രുഘ്നനും	ഉപാസാം-	ഉപാസിച്ചുനിന്നു. [രം
ഹൃഷ്ടാഃ,	ആനന്ദംപൂണ്ടവരായി,	ചക്രിരേ.	

യാതാഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഭ്രത്യാ കിങ്കരാ മുദിതാനനാഃ
ഭൃത്യാശ്ച രാമപാർശ്വസ്ഥാ ബഹവഃ സമുപാവിശൻ. 20

കിങ്കരാഃ	ശിപ്പായിമാർ	രാമ-	ശ്രീരാമപാർശ്വത്തിൽ
മുദിതാനനാഃ	വികസിച്ച മുഖത്തോട്ട	പാർശ്വസ്ഥാഃ	നില്ക്കുന്നവരായി
	കൂടിയവരായി,	യാതാഃ;	കാത്തുനിന്നു;
പ്രാഞ്ജലയഃ	കൂപ്പുകയ്യോടുകൂടിയവ	ഭൃത്യാഃ ച	പ്രജകളും
ഭൃത്യാ	രായി	ബഹവഃ	അനേകം പേർ
		സമുപാവിശൻ.	കാത്തുംകൊണ്ടിരുന്നു.

വാനരാശ്ച മഹാവീര്യാ വിംശതിഃ കാമരൂപിണഃ
സുഗ്രീവപ്രമുഖാ രാമമുപാസന്തേ മഹൌജസഃ. 21

മഹാവീര്യാഃ	മഹാവീര്യശാലികളും	സുഗ്രീവപ്രമുഖാഃ	സുഗ്രീവൻ മുമ്പായുള്ള
മഹൌജസഃ	അതിതേജസ്വികളും	വിംശതിഃ	ഇരുപതു
കാമരൂപിണഃ	വേണ്ടുന്ന രൂപമെടു പ്പാൻ കഴിവുള്ളവരു മായ	വാനരാഃ ച,	വാനരന്മാരും,
		രാമം	ശ്രീരാമനെ
		ഉപാസന്തേ.	വണങ്ങിക്കൊണ്ടുനിന്നു.

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭിശ്ചതുർഭിഃ പരിവാരിതഃ
ഉപാസതേ മഹാത്മാനം ധനേശമിവ ഗുഹ്യകാഃ. 22

ഗുഹ്യകാഃ	ധനത്തെ പാലിക്കുന്ന വരായ ഗുഹ്യകരെന്ന വർ	ചതുർഭിഃ	നാലു
		രക്ഷോഭിഃ	രാക്ഷസരാൽ
		പരിവാരിതഃ	ചുഴപ്പെട്ടവനായ
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവായ	വിഭീഷണഃ ച	വിഭീഷണനും
ധനേശം	കുബേരനെ	ഉപാസതേ,	വണങ്ങിനില്ക്കുന്നു.
ഇവ,	എന്നപോലെ,		

തഥാ നിഗമവൃദ്ധാശ്ച കുലീനാ യേ ച മാനവാഃ
ശിരസാ വന്ദ്യ രാജാനമുപാസന്തേ വിചക്ഷണാഃ. 23

തഥാ,	അപ്രകാരംതന്നെ,	യേ ച,	യാതൊരുവരും അവരും,
കുലീനാഃ	ഉത്തമകുലത്തിൽ ജാതരായവരും	രാജാനം	മഹാരാജാവിനെ
നിഗമവൃദ്ധാഃ	വേദമറിഞ്ഞവരായ യോഗ്യന്മാരും	ശിരസാ	തലകുമ്പിട്ട്
വിചക്ഷണാഃ ച	മഹാസമർത്ഥന്മാരായ	വന്ദ്യ	വണങ്ങി
മാനവാഃ	പ്രജകളും	ഉപാസന്തേ.	ആജ്ഞയെ പ്രതീക്ഷിച്ച് നില്ക്കയായി.

തഥാ പരിവൃതോ രാജാ ശ്രീമദ്ഭിർഋഷിസത്തമൈഃ
രാജഭിശ്ച മഹാവീര്യൈർവ്വാനരൈശ്ച സരാക്ഷസൈഃ. 24

രാജാ,	അരചൻ,	രാജഭിഃ	രാജാക്കന്മാരാലും
തഥാ	അപ്രകാരം	ശ്രീമദ്ഭിഃ	ശ്രീമാന്മാരായ
മഹാവീര്യൈഃ	മഹാവീര്യശാലികളായ	ഋഷി-സത്തമൈഃ ച	മഹർഷിമാരാലും
സരാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസരോടുകൂടിയ	പരിവൃതഃ.	സേവിക്കപ്പെട്ടവനായി വിളങ്ങി.
വാനരൈഃ ച	വാനരന്മാരാലും		

യഥാ ദേവേശ്വരോ നിത്യമൃഷിഭിഃ സമുപാസ്യതേ
അധികസ്തേന രൂപേണ സഹസ്രാക്ഷാദിരോചതേ. 25

ദേവേശ്വരഃ	ഇന്ദ്രൻ	തേന രൂപേണ	ആ അവതാരവിശേഷത്താൽ
ഋഷിഭിഃ	ഋഷിമാരാൽ	സഹസ്രാക്ഷാത്	ഇന്ദ്രനെക്കാളും
നിത്യം	സദാ	അധികഃ	മേന്മപൂണ്ടവനായി
സമുപാസ്യതേ;	സേവിക്കപ്പെടുന്നു;	വിരാചതേ.	വിളങ്ങുന്നു.
യഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ		

തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം താസ്താഃ സുമധുരാഃ കഥാഃ
കഥ്യന്തേ ധർമ്മസംയുക്താഃ പുരാണജ്ഞൈർമ്മഹാത്മഭിഃ. 26

സമുപവിഷ്ടാനാം	വഴിപോലെ ഉപവേശിച്ചിരുന്നവരായ	ധർമ്മസംയുക്താഃ	ധർമ്മത്തെ ഉപദേശിക്കുന്നവയായ
തേഷാം,	അവർക്ക്,	താഃ താഃ	അതാതു
പുരാണജ്ഞൈഃ	പുരാണകുശലന്മാരായ	കഥാഃ,	കഥകൾ,
മഹാത്മഭിഃ	മഹാത്മാക്കളാൽ	സുമധുരാഃ	ആകർഷകമാകുംവണ്ണം
		കഥ്യന്തേ.	കഥനം ചെയ്യപ്പെടുന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22319; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1595

[37-ാംസർഗ്ഗത്തിനുശേഷം പ്രക്ഷിപ്തമായ ഈ അഞ്ചു സർഗ്ഗങ്ങൾകൂടി ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നു. സന്ദർഭം നോക്കുന്നതായാൽ ഈ സർഗ്ഗങ്ങൾ 36-ാം സർഗ്ഗത്തിനുശേഷം 37-ാമതിനും മുമ്പ് വരേണ്ടവയാകുന്നുവെന്നു കാണാം.]

പ്രക്ഷിപ്തഷഷ്ഠഷഷ്ഠഃ സർഗ്ഗഃ (6)

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു നിഖിലം രാഘവോ ഽഗസ്ത്യമബ്രവീത്
യ ഏഷർക്ഷരജാ നാമ വാലിസുഗ്രീവയോഃ പിതാ 1
ജനനീ കാ ച ഭഗവൻ നൃപയാ പരികീർത്തിതാ
വാലിസുഗ്രീവയോർബ്രഹ്മൻ മാതാ മേ നാമതഃ കൃതഃ
ഏതദ് ബ്രഹ്മൻ സമാചക്ഷ്വ കൌതൂഹലമിദം ഹി നഃ 2
സ പ്രോക്തോ രാഘവേണൈവമഗസ്ത്യോ വാക്യമബ്രവീത് 3
ശൃണു രാമ കഥാമേതാം യഥാ പൂർവ്വം സമാഹിതഃ
നാരദഃ കഥയാമാസ മമാശ്രമമുപാഗതഃ 4
കദാചിദടമാനോ ഽസാവതിഥിത്വമുപാഗതഃ
അർച്ചിതസ്തു യഥാന്യായം വിധിദൃഷ്ടേന കർമ്മണാ 5
സുഖാസീനഃ കഥാം തേനാം മയാ പൃഷ്ടസ്സ കൌതുകാത്
കഥയാമാസ ധർമ്മാത്മാ മഹർഷേ ശ്രൂയതാമിതി 6
മേരുർന്നഗവരഃ ശ്രീമാൻ ജാംബൂനദമയഃ ശുഭഃ
തസ്യ യന്മധ്യമം ശൃംഗം സർവ്വദൈവതപൂജിതം 7
തസ്മിൻ ദിവ്യാ സദാ രമ്യാ ബ്രാഹ്മീ യാ ശതയോജനാ
തസ്യാമാസ്തേ സദാ ദേവഃ പദ്മയോനിശ്ചതുർമുഖഃ. 8

പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 6.

ശ്രീരാമൻ ഇതെല്ലാം കേവിക്കൊണ്ട് അഗസ്ത്യമുനിയോടായി ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—"സ്വാമിൻ! ബ്രഹ്മജ്ഞനായുള്ളോവേ! ബാലിസുഗ്രീവന്മാർക്ക് പിതാവായ ഈ ഋക്ഷരജസ്സ് ആരാണ്? അമ്മ ആരാണെന്നും നിന്തിരുവടിയാൽ ഉരചെയ്യപ്പെട്ടില്ല! ബ്രാഹ്മണോത്തമ! ഇതിനെ ഉരചെയ്താലും; ഞങ്ങൾക്ക് അതിയായ കൌതുകമുണ്ട്." ഇപ്രകാരം ശ്രീരാഘവന്റെ വാക്യത്തെ കേട്ട്, അഗസ്ത്യമുനി ഉരചെയ്തു:—"ശ്രീരാമ! എന്റെ ആശ്രമത്തിൽ എഴുന്നെള്ളിയവനായ നാരദമഹർഷി, പണ്ടൊരിക്കൽ ചുരുക്കമായി അരുളിച്ചെയ്ത പ്രകാരം, ഈ കഥയെ കേട്ടുകൊണ്ടാലും. ഒരുകുറി, സഞ്ചരിച്ചും കൊണ്ടിരുന്ന സമയം, ഇട്ടേഹം അതിഥിയായി വരികയുണ്ടായി; ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരമുള്ള കാര്യങ്ങളാൽ ഇട്ടേഹം വഴിപോലെ കൊണ്ടാടപ്പെട്ടു; സുഖമായി ഇരുന്നിരുന്ന സമയം, കുതുകംകൊണ്ട് എന്നാൽ ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായ ഈ ധർമ്മാത്മാവ്, ഈ കഥയെ ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു: "മുനിവര! കേട്ടുകൊണ്ടാലും സച്ചിന്മയമായി ശ്രീമത്തായി പരിലസിക്കുന്ന മേരുവെന്ന മാമല പാവനമായതാകുന്നു. അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള കൊടുമുടി ദേവന്മാരാൽ കൊണ്ടാടപ്പെട്ടതാകുന്നു. അവിടെ ദിവ്യവും മനോഹരവും നൂറുയോജനയുള്ളതുമായ ബ്രഹ്മസദയുണ്ട്. അതിൽ, പദ്മത്തിൽ നിന്നുത്ഭവിച്ച നാന്മുഖനായ ദേവൻ സദാ വർത്തിക്കുന്നുണ്ട്.

യോഗമഭ്യസതസ്തസ്യ നേത്രാഭ്യാം യദ്വിനിസ്സൃതം
തദ്ഗൃഹീതം ഭഗവതാ പാണിനാ ചച്യുതം തു തത് 9
നിക്ഷിപ്തമാത്രം തദ്ഭൂമൌ ബ്രഹ്മണാ ലോകകർത്തൃണാ
തസ്മിന്നശ്രുകണേ രാമ വാനരസ്സംബഭൂവ ഹ 10
ഉത്പന്നമാത്രസ്യ തദാ വാനരശ്ച നരോത്തമ
സമാശ്വാസ്യ പ്രീയൈവ്വാക്യൈരുക്തഃ കില മഹാത്മനാ 11
പശ്യ ശൈലം സുവിസ്തീർണ്ണം സുരൈരഭ്യുഷിതം തദാ
തസ്മിൻ രമ്യേ ഗിരിവരേ ബഹ്വമൂലഫലാശനഃ
മമാന്തികചരോ നിത്യം ഭവ വാനരപുംഗവ 12
കഞ്ചിത് കാലമിഹാസ്വ ത്വം തവ ശ്രേയോ ഭവിഷ്യതി 13
ഏവമുക്തഃ സ ചൈതേന ബ്രഹ്മണാ വാനരോത്തമഃ
പ്രണമ്യ ശിരസാ പാദൌ ദേവദേവസ്യ രാഘവ 14
ഉക്തവാൻ ലോകകർത്താരമാദിദേവം ജഗദ്ഗുരും
യഥാജ്ഞാപയസേ ദേവ സ്ഥിതോഽഹം തവ ശാസനേ 15
ഏവമുക്ത്വാ ഹരിശ്രേഷ്ഠം യയൌ ഹൃഷ്ടമനാസ്തദാ
സ തദാ ദ്രുമഷണ്ഡേഷു ഫലപുഷ്പോത്കടേഷു ച 16
ബ്രഹ്മപ്രതിബലശ്ശ്രീമാൻ വനേ ഫലകൃതാശനഃ
കപിചിന്മധുനി മുഖ്യാനി ചിനോതി പുഷ്പാണ്യനേകശഃ 17

യോഗം പരിശീലിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ രണ്ടു നേത്രങ്ങളിൽ നിന്നും യാതൊരു കണ്ണുനീർ, ഒഴുകിയോ, അത് ഭഗവാനാൽ കൈക്കൊണ്ട് തുടച്ചുകളയപ്പെട്ടു. ജഗത്-സ്രഷ്ടാവായ ബ്രഹ്മദേവനാൽ അത് ഭൂമിയിൽ വീഴ്ത്തപ്പെട്ട ഉടനെ, ആ അശ്രുബിന്ദുവിൽ, ഹേ ശ്രീരാമ! ഒരു വാനരൻ ഉത്ഭൂതനായി, ആശ്ചര്യം! പുരുഷോത്തമ! പിന്നെ ഉടനേ തന്നെ ആ വാനരോത്തമൻ, ആ മഹാത്മാവായ ബ്രഹ്മദേവനാൽ ആശ്വസിപ്പിച്ച് പ്രീതിപൂണ്ടുള്ള വാക്കുകൾകൊണ്ട് ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടു:— 'എത്രയും വിശാലമായി ദേവന്മാരാൽ അധിവസിക്കപ്പെട്ടതായ പർവ്വതത്തെ കണ്ടാലും. ആ മനോഹരമായ ഗിരിശ്രേഷ്ഠനിൽ വേണ്ടുവോളം കിഴങ്ങുകൾ ഭുജിച്ചുംകൊണ്ട്, അല്ലയോ വാനരോത്തമ! നീ എന്നും എന്റെ അരികിലായ്തന്നെ സഞ്ചരിച്ചുംകൊണ്ടു വർത്തിച്ചാലും. നീ കുറച്ചുകാലം ഇവിടെ പാർത്തുകൊൾക. നിനക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാകുന്നതാണ്.' ശ്രീരാമ! ആ വാനരോത്തമൻ ഈ ബ്രഹ്മദേവനാൽ ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, ആ ദേവോത്തമന്റെ പാദങ്ങളിൽ തലകുമ്പിട്ടു വണങ്ങിക്കൊണ്ട്, ആദിദേവനും ജഗത്സ്രഷ്ടാവും ലോകവന്ദ്യനുമായ അദ്ദേഹത്തോടായി ഇപ്രകാരം മറുപടിയുണർത്തിച്ചു:— 'ദേവ! നിന്തിരുവടി ആജ്ഞാപിക്കുന്ന പ്രകാരംതന്നെ, നിന്തിരുവടിയുടെ ആജ്ഞയിൽ ഞാൻ നില്ക്കുന്നതുണ്ട്.' ഇപ്രകാരം ദേവനോടായി ഉണർത്തിച്ച് സന്തുഷ്ടിപൂണ്ട ചിത്തത്തോടുകൂടിയവനായി പുറത്തേക്കു ചെന്നു. അവൻ, അപ്പോൾ പുഷ്പങ്ങളും ഫലങ്ങളും നിറഞ്ഞവയായ മരത്തോപ്പുകളാൽ ബൃഹിക്കു തുല്യമായ വേഗതയോടുകൂടിയവനായി, വനത്തിൽ പഴങ്ങൾ തിന്നുന്നവനായി, ചിലേടം വിശേഷപ്പെട്ട തേനും, ധാരാളം പുഷ്പങ്ങളും തേടി സഞ്ചരിച്ചു.

ദിനേ ദിനേ ച സായാഹ്നേ ബ്രഹ്മണോഽന്തികമാഗമത്
ഗൃഹീത്വാ രാമ മുഖ്യാനി പുഷ്പാണി ച ഫലാനി ച 18
ബ്രഹ്മണാ ദേവദേവസ്യ പാദമൂലേ ന്യവേദയത്
ഏവം തസ്യ ഗതഃ കാലോ ബഹ്വീഃ പര്യടതോ ഗിരിം 19
കസ്യചിത്ത്വഥ കാലസ്യ സമതീതസ്യ രാഘവ
ഋക്ഷരാഡ് വാനരശ്രേഷ്ഠ സ്തൃഷ്ണയാ പരിപീഡിതഃ 20
ഉത്തരം മേരുശിഖരം ഗതസ്തത്ര ച ദൃഷ്ടവാൻ
നാനാവിഹംഗസംഘുഷ്ടം പ്രസന്നസലിലം സരഃ 21
ചലത് കേസരമാത്മാനം കൃത്വാ തസ്യ തടേ സ്ഥിതഃ
ദദർശ തസ്മിൻ സരസി വക്ത്രച്ഛായാമഥാത്മനഃ 22
കോഽയമസ്മിന്മമ രിപുഃ സത്യന്തർജലേ മഹാൻ
രൂപം ചാന്തർഗതം തത്ര വീക്ഷ്യ തത് പാഠസോ ഹരിഃ 23
ക്രോധാവിഷ്ടമനാ ഹ്യേഷ നിയതം മാഽവമന്യതേ
തദസ്യ ദുഷ്ടഭാവസ്യ കർത്തവ്യാ നിഗ്രഹോ മയാ 24
ഏവം സഞ്ചിന്ത്യ മനസാ സ വൈ വാനരചാപലാത്
അപ്ലുത്യ ചാപലാത് തസ്മിൻ ഹ്രദേ വാനരസത്തമഃ 25
ഉത്പ്ലുത്യ തസ്മാത് സരസ ഉത്ഥിതഃ പ്ലവഗഃ പുനഃ 26
തസ്മിന്നേവ ക്ഷണേ രാമ സ്ത്രീത്വം പ്രാപ സ വാനരഃ
മനോജ്ഞരൂപാ സാ നാരീ ലാവണ്യലളിതാ ശുഭാ
വിസ്തീർണ്ണജഘനാ സുഭ്രൂർനീലകുഞ്ചിതമൂർദ്ധജാ 27

ശ്രീരാമ! ദിനംതോറും വൈകുന്നേരമാകുമ്പോൾ, നല്ലനല്ല പൂക്കളും പഴങ്ങളും പറിച്ചുകൊണ്ട്, ബ്രഹ്മദേവന്റെ സന്നിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചുവന്നു; ദേവദേവനായ ബ്രഹ്മാവിന്റെ തൃപ്പാദത്തിങ്കൽ സമർപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം ഗിരിയിൽ ചുറ്റിത്തിരിയുന്നവനായ അവന് ഏറെക്കാലം ചെന്നു. ശ്രീരാഘവ! കുറെക്കാലം കഴിഞ്ഞശേഷം, ആ ഋക്ഷരാജാവായ വാനരോത്തമൻ ദാഹത്താൽ പീഡിക്കപ്പെട്ടവനായി, വടക്കേ മേരുശിഖരത്തെ പ്രാപിച്ചു; അവിടെ പല പക്ഷികളും ശബ്ദിക്കുന്നതും സച്ഛജലത്തോടുകൂടിയതുമായ ഒരു തടാകത്തെയും കണ്ടു. തന്റെ സടകളെ കുടഞ്ഞുകൊണ്ട് അതിന്റെ കരയിൽ നിന്നിരുന്ന അവൻ തന്റെ വദനത്തിന്റെ നിഴലിനെ ആ സരസ്സിൽ കണ്ടു. ആ ജലത്തിനുള്ളിൽ നിഴലിച്ചതായ പ്രതിബിംബത്തെ കണ്ട്, "ഇവനാരാണ്? വെള്ളത്തിനുള്ളിൽ വസിക്കുന്ന ക്രൂരനായ ഇവൻ എന്റെ ശത്രുതന്നെ; ഇവൻ എന്നെ നിശ്ചയമായും അവമാനിക്കയാണ്; അതിനാൽ ദുഷ്ടബുദ്ധികളെയ്താണ്ടവനായ ഇവന്റെ വധം എന്നാൽ ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്," എന്നിങ്ങിനെ കോപാക്രാന്തമാനസനായി, ഉള്ളിൽ ഓർത്തു നിശ്ചയിച്ച്, ആ വാനരോത്തമൻ വാനരചാപല്യത്താൽ ആ സരസ്സിനുള്ളിൽ കുതിച്ചു ചാടി. വീണ്ടും ആ പൊയ്കയിൽനിന്ന് ആ വാനരൻ മുകളിലേക്ക് കുതിച്ചുകയറി. ശ്രീരാമ! അതേനിമിഷംതന്നെ ആ വാനരൻ ഒരു സ്ത്രീയായിത്തീർന്നു. ആ നാരി മനോജ്ഞരൂപിണിയായി, ലാവണ്യകോമളയായി, നല്ല ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയവളായി, വിശാലമായ ജഘനമാർന്നവളായി, അഴകാർന്ന പുരികക്കൊടികളാർന്നവളായി, കറുത്ത് ചുരുണ്ട കുന്തലോടുകൂടിയവളായി, മനോഹര

മുഗ്ദ്ധാ സസ്മിതവക്ത്രാ ച പീനസ്തനതടാ ശുഭാ
ഹ്രദതീരസ്ഥിതാ ഭാതി ജ്വലയഷ്ടിർലതാ യഥാ 28
ത്രൈലോക്യസുന്ദരീ കാന്താ സർവ്വചിത്തപ്രമാഥിനീ
ലക്ഷ്മീവ പദ്മരഹിതാ ചന്ദ്രജ്യോത്സ്നേവ നിർമ്മലാ 29
രൂപേണാപ്യധികാ സാ തു ശ്രീർഗ്ഗീർദേവീ ഉമാ യഥാ
ദ്യോതയന്തീ ദിശസ്സർവ്വാസ്തത്രാട്ടത് സാ വരാംഗനാ. 30
ഏതസ്മിന്നന്തരേ ദേവോ നിവൃത്തസ്സുരനായകഃ
പാദാവുപാസ്യ ദേവസ്യ ബ്രഹ്മണസ്യേന വൈ പഥാ 31
തസ്യാമേവ ച വേലായാമാദിത്യോടപി പരിഭ്രമൻ
തസ്മിന്നേവ വനേ സോടട്ടദ്യസ്മിൻ സാ തന്വമധ്യമാ 32
യുഗപത് സാ തദാ ദൃഷ്ടാ ദേവാഭ്യാം സുരസുന്ദരീ
കന്ദർപ്പവശഗൌ തൌ തു ദൃഷ്ട്വാ താം സംബഭൂവതുഃ 33
തതഃ ക്ഷുഭിതസർവ്വാംഗൌ സുരേന്ദ്രതപനാവുഭൌ
തദ്രൂപമദ്ഭുതം ദൃഷ്ട്വാ ത്യാജിതൌ ധൈര്യമാത്മനഃ 34
തതസ്തസ്യാം സുരേന്ദ്രേണ സ്കന്നം ശിരസി പാതിതം
അനാസാദ്യൈവ താം നാരീം സന്നിവൃത്തമഥോടഭവത് 35
തതഃ സാ വാനരപതിം പ്രാസൂത ബലശാലിനം
അമോഘരേതസ്കാത്തസ്യ വാസവസ്യ മഹാത്മനഃ
വാലേഷു പതിതം ബീജം വാലീ നാമ ബഭൂവ ഹ 36

യായി, പുഞ്ചിരിതൂകുന്ന വദനത്തോടുകൂടിയവളായി, വട്ടണിക്കൊങ്കയാളായി, കാന്തി പൂണ്ടവളായി, പൊയ്കയുടെ കരയിൽ നില്ക്കുന്നവളായി, ചൊവ്വിൽ നില്ക്കുന്ന ഒരു ചെടി പോലെ പരിലസിക്കുന്നു.

അവളുടെ ചിത്തത്തെയും കലക്കുമാറ് മനോഹരയായവളും, ത്രൈലോക്യസുന്ദരിയും താമരയിൽനിന്നുവിട്ട ലക്ഷ്മിയെപ്പോലെയുള്ളവളും, നിർമ്മലമായ ചന്ദ്രന്റെ നിലാവു പോലെയുള്ളവളുമായ അവർ അഴകിൽ ലക്ഷ്മീദേവിക്കും, സരസ്വതീദേവിക്കും പാർവ്വതീദേവിക്കും തുല്യയായി വിളങ്ങി. ആ നാരീരത്നം ദിക്കുകളാസകലം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവളായി അവിടെ വർത്തിച്ചു. ആ സമയം ബ്രഹ്മദേവന്റെ തൃപ്പാദങ്ങൾ വന്ദിച്ചു്, ആ വഴിയായി ദേവനായ ദേവേന്ദ്രൻ തിരിച്ചുചെല്ലുകയായിരുന്നു. അതേസമയത്തിൽ തന്നെ (ലോകത്തെ) ചുറ്റി സഞ്ചരിക്കുന്നവനായ ആദിത്യദേവനും, ആ കൃശോദരി ഉണ്ടായിരുന്നതായ യാതൊരു ആ വനത്തിൽ എത്തി. അപ്പോൾ ആ ദേവസുന്ദരി ആ രണ്ടു ദേവന്മാരാലും ഒരുസമയം കാണപ്പെട്ടു. അവളെ കണ്ടക്ഷണത്തിൽതന്നെ അവരിരുവരും കാമവശഗരായി ഭവിച്ചു. പിന്നെ ഇന്ദ്രാദിത്യന്മാരായ അവരിരുവരും, ആ അത്ഭുതകരമായ രൂപത്തെ കണ്ടു് സർവ്വാംഗങ്ങളും ക്ഷോഭിച്ചവരായി, തങ്ങടെ മനസ്സിനെ ഒതുക്കുവാനുള്ള ശക്തിയെ കൈവെടിഞ്ഞു. പിന്നെ ആ നാരിയുമായി ചേരാതെ, വീര്യം മുഴുവനും ഇന്ദ്രനാൽ അവളുടെ ശിരസ്സിൽ വീഴ്ത്തപ്പെട്ടതായി ഭവിച്ചു; അതു അവിടെ എത്തുകയുണ്ടായില്ല. അതിനാൽ അവർ ബലശാലിയായ വാനരാധിപനെ പ്രസവിച്ചു. ആ മഹാത്മാവായ ഇന്ദ്രന്റെ ബീജം, നിഷ്ഫലമാകാത്ത വീര്യമുണ്ടെന്നുള്ളതിനാൽ, വാലുള്ളടിക്കിൽ തട്ടിയകാരണം, അവൻ ബാലി എന്ന പേരോടുകൂടിയവനായി ഭവിച്ചു.

മോസ്രുരേണാപി തസ്യാം വൈ കന്ദർപ്പവശവർത്തിനാ
ബീജം തു സിക്തം ഗ്രീവായാം വിധാനമനുവർത്തിനാ 37
തേനാപി സാ വരതനുർനോക്താ കിഞ്ചിദപചിതേ ശുഭേ
നിവൃത്തമദനശ്ചാഥ സൂര്യോടപി സമപദ്യത 38
ഗ്രീവായാം പതിതേ ബീജേ സുഗ്രീവഃ സമജായത
ഏവമുത്പാതിതൌ വീരൌ വാനരേന്ദ്രൌ മഹാബലൌ 39
ദത്താ തു കാഞ്ചനീം മാലാം വാനരേന്ദ്രസ്യ വാലിനഃ
അക്ഷയ്യാം ഗുണസമ്പൂർണ്ണാം ശക്രസ്തു ത്രിദിവം യയൌ 40
സൂര്യോടപി സപത്നതനയൈർനിരസ്യ പവനാത്മജം
കൃതൈഷ്യു വ്യവസായേഷു ജഗാമ സവിതാടംബരം 41
തസ്യാം നിശായാം വ്യുഷ്ടായാമുദിതേ ച ദിവാകരേ
സ തു വാനരരൂപം തു പ്രതിപേദേ പുനർയ്യുപ 42
സ ഏവ വാനരോ ഭൂതപാ പുത്രൌ സപത്നസ്യ പ്ലവംഗമൌ
പിംഗേക്ഷണൌ ഹരിവരാവപശ്യത് കാമരൂപിണൌ 43
മധുന്യമൃതകല്പാനി പായിതൌ തേന തൌ തദാ
ഗൃഹ്യ ഋക്ഷരജാസ്തൌ തു ബ്രഹ്മണോടന്തികമാഗതഃ 44
ദൃഷ്ട്വാർക്ഷരജസം പുത്രം ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ
ബഹുശഃ സാന്ത്വയാമാസ പുത്രാഭ്യാം സഹിതം ഹരിം 45
സാന്ത്വയിത്വാ തതഃ പശ്ചാദേവദൂതമഥാദിശത്
ഗച്ഛ മദ്വചനാദ്ദൂത കിഷ്കിന്ധാം നാമ വൈ ശുഭാം 46

കാമവശഗനായ ആദിത്യനാലും, അതേ പ്രവൃത്തിയെ അനുസരിക്കുന്നവനായി, അവളുടെ കഴുത്തിൽ വീഴ്ത്തും വീഴ്ത്തപ്പെട്ട. ആ ആദിത്യനാലും, ആ സുന്ദരാംഗി, യാതൊരു നല്ലവാക്കും ഉരചെയ്യപ്പെട്ടില്ല. ആ സമയം സൂര്യദേവനും കാമം ശമിച്ചവനായി ഭവിച്ചു. ബീജം കഴുത്തിൽ വീണസമയം സുഗ്രീവൻ ജനിച്ചു. ഇപ്രകാരം മഹാബലവാന്മാരും വീരന്മാരുമായ ആ രണ്ടു വാനരേന്ദ്രന്മാരും ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ട. ഇന്ദ്രനും, അഴിവില്ലാത്തതും, സകലഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞതുമായ ഒരു സ്വർണ്ണമാലയെ ബാലിക്കായി നല്കിയശേഷം, സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കായി തിരിച്ചു. സവിതാവായ ആദിത്യനും, തന്റെ പുത്രന്മായ്ക്കുണ്ടു ചെയ്യുണ്ടതായ എല്ലാപ്രവൃത്തികളിലും ഈ വായുപുത്രനായ ഹനുമാനെ ഏല്പിച്ചു് ആകാശത്തിലേക്കു പോയി. അന്നത്തെ രാത്രികഴിഞ്ഞു്, ആദിത്യൻ ഉദിച്ചപ്പോൾ, ഹേ ശ്രീരാമ! അവൻരണ്ടാമതും വാനരരൂപത്തെത്തന്നെ കയ്യേണ്ടു. അവൻ വാനരനായിച്ചമഞ്ഞു്, മഞ്ഞക്കണ്ണുള്ളവരും വാനരോത്തമന്മാരും കാമരൂപികളുമായ തന്റെ തനയന്മാരെ തുള്ളിച്ചാടുന്നതായി കണ്ടു. അവർ, അമൃതൊത്തതായ മധുക്കൾ, അവനാൽ ആ സമയം ആസ്വദിപ്പിക്കപ്പെട്ടു; അവർ രണ്ടുപേരെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു്, ഋക്ഷരജസ്സു് ബ്രഹ്മദേവന്റെ സന്നിധിയിൽ ചെന്നു. വാനരനായ ഋക്ഷരജസ്സിനെ രണ്ടു പുത്രന്മാരോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവനായി കണ്ടു്, ലോകത്തിന്നെല്ലാം പിതാമഹനായ ബ്രഹ്മദേവൻ പുത്രനെ പലവാറു സമാധാനിപ്പിച്ചു.

ആ സമയം ആശ്വസിപ്പിച്ചശേഷം, ഒരു ദേവദൂതനോടായി ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു:—"ഹേ ദൂത! എന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം മനോഹരമായ കിഷ്കിന്ധയിലയ്ക്കു ചെന്നാലും. വിശാലവും ഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞതുമായ ആ രമ്യമായ പട്ടണം ഇവന്റെ

സാ ഹ്യസ്യ ഗുണസമ്പന്നാ മഹതീ ച പുരീ ശുഭാ
തത്ര വാനരയൂഥാനി ബഹൂനി നിവസന്തി ച 47

ബഹുരത്നസമാകീർണ്ണാ വാനരൈഃ കാമരൂപിഭിഃ
പണ്യാപണവതീ ഭൂയ്ശ്ചാതുർവ്വർണ്ണ്യയുതാ സദാ
വിശ്വകർമ്മകൃതാ ദിവ്യാ മന്നിയോഗാച്ച ശോഭനാ 48

തത്രർക്ഷരജസം പുത്രം സപുത്രം വാനരർഷഭം
യൂഥപാലാൻ സമാഹൂയ യാംശ്ചാന്യാൻ പ്രാകൃതാൻ ഹരീൻ 49

തേഷാം സംഭാവ്യ സർവ്വേഷാം മദ്ധ്യേ ജനസംസദി
അഭിഷേചയ രാജാനമാരോപ്യ മഹതാസനേ 50

ഉഷ്ടമാത്രാശ്ച തേ സർവ്വേ വാനരേണ ച ധീമതാ
അസ്യർക്ഷരജസോ നിത്യം ഭവിഷ്യന്തി വശാനുഗാഃ 51

ഇത്യേവമുക്ത വചനേ ബ്രഹ്മണാ തു ഹരീശ്വരം
പുരതഃ കൃത്യ ദൂതോടസൌ പ്രയയൌ താം പുരീം ശുഭാം 52

സഃ പ്രവിശ്യാനിലഗതിസ്തൂം ഗുഹാം വാനരോത്തമം
സ്ഥാപയാമാസ രാജാനം പിതാമഹനിയോഗതഃ 53

രാജ്യാഭിഷേകവിധിനാ സ്നാതോടഥാഭ്യർച്ചിതസ്തദാ. 54

സ ഋക്ഷമകുടഃ ശ്രീമാനഭിഷിക്തഃ സ്രജംകൃതഃ
ആജ്ഞാപയാമാസ ഹരീൻ സർവ്വാൻ മുദിതമാനസഃ
സപ്തദ്വീപസമുദ്രായാം പൃഥിവ്യാം യേ പ്ലവംഗമാഃ 55

ള്ളതാകുന്നു. അവിടെ അനേകം വാനരഗണങ്ങൾ നിവസിക്കുന്നുമുണ്ട്; അനേകം രത്നങ്ങൾ നിറഞ്ഞുള്ളതും കാമരൂപികളായ വാനരന്മാരോട്ടക്രൂടി അങ്ങാടികളും തെരുവീഥികളും നിറഞ്ഞതായി, ആരാലും പ്രവേശിപ്പാൻ കഴിയാത്തതായി, നാലുജാതിക്കാരോട്ടം ക്രൂടിയതായി, എൻെറ ആജ്ഞപ്രകാരം വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ ഭംഗിയായി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതായി ദിവ്യമായതാകുന്നു. അവിടെ യൂഥപതികളേയും മറ്റുള്ള സാധാരണന്മാരായ വാനരന്മാരേയും വിളിച്ചുവരുത്തി, പുത്രസമേതനും, എൻെറ പുത്രനും, വാനരോത്തമനുമായ ഋക്ഷരജസ്സിനെ ജനങ്ങളുടെ സഭയിൽവെച്ച് അവരോട് സല്ക്കാരവാക്കുകളരുളിച്ചെയ്ത്, വിശേഷപ്പെട്ടതായ സിംഹാസനത്തിൽ ഇരുത്തി അവക്കെല്ലാം രാജാവായി മകുടാഭിഷേകം ചെയ്യാലും. ബുദ്ധിമാനായ ഈ വാനരനാൽ കാണപ്പെട്ട ക്ഷണത്തിൽതന്നെ അവരെല്ലാം, ഈ ഋക്ഷരജസ്സിന്നു്, എന്നും വശവർത്തികളായി ഭവിക്കുന്നതാണു്." ബ്രഹ്മദേവനാൽ ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടാറെ, ആ വാനരശ്രേഷ്ഠനേയും മുന്നിലാക്കിക്കൊണ്ടു്, ആ ദൂതൻ, ആ മനോഹരമായ പുരിയിലേക്കായി ചെന്നു. അവൻ ബ്രഹ്മദേവൻെറ നിയോഗത്താൽ വായുവേഗതയാൻവനായി ആ ഗിരികന്ദരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു്, ആ വാനരോത്തമനെ രാജാവാക്കി വാഴിച്ചു രാജ്യാഭിഷേകമുറപ്രകാരം പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ട അവൻ, ആ സമയം കൊണ്ടാടപ്പെട്ടു. അഭിഷിക്തനായി, കിരീടം ധരിച്ചു്, കോപ്പുകളണിഞ്ഞവനായ അവൻ, സന്തുഷ്ടചിത്തനായി, സപ്തദ്വീപങ്ങളും സപ്തസമുദ്രങ്ങളും ചേർന്ന ഭൂമിയിൽ വാനരന്മാരായവർ യാതൊരുവരോ അവരെ എല്ലാവരേയും പരിപാലിച്ചുവന്നു.

വാലിസുഗ്രീവയോരേവ ഹ്യേഷതപ്യക്ഷരജാഃ പിതാ
ജനനീ ചൈവ തു ഹരിരിത്യേതദ്ഭദ്രമസ്തു തേ. 56
യശ്ചൈതച്ഛ്രാവയേദ്വിപ്രാൻ യശ്ചൈതച്ഛൃണുയാന്നരഃ
സിദ്ധ്യന്തി തസ്യ കാര്യാത്മാ മനസോ ഹർഷവർദ്ധനാഃ 57
ഏതച്ച സർവ്വം കഥിതം മയാ വിഭോ പ്രവിസ്തരേണൈവ യഥാർത്ഥതസ്തവ
ഉത്പത്തിരേഷാ രജനീചരാണാമുക്താ തഥൈവേഹ ഹരീശ്വരാണാം 58

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ.

പ്രക്ഷിപ്തേഷ്ടമഃ സപ്തമഃ സർഗ്ഗഃ (7)

ഏതാം ശ്രുത്വാ കഥാം ദിവ്യാം പൌരാണീം രാഘവസ്തതഃ
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ വീരോ വിസ്മയം പരമം യയൌ 1
രാഘവോഽഥ ഋഷേർവ്വാക്യം ശ്രുത്വാ വചനമബ്രവീത്
കഥേയം മഹതീ പുണ്യാ ത്വത് പ്രസാദാച്ഛ്രുതാ മയാ 2
ബ്രൂഹത് കൌതൂഹലേനാസ്മി സംവൃതോ മുനിപുംഗവ
ഉത്പത്തിർഋക്ഷരജസോ വാലിസുഗ്രീവയോർദ്വിജ 3
ബ്രൂഹീഷേ മമ കിം ചിത്രം സുരേന്ദ്രതപനാവുഭൌ
ജാതൌ വാനരശാർദ്ദൂലൌ ബലേന ബലിനാം വരൌ 4

ഇപ്രകാരം ബാലിസുഗ്രീവന്മാക്ക് ഈ ഋക്ഷരജസ്സ് പിതാവാകുന്നു; മാതാവും ആ വാനരൻതന്നെ. ഇപ്രകാരമാണ് ഇതു്. നിന്തിരുവടിക്ക് മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ. ഇതിനെ ഏതൊരു പണ്ഡിതൻ കേൾപ്പിക്കുന്നുവോ, യാതൊരുവൻ ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ, അവന്റെ ഉദ്ദേശിച്ച കാര്യങ്ങളും മനഃസംതൃപ്തി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവയായി ഫലവത്താകുന്നതാണ്. പ്രഭോ! ഇതെല്ലാം വിസ്തരിച്ചു് ഉള്ളവണ്ണംതന്നെ എന്നാൽ നിന്തിരുവടിയോടായി ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടു. രാക്ഷസന്മാരുടേയും, അപ്രകാരംതന്നെ വാനരന്മാരുടേയും ഈ ഉത്പത്തി ഇപ്പോൾ ഉരചെയ്യപ്പെട്ടു.

ആറാമത്തെ പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം 7.

വീരനായ ശ്രീരാഘവൻ ദിവ്യമായ ആ പുരാണചരിത്രത്തെ കേട്ട്, ഭ്രാതാക്കന്മാരോടുംകൂടി അത്ഭുതപരതന്ത്രനായി ഭവിച്ചു. ശ്രീരാമൻ മുനിയുടെ വാക്കുകേട്ട് ഇപ്രകാരം അരുൾചെയ്തു:—"മുനിശ്രേഷ്ഠ! നിന്തിരുവടിയുടെ പ്രസാദത്താൽ ഈ പുണ്യമായ മഹത്കഥ എന്നാൽ ശ്രവിക്കപ്പെട്ടു. ഞാൻ അതിയായ കൌതുകത്തോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്നു. അത്രണവര! ബാലിസുഗ്രീവന്മാരുടെ ഇപ്രകാരമുള്ള ഉത്പത്തി ദിവ്യമായിരിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മർഷേ! ബലവാന്മാരിൽ ഉത്തമന്മാരായ ഇന്ദ്രനും ആദിത്യനും എന്തുകൊണ്ടാണ് ബലത്തോടുകൂടി ബാലിസുഗ്രീവന്മാരായി ജനിച്ചതു്? അത്ഭുതംതന്നെ!

ഏവമുക്തേ തു രാമേണ കുംഭയോനിരഭാഷത
ഏവമേതന്മഹാബാഹോ വൃത്തമാസീത് പുരാ കില 5
അഥാപരാം കഥാം ദിവ്യാം ശൃണു രാജൻ സനാതനീം 6
യദർത്ഥം രാമ വൈദേഹീ രാവണേന പുരാ ഹൃതാ
തത്തേഽഹം കീർത്തയിഷ്യാമി സമാധിം ശ്രുവണേ കുരു 7
പുരാ കൃതയുഗേ രാമ പ്രജാപതിസുതം പ്രഭും
സനത്കുമാരമാസീനം രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ദദർശ സൂര്യസങ്കാശം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ 8
വിനയാവനതോ ഭൂത്വാ ഹ്യഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
ഉക്തവാൻ രാവണോ രാമ തമൃഷിം സത്യവാദിനം 9
കോ ഹ്യസ്മിൻ പ്രവരോ ലോകേ ദേവാനാം ബലവത്തരഃ
യം സമാശ്രിത്യ വിബുധാ ജയന്തി സമരേ രിപൂൻ 10
കം യജന്തി ജനാ നിത്യം കം ധ്യായന്തി ച യോഗിനഃ
ഏതന്മേ ശംസ ഭഗവൻ വിസ്തരേണ തപോധന 11
വിദിത്വാ ഹൃദ്ഗതം തസ്യ ധ്യാനമുഷ്ടിമ്മഹായശാഃ
ഉവാച രാവണം പ്രേമ്ണാ ശ്രൂയതാമിതി പുത്രക 12
യോ ഖിത്വേ ജഗത്കൃത്സ്നം യസ്യോത്പത്തിം ന വിദ്മഹേ
സുരാസുരൈർന്നതൊ നിത്യം ഹരിർന്നാരായണഃ പ്രഭുഃ 13
യസ്യ നാഭ്യുദ്ഭവോ ബ്രഹ്മാ വിശ്വസ്യ ജഗതഃ പതിഃ
യേന സർവ്വമിദം സൃഷ്ടം വിശ്വം സ്ഥാവരജംഗമം 14

ശ്രീരാമൻ ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്താറെ, കുംഭസംഭവനായ അഗസ്ത്യമുനി അതിനെക്കുറിച്ച് ഇങ്ങിനെ അരുൾചെയ്തു:— "മഹാബാഹുവായുള്ളോവേ! ഇതു ഇപ്രകാരമാണ്ടു പണ്ടു സംഭവിച്ചതു്. ദിവ്യവും പുരാതനവുമായ അനുത്തമവുമായ (മറെറാരു) കഥയെ ശ്രവിച്ചാലും. വൈദേഹി രാവണനാൽ എന്തു കാരണമായി അപഹരിക്കപ്പെട്ടുവോ, അതിനെ ഹേ ശ്രീരാമ! നിന്തിരുവടിയോട് ഞാൻ ഉണർത്തിക്കുന്നുണ്ടു്, ശ്രദ്ധയോടെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. ശ്രീരാമ! പണ്ടു കൃതയുഗത്തിൽ, ബ്രഹ്മാവിൻെറ പുത്രനും, പ്രഭുവും, സൂര്യസന്നിഭനായി തേജസ്സുകൊണ്ടു ജ്വലിക്കുന്നവനുമായ സനത്കുമാരമുനിയെ, ഇരുന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനായി രാക്ഷസാധിപനായ രാവണൻ സന്ദർശിച്ചു. വിനീതനായി, കുമ്പിട്ടു്, അഞ്ജലിബന്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടു്, സത്യവാക്കായ ആ മഹർഷിയോടായി രാവണൻ ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു —'ദേവന്മാരിൽവെച്ചു് ശക്തിയേറിയവനായി, യാതൊരുവനെ ആശ്രയിച്ചു് ദേവന്മാർ ശത്രുക്കളെ പോരിൽ ജയിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ളവനും ലോകത്തിൽവെച്ചു് ശ്രേഷ്ഠനായവനും ആരാണ്? ആരെക്കുറിച്ചാണ് ജനങ്ങൾ എന്നും യജിക്കുന്നതു്? യോഗികൾ ആരേയാണു് ധ്യാനിക്കുന്നതു്? തപോരാശിയായ ഭഗവാനേ! ഇതിനെ എനിക്കു വിസ്തരിച്ചു് അരുളിച്ചെയ്താലും.'

ധ്യാനംകൊണ്ടു് എല്ലാറിനേയും അറിയുന്നവനായ ആ മഹായശസ്വിയായവൻ, അവൻെറ അന്തർഗ്ഗതത്തെ അറിഞ്ഞു്, ആ രാവണനോടായി പ്രീതിയോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—'ഉണ്ണീ! കേൾക്കപ്പെടട്ടെ. യാതൊരുവൻ ജഗത്തിനെ മുഴുവനും ഭരിക്കുന്നുവോ, യാതൊരുവൻെറ ഉത്പത്തിയെക്കുറിച്ചു് നാം അറികയില്ലയോ, അപ്രകാ

തം സമാശ്രിത്യ വിബുധാ വിധിനാ ഹരിമേധസേ
പിബന്തി ഹ്യമൃതം ചൈവ മാനവാശ്ച യജന്തി തം 15
പുരാണൈശ്ചൈവ വേദൈശ്ച പാഞ്ചരാത്രൈസ്തഥൈവ ച
ധ്യായന്തി യോഗിനോ നിത്യം ക്രതുഭിശ്ച യജന്തി തം 16
ദൈത്യദാനവരക്ഷാംസി യേ ചാന്യേ ചാമരദ്വിഷഃ
സർവ്വാജ്ഞയതി സംഗ്രാമേ സദാ സർവ്വൈഃ സ പൂജ്യതേ 17
ശ്രുത്വാ മഹർഷേസ്തദ്വാക്യം രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ഉവാച പ്രണതോ ഭൂത്വാ പുനരേവ മഹാമുനിം 18
ദൈത്യദാനവരക്ഷാംസി യേ ഹതാഃ സമരേ ത്വയാ
കാം ഗതിം പ്രതിപദ്യന്തേ കേ ച തേ ഹരിണാ ഹതാഃ 19
രാവണസ്യ വചഃശ്രുത്വാ പ്രത്യുവാച മഹാമുനിഃ
ദൈവതൈർന്നിഹതാ നിത്യം പ്രാപ്നുവന്തി ദിവഃസ്ഥലം 20
പുനസ്തസ്മാത് പരിഭ്രഷ്ടാ ജായന്തേ വാസുധാതലേ
പൂർവ്വാജ്ജിതൈസ്സുഖൈർദുഃഖൈർജ്ജായന്തേ ച മ്രിയന്തി ച 21
യേ യേ ഹതാശ്ചക്രധരേണ രാജൻ ത്രിലോകനാഥേന ജനാർദ്ദനേന
തേ തേ ഗതാസ്തത്ര ലയം നരേന്ദ്രാഃ ക്രോധോടപി ദേവസ്യ വരേണ തുല്യഃ 22

രമുള്ളവൻ ദേവാസുരന്മാരാൽ എന്നും വണങ്ങപ്പെട്ട പ്രഭവും ശ്രീഹരിയുമായ ശ്രീനാരായണമൂർത്തിയാകുന്നു. യാതൊരു അഭേദത്തിന്റെ നാഭിയിൽനിന്നുളവായവനാകുന്നു സർവ്വ ജഗത്തിനും പതിയായ ബ്രഹ്മദേവൻ. സ്ഥാവരജംഗമങ്ങളടങ്ങിയതായ ഈ ജഗത്ത് മുഴവനും യാതൊരു ആ ബ്രഹ്മദേവനാലാണ് സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടത്. ആ ശ്രീനാരായണനെ ആശ്രയിച്ചാകുന്നു മനുഷ്യർ വിധിപോലെ യാഗത്തിൽ യജിക്കുന്നതും, ദേവകൾ അമൃതമെന്ന ഹവിർഭാഗത്തെ ആസ്വദിക്കുന്നതും, പുരാണങ്ങളെക്കൊണ്ടും വേദങ്ങളെക്കൊണ്ടും പാഞ്ചരാത്രങ്ങൾ എന്ന ആഗമങ്ങളെക്കൊണ്ടും ക്രതുക്കളെക്കൊണ്ടും അഭേദത്തെ പൂജിക്കുന്നതും; യോഗികൾ എന്നും അഭേദത്തെ ധ്യാനിക്കുന്നു. ദൈത്യന്മാർ, മാനവന്മാർ, രക്ഷസ്സുകൾ, മറുള്ള ദേവശത്രുക്കൾ യാതൊരുവരോ അവർ എന്ന എല്ലാവരേയും പോരിൽ ജയിക്കുന്നു; സർവ്വരാലും സദാ ആരാധിക്കപ്പെടുന്നു.'

മഹർഷിയുടെ ആ വാക്യത്തെ കേട്ട്, രാക്ഷസാധിപനായ രാവണൻ, കുമ്പിട്ടവണങ്ങി വീണ്ടും മുനിവരനോടായിങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:— 'യുദ്ധത്തിൽ കൊല്ലപ്പെട്ട ശത്രുക്കളായ ദൈത്യന്മാരും മാനവന്മാരും രക്ഷസ്സുകളും എന്തു ഗതിയെയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്? ശ്രീനാരായണനാൽ ഹനിക്കപ്പെട്ടവരും എന്തു ഗതിയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്?' രാവണന്റെ വാക്കുകേട്ട്, മാമുനിവരൻ ഇപ്രകാരം മറുപടിയരുളി:— 'ദേവന്മാരാൽ വധിക്കപ്പെട്ടവർ, ദീർഘകാലം നിലനില്ക്കുന്നതായ സ്വർഗ്ഗത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. വീണ്ടും അതിൽനിന്നു ഭ്രംശിക്കപ്പെട്ടവരായി, ഭൂതലത്തിൽ ജനിക്കുന്നു. പൂർവ്വാജ്ജിതങ്ങളായ സുഖദുഃഖങ്ങളോടുകൂടി ജനിമൃതികളെ പ്രാപിക്കുന്നു. രാജാവേ! ത്രിലോകനാഥനും ജനാർദ്ദനനുമായ ചക്രപാണിയാൽ വധിക്കപ്പെട്ട നരേന്ദ്രന്മാർ യാതൊരുവരോ അവരെല്ലാം അവങ്കൽതന്നെ സായുജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചു; ആ ദേവന്റെ ക്രോധവുംകൂടി അനുഗ്രഹത്തിനൊത്തതാകുന്നു.'

ശ്രുത്വാ തതസ്തദ്വചനം നിശാചരഃ
സനത്കുമാരസ്യ മുഖാദ്വിനിഃസൃതം
തഥാ പ്രഹൃഷ്ടഃ സ ബഭൂവ വിസ്മിതഃ
കഥം നു യാസ്യാമി ഹരിം മഹാഹവേ. 23

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ സപ്തമഃ സർഗ്ഗഃ

പ്രക്ഷിപ്തേഷു അഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ (8)

ഏവം ചിന്തയതസ്തസ്യ രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ
പുനരേവാപരം വാക്യം വ്യാജഹാര മഹാമുനിഃ 1
മനസശ്ചേപ്സിതം യത്തേ ഭവിഷ്യതി മഹാഹവേ
സുഖീ ഭവ മഹാബാഹോ കഞ്ചിത് കാലമുദീക്ഷയ 2
ഏവം ശ്രുത്വാ മഹാബാഹുസ്തമൃഷിം പ്രത്യുവാച സഃ
കീദൃശം ലക്ഷണം തസ്യ ബ്രൂഹി സർവ്വമശേഷതഃ 3
രാക്ഷസസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ സ മുനിഃ പ്രത്യഭാഷത
ശ്രൂയതാം സർവ്വമാഖ്യാസ്യേ തവ രാക്ഷസപുംഗവ 4
സ ഹി സർവ്വഗതോ ദേവഃ സൂക്ഷ്മോഽവ്യക്തഃ സനാതനഃ
തേന സർവ്വമിദം പ്രോതം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം 5

ആ നകുതഞ്ചരൻ, സനത്കുമാരമുനിയുടെ വദനത്തിൽനിന്നു നിഗ്ഗളിച്ചുതായ ആ വചനത്തെ കേട്ട്, അതിനാൽ അത്യാനന്ദഭരിതനായി, മഹായുദ്ധത്തിൽ ശ്രീഹരിയെ എങ്ങിനെതന്നെയാണ് ഞാൻ പ്രാപിക്കുക, എന്നിങ്ങിനെ ഉത്കണ്ഠയോടുകൂടിയവനായി വർത്തിച്ചു."

പ്രക്ഷിപ്തം ഏഴാം സർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം (8)

"ഇപ്രകാരം ആ ദുരാത്മാവായ രാവണൻ ചിന്തപൂണ്ടിരിക്കെ, മഹാമുനിയായ സനത്കുമാരൻ, വീണ്ടും ഇപ്രകാരം മറെറാരു വാക്യത്തെ അരുളിച്ചെയ്തു:— 'നിന്റെ മനസ്സിൽ കൊണ്ടതായ അഭീഷ്ടം യാതൊന്നാ അതു വൻപോരിൽ സഫലമാകുന്നതാണു; മഹാശക്തിമാനായവനേ! നിർവ്വിചാരനായിരുന്നുകൊൾക; തെല്ലുകാലം കാത്തിരിക്കുക.' ഇപ്രകാരം കേട്ട്, ആ മഹാബാഹുവായവൻ ആ മഹർഷിയോടായി വീണ്ടും ചോദിച്ചു:— 'അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലക്ഷണം എപ്രകാരമുള്ളതാണു? എല്ലാം ഒന്നാവിടാതെ എന്നോടു പറഞ്ഞാലും.'

രാക്ഷസന്റെ വാക്കുകേട്ട് ആ മുനിവരൻ ഇപ്രകാരം മറുപടിയരുളി:— 'ഹേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ! ഭവാനോടു ഞാൻ എല്ലാറ്റിനെയും പറയാം, കേൾക്കപ്പെട്ടാലും. അദ്ദേഹംതന്നെയാണ് സൂക്ഷ്മരൂപിയായി, അവാങ്മനസഗോചരനായി, ശാശ്വതനായി, സർവ്വാന്തര്യാമിയായി പ്രകാശിക്കുന്നവൻ; അദ്ദേഹത്താൽ ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയതായ ഈ ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും വ്യാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; അദ്ദേഹം ഭൂമിയിലും, അന്തരിക്ഷ

സ ഭൂമൌ ദിവി പാതാളേ പർവ്വതേഷു വനേഷു ച
സ്ഥാവരേഷു ച സർവ്വേഷു വനേഷു നഗരീഷു ച 6
ഓങ്കാരശ്ചൈവ സത്യം ച സാവിത്രീ പൃഥിവീ ച സഃ
ധരാധരധരോ ദേവോ ഹ്യനന്ത ഇതി വിശ്രുതഃ 7
അഹശ്ച രാത്രിശ്ച ഉഭേ ച സന്ധ്യേ
ദിവാകരശ്ചൈവ യമശ്ച സോമഃ
സ ഏവ കാലോ ഹ്യനലശ്ച വായുഃ
സ ബ്രഹ്മരുദ്രൌ ച സ ഏവ ബാലഃ 8
വിദ്യോതതി ജ്വലതി ഭാതി ച പാതി ലോകാൻ
സൃജത്യയം സംഹരതി പ്രശാസ്തി
ക്രീഡാം കരോത്യവ്യയലോകനാഥോ
വിഷ്ണുഃ പുരാണോ ഭവനാശഹേതുഃ 9
അഥവാ ബഹുനാ തേന കിമുക്തേന മഹാനന
തേന സർവ്വമിദം വ്യാപ്തം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം 10
നീലോത്പലദളശ്യാമഃ കിഞ്ജല്കാരുണവസ്ത്രകഃ
പ്രാവൃട്കാലേ യഥാ വ്യോമ്നി സതഡിത്തോയദസ്ഥിതാ 11
ശ്രീമാൻ മേഘവപുഃശ്യാമഃ പങ്കജാരുണലോചനഃ
ശ്രീവത്സനോരസാ യുക്തഃ ശശാങ്കകൃതലക്ഷണഃ 12
തസ്യ നിത്യം ശരീരസ്ഥാ മേഘസ്യേവ ശതഹ്രദാ
സംഗ്രാമരൂപിണീ ലക്ഷ്മീർമേഘമാവൃത്യ തിഷ്ഠതി 13

ത്തിലും, പാതാളത്തിലും, പർവ്വതങ്ങളിലും, വനങ്ങളിലും, നഗരങ്ങളിലും അപ്രകാരംതന്നെ വ്യാപിച്ചുവനാകുന്നു. അദ്ദേഹംതന്നെയാണു്, ഓങ്കാരവും, സത്യവും, സാവിത്രിയും പൃഥിവിയും, അനന്തൻ എന്നു കീർത്തിക്കപ്പെടുന്നവനായി ഗിരികളെ ധരിക്കുന്നവനായ ദേവനും. 'അദ്ദേഹംതന്നെയാണു് പകലും, രാത്രിയും, രണ്ടു സന്ധ്യകളുമായവൻ; സൂര്യനും, യമനും, സോമനും, കാലനും, അഗ്നിയും, വായുവും, ബ്രഹ്മരുദ്രന്മാരും, കുമാരനും അദ്ദേഹംതന്നെ. 'ഇദ്ദേഹംതന്നെയാണു് പ്രകാശിക്കുന്നതും, ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതും, മിന്നുന്നതും, ലോകങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്നതും, സൃഷ്ടിക്കുന്നതും, സംഹരിക്കുന്നതും, പരിപാലിക്കുന്നതും. ഇപ്രകാരം സംസാരവിച്ഛിത്തിക്ക് കാരണഭൂതനും, അവ്യയനും, ആദിപുരുഷനും, ലോകനാഥനുമായ വിഷ്ണുഭഗവാൻ ലീലാവിലാസങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു. 'അല്ലെങ്കിൽ, ഏറെപ്പറയുന്നതുകൊണ്ടു് എന്തു കായ്മാണു്, രാവണ! ഈ ചരാചരാത്മകമായ ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും അദ്ദേഹത്താൽ വ്യാപ്തമാകുന്നു. നീലോത്പലദളംപോലെ ശ്യാമളവർണ്ണനും, താമരസകിഞ്ജല്കംപോലെ മഞ്ഞയായ വസ്ത്രം ധരിച്ചുവനും, മഴക്കാലത്തിൽ ആകാശത്തിലുള്ള മിന്നൽക്കാമ്പുകൾപോലെയിരിക്കുന്നവനും, ശ്രീമാനും, മേഘംപോലെ ശ്യാമളമായ കളേബരകാന്തിയോടുകൂടിയവനും, താമരപോലെ അരുണമായ നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനും, ശ്രീവത്സമെന്ന മറുവുള്ള മാറിടത്തോടുകൂടിയവനായി (ശശിബിംബസംസ്ഥം എന്നിത്യാദി വാക്യപ്രകാരം) ചന്ദ്രനു് നിയാമകനായവനും (അഥവാ ചന്ദ്രനെന്നപോലെ ദേഹത്തിൽ അടയാളത്തോടുകൂടിയവനും) ആകുന്നു അവൻ. എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരത്തോടു ചേർന്നവളായി, യുദ്ധത്തിനു് മൂലകാരണഭൂതയായ ലക്ഷ്മിഭഗവതി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹത്തെ, മിന്നൽ മേഘത്തെയെ

ന സ ശക്യഃ സുരൈർദ്രഷ്ടും നാസുരൈർന ച പന്നഗൈഃ
യസ്യ പ്രസാദം കുരുതേ സ വൈ തം ദ്രഷ്ടുമർഹതി 14
ന ഹി യജ്ഞഫലൈസ്താത ന തപോഭിസ്തു സഞ്ചിതൈഃ
ശക്യതേ ഭഗവാൻ ദ്രഷ്ടും ന ദാനേന ന ചേജ്യയാ 15
തദ് ഭക്തൈസ്തദ്ഗതപ്രാണൈസ്ത്വത്തൈസ്തത്പരായണൈഃ
ശക്യതേ ഭഗവാൻ ദ്രഷ്ടും ജ്ഞാനനിർദ്ധൂതകില്ബിഷൈഃ 16
അഥവാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ തഥം യദി തം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛസി
കഥയിഷ്യാമി തേ സർവ്വം ശ്രൂയതാം യദി രോചതേ 17
കൃതേ യുഗേ വ്യതിതേ വൈ മുഖേ ത്രേതായുഗസ്യ തു
ഹിതാർത്ഥം ദേവമർത്ത്യാനാം ജാതോ യുപവിഗ്രഹഃ 18
ഇക്ഷ്വാകൂണാം ച യോ രാജാ ജാതോ വൈവസ്വതോ ഭുവി
തസ്യ സൂനുർമഹാതേജാ രാമോ നാമ ഭവിഷ്യതി 19
മഹാതേജാ മഹാബുദ്ധിർമ്മഹാബലപരാക്രമഃ
മഹാബാഹുർമ്മഹാസത്വഃ ക്ഷമയാ പൃഥിവീസമഃ 20
ആദിത്യ ഇവ ദുർദ്ധർഷഃ സമരേ ശത്രുഭിഃ സദാ
ജാതോ ഹി തദാ രാമോ നരോ നാരായണഃ പ്രഭുഃ 21

ന്നപോലെ പുൽകിക്കൊണ്ട് വർത്തിക്കുന്നു. ദേവാസുരന്മാക്കും നാഗങ്ങൾക്കും അദ്ദേഹം കാണപ്പെടുവാൻ ശക്യനല്ല; യാതൊരുത്തന്റെ പേരിൽ പ്രസാദിക്കുന്നുവോ, അവൻ മാത്രമാണ് കാണ്മാൻ കഴിവുള്ളവൻ. ആ ഭഗവാൻ, യജ്ഞഫലങ്ങൾകൊണ്ടും ഏറെക്കാലം ചെയ്ത തപസ്സുകൾകൊണ്ടും, ദാനത്താലും, ക്രതുവിനാലും കാണ്മാൻ കഴിയപ്പെടുന്നവനല്ല. (കുറിപ്പ്:—ഇതിൽ "നായമാത്മാ പ്രവചനേന ലഭ്യോ ന മേധയാ ന ബഹുനാ ശ്രുതേന. യമേവൈഷ വൃണുതേ തേന ലഭ്യസ്തസ്യൈഷ ആത്മാ വിവൃണുതേ തനും സ്വാം." എന്നിത്യാദി ശ്രുതിവാക്യസാരങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു) അവങ്കൽ ഭക്തിപൂണ്ടവരായി, അവനുവേണ്ടിത്തന്നെ സർവ്വേന്ദ്രിയവ്യാപാരങ്ങളും നടത്തുന്നവരായി, അവനെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരായി, അവനെത്തന്നെ സർവ്വാശ്രയമായി കരുതുന്നവരും, ജ്ഞാനത്താൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ട സകല പാപങ്ങളോടുകൂടിയവരും ആയവരാൽ മാത്രമാകുന്നു ഭഗവാൻ കാണ്മാൻ കഴിയപ്പെടുന്നതു്. അല്ലെന്നാൽ ഹേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ! വേറെന്ന് അവനെ കാണ്മാൻ അഗ്രഹമുണ്ടെന്നതിനാൽ ഭവാനോട് എല്ലാറ്റിനേയും പറയുന്നുണ്ട്, ഇഷ്ടമുണ്ടെന്നാൽ കേട്ടുകൊൾക.

കൃതയുഗം കഴിഞ്ഞ് ത്രേതായുഗത്തിന്റെ ആദ്യത്തിൽ, ദേവന്മാക്കും, നരന്മാക്കും നന്മയ്ക്കായി അവതരിക്കുന്നതാണ്. ഭൂമിയിൽ ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിൽ ദശരഥൻ എന്ന ഒരു രാജാവ് ഉണ്ടാകുവാൻ പോകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്ന് മഹാതേജസ്വിയായി ശ്രീരാമൻ എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഒരു പുത്രൻ ജനിക്കുന്നതാണ്. മഹാതേജസ്വിയായി, മഹാബുദ്ധിമാനായി, വിശിഷ്ടമായ ബലത്തോടും പരാക്രമത്തോടും കൂടിയവനായി, മഹാബാഹുവായി, സദ്ഗുണസമ്പന്നനായി, ക്ഷമകൊണ്ട് ഭൂമിയ്ക്ക് സദൃശനായി, പോരിൽ ശത്രുക്കളാൽ എന്നും അജിതനെന്നപോലെ ദുർന്നിരീക്ഷ്യനായി, ഇപ്രകാരം സർവ്വഗുണോപേതനായ ശ്രീനാരായണൻ മനുഷ്യനായി ശ്രീരാമനെന്ന പേരോടുകൂടിയവനായി അവതരിക്കുന്നതാകുന്നു. ധർമ്മാത്മാവായ ആ പ്രഭു, പിതാവിന്നുള്ള കടമയാൽ, മഹാത്മാവായ അനുജനോടുംകൂടി ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ പലേടത്തും സ

പിതുർനിയോഗാത് സ വിളട്ടണ്ഡകേ വിവിധേ വനേ
വിചരിഷ്യതി ധർമ്മാത്മാ സഹ ഭോക്ത്രാ മഹാത്മനാ 22
തസ്യ പത്നീ മഹാഭാഗാ ലക്ഷ്മീഃ സീതേതി വിശ്രുതാ
ദുഹിതാ ജനകസ്യൈഷാ ഉത്ഥിതാ വസുധാതലാത് 23
രൂപേണാപ്രതിമാ ലോകേ സർവ്വലക്ഷണലക്ഷിതാ
ഛായേവാനുഗതാ രാമം നിശാകരമിവ പ്രഭാ 24
ശീലാചാരഗുണോപേതാ സാധ്വീ ധൈര്യസമന്വിതാ
സഹസ്രാംശോ രശ്മിരിവ ഹ്യേകമുത്തിരിവ സ്ഥിതാ 25
ഏവം തേ സർവ്വമാഖ്യാതം മയാ രാവണ വിസ്തരാത്
മഹതോ ദേവദേവസ്യ ശാശ്വതസ്യാവ്യയസ്യ ച. 26
ഏവം ശ്രുത്വാ മഹാബാഹു രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ
തയാ സഹ വിരോധമുപ്പുചിന്തയാമാസ രാഘവ 27
വാക്യം സനത്കുമാരസ്യ ചിന്തയാനോ മുഹുർമുഹുഃ
രാവണോ മുമുദേ ശ്രീമാൻ യുദ്ധാർത്ഥീ വിചചാര ഹ 28
ശ്രുത്വാ ച താം കഥാം രാമോ വിസ്മയോത്ഫുല്ലലോചനഃ
ശിരസശ്ചാലനം കൃത്വാ തമർത്ഥം പരിചിന്തയൻ 29
ശ്രുത്വാ തു വാക്യം ച നരേശ്വരസ്തദാ മുദാ യുതോ വിസ്മയമാനചക്ഷുഃ
പുനശ്ച തം ജ്ഞാനവതാം പ്രധാനമുവാച വാക്യം വദ മേ പുരാതനം 30

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ അഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ

ഞ്ചരിക്കുന്നതാണ്. ജനകമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രിയായി (യജ്ഞ) ഭൂമിയിൽ നിന്ന് ഉത്പന്നയായ സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീഭഗവതി, സീതയെന്ന് പുകഴാന്നവളായി അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഭാര്യയായി ചേർക്കുന്നതാണ്. സൌന്ദര്യംകൊണ്ട് ലോകത്തിൽ ഇണയറ്റവളായി, സർവ്വലക്ഷണ സമ്പന്നയായി, സത്സ്വഭാവം, സദ്വൃത്തി, സദ്ഗുണമെന്നവ ചേർന്നവളായി, ആദിത്യന്ന് രശ്മിയെന്നപോലെയും, (തത്തുല്യമായി) ഏകശരീരം പൂണ്ടവളെന്നപോലെയുമുള്ളവളായ ഈ മഹാപതിവ്രത, ചന്ദ്രനെ പ്രഭയെന്നപോലെ ശ്രീരാമനെ ധൈര്യസമേതം, നിഴൽപോലെ അനുഗമിക്കുന്നതാണ്. ഹേ രാവണ! ഇപ്പ്രകാരം മഹാനും, ശാശ്വതനും, അപക്ഷയരഹിതനുമായ ദേവദേവനെക്കുറിച്ചുള്ളതായ എല്ലാം വിസ്തരിച്ച് ഭവാനോട് ഉരചെയ്തുപ്പെട്ടു.'

ഹേ രാഘവ! മഹാബാഹുവും പ്രതാപശാലിയുമായ രാക്ഷസേശ്വരൻ, ഇപ്പ്രകാരം കേട്ട്, നിന്തിരുവടിയുമായി വൈരം കയ്യാർവാനായി ആഗ്രഹിച്ച് ആലോചിച്ചു. സനത്കുമാരമഹർഷിയുടെ വാക്യത്തെ വീണ്ടും വീണ്ടും ഓർത്തുകൊണ്ട് ശ്രീമാനായ രാവണൻ ഏറ്റവും സന്തുഷ്ടചിത്തനായ്ഭവിച്ചു; യുദ്ധം കൊതിച്ചുകൊണ്ട് സഞ്ചരിച്ചു." ശ്രീരാമൻ ആ കഥ കേട്ട്, ആ ഉദ്ദേശത്തെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുന്നവനായി, ആശ്ചര്യത്താൽ വിടർന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനായി, തലകുലുക്കി. ആ സമയം ചക്രവർത്തിയായ ശ്രീരാമൻ ഇതിനെക്കുറിച്ചുള്ളതായ വാക്യത്തെശ്രവിച്ച് സന്തോഷമുൾക്കൊണ്ടവനായി ആശ്ചര്യംപൂണ്ട നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനായി ആ ജ്ഞാനികളിൽവെച്ച് പ്രധാനിയായ അഗസ്ത്യമുനിയോടായി "ഈ പുരാതനചരിത്രത്തെപ്പറ്റി ഇനിയുള്ളതും അരുളിച്ചെയ്താലും," എന്ന് ഉരചെയ്തു.

പ്രക്ഷിപ്തം എട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തം നവമഃ സർഗ്ഗഃ 9.

തതഃ പുനർമ്മഹാതേജാഃ കൃതജ്ഞോ നിയതവ്രതഃ
ഉവാച രാമം പ്രണതം പിതാമഹ ഇവേശ്വരം 1
ശ്രൂയതാമിതി ചാമന്ത്ര്യ രാമം സത്യപരാക്രമം
കഥാശേഷം മഹാതേജാഃ കഥയാമാസ സ പ്രഭുഃ 2
യഥാഖ്യാനം ശ്രുതം ചൈവ യഥാവൃത്തം ച തത്തഥാ
പ്രീതാത്മാ കഥയാമാസ രാഘവായ മഹാമതിഃ 3
ഏതദത്ഭുതം മഹാബാഹോ രാവണേന ദുരാത്മനാ
സുതാ ജനകരാജസ്യ ഹൃതാ രാമ മഹാമതേ 4
ഏതാം കഥാം മഹാബാഹോ നാരദഃ സുമഹായശാഃ
കഥയാമാസ മഹ്യം വൈ മേരൌ ഗിരിവരോത്തമേ
ദേവഗന്ധർവ്വസിദ്ധാനാമൃഷീണാം ച മഹാത്മനാം 5
കഥാശേഷം പുനഃ സോഽഥ കഥയാമാസ രാഘവ
നാരദഃ സുമഹാതേജാഃ പ്രഹസന്നിവ മാനദ 6
താം കഥാം ശൃണു രാജേന്ദ്ര മഹാപാപപ്രണാശിനീം 7
യാം തു ശ്രുത്വാ മഹാബാഹോ ജ്ഞഷയോ ദൈവതൈഃ സഹ
ഊചുസ്തം നാരദം സർവ്വേ ഹൃഷ്ടപുഷ്ടാകുലേക്ഷണാഃ 8
യശ്ചൈമാം ശ്രാവയേന്നിത്യം ശൃണുയാദപി ഭക്തിതഃ
സ പുത്രപൌത്രവാൻ രാമ സപ്തർഷ്ടിലോകേ മഹീയതേ. 9

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ നവമഃ സർഗ്ഗഃ

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം 9.

അതിൽപിന്നെ മഹാതേജസ്വിയും മഹാകീർത്തിമാനുമായ അഗസ്ത്യമുനി, വണങ്ങുന്നവനായ ശ്രീരാമനോടായി ബ്രഹ്മദേവൻ പരമേശ്വരനോടെന്നപോലെ വിണ്ടും ഉണർത്തിച്ചു. സത്യപരാക്രമനായ ശ്രീരാമനോടായി 'കേട്ടുകൊണ്ടാലും' എന്നിങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു മഹാതേജസ്വിയും പ്രഭാവശാലിയുമായ ആ മുനിവരൻ, കഥയുടെ അവശേഷത്തെയും ഇപ്രകാരം ഓതി. പ്രീതിപൂണ്ട മഹാജ്ഞാനിയായ അദ്ദേഹം ശ്രീരാഘവനോടായി താൻ കേട്ടതായ ആ ചരിത്രത്തെക്കുറിച്ചു്, നടന്നപോലെതന്നെ ഉണർത്തിച്ചു. "മഹാബാഹുവും മഹാബുദ്ധിമാനുമായ ശ്രീരാമ! ഈ ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണു്, ദുഷ്ടാത്മാവായ രാവണനാൽ ജനകപുത്രിയായ സീതാദേവി അപഹരിക്കപ്പെട്ടത്. മഹാബാഹോ! പുകഴേറിയവനായ നാരദമുനി, പർവ്വതശ്രേഷ്ഠനായ മേരുവിൽവെച്ചു് ഈക്കഥ എന്നോടായി മഹാത്മാക്കളായ ദേവകളും ഗന്ധർവ്വന്മാരും സിദ്ധന്മാരും ഋഷിമാരും കേൾക്കെ, അരുളിച്ചെയ്തു. പെരുമനൽകുന്നവനേ! മഹാതേജസ്വിയായ നാരദമുനി, പ്രസന്നമുഖനായി കഥയുടെ അവശിഷ്ടത്തെ വീണ്ടും ആ സമയം അരുളിച്ചെയ്തു. മഹാരാജാവേ! മഹാപാപനാശകമായ ആ കഥയെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. മഹാബാഹുവായ ശ്രീരാമ! യാതൊരു അതിനെ കേട്ടു്, ദേവന്മാരോടുകൂടി ഋഷിഗണങ്ങളും എല്ലാം ആനന്ദത്താൽ നേത്രങ്ങളും മങ്ങിയവരായി, നാരദമുനിയോടായി ഉരചെയ്തു:—"യാതൊരുവൻ ഇതിനെ ഭക്തിയോടുകൂടി കേൾപ്പിക്കുകയോ കേൾക്കുകയോ ചെയ്യുന്നുവോ, അവൻ പുത്രപൌത്രസമേതനായി സപ്തർഷ്ടിയിൽ കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നതാണു്."

ഒമ്പതാം പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തഷഡ്ദശമഃ സർഗ്ഗഃ 10.

തതഃ സ രാവണോ രാമ പര്യടൻ പൃഥിവീതലം
വിജയാർത്ഥീ മഹാശൂരൈ രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതഃ 1
ദൈത്യാനവരക്ഷസ്സു യം ശൃണോതി ബലാധികം
തമാഹ്വയതി യുദ്ധാർത്ഥീ രാവണോ ബലദർപ്പിതഃ 2
ഏവം സ പര്യടൻ സർവ്വാം പൃഥിവീം പൃഥിവിപതേ
ബ്രഹ്മലോകാന്നിവൃത്തം തമാസസാദാഥ നാരദം 3
വ്രജന്തം മേഘപൃഷ്ഠസ്ഥമംശുമന്തമിവാപരം
തം ചാഭിസൃത്യ പ്രീതാത്മാ ഹൃഷ്ടവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
ഉവാച ഹൃഷ്ടമനസാ രാവണോ നാരദം തദാ 4
ആബ്രഹ്മഭവനാല്ലോകാസ്ത്വയാ ദൃഷ്ടാ ഹ്യനേകശഃ 5
കസ്മിൻ ലോകേ മഹാഭാഗ മാനവാ ബലവത്തരാഃ
യോദ്ധുമിച്ഛാമി തൈസ്സാർദ്ധം യഥാകാമം യഥാസുഖം 6
തച്ഛ്രുത്വാ നാരദോ വാക്യം രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ
ചിന്തയിത്വാ മുഹൂർത്തം തു മഹാത്മാ പ്രത്യുവാച തം 7
അസ്തി രാജൻ മഹാദ്വീപഃ ക്ഷീരോദസ്യ സമീപതഃ
യത്ര തേ ചന്ദ്രസങ്കാശാ മാനവാഃ സുമഹാബലാഃ 8
മഹാകായാ മഹാവീര്യാ മേഘസ്തനിതനിസ്വനാഃ
മഹാമായാ ദൈത്യവന്തോ മഹാപരിഘബാഹവഃ 9

പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം 10

ഹേ ശ്രീരാമ! അതിൽ പിന്നെ രാവണൻ, വിജയേച്ഛുവായി, മഹാശൂരന്മാരായ രാക്ഷസരാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനായി, ഭൂതലത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചുവന്നു. ദൈത്യന്മാരിലോ, ദാനവന്മാരിലോ, രാക്ഷസരിലോ, വല്ല ഒരുത്തനെക്കുറിച്ചും ശക്തിമികച്ചവനായി കേൾക്കുന്നുവോ, അവരെ ആ രാവണൻ, ബലത്താൽ ഗർവ്വംകൊണ്ടവനായി പോരിനു വിളിക്കയായി. മഹാരാജാവേ! ഇപ്രകാരം അവൻ ഭൂമിയെങ്ങും സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ, ബ്രഹ്മലോകത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളുന്നവനായ നാരദമഹർഷിയെ കണ്ടെത്തി. കാറിൻമുകളിലായി പോയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നവനും മറെറാരു ആദിത്യനെന്നപോലെയുള്ളവനുമായ ആ നാരദമുനിയെ അടുത്തു്, സന്തോഷത്തോടുകൂടിയവനായി വന്ദിച്ചു് തൊഴുതുംകൊണ്ടു് രാവണൻ, കൂടുതൽ അകൽക്കാമ്പാടുകൂടി, ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു:—
"മഹാപുണ്യശാലിയായുള്ളോവേ! ബ്രഹ്മലോകംതൊട്ടുള്ള അനേകം ലോകങ്ങൾ നിന്നിരുവടിയാൽ സന്ദർശിക്കപ്പെട്ടവയാണല്ലോ. ഏതു ലോകത്തിലാണു് അളകം അധികം ബലശാലികളായുള്ളതു്? അവരുമായി ഇഷ്ടംപോലെ സുഖമായി ഞാൻ പോരാടുവാൻ കൊതിക്കുന്നു." ദുരാത്മാവായ രാവണന്റെ ആ വാക്യത്തെ കേട്ടു്, മഹാജ്ഞാനിയായ നാരദമുനി തെല്ലുനേരം ആലോചിച്ചു്, അവനോടായി ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുരച്ചു:—
"രാജാവേ! പാൽക്കടലിന്നരികിലായി ഒരു മഹാദ്വീപുണ്ടു്. അവിടെയുള്ള ആ അളകം ചന്ദ്രനെപ്പോലെ കാന്തിയാൻവരും, മഹാബലശാലികളും, വൻശരീരങ്ങളാൻവരും, മഹാവീര്യശാലികളും, മേഘത്തിന്റെ ഇടിമുഴക്കംപോലെ ശബ്ദിക്കുന്നവരും, പൊക്കുമറിയവരും, ദൈത്യശാലികളും, വമ്പിച്ച പരിഘംപോലെ ബാഹുക്കളാൻവരു

ശ്വേതദ്വീപേ മയാ ദൃഷ്ടാ മാനവാ രാക്ഷസാധിപ
ബലവീര്യസമായുക്താൻ യാദൃശാംസ്ത്വമിഹേച്ഛസി 10

നാരദസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാവണഃ പ്രത്യുവാച ഹ
കഥം നാരദ ജായന്തേ തസ്മിൻ ദ്വീപേ മഹാബലാഃ 11

ശ്വേതദ്വീപേ കഥം വാസഃ പ്രാപ്തസ്തൈഃ സുമഹാത്മഭിഃ
ഏതന്മേ സർവ്വമാഖ്യാഹി പ്രശ്നോ നാരദ തത്വതഃ

തത്വയാ ദൃഷ്ടം ജഗത് സർവ്വം ഹസ്താമലകവത് സദാ 12

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ നാരദഃ പ്രത്യുവാച തം 13

അനന്യമാനസാ നിത്യം നാരായണപരായണാഃ
തദാരാധനസക്താശ്ച തച്ചിത്താസ്തത്പരായണാഃ 14

ഏകാന്തഭാവാനുഗതാസ്തേ നരാ രാക്ഷസാധിപ
തച്ചിത്താസ്തദ്ഗതപ്രാണാ നരാ നാരായണം ശ്രിതാഃ
ശ്വേതദ്വീപേ തു തൈർവ്വാസ ആജ്ഞിതഃ പുണ്യകർത്തൃഭിഃ 15

യേ ഹതാ ലോകനാഥേന ശാർങ്ഗമാനമ്യ സംയുഗേ
ചക്രായുധേന ദേവേന തേഷാം വാസസ്ത്രിവിഷ്ടപേ 16

ന ഹി യജ്ഞഫലൈസ്താത ന തപോഭിർന്ന സംയമൈഃ
ന ച ദാനഫലൈർമ്മുഖ്യൈഃ സ ലോകഃ പ്രാപ്യതേ സുഖം 17

മാകുന്നു. രാക്ഷസേശ്വര! അവൻ ഇച്ഛിക്കുന്നപോലെയുള്ള ബലവും വീര്യവുമുള്ള വരായ ആളുകൾ, എന്നാൽ ആ ശ്വേതദ്വീപിൽ കാണപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്."

നാരദമഹർഷിയുടെ വാക്കുകേട്ട്, രാവണൻ വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—"നാരദ മഹർഷേ! ആ ദ്വീപിൽ മഹാബലശാലികളായവർ എങ്ങിനെയാണ് ഉണ്ടാകുന്നത്? ആ പുകഴേറിയ മഹാത്മാക്കളാൽ ശ്വേതദ്വീപിങ്കൽ എങ്ങിനെയാണ് വസിക്കപ്പെടാറായത്? സ്വാമിൻ! നാരദമുനിവര! ഇതെല്ലാം എന്നോട് ഉള്ളപോലെ അരുളിച്ചെയ്താലും. നിന്തിരുവടിയാൽ ജഗത്തുമുഴുവനും കയ്യിൽ നെല്ലിക്കയെന്നപോലെ കണ്ടറിയപ്പെട്ടതാണല്ലോ." രാവണന്റെ വാക്കുകേട്ട് നാരദമുനി അവനോടായി ഇങ്ങിനെ മറുപടിയരുളി:—"രാക്ഷസേശ്വര! എപ്പോഴും ശ്രീനാരായണങ്കൽ ഭക്തിപൂണ്ടവരായി മറ്റൊന്നിലും ചിത്തമുറയ്ക്കാത്തവരായി, അദ്ദേഹത്തെ ആരാധിക്കുന്നതിൽ അത്യാസക്തി പൂണ്ടവരായി, അവങ്കൽ ചിത്തം ലയിച്ചവരായി, അവനെത്തന്നെ സർവ്വാശ്രയമായി കരുതിയവരായ ആ നരന്മാർ ഏകാന്തഭാവത്തെ കയ്ക്കൊണ്ടവരാകുന്നു. ശ്രീനാരായണനെ ആശ്രയിച്ച്, അവനെത്തന്നെ ചിന്തയിൽ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ട്, അവന്നായ്തന്നെ സകലേന്ദ്രിയവ്യാപാരങ്ങളേയും ചെയ്യുന്ന ആളുകളാകുന്നു അവർ. പുണ്യം ചെയ്തവരായ അവരാൽ, ശ്വേതദ്വീപിൽ വസിക്കുകയെന്നതായ അവസ്ഥ നേടപ്പെട്ടു. ലോകേശ്വരനും ചക്രപാണിയുമായ ദേവനാൽ ശാർങ്ഗമെന്ന വില്ലുകുലച്ച് വധിക്കപ്പെട്ടവർ യാതൊരുവരോ, അവർക്ക് (ശ്വേതദ്വീപമെന്നുപറയുന്നതായ) ഈ വൈകുണ്ഠത്തിൽതന്നെയാകുന്നു വാസം. വത്സ! ആ ലോകം യജ്ഞഫലങ്ങൾകൊണ്ടാകട്ടെ, തപസ്സുകൾകൊണ്ടാകട്ടെ, യോഗചര്യകൾകൊണ്ടാകട്ടെ, വിശേഷപ്പെട്ട ദാനഫലങ്ങൾകൊണ്ടാകട്ടെ എളുപ്പത്തിൽ പ്രാപിക്കപ്പെടാവുന്നതല്ല."

നാരദസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ദശഗ്രീവഃ സുവിസ്മിതഃ 18
ധ്യാത്വാ തു സുചിരം കാലം തേന യോത്സ്യാമി സംയുഗേ
ആപൃച്ഛ്യ നാരദം പ്രായാല്ലോകതദ്വീപായ രാവണഃ 19
നാരദോഽപി ചിരം ധ്യാത്വാ കൌതുകലസമന്വിതഃ
ദിദൃക്ഷുഃ പരമാശ്ചര്യം തത്രൈവ ത്വരിതം യയൌ 20
സ ഹി കേളികരോ വിപ്രോ നിത്യം ച സമരപ്രിയഃ 21
രാവണോഽപി യയൌ തത്ര രാക്ഷസൈഃ സഹ രാഘവ
മഹതാ സിംഹനാദേന നാദയൻ സ ദിശോ ദശ 22
ഗതേ തു നാരദേ തത്ര രാവണോഽപി മഹായശാഃ
പ്രാപ ശ്വേതം മഹാദ്വീപം ദുർല്ലഭം യത് സുരൈരപി 23
തേജസാ തസ്യ ദ്വീപസ്യ രാവണസ്യ ബലീയസഃ
തത്തസ്യ പുഷ്പകം യാനം വാതവേഗസമാഹതം
അവസ്ഥാതും ന ശക്നോതി വാതാഹത ഇവാംബുദഃ 24
സചിവാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ദ്വീപമാസാദ്യ ദുർഗ്ഗമം
അബ്രുവൻ രാവണം ഭീതാ രാക്ഷസാ ജാതസാധ്വസാഃ 25
രാക്ഷസേന്ദ്র വയം മൂഢാ ഭ്രഷ്ടസംജ്ഞാ വിചേതസഃ
അവസ്ഥാതും ന ശക്ഷ്യാമോ യുദ്ധം കർത്തും കഥഞ്ചന 26
ഏവമുക്ത്വാ ദുർവൃത്തസ്തേ സർവ്വ ഏവ നിശാചരാഃ 27
രാവണോഽപി ഹി തദ്സ്ഥാനം പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം
വിസജ്ജയാമാസ തദാ സഹ തൈഃ ക്ഷണദാചരൈഃ 28

ശ്രീനാരദമുനിയുടെ അരുളപ്പാടുകേട്ട്, ദശകണ്ഠൻ അതിയായ വിസ്മയമുൾക്കൊണ്ടു. "ഞാൻ അദ്ദേഹവുമായി അടർചെയ്യുന്നുണ്ട്" എന്നിങ്ങിനെ ഏറെനേരം ആലോചിച്ച്, രാവണൻ നാരദമുനിയോടായി വിടചോദിച്ചുംകൊണ്ട്, ശ്വേതദ്വീപിലേക്കായി നടകൊണ്ടു. നാരദമുനിയും തെല്ലുനേരം ആലോചിച്ച്, കൌതുകത്തോടുകൂടിയവനായി, അത്യാശ്ചര്യത്തെ കാണ്മാൻ കൊതിപൂണ്ടവനായി, അങ്ങോട്ടതന്നെ ബദ്ധപ്പെട്ടെഴുന്നെള്ളി. ആ ബ്രാഹ്മണൻ എപ്പോഴും യുദ്ധപ്രിയനായി നേരമ്പോക്കുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനാണല്ലൊ. ശ്രീരാമ! ആ രാവണനും, വമ്പിച്ച സിംഹനാദത്താൽ പത്തു ദിക്കുകളും മുഴക്കിക്കൊണ്ട്, രാക്ഷസരോടുംകൂടി അങ്ങോട്ടുചെന്നു. നാരദമുനി അങ്ങെഴുന്നെള്ളിയാറെ, മഹാ കീർത്തിമാനായ രാവണനും, ദേവന്മാരാലുംകൂടി പ്രാപിപ്പാൻ കഴിയാത്തതായ യാതൊരു ആ വിശിഷ്ടമായ ശ്വേതദ്വീപത്തിലെത്തിച്ചേർന്നു. ബലവാനായ ആ രാവണന്റെ വാഹനമായ ആ പുഷ്പകവിമാനം, കാറിന്റെ ഊക്കുകൊണ്ട് അടിക്കപ്പെട്ടതായി, ആ ദ്വീപിന്റെ തേജസ്സിനാൽ, കാറിൽ ചിതറിയ മേഘമെന്നപോലെ, നിലകൊള്ളുവാൻ കഴിവില്ലാതിരുന്നു. രാക്ഷസേന്ദ്രന്റെ സചിവന്മാർ, നോക്കുവാൻ കൂടി കഴിയാതിരിക്കുന്നതായ ആ ദ്വീപിനെ പ്രാപിച്ച്, പേടിച്ച് ഉഴറിയവരായി, രാവണനോടായി ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു:— "രാക്ഷസേശ്വര! ഞങ്ങൾ സംഭ്രമംപൂണ്ട് ഉള്ളിടിഞ്ഞവരായി എന്തുചെയ്യേണമെന്നറിയാത്തവരായി, ഉറച്ചുനില്പാനും പോരാടുവാനും ഒട്ടുംതന്നെ ശക്തരല്ല." ആ രാക്ഷസരെല്ലാം ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്ത്, പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. രാവണനും, ആ നക്തഞ്ചരന്മാരോടുകൂടിത്തന്നെ ആ സപ്രഷ്ടഭൂഷിതമായ പുഷ്പകവിമാനത്തെയും വിടകൊടുത്തയച്ചു.

ഗതേ തു പുഷ്പകേ രാമ രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
കൃത്വാ രൂപം മഹാഭീമം സർവ്വരാക്ഷസവർജ്ജിതഃ
പ്രവിവേശ തദാ തസ്മിൻ ശേതദ്വീപേ സ രാവണഃ 29
പ്രവിശന്നേവ തത്രാഥ നാരീഭിരുപലക്ഷിതഃ
ഏകയാ സുസ്മിതം കൃത്വാ ഹസ്തേ ഗൃഹ്യ സ രാവണഃ 30
പൃഷ്ടശ്ചാഗമനം ബ്രൂഹി കിമർത്ഥമിഹ ചാഗതഃ
കോ ഹി ത്വം കസ്യ വാ പുത്രഃ കേന വാ പ്രഹിതോ വദ 31
ഇത്യുക്തോ രാവണോ രാജൻ ക്രുദ്ധോ വചനമബ്രവീത്
അഹം വിശ്രവസഃ പുത്രോ രാവണോ നാമ രാക്ഷസഃ
യുദ്ധാർത്ഥമിഹ സമ്പ്രാപ്തോ ന ച പശ്യാമി കഞ്ചന 32
ഏവം കഥയതസ്തസ്യ രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ
പ്രാഹസംസ്താ തതഃ സർവ്വാ സസ്വനം യുവതീജനാഃ 33
ഏകയാ ക്രുദ്ധയാ താസാം ബാലവദ്ഗൃഹ്യ ലീലയാ
ഭ്രാമിതസ്തു സഖീമദ്ധ്യേ വിക്ഷിപ്തഃ സ ദശാനനഃ 34
സഖീമന്യാം സമാഹൂയ പശ്യ ത്വം കീടകം ധൃതം
ദശാസ്യം വിംശതിഭുജം കൃഷ്ണാഞ്ജനസമപ്രഭം 35
ഹസ്താദ്ധസ്തം സ ച ക്ഷിപ്തോ ഭ്രാമ്യതേ ശ്രമലാലസഃ 36
ഭ്രാമ്യമാണേന ബലിനാ രാക്ഷസേന വിപശ്ചിതാ
പാണാവേകാഥ സന്ദഷ്ടാ രോഷേണ വനിതാ ശുഭാ
മുക്തസ്തയാ ശുഭേ കീടോ ധുനന്ത്യാ ഹസ്തവേദനാത് 37

പുഷ്പകവിമാനം പോയശേഷം രാക്ഷസാധിപനും ലോകരാവണനും, എല്ലാ രാക്ഷസന്മാരാലും വെടിയപ്പെട്ടവനുമായ ആ രാവണൻ, അതിഭയങ്കരമായ രൂപത്തെ കൈക്കൊണ്ട്, ആ സമയം ആ ശ്വേതദ്വീപിൽ പ്രവേശിച്ചു. ഉള്ളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നവനായ ആ രാവണൻ, അപ്പോൾതന്നെ, സ്ത്രീകളാൽ കാണപ്പെടുകയും, ഒരുത്തിയാൽ, പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട് ഒരു കിടാവിനെയെന്നപോലെ കയ്യിൽ എടുത്ത്, "എന്താവശ്യമായിട്ടാണ് ഇവിടെ വന്നത്? പറയുക. നീ ആരാണ്? ആരുടെ പുത്രനാണ്? ആരാലാണ് പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ടത്? പറഞ്ഞാലും." എന്നിങ്ങിനെ വരവിനെപ്പറ്റി ചോദിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു. മഹാരാജാവേ! ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായ രാവണൻ ക്രുദ്ധിച്ച് ഇങ്ങിനെ മറുപടി പറഞ്ഞു:—"ഞാൻ വിശ്രവസ്സുമഹർഷിയുടെ പുത്രനായ രാവണനെന്ന രാക്ഷസനാകുന്നു; യുദ്ധത്തിനായിട്ടാണ് ഇവിടെ വന്നത്; ആരേയും ഞാൻ കാണുന്നതുമില്ല." ഇപ്രകാരം ആ ദുരാത്മാവായ രാവണൻ കഥിച്ചാറെ, അതിനാൽ ആ യുവതികളെല്ലാം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. അവരിൽ ക്രുദ്ധിച്ച ഒരുവളാൽ, ഒരു ശിശുവിനെ എന്നപോലെ നിഷ്പ്രയാസമായി എടുത്ത് ചുഴറ്റപ്പെട്ടവനായി, ആ സമയം തോഴികളുടെ നടുവിലായി ആ ദശാനനൻ എറിയപ്പെട്ടു. മറ്റൊരു തോഴിയോടായി "പത്തു മുഖവും ഇരുപതു കൈകളും ധരിച്ചു കറുകറുത്ത മഷിപോലെ നിറമുള്ള പുഴുവിനെ നി നോക്കുക." എന്നിങ്ങിനെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. അവനും ക്ഷീണിച്ച് തളർന്നവനായി, കൈകൾതോറും എറിയപ്പെട്ടു. ബലവാനും തേജസ്കാരനും, ചുഴറ്റപ്പെടുന്നവനുമായ രാക്ഷസനാൽ അഴകാർന്ന ഒരു നാരി, കോപത്തോടെ കയ്യിൽ കടിക്കപ്പെട്ടു. കയ്യിൽ വേദനകൊണ്ട് കൂടയുന്നവളായ അവളാൽ ആ മിന്നുന്ന കൃമി താഴത്തിടപ്പെട്ടു.

ഗൃഹീത്വാഽന്യാ രാക്ഷഃസസ്ത്രമുത്പപാത വിഹായസാ
തതസ്താമപി സംക്രുദ്ധോ വിദദാര നഖൈർഭൃശം 38
തയാ സ ഹി വിനിർഭ്ഭിന്നഃ സഹസൈവ നിശാചരഃ
പപാത ചാംഭഃസാ മദ്ധ്യേ സാഗരസ്യ ഭയാതുരഃ 39
പർവ്വതസ്യേവ ശിഖരം യഥാ വജ്രവിദാരിതം
പ്രാപതത് സാഗരസ്യൈവ ജലേ തസ്മിൻ നിപാതിതഃ 40
ഏവം സ രാവണോ രാമ ശ്വേതദ്വീപനിവാസിഭിഃ
സ്ത്രീജനൈർവ്വിനിഗൃഹ്യാശു ഭ്രാമിതശ്ച തതസ്തതഃ 41
നാരദോഽപി മഹാതേജാ രാവണം വീക്ഷ്യ ധർഷിതം
വിസ്മയം സുചിരം ഗത്വാ പ്രജഹാസ നനർത്ത ച 42
തതഃ സ സാഗരജലാജ്ജലക്ലിന്നശിരോരുഹഃ
ദക്ഷിണം തീരമാസാദ്യ ചിന്തയാമാസ വിസ്മിതഃ 43
യേ മയാ നിർജ്ജിതാ ലോകാ ന തേഷു ഭയമീദൃശം
സ്വഭാവതോഽല്പവീര്യാണാം വിരൂപം യോഷിതാമിദം 44
നൂനമേതസ്യ ലോകസ്യ മാനവാഃ പ്രവിശ്രുവഃ
സ്ത്രീരൂപവിഗ്രഹധരാ യാൻ മമാചഷ്ട നാരദഃ 45
ബലവദ്ഭിസ്തു സന്ധേയമിതി സഞ്ചിന്ത്യ നിശ്ചിതം
ഭൂയസ്താസാം പ്രവൃത്ത്യർത്ഥം തദ്വചനം സമലോഡയത് 46
അഥാപശ്യന്മഹാത്മാനം പിതാമഹസുതം പ്രഭും
സനത്കുമാരമാസീനം സർവ്വയോഗഭൃതാം വരം 47

മറെറാരുത്തി രാക്ഷഃസസ്ത്രനെ എടുത്തുംകൊണ്ട് ആകാശത്തിൽ പൊങ്ങി. അപ്പോൾ ക്രുദ്ധിച്ചവനായ അവൻ നഖങ്ങൾകൊണ്ട് അവളെയും ഏറെ മാന്തിപ്പൊളിച്ചു. അതിനാൽ അവളാലും ഊക്കോടെ കുടഞ്ഞെറിയപ്പെട്ടവനായ ആ രാക്ഷസൻ, പേടിച്ച് ഉഴറിയവനായി സമുദ്രജലത്തിൽ നടുവിലായി വീണു. വജ്രായുധത്താൽ തകർക്കപ്പെട്ട പർവ്വതശിഖരമെന്നപോലെ, ഊക്കോടെ വീണു; വീഴ്ത്തപ്പെട്ടവനായി ആ സമുദ്രജലത്തിൽതന്നെ കിടന്നു. ശ്രീരാമ! ഇപ്രകാരം ആ രാവണൻ, ശ്വേതദ്വീപിൽ വസിക്കുന്നവരായ സ്ത്രീജനങ്ങളാൽ പിടിച്ച്, പലപ്പോഴും ചുഴറിയെറിയപ്പെട്ടു. മഹാതേജസ്വിയായ നാരദമഹർഷിയും രാവണനെ അപമാനിക്കപ്പെട്ടവനായ്ക്കണ്ട് അതിയായ് ആശ്ചര്യമുൾക്കൊണ്ട്, ചിരിക്കയും, കൂത്താടുകയുംചെയ്തു. അതിൽപിന്നെ അവൻ, സമുദ്രജലത്തിൽനിന്ന് നനഞ്ഞ തലമുടിയോടുകൂടിയവനായി തെക്കേക്കരയിൽ എത്തിച്ചേർന്ന് അത്ഭുതപരതന്ത്രനായി ഇപ്രകാരം ചിന്തിച്ചു:—"എന്നാൽ യാതൊരു ലോകങ്ങൾ ജയിക്കപ്പെട്ടുവോ അവയിലൊന്നും ഇപ്രകാരമുള്ള ആപത്തു് നേരുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. പ്രകൃത്യാ വീര്യം കുറഞ്ഞവരായ സ്ത്രീകൾക്ക് ഇവിടെ നേരെ മറിച്ചാണ് കാണപ്പെടുന്നതു്. യാതൊരുവരെക്കുറിച്ചു് നാരദമഹർഷി പറകയുണ്ടായോ അപ്രകാരമുള്ള ഈ ലോകത്തിലെ നായകന്മാരായ ആളുകൾ പെൺവടിവാൻ രൂപത്തോടുകൂടിയവരായിരിക്കണം, തീർച്ചതന്നെ. ബലശാലികളായ ഇവരുമായി സന്ധിക്കേണമെന്നുവെച്ച് ആ പ്രദേശത്തെയെല്ലാം ഇളക്കി. ആ സമയം, മഹാത്മാവും ബ്രഹ്മദേവപുത്രനും പ്രഭുവും എല്ലാ യോഗികളിലുംവെച്ച് പ്രധാനിയുമായ സനത്കുമാരമുനിയെ

ജാജ്വല്യമാനം തപസാ സമിദ്ധിരിവ പാവകം
അപശ്യദ്ധർക്ഷിണേ പാർശ്വേ വിചരന്തം ഗുഹാശ്രയം 48
സ തം ദൃഷ്ട്വാ തപോവൃദ്ധമഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
വ്രീഡിതഃ പരിപപ്രച്ഛ ബ്രഹ്മർഷിം സത്യവാദിനം 49
ഭഗവൻ കേന ലോകോഽയം കല്പിതഃ സുമഹാത്മനാ
കേ വാ ലോകേ വസന്ത്യസ്മിൻ സർവ്വജ്ഞാനവതാം വര 50
കിം ച തപം ധ്യായസേ ബ്രഹ്മൻ ശംസ മേ സുസമാധിനാ
ഏതന്മേ ബ്രൂഹി തത് സർവ്വം സർവ്വജ്ഞോ ഹ്യസി വിശ്രുതഃ 51
ഏവമുക്തോ മഹാതേജാ വിദിത്വാ തസ്യ ഹൃദ്ഗതം
ഉവാച വാക്യം പ്രഹസൻ ശ്രൂയതാമിതി പുത്രക 52
യോ ഹി വൈ സർവ്വമേവേദം ബിഭർത്തി സചരാചരം
ത്രൈലോക്യം സർവ്വഭൂതാത്മാ യസ്യാഃ പത്നിം ന വിദ്മഹേ 53
യമാഹുർവേദവിദുഷഃ പുരുഷം തമസഃ പരം
ആദിത്യരൂപമജരം പരമാത്മാനമീശ്വരം 54
യസ്യ നാഭിഭവോ ബ്രഹ്മാ പിതാ മമ പിതാമഹഃ
കൈലാസനിലയഃ ശ്രീമാൻ ഭവശ്ച ക്രോധസംഭവഃ 55
യം സമാശ്രിത്യ വിബുധാ വിധിനാ ഹവിരധ്വരേ
പിബന്തി ചാമൃതം ഹൃഷ്ടാഃ പരിത്യജ്യ ദിതേഃ സുതാൻ 56

ഇരുന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനായി കണ്ടു. തെക്കേ കരയിലായി, ഒരു ഗുഹയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട് തപസ്സുചെയ്യുന്നവനായി, ചമതകളാൽ അഗ്നിയെന്നപോലെ തപസ്സിനാൽ ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നവനായി കണ്ടു. അവൻ ആ മഹാതപസ്വിയെ കണ്ട് വന്ദിച്ച് തൊഴുതുംകൊണ്ടു ലജ്ജിച്ചുണ്ടവനായി, ബ്രഹ്മർഷിയും സത്യംമാത്രം അരുളിച്ചെയ്യുന്നവനുമായ ആ മഹർഷിയോടായി ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:— "ഭഗവാനേ! ഏതൊരു മഹാത്മാവിനാലാണ് ഈ ലോകം സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടത്? എല്ലാം അറിയുന്നവരിൽ ഉത്തമനായുള്ളോവേ! ഈ ലോകത്തിൽ ആർതന്നെയാണ് വാസം ചെയ്യുന്നത്? ബ്രാഹ്മണോത്തമ! ഈ ഉത്കൃഷ്ടസമാധിയിൽ വർത്തിക്കുന്നവനായി ആരെയാണ് ധ്യാനിക്കുന്നത്? പറയുക; അതിനെക്കുറിച്ചെല്ലാം ഇപ്പോൾ എന്നോട് അരുളിച്ചെയ്താലും; നിന്തിരുവടി സർവ്വജ്ഞനാണെന്നുള്ളത് സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലൊ." ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായ ആ മഹാതേജസ്വി, അവന്റെ അന്തർഗ്ഗതത്തെ അറിഞ്ഞ്, പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട് "ഉണ്ണീ! കേട്ടാലും" എന്നുപറഞ്ഞ് ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

"ചരാചരാത്മകമായ ഈ ത്രൈലോക്യത്തെ മുഴുവനും യാതൊരുവൻ ഭരിക്കുന്നുവോ, സർവ്വഭൂതാത്മകനായ ആ ദേഹത്തിന്റെ ഉത്പത്തിയെക്കുറിച്ച് നാം അറിയുന്നില്ല. വേദങ്ങളെ നന്നായറിഞ്ഞവരായുള്ളവർ, ആ ദേഹത്തെ സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും ശയിക്കുന്നവനെന്നും, തമസ്സിനും അതീതനെന്നും, ആദിത്യരൂപിയെന്നും, ക്ഷയരഹിതനെന്നും, പരമാത്മാവെന്നും, സർവ്വേശ്വരനെന്നും പറയുന്നു. ലോകപിതാമഹനായ എന്റെ പിതാവായ ബ്രഹ്മദേവൻ ആ ദേഹത്തിന്റെ നാഭിയിൽനിന്നുളവായവനും, കൈലാസവാസിയായ ശ്രീമാനായ പരമശിവൻ കോപത്തിൽനിന്നുളവായവനുമാകുന്നു. യാതൊരു ആ ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടു ദേവന്മാരും ദൈത്യന്മാരെ തോല്പിച്ച് സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി യാഗത്തിൽ അമൃതമെന്നു പറയുന്നതായ ഹവിർഭാഗത്തെ ആസ്വദിക്കുന്നത്.

യസ്യ ശാപാനലോദ്ഭൂതാഃ സ്ത്രിയസ്ത്രാമപരാജിതം
ഗൃഹീത്വാ സുമഹാവേഗാശ്ചിക്ഷിപുഃ സാഗരാംഭസി 57

യേന ദൈത്യാ മഹാവീര്യാ ദാനവാശ്ച സനൈർഋതാഃ
നിഹതാ ബാഹുരൂപേണ ബഹവോ ബാഹുശാലിനാ 58

തേനായം ലോകനാഥേന കല്പിതഃ സുമഹാത്മനാ
ഗോവിന്ദേന നിവാസാർത്ഥം ലോകോ വൈ സുമഹാത്മനാ 59

അർച്ചയന്തി ജഗന്നാഥം നാരായണപരായണാഃ
അദ്വേഷ്ടാഃ സർവ്വഭൂതേഷു മഹായോഗബലാശ്രയാഃ 60

യജന്തി പഞ്ചഭിർയ്യജ്ഞൈഃ സതതം മധുസൂദനം
ഏകാന്തിനോ മഹാസത്ത്വാ വസന്തി സുസമാഹിതാഃ 61

യഃ പുരാണേ ച വേദേ ച പാഞ്ചരാത്രേ ച പഠ്യതേ
സാംഖ്യയോഗേ ച മുനിഭിർധ്യായതേ ജ്യതേ ച യഃ 62

മുനിഭിർദേവസംഘൈശ്ച സ്ഥാപ്യതേ ഭഗവാൻ ഹരിഃ
മധുകൈടഭയോർഹന്താ യസ്യമനേഷ്ടുമർഹതി 63

പിതാമഹോഽപി തം ദേവം ന ച ജാനാതി രാവണ 64

യസ്തു നിത്യം വിജാനാതി ഹരിം നാരായണം വിഭും
ജഗദ്ഭാരണം പുണ്യം തസ്യ മോക്ഷോ ന സംശയഃ 65

യാതൊരു അദ്വേഷത്തിന്റെ ശാപാഗ്നിയിൽനിന്നുളവായ സ്ത്രീകളാകുന്ന ഇതേവരെ തോല്പിയെന്നതറിയാത്തവനായ ഭവാനെ എടുത്ത്, അതിശക്തിയോടെ സമുദ്രജലത്തിൽ എറിഞ്ഞതു്. അനേക വടിവാന്നവനും കൈയ്യുക്കാന്നവനുമായ യാതൊരു അദ്വേഷത്താൽ എത്രയോ വീര്യശാലികളായ ദൈത്യന്മാരും രാക്ഷസരോടുകൂടിയ ദാനവന്മാരും ഹനിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. അപ്രകാരമുള്ള മഹാത്മാവായ ഗോവിന്ദനാൽ അപ്രമേയമായ തന്റെ പ്രഭാവംകൊണ്ടു്, സദ്വാസത്തിന്നായി സങ്കല്പമാത്രത്താൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതാകുന്ന ഈ ലോകം. സർവ്വപ്രാണികളിലും ദ്വേഷബുദ്ധി കയ്യൊഴിഞ്ഞവരായി, ഉത്കൃഷ്ടമായ യോഗബലത്തെ ആശ്രയിച്ചവരായി, ശ്രീനാരായണനെ സർവ്വദാ ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടവർ, ആ ജഗന്നാഥനെ കൊണ്ടാടുന്നു. പഞ്ചയജ്ഞങ്ങളെക്കൊണ്ടു് സദാ മധുസൂദനനെ യജിക്കുന്നു; മഹാസത്ത്വഗുണപ്രധാനന്മാരായവർ ഭക്തിയോടുകൂടി ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു് ഏകാന്തവാസം കയ്യൊള്ളുന്നു. യാതൊരുവൻ പുരാണത്തിലും, വേദത്തിലും, പാഞ്ചരാത്രമെന്ന ആഗമത്തിലും, സാംഖ്യയോഗത്തിലും പറയപ്പെടുന്നുവോ, മുനിമാരാൽ ധ്യാനിക്കപ്പെടുന്നുവോ, യാതൊരുവൻ യജിക്കപ്പെടുന്നുവോ, ഋഷിമാരാലും ദേവഗണങ്ങളാലും സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ളവനാകുന്ന മധുകൈടഭസംഹാരകനായ ഭഗവാനായ ശ്രീഹരി; ആരാണ് അദ്വേഷത്തെ അനേഷിച്ചറിവാൻ ശക്തനാവുക? രാവണ! ബ്രഹ്മാവുംകൂടി ആ ദേവനെ നല്ലപോലെ അറികയില്ല. യാതൊരുവൻ നാരായണനും, സർവ്വസ്വാമിയും, ലോകത്തിന്നു് അലങ്കാരവും പാവനനുമായ ആ ശ്രീഹരിയെ ശാശ്വതമായി അറിയുന്നുവോ, അവന്നു് സംസാരത്തിൽനിന്നു് മോക്ഷമാണെന്നുള്ളതിന്നു് സംശയമില്ല."

ഏതച്ഛ്രുത്വാ മുനേർവാക്യം പ്രാഞ്ജലിർനാന്തരാത്മനാ
പുനരേവ തതോ രക്ഷഃ പപ്രച്ഛ മുനിപുംഗവം 66
കഥം ച ദുശ്രുതേ ദേവ കഥം ച ശ്രൂയതേ ഭുവി
കഥം ച ക്രീഡതേ ലോകേ ദ്രഷ്ടും വാ ശക്യതേ കഥം 67
കിയത്കാലേന വാ ബ്രഹ്മൻ ലോകോഽയം തപസാ മയാ
ശക്യഃ പ്രവേഷ്ടും തദ്ബ്രൂഹി സർവ്വം ഹി വിദിതം തവ 68
ആകർണ്ണ്യ സസ്പൃഹം തസ്യ വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ
പ്രത്യുവാച മുനിർധീമാംസ്തത്സർവ്വമനുപൂർവ്വശഃ 69
സ ഹി സർവ്വഗതോ ദേവഃ സൂക്ഷ്മോഽവ്യക്തഃ സനാതനഃ
യേന സർവ്വമിദം വ്യാപ്തം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം 70
സ ഭൂമൌ ദിവി പാതാളേ പർവ്വതേഷു വനേഷു ച
സാഗരേഷു ച സർവ്വേഷു വസതീഹ സരിത്സു ച 71
അഹശ്ച രാത്രിശ്ച ഉഭേ ച സന്ധ്യേ
ദിവാകരശ്ചൈവ യമശ്ച സോമഃ
സ ഏവ കാലോ വരുണഃ സ ഏവ
സ ബ്രഹ്മരുദ്രേന്ദ്രമുഖഃ സ ചാഗ്നിഃ 72
ഓങ്കാരോ ഭൂർഭുവഃസ്വശ്ച ഗായത്രീ സന്ധ്യ ഏവ ച
ധരാധരധരോ ദേവഃ സോഽനന്ത ഇതി വിശ്രുതഃ 73

മഹർഷിയുടെ ഈ വാക്യത്തെ പ്രസന്നമായ അകക്കാമ്പോടുകൂടി ശ്രവിച്ച്, അസമയം വീണ്ടും മുനിവരനോടായി ആ രാക്ഷസൻ ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—"ദേവ! അദ്ദേഹം ലോകത്തിൽ എന്തുരൂപത്തിലാണ് കാണപ്പെടുന്നതു്? എന്തു പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയവനായിട്ടാണ് കേൾക്കപ്പെടുന്നതു്? എങ്ങിനെയാണ് ലോകത്തിൽ വിഹരിക്കുന്നതു്? എപ്രകാരമായാലാണ് കാണ്മാൻ സാദ്ധ്യപ്പെട്ടവനായിത്തീരുക? ബ്രഹ്മജ്ഞനായുള്ളോവേ! എന്നാൽ എത്രകാലത്തെ തപസ്സുകൊണ്ടാണ് ഈ ലോകം പ്രവേശിപ്പാൻ കഴിവുള്ളതായിത്തീരുക? എല്ലാറ്റിനേയും അരുളിച്ചെയ്യുമാറും; നിന്തിരുവടിക്ക് എല്ലാം അറിവുള്ളതാണല്ലോ!" വാക്യകുശലനും ബുദ്ധിമാനുമായ മുനിവരൻ ഔത്സുക്യംപൂണ്ടതായ അവന്റെ വാക്കുകേട്ട്, അതെല്ലാറ്റിനേയും കുറിച്ച് മുറയ്ക്ക് അവനോടായി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—

"അദ്ദേഹം സൂക്ഷ്മരൂപിയായി, അവ്യക്തനായി, ശാശ്വതനായി, സർവ്വത്തിലും അന്തര്യാമിയായവനാകുന്നു; അവനാൽ ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയതായ ഈ ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും വ്യാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവൻ ഭൂമിയിലും, സ്വർഗ്ഗത്തിലും, പാതാളത്തിലും, പർവ്വതങ്ങളിലും, വനങ്ങളിലും, സമുദ്രങ്ങളിലും, നദികളിലും എല്ലാറ്റിലും കൂടികൊള്ളുന്നു. അവൻ തന്നെയാകുന്നു പകലും, രാത്രിയും, രണ്ടുസന്ധ്യകളും, ആദിത്യനും, യമനും, സോമനും; കാലനും, വരുണനും, ആ ദേവൻതന്നെ; ബ്രഹ്മസ്വരൂപനും, രുദ്രസ്വരൂപനും അവൻതന്നെ; അഗ്നിയും അവൻതന്നെ; ഓങ്കാരവും, ഭൂർഭുവസ്സ്വഃ എന്ന വ്യാഹൃതിത്രയവും, ഗായത്രിയും, സന്ധ്യോപാസനയും അവൻതന്നെ; പർവ്വതങ്ങളെ താങ്ങിനില്ക്കുന്ന പേരാന്ന അനന്തനും ആ ദേവൻതന്നെയാകുന്നു. അദ്ദേഹം തന്നെയാകുന്നു മിന്നുന്നതും, ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതും, വർഷിക്കുന്നതും, വീശുന്നതും, വർദ്ധിക്കു

വിദ്യോതതി ജ്വലതി വർഷതി വാതി പാതി
ഗർജ്ജത്യുപൈതി തപതേ ദഹതേ സ ചൈവ
ലോകാൻ സൃജത്യവതി സംഹരതേ സദൈവ
ദൈത്യാൻ സ ഏവ ദഹതേ ജഗതി പ്രസഹ്യ 74

സ ന ശക്യഃ സുരൈർദ്രഷ്ടും നാസുരൈർന ച പന്നഗൈഃ
പ്രസാദം കുരുതേ യസ്യ സ വൈ തം ദ്രഷ്ടുമർഹതി 75

തദ്ഗതൈസ്തദ്ഗതപ്രാണൈഃ ശുചിഭിസ്തത്പരായണൈഃ
ശക്യഃ പ്രവേഷ്ടും ലോകോഽയം ജ്ഞാനനിർധൂതകിൽബിഷൈഃ 76

ഏവംവിധൈരയം ലോകഃ പ്രാപ്യതേ പുരുഷോത്തമൈഃ
അകാമകാരിഭിർദ്വേഷക്രോധൈർദഗ്ധാത്മഭിഃ 77

യശ്ചൈവ സുമഹാകായഃ പ്രവിഷ്ടോ ലോകമവ്യയം
ആസ്തേ തഥൈവ ഹരിണാ കൃതാ തേന മഹാപുരീ 78

അഷ്ടാവിംശേ യുഗേ പ്രാപ്തേ മനോരസ്യ വിവസ്വതഃ
വൈഷ്ണവീം മൂർത്തിമാവിശ്യ ലോകമേനം പ്രവേക്ഷ്യസി 79

നാതഃപരതരം ശ്രോതും മർത്താ വൈ രാക്ഷസേശ്വര
ഉത്തിഷ്ഠ ഗച്ഛ ഭദ്രം തേ പ്രാപ്സ്യസേ ഗതിമീപ്സിതാം 80

ന്നതും, ഗർജ്ജിക്കുന്നതും, ചേരുന്നതും, ചുടുന്നതും, ദഹിപ്പിക്കുന്നതും. എന്നെന്നും ലോകങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കുന്നതും, പരിപാലിക്കുന്നതും, സംഹരിക്കുന്നതും അവൻതന്നെ; ലോകത്തിൽ ദൈത്യന്മാരെ ബലാല്ക്കാരമായി നശിപ്പിക്കുന്നതും അവൻ തന്നെ. അദ്ദേഹം ദേവന്മാരാൽ കാണ്മാൻ കഴിയപ്പെടുന്നവനല്ല; അസുരന്മാരാലും അല്ല; പന്നഗന്മാരാലും അല്ല; യാതൊരുത്തനു അദ്ദേഹം പ്രസാദിക്കുന്നുവോ, അവൻ മാത്രമാണ് കാണുവാൻ ശക്തനാവുക. അവനെത്തന്നെ ചിന്തിക്കുന്നവരായി, അവനായ്ക്കൊണ്ടുതന്നെ സകല ഇന്ദ്രിയവ്യാപാരങ്ങളും നടത്തുന്നവരായി, നിഷ്കൽമഷന്മാരായി, അവനെത്തന്നെ സർവ്വാശ്രയമായികൊണ്ട് ജ്ഞാനത്താൽ പാപമെല്ലാം പറപ്പിക്കപ്പെട്ടവരാൽ മാത്രമാണ് ഈ ലോകം പ്രവേശിപ്പാൻ സാദ്ധ്യപ്പെടുക. ഫലേച്ഛയില്ലാതെ കർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്നവരും, ക്രോധമറവരും, ദിവ്യന്മാരും, അജ്ഞാനം നശിച്ചവരുമായ ഇപ്രകാരമുള്ള ഉത്കൃഷ്ടപുരുഷന്മാരാൽ മാത്രമാണ് ഈ ലോകം പ്രാപിക്കപ്പെടുന്നത്. അതി പുണ്യശരീരമാർന്ന യാതൊരുവൻ ഈ ശാശ്വതമായ ലോകത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നുവോ, അവൻ ശ്രീഹരിയോടുകൂടി സായുജ്യപദവിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിന്നായിട്ടാണ് ഈ ദിവ്യലോകം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടത്. വൈവസ്വതമന്വന്തരത്തിന്റേതായ ഇരുപത്തെട്ടാമത്തെ യുഗം എത്തുമ്പോൾ, വൈഷ്ണവസ്വരൂപത്തെ പ്രാപിച്ചവനായി നീയും ഈ ലോകത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതാണ്. ഹേ രാക്ഷസേശ്വര! ഇതിലുംവെച്ച് ഉൽകൃഷ്ടമായ മറ്റൊന്നിനേയും എങ്കൽനിന്നു ശ്രവിപ്പാനില്ല. എഴുന്നേറ്റാലും; പോയ്കൊൾക; നിനക്കു മംഗളമുണ്ടാകും; നീയും അഗ്രഹിച്ചതായ അവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

ഏവമുക്തസ്തഥേത്യുക്ത്വാ തം പ്രണമ്യാഭിപൂജ്യ ച
സമാസാദ്യ മഹത് സൈന്യം യയൌ ലങ്കാമശങ്കിതഃ 81

നാരദോഽപി പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ ദൃഷ്ട്വാ സർവ്വമശേഷതഃ
ഗൃഹം മേരുമുപാഗമ്യ വിശതേ താം ശുഭാം സഭാം 82

തസ്യാം ബ്രഹ്മാണമാസീനമഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
ദേവാൻ സംശ്രാവയാമാസ സമീപേ പദ്മജന്മനഃ 83

നിശമ്യ സുമഹത് പുണ്യമാഖ്യാനം പദ്മസംഭവഃ
നാരദം സംപരിഷ്വജ്യ പ്രാഹ ഭൂതഭവിഷ്യവിത് 84

ഹിരണ്യകശിപുഃ പൂർവ്വം ബഭൂവൈഷ നിശാചരഃ
അവധ്യോ ബഹുഭിർയ്യോധൈർവ്വരദാനാന്മഹാബലഃ 85

സ കദാചിന്മഹാത്മാനം പദ്മനാഭമധോക്ഷജം
സഭായാം ഗർഹയൻ മൂഢ്പാന്നൃസിംഹവപുഷം ഹരിം 86

സമുദ്ഗൃഹ്യ നഖൈസ്തീക്ഷ്ണൈർന്ന ദീര്യ്യമാണസ്യ സംയുഗേ
രകൃതസംസ്പർശം ദിവ്യം ചക്ഷുർദൈത്യപതേരഭൂത് 87

സ തു തദ്രാക്ഷസം ജന്മ തസ്മാന്മാനുഷജന്മനഃ
ഭാവിനീം നിധനപ്രാപ്തിം പശ്യൻ ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാ 88

ശ്രീവത്സാങ്കം തദങ്കസ്ഥഃ പ്രാഹ ദൈത്യഃ ശനൈരിദം
നഖൈർവ്വിഭിന്നഹൃദയഃ ക്ഷണം ദീനഃ കൃതാഞ്ജലിഃ 89

തപ്തഹാടകകേശാന്ത ജ്വലത് പാവകലോചന
വജ്രായുധനഖസ്പർശ ദിവ്യസിംഹ നമോഽസ്തു തേ 90

ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവനായ അവൻ, "അങ്ങിനെതന്നെയാവട്ടെ" എന്നു രചെയ്ത്, അദ്ദേഹത്തെ വണങ്ങിക്കൊണ്ടാടിയശേഷം, വമ്പിച്ച സൈന്യത്തെ അടുത്ത്, ശങ്കവിട്ടവനായി ലങ്കയിലേയ്ക്കു ചെന്നു. നാരദമഹർഷിയും എല്ലാറ്റിനേയും ഒന്നോഴിയാതെകണ്ട് സന്തുഷ്ടചിത്തനായി, ഉടനെ മേരുവിങ്കൽ ചെന്ന്, പാവനമായ സഭയിൽ പ്രവേശിച്ചു. അതിൽ എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന ബ്രഹ്മദേവനെ അഞ്ജലിഹസ്തനായി വണങ്ങി നമസ്കരിച്ച്, അ പദ്മജന്മാവിന്റെ തിരുമുമ്പിൽവെച്ചതന്നെ ദേവന്മാരോടായി സംഗതിയെല്ലാം കേൾപ്പിച്ചു. കഴിഞ്ഞവയേയും വരുവാൻപോകുന്നവയേയും അറിയുന്നവനായ പദ്മജൻ ആ അത്യത്ഭുതവും പരിപാവനവുമായ കഥയെ ശ്രവിച്ച്, നാരദനെ തലോടിക്കൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—

"ഈ നിശാചരൻ, പൂർവ്വജന്മത്തിൽ വരദാനത്താൽ മഹാശക്തിപൂണ്ടവനായി പല വഴികൾകൊണ്ടും അവധ്യനായ ഹിരണ്യകശിപുവെന്നവനായിരുന്നു. അവൻ ഒരിക്കൽ മഹാത്മാവും പദ്മനാഭനും ഇന്ദ്രിയജ്ഞാനത്തിന്നു വിഷയമല്ലാത്തവനുമായ നൃസിംഹവടിവാൻ ശ്രീഹരിയെ സഭയിൽവെച്ചു ഭർത്സിക്കയുണ്ടായി. ആ ദൈത്യരാജാവു്, മഹാബലത്തിൽ പിടിച്ചു് നഖങ്ങളാൽ കീറപ്പെടുന്നസമയം, ചോരയെ ഭഗവാൻ സ്പർശിച്ചതിനാൽ അവനു് ദിവ്യദൃഷ്ടിയുളവായി. അവനും അതിനാൽ ദിവ്യചക്ഷുസ്സുകൊണ്ട് ആ രാക്ഷസജന്മത്തേയും, അപ്പോൾ മനുഷ്യനായി അവതരിച്ച അ

കൈടഭാരേ ഹരേ ദേവ വിഷ്ണോ വിപുലവിക്രമ.
ത്രാഹി മാം ഭൂതഭവ്യേശ ശരണാഗതവത്സല 91

തപദ്ധതേ രാക്ഷസേ ഭാവേ മാനുഷേ ച പരേ വിഭോ
പ്രാപ്നുയാം തപ്മയൊ ലോകം ലോകനാഥ പ്രസീദ മേ 92

ഏവമുക്തസ്തഥേത്യുക്ത്വാ യയൌ ദൈത്യപതിം ഹരിഃ
ഹംസയുക്തവിമാനേന കിങ്കിണീജാലമാലിനാ 93

സ ഏവ ച പുനസ്തത്ര രാക്ഷസോഽഭൂന്മഹാസുരഃ
രാക്ഷസേന വിധാനേന സദാ തദ്ഭാവഭാവിതഃ 94

മാനുഷത്വമുപാഗമ്യ ലോകാൻ ഹന്തും കൃതോദ്യമം
തൃതീയം ച ഹതം തേന ശ്വേതദ്വീപം പ്രവേക്ഷ്യതി
വൈഷ്ണവം തേജ ആവിശ്യ യഥോക്തം ബ്രഹ്മവാദിനാ 95

മയാഽപി ചേഹസംസ്ഥേന ദൃഷ്ടമേവാക്ഷദർശനാത്
മയാഽവലംബിതം സത്വം ദേവസ്യ പരമാത്മനഃ 96

യസ്ത്വിദം പഠതേ നിത്യം പുണ്യമാഖ്യാനമാദിതഃ
നാരദോക്തം മനുഷ്യോ വൈ സ യാതി പരമാം ഗതിം 97

ദ്വേഹത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ടാവാൻപോകുന്നതായ മരണപ്രാപ്തിയേയും കണ്ടറിഞ്ഞു, ആ ദൈത്യൻ നഖങ്ങളാൽ കീറപ്പെട്ട മാറോട്കൂടി ഒട്ടു ദീനതപൂണ്ടവനായി, ആ ശ്രീവത്സാങ്കനോടായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മടിയിൽകിടന്നുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ മെല്ലെ സ്തോത്രംചെയ്തപേക്ഷിച്ചു:—'തങ്കനിറമാർന്ന മുടിയുള്ളോവേ! ചെന്തീപോലെ നേത്രങ്ങളാർന്നുള്ളോവേ! വജ്രായുധംപോലെ കഠിനമായ നഖങ്ങളാർന്നുള്ളോവേ! സിംഹരൂപിയായ ദേവ! നിന്തിരുവടിക്കായ്കൊണ്ട് നമസ്കാരം. കൈടഭാരിയായുള്ളോവേ! ഹരേ! വിഷ്ണുദേവാനെ! വിപുലവിക്രമ! സത്വപ്രാണികൾക്കും നന്മചെയ്യുന്നതിന്ന് അധികാരിയായുള്ളോവേ! ശരണാഗതന്മാരിൽ വാത്സല്യമാർന്നുള്ളോവേ! എന്നെ കാത്തുരക്ഷിച്ചാലും. ലോകനായക! രാക്ഷസഭാവം പൂണ്ടിരിക്കുന്ന സമയത്തിലും മനുഷ്യഭാവം കയ്ക്കൊണ്ടപ്പോഴും നിന്തിരുവടിയാൽ വധിക്കപ്പെട്ടതിൽ പിന്നെ, നിന്തിരുവടിയുടെ സായുജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചവനായി ഞാൻ വൈകുണ്ഠലോകത്തെ പ്രാപിക്കുമാറാകേണം. എങ്കൽ പ്രസാദിച്ചരുളിയാലും.' ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ ശ്രീഹരി, 'അപ്രകാരംതന്നെയാകട്ടേ,' എന്നനുഗ്രഹിച്ച്, കിങ്ങിണികളും മാലകളായുള്ളതും ഹംസങ്ങളും, വഹിക്കുന്നതുമായ (പരമഹംസന്മാർ വസിക്കുന്നതുമായ) വിമാനത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ട് എഴുന്നെള്ളി. ആ മഹാസുരൻ തന്നെയാണ്, എപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരൂപത്തെ പ്രാപിപ്പാൻ കൊതിപൂണ്ടവനായി, രാക്ഷസവൃത്തിയെ അവലംബിച്ച്, ഇപ്പോൾ രാക്ഷസനായി പിറന്നിരിക്കുന്നത്. ലോകങ്ങളെയെല്ലാം ഹിംസിപ്പാൻ മുതിർന്ന അവനെ, മനുഷ്യനായവതരിച്ച്, മൂന്നാമതും വധിച്ചശേഷം, ആ സത്യവാക്കായ സനത്കുമാരനാൽ ഉരചെയ്യപ്പെട്ടപോലെതന്നെ വൈഷ്ണവതേജസ്സിനെപൂണ്ട്, ശ്വേതദ്വീപിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതാകുന്നു. ഇവിടെ വർത്തിക്കുന്നവനായ എന്നാലും, പരമാത്മാവായ ആ ദേവന്റെ മായയെ ആശ്രയിച്ചതായ ഇതെല്ലാം ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട് കാണപ്പെട്ടതുതന്നെയാണ്. യാതൊരു മനുഷ്യൻ നാരദോക്തമായ ഈ ആ

വൈഷ്ണവം പരമാഖ്യാനം സർവ്വപാപപ്രണാശനം
നിത്യം ച ശൃണുയാദ്യശ്ച സോഽപി പാപാത് പ്രമുച്യതേ 98
ജാതിസ്മരത്വം വിപ്രത്വം കുലേ മഹതി സംഭവം
സർവ്വജ്ഞതാം ച ലഭതേ നാത്ര കാര്യാ വിചാരണാ 99
സ ച സംസ്തുത്യ ച ഹരിം പ്രവിഷ്ടഃ കമലോദ്ഭവഃ
അനുഭാവ്യ സുരാൻ സർവ്വാൻ യയൌ സ്വം ലോകമീശ്വരഃ 100
നാരദസ്തു തതസ്തസ്മാന്മേരുപൃഷ്ഠം പരിഭ്രമൻ
സ തു മാമാജഗാമാശു ദിദൃക്ഷുർദ്വാദശാത്മകം 101
സ മയാ ശാസ്ത്രതഃ സമ്യഗഭിവാദ്യാഭിപൂജിതഃ
ആഖ്യാനമിദമാചഷ്ട മമാനുഗ്രഹകാമ്യയാ 102
മയാഽപ്യേതത് സദഃസ്യത്വ പാവനാർത്ഥം മനോഹരം
ഭക്ത്യാ തവ മഹാഭാഗോ കഥാമൃതമുദാഹൃതം 103
ഏതദർത്ഥം മഹാഭാഗോ രാവണേന ദുരാത്മനാ
വിജ്ഞായ ച ഹൃതാ സീതാ തപത്തോ മരണകാംക്ഷയാ 104
ഭവാൻ നാരായണോ ദേവഃ ശംഖചക്രഗദാധരഃ
ശാർങ്ഗപദ്മായുധധരഃ സർവ്വദേവനമസ്കൃതഃ 105
ശ്രീവത്സാങ്കോ ഹൃഷീകേശഃ സർവ്വദേവാഭിപൂജിതഃ
പദ്മനാഭോ മഹായോഗീ ഭക്തനാമഭയപ്രദഃ 106

ഖ്യാനത്തെ ആദ്യംതൊട്ട് നിത്യം പഠനം ചെയ്യുന്നവോ, അവൻ അത്യുത്തമമായ ഗതി നേടുന്നു. യാതൊരുവൻ മഹാവിഷ്ണുവിനെ സംബന്ധിച്ചതും സർവ്വപാപഹരവുമായ ഈ ശ്രേഷ്ഠമായ കഥയെ ശ്രവണംചെയ്യുന്നുവോ, അവനും പാപത്തിൽനിന്ന് മുക്തനാകുന്നു. ജന്മനാൽത്തന്നെ സ്നേഹിക്കപ്പെടുകയെന്ന അവസ്ഥയും, ബ്രാഹ്മണത്വവും, ഉത്കൃഷ്ട കുലത്തിൽ ജനനവും, സർവ്വജ്ഞതയും ലഭിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിൽ ആലോചിപ്പാനില്ല."

ആ ഈശനായ പദ്മജന്മാവു്, ശ്രീഹരിയെ മാനിച്ചു് സ്തുതിച്ചശേഷം, ദേവന്മാരെയെല്ലാം ആദരിച്ചു് തന്റെ ലോകത്തിലേക്കായി എഴുന്നെള്ളി. അതിൽപിന്നെ നാരദമുനിയും, ദ്വാദശാത്മാവായ ആദിത്യദേവനെ സന്ദർശിപ്പാനായി, അവിടെനിന്നും മേരുപൃഷ്ഠത്തിൽ വേഗം സഞ്ചരിക്കുന്നവനായി, എന്റെ അടുക്കൽ എത്തി. എന്നാൽ വഴിപോലെ ശാസ്ത്രപ്രകാരം നമസ്കരിച്ചു് പൂജിക്കപ്പെട്ടവനായ അദ്ദേഹം, എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചരുളുവാനായി, ഈ ആഖ്യാനത്തെ ഉപദേശിച്ചു. മഹാബാഹുവായുള്ളോവേ! എന്നാലും, ഈ സഭയിൽപുക്ക്, പുണ്യസിദ്ധിക്കായി, നിന്തിരുവടിയിങ്കലുള്ള ഭക്തിയാൽ, ഈ മനോഹരമായ സല്കഥ, ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട. മഹാഭാഗോ! ഈ സംഗതി അറിഞ്ഞിട്ടാകുന്നു ദുരാത്മാവായ രാവണനാൽ, നിന്തിരുവടിയിങ്കൽനിന്നു് മരണം സിദ്ധിപ്പാനായി, സീതാദേവി അപഹരിക്കപ്പെട്ടതു്. നിന്തിരുവടി അപ്രകാരമുള്ള ശംഖചക്രഗദാപാണിയായ സാക്ഷാൽ ശ്രീനാരായണമൂർത്തിയാകുന്നു; ശാർങ്ഗവും, പദ്മവും ആയുധമായുള്ളവൻ; എല്ലാ ദേവന്മാരാലും നമസ്കരിക്കപ്പെട്ടവൻ; ശ്രീവത്സം അടയാളമായവൻ; ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് അധിഷ്ഠാതാവായവൻ; എല്ലാ ദേവന്മാരാലും സർവ്വോപരി കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവൻ; നാഭിയിൽ പദ്മമാണ്ടവൻ; മഹായോഗിയായവൻ; ഭക്തന്മാക്ക് അഭയത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നവൻ.

വധാർത്ഥം രാവണസ്യ ത്വം പ്രവിഷ്ടോ മാനുഷീം തനും
കിം ന വേത്സി ത്വമാത്മാനം രാമ നാരായണോ ഹ്യഹം 107

മാ മുഹ്യസ്വ മഹാഭാഗ സ്മര ചാത്മാനമാത്മനാ
ഗുഹ്യാദ് ഗുഹ്യതരസ്ത്വം ഹി ഏവമാഹ പിതാമഹഃ 108

ത്രിഗുണശ്ച ത്രിവേദീ ച ത്രിധാമാ ത്രിപദാത്മകഃ
ത്രികാലകർമ്മാ ത്രൈവിദ്യസ്ത്രിദശാരിപ്രമർദ്ദനഃ 109

ത്വയാऽऽക്രാന്താസ്ത്രയോ ലോകാഃ പുരാണൈർവ്വിക്രമൈസ്ത്രിഭിഃ
ത്വം മഹേന്ദ്രാനുജഃ ശ്രീമാൻ ബഹിബന്ധനകാരണാത് 110

അദിത്യാ ഗർഭസംഭൂതോ വിഷ്ണുസ്ത്വം ഹി സനാതനഃ 111

ലോകാനനുഗ്രഹീതും വൈ പ്രവിഷ്ടോ മാനുഷീം തനും
തദിദം സാധിതം കാര്യം സുരാണാം സുരസത്തമ 112

നിഹതോ രാവണഃ പാപഃ സപുത്രഗണബാന്ധവഃ
പ്രഹൃഷ്ടാശ്ച സുരാഃ സർവ്വേ ഋഷയശ്ച തപോധനാഃ 113
പ്രശാന്തം ച ജഗത് സർവ്വം ത്വത് പ്രസാദാത് സുരേശ്വര 114

സീതാ ലക്ഷ്മീർമ്മഹാഭാഗാ സംഭൂതാ വസുധാതലേ
തവാർത്ഥമിയമുത്പന്നാ ജനകസ്യ ഗൃഹേ ശുഭാ
ലങ്കാമാനീയ യത്നേന മായേവ പരിരക്ഷിതാ 115

രാവണന്റെ വധത്തിന്നായി മനുഷ്യവടിവു കയ്ക്കൊണ്ടവനാകുന്നു നിന്തിരുവടി; ശ്രീരാമ! നിന്തിരുവടിയെ "ഞാൻ ശ്രീനാരായണനാകുന്നു" എന്നു് നിന്തിരുവടി അറിയുന്നില്ലെ? മഹാപുണ്യശാലിയായുള്ളോവേ! ജ്ഞാനശക്തികൊണ്ടു് നിന്തിരുവടിയെ അനുസ്മരിച്ചുകൊണ്ടാലും; മോഹബുദ്ധി കയ്ക്കൊള്ളാതിരുന്നാലും. എന്തെന്നാൽ നിന്തിരുവടി ശുദ്ധമായതിലുംവെച്ചു് ഏറ്റവും ശുദ്ധമായുള്ളവനാകുന്നു; ത്രിഗുണസ്വരൂപൻ; മൂന്നു വേദങ്ങളാൽ അറിയപ്പെടേണ്ടവൻ; സ്വർഗ്ഗം, ഭൂമി, പാതാളം എന്നവ വാസസ്ഥാനമായുള്ളവൻ; ഗായത്രീസ്വരൂപൻ; ഭൂതഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനകാലങ്ങളിലും പ്രവൃത്തിക്കുന്നവൻ; വേദസ്വരൂപൻ; ദേവന്മാരുടെ ശത്രുക്കളെ മർദ്ദിക്കുന്നവൻ. നിന്തിരുവടിയാൽ ആദികാലത്തിൽ മൂന്നടികൊണ്ടു് ലോകങ്ങളെല്ലാം ആക്രമിക്കപ്പെട്ടു; നിന്തിരുവടി ബഹിയെ ബന്ധിക്കുന്നതിന്നായി ഇന്ദ്രന്റെ അനുജനായി അദിതിദേവിയുടെ ഗർഭത്തിലവതരിച്ച ശാശ്വതനായ ആ സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുഭഗവാൻതന്നെയാകുന്നു; ലോകങ്ങളെ അനുഗ്രഹിപ്പാനായി മനുഷ്യശരീരത്തെ കയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കയാകുന്നു; ദേവോത്തമ! അപ്രകാരമുള്ള ഈ ദേവകാര്യം ഇപ്പോൾ സാധിക്കപ്പെട്ടു. പാപിയായ രാവണൻ പുത്രന്മാരും, പരിവാരങ്ങളും, ബന്ധുക്കളുമടക്കം വധിക്കപ്പെട്ടു; ദേവകളും, ഋഷികളും, തപസ്വികളും എല്ലാം സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി. ദേവേശ്വര! നിന്തിരുവടിയുടെ പ്രസാദത്താൽ ലോകമെല്ലാം സമാധാനംപൂണ്ടതായി ഭവിച്ചു. മഹാഭാഗ്യവതിയായ സീതാദേവി ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ച ലക്ഷ്മീഭഗവതിയാകുന്നു; പരിപാവനയായ ഇവൾ നിന്തിരുവടിയുടെ കാര്യസാദ്ധ്യത്തിന്നായിട്ടാണ് ജനകമഹാരാജാവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഉത്പന്നയായത്. ലങ്കയിലേയ്ക്കുകൊണ്ടുപോയി മാതാവെന്നപോലെ ശ്രദ്ധയോടെ പരിപാലിക്കപ്പെട്ടവളും.

ഏവമേതത് സമാഖ്യാതം തവ രാമ മഹായശഃ
മയാഽപി നാരദേനോക്തമൃഷിണാ ദീർഘജീവിനാ 116
യഥാ സനത്കുമാരേണ വ്യാഖ്യാതം തസ്യ രക്ഷസഃ
തേനാപി ച തഥൈവാസ്യ കൃതം സർവ്വമശേഷതഃ 117
യശ്ചൈതച്ഛ്രാവയേച്ഛ്രാദ്ധേ വിദ്വാൻ ബ്രാഹ്മണസന്നിധൌ
അനന്തമക്ഷയം ദത്തം പിതൃണാമുപതിഷ്ഠതി 118
ഏതാം ശ്രുത്വാ കഥാം ദിവ്യാം രാമോ രാജീവലോചനഃ
പരം വിസ്മയമാപന്നോ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ രാഘവഃ 119
വാനരാഃ സഹസുഗ്രീവാ രാക്ഷസാഃ സവിഭീഷണാഃ
രാജാനശ്ച സഹാമാത്യാ യേ ചാന്യേഽപി സമാഗതാഃ 120
ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാ വൈശ്യാഃ ശൂദ്രാ ധർമ്മസമന്വിതാഃ
സർവ്വേ ചോത്ഫുല്ലനയനാഃ സർവ്വേ ഹൃഷ്ടസമന്വിതാഃ
രാമമേവാനുപശ്യന്തി ഭൃശമത്യന്തഹർഷിതാഃ 121
അഗസ്ത്യസ്ത്വബ്രവീദ്രാമം സർവ്വമേതച്ഛ്രുതം തവയാ
ഉഷ്ണഃ സംദോഷിതശ്ചാപി രാമ ഗച്ഛാമഹേ വയം 122
ഏവമുക്ത്വാ ഗതാഃ സർവ്വേ പൂജിതാസ്തേ യഥാഗതം. 123

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ദശമഃ സർഗ്ഗഃ

മഹാകീർത്തിമാനായ ശ്രീരാമ! ദീർഘായുസ്സുള്ളവനായ നാരദമുനിയാൽ പറയപ്പെട്ടതായ ഇതിനെ നിന്തിരുവടിക്കായ്ക്കൊണ്ട് എന്നാലും ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടു. ആ രാക്ഷസനെപ്പറ്റി സനത്കുമാരമുനിയാൽ പറയപ്പെട്ടപോലെ ആ രാക്ഷസനാലും അപ്രകാരം തന്നെ എല്ലാം ഉടനെ പൂർത്തിയായി ചെയ്യപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു. യാതൊരു വിദ്വാൻ ഇതിനെ ശ്രാദ്ധത്തിൽ ബ്രാഹ്മണസന്നിധിയിൽവെച്ച് കേൾപ്പിക്കുന്നുവോ, അവനാൽ പിതൃക്കൾക്കായി നൽകപ്പെട്ടത് അനന്തമായും അക്ഷയമായും ഭവിക്കുന്നതാണ്." ഈ ദിവ്യമായ കഥയെ കേട്ട്, രാജീവനേത്രനും, ലോകാഭിരാമനുമായ ശ്രീരാഘവൻ, സോദരന്മാരോടുംകൂടി ഏറ്റവും ആശ്ചര്യമുൾക്കൊണ്ടു. സുഗ്രീവസഹിതരായ വാനരന്മാരും, വിഭീഷണസമേതരായ രാക്ഷസന്മാരും, മന്ത്രിമാരോടുകൂടിയ രാജാക്കന്മാരും, അവിടെ കൂടിയിരുന്ന ധർമ്മബുദ്ധികളായ ബ്രാഹ്മണരും, ക്ഷത്രിയന്മാരും, വൈശ്യന്മാരും ശൂദ്രന്മാരും എല്ലാവരും ആനന്ദംപൂണ്ടവരായി എല്ലാവരും വിടർന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവരായി, അത്യന്തം പുളകിതഗാത്രന്മാരായി ശ്രീരാമനെത്തന്നെ വീക്ഷിച്ചുനില്ക്കയായി. അഗസ്ത്യമുനിയും ശ്രീരാമനോടായി ഉരചെയ്തു:— "ഇതെല്ലാം നിന്തിരുവടിയാൽ ചെവിക്കൊള്ളപ്പെട്ടു. നിന്തിരുവടി സന്ദർശിക്കപ്പെടുകയും സംതോഷണംചെയ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു; ശ്രീരാമ! ഞങ്ങൾ പോയ്വരട്ടെ!" ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചശേഷം, എല്ലാവരും കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവരായി, വന്നപോലെയാതായി.

പ്രക്ഷിപ്തം പത്താം സർഗ്ഗം സമാപ്തം.

അഷ്ടത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[ജനകാദിപ്രതിപ്രയാണം = ജനകരാജാവു മുതലായവർ മടങ്ങിച്ചെല്ലുന്നത്.]

ഏവമാസ്തേ മഹാബാഹുരഹന്യഹനി രാഘവഃ
പ്രശാസത്സുകൃതാണ്യേവ പൌരജാനപദേഷു ച. 1

മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവായ	പൌരജാനപദേഷു	നാട്ടാരുടേയും പൌരന്മാരുടേയും സംഗതിയിൽ
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ		
അഹനി അഹനി	പ്രതിദിനം		
ഏവം	ഇപ്രകാരംതന്നെ	സത്കൃതാണി ച	സകലകാര്യങ്ങളേയും
ആസ്തേ;	ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ കാഴ്ചനല്കി;	പ്രശാസത്.	ആലോചനചെയ്യുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

തതഃ കതിപയാഹസ്യ വൈദേഹം മിഥിലാധിപം
രാഘവഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 2

രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	മിഥിലാധിപം	ജനകമഹാരാജാവിനെ നോക്കി
തതഃ	അതിൽപിന്നെ		
കതിപയാഹസ്യ,	തെല്ലുനാൾ ചെന്ന ശേഷം,	പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തുകൊണ്ട്
വൈദേഹം	വിദേഹാധിപതിയായ	ഏതത് വാക്യം ഉവാച.	ഈ വാക്യത്തെ ഉരചെയ്തു.

ഭവാൻ ഹി ഗതിരവ്യഗ്രാ ഭവതാ പാലിതാ വയം
ഭവതസ്തേജസോഗ്രേണ രാവണോ നിഹതോ മയാ. 3

"ഭവതഃ	"നിന്തിരുവടിയുടെ	ഭവതാ	നിന്തിരുവടിയാലാണ്
ഉഗ്രേണ	മഹത്തായ	വയം	ഞങ്ങൾ
തേജസാ ഹി	തപോമഹിമയാൽത	പാലിതാഃ;	പരിപാലിക്കപ്പെട്ടവരു
മയാ	എന്നാൽ [ന്നെയാണു	ഭവാൻ	നിന്തിരുവടി [ന്നത്;
രാവണഃ	രാവണൻ	അവ്യഗ്രാ	എപ്പോഴുമുള്ള
നിഹതഃ;	ഹനിക്കപ്പെട്ടത്;	ഗതിഃ.	അഭയസ്ഥാനവുമാണ്.

ഇക്ഷ്വാകൂണാം ച സർവ്വേഷാം മൈഥിലാനാം ച സർവ്വശഃ
അതുലാഃ പ്രീതയോ രാജൻ സംബന്ധകപുരോഗമാഃ. 4

"രാജൻ!	"മന്നവ!	സംബന്ധകപുരോഗമാഃ	ചാച്ചുകൊണ്ടുണ്ടായിട്ടുള്ളതായ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിലു	പ്രീതയഃ	അനുഗ്രഹങ്ങൾ
സർവ്വേഷാം	എല്ലാവക്കും [ള്ള	സർവ്വശഃ ച	കുറവറവയും
മൈഥിലാനാം	മിഥിലവംശക്കാരുമായുള്ള	അതുലാഃ ച.	നിസ്തുല്യങ്ങളുംതന്നെ.

തദ് ഭവാൻ സ്വപുരീം യാതു രത്നാന്യാദായ പാർത്ഥിവ
ഭരതശ്ച സഹായാർത്ഥം പ്രസ്ഥിതസ്യാനുയാസ്യതി. 5

"പാർത്ഥിവ!	"മഹാരാജാവേ!	സഹായാർത്ഥം	സഹായത്തിന്നായി
തത്	ആകയാൽ	ഭരതഃ ച	ഭരതനും
ഭവാൻ	നിന്തിരുവടി	രത്നാനി ച	തിരുമുൽക്കാഴ്ചകളെ
സ്വപുരീം	സ്വപുരത്തിലേക്കായി	ആദായ	എടുത്തുംകൊണ്ട്
യാതു;	എഴുന്നെള്ളിയാലും;	പ്രസ്ഥിതഃ	പിന്നാലെ
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്	അനുയാസ്യതി."	ഒന്നിച്ചുവരുന്നതാണ്."

സ തഥേതി നൃപഃ കൃത്വാ രാഘവം വാക്യമബ്രവീത്
പ്രീതോഽസ്മി ഭവതോ രാജൻ ദർശനേന നയേന ച 6

സഃ നൃപഃ,	ആ നരവരൻ,	"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!
'തഥാ' ഇതി	'അങ്ങിനെയാവട്ടെ' എ	ഭവതഃ	അവിടുത്തെ
കൃത്വാ,	അംഗീകരിച്ച്, [ന്ന്	ദർശനേന	സന്ദർശനത്താലും
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി	നയേന ച	നയത്താലും
വാക്യം അബ്രവീത്	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു	പ്രീതഃ അസ്മി.	ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായി.

യാന്യേതാനി തു രത്നാനി മദർത്ഥം സഞ്ചിതാനി വൈ
ദഹിതേ താനി വൈ രാജൻ സർവ്വാന്യേവ ദദാമി ച. 7

"രാജൻ!	"നൃപവര!	ഏതാനി സർവ്വാണി ച	ഇവയെല്ലാറേറിനേയും
മദർത്ഥം വൈ	എനിക്കായി	തു	ഇപ്പോൾ
സഞ്ചിതാനി	ചെക്കപ്പെട്ടതായ	ദഹിതേ ഏവ	പുരിക്കായ്തന്നെ
രത്നാനി	കാഴ്ചവസ്തുക്കൾ	ദദാമി വൈ."	ഞാൻ നൽകുന്നു."
യാനി	എവയോ,		
താനി	ആ		

തതഃ പ്രയാതേ ജനകേ കേകയം മാതുലം പ്രതി
രാഘവഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 8

ജനകേ	ജനകമഹാരാജാവ്	കേകയം	യുധാജിത്തിനെ നോ
പ്രയാതേ,	എഴുന്നെള്ളിയാറെ,	ഏതത്	ഇപ്രകാരം [ക്കി
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	വാക്യം	വാക്യത്തെ
പ്രതി	പ്രതിയായ	പ്രാഞ്ജലിഃ ഭൂത്വാ ഹ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.
മാതുലം	മാതുലനായ		

ഇദം രാജ്യമഹം ചൈവ ഭരതശ്ച സലക്ഷ്മണഃ
ആയത്തം തവയി നോ നാഥ ഗതിശ്ച പുരുഷർഷഭ. 9

"നാഥ!	"ഉറ്റബന്ധുവായ	സലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണനോടുകൂടിയ
പുരുഷർഷഭ!	പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!	ഭരതഃ	ഭരതനും
ഇദം	ഈ	ച;	അപ്രകാരംതന്നെ
രാജ്യം ച,	രാജ്യമെല്ലാം		സ്വാധീനത്തിലാകുന്നു;
ആയത്തം;	നിന്തിരുവടിക്ക് സ്വാധീനമായതാകുന്നു;	നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
		തവയി ഏവ	ഭവാങ്കൽതന്നെയാണ്
അഹം ച	ഞാനും	ഗതിഃ.	ആശ്രയം.

രാജാऽപി വൃദ്ധഃ സന്താപം തദ്ഗത്മുപായാസ്യതി
തസ്മാദ് ഗമനമദ്യൈവ രോചതേ തവ പാർത്ഥിവ. 10

"പാർത്ഥിവ!	"നൃപവര!	തസ്മാത്	ആകയാൽ
വൃദ്ധഃ	വയോധികനായ	അദ്യ ഏവ	ഇപ്പോൾതന്നെ
രാജാ അപി,	മഹാരാജാവും,	തവ ഗമനം	നിന്തിരുവടിയുടെ യാത്ര
തദ്ഗത്മം	അവിടത്തെയോത്ത്	രോചതേ.	ഉചിതമാണെന്ന് തോന്നുന്നു.
സന്താപം അനുയാസ്യതി;	വിചാരപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ്;		

ലക്ഷ്മണേനാനുയാത്രേണ പൃഷ്ഠതോऽനുഗമിഷ്യതേ
ധനമാദായ വിപുലം രത്നാനി വിവിധാനി ച. 11

"വിവിധാനി	"പല	ലക്ഷ്മണേന അനുയാത്രേണ	അനുയാത്രചെയ്യുന്ന ലക്ഷ്മണനാൽ
രത്നാനി	തിരുമൽക്കാഴ്ചകളേയും	പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നാലെതന്നെ
വിപുലം	ധാരാളം	അനു-	
ധനം ച	ധനത്തേയും	ഗമിഷ്യതേ."	ഗമിക്കപ്പെടട്ടെ."
ആദായ,	എടുത്തുകൊണ്ട്,		

യുധാജിത്തു തഥേത്യാഹ ഗമനം പ്രതി രാഘവം
രത്നാനി ച ധനം ചൈവ തവയ്യേവാക്ഷയ്യമസ്ത്വിതി. 12

"യുധാജിത്	"യുധാജിത്തുനൃപൻ	'രത്നാനി ച	'കാഴ്ചവസ്തുക്കളും
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി	ധനം ച ഏവ	ധനവും
ഗമനം പ്രതി	യാത്രയുടെ സംഗതിയിൽ	തവയി ഏവ	ഭവാങ്കൽതന്നെ
		അക്ഷയ്യം	കുറവറ്റതായി
'തഥാ' ഇതി	'അങ്ങിനെതന്നെ'	അസ്തു,'	വർത്തിക്കട്ടെ,'
തു	കൂടാതെ [എന്നും	ഇതി ആഹ.	എന്നും ഉരചെയ്തു.

പ്രദക്ഷിണം സ രാജാനം കൃത്വാ കേകയവർദ്ധനഃ
രാമേണ ഹി കൃതഃ പൂർവ്വമഭിവാദ്യ പ്രദക്ഷിണം. 13

സഃ,	അദ്ദേഹം,	കേകയ- വർദ്ധനഃ	കേകയരാജ്യത്തെ പരിപാലിക്കുന്നവനായ യുധാജിത്തും
രാമേണ,	ശ്രീരാമനാൽ,		
പൂർവ്വം ഹി	പതിവുപ്രകാരം തന്നെ		
അഭിവാദ്യ	നമസ്കാരപൂർവ്വം	രാജാനം	രാജാവിനെ
പ്രദക്ഷിണം കൃതഃ;	പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യപ്പെട്ടു;	പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ.	ആശീർവ്വദിച്ചു.

ലക്ഷ്മണേന സഹായേന പ്രയാതഃ കേകയേശ്വരഃ
ഹതേ ഽസുരേ യഥാ വൃത്രേ വിഷ്ണുനാ സഹ വാസവഃ. 14

വൃത്രേ അസുരേ ഹതേ	വൃത്രാസുരൻ ഹനിക്കപ്പെട്ട സമയം
വാസവഃ	ഇന്ദ്രൻ
വിഷ്ണുനാ സഹ	വിഷ്ണുവിനോട്ടു കൂടി
യഥാ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
സഹായേന	കൂടെത്തന്നെ ചെല്ലുന്നവനായ
ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനോടുംകൂടി
കേകയേശ്വരഃ	കേകയാധിപൻ
പ്രയാതഃ.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

തം വിസൃജ്യ തതോ രാമോ വയസ്യമകൃതോഭയം
പ്രതർദ്ദനം കാശിപതിം പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത്. 15

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
തം	അദ്ദേഹത്തെ
വിസൃജ്യ,	വിടകൊടുത്തയച്ച്,
തതഃ	അനന്തരം
വയസ്യം	ഉറ്റ സ്നേഹിതനും
അകൃതോഭയം	ഒന്നിനും ഭീതികയ്ക്കാള്ളാത്തവനുമായ
പ്രതർദ്ദനം	പ്രതർദ്ദനൻ എന്ന
കാശീപതിം	കാശിമഹാരാജാവിനെ
പരിഷ്വജ്യ,	ആലിംഗനം ചെയ്ത്,
ഇദം	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ദർശിതാ ഭവതാ പ്രീതിർദർശിതം സൌഹൃദം പരം
ഉദ്യോഗശ്ച കൃതോ രാജൻ ഭരതേന ത്വയാ സഹ. 16

"രാജൻ!	"നൃപോത്തമ!
ഭരതേന സഹ	ഭരതനോട്ടുകൂടി
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ഉദ്യോഗഃ കൃതഃ;	വേണ്ടപോലെ പ്രയത്നം ചെയ്യപ്പെട്ടു;
ച,	അതിനാൽ,
ഭവതാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
പ്രീതിഃ	പ്രീതി
ദർശിതാ;	പ്രത്യക്ഷമാക്കപ്പെട്ടു;
പരം	ഉത്തമമായ
സൌഹൃദം	വിശ്വാസവും
ദർശിതം.	പ്രദർശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

തദ് ഭവാനദ്യ കാശേയ പുരീം വാരാണസീം വ്രജ
രമണീയാം ത്വയാ ഗുപ്താം സുപ്രകാശാം സുതോരണാം. 17

"കാശേയ!	"കാശിരാജപ!
തത്	അതുകയാൽ
ഭവാൻ	അവിടുന്ന്
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ഗുപ്താം	പരിപാലിക്കപ്പെടുന്നതും
സുതോരണാം	ഭംഗിയുള്ള കമാനങ്ങളോടുകൂടിയതായി
സുപ്രകാശാം	ഏറ്റം പരിലസിക്കുന്നതും
രമണീയാം	അഴകാർന്നതുമായ
വാരാണസീം പുരീം	വാരാണസീ നഗരത്തിലേക്കായി
വ്രജ."	എഴുന്നെള്ളുന്നതാണ്."

ഏതാവദുക്ത്വാ ചോത്ഥായ കാകുത്സ്ഥഃ പരമാസനാത്
പപ്രച്ഛ ജഗതാം ധാത്രീം നിരന്തരമുരോഗതം
വിസർജ്ജയാമാസ തദാ കൌസല്യാനന്ദവർദ്ധനഃ. 18

കൌസല്യാനന്ദവർദ്ധനഃ — കൌസല്യാദേവിക്ക് പ്രീതിവളർത്തുന്നവനും,
ധർമ്മാത്മാ — ധർമ്മാത്മാവുമായ
കാകുത്സ്ഥഃ ച — കാകുത്സ്ഥനും,
ഏതാവത് — മേൽപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ, — അരുളിച്ചെയ്ത്,
പരമാസനാത് — ഉത്തമമായ ആസനത്തിൽനിന്ന്
ഉത്ഥായ, — എഴുന്നേറ്റ്,
ഉരോഗതം — മാറോടുമാറ്
നിരന്തരം — ഗാഢമായി
പപ്രച്ഛ; — പുല്കി;
തദാ — അതിൽപിന്നെ
വിസർജ്ജയാമാസ. — വിടകൊടുത്തയച്ചു.

രാഘവേണാഭ്യനുജ്ഞാതഃ കാശീശോഽപ്യകൃതോഭയഃ
വാരാണസീം യയൌ തൂർണ്ണം രാഘവേണ വിസർജ്ജിതഃ. 19

അകൃതോഭയഃ — ഒന്നിനും ഭയപ്പെടാത്തവനായ
കാശീശഃ, — കാശിരാജാവ്,
രാഘവേണ — ശ്രീരാഘവനാൽ
അഭ്യനുജ്ഞാതഃ — വിടനൽകി അയക്കപ്പെട്ടവനായി
രാഘവേണ ഏവ — ശ്രീരാഘവനാൽതന്നെ
വിസർജ്ജിതഃ — അനുയാത്രചെയ്യപ്പെട്ട
തൂർണ്ണം — ഉടനെ [വനായി
വാരാണസീം — വാരാണസീനഗരത്തിലേക്കായി
യയൌ. — എഴുന്നെള്ളി.

വിസൃജ്യ തം കാശിപതിം ത്രിശതം പൃഥിവീപതീൻ
പ്രഹസൻ രാഘവോ വാക്യമുവാച മധുരാക്ഷരം. 20

രാഘവഃ, — ശ്രീരാമൻ,
തം — ആ
കാശീപതിം — കാശിരാജനെ
വിസൃജ്യ, — വിടകൊടുത്തയച്ചശേഷം,
ത്രിശതം — മുന്നൂറ് [
പൃഥിവീപതീൻ — അരചന്മാരെനോക്കി
പ്രഹസൻ — പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്
മധുരാക്ഷരം — മധുരസ്വരത്തിൽ
വാക്യം ഉവാച. — ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

ഭവതാം പ്രീതിരവ്യഗ്രാ തേജസാ പരിരക്ഷിതാ
ധർമ്മശ്ച നിയതോ നിത്യം സത്യം ച ഭവതാം സദാ. 21

"പരിരക്ഷിതാ — "എപ്പോഴുംതന്നെ ഉള്ളിൽ ദൃഢമായി വെച്ചുകൊണ്ടുള്ളതായ
ഭവതാം — ഭവാന്മാരുടെ
പ്രീതിഃ — സ്നേഹം
അവ്യഗ്രാ; — കുറവറ്റതായി വിളങ്ങുന്നുണ്ട്;
ഭവതാം — ഭവാന്മാരുടെ
തേജസാ ച — സദ്ഗുണവൈശിഷ്ട്യത്താൽതന്നെ
സദാ — എല്ലായ്പോഴും
ധർമ്മഃ — ധർമ്മം
നിയതഃ; — സ്ഥിരമായ്പിളങ്ങുന്നു;
സത്യം ച — സത്യവും
നിത്യം. — അനശ്വരമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

യുഷ്മാകം ചാനുഭാവേന തേജസാ ച മഹാത്മനാം
ഹതോ ദുരാത്മാ ദുർബ്ബുദ്ധി രാവണോ രാക്ഷസാധമഃ 22

"മഹാത്മനാം	"മഹാന്മാരായ	ദുരാത്മാ	ദുരാചാരനും
യുഷ്മാകം	ഭവാന്മാരുടെ	ദുർബ്ബുദ്ധിഃ	ദുർബ്ബുദ്ധിയും
തേജസാ ച	പുണ്യവിശേഷത്താലും	രാക്ഷസാധമഃ	രാക്ഷസാധമനുമായ
അനുഭാവേന ച	അനുഗ്രഹത്താലുംത	രാവണഃ	രാവണൻ
	ന്നെയാണ്	ഹതഃ.	വധിക്കപ്പെട്ടത്.

ഹേതുമാത്രമഹം തത്ര ഭവതാം തേജസാ ഹതഃ
രാവണഃ സഗണോ യുദ്ധേ സപുത്രാമാത്യബാന്ധവഃ. 23

"ഭവതാം	"നിങ്ങളുടെ	യുദ്ധേ	യുദ്ധത്തിൽ
തേജസാ	പുണ്യപ്രഭാവത്താൽ	ഹതഃ;	ഹനിക്കപ്പെട്ടു;
രാവണഃ	രാവണൻ	തത്ര	അക്കാര്യത്തിൽ
സപുത്രാമാത്യ-ബാന്ധവഃ	പുത്രന്മാർ, അമാത്യന്മാർ, ബന്ധുക്കൾ എന്നവരടക്കം	അഹം	ഞാൻ
		ഹേതുമാത്രം.	ഹേതുമാത്രമാകുന്നു.

ഭവന്തശ്ച സമാനീതാ ഭരതേന മഹാത്മനാ
ശ്രുത്വാ ജനകരാജസ്യ കാനനാത് തനയാം ഹൃതാം. 24

"ജനകരാജസ്യ തനയാം	"ജനകമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രിയെ	ശ്രുത്വാ ച,	കേട്ട ഉടനെ
കാനനാത്	കാട്ടിൽനിന്ന്	മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ
ഹൃതാം	അപഹരിക്കപ്പെട്ടവളായി	ഭരതേന	ഭരതനാൽ
		ഭവന്തഃ	ഭവാന്മാർ
		സമാനീതാഃ.	ക്ഷണിച്ചുവരുത്തപ്പെട്ടു.

ഉദ്യുക്താനാം ച സർവ്വേഷാം പാർത്ഥിവാനാം മഹാത്മനാം
കാലോ വ്യതീതഃ സുമഹാൻ ഗമനം രോചയാമ്യഹം. 25

"ഉദ്യുക്താനാം	"അതിയായ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി വന്നിച്ചിരുന്ന വരും	സുമഹാൻ	ഏറെ
		കാലഃ	കാലം
		വ്യതീതഃ;	കഴിഞ്ഞുപോയി;
മഹാത്മനാം	മഹാന്മാരുമായ	അതഃ	അതുകൊണ്ട്
പാർത്ഥിവാനാം സർവ്വേഷാം ച	അരചന്മാരായ നിങ്ങളും എല്ലാവരും	ഗമനം	യാത്രക്കായി
		രോചയാമി."	ഞാൻ വിടനൽകുന്നു."

പ്രത്യുച്യുസ്തം ച രാജാനോ ഹർഷേണ മഹതാऽന്വിതാഃ
ദിഷ്ട്യാ ത്വം വിജയീ രാമ സരാജ്യേऽപി പ്രതിഷ്ഠിതഃ. 26

രാജാനഃ,	അരചന്മാർ,	തവ	നിന്തിരുവടി
മഹതാ മഹേഷ്വാ അനുചിതാഃ	പരമപ്രീതിയോടുകൂടിയവരായി	വിജയീ	വിജയിയായി
		സ്വരാജ്യേ	സ്വന്തം രാജ്യത്തിൽ തന്നെ
തം ച	അദ്ദേഹത്തോടായി	പ്രതിഷ്ഠിതഃ,	അഭിഷിക്തനായി വിളങ്ങുന്ന എന്നുള്ളതു്,
പ്രത്യുചുഃ;	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുണർത്തിച്ചു;	ദിഷ്ട്യാ.	ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ.
"രാമ!	"ശ്രീരാമ!		

ദിഷ്ട്യാ പ്രത്യാഹൃതാ സീതാ ദിഷ്ട്യാ ശത്രുഃ പരാജിതഃ
ഏഷ നഃ പരമഃ കാമ ഏഷാ നഃ പ്രീതിരുത്തമാ. 27

"സീതാ	"സീതാദേവി	ശത്രുഃ	ശത്രുവും
പ്രത്യാഹൃതാ	ക്ഷേമമായി വിണ്ടുകൊണ്ടുവരപ്പെട്ട എന്നുള്ള	പരാജിതഃ	പരാജിതനാക്കപ്പെട്ട എന്നുള്ള
ഏഷാ	ഇത്	നഃ	ഞങ്ങളുടെ
നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്	ഏഷഃ	ഈ
ഉത്തമാ	സർവ്വോത്തമമായ	പരമഃ	പരമമായ
പ്രീതിഃ;	അനുഗ്രഹംതന്നെ;	കാമഃ	അഭീഷ്ടവും
ദിഷ്ട്യാ;	ഇതും ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ;	ദിഷ്ട്യാ.	ഞങ്ങളുടെഭാഗ്യത്താൽ തന്നെ സാധിച്ചു.

യത് തവാം വിജയിനം രാമ പശ്യാമോ ഹതശാത്രവം
ഏതത് തവ്യുപപന്നാം ച യദസ്മാംസ്ത്വാ പ്രശംസസേ 28

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അസ്മാൻ	ഞങ്ങളെ
തവാം	നിന്തിരുവടിയെ	പ്രശംസസേ	പുകഴ്ത്തുന്നു
യത്	ഇപ്രകാരം	യത് ഏതത്	എന്നുള്ളതായ ഇത്,
ഹതശാത്രവം	ശത്രുവെ ഹനിച്ചു്	തവയി ച ഉപപന്നം.	നിന്തിരുവടിയിൽ എന്നും കാണുന്നതായ പ്രകൃതിസിദ്ധമായ ഗുണംതന്നെയാണ്.
വിജയിനം	ജയം നേടിയവനായി		
പശ്യാമഃ;	ഞങ്ങൾ കണ്ടാനന്ദിക്കുന്നു;		
തവാ	നിന്തിരുവടി		

പ്രശംസാഹ്ന ജാനീമഃ പ്രശംസാം വക്തുമീദൃശീം
ആപൃച്ഛാമോ ഗമിഷ്യാമോ ഹൃദിസ്ഥാ നഃ സദാ ഭവാൻ. 29

"പ്രശംസാഹ്ന!	"എല്ലാ പ്രശംസയ്ക്കും പാത്രമായുള്ളോവേ!	ഗമിഷ്യാമഃ	ഞങ്ങൾ പോയ്വരട്ടെ;
		ആപൃച്ഛാമഃ;	വിട ചോദിക്കുന്നു;
ഈദൃശീം	ഇപ്രകാരം	ഭവാൻ	നിന്തിരുവടി
പ്രശംസാം വക്തും	പ്രശംസിക്കുന്നതിന്നു്	സദാ	എല്ലായ്പോഴും
		നഃ	ഞങ്ങളുടെ
ന ജാനീമഃ;	ഞങ്ങൾ സമർത്ഥന്മാരല്ല;	ഹൃദിസ്ഥഃ.	ഹൃദയത്തിൽ കുടികൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

വത്സാമഹേ മഹാബാഹോ പ്രീത്യാഽഽത്ത മഹതാ വൃതാഃ
ഭവേച്ച തേ മഹാരാജ പ്രീതിരസ്മാസു നിത്യദാ. 30

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ
	ള്ളോവേ!
അത്ത	നിന്തിരുവടിയുടെ
	സംഗതിയിൽ
മഹതാ പ്രീത്യാ വൃതാഃ	മഹത്തായ ഭക്തിയോട് കൂടി സേവിക്കുന്നവ രായി
വത്സാമഹേ;	ഞങ്ങൾ എന്നും വത്തി
മഹാരാജ!	മഹാരാജാവേ! [ക്കുന്നു;
തേ ച	നിന്തിരുവടിക്കും
അസ്മാസു	ഞങ്ങളുടെ പേരിൽ
പ്രീതിഃ	പ്രീതി
നിത്യദാ	ഏതു കാലത്തിലും
ഭവേത്."	ഉണ്ടായിരിക്കേണമേ."

ബാഢമിത്യേവ രാജാനോ ഹൃഷ്ടേന പരമനന്ദിതാഃ
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവ്വേ രാഘവം ഗമനോത്സുകാഃ
പൂജിതാശ്ചൈവ രാമേണ ജഗ്മുർദ്ദേശാൻ സ്വകാൻ സ്വകാൻ. 31

രാജാനഃ	രാജാക്കന്മാർ
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
പ്രാഞ്ജലയഃ,	തൊഴുതുംകൊണ്ട്,
പരം ഹൃഷ്ടേന അനന്ദിതാഃ,	അത്യന്തം സന്തുഷ്ടിപൂ ണ്ടവരായി,
"രാമേണ ച ബാഢം ഏവ പൂജിതാഃ,"	"ശ്രീരാമനാൽതന്നെ ഏറ്റവും നാം പൂജിക്കപ്പെട്ടു,"
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ഊചുഃ;	തമ്മിൽ തമ്മിൽ ഓതി;
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
ഗമനോത്സുകാഃ ഏവ	തിരിച്ചുപോകുന്നതിൽ സങ്കടത്തോടുകൂടിയവ രായി തന്നെ
സ്വകാൻ സ്വകാൻ	തങ്ങൾ തങ്ങടെ
ദേശാൻ	ദേശങ്ങളിലേക്കായി
ജഗ്മുഃ.	യാത്രചെയ്തു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടത്രിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22350; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1626

ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[വാനരപ്രീണനം = വാനരന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നതു്.]

തേ പ്രയാതാ മഹാത്മാനഃ പാർത്ഥിവാഃ സർവ്വതോ ദിശഃ
കംപയന്തോ മഹീം വീരാഃ സ്വപുരാണി പ്രഹൃഷ്ടവത്. 1

വീരാഃ	വീരന്മാരും
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളുമായ
തേ പാർത്ഥിവാഃ,	ആ അരചന്മാർ,
മഹീം	ഭൂമിയിൽ
സർവ്വതഃ	എല്ലാ
ദിശഃ	ദിക്കുകളേയും
പ്രഹൃഷ്ടവത്	രോമാഞ്ചമുളവാക്കുമാറ്
കംപയന്തഃ,	കുലുക്കിക്കൊണ്ട്,
സ്വപുരാണി	തങ്ങടെ നഗരങ്ങളിലേ ക്കായി
പ്രയാതാഃ.	പുറപ്പെട്ടുചെന്നു.

അക്ഷൗഹിണീസഹസ്രൈസ്തേ സമുദ്യുക്താസ്ത്വനേകശഃ
വ്യഷ്ടാഃ പ്രതിഗതാഃ സർവ്വേ രാഘവാത്തേ സമാഗതാഃ. 2

രാഘവാത്തേ	ശ്രീരാഘവനുവേണ്ടി കൈങ്കര്യം ചെയ്യുന്നതിൽ	അനേകശഃ	എണ്ണമറ
		അക്ഷൗഹിണീ-	ആയിരക്കണക്കായ അക്ഷൗഹിണിസൈ
സമുദ്യുക്താഃ,	അതിയായ ആസക്തിയോടുകൂടിയവരായി,	സഹസ്രൈഃ	ന്യങ്ങളാൽ
		സമാഗതാഃ,	ചൂഴപ്പെട്ടവരായി,
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ	തേ	അവർ
വ്യഷ്ടാഃ	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവരായി	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
		പ്രതിഗതാഃ.	തിരിച്ചുചെന്നു.

ഊചുസ്തേ ച മഹീപാലാ ബലദർപ്പസമന്വിതാഃ
ന രാമരാവണം യുദ്ധേ പശ്യാമ പുരതഃ സ്ഥിതം. 3
ഭരതേന വയം പശ്ചാത് സമാനീതാ നിരർത്ഥകം
ഹതാ ഹി രാക്ഷസാഃ ക്ഷിപ്രം പാർത്ഥിവൈഃ സ്യുർന്ന സംശയഃ 4
രാമസ്യ ബാഹുവീര്യേണ രക്ഷിതാ ലക്ഷ്മണസ്യ ച
സുഖം പാരേ സമുദ്രസ്യ യുദ്ധ്യേമ വിഗതജ്വരാഃ. 5

തേ ഊചുഃ;	അവർ ഇപ്രകാരം തമ്മിൽ തമ്മിലുരചെയ്തു;	പാർത്ഥിവൈഃ	അരചന്മാരായ നമ്മാൽ
		ക്ഷിപ്രം	എളുപ്പത്തിൽ
"ബലദർപ്പ-സമന്വിതാഃ	"ബലവും ഉത്സാഹവുംകയ്യൊണ്ട് വിലസുന്ന	ഹതാഃ സ്യുഃ,	കൊല്ലപ്പെട്ടുമായിരുന്നു,
		സംശയഃ ന;	തീർച്ചതന്നെ;
മഹീപാലാഃ	ഭൂപാലന്മാരായ	ഭരതേന	ഭരതരാജകുമാരനാൽ
വയം, രാമസ്യ	നാം, ശ്രീരാമന്റെയും	പശ്ചാത്	കാര്യംകഴിഞ്ഞതിൽപിന്നെ
ലക്ഷ്മണസ്യ ച	ലക്ഷ്മണന്റെയും		
ബാഹുവീര്യേണ	ബാഹുപരാക്രമത്താൽ	നിരർത്ഥകം	പ്രയോജനമില്ലാതെ
സമുദ്രസ്യ	സമുദ്രത്തിന്റെ	സമാനീതാഃ;	നാം വരുത്തപ്പെട്ടു;
പാരേ	അക്കരയിൽ	ഹി യുദ്ധേ	അതിനാൽ പോരിൽ
രക്ഷിതാഃ	രക്ഷിക്കപ്പെട്ട്	സ്ഥിതം	എതിർത്തുനിന്ന
വിഗതജ്വരാഃ	വിചാരമറ്റവരായി	രാമരാവണം ച	ശ്രീരാമനേയും രാവണ
സുഖം	അനായാസമായ്തന്നെ	പുരതഃ	പ്രത്യക്ഷത്തിൽ[നേയും
യുദ്ധ്യേമ;	യുദ്ധംചെയ്തിരിക്കാം;	ന പശ്യാമഃ."	കാണുവാൻ നമുക്ക് ഭാഗ്യമില്ലാതായ്പോയി."
രാക്ഷസാഃ	രാക്ഷസർ		

ഏതാശ്ചാന്യാശ്ച രാജാനഃ കഥാസ്തത്ര സഹസ്രശഃ
കഥയന്തഃ സ്വരാജ്യാനി ജഗ്മുർഹൃഷ്ടസമന്വിതാഃ. 6

തത്ര	അപ്പോൾ	അന്യാഃ സഹസ്രശഃ	മറ്റ് അനേകം
രാജാനഃ,	രാജാക്കന്മാർ,	കഥാഃ ച	കഥകളേയും
ഹൃഷ്ട-സമന്വിതാഃ,	സന്തുഷ്ടി പൂണ്ടവരായി,	കഥയന്തഃ	ഉരച്ചുകൊണ്ട്
		സ്വരാജ്യാനി	തങ്ങടെ രാജ്യങ്ങളിലേ
ഏതാഃ ച	ഇവയും	ജഗ്മുഃ.	യാത്രചെയ്തു. [ക്കായി

സ്വാനി രാജ്യാനി മുഖ്യാനി ശുഭ്രാനി മുദിതാനി ച
സമൃദ്ധധനധാന്യാനി പൂർണ്ണാനി വസുമന്തി ച 7
യഥാ പുരാണി തേ ഗത്വാ രത്നാനി വിവിധാന്യഥ
രാമസ്യ പ്രിയകാമാർത്ഥമുപഹാരാൻ ന്യപാ ദദുഃ. 8

തേ	അ	രാജ്യാനി	രാജ്യങ്ങളിൽ
ന്യപാഃ,	ന്യപതികൾ,	മുഖ്യാനി	തലസ്ഥാന നഗരങ്ങ
സമൃദ്ധധന-ധാന്യാനി	ധനധാന്യ സമൃദ്ധിയുള്ളവയും	പുരാണി	ളിൽ
		ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
ശുഭ്രാനി	വിശാലങ്ങളും	അഥ	അതിൽ പിന്നെ
വസുമന്തി ച	(രത്നം മുതലായ) മുത	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്ന്
	ലെടുപ്പുള്ളവയും	പ്രിയകാമാർത്ഥം	പ്രീതിവരുത്തുവാനി
പൂർണ്ണാനി	സകല ഭാഗ്യങ്ങളും തികഞ്ഞവയും	വിവിധാനി	പലപല [ച്ചി
		രത്നാനി	വിശിഷ്ടദ്രവ്യങ്ങളെ
മുദിതാനി ച	സന്തുഷ്ടിയോടെ വില സുന്നവയുമായ	ഉപഹാരാൻ യഥാ	തിരുമുൽക്കാഴ്ചകളായി
സ്വാനി	തങ്ങളുടെ	ദദുഃ.	കൊടുത്തയച്ചു.

അശ്വാൻ യാനാനി രത്നാനി ഹസ്തിനശ്ച മദോത്കടാൻ
ചന്ദനാനി ച മുഖ്യാനി ദിവ്യാന്യാഭരണാനി ച 9
മണിമുക്താപ്രവാളാംസ്ച ദാസ്യോ രൂപസമന്വിതാഃ
അജാവികാംശ്ച വിവിധാൻ രഥാംസ്ച വിവിധാൻ ദദുഃ. 10

അശ്വാൻ	കുതിരകളെയും	രൂപ-സമന്വിതാഃ	സൌന്ദര്യവതികളായ
യാനാനി	വാഹനങ്ങളേയും	ദാസ്യഃ ച	ദാസിമാരേയും
രത്നാനി	രത്നങ്ങളേയും	വിവിധാൻ	പലപല
മദോത്കടാൻ	മദപ്പാട്ടുള്ള	അജാവികാൻ തു	ചെമ്മരിയാടുകളേയും
ഹസ്തിനഃ ച	ആനകളേയും		
ചന്ദനാനി ച	ചന്ദനങ്ങളേയും	വിവിധാൻ	പല
മുഖ്യാനി	ഉത്കൃഷ്ടങ്ങളായ	രഥാൻ തു	രഥങ്ങളേയും
ദിവ്യാനി ആഭരണാനി ച	ദിവ്യാഭരണങ്ങളേയും	ദദുഃ.	കാഴ്ചയായി കൊടുത്തയച്ചു.
മണിമുക്താപ്രവാളാൻ	മാണിക്യം, നന്മുത്ത്, പവിഴം എന്നവയേയും		

ഭരതോ ലക്ഷ്മണശ്ചൈവ ശത്രുഘ്നശ്ച മഹാബലാഃ
ആദായ താനി രത്നാനി സ്വാം പുരീം പുനരാഗതാഃ. 11

മഹാബലാഃ	മഹാബലവാന്മാരായ	താനി രത്നാനി	ആ തിരുമുല്കാഴ്ചകളെ
ഭരതഃ ച	ഭരതനും	ആദായ,	കയ്ക്കൊണ്ട്,
ലക്ഷ്മണഃ ച	ലക്ഷ്മണനും	സ്വാം പുരീം	സ്വപുരത്തിൽ
ശത്രുഘ്നഃ ഏവ	ശത്രുഘ്നനും	പുനഃ ആഗതാഃ.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

ആഗമ്യ ച പുരീം രമ്യാമയോദ്ധ്യാം പുരുഷർഷഭാഃ .
ദദുഃ സർവ്വാണി രത്നാനി രാഘവായ മഹാത്മനേ. 12

പുരുഷർഷഭാഃ പുരുഷോത്തമന്മാരായ
രമ്യാം അഴകാന്ന [അവർ
അയോദ്ധ്യാം പുരീം } അയോദ്ധ്യാപുരിയിൽ
ആഗമ്യ എത്തി
രത്നാനി ആ കാഴ്ചവസ്തുക്കളെ
സർവ്വാണി ച എല്ലാം
മഹാത്മനേ മഹാത്മാവായ
രാഘവായ ശ്രീരാഘവന്നായി
ദദുഃ. സമർപ്പിച്ചു.

പ്രതിഗൃഹ്യ ച തത്സർവ്വം രാമഃ പ്രീതിസമന്വിതഃ
സുഗ്രീവായ ദദൌ രാജ്ഞേ മഹാത്മാ കൃതകർമ്മണേ 13
വിഭീഷണായ ച ദദൌ തഥാഽന്യേഭ്യോഽപി രാഘവഃ
രാക്ഷസേഭ്യഃ കപിഭ്യശ്ച യൈർവൃതോ ജയമാപ്തവാൻ. 14

മഹാത്മാ മഹാത്മാവായ
രാമഃ, ശ്രീരാമൻ,
പ്രീതി-സമന്വിതഃ } പ്രീതിപൂണ്ടവനായി
തത് സർവ്വം ച അതെല്ലാറ്റിനേയും
പ്രതിഗൃഹ്യ, സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട്,
കൃതകർമ്മണേ കൃത്യങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തു തീർത്തവനായ
സുഗ്രീവായ രാജ്ഞേ } സുഗ്രീവമഹാരാജാവിന്നായി
ദദൌ; വേണ്ടുന്ന ബഹുമതികൾ നൽകി;
തഥാ അപ്രകാരംതന്നെ
രാഘവഃ, ശ്രീരാഘവൻ,
വിഭീഷണായ ച വിഭീഷണമഹാരാജാവിന്നായും
യൈഃ യാതൊരുവരാൽ
വൃതഃ ചൂഴപ്പെട്ടവനായി
ജയം ജയം
ആപ്തവാൻ, നേടിയോ, അപ്രകാര
അന്യേഭ്യഃ മറ്റുള്ള [മുള്ള
കപിഭ്യഃ ച വാനരന്മാക്കായ്കൊണ്ടും
രാക്ഷസേഭ്യഃ അപി } രാക്ഷസക്കായ്കൊണ്ടും
ദദൌ. വേണ്ടുന്ന മര്യ്യാദകളെ നൽകി.

തേ സർവ്വേ രാമദത്താനി രത്നാനി കപിരാക്ഷസാഃ
ശിരോഭിർധാരയാമാസുർബാഹുഭിശ്ച മഹാബലാഃ. 15

തേ ആ
മഹാബലാഃ മഹാശക്തിമാന്മാരായ
കപിരാക്ഷസാഃ വാനരന്മാരും രാക്ഷ
സർവ്വേ, എല്ലാം, [സരും
രാമദത്താനി ശ്രീരാമനാൽ നല്കപ്പെട്ട
രത്നാനി ബഹുമതികളെ
ശിരോഭിഃ ശിരസ്സുകൾ കൊണ്ടും
ബാഹുഭിഃ ച കൈകൾ കൊണ്ടും
ധാരയാമാസുഃ. ധരിക്കുന്നവരായി സ്വീകരിച്ചു.

തേ പിബന്തഃ സുഗന്ധീനി മധൂനി മധുപിംഗളാഃ
മാംസാനി ച സുമൃഷ്ടാനി മൂലാനി ച ഫലാനി ച. 16

തേ ആ
മധുപിംഗളാഃ വാനരന്മാർ
മാംസാനി ച മാംസങ്ങളേയും
മൂലാനി ച കിഴങ്ങുകളേയും
സുമൃഷ്ടാനി നന്നായി പഴത്ത
ഫലാനി ച പഴങ്ങളേയും
സുഗന്ധീനി നല്ല വാസനയുള്ള
മധൂനി മധുക്കളേയും
പിബന്തഃ. ആസ്വദിക്കയായി.

ഏവം തേഷാം നിവസതാം മാസഃ സാഗ്രോ യയൌ തദാ
മുഹൂർത്തമിവ തേ സർവ്വേ രാജഭക്ത്യാ ച മേനിരേ. 17

ഏവം	ഇപ്രകാരം	തേ സർവ്വേ	അവർ എല്ലാവരും
നിവസതാം	വാസം ചെയ്യുകൊണ്ടി	രാജഭക്ത്യാ	രാജഭക്തികാരണം
തേഷാം	അവക്ക് [രുന്നവരായ	തദാ	അക്കാലത്തെ
മാസഃ	ഒരു മാസക്കാലം	മുഹൂർത്തം ഇവ ച	ഒരു മുഹൂർത്തമെന്ന
സാഗ്രഃ യയൌ ;	പൂർണ്ണമായും കഴിഞ്ഞു ;	മേനിരേ.	കരുതി. [പോലെ

രാമോഽപി രേമേ തൈഃ സാർദ്ധം വാനരൈഃ കാമരൂപിഭിഃ
രാക്ഷസൈശ്ച മഹാവീർയ്യൈർഭ്രാതൃഭിശ്ചൈവ മഹാബലൈഃ. 18

രാമഃ അപി	ശ്രീരാമനും	വാനരൈഃ ച	വാനരന്മാരോടും
കാമരൂപിഭിഃ	ഇച്ഛാരൂപികളും	രാക്ഷസൈഃ ച	രാക്ഷസരോടും
മഹാവീർയ്യൈഃ	മഹാവീര്യശാലികളും	ഭ്രാതൃഭിഃ ഏവ	കരടികളോടുംകൂടി
മഹാബലൈഃ	അതിശക്തിമാന്മാരുമാ	സാർദ്ധം }	ഒന്നിച്ച് സുഖമായി
തൈഃ	അ [യ	രേമേ. }	കാലംകഴിച്ചു.

ഏവം തേഷാം യയൌ മാസോ ദ്വിതീയഃ ശൈശിരഃ സുഖം
വാനരാണാം പ്രവൃദ്ധാനാം രാക്ഷസാനാം ച സർവ്വശഃ. 19

ഏവം	ഇപ്രകാരം	രാക്ഷസാനാം ച	രാക്ഷസർക്കും
സർവ്വശഃ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും	ദ്വിതീയഃ ശൈ- }	ശിശിരത്തുവിൽ രണ്ടാ
പ്രവൃദ്ധാനാം	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായ	ശിരഃ മാസഃ }	മത്തെതായ ഫാൽഗുന
തേഷാം	അ	സുഖം	സുഖമായി [മാസവും
വാനരാണാം	വാനരന്മാക്കും	യയൌ.	കഴിഞ്ഞുകൂടി.

[ഇവിടെ മറവു രാജാക്കന്മാരെല്ലാം പോയശേഷം രണ്ടു മാസക്കാലം അധികം ഇവർ താമസിച്ചു എന്നു ബോദ്ധ്യം. വൈശാഖത്തിൽ പട്ടാഭിഷേകം കഴിഞ്ഞു ഫാല്ഗുനമാസംവരെ താമസിച്ചു എന്നു ഇതിൽനിന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ശരദൃതുവിൽ പകുതിയും, ഹേമന്തവും, ശിശിരവും, ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു മാസങ്ങളും, ആറു ദിവസവും അവർ അയോദ്ധ്യയിൽ താമസിച്ചു എന്നു തിലകവ്യാഖ്യാതാവിന്റെ അഭിപ്രായം.]

ഇക്ഷ്വാകുനഗരേ രമ്യേ പരാം പ്രീതിമുപാസതാം
രാമസ്യ പ്രീതികരണൈഃ കാലസ്തേഷാം സുഖം യയൌ. 20

രമ്യേ	അഴകാന്ന	പ്രീതിം	കൈങ്കൊണ്ടതെ
ഇക്ഷ്വാകുനഗരേ	ഇക്ഷ്വാകുക്കളുടെ ന	ഉപാസതാം	അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരു
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്ന് [ഗരത്തിൽ	തേഷാം,	അവക്ക്, [ന്നതായ
പ്രീതികരണൈഃ	ഉപചാരങ്ങളാൽ	കാലഃ }	കാലം എളുപ്പത്തിൽ
പരാം	സർവ്വാത് കൃഷ്ടമായ	സുഖം യയൌ. }	ഓടിപ്പായി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = മുപ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22370.; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1646.

ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തൊന്നാം സർഗ്ഗം.

[ഹനുമത് പ്രാർത്ഥനാ = ഹനുമാന്റെ പ്രാർത്ഥന.]

തഥാ സ്മ തേഷാം വസതാമൃക്ഷവാനരരക്ഷസാം
രാഘവസ്തു മഹാതേജാഃ സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത്. 1

തേഷാം	അ
ഋക്ഷവാനര-രാക്ഷസാം	ഋക്ഷങ്ങളും വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും
തഥാ	അപ്രകാരം
വസതാം സ്മ,	വാസംചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കെ
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
സുഗ്രീവം,	സുഗ്രീവനോടായി,
തു	അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംഗതിയിൽ
ഇദം	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഗമ്യതാം സൌമ്യ കിഷ്കിന്ധാം ദുരാധർഷാം സുരാസുരൈഃ
പാലയസ്വ സഹാമാത്യോ രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം. 2

"സൌമ്യ!	"ഉത്തമമിത്രമേ!
സുരാസുരൈഃ	ദേവാസുരന്മാരാലും
ദുരാധർഷാം	ദുഷ്പ്രവേശ്യമായ
കിഷ്കിന്ധാം	കിഷ്കിന്ധയെ
ഗമ്യതാം;	എഴുന്നെള്ളിപ്പെടട്ടെ;
സഹാമാത്യഃ	മന്ത്രിപ്രവരന്മാരോടുംകൂടി
രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
നിഹതകണ്ടകം	ബാധയറ്റതായി
പാലയസ്വ.	സംരക്ഷിച്ചുവന്നാലും.

അംഗദം ച മഹാബാഹോ പ്രീത്യാ പരമയാ യുതഃ
പശ്യ ത്വം ഹനുമന്തം ച നളം ച സുമഹാബലം 3
സുഷേണം ശത്രുഹരം വീരം താരം ച ബലിനാം വരം
കുമുദം ചൈവ ദുർധർഷം നീലം ചൈവ മഹാബലം 4
വീരം ശതബലിം ചൈവ മൈന്ദം ദ്വിവിദമേവ ച
പശ്യ പ്രീതിസമായുക്തോ ഗന്ധമാദനമേവ ച 5
ഗജം ഗവാക്ഷം ഗവയം ശരഭം ച മഹാബലം
ഋക്ഷരാജം ച ദുർദ്ധർഷം ജാംബവന്തം മഹാബലം. 6

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായവനേ
ത്വം	ഭവാൻ
അംഗദം	അംഗദനെ
പരമയാ	അതിയായ
പ്രീത്യായുതഃ ച	പ്രീതിയോടുകൂടിയവനായി
പശ്യ;	ആദരിച്ചുവന്നാലും;
സുമഹാബലം	പ്രസിദ്ധ പരാക്രമശാലിയായ
ഹനുമന്തം ച	ഹനുമാനേയും
നളം ച	നളനേയും
ശത്രുഹരം	ശത്രുഹരനും
വീരം ച	വീരനുമായ
സുഷേണം ച	സുഷേണനേയും
ബലിനാം	ബലവാന്മാരിൽ
വരം	മുമ്പനായ
താരം ച	താരനേയും
കുമുദം ഏവ	കുമുദനേയും
ദുർധർഷം ച	അജയ്യനും

മഹാബലം	മഹാശക്തിമാനുമായ	മഹാബലം	മഹാബലവാനായ
നീലം ഏവ	നീലനേയും	ശരഭം	ശരഭനെയും
വീരം	വീരനായ	മഹാബലം ച	അതിശക്തിമാനും
ശതബലിം ച	ശതബലിയേയും	ദുർധർഷം ച	ജയിക്കപ്പെട്ടുവാൻ കഴിയാത്തവനും
മൈന്ദം ഏവ	മൈന്ദനേയും		
ദ്വിവിദം ഏവ	ദ്വിവിദനേയും	ഋക്ഷരാജം	ഋക്ഷരാജാവുമായ
ഗന്ധമാദനം ഏവ	ഗന്ധമാദനനേയും	ജാംബവന്തം	ജാംബവാനേയും
ഗജം	ഗജനേയും	പ്രീതി-സമായുക്തം ച	അൻപാന്നവനായി
ഗവാക്ഷം	ഗവാക്ഷനേയും		
ഗവയം	ഗവയനേയും	പശ്യ.	ആദരിച്ചുവന്നാലും.

യേ ചേമേ സുമഹാത്മാനോ മദർത്ഥേ ത്യക്തജീവിതാഃ
പശ്യ തപം പ്രീതിസംയുക്തോ മാ ചൈഷാം വിപ്രിയം കൃഥാഃ. 7

"യേ	"യാതൊരു	തപം ച	ഭവാൻ അതിനാൽ
ഇമേ	ഇവർ	പ്രീതി-സംയുക്തം	പ്രീതികയ്ക്കൊണ്ടവനായി
മദർത്ഥേ ച	എനിക്കുവേണ്ടിത്തന്നെ	പശ്യ;	(അവരെ) ആദരിച്ചാ
ത്യക്തജീവിതാഃ	ജീവനേയും ത്യജിപ്പാൻ സന്നദ്ധരായ	യേഷാം	ഇവർക്ക് [ലും;
സുമഹാത്മാനഃ;	മഹാകീർത്തിപൂണ്ട മഹാന്മാരാകുന്നു;	വിപ്രിയം	അഹിതമായുള്ളതിനെ
		മാ കൃഥാഃ."	ചെയ്യാതിരിക്കേണം."

ഏവമുക്ത്വാ തു സുഗ്രീവമാശ്ലിഷ്യ ച പുനഃ പുനഃ
വിഭീഷണമുവാചാഥ രാമോ മധുരയാ ഗിരാ. 8

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	വിഭീഷണം	വിഭീഷണനെനോക്കി
സുഗ്രീവം	സുഗ്രീവനെ	മധുരയാ	ഇമ്പംകലർന്ന
പുനഃ പുനഃ	പലവാറ്	ഗിരാ	മൊഴികൊണ്ടു്
ആശ്ലിഷ്യ	ആശ്ലേഷിച്ചു്	അഥ	ഇപ്രകാരം
ഏവം	ഇങ്ങിനെ	തു	അല്പോത്തിന്റെ സംഗതിയിലും
ഉക്ത്വാ,	അരുളിയശേഷം,		
ച	പിന്നെ	ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ലങ്കാം പ്രശാധി ധർമ്മേണ ധർമ്മജ്ഞസ്ത്വം മതോ മമ
പുരസ്യ രാക്ഷസാനാം ച ഭ്രാതുർവൈശ്രവണസ്യ ച. 9

"തപം	"ഭവാൻ	വൈശ്രവണസ്യ ച	കുബേരനും
ധർമ്മജ്ഞഃ,	ധർമ്മജ്ഞനെന്നതി	മതഃ;	ആദരണീയനാണ്;
മമ ച	എനിക്കും [നാൽ	ധർമ്മേണ	ധർമ്മാനുസൃതമായി
പുരസ്യ	നഗരത്തിനും	ലങ്കാം	ലങ്കയെ
രാക്ഷസാനാം	രാക്ഷസർക്കും	പ്രശാധി.	പരിപാലിച്ചുവന്നാലും
ഭ്രാതുഃ	ഭ്രാതാവായ		

മാ ച ബുദ്ധിമധർമ്മേ ത്വം കൃഥാ രാജൻ കഥഞ്ചന
ബുദ്ധിമന്തോ ഹി രാജാനോ ധ്രുവമർഹന്തി മേദിനീം. 10

"രാജൻ!	"രാജാവേ!
ത്വം	അവിടുന്ന്
കഥഞ്ചന	ഏതു കഷ്ടാവസ്ഥയിലും
അധർമ്മേ	അധർമ്മത്തിൽ
ബുദ്ധിം	ബുദ്ധി
മാ കൃഥാഃ;	കയ്യ്ക്കൊള്ളാതിരിക്കേണം;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
ബുദ്ധിമന്തഃ	ന്യായമായ്തന്നെ നടന്നു വരുന്ന
രാജാനഃ ച	രാജാക്കന്മാർതന്നെയാ
മേദിനീം	ഭൂമിയെ [ണ്
ധ്രുവം	സ്ഥിരതയോടെ
അർഹന്തി.	അണ്ടുവരുന്നതു്.

അഹം ച നിത്യശോ രാജൻ സുഗ്രീവസഹിതസ്ത്വയാ
സ്മർത്തവ്യഃ പരയാ പ്രീത്യാ ഗച്ഛ ത്വം വിഗതജ്വരഃ. 11

"രാജൻ!	"രാജാവേ!
ത്വയാ	ഭവാനാൽ
നിത്യശഃ	എല്ലായ്പോഴും
സുഗ്രീവസഹിതഃ	സുഗ്രീവസഹിതനായ
അഹം	ഞാൻ
പരയാ പ്രീത്യാ ച,	അധികപ്രീതിയോടുകൂടി
സ്മർത്തവ്യഃ;	സ്മരണയിൽ വെക്കപ്പെടേണ്ടവനാകുന്നു;
ത്വം	ഭവാൻ
വിഗതജ്വരഃ	അഴലറവനായി
ഗച്ഛ."	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളിയാലും."

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ഋക്ഷവാനരരാക്ഷസാഃ
സാധു സാധ്വിതി കാകുത്സ്ഥം പ്രശശംസുഃ പുനഃ പുനഃ. 12

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ഭാഷിതം	വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഋക്ഷവാനര-രാക്ഷസാഃ	കരടികളും വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും
കാകുത്സ്ഥം,	കാകുത്സ്ഥനെനോക്കി,
"സാധു സാധു" ഇതി,	"നല്ലത് നല്ലത്" എന്നും,
പുനഃ പുനഃ	ഇനിയും ഇപ്രകാരവും
പ്രശശംസുഃ.	കൊണ്ടാടി.

തവ ബുദ്ധിർമ്മഹാബാഹോ വീര്യമദ്ഭുതമേവ ച
മാധുര്യം പരമം രാമ സ്വയംഭോരിവ നിത്യദാ. 13

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ!
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ബുദ്ധിഃ	വിവേകം
നിത്യദാ;	ശാശ്വതമായതാകുന്നു;
വീര്യം ച	വീര്യവും
അദ്ഭുതം;	അത്യത്ഭുതമായതാകുന്നു;
സ്വയംഭോഃ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ [ന്നു;
ഇവ	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം
മാധുര്യം ഏവ	സ്വഭാവമായുള്ള രഞ്ജിപ്പും
പരമം.	പൂർണ്ണമായുമതന്നെ.

തേഷാമേവം ബ്രുവാണാനാം വാനരാണാം ച രക്ഷസാം
ഹനുമാൻ പ്ലവനോ ഭ്രുതാ രാഘവം വാക്യമബ്രുവീത്. 14

തേഷാം	ആ	ഹനുമാൻ	ഹനുമാൻ
വാനരാണാം	വാനരന്മാരും	പ്ലവനഃ	ചാടുന്നവനായി,
രക്ഷസാം ച	രാക്ഷസരും	ഭ്രുതാ	തുപ്പാടങ്ങളിൽ കമ്പിട്ട
ഏവം	ഇപ്രകാരം	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
ബ്രുവാണാനാം,	കൊണ്ടാടിയുരചെയ്യുമ്പോൾ,	വാക്യം അബ്രുവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

സ്നേഹോ മേ പരമോ രാജൻ ത്വയി തിഷ്ഠതു നിത്യദാ
ഭക്തിശ്ച നിയതാ വീര ഭാവോ നാന്യത്ര ഗച്ഛതു. 15

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	നിയതാ	അചഞ്ചലയായി
മേ	അടിയന്ന്	ച;	അപ്രകാരം തന്നെ
ത്വയി	നിന്തിരുവടിയിങ്കൽ		കൂടികൊള്ളേണം;
സ്നേഹഃ	സ്നേഹം	വീര!	വീര!
പരമഃ	സർവ്വോപരിയായി	ഭാവഃ	വിചാരം
തിഷ്ഠതു;	വർത്തിക്കേണമേ;	അന്യത്ര	മറെറാന്നിലും
ഭക്തിഃ	ഭക്തിയും	ന ഗച്ഛതു.	ചെല്ലാതെയുമിരിക്കണമേ.
നിത്യദാ	എന്നും		

യാവദ്രാമകഥാ വീര ചരിഷ്യതി മഹീതലേ
താവച്ഛരീരേ വത്സ്യന്തി പ്രാണാ മമ ന സംശയഃ. 16

"വീര!	"വീര!	താവത്	അത്രയും
രാമകഥാ	ശ്രീരാമചരിത്രം	മമ പ്രാണാഃ	എന്റെ പ്രാണങ്ങൾ
യാവത്	എത്രയ്ക്ക്	ശരീരേ	ശരീരത്തിൽ
മഹീതലേ	ഭൂമിയിൽ	വത്സ്യന്തി,	നിലനില്ക്കുന്നതാണ്,
ചരിഷ്യതി	പ്രചരിക്കുന്നുവോ,	ന സംശയഃ."	സംശയമില്ല."

[ഇതിൽനിന്ന് രാമകഥാമൃതപാനത്തെ മുക്തിയെക്കാളും വലുതായി താൻ കരുതുന്നുവെന്നു ബോദ്ധ്യം.]

ഏവം ബ്രുവാണം രാമസ്തു ഹനുമന്തം വരാസനാത്
ഉത്ഥായ സസ്വജേ സ്നേഹാദ്വാക്യമേതദുവാച ഹ. 17

രാമഃ ഹ	ശ്രീരാമനും	ഹനുമന്തം,	ഹനുമാനെ,
വരാസനാത്	ഉത്തമമായ ആസനത്തിൽ നിന്ന്	സ്നേഹാത്	സ്നേഹാധിക്യത്താൽ
		സസ്വജേ;	ആലിംഗനം ചെയ്തു;
ഉത്ഥായ,	എഴുന്നേറ്റ്,	ഏതത്	ഇപ്രകാരം
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വാക്യം തു	ആജ്ഞാപിക്കയും
ബ്രുവാണം	ഉണർത്തിക്കുന്നവനായ	ഉവാച.	ചെയ്തു.

ഏവമേതത് കപിശ്രേഷ്ഠ ഭവിതാ നാത്ര സംശയഃ
ലോകാ ഹി യാവത് സ്ഥാസ്യന്തി താവത് സ്ഥാസ്യതി മേ കഥാ. 18

"കപിശ്രേഷ്ഠ!	"വാനരോത്തമ!	ലോകഃ	ലോകങ്ങൾ
ഏതത്	ഇത്	യാവത്	ഏതുവരെയ്ക്കും
ഏവം	ഇപ്രകാരംതന്നെ	സ്ഥാസ്യന്തി,	നിലനില്ക്കുമോ,
ഭവിതാ;	ഭവിക്കുന്നതാണ്;	താവത്	അതുവരെയ്ക്കും.
അത്ര	ഇതിൽ	മേ കഥാ ഹി	എന്റെ ചരിത്രവും
സംശയം ന;	സംശയംതന്നെയില്ല;	സ്ഥാസ്യതി.	വിളങ്ങുന്നതാണ്.

['യാവത്' എന്നുള്ളത് ദേശകാലങ്ങൾക്ക് രണ്ടിനും യുക്തമെന്നു കാണുക.]

ചരിഷ്യതി കഥാ യാവദേഷാ ലോകേ ച മാമികാ
താവദത്ര ഭവിതാ കീർത്തിഃ ശരീരേऽപ്യസവസ്തഥാ. 19

"ലോകേ	"ലോകത്തിൽ	തേ	ഭവാന്റെ
യാവത്	എത്രയുംകാലം	കീർത്തിഃ ച	കീർത്തിയും
മാമികാ	എന്നെ സംബന്ധിച്ച	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ഏഷാ കഥാ	ഈ കഥ [തായ	ശരീരേ	ശരീരത്തിൽ
ചരിഷ്യതി,	പ്രചരിക്കുമോ,	അസവഃ അപി	പ്രാണങ്ങളും
താവത്	അത്രയുംകാലം	ഭവിതാ."	വിളങ്ങുന്നതാണ്."

[ഇതിൽ ഹനുമാന് ചിരഞ്ജീവിത്വത്തെ ഭഗവാൻ നൽകുന്നു.]

തതോऽസ്യ ഹാരം ചന്ദ്രാഭം മുച്യ കണ്ഠാത് സ രാഘവഃ
വൈഡൂര്യോത്തരളം കണ്ഠേ ബബന്ധ ച ഹനൂമതഃ. 20

സഃ രാഘവഃ ച	ആ ശ്രീരാഘവനും	മുച്യ,	എടുത്ത്,
ചന്ദ്രാഭം	കൽപർമതിയൊത്തതും	തതഃ	ആ സമയം
വൈഡൂര്യോത്തരളം	വൈഡൂര്യനിർമ്മിതവു	അസ്യ ഹനൂമതഃ	ഈ ഹനുമാന്റെ
ഹാരം	ഹാരത്തെ [മായ	കണ്ഠേ	കണ്ഠത്തിൽ
കണ്ഠാത്	കഴുത്തിൽനിന്നു	ബബന്ധ.	ഇട്ടു.

തേനോരസി നിബദ്ധേന ഹാരേണ മഹതാ കപിഃ
രരാജ ഹേമശൈലേന്ദ്രശ്ചന്ദ്രേണാക്രാന്തമസ്തകഃ 21

കപിഃ,	വാനരൻ,	ഹാരേണ,	ഹാരത്താൽ,
തേന	അദ്ദേഹത്താൽ	ചന്ദ്രേണ	ചന്ദ്രനാൽ
ഉരസി	ഉരസ്സിൽ	ആക്രാന്തമസ്തകഃ	പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെട്ട ശിഖരത്തോടുകൂടിയ
നിബദ്ധേന	അണിയിക്കപ്പെട്ടതായ	ഹേമശൈലേന്ദ്രഃ	മേരുഗിരിപോലെ
മഹതാ	സുവ്വാത് കൃഷ്ടമായ	രരാജ.	വിളങ്ങി.

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈതദ്ഭാഷിതം ഭാഷിതജ്ഞയോ വാനരാഃ
പ്രണമ്യ ശിരസാ പാദൌ നിർജ്ജഗ്മുസ്തേ മഹാബലാഃ. 22

തേ മഹാബലാഃ	ആ മഹാബലവാന്മാ	പാദൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ
വാനരാഃ,	വാനരന്മാർ, [രായ	ശിരസാ	തലകുമ്പിട്ട്
തു	ഈ ഹനുമാനെക്കുറിച്ചുള്ള	ഉത്ഥായ ഉത്ഥായ	പലകുറി വീണ്
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ [തായ	പ്രണമ്യ,	നമസ്കരിച്ചശേഷം,
ഏതത് ശ്രുത്വാ,	ഈ വാക്യത്തെ കേട്ട്,	നിർജ്ജഗ്മുഃ.	യാത്രയായി.

സുഗ്രീവഃ സ ച രാമേണ പരിഷ്വക്തോ മഹാബലഃ
വിഭീഷണശ്ച ധർമ്മാത്മാ സർവ്വേ തേ ബാഷ്പവിക്ലവാഃ. 23

രാമേണ — ശ്രീരാമനാൽ
പരിഷ്വക്തഃ — ആലിംഗനംചെയ്യപ്പെട്ട
മഹാബലഃ — മഹാബലശാലിയായ
സഃ — ആ
സുഗ്രീവഃ ച, — സുഗ്രീവനും,
ധർമ്മാത്മാ — ധർമ്മാത്മാവായ
വിഭീഷണഃ ച — വിഭീഷണനും,
തേ സർവ്വേ — മറ്റുള്ള അവരെല്ലാവരും
ബാഷ്പവിക്ലവാഃ. — അശ്രുക്കൾ പൊഴിച്ച് ദുഃഖത്തിൽ മുഴകി.

സർവ്വേ ച തേ ബാഷ്പകലാഃ സാശ്രുനേത്രാ വിചേതസഃ
സംമൂഢാ ഇവ ദുഃഖേന ത്യജന്തോ രാഘവം തദാ. 24

തേ സർവ്വേ ച — അവരെല്ലാവരും
സാശ്രുനേത്രാഃ — അശ്രുക്കൾനിറഞ്ഞ നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവരായി
ബാഷ്പകലാഃ — അശ്രുക്കൾകാരണം ഒന്നും പറവാൻ കഴിയാത്തവരായി
ഇവ — ഏറ്റവും
സംമൂഢാഃ — സ്തംഭിച്ചുപോയവരായി
വിചേതസഃ — മതിമങ്ങിയവരായി
രാഘവം — ശ്രീരാഘവനെ
തദാ — ആ സമയം
ദുഃഖേന — വ്യസനത്തോടുകൂടി
ത്യജന്തഃ. — വിട്ടുപിരിഞ്ഞു.

കൃതപ്രസാദാസ്തേനൈവം രാഘവേണ മഹാത്മനാ
ജഗ്മുഃ സ്വം സ്വം ഗൃഹം സർവ്വേ ദേഹീ ദേഹമിവ ത്യജൻ. 25

മഹാത്മനാ — മഹാത്മാവായ
തേന — ആ
രാഘവേണ — ശ്രീരാഘവനാൽ
ഏവം — ഇപ്രകാരം
കൃതപ്രസാദാഃ — അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവരായ
സർവ്വേ, — അവരെല്ലാം
ദേഹം — ശരീരത്തെ
ദേഹീ — ആത്മാവ്
ത്യജൻ — വിട്ടുപിരിയുന്നതു
ഇവ, — എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
സ്വം സ്വം — അവനവന്റെ
ഗൃഹം — ഗൃഹത്തിലേക്കായി
ജഗ്മുഃ. — പുറപ്പെട്ടു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുശ്ചാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22395; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1671.

ഇതി പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധ യജ്ഞവാടേ ശ്രീമദ്രാമായണേ
സപ്തവിംശേഽഹ്നി ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ

ഇപ്രകാരം പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ അശ്വമേധ യാഗമണ്ഡപത്തിൽ ശ്രീരാമ
സന്നിധാനത്തിൽവെച്ച് ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ടതായ രാമായണത്തിൽ ഇരുപ
ത്തേഴാം ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകങ്ങൾ അവസാനിച്ചു

പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ അഷ്ടാവിംശേഽഹനി ഉത്തരകാണ്ഡ ഏകചത്വാരിംശസർഗ്ഗമാരംഭ്യ ഷഷ്ഠിതമസർഗ്ഗപര്യന്തം (22396—22854) ശ്ലോകാഃ ഗീതം; തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 459.

പണ്ട് കുശലവന്മാരൽ ശ്രീരാമസന്നിധാനത്തിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽവെച്ച് ഇരുപത്തെട്ടാം ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 41മുതൽ 60 സർഗ്ഗങ്ങൾക്കുടി (22393 മുതൽ 22854വരെ ശ്ലോകങ്ങൾ) ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ടു, അന്നു ദിവസം ഗാനംചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ 459.

ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[പുഷ്പകവിസർജ്ജനം = പുഷ്പകവിമാനത്തെ അയക്കുന്നത്.]

വിസൃജ്യ ച മഹാബാഹുർഭ്രക്ഷവാനരരാക്ഷസാൻ
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ രാമഃ പ്രമുമോദ സുഖം സുഖീ. 1

മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവും
സുഖീ ച	വിഷയനിവൃത്തനായ മഹാത്മാവുമായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
ഭ്രക്ഷവാനരരാക്ഷസാൻ	കരടികളേയും, വാനരന്മാരേയും, രാക്ഷസന്മാരേയും
വിസൃജ്യ,	വിടനല്കിയയച്ചശേഷം,
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതഃ	സഹോദരന്മാരോടുകൂടിയവനായി
സുഖം	ആശ്രയിച്ചവക്കെല്ലാം സൌഖ്യമരുളിക്കൊണ്ട്
പ്രമുമോദ.	ഏറ്റവും ആനന്ദിച്ചു.

[ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ഒടുവിലത്തെ പാദത്തിൽ ഗായത്രിയുടെ 23-ാമത്തെ അക്ഷരമെന്ന് വൈഷ്ണവപക്ഷം.]

അഥാപരാഹ്നസമയേ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ രാഘവഃ
ശുശ്രാവ മധുരാം വാണീമന്തരിക്ഷാത് പ്രഭാഷിതാം. 2

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ	സഹോദരന്മാരോടുകൂടിയിരുന്നിരുന്ന
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
അപരാഹ്നസമയേ	ഒരുദിവസം
അന്തരിക്ഷാത്	ആകാശത്തിൽനിന്ന്
അഥ	ഇപ്രകാരം
മധുരാം	മധുരമായതും
പ്രഭാഷിതാം	പേർവിളിച്ച് പറയപ്പെട്ടതുമായ
വാണീം	ഒരു സംഭാഷണത്തെ
ശുശ്രാവ.	കേട്ടു.

സൌമ്യ രാമ നിരീക്ഷസ്വ സൌമ്യേന വദനേന മാം
കൈലാസശിഖരാത് പ്രാപ്തം വിദ്ധി മാം പുഷ്പകം പ്രഭോ. 3

"സൌമ്യ!	"ഹേ പുണ്യാത്മാവേ!
പ്രഭോ!	പ്രഭുവായുള്ളവേ!
രാമ!	ശ്രീരാമ!
മാം	എന്നെ
കൈലാസശിഖരാത്	കൈലാസശിഖരത്തിൽനിന്ന്
പ്രാപ്തം	തിരികെവന്ന
പുഷ്പകം വിദ്ധി;	പുഷ്പകവിമാനമാണെന്ന് ധരിച്ചാലും;
മാം	എന്നെ
സൌമ്യേന	പ്രസന്നമായ
വദനേന	മുഖത്തോടുകൂടി
നിരീക്ഷസ്വ.	കടാക്ഷിച്ചരുളിയാലും.

തവ ശാസനമാജ്ഞായ ഗതോഽസ്മി ധനദം പ്രതി
ഉപസ്ഥാതും നരശ്രേഷ്ഠ സ ച മാം പ്രത്യഭാഷത. 4

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!	ഉപസ്ഥാതും	ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിന്നായി
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ		
ശാസനം ആജ്ഞായ	ആജ്ഞയനുസരിച്ച്	ഗതഃ അസ്മി;	ഞാൻ പോയിരുന്നു;
		സഃ	അദ്ദേഹം
		മാം ച	എന്നോടുതന്നെ
ധനദം പ്രതി	കുബേരനും	പ്രത്യഭാഷത.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

നിർജ്ജിതസ്ത്വം നരേന്ദ്രേണ രാഘവേണ മഹാത്മനാ
നിഹത്യ യുധി ദുർധർഷം രാവണം രാക്ഷസേശ്വരം. 5

"'മഹാത്മനാ	"മഹാത്മാവും	രാക്ഷസേശ്വരം	രാക്ഷസരാജാവായ
നരേന്ദ്രേണ	പുരുഷോത്തമനുമായ	രാവണം	രാവണനെ
രാഘവേണ,	ശ്രീരാഘവനാൽ,	യുധി നിഹത്യ,	പോരിൽ വധിച്ച്,
ദുർധർഷം	ആരാലും ജയിക്കപ്പെട്ടുവാൻകഴിയാത്തവനായ	ത്വം	നീ
		നിർജ്ജിതഃ.	കയ്യുശപ്പെട്ടത്തപ്പെട്ടു.

മമാപി പരമാ പ്രീതിർഹതേ തസ്മിൻ ദുരാത്മനി
രാവണേ സഗണേ ചൈവ സപുത്രേ സഹബാന്ധവേ. 6

"ദുരാത്മനി	"ദുരാത്മാവായ	സഹ- ബാന്ധവേ ഏവ	ബന്ധുക്കളോടുംകൂടിയവനായുന്നെ
തസ്മിൻ	ആ		
രാവണേ	രാവണൻ	ഹതേ,	വധിക്കപ്പെട്ടതിൽ,
സഗണേ ച	തന്റെ കൂട്ടുകാരോടും	മമ അപി	എനിക്കും
സപുത്രേ	പുത്രന്മാരോടും	പരമാ പ്രീതിഃ.	അതിയായ സന്തോഷം ഉണ്ട്.

സ ത്വം രാമേണ ലങ്കായാം നിർജ്ജിതഃ പരമാത്മനാ
വഹ സൌമ്യ തമേവ ത്വമഹമാജ്ഞാപയാമി തേ. 7

"'സൌമ്യ!	"ഹേ സൌമ്യ!	ത്വം	ഭവാൻ
ത്വം	ഭവാൻ	തം ഏവ വഹ;	അദ്ദേഹത്തിന്നുതന്നെ വാഹനമായിരിക്കുക;
പരമാത്മനാ	പരമാത്മാവായ		
രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ	തേ	ഭവാനോട്
ലങ്കായാം	ലങ്കയിൽ വെച്ച്	അഹം	ഞാൻ
നിർജ്ജിതഃ;	സ്വാധീനമാക്കപ്പെട്ടു;	ആജ്ഞാപയാമി.	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിക്കുന്നു.
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള		

പരമോ ഹ്യേഷ മേ കാമോ യത്ത്വം രാഘവനന്ദനം
വഹേല്ലോകസ്യ സംയാനം ഗച്ഛസ്വ വിഗതജ്വരഃ. 8

"'ലോകസ്യ സംയാനം	"'ലോകമെല്ലാം എളുപ്പത്തിൽ സഞ്ചാരം ചെയ്യുന്നവനായ
തപം	ഭവാൻ
രാഘവനന്ദനം	ശ്രീരാഘവനെ
വഹേഃ;	വഹിച്ചുവന്നാലും;
വിഗതജ്വരഃ	(എനിക്ക് സുഖമാകയില്ലയോ എന്ന) വിചാരമറവനായി
ഗച്ഛസ;	പോയ്കൊരിക;
യത്	യാതൊരു
ഏഷഃ ഹി	ഇതുതന്നെയാണ്
മേ	എനിക്ക്
പരമഃ	സർവ്വോത്തമമായ
കാമഃ.'	ആഗ്രഹം.'

സോഽഹം ശാസനമാജ്ഞായ ധനദസ്യ മഹാത്മനഃ
തപസകാശമനുപ്രാപ്തോ നിർവ്വിശങ്കഃ പ്രതീക്ഷ മാം. 9

"'സഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള
അഹം,	ഞാൻ,
മഹാത്മനഃ	മഹാനുഭാവനായ
ധനദസ്യ	കുബേരന്റെ
ശാസനം ആജ്ഞായ,	ആജ്ഞയനുസരിച്ച്,
തപസകാശം	നിന്തിരുവടിയുടെ തിരുമുമ്പിൽ
അനുപ്രാപ്തഃ;	വന്നിരിക്കുകയാണ്;
മാം	എന്നെ
നിർവ്വിശങ്കഃ	സംശയമൊന്നുംകൂടാ
പ്രതീക്ഷ."	അംഗീകരിച്ചരുളേ[തെണം."

ബാഢമിത്യേവ കാകുത്സ്ഥഃ പുഷ്പകം സമപൂജയത്
ലാജൈശ്ചൈവ തഥാ പുഷ്പൈർധൂപൈശ്ചൈവ സുഗന്ധിഭിഃ. 10

കാകുത്സ്ഥഃ	കകുത്സ്ഥവംശത്തിൽ പിറന്ന ശ്രീരാമൻ
"ബാഢം ഏവ"	"എന്നാലങ്ങിനെയാവട്ടെ"
ഇതി ച,	എന്ന് അരുളിച്ചെയ്ത്,
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തെ
ലാജൈഃ ഏവ	പൊരികൊണ്ടും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
പുഷ്പൈഃ ഏവ	പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടും
സുഗന്ധിഭിഃ	നല്ല വാസനയുള്ള
ധൂപൈഃ ച	ധൂപങ്ങൾകൊണ്ടും
സമപൂജയത്.	പൂജിച്ചു.

ഗമ്യതാമിതി ചോവാച ആഗച്ഛ തപം സ്മരേ യദാ
സിദ്ധാനാം ച ഗതൌ സൌമ്യ മാ വിഷാദേന യോജയ 11

"ഗമ്യതാം"	"തിരികെ പോയ്ക്കൊള്ളുക"
ഇതി	എന്നുപറഞ്ഞ്
ച	അതിൽപിന്നെ
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെയുമരുളിച്ചെയ്തു;
"സൌമ്യ!	"ഹേ സൌമ്യ!
സിദ്ധാനാം	പുണ്യാത്മാക്കളുടെ
ഗതൌ,	കാര്യത്തിൽ,
യദാ	എപ്പോഴും
സ്മരേ	ഞാൻ മനസ്സിൽ സ്മരിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ
തപം	ഭവാൻ
ആഗച്ഛ;	ഇവിടേക്ക് തിരിച്ചുവന്നാലും;
വിഷാദേന മാ യോജയ."	ഇപ്രകാരം കയ്യാളപ്പെടേണ്ടതില്ല."

ഏവമസ്ത്വിതി രാമേണ പൂജയിത്വാ വിസർജ്ജിതം
അഭിപ്രേതാം ദിശം തസ്മാത് പ്രായാത്തത് പുഷ്പകം തദാ. 12

തത്	അ	തസ്മാത്	അവിടെനിന്നും
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനം	അഭിപ്രേതാം	ഇഷ്ടപ്പെട്ടതായ
തദാ	അപ്പോൾ	ദിശം,	ദിക്കുനോക്കി,
രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ	"ഏവം അസ്തു,"	"തിരുമനസ്സുപോലെ,"
പൂജയിത്വാ	പൂജിക്കപ്പെട്ട്	ഇതി	എന്ന് അറിയിച്ചുകൊണ്ട്
വിസർജ്ജിതം	വിടനൽകിയയക്കപ്പെട്ടതായി,	പ്രായാത്.	തിരികെചെന്നു.

ഏവമന്തർഹിതേ തസ്മിൻ പുഷ്പകേ സുകൃതാത്മനി
ഭരതഃ പ്രാഞ്ജലിർവാക്യമുവാച രഘുനന്ദനം. 13

സുകൃതാത്മനി	പുണ്യാത്മാവായ	അന്തർഹിതേ,	അന്തർദ്ധാനംചെയ്ത
തസ്മിൻ	അ	ഭരതഃ	ഭരതൻ [പ്പോൾ,
പുഷ്പകേ	പുഷ്പകം	പ്രാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
ഏവം	ഇപ്രകാരം	രഘുനന്ദനം	ശ്രീരാഘവനെനോക്കി
		വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

അത്യദ്ഭുതാനി ദൃശ്യന്തേ ത്വയി വീര പ്രശാസതി
അമാനുഷാണി സത്വാനി വ്യാഹൃതാനി മുഹുർമ്മുഹുഃ. 14

"വീര!	"ഹേ വീര!	മുഹുഃ മുഹുഃ	മേല്ക്കുമേൽ
ത്വയി	നിന്തിരുവടി	വ്യാഹൃതാനി	പറഞ്ഞുപുകഴ്ത്തപ്പെട്ട
പ്രശാസതി,	രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കെ,		ന്നവയായി,
സത്വാനി	നന്മകൾ	അത്യദ്ഭുതാനി	അത്യാശ്ചര്യകരങ്ങളായി
അമാനുഷാണി	അമാനുഷങ്ങളായിരിക്കുന്നവയായി	ദൃശ്യന്തേ.	പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണപ്പെടുന്നു.

അനാമയശ്ച മർത്ത്യാനാം സാഗ്രോ മാസോ ഗതോ ഹ്യയം
ജീർണ്ണാനാമപി സത്വാനാം മൃത്യുർന്നായാതി രാഘവ. 15

"രാഘവ!	"ശ്രീരാമ!	അനാമയഃ ച;	രോഗമെന്നതേയില്ല;
അയം	ഇപ്പോൾ	സത്വാനാം ഹി,	പ്രാണികൾക്ക്,
മാസഃ	ഒരു മാസം	ജീർണ്ണാനാം അപി,	ജരബാധിച്ചിട്ടും കൂടി,
സാഗ്രഃ	തികച്ചും	മൃത്യുഃ ന അയാതി.	മരണം സംഭവിക്കുന്നില്ല.
ഗതഃ;	കഴിഞ്ഞു;		
മർത്ത്യാനാം	മനുഷ്യർക്ക്		

പുത്രാന്നാപ്നുഃ പ്രസൂയന്തേ വസുമന്തശ്ച മാനവാഃ
ഹൃഷ്ടാശ്ചാഭ്യധികോ രാജൻ ജനസ്യ പുരവാസിനഃ. 16

"രാജൻ!	"മന്നവ!	വസുമന്തഃ;	ഐശ്വര്യത്തോടു കൂടിയവരായി വിളങ്ങുന്നു;
നാര്യഃ	സ്ത്രീകൾ		
പുത്രാൻ	കുട്ടികളെ	ജനസ്യ	നാട്ടാക്കും
പ്രസൂയന്തേ;	നോവാതെ പ്രസവിക്കുന്നു;	പുരസ്യ ച	പൌരന്മാക്കും
		ഹർഷഃ	മനഃസന്തുഷ്ടി
മാനവാഃ ച	മനുഷ്യരെല്ലാവരും	അഭ്യധികഃ.	വർദ്ധിച്ചതായിരിക്കുന്നു.

കാലേ വർഷതി പർജ്ജന്യഃ പ്രീണയന്നമൃതം പയഃ
വാതാശ്ചാപി പ്രവാന്ത്യേതേ സ്പർശയുക്താഃ സുഖാഃ ശിവാഃ. 17

"പർജ്ജന്യഃ	"ഇന്ദ്രൻ	ഏതേ വാതാഃ ച	വേണ്ട സമയങ്ങളിൽ വീശുന്നഈകാറുകളും
അമൃതം	അമൃതൊത്ത		
പയഃ	ജലത്തെ	സ്പർശയുക്താഃ	സുഖസ്പർശങ്ങളായും
പ്രീണയൻ,	പൊഴിച്ചുകൊണ്ട്,	സുഖാഃ	സുഗന്ധത്തോടു കൂടിയവയായും
കാലേ	തക്ക കാലത്തിൽ		
വർഷതി;	വർഷിക്കുന്നു;	ശിവാഃ അപി	ആരോഗ്യപ്രദങ്ങളായും
		പ്രവാന്തി	വീശുന്നു.

ഈദൃശോ ऽനഘരോ രാജാ ഭവേദിതി നരേശ്വരഃ
കഥയന്തി പുരേ രാജൻ പൌരജാനപദാസ്തഥാ. 18

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	നരേശ്വരഃ	ജനങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കുന്നവനായി
പുരേ	പട്ടണത്തിൽ		
പൌരജാനപദാഃ	പൌരന്മാരും നാട്ടുകാരും	അനഘരഃ	അനവദ്യം
'ഈദൃശഃ	'ഇമ്മട്ടുള്ള	ഭവേത്'	വാഴുമാറാകട്ടെ'
രാജാ,	ചക്രവർത്തിമഹാരാജാവ്,	ഇതി	എന്ന്
		കഥയന്തി."	തമ്മിൽ തമ്മിൽ ഉരചെയ്യുന്നു."
തഥാ	ഇപ്രകാരംതന്നെ		

ഏതാ വാചഃ സുമധുരാ ഭരതേന സമീരിതാഃ
ശ്രുത്വാ രാമോ മുദാ യുക്തഃ പ്രമുമോദ സുഖീ സുഖം 19

സുഖീ	ആനന്ദപ്രദനും	ഭരതേന	ഭരതനാൽ
സുഖം	ആശ്രിതന്മാരുടെ കഷ്ടങ്ങളെ നീക്കിയതിനാൽ പ്രശാന്തചിത്തനായി	സുമധുരാഃ	അതിമധുരമായി
		സമീരിതാഃ	പറയപ്പെട്ടവയായ
		ഏതാഃ വാചഃ	ഈ വാക്കുകളെ
മുദാ	മോദമുൾക്കൊണ്ട്	ശ്രുത്വാ	ചെവിക്കൊണ്ട്
യുക്തഃ	വിളങ്ങുന്നവനുമായ	പ്രമുമോദ.	അത്യധികം സന്തോഷിച്ചു.
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാമസീതാവിഹാരഃ = ശ്രീരാമനും സീതയും വിഹരിക്കുന്നത്.]

സ വിസൃജ്യ തതോ രാമഃ പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം
പ്രവിവേശ മഹാബാഹുരശോകവനികാം തദാ 1
ചന്ദനാഗരുചൂതൈശ്ച തുംഗകാലേയകൈരപി
ദേവദാരുവനൈശ്ചാപി സമന്താദുപശോഭിതാം 2
ചമ്പകാശോകപുന്നാഗമധൂകപനസാസനൈഃ
ശോഭിതാം പാരിജാതൈശ്ച വിധൂമജ്വലനപ്രഭൈഃ 3
ലോധ്രനീപാജ്ജുനൈർനാഗൈഃ സപ്തപർണ്ണാതിമുക്തകൈഃ
മന്ദാരകദളീഗുല്മലതാജാലസമാവൃതാം 4
പ്രിയംഗുഭിഃ കദംബൈശ്ച തഥാ ച ബകുളൈരപി
ജംബൂഭിർദാഡിമൈശ്ചൈവ കോവിദാരൈശ്ച ശോഭിതാം 5
സുസ്വാദുകസുമൈ രമ്യൈഃ ഫലവദ്ഭിർമനോരമൈഃ
ദിവ്യഗന്ധരസോപേതൈസ്തരുണാങ്കുരപല്ലവൈഃ 6
തഥൈവ തരുഭിർദിവ്യൈഃ ശില്പിഭിഃ പരികല്പിതൈഃ
ചാരുപല്ലവപുഷ്പാഢ്യൈർമത്തഭ്രമരസംകുലൈഃ 7
കോകിലൈർഭൃംഗരാജൈശ്ച നാനാവർണ്ണൈശ്ച പക്ഷിഭിഃ
ശോഭിതാം ശതശശ്ചിത്രാം ചൂതവൃക്ഷാവതംസകൈഃ. 8

സഃ	അ
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ
തദാ	അപ്പോൾ
ഹൈമഭൂഷിതം	സ്വർണ്ണാലംകൃതമായ
പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തെ
വിസൃജ്യ,	വിടനൽകിയശേഷം
തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ചന്ദനാഗരു-ചൂതൈഃ ച	ചന്ദനം, അകിൽ, തേന്മാവ് എന്നവയാലും
തുംഗകാലേയകൈഃ അപി	തെങ്ങുകളാലും രക്തചന്ദനമരങ്ങളാലും
ദേവദാരു-വനൈഃ ച	ദേവതാരുസമൂഹങ്ങളാലും
സമന്താത്	നാലുഭാഗവും
ഉപശോഭിതാം അപി,	പരിശോഭിക്കുന്നതും,

ചമ്പകാശോ-കപുന്നാഗ-മധൂകപന-സാസനൈഃ	ചമ്പകം, അശോകം, പുന്ന, ഇരിപ്പ, പ്ലാവ് വേങ്ങ എന്നി വൃക്ഷങ്ങളാലും,
വിധൂമജ്വലന-പ്രഭൈഃ	പുകയില്ലാത്ത അഗ്നിക്കു തുല്യമായ പ്രഭയോടു
പാരിജാതൈഃ ച	പാരിജാതങ്ങളാലും
ശോഭിതാം ച,	പരിലസിക്കുന്നതും,
ലോധ്രനീപാ-ജ്ജുനൈഃ	പാച്ചോറി, കടമ്പ്, മരുത് എന്നവയാലും
നാഗൈഃ	നാകവൃക്ഷങ്ങളാലും
സപ്തപർണ്ണാതി-മുക്തകൈഃ	ഏഴിലമ്പാല, തൊട്ടാവാടി എന്നവയാലും,
മന്ദാരകദളീ-ഗുല്മലതാജാ-ലസമാവൃതാം,	മന്താരം, വാഴക്കൂട്ടം, വള്ളിക്കൂട്ടം എന്നവയാലും നിറഞ്ഞിട്ടുള്ളതും,
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ

പ്രിയംഗുഭിഃ ച ഞാഴൽ വൃക്ഷങ്ങളാലും
കദംബൈഃ ച കദംബവൃക്ഷങ്ങളാലും
വകുളൈഃ ച എരുഞ്ഞിമരങ്ങളാലും
ജംബുഭിഃ ഏവ ഞാവലുകളാലും
ദാഡിമൈഃ അപി മാതളനാരകങ്ങളാലും
കോവിദാരൈഃ മലയകത്തിമരങ്ങളാലും
ശോഭിതാം ച, ശോഭിക്കുന്നതും,
തഥാ അപ്രകാരംതന്നെ
ശില്പിഭിഃ സമർത്ഥന്മാരായ തോട്ടക്കാരാൽ
പരികല്പിതൈഃ വളർത്തപ്പെട്ടവയായി
രമ്യൈഃ ഭംഗിയുള്ളവയും
സർവ്വർതുകുസുമൈഃ എന്നും പൂക്കളോടുകൂടിയവയും
തരുണാങ്കുരപല്ലവൈഃ ഇളതായ മൊട്ടുകളാൽ ചില്ലകളോടുകൂടിയവയും
മത്തഭ്രമരസങ്കുലൈഃ മദിച്ചുക്കുന്ന വണ്ടിൻ ചാത്തുകളോടുകൂടിയവയും

ചാരുപല്ലവപുഷ്പാഢ്യൈഃ ഭംഗിവാച്ച തളിരുകളോടും പൂക്കളോടും കൂടിയവയും
മനോരമൈഃ മനോഹരങ്ങളായി
ദിവ്യൈഃ ആശ്ചര്യകരങ്ങളായി
ദിവ്യഗന്ധരസോപേതൈഃ ദിവ്യസൌരഭ്യരസങ്ങളാൽവയായി
ഫലവദ്ഭിഃ പഴങ്ങളോടുകൂടിയവ
തരുഭിഃ ഏവ വൃക്ഷങ്ങളാലും
ചൂതവൃക്ഷാവതംസകൈഃ തേന്മാവുകൾക്ക് അലങ്കാരമായുള്ള
കോകിലൈഃ കുയിലുകളാലും
ഭൃംഗരാജൈഃ ച വണ്ടുകളാലും
ശോഭിതാം ച, പരിലസിക്കുന്നതും,
നാനാവർണ്ണൈഃ പലവർണ്ണങ്ങളാൽ
ശതശഃ നൂറുക്കണക്കായ
പക്ഷിഭിഃ പക്ഷികളാൽ
ചിത്രാം ച അഴകാൽവിലസുന്നതു
അശോകവനികാം ലീലോദ്യാനത്തിൽ
പ്രവിവേശ. എഴുന്നെള്ളി.

ശാതകുംഭനിഭാഃ കേചിത് കേചിദഗ്നിശിഖോപമാഃ
നീലാഞ്ജനനിഭാശ്ചാന്യേ ഭാന്തി തത്രത്യപാദപാഃ
സുരഭീണി ച പുഷ്പാണി മാല്യാനി വിവിധാനി ച. 9

തത്രത്യപാദപാഃ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന
കേചിത് ചിലവ [വൃക്ഷങ്ങൾ
ശാതകുംഭനിഭാഃ പൊൻനിറമാർന്ന
കേചിത് ചിലവ
അഗ്നിശിഖോപമാഃ അഗ്നിജ്വാലയ്ക്കു തുല്യമായവയായും
അന്യേ മറുചിലവ
നീലാഞ്ജനനിഭാഃ ച കറുകറുത്ത അഞ്ജനംപോലിരിക്കുന്നവയായും
ഭാന്തി; വിളങ്ങുന്നു;
വിവിധാനി പലവിധ
പുഷ്പാണി, പുഷ്പങ്ങൾ,
മാല്യാനി ച മാലകൾക്കനുയോജിച്ചവയായും
സുരഭീണി ച. അതിസുഗന്ധമുള്ളവയായും അപ്രകാരംതന്നെ വിളങ്ങി.

ദീർഘികാ വിവിധാകാരാഃ പൂർണ്ണാഃ പരമവാരിണാ
മാണിക്യകൃതസോപാനാഃ സ്ഫടികാന്തരകുട്ടിമാഃ. 10

ദീർഘികാഃ, വിവിധാകാരാഃ വാപികൾ, പല ആകൃതിയോടുകൂടിയവയായും
മാണിക്യകൃതസോപാനാഃ മാണിക്യത്താൽ കെട്ടപ്പെട്ട പടവുകളോടുകൂടിയവയായും
സ്ഫടികാന്തരകുട്ടിമാഃ സ്ഫടികക്കല്ലുകളാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട കുപ്പകളോടുകൂടിയവയായും
പരമവാരിണാ പൂർണ്ണാഃ. ശുദ്ധജലത്താൽ നിറയപ്പെട്ടിരുന്നു.

ഫുല്ലപദ്മോത്പലവനാശ്ചക്രവാകോപശോഭിതാഃ
ദാത്യൂഹശുകസംഘുഷ്ടാ ഹംസസാരസനാദിതാഃ. 11

ഫുല്ല-പദ്മോത്-പലവനാഃ — നല്ലപോലെ വിടന്ന താമരകളും നീലത്താമരകളും നിറഞ്ഞ ജലത്തോട്ടക്കുടിയവയും
ചക്രവാകോപ-ശോഭിതാഃ — ചക്രവാകങ്ങളാൽ വിളങ്ങുന്നവയും
ദാത്യൂഹശുക-സംഘുഷ്ടാഃ — നത്തുകളാലും പൈങ്കിളികളാലും ശബ്ദിക്കപ്പെട്ടവയും
ഹംസസാരസ-നാദിതാഃ. — അരയന്നങ്ങളാലും സാരസങ്ങളാലും ശബ്ദിക്കപ്പെട്ടവയുമായിരുന്നു.

തരുഭിഃ പുഷ്പവദ്ഭിശ്ച തീരജൈരുപശോഭിതാഃ
പ്രാകാരൈർവിവിധാകാരൈഃ ശോഭിതാശ്ച ശിലാതലൈഃ. 12

തീരജൈഃ — കരയോരങ്ങളിൽ നട്ടവളർത്തപ്പെട്ടവയും
പുഷ്പവദ്ഭിഃ ച — പുഷ്പങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവയുമായ
തരുഭിഃ — വൃക്ഷങ്ങളാൽ [യി
ഉപശോഭിതാഃ — ഭംഗിചേർക്കപ്പെട്ടവയാ-
വിവിധാകാരൈഃ — പല ആകൃതിയിലുള്ള
പ്രാകാരൈഃ — മതിൽക്കെട്ടുകളാലും
ശിലാതലൈഃ ച — കൽത്തറകളാലും
ശോഭിതാഃ. — അഴകാൻ വിളങ്ങിയിരുന്നു.

തത്രൈവ ച വനോദ്ദേശേ വൈഡൂര്യമണിസന്നിഭൈഃ
ശാദ്വലൈഃ പരമോപേതാം പുഷ്പിതദ്രുമകാനനാം. 13

വൈഡൂര്യമണി-സന്നിഭൈഃ — വൈഡൂര്യം പട്ടത്തുപോലെ വിലസുന്ന
ശാദ്വലൈഃ — ഇളം പുൽത്തറകളാൽ
പരമോപേതാം — ഏറ്റം ഭംഗിതേടുന്നതും
പുഷ്പിതദ്രുമ-കാനനാം ച — പൂത്തു നില്ക്കുന്ന ഇടതിങ്ങിയ തരുക്കളാൽത്തു.
തത്ര — ആ [മായ ഒരു പ്രദേശം
വനോദ്ദേശേ — ഉപവനത്തിൽ ഒരു ഭാ
ഏവ. — ഗത്തുണ്ടായിരുന്നു.

തത്ര സംഘുഷ്ടജാതാനാം വൃക്ഷാണാം പുഷ്പശാലിനാം
പ്രസ്തരാഃ പുഷ്പശബലാ നഭസ്താരാഗണൈരിവ. 14

തത്ര — അവിടെ
സംഘുഷ്ട-ജാതാനാം — തിങ്ങിവളരുന്നവയും
പുഷ്പശാലിനാം — പൂത്തുള്ളവയുമായ
വൃക്ഷാണാം — വൃക്ഷങ്ങളുടെ
പ്രസ്തരാഃ, — ശിലാതലങ്ങൾ,
താരാഗണൈഃ — നക്ഷത്രഗണങ്ങളാൽ
നഭഃ ഇവ, — ആകാശമെന്നപോലെ
പുഷ്പശബലാഃ. — പൂക്കളാൽ ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

നന്ദനം ഹി യഥേന്ദ്രസ്യ ബ്രാഹ്മം പൈത്രരഥം യഥാ
തഥാഭ്രതം ഹി രാമസ്യ കാനനം സന്നിവേശനം. 15

രാമസ്യ — ശ്രീരാമന്റെ
സന്നിവേശനം — വിശ്രമത്തിനുള്ളതായ
കാനനം, — ഉപവനം,
ഇന്ദ്രസ്യ — ഇന്ദ്രന്റെ
നന്ദനം യഥാ ഹി — നന്ദനോദ്യാനമെന്നപോലെതന്നേയും,
ബ്രാഹ്മം — ബ്രഹ്മനിർമ്മിതമായ
പൈത്രരഥം യഥാ ഹി, — പൈത്രരഥോദ്യാനമെന്നപോലെ തന്നേയും
തഥാഭ്രതം. — അവർണ്ണ്യമഹിമപൂണ്ടതായി വിളങ്ങി.

ബഹുപാസനഗൃഹോപേതാം ലതാഗൃഹസമാവൃതാം
അശോകവനികാം സ്ഫീതാം പ്രവിശ്യ രഘുനന്ദനഃ 16
ആസനേ ച ശുഭാകാരേ പുഷ്പപ്രകരഭൂഷിതേ
കഥാസ്തരണസംവീതേ രാമഃ സന്നിഷസാദ ഹ. 17

രഘുനന്ദനഃ രഘുകുലതിലകനായ
രാമഃ, ശ്രീരാമൻ,
ബഹുപാസന-ഗൃഹോപേതാം } പല ആസനങ്ങളോടും മണ്ഡപങ്ങളോടും കൂടിയതും
ലതാഗൃഹ-സമാവൃതാം } വള്ളിക്കുടിലുകളാൽ പരിശോഭിക്കുന്നതും
സ്ഫീതാം അത്യാനന്ദപ്രദവുമായ
അശോക-വനികാം } ലീലോദ്യാനത്തിൽ
പ്രവിശ്യ, പുക്ക്,

ശുഭാകാരേ അഴകാൻ വിളങ്ങുന്നതും
പുഷ്പപ്രകര-ഭൂഷിതേ } മലർനിരകളാലലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും
കഥാസ്തരണ-സംവീതേ ച } രത്നകംബളങ്ങളും മെത്തകളും വിരിക്കപ്പെട്ടതുമായ
ആസനേ ഒരു ആസനത്തിൽ
സന്നിഷസാദ ഹ. } ഉപവേശിച്ചു.

സീതാമാദായ ഹസ്തേന മധു മൈരേയകം ശുചി
പായയാമാസ കാകുത്സ്ഥഃ ശചീമിവ പുരന്ദരഃ. 18

പുരന്ദരഃ ദേവേന്ദ്രൻ
ശചീം ഇന്ദ്രാണിയെ
ഇവ, എന്നപോലെ,
കാകുത്സ്ഥഃ കാകുത്സ്ഥൻ
സീതാം സീതാദേവിയെ

ഹസ്തേന ആദായ കയ്യുപിടിച്ചിരുത്തി
ശുചി നിർമ്മലവും
മധു രുചിയുള്ളതുമായ
മൈരേയകം മൈരേയക മധുവിനെ
പായയാമാസ. പാനംചെയ്യിച്ചു.

മാംസാനി ച സമൃഷ്ടാനി ഫലാനി വിവിധാനി ച
രാമസ്യാഭ്യവഹാരാർത്ഥം കിങ്കരാസ്ത്വരന്നാഹരൻ. 19

കിങ്കരാഃ പരിചാരകന്മാർ
അഭ്യവ-ഹാരാർത്ഥം } അമൃതേത്തിന്നായി
സമൃഷ്ടാനി രുചികരമായി പാകം ചെയ്യപ്പെട്ട
മാംസാനി ച, മാംസങ്ങളേയും,

വിവിധാനി പലവിധത്തിലുള്ള
ഫലാനി ച പഴങ്ങളേയും
രാമസ്യ ശ്രീരാമന്നായ്ക്കൊണ്ട്
ത്വരന്നം അതിവേഗത്തിൽ
ആഹരൻ. കൊണ്ടുവന്നു.

ഉപാനൃത്യംശ്ച രാജാനം നൃത്തഗീതവിശാരദാഃ
ബാലാശ്ച രൂപവത്യശ്ച സ്ത്രിയഃ പാനവശാനുഗാഃ. 20

നൃത്തഗീത-വിശാരദാഃ ച } നൃത്തത്തിലും ഗാനത്തിലും നിപുണകളും
രൂപവത്യഃ രൂപവതികളും
ബാലാഃ യുവതികളും

പാനവ-ശാനുഗാഃ ച } സുരക്ഷകന്റെ സന്നിധാനത്തിൽ ഇരിപ്പാൻ യോഗ്യതയുള്ള
സ്ത്രിയഃ, സ്ത്രീകൾ, [വരുമായ
രാജാനം ച രാജാവിന്റെ തിരുമുമ്പിൽ
ഉപാനൃത്യൻ. നൃത്തംചെയ്തു.

ഏവം രാമോ മുദാ യുക്തഃ സീതാം സുരസുതോപമാം
രമയാമാസ വൈദേഹീമഹന്യഹനി ദേവവത്. 21

ദേവവത്	ദിവ്യാവതാരനായ	സുരസുതോപമാം	ദേവസ്ത്രീപോലെ വിളങ്ങുന്നവളുമായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	സീതാം	സീതാദേവിയെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	അഹനി അഹനി	നാൾതോറും
മുദാ യുക്തഃ	സന്തോഷത്തോടുകൂടിയവനായി	രമയാമാസ.	ഉല്ലാസപ്പെടുത്തിവന്നു.
വൈദേഹീം	വിദേഹാത്മജയും		

തഥാ തു രമമാണസ്യ തസ്യൈവം ശൈശിരഃ ശുഭഃ
അത്യക്രാമന്നരേന്ദ്രസ്യ രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ. 22

ഏവം	ഈവിധം	രാഘവസ്യ തു,	ശ്രീരാഘവന്നും,
രമമാണസ്യ	വിനോദങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്ന	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവും	ശുഭഃ	ശുഭമായ
നരേന്ദ്രസ്യ	പുരുഷോത്തമനുമായ	ശൈശിരഃ	ശിശിര ഋതു
തസ്യ	ആ	അത്യക്രാമത്.	കഴിഞ്ഞു.

പൂർവ്വാഹ്നേ പൌരകൃത്യാനി കൃത്വാ ധർമ്മേണ ധർമ്മവിത്
ശേഷം ദിവസഭാഗാർദ്ധമന്തഃപുരഗതോഽഭവത്. 23

ധർമ്മവിത്	ധർമ്മജ്ഞനായ അദ്ദേഹം	കൃത്വാ,	ചെയ്തു,
ധർമ്മേണ	നീതിയനുസരിച്ച്	ശേഷം	ബാക്കിയുള്ള
പൂർവ്വാഹ്നേ	പകലിന്റെ ആദ്യഭാഗത്തിൽ	ദിവസഭാഗാർദ്ധം	അപരാഹ്നത്തിന്റെ അംശത്തിൽ,
പൌരകൃത്യാനി	രാജ്യസംബന്ധമായ കാര്യങ്ങളെ	അന്തഃപുരഗതഃ അഭവത്.	അന്തഃപുരത്തിലെഴുന്നെള്ളിയിരുന്നു.

സീതാഽപി ദേവകാര്യാണി കൃത്വാ പൌർവ്വാഹ്നികാനി വൈ
ശ്വശ്രൂണാമകരോത് പൂജാം സർവ്വാസാമവിശേഷതഃ. 24

സീതാ അപി	സീതാദേവിയും	ശ്വശ്രൂണാം	ശ്വശ്രൂക്കൾ
പൌർവ്വാഹ്നികാനി	പൂർവ്വാഹ്നത്തിൽ ചെയ്യേണ്ടതായ	സർവ്വാസാം,	എല്ലാവർക്കും,
ദേവകാര്യാണി	ദേവ പൂജകളെ	അവിശേഷതഃ വൈ	ഒരുപോലെ
കൃത്വാ,	ചെയ്തു,	പൂജാം അകരോത്.	വന്ദനാദിപൂജയെ ചെയ്തുവന്നു.

അഭ്യഗച്ഛത്തതോ രാമം വിചിത്രാഭരണാംബരാ
ത്രിവിഷ്ടപേ സഹസ്രാക്ഷമുപവിഷ്ടം യഥാ ശചീ. 25

തതഃ, അതിൽ പിന്നെ,
ശചീ ഇന്ദ്രാണി
ത്രിവിഷ്ടപേ ദേവലോകത്തിൽ
ഉപവിഷ്ടം എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന
തുകൊണ്ട്
സഹസ്രാക്ഷം ദേവേന്ദ്രനെ

യഥാ, എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
വിചിത്രാംബരാ ഭംഗിയാൻ ആഭരണങ്ങളും വസ്ത്രങ്ങളും അണിഞ്ഞവളായി
രാമം ശ്രീരാമനെ എതിരേറ്റു
അഭ്യഗച്ഛത്. കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു.

ദൃഷ്ട്വാ തു രാഘവഃ പത്നീം കല്യാണേന സമന്വിതാം
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ സാധു സാധ്വിതി ചാബ്രവീത്. 26

രാഘവഃ ശ്രീരാഘവൻ
പത്നിം പത്നിയെ
കല്യാണേന സമന്വിതാം വഴിച്ചു രൂപലാവണ്യത്തോടുകൂടി ശോഭിക്കുന്നവളായി
ദൃഷ്ട്വാ, കണ്ട്,
അതുലം അതിയായ
പ്രഹർഷം സന്തുഷ്ടിയെ
ലേഭേ; പ്രാപിച്ചു;
ച കൂടാതെ
"സാധു സാധു," ഇതി "നന്നായി ഭവതി ഭാഗ്യവതിതന്നെ" എന്ന്
തു അസമയം
അബ്രവീത്. അരുളിച്ചെയ്കയുംചെയ്തു.

അപത്യലാഭോ വൈദേഹി മമായം സമുപസ്ഥിതഃ
കിമിച്ഛസി വരാരോഹേ കാമഃ കിം ക്രിയതാം തവ. 27

"വരാരോഹേ! "സുന്ദരിയായ
വൈദേഹി! വൈദേഹി!
മമ എനിക്ക്
അയം ഇപ്പോൾ
അപത്യലാഭഃ സന്താനഭാഗ്യം
സമുപസ്ഥിതഃ; അടുത്തിരിക്കുന്നു;
കിം ഇച്ഛസി; എന്തെങ്കിലും ഭവതിക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ടോ?
തവ കാമഃ ഭവതിയുടെ മനോരഥം
കിം? എന്തൊന്നാണു?
ക്രിയതാം." ആയത് പൂർത്തിയാക്കപ്പെടട്ടെ."

സ്മിതം കൃത്വാ തു വൈദേഹീ രാമം വാക്യമഥാബ്രവീത്
തപോവനാനി പുണ്യാനി ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി രാഘവ 28
ഗംഗാതീരോപവിഷ്ടാനാമൃഷീണാമുഗ്രതേജസാം
ഫലമൂലാശിനാം ദേവ പാദമൂലേഷു വർത്തിതും. 29

വൈദേഹി, വൈദേഹി,
തു ഇതുകേട്ട്
സ്മിതം കൃത്വാ പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്
രാമം ശ്രീരാമനെ നോക്കി
അഥ വാക്യം അബ്രവീത്; ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു;
"രാഘവ! "ശ്രീരാഘവ!
ദേവ! നാഥ!
പുണ്യാനി തപോവനാനി പുണ്യാശ്രമങ്ങളെ
ദ്രഷ്ടും, സന്ദർശിക്കുന്നതിനും,
ഫലമൂലാശിനാം കായ്കനിഴങ്ങുകൾ ഭക്ഷിച്ചുപജീവിക്കുന്നവരും
ഉഗ്രതേജസാം അതിതേജസ്വികളും
ഗംഗാതീരോപവിഷ്ടാനാം ഗംഗാനദിക്കരയിൽ വസിക്കുന്നവരുമായ
ഋഷീണാം മഹർഷികളുടെ
പാദമൂലേഷു തൃപ്പാദങ്ങളിൽ
വർത്തിതും നമസ്കരിക്കുന്നതിനും
ഇച്ഛാമി. ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

ഏഷ മേ പരമഃ കാമോ യന്മൂലഫലഭോജിനാം
അപ്യേകരാത്രം കാകുത്സ്ഥ നിവസേയം തപോവനേ 30

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!
മൂലഫല-ഭോജിനാം	കിഴങ്ങുകളും പഴങ്ങളും ഭക്ഷിക്കുന്ന അവരുടെ
തപോവനേ	ആശ്രമത്തിൽ
ഏകരാത്രം അപി	ഒരു രാത്രിയെങ്കിലും
നിവസേയം;	എനിക്ക് താമസിച്ചാൽ
യത്	യാതൊരു [കൊള്ളാം;
ഏഷഃ	ഇതുതന്നെയാണ്
മേ	എനിക്ക്
പരമഃ	മുഖ്യമായ
കാമഃ."	പ്രാർത്ഥന."

തഥേതി ച പ്രതിജ്ഞാതം രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമ്മണാ
വിസ്രബ്ധാ ഭവ വൈദേഹി ശപ്താ ഗമിഷ്യതി സംശയം. 31

അക്ലിഷ്ടകർമ്മണാ	എന്തും നിഷ്പ്രയാസംചെയ്യാൻ കിഴവുള്ളവനായ
രാമേണ,	ശ്രീരാമനാൽ,
തഥാ	ഇപ്രകാരമായി
"വൈദേഹി!	"ഹേ വൈദേഹി!
അസംശയം	തീർച്ചയായും
ശപ്താ ച	നാളെത്തന്നെ
ഗമിഷ്യതി;	ഭവതിക്ക് പോകാം;
വിസ്രബ്ധാ	അഗ്രഹം നിറവേറിയവളായി
ഭവ;" ഇതി	ഭവിച്ചുകൊൾക;" എന്ന്
പ്രതിജ്ഞാതം.	അനുമതി നൽകപ്പെട്ടു.

ഏവമുക്ത്വാ തു കാകുത്സ്ഥോ മൈഥിലീം ജനകാത്മജാം
മദ്ധ്യകക്ഷ്യാന്തരം രാമോ നിർജ്ജഗാമ സുഹൃദ്വൃതഃ. 32

കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
ജനകാത്മജാം	ജനകാത്മജയായ
മൈഥിലീം	മൈഥിലിയോട്
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
ഏവം	മേൽപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	അനുമതി നൽകിയ ശേഷം,
മദ്ധ്യ-കക്ഷ്യാന്തരം	നടുക്കെട്ടിലേക്ക്
നിർജ്ജഗാമ;	എഴുന്നെള്ളി;
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
സുഹൃദ്വൃതഃ.	പുണ്യാത്മാക്കളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ട വിളങ്ങി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22446; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1722

ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[ഭദ്രോക്ത്യുത്ഥാപനം = ഭദ്രൻ വന്നുപറയുന്നതിനെ കേൾക്കുന്നതു്.]

തത്രോപവിഷ്ടം രാജാനമുപാസതേ വിചക്ഷണാഃ
കഥാനാം ബഹുരൂപാണാം ഹാസ്യകാരാഃ സമന്തതഃ. 1

തത്ര	അവിടെ	സമന്തതഃ	സകല
ഉപവിഷ്ടം	ഇരുന്നരുളിയ	വിചക്ഷണാഃ	തത്വജ്ഞരുമറിഞ്ഞവ
രാജാനം	മഹാരാജാവിനെ	ഹാസ്യകാരാഃ	വിദൂഷകന്മാർ [രായ
ബഹുരൂപാണാം	പലപല	ഉപാസതേ.	സേവിച്ചുംകൊണ്ടു നി
കഥാനാം	കഥകളുടെയും		ല്പുണ്ടു്.

വിജയോ മധുമത്തശ്ച കാശ്യപഃ പിംഗളഃ കടഃ
സുരാജഃ കാളിയോ ഭദ്രോ ദന്തവക്ത്രഃ സുമാഗധഃ 2
ഏതേ കഥാ ബഹുവിധാഃ പരിഹാസസമന്വിതാഃ
കഥയന്തി സ്മ സംഹൃഷ്ടാ രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ. 3

വിജയഃ	വിജയൻ	ഏതേ ച	ഇവരെല്ലാവരും
മധുമത്തഃ	മധുമത്തൻ	സംഹൃഷ്ടാഃ,	അത്യുത്സാഹംപൂണ്ടവ
കാശ്യപഃ	കാശ്യപൻ	മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ [രായി,
പിംഗളഃ, കടഃ	പിംഗളൻ, കടൻ	രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്നു്
സുരാജഃ	സുരാജൻ	പരിഹാസ-സമന്വിതാഃ	രസകരമായ
കാളിയഃ	കാളിയൻ		
ഭദ്രഃ	ഭദ്രൻ	ബഹുവിധാഃ	പല
ദന്തവക്ത്രഃ	ദന്തവക്ത്രൻ	കഥാഃ	കഥകളെയും
സുമാഗധഃ	സുമാഗധൻ എന്ന	കഥയന്തി സ്മ.	പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

തതഃ കഥായാം കസ്യാംചിദ്രാഘവഃ സമഭാഷത
കാഃ കഥാ നഗരേ ഭദ്ര വർത്തന്തേ വിഷയേഷു ച. 4

രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	നഗരേ	നഗരത്തിലും
കസ്യാംചിത്	ഏതോ ഒരു	വിഷയേഷു ച	നാടുകളിലും
കഥായാം	കഥയുടെ അവസാന	കാഃ	ഏപ്പകാരമുള്ള
തതഃ	അപ്പോൾ [ത്തിൽ	കഥാഃ	സംഭാഷണങ്ങളാണു്
സമഭാഷത;	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;	വർത്തന്തേ?	നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്?
"ഭദ്ര!	"ഭദ്ര!		

മമാശ്രിതാനി കാന്യാഹുഃ പൌരജാനപദാ ജനാഃ
കിം ച സീതാം സമാശ്രിത്യ ഭരതം കിം ച ലക്ഷ്മണം. 5

"പൌരജാനപദാഃ ജനാഃ	"പൌരന്മാരും നാട്ടാരുമായ ജനങ്ങൾ	സീതാം സമാശ്രിത്യ കിം?	സീതയെക്കുറിച്ചു് എന്തു പറഞ്ഞു?
മാം ആശ്രിതാനി	എന്നെപ്പറ്റിയുള്ള	ഭരതം ച	ഭരതനേയും
കാനി	എന്തെല്ലാമാണു്	ലക്ഷ്മണം ച	ലക്ഷ്മണനേയും പറ്റി
ആഹുഃ?	പറഞ്ഞതു്?	കിം?	എന്താണു് പറയുന്നതു്?

കിം നു ശത്രുഘ്നമുദ്ദിശ്യ കൈകേയീം കിം നു മാതരം
വക്തവ്യതാം ച രാജാനോ വരേ രാജ്യേ വ്രജന്തി ച 6

"ശത്രുഘ്നം ച	"ശത്രുഘ്നനെപ്പറ്റിയും
കിം നു?	എന്താണ്?
മാതരം	മാതാവായ
കൈകേയീം ച ഉദ്ദിശ്യ	കൈകേയിയെപ്പറ്റിയും
കിം നു?	എന്താണ് പറയുന്നത്?
വരേ	ഉത്കൃഷ്ടമായ
രാജ്യേ	ഒരു രാജ്യത്തിൽ
രാജാനഃ	രാജാക്കന്മാർ
വക്തവ്യതാം	നാട്ടുകാരുടെ ഗുണദോഷനിരൂപണത്തിന്
വ്രജന്തി."	പാത്രീഭവിച്ചുവരുകയും."

ഏവമുക്തേ തു രാമേണ ഭദ്രഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്
സ്ഥിതാഃ കഥാഃ ശുഭാ രാജൻ വർത്തന്തേ പുരവാസിനാം. 7

രാഘവേണ	ശ്രീരാമനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
തു	ഈ കാര്യത്തിൽ
ഉക്തേ,	ചോദിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ,
ഭദ്രഃ	ഭദ്രൻ
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു;
"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!
പുരവാസിനാം	നഗരവാസികളുടെ
കഥാഃ	സംഭാഷണങ്ങളും
ശുഭാഃ	അനുകൂലമായവയായും
സ്ഥിതാഃ	നല്ലവയായും
വർത്തന്തേ.	ഇരിക്കുന്നുണ്ട്.

അമും തു വിജയം സൌമ്യ ദശഗ്രീവവധാജ്ജിതം
ഭ്രയിഷ്ഠം സപുരേ പൌരൈഃ കഥ്യന്തേ പുരുഷർഷഭ. 8

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
സൌമ്യ!	പുണ്യപുരുഷ!
പൌരൈഃ	പട്ടണവാസികളാൽ
സപുരേ	സപുരത്തിൽ
ദശഗ്രീവവധാജ്ജിതം	ദശഗ്രീവനെ വധിച്ചതിനാലുണ്ടായ
അമും	ഈ
വിജയം	വിജയം
ഭ്രയിഷ്ഠം തു	കേമമായുള്ളതന്നെ
കഥ്യന്തേ."	പുകഴ്ത്തിപ്പറയപ്പെടുന്നു."

ഏവമുക്തസ്തു ഭദ്രേണ രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത്
കഥയസ്വ യഥാതത്വം സർവ്വം നിരവശേഷതഃ 9

ഭദ്രേണ	ഭദ്രൻ എന്നവനാൽ
ഏവം	മേൽപ്രകാരം
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
തു	ഈ കാര്യത്തിൽ
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;
"സർവ്വം	"എല്ലാറ്റിനെയും
യഥാതത്വം	ഉള്ളതുപോലെ
നിരവശേഷതഃ	ഒന്നും മറയ്ക്കാതെ
കഥയസ്വ.	പറഞ്ഞുകൊൾക.

ശുഭാശുഭാനി വാക്യാനി യാന്യാഹുഃ പുരവാസിനഃ
ശ്രുത്വേദാനീം ശുഭം കർഷ്യാം ന കർഷ്യാമശുഭാനി ച. 10

"പുരവാസിനഃ	"നഗരവാസികൾ
ശുഭാശുഭാനി ച	പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടായാലും നിന്ദിച്ചുകൊണ്ടായാലും
യാനി വാക്യാനി	യാതൊരു വാക്കുകൾ
ഇദാനീം	ഇപ്പോൾ
ആഹുഃ,	പറകയുണ്ടായി,
താനി	അവയെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടമനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ട്,
ശുഭം കർഷ്യാം;	നന്മയായുള്ളതിനെ ഞാൻ കൊണ്ടാടാം;
അശുഭാനി-ന കർഷ്യാം.	നിന്ദനകളെ ഞാൻ നിവൃത്തിച്ചുകൊൾകയും ചെയ്യാം.

കഥയന്ത്യസ്യ ച വിസ്രബ്ധാ നിർഭയം വിഗതജ്വരാഃ
കഥയന്തി യഥാ പൌരാഃ പാപാ ജനപദേഷു ച. 11

"പൌരാഃ	"നഗരവാസികളും
ജനപദേഷു	നാട്ടുപുറവാസികളിൽ
പാപാഃ ച	ദുഷ്യം പറയുന്നവരും
യഥാ	എപ്രകാരം [ക്രൂടി
കഥയന്തി,	ഒരുവക്കൊരുവർ പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നുവോ, അവയെ
നിർഭയം	ഒട്ടും ഭയപ്പെടാതെ
വിഗതജ്വരാഃ	വിചാരമറവനായി
വിസ്രബ്ധാഃ	ഒന്നും വിടാതെ
കഥയന്ത്യസ്യ ച."	എല്ലാറിനെയും ഉരചെയ്കൊൾക."

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു ഭദ്രഃ സുരുചിരം വചഃ
പ്രത്യുവാച മഹാബാഹും പ്രാഞ്ജലിഃ സുസമാഹിതഃ. 12

രാഘവേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട
ഭദ്രഃ,	ഭദ്രൻ,
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
സുസമാഹിതഃ	ദീർഘമായാലോചിച്ചുകൊണ്ട്
സുരുചിരം	തേജസ്സാർന്നു വിളങ്ങുന്ന
മഹാബാഹും	മഹാബാഹുവിനെ നോക്കി
പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിക്കൂപ്പിക്കൊണ്ട്
വചഃ പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുണർത്തിച്ചു.

ശൃണു രാജൻ യഥാ പൌരാഃ കഥയന്തി ശുഭാശുഭം
ചതുരാപണരഥ്യാസു വനേഷ്വുപവനേഷു ച 13

"രാജൻ!	"പ്രഭോ!
ശൃണു;	ചെവിക്കൊണ്ടാലും;
ചതുരാപണ-രഥ്യാസു	നാൽക്കൂട്ടവഴികളിലും അങ്ങാടിത്തെരുവുകളിലും
വനേഷു	വനങ്ങളിലും
ഉപവനേഷു ച	ഉപവനങ്ങളിലും
പൌരാഃ	നഗരവാസികൾ
ശുഭാശുഭം	പുകഴ്ത്തിയും നിന്ദിച്ചും
യഥാ	ഇപ്രകാരം
കഥയന്തി.	തമ്മിൽ തമ്മിൽ പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നുണ്ട്.

ദുഷ്കരം കൃതവാൻ രാമഃ സമുദ്രേ സേതുബന്ധനം
അശ്രുതം പൂർവ്വകൈഃ കൈശ്ചിദ്ദേവൈരപി സദാനവൈഃ. 14

"'രാമഃ	"'ശ്രീരാമൻ,
പൂർവ്വകൈഃ	പൂർവ്വികന്മാരാലും
സദാനവൈഃ	ദാനവന്മാരടക്കം
കൈശ്ചിത്	യാതൊരു
ദേവൈഃ അപി	ദേവന്മാരാലുംകൂടി
അശ്രുതം	കേൾക്കപ്പെടാത്തതും
ദുഷ്കരം	മറ്റാരാലും സാദ്ധ്യമല്ലാത്തതുമായ
സമുദ്രേ	സമുദ്രത്തിൽ
സേതുബന്ധനം	അണകെട്ടുക എന്ന കൃത്യത്തെ
കൃതവാൻ.	ചെയ്തു.

രാവണശ്ച ദുരാധർഷോ ഹതഃ സബലവാഹനഃ
വാനരാശ്ച വശം നീതാ ഋക്ഷാശ്ച സഹ രാക്ഷസൈഃ. 15

"'ദുരാധർഷഃ	"'എതിരില്ലാത്തവനായ
രാവണഃ	രാവണൻ,
സബല-വാഹനഃ ച	സൈന്യങ്ങളോടുകൂടിയ വനായിത്തന്നെ
ഹതഃ;	വധിക്കപ്പെട്ടു;
രാക്ഷസൈഃ	രാക്ഷസന്മാരോട്
സഹ	കൂടി
വാനരാഃ ച	വാനരന്മാരും
ഋക്ഷാഃ ച	കരടികളും
വശം നീതാഃ.	അധീനത്തിൽ ആക്കപ്പെട്ടു.

ഹത്വാ ച രാവണം സംഖ്യേ സീതാമാഹൃത്യ രാഘവഃ
അമർഷം പുഷ്യതഃ കൃത്വാ സ്വവേശ്മ പുനരാനയത്. 16

"'രാഘവഃ,	"'ശ്രീരാഘവൻ,
സംഖ്യേ	പോരിൽ
രാവണം	രാവണനെ
ഹത്വാ	കൊന്ന്
സീതാം ച	സീതാദേവിയേയും
ആഹൃത്യ,	വീണ്ടെടുത്തു,
അമർഷം	(പരപുരുഷസ്പർശത്താലുള്ള) അരിശത്തെ
പുഷ്യതഃ കൃത്വാ,	വലിച്ചെറിഞ്ഞ്,
പുനഃ	വീണ്ടും
സ്വവേശ്മ	സ്വഭവനത്തിലേക്ക
ആനയത്.	കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നിരിക്കുന്നു.

കീദൃശം ഹൃദയേ തസ്യ സീതാസംഭോഗജം സുഖം
അങ്കമാരോപ്യ തു പുരാ രാവണേന ബലാദ്ധൃതാം. 17

"'പുരാ	"'മുമ്പ്
രാവണേന	രാവണനാൽ
ബലാത്	ബലാല്ക്കാരമായി
അങ്കം	മടിയിൽ
ആരോപ്യ	കയറ്റിവെച്ച്
ഹൃതാം തു,	എടുത്തുകൊണ്ടു പോകപ്പെട്ടവളെക്കുറിച്ച്,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ഹൃദയേ	മനസ്സിൽ,
സീതാ-സംഭോഗജം	സീത, തനിക്ക് സ്വന്തമാണെന്ന വിചാരി.
സുഖം	മനഃസമാധാനം[ചുള്ള
കീദൃശം?	എങ്ങിനെ സാധുവാകും?

ലങ്കാമപി പുരാ നീതാമശോകവനികാം ഗതാം
രക്ഷസാം വശമാപന്നാം കഥം രാമോ ന കുത്സതേ. 18

"'രാമൻ,	"'ശ്രീരാമൻ,	രക്ഷസാം	രാക്ഷസന്മാരുടെ
പുരാ	മുമ്പ്	വശം	അധീനത്തിൽ
ലങ്കാം	ലങ്കയിലേക്ക്	ആപന്നാം അപി,	ഇരുന്നവളുമായ അവളെ,
നീതാം,	എടുത്തുകൊണ്ടു പോകപ്പെട്ടവളും	കഥം	എന്തുകൊണ്ടാണ്
അശോകവനികാം	അശോകവനത്തിൽ		(തനിക്ക് യോഗ്യയായവളല്ലെന്ന്) നിശ്ചയിക്കാതിരിക്കുന്നതു?
ഗതാം,	പാർത്തിരുന്നവളും,	ന കുത്സതേ?	

അസ്മാകമപി ഭാരേഷു സഹനീയം ഭവിഷ്യതി
യഥാ ഹി കുരുതേ രാജാ പ്രജാ തമനുവർത്തതേ. 19

"'അസ്മാകം അപി	"'നമുക്കും	ഹി	എന്തെന്നാൽ
ഭാരേഷു	ഭാര്യമാരുടെ സംഗതിയിൽ	രാജാ	രാജാവ്
സഹനീയം	സഹിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കേണ്ടതായി	യഥാ	എങ്ങിനെ
ഭവിഷ്യതി;	വന്നു ചേരുന്നതാണ്;	കുരുതേ,	നടക്കുന്നുവോ,
		തം	അതിനെ
		പ്രജാ	പ്രജയും
		അനുവർത്തതേ.'	അനുഷ്ഠിക്കുന്നു.'

ഏവം ബഹുവിധാ വാചോ വദന്തി പുരവാസിനഃ
നഗരേഷു ച സർവ്വേഷു രാജൻ ജനപദേഷു ച. 20

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	ഏവം	ഇപ്രകാരം
പുരവാസിനഃ	നഗരവാസികൾ	ബഹുവിധാഃ	ഇമ്മാതിരിയായ പലവിധത്തിലുള്ള
നഗരേഷു ച	നഗരങ്ങളിലും	വാചഃ വദന്തി."	സംസാരങ്ങളും നടത്തുന്നുണ്ട്."
സർവ്വേഷു	എല്ലാ		
ജനപദേഷു ച	നാട്ടുപുറങ്ങളിലും		

തസ്യൈവം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ രാഘവഃ പരമാർത്തവത്
ഉവാച സുഹൃദഃ സർവ്വാൻ കഥമേതന്നിവേദ്യതാം. 21

രാഘവഃ	ശ്രീരാമൻ	സുഹൃദഃ	സ്നേഹിതന്മാർ
തസ്യ	അവന്റെ	സർവ്വാൻ	എല്ലാവരോടായും
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ള	ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു;
ഭാഷിതം	വാക്കിനെ	"ഏതത്	"ഇക്കാര്യത്തിൽ
ശ്രുത്വാ,	ശ്രവിച്ച്,	കഥം	എന്തഭിപ്രായമാണെന്ന്
പരം ആർത്തവത്	അതിയായ ദുഃഖംപൂണ്ടവനായി,	നിവേദ്യതാം."	അറിയിക്കപ്പെടട്ടെ."

സർവ്വേ തു ശിരസാ ഭൂമാവഭിവാദ്യ പ്രണമ്യ ച
പ്രത്യൂചുർ രാഘവം ദീനമേവമേതന്ന സംശയഃ. 22

സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	പ്രണമ്യ,	സാഷ്ടാംഗമായി നമസ്കരിച്ച്,
ദീനം	അഴൽപൂണ്ടിരുന്ന	ച	പിന്നെ
രാഘവം	ശ്രീരാമനെ	ഏവം	ഇപ്രകാരം
ശിരസാ	തലകുമ്പിട്ട	പ്രത്യൂചുഃ;	മറുപടിയുണർത്തിച്ചു;
അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങി,	"ഏതത്"	"ഇതിൽ
ഭൂമൌ	നിലത്ത്	സംശയഃ ന തു."	അവിശ്വാസം ഞങ്ങൾക്കില്ലതന്നെ."

ശ്രുത്വാ തു വാക്യം കാകുത്സ്ഥഃ സർവ്വേഷാം സമുദീരിതം
വിസസർജ്ജയാമാസ തദാ വയസ്യാൻ ശത്രുസൂദനഃ. 23

ശത്രുസൂദനഃ	ശത്രുസംഹാരകനായ	വാക്യം	വാക്യത്തെ
കാകുത്സ്ഥഃ,	ശ്രീരാമൻ,	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തു	അപ്പോൾ	തദാ	അതിനനന്തരം
സർവ്വേഷാം	എല്ലാവരും	വയസ്യാൻ	സ്നേഹിതന്മാരെ
സമുദീരിതം	പറഞ്ഞ	വിസസർജ്ജയാമാസ.	വിടകൊടുത്തയച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22469; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1745.

ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[ലക്ഷ്മണാദ്യാനയനം=ലക്ഷ്മണൻ മുതലായവരെ വരുത്തുന്നതു്.]

വിസൃജ്യ തു സുഹൃച്ചർഗ്ഗം ബുദ്ധ്യാ നിശ്ചിത്യ രാഘവഃ
സമീപേ ദ്വാഃസ്ഥമാസീനമിദം വചനമബ്രവീത്. 1

രാഘവഃ	ശ്രീരാമൻ	സമീപേ	സമീപത്തിൽ
സുഹൃച്ചർഗ്ഗം	സ്നേഹിതന്മാരെ	ആസീനം	ഉണ്ടായിരുന്ന
വിസൃജ്യ,	പറഞ്ഞയച്ചശേഷം,	ദ്വാഃസ്ഥം	ദ്വാരപാലകനോടായി
ബുദ്ധ്യാ	ബുദ്ധികൊണ്ട്	ഇദം	ഇപ്രകാരം
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ	വചനം	ആജ്ഞാപിച്ചു.
നിശ്ചിത്യ,	ഒരു നിശ്ചയംചെയ്ത്,	അബ്രവീത്.	

ശീഘ്രമാനയ സൌമിത്രിം ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം
ഭരതം ച മഹാഭാഗം ശത്രുഘ്നമപരാജിതം. 2

"സൌമിത്രിം	"സുമിത്രാത്മജനായ	അപരാജിതം	ശത്രുക്കളാൽ ജയിക്ക
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനേയും		പ്പെടുവാൻ കഴിയാത്ത
മഹാഭാഗം	മഹാപ്രസിദ്ധനും	ശത്രുഘ്നം ച	ശത്രുഘ്നനേയും
ശുഭലക്ഷണം	പുണ്യശാലിയുമായ	ശീഘ്രം	വേഗത്തിൽ
ഭരതം,	ഭരതനേയും,	ആനയ."	ക്ഷണിക്കൊണ്ടുവരിക."

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ ദ്വാഃസ്ഥോ മൂർദ്ധ്നി കൃതാഞ്ജലിഃ
ലക്ഷ്മണസ്യ ഗൃഹം ഗത്വാ പ്രവിവേശാനിവാരിതഃ 3

ദ്വാഃസ്ഥഃ	ദ്വാരപാലകൻ	ശ്രുത്വാ,	അനുസരിച്ച്
മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
കൃതാഞ്ജലിഃ,	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തു	ലക്ഷ്മണസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ
	കൊണ്ട്,	ഗൃഹം	അരമനയിലേക്കായി
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	അനിവാരിതഃ	പ്രതിബന്ധമൊഴിവാ
വചനം	ആജ്ഞയെ	പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു. [യി

ഉവാച സുമഹാത്മാനം വർദ്ധയിത്വാ കൃതാഞ്ജലിഃ
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി രാജാ ത്വാം ഗമ്യതാം തത്ര മാ ചിരം. 4

സുമഹാത്മാനം	കൊണ്ടാടത്തക്ക മഹാ പുണ്യശാലിയായ ലക്ഷ്മണനെ	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
		ദ്രഷ്ടും	തൃക്കൺപാർക്കുന്നതി
			ന്നായി
കൃതാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്ത്	ഇച്ഛതി;	തിരുവുള്ളം കൊണ്ടിരി
"വർദ്ധയിത്വാ"	"വിജയിപ്പൂതാക" എ	തത്ര	ഇതിൽ [ക്കുന്നു;
	ന്നുകൊണ്ടാടിയശേഷം	മാ ചിരം;	കാലതാമസം വരുത്താ
ഉവാച;	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തി		വുന്നതല്ല;
"രാജാ	"മഹാരാജാവ് [ച്ചു;	ഗമ്യതാം."	എഴുന്നെള്ളിപ്പെടട്ടെ."

ബാഢമിത്യേവ സൌമിത്രിഃ ശ്രുത്വാ രാഘവശാസനം
പ്രാദ്രവദ്രഥമാരുഹ്യ രാഘവസ്യ നിവേശനം 5

സൌമിത്രിഃ	ലക്ഷ്മണൻ	രഥം	തേരിൽ
രാഘവശാസനം	ശ്രീരാമന്റെ കല്പനയെ	ആരുഹ്യ,	കയറിക്കൊണ്ടു,
ശ്രുത്വാ ഏവ,	കേട്ട ഉടനെതന്നെ,	രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
"ബാഢം"	"ആവട്ടെ"	നിവേശനം	അരമനയിലേക്കായി
ഇതി,	എന്നുപറഞ്ഞ്,	പ്രാദ്രവത്.	ബദ്ധപ്പെട്ടുചെന്നു.

പ്രയാന്തം ലക്ഷ്മണം ദൃഷ്ട്വാ ദ്വാഃസ്ഥോ ഭരതമന്തികാത്
ഉവാച ഭരതം തത്ര വർദ്ധയിത്വാ കൃതാഞ്ജലിഃ 6
വിനയാവനതോ ഭൂത്വാ രാജാ ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി
ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ദ്വാഃസ്ഥാദ്വാമസമീരിതം. 7
ഉത്പപാതാസനാത്തൂർണ്ണം പദ്ഭ്യാമേവ യയൌ ബലീ
ദൃഷ്ട്വാ പ്രയാന്തം ഭരതം ത്വരമാണഃ കൃതാഞ്ജലിഃ. 8

ശത്രുഘ്നഭവനം ഗത്വാ തതോ വാക്യമുവാച ഹ
ഏഹ്യാഗച്ഛ രഘുശ്രേഷ്ഠ രാജാ ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി. 9
ഗതോ ഹി ലക്ഷ്മണഃ പൂർവ്വം ഭരതശ്ച മഹായശാഃ
ശ്രുത്വാ തു വചനം തസ്യ ശത്രുഘ്നഃ പരമാസനാത്
ശിരസാ ധരണീം പ്രാപ്യ പ്രയയൌ യത്ര രാഘവഃ 10

ദ്വാഃസ്ഥഃ,	ദ്വാരപാലകൻ,
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ
പ്രയാന്തം	പുറപ്പെട്ടവനായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ഭരതം	ഭരതന്റെ
അന്തികാത്,	തിരുമുമ്പിൽ വന്ന്,
തത്ര	അവിടെ
ഭരതം	ഭരതനെ
കൃതാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ടു
വർധയിത്വാ,	ജയഘോഷംചെയ്ത്
വിനയാവനതഃ	വിനയപുരസ്സരം കുമ്പി
സ്ഥിത്വാ	ട്ടുവണങ്ങിയശേഷം
ഉവാച:	ഇപ്രകാരം ഉണത്തിച്ചു:
"രാജാ	"മഹാരാജാവ്
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
ദ്രഷ്ടും	തൃക്കൺപാർക്കുന്നതി
	ന്നായി
ഇച്ഛതി."	തിരുവുള്ളംപൂണ്ട് വ
ഭരതഃ	ഭരതൻ [ത്തിക്കുന്നു;"
രാമസമീരിതം	ശ്രീരാമനാൽ പറയ
വചഃ	വാക്കിനെ [പ്പെട്ട
ദ്വാഃസ്ഥാത്	ദ്വാരപാലകന്റെ മു
	ഖത്തിൽനിന്നു്
ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ഉടനെതന്നെ,
ആസനാത്	ആസനത്തിൽനിന്നു്
ഉത്പപാത;	കുതിച്ചെഴുന്നേറ്റു;
പദ്ഭ്യാം ഏവ	കാൽനടയായിട്ടതന്നെ
ത്വരന്നം	വേഗത്തിൽ
യയൌ;	എഴുന്നെള്ളി;
ബലീ	സേവകൻ
ഭരതം	ഭരതനെ
പ്രയാന്തം	എഴുന്നെള്ളിയതായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
തത്പരമാണഃ,	ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടിയവ
തതഃ	അതിൽപിന്നെ[നായി,
ശത്രുഘ്നഭവനം	ശത്രുഘ്നന്റെ കോവി
ഗത്വാ,	ലുംപ്പുക്ക്, [ലകത്തിൽ
വാക്യം	ഇപ്രകാരം
കൃതാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ടു്
ഉവാച;	ഉണത്തിച്ചു;
"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	"രഘുത്തമ!
രാജാ	മഹാരാജാവു്
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
ദ്രഷ്ടും	തൃക്കൺപാർക്കണമെ
ഇച്ഛതി;	ആഗ്രഹിക്കുന്നു; [ന്നു്
ഏഹി;	പുറപ്പെട്ടാലും;
ആഗച്ഛ;	എഴുന്നെള്ളി ചെന്നെ
	ത്തിയാലും;
പൂർവ്വം	മുമ്പുതന്നെ
ലക്ഷ്മണഃ ഹി	ലക്ഷ്മണനും
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ
ഭരതഃ ച	ഭരതനും,
ഗതഃ;"	എഴുന്നെള്ളിക്കഴി
ശത്രുഘ്നഃ,	ശത്രുഘ്നൻ, [ഞ്ഞു;"
തസ്യ	അവന്റെ
വചനം	വാക്കിനെ
ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ക്ഷണത്തിൽ
രാഘവഃ	ശ്രീരാമൻ [തന്നെ,
യത്ര ഹ	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന
	ദിക്കുനോക്കിത്തന്നെ
പരമാസനാത്	ശ്രേഷ്ഠമായ ആസനത്തി
	ൽ നിന്ന് എഴുന്നേറ്റ്
ധരണീം	ഭൂമിയിൽ
ശിരസാ പ്രാപ്യ,	മുടിതൊട്ടു നമസ്കരിച്ചു
പ്രയയൌ.	എഴുന്നെള്ളി. [ശേഷം

കുമാരാനാഗതാൻ ശ്രുത്വാ ചിന്താവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ
അവാങ്മുഖോ ദീനമനാ ദ്വാഃസ്ഥം വചനമബ്രവീത്. 11
പ്രവേശയ കുമാരാംസ്ത്വം മത്സമീപം ത്വരാന്വിതഃ
ഏതേഷു ജീവിതം മഹ്യമേതേ പ്രാണാഃ പ്രിയാ മമ. 12

ദീനമനാഃ	ഉള്ളിൽ അഴൽ പൂണ്ട്	ചിന്താവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ,	മനോവിചാരത്താൽ നിവ്യാപാരമായ കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങളോടുകൂടിയവനായി,
അവാങ്മുഖഃ	തലകുനിച്ചും കൊണ്ടിരുന്നിരുന്ന ആ ശ്രീരാമൻ,	ദ്വാഃസ്ഥം	ദ്വാരപാലകനെ നോക്കി
കുമാരാൻ	കുമാരന്മാർ	വചനം അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു;
ആഗതാൻ	എത്തിയതായി	ത്വം	നീ
ശ്രുത്വാ,	അറിഞ്ഞ്,	ത്വരാന്വിതഃ,	ഉടനെചെന്ന്,
"ഏതേഷു	"ഇവരിലാണ്	മത്സമീപം	എന്റെ അടുക്കലേക്ക്
മമ ജീവിതം	എന്റെ ജീവൻ ഇരിക്കുന്നത്;	കുമാരാൻ	കുമാരന്മാരെ
ഏതേ	ഈ ഇവരുടെ	പ്രവേശയ."	അയക്കുക."
പ്രാണാഃ	പ്രാണങ്ങൾ		
മഹ്യം	എനിക്കായി		
പ്രിയാഃ,"	അപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു," എന്നിങ്ങിനെ		

ആജ്ഞപ്താസ്തു നരേന്ദ്രേണ കുമാരാഃ ശുക്ലവാസസഃ
പ്രഹ്വാഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഭ്രത്വാ വിവിശുസ്തേ സമാഹിതാഃ. 13

ശുക്ലവാസസഃ	പരിശുദ്ധമായ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചവരും	നരേന്ദ്രേണ	ശ്രീരാമനാൽ
		തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
പ്രഹ്വാഃ	കല്പനതെറ്റി നടക്കാത്തവരും	ആജ്ഞപ്താഃ	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവരായി
സമാഹിതാഃ	ഭക്തിയുള്ളവരുമായ	പ്രാഞ്ജലയോ ഭൂത്വാ	അഞ്ജലിഹസ്തന്മാരായി
തേ	അ		
കുമാരാഃ,	കുമാരന്മാർ,	വിവിശുഃ.	അകത്തു പ്രവേശിച്ചു.

തേ തു ദൃഷ്ട്വാ മുഖം തസ്യ സഗ്രഹം ശശിനം യഥാ
സന്ധ്യാഗതമിവാദിത്യം പ്രഭയാ പരിവർജ്ജിതം 14

തേ	അവർ	സന്ധ്യാഗതം	സന്ധ്യാകാലത്തിൽ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	പ്രഭയാ പരിവർജ്ജിതം	തേജസ്സ് മങ്ങിയിരിക്കുന്ന
മുഖം,	തിരുമുഖത്തെ,	ആദിത്യം	ആദിത്യനെ
തു,	ആ സമയം,	ഇവ,	എന്നപോലെയും
സഗ്രഹം	രാഹുവിനാൽ പീഡിക്കപ്പെട്ട	ദൃഷ്ട്വാ.	വീക്ഷിച്ചു.
ശശിനം യഥാ,	ചന്ദ്രനെ യെന്നപോലെയും		

ബാഷ്പപൂർണ്ണേ ച നയനേ ദൃഷ്ട്വാ രാമസ്യ ധീമതഃ
ഹതശോഭം യഥാ പദ്മം മുഖം വീക്ഷ്യ ച തസ്യ തേ. 15

തേ	അവർ	വീക്ഷ്യ,	നോക്കിക്കൊണ്ട്,
ഹതശോഭം	ശോഭയറ്റിരിക്കുന്ന	ധീമതഃ	ധീരനായ
പദ്മം	താമരപ്പൂ	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
യഥാ	എന്നപോലെയുള്ള	നയനേ	തുക്കണ്ണുകളെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	ബാഷ്പപൂർണ്ണേ ച	കണ്ണീർ നിറഞ്ഞിരി
മുഖം ച	തിരുമുഖത്തെത്തന്നെ	ദൃഷ്ട്വാ.	ക്കുന്നവയായും കണ്ട.

തതോഽഭിവാദ്യ തത്പരിതാഃ പാദൌ രാമസ്യ മൂർദ്ധഭിഃ
തസ്ഥുഃ സമാഹിതാഃ സർവ്വേ രാമസ്ത്വശ്രൂണ്യവർത്തയത്. 16

സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,	സമാഹിതാഃ	എന്തരുളിച്ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നുവോ എന്ന് കാത്തുകൊണ്ട്
തത്പരിതാഃ	അതിവേഗത്തിൽ	തസ്ഥുഃ;	നിന്നു;
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	രാമഃ തു	ശ്രീരാമനാകട്ടെ
പാദൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ	അശ്രൂണി	കണ്ണീർ
മൂർദ്ധഭിഃ	ശിരസ്സുകൊണ്ട്	അവർത്തയത്.	ധാരധാരയായി പൊ
അഭിവാദ്യ,	കുമ്പിട്ട്,		ഴിച്ചു.
തതഃ	അനന്തരം		

താൻ പരിഷ്വജ്യ ബാഹ്വോർമുത്ഥായ ച മഹാബലഃ
ആസനേഷ്വാസതേത്യുക്ത്വാ തതോ വാക്യം ജഗാദ ഹ. 17

മഹാബലഃ	ധീരനായ അദ്ദേഹം	"ആസനേഷ്വ	"ആസനങ്ങളിൽ
ഉത്ഥായ	എഴുന്നേറ്റ്	ആസത"	ഇരിപ്പിൻ"
താൻ	അവരെ	ഇതി	എന്ന്
ബാഹ്വോർ	കൈകൾകൊണ്ട്	ഉക്ത്വാ തതഃ	അരുളിച്ചെയ്തശേഷം
പരിഷ്വജ്യ	കെട്ടിപ്പുണർന്ന്	വാക്യം ഹ	സംഗതിയെക്കുറിച്ച്
ച	അതിൽപിന്നെ	ജഗാദ.	ഇപ്രകാരം അറിയിച്ചു.

ഭവന്തോ മമ സർവ്വസ്വം ഭവന്തോ ജീവിതം മമ
ഭവദ്ഭിശ്ച കൃതം രാജ്യം പാലയാമി നരേശ്വരാഃ. 18

"നരേശ്വരാഃ!	"പുരുഷോത്തമന്മാരെ!	ഭവന്തഃ ച;	നിങ്ങൾതന്നെ;
മമ	എനിക്ക്	കൃതം	സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നതാ
സർവ്വസ്വം	സർവ്വസ്വവും	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ [യ
ഭവന്തഃ;	നിങ്ങൾതന്നെയാണ്;	ഭവദ്ഭിഃ	നിങ്ങളെക്കൊണ്ടാണ്
മമ	എനിക്ക്	പാലയാമി.	ഞാൻ പരിപാലിച്ചുവ
ജീവിതം	ജീവനും		രുന്നത്.

ഭവന്തഃ കൃതശാസ്ത്രാർത്ഥാ ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതാഃ
സംഭ്രേയ ച മദർത്ഥായമനേഷ്ടവ്യോ നരേശ്വരാഃ. 19

"കൃത- ശാസ്ത്രാർത്ഥാഃ ബുദ്ധ്യാ ച	"ശാസ്ത്രതത്ത്വങ്ങളെ നല്ലപോലെഗ്രഹിച്ചവരും ഗുണദോഷവിവേചനത്തിൽ	നരേശ്വരാഃ! മദർത്ഥം അയം ച സംശയ അനുപഷ്ടവ്യഃ."	പുരുഷോത്തമന്മാരെ! എനിക്കുവേണ്ടി ഈ ഒരു സംഗതിക്രൂടി ഒന്നായിച്ചേർന്ന്
പരിനിഷ്ഠിതാഃ ഭവന്തഃ	നിപുണന്മാരുമാകുന്ന നിങ്ങൾ		ആലോചിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു."

തഥാ വദതി കാകുത്സ്ഥേ ഹ്യവധാനപരായണാഃ
ഉദ്വിഗ്നമനസഃ സർവ്വേ കിം നു രാജാഽഭിധാസ്യതി. 20

കാകുത്സ്ഥേ തഥാ വദതി, "രാജാ കിം നു അഭി- ധാസ്യതി?"	ശ്രീരാമൻ അപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്ത "മഹാരാജാവ് [യ്യാറെ, എന്തിനേയാണോ, കല്പിക്കാൻ പോകുന്നത്?" എന്നിങ്ങിനെ	ഉദ്വിഗ്നമനസഃ, സർവ്വേ ഹി അവധാന- പരായണാഃ.	വ്യാകുലപ്പെട്ട മനസ്സോടുകൂടിയവരായി, എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിച്ചുകേൾപ്പാൻ സന്നദ്ധരായിവർത്തിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22489; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1765

പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[സീതാപരിത്യാഗനിയോഗഃ=സീതയെ പരിത്യജിക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിക്കുന്നതു്.]

തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം സർവ്വേഷാം ദീനചേതസാം
ഉവാച വാക്യം കാകുത്സ്ഥോ മുഖേന പരിശുഷ്യതാ. 1

കാകുത്സ്ഥഃ, ദീനചേതസാം സമുപ- വിഷ്ടാനാം തേഷാം	ശ്രീരാമൻ, വാടിത്തളർന്ന അകക്കാമ്പോടുകൂടിയവരായി കല്പനയ്ക്കു കാത്തുകൊണ്ടിരുന്ന അവർ	സർവ്വേഷാം, പരിശുഷ്യതാ മുഖേന വാക്യം ഉവാച.	എല്ലാവരോടായും, വാടിയ മുഖത്തോടുകൂടി ഇപ്രകാരം ഒരു വാക്യത്തെ അരുളിച്ചെയ്തു.

സർവ്വേ ശൃണുത ഭദ്രം വോ മാ കുരുധ്വം മനോഽന്യഥാ
പൌരാണാം മമ സീതായാം യാദൃശീ വർത്തതേ കഥാ. 2

"വഃ ഭദ്രം; മമ സീതായാം പൌരാണാം കഥാ	"നിങ്ങൾക്ക് ക്ഷേമം ഭവിക്കട്ടെ; എന്നെപ്പറ്റിയുള്ളതും സീതയുടെ സംഗതിയിലുള്ളതുമായ പൌരന്മാരുടെ സംസാരം	യാദൃശീ വർത്തതേ, സർവ്വേ ശൃണുത; മനഃ മാ അന്യഥാ കുരുധ്വം.	എന്താണ് നടക്കുന്നത് എന്നുള്ളതിനെ, എല്ലാവരും [തിനെ, കേട്ടുകൊൾവിൻ; മറെറാന്നിലും മനസ്സു ചെലുത്താതിരിപ്പിൻ.

പൌരാപവാദഃ സുമഹാംസ്തഥാ ജനപദസ്യ ച
വർത്തതേ മയി ബീഭത്സാ സാ മേ മർമ്മാണി കൃന്തതി. 3

"മയി,	"എന്റെ സംഗതിയിൽ,	സുമഹാൻ വർത്തതേ;	വളരെ പ്രബലമായ്തീർന്നിരിക്കുന്നു;
ജനപദസ്യ	നാട്ടുകാർ പറയുന്ന	ബീഭത്സാ	കണ്ണുകഠോരമായിരിക്കുന്നത്
പൌരാപവാദഃ	ലോകാപവാദം	സാ	
തഥാ ച	നിശ്ചയമായും	മേ മർമ്മാണി കൃന്തതി.	എന്റെ മർമ്മങ്ങളെ പിളർക്കുന്നു.

അഹം കില കുലേ ജാത ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം
സീതാഽപി സത്കുലേ ജാതാ ജനകാനാം മഹാത്മനാം. 4

"അഹം കില	"ഞാനാകട്ടെ	സീതാ അപി	സീതയും
മഹാത്മനാം	മഹാനുഭാവന്മാരായ	മഹാത്മനാം	മഹാത്മാക്കളായ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുവംശരാജാ	ജനകാനാം	ജനകരാജാക്കന്മാരുടെ
കുലേ	കുലത്തിൽ [ക്കന്മാരുടെ	സത്കുലേ	ശുഭകുലത്തിൽ
ജാതഃ;	ജനിച്ചു;	ജാതാ.	ജനിച്ചവരും.

ജാനാസി തപം യഥാ സൌമ്യ ദണ്ഡകേ വിജനേ വനേ
രാവണേന ഹൃതാ സീതാ സ ച വിധ്വംസിതോ മയാ. 5
തത്ര മേ ബുദ്ധിരുത്പന്നാ ജനകസ്യ സുതാം പ്രതി
അത്രോഷിതാമിമാം സീതാമാനയേയം കഥം പുരീം. 6
പ്രത്യയാർത്ഥം തതഃ സീതാ വിവേശ ജ്വലനം തദാ
പ്രത്യക്ഷം തവ സൌമിത്രേ ദേവാനാം ഹവ്യവാഹനഃ
അപാപാം മൈഥിലീമാഹ വായുശ്ചാകാശഗോചരഃ. 7
ചന്ദ്രാദിത്യൌ ച ശംസേതേ സുരാണാം സന്നിധൌ പുരാ
ഋഷിണാം ചൈവ സർവ്വേഷാമപാപാം ജനകാത്മജാം. 8
ഏവം ശുദ്ധസമാചാരാ ദേവഗന്ധർവ്വസന്നിധൌ
ലങ്കാദ്വീപേ മഹേന്ദ്രേണ മമ ഹസ്തേ നിവേശിതാ. 9

"സൌമ്യ!	"പ്രിയപ്പെട്ട!	മയാ	എന്നാൽ
സൌമിത്രേ!	ലക്ഷ്മണ!	വിധ്വംസിതഃ ച	കൊല്ലപ്പെട്ട എന്നുള്ളതും
സീതാ	സീത	അത്ര ഉഷിതാം	അവിടെ ഏറെനാൾ വാ
വിജനേ	ജനസഞ്ചാരമില്ലാത്ത	ഇമാം	ഈ [സംചെയ്തവളായ
ദണ്ഡകേ വനേ	ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ	ജനകസ്യ സുതാം	ജനകനന്ദിനിയായ
രാവണേന	രാവണനാൽ	സീതാം	സീതയെ
ഹൃതാ യഥാ,	ബലാത്കാരമായി എടുത്തുകൊണ്ടു പോകപ്പെട്ടതും,	പുരീം	സ്വന്തം നഗരത്തിലേ
സഃ	ആ രാവണൻ [ട്ടതും,	കഥം	എങ്ങിനെ [ക്ക

ആനയേയം	ഞാൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു
പ്രതി	എന്നുള്ളതായ [പോകും
ബുദ്ധിഃ	ആലോചന
മേ	എനിക്കു
തത്ര ഉത്പന്നാ,	ആ സമയം ഉണ്ടായി എന്നുള്ളതിനേയും,
തതഃ സീതാ	അപ്പോൾ സീത
പ്രത്യയാർത്ഥം	എല്ലാവർക്കും വിശ്വാസ മുണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം
ജ്വലനം	അഗ്നിയിൽ
വിവശ,	പ്രവേശിച്ചു എന്നുള്ള
തദാ,	ആ സമയം, [തും.
ദേവാനാം	ദേവന്മാക്ക്
ഹവ്യവാഹനഃ	ഹവിസ്സിനെ വഹിക്കു ന്നവനായ അഗ്നിഭഗ
മൈഥിലീം	സീതയെ [വാൻ
അപാപാം	നിർദ്ദോഷയാണെന്ന്
ആഹ,	അരുളിച്ചെയ്തു എന്ന തിനേയും
ആകാശഗോചരഃ	ആകാശചാരിയായ
വായുഃ	വായുഭഗവാനും
ച,	അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്തതിനേയും
സുരാണാം ച	ദേവന്മാരുടേയും
സർവ്വേ	എല്ലാം
ഋഷീണാം ഏവ	ഋഷിമാരുടേയും
സന്നിധൌ	സന്നിധിയിൽവെച്ചു്
ജനകാത്മജാം	ജാനകിയെ
അപാപാം	ദോഷരഹിതയെന്നു്
ചന്ദ്രാദിത്യൌ ച	ചന്ദ്രസൂര്യന്മാരും
ശംസതേ	പുകഴ്ത്തുന്നതിനേയും
ലങ്കാദ്വീപേ	ലങ്കാദ്വീപിൽ
പുരാ	അന്നു്
ദേവഗന്ധർവ്വ- സന്നിധൌ	ദേവകളുടേയും ഗന്ധ ർവ്വന്മാരുടേയും മുമ്പിൽ
മഹേന്ദ്രേണ	ദേവേന്ദ്രനാൽ [വെച്ചു്
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ശുദ്ധസമാചാരാ	നിഷ്കളങ്കമായ ചാരിത്ര ത്തോടുകൂടിയവളായി
മമ ഹസ്തേ	എന്റെ വശത്തിൽ
നിവേശിതാ	സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട എന്നു മുള്ളതും
ത്വ പ്രത്യക്ഷം	വത്സന്നു് പ്രത്യക്ഷാനു ഭവമാകയാൽ
തപം ജാനാസി.	വത്സൻ അറിയുന്നതാ ണല്ലോ.

അന്തരാത്മാ ച മേ വേത്തി സീതാം ശുദ്ധാം യശസ്വിനീം
തതോ ഗൃഹീത്വാ വൈദേഹീമയോദ്ധ്യാമഹമാഗതഃ. 10

"മേ	"എന്റെ
അന്തരാത്മാ ച	മനഃസാക്ഷിയും
സീതാം	സീത
യശസ്വിനീം	കീർത്തിമതിയും
ശുദ്ധാം	പരിശുദ്ധയും ആണെ
വേത്തി;	അറിയുന്നു; [ന്നു്
തതഃ	അതിനാൽതന്നെയാ
വൈദേഹീം	ജാനകിയെ [ണു്
ഗൃഹീത്വാ	കൂട്ടിക്കൊണ്ടു്
അയോദ്ധ്യാം	അയോദ്ധ്യാപുരത്തി
അഹം	ഞാൻ [ലേക്ക്
ആഗതഃ	വന്നതു്.

അയം തു മേ മഹാൻ വാദഃ ശോകശ്ച ഹൃദി വർത്തതേ
പൌരാപവാദഃ സുമഹാൻ തഥാ ജനപദസ്യ ച. 11

"ജനപദസ്യ	"ജനത്തിന്റെ
പൌരാപവാദഃ ച	ലോകാപവാദമാ ണെന്നാൽ
സുമഹാൻ;	എത്രയോ പ്രബലമായ
തഥാ ച	ആകയാൽ [താകുന്നു;
മേ ഹൃദി	എന്റെ മനസ്സിൽ
അയം വാദഃ,	ഈ വദന്തി,
മഹാൻ	അപാരമായ
ശോകഃ ച വർത്തതേ.	ശോകത്തെ വിളയിക്കു ന്നതായിനന്നിരിക്കുന്നു

അകീർത്തിർയസ്യ ഗീയേത ലോകേ ഭ്രുതസ്യ കസ്യചിത്
പതത്യേവാധമാൻ ലോകാൻ യാവച്ഛബ്ദഃ പ്രകീർത്ത്യതേ 12

"യസ്യ	"ഏതെങ്കിലും
കസ്യചിത്	ഒരു
ഭ്രുതസ്യ,	മനുഷ്യനെപ്പറ്റി,
അകീർത്തിഃ	അപകീർത്തികരമായ
ശബ്ദഃ	വാക്ക്
ഗീയേത,	പറയപ്പെടുകയും,
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
പ്രകീർത്ത്യതേ,	പ്രചരിക്കുകയും ചെയ്യു
സഃ,	അവൻ, [ന്നതായാൽ,
യാവത് ഏവ	അക്കാരണത്താൽ തന്നെ
അധമാൻ ലോകാൻ	അധോലോകങ്ങളിൽ
പതതി.	നിപതിക്കുന്നു.

അകീർത്തിർനിന്ദ്യതേ ദേവൈഃ കീർത്തിർലോകേഷു പൂജ്യതേ
കീർത്ത്യർത്ഥം തു സമാരംഭഃ സർവ്വേഷാം സുമഹാത്മനാം 13

"അകീർത്തിഃ	"അപകീർത്തിയെന്നു ള്ളത്
നിന്ദ്യതേ;	നിന്ദിക്കപ്പെടുന്നു;
കീർത്തിഃ	കീർത്തി
ദേവൈഃ തു	ദേവന്മാരാലും
പൂജ്യതേ;	കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നു;
ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിൽ
സർവ്വേഷാം	എല്ലാ
സുമഹാത്മനാം	യോഗ്യന്മാരായ മഹാത്മാക്കളുടേയും
സമാരംഭഃ	പ്രവൃത്തി
കീർത്ത്യർത്ഥം.	കീർത്തിക്കു വേണ്ടിത്തന്നെയാകുന്നു.

അപ്യഹം ജീവിതം ജഹ്യാം യുഷ്മാൻ വാ പുരുഷർഷഭാഃ
അപവാദഭയാദ് ഭീതഃ കിം പുനർജനകാത്മജാം. 14

"പുരുഷർഷഭാഃ!	"പുരുഷോത്തമന്മാരെ!
അപവാദഭയാത് ഭീതഃ അപി,	അപവാദംകൊണ്ടു നേരുന്നതായ വിപത്തു കരുംക്ക് പാത്രമായ്തീരുന്നതാണെന്നാൽ,
അഹം	ഞാൻ
ജീവിതം വാ	ജീവനേയും
യുഷ്മാൻ വാ ജഹ്യാം;	നിങ്ങളേത്തന്നേയും ഉപേക്ഷിക്കുന്നതാണ്;
ജനകാത്മജാം	സീതയുടെ കാര്യത്തിൽ
കിം പുനഃ?	പിന്നെ ആലോചിപ്പാനുണ്ടോ?

തസ്മാദ് ഭവന്തഃ പശ്യന്തു പതിതം ശോകസാഗരേ
ന ഹി പശ്യാമ്യഹം ഭ്രുതം കിഞ്ചിദ്ദുഃഖമതോഽധികം. 15

"തസ്മാത്	"അതിനാൽ
ശോകസാഗരേ	ദുഃഖസാഗരത്തിൽ
പതിതം	മുഴുകിയ എന്നെ
ഭവന്തഃ	നിങ്ങൾ
പശ്യന്തു;	ശരിയായി ധരിക്കേണ്ടതാണ്;
ഭ്രുതം	ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള
ദുഃഖം അതഃ,	ദുഃഖത്തെക്കാളും
അധികം	വലുതായി
കിംചിത്	ഒന്നുംതന്നെ
അഹം	ഞാൻ
ന പശ്യാമി.	കാണുന്നില്ല.

ശ്വസ്തം പ്രഭാതേ സൌമിത്രേ സുമന്ത്രാധിഷ്ഠിതം രഥം
ആരുഹ്യ സീതാമാരോപ്യ വിഷയാന്തേ സമുത്സൃജ. 16

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!	ആരുഹ്യ,	കയറി,
ത്വം	നീ	സീതാം	സീതയെയും
ശ്വഃ	നാളെ	ആരോപ്യ	കയറ്റിക്കൊണ്ട്
പ്രഭാതേ	പ്രഭാതത്തിൽ	വിഷയാന്തേ	രാജ്യത്തിന്റെ അതി
സുമന്ത്രാധിഷ്ഠിതം	സുമന്ത്രനാൽ തെളിക്ക		ത്തികടത്തി
രഥം	തേരിൽ [പ്പെട്ടതായ	സമുത്സൃജ.	കൊണ്ടുപോയിവിട്ടാലും.

ഗംഗായാസ്തു പരേ പാരേ വാല്മീകേസ്തു മഹാത്മനഃ
ആശ്രമോ ദിവ്യസങ്കാശസ്തമസാതീരമാശ്രിതഃ. 17

"മഹാത്മനഃ	"മഹാത്മാവായ	ഗംഗായാഃ	ഗംഗയുടെ
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ	പരേ പാരേ തു	അങ്ങേ കരയിലായി
ദിവ്യസംകാശഃ	സ്വർഗ്ഗതുല്യമായ	തമസാതീരം തു	തമസാനദിയുടെ തീര
ആശ്രമഃ	ആശ്രമം	ആശ്രിതഃ.	ത്തിലായ്ത്തന്നെ ആകുന്നു.

തത്രൈനാം വിജനേ ദേശേ വിസൃജ്യ രഘുനന്ദന
ശീഘ്രമാഗച്ഛ സൌമിത്രേ കരുഷ്വ വചനം മമ. 18

"രഘുനന്ദന	"രഘുകുലജാതനായ	വിസൃജ്യ,	വിട്ടേച്ച്,
സൌമിത്രേ!	ലക്ഷ്മണ!	ശീഘ്രം	വേഗത്തിൽ
തത്ര ഏനാം,	അവിടെ ഇവളെ,	ആഗച്ഛ;	തിരിച്ചുവരിക;
വിജനേ	ജനസഞ്ചാരമില്ലാത്ത	മമ വചനം	എന്റെ കല്പനയെ
ദേശേ	പ്രദേശത്തിൽ	കരുഷ്വ.	അനുഷ്ഠിക്കുക.

ന ചാസ്മി പ്രതിവക്തവ്യഃ സീതാം പ്രതി കഥഞ്ചന
തസ്മാത്ത്വം ഗച്ഛ സൌമിത്രേ നാത്ര കാര്യാ വിചാരണാ

"അത്ര കാര്യാ വിചാരണാ;	"ഇതിൽ ആലോചി ക്കേണ്ടതൊന്നുമില്ല;	പ്രതിവക്തവ്യഃ ച ന അസ്മി;	എന്നോടു കേറ്റംപ്പിക്കേ ണ്ടതായില്ല;
സീതാം പ്രതി	സീതയെപ്പറ്റി	സൌമിത്രേ!	ലക്ഷ്മണ!
കഥഞ്ചന	ഒന്നുംതന്നെ	തസ്മാത്,	അതിനാൽ,
		ത്വം ഗച്ഛ.	നീ പോയിവരിക.

അപ്രീതിർഹി പരാ മഹ്യം ത്വയൈതത് പ്രതിവാരിതേ
ശാപിതാ ഹി മയാ യൂയം ഭ്രാജാഭ്യാം ജീവിതേന ച

"മയാ	"ഞാനാണെ	ഏതത്	ഇപ്പോൾ
ത്വയാ	നീയാണെ,	യൂയം	നിങ്ങൾ
ഭ്രാജാഭ്യാം	ഇരു കൈകളാണെ,	പ്രതിവാരിതേ,	എതിർത്തുപറയുന്നപ
ജീവിതേന ച	ജീവനാണെ,	മഹ്യം ഹി	എനിക്കുതന്നെ [ക്ഷം,
ശാപിതാഃ ഹി;	ശപഥംചെയ്യ കല്പിക്ക പ്പെട്ടവരാകുന്ന നിങ്ങൾ;	പരാ	അതിയായ
		അപ്രീതിഃ	അപ്രിയം ചെയ്തതായി വേക്കുന്നതാണ്.

യേ മാം വാക്യാന്തരേ ബ്രൂയുരനുനേതും കഥഞ്ചന
അഹിതാ നാമ തേ നിത്യം മദ്ഭിഷ്ടവിഘാതനാത്. 21

"വാക്യാന്തരേ	"ഈ ആജ്ഞയുടെ കാര്യത്തിൽ	ബ്രൂയുഃ,	ഒരുങ്ങിപ്പറയുന്നതാ
		തേ	അവർ [യാൽ,
മാം	എന്നെ	മദ്ഭിഷ്ട-	എന്റെ മനോരഥത്തി
യേ	വല്ലവരും	വിഘാതനാത്	ന്നു വിരോധം ചെയ്യു
കഥഞ്ചന	വല്ലപ്രകാരത്തിലും	നിത്യം	എപ്പോഴും [ന്നതിനാൽ
അനുനേതും	നല്ല വാക്കുരചെയ്ത് സമാധാനപ്പെടുത്തുവാൻ	അഹിതാഃ നാമ.	ശത്രുക്കളായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നതാണ്.

മാനയന്തു ഭവന്തോ മാം യദി മച്ഛാസനേ സ്ഥിതാഃ
ഇത്തോഽദ്യ നീയതാം സീതാ കരുഷ്വ വചനം മമ. 22

"ഭവന്തഃ	"നിങ്ങൾ.	അദ്യ	ഇപ്പോൾതന്നെ
മച്ഛാസനേ	എന്റെ ആജ്ഞയിൽ	ഇതഃ	ഇവിടെ നിന്നും
സ്ഥിതാഃ യദി,	ദൃഢഭക്തിയോടുകൂടിയ വരാണെന്നാൽ	നീയതാം;	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകപ്പെ [ടട്ടെ;
മാം മാനയന്തു;	എനിക്ക് മാനം വരു	മമ	എന്റെ
സീതാ	സീത [ത്തുവിൻ;	വചനം കരുഷ്വ.	ആജ്ഞയെ അനുസരിച്ചാലും.

പൂർവ്വമുക്തോഽഹമനയാ ഗംഗാതീരേഽഹമാശ്രമാൻ
പശ്യേയമിതി തസ്യാശ്ച കാമഃ സംവർത്ത്യതാമയം. 23

"അഹം	"ഞാൻ	ആശ്രമാൻ	ആശ്രമങ്ങളെ
പൂർവ്വം	ആദ്യംതന്നെ	പശ്യേയം;'	കാണ്മാൻ ആഗ്രഹി
അനയാ	ഇവളാൽ	തസ്യാഃ	അവളുടെ [ക്കുന്നു;'
ഇതി	ഇപ്രകാരം	അയം	ഈ
ഉക്തഃ;	അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിട്ട	കാമഃ	ആഗ്രഹം
'അഹം	'ഞാൻ [ണ്ട്;	സംവർത്ത്യതാം."	സാധിപ്പിച്ചു കൊടുക്ക
ഗംഗാതീരേ	ഗംഗാതീരത്തിൽ ഉള്ള		പ്പെടട്ടെ."

ഏവമുക്ത്വാ തു കാകുത്സ്ഥോ ബാഷ്പേണ പിഹിതാനനഃ
പ്രവിവേശ സ ധർമ്മാത്മാ ഭ്രാതൃഭിഃ പരിവാരിതഃ. 24

സഃ	ആ	പരിവാരിതഃ	കൂടിയിരുന്നുകൊണ്ട്
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ	തു	ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി
കാകുത്സ്ഥഃ,	ശ്രീരാമൻ,	ബാഷ്പേണ	കണ്ണുനീരാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പിഹിതാനനഃ	മൂടപ്പെട്ട വദനത്തോടു
ഉക്ത്വാ,	ആജ്ഞാപിച്ചശേഷം,		കൂടിയവനായി
ഭ്രാതൃഭിഃ	സഹോദരന്മാരോട്	പ്രവിവേശ.	വർത്തിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22513; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1789;

ഷട്ചതാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്താറാംസർഗ്ഗം.

[സീതാഗംഗാതീരനയനം = സീതയെ ഗംഗാതീരത്തിലേക്ക് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതു്.]

തതോ രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ
സുമന്ത്രമബ്രവീദ്വാക്യം മുഖേന പരിശുഷ്യതാ. 1

തതഃ	അപ്പോൾ
രജന്യാം	രാത്രി
വ്യുഷ്ടായാം,	കഴിഞ്ഞ ഉടനെ,
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
ദീനചേതനഃ	അത്യുത്കണ്ഠനായി
പരിശുഷ്യതാ	വാടിയ
മുഖേന,	മുഖത്തോടുകൂടി,
സുമന്ത്രം	സുമന്ത്രരോടായി
വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

സാരഥേ തുരഗാൻ ശീഘ്ര്യം യോജയസ്വ രഥോത്തമേ
സ്വാസ്തീർണ്ണം രാജഭവനാത് സീതായാശ്ചാസനം കുരു: 2

"സാരഥേ!	"സാരഥേ!
രഥോത്തമേ	ശ്രേഷ്ഠമായ രഥത്തിൽ
തുരഗാൻ	കുതിരകളെ
ശീഘ്ര്യം	വേഗം
യോജയസ്വ;	പൂട്ടിത്തെയ്യാറാക്കിയാലും;
സീതായാഃ	സീതാദേവിയ്ക്കായ്ക്കൊണ്ടു
രാജഭവനാത്	രാജഭവനത്തിൽ നിന്ന്
സ്വാസ്തീർണ്ണം	നല്ലവിരിപ്പിട്ട് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതായ
ആസനം ച കുരു.	ഒരു ആസനത്തെയും എടുത്തുവെച്ചാലും.

സീതാ ഹി രാജ്ഞശ്ചനാദ്ഭാത്രമം പുണ്യകർമ്മണാം
മയാ നേയാ മഹർഷീണാം ശീഘ്ര്യമാനീയതാം രഥഃ. 3

"പുണ്യകർമ്മണാം	"പുണ്യാത്മാക്കളായ
മഹർഷീണാം	മഹർഷിമാരുടെ
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിലേക്ക്
രാജ്ഞശ്ചനാത്	രാജാവിന്റെ കല്പന പ്രകാരം
ഹി	
സീതാ	സീതാദേവി
മയാ	എന്നാൽ
നേയാ;	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകപ്പെടേണ്ടവളാകുന്നു;
രഥഃ	രഥം
ശീഘ്ര്യം	വേഗത്തിൽ
ആനീയതാം."	കൊണ്ടുവരപ്പെടട്ടെ."

സുമന്ത്രസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ യുക്തം പരമവാജിഭിഃ
രഥം സുരുചിരപ്രഖ്യം സ്വാസ്തീർണ്ണം സുഖശയ്യയാ 4
ആനീയോവാച സൗമിത്രിം മിത്രാണാം മാനവർദ്ധനം
രഥോ ഽയം സമനുപ്രാപ്തോ യത് കാര്യം ക്രിയതാം പ്രഭോ. 5

സുമന്ത്രഃ തു	സുമന്ത്രനാകട്ടെ
"തഥാ,"	"കല്പന പോലെ,"
ഇതി	എന്നു
ഉക്ത്വാ,	ഉണർത്തിച്ചു്,
പരമവാജിഭിഃ യുക്തം	നല്ല കുതിരകൾ പൂട്ടിക്കെട്ടിയതും
സുരുചിരപ്രഖ്യം	ഏറ്റവും അഴകാൎന്നു് പ്രകാശിക്കുന്നതും

സുഖശയ്യയാ	മൃദുവായ മെത്തകൊണ്ട്	സൌമിത്രിം	ലക്ഷ്മണനോടായി
		ഉവാച;	ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു;
സഹാസ്തീർണ്ണം	നല്ലപോലെ വിരിക്കപ്പെട്ടതും ആയ	"പ്രഭോ!	"പ്രഭോ!
		അയം	ഇതാ
രഥം	രഥത്തെ	രഥഃ	തേർ
ആനീയ	കൊണ്ടുവന്നു നിറുത്തി	സമനുപ്രാപ്തഃ;	തെയ്യാറാക്കി നിറുത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
മിത്രാണാം	മിത്രജനങ്ങളുടെ		
മാനവർദ്ധനം	ഇഷ്ടപ്രകാരം നടക്കുന്നവനായ	കാര്യം യത് ക്രിയതാം."	കൃത്യം എന്തൊ അപ്രകാരം ചെയ്യപ്പെടട്ടെ."

ഏവമുക്തഃ സുമന്ത്രേണ രാജവേശ്മനി ലക്ഷ്മണഃ
പ്രവിശ്യ സീതാമാസാദ്യ വ്യാജഹാര നരഷ്ഭഃ. 6

സുമന്ത്രേണ	സുമന്ത്രരാൽ	രാജവേശ്മനി	രാജാവിന്റെ അരമനയിൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പ്രവിശ്യ,	പുക്ക്
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട	സീതാം	സീതാദേവിയെ
നരഷ്ഭഃ	പുരുഷോത്തമനായ	ആസാദ്യ	മുഖം കാണിച്ച്
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ,	വ്യാജഹാര.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

തയാ കിലൈഷ നൃപതിർവരം വൈ യാചിതഃ പ്രഭുഃ
നൃപേണ ച പ്രതിജ്ഞാതമാജ്ഞപ്തശ്ചാശ്രമം പ്രതി. 7

"ഏഷഃ പ്രഭുഃ	"ഈ സർവ്വേശ്വരനായ	യാചിതഃ ച	അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതിനാൽ
നൃപതിഃ	മഹാരാജാവ്		
തയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ	നൃപേണ വൈ	രാജാവിനാൽ തന്നെ
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിലേക്ക്	പ്രതിജ്ഞാതം ച;	അപ്രകാരംതന്നെ സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
പ്രതി	പോകേണ്ട വിഷയത്തെപ്പറ്റിയുള്ള	ആജ്ഞപ്തഃ കില.	ഞാൻ ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.
വരം	മനോരഥം നിറവേറണമെന്ന്		

ഗംഗാതീരേ മയാ ദേവി ഋഷീണാമാശ്രമാൻ ശുഭാൻ
ശീഘ്രം ഗത്വാ തു വൈദേഹി ശാസനാത് പാർത്ഥിവസ്യ നഃ
അരണ്യേ മുനിഭിർജുഷ്ടേ അവനേയാ ഭവിഷ്യസി. 8

"വൈദേഹി! ദേവി!	"ജാനകീദേവി!	ആശ്രമാൻ,	ആശ്രമങ്ങളിലേക്ക്,
		ശീഘ്രം	ഉടനെ
തു	ഈ വിഷയത്തിൽ	ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
നഃ	നമ്മുടെ	മുനിഭിഃ	മുനിമാരാൽ
പാർത്ഥിവസ്യ	മഹാരാജാവിന്റെ	ജുഷ്ടേ	വസിക്കപ്പെട്ട
ശാസനാത്	കല്പനപ്രകാരം	അരണ്യേ	വനത്തിൽ
ഗംഗാതീരേ	ഗംഗാതീരത്തിൽ	മയാ	എന്നാൽ
ഋഷീണാം	ഋഷികളുടെ	അവനേയാ ഭവിഷ്യസി."	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകപ്പെടുന്നതാണ്."
ശുഭാൻ	പുണ്യങ്ങളായ		

ഏവമുക്താ തു വൈദേഹീ ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ ഗമനം ചാപ്യരോചയത്. 9

മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ
ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്താ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവളായ
വൈദേഹീ,	സീതാദേവി,
അതുലം	അളവറ
പ്രഹർഷം	സന്തോഷത്തെ
ലേഭേ;	പ്രാപിച്ചു;
അപി	എന്നുമാത്രമല്ല
തു	ഉടനെതന്നെ
ഗമനം ച	യാത്രയും
അരോചയത്.	തിരുവുള്ളത്തിൽ നിശ്ച യിച്ചു.

വാസാംസി ച മഹാർഹാണി രത്നാനി വിവിധാനി ച
ഗൃഹീത്വാ താനി വൈദേഹീ ഗമനായോപചക്രമേ 10

വൈദേഹീ,	സീതാദേവി,
താനി	ആ
വിവിധാനി	പല
മഹാർഹാണി	ദിവ്യങ്ങളായ
രത്നാനി ച	ആഭരണങ്ങളേയും
വാസാംസി ച	വസ്ത്രങ്ങളേയും
ഗൃഹീത്വാ,	എടുത്തുകൊണ്ട്
ഗമനായ	യാത്രയ്ക്കായി
ഉപചക്രമേ.	ഒരുങ്ങി.

ഇമാനി മുനിപത്നീനാം ദാസ്യാമ്യാഭരണാന്യഹം
വസ്ത്രാണി ച മഹാർഹാണി ധനാനി വിവിധാനി ച 11
സൌമിത്രിസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ രഥമാരോപ്യ മൈഥിലീം
പ്രയയൌ ശീഘ്രതുരഗൈ രാമസ്യാജ്ഞാമനുസ്മരൻ. 12

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ആജ്ഞാം ച	കല്പനയെത്തന്നെ
അനുസ്മരൻ	സ്മരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
സൌമിത്രിഃ,	ലക്ഷ്മണൻ, [വനായ
തു,	ആ സമയം,
"അഹം	"ഞാൻ
ഇമാനി	ഈ
വിവിധാനി	പല
മഹാർഹാണി	വിലയേറിയ
ആഭരണാനി	ആഭരണങ്ങളേയും
ധനാനി	ധനങ്ങളേയും
വസ്ത്രാണി ച	വസ്ത്രങ്ങളേയും
മുനിപത്നീനാം	മുനിപത്നിമാക്കായി
ദാസ്യാമി,"	നൽകട്ടെ," എന്നു സീതാദേവി അരുളിച്ചെയ്തതിന്ന്,
"തഥാ,"	"തിരുവുള്ളംപോലെ ചെയ്താലും,"
ഇതി	എന്ന്
ഉക്ത്വാ,	ഉണർത്തിച്ചു്,
മൈഥിലീം	മൈഥിലി ദേവിയെ
ശീഘ്രതുരഗൈഃ	നല്ല വേഗതയുള്ള കുതിരകൾ പൂട്ടിയ
രഥം	തേരിൽ
ആരോപ്യ,	കയറ്റി,
പ്രയയൌ.	യാത്ര പുറപ്പെട്ടു.

അബ്രവീച്ച തദാ സീതാ ലക്ഷ്മണം ലക്ഷ്മിവർദ്ധനം
അശ്രുഭാനി ബഹ്വന്യേവ പശ്യാമി രഘുനന്ദന 13

തദാ സീതാ അപ്പോൾ സീതാദേവി
ലക്ഷ്മിവർദ്ധനം ലക്ഷ്മീകടാക്ഷത്താൽ വിളങ്ങുന്ന
ലക്ഷ്മണം ലക്ഷ്മണനോടായി
അബ്രവീത്; ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു

"രഘുനന്ദന! "രഘുകുലതിലക!
ബഹ്വനി പല
അശ്രുഭാനി } അശ്രുക്കളെ മാത്രമാ
ഏവ ച } ണല്ലൊ
പശ്യാമി. ഞാൻ കാണുന്നത്.

നയനം മേ സ്ഫുരത്യുഗ്ര ഗാത്രോത്കമ്പശ്ച ജായതേ
ഹൃദയം ചൈവ സൌമിത്രേ അസ്വസ്ഥമിവ ലക്ഷയേ 14

"സൌമിത്രേ! "ലക്ഷ്മണ!
അദ്യ ഇപ്പോൾ
മേ നയനം ച എന്റെ വലത്തെ കണ്ണും
സ്ഫുരതി; തുടിക്കുന്നു;

ഗാത്രോത്കമ്പഃ } ഉടൽ നടുങ്ങുകയും
ച } ചെയ്യുന്നു;
ഹൃദയം ഏവ ഹൃദയവും
അസ്വസ്ഥം } സമാധാനമില്ലാതെ
ഇവ ച } ഉഴലുന്നതായും
ലക്ഷയേ. ഞാൻ കാണുന്നു.

ഔത്സുക്യം പരമം ചാപി അധ്വതിശ്ച പരാ മമ
ശൂന്യാമേവ ച പശ്യാമി പൃഥിവീം പൃഥുലോചന. 15

"പൃഥുലോചന! } എന്തിനേയും സൂക്ഷ്മാവലോകനംചെയ്ത് പറവാൻ ശക്തനായ
മമ എനിക്കു [ലക്ഷ്മണ!
ഔത്സുക്യം ച ആകാംക്ഷയും
പരമം; അധികമായിരിക്കുന്നു;

അധ്വതിഃ ച അതിദൈർഘ്യവും
പരാ; അതിയായുണ്ട്;
അപി എന്നുമാത്രമല്ലാ
പൃഥിവീം ച ഭൂമിയെത്തന്നെ
ശൂന്യാം ഏവ ശൂന്യമെന്നപോലെ
പശ്യാമി. ഞാൻ കാണുന്നു.

അപി സ്വസ്തി ഭവേത്തസ്യ ഭ്രാതുസ്തേ ഭ്രാതൃവത്സല
ശത്രൂണാം ചൈവ മേ വീര സ്വാസാമവിശേഷതഃ. 16

പുരേ ജനപദേ ചൈവ കുശലം പ്രാണിനാമപി
ഇത്യഞ്ജലികൃതാ സീതാ ദേവതാ അഭ്യയാചത. 17

"ഭ്രാതൃവത്സല! "സഹോദരവാത്സല്യമുള്ള
വീര! ഹേ വീര! [ജീവനായ
തേ ഭ്രാതുഃ അവിടുത്തെ ജ്യേഷ്ഠ
തസ്യ അഭിമതത്തിന്ന് [നായ
സ്വസ്തി ഭവേത് അപി? } ക്ഷേമമുണ്ടാകയില്ലേ?
മേ ശത്രൂണാം എന്റെ ശത്രുക്കൾ
സ്വാസാം ഏവ എല്ലാവർക്കും
അവിശേഷതഃ ഒരുപോലെ
ച? അപ്രകാരംതന്നെ ക്ഷേമമുണ്ടാകയില്ലേ?

പുരേ ച നഗരത്തിലും
ജനപദേ ഏവ നാട്ടിലും
പ്രാണിനാം പ്രാണികൾക്കെല്ലാം
കുശലം അപി?" ക്ഷേമമല്ലേ?"
ഇതി, ഇപ്രകാരം ചോദിച്ച്,
സീതാ, സീതാദേവി,
അഞ്ജലികൃതാ അഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ട്
ദേവതാഃ ദൈവങ്ങളോടായി
അഭ്യയാചത. അക്കാര്യത്തിൽ പ്രാർത്ഥനചെയ്തു.

ലക്ഷ്മണോഽത്ഥം തു തം ശ്രുത്വാ ശിരസാ വന്ദ്യ മൈഥിലീം
ശിവമിത്യബ്രവീദ്ധൃഷ്ടോ ഹൃദയേന വിശുഷ്യതാ. 18

ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	ഹൃഷ്ടഃ,	സന്തോഷമാൻവനെ
തം	ആ		ന്നപോലെ,
അർത്ഥം	സംഗതി	മൈഥിലീം	സീതയെ
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	ശിരസാ വന്ദ്യ,	തലകുമ്പിട്ട് വണങ്ങി
വിശുഷ്യതാ	തപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന	"ശിവം,"	"മംഗളമുണ്ടാകും,"
ഹൃദയേന	ചിത്തത്തോടുകൂടിയവ	ഇതി	എന്ന്
തു	എങ്കിലും [നായി	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

തതോ വാസമുപാഗമ്യ ഗോമതീതീര ആശ്രമേ
പ്രഭാതേ പുനരുത്ഥായ സൌമിത്രിഃ സൂതമബ്രവീത്. 19

സൌമിത്രിഃ	ലക്ഷ്മണൻ	പുനഃ	വീണ്ടും
ഗോമതീതീരേ	ഗോമതീതീരത്തിൽ	ഉത്ഥായ,	എഴുന്നേറ്റ്
ആശ്രമേ	ഒരു ആശ്രമത്തിൽ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
വാസം	വസിച്ച്,	സൂതം	സാരഥിയോടായി
ഉപാഗമ്യ		അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അരുൾ
പ്രഭാതേ,	പ്രഭാതസമയത്തിൽ,		ചെയ്തു.

യോജയസ്വ രഥം ശീഘ്രമദ്യ ഭാഗീരഥീജലം
ശിരസാ ധാരയിഷ്യാമി ത്ര്യംബകഃ പർവ്വതേ യഥാ. 20

"രഥം	"തേരിനെ	യഥാ,	എപ്രകാരമോ അപ്ര
ശീഘ്രം	വേഗത്തിൽ	ശിരസാ	ശിരസ്സുകൊണ്ട് [കാരം,
യോജയസ്വ;	പൂട്ടിത്തയ്യാറാക്കുക;	ഭാഗീരഥീജലം	ഗംഗാജലത്തെ
പർവ്വതേ	ഹിമാലയത്തിൽ	അദ്യ	ഇന്നു
ത്ര്യംബകഃ	മുക്കണ്ണൻ	ധാരയിഷ്യാമി."	ഞാൻ ധരിക്കട്ടെ."

സോഽശ്വാൻ രജ്ജുഭിഃ ചതുരോ രഥേ യുങ്ക്തപാ മനോജവാൻ
ആരോഹസ്വേതി വൈദേഹീം സൂതഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്. 21

ചതുരഃ	സമർത്ഥനായ	രജ്ജുഭിഃ	കയറുകൊണ്ട് പൂട്ടി
സഃ	ആ	യുങ്ക്തപാ,	ക്കെട്ടിയ ശേഷം,
സൂതഃ,	സാരഥി,	അഥ	
രഥേ	തേരിൽ	വൈദേഹീം	സീതാദേവിയോടായി
മനോജവാൻ	മനോവേഗതയുള്ള	"ആരോഹസ്വ,"	"ആരോഹണം ചെ
അശ്വാൻ	കുതിരകളെ	ഇതി	എന്ന് [യ്താലും,"
		പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതും കൊണ്ട്
		അബ്രവീത്.	ഉണർത്തിച്ചു.

സാ തു സൂതസ്യ വചനാദാരുരോഹ രഥോത്തമം
സീതാ സൌമിത്രിണാ സാർദ്ധം സുമന്ത്രേണ ച ധീമതാ. 22.
ആസസാദ വിശാലാക്ഷീ ഗംഗാം പാപവിനാശിനീം
അഥാഷ്ടിവസം ഗത്വാ ഭാഗീരഥ്യാ ജലാശയം 23
നിരീക്ഷ്യ ലക്ഷ്മണോ ദീനഃ പ്രരുരോദ മഹാസ്വനഃ. 24

സൂതസ്യ	സാരഥിയുടെ
വചനാത് തു	വാക്കുകേട്ട ഉടനെ,
സാ	ആ
വിശാലാക്ഷീ	സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീഭഗവ
സീതാ,	സീതാദേവി, [തിയായ
ധീമതാ	ധീമാനായ
സൌമിത്രിണാ	ലക്ഷ്മണനോടും
സുമന്ത്രേണ ച സാർദ്ധം,	സുമന്ത്രരോടുംകൂടി
രഥോത്തമം	ആ ഉത്തമരഥത്തിൽ
ആരുരോഹ;	കയറി;
അഷ്ടിവസം	രാവിലത്തെനേരം മുഴ വനം
ഗത്വാ,	യാത്രചെയ്ത്,
പാപ- വിനാശിനീം	പാപങ്ങളെ നശിപ്പി ക്കുന്ന
ഗംഗാം	ഗംഗാനദിക്ക
ആസസാദ;	വന്നുചേർന്നു;
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
ഭാഗീരഥ്യാഃ	ഗംഗയുടെ
ജലാശയം	ജലസമൃദ്ധി
നിരീക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
അഥ	ആ സമയം
ദീനഃ	സങ്കടപ്പെടുന്നവനായി
മഹാസ്വനഃ പ്രരുരോദ.	ഉറക്കെ പൊട്ടിക്കര ഞ്ഞുപോയി.

സീതാ തു പരമായത്താ ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണമാതുരം
ഉവാച വാക്യം ധർമ്മജ്ഞാ കിമിദം രുദ്യതേ ത്വയാ. 25

ധർമ്മജ്ഞാ	സകലധർമ്മങ്ങളും മറിഞ്ഞവളായ
സീതാ,	സീതാദേവി,
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ
ആതുരം	സങ്കടപ്പെട്ടുകരയുന്നവ നായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
പരമായത്താ	സൌമ്യമായി
തു	അതിനെപ്പറ്റി
വാക്യം ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു;
"ത്വയാ,	"ഭവാനാൽ
ഇദം	ഇപ്പോൾ
കിം	എന്തുകാരണത്താലാ ണ്
രുദ്യതേ?	രോദനംചെയ്യപ്പെ ടുന്നത്?

ജാഹ്നവീതീരമാസാദ്യ ചിരാഭിലഷിതം മമ
ഹർഷകാലേ കിമർത്ഥം മാം വിഷാദയസി ലക്ഷ്മണ. 26

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!
ചിരാഭി- ലഷിതം	വളരെക്കാലമായി ആ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
ജാഹ്നവീതീരം	ഗംഗാനദീതീരത്തെ
ആസാദ്യ,	പ്രാപിച്ച്,
മമ ഹർഷകാലേ	ഞാൻ സന്തോഷിക്കേ ണ്ടതായ സമയത്തിൽ
മാം	എന്നെ
കിമർത്ഥം	എന്തുകൊണ്ടാണ്
വിഷാദയസി?	സങ്കടപ്പെടുത്തുന്നത്?

നിത്യം തപം രാമപാർശ്വേഷു വർത്തസേ പുരുഷർഷഭ
കച്ചിദേവിനാകൃതസ്തേന ദേവിരാത്രം ശോകമാഗതഃ. 27

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	ദേവിരാത്രം	രണ്ടുരാത്രിയായി
തപം	അങ്ങ്	വിനാകൃതഃ;	പിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു;
നിത്യം	എപ്പോഴും	തേന	അക്കാരണത്താലാ
രാമപാർശ്വേഷു	ശ്രീരാമന്റെ സമീപത്തിൽതന്നെ	ശോകം	[ണോ
		ആഗതഃ	ദുഃഖിക്കുന്നത്?
വർത്തസേ;	വർത്തിക്കുന്നവനാണ്;	കച്ചിത്?	

മമാപി ദയിതോ രാമോ ജീവിതാദപി ലക്ഷ്മണ
ന ചാഹമേവം ശോചാമി മൈവം തപം ബാലിശോ ഭവ. 28

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!	അഹം	ഞാൻ
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ഏവം	ഇപ്രകാരം
മമ ച	എനിക്കും	ന ശോചാമി;	വ്യസനിക്കുന്നില്ല;
ജീവിതാത് അപി	പ്രാണനെക്കാൾ	തപം	അങ്ങ്
ദയിതഃ;	പ്രിയപ്പെട്ടവനാണ്;	ഏവം	ഇങ്ങിനെ
അപി	എങ്കിലും	ബാലിശഃ	ചെറിയ കുട്ടിയെപ്പോ
		മാ ഭവ.	ലെ ആകരുത്.

താരയസ്വ ച മാം ഗംഗാം ദർശയസ്വ ച താപസാൻ
തതോ മുനിഭ്യോ ദാസ്യാമി വാസാംസ്യാഭരണാനി ച. 29

"മാം	"എന്നെ	തതഃ	അനന്തരം
ഗംഗാം	ഗംഗാനദി	മുനിഭ്യഃ	മഹർഷിമാർക്ക്
താരയസ്വ;	കടത്തിവിടുക;	വാസാംസി ച	വസ്ത്രങ്ങളേയും
താപസാൻ ച	മഹർഷിമാരേയും	ആഭരണാനി ച	ആഭരണങ്ങളേയും
ദർശയസ്വ;	കാണിച്ചുതരിക;	ദാസ്യാമി.	ഞാൻ നൽകട്ടെ.

തതഃ കൃത്വാ മഹർഷീണാം യഥാവദഭിവാദനം
തത്ര ചൈകാം നിശാമുഷ്യ യാസ്യാമസ്ത്വാം പുരീം പുനഃ. 30

"തത്ര	"അവിടെ	ഉഷ്യ ച,	താമസിച്ച്,
മഹർഷീണാം	മഹർഷിമാർക്ക്	തതഃ	അതിനു ശേഷം
യഥാവത്	വിധിപ്രകാരം	താം	ആ
അഭിവാദനം കൃത്വാ,	നമസ്കാരം ചെയ്ത്,	പുരീം	പട്ടണത്തിലേക്ക്
		പുനഃ	തിരിയെ
ഏകാം നിശാം	ഒരു രാത്രി	യാസ്യാമഃ."	നമുക്കു പോകാം."

തസ്യാസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പ്രമൃജ്യ നയനേ ശുഭേ
നാവികാനാഹ്വയാമാസ ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ
ഇയം ച സജ്ജാ നൌരിതി ഭാശാഃ പ്രാഞ്ജലയോഽബ്രുവൻ. 31

പരവീരഹാ	മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അംശമായ	നാവികാൻ	തോണിക്കാരെ
		ആഹ്വയാമാസ;	വിളിച്ചു;
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	ഭാശാഃ ച	തോണിക്കാരും
തസ്യാഃ	അവളുടെ	"നൌഃ	"തോണി
തത് വചനം	ആ വാക്യത്തെ	ഇയം	ഇതാ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	സജ്ജാ,"	തയ്യാറായിരിക്കുന്നു,"
നയനേ	രണ്ടു കണ്ണുകളേയും	ഇതി	എന്ന്
ശുഭേ	തെളിവായി	പ്രാഞ്ജലയഃ ച	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
പ്രമൃജ്യ,	തുടച്ചുകൊണ്ട്,	അബ്രുവൻ.	ഉണർത്തിച്ചു.

തതീർഷുർലക്ഷ്മണോ ഗംഗാം ശുഭാം നാവമുപാരുഹത്
ഗംഗാം സംതാരയാമാസ ലക്ഷ്മണസ്ത്വാം സമാഹിതഃ 32

ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	സമാഹിതഃ	മനസ്സിനെ ഒതുക്കിപ്പിടിച്ചുംകൊണ്ട്
ശുഭാം	പാവനമായ		
ഗംഗാം	ഗംഗാനദിയെ	ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
തതീർഷുഃ	കടക്കുന്നതിന്നായി	താം	അതിനെ
നാവം	തോണിയിൽ	ഗംഗാം സന്താരയാമാസ.	ഗംഗ കടത്തുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.
ഉപാരുഹത്;	കയറി;		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷട്ചതചാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22545; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1821.

സപ്തചതചാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[രാമശാസനകഥനം = ശ്രീരാമാജ്ഞയെ കഥിക്കുന്നത്.]

അഥ നാവം സുവിസ്തീർണ്ണാം നൈഷാദീം രാഘവാനുജഃ
ആരുരോഹ സമായുക്താം പൂർവ്വമാരോപ്യ മൈഥിലീം. 1

അഥ	ആ സമയം	നാവം	തോണിയിൽ
രാഘവാനുജഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	മൈഥിലീം	സീതയെ
സമായുക്താം	ഒരുക്കിനിർത്തപ്പെട്ട	പൂർവ്വം	ആദ്യം
സുവിസ്തീർണ്ണാം	വിശാലമായ	ആരോപ്യ	കയറിയശേഷം
നൈഷാദീം	ഗുഹന്റെ	ആരുരോഹ.	താനും കയറി.

സുമന്ത്രം ചൈവ സരഥം സ്ഥീയതാമിതി ലക്ഷ്മണഃ
ഉവാച ശോകസന്തപ്തഃ പ്രയാഹീതി ച നാവികം. 2

ശോകസന്തപ്തഃ	ദുഃഖത്താൽ തപിച്ചു കൊണ്ടിരുന്ന	ഇതി ഏവ,	എന്നും,
		ച ച	ഉടൻതന്നെ
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	നാവികം	തോണിക്കാരനോടായി
സുമന്ത്രം	സുമന്ത്രരോടായി	"പ്രയാഹി"	"തുഴയുക"
"സരഥം	"രഥത്തോടുകൂടി	ഇതി	എന്നും
സ്ഥീയതാം,"	ഇവിടെ കാത്തുനില്ക്കപ്പെടട്ടെ,"	ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

തതസ്തീരമുപാഗമ്യ ഭാഗീരഥ്യാഃ സ ലക്ഷ്മണഃ
ഉവാച മൈഥിലീം വാക്യം പ്രാഞ്ജലിർബാഷ്പസംപ്ലുതഃ. 3

സഃ	അ	മൈഥിലീം	സീതാദേവിയോടായി
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	ബാഷ്പസംപ്ലുതഃ	കണ്ണീർനിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനായി
ഭാഗീരഥ്യാഃ	ഗംഗയുടെ		
തതഃ	അങ്ങേ	പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
തീരം	കരയെ	വാക്യം	ഇപ്രകാരം
ഉപാഗമ്യ,	പ്രാപിച്ച്,	ഉവാച.	ഉണർത്തിച്ചു.

ഹൃദ്ഗതം മേ മഹത്ശല്യം യസ്മാദാര്യേണ ധീമതാ
അസ്മിന്നിമിത്തേ വൈദേഹി ലോകസ്യ വചനീകൃതഃ. 4

"വൈദേഹി!	"ജാനകീദേവി!	ധീമതാ	സർവ്വജ്ഞനായ
മഹത്	അസഹ്യമായി	ആര്യേണ	ജ്യേഷ്ഠനാൽ
ശല്യം	ശല്യപ്പെടുത്തുന്നതായ ഒരു സംഗതി	അസ്മിൻ നിമിത്തേ	ഇതു കാരണമായി
മേ	എന്റെ	ലോകസ്യ	ഞാൻ ലോകത്തിന്ന്
ഹൃദ്ഗതം;	മനസ്സിൽ ഒളിച്ചുകിട	വചനീകൃതഃ.	നിന്ദാപാത്രമാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
യസ്മാത്	എന്തെന്നാൽ [ക്കുന്നു;		

ശ്രേയോ ഹി മരണം മേഽദ്യ മൃത്യുർവ്വാ യത് പരം ഭവേത്
ന ചാസ്മിന്നിദ്ദശേ കാര്യേ നിയോജ്യോ ലോകനിന്ദിതേ. 5

"മേ	"എനിക്ക്	ഭവേത് വാ?	ഇരിക്കുന്നതാകുമോ?
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ഈദൃശേ	ഇപ്രകാരമുള്ള
മരണം	മരണംതന്നെയാണ്	ലോകനിന്ദിതേ	ലോകഗർഹ്യമായ
ശ്രേയഃ;	നല്ലതായിട്ടുള്ളത്;	അസ്മിൻ	ഈ
ഹി	എന്തെന്നാൽ	കാര്യേ	കാര്യത്തിൽ
മൃത്യുഃ	ആ മരണം	നിയോജ്യഃ ന ച.	ഞാൻ നിയമിക്കപ്പെടേണ്ടവനല്ല.
യത് പരം	ഇതിനെക്കാൾ അസഹ്യമായ ഹിംസയെ നൽകുന്നതായി		

പ്രസീദ ന ച മേ പാപം കർത്തുമർഹസി ശോഭനേ
ഇത്യഞ്ജലികൃതോ ഭൂമൌ നിപപാത സ ലക്ഷ്മണഃ. 6

"ശോഭനേ!	"പതിവ്രതാരത്നമേ!	ഇതി	എന്നിപ്രകാരം
മേ	എന്റെ പേരിൽ	സഃ	ആ
പാപം ച	കുറവൊന്നും	ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,
കർത്തും ന അർഹസി;	ചുമത്താതിരിപ്പാൻതി രുവുള്ളമുണ്ടാകേണം;	അഞ്ജലികൃതഃ	അഞ്ജലിക്രൂപ്പിക്കൊണ്ട്
പ്രസീദ;"	എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചരുളിയാലും;"	ഭൂമൌ	നിലത്ത്
		നിപപാത.	വീണു.

രുദന്തം പ്രാഞ്ജലിം ദൃഷ്ട്വാ കാംക്ഷന്തം മൃത്യുമാത്മനഃ
മൈഥിലീ ഭൃശസംവിഗ്നാ ലക്ഷ്മണം വാക്യമബ്രവീത്. 7

മൈഥിലീ,	സീതാദേവി,	രുദന്തം	കേഴുന്നവനായും
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ആത്മനഃ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്	ഭൃശസംവിഗ്നാ	ഏറ്റം പരിഭ്രമിച്ചും കൊണ്ട്
മൃത്യും	മരണത്തെ	വാക്യം	ഇപ്രകാരം
കാംക്ഷന്തം	ആഗ്രഹിക്കുന്നവനായും	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.
പ്രാഞ്ജലിം	തൊഴുതുംകൊണ്ട്		

കിമിദം നാവഗച്ഛാമി ബ്രൂഹി തത്തേപന ലക്ഷ്മണ
പശ്യാമി ത്വാം ന ച സ്വസ്ഥമപി ക്ഷേമം മഹീപതേഃ. 8

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!	ന അവഗച്ഛാമി;	മറ്റൊന്നും ഞാൻ അറിയുന്നില്ല;
ത്വാം	ഭവാനെ	ഇദം കിം?	ഇതെന്താണ്?
സ്വസ്ഥം ന ച	മനസ്സമാധാനമില്ലാത്തവനായി മാത്രം	മഹീപതേഃ	മഹാരാജാവിന്ന്
പശ്യാമി;	ഞാൻ ധരിക്കുന്നു;	ക്ഷേമം അപി?	ഒരു കുറവുമില്ലല്ലോ?
		തത്തേപന ബ്രൂഹി.	വാസ്തവം പറഞ്ഞാലും.

ശാപിതോऽസി നരേന്ദ്രേണ യത്തപം സന്താപമാഗതഃ
തദ്ബ്രൂയാഃ സന്നിധൌ മഹ്യമഹമാജ്ഞാപയാമി തേ. 9

"തപം,	"ഭവാൻ,	ശാപിതഃ അസി;	ശപഥംചെയ്തു ഭവാൻ എന്തോ നിയമിക്ക
സന്താപം	അതിയായ ദുഃഖത്തെ	തത്	അതിനെ [പ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
ആഗതഃ	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു	ബ്രൂയാഃ;	കഥിച്ചാലും;
യത്,	എന്നതുകൊണ്ട്,	തേ	ഭവാനോട്
സന്നിധൌ	ഒന്നൊടൊന്നുചേർത്ത് ആലോചിക്കുമ്പോൾ	അഹം	ഞാൻ
നരേന്ദ്രേണ	മഹാരാജാവിനാൽ	ആജ്ഞാപയാമി."	ആജ്ഞാപിക്കയുണ്ട്."
മഹ്യം	എന്നെപ്പറ്റി		

["ശാപിതോ/സിനരേന്ദ്രേണ" (രാജാവിനെ തൊട്ട് ആണയുണ്ട്); "മഹ്യം സന്നിധൌ" (എന്റെ അടുക്കൽ എന്നും പറയാം.)]

വൈദേഹ്യാ ചോദ്യമാനസ്യ ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ
അവാങ്മുഖോ ബാഷ്പകലം വാക്യമേതദുവാച ഹ 10

ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	ബാഷ്പകലം	കണ്ണീരിനാൽ ഇടറി
വൈദേഹ്യാ	സീതാദേവിയാൽ	അവാങ്മുഖഃ	തലകുനിച്ച് [ക്കൊണ്ട്
ഇ	ഇപ്രകാരം	ഹ,	വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ട്,
ചോദ്യമാനഃ,	ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായി,	വാക്യം ഏതത്	ഇപ്രകാരം സംഗതി അറിയിച്ചു.
ദീനചേതനഃ	അത്തൽപ്പെട്ടകൊണ്ട്	ഉവാച.	

ശ്രുത്വാ പരിഷദോ മദ്ധ്യേ ഹ്യപവാദം സുദാരുണം
പുരേ ജനപദേ ചൈവ തത്കൃതേ ജനകാത്മജേ
രാമഃ സന്തപ്തഹൃദയോ മാം നിവേദ്യ ഗൃഹം ഗതഃ. 11

"ജനകാത്മജേ!	"ജനകനന്ദിനി!	ശ്രുത്വാ,	അറിഞ്ഞ്,
പുരേ	നഗരത്തിലും	രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
ജനപദേ ച	നാട്ടുപുറത്തിലും	സന്തപ്തഹൃദയഃ;	അകംവെന്തവനായ്തീർന്നു;
പരിഷദഃ മദ്ധ്യേ	പരിഷകളുടെ ഇടയിൽ	ഏവ	തൽക്ഷണംതന്നെ
തത്കൃതേ	നിന്തിരുവടിയെക്കുറിച്ചു	മാം	എന്നെ
		നിവേദ്യ	എല്ലാം ഏല്പിച്ച്
സുദാരുണം	അത്യന്തം അസഹ്യമാ	ഗൃഹം ഹി	അരമനയിൽതന്നെ
അപവാദം	ദുഷ്പേരിനെപ്പററി [യ	ഗതഃ.	സ്ഥിതിചെയ്തു.

ന താനി വചനീയാനി മയാ ദേവി തവാഗ്രതഃ
യാനി രാജ്ഞാ ഹൃദി ന്യസ്താന്യമഷ്യാത് പൃഷ്ടതഃ കൃതഃ. 12

"രാജ്ഞാ	"രാജാവിനാൽ	മയാ	എന്നാൽ
ഹൃദി	എന്റെ ഉള്ളിൽ	ന വചനീയാനി	ഉണത്തിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിവുള്ളവയല്ല
ന്യസ്താനി	തട്ടമാറ് പറയപ്പെട്ടവ	അമഷ്യാത്	ദുഃഖം സഹിപ്പാൻ സാ ധിക്കാത്തതിനാലാണ്
യാനി	യാതൊന്നോ	പൃഷ്ടതഃ	അവിടെത്തന്നെ
താനി,	അയവ,	കൃതഃ.	അങ്ങേഥം നിന്നു പോയത്.
ദേവി!	അല്ലയോ ദേവി!		
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ		
അഗ്രതഃ,	തിരുമുമ്പിൽ,		

സാ ത്വം ത്യക്താ നൃപതിനാ നിർദ്ദോഷാ മമ സന്നിധൌ
പൌരാപവാദഭീതേന ഗ്രാഹ്യം ദേവി ന തേഽന്യഥാ. 13

"ദേവി!	"ദേവി!	ത്യക്താ,	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട, എന്ന്,
നിർദ്ദോഷാ	ദോഷമററവളായ		
സാ ത്വം,	അപ്രകാരമുള്ള ഭവതി,	തേ ഗ്രാഹ്യം;	ഭവതി ധരിച്ചാലും;
നൃപതിനാ	രാജാവിനാൽ	മമ	എനിക്ക്
പൌരാപവാദ-ഭീതേന,	ലോകാപവാദത്തിൽ നിന്നും ഭയപ്പെട്ടവനായി,	സന്നിധൌ	അറിവുള്ളേടത്തോളം
		അന്യഥാ ന.	മറെറാന്നുകൊണ്ടും അല്ല.

ആശ്രമാന്തേഷു ച മയാ ത്യക്തവ്യാ ത്വം ഭവിഷ്യസി
രാജ്ഞഃ ശാസനമാജ്ഞായ തവേദം കില ദൌർഹൃദം. 14

"ത്വം	"നിന്തിരുവടി	ത്യക്തവ്യാ ഭവിഷ്യസി;	വിട്ടുപോരപ്പെടേണ്ട വളാകുന്നു;
മയാ,	എന്നാൽ,		
രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്റെ		
ശാസനം	കല്പനപ്രകാരം,	ഇദം കില	ഇതാണത്രേ
ആജ്ഞായ,			
ആശ്രമാന്തേഷു	ആശ്രമങ്ങളുടെ അരികിലായി	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ച		ദൌർഹൃദം!	ആഗ്രഹം!

തദേതജ്ജാഹ്നവീതീരേ ബ്രഹ്മർഷീണാം തപോവനം
പുണ്യം ച രമണീയം ച മാ വിഷാദം കൃഥാഃ ശുഭേ. 15

"ശുഭേ!	"ഉത്തമേ!	രമണീയം ച	രമണീയവും ആയ
ഏതത്	ഇതാ,	തപോവനം;	ആശ്രമസ്ഥലമുണ്ട്;
ജാഹ്നവീതീരേ	ഗംഗാനദീതീരത്തിൽ	തത്,	ആകയാൽ,
ബ്രഹ്മർഷീണാം	ബ്രഹ്മർഷികളുടെ	വിഷാദം മാ കൃഥാഃ.	വ്യസനിക്കാതിരുന്നാലും.
പുണ്യം ച	പരിപാവനവും		

രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യേഷ്ടഃ പിതുർമേ മുനിപുംഗവഃ
സഖാ പരമകോ വിപ്രോ വാത്മീകിഃ സുമഹായശാഃ. 16

"സുമഹായശാഃ	"ഏറ്റം പുകഴേറിയവ	മേ	എന്റെ
പരമകഃ	സർവ്വോത്കൃഷ്ടനും [നും	പിതുഃ	പിതാവായ
വിപ്രഃ	ബ്രാഹ്മണോത്തമനുമായ	ദശരഥസ്യ രാജ്ഞഃ	ദശരഥമഹാരാജാവിനു
വാത്മീകിഃ മുനിപുംഗവഃ	വാല്മീകിമഹർഷി	ഇഷ്ടഃ സഖാ.	പ്രിയപ്പെട്ട സഖാവാകുന്നു.

പാദച്ഛായാമുപാഗമ്യ സുഖമസ്യ മഹാത്മനഃ
ഉപവാസപരൈകാഗ്രാ വസ ത്വം ജനകാത്മജേ. 17

"ജനകാത്മജേ!	"ജനകനന്ദിനി!	പാദച്ഛായാം ഉപാഗമ്യ	പാദച്ഛായയെ ആശ്രയിച്ച്
ത്വം	നിന്തിരുവടി	ഉപവാസപരൈകാഗ്രാ	ആത്മധ്യാനനിരതയായി
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	സുഖം	വ്യസനിക്കാതെ
അസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ	വസ.	വാസംചെയ്യുവന്നാലും.

പതിവ്രതാത്വമാസ്ഥായ രാമം കൃത്വാ സദാ ഹൃദി
ശ്രേയസ്തേ പരമം ദേവി തഥാ കൃത്വാ ഭവിഷ്യതി. 18

"ദേവി!	"ദേവി!	പതിവ്രതാത്വം	പാതിവ്രത്യമഹിമയെ
രാമം	ശ്രീരാമനെ	ആസ്ഥായ തഥാ	കയ്യൊണ്ടുവളാകയാൽ
ഹൃദി	ഹൃദയത്തിൽ	തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
കൃത്വാ,	ധ്യാനിച്ച്,	സദാ	എപ്പോഴും
പരമം	എപ്പോഴും സുവ്വുമായി	ശ്രേയഃ ഭവിഷ്യതി."	നന്മയുളവാകുന്നതാണ്."
കൃത്വാ,	കരുതി,		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22563; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1839.

അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[സീതാപരിത്യാഗഃ = സീതയെ വിട്ടേച്ചുപോരുന്നത്.]

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ദാരുണം ജനകാത്മജാ
പരം വിഷാദമാഗമ്യ വൈദേഹീ നിപപാത ഹ. 1

ജനകാത്മജാ	ജനകപുത്രിയായ	പരം	അതിയായ
വൈദേഹീ,	സീതാദേവി,	വിഷാദം ആഗമ്യ,	വ്യസനമുൾക്കൊണ്ട്,
ദാരുണം	കണ്ണുകരോരമായ	നിപപാത ഹ!	നിലത്തു വീണുകള
ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ,	ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കു കേട്ട്,		ഞ്ഞു, കഷ്ടം!

സാ മുഹൂർത്തമിവാസംജ്ഞാ ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാ
ലക്ഷ്മണം ദീനയാ വാചാ ഉവാച ജനകാത്മജാ. 2

ജനകാത്മജാ	ജനകസുതയായ	അസംജ്ഞാ;	മൂർച്ഛിച്ചു കിടന്നു;
സാ,	അവൾ,	ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാ	കണ്ണീരിനാൽ കലങ്ങിയ നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവളായി	ദീനയാ	വ്യാകുലതയെ കാണിക്കുന്ന
മുഹൂർത്തം ഇവ	ഒരു മുഹൂർത്തകാലം തീരെ	വാചാ	വാക്കു കൊണ്ട്
		ഉവാച.	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

മാമികേയം തന്വർന്യനം സൃഷ്ടാ ദുഃഖായ ലക്ഷ്മണ
ധാത്രാ യസ്യാസ്ഥഥാ മേദ്യ ദുഃഖമൂർത്തിഃ പ്രദൃശ്യതേ. 3

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!	നൂനം സൃഷ്ടാ;	നിശ്ചയമായും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്;
മാമികാ	എന്റെ	തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
ഇയം	ഈ	യസ്യാഃ മേ	യാതൊരു എനിക്ക്,
തന്വഃ,	ശരീരം,	അദ്യ	ഇപ്പോൾ [അത്
ധാത്രാ	ബ്രഹ്മദേവനാൽ	ദുഃഖമൂർത്തിഃ	ദുഃഖം മൂർത്തീകരിച്ചതാ
ദുഃഖായ	ദുഃഖം അനുഭവിപ്പാൻ വേണ്ടിയാണ്	പ്രദൃശ്യതേ	കാണപ്പെടുന്നു. [യ്തന്നെ

കിം ന പാപം കൃതം പൂർവ്വം കോ വാ ദാരൈർവിയോജിതഃ
യാഽഹം ശുദ്ധസമാചാരാ ത്യക്താ നൃപതിനാ സതീ. 4

"ശുദ്ധ-	"പരിശുദ്ധമായ നട	പൂർവ്വം	പൂർവ്വജന്മത്തിൽ
സമാചാരാ	വടിയേയാട്ടക്രടിയവളും	കിം ന പാപം	എന്തു പാപംതന്നെ
സതീ	പാതിവ്രത്യമുള്ളവളുമാ	കൃതം?	ചെയ്യപ്പെട്ടുവോ?
	യ	ദാരൈഃ	ഭാര്യയുമായി
യാ അഹം,	യാതൊരു ഞാൻ,	കഃ	വല്ല ഒരുവനും
നൃപതിനാ	മഹാരാജാവിനാൽ	വിയോജിതഃ	വേർപിരിക്കപ്പെട്ട
ത്യക്താ;	കൈവിടപ്പെട്ട;	വാ?	വോ?

പുരാഽഹമാശ്രമേ വാസം രാമപാദാനുവർത്തിനീ
അനുരുദ്ധ്യാപി സൌമിത്രേ ദുഃഖേ ച പരിവർത്തിനീ. 5

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!	വാസം	വാസത്തെ
പുരാ	മുമ്പ്	അനുരുദ്ധ്യ,	അനുവർത്തിച്ച്,
അഹം	ഞാൻ	അപി ച	ഇപ്പോഴാകട്ടെ
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ	ദുഃഖേ	പെരുതായ ദുഃഖത്തിൽ
രാമപാദാനു-	ശ്രീരാമപാദാരവിന്ദങ്ങ	പരിവർത്തിനീ	ഉഴലുമാറാക്കപ്പെട്ട
വർത്തിനീ	ളെസേവിക്കുന്നവളായി		

സാ കഥം ഹ്യാശ്രമേ സൌമ്യ വത്സ്യാമി വിജനീകൃതാ
ആഖ്യാസ്യാമി ച കസ്യാഹം ദുഃഖം ദുഃഖപരായണാ. 6

"സൌമ്യ!	"പുണ്യാത്മാവേ!	കസ്യ ച	ആരോടുതന്നെയാണ്
വിജനീകൃതാ	ഏകാന്തത്തിൽ തൃജി	ദുഃഖം	അഴലിനെ
	ക്കപ്പെട്ടവളും	ആഖ്യാസ്യാമി?	കേണുരചെയ്യുക?
ദുഃഖപരായണാ	ദുഃഖത്തെത്തന്നെ ആ	ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
	ശ്രയിച്ചവളുമായ	കഥം ഹി	എങ്ങിനെതന്നെയാണ്
സാ	അപ്രകാരമുള്ള	വത്സ്യാമി?	ഞാൻ ഏകയായി കാ
അഹം,	ഈയുള്ളവൾ,		ലംകഴിക്കുക?

കിം ന വക്ഷ്യാമി മുനിഷു കർമ്മ വാ സത്കൃതം ച കിം
കസ്മിംശ്ചിത് കാരണേ ത്യക്താ രാഘവേണ മഹാത്മനാ. 7

"മുനിഷു	"മഹർഷിമാരുടെ അടു	വക്ഷ്യാമി?	ഞാൻ പറയുക?
	ക്കൽ	'മഹാത്മനാ	'മഹാത്മാവായ
സത്കൃതം	അവർ എന്നെ ആദര	രാഘവേണ ച	ശ്രീരാമനാൽ
	വോടെ സ്വീകരിക്ക	കസ്മിംശ്ചിത്	ഏതോ ഒരു
	ത്തക്കതായ	കാരണേ	കാരണത്താൽ
കർമ്മ കിം ന വാ	എന്തൊരു കർമ്മത്തെ	ത്യക്താ,'	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട,'
	ത്തന്നെയാണ്	ച കിം?	എന്നാണോ?

ന ഖലു ത്വദ്വൈവ സൌമിത്രേ ജീവിതം ജാഹ്നവീതലേ
ത്യജേയം രാജവംശസ്യ ഭർത്തുർമേ പരിഹാസ്യതേ 8

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!
ജീവിതം	ജീവനെ
ജാഹ്നവീതലേ	ഗംഗാപ്രദേശത്തിൽ
അദ്യ ഏവ	ഇപ്പോൾതന്നെ
ത്യജേയം;	എനിക്ക് ഉപേക്ഷിച്ചു കളയാവുന്നതാണ്;
മേ ഭർത്തുഃ	എന്റെ ഭർത്താവി[ന്റെ
രാജവംശഃ	രാജവംശം
പരിഹാസ്യതേ	പരിഹസിക്കപ്പെടും
തു	എന്നതുകൊണ്ട്
ന ഖലു.	ഞാൻ അതു് ചെയ്യുന്നില്ല.

യഥാജ്ഞം കുരു സൌമിത്രേ ത്യജ മാം ദുഃഖഭാഗിനീം
നിർദ്ദേശേ സ്ഥീയതാം രാജ്ഞഃ ശ്രുത്വാ ചേദം വചോ മമ. 9

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!
രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്റെ
നിർദ്ദേശേ	ആജ്ഞയിൽ
സ്ഥീയതാം;	സദാവർത്തിക്കപ്പെടട്ടെ;
യഥാജ്ഞം	കല്പിച്ചപോലെതന്നെ
കുരു;	നീ ചെയ്യുക;
ദുഃഖഭാഗിനീം ച	ദുഃഖിക്കുന്നതിന്നായി തന്നെ പിറന്ന
മാം	ഇവളെ
ത്യജ;	ഉപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക;
മമ ഇദം വചഃ	ഞാൻ ഇപ്പറയുന്ന ഈ അപേക്ഷയേയും
ശ്രുത്വാ.	ശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടാലും.

ശപ്തശ്രൂണാമവിശേഷേണ പ്രാഞ്ജലിപ്രഗ്രഹേണ ച
ശിരസാ ഽഽവന്ദ്യ ചരണൌ കുശലം ബ്രൂഹി പാർത്ഥിവം 10

"ശപ്തശ്രൂണാം	"ശപ്തശ്രുക്കൾ
അവിശേഷേണ	എല്ലാവരോടും
കുശലം ച;	കുശലം ഉരചെയ്താലും;
പാർത്ഥിവം	മഹാരാജാവിനെ
ചരണൌ	തൃപ്പാദങ്ങളിൽ
ശിരസാ	ഞാൻ ശിരസ്സുകൊണ്ടു
ആവന്ദ്യ	നമസ്കരിച്ചു്
പ്രാഞ്ജലി-പ്രഗ്രഹേണ	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തു്
ബ്രൂഹി.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്താലും ഉണർത്തിച്ചാലും

ജാനാസി ച യഥാ ശുദ്ധാ സീതാ തത്പ്രേമ രാഘവ
ഭക്ത്യാ ച പരയാ യുക്താ ഹിതാ ച തവ നിത്യശഃ. 11

"രാഘവ!	"ശ്രീരാമ!
സീതാ	ഉഴുചാലിൽനിന്നുള്ളവായ ഇവൾ
ശുദ്ധാ ച	അന്തഃകരണശുദ്ധിയു[ള്ളവളും
പരയാ	ഉത്തമമായ
ഭക്ത്യാ	ഭക്തിയോടു
യുക്താ	കൂടിയവളും
തവ	നിന്തിരുവടിയ്ക്കു്
നിത്യശഃ	ഏതുകാലത്തിലും
ഹിതാ ച	ഹിതമായിരിക്കുന്നവളുമാണെന്നു
തത്പ്രേമ യഥാ	വാസ്തവമായിട്ടുതന്നെ
ജാനാസി.	നിന്തിരുവടിയ്ക്കു് അറിവുള്ളതാണ്.

അഹം ത്യക്ത്വാ തവയാ വീര അയശോഭീരുണാ ജനേ
യച്ച തേ വചനീയം സ്യാദപവാദസമുത്ഥിതം
മയാ ഹി പരിഹർത്തവ്യം തവം ഹി മേ പരമാ ഗതിഃ. 12

"'വീര! "'വീര! (പക്ഷിവാഹന!)
ജനേ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിലുള്ള
അയശോഭീരുണാ അപകീർത്തിയെ ഭയപ്പെട്ടവനായ
തവയാ നിന്തിരുവടിയാൽ
അഹം ത്യക്ത്വാ; ഞാൻ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു [ട്ടു;
തേ നിന്തിരുവടിക്ക്
അപവാദസമുത്ഥിതം അപവാദം കൊണ്ടുണ്ടായ
യത് വചനീയം വല്ല ദോഷവും
സ്യാത്, ഉണ്ടായാൽ, അതു
മയാ ഹി എന്നാലും
പരിഹർത്തവ്യം; പരിഹരിക്കപ്പെടേണ്ടതുതന്നെയാണല്ലൊ;
മേ എനിക്കു
തവം ഹി നിന്തിരുവടി തന്നെയാണല്ലോ
പരമാ ഗതിഃ. ഉത്തമമായ ഗതി.

വക്തവ്യശ്ചേതി നൃപതിർധർമ്മേണ സുസമാഹിതഃ
യഥാ ഭ്രാതൃഷു വർത്തേഥാസ്തഥാ പൌരേഷു നിത്യദാ 13

"'നൃപതിഃ "'രാജാവ്
നിത്യദാ എപ്പോഴും
ധർമ്മേണ ധർമ്മത്തിൽ
സുസമാഹിതഃ വളരെ ശ്രദ്ധയുള്ളവ
ഇതി എന്നു [നാകുന്നു,
വക്തവ്യഃ; ജനങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടേണ്ടവനാണ്;
ഭ്രാതൃഷു സഹോദരന്മാരിൽ
യഥാ എപ്രകാരമോ
തഥാ, അപ്രകാരം,
പൌരേഷു ച പ്രജകളിലും
വർത്തഥാഃ. നിന്തിരുവടി വർത്തിച്ചു വന്നാലും.

പരമോ ഹ്യേഷ ധർമ്മസ്തേ തസ്മാത് കീർത്തിരനുത്തമാ
യത്തു പൌരജനോ രാജൻ ധർമ്മേണ സമവാപ്നുയാത്. 14

"'രാജൻ "രാജാവേ!
പൌരജനഃ നഗരത്തിലുള്ള ജനങ്ങളും
ധർമ്മേണ നീതിമുറതെറ്റാതെ
യത് തു എല്ലാറ്റിനെയും
സമവാപ്നുയാത്; പ്രാപിക്കേണ്ടതാകുന്നു;
തസ്മാത് അതിനാലുണ്ടാകുന്ന
കീർത്തിഃ കീർത്തി
അനുത്തമാ; നിസ്തുല്യമായതാകുന്നു;
തേ നിന്തിരുവടിക്ക്
ഏഷഃ ധർമ്മഃ ഹി ഈ ധർമ്മമൊന്നുതന്നെയാണ്
പരമഃ. സർവ്വോപരിയായുള്ളത്.

അഹം തു നാനുശോചാമി സ്വശരീരം നരർഷഭ
യഥാപവാദം പൌരാണാം തഥൈവ രഘുനന്ദന. 15

"'രഘുനന്ദന! "'രഘുനന്ദന!
നരർഷഭ! പുരുഷോത്തമ!
അഹം ഏവ, തു, ഞാനും, ഇപ്പോൾ,
പൌരാണാം പൌരന്മാരുടെ
അപവാദം അപവാദത്തെക്കുറിച്ചു
യഥാ എപ്രകാരമോ
തഥാ, അപ്രകാരം,
സ്വശരീരം എന്റെ ശരീരത്തെ
ന അനുശോചാമി. വ്യസനിക്കുന്നില്ല. [പ്പറ്റി

പതിർ ഹി ദേവതാ നാര്യാഃ പതിർബന്ധുഃ പതിർഗുരുഃ
പ്രാണൈരപി പ്രിയം തസ്മാത് ഭർത്തുഃ കാര്യം വിശേഷതഃ. 16

"'നാര്യാഃ	"'ഒരു നാരിക്ക്	തസ്മാത്	അതിനാൽ
പതിഃ	ഭർത്താവുതന്നെയാണ	ഭർതുഃ	ഭർത്താവിന്റെ
ദേവതാ;	ദൈവം; [ല്ലൊ	കാര്യം ഹി	കാര്യംതന്നെ
പതിഃ ബന്ധുഃ;	ഭർത്താവുതന്നെയാണ് ബന്ധു;	പ്രാണൈഃ അപി	പ്രാണനെക്കാളും
		വിശേഷതഃ	അധികമായി
പതിഃ ഗുരുഃ;	ഭർത്താവുതന്നെ ഗുരു;	പ്രിയം.'	പ്രിയപ്പെട്ടത്.'

ഇതി മദ്വചനാദ്രാമോ വക്തവ്യോ മമ സംഗ്രഹഃ. 17

"മമ	"എനിക്ക്	മദ്വചനാത്	എന്റെ വാക്യപ്രകാ
സംഗ്രഹഃ	സർവ്വക്ഷേമകരനായ	ഇതി	ഇപ്രകാരമെല്ലാം [രം
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	വക്തവ്യഃ.	ഉണർത്തിക്കപ്പെടട്ടെ.

നിരീക്ഷ്യ മാട്യ ഗച്ഛ ത്വമൃതുകാലാതിവർത്തിനീം. 18

"ത്വം	"ഭവാൻ	ഋതുകാലാതിവർത്തിനീം	ഗർഭവതിയാണെന്നു
മാ	എന്നെ	നിരീക്ഷ്യ	ധരിച്ചു കൊണ്ട്
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ഗച്ഛ."	പോയാലും."

ഏവം ബ്രുവന്ത്യാം സീതായാം ലക്ഷ്മണോ ഭിന്നചേതനഃ
ശിരസാ വന്ദ്യ ധരണീം വ്യാഹർത്തും ന ശശാക ഹ. 19

ഏവം	ഇപ്രകാരം	ശിരസാ	ശിരസ്സു കൊണ്ടു
സീതായാം	സീതാദേവി	ധരണീം	ഭൂമിയിൽ
ബ്രുവന്ത്യാം,	അരുളിച്ചെയ്യുമ്പോൾ,	വന്ദ്യ,	വീണു നമസ്കരിച്ച്,
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	വ്യാഹർത്തും ഹ	ഒന്നും ഉണർത്തിപ്പാൻ തന്നെ
ഭിന്നചേതനഃ	മനോവേദന പൂണ്ടവനായി	ന ശശാക.	ശക്തനാകാതിരുന്നു.

പ്രദക്ഷിണം ച താം കൃത്വാ രുദന്നേവ മഹാസ്വനഃ
ധ്യാത്വാ മുഹൂർത്തം താമാഹ കിം മാം വദസി ശോഭനേ. 20

താം	അവളെ	ധ്യാത്വാ,	ധ്യാനിച്ച്,
പ്രദക്ഷിണം	പ്രദക്ഷിണം	"ശോഭനേ!	"പതിവ്രതാരത്നമേ!
കൃത്വാ,	ചെയ്ത്;	മാം	എന്നോട്
മഹാസ്വനഃ	ഉറക്കെ	വദസി	ഭവതി കല്പിക്കുന്നത്
രുദൻ ഏവ	കരഞ്ഞുംകൊണ്ടുതന്നെ	കിം ച?"	എന്തൊന്നാണ്?"
താം	അവളെ		എന്നു
മുഹൂർത്തം	ഒരു മുഹൂർത്തനേരം	ആഹ.	ചോദിച്ചു.

ദൃഷ്ടപൂർവ്വം ന തേ രൂപം പാദൌ ദൃഷ്ടൌ തവാനഘേ
കഥമദ്യ ഹി പശ്യാമി രാമേണ രഹിതാം വനേ. 21

"തേ	"നിന്തിരുവടിയുടെ
രൂപം	രൂപം
ന ദൃഷ്ടപൂർവ്വം;	ഇതുവരെ കണ്ണുകൊണ്ടു നോക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല;
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
പാദൌ ഹി	തൃപ്പാദങ്ങൾ മാത്രം
ദൃഷ്ടൌ;	സന്ദർശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
അനഘേ!	നിർദ്ദോഷയായവളേ!
രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ
വനേ	വനത്തിൽ
രഹിതാം.	ഏകയായി പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ടവളായ നിന്തിരുവടിയെ,
അദ്യ	ഈ സംഗതിയിൽ
കഥം പശ്യാമി?"	ഞാൻ നോക്കി മനസ്സിലാക്കുക എന്നത് എങ്ങിനെയാണ് ന്യായമായിരിക്കുക?"

ഇത്യുക്ത്വാ താം നമസ്കൃത്യ പുനർനാവമുപാരുഹത്
ആരുഹ്യ ച പുനർനാവം നാവികം ചാഭ്യചോദയത്. 22

ഇതി	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ഉണർത്തിച്ച്,
പുനഃ	വീണ്ടും
താം	അവളെ
നമസ്കൃത്യ,	നമസ്കരിച്ച്,
നാവം	തോണിയിൽ
ഉപാരുഹത്;	കയറി;
നാവം	തോണിയിൽ
ആരുഹ്യ	കയറിയശേഷം
ച ച	ഉടനെ തന്നെ
നാവികം	തോണിക്കാരനോടായി
പുനഃ	വീണ്ടും
അഭ്യചോദയത്.	തോണി നീക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.

സ ഗത്വാ ചോത്തരം തീരം ശോകഭാരസമന്വിതഃ
സംമൂഢ ഇവ ദുഃഖേന രഥമധ്യാരുഹദ്ദ്രുതം. 23

ശോകഭാര-സമന്വിതഃ	ദുഃഖഭാരത്താൽ തപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നവനായ
സഃ	ആ ലക്ഷ്മണൻ
ഉത്തരം	വടക്കേ
തീരം ഗത്വാ	തീരത്തിലെത്തി,
സംമൂഢഃ ഇവ ച	സംബോധമറ്റവനെ പോലെ ഇരുന്നതിനാൽ
ദുഃഖേന	കഷ്ടപ്പെട്ട്
ദ്രുതം	വേഗത്തിൽ
രഥം	തേരിൽ
അധ്യാരുഹത്.	കയറിയിരുന്നു.

മുഹുർമുഹുഃ പരാവൃത്യ ദൃഷ്ട്വാ സീതാമനാഥവത്
ചേഷ്ടന്തീം പരതീരസ്ഥാം ലക്ഷ്മണഃ പ്രയയാവഥ. 24

അഥ	അനന്തരം
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
പരതീരസ്ഥാം	അക്കരയിൽ വർത്തിക്കുന്ന
സീതാം	സീതയെ
അനാഥവത്	അശരണയായി
ചേഷ്ടന്തീം	ഭൂമിയിൽ പുരണ്ടുകൊണ്ടു കിടക്കുന്നവളായി
മുഹുഃ മുഹുഃ	പിന്നെയും പിന്നെയും
പരാവൃത്യ	തിരിഞ്ഞു
ദൃഷ്ട്വാ,	നോക്കിക്കൊണ്ടു,
പ്രയയൌ.	തിരിച്ചു ചെന്നു.

ദൂരസ്ഥം രഥമാലോക്യ ലക്ഷ്മണം ച മുഹുർമുഹുഃ
നിരീക്ഷമാണാം തുദതിഗ്നാം സീതാം ശോകഃ സമാവിശത്. 25

ദൂരസ്ഥം	ദൂരത്തിലെത്തിയ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനേയും
രഥം ച	തേരിനേയും
ആലോക്യ,	നോക്കി,
മുഹുഃ മുഹുഃ	വീണ്ടും വീണ്ടും
നിരീക്ഷമാണാം	തന്റെ തല്ക്കാലാവസ്ഥയെ നിരീക്ഷിച്ച്
തുദതിഗ്നാം	വ്യാകുലപ്പെടുന്നവളായ
സീതാം	സീതാദേവിക്ക്
ശോകഃ തു	ദുഃഖം മാത്രം
സമാവിശത്.	സഹായമായി ഒന്നിച്ചു തന്നെ വന്നിച്ചു.

സാ ദുഃഖഭാരാവനതാ യശസ്വിനീ
യശോധനാ നാഥമപശ്യതീ സതീ
രുരോദ സാ ബർഹിണനാദിതേ വനേ
മഹാസ്വനം ദുഃഖപരായണാ സതീ. 26

യശസ്വിനീ	കീർത്തിമതിയും
യശോധനാ	യശസ്സിനെമാത്രം സ്വത്തായ്കരുതുന്നവളും
സാ	മഹാലക്ഷ്മിയുമായ
സാ സതീ	ആ പതിവ്രത
ബർഹിണനാദിതേ	മയിലുകളാൽ ശബ്ദിക്കപ്പെട്ട
വനേ	വനത്തിൽ
ദുഃഖപരായണാ,	ദുഃഖത്തെമാത്രം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവളായി,
നാഥം	നാഥനെ [
അപശ്യതീ സതീ	കാണാതെ വർത്തിക്കുന്നവളായി
ദുഃഖഭാരാവനതാ	ദുഃഖഭാരത്താൽ നമ്രയായി
മഹാസ്വനം	ഉറക്കെ [
രുരോദ.	രോദനംചെയ്തു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22589; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1865.

ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[വാല്മീക്യാശ്രമപ്രവേശഃ = വാല്മീകിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നത്.]

സീതാം രുദന്തീം ദൃഷ്ട്വാ താം തത്ര വൈ മുനിദാരകാഃ
പ്രാദ്രവൻ യത്ര ഭഗവാനാസ്തേ വാല്മീകിരുദ്ധീഃ. 1

മുനിദാരകാഃ	മുനികുമാരന്മാർ
തത്ര	അവിടെ
രുദന്തീം	കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന
താം	ആ
സീതാം,	സീതാദേവിയെ,
ദൃഷ്ട്വാ വൈ,	കണ്ട്,
ഉദ്ധീഃ	മഹാബുദ്ധിമാനായ
വാല്മീകിഃ ഭഗവാൻ	വാല്മീകിഭഗവാൻ
യത്ര ആസ്തേ,	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന ദിക്കിലേക്ക്
പ്രാദ്രവൻ.	ഓടിച്ചെന്നു.

അഭിവാദ്യ മുനേഃ പാദൌ മുനിപുത്രാ മഹാത്മനഃ
സർവ്വം നിവേദയാമാസുസ്തസ്യാസ്സ ദുഃഖിതസ്തദാ. 2

മുനിപുത്രാഃ,	മുനികുമാരന്മാർ	ദുഃഖിതസ്തദാ	അത്തസ്ഥലത്തെപ്പറ്റി
മുനേഃ	മഹർഷിയുടെ	സ	കഴിവുള്ളടത്തോളം
പാദൌ	തൃപ്പാദങ്ങളിൽ	സർവ്വം	എല്ലാസംഗതിയും
അഭിവാദ്യ,	കമ്പിട്ടവണങ്ങി,	മഹർഷയേ	മഹർഷിയോടായി
തസ്യാഃ	അവളുടെ	നിവേദയാമാസുഃ.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

അദൃഷ്ടപൂർവ്വാ ഭഗവൻ കസ്യാപ്യേഷാ മഹാത്മനഃ
പത്നീ ശ്രീരിവ സംമോഹാദഭിരൌതി വികൂതാനനാ. 3

"ഭഗവൻ!	"സ്വാമിൻ!	ശ്രീഃ ഇവ	മഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്നവളുമായ
കസ്യ	ഏതോ ഒരു		
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്റെ		
പത്നി,	ഭാര്യയും,	അപി	ഏതോ ഒരു നാരി
അദൃഷ്ടപൂർവ്വാ	ഇതവരെ ഇവിടെ കാണപ്പെടാത്തവളും	സംമോഹാത്	മയപ്പെട്ട് ഭിക്കറവളാകയാൽ
വികൂതാനനാ	അത്യുത്കടകരമായ തിമുഖമണ്ഡലത്തോടുകൂടിയവളും	അഭിരൌതി.	ഉച്ചത്തിൽ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

ഭഗവൻ സാധു പശ്യൈനാം ദേവതാമിവ ഖാച്ച്യുതാം
നദ്യാസ്സ തീരേ ഭഗവൻ വരസ്ത്രീ കാപി ദുഃഖിതാ 4

"ഭഗവൻ!	"ഭഗവാനെ!	ഭഗവൻ	ഭഗവാനെ
നദ്യാഃ	നദിയുടെ	ഖാത്	സ്ഥലത്തിൽനിന്നു
തീരേ,	തീരത്തിൽ,	ച്യുതാം	ഇറങ്ങിവന്ന
ഏനാം	ഇപ്പോൾ	ദേവതാം ഇവ	ദേവസ്ത്രീയെന്നപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഇവളെ
ദുഃഖിതാ	ദുഃഖിച്ചു കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന	തഥാ	നിന്തിരുവടി
വരസ്ത്രീ	സ്ത്രീരത്നം	സാധു	നിശ്ചയമായും
കാ അപി?	ആരായിരിക്കാം?	പശ്യ.	നിരീക്ഷിച്ചാലും.

ദൃഷ്ടാ ത്വാമഭിഃ പ്രരുദിതാ ദുഃഖം ശോകപരായണാ
അനഘാ ദുഃഖശോകാഭ്യാമേകാ ദീനാ ഹ്യനാഥവത്. 5

"പ്രരുദിതാ	"സങ്കടപ്പെട്ടു കരയുന്ന	അനാഥവത്	നാഥനില്ലാത്തവളെന്നപോലെ
ദുഃഖം	അതിയായ [വളും		
ശോകപരായണാ	മനോവേദനയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവളും	ദീനാ	സങ്കടപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവളും
ദുഃഖശോകാഭ്യാം	ആപത്തിനും വ്യസനത്തിനും	ഏകാ ഹി	ഏകാകിനിയുമായ
അനഘാ	അഘമല്ലാത്തവളും	അസ്മാഭിഃ	ഞങ്ങളാൽ [ഒരുവരും
		ദൃഷ്ടാ.	കാണപ്പെട്ടു.

ന ഹ്യേനാം മാനുഷീം വിദ്മഃ സത്ക്രിയാടസ്യാഃ പ്രയുജ്യതാം
ആശ്രമസ്യാവിദൂരേ ച തപാമിയം ശരണം ഗതാ
ത്രാതാരമിച്ഛതേ സാധ്വീ ഭഗവംസ്ത്രാതുമർഹസി. 6

"ഏനാം	"ഇവളെ
മാനുഷീം	മനുഷ്യ സ്ത്രീയാണെന്നു
ന വിദ്മഃ;	ഞങ്ങൾ വിചാരിക്കു
ഇയം	ഈ [ന്നില്ല;
സാധ്വീ,	പതിവ്രത,
ആശ്രമസ്യ അവിദൂരേ	ആശ്രമത്തിന്നരികി ലായി
ശരണം ഗതാ ച,	മൃഗങ്ങൾ വസിക്കുന്ന ഒരു സ്ഥലത്തിൽ വി ണു കിടക്കുന്നു എന്നതിനാൽ,
തപാം ഹി	നിന്തിരുവടിയെത്ത
ത്രാതാരം	രക്ഷകനായി [ന്നെ
ഇച്ഛതേ;	പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടി രിക്കുന്നു;
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!
ത്രാതും	ആപത്തൊഴിപ്പാൻ
അർഹസി;	കനിഞ്ഞരുളിയാലും;
അസ്യാഃ	ഇവർക്ക്
സത്ക്രിയാ	സത്കാരം
പ്രയുജ്യതാം."	നിയോഗിക്കപ്പെടേണമേ."

തേഷാം തു വചനം ശ്രുത്വാ ബുദ്ധ്യാ നിശ്ചിത്യ ധർമ്മവിത്
തപസാ ലബ്ധചക്ഷുഷ്മാൻ പ്രാദ്രവദ്യത്ര മൈഥിലീ. 7

തപസാ ലബ്ധ-ചക്ഷുഷ്മാൻ	തപശ്ശക്തികൊണ്ട് ജ്ഞാനചക്ഷുസ്സാന്നവ നായ
ധർമ്മവിത്,	ആ ധർമ്മജ്ഞൻ,
തേഷാം വചനം ശ്രുത്വാ,	അവരുടെ വാക്കുകേട്ട്,
ബുദ്ധ്യാ	ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട്
തു	ഉടനെതന്നെ
നിശ്ചിത്യ,	നടന്ന സംഗതികളെ അറിഞ്ഞ് മേൽവേണ്ട കായ്യങ്ങളെ തീർച്ചപ്പെ ടുത്തിക്കൊണ്ട്,
മൈഥിലീ	സീതാദേവി
യത്ര	ഉണ്ടായിരുന്ന സ്ഥല ത്തിലേക്കായി
പ്രാദ്രവത്.	ഓടിച്ചെന്നു.

തം തു ദേശമഭിപ്രേത്യ കിംചിത് പദ്ഭ്യാം മഹാമതിഃ
അൻഫ്യമാദായ രുചിരം ജാഹ്നവീതീരമാഗമത്
ദദർശ രാഘവസ്യേഷ്ടാം സീതാം പതീമനാഥവത്. 8

മഹാമതിഃ	മഹാജ്ഞാനിയായ അദ്ദേഹം
രുചിരം	(ക്ഷീണം തീർപ്പാനായി)
അൻഫ്യം	അൻഫ്യത്തെ [സ്വാദുള്ള
കിംചിത്	അല്പം
ആദായ	എടുത്തുകൊണ്ട്,
പദ്ഭ്യാം	കാൽനടയായി
ജാഹ്നവീതീരം	ഗംഗാനദിയുടെ തീര ത്തിലേക്കായി
അഭിപ്രേത്യ,	ചെന്ന്,
തം	ആ
ദേശം തു	പ്രദേശത്തിൽ ഉടനെ
ആഗമത്;	വന്നുചേർന്നു;
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ഇഷ്ടാം പതീം	പ്രിയപതിയായ
സീതാം	സീതാദേവിയെ
അനാഥവത്	നാഥനില്ലാത്തവളെന്ന പോലെ ഇരിക്കുന്നവ ളായി
ദദർശ.	കണ്ടു.

വിലപന്തീം സുശോകാത്താം വാല്മീകിർമുനിപുംഗവഃ
ഉവാച മധുരാം വാണീം ഹ്ലാദയന്നിവ തേജസാ. 9

വാല്മീകിഃ	വാല്മീകി
മുനിപുംഗവഃ,	മഹർഷി,
തേജസാ ഏവ	തേജസ്സുകൊണ്ടുതന്നെ
ഹ്ലാദയൻ	ആഹ്ലാദിപ്പിക്കുന്നവനായി
സുശോകാത്താം	അസഹ്യമായ സങ്കടത്താൽ ദുഃഖിച്ച്
വിലപന്തീം	കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന അവളോടായി
മധുരാം	മധുരമായ
വാണീം	വാക്കിനെ
ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

സ്നുഷാ ദശരഥസ്യ ത്വം രാമസ്യ മഹിഷീ പ്രിയാ
ജനകസ്യ സുതാ രാജ്ഞഃ സ്വാഗതം തേ പതിവ്രതേ. 10

"ത്വം	"ഭവതി
ജനകസ്യ രാജ്ഞഃ	ജനകമഹാരാജാവി
സുതാ,	പുത്രിയും, [ന്റെ
ദശരഥസ്യ	ദശരഥമഹാരാജാവി
സ്നുഷാ,	മരുമകളും, [ന്റെ
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
പ്രിയാ	പ്രിയപ്പെട്ട
മഹിഷീ:	ഭാര്യയുമാണ്;
പതിവ്രതേ!	ഹേ സാദ്ധ്വി;
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
സ്വാഗതം.	ഞാൻ സ്വാഗതമരുളുന്നു.

ആയാന്തീ ചാസി വിജ്ഞാതാ മയാ ധർമ്മസമാധിനാ
കാരണം ചൈവ സർവ്വം മേ ഹൃദയേനോപലക്ഷിതം. 11

"ആയാന്തീ അസി	"ഭവതി ഇങ്ങെഴുന്നള്ളുന്നതായി
മയാ	എന്നാൽ
വിജ്ഞാതാ;	അറിയപ്പെട്ടു;
ച ച	ഉടൻതന്നെ
മേ	എന്റെ
ഹൃദയേന	ദിവ്യമായ
ധർമ്മസമാധിനാ	യോഗദൃഷ്ടിയിൽ
സർവ്വം ഏവ	സകല
കാരണം	കാരണവും
ഉപലക്ഷിതം.	സ്പഷ്ടമായി കണ്ടറിയപ്പെട്ടു.

തവ ചൈവ മഹാഭാഗേ വിദിതം മമ തത്ത്വതഃ
സർവ്വം ച വിദിതം മഹ്യം ത്രൈലോക്യേ യദ്യദി വർത്തതേ. 12

"ത്രൈലോക്യേ	"മൂന്നു ലോകത്തിലും
യത്	ഏതെല്ലാം
വർത്തതേ	നടക്കുന്നുവോ
സർവ്വം ഏവ	അതെല്ലാം
മഹ്യം	എനിക്ക്
വിദിതം;	നല്ലവണ്ണം അറിവുണ്ട്;
ഹി	അതിനാൽ
മഹാഭാഗേ!	ഹേ മഹാപുണ്യവതി!
തവ ച	ഭവതിയെക്കുറിച്ചുള്ള എല്ലാംതന്നെയും
മമ	എനിക്ക്
തത്ത്വതഃ വിദിതം.	യഥാർത്ഥമായി അറിയാം.

അപാപാം വേദ്മി സീതേ ത്വാം തപോലബ്ധേന ചക്ഷുഷാ
വിസ്രബ്ധാ ഭവ വൈദേഹീ സാംപ്രതം മയി വർത്തസേ. 13

"വൈദേഹി!	"വിദേഹപുത്രിയായ	വേദ്മി;	ഞാൻ അറിയുന്നു;
സീതേ!	സീതേ!	സാംപ്രതം	ഇപ്പോൾ
തപോലബ്ധേന	തപോവൈഭവത്താൽ നേടിയ	മയി വർത്തസേ;	വേതി എന്നെ അട്ടക്കൽ വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു;
ചക്ഷുഷാ,	ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട്,		
താം	ഭവതിയെ	വിസ്രബ്ധാ	ദുഃഖിക്കാതെ ധൈര്യത്തോടുകൂടിയവളായി
അപാപാം	യാതൊരു പാപവുമില്ലാത്തവളെന്ന്	ഭവ	വർത്തിച്ചാലും.

ആശ്രമസ്യാവിദൂരേ മേ താപസ്യസ്യതപസി സ്ഥിതാഃ
താസ്ഥാം വത്സേ യഥാ വത്സം പാലയിഷ്യന്തി നിത്യശഃ. 14

"വത്സേ!	"ഹേ വത്സേ!	താഃ താപസ്യഃ,	ആ താപസികൾ,
മേ	എന്റെ	താം	ഭവതിയെ
ആശ്രമസ്യ	ആശ്രമത്തിന്	നിത്യശഃ	എപ്പോഴും
അവിദൂരേ,	സമീപത്തിലായി,	വത്സം	(സ്വന്തം) ശിശുവിനെ
തപസി	തപസ്സിൽ	യഥാ	എന്നപോലെ
സ്ഥിതാഃ	വർത്തിക്കുന്നവരായ	പാലയിഷ്യന്തി.	രക്ഷിച്ചുകൊള്ളും.

ഇദമർഘ്യം പ്രതീച്ഛ താം വിസ്രബ്ധാ വിഗതജ്വരാ
യഥാ സ്വഗൃഹമഭ്യേത്യ വിഷാദം ചൈവ മാ കൃഥാഃ. 15

"ഇദം	"ഈ	യഥാ,	എപ്രകാരമോ അപ്രകാ
അർഘ്യം	അർഘ്യത്തെ	അഭ്യേത്യ,	വസിച്ചുകൊണ്ട്, [രം
പ്രതീച്ഛ;	സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടാലും;	വിഗതജ്വരാ	ദുഃഖമറ്റവളായി
താം	ഭവതി	വിസ്രബ്ധാ ഏവ	ശാന്തചിത്തയായി
സ്വഗൃഹം	സ്വന്തം ഗൃഹത്തിൽ	വിഷാദം ച മാ കൃഥാഃ."	മനസ്താപപ്പെടാതിരുന്നാലും."

ശ്രുത്വാ തു ഭാഷിതം സീതാ മുനേഃ പരമമദ്ഭുതം
ശിരസാ വന്ദ്യ ചരണൌ തഥേത്യാഹ കൃതാഞ്ജലിഃ. 16

സീതാ	സീതാദേവി	കൃതാഞ്ജലിഃ,	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തു.
പരമം	സമുചിതവും	ചരണൌ	പാദങ്ങളെ [കൊണ്ട്
അദ്ഭുതം	ആശ്ചര്യകരവുമായ	ശിരസാ	ശിരസ്സുകൊണ്ട്
മുനേഃ	മുനിയുടെ	വന്ദ്യ,	വണങ്ങി,
ഭാഷിതം	വാക്യത്തെ	"തഥാ"	"കല്പനപോലെ ചെയ്യുന്നുണ്ട്"
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ഇതി ആഹ.	എന്ന് അരുളിച്ചെയ്തു.
തു	ഉടനെ		

തം പ്രയാന്തം മുനിം സീതാ പ്രാഞ്ജലിഃ പൃഷ്ഠതോഽന്വഗാത്. 17

സീതാ	സീതാദേവി	പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിക്രിപ്പിക്കൊണ്ട്
പ്രയാന്തം	മടങ്ങിച്ചെല്ലുന്നവനായ	പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നാലെ
തം	ആ	അന്വഗാത്.	തുടർന്നുചെന്നു.
മുനിം	മഹർഷിയെ		

തം ദൃഷ്ട്വാ മുനിമായാന്തം വൈദേഹ്യാ മുനിപത്നയഃ
ഉപാജഗ്മുർമുദാ യുക്താ വചനം ചേദമബ്രുവൻ. 18

മുനിപത്നയഃ,	മുനിപത്നിമാർ,	മുദാ യുക്താഃ,	സന്തോഷത്തോടുകൂടിയവരായി,
വൈദേഹ്യാ	സീതാദേവിയോടുകൂടി		
ആയാന്തം	വന്നുകൊണ്ടിരുന്ന	ഉപാജഗ്മുഃ;	എതിരേറുചെന്നു;
തം മുനിം	ആ മുനിയെ	ഇദം വചനം ച	ഈ വാക്യത്തെയും
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	അബ്രുവൻ.	ഉരചെയ്തു.

സ്വാഗതം തേ മുനിശ്രേഷ്ഠ ചിരസ്യാഗമനം ച തേ
അഭിവാദയാമസ്ത്വാം സർവ്വാ ഉച്യതാം കിം ച കർമ്മഹേ 19

"മുനിശ്രേഷ്ഠ!	"മുനിവര്യ!	സർവ്വാഃ ച	ഞങ്ങളെല്ലാവരും
തേ	നിന്തിരുവടിക്കായ്ക്കൊണ്ട്	അഭിവാദയാമഃ;	നമസ്കരിക്കുന്നു;
സ്വാഗതം;	സ്വാഗതം;	കിം	ഞങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതായകാര്യം വല്ലതുമുണ്ടെന്നാൽ
തേ ആഗമനം	നിന്തിരുവടി ഇവിടെ എഴുന്നെള്ളി	ഉച്യതാം;	കല്പിച്ചരുളപ്പെടട്ടെ;
ചിരസ്യ ച;	ഏറെനാളായി;	കർമ്മഹേ.	ഞങ്ങൾ ചെയ്യാൻ കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ		

താസാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ വാല്മീകിരിദമബ്രവീത്
സീതേയം സമനുപ്രാപ്താ പത്നീ രാമസ്യ ധീമതഃ. 20

വാല്മീകിഃ,	വാല്മീകിമഹർഷി,	"സമനുപ്രാപ്താ	"കൂടെ വന്നിരിക്കുന്ന
താസാം	അവരുടെ	ഇയം,	ഇവർ,
തത് വചനം	ആ വാക്കു	ധീമതഃ	ധീമാനായ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ഇദം	ഇപ്രകാരം	പത്നീ	പത്നിയായ
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;	സീതാ.	സീതാദേവിയാകുന്നു.

സ്നുഷാ ദശരഥസ്യൈഷാ ജനകസ്യ സുതാ സതീ
അപാപാ പതിനാ ത്യക്താ പരിപാല്യാ മയാ സദാ. 21

"പതിനാ	"ഭർത്താവിനാൽ	അപാപാ	യാതൊരു പാപവുമില്ലാത്ത
ത്യക്താ	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട	സതീ,	മഹാപതിവ്രതയായ
ഏഷാ	ഇവർ	മയാ	എന്നാൽ [ഇവർ,
ജനകസ്യ	ജനകമഹാരാജാവി	സദാ	എപ്പോഴും
സുതാ;	പുത്രിയാകുന്നു; [ന്റെ	പരിപാല്യാ.	ആദരവോടുകൂടി പരിപാലിക്കപ്പെടേണ്ടവളാകുന്നു.
ദശരഥസ്യ	ദശരഥചക്രവർത്തിയുടെ		
സ്നുഷാ;	മരുമകൾ;		

ഇമാം ഭവന്ത്യഃ പശ്യന്തു സ്നേഹേന പരമേണ ഹി
ഗൌരവാന്മമ വാക്യാച്ച പൂജ്യാ വോ ഽസ്തു വിശേഷതഃ. 22

വഃ ച	നിങ്ങൾ എല്ലാവർക്കും	ഗൌരവാത് ഹി മഹത്പം സിദ്ധിക്കുന്ന	
വിശേഷതഃ	പ്രത്യേകിച്ചും	ഇമാം	ഇവളെ [തിന്നായുള്ള
പൂജ്യാ,	പൂജിക്കപ്പെടേണ്ടവളാ	ഭവന്തൃഃ	നിങ്ങൾ
മമ	എന്റെ [യ ഇവൾ,	പരമേണ	ഉത്തമമായ
വാക്യാത്	നിയോഗത്താൽ	സ്നേഹേന	സ്നേഹത്തോടുകൂടി
അസ്തു;	ഇവിടെ വാസംചെയ്യ ട്ടെ;	പശ്യന്തു."	പരിപാലിച്ചുവരുവിൻ."

മുഹുർമുഹുശ്ച വൈദേഹീം പ്രണിധായ മഹായശാഃ
സപമാശ്രമം ശിഷ്യവൃതഃ പുനരായാന്മഹാതപാഃ. 23

പുനഃ	അനന്തരം	പ്രണിധായ ച	നിനച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ	ശിഷ്യവൃതഃ	ശിഷ്യന്മാരോടുകൂടി
മഹാതപാഃ,	മഹർഷി,	സപം	തന്റെ
വൈദേഹീം	വൈദേഹിയെ	ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിലേക്ക്
മുഹുഃ മുഹുഃ	പിന്നെയും പിന്നെയും	ആയാത്.	വന്നുചേർന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = നാല്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22612; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1888

പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[സുമന്ത്രരഹസ്യകഥനം = സുമന്ത്രൻ ലക്ഷ്മണനോടു ഒരു രഹസ്യത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നതു]

ദൃഷ്ട്വാ തു മൈഥിലീം സീതാമാശ്രമേ സംപ്രവേശിതാം
സന്താപമഗമദ്ഘോരം ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ. 1

ദീനചേതനഃ	അത്തൽപെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നവനായ	സംപ്രവേശിതാം	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [ട്ടവളായി
മൈഥിലീം	മിഥിലാധിപസുതയായ	തു	എന്നിട്ടും
സീതാം	സീതാദേവിയെ	ഘോരം	സഹിപ്പാൻ കഴിയാ
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിലേക്ക്	സന്താപം	ദുഃഖത്തെ [ത്തതായ
		അഗമത്.	പ്രാപിച്ചു.

അബ്രവീച്ച മഹാതേജാഃ സുമന്ത്രം മന്ത്രസാരഥിം
സീതാസന്താപജം ദുഃഖം പശ്യ രാമസ്യ സാരഥേ. 2

മഹാതേജാഃ ച	മഹാതേജസ്വിയായ അദ്ദേഹം	"സാരഥേ!	"ഹേ സാരഥേ!
മന്ത്രസാരഥിം	മന്ത്രിയും സാരഥിയും ആയ	സീതാ-സന്താപജം	സീതയുടെ സന്താപത്താലുണ്ടാകുന്ന
സുമന്ത്രം	സുമന്ത്രരോടായി	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു;	ദുഃഖം	ദുഃഖത്തെ
		പശ്യ.	ആലോചിച്ചുനോക്കുക.

തതോ ദുഃഖതരം കിം നു രാഘവസ്യ ഭവിഷ്യതി
പത്നീം ശുദ്ധസമാചാരാം വിസൃജ്യ ജനകാത്മജാം. 3

"രാഘവസ്യ,	"ശ്രീരാഘവന്റെ,
ജനകാത്മജാം	ജനകമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രിയും
ശുദ്ധ-സമാചാരാം	പുണ്യചരിത്രയും ആയ
പത്നീം	ധർമ്മപത്നിയെ
വിസൃജ്യ,	ഉപേക്ഷിച്ച്,
തതഃ	അതിനെക്കാളും
ദുഃഖതരം	അധികമായ കഷ്ടം
കിം നു	എന്തുതന്നെയാണ്
ഭവിഷ്യതി?	വരുവാനുള്ളത്?

വ്യക്തം ദൈവാദഹം മന്യേ രാഘവസ്യ വിനാഭവം
വൈദേഹ്യാ സാരഥേ നിത്യം ദൈവം ഹി ദുരതിക്രമം. 4

"സാരഥേ!	"സാരഥേ!
ദൈവം	വിധിയെ
നിത്യം	ഒരുകാലത്തിലും
ദുരതിക്രമം;	ആരാലും മാറുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല;
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
വൈദേഹ്യാ	സീതയുമായുള്ള
വിനാഭവം	വിരഹം
ദൈവാത് ഹി	ജന്മാന്തരകർമ്മഫലം കൊണ്ടാണെന്ന്
അഹം	ഞാൻ
വ്യക്തം	നിസ്സംശയമായി
മന്യേ.	കരുതുന്നു.

യോ ഹി ദേവാൻ സഗന്ധർവ്വാനസുരാൻ സഹ രാക്ഷസൈഃ
നിഹന്യാദ്രാഘവഃ ക്രുദ്ധഃ സ ദൈവം പര്യുപാസതേ. 5

"യഃ	"യാതൊരു
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
ക്രുദ്ധഃ ഹി,	കുപിച്ചാൽ,
സഗന്ധർവ്വാൻ	ഗന്ധർവ്വന്മാരോടുകൂടിയ
ദേവാൻ	ദേവന്മാരേയും
രാക്ഷസൈഃ സഹ	രാക്ഷസന്മാരോടുകൂടിയ
അസുരാൻ	അസുരന്മാരേയും
നിഹന്യാത്,	നിഗ്രഹിപ്പാൻ സമർത്ഥനായി ഭവിക്കുമോ,
സഃ	അദ്ദേഹം
ദൈവം	ജന്മാന്തരദുരിതത്തിന്നനുസരിച്ചതായ ദൈവനിയോഗത്തെ
പര്യുപാസതേ.	വിലമതിക്കുന്നവനായി അനുഭവിക്കുന്നു.

പുരാ രാമഃ പിതുർവാക്യാദ്ദണ്ഡകേ വിജനേ വനേ
ഉഷിതവാ നവ വർഷാണി പഞ്ച chaiva മഹാവനേ. 6

"രാമഃ,	"ശ്രീരാമൻ,
പുരാ	മുമ്പ്,
പിതുഃ	പിതാവിന്റെ
വാക്യാത്	നിയോഗത്താൽ
വിജനേ	മനുഷ്യരില്ലാത്ത
ദണ്ഡകേ മഹാവനേ	ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ
നവ ച പഞ്ച	പതിന്നാലു
വർഷാണി ഏവ	വത്സരങ്ങളെ
വനേ ഉഷിതവാ	വനവാസമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

തതോ ദുഃഖതരം ഭൂയഃ സീതായാ വിപ്രവാസനം
പൌരാണാം വചനം ശ്രുത്വാ നൃശംസം പ്രതിഭാതി മേ. 7

"പൌരാണാം	"പൌരന്മാരുടെ
നൃശംസം	നിഷ്ഠുരമായ
വചനം	വാക്കു
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
സീതായാഃ	സീതാദേവിയെ
വിപ്രവാസനം,	കാട്ടിലേക്കയച്ചത്,
തതഃ	അതിനേക്കാളും
ഭൂയഃ	എത്രയോ
ദുഃഖതരം	ദുഃഖകരമായിട്ട്
മേ	എനിക്കു
പ്രതിഭാതി.	തോന്നുന്നു.

കോ നു ധർമ്മാശ്രയഃ സൂത കർമ്മണ്യസ്മിൻ യശോഹരേ
മൈഥിലീം പ്രതി സംപ്രാപ്തഃ പൌരൈർഹീനാർത്ഥവാദിഭിഃ 8

"സൂത!	"സാരഥേ!
മൈഥിലീം പ്രതി	സീതാദേവിയെപ്പറ്റി
പൌരൈഃ	നഗരങ്ങളിൽ നടക്കുന്ന
ഹീനാർത്ഥ-വാദിഭിഃ	അല്പബുദ്ധികൊണ്ടുള്ള അസംബദ്ധപ്രലാപങ്ങൾ
യശോഹരേ	അപകീർത്തികരമായ
അസ്മിൻ	ഈ
കർമ്മണി,	കാര്യത്തിൽ,
ധർമ്മാശ്രയഃ	ധർമ്മത്തെ ആശ്രയിച്ചവനായ
കഃ നു	എവൻതന്നെയാണ്
സംപ്രാപ്തഃ?"	ഏർപ്പെട്ടുക?"

ഏതാ വാചോ ബഹുവിധാഃ ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഭാഷിതാഃ
സുമന്ത്രഃ ശ്രദ്ധയാ പ്രാജ്ഞോ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 9

ശ്രദ്ധയാ	ശ്രുതിവാക്യങ്ങളിൽ വിശ്വാസത്തോടുകൂടി
പ്രാജ്ഞഃ	പ്രാജ്ഞനായ
സുമന്ത്രഃ,	സുമന്ത്രൻ,
ഹ,	കഷ്ടപ്പെട്ട്,
ലക്ഷ്മണ-ഭാഷിതാഃ	ലക്ഷ്മണനാൽ അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട
ബഹുവിധാഃ	പലവിധത്തിലുള്ള
ഏതാഃ	ഈ
വാചഃ	വാക്കുകളെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
വാക്യം ഉവാച.	മറുപടിയുണർത്തിച്ചു.

ന സംതാപസ്ത്വയാ കാര്യഃ സൌമിത്രേ മൈഥിലീം പ്രതി
ദൃഷ്ടമേതത് പുരാ വിപ്രൈഃ പിതുസ്തേ ലക്ഷ്മണാഗ്രതഃ. 10

"സൌമിത്രേ!	"സുമിത്രാസുതനായ
ലക്ഷ്മണ!	ലക്ഷ്മണ!
തേ പിതുഃ	അവിടത്തെ പിതാവിന്റെ
അഗ്രതഃ,	തിരുമുമ്പിൽവെച്ച്,
മൈഥിലീം പ്രതി	സീതാദേവിയെക്കുറിച്ചുള്ളതായ
ഏതത്,	ഈ സംഗതി,
പുരാ	പണ്ടുതന്നെ
വിപ്രൈഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠന്മാരാൽ
ദൃഷ്ടം;	ദീർഘദർശനംചെയ്ത് ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടതാണ്;
ത്വയാ സന്താപഃ ന കാര്യഃ.	അങ്ങ് മനസ്സിനെ അത്രൽപ്പെടുത്തുന്നത് ഉചിതമല്ല.

ഭവിഷ്യതി ദുഃഖം രാമോ ദുഃഖപ്രായോഽല്പഭാഗ്യവാൻ
പ്രാപ്സ്യതേ ച മഹാബാഹുർവിപ്രയോഗം പ്രിയൈർധ്രുവം. 11

"'മഹാബാഹുഃ രാമഃ, അല്പ-ഭാഗ്യവാൻ	"'മഹാപരാക്രമശാലി ശ്രീരാമൻ, [യായ ഒരുകാരണത്താൽ വിധിക്കു കീഴടങ്ങിയവനായി	ദുഃഖപ്രായഃ ഭവിഷ്യതി; പ്രിയൈഃ വിപ്രയോഗം ധ്രുവം പ്രാപ്സ്യതേ.	ദുഃഖിക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നതാണ്; ഇഷ്ടജനങ്ങളുമായുള്ള വേർപാടിനേയും തീർച്ചയായും പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യും.
ദുഃഖം	ഏറെറവും		

താം ചൈവ മൈഥിലീം ചൈവ ശത്രുഘ്നഭരതാവുഭൌ
സംത്യജിഷ്യതി ധർമ്മാത്മാ കാലേന മഹതാ മഹാൻ. 12

"'മഹാൻ ധർമ്മാത്മാ ച താം ഏവ മൈഥിലീം ച	"'മഹാനും ധർമ്മാത്മാവുമായ ശ്രീരാമൻ നിന്തിരുവടിയേയും സീതയേയും	ശത്രുഘ്നഭരതൌ ഉഭൌ ഏവ, മഹതാ കാലേന സംത്യ-ജിഷ്യതി'.	ശത്രുഘ്നൻ, ഭരതൻ എന്നീ രണ്ടുപേരേയും, ഏറിയകാലംകൊണ്ട് വിട്ടുപിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നതാണ്.

ഇദം തവയി ന വക്തവ്യം സൌമിത്രേ ഭരതേഽപി വാ
രാജ്ഞാ വോ വ്യാഹൃതം വാക്യം ദുർവ്വാസാ യദുവാച ഹ. 13

"സൌമിത്രേ! ദുർവ്വാസാഃ വഃ വ്യാഹൃതം യത് വാക്യം ഉവാച,	"ലക്ഷ്മണ! ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി നിങ്ങളെപ്പററി ചോദിച്ചുതിന്നുത്തരമായി യാതൊരു വാക്യത്തെ ഉത്തരമായി പറഞ്ഞുവോ,	ഇദം തവയി ഭരതേ വാ രാജ്ഞാ അപി ന വക്തവ്യം.	അപ്രകാരമുള്ളതായ ഇത് അവിടുത്തെ അടുക്കലാകട്ടെ, ഭരതന്റെ അടുക്കലാകട്ടെ ശ്രീരാഘവനോടുകൂടി യാകട്ടെ പറവാൻ പാടുള്ളതല്ല.

മഹാജനസമീപേ ച മമ ചൈവ നരർഷഭ
ഋഷിണാ വ്യാഹൃതം വാക്യം വസിഷ്ഠസ്യ ച സന്നിധൌ. 14

"നരർഷഭ! ഋഷിണാ ഏവ മമ ച വസിഷ്ഠസ്യ ച	"ഹേ പുരുഷോത്തമ! ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷിയാൽ തന്നെ എന്റെയും വസിഷ്ഠഭഗവാന്റെയും	സന്നിധൌ മഹാജന-സമീപേ ച വാക്യം വ്യാഹൃതം.	മുമ്പിൽവെച്ച് ചക്രവർത്തിതിരുമേനിയുടെ സമക്ഷത്തിൽ ഈ വാക്യം അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട.

ഋഷേസ്തു വചനം ശ്രുത്വാ മാമാഹ പുരുഷർഷഭഃ
സൂത ന കുത്രചിദേവം തേ വക്തവ്യം ജനസന്നിധൌ. 15

"പുരുഷർഷഭഃ,	"ചക്രവർത്തിമഹാരാജാവു്,
ഋഷേഃ	ഋഷിയുടെ
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ള
വചനം	വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടു്,
മാം	എന്നോടു്
തു	ഇങ്ങിനെ
അഹ;	കല്പിച്ചരുളി;
'സൂത!	'സാരഥേ!
കുത്രചിത്	ഒരു സ്ഥലത്തിലും
ജനസന്നിധൌ	ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ വെച്ചു്
തേ വക്തവ്യം ന.'	ഭവാനാൽ ഈ സംഗതി പ്രസ്താവിക്കപ്പെടുവാൻ പാടുള്ളതല്ല.

തസ്യാഹം ലോകപാലസ്യ വാക്യം തത് സുസമാഹിതം
നൈവ ജാത്വന്യഥാ കാര്യമിതി മേ സൌമ്യ ദർശനം. 16

"സൌമ്യ!	"പുണ്യശീല!
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തെ അശ്രയിച്ചവനാകുന്നു
അഹം;	ഈയുള്ളവൻ;
ലോകപാലസ്യ	ലോകനാഥനായ അദ്ദേ
തത്	അ [ഹത്തിന്റെ
വാക്യം	നിയമനം
സുസമാഹിതം ഏവ;	നിശ്ചയമായും അനുരിക്കപ്പെടേണ്ടതുതന്നെ;
ജാതു	ഒരു കാലത്തിലും
കാര്യം	അനുഭവിക്കേണ്ടതായ വിധിഫലം
അന്യഥാ ന,	അനുഭവിക്കാതെ കഴികയില്ല,
ഇതി	എന്ന സംഗതി
മേ	എനിക്കു്
ദർശനം.	പ്രത്യക്ഷമായി അനുവപ്പെട്ടു.

സർവ്വഥൈവ ന വക്തവ്യം മയാ സൌമ്യ തവാഗ്രതഃ
യദി തേ ശ്രവണേ ശ്രദ്ധാ ശ്രൂയതാം രഘുനന്ദന. 17

"സൌമ്യ	"പുണ്യാത്മാവായ
രഘുനന്ദന!	രഘുതിലക!
മയാ	എന്നാൽ
സർവ്വഥാ ഏവ	മുഴുവൻ സംഗതിയും
തവ	അവിടുത്തെ
അഗ്രതഃ	മുമ്പിൽ
വക്തവ്യം ന;	ഉണർത്തിപ്പാൻ പാടുള്ളതല്ല;
തേ	അവിടുത്തേക്കു്
ശ്രവണേ	ശാസ്ത്രവചനത്തിൽ
ശ്രദ്ധാ യദി	വിശ്വാസമുള്ളതി
ശ്രൂയതാം.	നാൽ പറയുന്നതിനെ കേൾക്കുക.

യദ്യപ്യഹം നരേന്ദ്രേണ രഹസ്യം ശ്രാവിതഃ പുരാ
തഥാപ്യുദാഹരിഷ്യാമി ദൈവം ഹി ദുരതിക്രമം. 18

"പുരാ	"പണ്ടൊരിക്കൽ
നരേന്ദ്രേണ	ചക്രവർത്തിയാടുക്കൂടി
രഹസ്യം യദി,	ഏകാന്തമായിരുന്ന സമയത്തിൽ
ശ്രാവിതഃ	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതു
അഹം,	ഞാൻ, [കേട്ടവനായ
ദൈവം	വിധിയെ
തഥാ ഹി	എന്തായാലും
ദുരതിക്രമം അപി	അതിക്രമിപ്പാൻ സാദ്ധ്യമല്ല എന്നുമാത്രം
ഉദാഹരിഷ്യാമി."	പറയാം."

യേനേദമീദൃശം പ്രാപ്തം ദുഃഖം ശോകസമന്വിതം
തച്ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ ഗംഭീരാർത്ഥപദം മഹത്
തഥ്യം ബ്രൂഹീതി സൌമിത്രിഃ സൂതം വാക്യമഥാബ്രവീത്. 19

സൌമിത്രിഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	മഹത്	മഹത്തായ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	ഗംഭീരാർത്ഥപദം	സൂക്ഷ്മതത്ത്വത്തെ കാണിക്കുന്നതും
ഭാഷിതം	വചനത്തെയും		
യേന	യാതൊരുകാരണത്താൽ	തഥ്യം	യഥാർത്ഥവുമായ
		വാക്യം	ധർമ്മവിധിയെയും
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരമുള്ളതും	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ശോകസമന്വിതം	സങ്കടത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതുമായ	അഥ	അനന്തരം
		സൂതം	സാരഥിയോടായി
ഇദം ദുഃഖം	ഈ സങ്കടം	"ബ്രൂഹി,"	"ഉരചെയ്താലും,"
പ്രാപ്തം	നേരുകയുണ്ടായോ	ഇതി	എന്ന് അരുളിച്ചെയ്തു.
തത്	അ [തിന്റെ	അബ്രവീത്.	

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22631; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1907.

ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[ഭൃഗുശാപഃ = ഭൃഗുമഹർഷിയുടെ ശാപം.]

തഥാ സംചോദിതഃ സൂതോ ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ
തദ്വാക്യമൃഷിണാ പ്രോക്തം വ്യാഹർത്തുമുപചക്രമേ. 1

മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ	ഋഷിണാ	മഹർഷിയാൽ
ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ	പ്രോക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതായ
തഥാ	അപ്രകാരം	തത് വാക്യം	ആ വർത്തമാനത്തെ
സംചോദിതഃ	അവശ്യപ്പെടപ്പെട്ടവ	വ്യാഹർത്തും	വിസ്തരിച്ചുരചെയ്വാൻ
സൂതഃ,	സാരഥി, [നായ	ഉപചക്രമേ.	തുടങ്ങി.

പുരാ നാമ്നാ ഹി ദുർവ്വാസാ അത്രേഃ പുത്രോ മഹാമുനിഃ
വസിഷ്ഠസ്യാശ്രമേ പുണ്യേ വാർഷിക്യം സമുവാസ ഹ. 2

"പുരാ	"പണ്ട്	വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠമുനിയുടെ
അത്രേഃ	അത്രിമഹർഷിയുടെ	പുണ്യേ	പുണ്യമായ
പുത്രഃ ഹി	പുത്രനായ	ആശ്രമേ ഹ	ആശ്രമത്തിൽതന്നെ
ദുർവ്വാസാഃ നാമ്നാ	ദുർവ്വാസസ്സ് എന്നാ പേ	വാർഷിക്യം	ചാതുർമ്മാസ്യത്തെ
മഹാമുനിഃ,	മഹർഷി, [രാൻ	സമുവാസ.	കഴിച്ചുകൂട്ടി.

തമാശ്രമം മഹാതേജാഃ പിതാ തേ സുമഹായശാഃ
പുരോഹിതം മഹാത്മാനം ദിദൃക്ഷുരഗമത് സ്വയം. 3

"തേ	"അവിടത്തെ	മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവായ
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയും	പുരോഹിതം	പുരോഹിതനെ
സുമഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയുമായ	സ്വയം	നേരിട്ട്
പിതാ,	പിതാവ്,	ദിദൃക്ഷുഃ	സന്ദർശിപ്പാനായി
തം ആശ്രമം	ആ ആശ്രമത്തിലേക്ക്	അഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

സ ദൃഷ്ട്വാ സൂര്യസങ്കാശം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ
ഉപവിഷ്ടം വസിഷ്ഠസ്യ സവ്യപാർശ്വേ മഹാമുനിം. 4
തൌ മുനീ താപസശ്രേഷ്ഠൌ വിനീതോ ഹ്യഭിവാദയത്
സ താഭ്യാം പൂജിതോ രാജാ സ്വാഗതേനാസനേന ച
പാദ്യേന ഫലമൂലൈശ്ച ഉവാസ മുനിഭിഃ സഹ. 5

"സഃ,	"അദ്ദേഹം,	വിനീതഃ	വിനയപൂർവ്വം
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠഭഗവാന്റെ	അഭിവാദയത്;	നമസ്കരിച്ചു;
സവ്യപാർശ്വേ,	ഇടതുഭാഗത്തിലായി,	സഃ രാജാ ഹി	ആ രാജാവും
തേജസാ	തേജസ്സുകൊണ്ട്	താഭ്യാം ച	അവരിരുവരാലും
സൂര്യസങ്കാശം	സൂര്യസന്നിഭനായി	സ്വാഗതേന	സ്വാഗതവചനത്താ
ഇവ ജ്വലന്തം	ഏറ്റം ജ്വലിച്ചുകൊ	ആസനേന	ആസനത്താലും [ലും
ഉപവിഷ്ടം	ഇരുന്നിരുന്ന [ണ്ട്	പാദ്യേന	പാദ്യത്താലും
മഹാമുനിം	മുനിവരനെ	ഫലമൂലൈഃ ച	കായ്കിഴങ്ങുകൾകൊ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	പൂജിതഃ,	സൽക്കരിക്കപ്പെ [ണ്ടും
താപസ-ശ്രേഷ്ഠൌ	തപസ്സിൽ മഹായോഗ്യന്മാരായ	മുനിഭിഃ സഹ	ട്ടവനായി, മുനിമാരോടുംകൂടി
തൌ മുനീ	ആ രണ്ടുമുനിമാരേയും	ഉവാസ.	വർത്തിച്ചു.

തേഷാം തത്രോപവിഷ്ടാനാം താസ്സാഃ സുമധുരാഃ കഥാഃ
ബഭ്രുവുഃ പരമർഷീണാം മധ്യാഹ്നാദിത്യഗതേ ഽഹനി. 6

"തത്ര അഹനി	"അവിടെ ഒരുദിവസം	ഉപവിഷ്ടാനാം,	വിശ്രമിക്കുന്ന സമയം,
മധ്യാഹ്നാദിത്യഗതേ	മദ്ധ്യാഹ്നത്തിനുശേ	താഃ താഃ	പലപല
തേഷാം	ആ [ഷം	സുമധുരാഃ	രസാവഹങ്ങളായ
പരമർഷീണാം	മഹർഷികൾ	കഥാഃ ബഭ്രുവുഃ.	കഥകൾ നടന്നു.

തതഃ കഥായാം കസ്യാംചിത് പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഗ്രഹോ നൃപഃ
ഉവാച തം മഹാത്മാനമത്രേഃ പുത്രം തപോധനം. 7

"തതഃ	"അപ്പോൾ	അത്രേഃ പുത്രം	അത്രിപുത്രനും
കസ്യാംചിത്	ഒരു	തപോധനം	തപോനിധിയും
കഥായാം,	കഥാവസാനത്തിൽ,	മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവുമായ
നൃപഃ	മഹാരാജാവ്	തം	അദ്ദേഹത്തോടായി
പ്രഗ്രഹഃ	വിനീതനായി	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു.
പ്രാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്		

ഭഗവൻ കിം പ്രമാണോ മമ വംശോ ഭവിഷ്യതി
കിമായുശ്ച ഹി മേ രാമഃ പുത്രാശ്ചാന്യേ കിമായുഷഃ. 8

"'ഭഗവൻ!	"'ഭഗവാനേ!	കിമായുഃ?	എത്ര ആയുസ്സുള്ളവനാ
മമ	ഈയുള്ളവന്റെ	മേ	എന്റെ [ണ്?
വംശഃ	വംശം	അന്യേ	മറ്റുള്ള
കിംപ്രമാണോ	എത്രകാലത്തോളമാണ്	പുത്രാഃ ഹി	പുത്രന്മാരും
ഭവിഷ്യതി;	വിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്ക	കിമായുഷഃ ച?	എത്ര ആയുസ്സുള്ളവരാ
രാമഃ	രാമൻ [കു;		ണ്?

രാമസ്യ ച സുതാ യേ സ്യുസ്തേഷാമായുഃ കിയദ് ഭവേത്
കാമ്യയാ ഭഗവൻ ബ്രൂഹി വംശസ്യാസ്യ ഗതിം മമ. 9

"'രാമസ്യ	"'ശ്രീരാമന്റെ	അസ്യ വംശസ്യ	ഈ വംശത്തിന്റെ
സുതാഃ	പുത്രന്മാർ	ഗതിം	ഗതിയെപ്പറ്റി
യേ സ്യുഃ	എത്രപേരുണ്ടാകുമോ	മമ	എന്റെ
തേഷാം ച	അവർക്കും	കാമ്യയാ	അഭിപ്രായത്തെ
കിയത്	എത്രത്തോളമാണ്		കയ്യൊണ്ട്
ആയുഃ ഭവേത്?	ആയുസ്സ് ഉണ്ടാവുക?	ബ്രൂഹി.'	അരുളിച്ചെയ്യുവാൻ തി,
ഭഗവൻ!	ഭഗവാനേ!		രുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.'

തച്ഛ്രുത്വാ വ്യാഹൃതം വാക്യം രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യ ച
ദുർവ്വാസാഃ സുമഹാതേജാ വ്യാഹർത്തുമുപചക്രമേ. 10

"സുമഹാതേജാഃ	"മഹാതേജസ്വിയായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ദുർവ്വാസാഃ,	ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി,	ദശരഥസ്യ രാജ്ഞഃ ച	ദശരഥമഹാരാജാവി നോടായിമാത്രം
വ്യാഹൃതം	പറയപ്പെട്ടതായ	വ്യാഹർത്തും	അരുളിച്ചെയ്യാൻ
തത്	ആ	ഉപചക്രമേ.	തുടങ്ങി.
വാക്യം	വാക്യത്തെ		

ശൃണു രാജൻ പുരാവൃത്തം തദാ ദൈവാസുരേ യുധി
ദൈത്യാഃ സുരൈർഭർത്സ്യമാനാ ഭൃഗുപത്നീം സമാശ്രിതാഃ 11

"'രാജൻ!	"'മഹാരാജാവേ!	ദൈത്യാഃ	അസുരന്മാർ
പുരാവൃത്തം	പണ്ടു നടന്നിട്ടുള്ള ഒരു വർത്തമാനത്തെ	സുരൈഃ	ദേവന്മാരാൽ
		ഭർത്സ്യമാനാഃ,	അടിച്ച് ഓടിക്കപ്പെട്ടു ന്നവരായി,
ശൃണു;	ചെവിക്കൊണ്ടാലും;		
തദാ	ഒരിക്കൽ	ഭൃഗുപത്നീം	ഭൃഗുമഹർഷിയുടെ പത്നിയെ
ദൈവാസുരയുദ്ധത്തിൽ	ദേവാസുരയുദ്ധത്തിൽ	സമാശ്രിതാഃ	ശരണംപ്രാപിച്ചു.

തയാ ഭർത്താഭയാസ്തത്ര ന്യവസന്നഭയാസ്തദാ. 12

"'തദാ,	"'അതിനാൽ	അഭയാഃ	ഭയംകൂടാതെ
തയാ	അവളാൽ	തത്ര	അവിടെ
ഭർത്താഭയാഃ,	അഭയം നല്കപ്പെട്ടവ രായി,	ന്യവസൻ.	വസിച്ചു.

തയാ പരിഗൃഹീതാംസ്താൻ ദൃഷ്ട്വാ ക്രുദ്ധഃ സുരേശ്വരഃ
ചക്രേണ ശിതധാരേണ ഭൃഗുപത്ന്യാഃ ശിരോ5ഹരത്. 13

"'സുരേശ്വരഃ,	"'ശ്രീമഹാവിഷ്ണുഭഗവാൻ,	ക്രുദ്ധഃ,	കോപിതനായി,
		ശിതധാരേണ	കൂർത്തമൂർച്ചള്ള
താൻ	അവരെ	ചക്രേണ,	ചക്രായുധത്താൽ,
തയാ	അവളാൽ	ഭൃഗുപത്ന്യാഃ	ഭൃഗുപത്നിയുടെ
പരിഗൃഹീതാൻ	സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടവരാ	ശിരഃ	ശിരസ്സിനെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു, [യി	അഹരത്.	മുറിച്ചെറിഞ്ഞു.

തതസ്താം നിഹതാം ദൃഷ്ട്വാ പത്നീം ഭൃഗുകുലോദ്വഹഃ
ശശാപ സഹസാ ക്രുദ്ധോ വിഷ്ണും രിപുകുലാർദ്ദനം. 14

"'ഭൃഗുകുലോദ്വഹഃ	"'തന്റെ വംശത്തിനു തന്റെ പേരുകൊണ്ടു തന്നെ പ്രസിദ്ധിയുണ്ടാവാൻ കാരണഭൂതനായ ആ ഭൃഗുമഹർഷി	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു,
		തതഃ	അതിനാൽ
		ക്രുദ്ധഃ	ക്രുദ്ധിച്ചവനായി
		സഹസാ	മുമ്പും പിമ്പും ആലോചിക്കാതെ
താം	ആ	രിപുകുലാർദ്ദനം	ശത്രുകുലസംഹാരകനാ
പത്നീം	ധർമ്മപത്നിയെ	വിഷ്ണും	വിഷ്ണുഭഗവാനെ [യ
നിഹതാം	കൊല്ലപ്പെട്ടവളായി	ശശാപ.	ഇപ്രകാരം ശപിച്ചു.

യസ്മാദവദ്ധ്യാം മേ പത്നീമവധീഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ
തസ്മാത്ത്വം മാനുഷേ ലോകേ ജനിഷ്യസി ജനാർദ്ദന
തത്ര പത്നീവിയോഗം ത്വം പ്രാപ്സ്യസേ ബഹുവാർഷികം. 15

"'ജനാർദ്ദന!	"'ഹേ ജനാർദ്ദന!	യസ്മാത് തസ്മാത്	എന്ന കാരണത്താൽ,
ത്വം	അങ്ങ്	മാനുഷേ ലോകേ	മനുഷ്യലോകത്തിൽ
ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ	കോപത്താൽ മതിമറന്നവനായി	ജനിഷ്യസി;	അങ്ങു ജനിക്കുന്നതാ
		തത്ര	അവിടെ [ണു;
അവദ്ധ്യാം	കൊല്ലുവാൻ അർഹതയില്ലാത്തവളായ	ത്വം	അങ്ങ്
		ബഹുവാർഷികം	പല സംവത്സരക്കാലം
മേ പത്നീം	എന്റെ പത്നിയെ	പത്നീവിയോഗം	ഭാര്യാവിരഹത്തെ
അവധീഃ,	നിഗ്രഹിച്ചു,	പ്രാപ്സ്യസേ.	പ്രാപിക്കുന്നതുമാണ്.'

ഏവം ശാപം ഭൃഗുർദത്ത്വാ വിഷ്ണോഃ സ്മൃത്വാ ച വൈഭവം
ശാപാഭിഹതചേതാഃ സ സ്വാത്മനാ ഭാവിതോ5ഭവത്. 16

"'സഃ	"'ആ	വൈഭവം	മാഹാത്മ്യത്തെ
ഭൃഗുഃ,	ഭൃഗുമഹർഷി,	സ്മൃത്വാ	ഓർത്ത്
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ശാപാഭിഹത-ചേതാഃ	ശപിച്ചതുകൊണ്ടു പശ്ചാത്തപിക്കുന്നവനായി
ശാപം	ശാപത്തെ		
ദത്ത്വാ,	നൽകിയ ഉടനെ,	ഭാവിതഃ ച അഭവത്.	ഇനി എന്തുചെയ്യേണ്ടുവെന്നു ചിന്താഗ്രസ്തനായി ഭവിച്ചു.
സ്വാത്മനാ	തന്റെ ജന്മസിദ്ധമായ പ്രഭാവത്താൽ		
വിഷ്ണോഃ	മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ		

പുനരേവ യയൌ താപം ഋഷിർദ്ദുർമദദുർമദഃ
വിഷ്ണുശക്തിമവിജ്ഞാൻ സ പ്രപേദേ ശാപമൂഢതാം. 17

"സഃ ഋഷിഃ ഏവ	'ആ മഹർഷിയും
വിഷ്ണുശക്തിം	വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ മഹിമയെ
അവിജ്ഞാൻ,	ധരിക്കാത്തവനായി
ശാപമൂഢതാം	ശാപംകൊണ്ടുണ്ടായ മന്ദതയെ
പ്രപേദേ;	പ്രാപിച്ചു;
ദുർമ്മദദുർമ്മദഃ	ദുഷ്ടന്മുഴുത്തവനെപ്പോലെയായിത്തീർന്ന്
പുനഃ	അത്യധികം
താപം യയൌ.	സന്താപമുൾക്കൊണ്ടു.

ചിരകാലമസംജ്ഞോഽഭൂച്ഛാപാന്ധതമസാ വൃതഃ
ദൃഷ്ട്വാ സപ്തർഷയശ്ചൈവം കൃപാം ചക്രുശ്ച ഭക്തിതഃ. 18

"'ചിരകാലം	"'ഏറെക്കാലം
അസംജ്ഞഃ ച	സ്വബോധമറ്റവനായി
അഭൂത്;	വർത്തിച്ചു; [യി
സപ്തർഷയഃ	സപ്തർഷികൾ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ശാപാന്ധതമസാ	ശാപംകൊണ്ടുണ്ടായ മൌഢ്യത്താൽ
വൃതഃ	ബാധിക്കപ്പെട്ടവനായിരിക്കുന്ന
ദൃഷ്ട്വാ,	എന്നുകണ്ട്,
ഭക്തിതഃ ച	പ്രതിപത്തിമൂലം
കൃപാം ചക്രുഃ.	കരുണചെയ്വാനായി നേരിൽ വന്നു.

ത്യക്തശാപഃ പുരസ്തസ്ഥൌ മന്ദം ഭൃഗുരഥാബ്രവീത്
രക്ഷൈഷ്വം മാം മുനിശ്രേഷ്ഠാഃ ശാപാന്മത്പുരതഃ സ്ഥിതാഃ. 19

"ഭൃഗുഃ	"ഭൃഗുമഹർഷി
പുരഃ	അവർക്കെതിരിൽ
തസ്ഥൌ;	നിന്നു;
ത്യക്തശാപഃ	ശാപത്തെ അരുളിയവനായ അദ്ദേഹം
മന്ദം	മന്ദമായി
അഥ	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
'മുനിശ്രേഷ്ഠാഃ!	'ഋഷിശ്രേഷ്ഠന്മാരേ!
മത്പുരതഃ സ്ഥിതാഃ	എനിക്ക് സഹായംചെയ്യുന്നവരായി
മാം	എന്നെ
ശാപാത്	ശാപത്തിൽനിന്നു
രക്ഷൈഷ്വം.'	രക്ഷിച്ചാലും.'

ശ്രുത്വാ തു ഭൃഗുവാക്യം തമാഹ്രുശ്ച പരമർഷയഃ. 10

"പരമർഷയഃ ച	"മഹർഷിമാരും
ഭൃഗുവാക്യം	ഭൃഗുമഹർഷിയുടെ വാക്യം
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്, [ത്തെ
തം	അദ്ദേഹത്തോടായി
തു	ഇപ്രകാരം
അഹ്രുഃ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

സ്തുത്യൈർബ്രഹ്മേശശക്രാദ്യൈഃ സ്തുയമാനമഹർന്നിശം
നാരായണം പ്രപദ്യസ്വ സ്തോത്രൈരേവ ച സുവ്രത. 21

"'സുവ്രത!	"'സദ്വ്രത!
സ്തുത്യൈഃ	സ്തുത്യർഹന്മാരായ
ബ്രഹ്മേശശക്രാദ്യൈഃ ച	ബ്രഹ്മരുദ്രശക്രാദികളാലും
അഹർന്നിശം	രാവുപകൽ, ഇടവിടാതെ
സ്തുയമാനം	സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായ
നാരായണം ഏവ	ശ്രീനാരായണനെത്തന്നെ
സ്തോത്രൈഃ	സ്തോത്രങ്ങളാൽ
പ്രപദ്യസ്വ.	ശരണംപ്രാപിച്ചാലും.

ഏവമുക്തസ്തു മുനിഭിർവിഷ്ണുപൂജാം ചകാര സഃ. 22

"'മുനിഭിഃ	"'മഹർഷിമാരാൽ	ഉക്തഃ	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവ
തു	അക്കാര്യത്തിൽ	സഃ,	അദ്ദേഹം, [നായ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വിഷ്ണുപൂജാം ചകാര.	വിഷ്ണുഭഗവാനെത്ത ന്നെ പൂജചെയ്തു.

ഭൃഗുണാऽऽരാധിതോ വിഷ്ണുരാഗതഃ പ്രാഹ തം ഭൃഗും
മാ ദ്വിജേർഭൃഗോऽയുതം വാക്യം ന ഭവിഷ്യതി തേ ദ്വിജ
സംമോചയസി പാപാന്മാമഹമേനം ഗൃഹീതവാൻ. 23

"'ഭൃഗുണാ	"'ഭൃഗുമഹർഷിയാൽ	അയുതം	മിഥ്യയായി
ആരാധിതഃ	ആരാധിക്കപ്പെട്ടവനായ	ന ഭവിഷ്യതി!	ഭവിക്കുകയില്ല;
വിഷ്ണുഃ,	വിഷ്ണുഭഗവാൻ,	അഹം	ഞാൻ
തം	അദ്ദേഹത്തിനുമുമ്പിൽ	ഏനം	ഇതിനെ
ആഗതഃ,	പ്രത്യക്ഷനായി,	ഗൃഹീതവാൻ;	സ്വീകരിച്ചു;
ഭൃഗും	ഭൃഗുമഹർഷിയോടായി	മാം	എന്നെ
ആഹ;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെ	പാപാത്	പാപത്തിൽനിന്ന്
'ദ്വിജ!	'ബ്രാഹ്മണോത്തമ![യ്യു;	സമ്മോചയസി;	മോചിപ്പിക്കയാണ് അങ്ങ് ചെയ്യുന്നത്;
ഭൃഗോ!	ഭൃഗുമഹർഷേ!		
തേ	അവിടുത്തെ	മാ ദ്വിഃ."	വിചാരപ്പെടാതിരുന്നാ ലും."
വാക്യം	വാക്ക്		

അച്ഛ്യായാമാസ തം ദേവം ഭൃഗുഃ ശാപേന പീഡിതഃ. 24

"'ഭൃഗുഃ ശാപേന പീഡിതഃ	"'ഭൃഗുമഹർഷി താൻ ശപിച്ചതിനെ ക്കുറിച്ചുള്ള ആധി മാ റാത്തവനായി	തം	ആ
		ദേവം	ദേവനെ
		അച്ഛ്യായാമാസ.	അച്ഛിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

തപസാऽऽരാധിതോ ദേവോ ഹ്യബ്രവീദ് ഭക്തവത്സലഃ
ലോകാനാം സ ഹിതാർത്ഥം തു തം ശാപം ഗ്രാഹ്യമുക്തവാൻ. 25

"'തപസാ	"'ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയെ ല്ലാം അടക്കിക്കൊണ്ട്	ഉക്തവാൻ	വിവരിക്കുന്നവനായി
		തം	അദ്ദേഹത്തോടായി
ആരാധിതഃ	ആരാധിക്കപ്പെട്ട	അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അരുളി
ഭക്തവത്സലഃ	ഭക്തവത്സലനായ	"ശാപം	"ശാപം [ച്ചെയ്യു;
സഃ	ആ	ലോകാനാം	ലോകങ്ങളുടെ
ദേവഃ,	ദേവൻ,	ഹിതാർത്ഥം ഹി	നന്മയ്ക്കായിത്തന്നെ
തു	ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി വീണ്ടും	ഗ്രാഹ്യം."	എന്നാൽ സ്വീകരിക്ക പ്പെടേണ്ടതാകുന്നു."

ഇതി ശപ്തോ മഹാതേജാ ഭൃഗുണാ പൂർവ്വജന്മനി
ഇഹാഗതോ ഹി പുരുഷം തവ പാർത്ഥിവസത്തമ. 26

"'പാർത്ഥിവസത്തമ!	"'അല്ലയോ ദശരഥ മഹാരാജാവേ!	ഇതി ഭൃഗുണാ ശപ്തഃ,	ഇപ്രകാരം ഭൃഗുമഹർഷിയാൽ ശപിക്കപ്പെട്ട്
മഹാതേജാഃ ഹി	മഹാതേജസ്വിയായ വിഷ്ണുഭഗവാൻതന്നെ	ഇഹ	ഈ ജന്മത്തിൽ
		തവ പുരുഷം	അവിടുത്തെ പുത്രനായി
പൂർവ്വജന്മനി	പൂർവ്വജന്മത്തിൽ	ആഗതഃ.	അവതരിച്ചിരിക്കയാണ്.

രാമ ഇത്യഭിവിഖ്യാതസ്ത്രിഷു ലോകേഷു മാനദ
തത് ഫലം പ്രാപ്സ്യതേ ചാപി ഭൃഗുശാപകൃതം മഹത്. 27

"'മാനദ!	"'മാനശാലിയായ	ഭൃഗുശാപകൃതം	ഭൃഗുമുനിയുടെ ശാപത്താലുണ്ടായ
ത്രിഷു	മൂന്ന് [മഹാരാജാവേ!	തത്	ആ
ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിലും	മഹത്	വലിയ
രാമഃ ഇതി അഭിവിഖ്യാതഃ അപി	ശ്രീരാമൻ എന്ന് പ്രസിദ്ധപ്പെട്ടാലും,	ഫലം ച	ഫലത്തെയും
		പ്രാപ്സ്യതേ.	അനുഭവിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നതാണ്.

അയോദ്ധ്യായാഃ പതീ രാമോ ദീർഘകാലം ഭവിഷ്യതി
സുഖിനശ്ച സമൃദ്ധാശ്ച ഭവിഷ്യന്ത്യസ്യ യേ ऽനഗാഃ. 28

"'രാമഃ	"'ശ്രീരാമൻ	അസ്യ അനുഗാഃ യേ	ഇദ്ദേഹത്തിന്ന് കൈങ്കര്യംചെയ്യുന്നവരും
അയോദ്ധ്യായാഃ പതിഃ	അയോദ്ധ്യയ്ക്ക് രാജാവായി	സുഖിനഃ ച	ചിന്തയറവരായും
ദീർഘകാലം	വളരെക്കാലം	സമൃദ്ധാഃ ച	അഭിവൃദ്ധിയുള്ളവരായും
ഭവിഷ്യതി;	വർത്തിക്കുന്നതാകുന്നു;	ഭവിഷ്യന്തി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

ദശവർഷസഹസ്രാണി ദശവർഷശതാനി ച
രാമോ രാജ്യമുപാസിത്വാ ബ്രഹ്മലോകം ഗമിഷ്യതി. 29

"'രാമഃ ദശ വർഷസഹസ്രാണി ച	"'ശ്രീരാമൻ പതിനായിരം വത്സരങ്ങളും	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
		ഉപാസിത്വാ,	ഭരിച്ചുശേഷം,
ദശ വർഷശതാനി	ആയിരം വത്സരങ്ങളും കൂടി	ബ്രഹ്മലോകം	ബ്രഹ്മലോകത്തിലേക്ക
		ഗമിഷ്യതി.	എഴുന്നെള്ളുന്നതുമാണ്.

സമൃദ്ധൈശ്ചാശ്വമേധൈശ്ച ഇഷ്ട്വാ പരമദുർജ്ജയഃ
രാജവംശാംശ്ച ബഹുശോ ബഹ്വൻ സംസ്ഥാപയിഷ്യതി. 30

"'പരമദുർജ്ജയഃ	"ആരാലും ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവ	ഇഷ്ട്വാ	യജിച്ച്;
		ച	ക്രൂടാതെ
ബഹുശഃ	പല [നായ അശ്വമേധം	ബഹ്വൻ	അനേകം
സമൃദ്ധൈഃ	സമൃദ്ധങ്ങളായ	രാജവംശാൻ ച	രാജവംശങ്ങളേയും
അശ്വമേധൈഃ ച	അശ്വമേധയാഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും	സംസ്ഥാപയിഷ്യതി.	സ്ഥാപിക്കുന്നതാണ്.

ദ്വൌ പുത്രൌ തു ഭവിഷ്യേതേ സീതായാം രാഘവസ്യ തു
അന്യത്ര ന തു അയോദ്ധ്യായാം സത്യമേതന്ന സംശയഃ. 31

"'രാഘവസ്യ തു	"'ശ്രീരാമനു	അന്യത്ര തു	പുറമെ ഒരു സ്ഥലത്തിൽ,
സീതായാം തു	സീതാദേവിയിൽ		
ദ്വൌ	രണ്ടു	ഭവിഷ്യേതേ,	ജനിക്കുന്നതാണ്,
പുത്രൌ	പുത്രന്മാർ	ഏതത്	ഇത്
അയോധ്യായാം	അയോദ്ധ്യയിലല്ലാതെ	സത്യം	സത്യമാണ്
ന		ന സംശയഃ.	സംശയമില്ല.

സീതായാശ്ച തതഃ പുത്രാവഭിഷേക്ഷ്യതി രാഘവഃ. 32

"'രാഘവഃ ച	"'ശ്രീരാഘവനും	തതഃ	അനന്തരം
സീതായാഃ	സീതാദേവിയുടെ	അഭിഷേക്ഷ്യതി.'	പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യുന്നതാണു്.
പുത്രൌ	രണ്ടു പുത്രന്മാരേയും		

സ സർവ്വമഖിലം രാജ്ഞോ വംശസ്യാഹ ഗതാഗതം
ആഖ്യായ സുമഹാതേജാസ്തൂഷ്ണീമാസീന്മഹാമുനിഃ. 33

"സുമഹാതേജാഃ	"മഹാപ്രഭാവശാലി	അഖിലം	ഒന്നൊഴിയാതെ
സഃ	അ [യായ	സർവ്വം	എല്ലാം
മഹാമുനിഃ,	മഹർഷി,	ആഹ;	അരുളിച്ചെയ്തു;
രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിന്റെ	ആഖ്യായ	അരുളിച്ചെയ്തശേഷം
വംശസ്യ ഗതാഗതം	വംശചരിത്രത്തെ	തൂഷ്ണീം	മൌനമായി
		ആസീത്.	ഇരുന്നു.

തൂഷ്ണീം ഭൂതേ തദാ തസ്മിൻ രാജാ ദശരഥോ മുനൌ
അഭിവാദ്യ മഹാത്മാനൌ പുനരായാത് പുരോത്തമം. 34

"തദാ	"അപ്പോൾ	മഹാത്മാനൌ	മഹാത്മാക്കളായ രണ്ടു
തസ്മിൻ മുനൌ	ആ മുനിവരൻ	അഭിവാദ്യ,	വന്ദിച്ചു്, [പേരേയും
തൂഷ്ണീം	മൌനമായി	പുരോത്തമം	ഉത്തമമായ നഗരത്തിലേക്ക്
ഭൂതേ,	വർത്തിച്ചാറെ,		
ദശരഥഃ രാജാ,	ദശരഥചക്രവർത്തി,	പുനഃ ആയാത്.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

ഏതദുപചോ മയാ തത്ര മുനിനാ വ്യാഹൃതം പുരാ
ശ്രുതം ഹൃദി ച നിക്ഷിപ്തം നാന്യഥാ തദ് ഭവിഷ്യതി. 35

"പുരാ	"പണ്ടു്	ശ്രുതം;	കേൾക്കപ്പെട്ടു;
മുനിനാ	ദ്വൈപായനമഹർഷിയാൽ	ഹൃദി	മനസ്സിൽ
ഏതത്	ഈ	നിക്ഷിപ്തം;	രഹസ്യമായി വെക്കപ്പെട്ടിരുന്നു;
വചഃ	വാക്ക്,		
വ്യാഹൃതം;	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടു	തത്	അതു്
തത്ര	ആ സമയം [ണ്ടു്;	അന്യഥാ ന	മറ്റൊരുപ്രകാരത്തിൽ
മയാ ച	എന്നാലും	ഭവിഷ്യതി.	സംഭവിക്കുകയില്ല.

ഏവം ഗതേ ന സന്താപം കർത്തുമർഹസി രാഘവ
സീതായാം രാഘവാത്മായാം വാ ദുഃഖാ ഭവ നരോത്തമ. 36

"നരോത്തമ!	"ഹേ പുരുഷോത്തമ!	രാഘവാത്മായാം വാ	ശ്രീരാമനെക്കുറിച്ചാകട്ടെ
രാഘവ!	ലക്ഷ്മണ!		
ഏവം ഗതേ,	സംഗതി ഇപ്രകാരമാകയാൽ,	സന്താപം കർത്തും നാർഹസി;	അങ്ങ് വ്യസനിക്കേണ്ടതില്ല;
സീതായാം	സീതാദേവിയെക്കുറിച്ചാകട്ടെ,		
		ദുഃഖാ ഭവ."	ധൈര്യം കയ്ക്കൊണ്ടാലും."

ശ്രുത്വാ തു വ്യാഹൃതം വാക്യം സൂതസ്യ പരമാദ്ഭുതം
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ സാധു സാധ്വിതി ചാബ്രവീത്. 37

വ്യാഹൃതം	താൻ നേരിട്ടുപറഞ്ഞു കേട്ടതും	തു	അതിനാൽ
		അതുലം	അളവറ
പരമാദ്ഭുതം	പലരഹസ്യങ്ങളുമടങ്ങിയതുമായ	പ്രഹർഷം ലേഭേ;	ആനന്ദമുൾക്കൊണ്ടു;
		"സാധു	"ശരി
സൂതസ്യ	സാരഥിയുടെ	സാധു,"	നന്നായി,"
വാക്യം	വാക്യത്തെ	ഇതി ച	എന്നും
ശ്രുത്വാ,	ശ്രവിച്ച്,	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

തതഃ സംവദതോരേവം സൂതലക്ഷ്മണയോഃ പഥി
അസ്തമർക്കേ ഗതേ വാസം ഗോമത്യാം താവഥോഷതുഃ. 38

സൂത-ലക്ഷ്മണയോഃ	സാരഥിയും ലക്ഷ്മണനും തമ്മിൽ	ഗോമത്യാം,	ഗോമതീതീരത്തിലെ
		അർക്കേ	സൂര്യൻ [ത്തിയാറെ,
ഏവം	ഇങ്ങിനെ	അസ്തം ഗതേ,	അസ്തമിച്ചുശേഷം,
സംവദതോഃ,	സംഭാഷണംചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,	അഥ	അപ്പോൾ
		തതഃ	അവിടെത്തന്നെ
പഥി	വഴിയിൽ	തൌ	അവർ രണ്ടുപേരും
		വാസം ഊഷതുഃ.	കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22669; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1945;

ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാമസമാധാനം = ശ്രീരാമനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതു്]

തത്ര താം രജനീമുഷ്യ ഗോമത്യാം രഘുനന്ദനഃ
പ്രഭാതേ പുനരുത്ഥായ ലക്ഷ്മണഃ പ്രയയൌ തദാ. 1

രഘുനന്ദനഃ	രഘുകുലനന്ദനനായ	ഗോമത്യാം	ഗോമതീതീരത്തിൽ
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	ഉഷ്യ,	കഴിച്ചുകൂട്ടിയശേഷം,
തദാ	ആ സമയം	പ്രഭാതേ	പ്രഭാതത്തിൽ
താം	ആ	ഉത്ഥായ	ഉണർന്ന്
രജനീം	രാത്രി	പുനഃ	വീണ്ടും
തത്ര	അവിടെ	പ്രയയൌ.	യാത്രചെയ്തു.

തതോऽഷ്ടിവസേ പ്രാപ്തേ പ്രവിവേശ മഹാരഥഃ
അയോദ്ധ്യാം രത്നസംപൂർണ്ണാം ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാം. 2

മഹാരഥഃ	ആ മഹാരഥൻ	ഹൃഷ്ടപുഷ്ട- ജനാവൃതാം	സംതുഷ്ടരായി സന്തുഷ്ടി പൂണ്ട ജനങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടതുമായ
തതഃ	അവിടെനിന്നും		
അഷ്ടിവസേ പ്രാപ്തേ	മദ്ധ്യാഹ്നസമയത്തിൽ		
രത്നസംപൂർണ്ണാം	ഉത്തമവസ്തുക്കൾ നിറഞ്ഞുള്ളതും	അയോദ്ധ്യാം	അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിൽ
		പ്രവിവേശ.	വന്നെത്തി.

സൌമിത്രിസ്തു പരം ദൈന്യം ജഗാമ സുമഹാമതിഃ
രാമപാദൌ സമാസാദ്യ വക്ഷ്യാമി കിമഹം ഗതഃ. 3

സുമഹാമതിഃ	അതിബുദ്ധിമാനായ	തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
സൌമിത്രിഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	കിം	എന്തൊന്നാണ്
"ഗതഃ	"പോയി തിരിച്ചെത്തിയവനായ	വക്ഷ്യാമി?"	ഉണർത്തിക്കുക?" എന്നിങ്ങിനെ
അഹം	ഞാൻ	പരം	അത്യധികമായ
രാമപാദൌ	ശ്രീരാമപാദങ്ങളെ	ദൈന്യം	മനസ്താപത്തെ
സമാസാദ്യ,	പ്രാപിച്ച്,	ജഗാമ.	ഉൾക്കൊണ്ടു.

തസ്യൈവം ചിന്തയാനസ്യ ഭവനം ശശിസന്നിഭം
രാമസ്യ പരമോദാരം പുരസ്താത് സമദൃശ്യത. 4

ഏവം	ഇപ്രകാരം	ശശിസന്നിഭം	ചന്ദ്രസങ്കാശമായി
ചിന്തയാനസ്യ	വെറുത്തുകൊണ്ടുചെല്ലുന്നവനായ	പരമോദാരം	അതിഭാസുരമായ
		രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	ഭവനം	അരമന
പുരസ്താത്,	എതിരിലായി,	സമദൃശ്യത.	കാണപ്പെട്ടു.

രാജ്ഞസ്തു ഭവനദ്വാരി സോऽവതീര്യ രഥോത്തമാത്.
അവാങ്മുഖോ ദീനമനാഃ പ്രവിവേശാനിവാരിതഃ. 5

സഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	അവാങ്മുഖഃ	തലകുനിച്ച്
രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിന്റെ	ദീനമനാഃ	അത്തൽപെട്ടന്നവനാ
ഭവനദ്വാരി	അരമനപ്പടിക്കലായി	അനിവാരിതഃ	തടവില്ലാതെ [യി,
രഥോത്തമാത്	ആ ഉത്തമമായ രഥ	തു	ആ സമയം
അവതീര്യ,	ഇറങ്ങി, [ത്തിൽനിന്ന്	പ്രവിവേശ.	അകത്തു പ്രവേശിച്ചു.

സ ദൃഷ്ട്വാ രാഘവം ദീനമാസീനം പരമാസനേ
നേത്രാഭ്യാമശ്രുപൂർണ്ണാഭ്യാം ദദർശാഗ്രജമഗ്രതഃ. 6

സഃ,	അദ്ദേഹം,	അഗ്രജം	ജ്യേഷ്ഠനായ
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
ദീനം	ദീനതപൂണ്ടവനായി	അഗ്രതഃ	ദൃഷ്ട്വാ, മുമ്പിൽ കണ്ട്,
പരമാസനേ	ഉത്തമമായ ആസന	അശ്രുപൂർണ്ണാഭ്യാം	അശ്രുക്കൾ നിറഞ്ഞ
	ത്തിൽ	നേത്രാഭ്യാം	നേത്രങ്ങളാൽ
ആസീനം	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന	ദദർശ.	വീക്ഷിച്ചു.

ജഗ്രാഹ ചരണൌ തസ്യ ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ
ഉവാച ദീനയാ വാചാ പ്രാഞ്ജലിഃ സുസമാഹിതഃ. 7

സുസമാഹിതഃ	ആജ്ഞാപിച്ച കൃത്യ ത്തെ ചെയ്തു പൂർത്തി യാക്കിയവനായ	ജഗ്രാഹ;	തൊട്ടവണങ്ങി;
		പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
		ദീനചേതനഃ	അകം വെന്തുരുകിയവ നായി
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,		
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	ദീനയാ വാചാ	ദീനസ്വരത്തിൽ
ചരണൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

ആര്യസ്യാജ്ഞാം പുരസ്കൃത്യ വിസൃജ്യ ജനകാത്മജാം
ഗംഗാതീരേ യഥോദ്ദിഷ്ടേ വാല്മീകേരാശ്രമേ ശുചൌ
പുനരപ്യാഗതോ വീര പാദമൂലമുപാസിതും. 8

"വീര!	"കരുണാപൂർണ്ണരേ!	ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
ആര്യസ്യ	ജ്യേഷ്ഠന്റെ	യഥോദ്ദിഷ്ടേ	അരുളിയസ്ഥലത്തി
ആജ്ഞാം	ആജ്ഞയെ		ലായി
പുരസ്കൃത്യ,	ശിരസാവഹിച്ച്,	വിസൃജ്യ,	വെടിഞ്ഞു്,
ജനകാത്മജാം അപി	ജാനകീദേവിയേയും	പാദമൂലം	തൃക്കാലടി
		ഉപാസിതും	സേവിക്കുന്നതിന്നായി
ഗംഗാതീരേ	ഗംഗാതീരത്തിൽ	പുനഃ	തിരിയെ
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ	ആഗതഃ.	ഇതാ ഞാൻ എത്തിയി
ശുചൌ	പാവനമായ		രിക്കുന്നു.

മാ ശുചഃ പുരുഷവ്യാഘ്ര കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ
തപദ്വിധാ ന ഹി ശോചന്തി ബുദ്ധിമന്തോ മനസ്വിനഃ. 9

"പുരുഷവ്യാഘ്ര! "പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!
മാ ശുചഃ; ദുഃഖിക്കാതിരുന്നാലും;
കാലസ്യ ഗതിഃ കാലഗതി
ഈദൃശീ; ഇപ്രകാരമാണ്;
തപദ്വിധാഃ ഹി നിന്തിരുവടിയെപ്പോലെയുള്ള
ബുദ്ധിമന്തഃ ബുദ്ധിശാലികളായ
മനസ്വിനഃ മഹാനുഭാവന്മാർ
ശോചന്തി ന. കഴിഞ്ഞതിനെ ഓർത്ത് പരിതപിക്കുമാറില്ല.

സർവ്വേ ക്ഷയാന്താ നിചയാഃ പതനാന്താഃ സമുച്ഛ്രയാഃ
സംയോഗാ വിപ്രയോഗാന്താ മരണാന്തം ച ജീവിതം. 10

"നിചയാഃ സർവ്വേ } "ശേഖരിച്ചുവെക്കപ്പെട്ടവയായ എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളും
ക്ഷയാന്താഃ, ക്ഷയിച്ചുപോകുന്നവയാണ്;
സമുച്ഛ്രയാഃ ഉയർന്ന പദവികൾ
പതനാന്താഃ; പതിച്ചുപോകുന്നവയുമാണ്;
സംയോഗാഃ ചേർച്ചകൾ
വിപ്രയോഗാന്താഃ; } വേർപാടിൽ പര്യവസാനിക്കുന്നവയുമാണ്;
ജീവിതം ച ജീവൻതന്നെ
മരണാന്തം. മരണത്തിലും പര്യവസാനിക്കുന്നതാണല്ലൊ.

തസ്മാത് പുത്രേഷു ഭാരേഷു മിത്രേഷു ച ധനേഷു ച
നാതിപ്രസംഗഃ കർത്തവ്യോ വിപ്രയോഗോ ഹി ധ്രുവം. 11

"തസ്മാത് "ആകയാൽ
പുത്രേഷു പുത്രന്മാരുടെ സംഗതിയിലും
ഭാരേഷു ഭാര്യമാരിലും
മിത്രേഷു ച ബന്ധുക്കളിലും
ധനേഷു ച ധനങ്ങളുടെ വിഷയത്തിലും
അതിപ്രസംഗഃ അതിയായ ബന്ധം
കർത്തവ്യഃ ന; വെയ്ക്കുന്നത് ശരിയല്ല;
ധ്രുവം ഹി നിശ്ചയമാണല്ലൊ.
തൈഃ അവയുമായി
വിപ്രയോഗഃ വേർപാടുണ്ടാവുക എന്നത്

ശക്തസ്ത്വമാത്മനാത്മാനം വിനേതും മനസൈവ ഹി
ലോകാൻ സർവ്വാംശ്ച കാകുത്സ്ഥ കിം പുനഃ ശോകമാത്മനഃ. 12

"കാകുത്സ്ഥ! "കാകുത്സ്ഥ!
ത്വം ഹി നിന്തിരുവടി ഒരുവൻതന്നെയാണല്ലൊ,
ആത്മനാ സ്വന്തം ദിവ്യപ്രഭാവത്താൽ
ആത്മാനം നിജപ്രകൃതിയേയും
സർവ്വാൻ ലോകാൻ ച } സർവ്വലോകങ്ങളേയും
മനസാ ഏവ ഇച്ഛാമാത്രത്താൽതന്നെ
വിനേതും } സൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരാദികളെയ്ത് നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന്
ശക്തഃ; ശക്തനായവൻ;
ആത്മനഃ നിന്തിരുവടിക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള
ശോകം ഈ ശോകം
കിം പുനഃ? എന്തുമാത്രം?

നേദൃശേഷു വിമുഹ്യന്തി തദ്വിധാഃ പുരുഷർഷഭാഃ
അപവാദഃ സ കില തേ പുനരേഷ്യതി രാഘവ. 13

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!		
തദ്വിധാഃ	നിന്തിരുവടിയെപ്പോലെയുള്ള	കില	അല്ലെന്നാൽ (അങ്ങിനെ വ്യസനിക്കുന്ന പക്ഷം)
പുരുഷർഷഭാഃ	പുരുഷശ്രേഷ്ഠന്മാർ	തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
ഈദൃശേഷു	ഇപ്രകാരമുള്ളവയിൽ	സഃ അപവാദഃ	ആ അപവാദം
വിമുഹ്യന്തി ന;	നിലതെറ്റി വ്യസനിക്കുമാറില്ല;	പുനഃ	വീണ്ടും
		ഏഷ്യതി.	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്.

യദർത്ഥം മൈഥിലീ ത്യക്താ അപവാദഭയാന്നൃപ
സോഽപവാദഃ പുരേ രാജൻ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 14

"രാജൻ!	"ചക്രവർത്തിയായ	ത്യക്താ,'	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടത്,' എന്നുള്ളതായ
നൃപ!	നൃപോത്തമ!		
'അപവാദഭയാത്',	'അപവാദഭയത്താൽ	സഃ	ആ
		അപവാദഃ	അപവാദം
യദർത്ഥം	എന്നുള്ള കാരണം കൊണ്ടു മാത്രമാണ്	പുരേ	നഗരത്തിൽ
		ഭവിഷ്യതി	ഉളവാകുന്നതാണ്
മൈഥിലീ	സീതാദേവി	സംശയഃ ന.	സംശയമില്ല.

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല ധൈര്യേണ സുസമാഹിതഃ
ത്യജൈനാം ദുർബലാം ബുദ്ധിം സന്താപം മാ കുരുഷ്വ ഹ 15

"പുരുഷശാർദ്ദൂല!	"പുരുഷോത്തമ!	ഏനാം ദുർബ്ബലാം	ഈ ദുർബ്ബലമായ
		ബുദ്ധിം	മനോവികാരത്തെ
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	ത്യജ;	വെടിഞ്ഞാലും;
ത്വം	നിന്തിരുവടി	സന്താപം ഹ മാ കുരുഷ്വ."	വ്യസനത്തിന് ഒട്ടും തന്നെ ഇടകൊടുക്കാതിരുന്നാലും."
ധൈര്യേണ	ധൈര്യമവലംബിച്ച്		
സുസമാഹിതഃ	ശാന്തചിത്തനായി		

ഏവമുക്തഃ സ കാകുത്സ്ഥോ ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ
ഉവാച പരയാ പ്രീത്യാ സൌമിത്രിം മിത്രവത്സലഃ 16

മിത്രവത്സലഃ	സ്വജനവത്സലനായ	ഏവം	ഇപ്രകാരം
സഃ കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ	ഉക്തഃ,	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായി,
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ		
ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ	സൌമിത്രിം	ലക്ഷ്മണനോടായി
പരയാ	അതിയായുള്ള	ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.
പ്രീത്യാ	സ്നേഹത്താൽ		

ഏവമേതന്നരശ്രേഷ്ഠ യഥാ വദസി ലക്ഷ്മണ
പരിതോഷശ്ച മേ വീര മമ കാര്യാനുശാസനേ. 17

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!
വീര!	വീരനായ
ലക്ഷ്മണ!	ലക്ഷ്മണ!
മമ	എന്റെ
കാര്യാനുശാസനേ	ആജ്ഞാപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിൽ
മേ	എനിക്ക്
പരിതോഷഃ ച;	സന്തോഷംതന്നെ;
വദസി യഥാ	നീ പറയുന്നതായ
ഏതത്	ഈ സംഗതിയും
ഏവം.	വാസ്തവംതന്നെ.

നിർവൃതിശ്ചാഗതാ സൌമ്യ സന്താപശ്ച നിരാകൃതഃ
ഭവദ്ഭാക്യൈഃ സുരുചിരൈരനുനീതോഽസി ലക്ഷ്മണ. 18

"സൌമ്യ!	"പുണ്യശീലിയായ
ലക്ഷ്മണ!	ലക്ഷ്മണ!
സുരുചിരൈഃ	എല്ലായും അനുകൂലമായ
ഭവദ്ഭാക്യൈഃ	നിന്റെ വാക്കുകൾ കൊണ്ട്
അനുനീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ ആശ്വസിപ്പിയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;
സന്താപഃ ച	സന്താപവും
നിരാകൃതഃ;	നീങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു;
നിർവൃതിഃ ച	മനഃസമാധാനവും
ആഗതാ."	ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22687; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1963

ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[യുഗശാപകഥനം = യുഗശാപത്തെപ്പറ്റി കഥിക്കുന്നത്.]

ലക്ഷ്മണസ്യ തു തദ്വാക്യം നിശമ്യ പരമാദ്ഭുതം
സുപ്രീതശ്ചാഭവദ്രാമോ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 1

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
ലക്ഷ്മണസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ
പരമാദ്ഭുതം	അത്യദ്ഭുതമായ
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
നിശമ്യ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
ച	അതിനാൽ
സുപ്രീതഃ അഭവത്;	പൂർണ്ണസംതൃപ്തികൈവ ന്നവനായി
തു	അതിൽപിന്നെ
ഏതത്	ഈ
വാക്യം	വാക്യത്തെയും
ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ചതുർദശേ ദിവസാഃ സൌമ്യ കാര്യം പൌരജനസ്യ വൈ
അകൃത്വാണസ്യ സൌമിത്രേ തന്മേ മർമ്മാണി കൃന്തതി. 2

"സൌമ്യ!	"അയ്യനായ
സൌമിത്രേ!	ഹേ ലക്ഷ്മണ!
ചതുർദശേ	നാലു
ദിവസാഃ	ദിവസങ്ങളായി
പൌരജനസ്യ	നഗരജനത്തിന്റെ
കാര്യം വൈ	യാതൊരു കാര്യത്തെ
അകൃത്വാണസ്യ	ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതും
മേ മർമ്മാണി	എന്റെ മർമ്മങ്ങളെ
തത്	അത്
കൃന്തതി.	തുളയ്ക്കുന്നു.

ആഹൂയന്താം പ്രകൃതയഃ പുരോധാ മന്ത്രിണസ്ഥഥാ
കായ്യാർത്ഥിനശ്ച പുരുഷാഃ സ്ത്രിയശ്ച പുരുഷർഷഭ. 3

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
പ്രകൃതയഃ	ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും
പുരോധാഃ	പുരോഹിതനും
മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രികളും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
കായ്യാർത്ഥിനഃ	ഹരജിക്കാരായുള്ള
പുരുഷാഃ ച	പുരുഷന്മാരും
സ്ത്രിയഃ ച	സ്ത്രീകളും
ആഹൂയന്താം."	വിളിക്കപ്പെടട്ടെ."

പൌരകായ്യാണി യോ രാജാ ന കരോതി ദിനേ ദിനേ
സംവൃതേ നരകേ ഘോരേ പതിതോ നാത്ര സംശയഃ. 4

"യഃ	"യാതൊരു
രാജാ	അരചൻ
ദിനേ ദിനേ	ദിവസംതോറും
പൌരകായ്യാണി	പ്രജകളുടെ കായ്യങ്ങ ളെക്കുറിച്ച്
കരോതി ന	ശ്രദ്ധിക്കാതിരിക്കുന്നവോ അവൻ,
സംവൃതേ	ഏകാന്തമായ
ഘോരേ നരകേ	ഘോരമായനരകത്തിൽ
പതിതഃ;	വീണു ക്ലേശിക്കുന്നതാണ്
അത്ര	ഇതിൽ
സംശയഃ ന.	സംശയമില്ല.

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാ രാജാ നൃഗോ നാമ മഹായശാഃ
ബഭൂവ പൃഥിവീപാലോ ബ്രഹ്മണ്യഃ സത്യവാൿശുചിഃ. 5

"ശ്രൂയതേ ഹി;	"ഇഷ്ടാന്തം പറയാം കേട്ടുകൊൾക;
പുരാ	പണ്ട്
നൃഗഃ നാമ	നൃഗനെന്ന
രാജാ,	ഒരു രാജാവ്,
പൃഥിവീപാലഃ	ചക്രവർത്തിയെന്നും
ബ്രഹ്മണ്യഃ	വേദവിത്തെന്നും
സത്യവാൿ	സത്യം പിഴക്കാത്തവനെന്നും
ശുചിഃ	പരിശുദ്ധനെന്നും
മഹായശാഃ	മഹാകീർത്തിപൂണ്ടവനായി
ബഭൂവ.	ഉണ്ടായിരുന്നു. [രുന്നു.

സ കദാചിദ് ഗവാം കോടീഃ സവത്സാഃ സപ്പണ്ണഭൂഷിതാഃ
നൂദേവോ ഭൂമിദേവേഭ്യഃ പുഷ്കരേഷു ദദൌ നൃപഃ. 6

"സഃ	"ആ
നൃപഃ	ചക്രവർത്തിയായ
നൂദേവഃ,	അരചൻ,
കദാചിത്	ഒരിക്കൽ
ഭൂമിദേവേഭ്യഃ	ബ്രാഹ്മണക്കായി
പുഷ്കരേഷു	പുഷ്കരക്ഷേത്രങ്ങളിൽ
സപ്പണ്ണഭൂഷിതാഃ	സപ്പണ്ണത്താൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടവയും
സവത്സാഃ	കുട്ടിയോടുകൂടിയവയും ആയ
ഗവാം കോടീഃ	കോടിക്കണക്കായ പശുക്കളെ
ദദൌ.	ദാനംചെയ്തു. [ത്തു.

തതഃ സംഗാദ്ഗതാ ധേനുഃ സവത്സാ സ്പൃശിതാനഘാ
ബ്രാഹ്മണസ്യാഹിതാഗ്നേശ്ച ദരിദ്രസ്യാഞ്ജസവർത്തിനഃ. 7

"അനഘ!	"പുണ്യവാനായവനേ!
ദരിദ്രസ്യ	ദരിദ്രനും
ഉഞ്ഛവൃത്തിനഃ	വയലിൽ വീണ നെല്ലു പെറുക്കി ഉപജീവിക്കുന്നവനും
അഹിതാഗ്നേഃ	അഹിതാഗ്നിയുമായ
ബ്രാഹ്മണസ്യ	ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ
ധേനുഃ,	പശു,
സ്വത്സാ	കന്നോട് കൂടി
സംഗാത്,	വളർന്നു സ്ഥലത്തിൽ നിന്ന്
തതഃ	അവിടെ
ഗതാ;	വഴിപിഴച്ചു വന്നുചേർന്നു;
സ്പൃഹിതാ ച.	അതും മാനമായി കൊട്ടക്കപ്പെട്ടുകളഞ്ഞു.

സ നഷ്ടാം ഗാം ക്ഷുധാർത്തോ വൈ അനപിഷ്യംസ്തത്ര തത്ര ച
നാപശ്യത് സപ്തരാജ്യേഷു സംവത്സരഗണാൻ ബഹൂൻ. 8

"ക്ഷുധാർത്തഃ	"വിശന്നു വലഞ്ഞവനായ
സഃ,	ആ ബ്രാഹ്മണൻ,
നഷ്ടാം ഗാം	കാണാതായ്പോയ പശു
തത്ര തത്ര	അവിടവിടെ [വിനെ
സപ്തരാജ്യേഷു ച	എല്ലാദേശങ്ങളിലും
ബഹൂൻ	അനേകം
സംവത്സരഗണാൻ വൈ	ആണ്ടുകളായി
അനപിഷ്യൻ	അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്നവനായി,
ന അപശ്യത്.	കണ്ടെത്തുകയുണ്ടായില്ല

തതഃ കനഖലം ഗത്വാ ജീർണ്ണവത്സാം നിരാമയാം
ദദർശ ഗാം സപകാം ധേനും ബ്രാഹ്മണസ്യ നിവേശനേ. 9

"തതഃ	"ഈ സ്ഥിതിയിൽ
കനഖലം	കനഖലമെന്ന ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ
ഗത്വാ,	വന്നുചേർന്ന്,
ബ്രാഹ്മണസ്യ	ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ
നിവേശനേ	ഭവനത്തിൽ
സപകാം	തന്റെ
ധേനും	പശുവിനെ
ജീർണ്ണവത്സാം	കൂട്ടി ചേർച്ചിരിക്കുന്ന
ഗാം	തള്ളയെ [തായും
നിരാമയാം	കേടറ്റതായും ഇരിക്കുന്നതുകണ്ടു.
ദദർശ.	

അഥ താം നാമധേയേന സപകേനോവാച സ ദ്വിജഃ
ആഗച്ഛ ശബളേത്യേവം സാ തു ശ്രുത്വാവ ഗൌഃ സ്വരം. 10

"സഃ	"ആ
ദ്വിജഃ,	ബ്രാഹ്മണൻ,
അഥ	അപ്പോൾ
താം,	അതിനെനോക്കി,
സപകേന	താൻ വിളിച്ചുവന്നിരുന്ന
നാമധേയേന	പേരുകൊണ്ട് [തായ
'ശബളേ ആഗച്ഛ' ഇതി	'ശബളേ വാ' എന്ന്
ഉവാച;	വിളിച്ചു;
സാ	ആ
ഗൌഃ തു	പശുവും
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ള
സ്വരം	സ്വരത്തെ
ശ്രുത്വാവ.	ചെവികൊടുത്തു് ശ്രുതിച്ചു.

തസ്യ തു സപരമാജ്ഞായ ക്ഷുധാർത്തസ്യ ദ്വിജസ്യ വൈ
അനപഗാത് പൃഷ്ഠതഃ സാ ഗൌർഗച്ഛന്തം പാവകോപമം. 11

"സാ	"ആ	തു	അതിനാൽ
ഗൌഃ	പശു	പാവകോപമം	അഗ്നിപോലെ തേജ
ക്ഷുധാർത്തസ്യ	വിശന്നുവലഞ്ഞവനാ		സ്വിയായി
തസ്യ	ആ [യ	ഗച്ഛന്തം	മടങ്ങിച്ചെല്ലുന്ന അദ്ദേ
ദ്വിജസ്യ	ബ്രാഹ്മണന്റെ		ഹത്തെത്തന്നെ
സപരം	ഒച്ചയറിഞ്ഞു	പൃഷ്ഠതഃ	പിൻതുടർന്നുചെന്നു.
ആജ്ഞായ വൈ		അനപഗാത്.	

യോഽപി പാലയതേ വിപ്രഃ സോഽപി ഗാമനപഗാദ്ധൃതം
ഗത്വാ തമൃഷിമാചഷ്ട മമ ഗൌരിതി സത്വരം. 12
സ്പൃശിതാ രാജസിംഹേന മമ ദത്താ സ്വഗേണ ഹ
തയോർബ്രാഹ്മണയോർവ്വാദോ മഹാനാസീദ്വിപശ്ചിതോഃ. 13

"യഃ	"യാതൊരു	സ്വഗേണ	സ്വഗമഹാരാജാവിനാൽ
വിപ്രഃ	ബ്രാഹ്മണൻ	മമ	എനിക്ക്
പാലയതേ,	വളർത്തിവരുന്നുവോ,	സ്പൃശിതാ	ദാനമായി
സഃ അപി	അവനും	ദത്താ;	നൽകപ്പെട്ടതാണ്;
ഗാം	പശുവിനെ	ഹ!'	ഇതെന്തൊരു തോന്നി
ധൃതം	ബദ്ധപ്പെട്ട്		വാസമാണ്!'
അനപഗാത്;	തുടർന്നുചെന്നു;	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
തം	ആ	ആചഷ്ട;	കലശൽകൂട്ടി;
ഋഷിം	ഋഷിയെ	വിപശ്ചിതോഃ	മഹാജ്ഞാനികളായ
സത്വരം	വേഗത്തിൽ	തയോഃ	ആ രണ്ടു
ഗത്വാ,	അടുത്ത്,	ബ്രാഹ്മണയോഃ	ബ്രാഹ്മണർക്കും തമ്മിൽ
'മമ	'എന്റെ	മഹാൻ	കലശലായ
ഗൌഃ അപി;	പശുതന്നെയാണ്';	വാദഃ	തർക്കം
രാജസിംഹേന	സ്വപതിശ്രേഷ്ഠനായ	ആസീത്.	ഉണ്ടായി.

വിവദന്തൌ തതോഽന്യോന്യം ദാതാരമഭിജഗ്മതുഃ
തൌ രാജഭവനദ്വാരി ന പ്രാപ്തൌ സ്വഗശാസനം. 14

"തതഃ	"അപ്പോൾ	അഭിജഗ്മതുഃ;	ചെന്നുചേർന്നു;
വിവദന്തൌ	തർക്കിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന	രാജഭവനദ്വാരി	അരമനപ്പടിവാതിൽ
തൌ,	അവർ രണ്ടുപേരും,		ക്കൽ
അന്യോന്യം	തമ്മിൽ യോജിച്ച്	സ്വഗശാസനം	സ്വഗമഹാരാജാവിന്റെ
ദാതാരം	ദാനംകൊടുത്ത രാജാ		അനുമതി
	വിന്റെ അടുക്കൽ	ന പ്രാപ്തൌ.	ലഭിക്കാത്തവരായി വ
			ർത്തിച്ചു.

അഹോരാത്രാണ്യനേകാനി വസന്തൌ ക്രോധമീയതുഃ
ഊചതുശ്ച മഹാത്മാനൌ താവുഭൌ ദ്വിജസത്തമൌ
ക്രുദ്ധൌ പരമസന്തപ്തൌ വാക്യം ഘോരാഭിസംഹിതം. 15

"അനേകാനി അഹോരാത്രാണി വസന്തൌ തൌ ഉഭൌ ദ്വിജസത്തമൌ ക്രോധം ഈയതുഃ;	"എത്രയോ രാപ്പകലുകൾ കാത്തുകൊണ്ടിരുന്ന ആ രണ്ട് ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരും ക്രോധമുൾക്കൊണ്ടു;
ക്രുദ്ധൌ പരമസന്തപ്തൌ വാക്യം ഘോരാഭിസംഹിതം ഊചതുഃ.	ക്രുദ്ധിച്ചുവരായി ഏറ്റം വ്യസനിക്കുന്ന മഹാത്മാനൌ ച മഹാനുഭാവന്മാരായ അവരിരുവരും അതിഘോരമായ ശാപത്തെ ഇപ്രകാരം അരുളി.

അത്഻നാം കാര്യസിദ്ധ്യർത്഻ം യസ്മാത്തപം നൈഷി ദർശനം
അദൃശ്യഃ സർവ്വഭൂതാനാം കൃകലാസോ ഭവിഷ്യസി. 16

"'കാര്യസിദ്ധ്യർത്഻ം അത്഻നാം തപം ദർശനം ന ഏഷി;	"'ഒരു കാര്യത്തെ അപേക്ഷിച്ച് കാത്തുനില്ക്കുന്നവക്ക് അങ്ങ് കാണ്മാൻ കഴിയാത്ത വനായി വത്തിക്കുന്നു;
യസ്മാത് സർവ്വഭൂതാനാം അദൃശ്യഃ കൃകലാസഃ ഭവിഷ്യസി.	അതിനാൽ എല്ലാ പ്രാണികൾക്കും കണ്ണിൽ കാണപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്ത ഓന്തായി അങ്ങ് ഭവിച്ചാലും.

ബഹുവർഷസഹസ്രാണി ബഹുവർഷശതാനി ച
ശപ്തോഽസ്മിൻ കൃകലാസോ വൈ ദീർഘ്഻കാലം വസിഷ്യസി. 17

"'ശപ്തോ കൃകലാസഃ, അസ്മിൻ വൈ ബഹുവർഷസഹസ്രാണി	"'ഒരു പാഴ്ക്കുണ്ടിൽ ഓന്തായ്തീർന്ന്, അതിൽ തന്നെ അനേകായിരമാണ്ടുകളും
ബഹുവർഷശതാനി ച ദീർഘ്഻കാലം വസിഷ്യസി.	അനേകം നൂറാണ്ടുകളുമായ ദീർഘ്഻കാലത്തോളം അങ്ങ് വസിക്കുന്നതാണ്.

ഉത്പത്സ്യതേ ഹി ലോകേഽസ്മിൻ യദുനാം കീർത്തിവർദ്ധനഃ
വാസുദേവ ഇതി ഖ്യാതോ ലോകേ പുരുഷവിഗ്രഹഃ. 18

"'പുരുഷവിഗ്രഹഃ യദുനാം കീർത്തിവർദ്ധനഃ ലോകേ	"'മാനുഷരൂപിയായി യാദവന്മാരുടെ കീർത്തിക്ക് കാരണഭൂതനായി, ലോകത്തിൽ
വാസുദേവഃ ഇതി ഖ്യാതഃ ഹി, അസ്മിൻ ലോകേ ഉത്പത്സ്യതേ.	വാസുദേവൻ എന്ന് പേരാന്നവൻ, ഈ ലോകത്തിൽ അവതരിക്കുന്നതാണ്.

സ തേ മോക്ഷയിതാ രാജൻ തസ്മാച്ഛാപാദ് ഭവിഷ്യതി
കൃതാ ച തേന കാലേന നിഷ്കൃതിസ്തേ ഭവിഷ്യതി. 19

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!
സഃ തസ്മാത്	അദ്ദേഹം ആ
ശാപാത്	ശാപത്തിൽ നിന്ന്
തേ	അങ്ങയ്ക്ക്
മോക്ഷയിതാ / ഭവിഷ്യതി;	മോചനം നൽകുന്ന / താണ്;
ച	എന്നതന്നെയല്ല
തേന കാലേന	ആ കാലം കൊണ്ട്
തേ	അങ്ങയ്ക്ക്
നിഷ്കൃതിഃ	പൂർവ്വസ്ഥിതിയും
കൃതാ ഭവിഷ്യതി.'	സിദ്ധിക്കുന്നതുമാണ്.'

ഏവം തൌ ശാപമുത്സൃജ്യ ബ്രാഹ്മണൌ വിഗതജ്വരൌ
താം ഗാം ഹി ദുർബലാം വൃദ്ധാം ദദതുർബ്രാഹ്മണായ വൈ
ഏവം സ രാജാ തം ശാപമുപലംഭേത സുദാരുണം. 20.

"തൌ ബ്രാഹ്മണൌ / വൈ	"ആ അന്തണന്മാരിരുവരും,
ശാപം	ശാപത്തെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉത്സൃജ്യ,	അരുളിയശേഷം,
വിഗതജ്വരൌ	വാടംവേണ്ടെന്നുവെച്ച്
ബ്രാഹ്മണായ	ഒരു ബ്രാഹ്മണന്നായി
ദുർബലാം വൃദ്ധാം	ചടച്ച് കിഴടായ
താം ഗാം ഹി	ആ പശുവിനെയും
ദദതുഃ;	ദാനമായി നല്കി;
സഃ രാജാ	ആ രാജാവ്
ഏവം	ഇപ്രകാരം
സുദാരുണം	അതിഘോരമായ
തം ശാപം	ആ ശാപത്തെ
ഉപലഭേത.	അനുഭവിച്ചുവന്നു.

[സുദാസമഹാരാജാവ് ഇക്ഷ്വാകുപുത്രനാകുന്നു. സുദാസമോക്ഷം ഭാഗവതം ദശമം 64-ാം അദ്ധ്യായത്തിൽ കാണുക.]

കാമ്യാർത്ഥിനാം വിമർശോ ഹി രാജ്ഞാം ദോഷായ കല്പതേ
തച്ഛീഘ്രം ദർശനം മഹ്യമഭിവർത്തന്തു കാമ്യിനഃ. 21

"കാമ്യാർത്ഥിനാം	"കാമ്യത്തെ അപേക്ഷിച്ചുവന്നവർക്ക്
വിമർശഃ,	അപചാരംചെയ്യുകയെ
രാജ്ഞാം ഹി	രാജാക്കന്മാർക്കു[ന്നതു്,
ദോഷായ	പാപത്തിന്
കല്പതേ;	ഹേതുവായിത്തീരുന്നു;
തത്,	അതിനാൽ,
മഹ്യം ദർശനം / കാമ്യിനഃ	നമ്മെ കണ്ടുബോധിപ്പിപ്പാൻ ഹരജിക്കാരായി വന്നിരിക്കുന്നവർ
ശീഘ്രം / അഭിവർത്തന്തു.	ഉടനെ പ്രവേശിച്ചു കൊള്ളട്ടെ.

സുകൃതസ്യ ഹി കാമ്യസ്യ ഫലം നാപ്നൈതി പാർത്ഥിവഃ
തസ്മാദ് ഗച്ഛ പ്രതീക്ഷസ്വ സൌമിത്രേ കാമ്യവാൻ ജനഃ. 22

"പാർത്ഥിവഃ,	"ഒരു അരചൻ,
സുകൃതസ്യ / കാമ്യസ്യ	സത്കർമ്മത്തിന്റെ
ഫലം	ഫലത്തെ
ന അപ്നൈതി;	നേടാതിരിക്കയില്ല;
സൌമിത്രേ!	ലക്ഷ്മണ!
തസ്മാത്	ആകയാൽ
ഗച്ഛ;	നീ തന്നെ ചെല്ലുക;
കാമ്യവാൻ	കാര്യമായിവന്നിരിക്കുന്ന
ജനഃ ഹി	ജനമാണെന്നാൽ
പ്രതീക്ഷസ്വ."	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരിക."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22709; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 1985.

ചതുഷ്പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[നൃഗശപ്തപ്രവേശഃ = നൃഗമഹാരാജാവു് കുഴിയിൽ വീണുകിടക്കുന്നതു്.]

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഃ പരമാർത്ഥവിത്
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവ്വാക്യം രാഘവം ദീപ്തതേജസം. 1

പരമാർത്ഥവിത്	സൂക്ഷ്മതത്ത്വജ്ഞനായ
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ഭാഷിതം	അരുളപ്പാടു്
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടു്,
ദീപ്തതേജസം	തേജോമയനായി വിളങ്ങുന്ന
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതും കൊണ്ടു്
വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

അല്പാപരാധേ കാകുത്സ്ഥ ദ്വിജാഭ്യാം ശാപ ഈദൃശഃ
മഹാന്നൃഗസ്യ രാജർഷേർയമദണ്ഡ ഇവാപരഃ. 2

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!
നൃഗസ്യ രാജർഷേഃ	നൃഗമഹാരാജാവിന്റെ
അല്പാപരാധേ,	അപരാധം സാരമില്ലാത്തതായിരുന്നിട്ടും,
ദ്വിജാഭ്യാം	രണ്ടു ബ്രാഹ്മണരുടെയും
ഈദൃശഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള
ശാപഃ	ശാപം
മഹാൻ	വല്ലാത്തതായി
അപരഃ	മറെറാരു
യമദണ്ഡഃ ഇവ.	യമദണ്ഡമെന്നപോലെയിരിക്കുന്നുവല്ലോ.

ശ്രുത്വാ തു പാപസംയുക്തമാത്മാനം പുരുഷർഷഭ
കിമുവാച നൃഗോ രാജാ ദ്വിജൌ ക്രോധസമന്വിതൌ. 3

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
നൃഗഃ രാജാ	നൃഗമഹാരാജാവു്
ആത്മാനം	തനിക്കു്
പാപസംയുക്തം	നേന്തായ ആപത്തിനെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടു്,
ക്രോധസമന്വിതൌ	കോപാക്രാന്തരായ
ദ്വിജൌ	ആ അന്തണന്മാരോ
തു	അക്കാര്യത്തിൽ [ടായി
കിം ഉവാച?"	എന്തൊന്നാണു് ഉരചെയ്തതു്?"

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു രാഘവഃ പുനരബ്രവീത്
ശൃണു സൌമ്യ യഥാപൂർവ്വം സ രാജാ ശാപവിക്ഷതഃ. 4

ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാമൻ,
തു	ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു്
പുനഃ അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം വിസ്തരിച്ചരുളിച്ചെയ്തു;
"സൌമ്യ!	"വത്സ!
സഃ രാജാ	ആ അരചൻ
ശാപവിക്ഷതഃ	ശാപശിക്ഷയേറവനായി
യഥാപൂർവ്വം	പിന്നെയുണ്ടായ ചരിത്രത്തെപ്പററി
ശൃണു."	പറയാം, കേട്ടുകൊൾക.

അഥാധ്വനി ഗതൌ വിപ്രൌ വിജ്ഞായ സ നൃഗസ്തദാ
ആഹ്വയ മന്ത്രിണഃ സർവ്വാൻ നൈഗമാൻ സപുരോധസഃ. 5

"സഃ നൃഗഃ	"ആ നൃഗനൃപതി	അഥ	അതിൽപിന്നെ
വിപ്രൌ	അന്തണന്മാരിരുവരേ	സപുരോധസഃ	പുരോഹിതരടക്കം
തദാ	ആ സമയം [യും	സർവ്വാൻ	എല്ലാ
അധ്വനി ഗതൌ	അവരുടെ വഴിക്ക് പോയ്കളഞ്ഞവരായി	മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാരേയും
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞു്,	നൈഗമാൻ	പൌരന്മാരെയും
		ആഹ്വയ.	വിളിച്ചുവരുത്തി.

താനുവാച നൃഗോ രാജാ സർവ്വാശ്ച പ്രകൃതീസ്തഥാ
ദുഃഖേന സുസമാവിഷ്ടഃ ശ്രൂയതാം മേ സമാഹിതൈഃ. 6

"ദുഃഖേന	"വ്യസനത്താൽ	തഥാ	ഇപ്രകാരം
സുസമാവിഷ്ടഃ	ഏറ്റവും ബാധിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന	ഉവാച;	ഉരചെയ്തു;
നൃഗഃ രാജാ,	നൃഗമഹാരാജാവ്,	'സമാഹിതൈഃ	'ശ്രദ്ധവെച്ചു്
താൻ പ്രകൃതീഃ	ആ സഭാജനങ്ങളും	മേ ശ്രൂയതാം.	ഞാൻ പറയുന്നതു്
സർവ്വാഃ ച.	എല്ലാവരേയുംനോക്കി		കേൾപ്പിൻ.

നാരദഃ പർവ്വതശ്ചൈവ മമ ദത്വാ മഹദ്ഭയം
ഗതൌ ത്രിദിവനം ഭദ്രൌ വായുഭ്രുതാവനിന്ദിതൌ. 7

"അനിന്ദിതൌ	"ദോഷരഹിതന്മാരും	ഭയം ദത്വാ,	ശാപത്താലുണ്ടായ ആപത്തിനെ അറിയിച്ചു്
ഭദ്രൌ	പുണ്യാത്മാക്കളുമായ	ത്രിദിവനം	ദേവലോകത്തിലേക്കായി
നാരദഃ ച	നാരദമഹർഷിയും	വായുഭ്രുതൌ	വായുവേഗം പൂണ്ടവരായി
പർവ്വതഃ ഏവ	പർവ്വതമഹർഷിയും	ഗതൌ.	പോയ്കളഞ്ഞു.
മമ	എനിക്ക്		
മഹത്	ഘോരമായ		

കുമാരോ5യം വസുന്നാമ സ ദേവോ5ദ്യാഭിഷിച്യതാം
ശപ്തം ച യത് സുഖസ്പർശം ക്രിയതാം ശില്പിഭിർമ്മമ
യത്രാഹം സംക്ഷയിഷ്യാമി ശാപം ബ്രാഹ്മണനിഃസൃതം. 8

"'വസുഃ നാമ	"'വസു എന്ന	യത് ച	യാതൊന്നോ അതും
കുമാരഃ	എന്റെ പുത്രനായ യുവരാജാവ്	ശില്പിഭിഃ	ശില്പികളെക്കൊണ്ട്
അയം;	ഇതാ ഉണ്ട്;	ക്രിയതാം;	നിർമ്മിക്കപ്പെടട്ടെ;
സഃ അദ്യ	അവൻ ഇപ്പോൾ	യത്ര	അതിൽ
ദേവഃ	രാജാവായി	അഹം	ഞാൻ
അഭിഷിച്യതാം;	വാഴിക്കപ്പെടട്ടെ;	ബ്രാഹ്മണനിഃസൃതം	ബ്രാഹ്മണരാൽ ദത്തമായ
മമ	എനിക്ക്	ശാപം	ശാപത്തെ
സുഖസ്പർശം	സുഖമായി വസിപ്പാൻ	സംക്ഷയിഷ്യാമി.	അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു കാലയാപനംചെയ്യാം.
ശപ്തം	ഒരു മട [തക്ക		

വർഷാണ്യേകം ശരഭം തു ഹിമാണ്യമപരം തഥാ
ഗ്രീഷ്മാണ്യം തു സുഖസ്പർശമേകം കുർവ്വന്തു ശില്പിനഃ. 9

"'ശില്പിനഃ,	"'ശില്പികൾ,	അപരം	മറെറാന്നിനെ
സുഖസ്പർശം	സുഖമായി വസിപ്പാൻ തക്കതായ	ഹിമാണ്യം	മഞ്ഞുതട്ടാത്തതായും
		തു	കൂടാതെ
ഏകം	ഒരു	ഏകം	മറെറാന്നിനെ
ശരഭം,	ഗുഹയെ,	ഗ്രീഷ്മാണ്യം	വേനൽക്കാലത്തിലെ
വർഷാണ്യം	മഴയുടെ ഉപദ്രവം തട്ടാത്തതായും		ഉഷ്ണം ബാധിക്കാത്തതായും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	തു	ഉടനെതന്നെ
		കുർവ്വന്തു.	ഉളവാക്കട്ടെ.

ഫലവന്തശ്ച യേ വൃക്ഷാഃ പുഷ്പവത്യശ്ച യാ ലതാഃ
വിരോപ്യന്താം ബഹുവിധാശ് ഛായാവന്തശ്ച ഗുല്മിനഃ. 10

"'ബഹുവിധാഃ	"'പലവിധത്തിലുള്ള	ലതാഃ	ലതകൾ
ഫലവന്തഃ	പഴങ്ങളുള്ള	യാഃ ച,	എവയോ അവയും,
വൃക്ഷാഃ	വൃക്ഷങ്ങൾ	ഛായാവന്തഃ	നിഴൽ ഉണ്ടാക്കുന്നവ
യേ ച,	എവയോ അവയും,	ഗുല്മിനഃ ച	പൊന്തകളും
പുഷ്പവത്യഃ	പുഷ്പിക്കുന്നവയായ	വിരോപ്യന്താം.	വെച്ചുണ്ടാക്കപ്പെടട്ടെ.

ക്രിയതാം രമണീയം ച ശരഭാണാം സർവ്വതോ ദിശം
സുഖമത്ര വസിഷ്യാമി യാവത് കാലസ്യ പര്യയഃ. 11

"'ശരഭാണാം സർവ്വതഃ ദിശം ച രമണീയം ക്രിയതാം;	"'കുഴികളുടെ എല്ലാഭാഗത്തിലും മനോഹരമാക്കിച്ചെയ്യപ്പെടട്ടെ;	സുഖം	സുഖമായി
		കാലസ്യ പര്യയഃ യാവത്	ഋഷ്യകാലം മാറുന്നതുവരെയ്ക്കും
അത്ര	ഇതിൽ	വസിഷ്യാമി.	ഞാൻ വാസംചെയ്യാം.

പുഷ്പാണി ച സുഗന്ധീനി ക്രിയന്താം തേഷു നിത്യശഃ
പരിവായ്യ യഥാ മേ സ്യുരധ്വഭ്രം യോജനം തഥാ. 12

"'സുഗന്ധീനി പുഷ്പാണി ച ക്രിയന്താം;	"'നറുമണമാന്ന പുഷ്പങ്ങളും ഉളവാക്കപ്പെടട്ടെ;	യഥാ	എപ്രകാരമായാൽ
		നിത്യശഃ	എല്ലായ്പോഴും
തേഷു	അവിടങ്ങളിൽ	പരിവായ്യ,	ചൈരമായി ഇരിപ്പാനുള്ള സ്ഥലമാകുമോ,
അധ്വഭ്രം യോജനം മേ	അരക്കാതം ദൂരത്തോളം എനിക്ക്	തഥാ സ്യുഃ.'	അപ്രകാരം ഇരിക്കേണ്ടതാണ്.

ഏവം കൃത്വാ വിധാനം സ സന്ദിദേശ വസും തദാ
ധർമ്മനിത്യഃ പ്രജാഃ പുത്ര ക്ഷത്രധർമ്മേണ പാലയ. 13

"തദാ	"അപ്പോൾ,	'പുത്ര!	'പുത്ര!
സഃ	അദ്ദേഹം	ധർമ്മനിത്യഃ	ധർമ്മത്തിൽതന്നെ സ
ഏവം	ഇപ്രകാരം		ദാ നിഷ്ഠപൂണ്ടവനായി
വിധാനം കൃത്വാ	ഏർപ്പാടുചെയ്ത്,	പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
വസും	വസുവിനോടായി	ക്ഷത്രധർമ്മേണ	രാജനീതിപ്രകാരം
സന്ദിദേശ;	ഇങ്ങിനെ നിയമിച്ചു;	പാലയ.	പരിപാലിച്ചുവന്നാലും.

പ്രത്യക്ഷം തേ യഥാ ശാപോ ദ്വിജാഭ്യാം മയി പാതിതഃ
നരശ്രേഷ്ഠ സരോഷാഭ്യാമപരാധേഽപി താദൃശേ. 14

"'നരശ്രേഷ്ഠ!	"'നരവര!	ദ്വിജാഭ്യാം	ആ രണ്ടു അന്തണന്മാ
താദൃശേ	ഒക്കാതെചെയ്യപ്പെട്ട	ശാപഃ	ശാപം [രിൽനിന്ന്
	തായ അപ്രകാരമുള്ള	പതിതഃ യഥാ	സംഭവിച്ചു എന്നുള്ളത്
അപരാധേ അപി	കുറമായിരുന്നിട്ടും	തേ	നിനക്ക്
മയി	എന്റെ സംഗതിയിൽ	പ്രത്യക്ഷം.	പ്രത്യക്ഷമായ ഉദാഹര ണമായിരിക്കേണ്ടതാ ണ്.
സരോഷാഭ്യാം	കോപംപൂണ്ടവരായ		

മാ കൃഥാസ്തന്നസന്താപം മത്കൃതേഽപി നരർഷഭ
കൃതാന്തഃ കുശലഃ പുത്ര യേനാസ്മി വ്യസനീകൃതഃ. 15

"'നരർഷഭ!	"'പുരുഷശ്രേഷ്ഠനായ	വ്യസനീകൃതഃ അസ്മി;	ദുഃഖത്തിനു ഞാൻ പാ ത്രമായി ഭവിച്ചു;
പുത്ര!	ഉണ്ണീ!	അപി	ആകയാൽ
കൃതാന്തഃ	ജന്മാന്തരഫലമെന്നത്	മത്കൃതേ	എന്നെപ്പറ്റി
കുശലഃ യേന,	എപ്രകാരവും അതിനെ വരുത്തുവാൻ ശക്തി യുള്ളതാകയാൽ,	തന്നസന്താപം മാ കൃഥാഃ.	അത്തൽപെടാതിരു ന്നുകൊൾക.

പ്രാപ്തവ്യാന്യേവ പ്രാപ്നോതി ഗന്തവ്യാന്യേവ ഗച്ഛതി
ലബ്ധവ്യാന്യേവ ലഭതേ ദുഃഖാനി ച സുഖാനി ച
പൂർവ്വേ ജാത്യന്തരേ വത്സ മാ വിഷാദം കുരുഷ്വ ഹ. 16

"വത്സ!	"പുത്ര!	ലഭതേ;	ഒരുവൻ പ്രാപിക്കുന്നു;
പൂർവ്വേ ജാത്യന്തരേ	പൂർവ്വജന്മത്തിലുള്ള	ച	ആകയാൽ
പ്രാപ്തവ്യാനി ഏവ	പുണ്യങ്ങൾക്കനുരൂപ മായി അഹിക്കുന്ന	ഗന്തവ്യാനി ഏവ ച	ഇപ്രകാരം വിധിനിയ ന്ത്രിതങ്ങളായ കൃത്യ ങ്ങളെത്തന്നെ
സുഖാനി പ്രാപ്നോതി ഹ;	സുഖങ്ങളെത്തന്നെ ഒരുവൻ പ്രാപിക്കുന്നു	ഗച്ഛതി;	ഒരുവൻ അനുഷ്ഠിക്കുന്നു;
ദുഃഖാനി ലബ്ധവ്യാനി ഏവ	ദുഃഖങ്ങളെയും [ള്ള; പാപത്തിനു തക്കവ ണ്ണം അനുഭവിച്ചുതീ രേണ്ടവയെത്തന്നെ	വിഷാദം മാ കുരുഷ്വ.	നീ വ്യസനിക്കരുത്.

ഏവമുക്ത്വാ നൃപസ്തത്ര സുതം രാജാ മഹായശാഃ
ശപ്തം ജഗാമ സുകൃതം വാസായ പുരുഷർഷഭ. 17

"പുരുഷർഷഭ!	"ലക്ഷ്മണ!	സുതം	പുത്രനോടായി
നൃപഃ	ചക്രവർത്തിയും	ഉക്ത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്ത്,
മഹായശാഃ	മഹാപുണ്യശാലിയുമാ	സുകൃതം	നല്ലപോലെ ഉണ്ടാക്ക
രാജാ,	മഹാരാജാവ്; [യ		പ്പെട്ടതായ
തത്ര	അപ്പോൾ	ശപ്തം	ശാപം
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വാസായ ജഗാമ.	വസിപ്പാനായി ചെന്നു.

ഏവം പ്രവിശ്യൈവ നൃപസ്തദാനീം
ശപ്തം മഹാരണ്യവിഭ്രഷിതം തത്
സംപാദയാമാസ തദാ മഹാത്മാ
ശാപം ദ്വിജാഭ്യാം ഹി രുഷാ വിമുക്തം. 18

"തത്	"അതുകൊണ്ട്	പ്രവിശ്യ,	വസിച്ചുകൊണ്ട്,
മഹാത്മാ	മഹാത്മാവായ	തദാനീം	അക്കാലം
നൃപഃ ഏവ,	ആ ചക്രവർത്തിയും	ദ്വിജാഭ്യാം	ആ രണ്ടു ബ്രാഹ്മണ
തദാ	ആ സമയം	രുഷാ	കോപത്താൽ [രാൽ
മഹാരണ്യ-വിഭൂഷിതം	വിശേഷവസ്തുക്കളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതായ	വിമുക്തം	ഏല്പിക്കപ്പെട്ടതായ
		ശാപം ഹി	ശാപത്തെത്തന്നെ
ശപ്തം	ആ ഗൃഹയിൽ	സംപാദയാമാസ."	അനുഭവിച്ചുപോന്നു."
ഏവം	ഇപ്രകാരം		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുഷ്പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22727; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2003.

പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[നിമിവസിഷ്ഠശാപകഥനം = നിമിയുടേയും വസിഷ്ഠന്റേയും
ശാപങ്ങളെപ്പറ്റി പറയുന്നത്.]

ഏഷ തേ നൃഗശാപസ്യ വിസ്തരോഽഭിഹിതോ മയാ
യദ്യസ്തി ശ്രവണേ ശ്രദ്ധാ ശൃണുഷ്വേഹാപരാം കഥാം. 1

"മയാ,	"എന്നാൽ,	ശ്രവണേ	ഇനിയും കേട്ടറിയേണ്ടു
തേ	വത്സനോടായി		ന്ന സംഗതിയിൽ
നൃഗശാപസ്യ	നൃഗശാപത്തെക്കുറിച്ചു	ശ്രദ്ധാ അസ്തി യദി,	താല്പര്യം നിനക്കുണ്ടെ
	ള്ളതായ		ന്നാൽ,
ഏഷഃ വിസ്തരഃ	ഈ കഥ വിസ്താരമായി	ഇഹ	ഈ സന്ദർഭത്തിൽ
അഭിഹിതഃ;	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടു;	അപരാം കഥാം	മറെറാരു കഥയെ
		ശൃണുഷ്വ."	കേട്ടുകൊൾക."

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ സൌമിത്രിഃ പുനരബ്രവീത്
തൃപ്തിരാശ്ചര്യഭൂതാനാം കഥാനാം നാസ്തി മേ നൃപ. 2

രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ	അബ്രവീത്;	ഉണർത്തിച്ചു;
ഏവം	ഇപ്രകാരം	"നൃപ!	"മഹാരാജാവേ!
ഉക്തഃ	അരുൾചെയ്യപ്പെട്ടവ നായ	മേ	എനിക്ക്
		ആശ്ചര്യഭൂതാനാം	ആശ്ചര്യകരമായ
സൌമിത്രിഃ	ലക്ഷ്മണൻ,	കഥാനാം	കഥകൾകൊണ്ട്
പുനഃ	വീണ്ടും	തൃപ്തിഃ	മതിവരുന്നില്ല."
തു	ഇപ്രകാരം	ന അസ്തി."	

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു രാമ ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ
കഥാം പരമധർമ്മിഷ്ഠാം വ്യാഹർത്തുമുപചക്രമേ. 3

ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ	തു	അപ്പോൾ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പരമധർമ്മിഷ്ഠാം	അതിപുണ്യകരമായ
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട	കഥാം	കഥയെ
ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ	ഇക്ഷ്വാകുകുലതിലക	വ്യാഹർത്തും	അരുളിച്ചെയ്യാൻ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ, [നായ	ഉപചക്രമേ.	തുടങ്ങി.

ആസീദ്രാജാ നിമിർന്നാമ ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം
പുത്രോ ദ്വാദശമോ വീര്യേ ധർമ്മേ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ. 4

"മഹാത്മനാം	"മഹാത്മാക്കളായ	ധർമ്മേ ച	ധർമ്മത്തിലും
ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുവംശക്കാക്ക്	പരിനിഷ്ഠിതഃ	അതിനൈപുണ്യമാർന്ന
ദ്വാദശമഃ	പന്ത്രണ്ടാമത്തെ തലമു	നിമിർ നാമ	നിമിയെന്ന [വനായി
പുത്രഃ	പുത്രനായി [റയിലുള്ള	രാജാ	ഒരു ചക്രവർത്തി
വീര്യേ	വീര്യത്തിലും	ആസീത്.	ഉണ്ടായിരുന്നു.

സ രാജാ വീര്യസംപന്നഃ പുരം ദേവപുരോപമം
നിവേശയാമാസ തദാ അഭ്യാശേ ഗൌതമസ്യ തു. 5

"വീര്യസംപന്നഃ	"മഹാവീര്യശാലിയായ	അഭ്യാശേ തു	സമീപത്തിലായ്തന്നെ
സഃ രാജാ,	ആ അരചൻ,	ദേവപുരോപമം	അമരാവതിയൊത്ത
തദാ	ഒരിക്കൽ	പുരം നിവേ-	ഒരു നഗരത്തെ നിർമ്മി
ഗൌതമസ്യ	ഗൌതമ മഹർഷിയുടെ	ശയാമാസ.	ച്ചു.

പുരസ്യ സുകൃതം നാമ വൈജയന്തമിതി ശ്രുതം
നിവേശം യത്ര രാജർഷിർനിമിശ്ചക്രേ മഹായശാഃ. 6

"പുരസ്യ	"ആ നഗരത്തിനു	യത്ര	ഇതിൽ
വൈജയന്തം	വൈജയന്തം	രാജർഷിഃ	രാജർഷിയെന്നു
ഇതി നാമ;	എന്നു പേർ;	മഹായശാഃ	പുകഴാൻ
സുകൃതം	അതിരമണീയമായി	നിമിഃ	നിമി ചക്രവർത്തി
ശ്രുതം;	പ്രസിദ്ധി പൂണ്ടതാ യിരുന്നു;	നിവേശം ചക്രേ.	വാസം ചെയ്യുവന്നു.

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ നിവേശ്യ സുമഹാപുരം
യജ്ഞേയം ദീർഘസത്രേണ പിതുഃ പ്രഹ്ലാദയൻ മനഃ. 7

"സുമഹാപുരം	"സുപ്രസിദ്ധമായ ആ നഗരത്തിൽ
നിവേശ്യ,	വസിച്ചും കൊണ്ട്,
'പിതുഃ	'പിതാവിൻെറ
മനഃ	ചിത്തത്തെ
പ്രഹ്ലാദയൻ	ആനന്ദിപ്പിക്കുമാറ്
ദീർഘസത്രേണ	ദീർഘസത്രമെന്ന യാഗത്തെ
യജ്ഞേയം,'	ഞാൻ ചെയ്യേണം,' എന്നിങ്ങിനെ
ബുദ്ധിഃ	ആഗ്രഹം
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്
സമുത്പന്നാ.	ഉളവായി.

തതഃ പിതരമാമന്ത്ര്യ ഇക്ഷ്വാകും ഹി മനോഃ സുതം
വസിഷ്ഠം വരയാമാസ പൂർവ്വം ബ്രഹ്മർഷിസത്തമം 8
അനന്തരം സ രാജർഷിർനിമിരിക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ
അത്രിമംഗിരസം ചൈവ ഭൃഗും ചൈവ തപോധനം. 9

"തതഃ	"ആ സമയം
ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ	ഇക്ഷ്വാകു കുലനന്ദനനം
രാജർഷിഃ	രാജർഷിയുമായ
സഃ നിമിഃ,	ആ നിമിചക്രവർത്തി,
പൂർവ്വം	ഒന്നാമതായി
പിതരം	പിതാവിനേയും
മനോഃ	വൈവസ്വതമനുവിൻെറ
സുതം	പുത്രനായ
ഇക്ഷ്വാകും ഏവ	ഇക്ഷ്വാകുമഹാരാജാവിനേയും
ബ്രഹ്മർഷിസത്തമം	ബ്രഹ്മർഷികളിലുത്തമനായ
വസിഷ്ഠം ഹി	വസിഷ്ഠമഹർഷിയേയും,
അനന്തരം	ക്രമത്തിലെന്നെ
തപോധനം	തപോരാശിയായ
അത്രിം ച	അത്രിമുനിയേയും
അംഗിരസം ച	അംഗിരസ്സുമഹർഷിയേയും
ഭൃഗും ഏവ	ഭൃഗുമഹർഷിയേയും [യും
ആമന്ത്ര്യ,	ക്ഷണിച്ച്,
വരയാമാസ.	അനുമതിക്കായപേക്ഷിച്ചു.

തമുവാച വസിഷ്ഠസ്തു നിമിം രാജർഷിസത്തമം
വൃതോഽഹം പൂർവ്വമിന്ദ്രേണ അന്തരം പ്രതിപാലയ. 10

"വസിഷ്ഠഃ,	"വസിഷ്ഠഭഗവാൻ,
രാജർഷിസത്തമം	രാജർഷിശ്രേഷ്ഠനായ
തം	ആ
നിമിം	നിമിമഹാരാജാവിനോടായി
ഉ	അക്കാര്യത്തിൽ ഇപ്രകാരം
ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;
പൂർവ്വം	മുമ്പുതന്നെ
ഇന്ദ്രേണ	ഇന്ദ്രനാൽ
അഹം	ഞാൻ
വൃതഃ,	വരിക്കപ്പെട്ടവനായി സ്വീകരിച്ചുപോയി;
അന്തരം	അതു കഴിഞ്ഞതിൽ പിന്നെ
പ്രതിപാലയ.	അരംഭിക്കാവുന്നതാണ്.

അനന്തരം മഹാവിപ്രോ ഗൌതമഃ പ്രത്യപൂരയത്.
വസിഷ്ഠോऽപി മഹാതേജാ ഇന്ദ്രയജ്ഞമഥാകരോത്. 11

"അനന്തരം	"അതിൽപിന്നെ	അഥ	അതിൽപിന്നെ
മഹാവിപ്രഃ	ബ്രാഹ്മണോത്തമനായ	മഹാഃതജാഃ	മഹാഃതജസ്വിയായ
ഗൌതമഃ	ഗൌതമമഹർഷി	വസിഷ്ഠഃ അപി	വസിഷ്ഠഭഗവാനും
പ്രത്യപൂരയത്;	ഇതിനെ പൂർത്തിയാക്കാ മെന്ന് ഏറ്റു;	ഇന്ദ്രയജ്ഞം	ഇന്ദ്രന്റെ യാഗത്തെ
		അകരോത്.	നടത്തിച്ചു.

നിമിസ്തു രാജാ വിപ്രാംസ്താൻ സമാനീയ നരാധിപഃ
അയജദ്ധിമവത്പാർശ്വേ സ്വപുരസ്യ സമീപതഃ
പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി രാജാ ദീക്ഷാമുപാഗമത്. 12

"നിമിഃ രാജാ	"നിമിചക്രവർത്തി	താൻ	ആ
പഞ്ചവർഷ-സഹസ്രാണി	അയ്യായിരം സംവത്സരങ്ങൾ	വിപ്രാൻ	ബ്രാഹ്മണരെ
		സമാനീയ	ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി
ദീക്ഷാം	യാഗദീക്ഷ	സ്വപുരസ്യ സമീപതഃ	തന്റെ നഗരത്തിന്നരികിലായി
ഉപാഗമത്;	കയ്ക്കൊണ്ടു;		
നരാധിപഃ രാജാ	ചക്രവർത്തിയായ മഹാരാജാവ്	ഹിമവത്-പാർശ്വേ	ഹിമാലയപാർശ്വത്തിൽവെച്ച്
തു	അക്കാലം	അയജത്.	യാഗത്തെ നടത്തി.

ഇന്ദ്രയജ്ഞാവസാനേ തു വസിഷ്ഠോ ഭഗവാനൃഷിഃ
സകാശമാഗതോ രാജ്ഞോ ഹൌത്രം കർത്തുമനിന്ദിതഃ. 13

"അനിന്ദിതഃ ഋഷിഃ	"ദോഷരഹിതനായ മഹർഷിയായ	രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിന്റെ
വസിഷ്ഠഃ ഭഗവാൻ,	വസിഷ്ഠഭഗവാൻ,	ഹൌത്രം കർത്തും,	യാഗത്തിൽ അധ്വര്യുവായി അതിനെ നടത്തിക്കുന്നതിന്നായി
ഇന്ദ്രയജ്ഞാവസാനേ തു,	ഇന്ദ്രയജ്ഞം അവസാനിച്ച ഉടനെ,	സകാശം	അഭ്യർഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ
		ആഗതഃ.	എഴുന്നെള്ളി.

തദന്തരമഥാപശ്യദ് ഗൌതമേനാഭിപൂരിതം
കോപേന മഹതാവിഷ്ടോ വസിഷ്ഠോ ബ്രാഹ്മണഃ സുതഃ. 14

"ബ്രാഹ്മണഃ സുതഃ	"ബ്രാഹ്മപുത്രനായ	അപശ്യത്;	കണ്ടു;
വസിഷ്ഠഃ,	വസിഷ്ഠഭഗവാൻ,	തത്	അതിനാൽ
അഥ	അപ്പോൾ	അനന്തരം	ഉടനെ
ഗൌതമേന	ഗൌതമമുനിയാൽ	മഹതാ	പെരുത്ത
അഭിപൂരിതം	അത് പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടതായി	കോപേന	കോപത്താൽ
		ആവിഷ്ടഃ.	മതിമറന്നവനായ്തീർന്നു.

സ രാജ്ഞോ ദർശനാകാംക്ഷീ മുഹൂർത്തം സമുപാവിശത്
തസ്മിന്നഹനി രാജർഷിർനിദ്രയാऽപഹൃതോ ഭൃശം. 15

"സഃ	"അദ്ദേഹം	സമുപാവിശത്;	കാത്തിരുന്നു;
രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിനെ	തസ്മിൻ അഹനി	ആ ദിവസം
		രാജർഷിഃ	ആ രാജർഷി
ദർശനാകാംക്ഷീ	കാണ്മാൻ കരുതി	നിദ്രയാ ഭൃശം	ഗാഢനിദ്രയാലവശ
മുഹൂർത്തം	ഒരു മുഹൂർത്തകാലം	അപഹൃതഃ.	നായി വർത്തിച്ചിരുന്നു.

തതോ മന്യുർവസിഷ്ഠസ്യ പ്രാദുരാസീന്മഹാത്മനഃ
അദർശനേന രാജർഷേർവ്യാഹർത്തുമുപചക്രമേ. 16

"രാജർഷേഃ	"രാജർഷിയുടെ	മന്യുഃ	കോപം
അദർശനേന	ദർശനം ലഭിക്കാത്തതി നാൽ	പ്രാദുരാസീത്;	അധികരിച്ചു;
		തതഃ	അതിനാൽ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	വ്യാഹർത്തും	ഇങ്ങിനെ ശപിപ്പാൻ
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠഭഗവാന്റെ	ഉപചക്രമേ.	മുതിർന്നു.

യസ്മാത്ത്വമന്യം വൃതവാൻ മാമവജ്ഞായ പാർത്ഥിവ
ചേതനേന വിനാഭൂതോ ദേഹസ്തവ ഭവിഷ്യതി. 17

"'പാർത്ഥിവ!	"'രാജാവേ!	യസ്മാത്,	എന്നുള്ളതിനാൽ,
മാം	എന്നെ	തവ ദേഹഃ	അങ്ങയുടെ ദേഹം
അവജ്ഞായ	ധിക്കരിച്ച്	ചേതനേന	ജീവനോടുവേർപെട്ടതായി
ത്വം അന്യം	അങ്ങ് മറെറാരുവനെ	വിനാഭൂതഃ	
വൃതവാൻ	വരിച്ചു	ഭവിഷ്യതി.'	ഭവിക്കട്ടെ.'

തതഃ പ്രബുദ്ധോ രാജർഷിഃ ശ്രുത്വാ ശാപമുദാഹൃതം
ബ്രഹ്മയോനിമഥോവാച സംരംഭാത് ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ. 18

"രാജർഷിഃ	"രാജർഷി	ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ	കോപപരാധീനനായി
പ്രബുദ്ധഃ,	പള്ളിയുറക്കുണർന്ന്,	സംരംഭാത്	ഉള്ളംപതച്ചുംകൊണ്ട്
ഉദാഹൃതം	അരുളപ്പെട്ടതായ	ബ്രഹ്മയോനിം	ബ്രഹ്മപുത്രനായ വസി
ശാപം ശ്രുത്വാ,	ശാപത്തെപ്പററി അറി		ഷ്ഠഭഗവാനെ
തതഃ	അതിനാൽ [ഞ്ഞു',	അഥ ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ശപിച്ചു.

അജാനതഃ ശയാനസ്യ ക്രോധേന കലുഷീകൃതഃ
മുക്തവാൻ മയി ശാപാഗ്നിം യമദണ്ഡമിവാപരം. 19

"'അജാനതഃ	"'ബോധംകെട്ട്	മയി	എന്നെറ പേരിൽ
ശയാനസ്യ,	ഞാൻ ഉറങ്ങിക്കൊണ്ടി രിക്കുന്ന സമയം,	യമദണ്ഡം ഇവ	യമദണ്ഡംപോലെയു ള്ളതും
ക്രോധേന	കോപത്താൽ	അപരം	നിർമ്മിച്ചതുമായ
കലുഷീകൃതഃ	പാപബുദ്ധികയ്യാണ്ട വനായ അങ്ങ്	ശാപാഗ്നിം	ശാപാഗ്നിയെ
		മുക്തവാൻ.	എല്പിച്ചു.

തസ്മാത്തവാപി ബ്രഹ്മർഷേ ചേതനേന വിനാകൃതഃ
ദേഹഃ സുരുചിരപ്രഖ്യോ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 20

"'ബ്രഹ്മർഷേ!	"'ബ്രഹ്മർഷിവര്യ!	ദേഹഃ അപി,	ഉടലും,
തസ്മാത്	ആകയാൽ	ചേതനേന വിനാകൃതഃ	ജീവനറ്റതായി
തവ	അങ്ങയുടെ	ഭവിഷ്യതി;	ഭവിക്കട്ടെ;
സുരുചിരപ്രഖ്യഃ	തേജോമയമായി വിള സുന്ന	ന സംശയഃ.'"	ഇതിന്നു മാറ്റമില്ല.'"

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22747; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2023.

ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്താറാംസർഗ്ഗം.

[മൈത്രാവരുണിതപ്രാപ്തിഃ = വസിഷ്ഠമഹർഷി മൈത്രാവരുണിയാകുന്നത്.]

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം രാഘവം ദീപ്തതേജസം. 1

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,
ഭാഷിതം	അരുളപ്പാട്	പ്രാഞ്ജലിഃ,	അഞ്ജലിക്കൂപ്പിക്കൊണ്ട്,
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ദീപ്തതേജസം	തേജസ്സാലുജ്ജ്വലിക്കുന്ന
പരവീരഹാ	മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അംശമായ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
		വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

നിക്ഷിപ്തദേഹൌ കാകുത്സ്ഥ കഥം തൌ ദ്വിജപാർത്ഥിവൌ
പുനർദേഹേന സംയോഗം ജഗ്മതുർദേവസമ്മതൌ. 2

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	പുനഃ	പിന്നെ
ദേവസമ്മതൌ	ദേവകളാലും കൊണ്ടാ	കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
തൌ	ആ [ടപ്പെട്ടവരായ	ദേഹേന	ദേഹത്തോടുകൂടി
ദ്വിജ-പാർത്ഥിവൌ	ബ്രാഹ്മണനും നൃപതിയും	സംയോഗം	ഇരിക്കുന്ന അവസ്ഥയെ
നിക്ഷിപ്തദേഹൌ,	ദേഹമറ്റവരായി,	ജഗ്മതുഃ?"	പ്രാപിച്ചുതു?"

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു രാമശ്ചേക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാ ലക്ഷ്മണം പുരുഷർഷഭഃ. 3

ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ	ഇക്ഷ്വാകു-നന്ദനഃ ച	ഇക്ഷ്വാകുവംശതിലകനുമായ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
ഉക്തഃ	ചോദിക്കപ്പെട്ട	ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
പുരുഷർഷഭഃ	പുരുഷോത്തമനും	തു	ആ സമയം
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയും	പ്രത്യുവാച.	ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു.

തൌ പരസ്പരശാപേന ദേഹോവുത്സൃജ്യ ധാർമ്മികൌ
അഭ്രതാം നൃപവിപ്രർഷീ വായുഭ്രതൌ തപോധനൌ. 4

"ധാർമ്മികൌ	"ധർമ്മിഷ്ഠന്മാരും	പരസ്പരശാപേന	അന്യോന്യമേല്പിച്ചശാ
തപോധനൌ	തപോനിധികളുമായ	ദേഹൌ	ശരീരങ്ങളെ [പത്താൽ
തൌ	ഇരുവരായ	ഉത്സൃജ്യ	വെടിഞ്ഞു്
നൃപവിപ്രർഷീ	ആ നൃപനും, ബ്രഹ്മർഷി	വായുഭ്രതൌ	വായുസ്വരൂപാകയ്യോ
	യും	അഭ്രതാം.	ഭവിച്ചു. [ണ്ടവരായി

അശരീരഃ ശരീരസ്യ കൃതേഽന്യസ്യ മഹാമുനിഃ
വസിഷ്ഠഃ സുമഹാതേജാ ജഗാമ പിതുരന്തികം. 5

"സുമഹാതേജാഃ	"സുപ്രസിദ്ധമായ തേ ജസ്സാന്നവനായ	ശരീരസ്യ കൃതേ,	ശരീരത്തിനുവേണ്ടി,
		പിതുഃ	പിതാവായ ബ്രഹ്മദേ വന്റെ
വസിഷ്ഠഃ മഹാമുനിഃ	വസിഷ്ഠമഹർഷി	അന്തികം	സന്നിധിയിലേക്കായി
അശരീരഃ	ശരീരമറവനായി	ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.
അന്യസ്യ	മറെറാരു		

സോഽഭിവാദ്യ തതഃ പാദൌ ദേവദേവസ്യ ധർമ്മവിത്
പിതാമഹമഥോവാച വായുഭ്രത ഇദം വചഃ. 6

"ധർമ്മവിത്	"ധർമ്മജ്ഞനായ	അഭിവാദ്യ,	വന്ദിച്ചു്,
സഃ	അദ്ദേഹം	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
വായുഭ്രതഃ	വായുരൂപിയായി	പിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവനോടായി
ദേവദേവസ്യ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ	അഥ	ആ സമയം
പാദൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ	വചഃ ഇദം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം വിജ്ഞാപ നംചെയ്തു.

ഭഗവൻ നിമിശാപേന വിദേഹോഽസ്മി കൃതഃ പ്രഭോ
ദേഹസ്യാന്യസ്യ സദ്ഭാവേ പ്രസാദം കർത്തുമർഹസി 7

"'പ്രഭോ!	"'സർവ്വശക്തനായുള്ള	അന്യസ്യ ദേഹസ്യ സദ്ഭാവേ	മറെറാരു ശരീരമുണ്ടാ കേണ്ടുന്ന സംഗതി യിൽ
ഭഗവൻ!	ഭഗവാനെ!	പ്രസാദം കർത്തും അർഹസി.'	നിന്തിരുവടി കരുണ ചെയ്തരുളിയാലും.'
നിമിശാപേന വിദേഹഃ കൃതഃ അസ്മി;	നിമിയുടെ ശാപത്താൽ ഞാൻ ദേഹരഹിതനാ ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;		

തമുവാച തതോ ബ്രഹ്മാ സ്വയംഭ്രുവമിതപ്രഭഃ
മിത്രാവരുണജം തേജഃ പ്രവിശ ത്വം മഹായശാഃ. 8

"മഹായശാഃ	"മഹായശസ്വിയും	ഉവാച;	ഇപ്രകാരം അനുഗ്രഹിച്ചു;
അമിതപ്രഭഃ	അളവറ്റ തേജസ്സാൽ വന്ദനായ	'ത്വം,	'ഭവാൻ,
ബ്രഹ്മാ സ്വയംഭൂഃ,	സൃഷ്ടികർത്താവായ ബ്രഹ്മദേവൻ,	മിത്രാ-വരുണജം	മിത്രൻ, വരുണൻ, എന്ന ദേവന്മാരാൽ ഏ
തതഃ	അപ്പോൾ	തേജഃ	വീര്യത്തിൽ[പ്പെട്ടതായ
തം	അദ്ദേഹത്തെ	പ്രവിശ.	പ്രവേശിച്ചുകൊൾക.

അയോനിജസ്ത്വം ഭവിതാ തത്രാപി ദ്വിജസത്തമ
ധർമ്മേണ മഹതാ യുക്തഃ പുനരേഷ്യസി മേ വശം. 9

"'ദ്വിജസത്തമ!	"'ബ്രാഹ്മണോത്തമ!	മഹതാ	മഹത്തായ
ത്വം	അങ്ങ്	ധർമ്മണ	ധർമ്മനിഷ്ഠയാട്ട
അയോനിജഃ അപി	ഒരു ശരീരത്തിൽ ഗർഭമായി വസിക്കാത്തവനായ്തന്നെ	യുക്തഃ,	ക്രുടിയവനായി,
		പുനഃ	വീണ്ടും
ഭവിതാ;	ജനിക്കുന്നതാണ്;	മേ	എന്റെ
തത്ര	ആ സ്ഥിതിയിൽ	വശം	അധീനത്തിൽ
		ഏഷ്യസി.'	വരുന്നതുമാണ്.'

ഏവമുക്തസ്തു ദേവേന ചാഭിവാദ്യ പ്രദക്ഷിണം
കൃത്വാ പിതാമഹം തൂർണ്ണം പ്രയയൌ വരുണാലയം. 10

"'ദേവേന	"'ബ്രഹ്മദേവനാൽ	പ്രദക്ഷിണം	പ്രദക്ഷിണം
ഏവം	ഇപ്രകാരം	കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
തു	ആ വിഷയത്തിൽ	അഭിവാദ്യ ച	വണങ്ങിയശേഷം,
ഉക്തഃ	നിയോഗിക്കപ്പെട്ടവനായ അദ്ദേഹം	വരുണാലയം	വരുണന്റെ ആലയത്തിലേക്കായി
പിതാമഹം	പിതാമഹനെ	തൂർണ്ണം പ്രയയൌ.	ഉടനെ എഴുന്നെള്ളി.

തമേവ കാലം മിത്രോഽപി വരുണത്വമകാരയത്
ക്ഷീരോദേന സഹോപേതഃ പൂജ്യമാനഃ സുരോത്തമൈഃ. 11

"തം കാലം ഏവ	"അതുകാലത്തിൽ	സുരോത്തമൈഃ അപി	ദേവോത്തമന്മാരാലും
മിത്രഃ	മിത്രനെന്ന ദേവൻ,	പൂജ്യമാനഃ	കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നവനായി
ക്ഷീരോദേന	ക്ഷീര സമുദ്രത്തിൽ	വരുണത്വം	വരുണന്റെ അധികാരത്തെ[നായി
സഹോപേതഃ	ഇരുന്നുംകൊണ്ട്	അകാരയത്.	നടത്തിവന്നിരുന്നു.

ഏതസ്മിന്നേവ കാലേ തു ഉർവ്വശീ പരമാപ്സരാഃ
യദൃച്ഛയാ സമുദ്ദേശമായയൌ സഖിഭിർവൃതാ. 12

"ഏതസ്മിൻ ഏവ കാലേ പരമാപ്സരാഃ	"അതേസമയത്തിൽ തന്നെ അപ്സരസ്ത്രീകളിൽ ഉത്തമയായ	സഖിഭിഃ വൃതാ, യാദൃച്ഛയാ സമുദ്രേശം ആയയൌ.	തോഴികളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവളായി, യാദൃച്ഛികമായി കടൽക്കരയ്ക്കുവന്നുചേർന്നു.
ഉർവ്വശീ തു,	ഉർവ്വശിയും,		

താം ദൃഷ്ട്വാ രൂപസമ്പന്നാം ക്രീഡന്തീം വരുണാലയേ
ആവിശത് പരമോ ഹർഷോ വരുണം ചോർവ്വശീകൃതേ. 13

"രൂപസംപന്നാം വരുണാലയേ ക്രീഡന്തീം താം ദൃഷ്ട്വാ ച,	"അതിസുന്ദരിയായി വരുണാലയത്തിൽ ക്രീഡിക്കുന്നവളായ അവളെ കണ്ടകാരണം,	ഉർവ്വശീകൃതേ വരുണം പരമഃ ഹർഷഃ ആവിശത്.	ഉർവ്വശിയെക്കുറിച്ച് വരുണന് അതിയായ കാമം ഉളവായി

സ താം പദ്മപലാശാക്ഷീം പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാം
വരുണോ വരയാമാസ മൈഥുനായാപ്സരോവരാം. 14

"സഃ വരുണഃ, പദ്മപലാശാക്ഷീം പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാം	"ആ വരുണദേവൻ, ചെന്താർമിഴിനേത്രയും മുഴുമതിനേർമുഖിയും	അപ്സരോവരാം താം മൈഥുനായ വരയാമാസ.	അപ്സരസ്സുകളിൽ ഉത്തമയായ അവളെ സംഭോഗത്തിന്നായി അപേക്ഷിച്ചു.

പ്രത്യുവാച തതഃ സാ തു വരുണം പ്രാഞ്ജലിഃ സ്ഥിതാ
മിത്രേണാഹം വൃതാ സാക്ഷാത് പൂർവ്വമേവ സുരേശ്വര. 15

സാ പ്രാഞ്ജലിഃ വരുണം തതഃ പ്രത്യുവാച; 'സുരേശ്വര!	അവൾ, കൈകൾ കൂപ്പിക്കൊണ്ട് വരുണനോടായി [ഇങ്ങ് ആ സമയം ഇപ്രകാരം മറുപടിയുണർത്തിച്ചു; 'ദേവോത്തമ!	പൂർവ്വം തു അഹം മിത്രേണ സാക്ഷാത് വൃതാ സ്ഥിതാ ഏവ.'	മുമ്പുതന്നെ ഞാൻ മിത്രദേവനാൽ നേരിൽ വരിക്കപ്പെട്ടവളായിരിക്കുന്നു.'

വരുണസ്ത്വബ്രുവീദ്വാക്യം കന്ദർപ്പശരപീഡിതഃ
ഇദം തേജഃ സമുത്സ്രക്ഷ്യേ കുംഭേഽസ്മിൻ ദേവനിർമ്മിതേ. 16

"വരുണഃ കന്ദർപ്പശരപീഡിതഃ തു വാക്യം അബ്രുവീത്; 'അസ്മിൻ	"വരുണ ഭഗവാൻ അനംഗബാണങ്ങളാൽ മതിമറന്നവനായി ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു; 'ഈ	ദേവനിർമ്മിതേ കുംഭേ ഇദം തേജഃ സമുത്സ്രക്ഷ്യേ.	ദൈവസൃഷ്ടമായ കുംഭത്തിൽ ഈ വീര്യത്തെ ഞാൻ ഉത്സർജ്ജനംചെയ്യാം.

ഏവമുത്സൃജ്യ സുശ്രോണി തവ്യഹം വരവർണ്ണിനി
കൃതകാമോ ഭവിഷ്യാമി യദി നേച്ഛസി സംഗമം. 17

"'സുശ്രോണി	"'സുമദ്ധ്യമയായ
വരവർണ്ണിനി!	ഹേ സുന്ദരി!
സംഗമം	സംഭോഗത്തിന്ന്
ഇച്ഛസി ന	നീ വഴിപ്പെടുന്നില്ല
യദി,	എന്നതിനാൽ,
അഹം	ഞാൻ
ഏവം	ഇങ്ങിനെ
ഉത്സൃജ്യ	വീര്യത്തെ സ്ഖലിപ്പിച്ച്
ത്വയി	നിന്നെ പേരിലുള്ള
കൃതകാമഃ	കാമത്തെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയവനായി
ഭവിഷ്യാമി.'	ഭവിക്കുന്നുണ്ട്.'

തസ്യ തല്ലോകപാലസ്യ വരുണസ്യ സുഭാഷിതം
ഉവ്വശീ പരമപ്രീതാ ശ്രുത്വാ വാക്യമുവാച ഹ. 18

"തസ്യ	"ആ
ലോകപാലസ്യ	ലോകപാലനായ
വരുണസ്യ	വരുണദേവന്റെ
തത്	ആ
സുഭാഷിതം	മധുരസമൊഴി
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഉവ്വശീ ഹ	ഉവ്വശിയും
പരമപ്രീതാ	അധികസന്തുഷ്ടി പൂണ്ടവളായി
വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

കാമമേതദ് ഭവത്വേവം ഹൃദയം മേ ത്വയി സ്ഥിതം
ഭാവശ്ചാഭ്യധികസ്തുഭ്യം ദേഹോ മിത്രസ്യ തു പ്രഭോ. 19

"'പ്രഭോ!	"'സ്വാമിൻ!
ദേഹഃ തു	ശരീരമൊന്നുമാത്രമാണ
മിത്രസ്യ;	മിത്രന്ന് അധീനമായ
മേ	എന്റെ [ള്ളതു;
ഹൃദയം	കാമം
ത്വയി	നിന്തിരുവടിയിങ്കൽ
സ്ഥിതം;	കുടികൊള്ളുന്നു;
തുഭ്യം ച	നിന്തിരുവടിക്കും
ഭാവഃ	കാമം
അഭ്യധികഃ;	അധികരിച്ചാണിരിക്കുന്നതു;
ഏതത്	ഇപ്പോൾ
കാമം ഏവം	തിരുവുള്ളപ്രകാരംത [ന്നെ
ഭവതു.'	ആവട്ടെ.'

ഉവ്വശ്യാ ഏവമുക്തസ്യ രേതസ്തന്മഹദദ്ഭുതം
ജ്വലദഗ്നിശിഖാപ്രഖ്യം തസ്മിൻ കുംഭേ ഹ്യപാസൃജത്. 20

"ഉവ്വശ്യാ	"ഉവ്വശിയാൽ
ഏവം ഉക്തസ്യ	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ അദ്ദേഹം
തു	ആ സമയം
മഹത്	മഹിമയേറിയതും
അദ്ഭുതം	അത്ഭുതവും
ജ്വലത്	അഗ്നി ശിഖാ പ്രഖ്യം ഹി } ചെന്തീജ്വാലപോന്നതുമായ
തത്	ആ
രേതഃ,	വീര്യത്തെ,
തസ്മിൻ	ആ
കുംഭേ	കുംഭത്തിൽ
അപാസൃജത്.	സ്ഖലിപ്പിച്ചു.

ഉവ്വശീ തപഗമത്തത്ര മിത്രോ വൈ യത്ര ദേവതാ
താം തു മിത്രഃ സുസംക്രമ്യ ഉവ്വശീമിദമബ്രവീത്. 21

"ദേവതാ	"ദിവ്യസ്ത്രീയായ	ഉവ്വശീം	ഉവ്വശിയെ
ഉവ്വശീ തു,	ഉവ്വശിയും,	സുസംക്രമ്യ	നേരിൽ കണ്ടു്
മിത്രഃ	മിത്രദേവൻ	താം	അവളോടായി
യത്ര തത്ര വൈ	ഉണ്ടായിരുന്നേടംത	തു	ഇതിനെക്കുറിച്ചു്
അഗമത്;	പോയിച്ചേന്നു; [ന്നെ	ഇദം	ഇങ്ങിനെ
മിത്രഃ	മിത്രൻ	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

മയാ നിമന്ത്രിതാ പൂർവ്വം കസ്മാത്ത്വമവസജ്ജിതാ
പതിമന്യം വൃതവതീ തസ്മാത്ത്വം ദുഷ്ടചാരിണീ. 22

"'പൂർവ്വം	"'ആദ്യം	അന്യം	മറെറാരുവ്നെ
മയാ	എന്നാൽ	പതിം	പതിയായി
നിമന്ത്രിതാ	വരിക്കപ്പെട്ടു് സമ്മതി ച്ചുവളായ	വൃതവതീ,	വരിക്കയുണ്ടായോ,
		തസ്മാത്	അതിനാൽ
ത്വം,	നീ	ത്വം	നീ
കസ്മാത്	എന്തു കാരണത്താൽ	ദുഷ്ടചാരിണീ.	ചാരിത്രം നശിച്ചുവളാ യിരിക്കുന്നു.
അവസജ്ജിതാ	നിരാകരിച്ചു്		

അനേന ദുഷ്ടുതേന ത്വം മത്ക്രോധകലുഷീകൃതാ
മനുഷ്യലോകമാസ്ഥായ കംചിത്കാലം നിവത്സ്യസി. 23

"'അനേന	"'ഈ	മനുഷ്യലോകം	മനുഷ്യലോകത്തിൽ
ദുഷ്ടകൃതേന	കുറ്റം കാരണം	ആസ്ഥായ,	ഇരുന്നുകൊണ്ടു്
മത്ക്രോധ- കലുഷീകൃതാ;	എന്റെ കോപത്തിനു പാത്രമായി നീ തീന്നി [രിക്കുന്നു;	കംചിത്	കുറെ
		കാലം	കാലം
ത്വം	നീ	നിവത്സ്യസി.	വസിക്കുമാറാകട്ടെ.

ബുധസ്യ പുത്രോ രാജർഷിഃ കാശിരാജഃ പുരൂരവാഃ
തമദ്യ ഗച്ഛ ദുർബുദ്ധേ സ തേ ഭർത്താ ഭവിഷ്യതി. 24

"'ദുർബുദ്ധേ!	"'ബുദ്ധികെട്ടവളെ!	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
പുരൂരവാഃ	പുരൂരവസ്സെന്ന	തം	അദ്ദേഹത്തെ
രാജർഷിഃ,	രാജർഷി,	ഗച്ഛ;	പ്രാപിച്ചുകൊൾക;
ബുധസ്യ	ബുധന്റെ	സഃ	അദ്ദേഹം
പുത്രഃ	പുത്രനും	തേ	നിനക്കു്
കാശിരാജഃ;	കാശിരാജ്യത്തിന്നു് അധിപനും ആകുന്നു;	ഭർത്താ ഭവിഷ്യതി."	ഭർത്താവായ് ത്തീരുന്നതാണു്."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22771; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2047.

സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[നിമിനിമിഷീകരണം = നിമിചക്രവത്തിയും കണ്ണിമയ്ക്കുന്നതും.]

താം ശ്രുത്വാ ദിവ്യസംകാശാം കഥാമദ്ഭുതദർശനാം
ലക്ഷ്മണഃ പരമപ്രീതോ രാഘവം വാക്യമബ്രവീത്. 1

ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
ദിവ്യസംകാശാം	അമാനുഷശക്തിപൂണ്ട വക്ക് ഒത്തതും
അദ്ഭുതദർശനാം	ആശ്ചര്യകരവുമായ
താം	ആ
കഥാം	കഥ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
പരമപ്രീതഃ	ഏറ്റവും സന്തോഷമാന്വനായി
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

നിക്ഷിപ്തദേഹൌ കാകുത്സ്ഥ കഥം തൌ ദ്വിജപാർത്ഥിവൌ
പുനർദേഹേന സംയോഗം ജഗ്മതുർദേവസംമതൌ. 2

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!
ദേവസമ്മതൌ	ദേവന്മാരാലും കൊണ്ടാടപ്പെട്ട
തൌ	ഇരുവരായ
ദ്വിജപാർത്ഥിവൌ	ആ ദ്വിജന്മം അരചന്മം
നിക്ഷിപ്തദേഹൌ,	ദേഹവിയോഗമാന്വരായി,
പുനഃ	പിന്നെ
കഥം	എങ്ങിനെയാണ്
ദേഹേന സംയോഗം	ശരീര സംയോഗത്തെ
ജഗ്മതുഃ?	പ്രാപിച്ചത്?

തസ്യ തദ്ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ
താം കഥാം കഥയാമാസ വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ 3

തസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ
തത്	ആ
ഭാഷിതം	വാക്ക
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
സത്യപരാക്രമഃ	സത്യപരാക്രമനായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠമഹർഷിയുടെ
താം	ആ
കഥാം	കഥയെപ്പറ്റി
കഥയാമാസ.	ഇങ്ങിനെ വിവരിച്ചുരുളിച്ചെയ്തു.

യസ്യ കുംഭോ രഘുശ്രേഷ്ഠ തേജഃപൂർണ്ണോ മഹാത്മനോഃ
തസ്മിംസ്തേജോമയൌ വിപ്രൌ സംഭൂതാവൃഷിസത്തമൌ. 4

"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	"ഹേ രഘുത്തമ!
യഃ കുംഭഃ	യാതൊരു കുംഭം
മഹാത്മനോഃ	ആ രണ്ടു മഹാനുഭാവന്മാരുടെയും
തേജഃപൂർണ്ണഃ തു,	വീര്യങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടിരുന്നുവോ,
തസ്മിൻ	അതിൽ
തേജോമയൌ	തേജോമയന്മാരായ
വിപ്രൌ ഋഷിസത്തമൌ	രണ്ടു ബ്രാഹ്മണമഹർഷിശ്രേഷ്ഠന്മാർ
സംഭൂതൌ.	ഉത്ഭവിച്ചു.

പൂർവ്വം സമഭവത്തത്ര ഹ്യഗസ്ത്യോ ഭഗവാനൃഷിഃ
നാഹം സുതസ്തവേത്യുക്ത്വാ മിത്രം തസ്മാദപാക്രമത്. 5

"പൂർവ്വം	"ഒന്നാമതായി	'അഹം	'ഞാൻ
തത്ര	അതിൽ	തവ	അവിടുത്തെ
ഭഗവാൻ	ഭഗവാനായ	സുതഃ ന,'	പുത്രനല്ല,'
അഗസ്ത്യഃ ജ്ഞിഃ ഹി	അഗസ്ത്യമഹർഷിതന്നെ	ഇതി ഉക്ത്വാ,	എന്നുപറഞ്ഞ്,
സമഭവത്;	ജനിച്ചു;	തസ്മാത്	അവിടെനിന്നും
മിത്രം	മിത്രദേവനെ നോക്കി	അപാക്രമത്.	പോയ്കളഞ്ഞു.

തദ്ധി തേജസ്തു മിത്രസ്യ ഉർവ്വശ്യാഃ പൂർവ്വമാഹിതം
തസ്മിൻ സമഭവത് കുംഭേ തത്തേജോ യത്ര വാരുണം. 6

"യത്ര	"യാതൊരു	ഉർവ്വശ്യാഃ	ഉർവ്വശിനിമിത്തമായി
കുംഭേ	കുംഭത്തിൽ	ആഹിതം	തങ്കൽ ഉളവായതായ
വാരുണം	വരുണന്റെതായ	മിത്രസ്യ	മിത്രന്റെ
തത് തേജഃ,	ആ തേജസ്സുണ്ടായിരുന്നുവോ അതിൽ,	തേജഃ ഹി,	വീര്യവും,
പൂർവ്വം	ഉർവ്വശിയെ നിരസിക്കുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ	തസ്മിൻ	ആ
		കുംഭേ തു	കുടത്തിൽ തന്നെ
		സമഭവത്.	നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ട.

കസ്യചിത്ത്വഥ കാലസ്യ മിത്രാവരുണസംഭവഃ
വസിഷ്ഠസ്തേജസാ യുക്തോ ജജ്ഞേ ചേക്ഷ്വാകുദൈവതം 7
തമിക്ഷ്വാകുമ്മഹാതേജാ ജാതമാത്രമനിന്ദിതം
വവ്രേ പുരോഹിതം സൌമ്യ വംശസ്യാസ്യ ഭവായ നഃ. 8

"സൌമ്യ!	"വത്സ!	അനിന്ദിതം ജാതമാത്രം	ദോഷമറ്റ ജനനത്തോടുകൂടിയ
അഥ	അതിൽ പിന്നെ	തം,	അഭിമതത്തെ,
കസ്യചിത് കാലസ്യ തു	ചിലകാലത്തിനുശേഷം	അസ്യ	ഈ
മിത്രാവരുണസംഭവഃ	മിത്രകൽ നിന്നും വരുണകൽ നിന്നും ഉളവായവനായി	വംശസ്യ, നഃ	കുലത്തിന്, നമ്മുടെ
		ഭവായ ച	ക്ഷേമത്തിന്നായ്തന്നെ
തേജസാ യുക്തഃ	തേജോമയനായ	ഇക്ഷ്വാകു- ദൈവതം	ഇക്ഷ്വാകുക്കളാൽ ദൈവംപോലെ പൂജിക്കത്തക്ക
വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠഭഗവാൻ		
ജജ്ഞേ;	ജനിച്ചു;	പുരോഹിതം	പുരോഹിതനായി
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ	വവ്രേ.	വരണം ചെയ്തു.
ഇക്ഷ്വാകുഃ	ഇക്ഷ്വാകുചക്രവർത്തി		

[അഗസ്ത്യമഹർഷി കുംഭത്തിൽനിന്നുമാത്രമുണ്ടായവനും, വസിഷ്ഠർഷി മിത്രന്റെയും വരുണന്റെയും വീര്യത്തിൽനിന്നുണ്ടായവനും ആകുന്നു. എന്നു്, ഒരുപക്ഷം. രണ്ടുപേർക്കും മൈത്രാവരുണി എന്ന പേരുള്ളതിനാൽ രണ്ടുപേരും വീര്യത്തിൽനിന്നുണ്ടായവരാകുന്നു എന്നും ചിലർ. ഈ പക്ഷത്തിൽ "നാഹം തവസുതഃ" എന്നതിനു അവിടുത്തെയുമാത്രമായുണ്ടായ പുത്രനല്ല എന്നർത്ഥമാകുന്നു.]

ഏവം തപൂർവ്വദേഹസ്യ വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ
കഥിതോ നിർഗമഃ സൌമ്യ നിമേഃ ശൃണു യഥാऽऽഭവത്. 9

"സൌമ്യ!	"വത്സ!
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠ ഭഗവാന്റെ
ഏവം	ഇപ്രകാരമുള്ളവായ
അപൂർവ്വദേഹസ്യ	അപൂർവ്വമായ ശരീര
നിർഗ്ഗമഃ	ആവിർഭാവം [ത്തിന്റെ
കഥിതഃ;	ഉരചെയ്യപ്പെട്ട;
നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിക്ക്
യഥാ	എപ്രകാരം
അഭവത്	സംഭവിച്ചുവോ, അതി
തു	ഇപ്പോൾ [നെ
ശൃണു.	കേട്ടുകൊണ്ടാലും.

ദൃഷ്ട്വാ വിദേഹം രാജാനമൃഷയഃ സർവ്വ ഏവ തേ
തം തതോ യോജയാമാസുർയാഗദീക്ഷാം മനീഷിണഃ 10

"മനീഷിണഃ	"മഹാജ്ഞാനികളായ
തേ	ആ
ഋഷയഃ	ഋഷിമാർ
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
തം	ആ
രാജാനം	രാജാവിനെ
വിദേഹം	അശരീരനായി
ദൃഷ്ട്വാ ഏവ,	കണ്ട ഉടനെ,
തതഃ	അപ്രകാരമിരുന്നിട്ടും
യാഗദീക്ഷാം	യാഗ ദീക്ഷയെ
യോജയാമാസുഃ.	പൂർത്തിയാക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു.

തം ച ദേഹം നരേന്ദ്രസ്യ രക്ഷന്തി സ്മ ദ്വിജോത്തമാഃ
ഗന്ധൈർമാല്യൈശ്ച വസ്ത്രൈശ്ച പൌരഭൃത്യസമന്വിതാഃ. 11

"പൌരഭൃത്യ-സമന്വിതാഃ"	"പൌരന്മാരോടും മന്ത്രികളോടും കൂടിയവരായ
ദ്വിജോത്തമാഃ,	ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാർ,
നരേന്ദ്രസ്യ	മഹാരാജാവിന്റെ
തം ദേഹം,	ആ ശരീരത്തെ,
ഗന്ധൈഃ ച	സുഗന്ധ ദ്രവ്യങ്ങളും കൊണ്ടും
മാല്യൈഃ ച	പുഷ്പങ്ങളും കൊണ്ടും
വസ്ത്രൈഃ ച	വസ്ത്രങ്ങളും കൊണ്ടും
രക്ഷന്തി സ്മ.	കെട്ടുപോകാതെ സൂക്ഷിച്ചുവന്നു.

തതോ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു ഭൃഗുസ്തത്രേദമബ്രവീത്
ആനയിഷ്യാമി തേ ചേതസ്തുഷ്ടോऽസ്മി തവ പാർത്ഥിവ. 12

"തത്ര	"ആ
യജ്ഞേ	യജ്ഞം
സമാപ്തേ തു	സമാപ്തിയായ ഉടനെ
ഭൃഗുഃ	ഭൃഗുമഹർഷി
ഇദം	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്";	അരുളിച്ചെയ്തു;
'പാർത്ഥിവ!	'മഹാരാജാവേ!
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ കാര്യത്തിൽ
തുഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായിരിക്കുന്നു;
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
ചേതഃ	ജീവനെ
തതഃ	വീണ്ടും
ആനയിഷ്യാമി.'	ഞാൻ കൊണ്ടുവരുന്നുണ്ട്.'

സുപ്രീതാശ്ച സുരാഃ സർവ്വേ നിമേശ്ചേതസ്ഥോഽബ്രുവൻ
വരം വരയ രാജർഷേ കാ തേ ചേതോ നിരൂപ്യതാം. 13

"സുരാഃ	"ദേവകൾ	തേ	അങ്ങയുടെ
സർവ്വേ ച	എല്ലാവരും	ചേതഃ	ജീവൻ
സുപ്രീതാഃ,	ഏറ്റം പ്രസാദിച്ചുവ	കാ	എവിടെയാണിരിക്കേ
നിമേഃ	നിമിയുടെ [രായി,		ണ്ടതെന്നു്
ചേതഃ	ജീവാത്മാവിനെനോക്കി	നിരൂപ്യതാം;	ഭവാനാൽതന്നെ നിശ്ച
തഥാ	ഇപ്രകാരം		യിക്കപ്പെടട്ടെ;
അബ്രുവൻ;	അരുളിച്ചെയ്തു;	വരം	ഇഷ്ടമുള്ള വരത്തെ
'രാജർഷേ!	'രാജർഷിവര്യ!	വരയ.'	വരിച്ചുകൊൾക.'

ഏവമുക്തഃ സുരൈഃസർവ്വൈർനിമേശ്ചേതസ്തദാഽബ്രവീത്
നേത്രേഷു സർവ്വഭൂതാനാം വസേയം സുരസത്തമാഃ. 14

"സുരൈഃ	"ദേവകൾ	തദാ	ആ സമയം
സർവ്വൈഃ	എല്ലാവരാലും	അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;
ഏവം	ഇപ്രകാരം	'സുരസത്തമാഃ!	'ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരേ!
ഉക്തഃ	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതാ	സർവ്വഭൂതാനാം	എല്ലാ പ്രാണികളുടേ
	യ		യും
നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിയുടെ	നേത്രേഷു	നേത്രങ്ങളിൽ
ചേതഃ,	ജീവാത്മാവ്,	വസേയം.'	ഞാൻ വസിക്കേണം.'

ബാഢമിത്യേവ വിബുധാ നിമേശ്ചേതസ്തദാഽബ്രുവൻ
നേത്രേഷു സർവ്വഭൂതാനാം വായുഭൂതശ്ചരിഷ്യസി. 15

"തദാ	"അപ്പോൾ	'ബാഢം ഏവ,	'അങ്ങിനെതന്നെയാ
വിബുധാഃ,	ദേവന്മാർ,	വായുഭൂതഃ	വായുരൂപനായി [വട്ടെ;
നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിയുടെ	സർവ്വഭൂതാനാം	സർവ്വപ്രാണികളുടേയും
ചേതഃ	ജീവാത്മാവിനെനോക്കി	നേത്രേഷു	നേത്രങ്ങളിൽ
ഇതി	ഇങ്ങിനെ	ചരിഷ്യസി.	അങ്ങ് സഞ്ചരിക്കുന്നു
അബ്രുവൻ;	അരുളിച്ചെയ്തു;		താണ്.

തത്കൃതേ ച നിമിഷ്യന്തി ചക്ഷൂംഷി പൃഥിവീപതേ
വായുഭൂതേന ചരതാ വിശ്രമാർത്ഥം മുഹുർമുഹുഃ. 16

"'പൃഥിവീ-	"പാർത്ഥിവേന്ദ്ര!	വിശ്രമാർത്ഥം ച	വിശ്രമിക്കുന്നതിന്നായി
പതേ!		മുഹുഃ മുഹുഃ	ഇടയ്ക്കിടെ
വായുഭൂതേന	വായുരൂപനായി	ചക്ഷൂംഷി	നേത്രങ്ങളെ
ചരതാ,	സഞ്ചരിക്കുന്നകാരണം	നിമിഷ്യന്തി.'	ഇമക്കുട്ടുന്നതാണു്.'
തത്കൃതേ	വോന്നുവേണ്ടി		

ഏവമുക്താ തു വിബുധാഃ സർവ്വേ ജഗ്മുർയഥാഗതം
ഋഷയോഽപി മഹാത്മാനോ നിമേർദേഹം സമാഹരൻ 17

"വിബുധാഃ	"ദേവകൾ	മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ
സർവ്വ ഏവം	എല്ലാം ഇങ്ങിനെ	ഋഷയഃ അപി	ഋഷിമാരും
ഉക്തവാ തു,	നിയമിച്ചുശേഷം,	നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിയുടെ
യഥാഗതം	വന്നപാടെ	ദേഹം	ശരീരത്തെ
ജഗ്മുഃ;	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി;	സമാഹരൻ.	എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു.

അരണിം തത്ര നിക്ഷിപ്യ മഥനം ചക്രുരോജസാ
മന്ത്രവദ്ഭിർമഹാത്മാനഃ പുത്രഹേതോർനിമേസ്തദാ. 18

"മഹാത്മാനഃ	"മഹാത്മാവായ	അരണിം	അരണിയിൽ
നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിക്ക്	നിക്ഷിപ്യ,	വെച്ച്,
തദാ	ആ സമയം	ഓജസാ	വീര്യം കയ്യാണ്ട്
പുത്രഹേതോഃ,	പുത്രനുണ്ടാവേണ്ടതി	മന്ത്രവദ്ഭിഃ	മന്ത്രമാണ്ടുള്ളോട്ടം
തത്ര	ആ [ന്നായി,	മഥനം ചക്രുഃ.	മഥനം ചെയ്തു. [ക്കൂടി

അരണ്യാം മഥ്യമാനായാം പ്രാദുർഭൂതോ മഹാതപാഃ
മഥനാന്മിഥിരിത്യാഹുർജ്ജനനാജ്ജനകോ5ഭവത്
യസ്മാദ്വിദേഹാത് സംഭൂതോ വൈദേഹസ്തു തതഃ സ്മൃതഃ. 19

"അരണ്യാം മഥ്യമാനായാം	"അരണി മഥനം ചെയ്യപ്പെടുന്ന സമയം	'ജനകഃ' അഭവത്;	'ജനക'നെന്നും വിളങ്ങി;
മഹാതപാഃ	ഒരു മഹാതേജസ്വി	തതഃ	ക്രമാതെ
പ്രാദുർഭൂതഃ;	(അതിൽ) പ്രത്യക്ഷനായി;	വിദേഹാത്	ജീവനില്ലാത്ത ദേഹത്തിൽ നിന്ന്
മഥനാത്	മഥനം ചെയ്യുണ്ടായ	സംഭൂതഃ / യസ്മാത്	സംഭവിച്ചവനാകയാൽ
'മിഥിഃ'	'മിഥി' [വനാകയാൽ	'വൈദേഹഃ,' തു	'വിദേഹൻ,' എന്നും
ഇതി ആഹുഃ;	എന്ന് വിളിക്കപ്പെട്ടു;	സ്മൃതഃ.	അറിയപ്പെട്ടു.
ജനനാത്	ജനിക്കയാൽ		

ഏവം വിദേഹരാജശ്ച ജനകഃ പൂർവ്വകോ5ഭവത്
മിഥിർന്നാമ മഹാതേജാസ്തേനായം മൈഥിലോ5ഭവത്. 20

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	അഭവത്;	ഭവിച്ചു;
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ	തേന ച	അദ്ദേഹത്താൽ തന്നെയാണ്
മിഥിഃ നാമ	മിഥി എന്ന അഭിധാനം	അയം	ഈപ്പുഴുള്ള ഇദ്ദേഹവും
പൂർവ്വകഃ / ജനകഃ	കുലത്തിന്ന് ആദിപുരുഷനായ ഒന്നാമത്തെ ജനകനായി	മൈഥിലഃ / അഭവത്."	മിഥിയുടെ കുലത്തിൽ ജനിച്ചവനെന്ന് പറയപ്പെടുന്നത്."
വിദേഹരാജഃ	വിദേഹരാജാവായി		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[യയാതിശാപഃ = യയാതിയുടെ ശാപം]

ഏവം ബ്രുവതി രാമേ തു ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ
പ്രത്യുവാച മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ. 1

ഏവം	ഇപ്രകാരം
രാമേ	ശ്രീരാമൻ
ബ്രുവതി തു,	അരുളിച്ചെയ്തശേഷം,
പരവീരഹാ ലക്ഷ്മണഃ,	ശ്രീ ഹരിയുടെ മറൊരു അംശമായ ലക്ഷ്മണൻ,
തേജസാ	തേജസ്സിനാൽ
ജ്വലന്തം ഇവ	ഉജ്വലിക്കുന്ന അഗ്നി പോലെയിരിക്കുന്ന
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവായ അച്ഛന്റെ തോടായി
പ്രത്യുവാച.	വീണ്ടും ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു.

മഹദ്ഭൂതമാശ്ചര്യം വിദേഹസ്യ പുരാതനം
നിവൃത്തം രാജശാർദ്ദൂല വസിഷ്ഠസ്യ നിമേഃ സഹ. 2

"രാജശാർദ്ദൂല!	"രാജശ്രേഷ്ഠ!
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠഭഗവാനെക്കുറിച്ചും
നിമേഃ	നിമിചക്രവർത്തിയെക്കുറിച്ചും
സഹ	ഒരേകാലത്തിൽ
നിവൃത്തം	നടന്നതും
വിദേഹസ്യ	വിദേഹരാജാവിനെക്കുറിച്ചുള്ളതുമായ
പുരാതനം,	പൂർവ്വചരിതം,
മഹത്	എത്രയോ
അദ്ഭുതം ആശ്ചര്യം.	അദ്ഭുതമായും ആശ്ചര്യകരമായും ഇരിക്കുന്നു.

നിമിസ്തു ക്ഷത്രിയഃ ശ്രൂരോ വിശേഷേണ ച ദീക്ഷിതഃ
ന ക്ഷമാം കൃതവാൻ രാജാ വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ 3

"ക്ഷത്രിയഃ	"ക്ഷത്രിയനും
ശൂരഃ	ശൂരനും
വിശേഷേണ	പ്രത്യേകിച്ചും
ദീക്ഷിതഃ ച	യജ്ഞദീക്ഷപൂണ്ടിരുന്ന വനുമായ
നിമിഃ രാജാ തു	നിമിചക്രവർത്തിയും
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ [ക്രുടി
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠഭഗവാനുനേരേ
ക്ഷമാം ന കൃതവാൻ?"	എന്തുകൊണ്ടോണോ ക്ഷമകാണിക്കാതിരുന്നതു്?"

ഏവമുക്തസ്തു തേനായം ശ്രീമാൻ ക്ഷത്രിയപുംഗവഃ
ഉവാച ലക്ഷ്മണം വാക്യം സർവ്വശാസ്ത്രവിശാരദം
രാമോ രമയതാം ശ്രേഷ്ഠോ ഭ്രാതരം ദീപ്തതേജസം. 4

തേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	ചോദിക്കപ്പെട്ട
അയം ശ്രീമാൻ	ഈ ശ്രീമാനും
ക്ഷത്രിയപുംഗവഃ	ക്ഷത്രിയശ്രേഷ്ഠനും
രമയതാം	ലോകത്തിനെയാടെ കൊണ്ടാടപ്പെട്ടുന്നവരിൽ
ശ്രേഷ്ഠഃ തു	മുമ്പനുമായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
സർവ്വശാസ്ത്ര- വിശാരദം	സർവ്വശാസ്ത്രങ്ങളിലും കുശലനും
ദീപ്തതേജസം	തേജസ്സാലുജ്വലിക്കുന്ന
ഭ്രാതരം	അനുജൻ [വനുമായ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

സൌമിത്രേ ദുഃസഹോ രോഷോ യഥാ ക്ഷാന്തോ യയാതിനാ
സതാം ഗുണം പുരസ്കൃത്യ തം നിബോധ സമാഹിതഃ 5

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!	സതാം ഗുണം	സതാഗുണത്തെമാത്രം
രോഷഃ	കോപമെന്നത്	പുരസ്കൃത്യ,	കയ്ക്കൊണ്ട്,
ദുസ്സഹഃ;	ഒരുക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമ	ക്ഷാന്തഃ	ക്ഷമ
	ല്ലാത്ത ഒന്നാണ്";	സമാഹിതഃ }	എപ്രകാരം അനുഷ്ഠിക്ക
യയാതിനാ	യയാതിമഹാരാജാവി	യഥാ }	പ്പെട്ടുവോ
	നാൽ	തം നിബോധ.	അതിനെ കേട്ടാലും.

നഹുഷസ്യ സുതോ രാജാ യയാതിഃ പൌരവർദ്ധനഃ
തസ്യ ഭാര്യാദ്വയം സൌമ്യ ത്രൈലോക്യാപ്രതിമം ഭുവി. 6

"സൌമ്യ!	"വത്സ!	രാജാ;	ഒരു രാജാവുണ്ടായിരു
നഹുഷസ്യ	നഹുഷമഹാരാജാ	തസ്യ,	അദ്ദേഹത്തിന്റെ, [ന്നു;
സുതഃ	പുത്രനായി [വിന്റെ	ഭുവി	ലോകത്തിൽ
പൌര- }	ജനങ്ങൾക്ക് എല്ലാ	ത്രൈലോക്യ	മുഴുകിൽ
വർദ്ധനഃ }	നന്മകളേയും ഉളവാ	അപ്രതിമം	എതിരില്ലാത്ത
	ക്കുന്നവനായ	ഭാര്യാദ്വയം.	രണ്ടു മഹിഷിമാരുണ്ടാ
യയാതിഃ	യയാതിയെന്ന		യിരുന്നു.

ഏകാ തു തസ്യ രാജർഷേർനാഹുഷസ്യ പുരസ്കൃതാ
ശർമ്മിഷ്ഠാ നാമ ദൈത്യേയീ ദുഹിതാ വൃഷപർവ്വണഃ 7

"നാഹുഷസ്യ	"നഹുഷപുത്രനായ	വൃഷപർവ്വണഃ	വൃഷപർവ്വാവെന്ന
തസ്യ രാജർഷേഃ	ആ രാജർഷിക്ക്		അസുര രാജാവിന്റെ
ഏകാ തു	ഒരുത്തി	ദുഹിതാ	പുത്രിയായ അവർ
ദൈത്യേയീ	അസുരവംശ്യയായ	പുരസ്കൃതാ.	പ്രീതിപുരസ്സരം കൊ
ശർമ്മിഷ്ഠാ നാമ;	ശർമ്മിഷ്ഠയെന്നവളായി		ണ്ടാടപ്പെട്ടവനു.
	രുന്നു;		

സുതാ തുശനസഃ പത്നീ യയാതേഃ പുരുഷർഷഭ
ന തു സാ ദയിതാ രാജ്ഞോ ദേവയാനീ സുമധ്യമാ. 8

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	സുമധ്യമാ;	ക്ഷീണോദരിയായിരുന്നു;
രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്റെ	തു	എങ്കിലും
പത്നീ തു	മറ്റൊരു പത്നിയാകട്ടെ	സാ	അവർ
ഉശനസഃ	ശുക്രാചാര്യരുടെ	യയാതേഃ	യയാതിരാജാവിന്ന്
സുതാ	പുത്രിയായ	ദയിതാ ന.	പ്രീതിപാത്രമായിരു
ദേവയാനീ	ദേവയാനി എന്ന		ന്നില്ല.

തയോഃ പുത്രൌ തു സംഭ്രതൌ രൂപവന്തൌ സമാഹിതൌ
ശർമ്മിഷ്ഠാജനയത് പൂരും ദേവയാനീ യദും തദാ. 9

"തയോഃ,	"അവർക്കിരുവർക്കും,	സംഭ്രതൌ;	ഉളവായി;
സമാഹിതൌ	കേമവർ	ശർമ്മിഷ്ഠാ	ശർമ്മിഷ്ഠ
രൂപവന്തൌ	രൂപ സുഷമയുള്ളവ രായി	പൂരും	പൂരുവിനേയും
		ദേവയാനീ	ദേവയാനി
പുത്രൌ	രണ്ടു പുത്രന്മാർ	യദും തു	യദുവിനേയും
തദാ	അക്കാലം	അജനയത്.	പ്രസവിച്ചു.

പൂരുസ്തു ദയിതോ രാജ്ഞോ ഗുണൈർമാതൃകൃതേന ച
തതോ ദുഃഖസമാവിഷ്ടോ യദുർമാതരമബ്രവീത്. 10

"പൂരുഃ തു	"പൂരുവാകട്ടെ	ദയിതഃ;	പ്രീതിപാത്രമായി ഭവി [ച്ചു;
ഗുണൈഃ	തന്റെ സ്വന്തം ഗുണങ്ങളാലും	തതഃ	അതിനാൽ
മാതൃകൃതേന ച	തന്റെ മാതാവിന്റെ പേരിൽ രാജാവിന്നുണ്ടായിരുന്ന പ്രീതി	യദുഃ	യദു
		ദുഃഖസമാവിഷ്ടഃ	ദുഃഖാകുലിതനായി
		മാതരം	മാതാവിന്റെ അടുക്കൽ
രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്ന് [യാലും	അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ സങ്കടം പറഞ്ഞു.

ഭാർഗവസ്യ കുലേ ജാതാ ദേവസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ
സഹസേ ഹൃദ്ഗതം ദുഃഖമവമാനം ച ദുഃസഹം 11

"'അക്ലിഷ്ട-കർമ്മണഃ	"'എന്തും അനായാസമായി ചെയ്വാൻ കഴിവുള്ള	ജാതാ,	ജനിച്ചവളായ ഞാൻ,
		ദുസ്സഹം	അസഹ്യമായ
		അവമാനം	അവമാനത്തേയും
ദേവസ്യ	ദിവ്യതേജസ്സാർന്ന	ദുഃഖം ച	സങ്കടത്തേയും
ഭാർഗ്ഗവസ്യ	ഭൃഗുപുത്രനായ ശുക്ര മഹർഷിയുടെ	ഹൃദ്ഗതം	ഉള്ളിൽഒതുക്കിക്കൊണ്ട്
		സഹസേ.	സഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവല്ലൊ.
കുലേ	കുലത്തിൽ		

ആവാം ച സഹിതൌ ദേവി പ്രവിശാവ ഹുതാശനം
രാജാ തു രമതാം സാർദ്ധം ദൈത്യപുത്ര്യാ ബഹുക്ഷപാഃ. 12

"'ദേവി!	"'മാതാവേ!	രാജാ	രാജാവ്
ആവാം ച	നമ്മൾ രണ്ടുപേരും	ദൈത്യപുത്ര്യാ ച സാർദ്ധം	അസുരപുത്രി ഒരുവളോടുകൂടി മാത്രം
സഹിതൌ,	ഒന്നിച്ചു,		
തു	ഇപ്പോൾതന്നെ,	ബഹുക്ഷപാഃ	ഏറെക്കാലം
ഹുതാശനം	അഗ്നിയിൽ	രമതാം.	സുഖിച്ചു വാണുകൊള്ളട്ടെ.
പ്രവിശാവ;	ചാടി മരിച്ചുകളയുക;		

യദി വാ സഹനീയം തേ മാമനുജ്ഞാതുമർഹസി
ക്ഷമ തപം ന ക്ഷമിഷ്യേ ഽഹം മരിഷ്യാമി ന സംശയഃ. 13

"'തേ	"'അമ്മക്ക്	ക്ഷമിഷ്യേ ന;	ക്ഷമിച്ചിരിക്കയില്ല;
സഹനീയം വാ യദി,	ക്ഷമിച്ചിരിക്കപ്പെടേ ണ്ടതുതന്നെയാണെ	മരിഷ്യാമി	മരിക്കതന്നെചെയ്യും
		ന സംശയഃ;	സംശയമില്ല;
തപം	അമ്മ [ന്നാൽ,	മാം	എനിക്ക്
ക്ഷമ;	ക്ഷമിച്ചുകൊൾക;	അനുജ്ഞാതും അർഹസി.'	അനുമതിനൽകിയാ ലും.'
അഹം	ഞാൻ		

പുത്രസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ പരമാർത്തസ്യ രോദതഃ
ദേവയാനീ തു സംക്രുദ്ധാ സസ്മാര പിതരം തദാ. 14

"പരമാർത്തസ്യ രോദതഃ	"അതിദുഃഖിതനായി രോദനംചെയ്തുകൊണ്ടി രുന്നവനായ	ദേവയാനീ തു	ദേവയാനി അക്കാര്യത്തിൽ
		സംക്രുദ്ധാ	ക്രുദ്ധിച്ചവളായി
പുത്രസ്യ	പുത്രന്റെ	തദാ	ആ സമയം
ഭാഷിതം	വാക്ക്	പിതരം	പിതാവിനെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	സസ്മാര.	ഉള്ളിൽ ധ്യാനിച്ചു.

ശങ്കിതം തദഭിജ്ഞായ ദുഹിതുർഭാർഗവസ്തദാ
ആഗതസ്ത്വരിതം തത്ര ദേവയാനീ തു യത്ര സാ. 15

"ഭാർഗ്ഗവഃ	"ശുക്രാചാര്യർ	തു	ഉടനെതന്നെ
ദുഹിതുഃ	പുത്രിയുടെ	സാ	ആ
തത്	ആ	ദേവയാനീ	ദേവയാനി
ഇംഗിതം	മനോഭാവത്തെ	യത്ര തത്ര	ഉണ്ടായിരുന്നടം
തദാ	അപ്പോൾ	ത്വരിതം	ബദ്ധപ്പെട്ട്
അഭിജ്ഞായ,	ഗ്രഹിച്ച്,	ആഗതഃ.	എഴുന്നെള്ളി.

ദൃഷ്ട്വാ ചാപ്രകൃതിസ്ഥാം താമപ്രഹൃഷ്ടാമചേതനാം
പിതാ ദുഹിതരം വാക്യം കിമേതദിതി ചാബ്രവീത് 16

"പിതാ,	"പിതാവായ അച്ഛൻ,	താം	അവളോടായി
ദുഹിതരം ച	പുത്രിയേയും	'ഏതത്	'ഇത്
അപ്രകൃതിസ്ഥാം	അവളുടെ സ്വഭാവത്തി ന്നു വിപരീതമായി	കിം?'	എന്തു കാരണത്താ ണ്?'
അപ്രഹൃഷ്ടാം	ഉത്സാഹമറ്റ്	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
അചേതനാം ച	മതിമറന്നിരിക്കുന്നവ	വാക്യം	ചോദിച്ചു.
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [ളായി	അബ്രവീത്.	

പ്രച്ഛന്നമസകൃത്തം വൈ ഭാർഗവം ദീപ്തതേജസം
ദേവയാനീ തു സംക്രുദ്ധാ പിതരം വാക്യമബ്രവീത്. 17

"സംക്രുദ്ധാ	"അരിശം പൂണ്ടവളായ
ദേവയാനീ	ദേവയാനി
അസകൃത്	പലവുരു
പൃച്ഛന്തം	ചോദിക്കുന്നവനായ
തം	അ
ദീപ്തതേജസം.	തേജോമയനും
പിതരം വൈ	പിതാവുമായ
ഭാർഗ്ഗവം	ശുക്രമഹർഷിയോടായി
വാക്യം അബ്രവീത്.	സംഗതിയെക്കുറിച്ചി പ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

അഹമഗ്നിം വിഷം തീക്ഷ്ണമപോ വാ മുനിസത്തമ
ഭക്ഷയിഷ്യേ പ്രവേക്ഷ്യാമി ന തു ശക്ഷ്യാമി ജീവിതും. 18

"'മുനിസത്തമ!	"'മുനിശ്രേഷ്ഠ!
അഹം	ഞാൻ
തീക്ഷ്ണം	കൊടിയ
വിഷം	വിഷത്തെ
ഭക്ഷയിഷ്യേ;	കുടിപ്പാൻ പോകുന്നു;
വാ	അല്ലാത്തപക്ഷം
അഗ്നിം	തീയ്യിലൊ,
അപഃ	വെള്ളത്തിലോ
പ്രവേക്ഷ്യാമി;	ചാടിമരിപ്പാൻ പോകു [ന്നു;
തു	ഇനിയും
ജീവിതും	ജീവനോടിരിപ്പാൻ
ശക്ഷ്യാമി ന.	ഞാൻ ശക്തയല്ല.

ന മാം ത്വമവജാനീഷേ ദുഃഖിതാമവമാനിതാം
വൃക്ഷസ്യാവജ്ഞയാ ബ്രഹ്മംശ്ഛരിഷ്യന്തേ വൃക്ഷജീവിനഃ. 19

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'വേദവിത്തായുള്ളോ
ത്വം	നിന്തിരുവടി [വേ!
മാം	എന്നെ
അവമാനിതാം	അവമാനപ്പെടുത്തപ്പെട്ട്
ദുഃഖിതാം	ദുഃഖിക്കുന്നവളായി
അവജാനീഷേ ന;	ഗണിക്കാതിരിക്കുന്നു;
വൃക്ഷസ്യ	മൂലവൃക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു
അവജ്ഞയാ	അശ്രദ്ധകാരണം [ള്ള
വൃക്ഷജീവിനഃ	വൃക്ഷത്തിൽ നില്ക്കുന്ന ഇല, കായ മുതലായവ
ഛരിഷ്യന്തേ.	നശിച്ചുപോകുന്നു.

അവജ്ഞയാ ച രാജർഷിഃ ചരിത്ര്യാ ച ഭാർഗവ
മയ്യവജ്ഞാം പ്രയുങ്ക്തേ ഹി ന ച മാം ബഹുമന്യതേ. 20

"'ഭാർഗ്ഗവ!	"'ഭൃഗുമഹർഷിക്ക് പുത്രനായി ജനിച്ചുള്ളോരേ!
രാജർഷിഃ,	രാജർഷി,
അവജ്ഞയാ ഹി, മാം	നിന്തിരുവടിയുടെ അശ്രദ്ധകാരണംകൊണ്ടുമാത്രമാണല്ലൊ,
പരിത്യക്തഃ ച	ദുഃഖപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്
ബഹുമന്യതേ ന;	വിചാരിക്കാതിരിക്കു
ച	എന്നുമാത്രമല്ല [ന്നതു്;
മയി	എന്റെ പേരിൽ
അവജ്ഞാം ച പ്രയുങ്ക്തേ.'	നിന്ദാഭാവത്തെയും കാണിക്കുന്നു.'

തസ്യാസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ കോപേനാഭിപരിപ്ലുതഃ
വ്യാഹർത്തുമുപചക്രാമ ഭാർഗ്ഗവോ നഹുഷാത്മജം. 21

"തസ്യാഃ	"അവളുടെ
തത് വചനം	ആ വാക്കു
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഭാർഗ്ഗവഃ	ശുക്രമഹർഷി
കോപേന	കോപത്താൽ
അഭിപരിപ്ലുതഃ	മതിമറന്നവനായി
നഹുഷാത്മജം	നഹുഷപുത്രനായ യയാതിമഹാരാജാവിനെ
വ്യാഹർത്തും ഉപചക്രാമ.	ഇപ്രകാരം ശപിപ്പാൻ തുനിഞ്ഞു.

യസ്മാന്മാമവജാനീഷേ നാഹുഷ ത്വം ദുരാത്മവാൻ
ജരയാ പരയാ ജീർണ്ണഃ ശൈഥില്യമുപയാസ്യസി. 22

"'നാഹുഷ!	"'ഹേ നഹുഷപുത്ര!
ത്വം	അങ്ങു്
ദുരാത്മവാൻ	ദുഷ്ടബുദ്ധികളെ്ളാണ്ടവനായി
മാം	എന്നെ
അവജാനീഷേ;	തിരസ്കരിക്കയാണു്;
യസ്മാത്	അതിനാൽ
പരയാ	അതിയായ
ജരയാ	വാർദ്ധക്യത്താൽ
ജീർണ്ണഃ,	ജീർണ്ണിച്ചവനായി,
ശൈഥില്യം ഉപയാസ്യസി.'	ക്ഷീണാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചാലും.'

ഏവമുക്ത്വാ ദുഹിതരം സമാശ്വാസ്യ ച ഭാർഗവഃ
പുനർജഗാമ ബ്രഹ്മർഷിർഭവനം സ്വം മഹായശാഃ. 23

"മഹായശാഃ	"മഹാകീർത്തിമാനായ
ബ്രഹ്മർഷിഃ	ബ്രഹ്മർഷിയായ
ഭാർഗ്ഗവഃ,	ശുക്രാചാര്യൻ,
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ശപിച്ചു്,
ദുഹിതരം ച	പുത്രിയേയും
സമാശ്വാസ്യ,	ആശ്വസിപ്പിച്ചു്,
സ്വം	തന്റെ
ഭവനം	ആശ്രമത്തിലേക്കായി
പുനഃ ജഗാമ."	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22814; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2090.

ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[പൂരുരാജ്യാഭിഷേകഃ = പൂരുവിനെ രാജാവായി വാഴിക്കുന്നത്.]

ശ്രുത്വാ ത്വുശനസം ക്രുദ്ധം തദാത്മാ നഹുഷാത്മജഃ
ജരാം പരമികാം പ്രാപ്യ യദും വചനമബ്രവീത്. 1

"നഹുഷാത്മജഃ തു,	"യയാതിമഹാരാജാവും,
ഉശനസം	ശുക്രമഹർഷിയെ
ക്രുദ്ധം ശ്രുത്വാ,	ക്രുദ്ധിച്ചവനായി കേട്ടു്
തദാത്മാ	ആ ക്രോധംകൊണ്ടുള്ള പീഡയേറിയവനായി
പരമികാം	അതിയായ
ജരാം	വാർദ്ധക്യാവസ്ഥയെ
പ്രാപ്യ	പ്രാപിച്ചു്,
യദും	യദുവിനോടായി
വചനം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

യതസ്ത്വമസി ധർമ്മജ്ഞോ മദർത്ഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം
ജരാം പരമികാം പുത്ര ഭോഗൈ രംസ്യേ മഹായശാഃ. 2
ന താവത് കൃതകൃത്യോഽസ്മി വിഷയേഷു നരഷ്ടഭ
അനുഭൂയ തഥാ കാമം തതഃ പ്രാപ്സ്യാമ്യഹം ജരാം. 3

"'നരഷ്ഭ!	"'നരശ്രേഷ്ഠനായ
പുരു!	പുരു!
തവം ധർമ്മജ്ഞഃ	നീ ധർമ്മങ്ങളറിഞ്ഞവനെന്ന്
മഹായശാഃ അസി;	സുപ്രസിദ്ധിപൂണ്ടവനാണല്ലൊ;
വിഷയേഷു	വിഷയസുഖങ്ങളിൽ
താവത്	ഇനിയും
കൃതകൃത്യഃ അസ്മി ന;	തൃപ്തിവന്നവനല്ല ഞാൻ;
യതഃ	ആകയാൽ
പരമികാം	അതിയായ
ജരാം	വാർദ്ധ്യാവസ്ഥയെ
മദർത്ഥം	എനിക്കുവേണ്ടി
പ്രതിഗൃഹ്യതാം;	നിന്നാൽ സ്വീകരിക്കപ്പെടട്ടെ;
ഭോഗൈഃ	വിഷയസുഖങ്ങൾകൊണ്ട്
രംസ്യേ;	ഞാൻ തൃപ്തികയ്യൊള്ളവനാകട്ടെ;
തഥാ	അപ്രകാരം
കാമം	അഭീഷ്ടത്തെ
അനുഭൂയ,	അനുഭവിച്ചുശേഷം,
അഹം	ഞാൻ
ജരാം തവഃ	ജരയെ വീണ്ടും
പ്രാപ്സ്യാമി.'	കയ്യേറുകൊള്ളാം.'

യദുസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ പ്രത്യുവാച നരഷ്ഭം
പുത്രസ്തേ പ്രിയതഃ പൂരുഃ പ്രതിഗൃഹ്ണാതു വൈ ജരാം. 4

"തദ്വചനം	"അച്ഛന്റെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്, [മൊഴി
യദുഃ	യദു
നരഷ്ഭം	അരചനോടായി
പ്രത്യുവാച;	മറുപടിബോധിപ്പിച്ചു;
'തേ	'നിന്തിരുവടിക്ക്
പ്രിയതഃ	പ്രീതിഭാജനമായ
പുത്രഃ	പുത്രനായ
പൂരുഃ വൈ	പൂരുതന്നെ
ജരാം	വാർദ്ധ്യത്തെ
പ്രതിഗൃഹ്ണാതു.	ഏറുകൊള്ളട്ടെ.

ബഹിഷ്കൃതോഽഹമർത്ഥേഷു സന്നികൃഷ്ടാച്ച പാർത്ഥിവ
പ്രതിഗൃഹ്ണാതു വൈ രാജൻ കഃ സഹാശ്നാതി ഭോജനം 5

"'പാർത്ഥിവ!	"'ചക്രവർത്തിയായ
രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!
അഹം ച	ഞാനാണെന്നാൽ
അർത്ഥേഷു	നല്ലതായ യാതൊരു കാര്യങ്ങളിലും
സന്നികൃഷ്ടാത് ബഹിഷ്കൃതഃ;	അടുപ്പിക്കപ്പെടാതെ വിലക്കപ്പെട്ടവനാണ്;
കഃ	ആരൊരുവൻ
ഭോജനം വൈ	സകല ഭാഗ്യത്തെയും
സഹാശ്നാതി	കൂടെയിരുന്ന് അനുഭവിക്കുമാവോ അവൻതന്നെ
പ്രതിഗൃഹ്ണാതു.'	ഏറുകൊള്ളട്ടെ.'

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാജാ പൂരുമഥാബ്രവീത്
ഇയം ജരാ മഹാബാഹോ മദർത്ഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം. 6

"തസ്യ	"യദുവിന്റെ
തത് വചനം	ആ വാക്ക്
ശ്രുത്വാ അഥ,	കേട്ട്,
രാജാ	അരചൻ
പൂരും	പൂരുവിനോടായി
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
'മഹാബാഹോ!	'മഹാബാഹുവായവനേ!
ഇയം	ഈ
ജരാ	ജര
മദർത്ഥം	എനിക്കുവേണ്ടി
പ്രതിഗൃഹ്യതാം.'	നിന്നാൽ കയ്യൊള്ളപ്പെടട്ടെ.

നാഹുഷേണൈവമുക്തസ്തു പൂരുഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്
ധന്യോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി ശാസനേഽസ്മി തവ സ്ഥിതഃ 7

"നാഹുഷേണ	"യയാതിമഹാരാജാവിനാൽ	'ധന്യഃ അസ്മി;	'ഞാൻ ധന്യനായി;
ഏവം	ഇപ്രകാരം	അനുഗൃഹീതഃ അസ്മി;	അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവനായിരിക്കുന്നു;
ഉക്തഃ	ആവശ്യപ്പെടപ്പെട്ട	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
പൂരുഃ തു,	പൂരുവാകട്ടെ,	ശാസനേ	ആജ്ഞയിൽ
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്	സ്ഥിതഃ അസ്മി.	ഞാൻ ദൃഢമായിവർത്തിക്കുന്നു.
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;		

പൂരോർവചനമാജ്ഞായ നാഹുഷഃ പരയാ മുദാ
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ ജരാം സംക്രാമയച്ച താം 8

"നാഹുഷഃ,	"യയാതിമഹാരാജാവ്,	പ്രഹർഷം	ആനന്ദത്തെ
പൂരോഃ	പൂരുവിന്റെ	ലേഭേ;	ഉൾക്കൊണ്ടു;
വചനം	അംഗീകാരവചനത്തെ	താം	ആ
ആജ്ഞായ,	കയ്ക്കൊണ്ട്	ജരാം ച	ജരയെയും
പരയാ	അതിയായ	സംക്രാമയത്.	തങ്കൽനിന്ന് ഒഴിച്ച് (പൂരുവിങ്കൽ) പകരുമാറാക്കി.
മുദാ	മനഃസന്തുഷ്ടിയാൽ		
അതുലം	നിസ്തുല്യമായ		

തതഃ സ രാജാ തരുണഃ പ്രാപ്യ യജ്ഞാൻ സഹസ്രശഃ
ബഹുവർഷസഹസ്രാണി പാലയാമാസ മേദിനീം. 9

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	പ്രാപ്യ,	നടത്തി,
സഃ രാജാ,	ആ അരചൻ,	ബഹുവർഷ-സഹസ്രാണി	അനേകായിരമാണ്ടുകാലം
തരുണഃ	യൌവ്വനം സിദ്ധിച്ചവനായി	മേദിനീം	ഭൂമിയെ
സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായ	പാലയാമാസ.	പരിപാലിച്ചുവന്നു.
യജ്ഞാൻ	യാഗങ്ങളെ		

അഥ ദിഷ്ടസ്യ കാലസ്യ രാജാ പൂരുമഥാബ്രവീത്
ആനയസ്വ ജരാം പുത്ര ന്യാസം നിർവ്യാതയസ്വ മേ. 10

"അഥ	"അതിൽപിന്നെ	'പുത്ര!	'പുത്ര!
ദിഷ്ടസ്യ കാലസ്യ	ഏറെക്കാലത്തിന്നുശേഷം	ന്യാസം	ഏല്പിച്ചുതന്നതായ
രാജാ	മഹാരാജാവ്	ജരാം	ജരയെ
പൂരും	പൂരുവിനോടായി	ആനയസ്വ;	മാറിക്കളക;
അഥ	ഇങ്ങിനെ	മേ	എന്റെ വക്കൽ
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;	നിർവ്യാതയസ്വ.	തിരിയെ തന്നേയ്ക്കുക.

ന്യാസഭൂതാ മയാ പുത്ര തവയി സംക്രാമിതാ ജരാ
തസ്മാത് പ്രതിഗ്രഹീഷ്യാമി താം ജരാം മാ വ്യഥാം കൃഥാഃ. 11

"'പുത്ര!	"'വത്സ!
ജരാ	ഈ വാർദ്ധക്യാവസ്ഥ
മയാ	എന്നാൽ
തവയി	നിന്റെ അടുക്കൽ
ന്യാസഭൂതാ	തിരിയെ ഏല്പിച്ചുതരുവാൻവേണ്ടി
സംക്രാമിതാ;	പകർത്തപ്പെട്ടതാണ്;
തസ്മാത്	അതുകയാൽ
താം	ആ
ജരാം	ജരയെ
പ്രതി-ഗൃഹീഷ്യാമി;	ഞാൻ തിരിയെ ഏറ്റുകൊള്ളാം;
വ്യഥാം മാ കൃഥാഃ.	ആയാസപ്പെടാതിരുന്നാലും.

പ്രീതശ്ചാസ്മി മഹാബാഹോ ശാസനസ്യ പ്രതിഗ്രഹാത്
തവാം ചാഹമഭിഷേക്ഷ്യാമി പ്രീതിയുക്തോ നരാധിപം. 12

"'മഹാബാഹോ!	"'വീര്യശാലിയായവനേ!
ശാസനസ്യ പ്രതിഗ്രഹാത് പ്രീതഃ അസ്മി;	ആജ്ഞയെ സ്വീകരിച്ചു കാരണത്താൽ ഞാൻ തൃപ്തനായിരിക്കുന്നു;
പ്രീതിയുക്തഃ	സന്തുഷ്ടനായ
അഹം ച	ഞാൻതന്നെ,
തവാം ച	നിന്നെമാത്രം
നരാധിപം അഭിഷേക്ഷ്യാമി.	അരചനായി വാഴിക്കുന്നുണ്ട്.'

ഏവമുക്ത്വാ സുതം പൂരും യയാതിർന്നഹുഷാത്മജഃ
ദേവയാനീസുതം ക്രുദ്ധോ രാജാ വാക്യമുവാച ഹ. 13

"നഹുഷാത്മജഃ	"നഹുഷപുത്രനായ
യയാതിഃ രാജാ	യയാതിമഹാരാജാവ്
സുതം പൂരും	പുത്രനായ പൂരുവിനോടായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്ത്,
ദേവയാനീസുതം	ദേവയാനീപുത്രനായ യദുവിനുനേരെ
ക്രുദ്ധഃ ഹ	അരിശംപൂണ്ടവനായി
വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഓതി.

രാക്ഷസസ്ത്വം മയാ ജാതഃ ക്ഷത്രരൂപോ ദുരാസദഃ
പ്രതിഹംസി മമാജ്ഞാം യത് പ്രജാതോഽപി വിഫലോ ഭവ. 14

"'തവം	"'നീ
ദുരാസദഃ	ദുസ്സഹനായ
രാക്ഷസഃ;	രാക്ഷസനാണ്;
മയാ	എന്നാൽ
ക്ഷത്രരൂപഃ	ക്ഷത്രിയനായി
ജാതഃ;	ജനിച്ചുവൻ മാത്രമാണ്;
മമ	എന്റെ
ആജ്ഞാം	ആജ്ഞയെ
പ്രതിഹംസി;	നീ അലക്ഷ്യമാക്കുകയാണുണ്ടായത്;
യത്	അതിനാൽ
പ്രജാതോഽപി	നല്ല സന്തതിയുടെവിഷ്ണുനായി [യത്തിൽ
വിഫലഃ	
ഭവ.	ഭവിച്ചാലും.

പിതരം ഗുരുഭൂതം മാം യസ്മാത്ത്വമവമന്യസേ
രാക്ഷസാൻ യാതുധാനാംസ്ത്വം ജനയിഷ്യസി ദാരുണാൻ. 15

"'ത്വം	"'നീ
ഗുരുഭൂതം	ഗുരുവും
പിതരം മാം	പിതാവുമായ എന്നെ
അവമന്യസേ;	അവമതിക്കയാണ്';
യസ്മാത്	അതിനാൽ

ത്വം	നീ
ദാരുണാൻ	ഘോരന്മാരും
യാതുധാനാൻ	പിശാചുക്കളൊത്തവരുമായ
രാക്ഷസാൻ	രാക്ഷസന്മാരെ
ജനയിഷ്യസി.	ഉത്പാദിക്കുമാറാകട്ടെ.

ന തു സോമകുലോത്പന്നോ വംശേ സ്ഥാസ്യതി ദുർമതേഃ
വംശോഽപി ഭവതസ്തുല്യോ ദുർവിനീതോ ഭവിഷ്യതി. 16

"'ദുർമ്മതേഃ	"'ദുഷ്ടബുദ്ധിയായ നിൻെറ
വംശഃ അപി,	വംശവും,
ഭവതഃ തു	നിനക്കു തന്നെ
തുല്യഃ,	തുല്യമായതായി,
ദുർവ്വിനീതഃ.	വല്ലാത്തതായി

ഭവിഷ്യതി;	ഭവിക്കുന്നതാണ്';
സോമകുലോത്പന്നോ	ചന്ദ്രവംശത്തിന്നു തുടച്ചയായ
വംശേ	കുലത്തിൽ
ന സ്ഥാസ്യതി.'	ഇരിക്കാതെയും ഭവിക്കട്ടെ.'

തമേവമുക്ത്വാ രാജർഷിഃ പൂരും രാജ്യവിവർദ്ധനം
അഭിഷേകേണ സംപൂജ്യ ആശ്രമം പ്രവിവേശ ഹ. 17

"രാജർഷിഃ	"രാജർഷിയായ യയാതി,
തം	ആ യദുവിനെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ശപിച്ച്,
പൂരും	പൂരുവിനെ

രാജ്യവിവർദ്ധനം	രാജ്യത്തെ പോഷിപ്പിക്കുന്നവനായി
അഭിഷേകേണ സംപൂജ്യ,	പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്ത് ബഹുമാനിച്ച്,
ആശ്രമം ഹ പ്രവിവേശ.	വാനപ്രസ്ഥാശ്രമത്തെ കയ്ക്കൊണ്ടു.

തതഃ കാലേന മഹതാ ദിഷ്ടാന്തമുപജഗ്മിവാൻ
ത്രിദിവം സംഗതോ രാജാ യയാതിർന്നഹുഷാത്മജഃ. 18

"നഹുഷാത്മജഃ	"നഹുഷാത്മജനായ
യയാതിഃ രാജാ,	യയാതി മഹാരാജാവ്,
മഹതാ കാലേന തതഃ,	ഏറെ കാലം ചെന്ന ശേഷം,

ദിഷ്ടാന്തം	കാലധർമ്മത്തെ
ഉപജഗ്മിവാൻ,	പ്രാപിച്ചുവനായി
ത്രിദിവം സംഗതഃ.	സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്ന.

പൂരുശ്ചകാര തദ്രാജ്യം ധർമ്മേണ മഹതാ വൃതഃ
പ്രതിഷ്ഠാനേ പുരവരേ കാശീരാജ്യേ മഹായശാഃ. 19

"മഹായശാഃ	"മഹാ യശസ്വിയായ	മഹതാ ധർമ്മേണ വൃതഃ	ഉത്തമമായ ധർമ്മത്താൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായി
പൂരുഃ,	പൂരു,	തത്	അ
കാശിരാജ്യേ	കാശിരാജ്യത്തിൽ	രാജ്യം	രാജ്യപരിപാലനത്തെ
പ്രതിഷ്ഠാനേ	പ്രതിഷ്ഠാനമെന്ന	ചകാര.	ചെയ്യുവന്നു.
പുരവരേ,	ഉത്തമനഗരത്തിൽ,		

[പ്രതിഷ്ഠാനമെന്നത് ഗംഗാതീരത്തിൽ കാൺപൂരിന്ന് (Cawnpore) അല്പം വടക്കായുള്ള (Bithur) എന്ന പട്ടണമാകുന്നു—ഇതിന്നു വർദ്ധമാനപുരമെന്നും പേരുണ്ട്.]

യദുസ്തു ജനയാമാസ യാതുധാനാൻ സഹസ്രശഃ
പുരേ ക്രൌഞ്ചവനേ ദുർഗേ രാജവംശബഹിഷ്കൃതഃ. 20

"രാജവംശ–ബഹിഷ്കൃതഃ	"രാജകുലത്തിൽനിന്ന് ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായ	ക്രൌഞ്ചവനേ പുരേ	ക്രൌഞ്ചവനമെന്ന നഗരത്തിൽ
യദുഃ തു,	യദുവാകട്ടെ,	സഹസ്രശഃ	അനേകം
ദുർഗ്ഗേ	ദുർഗ്ഗമമായ	യാതുധാനാൻ	രാക്ഷസരെ
		ജനയാമാസ.	ഉത്പാദിപ്പിച്ചു.

ഏഷ തുശനസാ മുക്തഃ ശാപോത്സർഗോ യയാതിനാ
ധാരിതഃ ക്ഷത്രധർമ്മേണ യം നിമിശ്ച ന ചക്ഷമേ. 21

"ഉശനസാ	"ശുക്രാചാര്യരാൽ	ക്ഷത്രധർമ്മേണ	ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തെ പുരസ്കരിച്ച്
മുക്തഃ	ഏല്പിക്കപ്പെട്ടതായ	ധാരിതഃ;	ക്ഷമിക്കപ്പെട്ട;
ഏഷഃ	ഈ	നിമിഃ ച	നിമിയാകട്ടെ
ശാപോത്സർഗ്ഗഃ തു,	ശാപവാക്യമാകട്ടെ,	യം	യാതൊരു അതിനെ
യയാതിനാ	യയാതിമഹാരാജാവിനാൽ	ന ചക്ഷമേ.	ക്ഷമിക്കയുണ്ടായില്ല.

ഏതത്തേ സർവ്വമാഖ്യാതം ദർശനം സർവ്വകാരിണാം
അനുവർത്താമഹേ സൌമ്യ ദോഷോ ന സ്യാദ്യഥാ ത്വയി. 22

"സൌമ്യ!	"വത്സ;	യഥാ	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരമുള്ള
ദർശനം	പ്രത്യക്ഷോദാഹരണ	ദോഷഃ	കുറവ്
ഏതത്	ഇത് [മായുള്ള	ന സ്യാത്;	നേരാതിരിക്കേണം;
സർവ്വം,	എല്ലാം,	സർവ്വകാരിണാം	കായ്യം കയ്ക്കാണ്ടുവന്നവരായ എല്ലാവർക്കും
തേ	നിന്നോട്	അനുവർത്താമഹേ. "	നാം വേണ്ടുംവണ്ണം ശുശ്രൂഷിയ്ക്കുക. "
ആഖ്യാതം;	ഉരചെയ്യപ്പെട്ട;		
ത്വയി	നിന്റെ മഹാരാജാവിന്റെ സംഗതിയിൽ		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അമ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22836; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2112

[59-ാം സർഗ്ഗത്തിനുശേഷം പ്രക്ഷിപ്തമായ ഈ മൂന്നു സർഗ്ഗങ്ങൾ കൂടി ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നു.]

പ്രക്ഷിപ്തഃ ഏകാദശഃ സർഗ്ഗഃ (11.)

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ കൃതപൗർവ്വാഹ്ണികീം ക്രിയാം
ധർമ്മാസനഗതോ രാജാ രാമോ രാജീവലോചനഃ
രാജധർമ്മാനവേക്ഷൻ വൈ ബ്രാഹ്മണൈർനൈഗമൈഃ സഹ 1
പുരോധസാ വസിഷ്ഠേന ഋഷിണാ കശ്യപേന ച 2
മന്ത്രിഭിർവ്യവഹാരജ്ഞൈസ്തഥാന്യൈർധർമ്മപാരഗൈഃ
നീതിജ്ഞൈരഥ സഭ്യൈശ്ച രാജഭിഃ സാ സഭാ വൃതാ 3
സഭാ യഥാ മഹേന്ദ്രസ്യ യമസ്യ വരുണസ്യ ച
ശുശുഭേ രാജസിംഹസ്യ രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ 4
അഥ രാമോ ബ്രവീത് തത്ര ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം
നിർദ്ദഹന്തം മഹാബാഹോ സുമിത്രാനന്ദവർദ്ധന
കാര്യാർത്ഥിനശ്ച സൗമിത്രേ വ്യാഹർത്തും തവമുപാക്രമ 5
രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഃ ശുഭലക്ഷണഃ
ദ്വാരദേശമുപാഗമ്യ കാര്യിണശ്ചാഹ്വയത് സ്വയം 6
ന കശ്ചിദബ്രവീത് തത്ര മമ കാര്യമിഹാദ്യ വൈ 7
നാധയോ വ്യാധയശ്ചൈവ രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി
പകപസസ്യാ വസുമതീ സർവ്വൗഷധിസമന്വിതാ 8

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം 11

അതിൽപിന്നെ പുലർച്ചയായാറെ, രാജീവനേത്രനും ചക്രവർത്തിയുമായ ശ്രീരാമൻ രാവിലെ ചെയ്യേണ്ടുന്നവയായ കൃത്യങ്ങളെ നിർവ്വഹിച്ചശേഷം, നീതിന്യായങ്ങളെപ്പറ്റി വിചാരണചെയ്യുന്നതിന്നായി വേദവിത്തുകളായ ബ്രാഹ്മണരോടുംകൂടി (ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ) സിംഹാസനത്തിൽ എഴുന്നെള്ളി. പുരോഹിതനായ വസിഷ്ഠമഹർഷിയാലും, കശ്യപമഹർഷിയാലും, മന്ത്രിമാരാലും, ന്യായവാദികളാലും, മറ്റുള്ള ധർമ്മശാസ്ത്രകുശലന്മാരാലും, നീതിവിദഗ്ദ്ധന്മാരാലും, സഭ്യന്മാരാലും, അരചന്മാരാലും ആ സഭ നിറയപ്പെട്ടിരുന്നു. സർവ്വഹിതകാരിയായ യുഃപാത്തമനായ ശ്രീരാമന്റെ ആ സഭ മഹേന്ദ്രന്റേയും യമധർമ്മരാജാവിന്റേയും വരുണന്റേയും സഭയെന്നപോലെ വിലസി. ആ സമയം നന്മയിൽതന്നെ നോക്കമുള്ളവനായ ലക്ഷ്മണനോടായി ശ്രീരാമൻ ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു:— "സുമിത്രാനന്ദവർദ്ധനനും മഹാബാഹുവുമായ ലക്ഷ്മണ! നീ വെളിയിൽചെന്ന് നോക്കിയാലും, സങ്കടക്കാരോട് സംഗതിയന്വേഷിപ്പാനായി യത്നിച്ചാലും." സദ്ഗുണസമ്പന്നനായ ലക്ഷ്മണൻ ശ്രീരാമന്റെ അരുളപ്പാടുകേട്ട് ദ്വാരദേശത്തിൽചെന്ന് താൻതന്നെ സങ്കടക്കാരാരെങ്കിലുമുണ്ടോയെന്ന് വിളിച്ചുചോദിച്ചു. 'എനിക്ക് ഇപ്പോൾ ഒരു സങ്കടമുണ്ടെന്ന്' ഒരുത്തനുംതന്നെ ആ സമയം പറകയുണ്ടായില്ല. ശ്രീരാമൻ രാജ്യഭാരം ചെയ്തിരുന്നകാലത്തിൽ, ആധിവ്യാധികൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭൂമി ഫലസസ്യസമൃദ്ധിയോടുകൂടിയതായി എല്ലാ ഓഷധികളോടുംകൂടിയതായിരുന്നു. അക്കാലം ബാലനാകട്ടെ, യുവാവാകട്ടെ, പ്രൌഢവയസ്കനാകട്ടെ അകാ

ന ബാലോ മ്രിയതേ തത്ര ന യുവാ ന ച മദ്ധ്യമഃ
ധർമ്മണാ ശാസിതം സർവ്വം ന ച ബാധാ വിധീയതേ
ദൃശ്യതേ ന ച കാര്യാർത്ഥീ രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി 9
ലക്ഷ്മണഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ രാമായൈവം ന്യവേദയത് 10
അഥ രാമഃ പ്രസന്നാത്മാ സൌമിത്രിമിദമബ്രവീത്
ഭൂയ ഏവ തു ഗച്ഛ ത്വം കാര്യിണഃ പ്രവിചാരയ 11
സമ്യക്പ്രണീതയാ നിത്യാ നാധർമ്മോ വിദ്യതേ കചിത്
തസ്മാദ്ഗച്ഛ യോത്സ്യേ രക്ഷന്തീവ പരസ്പരം 12
ബാണാ ഇവ മയാ മുക്താ ഇഹ രക്ഷന്തി മേ പ്രജാഃ
തഥാപി ത്വം മഹാബാഹോ പ്രജാ രക്ഷസ്വ തത്പരഃ 13
ഏവമുക്തസ്തു സൌമിത്രിർന്നിർജ്ജഗാമ നൃപാലയാത്
അപശ്യദ്ബ്രാഹ്മണദേശേ വൈ ശ്വാനം താവദവസ്ഥിതം 14
തമേവ വീക്ഷമാണം വൈ വിക്രോശന്തം മുഹുർമ്മുഹുഃ
ദൃഷ്ട്വാഽഥ ലക്ഷ്മണസ്തം വൈ പപ്രച്ഛാഥ സ വീര്യവാൻ
കിം തേ കാര്യം മഹാഭാഗ ബ്രൂഹി വിസ്രബ്ധമാനസഃ 15
ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ സാരമേയോഽബ്രവീദ്വചഃ
സർവ്വഭൂതശരണ്യായ രാമായാക്ലിഷ്ടകർമ്മണേ
മയേഷ്ടയേഽന്യേ ച തസ്മൈ വക്തും സമുത്സഹേ 16

ലമരണത്തെ പ്രാപിക്കുമാറില്ല; എല്ലാം ധർമ്മപ്രകാരം കാത്തുരക്ഷിക്കപ്പെട്ടു; യാതൊരു ഉപദ്രവവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ശ്രീരാമന്റെ രാജ്യഭാരകാലത്തു് ഒരുപ്രകാരത്തിലുള്ള സങ്കടക്കാരനും കാണപ്പെടുന്നില്ല.

ലക്ഷ്മണൻ, തൊഴുതുംകൊണ്ടു് ശ്രീരാഘവനോടായി ആ സംഗതി ഉണർത്തിച്ചു. അപ്പോൾ, ശ്രീരാമൻ ഉള്ളംതെളിഞ്ഞു് സൌമിത്രിയോടായി ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിച്ചു:- "നീ ഇനിയും ഒന്നുകൂടി ചെന്നു് സങ്കടക്കാരെ നല്ലപോലെ അന്വേഷിക്കുക; നിതിന്യായം നല്ലപോലെ നടത്തുന്നതായാൽ ഒരിടത്തും അധർമ്മം ഉണ്ടാകയില്ല; അപ്രകാരമുള്ള രാജാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള യേത്താൽ ഇവിടെ എല്ലാവരും അന്യോന്യം ദ്രോഹംചെയ്യാതെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട ബാണങ്ങൾ എന്നപോലെ, എന്റെ പ്രജകൾ ഇപ്പോൾ രക്ഷിച്ചുവരുന്നു. അപ്രകാരമാണെന്നാലും, ഹേ മഹാബാഹോ! ശ്രദ്ധയോടുകൂടി പ്രജകളെ രക്ഷിച്ചാലും." ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവനായ ലക്ഷ്മണൻ അരമനയിൽനിന്നും പുറത്തിറങ്ങി. ആ സമയം ബ്രാഹ്മണദേശത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ശ്വാവിനെ കണ്ടു. അവനെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് വീണ്ടും വീണ്ടും നിലവിളിക്കുന്നതായ അതിനെക്കണ്ടു്, വീര്യവാനായ ആ ലക്ഷ്മണൻ, അതിനോടായി ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:— "മഹാഭാഗ്യവാനേ! നിനക്കു് എന്തൊന്നാണു് ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതു്? ക്രമാതെ പറഞ്ഞുകൊൾക." ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകേട്ടു്, ആ ശ്വാവു് ഇങ്ങിനെ ബോധിപ്പിച്ചു:—"സർവ്വപ്രാണികൾക്കും ശരണ്യനായുള്ളവനും, എത്രയും നിഷ്പ്രയാസം ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ളവനും, ആപത്തുകളിൽ അഭയം നൽകുന്നവനുമായ ശ്രീരാഘവനോടായി നേരിൽ ഒന്നു ബോധിപ്പിപ്പാനായി ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു."

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു വചനം സാരമേയസ്യ ലക്ഷ്മണഃ
രാഘവായ തദാഖ്യാതും പ്രവിവേശാലയം ശുഭം 17

നിവേദ്യ രാമസ്യ പുനർന്നിർജ്ജഗാമ നൃപാലയാത്
വക്തവ്യം യദി തേ കിഞ്ചിത് തത്പം ബ്രൂഹി നൃപായ വൈ 18

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ സാരമേയോഽഭ്യഭാഷത
ദേവാഗാരേ നൃപാഗാരേ ദ്വിജവേശ്മസു വൈ തഥാ
വഹ്നിഃ ശതക്രതുശ്ചൈവ സൂര്യോ വായുശ്ച തിഷ്ഠതി

നാത്ര യോഗ്യാസ്ത്വ സൌമിത്രേ യോനീനാമധമാ വയം
പ്രവേഷ്ടും നാത്ര ശക്ഷ്യാമോ ധർമ്മോ വിഗ്രഹവാൻ നൃപഃ 20

സത്യവാദീ രണപടുഃ സർവ്വഭൂതഹിതേ രതഃ
ഷാഡ്ഗുണ്യസ്യ പദം വേത്തി നീതികർത്താ സ രാഘവഃ
സർവ്വജ്ഞഃ സർവ്വദർശീ ച രാമോ രമയതാം വരഃ 21

സ സോമഃ സ ച മൃത്യുശ്ച സ യമോ ധനദസ്തഥാ
വഹ്നിഃ ശതക്രതുശ്ചൈവ സൂര്യോ വൈ വരുണസ്തഥാ 22

തസ്യ തത്പം ബ്രൂഹി സൌമിത്രേ പ്രജാപാലഃ സ രാഘവഃ
അനാജ്ഞപ്തസ്യ സൌമിത്രേ പ്രവേഷ്ടും നേഷ്യതേ മമ 23

അയുശംസ്യാന്മഹാഭാഗഃ പ്രവിവേശ മഹാദ്യുതിഃ
നൃപാലയം പ്രവിശ്യാഥ ലക്ഷ്മണോ വാക്യമബ്രവീത്. 24

ശുനകന്റെ ആ വാക്കുകേട്ട്, ലക്ഷ്മണൻ അപ്പോൾ അതിനെ ശ്രീരാഘവനോടു ണർത്തിക്കുന്നതിന്നായി രമ്യമായ അരമനയിൽ പ്രവേശിച്ചു. ശ്രീരാമനോടായി വിവരം ഉണർത്തിച്ചു്, വീണ്ടും അരമനയിൽനിന്നു പുറത്തുവന്നു. "നിനക്ക് എന്തെങ്കിലും ബോധിപ്പിപ്പാനുള്ളത്, ഉള്ളപോലെ അരചനോടായി നേരിൽ ഉണർത്തിച്ചുകൊൾക." എന്നു പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകേട്ട് ശുനകൻ ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു:-"ദേവാലയത്തിലും, നൃപാലയത്തിലും, ബ്രാഹ്മണാലയങ്ങളിലും എല്ലാം, അഗ്നിയും, ഇന്ദ്രനും, ആദിത്യനും, വായുദേവനും വാഴുന്നുണ്ട്; സൌമിത്രേ! നീചയോനികളിൽ പിറന്നവയായ ഞങ്ങൾ ഇവിടെയുള്ള യോഗ്യന്മാരായുള്ളവരല്ല; ഇവിടെ പ്രവേശിപ്പാൻ ഞങ്ങൾ ശക്തരല്ല; ആ രഘുകുലതിലകനായ ശ്രീരാമൻ ധർമ്മം മൂർത്തീകരിച്ചു നൃപനാകുന്നു; സത്യവാദിയും രണകുശലനും സർവ്വപ്രാണികളുടേയും നന്മയിൽ താല്പര്യമുള്ളവനും ആകുന്നു. ആ ശ്രീരാഘവൻ (ജ്ഞാനശക്തിബലൈശ്വര്യവീര്യതേജസ്സുകളാകുന്ന) ഷാഡ്ഗുണങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തെ അറിയുന്നവനും, നീതികർത്താവുമാകുന്നു; എല്ലാമറിയുന്നവനും, എല്ലാം കാണുന്നവനും, ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവരിലുത്തമനുമാകുന്ന ശ്രീരാമൻ; അദ്ദേഹം തന്നെയാകുന്നു സോമനും, മൃത്യുവും, യമനും, കുബേരനും, അഗ്നിയും, ഇന്ദ്രനും, ആദിത്യനും അപ്രകാരംതന്നെ വരുണനും. ലക്ഷ്മണ! അദ്ദേഹത്തിന്റെ തിരുമുമ്പിൽ ചെന്ന്, 'ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുമതിയില്ലാതെ പ്രവേശിക്കുന്നതല്ലെ'ന്ന് ഉണർത്തിച്ചാലും; ആ ശ്രീരാഘവൻ തന്നെയാണല്ലൊ സർവ്വപ്രജകളേയും പരിപാലിക്കുന്നവൻ." അനുകമ്പാകാരണം, മഹാപുണ്യാത്മാവും മഹാതേജസ്വിയുമായ ആ ലക്ഷ്മണൻ അരമനയിൽ ഉൾപ്പുകി; അകത്തു പ്രവേശിച്ച് ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ ഉണർത്തിച്ചു:-

ശ്രൂയതാം മമ വിജ്ഞാപ്യം കൌസല്യാനന്ദവർദ്ധന
യന്മയോക്തം മഹാബാഹോ തവ ശാസനജം വിഭോ
ശപ്യോ വൈ തേ തിഷ്ഠതേ ദ്വാരി കാര്യാർത്ഥീ സമുപാഗതഃ 25
ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാമോ വചനമബ്രവീത്
സമ്പ്രധാരയ വൈ ക്ഷിപ്രം കാര്യാർത്ഥീ യോഽത്ര തിഷ്ഠതി 26

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ഏകാദശഃ സർഗ്ഗഃ

പ്രക്ഷിപ്തോഷ്ടാദശഃ സർഗ്ഗഃ (12)

ശ്രുത്വാ രാമസ്യ വചനം ലക്ഷ്മണസ്യാപരിത്യജാ
ശപ്യനമാഹ്വയ മതിമാൻ രാഘവായ ന്യവേദയത് 1
ദൃഷ്ട്വാ സമാഗതം ശപ്യനം രാമോ വചനമബ്രവീത്
വിവക്ഷിതാർത്ഥം മേ ബ്രൂഹി സാരമേയ ന തേ ഭയം 2
അഥാപശ്യത തത്രസ്ഥം രാമം ശപ്യാ ഭിന്നമസ്തകഃ
രാജാ സുപ്തേഷു ജാഗർത്തി രാജാ പാലയതി പ്രജാഃ 3
രാജാ കർത്താ ച ഗോപ്താ ച സർവ്വസ്യ ജഗതഃ പിതാ
രാജാ കാലോ യുഗം ചൈവ രാജാ സർവ്വമിദം ജഗത് 4

"ഹേ കൌസല്യാനന്ദവർദ്ധന! എനിക്ക് ഉണർത്തിപ്പാനുള്ളതിനെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. പ്രഭോ! നിന്തിരുവടിയുടെ ആജ്ഞാപ്രകാരമുള്ളതു് എന്നാൽ കഥിക്കപ്പെട്ട. മഹാബാഹുവായുള്ളോവേ! സങ്കടക്കാരനായി വന്ന ശപ്യാവു് നിന്തിരുവടിയുടെ അരമന വാതില്ക്കൽതന്നെ കാത്തുനില്ക്കുന്നു." ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകേട്ട് ശ്രീരാമൻ ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു:—"സങ്കടക്കാരനായി കാത്തുനില്ക്കുന്നതു് ആരായാലുംതന്നെ ഉടനെ അകത്തു് പ്രവേശിപ്പിച്ചാലും."

പ്രക്ഷിപ്തം പതിനൊന്നാം സർഗ്ഗം സമാപ്തം

പ്രക്ഷിപ്ത സർഗ്ഗം (12).

ശ്രീരാമന്റെ അരുളപ്പാടുകേട്ട് ലക്ഷ്മണൻ അപ്പോൾ ബദ്ധപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ശപ്യാവിനെ വിളിച്ചു് ശ്രീരാമന്റെ തിരുമുമ്പിൽ ഹാജരാക്കി. വന്നെത്തിയതായ നായിനെക്കണ്ട് ശ്രീരാമൻ ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:— "സാരമേയമേ! നിനക്ക് ബോധിപ്പിപ്പാനുള്ളതിനെ നമ്മോടു് ബോധിപ്പിച്ചുകൊൾക; നിനക്ക് ഭയംവേണ്ടതില്ല. ആ സമയം തല തകർന്നിരുന്നതായ ആ ശപ്യാവ് അങ്ങെഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന ശ്രീരാഘവനെ അവശതപൂണ്ട് നോക്കി, ഇങ്ങനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"രാജാവ് ഉറങ്ങുന്നവരുടെ സംഗതിയിൽ ഉണർന്നിരിക്കുന്നു (ആപത്തിനെക്കുറിച്ചു് ആലോചനതന്നെയില്ലാത്തവരെ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നു); രാജാവ് പ്രജകളെ പരിപാലിക്കുന്നു; രാജാവ് സർവ്വജഗത്തിനും കർത്താവും രക്ഷകനും, പിതാവുമാകുന്നു; രാജാവുതന്നെയാകുന്നു കാലവും യുഗവും; രാജാവുതന്നെയാകുന്നു ഈ ജഗത്തു് മുഴുവനും; രക്ഷകനായ രാജാവ് നല്ലപോലെ നടത്തപ്പെട്ടതായ നീതികൊണ്ടു് ധർമ്മത്തെ രക്ഷിക്കുന്നു; രാജാവ്

നീത്യാ സുനീതയാ രാജാ ധർമ്മം രക്ഷതി രക്ഷിതാ
യദാ ന പാലയേദ്രാജാ ക്ഷിപ്രം നശ്യന്തി വൈ പ്രജാഃ 5
ധാരണാദ്ധർമ്മമിത്യാഹുർദ്ധർമ്മേണ വിധൃതാഃ പ്രജാഃ 6

യസ്മാദ്ധാരയതേ സർവ്വം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം
ധാരണാദ്ധി ദുഷ്ടാനാം ചൈവ ധർമ്മേണാരഞ്ജയൻ പ്രജാഃ
തസ്മാദ്ധാരണമിത്യുക്തം സ ധർമ്മ ഇതി നിശ്ചയഃ 7

ഏഷ രാജൻ പരോ ധർമ്മഃ ഫലവാൻ പ്രേത്യ രാഘവ
ന ഹി ധർമ്മാദ്വേദ്യത് കിഞ്ചിദ്ദുഷ്പ്രാപമിതി മേ മതിഃ 8

ദാനം ദയാ സതാം പൂജാ വ്യവഹാരേഷു ചാർജ്ജവം
ഏഷ രാമ പരോ ധർമ്മോ രക്ഷണാത് പ്രേത്യ ചേഹ ച. 9

തപാ പ്രമാണം പ്രമാണാനാമസി രാഘവ സുവ്രത
വിദിതശ്ചൈവ തേ ധർമ്മസ്സദ്ഭിരാചരിതസ്സ വൈ 10
ധർമ്മാണാം തപാം പരം ധാമ ഗുണാനാം സാഗരോപമഃ
അജ്ഞാനാച്ച മയാ രാജന്നകൃതസ്തപാം രാജസത്തമ
പ്രസാദയാമി ശിരസാ ന തപാം ക്രോദ്ധുമിഹാർഹസി 11

ശുനകസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത്
കിം തേ കാര്യം കരോമ്യദ്യ ബ്രൂഹി വിസ്രബ്ധ മാ ചിരം 12

രക്ഷിക്കാതിരിക്കുന്ന പക്ഷം, അപ്പോൾ ഉടനെതന്നെ പ്രജകളെല്ലാം നാശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു; ധരിക്കുന്നതിനാൽ (അതായത് നിലനിൽക്കുന്നതിൽ) ധർമ്മം എന്നു പറയപ്പെടുന്നു; ധർമ്മത്താലാകുന്ന പ്രജകൾ നിലനിൽക്കപ്പെടുന്നത്; ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയതായ ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും നിലനിൽക്കപ്പെടുന്നതിനാലും, ശത്രുക്കളെ നിയമിച്ച് പ്രജകൾക്ക് പ്രീതിയുളവാക്കുന്നതിനാലും 'ധാരണ'മെന്നു പറയപ്പെടുന്നു; അപ്രകാരം ധാരണം ചെയ്യുക എന്നതുതന്നെയാണ് ധർമ്മം, എന്നത് നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. ശ്രീരാഘവ! ഈ ധർമ്മം തന്നെയാണ് പരത്തിൽ അത്യുത്തമമായ ഫലത്തെ നൽകുന്നതായുള്ളത്; ധർമ്മത്താൽ ലഭിക്കപ്പെടാത്തത് യാതൊന്നും തന്നെ ഇല്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം; ഇഹത്തിലും പരത്തിലും രക്ഷിക്കുന്നു എന്നതിനാൽ ദാനം, ദയ, സജ്ജനപൂജ, സത്കൃത്യങ്ങളിലും നേരുയി നടക്കുക, എന്നുള്ള ധർമ്മം തന്നെയാണ് ഉത്തമമായത്. സദ്വ്രതനായ ശ്രീരാഘവ! നിന്തിരുവടിതന്നെയാണ് പ്രമാണങ്ങൾക്കെല്ലാം പ്രമാണമായവൻ; സജ്ജനങ്ങളാൽ ആചരിക്കപ്പെടുന്നതായ ധർമ്മം നിന്തിരുവടിക്ക് നന്നായറിവുള്ളതാണല്ലോ! ധർമ്മങ്ങൾക്കും ഗുണങ്ങൾക്കും നിന്തിരുവടി സമുദ്രമെന്നപോലെ ഉത്തമമായ വാസസ്ഥാനമാണല്ലോ; ഹേ നൃപോത്തമ! ചക്രവർത്തിയായുള്ളോവേ! നിന്തിരുവടി, എന്നാൽ മൂഢതകൊണ്ടാണ് ഇപ്രകാരമെല്ലാം ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടത്; ഞാൻ നിന്തിരുവടിയെ തലകുമ്പിട്ടു വണങ്ങി പ്രസാദിപ്പിക്കുന്നു; കോപിക്കാതിരിപ്പാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."

ആ ശപ്താവിന്റെ വാക്കുകേട്ട്, ശ്രീരാഘവൻ ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു:—"വിശപ്താനായാലും ഹേ ശപ്താനമേ! എന്തൊന്നാണ് നിനക്ക് ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതായുള്ളത്? ഞാൻ ചെയ്യുന്നുണ്ട്; പറഞ്ഞാലും മടിക്കേണ്ട."

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ സാരമേയോഽബ്രവീദിദം 13
ധർമ്മേണ രാഷ്ട്രം വിന്ദേത ധർമ്മേണൈവാനുപാലയേത്
ധർമ്മാച്ച രണ്യതാം യാതി രാജാ സർവ്വഭയാപഹഃ 14
ഇദം വിജ്ഞായ യത് കൃത്യം ശ്രൂയതാം മമ രാഘവ
ഭിക്ഷുഃ സർവ്വാർത്ഥസിദ്ധശ്ച ബ്രാഹ്മണാവസഥേഽവസത്
തേന ദത്തഃ പ്രഹാരോ മേ നിഷ്കാരണമനാഗസഃ 15
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു രാമേണ ദ്വാസ്ഥഃ സമ്പ്രേഷിതസ്തദാ
ആനീതശ്ച ദ്വിജസ്തേന സർവ്വസിദ്ധാർത്ഥകോവിദഃ 16
അഥ ദ്വിജവരസ്തത്ര രാമം ദൃഷ്ട്വാ മഹാദ്യുതിഃ
കിം തേ കാര്യം മയാ രാമ തദ്ബ്രൂഹി ത്വം മമാനഘ 17
ഏവമുക്തസ്തു വിപ്രേണ രാമോ വചനമബ്രവീത് 18
ത്വയാ ദത്തഃ പ്രഹാരോഽയം സാരമേയസ്യ വൈ ദ്വിജ
കിം ത്വയാപകൃതം വിപ്ര ദണ്ഡനാഭിഹതോ യതഃ 19
ക്രോധഃ പ്രാണഹരഃ ശത്രുഃ ക്രോധോ മിത്രമുഖോ രിപുഃ
ക്രോധോ ഹ്യസിർമ്മഹാതീക്ഷ്ണഃ സർവ്വം ക്രോധോഽപകർഷതി 20
തപതേ യജതേ ചൈവ യച്ച ദാനം പ്രയച്ഛതി
ക്രോധേന വൈ സംഹരതി തസ്മാത് ക്രോധം വിസർജ്ജയേത് 21

ശ്രീരാമന്റെ അരുളപ്പാടുകേട്ട്, ശ്വാവ് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:— "ധർമ്മത്താൽ രാജ്യത്തെ നേടേണ്ടതാണ്; ധർമ്മത്താൽതന്നെയാണ് രക്ഷിക്കേണ്ടതും; ധർമ്മത്തോലാകുന്നു, സർവ്വർക്കും ഭയത്തെ ഉളവാക്കുന്നവനായി, രാജാവ് ശരണാഗതരക്ഷകനായി ഭവിക്കുന്നതു്. ഇതിനെ തിരുവുള്ളത്തിൽ ഓർത്തു്, ഹേ ശ്രീരാഘവ! ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതു യാതൊന്നോ അതിനെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. സർവ്വാർത്ഥസിദ്ധനെന്ന ഒരു ഭിക്ഷു ബ്രാഹ്മണഗൃഹത്തിൽ പാർത്തിരുന്നു; അദ്ദേഹത്താൽ ഒരു കുറവും ചെയ്യാത്ത എന്റെ പേരിൽ, അകാരണമായി പ്രഹരമേല്പിക്കപ്പെട്ടു." ഇതുകേട്ട്, അതിനാൽ ഉടനെ ശ്രീരാഘവനാൽ ഒരു ദ്വാരപാലകൻ പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ടു; അവനാൽ സർവ്വശാസ്ത്രാർത്ഥങ്ങളിലും വിദഗ്ദ്ധനായ ആ ദ്വിജനും ക്ഷണിക്കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടു. ആ മഹാതേജസ്വിയായ ബ്രാഹ്മണൻ അപ്പോൾ ശ്രീരാമനെ മുഖം കാണിച്ചു് ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:— "നിഷ്കളങ്കനായ ശ്രീരാമ! നിന്തിരുവടിക്കു എന്നാൽ എന്തൊന്നാണ് ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതായുള്ളതു്? അതിനെ എന്നോടു് ആജ്ഞാപിച്ചരുളിയാലും."

ആ ബ്രാഹ്മണനാൽ ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ ശ്രീരാമൻ ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:— "ബ്രാഹ്മണ! അങ്ങയാൽ ഈ ശ്വാവിനു് ഇങ്ങിനെ പ്രഹരമേല്പിക്കപ്പെട്ടുവല്ലോ. വടികൊണ്ടു് അടിക്കപ്പെട്ട എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് അക്കായ്ത്തിൽ അങ്ങയ്ക്കു് എന്തൊരു കുറവാണ് ഈ ശ്വാവിനാൽ ചെയ്യപ്പെട്ടതു്? കോപമെന്നതു് പ്രാണനേയും അപഹരിക്കുന്ന ശത്രുവാകുന്നു; കോപം ബന്ധുവേപ്പോലെ തോന്നുന്ന ശത്രുവാകുന്നു; കോപമെന്നതു് മൂർച്ചയേറിയ വാളാകുന്നു; എല്ലാവരിനേയും കോപം കെടുത്തുകളയുന്നു. തപസ്സിൻ ഫലത്തേയും, യജ്ഞഫലത്തേയും, ദാനഫലത്തേയും ക്രോധമെന്നതു് ഇല്ലാതാക്കുന്നു; അതുകയാൽ കോപമെന്നതു് വിലക്കപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു; ഇന്ദ്രിയങ്ങളും വിഷയങ്ങളിൽ ചരിക്കുക എന്നതിനെ ദുർബുദ്ധികൊണ്ടു് ഒതുക്കി, അങ്ങുമിങ്ങു

ഇന്ദ്രിയാണാം പ്രദുഷ്ടാനാം ഹയാനാമിവ ധാവതാം
കുവ്വീത ധൃത്യാ സാരഥ്യം സംയച്ഛേത്യേന്ദ്രിയഗോചരം 22

മനസാ കർമ്മണാ വാചാ ചക്ഷുഷാ ച സമാചരേത്
ശ്രേയോ ലോകസ്യ ചരതോ ന ദ്വേഷ്ടി ന ച ലിപ്യതേ 23

ന യത് കൃത്വാദസിസ്തീക്ഷ്ണം സപ്പോ വാ വ്യാഹതഃ പദാ
അരിവ്വാ നിത്യസംക്രുദ്ധോ യഥാത്മാ ദുരനുഷ്ഠിതഃ 24

വിനീതവിനയസ്യാപി പ്രകൃതിന്ന വിധീയതേ
പ്രകൃതിം ഗ്രഹമാനസ്യ നിശ്ചയേ പ്രകൃതിർധ്രുവം 25

ഏവമുക്തഃ സ വിപ്രോ വൈ രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമ്മണാ
ദ്വിജഃ സവ്വാർത്ഥസിദ്ധസ്തു അബ്രവീദ്രാമസന്നിധൌ 26

മയാ ദത്തഃ പ്രഹാരോ5യം ക്രോധേനാവിഷ്ടചേതസാ
ഭിക്ഷാർത്ഥമടമാനേന കാലേ വിഗതഭൈക്ഷകേ 27

രഥ്യാസ്ഥിതഃ സപയം ശപാ വൈ ഗച്ഛ ഗച്ഛേതി ഭാഷിതഃ
അഥ സൈപരേണ ഗച്ഛംസ്തു രഥ്യാന്തേ വിഷമം സ്ഥിതഃ 28

ക്രോധേന ക്ഷുധയാ55വിഷ്ടസ്തദാ ദുഃഖാ5സ്യ രാഘവ
പ്രഹാരോ രാജരാജേന്ദ്ര ശാധി മാമപരാധിനം
തപയാ ശസ്തസ്യ രാജേന്ദ്ര നാസ്തി മേ നരകാദ്ഭയം 29

മോടന്ന ദുഷ്ടക്കുതിരകളെയെന്നപോലെ, ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് സാരഥ്യം ചെയ്യേണ്ടതാണ്; മനസ്സാലും, കർമ്മത്താലും, വാക്കിനാലും, ദൃഷ്ടിയാലും ലോകത്തിന്ന് നന്മയെത്തന്നെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു; അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്ന ഒരുവന്ന് യാതൊരു ബന്ധവും ഏർപ്പെടുന്നില്ല, അവൻ ദ്വേഷിക്കുന്നതുമില്ല. ദുർവൃത്തിയാൻ ഒരു ചിത്തം യാതൊന്നിനെ വരുത്തിക്കൂട്ടുമോ അപ്രകാരം, മൂർച്ചയുള്ള വാളാകട്ടെ, കാൽകൊണ്ട് ചവിട്ടപ്പെട്ട സർപ്പമാകട്ടെ, എന്നും ദ്വേഷബുദ്ധിയാൻ ശത്രുവാകട്ടെ, വരുത്തുകയില്ല. സദാചാരങ്ങളെക്കുറിച്ച് നല്ലവണ്ണം പഠിച്ച ഒരുവനാണെന്നാലുംകൂടി, സ്വഭാവമെന്നുള്ളത് നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നില്ല; സ്വഭാവത്തെ മറച്ചുവെക്കുന്ന ഒരുവനും, വല്ലതും നിശ്ചയിച്ച് പ്രവൃത്തിക്കേണ്ടതായുവരുന്ന ഘട്ടത്തിൽ സ്വഭാവംതന്നെയാണ് ദൃഢമായി നില്ക്കുന്നതു്."

ഇപ്രകാരം ആക്രോശത്തെ വിളയിക്കാത്തവനായ ശ്രീരാഘവനാൽ അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട സർവ്വാർത്ഥസിദ്ധനെന്ന ആ ബ്രാഹ്മണൻ, ശ്രീരാമന്റെ തിരുമുമ്പിൽ ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"കോപത്താൽ മതിമറന്നവനായ എന്നാൽതന്നെയാണ് ഈ അടി ഏല്പിക്കപ്പെട്ടതു്; ഭിക്ഷക്കായി സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന എന്നാൽ, ഭിക്ഷയുള്ള കാലം വൈകിയിരിക്കുമ്പോൾ, വഴിയിൽ വെറുതെനിന്നിരുന്ന ഈ ശപാവു് 'പോ, പോ' എന്നു് എന്നാൽ ആട്ടപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ മെല്ലെ നടന്നുംകൊണ്ട്, വഴിത്തലയ്ക്കലായി വഴി തടഞ്ഞുംകൊണ്ട് നില്ക്കുയാണുണ്ടായതു്. ശ്രീരാഘവ! ആ സമയം വിശന്നുവലഞ്ഞിരുന്ന എന്നാൽ കോപം മൂലം ഇതിന്ന് പ്രഹരം നൽകപ്പെട്ടു; മഹാരാജാവേ! അപരാധിയായ എനിക്ക് തക്ക ശിക്ഷ നൽകിയാലും. രാജശ്രേഷ്ഠ! നിന്തിരുവടിയാൽ ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ എനിക്ക് പിന്നെ നരകഭയം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല."

അഥ രാമേണ സംപൃഷ്ടാഃ സർവ്വ ഏവ സഭാസദഃ 30

കിം കാര്യമസ്യ വൈ ബ്രൂത ഭണ്ഡോ വൈ കോഽസ്യ പാത്യതാം
സമ്യക് പ്രണിഹിതേ ഭണ്ഡേ പ്രജാ ഭവതി രക്ഷിതാ 31

ഭൃഗ്വംഗിരസകുത്സാദ്യാ വസിഷ്ഠശ്ച സകാശ്യപഃ
ധർമ്മപാലകമുഖ്യാശ്ച സചിവാ നൈഗമാസ്തഥാ
ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവഃ പണ്ഡിതാസ്തത്ര സംഗതാഃ 32

അവധ്യോ ബ്രാഹ്മണോ ഭണ്ഡൈരിതി ശാസ്ത്രവിദോ വിദുഃ
ബ്രുവതേ രാഘവം സർവ്വേ രാജധർമ്മേഷു നിശ്ചിതാഃ 33

അഥ തേ മുനയഃ സർവ്വേ രാമമേവാബ്രുവംസ്തദാ
രാജാ ശാസ്താ ഹി സർവ്വസ്യ തപം വിശേഷേണ രാഘവ
ത്രൈലോക്യസ്യ ഭവാൻ ശാസ്താ ദേവോ വിഷ്ണുഃ സനാതനഃ 34

ഏവമുക്തേ തു തൈഃ സർവ്വൈഃ ശപാ വൈ വചനമബ്രവീത് 35

യദി തുഷ്ടോഽസി മേ രാമ യദി ദേയാ വരാ മമ
പ്രതിജ്ഞാതം തപയാ വീര കിം കരോമീതി വിശ്രുതം. 36

പ്രയച്ഛ ബ്രാഹ്മണസ്യാസ്യ കൌലപത്യം നരാധിപ
കൌലഞ്ജരേ മഹാരാജ കൌലപത്യം പ്രദീയതാം 37

ആ സമയം ശ്രീരാമനാൽ സഭാവാസികളെല്ലാവരും ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ടു:— "ഈ ബ്രാഹ്മണനു് എന്തൊന്നാണു് ചെയ്യേണ്ടതു്? ഇദ്ദേഹത്തിനു് എന്തു ശിക്ഷയാണു് കൊടുക്കപ്പെടേണ്ടതു്? ശരിയായി ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടാൽ മാത്രമേ, പ്രജാരക്ഷണമാകയുള്ളൂ." ഭൃഗുമഹർഷി, അംഗിരസ്സു് മഹർഷി, കുത്സമഹർഷി മുതലായവരും, കാശ്യപമഹർഷിയോടുകൂടിയ വസിഷ്ഠഭഗവാനും ധർമ്മാധികാരികളിൽ പ്രധാനികളും മന്ത്രിമാരും, വേദജ്ഞന്മാരും, ഇവരെല്ലാവരും മറ്റനേകം പണ്ഡിതന്മാരും ആ സഭയിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്നു. രാജധർമ്മങ്ങളിൽ കുശലന്മാരായ അവരെല്ലാം, "ബ്രാഹ്മണനായവൻ ശിക്ഷയ്ക്കു് അർഹനല്ലെന്നാണു് ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്," എന്നു് ബോധിപ്പിച്ചു. അതിൽ പിന്നെ ആ മഹർഷിമാരെല്ലാം, അപ്പോൾ ശ്രീരാമനോടായിട്ടു ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"ശ്രീരാഘവ! സർവ്വത്തിനും ശിക്ഷ നൽകുന്നതിനു് അർഹനായവൻ രാജാവാകുന്നു; അതിൽ പ്രത്യേകിച്ചും നിന്തിരുവടി അർഹനാകുന്നു. ശാശ്വതനും ശ്രീമഹാവിഷ്ണുവും ദേവോത്തമനുമായ നിന്തിരുവടിതന്നെയാണു് ത്രൈലോക്യത്തിനും നിയാമകനായവൻ." അവരെല്ലാവരാലും ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടാറെ, ആ ജനകൻ ഇങ്ങിനെ ബോധിപ്പിച്ചു:— "നിന്തിരുവടിയാൽ, 'എന്തൊന്നാണു് ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതു്;' എന്നിങ്ങിനെ വാഗ്ദത്തം ചെയ്യപ്പെട്ടതു് എല്ലാവർക്കും അറിവുള്ളതാണു്; ഹേ വീര! ശ്രീരാമ! എങ്കൽ നിന്തിരുവടി പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നപക്ഷം, എനിക്കു് ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതു് നൽകപ്പെടേണ്ടതാണെന്നുമുള്ള പക്ഷം, ചക്രവർത്തിയായ മഹാരാജാവേ! ഈ ബ്രാഹ്മണനായ്ക്കൊണ്ടു് ദേവാലയാധിപത്യം നൽകപ്പെടട്ടെ; കൌലഞ്ജരമെന്ന പ്രദേശത്തിൽ (കാളഞ്ജരമെന്നും പാഠം) ദേവാലയത്തിനു അധിപതിയായി നിയമിക്കപ്പെടട്ടെ."

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു രാമേണ കൌലപത്യേऽഭിഷേചിതഃ
പ്രയയൌ ബ്രാഹ്മണോ ഹൃഷ്ടോ ഗജസ്കന്ധേന സോऽർച്ചിതഃ 38
അഥ തേ രാമസചിവാഃ സ്മയമാനാ വചോऽബ്രുവൻ
വരോऽയം ഭദ്ര ഏതസ്യൈ നായം ശാപോ മഹാൻമതേ 39
ഏവമുക്തസ്തു സചിവൈ രാമോ വചനമബ്രവീത്
ന യൂയം നീതിതത്ത്വജ്ഞാഃ ശാപോ വൈ ജ്ഞായതി കാരണം 40
അഥ പൃഷ്ടസ്തു രാമേണ സാരമേയോऽബ്രവീദിദം
അഹം കുലപതിസ്തത്ര ആസം ശിഷ്ടാന്നഭോജനഃ 41
ദേവദ്വിജാതിപൂജായാം ദാസീദാസേഷു രാഘവ
സംവിഭാഗീ ഗുരോർദ്ദേവവ്യസ്യ രക്ഷിതാ
വിനീതഃ ശീലസമ്പന്നഃ സർവ്വസത്ത്വഹിതേ രതഃ 42
സോऽഹം പ്രാപ്ത ഇമാം ഘോരാമവസ്ഥാമധമാം ഗതിം 43
ഏവം ക്രോധാന്വിതോ വിപ്രസ്ത്യക്തധർമ്മോऽഹിതേ രതഃ
ക്രൂരോ നൃശംസഃ പരുഷ അവിദ്വാംശ്ചാപ്യധാർമ്മികഃ
കുലാനി പാതയത്യേവ സപ്ത സപ്ത ച രാഘവ 44
തസ്മാത് സർവ്വാസ്വവസ്ഥാസു കൌലപത്യം ന കാരയേത് 45
യമിച്ഛേത് നരകം നേതും സപുത്രപശുബാന്ധവം
ദേവേഷ്വധിഷ്ഠിതം കൃത്വാ ഗോഷു ച ബ്രാഹ്മണേഷു ച 46

ഇതുകേട്ട്, അതിനാൽ ശ്രീരാമനാൽ ദേവാലയാധിപതിയായി നിയമിക്കപ്പെട്ട ആ ബ്രാഹ്മണൻ സന്തുഷ്ടചിത്തനായി, കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായി ആനപ്പുറത്തു കയറി യാത്രയായി. അപ്പോൾ ആ ശ്രീരാമസചിവന്മാർ അത്ഭുതപ്പെട്ടവരായി ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:— "മഹാതേജസ്വിയായുള്ളോവേ! ഇവന്ന് ഇപ്പോൾ നൽകപ്പെട്ടത് ബഹുമതിയാണല്ലോ, അല്ലാതെ ശിക്ഷയല്ല." സചിവന്മാരാൽ ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ ശ്രീരാമൻ ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:— "നിങ്ങൾ നീതിയുടെ മർമ്മം അറിയുന്നില്ല. ഈ ശാപവ്, കാരണം എന്തെന്ന് അറിയുന്നുണ്ട്."

അപ്പോൾ ശ്രീരാമനാൽ ചോദിക്കപ്പെട്ടതായ ആ ശ്വാവു് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:— "ശ്രീരാഘവ! അവിടെ ആ (കൌലഞ്ചരമെന്ന പ്രദേശത്തിൽ) കുലപതിയായി ദിവ്യമായ അന്നത്തെ ഭുജിച്ചുകൊണ്ട്, ദേവന്മാർക്കും ബ്രാഹ്മണർക്കും ഉള്ള പൂജകളിൽ പരിചാരികമാർക്കും പരിചാരകന്മാർക്കും പങ്കുവെക്കുന്നവനായി, നല്ലതിൽതന്നെ താല്പര്യമുള്ളവനായി, ദേവന്റെ സത്തിന്ന് രക്ഷകനായും, ശാസ്ത്രങ്ങൾ അഭ്യസിച്ചവനായും, സദാചാരയുക്തനായും, എല്ലാ പ്രാണികളുടെ നന്മയിലും താല്പര്യമുള്ളവനായും ഞാൻ വർത്തിച്ചിരുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ ഈ ഘോരമായ അവസ്ഥയേയും നീചഗതിയേയും പ്രാപിക്കുമാറായി. ഇപ്രകാരംതന്നെ കോപിഷ്ഠനായ ഈ വിപ്രനും, ധർമ്മത്തെ ത്യജിച്ചവനായി പാപകൃത്യങ്ങളിൽ താല്പര്യമാർന്നവനായി, കോപപരാധീനനായി, നിർദ്ദയനായി, കടുത്തുരചെയ്യുന്നവനായി, മൂഢനായി, അധാർമ്മികനായി മുമ്പുള്ളതും പിമ്പുള്ളതുമായ ഏഴേഴു തലമുറകളെ അധഃപതിപ്പിക്കുന്നതാണ്. അതിനാൽ ഏതവസ്ഥയിലും ദേവാലയം മുതലായവയുടെ ആധിപത്യത്തെ ഒരുവൻ കയ്യേല്ക്കരുതു്; യാതൊരുവനെ പുത്രന്മാർ കനീനകാലികനും ബന്ധുക്കളും മുതലായവരോടുകൂടി, നരകത്തിൽ പതിപ്പി

ബ്രഹ്മസ്വം ദേവതാദ്രവ്യം സ്ത്രീണാം ബാലധനം ച യത്
മത്തം ഹരതി യോ ഭ്രേയ ഇഷ്ടൈഃ സഹ വിനശ്യതി 47
ബ്രാഹ്മണദ്രവ്യമാദത്തേ ദേവാനാം ചൈവ രാഘവ
സദ്യഃ പതതി ഘോരേ വൈ നരകേ വീചിസംജ്ഞിതേ 48
മനസാऽപി ഹി ദേവസ്വം ബ്രഹ്മസ്വം ച ഹരേത്തു യഃ
നിരയാന്നിരയം ചൈവ പതത്യേവ നരാധമഃ 49
തച്ഛ്രുത്വാ വചനം രാമോ വിസ്മയോത്ഫുല്ലലോചനഃ
ശപ്താऽപ്യഗസ്ത്യമഹാതേജാ യത ഏവാഗതസ്തതഃ 50
മനസാപി പൂർവ്വജാത്യാ സ ജാതിമാത്രോപലക്ഷിതഃ
വാരാണസ്യാം മഹാഭാഗഃ പ്രായം ചോപവിവേശ ഹ. 51

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ദ്വാദശഃ സർഗ്ഗഃ.

പ്രക്ഷിപ്തഷഷ്ഠ ത്രയോദശഃ സർഗ്ഗഃ (13)

അഥ തസ്മിൻ വനോദ്ദേശേ രമ്യേ പാദപശോഭിതേ 1
നദീകീർണ്ണേ ഗിരിവരേ കോകിലാനേകകൂജിതേ
സിംഹവ്യാഘ്രസമാകീർണ്ണേ നാനാദ്വിജഗണാവൃതേ
ഘോരോലൂകൈഃ പ്രവസതോ ബഹുവർഷഗണാനപി 2

പ്പാൻ ഇഷ്ടിക്കുന്നുവോ, അവനെ ദേവാലയങ്ങൾക്കും ഗോക്കൾക്കും ബ്രാഹ്മണർക്കും അധികാരിയായി നിശ്ചയിച്ചാൽ മതിയാകുന്നതാണ്; ബ്രഹ്മസ്വത്തേയും ദേവന്റെ സ്വത്തിനേയും, സ്ത്രീസ്വത്തിനേയും വയസ്സു തികയാത്തവരുടെ സ്വത്തിനേയും ദാനംകൊട്ടത്ത സ്വത്തിനേയും യാതൊരുവൻ അപഹരിക്കുന്നുവോ അവൻ ബന്ധുക്കളുടക്കം തിരെ അധഃപതിക്കുന്നു. ശ്രീരാഘവ! ബ്രഹ്മസ്വത്തേയും ദേവന്റെ സ്വത്തിനേയും യാതൊരുവൻ എടുക്കുന്നുവോ അവർ ഘോരമായ വീചി എന്ന നരകത്തിൽ ഉടനെ നിപതിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മസ്വത്തേയും ദേവസ്വത്തേയും മനസ്സുകൊണ്ടെങ്കിലും അപഹരിക്കുന്ന നരാധമൻ, ഒരു നരകത്തിൽനിന്ന് മറെറാന്നിൽ പതിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു."

ആ വാക്യത്തെ ചെവിക്കൊണ്ട്, ശ്രീരാമൻ ആശ്ചര്യത്താൽ വിടർന്ന നേത്രങ്ങളോടുന്നവനായി ഭവിച്ചു. തേജസ്സേറിയ ആ ശാപവും വന്നവഴിക്കുതന്നെ ചെന്നു. പൂർവ്വജന്മത്തിൽ അതു ജ്ഞാനിയായി, ജാതികൊണ്ടുമാത്രം ദുഷിച്ചുതായിരുന്നു. മഹാപുണ്യാത്മാവായ അതു കാശിദേശത്തിൽ ചെന്ന് പ്രായോപവേശംചെയ്തു.

പ്രക്ഷിപ്തം പന്ത്രണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം (13)

അക്കാലം, അവിടെ തരുക്കൾ തിങ്ങി അഴകാർന്നതും, അരികിൽക്കൂടി നദി ഒഴുകുന്നതായി കുന്നുള്ളതും, അനേകം കുയിലുകൾ കൂജനംചെയ്യുന്നതും, സിംഹം, നരി എന്നിവ നിറഞ്ഞതും, പലപല പറവകളാർന്നതുമായ കാനനദേശത്തിൽ, അനേകാണ്ടുകളായി ഒരു കഴുവും കുമനും തമ്മിൽ ശണ്ഠകൂടിയിരുന്നു.

അഥോലൂകസ്യ ഭവനം ഗൃധ്രഃ പാപവിനിശ്ചയഃ
മമേദമിതി കൃത്വാ ത്വസൌ കലഹം തേന ചാകരോത് 3
രാജാ സർവ്വസ്യ ലോകസ്യ രാമോ രാജീവലോചനഃ
തം പ്രപദ്യാവഹേ ശീഘ്രം യസ്യൈതദ് ഭവനം ഭവേത് 4
ഇതി കൃത്വാ മതിം തൌ തു നിശ്ചയാർത്ഥം സുനിശ്ചിതാം
ഗൃധ്രോലൂകൌ പ്രപദ്യേതാം കോപാവിഷ്ടൌ ഹ്യമർഷിതൌ 5
രാമം പ്രപദ്യ തൌ ശീഘ്രം കലിവ്യാകുലചേതസൌ
തൌ പരസ്പരവിദ്വേഷാത് സ്പൃശതശ്ചരണൌ തദാ 6
അഥ ദൃഷ്ട്വാ നരേന്ദ്രം തം ഗൃധ്രോ വചനമബ്രവീത്
സുരാണാമസുരാണാം ച പ്രധാനസ്ത്വം മതോ മമ 7
ബൃഹസ്പതേശ്ച ശുക്രാച്ച വിശിഷ്ടോ ഽസി മഹാദ്യുതേ
പരാവരജ്ഞോ ഭൂതാനാം കാന്ത്യാ ചന്ദ്ര ഇവാപരഃ 8
ദുർന്നിരീക്ഷ്യോ യഥാ സൂര്യോ ഹിമവാംശ്ചൈവ ഗൌരവേ
സാഗരശ്ചാസി ഗാംഭീര്യേ ലോകപാലോ യമോ ഹ്യസി 9
ക്ഷാന്ത്യാ ധരണ്യാ തുല്യോ ഽസി ശീഘ്രതേ വായുനിലോപമഃ
ഗുരുസ്ത്വം സർവ്വസമ്പന്നഃ കീർത്തിയുക്തശ്ച രാഘവ 10
അമർഷീ ദുർജ്ജയോ ജേതാ സർവ്വാസ്ത്രവിധിപാരഗഃ
ശൃണുഷ്വ മമ വൈ രാമ വിജ്ഞാപ്യം നരപുംഗവ 11
മമാലയം പൂർവ്വകൃതം ബാഹ്വീര്യേണ രാഘവ
ഉലൂകോ ഹരതേ രാജംസ്തത്ര തം ത്രാതുമർഹസി 12

അങ്ങിനെയിരിക്കെ ക്രമന്റെ പാപ്പിടത്തിൽ പാപബുദ്ധികയ്യോണ്ടതായ കഴുകുയ്യറിച്ചെന്നു് ഇതു് 'എന്റേതാണെ'ന്നുപറഞ്ഞു്, അതുമായി കലഹിച്ചുതുടങ്ങി. "രാജീവനേത്രനായ ശ്രീരാമൻ ലോകത്തിനെല്ലാം അധിപനാണു്. ഈ കൂട്ടു് ആക്കുചേർന്നതാണെന്നു് തീച്ചയാക്കുവാനായി നാമിരുവരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ തിരുമുമ്പിൽ ചെല്ലുക;" എന്നിങ്ങിനെ, അരിശമുൾക്കൊണ്ടു് കോപത്താൽ മതിമറന്ന ആ കഴുകനും ക്രമനും ഒരു തീച്ചവരുത്തുന്നതിന്നായി ആലോചിച്ചുറച്ചുകൊണ്ടു് ശരണംപ്രാപിച്ചു. അന്യോന്യം ദ്വേഷംകയ്യോണ്ടു് കലിമൂത്ത ചിത്തത്തോടുകൂടിയ അവരണ്ടും, ആ സമയം ശ്രീരാമനെ കുമ്പിട്ടു് കാലിണപിടിച്ചു. പിന്നെ ആ അരചനെനോക്കി കഴുകൻ ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു:—"നിന്തിരുവടി സുരന്മാക്കും അസുരന്മാക്കും മേലായവനാണെന്നാണു് അടിയന്റെ വിശ്വാസം; മഹാതേജസ്വിയായുള്ളാവേ! നിന്തിരുവടി ബൃഹസ്പതിയെക്കാളും ശുക്രാചാര്യരെക്കാളും മേന്മപൂണ്ടവനും, പ്രാണികളുടെ നന്മതിന്മകളെ അറിയുന്നവനും, തേജസ്സിനാൽ മറെറാരു ചന്ദ്രൻപോലെയുള്ളവനുമാകുന്നു. നിന്തിരുവടി സൂര്യനെപ്പോലെ നോക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനും, ഗൌരവത്തിൽ ഹിമവാനും, ഗാംഭീര്യത്തിൽ സമുദ്രവും ആകുന്നു. നിന്തിരുവടി ലോകത്തിൽ ധർമ്മരക്ഷ ചെയ്യുന്നവനായ യമധർമ്മരാജാവുമാകുന്നു. ശ്രീരാഘവ! ക്ഷമയിൽ നിന്തിരുവടി ഭൂമിയ്ക്കു തുല്യനും, ശീഘ്രതയിൽ വായുതുല്യനും, കീർത്തിമാനും, സർവ്വഗുണസമ്പന്നനും, സർവ്വവന്ദ്യനും, അമർഷംപൂണ്ടവനും, ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനും, ജയശാലിയും, സർവ്വാസ്ത്രപ്രയോഗകുശലനും ആകുന്നു. പുരുഷോത്തമനായ ശ്രീരാമ! ഞാൻ ഉണർത്തിക്കുന്നതിനെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. ശ്രീരാഘവ! ഞാൻ മുമ്പു നിർമ്മിച്ചതായ കൂടിനെ ഈ ക്രമൻ കൈയ്യേക്കുകൊണ്ടു് ആക്രമിക്കയാണു്; ഇക്കാര്യത്തിൽ നിന്തിരുവടി രക്ഷയരുളുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."

ഏവമുക്തേ തു ദുഃഖേന ഉലൂകോ വാക്യമബ്രവീത്
സോമാപ്യുതക്രതോഃ സൂര്യാജ്ജനദാപ്യാ യമാത്മജാ
ജായതേ വൈ നൃപോ രാമ കിഞ്ചിദ് ഭവതി മാനുഷഃ 13

ത്വം തു ധർമ്മമയോ ദേവോ നാരായണ ഇവാപരഃ 14

യാ ച തേ സൌമ്യതാ രാജൻ സമ്യക് പ്രണിഹിതാ വിഭോ
സമം ചരസി ചാനപിക്ഷ്യ തേന സോമാംശുകോ ഭവാൻ 15

ക്രോധേ ദണ്ഡേ പ്രജാനാഥ ദാനേ പാപഭയാപഹഃ
ദാതാ ഹർത്താസി ഗോപ്താസി തേനേന്ദ്ര ഇവ നോ ഭവാൻ 16

അധൃഷ്യഃ സർവ്വഭൂതേഷു തേജസാ ചാനലോപമഃ
അഭിക്ഷ്ണം തപസേ ലോകാംസ്തേന ത്വം രവിസന്നിഭഃ 17

സാക്ഷാദ്വിത്തേശതുല്യോഽസി അഥവാ ധനദാധികഃ
വിത്തേശസ്യൈവ പദ്മാ ശ്രീർനിത്യം തേ രാജസത്തമ
ധനദസ്യ തു കോപേന ധനദസ്തേന നോ ഭവാൻ 18

സമഃ സർവ്വേഷു ഭൂതേഷു സ്ഥാവരേഷു ചരേഷു ച
ശത്രൌ മിത്രേ ച തേ ദൃഷ്ടിഃ സമതാം യാതി രാഘവ 19

ധർമ്മേണ ശാസനം നിത്യം വ്യവഹാരേ വിധിക്രമാത്
യസ്യ രക്ഷ്യസി വൈ രാമ തസ്യ മൃത്യുർവ്വിധാവതി 20

ഇപ്രകാരം കഴുകനാൽ ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടാറെ ക്രമൻ ഇങ്ങിനെ ബോധിപ്പിച്ചു:—“ശ്രീരാമ! ചന്ദ്രൻ, ഇന്ദ്രൻ, ആദിത്യൻ, കുബേരൻ, യമൻ എന്നവരിൽനിന്നാകുന്ന രാജാവു് ജനിക്കുന്നതു്; മാനുഷത്വം സ്വല്പംമാത്രമേ ഉള്ള. നിന്തിരുവടിയാകട്ടേ നിസ്തുല്യനായ സാക്ഷാൽ ശ്രീനാരായണനെന്നപോലെ, ധർമ്മസ്വരൂപിയായ ദേവനാകുന്നു. നിന്തിരുവടിയുടെ യാതൊരു ശാന്തതയോ, അതു് വേണ്ടുംവണ്ണം ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു; പ്രഭോ! നല്ലപോലെ ആലോചിച്ചു് എല്ലാവരിലും വ്യത്യാസമില്ലാതെ നിന്തിരുവടി വർത്തിച്ചുവരുന്നു; അതിനാൽ നിന്തിരുവടി ചന്ദ്രന്റെ അംശമായവൻതന്നെ. പ്രജകൾക്കെല്ലാം നാഥനായുള്ളോവേ! ദാനത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ ദാതാവായവനും ദണ്ഡത്തിന്റെ സംഗതിയിൽ അധികാരിയായവനും, ക്രോധത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ രക്ഷകനും, പാപത്തേയും ഭയത്തേയും അപഹരിക്കുന്നവനുമാകുന്നു നിന്തിരുവടി; അതുകയാൽ അവിടുന്നു് ഞങ്ങൾക്കു ഇന്ദ്രൻപോലെയാകുന്നു. സർവ്വപ്രാണികളിലുംവെച്ചു് അടക്കപ്പെട്ടുവാൻ കഴിയാത്തവനും, തേജസ്സുകൊണ്ടു് അഗ്നിയ്ക്കു തുല്യനുമായ നിന്തിരുവടി ലോകങ്ങളെ തപിപ്പിക്കുന്ന കാരണം ആദിത്യസദൃശനുമാകുന്നു. നിന്തിരുവടി സാക്ഷാൽ കുബേരനു തുല്യനാകുന്നു; അല്ലെന്നാൽ കുബേരനേക്കാൾ മേലായവൻതന്നെ; രാജശ്രേഷ്ഠ! വിത്തേശനെന്നപോലെ സാക്ഷാൽ മഹാലക്ഷ്മിയാകുന്ന ശ്രീ എന്നും ഭവാനു ചേർന്നവളാകുന്നു; എന്നാൽ കുബേരന്റെ അടുക്കൽ, (തന്നെ എപ്പോഴും ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ) കോപത്തോടുകൂടി മാത്രമാകുന്നു വർത്തിക്കുന്നതു്, (അല്ലാതെ നിന്തിരുവടിയുടെ അടുക്കലെന്നപോലെ അനുരാഗത്താലല്ല). സ്ഥാവരജംഗമങ്ങളായ സർവ്വവസ്തുക്കളിലും നിന്തിരുവടി സമനാകുന്നു; ശ്രീരാഘവ! നിന്തിരുവടിയ്ക്കു് ശത്രുവിലും മിത്രങ്കലും ദൃഷ്ടി തുല്യമായതാകുന്നു. വ്യവഹാരത്തിൽ അതാതു് (വർണ്ണാശ്രമാദികൾക്കൊത്തതായ) വിധിക്രമത്തോടുചേർച്ചപോലെയാകുന്നു നിന്തിരുവടി എന്നും ധർമ്മമാർഗ്ഗ

ഗീയസേ തേന വൈ രാമ യമ ഇത്യതിവിക്രമഃ 21
യശ്ചൈവ മാനുഷോ ഭാവോ ഭവതോ നൃപസത്തമ
ആനുശംസ്യപരോ രാമ ജാതിഷു ക്ഷമയാന്വിതഃ 22
ദുർബലസ്യ തപാനാഥസ്യ രാജാ ഭവതി വൈ ബലം
അചക്ഷുഷ്മാത്തമം ചക്ഷുരഗതേഃ സ ഗതിർഭവാൻ 23
അസ്മാകമപി നാഥസ്ത്വം ശ്രൂയതാം മമ ധാർമ്മിക
മമാലയപ്രവിഷ്ടസ്യ ഗൃധ്രോ മാം ബാധതേ നൃപം
തപം വിദേഹമനുഷ്യേഷു ശാസ്താ വൈ നരപുംഗവഃ 24
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു വൈ രാമഃ സചിവാനാഹയത് സ്വയം 25
ധൃഷ്ടിർജ്ജയന്തോ വിജയഃ സിദ്ധാർത്ഥോ രാഷ്ട്രവർദ്ധനഃ
അശോകോ ധർമ്മപാലശ്ച സുമന്ത്രഃ സുമഹാബലഃ 26
ഏതേ രാമസ്യ സചിവാ രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യ ച
നീതിയുക്താ മഹാത്മാനഃ സർവ്വശാസ്ത്രവിശാരദാഃ
പ്രീതിമന്തഃ കുലീനാശ്ച നയേ മന്ത്രേ ച കോവിദാഃ 27
താനാഹൂയ സ ധർമ്മാത്മാ പുഷ്പകാദവതീര്യ്യ ച
ഗൃധ്രാലൂകവിവാദം തം പൃച്ഛതി സ്മ രഘൂത്തമഃ 28
കതി വർഷാണി വൈ ഗൃധ്ര തവേദം നിലയം കൃതം
ഏതന്മേ കാരണം ബ്രൂഹി യദി ജാനാസി തത്ത്വതഃ 29

ത്തിൽ പ്രവൃത്തിപ്പിക്കുന്നതു്. യാതൊരുവനുനേരെ നിന്തിരുവടി കോപം കയ്ക്കൊള്ളുന്നുവോ അവനെ മൃത്യു ഓടിയടുക്കുന്നു അതിനാലാകുന്നു നിന്തിരുവടി അതിവിക്രമമാന്നു യമനെന്നു് കിത്തിക്കപ്പെട്ടുന്നതു്. നൃപോത്തമ! നിന്തിരുവടിയുടെ യാതൊരു മാനുഷഭാവമാകട്ടെ കരുണാപരമായിട്ടുള്ളതും പ്രാണികളിൽ ക്ഷമയോടുകൂടിയതുമാകുന്നു. ദുർബ്ബലനും അനാഥയുമായുള്ളവനു് രാജാവുതന്നെയാണല്ലോ ബലമായിട്ടുള്ളതു്. കണ്ണില്ലാത്തവനു് ഉത്തമമായ ചക്ഷുസ്സും അഗതിയായവനു് ഗതിയും നിന്തിരുവടിതന്നെയാകുന്നു. ഞങ്ങൾക്കും നിന്തിരുവടിതന്നെയാണു് നാഥനായുള്ളതു്. ഞാൻ ഉണത്തിക്കുന്നതിനെ ചെവിക്കൊണ്ടാലും. രാജാവേ! ഈ കഴുകൻ എന്റെ വാസസ്ഥലത്തിൽ നിത്യം കടന്നുവന്നു് എന്നെ ഉപദ്രവിക്കുന്നു. ദേവന്മാരിലും മനുഷ്യരിലും ശാസിക്കുന്നവനായും പുരുഷോത്തമനായുമുള്ളവൻ നിന്തിരുവടിതന്നെയാണല്ലൊ."

ഇതുകേട്ട് ശ്രീരാമൻതന്നെ, ഉടനെ മന്ത്രിമാരെ വിളിച്ചു. ധൃഷ്ടി, ജയന്തൻ, വിജയൻ, സിദ്ധാർത്ഥൻ, രാഷ്ട്രവർദ്ധനൻ (അർത്ഥസാധകൻ), അശോകൻ, ധർമ്മപാലൻ, മഹാബലശാലിയായ സുമന്ത്രൻ എന്നു ഇവർ ദശരഥമഹാരാജാവിന്നും ശ്രീരാമനും മന്ത്രിമാരായി നീതിമാന്മാരും, മഹാനുഭാവന്മാരും, സർവ്വശാസ്ത്രകുശലന്മാരും, പ്രിയമാന്നവരും, സത്കുലജാതന്മാരും, രാജ്യകാര്യാലോചനയിലും നയത്തിലും വിദഗ്ദ്ധന്മാരുമായിരുന്നു. ധർമ്മാത്മാവായ രഘൂത്തമൻ പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി, അവരെ വിളിച്ചു് ആ കഴുവും ക്രമനും തമ്മിലുള്ള തർക്കത്തെപ്പററി ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:— "കഴുകേ! നിന്റെ ഈ കൂടു് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടു് എത്ര കാലം ചെന്നിട്ടുണ്ടു്? നിനക്കു് ഓർമ്മയുണ്ടെങ്കിൽ ഇതിന്റെ ഉത്പത്തിയെക്കുറിച്ചു് ഉള്ളവണ്ണം നി പറയുക."

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു വൈ ഗൃദ്ധ്രോ ഭാഷതേ രാഘവം സ തം 30
ഇയം വസുമതീ രാമ മനുഷ്യൈഃ പരിതോ യദാ
ഉത്ഥിതൈരാവൃതാ സർവ്വാ തദാപ്രഭൃതി മേ ഗൃഹം 31
ഉലൂകശ്ചാബ്രവീദ്രാമം പാദപൈരുപശോഭിതാ
യദേയം പൃഥിവീ രാജംസ്തദാപ്രഭൃതി മേ ഗൃഹം. 32
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു രാമോ വൈ സഭാസദ ഉവാച ഹ 33
ന സാ സഭാ യത്ര ന സന്തി വൃദ്ധാ ന തേ വൃദ്ധാ യേ ന വദന്തി ധർമ്മം
നാസൌ ധർമ്മോ യത്ര ന സത്യമസ്തി ന തത് സത്യം യച്ഛലേനാനുവിദ്ധം
യേ തു സഭ്യാഃ സദാ ജ്ഞാത്വാ തൂഷ്ണീം ധ്യായന്ത ആസതേ
യഥാപ്രാപ്തം ന ബ്രുവതേ തേ സർവ്വേ‌ഽനൃതവാദിനഃ 35
ജാനന്ന വാ‌ഽബ്രവീത് പ്രശ്നാൻ കാമാത് ക്രോധാദ്ഭയാത്തഥാ
സഹസ്രം വാരുണാൻ പാശാനാത്മനി പ്രതിമുഞ്ചതി
തേഷാം സംവത്സരേ പൂർണ്ണേ പാശ ഏകഃ പ്രമുച്യതേ 36
തസ്മാത് സത്യേന വക്തവ്യം ജാനതാ സത്യമഞ്ജസാ
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു സചിവാ രാമമേവാബ്രുവംസ്തദാ 37
ഉലൂകഃ ശോഭതേ രാജൻ ന തു ഗൃദ്ധ്രോ മഹാമതേ
തപം പ്രമാണം മഹാരാജ രാജാ ഹി പരമാ ഗതിഃ 38

ഇതുകേട്ട് ആ കഴുകൻ, ആ ശ്രീരാഘവനോടായി ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"ശ്രീരാമ! ഈ ഭൂമിമുഴുവനും ജാതന്മാരായ മനുഷ്യരാൽ, എന്നുതൊട്ട് മുറ്റും നിറയപ്പെട്ടുവോ അന്നുതൊട്ട് എന്റെ ഗൃഹമാണ്." ക്രമനും ശ്രീരാമനോടായി അപ്പോൾ ബോധിപ്പിച്ചു:—'വൃക്ഷങ്ങളാൽ എന്നുതൊട്ട (ഈ ഭൂമി) പരിലസിക്കപ്പെട്ടുവോ, അന്നുതൊട്ട് എന്റെ വാസസ്ഥലമാണ്." ഇതുകേട്ട് ശ്രീരാമൻ അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരോടായരുളിച്ചെയ്തു:— "യോഗ്യന്മാരില്ലാത്ത സഭ യാതൊന്നോ അതു സഭയാകുന്നില്ല; ധർമ്മമിന്നതെന്ന് പറയാത്തവർ ആരോ അവർ യോഗ്യന്മാരുമല്ല; യാതൊന്നിൽ സത്യമില്ലയോ അതത് ധർമ്മവുമല്ല; യാതൊന്നു വ്യാജത്തോടിടകലർന്നതോ, അതു സത്യവുമല്ല. യാതൊരുവൻ എപ്പോഴും കാര്യത്തെ അറിഞ്ഞു, ഒന്നും ഉരചെയ്യാതെ വർത്തിക്കുന്നുവോ, തക്കതായതിനെ ഓതാതിരിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള സഭ്യന്മാർകളുരചെയ്യുന്നവർ എന്നതന്നെയാണ് വിചാരിക്കേണ്ടതു്. കാമത്താലോ, ക്രോധത്താലോ, ഭയത്താലോ, അറിയുന്നവനായ ഒരുവൻ ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഒന്നും പറയാതിരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ, ആയിരം വരുണപാശങ്ങളെ തങ്കൽ പിണയ്ക്കുന്നു. ഒരു വത്സരം തികയുമ്പോൾ, അവയിൽ ഒന്നുമാത്രമേ അഴിഞ്ഞുപോകുന്നുള്ളു. അതുകയാൽ സൂക്ഷ്മത്തെ അറിയുന്ന ഒരുവൻ ആ തത്വത്തെ പറകതന്നെവേണ്ടതാകുന്നു."

ഇതുകേട്ട് മന്ത്രിമാർ ശ്രീരാമനോടായി ആ സമയം ഇക്കാര്യത്തിൽ ഉടനെ ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:— "മഹാരാജാവേ! ക്രമൻ (സത്യവചനത്താൽ) ശോഭിക്കുന്നു; ഭൂപതിയായുള്ളോവേ! കഴുകൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ അപ്രകാരമല്ല. ചക്രവർത്തിയായുള്ളോവേ! നിന്തിരുവടിതന്നെയാണ് തീർപ്പുചെയ്യുന്നതിന്ന് അധികാരിയായുള്ളതു്; രാജാവുതന്നെയാകുന്നു ഉത്തമമായ ആശ്രയമായവൻ; അരചൻ വേരായുള്ളവരാകുന്നു പ്രജകൾ; രാജാ

രാജമൂലാഃ പ്രജാഃ സർവ്വാ രാജാ ധർമ്മഃ സനാതനഃ
ശാസ്താ നൃണാം നൃപോ യേഷാം തേ ന ഗച്ഛന്തി ദുർഗ്ഗതിം
വൈവസ്വതേന മുക്താസ്തു ഭവന്തി പുരുഷോത്തമാഃ 39

സചിവാനാം വചഃശ്രുത്വാ രാമോ വചനമബ്രവീത്
ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി പുരാണേ യദുദാഹൃതം 40

ദ്യൗഃ സചന്ദ്രാർക്കനക്ഷത്രാ സപർവ്വതമഹാവനാ
സലിലാർണ്ണവസമ്പൂർണ്ണം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം 41

ഏക ഏവ തദാ ഹ്യാസീദ്ദുർഗ്ഗാ മേരുരിവാപരഃ
പുരാ ഭൂഃ സഹ ലക്ഷ്മ്യാ ച വിഷ്ണോർജ്ജഠരമാവിശത് 42

താന്നിഗൃഹ്യ മഹാതേജാഃ പ്രവിശ്യ സലിലാർണ്ണവം
സുഷ്വാപ ദേവോ ഭഗവാൻ ബഹൂൻ വർഷഗണാനപി 43

വിഷ്ണൌ സുപ്തേ തദാ ബ്രഹ്മാ വിവേശ ജഠരം തതഃ 44

രുദ്രസ്രോതം തു തം ജ്ഞാത്വാ മഹായോഗീ സമാവിശത്
നാഭ്യാം വിഷ്ണോഃ സമുത്പന്നേ പദ്മേ ഹേമവിഭൂഷിതേ 45

സ തു നിർഗ്ഗമ്യ വൈ ബ്രഹ്മാ യോഗീ ഭൂത്വാ മഹാപ്രഭഃ
സിസൃക്ഷുഃ പൃഥിവീം വായും പർവ്വതാൻ സമഹീരുഹാൻ 46

വുതന്നെയാകുന്ന ശാശ്വതധർമ്മപ്രവർത്തകൻ; നൃപൻ യാതൊരുവൻ നിയാമകനായിരിക്കുന്നുവോ, അവർ ദുർഗ്ഗതിയെ പ്രാപിക്കുന്നില്ല; ആ നരശ്രേഷ്ഠന്മാർ യമങ്കൽനിന്നു ശിക്ഷയനുഭവിക്കാത്തവരായ്ത്തീരുന്നു."

സചിവന്മാരുടെ വാക്കുകേട്ട് രാജാവ് ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു:—"പുരാണത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതിനെ ഞാൻ പറയാം, കേൾക്കപ്പെടട്ടെ. ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, നക്ഷത്രങ്ങൾ എന്നവയടങ്ങിയ അന്തരിക്ഷവും, പർവ്വതങ്ങളും വനങ്ങളും അടങ്ങിയ ഭൂമിയും, ചരാചരങ്ങളടക്കം ത്രൈലോക്യം മുഴുവനും സമുദ്രജലത്തിൽ മുഴുകിയതായിരുന്നു. അക്കാലം മേരുപോലെ നിസ്തുല്യനായ (ശ്രീമഹാവിഷ്ണു) ഒരുത്തൻ മാത്രം ദുർഗ്ഗത പൂണ്ടവനായി വർത്തിച്ചു. ഒന്നാമതായി ലക്ഷ്മീദേവിയോടുകൂടി ഭൂമിദേവിയും വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ ജഠരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. മഹാതേജസ്വിയും സത്ത്വഭൂതാത്മകനുമായ ആ ദേവൻ ആ സമുദ്രജലത്തിൽ ഉറംപ്പുക്ക്, അതിനെ അടക്കിക്കൊണ്ട് എത്രയോ വത്സരശതങ്ങളോളം യോഗനിദ്രയിലാണ്ടിരുന്നു. മഹാവിഷ്ണു യോഗനിദ്രയ്ക്കാണ്ടിരിക്കുന്നസമയം അതിനാൽ ബ്രഹ്മദേവൻ ജഠരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെ കുടലിനെ നിരോധിച്ചിരിക്കുന്നവനായി കണ്ട്, ആ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ നാഭിയിൽ ഉളവായ സ്വർണ്ണത്താമരയിൽ മഹായോഗിയായ ആ ബ്രഹ്മദേവൻ പ്രവേശിച്ചു. സത്ത്വൈകതനായ ആ ബ്രഹ്മദേവൻ, ആ സമയം പുറത്തുവന്നു, യോഗംകൈക്കൊണ്ടു ഭൂമിയേയും, വായുവിനേയും, പർവ്വതങ്ങളേയും, വൃക്ഷങ്ങളേയും സൃഷ്ടിപ്പാൻ മുതിർന്നു. അയിടയിൽ മനുഷ്യനും ഇഴജാതിയുമടങ്ങിയ എല്ലാ പ്രാണികളേയും, ഗർഭപാത്രത്തിൽ ഉളവാകുന്നവയേയും, മുട്ടയിൽ ജനിക്കുന്നവയേയും, എല്ലാം ആ മഹാതപസ്വിയായ ബ്രഹ്മദേവൻ സൃഷ്ടിചെയ്തു. അക്കാലം (വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ) ശ്രോത്രമലത്തിൽനിന്ന് മധുവോടുകൂടി കൈടഭൻ ഉളവായി. മഹാവീര്യശാലികളും ഘോരരൂപന്മാരും അടുപ്പാൻ കഴിയാത്തവരുമായ ആ

തദന്തരേ പ്രജാഃ സർവ്വാഃ സമനുഷ്യ്യസരീസൃപാഃ
ജരായുജാണ്ഡജാഃ സർവ്വാഃ സസൃജ്ജ സ മഹാതപാഃ 47

തതഃ ശ്രോത്രമലോത്പന്നൗ കൈടഭൗ മധുനാ സഹ
ദാനവൌ തൌ മഹാവീര്യൌ ഘോരരൂപൌ ദുരാസദൌ
ദൃഷ്ട്വാ പ്രജാപതിം തത്ര ക്രോധാവിഷ്ടൌ ബഭൂവതുഃ 48

വേഗേന മഹതാ തത്ര സമ്പയംഭുവമധാവതാം 49

ദൃഷ്ട്വാ സമ്പയംഭുവാ മുക്തോ രാഗോ വൈ വികൃതസ്തദാ
തേന ശബ്ദേന സമ്പ്രാപ്തൌ ദാനവൌ ഹരിണാ സഹ 50

അഥ ചക്രപ്രഹാരേണ സൂദിതൌ മധുകൈടഭൌ
മേദസാ പ്ലാവിതാ സർവ്വാ പൃഥിവീ ച സമന്തതഃ 51

ഭൂയോ വിശോധിതാ തേന ഹരിണാ ലോകധാരിണാ
ശുദ്ധാം വൈ മേദിനീം താം തു വക്ഷ്യേ സർവ്വമപൂരയത് 52

ഓഷധ്യഃ സർവ്വസസ്യാനി നിഷ്പന്നാനി പൃഥഗ്വിധാഃ
മേദോഗന്ധാ തു ധരണീ മേദിനീത്യഭിസംജ്ഞിതാ 53

തസ്മാന്ന ഗൃധ്രസ്യ ഗൃഹമലൂകസ്യേതി മേ മതിഃ
തസ്മാദ്ഗൃധ്രസ്തു ദണ്ഡ്യോ വൈ പാപോ ഹർത്താ പരാലയം
പീഡാം കരോതി പാപാത്മാ ദുർവിനീതോ മഹാനയം 54

അഥാശരീരിണീ വാണീ അന്തരിക്ഷാത് പ്രബോധിനീ 55

മാ വധീ രാമ ഗൃധ്രം തം പൂർവ്വദഗ്ദ്ധം തപോബലാത്
കാലേ ഗൌതമദഗ്ദ്ധോഽയം പ്രജാനാഥോ ധനേശ്വരഃ 56

രണ്ടു ദാനവന്മാരും, ആ സമയം ബ്രഹ്മദേവനെ കണ്ട് കോപാക്രാന്തരായിത്തീർന്നു. അപ്പോൾ അതിവേഗത്തിൽ ബ്രഹ്മാവിന്നടുത്തെത്തുകയും ചെയ്തു. അതുകണ്ട് ബ്രഹ്മാവിനാൽ വികാരമായ ഒരു നിലവിളി പുറപ്പെടീക്കപ്പെട്ടു. ആ ശബ്ദം കാരണമായി, ആ ദാനവന്മാരിരുവരും ശ്രീ ഹരിയുമായി ഏറ്റു. അപ്പോൾ ചക്ര പ്രഹാരത്താൽ ആ മധു കൈടഭന്മാർ കൊല്ലപ്പെട്ട ഭൂമിമുഴുവൻ എങ്ങും (അവരുടെ) മേദസ്സിനാൽ മൂടപ്പെട്ടു. ലോകരക്ഷകനായ ആ ശ്രീഹരിയാൽ നല്ലപോലെ ശുദ്ധിയാക്കപ്പെട്ട. ആ സമയം ആ ഹരി ശുദ്ധമായ ഭൂമിയെ മുഴുവൻ വൃക്ഷങ്ങൾകൊണ്ട് നിറഞ്ഞതാക്കി. ഓഷധി കളും എല്ലാ സസ്യങ്ങളും പലമാതിരിയായി ഉളവായി. മേദസ്സിന്റെ ഗന്ധത്തോടു കൂടിയ ഭൂമി, അക്കാരണത്താൽ 'മേദിനി' എന്നു പറയപ്പെട്ടു. അതിനാൽ വാസസ്ഥലം കഴുകന്റെതല്ല, ക്രമന്റെ താണ്, എന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. ആകയാൽ അന്യന്റെ ആലയത്തെ അപഹരിച്ച പാപിയായ കഴുകൻ, അക്കാരണത്താൽ ശിക്ഷാർഹൻ തന്നെ. ഈ ദുഷ്ടാത്മാവും ദുർനടവടിയാന്നവനുമായ ഇവൻ അതിയായ ഉപദ്രവത്തെയാണ് ചെയ്യുന്നത്." "

ആ സമയം തപത്തെ വെളിവാക്കുന്നതായ അശരീരിവാക്ക് ആകാശത്തിൽനിന്നു ഇപ്രകാരം കേൾക്കപ്പെട്ടു:— "തപോമഹിമയാൽ മുന്നംതന്നെ ദഗ്ദ്ധനായ ഈ ഗൃധ്രത്തെ വധിക്കാതിരുന്നാലും. മുൻകാലത്തിൽ ഗൌതമമുനിയാൽ ശപിക്കപ്പെട്ട ധനികനായ ഒരു രാജാവാകുന്നു ഇദ്ദേഹം; ബ്രഹ്മദത്തൻ എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഇവൻ ശൂരനും

ബ്രഹ്മദത്തസ്യ നാപ്യേഷ ശൂരഃ സത്യവ്രതഃ ശുചിഃ
ഗൃഹമസ്യാഗതോ വിപ്രോ ഭോജനം പ്രതി ഗൌതമഃ
സാഗ്രം വർഷശതം ചൈവ ഭോക്തവ്യം ഉപസത്തമ 57

ബ്രഹ്മദത്തഃ സ വൈ തസ്യ പാദ്യമർഘ്യം സ്വയം ഉപഃ
ഹാർട്ടം ചൈവാകരോത്തസ്യ ഭോജനാർത്ഥം മഹാദ്യുതേഃ 58

മാംസമസ്യാഭവത്തത്ര ആഹാരേ തു മഹാത്മനഃ
അഥ ക്രുദ്ധേന മുനിനാ ശാപോ ദത്തോ ऽസ്യ ദാരുണഃ 59

ഗൃധ്രസ്ത്വം ഭവ വൈ രാജന്നിതി ശപ്ത്വാ ऽഥ സോ ऽബ്രവീത്
ഉത്പത്സ്യതി കുലേ രാജ്ഞാം രാമോ നാമ മഹായശാഃ 60

ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാഭോഗോ രാജാ രാജീവലോചനഃ
തേന സ്പൃഷ്ടോ വിപാപസ്ത്വം ഭവിതാ നരപുംഗവഃ 61

സ്പൃഷ്ടോ രാമേണ തച്ഛ്രുത്വാ നരേന്ദ്രഃ പൃഥിവീപതിഃ 62

ഗൃധ്രത്വം ത്യക്തവാൻ രാജാ ദിവ്യഗന്ധാനുലേപനഃ
പുരുഷോ ദിവ്യരൂപോ ऽഭൂദുവാചേദം ച രാഘവം 63

സാധു രാഘവ ധർമ്മജ്ഞ ത്വത്പ്രസാദാദഹം വിഭോ
വിമുക്തോ നരകാദ് ഘോരാദ്ഗച്ഛാമ്യാത്മഗതിം പ്രതി. 64

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പ്രക്ഷിപ്തപാഠേ ത്രയോദശഃ സർഗ്ഗഃ.

സത്യനിഷ്ഠനും സന്മാർഗ്ഗനിരതനുമായിരുന്നു. ഋഷിപ്രവരാ! തികച്ചും ഒരു നൂറാണ്ടുകാലം എനിക്കു ഭുജിക്കേണം," എന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ട്, ഗൌതമനെന്ന വിപ്രൻ, ഭോജനത്തിന്നായി ഇഷ്ടാർത്ഥത്തിന്റെ അരമനയിൽ വന്നു. ആ ബ്രഹ്മദത്തൻ ആ മഹാതേജസ്വിയ്ക്കായിക്കൊണ്ട് സന്തോഷപൂർവ്വം പാദ്യവും അർഘ്യവും ഭോജനത്തിന്നായുള്ളതും താൻതന്നെ തയ്യാറാക്കി. ആ സമയം ആ മഹാത്മാവിനുള്ള ആഹാരത്തിൽ മാംസവുമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ ക്രുദ്ധിച്ചവനായ മുനിയാൽ ഘോരമായ ശാപം നൽകപ്പെട്ടു. 'രാജാവേ നീ കഴുവായി ഭവിച്ചാലും' എന്നിങ്ങിനെ ശപിച്ചു്, അതിൽപിന്നെ ഇപ്രകാരവും അരുളിച്ചെയ്തു; 'ഇക്ഷ്വാകുരാജാക്കന്മാരുടെ കുലത്തിൽ മഹാപുണ്യവാനും മഹാകീർത്തിശാലിയും ചെന്താർനേത്രനുമായ ശ്രീരാമൻ രാജാവായി ജനിക്കുന്നതാണ്. അദ്ദേഹത്താൽ സ്പൃശിക്കപ്പെട്ടവനായ നീ പാപമറ്റവനായി നരശ്രേഷ്ഠനായി ഭവിക്കുന്നതാണ്." അതുകേട്ട, ക്ഷിതിപതിയായ ആ നരശ്രേഷ്ഠൻ ശ്രീരാമനാൽ സ്പൃശിക്കപ്പെട്ടവനായി, ഗൃധ്രത്വത്തെ ത്യജിച്ചവനായി, ദിവ്യമായ കുളിരും ചാർത്തിയവനായി ദിവ്യസ്വരൂപനായ പുരുഷനായിട്ടിന്ന്; ശ്രീരാഘവനോടായി ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിക്കയുംചെയ്തു:—"ധർമ്മജ്ഞനായ ശ്രീരാഘവ! നിന്തിരുവടിയെപ്പോലെ മഹാൻ ആരാണുള്ളതു! പ്രഭോ! നിന്തിരുവടിയുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ ഞാൻ ഘോരമായ നരകത്തിൽനിന്നും വിമുക്തനായി; നിന്തിരുവടിയാൽ ശാപമോക്ഷം വരുത്തപ്പെട്ടു"

പതിമൂന്നാം പ്രക്ഷിപ്തസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ഷഷ്ഠിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപതാംസർഗ്ഗം.

[ഭാർഗ്ഗവച്യവനാഭ്യാഗമനം = ഭാർഗ്ഗവച്യവനമഹർഷിമുതലായവരുടെ ആഗമനം.]

തയോഃ സംവദതോരേവം രാമലക്ഷ്മണയോസ്തദാ
വാസന്തികീ നിശാ പ്രാപ്താ ന ശീതാ ന ച ഘർമ്മദാ. 1

തദാ — അപ്പോൾ	ശീതാ ന — അധികം തണുപ്പില്ലാ
രാമലക്ഷ്മണയോഃ തയോഃ — ശ്രീരാമലക്ഷ്മണന്മാരായ അവരിരുവരും	ഘർമ്മദാ ന — അധികം ഉഷ്ണ [ത്തും മല്ലാത്തതുമായ
ഏവം — ഇപ്രകാരം	വാസന്തികീ ച — വസന്തഋതുവിലെ
സംവദതോഃ, — സംഭാഷണംചെയ്തു കൊണ്ടിരിക്കെ,	നിശാ — രാത്രികാലം
	പ്രാപ്താ. — ആരംഭിച്ചിരുന്നു.

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ കൃത്വാ പൌർവ്വാഹ്ണികീം ക്രിയാം
അഭിചക്രാമ കാകുത്സ്ഥോ ദർശനം പൌരകാര്യവിത്. 2

തതഃ — അനന്തരം	ക്രിയാം — ക്രിയയെ
വിമലേ പ്രഭാതേ, — നിർമ്മലമായ പ്രാതഃകാലത്തിൽ	കൃത്വാ, — പൂർത്തിയാക്കി,
പൌരകാര്യവിത് — രാജ്യവ്യവഹാരങ്ങളിൽ നിപുണനായ	അഭിചക്രാമ — രാജ്യകാര്യങ്ങളും വിചാരണചെയ്യുന്നതിന്നായി ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ എഴുന്നെള്ളി.
കാകുത്സ്ഥഃ, — കാകുത്സ്ഥൻ,	
പൌർവ്വാഹ്ണികീം — പ്രാതഃകാലോചിതമായ	

തതഃ സുമന്ത്രസ്ത്വാഗമ്യ രാഘവം വാക്യമബ്രവീത്
ഏതേ നിവാരിതാ രാജൻ ദ്വാരി തിഷ്ഠന്തി താപസാഃ. 3

തതഃ — അപ്പോൾ	"രാജൻ! — "മഹാരാജാവേ!
സുമന്ത്രഃ — സുമന്ത്രർ	ദ്വാരി — അരമനവാതില്ക്കൽ
രാഘവം — ശ്രീരാഘവന്റെ തിരുമുമ്പിൽ	താപസാഃ — തപസ്വിമാർ
	തിഷ്ഠന്തി; — എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു;
ആഗമ്യ, — വന്നു,	ഏതേ — ഇവർ
വാക്യം തു അബ്രവീത്; — ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു;	നിവാരിതാഃ. — സമയംകാത്തുനില്ക്കുകയാണു്.

ഭാർഗ്ഗവച്യവനം ചൈവ പുരസ്കൃത്യ മഹർഷയഃ
ദർശനം തേ മഹാരാജഞ്ചോദയന്തി കൃതത്വരാഃ
പ്രീയമാണാ നരവ്യാഘ്ര യമുനാതീരവാസിനഃ. 4

"നരവ്യാഘ്ര! — "പുരുഷോത്തമ!	ഭാർഗ്ഗവച്യവനം — ഭൃഗുപുത്രനായ ച്യവനമഹർഷിയെ
യമുനാതീരവാസിനഃ — യമുനാതീരവാസികളായ	പുരസ്കൃത്യ, — മുൻനിർത്തിക്കൊണ്ടു്,
തേ മഹർഷയഃ — ആ മഹർഷിമാർ	

പ്രീയമാണാഃ ച പ്രിയത്തെ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നവരായും
കൃതത്വരാഃ ഏവ } ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടിയവരായും
മഹാരാജന്തഃ മഹാരാജാവിന്റെ
ദർശനം ദർശനത്തെ
ചോദയന്തി." പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു."

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാമഃ പ്രോവാച ധർമ്മവിത്
പ്രവേശ്യന്താം മഹാഭാഗാ ഭാർഗവപ്രമുഖാ ദ്വിജാഃ. 5

ധർമ്മവിത് ധർമ്മജ്ഞനായ
രാമഃ, ശ്രീരാമൻ,
തസ്യ സുമന്ത്രരുടെ
തത് വചനം ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ, ചെവിക്കൊണ്ടു്,
"മഹാഭാഗാഃ "മഹാപുണ്യശാലികളായ
ഭാർഗ്ഗവപ്രമുഖാഃ ച്യവനമഹർഷിമുതലായ
ദ്വിജാഃ, ആ ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാർ,
പ്രവേശ്യന്താം," കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരപ്പെടട്ടെ,"
പ്രോവാച. എന്നു് അരുളിച്ചെയ്തു.

രാജ്ഞസ്ത്വാജ്ഞാം പുരസ്കൃത്യ ദ്വാഃസ്ഥോ മൂർദ്ധ്നി കൃതാഞ്ജലിഃ
പ്രവേശയാമാസ തദാ താപസാൻ സുദ്ധരാസദാൻ. 6

ദ്വാസ്ഥഃ കാവല്ക്കാരൻ
രാജ്ഞഃ മഹാരാജാവിന്റെ
ആജ്ഞാം ആജ്ഞയെ
പുരസ്കൃത്യ, ശിരസാവഹിച്ചു്,
തു ഉടനെതന്നെ
മൂർദ്ധ്നി മുടിയിൽ
കൃതാഞ്ജലിഃ, കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ടു്,
തദാ, ആ സമയം,
സുദ്ധരാസദാൻ അതിശ്രേഷ്ഠന്മാരായ
താപസാൻ ആ താപസന്മാരെ [യ
പ്രവേശയാമാസ. } അകത്തു് പ്രവേശിപ്പിച്ചു.

ശതം സമധികം തത്ര ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ
പ്രവിഷ്ടം രാജഭവനം താപസാനാം മഹാത്മനാം. 7

തത്ര അപ്പോൾ
മഹാത്മനാം മഹാത്മാക്കളായ
താപസാനാം ശതം, } ആ താപസന്മാരുടെ കൂട്ടം,
സ്വതേജസാ അവരുടെതേജസ്സിനാൽ
സമധികം അത്യധികം
ദീപ്യമാനം, ജ്വലിക്കുന്നതായി,
രാജഭവനം അരമനയിൽ
പ്രവിഷ്ടം. പ്രവേശിച്ചു.

തേ ദ്വിജാഃ പൂർണ്ണകലശൈഃ സ്വയംതീർത്ഥാംബുസത്കൃതൈഃ
ഗൃഹീത്വാ ഫലമൂലം ച രാമസ്യാഭ്യാഹരൻ ബഹു. 8

തേ ദ്വിജാഃ, ആ അന്തണന്മാർ,
സ്വയം-തീർത്ഥാംബു-സത്കൃതൈഃ } സകല പുണ്യതീർത്ഥങ്ങളാന്നവയായി അഭിമന്ത്രിക്കപ്പെട്ട [ടി
പൂർണ്ണകലശൈഃ പൂർണ്ണകലശങ്ങളോടുകൂടി
ബഹു അനേകം
ഫലമൂലം ച പഴങ്ങളും കിഴങ്ങുകളും
ഗൃഹീത്വാ കയ്യേറ്റുവാങ്ങി
രാമസ്യ ശ്രീരാമന്നായി
അഭ്യാഹരൻ. സമർപ്പിച്ചു.

പ്രതിഗൃഹ്യ തു തത് സർവ്വം രാമഃ പ്രീതിപുരസ്കൃതഃ
തീർത്ഥോദകാനി സർവ്വാണി ഫലാനി വിവിധാനി ച. 9

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	വിവിധാനി	പലവകയായുള്ള
പ്രീതി-പുരസ്കൃതഃ	പ്രീതിയുൾക്കൊണ്ടവനായി	ഫലാനി ച	പഴങ്ങളേയും
		തത്	അത്
സർവ്വാണി	എല്ലാ	സർവ്വം തു	എല്ലാറിനേയും
തീർത്ഥാദകാനി	പുണ്യതീർത്ഥങ്ങളേയും	പ്രതിഗ്രഹ്യ.	സ്വീകരിച്ചു.

ഉവാച ച മഹാബാഹുഃ സർവ്വാനേവ മഹാമുനീൻ
ഇമാന്യാസനമുഖ്യാനി യഥാർഹമുപവിശ്യതാം. 10

മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവായ അദ്ദേഹം	ആസനമുഖ്യാനി	ഉത്തമങ്ങളായ ആസനങ്ങളിൽ
മഹാമുനീൻ	മാമുനിമാർ	യഥാർഹം ച	ഉചിതംപോലെ
സർവ്വാൻ ഏവ	എല്ലാവരോടും	ഉപവിശ്യതാം"	എഴുന്നെള്ളിപ്പെടട്ടെ"
"ഇമാനി	"ഈ	ഉവാച.	എന്ന് അരുളിച്ചെയ്തു.

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ സർവ്വ ഏവ മഹർഷയഃ
ബ്ബുസീഷു രുചിരാഖ്യാസു നിഷേദുഃ കാഞ്ചനീഷു തേ. 11

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	കാഞ്ചനീഷു	സ്വർണ്ണമയമായി
ഭാഷിതം	അരുളപ്പാട്	രുചിരാഖ്യാസു	അതിമനോഹരമായുള്ള
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ബ്ബുസീഷു	ഋഷികൾക്കുള്ള ആസനങ്ങളിൽ
തേ മഹർഷയഃ	ആ മഹർഷിമാർ		
സർവ്വേ ഏവ,	എല്ലാവരും,	നിഷേദുഃ.	ആസീനരായി.

ഉപവിഷ്ടാന്മഹർഷീംസ്തത്ര ദൃഷ്ട്വാ പരപുരഞ്ജയഃ
പ്രയതഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത്. 12

പരപുരഞ്ജയഃ	മഹാപരാക്രമശാലി	ഉപവിഷ്ടാൻ	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്നവരായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	മഹർഷീൻ	ഋഷിമാരെ
തത്ര	അപ്പോൾ	ദൃഷ്ട്വാ,	നോക്കി,
പ്രയതഃ	വിനീതനായി	വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു.
പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്		

കിമാഗമനകാര്യം വഃ കിം കരോമി സമാഹിതഃ
ആജ്ഞാപ്യോഽഹം മഹർഷീണാം സർവ്വകാമകരഃ സുഖം. 13

"ആഗമനകാര്യം	"വന്നകാര്യം	സർവ്വകാമകരഃ	സകല മനോരഥവും സാധിവരുത്തുവാൻ സന്നദ്ധനായ് വർത്തിക്കുന്ന
കിം?	എന്തൊന്നാണ്?		
മഹർഷീണാം	മഹർഷിമാരായ നിങ്ങൾക്ക്	അഹം,	ഞാൻ,
ആജ്ഞാപ്യഃ	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെടത്തക്കവനായി	വഃ	നിന്തിരുവടികൾക്ക്
		കരോമി കിം?	എന്തൊന്നാണ് ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളത്?
സുഖം	കൌതുകത്തോടുകൂടി		
സമാഹിതഃ	കേതിപുരസ്സരം		

ഇദം രാജ്യം ച സകലം ജീവിതം ച ഹൃദി സ്ഥിതം
സർവ്വമേതദ്വിജാത്ഥം മേ സത്യമേതദ് ബ്രവീമി വഃ. 14

"ഇദം രാജ്യം	"ഈ രാജ്യം	ഏതത്	ഇത് സ്ഥിരമായ് ഉ
സകലം	ഓരോന്നും	സ്ഥിതം;	ക്കൊള്ളപ്പെട്ടതാകുന്നു;
സർവ്വം	എല്ലാംതന്നെയും	ഏതത്	ഇത്
ജീവിതം ച	ജീവൻതന്നെയും	സത്യം ച	സത്യംതന്നെയെന്ന്
ദ്വിജാത്ഥം;	ബ്രാഹ്മണക്ക് ആയത്ത	വഃ	നിന്തിരുവടികളോട്
മേ	എന്റെ [മാകുന്നു;	ബ്രവീമി."	ഞാൻ ശപഥംചെയ്യു
ഹൃദി	ഹൃദയത്തിൽ		ന്നു."

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ സാധുകാരോ മഹാനഭൂത്
ഋഷീണാമുഗ്രതപസാം യമുനാതീരവാസിനാം. 15

തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	യമുനാതീര-	യമുനാതീരവാസിക
തത് വചനം	ആ വാക്ക	വാസിനാം	ളുമായ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ഋഷീണാം,	ഋഷിമാരാലരുളപ്പെട്ട
ഉഗ്രതപസാം	ഉഗ്രതപസ്സുകൊണ്ടുണ്ടാ	സാധുകാരഃ	"നല്ലത്, നല്ലത്,"
	വരും		എന്ന പ്രശംസ
		മഹാൻ അഭൂത്.	അതിയായി മുഴങ്ങി.

ഊചുശ്ച തേ മഹാത്മാനോ ഹർഷേണ മഹതാ സമന്വിതാഃ
ഉപപന്നം നരശ്രേഷ്ഠ തവൈവ ഭുവി നാന്യതഃ. 16

തേ മഹാത്മാനഃ	ആ മഹാനുഭാവന്മാർ	തവ ഏവ	നിന്തിരുവടിക്കുതന്നെ
മഹതാ	വർദ്ധിച്ച		യാണ്
ഹർഷേണ	സന്തോഷത്താൽ	ഉപപന്നം;	ഇത് യുക്തമായുള്ളത്;
അന്വിതാഃ	ഉള്ളം പൂരിച്ചവരായി	ഭുവി	ലോകത്തിൽ
ഊചുഃ;	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;	അന്യതഃ ച	മറെറാക്കും
"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!	ന.	അല്ല.

ബഹവഃ പാർത്ഥിവാ രാജന്നതിക്രാന്താ മഹാബലാഃ
കാശ്യസ്യ ഗൌരവം മത്വാ പ്രതിജ്ഞാം നാഭ്യരോചയൻ. 17

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	കാശ്യസ്യ	കാശ്യത്തിന്റെ
അതിക്രാന്താഃ	ഇതുവരെയുണ്ടായിട്ടുള്ള	ഗൌരവം	അസാധ്യതയെ
മഹാബലാഃ	മഹാബലശാലികളായ	മത്വാ	ആലോചിച്ച്
ബഹവഃ	അനേകം	പ്രതിജ്ഞാം	വാശ്ശത്തം ചെയ്യുവാൻ
പാർത്ഥിവാഃ,	ഭൂപന്മാർ,	ന അഭ്യ-	ഇഷ്ടപ്പെടുക ഉണ്ടാ
		രോചയൻ	യില്ല.

തദ്വയാ പുനർബ്രാഹ്മണഗൌരവാദിയം
കൃതാ പ്രതിജ്ഞാ ഹ്യനവേക്ഷ്യ കാരണം
തതശ്ച കർത്താ ഹ്യസി നാത്ര സംശയോ
മഹാഭയാത് ത്രാതുമൃഷീംസ്തപസ്വിനഃ. 18

"തയാ പുനഃ	"നിന്തിരുവടിയാലാ
	കട്ടെ,
കാരണം	എന്തു കാരണത്താലാണ് ഞങ്ങൾ വന്നിരിക്കുന്നത്" എന്ന്
അനവേക്ഷ്യ ച,	ആലോചിക്കാതെ
	തന്നെ,
ബ്രാഹ്മണ-ഗൌരവാത് ഹി	ബ്രാഹ്മണരുടെ പേരിലുള്ള ബഹുമാനത്താ
ഇയം	ഈ [ൽ മാത്രം
പ്രതിജ്ഞാ	പ്രതിജ്ഞ
കൃതാ;	ചെയ്യപ്പെട്ട;
തതഃ	ആകയാൽ
കർത്താ അസി;	നിന്തിരുവടി കായ്യത്തെ പൂർത്തിയാക്കുവാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടവനാ
അത്ര	ഇതിൽ [യിരിക്കുന്നു;
സംശയഃ ന;	സംശയമില്ല;
ജുഷീൻ	ജുഷിമാരായ ഞങ്ങളെ
മഹാഭയാത്	പെരുതായ ആപത്തി
ത്രാതും	രക്ഷിപ്പാൻ [ൽ നിന്ന്
അർഹസി	തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22854; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2130

ഇതിപുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഗീതേ ശ്രീമദ്രാമായണേ അഷ്ടാവിംശദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ സമാപ്താഃ

ഇപ്രകാരം കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽവെച്ചു ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ടതായ ശ്രീരാമായണത്തിൽ 28-ാം ദിവസം ഗാനം ചെയ്ത ശ്ലോകങ്ങൾ അവസാനിച്ചു.

പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ദ്വാത്രിംശദ്ദിനേഷു ഗീതേ ശ്രീമദ്രാമായണേ, ഏകോനത്രിംശദിനേ ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകഷഷ്ടിതമസർഗ്ഗമാരഭ്യ അശീതിതമസർഗ്ഗപര്യന്തം [22855—23334 ശ്ലോകാഃ) ഗീതം. തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 480.

പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗമണ്ഡപത്തിൽവെച്ച് 32 ദിവസങ്ങളിലായി ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീരാമായണത്തിൽ, ഇരുപത്തൊമ്പതാം ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 61-ാം സർഗ്ഗം തുടങ്ങി 80-ാംസർഗ്ഗം വരെ (22855 മുതൽ 23324കൂടിയുള്ള ശ്ലോകങ്ങൾ) ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ടു. അന്നേദിവസം ആകെ ഗാനം ചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ 480.

ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[ലവണപീഡാകഥനം = ലവണാസുരന്റെ ഉപദ്രവത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നത്.]

ഏവം ബ്രുവദ്ഭിർജുഷിഭിഃ കാകുത്സ്ഥോ വാക്യമബ്രവീത്
കിം കായ്യം ബ്രൂത മുനയോ ഭയം വാവദ്വൈതു വഃ. 1

കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
ജുഷിഭിഃ	ജുഷിമാരാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ബ്രുവദ്ഭിഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടാറെ
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;
"മുനയഃ!	"മുനിമാരേ!
കായ്യം	എന്നാൽ ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു്
കിം?	എന്തൊന്നാണു്?
ബ്രൂത;	അരുളിച്ചെയ്യാലും;
വഃ ഭയം	നിങ്ങളുടെ ഭയം
താവത്	ഇതോട്ടക്രടി
അപൈതു."	ഇല്ലാതാകട്ടെ."

തഥാ ബ്രുവതി കാകുത്സ്ഥേ ഭാർഗ്ഗവോ വാക്യമബ്രവീത്
ഭയാനാം ശൃണു യന്മൂലം ദേശസ്യ ച നരേശ്വര. 2

കാകുത്സ്ഥേ	ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ
തഥാ ബ്രുവതി	ഇപ്രകാരം അരുൾചെയ്താറെ
ഭാർഗ്ഗവഃ വാക്യം അബ്രവീത്;	ഭാർഗ്ഗവമുനി ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;
നരേശ്വര!	പുരുഷോത്തമ!
ദേശസ്യ ച ഭയാനാം	രാജ്യത്തിന്നുതന്നെ വിപത്തിന്നായി
യത് മൂലം	യാതൊന്ന് കാരണമോ, അതിനെ
ശൃണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

പൂർവ്വം കൃതയുഗേ രാജൻ ദൈതേയഃ സുമഹാബലഃ
ലോലാപുത്രോഽഭവജ്ജ്യേഷ്ഠോ മധുർനാമ മഹാസുരഃ. 3
ബ്രഹ്മണ്യശ്ച ശരണ്യശ്ച ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ
സുരൈശ്ച പരമോദാരൈഃ പ്രീതിസ്തസ്യാതുലാഽഭവത്. 4

രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!
പൂർവ്വം	ആദിയിൽ
കൃതയുഗേ	കൃതയുഗത്തിൽ
സുമഹാബലഃ	മഹാബലിഷ്ഠനായി
ബ്രഹ്മണ്യഃ ച	ബ്രാഹ്മണഭക്തനായി (ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയായി)
ശരണ്യഃ ച	ശരണാഗതരക്ഷകനായി
ബുദ്ധ്യാ പരിനിഷ്ഠിതഃ ച	ധർമ്മബുദ്ധികൊണ്ട് സ്ഥിരതപൂണ്ടവനായി
മഹാസുരഃ	മഹാസുരനായി
ലോലാപുത്രഃ	ലോലയുടെ പുത്രനായി
ജ്യേഷ്ഠഃ	ജ്യേഷ്ഠനും
മധുഃ നാമ ച	മധുവെന്ന പേരോടുകൂടിയവനുമായ
ദൈതേയഃ അഭവത്;	ഒരു ദൈത്യൻ ഉണ്ടായിരുന്നു;
തസ്യ,	അവന്ന്,
പരമോദാരൈഃ സുരൈഃ ച	മഹാന്മാരായ ദേവന്മാരാലും
അതുലാ പ്രീതിഃ അഭവത്.	മഹത്തായ അനുഗ്രഹം ഉണ്ടായി.

സ മധുർവ്വീര്യസമ്പന്നോ ധർമ്മേ ച സുസമാഹിതഃ
ബഹുമാനാച്ച രുദ്രേണ ദത്തസ്തസ്യാദ്ഭുതോ വരഃ. 5

സഃ മധുഃ	ആ മധുവെന്നവൻ
വീര്യസമ്പന്നഃ ച	മഹാവീര്യശാലിയും
ധർമ്മേ	ധർമ്മത്തിൽ
സുസമാഹിതഃ;	നിഷ്ഠയാടുകൂടിയവനുമായിരുന്നു;
തസ്യ	അവന്ന്
രുദ്രേണ ച	പരമശിവനാൽതന്നെ
ബഹുമാനാത്	അഭിമാനപൂർവ്വം
അദ്ഭുതഃ വരഃ	അത്ഭുതമായ ഒരു വരം
ദത്തഃ.	നൽകപ്പെട്ടു.

ശൂലം ശൂലാദ്വിനിഷ്കൃഷ്യ മഹാവീര്യം മഹാപ്രഭം
ദദൌ മഹാത്മാ സുപ്രീതോ വാക്യം ചൈതദുവാച ഹ. 6

മഹാത്മാ	മഹാത്മാവായ രുദ്രഭഗവാൻ
സുപ്രീതഃ	ഏറ്റം പ്രസാദിച്ചുവ
ശൂലാത്	തന്റെ ശൂലായുധത്തിൽ നിന്ന്
മഹാവീര്യം	മഹത്തായവീര്യത്തെയും
മഹാപ്രഭം	ഉത്കൃഷ്ടമായ ജ്യോതിസ്സിനേയും
വിനിഷ്കൃഷ്യ	എടുത്ത്
ശൂലം ദദൌ;	ഒരു ശൂലത്തെ നൽകി;
ച ഏതത് വാക്യം ഉവാച ഹ.	കൂടാതെ ഈ വാക്യത്തെയും അരുളിച്ചെയ്തു.

തപയൈ്യതമതുലോ ധർമ്മോ മത്പ്രസാദാത് കൃതഃ ശുഭഃ
പ്രീത്യാ പരമയാ യുക്തോ ദദാമ്യായുധമുത്തമം. 7

"'തപയാ	"'നിന്നാൽ	ശുഭഃ കൃതഃ;	ശുഭമാംവണ്ണം അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ട;
അയം ധർമ്മഃ	ഈ യജ്ഞം	പരമയാ പ്രീത്യാ യുക്തഃ	അതിയായ പ്രീതിയോടുകൂടിയവനായ ഞാൻ,
അതുലഃ,	നിസ്തുല്യമായി	ഉത്തമം ആയുധം	ഒരു ഉത്തമമായ ആയുധത്തെ
മത്പ്രസാദാത്	എന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ	ദദാമി.	നൽകുന്നു.

യാവത് സുരൈശ്ച വിപ്രൈശ്ച ന വിരുദ്ധ്യേന്മഹാസുര
താവച്ഛൂലം തവേദം സ്യാദന്യഥാ നാശമേഷ്യതി. 8

"'മഹാസുര!	"'മഹാസുര!	താവത്	അതുവരെയും കാലം
സുരൈഃ ച	ദേവന്മാരായും	ഇദം ശൂലം	ഈ ശൂലായുധം
വിപ്രൈഃ ച	വിപ്രന്മാരായും	തവ സ്യാത്;	നിന്റേതായിരിക്കുന്നതാണ്;
യാവത്	എതുകാലംവരെക്കും	അന്യഥാ	അപ്രകാരമല്ലെന്നാൽ
ന വിരുദ്ധ്യേഃ	നീ വിരോധം ഏല്ക്കാതിരിക്കുന്നുവോ	നാശം ഗമിഷ്യതി.	കണ്ണിനു കാണാതെ മറഞ്ഞുപോകുന്നതാണ്.

യശ്ച ത്വാമഭിയുഞ്ജീത യുദ്ധായ വിഗതജ്വരഃ
തം ശൂലോ ഭസ്മസാത് കൃത്വാ പുനരേഷ്യതി തേ കരം. 9

"'യഃ ച	"'വല്ല ഒരുവനും	ശൂലഃ	ഈ ശൂലം
യുദ്ധായ	പോരിന്നായി	ഭസ്മസാത് കൃത്വാ	വെണ്ണീറാക്കി
വിഗതജ്വരഃ	ഭീതിവെടിഞ്ഞ്	തേ കരം	നിന്റെ കയ്യിൽ
ത്വാം	നിന്നോട്	പുനഃ	വീണ്ടും
അഭിയുഞ്ജീത	ഏല്ക്കുന്നുവോ	ഏഷ്യതി.'	വന്നുചേരുന്നതാണ്.'
തം	അവനെ		

ഏവം രുദ്രാദ്വരം ലബ്ധ്വാ ത്രയ ഏവ മഹാസുരഃ
പ്രണിപത്യ മഹാദേവം വാക്യമേതദുവാച ഹ. 10

"മഹാസുരഃ	"ആ മഹാസുരൻ	ത്രയഃ ഏവ	വീണ്ടും
രുദ്രാത്	രുദ്രഭഗവാങ്കൽനിന്ന്	മഹാദേവം	പരമശിവനെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പ്രണിപത്യ	കുമ്പിട്ട്
വരം ലബ്ധ്വാ	വരത്തെ ലഭിച്ചു',	ഏതത് വാക്യം ഹ ഉവാച.	ഇപ്രകാരം അപേക്ഷിച്ചു.

ഭഗവൻ മമ വംശസ്യ ശൂലമേതദനുത്തമം
ഭവേത് തു സതതം ദേവ സുരാണാമീശ്വരോ ഹ്യസി. 11

"ദേവ!	"ഭഗവനേ!	ഏതത്	ഈ
സുരാണാം തു ഈശ്വരഃ	ദേവന്മാക്കും ദേവനാണല്ലോ	അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമായ
അസി;	നിന്തിരുവടി;	ശൂലം	ശൂലം
ഹി,	ആകയാൽ,	സതതം	എന്നും
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!	മമ വംശസ്യ ഭവേത്.'	എന്റെ വംശത്തിനു ള്ളതായിരിക്കേണമേ.'

തം ബ്രുവാണം മധും ദേവഃ,സർവ്വഭൂതപതിഃ ശിവഃ
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാ നൈതദേവം ഭവിഷ്യതി. 12

"മഹാഭുജഃ സർവ്വഭൂതപതിഃ ശിവഃ ദേവഃ, ബ്രുവാണം	"മഹാപ്രഭുവും എല്ലാ ഭൂതങ്ങൾക്കും നാഥനുമായ ദേവനായ പരമശിവൻ ഇപ്രകാരം പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന	തം മധും പ്രത്യുവാച; 'ഏതത് ഏവം ന ഭവിഷ്യതി.	ആ മധുവോടായി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു; 'ഇതു് ഇപ്രകാരം സാദ്ധ്യപ്പെടുന്നതല്ല.

മാ ഭ്രൂത്തേ വിഫലാ വാണീ മത്പ്രസാദകൃതാ ശുഭാ
ഭവതഃ പുത്രമേകം തു ശൂലമേതദ് ഭജിഷ്യതേ. 13

"'തു തേ ശുഭാ വാണീ മത്പ്രസാദകൃതാ വിഫലാ	"'എങ്കിലും നിന്റെ പ്രിയമായ എന്റെ [അപേക്ഷ അനുഗ്രഹത്താൽ നിഷ്ഫലമായി	മാ ഭൂത്; ഭവതഃ ഏകം പുത്രം ഏതത് ശൂലം ഭജിഷ്യതേ.	ഭവിക്കാതിരിക്കട്ടെ; നിന്റെ ഒരു സന്താനത്തെ ഈ ശൂലം കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ്.

യാവത് കരസ്ഥഃ ശൂലോ5യം ഭവിഷ്യതി സുതസ്യ തേ
അവദ്ധ്യഃ സർവ്വഭൂതാനാം ശൂലഹസ്തോ ഭവിഷ്യതി. 14

"'അയം ശൂലഃ തേ സുതസ്യ കരസ്ഥഃ ഭവിഷ്യതി;	"'ഈ ശൂലം നിന്റെ ഒരു പുത്രന്ന് കരസ്ഥമായിരിക്കുന്നതാണ്;	ശൂലഹസ്തഃ യാവത് സർവ്വഭൂതാനാം അവദ്ധ്യഃ ഭവിഷ്യതി.'	ശൂലംമന്തിയവനായിരിക്കുന്നേടത്തോളം സർവ്വപ്രാണികൾക്കും അവദ്ധ്യനായി ഭവിക്കുന്നതാണ്.'

ഏവം മധുർവ്വരം ലബ്ധ്വാ ദേവാത് സുമഹദദ്ഭുതം
ഭവനം സോ5സുരശ്രേഷ്ഠഃ കാരയാമാസ സുപ്രഭം. 15

"സഃ അസുരശ്രേഷ്ഠഃ മധുഃ, ദേവാത് ഏവം സുമഹത്	"ആ അസുരശ്രേഷ്ഠനായ മധുവെന്നവൻ, മഹാദേവങ്കൽ നിന്ന് ഇപ്രകാരം മഹിമയേറിയ	അദ്ഭുതം വരം ലബ്ധ്വാ, സുപ്രഭം ഭവനം കാരയാമാസ.	അത്ഭുതകരമായ വരത്തെ ലഭിച്ച്, ഉത്കൃഷ്ടമായ ഒരു ഭവനത്തെ പണിയിച്ചു.

തസ്യ പത്നീ മഹാഭാഗാ പ്രിയാ കുംഭീനസീതി യാ.
തസ്യാഃ പുത്രോ മഹാവീര്യോ ലവണോ നാമ ദാരുണഃ
ബാല്യാത് പ്രഭൃതി ദുഷ്ടാത്മാ പാപാന്യേവ സമാചരത്. 16

"കുംഭീനസി ഇതി	"കുംഭീനസിയെന്ന
യാ	യാതൊരു
തസ്യ പ്രിയാ പത്നീ	അവന്റെ പ്രിയപത്നി
മഹാഭാഗാ;	മഹാ ധർമ്മശീലയായി
തസ്യാഃ	അവളുടെ [രുന്നു;
പുത്രഃ	പുത്രനായ
ലവണഃ നാമ	ലവണനെന്നവൻ
മഹാവീര്യഃ	മഹാപരാക്രമശാലിയും
ദാരുണഃ;	ഭയങ്കരനും ആകുന്നു;
ബാല്യാത്-പ്രഭൃതി	ചെറുപ്പം മുതൽക്കു തന്നെ
ദുഷ്ടാത്മാ	ആ ദുഷ്ടൻ
പാപാനി ഏവ	പാപകൃത്യങ്ങളെത്ത [ന്നെ
സമാചരത്.	ആചരിച്ചുവന്നു.

തം പുത്രം ദുർവ്വിനീതം തു ദൃഷ്ട്വാ ദുഃഖസമന്വിതഃ
മധുഃ സ ശോകമാപേദേ ന ചൈനം കിഞ്ചിദബ്രവീത്. 17

"മധുഃ	"മധു
തം പുത്രം	ആ പുത്രനെ
ദുർവ്വിനീതം	ദുർമ്മാർഗ്ഗിയായി
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ടു്
തു	അക്കാരണത്താൽ
ദുഃഖസമന്വിതഃ	ദുഃഖംപൂണ്ടവനായി
ശോകം ആപേദേ;	വ്യാകുലപ്പെട്ടു;
സഃ	അവൻ
ഏനം	ഇവനോടു്
കിഞ്ചിത് ച	ഒന്നുംതന്നെ
ന അബ്രവീത്.	പറകയുണ്ടായില്ല.

സ വിഹായ തതോ ലോകം പ്രവിഷ്ടോ വരുണാലയം
ശൂലം നിവേശ്യ ലവണേ വരം തസ്മൈ ന്യവേദയത്. 18

"സഃ	"ആ മധു
ലവണേ	ലവണന്റെ വശം
ശൂലം	ശൂലത്തെ
നിവേശ്യ	ഏല്പിച്ചു്
തസ്മൈ	അവനു്
വരം ന്യവേദയത്;	വരത്തെക്കുറിച്ചും അറിവുകൊടുത്തു;
തു	ആ സ്ഥിതിയിൽ
ഇമം ലോകം	ഈ ലോകത്തെ
വിഹായ	വെടിഞ്ഞു്
വരുണാലയം പ്രവിഷ്ടഃ.	വരുണലോകത്തെ പ്രാപിച്ചു.

സ പ്രഭാവേന ശൂലസ്യ ദൈരാത്മ്യേനാത്മനസ്തഥാ
സന്താപയതി ലോകാംസ്ത്രീൻ വിശേഷേണ ച താപസാൻ 19

"സഃ	"അവൻ
തഥാ	അപ്രകാരമുള്ള
ആത്മനഃ ദൈരാത്മ്യേന	തന്റെ ദുർഗ്ഗുണത്താലും
ശൂലസ്യ പ്രഭാവേന	ശൂലായുധത്തിന്റെ വൈഭവത്താലും
ത്രീൻ ലോകാൻ	മൂന്നു ലോകങ്ങളേയും
വിശേഷേണ	വിശേഷിച്ചും
താപസാൻ ച	തപസ്വികളേയും
സന്താപയതി.	ദ്രോഹിക്കുന്നു.

ഏഷംപ്രഭാവോ ലവണഃ ശൂലം ചൈവ തഥാവിധം
ശ്രുത്വാ പ്രമാണം കാകുത്സ്ഥ തപം ഹി നഃ പരമാ ഗതിഃ. 20

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!
ലവണഃ ഏവ	ലവണാസുരനാകട്ടെ
ഏവം പ്രഭാവഃ;	അപ്രകാരമുള്ള പ്രഭാവ മാന്വനാണ്;
ശൂലം ച തഥാവിധം;	ശൂലവും അപ്രകാരമുള്ള താണ്;
നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
തപം ഹി	നിന്തിരുവടിമാത്രമാണ്
പരമാ ഗതിഃ;	സർവ്വശരണ്യനായുള്ളതു;
ശ്രുത്വാ പ്രമാണം!	ചെവിക്കൊണ്ട് തിരുവുള്ളംപോലെ ചെയ്തരുളിയാലും.

ബഹവഃ പാർത്ഥിവാ രാമ ഭയാത്തൈർഋഷിഭിഃ പുരാ
അഭയം യാചിതാ വീര ത്രാതാരം ന ച വിദ്മഹേ. 21

"വീര!	"ജഗദേകവീരനായ
രാമ!	ശ്രീരാമ!
പുരാ	ഇതവരെയ്ക്കും
ഭയാത്തൈഃ	ഭയാകുലിതരായ
ഋഷിഭിഃ	മഹർഷിമാരാൽ
ബഹവഃ	എത്രയോ
പാർത്ഥിവാഃ	രാജാക്കന്മാർ
അഭയം	തങ്ങളെ രക്ഷിക്കേണമെന്ന്
യാചിതാഃ;	അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു;
ത്രാതാരം ച	അഭയപ്രദാനംചെയ്യുന്ന ഒരുവനേയും
വിദ്മഹേ ന.	ഞങ്ങൾ കാണുന്നില്ല.

തേ വയം രാവണം ശ്രുത്വാ ഹതം സബലവാഹനം
ത്രാതാരം വിദ്മഹേ താത നാന്യം ഭുവി നരാധിപം. 22

"താത!	"പൂജ്യപാദ!
തേ വയം	അപ്രകാരമുള്ള ഞങ്ങൾ
രാവണം	രാവണനെ
സബലവാഹനം	സൈന്യങ്ങളും വാഹനങ്ങളുമടക്കം
ഹതം ശ്രുത്വാ,	ഹനിക്കപ്പെട്ടവനായി കേട്ട്,
ത്രാതാരം	അഭയപ്രദനാരെന്ന്
വിദ്മഹേ;	അറിയുന്നു;
ഭുവി	ലോകത്തിൽ
അന്യം	മറെറാരു
നരാധിപം	അരചനെ
ന.	അങ്ങിനെ അറിയുന്നില്ല.

തത് പരിത്രാതുമിച്ഛാമോ ലവണാദ് ഭയപീഡിതാൻ. 23

"തത്	"ആകയാൽ
ലവണാത്	ലവണങ്കൽനിന്നു്
ഭയപീഡിതാൻ	ഭീതിപൂണ്ട് പീഡിതരായ ഞങ്ങളെ
പരിത്രാതും	രക്ഷിച്ചരുളുവാൻ
ഇച്ഛാമഃ."	ഞങ്ങൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22877; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2153.

ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[ശത്രുഘ്നപ്രാർത്ഥനാ = ശത്രുഘ്നൻ ശ്രീരാമനോടായി അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നത്.]

തഥോക്തേ താന്തുഷീൻ രാമഃ പ്രത്യുവാച കൃതാഞ്ജലിഃ
കിമാഹാരഃ കിമാചാരോ ലവണഃ കില വർത്തതേ. 1

"തഥാ	"അപ്രകാരം
ഉക്തേ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടാറെ,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
കൃതാഞ്ജലിഃ	കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്
താൻ ഋഷീൻ	ആ ഋഷിമാരോടായി
പ്രത്യുവാച;	മറുപടിയരുളി;
"ലവണഃ ച കില വർത്തതേ?	"ലവണാസുരൻ എങ്ങാണ് വസിക്കുന്നതു?
കിമാഹാരഃ?	അവന്റെ ആഹാരമെപ്രകാരമുള്ളതാണ്?
കിമാചാരഃ?"	ആചാരമെപ്രകാരമുള്ളതാണ്?"

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ഋഷയഃ സർവ്വ ഏവ തേ
തതോ നിവേദയാമാസുർലവണോ വവൃധേ യഥാ. 2

തേ ഋഷയഃ സർവ്വേ ഏവ	ആ ഋഷിമാർ എല്ലാവരും തന്നെ
രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ	ശ്രീരാഘവന്റെ വാക്കു കേട്ട്
തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ലവണഃ	ലവണാസുരൻ
വവൃധേ യഥാ	എപ്രകാരം വളർന്നുവോ അതിനെ ഇപ്രകാരം
നിവേദയാമാസുഃ.	വിസ്തരിച്ചുണർത്തിച്ചു.

ആഹാരഃ സർവ്വ സത്വാനി വിശേഷേണ ച താപസാഃ
ആചരോ രൌദ്രതാ നിത്യം വാസോ മധുവനേ തഥാ. 3

"സർവ്വസത്വാനി	"സർവ്വപ്രാണികളും
വിശേഷേണ	വിശേഷിച്ചും
താപസാഃ ച	താപസന്മാരുമാകുന്നു
ആഹാരഃ;	(അവനു) ആഹാരം;
നിത്യം	എന്നും
രൌദ്രതാ തഥാ	പാപകൃത്യംചെയ്യുന്നതുതന്നെ
ആചാരഃ;	ആചാരം;
മധുവനേ വാസഃ.	മധുവനത്തിലാകുന്നു വസിക്കുന്നതു്.

ഹത്വാ ബഹൂസഹസ്രാണി സിംഹവ്യാഘ്രമൃഗദ്വിപാൻ
മാനുഷാംശ്ചൈവ കുരുതേ നിത്യമാഹാരമാഹ്നികം. 4

സിംഹ-വ്യാഘ്ര-മൃഗദ്വിപാൻ	"സിംഹങ്ങളേയും, നരികളേയും, മാനുകളേയും ആനകളേയും
മാനുഷാൻ ച	മനുഷ്യരേയും
ബഹൂസഹസ്രാണി ഹത്വാ	അനേകായിരമായികൊന്നു്
നിത്യം	ദിവസംതോറും
ആഹ്നികം ഏവ	ഒരുനാൾ തെറ്റാതെ
ആഹാരം കുരുതേ.	ഭക്ഷിക്കുന്നു,

തതോഽന്തരാണി സത്വാനി ഖാദതേ സ മഹാബലഃ
സംഹാരേ സമനുപ്രാപ്തേ വ്യാദിതാസ്യ ഇവാന്തകഃ. 5

"തതഃ	"അതുമല്ലാതെ
സഃ മഹാബലഃ	ആ മഹാബലിഷ്ഠൻ
വ്യാദിതാസ്യഃ	വായപൊളിച്ചുംകൊ
	ണ്ട്
അന്തകഃ ഇവ	കാലനെന്നപോലെ
സംഹാരേ	സംഹരിക്കുന്നതിൽ
സമനുപ്രാപ്തേ	ഉദ്യുക്തനായിരിക്കെ
അന്തരാണി	ഇടയിലുള്ള
സത്വാനി	സത്വങ്ങളേയും
ഖാദതേ.	കടിച്ചുതിന്നുന്നു.

ശൂലഹസ്തോ രിപൂൻ സർവ്വാൻ നിർഹത്യേഷ ദുർമ്മതിഃ. 6

"ഏഷഃ ദുർമ്മതിഃ	"ഈ ദുഷ്ടൻ
ശൂലഹസ്തഃ	ശൂലായുധത്തെ കയ്യിൽ
	ധരിച്ചുകൊണ്ട്
രിപൂൻ സർവ്വാൻ	എതിർക്കുന്നവരെയെ
	ല്ലാം
നിർഹതി."	ചുട്ടെരിക്കുന്നു."

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവോ വാക്യമുവാച സ മഹാമുനീൻ
ഘാതയിഷ്യാമി തദ്രക്ഷോ ഹ്യപഗച്ഛന്തു വോ ഭയം. 7

തത് ശ്രുത്വാ	അതുകേട്ട്
സഃ രാഘവഃ	ആ ശ്രീരാഘവൻ
മഹാമുനീൻ	മഹർഷിമാരോടായി
വാക്യം ഉവാച;	ഇങ്ങിനെഅരുളിച്ചെയ്തു;
"രക്ഷഃ	"രാക്ഷസനെ
ഘാതയിഷ്യാമി;	ഞാൻ സംഹരിക്കുന്നു
	ണ്ട്;
ഹി	ആകയാൽ
വഃ ഭയം	നിങ്ങളുടെ ഭയം
അപഗച്ഛതു."	നീങ്ങട്ടെ."

പ്രതിജ്ഞായ തഥാ തേഷാം മുനീനാമുഗ്രതേജസാം
സഭ്രാതൃൻ സഹിതാൻ സർവ്വാനുവാച രഘുനന്ദനഃ. 8

സഃ രഘുനന്ദനഃ	ആ രഘുതിലകൻ
ഉഗ്രതേജസാം	ഉഗ്രതേജസ്സാർന്ന
തേഷാം മുനീനാം	ആ മുനിമാരോടായി
തഥാ പ്രതിജ്ഞായ,	ഇപ്രകാരം വാഗ്ദത്തം ചെയ്തശേഷം,
സഹിതാൻ	ക്രടെയുണ്ടായിരുന്ന
ഭ്രാതൃൻ സർവ്വാൻ	അനുജന്മാരെല്ലാവരോ ടായും
ഉവാച.	ഇങ്ങിനെഅരുളിച്ചെയ്തു.

കോ ഹന്താ ലവണം വീരഃ കസ്യാംശഃ സ വിധീയതാം
ഭരതസ്യ മഹാബാഹോഃ ശത്രുഘ്നസ്യ ച ധീമതഃ 9

"ലവണം ഹന്താ	"ലവണനെ സംഹരി ക്കുന്ന
വീരഃ കഃ?	വീരൻ ആരാണ്?
മഹാബാഹോഃ	മഹാബാഹുവായ
ഭരതസ്യ,	ഭരതനോ,
ധീമതഃ ശത്രുഘ്നസ്യ ച	ധീമാനായ ശത്രുഘ്ന നോ
കസ്യ അംശഃ	ആരുടെ പങ്കായിട്ടാണ്
സഃ വിധീയതാം?"	അത് നിയമിക്കപ്പെടേ ണ്ടത്?"

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു ഭരതോ വാക്യമബ്രവീത്
അഹമേനം വധിഷ്യാമി മമാംശഃ സ വിധീയതാം. 10

രാഘവേണ ശ്രീരാമനാൽ
ഏവം ഉക്തഃ ഇപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ട
ഭരതഃ തു, ഭരതനാം,
വാക്യം } ഇങ്ങിനെ മറുപടിയു
അബ്രവീത്; } ണർത്തിച്ചു;

"ഏനം . . "ഇവനെ
അഹം ഞാൻ
വധിഷ്യാമി; വധിക്കാം;
സഃ മമ . അത് എനിക്കുള്ള
അംശഃ } പങ്കായി കല്പിക്കപ്പെ
വിധീയതാം." } ടട്ടെ."

ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ധൈര്യശൌര്യസമന്വിതം
ലക്ഷ്മണാവരജസ്തസ്ഥൌ ഹിത്വാ സൌവർണ്ണമാസനം. 11

ധൈര്യശൌര്യ- } ധൈര്യവും ശൌര്യവും
സമന്വിതം } ചേർന്നതായ
ഭരതസ്യ വചഃ } ഭരതന്റെ മൊഴി കേട്ട്
ശ്രുത്വാ }
ലക്ഷ്മണാവരജഃ ലക്ഷ്മണാനുജനായ
ശത്രുഘ്നൻ

സൌവർണ്ണം സ്വർണ്ണമയമായ
ആസനം ആസനത്തെ
ഹിത്വാ വിട്ട്
തസ്ഥൌ. എഴുന്നേറ്റു.

ശത്രുഘ്നസ്ത്വബ്രവീദ്വാക്യം പ്രണിപത്യ നരാധിപം
കൃതകർമ്മാ മഹാബാഹുർമദ്ധ്യമോ രഘുനന്ദനഃ. 12

ശത്രുഘ്നഃ ശത്രുഘ്നൻ
നരാധിപം } ശ്രീരാമനെ കുമ്പിട്ടവ
പ്രണിപത്യ } ണങ്ങി
തു വാക്യം } അക്കാര്യത്തിൽ ഇപ്ര
അബ്രവീത്; } കാരം ഉണർത്തിച്ചു;
"മഹാബാഹുഃ "മഹാബാഹുവും

മദ്ധ്യമഃ ചെറിയജ്യേഷ്ഠനുമായ
രഘുനന്ദനഃ ഭരതൻ
കൃതകർമ്മാ. { താൻചെയ്യേണ്ടതായ
കൈങ്കര്യത്തെ നിർവ്വ
ഹിച്ചുകഴിഞ്ഞിരി
ക്കുന്നു.

ആര്യേണ ഹി പുരാ ശൂന്യാ താപയോദ്ധ്യാ രക്ഷിതാ പുരീ
സന്താപം ഹൃദയേ കൃത്വാ ആര്യസ്യാഗമനം പ്രതി. 13

"പുരാ തു "മുമ്പേതന്നെ
താപയാ ശൂന്യാ നിന്നിരുവടിയില്ലാത്തതായ
അയോദ്ധ്യാ പുരീ അയോദ്ധ്യാരാജ്യം
ആര്യേണ ചെറിയജ്യേഷ്ഠനാൽ
ആര്യസ്യ ജ്യേഷ്ഠന്റെ

ആഗമനം പ്രതി, വരവിനെയും കാത്ത്,
സന്താപം ഹി ആ ദുഃഖത്തെത്തന്നെ
എപ്പോഴും
ഹൃദയേ കൃത്വാ, മനസ്സിൽ ഓർത്തുകൊ
ണ്ട്,
രക്ഷിതാ. പരിപാലിക്കപ്പെട്ട.

ദുഃഖാനി ച ബഹൂന്യിഹ ഹ്യനുഭൂതാനി പാർത്ഥിവ
ശയാനോ ദുഃഖശയ്യാസു നന്ദിഗ്രാമേ മഹാമനാഃ. 14

"പാർത്ഥിവ! "മഹാരാജാവേ!
ഇഹ ഇക്കാര്യത്തിൽ
ബഹൂനി ച പലപല
ദുഃഖാനി ഹി കഷ്ടതകളും [ഞ്ഞു;
അനുഭൂതാനി; അനുഭവിക്കപ്പെട്ടുകഴി-

മഹാമനാഃ മഹാത്മാവായ അദ്ദേഹം
നന്ദിഗ്രാമേ നന്ദിഗ്രാമത്തിൽ
ദുഃഖശയ്യാസു കഠിനമായ ശയ്യയിൽ
ശയാനഃ. ശയിച്ചുവന്നു.

ഫലമൂലാശനോ ഭ്രാതാ ജടീ ചീരധരസ്ത്വഹം
അനുഭ്രായേദ്ദശം ദുഃഖമേഷ രാഘവനന്ദനഃ
പ്രേഷ്യേ മയി സ്ഥിതേ രാജൻ ന ഭ്രായഃ ക്ലേശമാപ്നുയാത്. 15

"തഥാ ഭ്രാതാ, "അപ്രകാരമെല്ലാമിരു
ന്നുകൊണ്ട്
ജടീ ജടധരിച്ച്
ചീരധരഃ വല്ക്കലധാരിയായി
ഫലമൂലാശനഃ; കായ്കിഴങ്ങുകളും ഭുജിച്ചു
രാജൻ! മഹാരാജാവേ! [വന്നു;
മയി പ്രേഷ്യേ സ്ഥിതേ } എന്നെ പറഞ്ഞയക്കു
ന്നകായ്കയ്ത്തിൽ ഞാൻ
കാത്തുംകൊണ്ടിരിക്കെ

ഏഷഃ രാഘവനന്ദനഃ } ഈ രഘുനന്ദനനായ
ഭരതൻ,
ഈദൃശം ദുഃഖം ഇപ്രകാരമുള്ള കഷ്ട
ത്തെ
അനുഭ്രായ, അനുഭവിച്ച്,
ഭ്രായഃ വീണ്ടും
ക്ലേശം ക്ലേശത്തെ
ന ആപ്നുയാത്." } അനുഭവിക്കുന്നത്
ഉചിതമല്ല."

തഥാ ബ്രുവതി ശത്രുഘ്നേ രാഘവഃ പുനരബ്രവീത്
ഏവം ഭവതു കാകുത്സ്ഥ ക്രിയതാം മമ ശാസനം. 16

ശത്രുഘ്നേ ശത്രുഘ്നൻ
തഥാ ബ്രുവതി, അപ്രകാരം ഉണർത്തി
ച്ചാറെ,
പുനഃ അതിനാൽ
രാഘവഃ, ശ്രീരാഘവൻ,

അബ്രവീത്; ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപി
"കാകുത്സ്ഥ! "ശത്രുഘ്ന! [ച്ചു;
ഏവം ഭവതു; അങ്ങിനെതന്നെയാവ
മമ ശാസനം എന്റെ ആജ്ഞ [ട്ടെ;
ക്രിയതാം. പൂർത്തിയാക്കപ്പെടട്ടെ.

രാജ്യേ ത്വാമഭിഷേക്ഷ്യാമി മധോസ്തു നഗരേ ശുഭേ
നിവേശയ മഹാബാഹോ ഭരതം യദ്യവേക്ഷസേ. 17

"മഹാബാഹോ! "മഹാബാഹുവായവ
നേ!
ഭരതം ഭരതനെ
അവേക്ഷസേ } നീ ബഹുമാനിക്കുന്നു
യദി, } എന്നതിനാൽ,
ത്വാം തു നിന്നെ ഇപ്പോൾതന്നെ

അഭിഷേ- } ഞാൻ വാഴിക്കുന്നുണ്ട്;
ക്ഷ്യാമി; }
മധോഃ മധുവിന്റെ
ശുഭേ നഗരേ രമ്യനഗരത്തിലും
രാജ്യേ രാജ്യത്തിലും
നിവേശയ. ആസകുതിപൂണ്ട് വ
ത്തിച്ചാലും.

ശൂരസ്ത്വം കൃതവിദ്യശ്ച സമർത്ഥശ്ച നിവേശനേ
നഗരം യമുനാജുഷ്ടം തഥാ ജനപദാൻ ശുഭാൻ. 18

"ത്വം ച "നിയും
ശൂരഃ ച ശൂരനും
കൃതവിദ്യഃ; പഠിച്ചറിവുള്ളവനുമാ
ണ്;
യമുനാജുഷ്ടം യമുനാനദിയാൽ സേ
വിക്കപ്പെട്ട

നഗരം നഗരത്തേയും
തഥാ അപ്രകാരംതന്നെ
ശുഭാൻ രമണീയങ്ങളായ
ജനപദാൻ നാടുകളേയും
നിവേശനേ സ്ഥാപിക്കുന്നതിലും
സമർത്ഥഃ ച. കുശലനാണല്ലൊ.

യോ ഹി വംശം സമുത്പാട്യ പാർത്ഥിവസ്യ പുനഃ ക്ഷയേ
ന വിധത്തേ നൃപം തത്ര നരകം സ ഹി ഗച്ഛതി 19

"ഹി	"എന്തെന്നാൽ	ന വിധത്തേ,	നിയമിക്കാതിരിക്കുന്നവോ,
യഃ	യാതൊരുവൻ		
പാർത്ഥിവസ്യ വംശം	ഒരു രാജകുലത്തെ	സഃ,	അവൻ,
		തത്ര	അക്കാരണത്താൽ
സമുത്പാട്യ,	ഉന്മൂലനംചെയ്തശേഷം	നരകം	നരകത്തെ
ക്ഷയേ	ആ സ്ഥലത്തിൽ	ഗച്ഛതി ഹി.	പ്രാപിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു.
നൃപം പുനഃ	വേറെ രാജാവിനെ		

സ തപം ഹതപാ മധുസുതം ലവണം പാപനിശ്ചയം
രാജ്യം പ്രശാധി ധർമ്മേണ വാക്യം മേ യദ്യവേക്ഷസേ. 20

"മേ വാക്യം അവേക്ഷസേ യദി,	"എന്റെ വാക്യത്തെ ആദരിക്കുന്നപക്ഷം,	പാപനിശ്ചയം	ദുഷ്ടമതിയുമായ
		ലവണം ഹതപാ	ലവണനെ വധിച്ച്
		രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
സഃ തപം	അപ്രകാരമുള്ള നീ	ധർമ്മേണ	നീതിന്യായമനുസരിച്ച്
മധുസുതം	മധുപുത്രനം	പ്രശാധി.	പരിപാലിച്ചുവന്നാലും.

ഉത്തരം ച ന വക്തവ്യം ശൂര വാക്യാന്തരേ മമ
ബാലേന പൂർവ്വജസ്യാജ്ഞാ കർത്തവ്യാ നാത്ര സംശയഃ. 21

"പൂർവ്വജസ്യ	"മൂത്തവന്റെ	ശൂര!	ശൂര!
ആജ്ഞാ	വാക്ക്	മമ	എന്റെ
ബാലേന	എളയവനാൽ	വാക്യാന്തരേ	വാക്കിന്റെസംഗതിയിൽ
കർത്തവ്യാ;	അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്;		
അത്ര ന സംശയഃ ച;	ഇതിൽ സംശയംതന്നെയില്ല;	ഉത്തരം ന വക്തവ്യം.	മറുവാക്കരുക്കത്തക്കതല്ല.

അഭിഷേകം ച കാകുത്സ്ഥ പ്രതീച്ഛസ്വ മയോദ്യതം
വസിഷ്ഠപ്രമുഖൈർവ്വിപ്രൈർവിധിമന്ത്രപുരസ്കൃതം. 22

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	വിപ്രൈഃ	അന്തണന്മാരാൽ
മയാ ഉദ്യതം ച	എന്നാൽ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടതും	വിധിമന്ത്ര-പുരസ്കൃതം	വേദമന്ത്രങ്ങളാട്ടക്കൂടി വിധിപോലെ നടത്തപ്പെട്ടതുമായ
വസിഷ്ഠ-പ്രമുഖൈഃ	വസിഷ്ഠഭഗവാൻ മുതലായ	അഭിഷേകം	പട്ടാഭിഷേകത്തെ
		പ്രതീച്ഛസ്വ."	കയ്ക്കൊണ്ടാലും."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[ലവണവധോപായകഥനം = ലവണവധത്തിനുള്ള ഉപായത്തെ കഥിക്കുന്നത്.]

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ പരാം വ്രീഡാമുപാഗമത്
ശത്രുഘ്നോ വിനയസമ്പന്നോ മന്ദം മന്ദമുവാച ഹ. 1

രാമേണ — ശ്രീരാമനാൽ
ഏവം ഉക്തഃ — ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ട
വിനയസമ്പന്നഃ — വിനയശാലിയായ
ശത്രുഘ്നഃ, — ശത്രുഘ്നൻ,
പരാം വ്രീഡാം — അതിയായ ലജ്ജയെ
ഉപാഗമത് ; — കയ്ക്കൊണ്ടു ;
മന്ദം മന്ദം ഹ — ഏറ്റവും മന്ദസ്വരത്തിൽ
തു — ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ച്
ഉവാച. — ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

അധർമ്മം വിദ്മ കാകുത്സ്ഥ തസ്മിന്നേതേ നരേശ്വര
കഥം തിഷ്ഠത്സു ജ്യേഷ്ഠേഷു കനീയാനഭിഷിച്യതേ. 2

"കാകുത്സ്ഥ! — "പുരുഷോത്തമ!
ജ്യേഷ്ഠേഷു തിഷ്ഠത്സു — ജ്യേഷ്ഠന്മാർ ഇരിക്കുമ്പോൾ
കനീയാൻ — അനുജൻ
അഭിഷിച്യതേ — പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യിക്കപ്പെടുക എന്നതു്
കഥം? — എങ്ങിനെ ന്യായമാകും?
അസ്മിൻ അസ്ഥ — ഇക്കാര്യത്തിൽ
അധർമ്മം — ന്യായവിരുദ്ധമെന്നുള്ളതിനെ
വിദ്മ ഹി. — നാം അറിയുന്നതാണല്ലൊ.

അവശ്യം കരണീയം ച ശാസനം പുരുഷർഷഭ
തവ ചൈവ മഹാഭാഗ ശാസനം ദുരതിക്രമം. 3

"മഹാഭാഗ! — "പുണ്യാത്മാവേ!
തവ — നിന്തിരുവടിയുടെ
ശാസനം ച — ആജ്ഞയാകട്ടെ
ദുരതിക്രമം ഏവ; — അതിക്രമിക്കപ്പെട്ടവാനും പാടുള്ളതല്ല;
പുരുഷർഷഭ! — പുരുഷോത്തമ!
ച — ആകയാൽ
ശാസനം — കല്പനയും
അവശ്യം — നിശ്ചയമായും
കരണീയം. — അനുവർത്തിക്കപ്പെടേണ്ടതായിരിക്കുന്നു.

തപതോ മയാ ശ്രുതം വീര ശ്രുതിഭ്യശ്ച മയാ ശ്രുതം
നോത്തരം ഹി മയാ വാച്യം മദ്ധ്യമേ പ്രതിജാനതി. 4

"മദ്ധ്യമേ പ്രതിജാനതി, — "ചെറിയജ്യേഷ്ഠനായ ഭരതൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒരു കാര്യം ഉണർത്തിച്ചിരിക്കെ,
ഉത്തരം — അതിനെ കവിച്ചുള്ള മറൊരു വാക്ക്
മയാ — എന്നാൽ
ന വാച്യം ഹി; — ഉണർത്തിക്കപ്പെടത്തക്കതല്ലല്ലൊ;
വീര! — വീര!
തപതഃ — നിന്തിരുവടിയിങ്കൽ
മയാ — എന്നാൽ [നിന്നു
ശ്രുതം — ഈ സംഗതി കേട്ടറിയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
മയാ — എന്നാൽ [പ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
ശ്രുതിഭ്യഃ ച — വേദങ്ങളിൽനിന്നും
ശ്രുതം. — അറിയപ്പെട്ടതുമാണ്.

വ്യാഹൃതം ദുർവ്വചോ ഘോരം ഹന്താസ്മി ലവണം മൃധേ
തസ്യൈയം മേ ദുരുക്തസ്യ ദുർഗ്ഗതിഃ പുരുഷർഷഭ 5

"'മൃധ	"'പോരിൽ	ഘോരം;	എനിക്കുതന്നെ ആപത്തായിവന്നു;
ലവണം	ലവണാസുരനെ		
ഹന്താസ്മി;'	ഞാൻ വധിക്കുന്നുണ്ട്'; എന്നിങ്ങനെ	പുരുഷർഷഭ!	പുരുഷോത്തമ!
		ദുരുക്തസ്യ	പറവാൻ പാടില്ലാത്തതിനെ പറഞ്ഞുപോയ
വ്യാഹൃതം	എന്നാൽ ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടതായ	തസ്യ മേ	ആ എനിക്ക്
ദുർവ്വചഃ	ദുർവ്വാക്ക്	ഇയം ദുർഗ്ഗതിഃ.	ഈ കഷ്ടാവസ്ഥ നേർന്നു.

ഉത്തരം ഹി ന വക്തവ്യം ജ്യേഷ്ഠേനാഭിഹിതേ പുനഃ
അധർമ്മസഹിതം ചൈവ പരലോകവിവർജ്ജിതം. 6

"ജ്യേഷ്ഠേന	"ജ്യേഷ്ഠനാൽ	പരലോകവിവർജ്ജിതം ഏവ	പരലോകവിരുദ്ധമായും ഉള്ള
അഭിഹിതേ	അഭിപ്രായം പറയപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ		
പുനഃ	അതിന്നും മേലായി	ഉത്തരം	മറൊരുവാക്ക്
അധർമ്മസഹിതം ച	അധർമ്മയുക്തമായും	ന വക്തവ്യം ഹി.	ഉണർത്തിക്കപ്പെടത്തക്കതല്ലല്ലൊ.

സോഽഹം ദ്വിതീയം കാകുത്സ്ഥ ന വക്ഷ്യാമി തവോത്തരം
മാ ദ്വിതീയേന ദണ്ഡോ വൈ നിപതേന്മയി മാനദ. 7

"മാനദ!	"അഹന്തയെ അകറു	ഉത്തരം	ഉത്തരം
കാകുത്സ്ഥ!	ശ്രീരാഘവ! [ന്നവനായ	ന വക്ഷ്യാമി;	പറയുന്നില്ല;
സഃ അഹം,	അപ്രകാരമുള്ള അടിയൻ,	മയി	എന്നെ സംഗതിയിൽ
		ദ്വിതീയേന	പുതിയതായി
തവ	നിന്തിരുവടിയോടായി	ദണ്ഡഃ വൈ	ഒരു ദണ്ഡന
ദ്വിതീയം	രണ്ടാമതൊരു	മാ നിപതേത്.	നേരാതിരിക്കട്ടെ.

കാമകാരോ ഹ്യഹം രാജൻ തവാസ്മി പുരുഷർഷഭ
അധർമ്മം ജഹി കാകുത്സ്ഥ മത്കൃതേ രഘുനന്ദന. 8

"രഘുനന്ദന!	"രഘുകുലോത്തംസ!	കാമകാരഃ അസ്മി;	ആജ്ഞാകരനായി വർത്തിക്കുന്നുണ്ട്;
കാകുത്സ്ഥ!	കാകുത്സ്ഥ!	മത്കൃതേ	എന്നെ സംഗതിയിൽ
രാജൻ!	ചക്രവർത്തിയായ	അധർമ്മം	അധർമ്മത്തെ
പുരുഷർഷഭ!	പുരുഷോത്തമ!	ജഹി."	നിരാകരിച്ചരുളുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."
അഹം ഹി	ഞാനാകട്ടെ		
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ		

ഏവമുക്തസ്തു ശ്രുത്വേന ശത്രുഘ്നേന മഹാത്മനാ
ഉവാച രാമഃ സംഹൃഷ്ടോ ഭരതം ലക്ഷ്മണം തഥാ. 9

ശ്രുത്വേന	ശ്രവണം	രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവുമായ	സംഹൃഷ്ടഃ	അതിയായ സന്തുഷ്ടി യാൻവനായി
ശത്രുഘ്നേന	ശത്രുഘ്നനാൽ		
തു	ഇതിനെപ്പററി	ഭരതം	ഭരതനോടായും
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ലക്ഷ്മണം തഥാ	ലക്ഷ്മണനോടായും
ഉക്തഃ	ഉണത്തിക്കപ്പെട്ടവനാ യ	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം അരുളി ച്ചെയ്തു.

സംഭാരാനഭിഷേകസ്യ ആനയദ്ധ്വം സമാഹിതാഃ
അദ്യൈവ പുരുഷവ്യാഘ്രമഭിഷേക്ഷ്യാമി രാഘവം 10
പുരോഹിതം ച കാകുത്സ്ഥം നൈഗമാന്യതിജസ്തഥാ
മന്ത്രിണശ്ചൈവ താൻ സർവ്വാനാനയദ്ധ്വം മമാജ്ഞയാ. 11

"അഭിഷേകസ്യ	"പട്ടാഭിഷേകത്തി ന്നായുള്ള	അഭിഷേക്ഷ്യാമി;	ഞാൻ വാഴിക്കുന്നുണ്ട്;
സംഭാരാൻ	ഒരുക്കങ്ങളെ	മമ ആജ്ഞയാ	എന്റെ ചൊല്പടിക്ക്
സമാഹിതാഃ	ശ്രദ്ധയോടെ	പുരോഹിതം ച	പുരോഹിതനേയും
ആനയദ്ധ്വം;	നിങ്ങളെല്ലാവരും ശേ ഖരിപ്പിൻ;	യതിജഃ തഥാ	യതിക്കുകളേയും
കാകുത്സ്ഥം	കാകുത്സ്ഥനും	താൻ സർവ്വാൻ	ആ എല്ലാ
പുരുഷവ്യാഘ്രം	നരശാർദ്ദൂലനുമായ	നൈഗമാൻ ച	പൌരപ്രധാനികളേ യും
രാഘവം	ശത്രുഘ്നനെ	മന്ത്രിണഃ ഏവ	മന്ത്രിമാരേയും
അദ്യ ഏവ	ഇന്നുതന്നെ	ആനയദ്ധ്വം."	വരുത്തിയാലും."

രാജ്ഞഃ ശാസനമാജ്ഞായ തഥാऽകർവ്വൻ മഹാരഥാഃ. 12

മഹാരഥാഃ	ശൂരന്മാർ	ആജ്ഞായ	ശിരസാവഹിച്ച്
രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിന്റെ	തഥാ അകർവ്വൻ.	അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്തു.
ശാസനം	ആജ്ഞയെ		

അഭിഷേകസമാരംഭം പുരസ്കൃത്യ പുരോധസം
പ്രവിഷ്ടാ രാജഭവനം രാജാനോ ബ്രാഹ്മണാസ്തഥാ 13

അഭിഷേകസമാരംഭം	പട്ടാഭിഷേകോദ്യമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച്,	രാജാനഃ	രാജാക്കന്മാരും
പുരോധസം	പുരോഹിതനെ	ബ്രാഹ്മണാഃ തഥാ	ബ്രാഹ്മണരും
പുരസ്കൃത്യ,	മുൻനിത്തിക്കൊണ്ട്,	രാജഭവനം	രാജധാനിയിൽ
		പ്രവിഷ്ടാഃ.	വന്നെത്തി.

തഥാऽഭിഷേകോ വവൃധേ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ
സംപ്രഹർഷകരഃ ശ്രീമാൻ രാഘവസ്യ പുരസ്യ ച. 14

മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	പുരസ്യ ച	നഗരത്തിനും
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്റെ	സംപ്രഹർഷകരഃ	അത്യാനന്ദപ്രദമായും
അഭിഷേകഃ	പട്ടാഭിഷേകം	ശ്രീമാൻ തഥാ	മംഗളകരമായി വിള
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമനും	വവൃധേ.	നടന്നു. [ങ്ങുന്നതായും.

അഭിഷിക്തസ്തു ശത്രുഘ്നോ ബഭൌ ചാദിത്യസന്നിഭഃ
അഭിഷിക്തഃ പുരാ സ്കന്ദഃ സേന്ദ്രൈരിവ മരുദ്ഗണൈഃ. 15

ആദിത്യ-സന്നിഭഃ	സൂര്യസന്നിഭനായി വിലസുന്ന	സേന്ദ്രൈഃ	ഇന്ദ്രനടക്കമുള്ള
		മരുദ്ഗണൈഃ	ദേവസംഘങ്ങളാൽ
ശത്രുഘ്നഃ തു,	ശത്രുഘ്നനും,	അഭിഷിക്തഃ	മുടിചൂട്ടപ്പെട്ട
അഭിഷിക്തഃ,	പട്ടാഭിഷിക്തനായി,	സ്കന്ദഃ ഇവ ച	സ്കന്ദഭഗവാനെന്ന
പുരാ	പണ്ട്	ബഭൌ.	വിളങ്ങി. [പോലെ

അഭിഷിക്തേ തു ശത്രുഘ്നേ രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമ്മണാ
പൌരാഃ പ്രമുദിതാശ്ചാസൻ ബ്രാഹ്മണാശ്ച ബഹുശ്രുതാഃ. 16

അക്ലിഷ്ട-കർമ്മണാ	വിചാരിച്ചുകായ്തെ വേണ്ടുംവണ്ണം നടത്തുന്നവനായ	പൌരാഃ ച	പുരജനങ്ങളും
		ബഹുശ്രുതാഃ	വേദവിത്തുകളായ
രാമേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ	ബ്രാഹ്മണാഃ ച	ബ്രാഹ്മണരും
ശത്രുഘ്നേ	ശത്രുഘ്നനും	പ്രമുദിതാഃ ആസൻ.	അത്യാനന്ദമുൾക്കൊണ്ടു.
അഭിഷിക്തേ തു,	വാഴിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ,		

കൌസല്യാ ച സുമിത്രാ ച മംഗലം കൈകയീ തഥാ
ചക്രുസ്താ രാജഭവനേ യാശ്ചാന്യാ രാജയോഷിതഃ. 17

കൌസല്യാ ച	കൌസല്യാദേവിയും	അന്യാഃ	മറ്റു
സുമിത്രാ ച	സുമിത്രാദേവിയും	രാജയോഷിതഃ	രാജ്ഞിമാർ
കൈകയീ തഥാ	കൈകേയീദേവിയും,	യാഃ താഃ ച,	യാതൊരുവരോ അവരും
രാജഭവനേ	രാജമന്ദിരത്തിൽഉള്ള	മംഗലം ചക്രുഃ.	ആശീർവ്വദിച്ചു.

ഋഷയശ്ച മഹാത്മാനോ യമുനാതീരവാസിനഃ
ഹതം ലവണമാശംസുഃ ശത്രുഘ്നസ്യാഭിഷേചനാത്. 18

യമുനാതീര-വാസിനഃ	യമുനാതീരവാസികളായ	ശത്രുഘ്നസ്യ അഭിഷേചനാത്, ച	ശത്രുഘ്നനെ വാഴിച്ചുതിനാൽതന്നെ,
മഹാത്മാനഃ	മഹാനുഭാവന്മാരായ	ലവണം	ലവണനെ
		ഹതം	വധിക്കപ്പെട്ടവനെന്നു
ഋഷയഃ,	ഋഷിമാരും,	ആശംസുഃ.	കരുതി.

തതോഽഭിഷിക്തം ശത്രുഘ്നമങ്കമാരോപ്യ രാഘവഃ
ഉവാച മധുരാം വാണീം തേജസ്തസ്യാഭിപൂരയൻ. 19

തതഃ	അപ്പോൾ	തസ്യ	അഭിഷേകത്തിന്നു
അഭിഷിക്തം	മുടിചൂട്ടപ്പെട്ട	തേജഃ	ഉത്സാഹത്തെ
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനെ	അഭിപൂരയൻ,	വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവനായി,
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	മധുരാം	മധുരമായ
		വാണീം	ഒരുമൊഴി
അങ്കം ആരോപ്യ,	മടിയിൽ ഇരുത്തി,	ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.

അയം ശരസ്ത്വമോഘസ്തേ ദിവ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ. 20

"അയം ശരഃ	"ഈ ശരം	തേ പര–	വത്സന്ന് ശത്രുനഗര
അമോഘഃ	നിഷ്ഫലമാകാത്തതും	പുരഞ്ജയഃ.	ത്തെ ജയിക്കുന്നതിനു
ദിവ്യഃ തു;	ദിവ്യശക്തിപൂണ്ടതു		ഉതകുന്നതുമാണ്.
	മാണ്;		

അനേന ലവണം സൌമ്യ ഹന്താസി രഘുനന്ദന. 21

"സൌമ്യ!	"ഗുണശീലനായ	അനേന	ഇതിനാൽ
		ലവണം	ലവണനെ
രഘുനന്ദന!	രഘുതിലക!	ഹന്താസി.	നീ ഹനിക്കുന്നതാണ്.

സൃഷ്ടഃ ശരോऽയം കാകുത്സ്ഥ യദാ ശേതേ മഹാർണ്ണവേ
സപയംഭ്രരജിതോ ദേവോ യം നാപശ്യൻ സുരാസുരാഃ
അദൃശ്യഃ സർവ്വഭൂതാനാം തേനായം തു ശരോത്തമഃ. 22

"കാകുത്സ്ഥ!	"ഹേ കാകുത്സ്ഥ!	സുരാസുരാഃ	ദേവാസുരന്മാരും
മഹാർണ്ണവേ	വൻകടലിൽ	ന അപശ്യൻ;	അറികയില്ല;
ശേതേ യദാ,	പള്ളികൊണ്ടിരിക്കു	തു	ഈ സ്ഥിതിയിൽ
അയം ശരഃ	ഈ ശരം [മ്പോൾ,	തേന	അക്കാരണത്താൽ
സൃഷ്ടഃ;	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു;	അയം	ഈ
യം	യാതൊരു ഇതിനെ	ശരോത്തമഃ	ഉത്തമശരം
സപയംഭ്വഃ ദേവഃ	ബ്രഹ്മദേവനും	സർവ്വഭൂതാനാം	സർവ്വപ്രാണികൾക്കും
അജിതഃ	പരമശിവനും	അദൃശ്യഃ.	അദൃശ്യമായതാകുന്നു.

സൃഷ്ടഃ ക്രോധാഭിഭൂതേന വിനാശാർത്ഥം ദുരാത്മനോഃ
മധുകൈടഭയോർവ്വീര വിഷ്ണുനാ വർത്തമാനയോഃ
സൃഷ്ടകാമേന ലോകാംസ്ത്രീംസ്തൌ ചാനേന ഹതൌ യുധി. 23

"വീര!	"വീര!	സൃഷ്ടഃ;	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു;
വിഷ്ണുനാ	വിഷ്ണുമൂർത്തിയാക്കുന്നതിൽ	ത്രീൻ ലോകാൻ	മൂന്നു ലോകങ്ങളേയും
വർത്തമാനയോഃ	ഏർപ്പെട്ടിരുന്ന	സൃഷ്ടകാമേന	സൃഷ്ടിപ്പാൻ അഗ്രഹി
ദുരാത്മനോഃ	ദുഷ്ടന്മാരായ		ച്ചതിനാൽ
മധുകൈടഭയോഃ	മധുകൈടഭന്മാരുടെ	അനേന	ഈ ബാണത്താൽ
വിനാശാർത്ഥം	വധത്തിന്നായി	യുധി	പോരിൽ
ക്രോധാഭി–	കോപാവേശത്താൽ	തൌ ച	അവരിരുവരും
ഭൂതേന		ഹതൌ.	വധിക്കപ്പെട്ട.

തൌ ഹത്വാ ജനഭോഗാർത്ഥം കൈടഭം തു മധും തഥാ
അനേന ശരമുഖ്യേന തതോ ലോകാംശ്ചകാര സഃ. 24

"സഃ	"മഹാവിഷ്ണു	ജനഭോഗാർത്ഥം	ജനങ്ങളുടെ നന്മക്കായി
തൌ	ആ രണ്ടുപേരായ	ഹത്വാ	സംഹരിച്ച്
മധും തഥാ	മധുവിനേയും	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
കൈടഭം തു	കൈടഭനേയും	ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
അനേന	ഈ ഉത്കൃഷ്ടമായ ശര	ചകാര.	സൃഷ്ടിച്ചു.
ശരമുഖ്യേന	ത്താൽ		

നായം മയാ ശരഃ പൂർവ്വം രാവണസ്യ വധാർത്ഥിനാ
മുക്തഃ ശത്രുഘ്ന ഭ്രാതാനാം മഹാംസ്ത്രാസോ ഭവേദിതി. 25

"ശത്രുഘ്ന!	"ശത്രുഘ്ന!
പൂർവ്വം	ഇതുവരെയും
രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
വധാർത്ഥിനാ	വധത്തെ ആഗ്രഹിച്ചി
	രുന്ന
മയാ,	എന്നാൽ,
ഭ്രാതാനാം	ഭ്രാണികൾക്ക്
മഹാൻ	പെരുതായ
ത്രാസഃ	ഭയം നേരിടും എന്നുള്ള
ഭവേത് ഇതി	കാരണത്താൽ
അയം ശരഃ	ഈ ശരം
ന മുക്തഃ.	പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടില്ല.

യച്ച തസ്യ മഹച് ശൂലം ത്ര്യംബകേന മഹാത്മനാ
ദത്തം ശത്രുവിനാശായ മധോരായുധമുത്തമം 26
സ തം നിക്ഷിപ്യ ഭവനേ പൂജ്യമാനം പുനഃ പുനഃ
ദിശഃ സർവ്വാഃ സമാസാദ്യ പ്രാപ്നോത്യാഹാരമുത്തമം. 27

"മഹാത്മനാ	"മഹാത്മാവായ
ത്ര്യംബകേന	മുക്കണ്ണനാൽ
തസ്യ മധോഃ	ആ മധുവിനായ്ക്കുണ്ട്
ശത്രുവിനാശായ	ശത്രുക്കളെ വധിക്കുന്ന
ഉത്തമം ആയുധം	ഉത്തമായുധമായി
മഹത് ശൂലം	മഹത്തായ ശൂലായുധം
ദത്തം;	നൽകപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
യത് ച	ഇക്കാരണത്താൽത
	ന്നെ
സഃ	അവൻ
തം	അതിനെ
പൂജ്യമാനം	പൂജിക്കപ്പെടുന്നതായി
ഭവനേ	തന്റെ ഭവനത്തിൽ
നിക്ഷിപ്യ	വെച്ചേച്ച്
പുനഃ പുനഃ	ഇടയ്ക്കിടെ
സർവ്വാഃ ദിശഃ	പലദിക്കുകളിലും
സമാസാദ്യ,	ചെന്ന്,
ഉത്തമം	മുഖ്യമായ
ആഹാരം	ആഹാരത്തെ
പ്രാപ്നോതി.	സമ്പാദിക്കുന്നു.

യദാ തു യുദ്ധമാകാംക്ഷൻ കശ്ചിദേനം സമാഹ്വയേത്
തദാ ശൂലം ഗൃഹീത്വാ തം ഭസ്മ കുര്യാത് സ രാക്ഷസഃ. 28

"കശ്ചിത്	"വല്ല ഒരുവനും
യുദ്ധം	യുദ്ധത്തിനു
ആകാംക്ഷൻ,	കൊതിച്ച്,
ഏനം	ഇവനെ
സമാഹ്വയേത് യദാ തു	പോക്കുവിളിക്കുന്നതാ
	യാൽ
തദാ,	ആ സമയം,
സഃ രാക്ഷസഃ	ആ രാക്ഷസൻ
ശൂലം ഗൃഹീത്വാ	ശൂലവും കയ്യിലെടുത്ത്
തം	അവനെ
ഭസ്മ കുര്യാത്.	ഭസ്മീകരിച്ചുകളയും.

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല തമായുധവിനാകൃതം
അപ്രവിഷ്ടം പുരം പൂർവ്വം ദ്വാരി തിഷ്ഠ ധൃതായുധഃ. 29

"പുരുഷ-ശാർദ്ദൂല!	"പുരുഷോത്തമ!
സഃ ത്വം	അപ്രകാരമുള്ള നീ
ധൃതായുധഃ	ആയുധപാണിയായി
പുരം	ഗൃഹത്തിൽ [വെച്ച്
അപ്രവിഷ്ടം	പ്രവേശിക്കാത്തവനും
ആയുധ-വിനാകൃതം	ശൂലായുധം കയ്യിലില്ലാ ത്തവനുമായ
തം	അവനെ
പൂർവ്വം	ആദ്യംതന്നെ
ദ്വാരി തിഷ്ഠ.	വാതിൽക്കൽ കാത്തു നിന്നാലും.

അപ്രവിഷ്ടം ച ഭവനം യുദ്ധായ പുരുഷർഷഭ
ആഹ്വയേഥാ മഹാബാഹോ തതോ ഹന്താസി രാക്ഷസം. 30

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!	യുദ്ധായ ആഹ്വയഥാഃ;	പോക്കുവിളിച്ചാലും;
മഹാബാഹോ!	മഹാശക്തിയാന്നവനേ!	തതഃ	അങ്ങിനെയായാൽ
ഭവനം അപ്രവിഷ്ടം ച	അവനെ അരമനയിൽ പ്രവേശിപ്പാനയക്കാതെ തന്നെ	രാക്ഷസം	രാക്ഷസനെ
		ഹന്താസി.	നീ നിഗ്രഹിക്കുന്നതാണ്.

അന്യഥാ ക്രിയമാണേ തു അവദ്ധ്യഃ സ ഭവിഷ്യതി
യദി തേഽവം കൃതേ വീര വിനാശമുപയാസ്യതി. 31

"വീര!	"വീര!	അന്യഥാ	വേറെപ്രകാരത്തിൽ
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	ക്രിയമാണേ തു	ചെയ്യുന്നതായാൽ
ഏവം കൃതേ യദി	ഇപ്രകാരം ചെയ്താൽ മാത്രമേ	സഃ	അവൻ
		അവദ്ധ്യഃ	അവദ്ധ്യനായ്
വിനാശം ഉപയാസ്യതി;	അവൻ നശിക്കയുള്ളൂ;	ഭവിഷ്യതി.	ഭവിക്കുന്നതാണ്.

ഏതത്തേ സർവ്വമാഖ്യാതം ശൂലസ്യ ച വിപർയ്യയഃ
ശ്രീമതഃ ശിതികണ്ഠസ്യ കൃത്യം ഹി ദുരതിക്രമം. 32

"തേ	"വത്സനോട്",	കൃത്യം ഹി;	പ്രവൃത്തിയും,
ശ്രീമതഃ	ശ്രീമാനായ	വിപർയ്യയഃ ച	അതിനുള്ള പരിഹാരവും
ശിതികണ്ഠസ്യ	പരമശിവന്റെ		
ശൂലസ്യ	ശൂലായുധത്തിന്റെ	ഏതത് സർവ്വം	ഇതെല്ലാം
ദുരതിക്രമം	അതിക്രമിക്കരുതാത്തതായ	ആഖ്യാതം."	പറയപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22931; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2207.

ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[ശത്രുഘ്നപ്രസ്ഥാനം = ശത്രുഘ്നൻ പുറപ്പെടുന്നതു്.]

ഏവമുക്ത്വാ ച കാകുത്സ്ഥം പ്രശസ്യ ച പുനഃ പുനഃ
പുനരേവാപരം വാക്യമുവാച രഘുനന്ദനഃ. 1

രഘുനന്ദനഃ	ശ്രീരാമൻ	ഉക്ത്വാ ച,	അരുളിയശേഷം,
കാകുത്സ്ഥം	ശത്രുഘ്നനെ	പുനഃ ഏവ	പിന്നെയും
പുനഃ പുനഃ	പലവാറ്	അപരം വാക്യം	മറെറാരുവാക്യത്തെയും
പ്രശസ്യ ച	പ്രശംസിച്ച്	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഓതി.
ഏവം	ഇപ്രകാരം		

ഇമാന്യശ്വസഹസ്രാണി ചത്വാരി പുരുഷർഷഭ
രഥാനാം ദ്വേ സഹസ്രേ ച ഗജാനാം ശതമുത്തമം. 2
അന്തരേ പണ്യവീഥ്യശ്ച നാനാപണ്യോപശോഭിതാഃ
അനുഗച്ഛന്തു കാകുത്സ്ഥം തഥൈവ നടനർത്തകാഃ. 3

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
ഇമാനി ചത്വാരി അശ്വസഹസ്രാണി ച	ഈ നാലായിരം കുതിരകളും
രഥാനാം ദ്വേ സഹസ്രേ	രണ്ടായിരം രഥങ്ങളും
ഗജാനാം ശതം ഉത്തമം ച	നൂറു ശ്രേഷ്ഠഗജങ്ങളും
അന്തരേ	ഇവയ്ക്കിടയിൽ
നാനാപണ്യോപശോഭിതാഃ	പല കച്ചവടച്ചരക്കുകളോടുകൂടിയ
പണ്യവീഥ്യഃ ച	കച്ചവടശാലകളും
നടനർത്തകാഃ തഥാ	നടന്മാരും നർത്തകന്മാരും
കാകുത്സ്ഥം അനുഗച്ഛന്തു.	വത്സനെ അനുഗമിക്കട്ടെ.

ഹിരണ്യസ്യ സുവർണ്ണസ്യ നിയുതം പുരുഷർഷഭ
ആദായ ഗച്ഛ ശത്രുഘ്ന പര്യാപ്തധനവാഹനഃ. 4

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമനായ
ശത്രുഘ്ന!	ശത്രുഘ്ന!
പര്യാപ്തധനവാഹനഃ	വേണ്ടുവോളം ധനവും വാഹനങ്ങളുമാണ്ടവനായി
ഹിരണ്യസ്യ സുവർണ്ണസ്യ നിയുതം	സ്വർണ്ണനാണ്യങ്ങൾ പതിനായിരംകോടി
ആദായ	എടുത്തുംകൊണ്ട്
ഗച്ഛ.	ചെല്ലുക.

ബലം ച സുഭൃതം വീര ഹൃഷ്ടപുഷ്ടമനുദ്ധതം
സംഭാഷാസംപ്രദാനേന രഞ്ജയസ്വ നരോത്തമ. 5

"വീര!	"വീരനായ
നരോത്തമ!	പുരുഷോത്തമ!
ബലം	സൈന്യത്തെ
സുഭൃതം	നന്നായി പോഷിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായും
സംഭാഷാസംപ്രദാനേന	നല്ലവാക്കാലും സമ്മാനത്താലും
അനുദ്ധതം	അനുസരിച്ചു നടക്കുന്നതായി
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടം ച	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ട് ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കത്തക്കവണ്ണം
രഞ്ജയസ്വ.	പ്രീതിപ്പെടുത്തിവരിക.

ന ഹ്യത്രാസ്യ തിഷ്ഠന്തി ന ദാരാ ന ച ബാന്ധവാഃ
സുപ്രീതോ ഭൃത്യവർഗ്ഗശ്ച യത്ര തിഷ്ഠതി രാഘവ. 6

"രാഘവ!	"രഘുതിലക!
യത്ര തിഷ്ഠതി തത്ര	(ആ ലവണൻ) എങ്ങുണ്ടോ അവിടെ
അത്രാസ്യ ഹി	യാതൊരുവിടവുങ്ങളും
ന തിഷ്ഠന്തി;	ഇല്ല;
ദാരാഃ ബാന്ധവാഃ ച	പത്നി, ബന്ധുക്കൾ എന്നവരും
ന;	ഇല്ല;
സുപ്രീതഃ	നല്ലപ്രതിപത്തിയുള്ള
ഭൃത്യവർഗ്ഗഃ ച	ഭൃത്യവർഗ്ഗവും
ന.	ഇല്ല.

തതോ ഹൃഷ്ടജനാകീർണ്ണാം പ്രസ്ഥാപ്യ മഹതീം ചമൂം
ഏക ഏവ ധനുഷ്പാണിർഗച്ഛ തപം മധുനോ വനം. 7

"തതഃ	"ആകയാൽ
മഹതീം ചമൂം	വൻസൈന്യത്തെയും
ഹൃഷ്ട-ജനാകീർണ്ണാം	പ്രീതിപൂണ്ടജനത്തോടുംകൂടി
പ്രസ്ഥാപ്യ,	പുറപ്പെടുവിച്ചയച്ച്,
തപം	നീ
ധനുഷ്പാണിഃ	ധനുഷ്പാണിയായി
ഏകഃ ഏവ	ഒറ്റയ്ക്ക്
മധുനഃ വനം	മധുവിന്റെ വനത്തി
ഗച്ഛ.	ചെന്നാലും. [ലേക്ക്

യഥാ തപാം ന പ്രജാനാതി ഗച്ഛന്തം യുദ്ധകാംക്ഷിണം
ലവണസ്യ മധോഃ പുത്രസ്തഥാ ഗച്ഛേരശങ്കിതം. 8

"മധോഃ പുത്രഃ	"മധുപുത്രനായ
ലവണഃ,	ലവണൻ,
തപാം	നിന്നെ
അശങ്കിതം	ഭയരഹിതനായും
യുദ്ധകാംക്ഷിണം	പോർതേടി
ഗച്ഛന്തം	ചെല്ലുന്നവനായും
ന പ്രജാനാതി	മുൻകൂട്ടി അറിയാതിരി
യഥാ തു തഥാ,	ക്കത്തക്കവണ്ണം
ഗച്ഛേഃ.	നീ ചെന്നഃ ചരേണ്ടതാ
	ണ്.

ന തസ്യ മൃത്യുരന്യോഽസ്തി കശ്ചിദ്ധി പുരുഷർഷഭ
ദർശനം യോഽഭിഗച്ഛേത സ വദ്ധ്യോ ലവണേന ഹി. 9

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
തസ്യ	അവന്
മൃത്യുഃ	മരണമെന്നത്
അന്യഃ	വേറെപ്രകാരത്തിൽ
കശ്ചിത് ന അസ്തി;	ഒന്നും ഇല്ല;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
ദർശനം അഭിഗച്ഛേത	മുന്നറിവുള്ളപ്പോൾ അ വനെ അടുക്കുന്നത്
യഃ	യാതൊരുവനോ
സഃ	അവൻ
ലവണേന	ലവണനാൽ
വദ്ധ്യഃ.	വധിക്കപ്പെടുന്നതാണ്.

സ ഹി ഗ്രീഷ്മോഽപയാതേ തു വർഷാരാത്ര ഉപാഗതേ
ഹന്യാസ്ത്വം ലവണം സൌമ്യ സ ഹി കാലോഽസ്യ ദുർമ്മതേഃ. 10

"സൌമ്യ!	"വത്സ!
സഃ തപം,	അപ്രകാരമുള്ള നീ,
ഗ്രീഷ്മേ അപയാതേ	വേനൽക്കാലം കഴിഞ്ഞ്
വർഷാരാത്രേ	മഴക്കാലം
ഉപാഗതേ തു,	തുടങ്ങിയ ഉടനെത തന്നെ,
ലവണം	ലവണനെ
ഹന്യാഃ;	കൊന്നാലും;
ഹി,	എന്തെന്നാൽ,
അസ്യ ദുർമ്മതേഃ	ഈ ദുഷ്ടന്
സഃ ഹി കാലഃ.	അതുതന്നെയാണ് തക്കസമയം.

മഹർഷീംസ്തു പുരസ്കൃത്യ പ്രയാന്തു തവ സൈനികാഃ
യഥാ ഗ്രീഷ്മാവശേഷേണ തരേയുർജ്ജാഹ്നവീജലം. 11

"തവ	"നിന്റെ	പ്രയാന്തു;	യാത്രയാകട്ടെ;
സൈനികാഃ	സൈന്യങ്ങൾ	ജാഹ്നവീജലം	ഗംഗാനദീജലത്തെ
തു	ഇപ്പോൾതന്നെ	ഗ്രീഷ്മാവശേഷേണ യഥാ തരേയുഃ.	വേനൽ കഴിയുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ കടന്നുകളയട്ടെ.
മഹർഷീൻ	മഹർഷിമാരെ		
പുരസ്കൃത്യ	മുൻനിറുത്തിക്കൊണ്ട്		

തത്ര സ്ഥാപ്യ ബലം സർവ്വം നദീതീരേ സമാഹിതഃ
അഗ്രതോ ധനുഷാ സാർദ്ധം ഗച്ഛ ത്വം ലഘുവിക്രമഃ. 12

"തത്ര നദീതീരേ	"ആ നദീതീരത്തിൽ	സമാഹിതഃ	മനസ്സുറപ്പോടുകൂടി
സർവ്വം ബലം	എല്ലാ സൈന്യത്തെയും	ലഘുവിക്രമഃ	വേഗത്തിൽ നടന്നു്
സ്ഥാപ്യ	നിർത്തി		
ത്വം	നീ	അഗ്രതഃ	മുമ്പിൽത്തന്നെ
ധനുഷാ സാർദ്ധം	ധനുഷ്മാണിയായി	ഗച്ഛ."	ചെന്നുചേർന്നാലും."

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ ശത്രുഘ്നസ്താൻ മഹാബലാൻ
സേനാമുഖ്യാൻ സമാനീയ തതോ വാക്യമുവാച ഹ. 13

രാഘവേണ	ശ്രീരാമനാൽ	താൻ	ആ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	മഹാബലാൻ	മഹാശക്തിമാന്മാരായ
ഉക്തഃ	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവ [നായ	സേനാമുഖ്യാൻ	സേനാധിപന്മാരെ
ശത്രുഘ്നഃ,	ശത്രുഘ്നൻ	സമാനീയ	വരുത്തി.
തതഃ	അതിനാൽ	വാക്യം ഹ ഉവാച.	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ ഉരചെയ്തു.
തു	ഉടനെതന്നെ		

ഏതേ വോ ഗണിതാ വാസാ യത്ര തത്ര നിവത്സ്യഥ
സ്ഥാതവ്യം ചാവിരോധേന യഥാ ബാധാ ന കസ്യചിത്. 14

"ഏഃത	ഇവർ	നിവത്സ്യഥ;	നിങ്ങൾ പാർക്കുവിൻ;
വഃ	നിങ്ങൾക്ക്	അവിരോധേന	ആജ്ഞാപ്രകാരംതന്നെ
വാസാഃ	പാർക്കുന്നതിന്നായി	കസ്യചിത്	ഒരുവനും
യത്ര	യാതൊരു സ്ഥലത്തെ	ബാധാ ന യഥാ ച	ബുദ്ധിമുട്ട നേരാതെയും
ഗണിതാഃ,	നിശ്ചയിക്കുന്നുവോ	സ്ഥാതവ്യം."	വർത്തിക്കേണ്ടതാണ്."
തത്ര	അവിടെ		

തഥാ താനസ്തു സമാജ്ഞായ പ്രസ്ഥാപ്യ ച മഹദ് ബലം
കൌസല്യാം ച സുമിത്രാം ച കൈകേയീം ചാഭ്യവാദയത്. 15

താൻ	അവരെ	തു	ആ സമയം
തഥാ	അപ്രകാരം	കൌസല്യാം ച	കൌസല്യാദേവിയേയും
സമാജ്ഞായ,	നിയമിച്ച്,	സുമിത്രാം ച	സുമിത്രാദേവിയേയും
മഹത് ബലം ച	വമ്പിച്ച സേനയേയും	കൈകേയീം ച	കൈകേയീദേവിയേയും
പ്രസ്ഥാപ്യ	പറഞ്ഞയച്ച്	അഭ്യവാദയത്.	അഭിവാദനംചെയ്തു.

രാമം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ ശിരസാഽഭിപ്രണമ്യ ച
രാമേണ ചാഭ്യനുജ്ഞാതഃ ശത്രുഘ്നഃ ശത്രുതാപനഃ. 16

ശത്രുതാപനഃ	ശത്രുസന്താപകനായ
ശത്രുഘ്നഃ,	ശത്രുഘ്നൻ,
രാമം	ശ്രീരാമനെ
പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ,	പ്രദക്ഷിണംചെയ്ത്
ച	പിന്നെ
ശിരസാ	തലകുമ്പിട്ട്
അഭിപ്രണമ്യ,	സാഷ്ടാംഗനമസ്കൃതി ചെയ്ത്,
രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ
അഭ്യനുജ്ഞാതഃ	വിടനൽകപ്പെട്ട.

ലക്ഷ്മണം ഭരതം ചൈവ പ്രണിപത്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
പുരോഹിതം വസിഷ്ഠം ച ശത്രുഘ്നഃ പ്രയതാത്മവാൻ.
പ്രദക്ഷിണമഥോ കൃത്വാ നിജ്ജഗാമ മഹാബലഃ. 17

മഹാബലഃ	മഹാബലിഷ്ഠനും
പ്രയതാത്മവാൻ	ഒതുക്കമുള്ളവനുമായ
ശത്രുഘ്നഃ,	ശത്രുഘ്നൻ,
ഭരതം	ഭരതനേയും
ലക്ഷ്മണം ഏവ	ലക്ഷ്മണനേയും
പുരോഹിതം	പുരോഹിതനായ
വസിഷ്ഠം, ച	വസിഷ്ഠമഹർഷിയേയും,
കൃതാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ	പ്രദക്ഷിണംചെയ്ത്
പ്രണിപത്യ	നമസ്കരിച്ച്,
അഥോ	അതിൽപിന്നെ
നിജ്ജഗാമ.	അവിടെനിന്നുംമാറി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22948; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2224.

പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[മിത്രസഹോപാഖ്യാനം = മിത്രസഹന്റെ കഥ.]

പ്രസ്ഥായ തു ബലം സർവ്വം മാസമത്രോഷിതഃ പഥി
ഏക ഏവാശു ശത്രുഘ്നോ ജഗാമ ത്വരിതം തദാ. 1

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
ആശു	അപ്പോൾതന്നെ
ബലം സർവ്വം തു	സൈന്യം എല്ലാറേയും
പ്രസ്ഥായ,	മുമ്പിൽപറഞ്ഞയച്ച്,
മാസം	ഒരുമാസക്കാലം
അത്ര ഉഷിതഃ;	അവിടെത്തന്നെ താമസിച്ച;
തദാ	അപ്പോൾ
പഥി	വഴിയിൽ
ഏകഃ ഏവ	ഏകനായിത്തന്നെ
ത്വരിതം	വേഗത്തിൽ
ജഗാമ.	യാത്രചെയ്ത.

ദ്വിരാത്രമന്തരേ ശൂര ഉഷ്യ രാഘവനന്ദനഃ
വാല്മീകേരാശ്രമം പുണ്യമഗച്ഛദ്വാസമുത്തമം. 2

ശൂരഃ	ശൂരനായ
രാഘവനന്ദനഃ	ശത്രുഘ്നൻ
അന്തരേ	വഴിയിൽ
ദ്വിരാത്രം	രണ്ടുരാത്രി
ഉഷ്യ,	താമസിച്ച്,
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ
ഉത്തമം വാസം	ഉത്തമമായ വസതിയാ
പുണ്യം	പാവനവുമായ[യുള്ളതും
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തെ
അഗച്ഛത്.	പ്രാപിച്ചു.

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം വാല്മീകിം മുനിസത്തമം
കൃതാഞ്ജലിരഥോ ഭ്രാതാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 3

സഃ	അദ്ദേഹം
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവായ
വാല്മീകിം മുനിസത്തമം	വാല്മീകിമുനീശ്വരനെ
അഭിവാദ്യ,	സേവിച്ച്,
അഥോ	അതിൽപിന്നെ
കൃതാഞ്ജലിഃ ഭ്രാതാ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി
ഏതത് വാക്യം	ഈ വാക്യം
ഉവാച.	ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ വസ്തുമിച്ഛാമി ഗുരോഃ കൃത്യാദിഹാഗതഃ
ശ്വഃ പ്രഭാതേ ഗമിഷ്യാമി പ്രതീചീം വാരുണീം ദിശം. 4

"ഭഗവൻ!	"ഭഗവാനേ!
ഗുരോഃ കൃത്യാത്	ജ്യേഷ്ഠന്റെ ആജ്ഞാപ്രകാരമാണ്
ഇഹ ആഗതഃ;	ഞാൻ ഇങ്ങുവന്നതു്;
വസ്തും ഇച്ഛാമി;	രാത്രി താമസിപ്പാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു;
ശ്വഃ പ്രഭാതേ	നാളെ പ്രഭാതത്തിൽ
വാരുണീം	വരുണഭഗവാന്റെ തീയ
പ്രതീചീം ദിശം	പടിഞ്ഞാറെ ദിക്കിലേക്കു്
ഗമിഷ്യാമി."	ഞാൻ പോകുന്നതാണു്."

ശത്രുഘ്നസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ പ്രഹസ്യ മുനിപുംഗവഃ
പ്രത്യുവാച മഹാത്മാനം സ്വാഗതം തേ മഹായശഃ. 5

മുനിപുംഗവഃ	മുനിവരൻ
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്റെ
വചഃ ശ്രുത്വാ,	വാക്കുകേട്ട്,
മഹാത്മാനം	ആ മഹാത്മാവിനെ നോക്കി
പ്രഹസ്യ	പുഞ്ചിരിപൂണ്ടുകൊണ്ടു്
പ്രത്യുവാച;	മറുപടിയരുളി;
"മഹായശഃ!	"പുകഴേറിയവനേ!
തേ സ്വാഗതം.	അങ്ങു് എഴുന്നെള്ളിയതിൽ എനിക്കു് വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്.

സ്വമാശ്രമമിദം സൌമ്യ രാഘവാണാം കുലസ്യ ഹി
ആസനം പാദ്യമർഘ്യം ച നിർവ്വിശങ്കം പ്രതീച്ഛ മേ. 6

"സൌമ്യ!	"ശാന്തശീല!
ഇദം ആശ്രമം	ഈ ആശ്രമം
രാഘവാണാം	രഘുക്കളുടെ
കുലസ്യ ഹി സ്വം;	കുലത്തിനുതന്നെ സ്വന്തമായിട്ടുള്ളതാണു്;
മേ ആസനം	എന്നാൽ നൽകപ്പെട്ടന്ന ആസനത്തേയും
പാദ്യം	പാദ്യത്തേയും
അർഘ്യം ച	അർഘ്യത്തേയും
നിർവ്വിശങ്കം	ശങ്കയറവനായി
പ്രതീച്ഛ."	സ്വീകരിച്ചാലും."

പ്രതിഗൃഹ്യ തദാ പൂജാം ഫലമൂലം ച ഭോജനം
ഭക്ഷയാമാസ കാകുത്സ്ഥസ്തുഷ്ടിം ച പരമാം ഗതഃ. 7

കാകുത്സ്ഥഃ	ശ്രീരാമൻ	ഫലമൂലം ച	ഫലമൂലാദിയേയും
തദാ	ആ സമയം	ഭക്ഷയാമാസ;	ഭുജിച്ചു;
പൂജാം	പൂജയെ	പരമാം	അതിയായ
പ്രതിഗൃഹ്യ	അംഗീകരിച്ച്	തുഷ്ടിം ച	സംതൃപ്തിയേയും
ഭോജനം	ഭക്ഷണത്തിന്നായി നൽകപ്പെട്ട	ഗതഃ.	കയ്ക്കൊണ്ടു.

സ ഭുക്തവാ ഫലമൂലം ച മഹർഷിം തമുവാച ഹ
ഇയം യജ്ഞവിഭൂതിസ്തേ കസ്യാശ്രമസമീപതഃ. 8

സഃ	അദ്ദേഹം		
ഫലമൂലം ച	പഴങ്ങളും കിഴങ്ങു		
ഭുക്തവാ,	ഭുജിച്ചുശേഷം, [കളും		
തം മഹർഷിം ഹ	ആ മഹർഷിയെ നോക്കി		
ഉവാച;	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;	"തേ ആശ്രമസമീപതഃ	"നിന്തിരുവടിയുടെ ആശ്രമസമീപത്തിലായി
		ഇയം	ഇക്കാണുന്ന
		യജ്ഞവിഭൂതിഃ	സമൃദ്ധമായ യാഗശാല
		കസ്യ?"	ആരുടെതാണ്?"

തത്തസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ വാല്മീകിർവ്വാക്യമബ്രവീത്
ശത്രുഘ്ന ശൃണു യസ്യേദം ബഭ്രുവായതനം പുരാ. 9

വാല്മീകിഃ	വാല്മീകിഭഗവാൻ	"ശത്രുഘ്ന!	"ശത്രുഘ്ന!
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	പുരാ	മുമ്പ്
തത് ഭാഷിതം	ആ വാക്കു	ഇദം ആയതനം	ഈ യാഗശാല
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	യസ്യ ബഭ്രുവ	ആരുടെതായിരുന്നു
വാക്യം	ഇപ്രകാരം		വോ, അതിനെ
അബ്രവീത്;	അരുളി ചെയ്തു;	ശൃണു.	കേട്ടാലും.

യുഷ്മാകം പൂർവ്വകോ രാജാ സുദാസസ്തസ്യ ഭൂപതേഃ
പുത്രോ വീരസഹോ നാമ വീര്യവാനതിധാർമ്മികഃ. 10

"യുഷ്മാകം	"നിങ്ങളുടെ	വീര്യവാൻ	വീര്യശാലിയും
പൂർവ്വകഃ	പൂർവ്വന്മാരിൽ ഒരുവ	അതിധാർമ്മികഃ	അതിധർമ്മനിഷ്ഠനായ
സുദാസഃ	സുദാസനെന്ന [നായി	വീരസഹഃ നാമ	വീരസഹനെന്നവൻ
രാജാ;	ഒരു ചക്രവർത്തിയുണ്ടാ യിരുന്നു;	തസ്യ ഭൂപതേഃ	ആ ചക്രവർത്തിയുടെ
		പുത്രഃ.	പുത്രനായിരുന്നു.

സ ബാല ഏവ സൌദാസോ മൃഗയാമുപചക്രമേ
ചഞ്ചൂര്യ്യമാണം ദദൃശേ സ ശൂരോ രാക്ഷസദ്വയം. 11

"സഃ സൌദാസഃ, ബാലഃ ഏവ മൃഗയാം; ഉപചക്രമേ;	"ആ സുദാസപുത്രനായ വീരസഹൻ, യൌവ്വനാരംഭത്തിൽതന്നെ പതിവായി വേട്ടയാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു;	സഃ ശൂരഃ	ആ ശൂരൻ
		ചഞ്ചൂര്യ്യമാണം	കണ്ടും മറഞ്ഞും ഓടിക്കൊണ്ടിരുന്ന
		രാക്ഷസദ്വയം	രണ്ടു രാക്ഷസന്മാരെ
		ദദൃശേ,	കണ്ടു.

ശാർദ്ദൂലരൂപിണൌ ഘോരൌ മൃഗാൻ ബഹുസഹസ്രശഃ
ഭക്ഷമാണാവസന്തുഷ്ടൌ പയ്യാപ്തം നൈവ ജഗ്മതുഃ. 12

"ശാർദ്ദൂല-രൂപിണൌ	"നരികളുടെ വടിവുകയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന
ഘോരൌ	ആ ഭയങ്കരന്മാരായ ഇരുവരും
ബഹുസഹസ്രശഃ	അനേകായിരമായി
മൃഗാൻ	മൃഗങ്ങളെ
ഭക്ഷമാണൌ	വിഴുങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നിട്ടും
അസന്തുഷ്ടൌ	തൃപ്തികൈവരാത്തതായി
പയ്യാപ്തം ഏവ ന ജഗ്മതുഃ.	മതിയാക്കുകയുണ്ടായില്ല.

സ തു തൌ രാക്ഷസൌ ദൃഷ്ട്വാ നിർമൃഗം ച വനം കൃതം
ക്രോധേന മഹതാവിഷ്ടോ ജഘാനൈകം മഹേഷുണാ. 13

"സഃ തൌ രാക്ഷസൌ തു വനം നിർമൃഗം കൃതം ച	"അദ്ദേഹം ആ രാക്ഷസരിരുവരേയും, വനം മൃഗങ്ങളറ്റതാക്കപ്പെട്ടതിനേയും
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
മഹതാ	അതിയായ
ക്രോധേന	ക്രോധത്താൽ
ആവിഷ്ടഃ,	മതിമറന്നവനായി,
ഏകം	അവരിരുവരിലൊരുത്തനെ
മഹേഷുണാ	ഒരു വൻബാണത്താൽ
ജഘാന.	കൊന്നു.

വിനിപാത്യ തമേകം തു സൌദാസഃ പുരുഷർഷഭഃ
വിജ്വരോ വിഗതാമർഷോ ഹതം രക്ഷോ ഹ്യുദൈക്ഷത. 14

"പുരുഷർഷഭഃ സൌദാസഃ,	"പുരുഷോത്തമനായ സൌദാസൻ,
തം ഏകം	ആ ഒരുവനെ
വിനിപാത്യ തു,	കൊന്നുവീഴ്ത്തിയശേഷം
വിഗതാമർഷഃ	കോപം ഒഴിഞ്ഞവനായി
വിജ്വരഃ	ശാന്തനായി
ഹതം	കൊല്ലപ്പെട്ടുകിടക്കുന്നതിനെ
രക്ഷഃ ഹി	ഒരു രാക്ഷസരൂപമാണെന്നു
ഉദൈക്ഷത.	കണ്ടു.

നിരീക്ഷമാണാ തം ദൃഷ്ട്വാ സഹായം തസ്യ രക്ഷസഃ
സന്താപമകരോദ് ഘോരം സൌദാസം ഭേദമബ്രവീത്. 15

"സഹായം നിരീക്ഷമാണം	"തന്റെ സഹായിയെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന
സൌദാസം	സൌദാസനെ
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ട്,
തസ്യ രക്ഷസഃ	ആ മന്റെ രാക്ഷസന്ന്
ഘോരം സന്താപം അകരോത്;	അസഹ്യമാകംവണ്ണം ചിത്തം തപിച്ചു;
തം	അദ്ദേഹത്തെനോക്കി
ഇദം ച	ഇപ്രകാരം
അബ്രവീത്.	പറകയുംചെയ്തു.

യസ്മാദനപരാധം ത്വം സഹായം മമ ജഘ്നിവാൻ
തസ്മാത് തവാപി പാപിഷ്ഠ പ്രദാസ്യാമി പ്രതിക്രിയാം. 16

"'ത്വം	"'നീ	യസ്മാത് തസ്മാത്	ആകയാൽ
അനപരാധം	നിനക്ക് ഒരു അപരാധ വും ചെയ്യാത്തവനായ	പാപിഷ്ഠ!	ഹേ പാപിഷ്ഠ!
		തവ അപി	നിനക്കും
മമ സഹായം	എന്റെ സഹായിയെ	പ്രതിക്രിയാം	തക്കപ്രതിക്രിയയെ
ജഘ്നിവാൻ;	കൊന്നു;	പ്രദാസ്യാമി.'	ഞാൻ ചെയ്യുന്നുണ്ട്.'

ഏവമുക്ത്വാ തു തദ്രക്ഷസ്തത്രൈവാന്തരധീയത
കാലപര്യായയോഗേന രാജാ മിത്രസഹോഽഭവത്. 17

"തത് രക്ഷഃ തു	"ആ രാക്ഷസനും	മിത്രസഹഃ,	മിത്രസഹനെന്നും പറയപ്പെട്ടിരുന്ന ആ വീരസഹൻ,
ഏവം ഉക്ത്വാ,	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്ത്,		
തത്ര ഏവ	അവിടെ ഉടനെ	കാലപര്യായയോഗേന	കാലക്രമവശാൽ
അന്തരധീയത;	അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു;	രാജാ അഭവത്.	രാജാവായ്തീർന്നു.

രാജാ തു യജതേ യജ്ഞമസ്യാശ്രമസമീപതഃ
അശ്വമേധം മഹായജ്ഞം തം വസിഷ്ഠോഽഭ്യപാലയത്. 18

"രാജാ, തു	"ആ മിത്രസഹരാജാവും	തം അശ്വമേധം മഹായജ്ഞം	ആ അശ്വമേധമഹായാഗത്തെ
അസ്യ ആശ്രമസമീപതഃ	ഈ ആശ്രമസമീപത്തിലായി	വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠഭഗവാൻ തന്നെയാണ്
യജ്ഞം യജതേ,	ഒരു യാഗം നടത്തുകയായി;	അഭ്യപാലയത്.	നടത്തിച്ചത്.

തത്ര യജ്ഞോ മഹാനാസീദ് ബഹുവർഷഗണായുതഃ
സമൃദ്ധഃ പരയാ ലക്ഷ്മ്യാ ദേവയജ്ഞസമോഽഭവത്. 19

"തത്ര യജ്ഞഃ മഹാൻ	"അപ്പോൾ യാഗം വമ്പിച്ചതായി	പരയാ ലക്ഷ്മ്യാ,	അത്യധികമായ ധനത്തോടുകൂടി,
ബഹുവർഷഗണായുതഃ	പല വത്സരങ്ങൾ നീണ്ടതായിരുന്നു;	സമൃദ്ധഃ	സമൃദ്ധിപൂണ്ടതായി
ആസീത്;		ദേവയജ്ഞസമഃ	ദേവകളുടെ യാഗത്തിനു സമമായി
		അഭവത്.	നടന്നു.

അഥാവസാനേ യജ്ഞസ്യ പൂർവ്വവൈരമനുസ്മരൻ
വസിഷ്ഠരൂപീ രാജാനമിതി ഹോവാച രാക്ഷസഃ. 20

"രാക്ഷസഃ അഥ	"രാക്ഷസൻ ആ സമയം	വസിഷ്ഠരൂപീ ഹ	വസിഷ്ഠഭഗവാന്റെ വേഷം പൂണ്ടുകൊണ്ടുതന്നെ
യജ്ഞസ്യ അവസാനേ	യാഗാവസാനത്തിൽ	രാജാനം	രാജാവോടായി
പൂർവ്വവൈരം അനുസ്മരൻ,	മുമ്പത്തെ വൈരത്തെ ഓർത്ത്,	ഇതി ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

അസ്യ യജ്ഞസ്യ ജാതോഽന്തഃ സാമിഷം ഭോജനം മമ
ദീയതാമിഹ ശീഘ്രം വൈ നാത്ര കാര്യാ വിചാരണാ. 21

"'അസ്യ	"'ഈ	സാമിഷം	നരമാംസത്തോടുകൂടി
യജ്ഞസ്യ	യാഗത്തിനു്	ഭോജനം	ഭോജനം [യതായ
അന്തഃ ജാതഃ;	സമാപ്തിയായ്ഭവിച്ചു;	ദീയതാം	നൽകപ്പെടട്ടെ;
ഇഹ	ആകയാൽ	അത്ര	ഇക്കാര്യത്തിൽ
ശീഘ്രം വൈ	ഇപ്പോൾതന്നെ	വിചാരണാ	ഒന്നും ആലോചിക്ക
മമ	എനിക്ക്	ന കാര്യാ.	ണ്ടതില്ല.

തച്ഛ്രുത്വാ വ്യാഹൃതം വാക്യം രക്ഷസാ ബ്രഹ്മരൂപിണാ
ഭക്ഷ്യസംസ്കാരകുശലമുവാച പൃഥിവീപതിഃ. 22

"പൃഥിവീപതിഃ	"മഹാരാജാവ്	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ബ്രഹ്മരൂപിണാ	ബ്രാഹ്മണരൂപംധരിച്ചി	ഭക്ഷ്യ-	
രക്ഷസാ,	രാക്ഷസനാൽ, [രുന്ന	സംസ്കാര-	സമർത്ഥനായ വെപ്പു
വ്യാഹൃതം	ഉരചെയ്യപ്പെട്ട	കുശലം	കാരനോടായി
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ	ഉവാച.	ഇങ്ങിനെആജ്ഞാപിച്ചു.

ഹവിഷ്യം സാമിഷം സാദു യഥാ ഭവതി ഭോജനം
തഥാ കുരുഷ്വ ശീഘ്രം വൈ പരിതുഷ്യേദ്യഥാ ഗുരുഃ. 23

"'ഗുരുഃ	"'പുരോഹിതൻ	സാദു	രുചികരമായും
പരിതുഷ്യേത്	തൃപ്തിപ്പെടേണ്ടതാണ്	സാമിഷം	നരമാംസംചേർന്നതായും
യഥാ,	എന്നുള്ളതിനാൽ,	ഭവതി യഥാ	ഇരിക്കത്തക്കവിധ
ഹവിഷ്യം	നിവേദിക്കത്തക്ക	തഥാ	ത്തിൽ
ഭോജനം	ആഹാരം	ശീഘ്രം വൈ	ഉടനെതന്നെ
		കുരുഷ്വ.'	തയ്യാറാക്കുക.'

ശാസനാത് പാർത്ഥിവേന്ദ്രസ്യ സൂദഃ സംഭ്രാന്തമാനസഃ
സ രാക്ഷസഃ പുനസ്തത്ര സൂദവേഷമഥാകരോത് 24
സ മാനുഷമഥോ മാംസം പാർത്ഥിവായ ന്യവേദയത്
ഇദം സാദു ഹവിഷ്യം ച സാമിഷം ചാന്നമാഹൃതം. 25

"പാർത്ഥി-	"യുപോത്തമന്റെ	സഃ	അവൻ
വേന്ദ്രസ്യ		മാനുഷം മാംസം	മനുഷ്യമാംസത്തെ
ശാസനാത്	ആജ്ഞകാരണം	പാർത്ഥിവായ	മഹാരാജാവിന്റെ അ
സൂദഃ	പാചകൻ	അഥോ	ഇപ്രകാരം [ട്ടക്കൽ
സംഭ്രാന്ത-	അമ്പരന്നുപോയി;	ന്യവേദയത്;	തയ്യാറാക്കിയതായി അ
മാനസഃ;		'ഇദം	'ഇതാ [റിയിച്ചു;
തത്ര	അപ്പോൾ	ഹവിഷ്യം	പാരണയ്ക്കുവേണ്ടതായ
സഃ രാക്ഷസഃ,	ആ രാക്ഷസൻ,	അന്നം	ആഹാരം
പുനഃ അഥ	വീണ്ടും	സാമിഷം	മാംസയുക്തമായും
സൂദവേഷം	പാചകന്റെരൂപത്തെ	സാദു ച	രുചികരമായും
അകരോത്;	കയ്ക്കൊണ്ടു;	ആഹൃതം.'	കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്".

സ ഭോജനം വസിഷ്ഠായ പത്ന്യാ സാർദ്ധമുപാഹരത്
മദയന്ത്യാ നരവ്യാഘ്ര്യ സാമിഷം രക്ഷസാ ഹൃതം. 26

"നരവ്യാഘ്ര്യ!	"ഹേ പുരുഷോത്തമ!	സാമിഷം	നരമാംസയുക്തമായ
സഃ	അദ്ദേഹം	ഭോജനം	ആഹാരത്തെ
വസിഷ്ഠായ	വസിഷ്ഠമഹർഷിക്കായി	പത്ന്യാ	പത്നിയായ
രക്ഷസാ	രാക്ഷസനാൽ	മദയന്ത്യാ സാർദ്ധം	മദയന്തിയോടുംകൂടി
ഹൃതം	കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട	ഉപാഹരത്.	വിളമ്പിക്കൊടുത്തു.

ജ്ഞാത്വാ തദാമിഷം വിപ്രോ മാനുഷം ഭോജനാഗതം
ക്രോധേന മഹതാऽऽവിഷ്ടോ വ്യാഹർത്തുമുപചക്രമേ. 27

"വിപ്രഃ	"ബ്രാഹ്മണനായ വസിഷ്ഠമഹർഷി	മഹതാ	അതിയായ
ഭോജനാഗതം	ഭോജനമായി ലഭിച്ച	ക്രോധേന	കോപത്താൽ
തത്	അതിനെ	ആവിഷ്ടഃ	മതിമറന്നവനായി
മാനുഷം അമിഷം ജ്ഞാത്വാ	നരമാംസം കലർന്നതാണെന്നറിഞ്ഞ്,	വ്യാഹർത്തും	ഇപ്രകാരം ശപിപ്പാൻ
		ഉപചക്രമേ.	മുതിർന്നു.

യസ്മാത് ത്വം ഭോജനം രാജൻ മമൈതദ്ദാതുമിച്ഛസി
തസ്മാദ് ഭോജനമേതത്തേ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ. 28

"'രാജൻ!	"'രാജാവേ!	ഏതത്	ഇതൊന്നുതന്നെ
ത്വം	അങ്ങ്	തേ	അങ്ങയ്ക്ക്
മമ ഏതത്	എനിക്ക് ഈ	ഭോജനം	ആഹാരമായി
ഭോജനം ദാതും	ആഹാരത്തെനല്കുവാൻ	ഭവിഷ്യതി,	ഭവിക്കുന്നതാണ്,
ഇച്ഛസി യസ്മാത് തസ്മാത്	ഇച്ഛിക്കുന്നു എന്നുള്ള കാരണത്താൽ,	ന സംശയഃ.'	സംശയമില്ല.'

[വസിഷ്ഠമഹർഷി ശപിച്ചപ്പോൾ, സൌദാസമഹാരാജാവും ക്രുദ്ധിച്ചു് മഹർഷിക്കു് തിരിച്ചു് ശാപമേകുവാനായി കയ്യിൽ ജലത്തെ എടുത്തതായും, അപ്പോൾ പത്നിയായ മദയന്തി തടുത്തതായും പിന്നെ ക്രോധമയമായ ആ ജലത്തെ രാജാവു് കുടിഞ്ഞു്, കാലു കഴുകിയതായും, അപ്പോൾ തന്റെ പാദങ്ങൾ കല്മാഷതയെ (വെളുപ്പും കറുപ്പുമായ അവസ്ഥയെ) പ്രാപിച്ചതായും, അതിനാൽ കല്മാഷപാദൻ എന്ന പേർ സിദ്ധിച്ചതായും പറയുന്ന ഈ ശ്ലോകങ്ങൾ പല ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും ഉണ്ടു്. താഴെ 34-ാം ശ്ലോകവും നോക്കുക.

"തതഃ ക്രുദ്ധസ്യ സൌദാസസ്തോയം ജഗ്രാഹ പാണിനാ
വസിഷ്ഠം ശപ്തുമാരേഭേ ഭാര്യാ ചൈനമവാരയത്
രാജൻ പ്രഭൃത്യതഃ സ്മാകം വസിഷ്ഠോ ഭഗവാനൃഷിഃ
പ്രതിശപ്തും ന ശക്തസ്ത്വം ദേവതുല്യഃ പുരോധസം
തതഃ ക്രോധമയം തോയം തേജോബലസമന്വിതം
വ്യസർജ്ജയത ധർമ്മാത്മാ തതഃ പാദൌ സിഷേച ച
തേനാസ്യ രാജ്ഞസ്തൌ പാദൌ തദാ കല്മാഷതാം ഗതൌ
തദാപ്രഭൃതി രാജർഷൌ സൌദാസഃ സുമഹായശാഃ
കല്മാഷപാദഃ സംവൃത്തഃ ഖ്യാതശ്ചൈവ തദാ നൃപഃ."]

സ രാജാ സഹ പത്ന്യാ വൈ പ്രണിപത്യ മുഹുർമ്മുഹുഃ
പുനർവ്വസിഷ്ഠം പ്രോവാച യദുക്തം ബ്രഹ്മരൂപിണാ. 29

"സഃ രാജാ പത്ന്യാ സഹ വൈ	"ആ രാജാവ്, പത്നിയോടു കൂടിത്തന്നെ	പുനഃ	അതിൽ പിന്നെ
		ബ്രഹ്മരൂപിണാ	ബ്രാഹ്മണവേഷം പൂണ്ടിരുന്നവനാൽ
വസിഷ്ഠം	വസിഷ്ഠഭഗവാനെ	ഉക്തം യത്	നിയമിക്കപ്പെട്ടത് യാതൊന്നോ അതിനെ
മുഹുഃ മുഹുഃ	പലവുരു		
പ്രണിപത്യ	കുമ്പിട്ടുവണങ്ങി,	പ്രോവാച.	ഉണർത്തിച്ചു. [പ്പറഞ്ഞു

തച്ഛ്രുത്വാ പാർത്ഥിവേന്ദ്രസ്യ രക്ഷസാ വികൃതം ച തത്
പുനഃ പ്രോവാച രാജാനം വസിഷ്ഠഃ പുരുഷർഷഭം. 30

"രക്ഷസാ ച പാർത്ഥിവേന്ദ്രസ്യ	"രാക്ഷസനാലാണ് ആ നൃപവരനു	വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠമഹർഷി
		തത് പുനഃ	അതിനാൽ വീണ്ടും
തത് വികൃതം	ആ അസാധാരണ സംഭവം ഉണ്ടായത്	പുരുഷർഷഭം	പുരുഷശ്രേഷ്ഠനായ
		രാജാനം പ്രോവാച.	ആ രാജാവിനെ നോക്കി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.
ശ്രുത്വാ,	എന്നു കേട്ട്,		

മയാ രോഷപരീതേന യദിദം വ്യാഹൃതം വചഃ
നൈതദ്മിഥ്യാ വൃഥാ കർത്തും പ്രദാസ്യാമി ച തേ വരം. 31

"'രോഷപരീതേന മയാ,	"'കോപാക്രാന്തനായ എന്നാൽ,	വൃഥാ കർത്തും	നിഷ്ഫലമാക്കുവാൻ
		ന ശക്യം;	കഴിയപ്പെടുന്നതല്ല;
ഇദം വചഃ വ്യാഹൃതം;	ഈ ശാപം അരുളപ്പെട്ടു;	ച തേ വരം	എങ്കിലും അങ്ങയ്ക്കായി ഒരുവരം
യത് ഏതത്	യാതൊരു ഇത്	പ്രദാസ്യാമി.	ഞാൻ നൽകുന്നുണ്ട്.

കാലോ ദ്വാദശവർഷാണി ശാപസ്യാന്തോ ഭവിഷ്യതി
മത്പ്രസാദാച്ച രാജേന്ദ്ര വ്യതീതം ന സ്മരിഷ്യതി. 32

"'ദ്വാദശവർഷാണി കാലഃ ശാപസ്യ അന്തഃ ഭവിഷ്യതി;	"'ഒരു പന്തിരാണ്ടു കാലം കഴിഞ്ഞാൽ ശാപത്തിനു അവസാനം ഉണ്ടാകുന്നതാണ്;	ച, രാജേന്ദ്ര!	എന്നതന്നെയല്ല, നൃപവര!
		മത് പ്രസാദാത്	എന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ
		വ്യതീതം	കഴിഞ്ഞു പോയതിനെ
		ന സ്മരിഷ്യസി.'	അങ്ങ് ഓർക്കുകയുമില്ല.'

ഏവം സ രാജാ തം ശാപമുപേത്യാരിസൂദനഃ
പ്രതിലേഭേ പുനാ രാജ്യം പ്രജാശ്ചൈവാനപാലയത്. 33

"അരിസൂദനഃ	"ശത്രുസംഹാരകനായ	പുനഃ രാജ്യം	വീണ്ടും രാജ്യത്തെ
സഃ രാജാ	ആ രാജാവ്	പ്രതിലഭേ;	പ്രാപിച്ചു;
തം ശാപം	ആ ശാപത്തെ	പ്രജാഃ ച ഏവ	പ്രജകളെയും
ഏവം ഉപലക്ഷ്യ,	ഇപ്രകാരം അനുഭവിച്ചുശേഷം,	അനവ-പാലയത്.	വഴിപോലെ പരിപാലിച്ചുവന്നു.

തസ്യ കല്മാഷപാദസ്യ യജ്ഞസ്യായതനം ശുഭം
ആശ്രമസ്യ സമീപേऽസ്യ യന്മാം പൃച്ഛസി രാഘവ. 34

"രാഘവ!	"രഘുവംശനന്ദന!	മാം പൃച്ഛസി	അങ്ങ് എന്നോട് ചോദിക്കുന്നുവോ അതു്
അസ്യ	ഈ		
ആശ്രമസ്യ	ആശ്രമത്തിന്നു്		
സമീപേ	സമീപത്തിലായി	തസ്യ കല്മാഷ-പാദസ്യ."	കല്മാഷപാദനെന്നു് പറയപ്പെടുന്ന ആ വീര സഹമഹാരാജാവിന്റേതാണു്."
യത് ശുഭം	യാതൊരു രമ്യമായ		
യജ്ഞസ്യ ആയതനം	യാഗശാലയെക്കുറിച്ചു്		

തസ്യ താം പാർത്ഥിവേന്ദ്രസ്യ കഥാം ശ്രുത്വാ സുദാരുണാം
വിവേശ പർണ്ണശാലായാം മഹർഷിമഭിവാദ്യ ച. 35

തസ്യ	ആ	ച	അതിൽപിന്നെ
പാർത്ഥിവേന്ദ്രസ്യ	ചക്രവർത്തിയുടെ	മഹർഷിം	മഹർഷിയെ
സുദാരുണാം	അതിഘോരമായ	അഭിവാദ്യ	വന്ദിച്ചു്
താം കഥാം	ആ ചരിത്രത്തെ	പർണ്ണശാലായാം വിവേശ.	പർണ്ണശാലയിൽ (ശത്രുഘ്നൻ) പ്രവേശിച്ചു.
ശ്രുത്വാ	കേട്ടു്		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22983; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2259

ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്താറാംസർഗ്ഗം.

[കുശലവജനനം = കുശലവന്മാർ ജനിക്കുന്നതു്.]

യാമേവ രാത്രിം ശത്രുഘ്നഃ പർണ്ണശാലാമുപാവിശത്
താമേവ രാത്രിം സീതാऽപി പ്രസൂതാ ദാരകദ്വയം. 1

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ	താം ഏവ രാത്രിം	അതേ രാത്രി
യാം ഏവ രാത്രിം	യാതൊരു രാത്രിയിൽ	സീതാ അപി	സീതാദേവിയും
പർണ്ണശാലാം	പർണ്ണശാലയിൽ	ദാരകദ്വയം	ഇരട്ടയായ ആൺകുട്ടികളെ
ഉപാവിശത്,	പാർത്തുവോ,	പ്രസൂതാ.	പ്രസവിച്ചു.

[ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ആദ്യാക്ഷരമായി ഗായത്രിയുടെ ഒടുവിലത്തെ അക്ഷരം വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു് വിദ്യാരണ്യപക്ഷം.]

श्रीसीताजीकी गोदमें लव-कुश

THE GITA PRESS, GORAKHPUR.

No. 292.

തതോഽർദ്ധരാത്രസമയേ ബാലകാ മുനിദാരകാഃ
വാല്മീകേഃ പ്രിയമാചഖ്യുഃ സീതായാഃ പ്രസവം ശുഭം. 2

തതഃ അർദ്ധരാത്രസമയേ,	അപ്പോൾ അർദ്ധരാത്രി സമയത്തിൽ,
മുനിദാരകാഃ	മുനികുമാരന്മാരായ
ബാലകാഃ	ശിഷ്യന്മാർ
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമുനിയോടായി
സീതായാഃ	സീതാദേവിയുടെ
ശുഭം പ്രസവം	ശുഭപ്രസവമാകുന്ന
പ്രിയം ആചഖ്യുഃ	പ്രിയവർത്തമാനത്തെ ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ രാമപത്നീ സാ പ്രസൂതാ ദാരകദ്വയം
തതോ രക്ഷാം മഹാതേജഃ കുരു ഭ്രൂതവിനാശിനീം. 3

"മഹാതേജഃ! ഭഗവൻ!	"മഹാതേജസ്വിയായ ഹേ ഭഗവാനെ!
സാ രാമപത്നീ	ആ ശ്രീരാമന്റെ ധർമ്മപത്നി
ദാരകദ്വയം പ്രസൂതാ;	രണ്ടു ആൺകുട്ടികളെ പ്രസവിച്ചിരിക്കുന്നു;
തതഃ	ആകയാൽ
ഭ്രൂതവിനാശിനീം	ഭൂതപ്രേതാദിവിനാശകമായ
രക്ഷാം കുരു."	രക്ഷാബന്ധനത്തെ ചെയ്വാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."

തേഷാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ മഹർഷിഃ സമുപാഗമത്
ജഗാമ തത്ര ഹൃഷ്ടാത്മാ ദദർശ ച കുമാരകൌ
ഭ്രൂതഘ്നീം ചാകരോത്താഭ്യാം രക്ഷാം രക്ഷോവിനാശിനീം. 4

മഹർഷിഃ	മഹർഷി
തേഷാം തത് വചനം ശ്രുത്വാ,	അവരുടെ ആ വർത്തമാനത്തെ കേട്ട്,
സമുപാഗമത്;	അപ്രകാരം ചെയ്വാമെന്ന് സമ്മതിച്ചു;
തത്ര ജഗാമ;	അവിടെക്ക് എഴുന്നെള്ളി;
കുമാരകൌ ച	രണ്ടു രാജകുമാരന്മാരെയും
ഹൃഷ്ടാത്മാ	ആനന്ദഭരിതനായി
ദദർശ;	കൺകളിക്കെ സന്ദർശിച്ചു;
താഭ്യാം ച	അവരിരുവക്കും
ഭ്രൂതഘ്നീം	ഭൂതപ്രേതാദിവിനാശകവും
രക്ഷോവിനാശിനീം	രക്ഷസ്സുകളെ ഒഴിക്കുന്നതുമായ
രക്ഷാം അകരോത്.	രക്ഷാബന്ധനത്തെ ചെയ്തു.

കുശമുഷ്ടിമുപാദായ ലവം ചൈവ തു സദ്വിജഃ
വാല്മീകിഃ പ്രദദൌ താഭ്യാം രക്ഷാം ഭ്രൂതവിനാശിനീം. 5

സഃ ദ്വിജഃ	ആ ബ്രാഹ്മണനായ
വാല്മീകിഃ	വാല്മീകിമഹർഷി
തു	ആ സമയം
കുശമുഷ്ടിം ച	അഗ്രഭാഗമുള്ള ഒരു പിടി ദർഭപ്പുല്ലിനേയും
ലവം ഏവ	അതുതന്നെ ദർഭയുടെ കടപ്പുല്ലിനേയും
ഉപാദായ,	കയ്യ്ക്കൊണ്ട്.
താഭ്യാം	അവരിരുവക്കും
ഭ്രൂതവിനാശിനീം	ഭൂതനാശകരമായ
രക്ഷാം	രക്ഷയായ അതിനെ
പ്രദദൌ.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്ത് നല്കി.

യസ്യയോഃ പൂർവ്വജോ ജാതഃ സ കൗശൈമ്മന്ത്രസത്കൃതൈഃ
നിമ്മാജ്ജനീയസ്തു തദാ കുശ ഇത്യസ്യ നാമ തത്. 6

"തദാ	"അപ്പോൾ	കൗശൈഃ	അഗ്രഭാഗമുള്ള മന്ത്രകളാൽ
തയോഃ	അവരിൽ		
പൂർവ്വജഃ	മൂത്തവനായി	നിമ്മാജ്ജനീയഃ;	തലോടപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു;
ജാതഃ യഃ	ജനിച്ചവൻ ആരോ	തത് അസ്യ	അക്കാരണത്താൽ ഇവന്റെ
സഃ തു,	അവൻതന്നെ,	കുശഃ ഇതി നാമ.	കുശനെന്ന പേർ ഇരിക്കട്ടെ.
മന്ത്രസത്കൃതൈഃ	മന്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടു അഭിമന്ത്രിക്കപ്പെട്ട		

യശ്ചാവരോ ഭവേത്താഭ്യാം ലവേന സ സമാഹിതഃ
നിമ്മാജ്നീയോ വൃദ്ധാഭിർലവ ഇത്യേവ നാമതഃ. 7

"താഭ്യാം	"അവരിരുവരിൽ	ലവേന	കടയുള്ള മന്ത്രകർംകൊണ്ടു
യഃ	യാതൊരു		
സമാഹിതഃ	പുണ്യാത്മാവു്	നിമ്മാജ്ജനീയഃ;	തുടയ്ക്കപ്പെടട്ടെ;
അവരഃ ഭവേത്	ഇളയവനോ	ച	അതിനാൽ
സഃ	അവൻ	ലവഃ ഇതി ഏവ	ലവൻ എന്നുതന്നെ
വൃദ്ധാഭിഃ	വൃദ്ധസ്ത്രീകളാൽ	നാമതഃ.	പേരായിരിക്കട്ടെ.

ഏവം കുശലവൌ നാമ്നാ താവുഭൌ യമജാതകൌ
മത്കൃതാഭ്യാം ച നാമഭ്യാം ഖ്യാതിയുക്തൌ ഭവിഷ്യതഃ. 8

"യമജാതകൌ	"ഇരട്ടപെറവരായ	മത്കൃതാഭ്യാം	എന്നാൽ വിളിക്കപ്പെട്ട
തൌ ഉഭൌ	ആ രണ്ടുപേരും	നാമഭ്യാം ച	പേരുകൾകൊണ്ടുതന്നെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം		
കുശലവൌ	കുശൻ, ലവൻ എന്ന	ഖ്യാതിയുക്തൌ	പ്രസിദ്ധിപൂണ്ടവരായി
നാമ്നാ,	നാമധേയമാന്മവരായി	ഭവിഷ്യതഃ."	വിളങ്ങുന്നതാണ്."

താം രക്ഷാം ജഗൃഹുസ്താശ്ച മുനിഹസ്താത് സമാഹിതാഃ
അകുർവ്വംശ്ച തതോ രക്ഷാം തയോർവ്വിഗതകല്മഷാഃ. 9

വിഗതകല്മഷാഃ	ദോഷമറവരായ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
താഃ,	ആ സ്ത്രീകൾ,	സമാഹിതാഃ ച	ശ്രദ്ധയോടുകൂടിയവരാ
മുനിഹസ്താത്	മഹർഷിയുടെ കയ്യിൽ	രക്ഷാം	രക്ഷയെ [യിത്തന്നെ
താം രക്ഷാം	ആ രക്ഷയെ [നിന്നു്	തയോഃ ച	അവരിരുവർക്കും
ജഗൃഹുഃ;	വാങ്ങി;	അകുർവ്വൻ.	ചെയ്തു.

തഥാ താം ക്രിയമാണാം ച രക്ഷാം ഗോത്രം ച നാമ ച
സംകീർത്തനം ച രാമസ്യ സീതായാഃ പ്രസവൌ ശുഭൌ 19
അർദ്ധരാത്രേ തു ശത്രുഘ്നഃ ശുശ്രാവ സുമഹത് പ്രിയം
പർണ്ണശാലാം തതോ ഗത്വാ മാതർദ്ദിഷ്ട്യേതി ചാബ്രവീത്. 11

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
അർദ്ധരാത്രേ	പാതിരയിൽ
സീതായാഃ	സീതാദേവിയുടെ
ശ്രുത്വൈ പ്രസവൌ തു	ഇരട്ടപെറ്റ ആ പുണ്യശാലികളായ ശിശുക്കളുടെ സംഗതിയിൽ
തഥാ	അപ്രകാരം
ക്രിയമാണാം	ചെയ്യപ്പെട്ടന്നതായ
താം രക്ഷാം ച	ആ രക്ഷയെയും,
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
നാമ ച	നാമത്തേയും
ഗോത്രം ച	വംശത്തേയും
സുമഹത്	മഹാഭാഗ്യമായും
പ്രിയം ച	പ്രീതിയോടും
സംകീർത്തനം	വീണ്ടും വീണ്ടും പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടണതിനേയും
ശ്രുശ്രാവ;	ശ്രവിച്ചു;
തതഃ	അപ്പോൾ
പർണ്ണശാലാം	പർണ്ണശാലയിൽ
ഗതാ	ചെന്ന്
"മാതഃ"	"സർവ്വലോകമാതാവേ"
ഇതി ച	എന്നു പറഞ്ഞു്
"ദിഷ്ട്യാ,"	"എനിക്ക് ഇന്ന് ഇവിടെ ഇരിപ്പാനുള്ള ഭാഗ്യം നേർന്നവല്ലോ,"
അബ്രവീത്.	എന്നു് ഉരചെയ്തു.

തഥാ തസ്യ പ്രഹൃഷ്ടസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ
വ്യതീതാ വാഷ്ണികീ രാത്രിഃ ശ്രാവണീ ലഘുവിക്രമാ. 12

തഥാ	അപ്രകാരം
പ്രഹൃഷ്ടസ്യ	സന്തോഷം പൂണ്ടിരുന്ന
തസ്യ	ആ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
ശത്രുഘ്നസ്യ,	ശത്രുഘ്നന്,
വാഷ്ണികീ	വർഷത്തുവിലെ
ശ്രാവണീ	ശ്രാവണമാസത്തിലുള്ളതും
ലഘുവിക്രമാ	(പകലിനെക്കാൾ ചുരുങ്ങിയതാകയാൽ) വേഗത്തിൽ കഴിയുന്നതുമായ
രാത്രിഃ	രാത്രി
വ്യതീതാ.	കഴിഞ്ഞു കൂടി.

പ്രഭാതേ സുമഹാവീര്യഃ കൃത്വാ പൌർവ്വാഹ്ണികീം ക്രിയാം
മുനിം പ്രാഞ്ജലിരാമന്ത്ര്യ യയൌ പശ്ചാന്മുഖഃ പുനഃ. 13

സുമഹാവീര്യഃ,	സുപ്രസിദ്ധവീര്യശാലിയായ ആ ശത്രുഘ്നൻ,
പ്രഭാതേ	പ്രഭാതസമയത്തിൽ
പൌർവ്വാഹ്ണികീം,	രാവിലെ ചെയ്യേണ്ടതായ
ക്രിയാം	കൃത്യത്തെ
കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
മുനിം	മഹർഷിയുടെ അടുക്കൽ
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുത്
ആമന്ത്ര്യ	വിടചോദിച്ചുംകൊണ്ട്
പുനഃ	അതിൽ പിന്നെ
പശ്ചാന്മുഖഃ	പശ്ചിമമുഖമായി
യയൌ.	എഴുന്നെള്ളി.

സ ഗത്വാ യമുനാതീരം സപ്തരാത്രോഷിതഃ പഥി
ഋഷീണാം പുണ്യകീർത്തീനാമാശ്രമേ വാസമഭ്യയാത്. 14

സഃ	അദ്ദേഹം
പഥി	വഴിയിൽ
സപ്തരാത്രോഷിതഃ,	ഏഴരാത്രി താമസിച്ച്,
യമുനാതീരം ഗത്വാ	യമുനാതീരത്തിലെത്തിച്ചേർന്ന്
പുണ്യകീർത്തീനാം	മഹാപ്രസിദ്ധിയാർന്ന പുണ്യാത്മാക്കളായ
ഋഷീണാം :	ഋഷിമാരുടെ
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
വാസമഭ്യയാത്.	വാസം കൈക്കൊണ്ടു.

സ തത്ര മുനിഭിഃ സാർദ്ധം ഭാർഗ്ഗവപ്രമുഖൈർന്നൃപഃ
കഥാഭിരഭിരൂപാഭിർവ്വാസം ചക്രേ മഹായശാഃ. 15

സഃ മഹായശാഃ അ മഹായശസ്വിയാ	മുനിഭിഃ സാർദ്ധം മുനിമാരോടുംകൂടി
നൃപഃ, നൃപൻ, [യ	അഭിരൂപാഭിഃ മനോഹരങ്ങളായ
തത്ര അല്ലിക്കിൽ	കഥാഭിഃ കഥകൾ കേട്ടുംകൊ
ഭാർഗ്ഗവപ്രമുഖൈഃ ച്യവനമഹർഷിമുതലാ	ണ്ട്
യ	വാസം ചക്രേ. വസിച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 22998 ; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2274.

സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[മാന്ധാതൃവധഃ = മാന്ധാതാവിന്റെ വധത്തെപ്പററി കഥിക്കുന്നതു്.]

അഥ രാത്ര്യാം പ്രവൃത്തായാം ശത്രുഘ്നോ ഭ്രാതൃനന്ദനം
പപ്രച്ഛ ച്യവനം വിപ്രം ലവണസ്യ യഥാ ബലം 1
ശൂലസ്യ ച ബലം ബ്രഹ്മൻ കേ ച പൂർവ്വം വിനാശിതാഃ
അനേന ശൂലമുഖ്യേന ദാനവായുദ്ധമുപാഗതാഃ. 2

അഥ അപ്പോൾ	യഥാ പപ്രച്ഛ; ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;
രാത്ര്യാം രാത്രി	"ബ്രഹ്മൻ! "മുനിസത്തമ!
പ്രവൃത്തായാം, ആരംഭിച്ചാറെ,	പൂർവ്വം ഇതിനുമുമ്പ്
ശത്രുഘ്നഃ, ശത്രുഘ്നൻ,	ദാനവായുദ്ധം ദാനവയുദ്ധത്തിന്നായി
ഭ്രാതൃനന്ദനം ഭ്രാതൃപുത്രനായ	ഉപാഗതാഃ വന്നവരും
ച്യവനം വിപ്രം ച്യവനമഹർഷിയോടാ	അനേന ഈ
ലവണസ്യ ലവണാസുരന്റെ [യി	ശൂലമുഖ്യേന വിശേഷപ്പെട്ട ശൂല
ബലം സാമർത്ഥ്യത്തെക്കുറി	ത്താൽ
ശൂലസ്യ ശൂലത്തിന്റെ [ച്ചും	വിനാശിതാഃ വധിക്കപ്പെട്ടവരും
ബലം ച ശക്തിയെക്കുറിച്ചും	ച കേ? " ആരെല്ലാമാണ്? "

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാശ്ച്യവനോ രഘുനന്ദനം. 3

മഹാതേജാഃ മഹാതേജസ്വിയായ	തത് വചനം ആ വാക്യത്തെ
ച്യവനഃ, ച്യവനമഹർഷി,	ശ്രുത്വാ, കേട്ട്,
തസ്യ ആ	രഘുനന്ദനം ആ രഘുകുമാരനോടായി
മഹാത്മനഃ മഹാത്മാവായ	പ്രത്യുവാച. ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുര
ശത്രുഘ്നസ്യ ശത്രുഘ്നന്റെ	ച്ചു.

അസംഖ്യേയാനി കർമ്മാണി യാന്യസ്യ രഘുനന്ദന
ഇക്ഷ്വാകുവംശപ്രഭവേ യദ്വൃത്തം തച്ഛ്രുണുഷ്വ മേ. 4

"രഘുനന്ദന!	"ഹേ ശത്രുഘ്ന!
അസ്യകർമ്മാണി	ഇവന്റെ സാഹസ കൃത്യങ്ങൾ
യാനി	യാതൊരുവയോ അവ
അസംഖ്യേയാനി	എണ്ണമറ്റവയാകുന്നു;
ഇക്ഷ്വാകുവംശപ്രഭവേ	ഇക്ഷ്വാകുവംശ്യനായ ഒരു രാജാവിന്റെ സംഗതിയിൽ
യത് വൃത്തം	യാതൊന്ന് സംഭവിച്ചു
തത്	അതിനെ [വോ
മേ ശൃണുഷ്വ.	ഞാൻ ഉരചെയ്യാം കേട്ട കൊണ്ടാലും.

അയോദ്ധ്യായാം പുരാ രാജാ യുവനാശ്വസുതോ ബലീ
മാന്ധാതേതി സ വിഖ്യാതസ്ത്രിഷു ലോകേഷു വീര്യവാൻ. 5

"പുരാ	"പണ്ട്
അയോദ്ധ്യായാം	അയോദ്ധ്യയിൽ
മാന്ധാതാ ഇതി	മാന്ധാതാവ് എന്ന്
രാജാ;	ഒരു ചക്രവർത്തിയുണ്ടാ
സഃ	അദ്ദേഹം [യിരുന്നു;
യുവനാശ്വസുതഃ	യുവനാശ്വ മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനും
ബലീ	മഹാസമർത്ഥനും
വീര്യവാൻ	വീര്യശാലിയും
ത്രിഷു	മൂന്നു
ലോകേഷു	ലോകങ്ങളിലും
വിഖ്യാതഃ.	വിഖ്യാതിപൂണ്ടവനുമായിരുന്നു.

സ കൃത്സ്നാം പൃഥിവീം കൃത്സ്നാം ശാസനേ പൃഥിവീപതിഃ
സുരലോകമിതോ ജേതുമുദ്യോഗമകരോന്നൃപഃ. 6

"സഃ	"ആ
നൃപഃ	അരചൻ
പൃഥിവീം കൃത്സ്നാം	ഭൂമിയാസകലം
ശാസനേ കൃത്വാ,	തന്റെ അധീനത്തിലാക്കി,
പൃഥിവീപതിഃ,	ഭൂലോകചക്രവർത്തിയായി,
ഇതഃ സുരലോകം	ഈ ഭൂമിവിട്ട് ദേവലോകത്തെ
ജേതും	ജയിപ്പാനായി
ഉദ്യോഗം അകരോത്.	യത്നം ചെയ്തു.

ഇന്ദ്രസ്യ ച ഭയം തീവ്രം സുരാണാം ച മഹാത്മനാം
മാന്ധാതരി കൃതോദ്യോഗേ ദേവലോകജിഗീഷയാ. 7

"ദേവലോകജിഗീഷയാ	"ദേവലോകത്തെ ജയിപ്പാൻ ഇച്ഛിച്ച്
മാന്ധാതരി	മാന്ധാതൃചക്രവർത്തി
കൃതോദ്യോഗേ,	യത്നിച്ചാറെ,
ഇന്ദ്രസ്യ ച	ഇന്ദ്രനും
മഹാത്മനാം	മഹാത്മാക്കളായ
സുരാണാം ച	ദേവന്മാക്കും
തീവ്രം ഭയം.	അധികമായ ഭീതിയുളവായി.

അഭ്യാസനേന ശക്രസ്യ രാജ്യാഭ്യേന ച പാർത്ഥിവഃ
വന്ദ്യമാനഃ സുരഗണൈഃ പ്രതിജ്ഞാമധിരോഹത. 8

"ശക്രസ്യ	"ഇന്ദ്രന്റെ	വന്ദ്യമാനഃ."	ഞാൻ പൂജിക്കപ്പെടുന്ന വനായിത്തീരുന്നതാണ്," എന്നിങ്ങിനെ
അഭ്യാസനേന	അഭ്യാസത്തിനാലും	പാർത്ഥിവഃ	അരചൻ
രാജ്യാഭ്യേന ച	രാജ്യാധികാരത്തിൽ പക്ഷപാതിയാലും	പ്രതിജ്ഞാം അധിരോഹത.	പ്രതിജ്ഞചെയ്തു.
സുരഗണൈഃ	ദേവഗണങ്ങളാൽ		

തസ്യ പാപമഭിപ്രായം വിദിത്വാ പാകശാസനഃ
സാന്ത്വപൂർവ്വമിദം വാക്യമുവാച യുവനാശ്വജം. 9

"പാകശാസനഃ	"ദേവേന്ദ്രൻ	യുവനാശ്വജം	ആ യുവനാശ്വപുത്രനോടായി
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	സാന്ത്വപൂർവ്വം	സൌമ്യമായി
പാപം അഭിപ്രായം	ദുരുദ്ദേശത്തെ	ഇദം വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ നല്ലവാക്കുരചെയ്തു.
വിദിത്വാ,	അറിഞ്ഞു്,		

രാജാ ത്വം മാനുഷേ ലോകേ ന താവത് പുരുഷർഷഭ
അകൃത്വാ പൃഥിവീം വശ്യാം ദേവരാജ്യമിഹേച്ഛസി. 10

"പുരുഷർഷഭ!	"'പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!	വശ്യാം അകൃത്വാ	കയ്യടക്കത്തിലാക്കാതെ
ത്വം	അങ്ങ്	ഇഹ	ഇപ്പോൾ
മാനുഷേ ലോകേ	മനുഷ്യലോകത്തിൽ	ദേവരാജ്യം	ദേവലോകരാജ്യാധികാരത്തെ
താവത് രാജാ ന;	ഇനിയും എല്ലാറ്റിനും	ഇച്ഛസി.	കൊതിക്കുന്നു.
പൃഥിവീം	ഭൂമിയെ [രാജാവല്ല,		

യദി വീര സമഗ്രാ തേ മേദിനീ നിഖിലാ വശേ
ദേവരാജ്യം കുരുഷ്വേഹ സഭൃത്യബലവാഹനഃ. 11

"'വീര!	"വീര!	സഭൃത്യബല-വാഹനഃ	ഭൃത്യന്മാർ, സേനകൾ, വാഹനങ്ങൾ എന്നവയോടുകൂടിയവനായി
തേ വശേ	അങ്ങയുടെ അധീനത്തിൽ	ദേവരാജ്യം	ദേവലോകരാജ്യഭാരത്തെ
മേദിനീ	ഭൂലോകം [ത്തിൽ	കുരുഷ്വ.	ചെയ്തുകൊൾകെ.'
നിഖിലാ	ബാക്കിയില്ലാതെ		
സമഗ്രാ യദി,	മുഴുവനും ഇരിക്കുന്ന പക്ഷം,		
ഇഹ	അപ്പോൾ		

ഇന്ദ്രമേവം ബ്രുവാണം തം മാന്ധാതാ വാക്യമബ്രവീത്
കഥ മേ ശക്ര പ്രതിഹതം ശാസനം പൃഥിവീതലേ. 12

"മാന്ധാതാ	"മാന്ധാതാചക്രവർത്തി	'ശക്ര!	'ഇന്ദ്ര!
ഏവം ബ്രുവാണം	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്ത	പൃഥിവീതലേ	ഭൂതലത്തിൽ
തം ഇന്ദ്രം	ആ ഇന്ദ്രനോടായി [ന്ന	മേ ശാസനം	എന്റെ അധികാരം
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു;	പ്രതിഹതം കഥ?	എവിടെയാണ് നടക്കാതിരിക്കുന്നത്?'

തമുവാച സഹസ്രാക്ഷോ ലവണോ നാമ രാക്ഷസഃ
മധുപുത്രോ മധുവനേ ന ചാജ്ഞാം കുരുതേ നഘ. 13

"സഹസ്രാക്ഷഃ	"ഇന്ദ്രൻ	മധുപുത്രഃ	മധുവിന്റെ പുത്രനായ
തം ഉവാച;	അദ്ദേഹത്തോടായി	ലവണഃ നാമ	ലവണനെന്ന
	ങ്ങിനെ ഓതി;	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
'അനഘ!	'പാപരഹിതനായവ		
	നേ!	ആജ്ഞാം ന കുരുതേ ച.'	അങ്ങയുടെ ശാസന
മധുവനേ	മധുവനത്തിൽ		ത്തിന്ന് കീഴ്പ്പെട്ട നട
			ക്കുന്നില്ലല്ലൊ.'

തച്ഛ്രുത്വാ വിപ്രിയം ഘോരം സഹസ്രാക്ഷേണ ഭാഷിതം
വ്രീഡിതോഽവാങ്മുഖോ രാജാ വ്യാഹർത്തും ന ശശാക ഹ. 14

"രാജാ	"മഹാരാജാവ്,	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
സഹസ്രാക്ഷേണ	ഇന്ദ്രനാൽ	അവാങ്മുഖഃ	തലകുനിച്ച്
ഭാഷിതം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട	വ്രീഡിതഃ	ലജ്ജപൂണ്ടവനായി
തത് ഘോരം	ആ കഠിനമായ	വ്യാഹർത്തും ഹ	ഒന്നും പറവാൻ തന്നെ
വിപ്രിയം	അസഹ്യവർത്തമാനത്തെ	ന ശശാക.	ശക്തനാകാതിരുന്നു.

ആമന്ത്ര്യ തു സഹസ്രാക്ഷം ഹ്രിയാ കിഞ്ചിദവാങ്മുഖഃ
പുനരേവാഗമച്ഛ്രീമാനിമം ലോകം നരേശ്വരഃ. 15

"ശ്രീമാൻ	"ശ്രീമാനായ	കിഞ്ചിത്	ഒരു മാതിരി
നരേശ്വരഃ	ആ ചക്രവർത്തി	ആമന്ത്ര്യ	യാത്രപറഞ്ഞുംകൊണ്ട്
ഹ്രിയാ	ലജ്ജയാൽ	പുനഃ ഏവ	വീണ്ടും
അവാങ്മുഖഃ,	തലകുനിച്ചവനായി,	ഇമം ലോകം	ഈ ലോകത്തിലേക്ക്
തു	എങ്കിലും		
സഹസ്രാക്ഷം	ദേവേന്ദ്രനോടായി	ആഗമത്.	തിരിച്ചുവന്നു.

സ കൃത്വാ ഹൃദയേഽമർഷം സർവ്വസൈന്യബലവാഹനഃ
ആജഗാമ മധോഃ പുത്രം വശേ കർത്തുമരിന്ദമഃ. 16

"അരിന്ദമഃ	"ശത്രുമർദ്ദനനായ	സർവ്വസൈന്യബല-വാഹനഃ	ഭൃത്യന്മാർ, സേനകൾ, വാഹനങ്ങൾ എന്ന വയോടുകൂടിയവനായി
സഃ	അദ്ദേഹം		
ഹൃദയേ	ഉള്ളിൽ	വശേ കർത്തും	തന്റെ അധീനത്തിൽ കൊണ്ടുവരുവാനായി
അമർഷം കൃത്വാ	ഉദ്ദേശിച്ചതിനെ നിവൃത്തിചെയ്യരിക്കുഎന്നുള്ളവാശിപൂണ്ടവനായി	മധോഃ പുത്രം ആജഗാമ.	മധുപുത്രനിരിക്കുന്ന വന്നെത്തി. [ടത്തിൽ

സ കാംക്ഷമാണോ ലവണം യുദ്ധായ പുരുഷർഷഭഃ
ദൂതം സംപ്രേഷയാമാസ സകാശം ലവണസ്യ ഹി. 17

"ലവണം യുദ്ധായ ഹി കാംക്ഷമാണഃ,	"ലവണനെ പോരിന്നായ്ക്കൊ	ലവണസ്യ സകാശം	ലവണന്റെ അടുക്കലേക്കായി
സഃ പുരുഷർഷഭഃ,	അ നരശ്രേഷ്ഠൻ,	ദൂതം സംപ്രേഷയാമാസ.	ഒരു ദൂതനെ പറഞ്ഞയച്ചു.

സ ഗത്വാ വിപ്രിയാണ്യാഹ ബഹ്വനി മധുനഃ സുതം
വദന്തമേവം തം ദൂതം ഭക്ഷയാമാസ രാക്ഷസഃ. 18

"സഃ	"ആ ദൂതൻ	ആഹ;	ഓതി;
മധുനഃ സുതം	മധുപുത്രന്റെ അടുക്കൽ	രാക്ഷസഃ	രാക്ഷസൻ
ഗത്വാ	ചെന്ന്		
ബഹ്വനി വിപ്രിയാണി	എത്രയോ അനിഷ്ടവാക്കുകളെ	ഏവം വദന്തം	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്യുന്ന
		തം ദൂതം	ആ ദൂതനെ
		ഭക്ഷയാമാസ.	വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞു.

ചിരായമാണേ ദൂതേ തു രാജാ ക്രോധസമന്വിതഃ
അഭ്യാമാസ തദ്രക്ഷഃ ശരവൃഷ്ട്യാ സമന്തതഃ. 19

"രാജാ	"മഹാരാജാവ്,	തത്	ആ
ദൂതേ	ദൂതൻ	രക്ഷഃ	രാക്ഷസനെ
ചിരായമാണേ തു	തിരിച്ചുവരാത്തകാരണം	ശരവൃഷ്ട്യാ	ശരമാരിയാൽ
ക്രോധസമന്വിതഃ,	കോപാക്രാന്തനായി,	സമന്തതഃ	എങ്ങും
		അഭ്യാമാസ.	പീഡിപ്പിച്ചു.

തതഃ പ്രഹസ്യ തദ്രക്ഷഃ ശൂലം ജഗ്രാഹ പാണിനാ
വധായ സാനുബന്ധസ്യ മുമോചായുധമുത്തമം. 20

"തത് രക്ഷഃ,	"ആ രാക്ഷസൻ,	സാനുബന്ധസ്യ	പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ
തതഃ	അപ്പോൾ	വധായ	വധത്തിന്നായി
പ്രഹസ്യ	അട്ടഹസിച്ചുകൊണ്ട്	ഉത്തമം	ആ ഉത്തമമായ
ശൂലം	ശൂലത്തെ	ആയുധം	ആയുധത്തെ
പാണിനാ ജഗ്രാഹ;	കയ്യിലെന്തി;	മുമോച.	പ്രയോഗിച്ചു.

തച്ഛൂലം ദീപ്യമാനം തു സഭൃത്യബലവാഹനം
ഭസ്മീകൃത്വാ പുനഃ ഭൂയോ ലവണസ്യാഗമത് കരം. 21

"തത് ശൂലം	"ആ ശൂലം	പുനഃ	അരചനെ
തു	ഉടനെ	ഭസ്മീകൃത്വാ	ചുട്ടെരിച്ച്
ദീപ്യമാനം	ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതായി	ഭൂയഃ	വീണ്ടും
സഭൃത്യബലവാഹനം	ഭൃത്യന്മാർ, സേന, വാഹനങ്ങൾ എന്നിവയടക്കം	ലവണസ്യ	ലവണന്റെ
		കരം	കയ്യിൽ
		അഗമത്.	തിരിച്ചെത്തി.

ഏവം സ രാജാ സുമഹാൻ ഹതഃ സബലവാഹനഃ
ശൂലസ്യ തു ബലം സൌമ്യ അപ്രമേയമനുത്തമം. 22

"സുമഹാൻ സഃ രാജാ,	"സുപ്രസിദ്ധബലശാലിയായ മഹാരാജാവ്,	സബലവാഹനഃ തു	സൈന്യത്തോടും വാഹനങ്ങളോടുംകൂടി
		ഏവം	ഇപ്രകാരം

ഹതഃ;	വധിക്കപ്പെട്ട;	ബലം	പ്രഭാവം
സൌമ്യ!	വത്സ!	അനുത്തമം	നിസ്തുല്യവും
ശൂലസ്യ	ശൂലത്തിന്റെ	അപ്രമേയം.	അളവറ്റതുമാകുന്നു.

ശത്രുഃ പ്രഭാതേ തു ലവണം വധിഷ്യസി ന സംശയഃ
അഗൃഹീതായുധം ക്ഷിപ്രം ധ്രുവോ ഹി വിജയസ്തവ
ലോകാനാം സ്വസ്തി ചൈവ സ്യാത് കൃതേ കർമ്മണി ച ത്വയാ. 23

"തു	"ഇപ്രകാരമാണെന്നാ	ധ്രുവഃ ഹി	നിശ്ചയംതന്നെയാണ്
ശത്രുഃ പ്രഭാതേ	നാളെ രാവിലെ [ലും	തവ വിജയഃ;	അവിടുത്തെ ജയം;
ലവണം	ലവണനെ	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
അഗൃഹീതായുധം	കയ്യിൽ ആയുധമില്ലാ തിരിക്കുന്നവനായി	കർമ്മണി	ആ മഹത്കൃത്യം
		കൃതേ ച	ചെയ്യപ്പെട്ട ഉടനെ
ക്ഷിപ്രം	അക്ഷണംതന്നെ	ലോകാനാം ച ഏവ	ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം
വധിഷ്യസി	അങ്ങ് വധിക്കുന്നതാണ്	സ്വസ്തി സ്യാത്."	ക്ഷേമമുണ്ടാകുന്നതാണ്."
ന സംശയഃ;	സംശയമില്ല;		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23021; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2297;

അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[ലവണശത്രുഘ്നവിവാദഃ = ലവണാസുരനും ശത്രുഘ്നനുമായുള്ള വാദം.]

കഥാം കഥയതാം തേഷാം ജയം ചാകാംക്ഷതാം ശുഭം
വ്യതീതാ രജനീ ശീഘ്രം ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ. 1

മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	കഥാം	സംഭാഷണത്തെ
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്,	തേഷാം	അവർ
രജനീ,	ആ രാത്രി,	കഥയതാം,	ഉരചെയ്തുകൊണ്ടിരി
ശുഭം	നന്മവിളയിക്കുന്നതായ	ശീഘ്രം	നേരം പോയത [ക്കെ, റിയാത്തവിധം
ജയം ച	ജയമെന്ന മാത്രം		
അകാംക്ഷതാം	വിഷയമായുള്ള	വ്യതീതാ.	കഴിഞ്ഞു.

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ ക്രൂരകർമ്മാ സ രാക്ഷസഃ
നിർഗ്ഗതസ്തു പുരാദ്ധീരോ ഭക്ഷ്യാഹാരപ്രചോദിതഃ. 2

തതഃ	അപ്പോൾ	സഃ രാക്ഷസഃ തു	ആ രാക്ഷസനും
വിമലേ	സച്ഛമായി	ഭക്ഷ്യാഹാർ-പ്രചോദിതഃ	ആഹാരം തേടുവാൻ കൊതിച്ച്
പ്രഭാതേ,	സൂര്യോദയമായപ്പോൾ,	പുരാത്,	ഭവനത്തിൽ നിന്ന്
ക്രൂരകർമ്മാ	ദുർമ്മാർഗ്ഗിയും	നിർഗ്ഗതഃ.	നിർഗ്ഗമിച്ചു.
ധീരഃ	ധീരനുമായ		

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരഃ ശത്രുഘ്നോ യമുനാം നദീം
തീർത്വാ മധുപുരദ്വാരി ധനുഷ്പാണിരതിഷ്ഠത. 3

ഏതസ്മിൻ അന്തരേ,	ഇതേ സമയത്തിൽ,	മധുപുരദ്വാരി	മധുവിന്റെ ഭവനത്തിൻ വാതിൽക്കൽ
വീരഃ ശത്രുഘ്നഃ	വീരനായ ശത്രുഘ്നൻ	ധനുഷ്പാണിഃ	ധനുഷ്പാണിയായി
യമുനാം നദീം തീർത്വാ,	യമുനാനദി കടന്ന്,	അതിഷ്ഠത.	കാത്തു നിന്നു.

തതോഽഷ്ടദിവസേ പ്രാപ്തേ കൃതകർമ്മാ സ രാക്ഷസഃ
ആഗച്ഛദ് ബഹുസാഹസ്രം പ്രാണിനാം ഭാരമുദ്വഹൻ. 4

അഷ്ടദിവസേ പ്രാപ്തേ	നട്ടച്ചയായപ്പോൾ	ബഹുസാഹസ്രം	അനേകായിരം
		പ്രാണിനാം	ജന്തുക്കളുടെ
കൃതകർമ്മാ	പോയകാര്യം ചെയ്ത	ഭാരം	ചുമടിനെ
സഃ	ആ [തിന്നവനായ	ഉദ്വഹൻ	എടുത്തും കൊണ്ട്
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,	തതഃ ആഗച്ഛത്.	അങ്ങുവന്നെത്തി.

തതോ ദദർശ ശത്രുഘ്നം സ്ഥിതം ദ്വാരി ധൃതായുധം
തമുവാച തതോ രക്ഷഃ കിമനേന കരിഷ്യസി. 5

തതഃ	അപ്പോൾ	തതഃ രക്ഷഃ	അപ്പോൾ രാക്ഷസൻ
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനെ	തം	ആ ശത്രുഘ്നനോടായി
ദ്വാരി	വാതിൽക്കൽ	ഉവാച	ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു;
ധൃതായുധം	ആയുധപാണിയായി	"അനേന	"ഇതുകൊണ്ട്
സ്ഥിതം	നില്ക്കുന്നതു	കരിഷ്യസി കിം?	നീ എന്താണ് ചെയ്വാൻ പോകുന്നത്?"
ദദർശ;	കണ്ടു;		

ഈദൃശാനാം സഹസ്രാണി സായുധാനാം നരാധമ
ഭക്ഷിതാനി മയാ രോഷാത് കാലമാകാംക്ഷസേ ന കിം. 6

"നരാധമ!	"നരകീടമേ!	സഹസ്രാണി	അനേകംപേർ
മയാ	എന്നാൽ	ഭക്ഷിതാനി;	വിഴുങ്ങപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
രോഷാത്	കോപത്താൽ	കാലം	യമന്റെ അടുക്കൽ
ഈദൃശാനാം	ഇപ്രകാരമുള്ള	ആകാംക്ഷസേ	ചെല്ലുവാൻ നീ നിശ്ച
സായുധാനാം	ആയുധധാരികളായ	കിം ന?	യിച്ചുകഴിഞ്ഞുവോ?

ആഹാരശ്ചാപ്യസംപൂർണ്ണോ മമായം പുരുഷാധമ
സ്വയം പ്രവിഷ്ടോഽദ്യ മുഖം കഥം യാസ്യസി ദുർമ്മതേ. 7

"പുരുഷാധമ!	"നരാധമ!	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
മമ അപി	എനിക്കാകട്ടെ	സ്വയം	സ്വയമായി
അയം	ഇപ്പോൾ	മുഖം പ്രവിഷ്ടഃ	വായിൽവന്നുവീണവ നായ നീ
ആഹാരഃ ച	ആഹാരവും		
അസംപൂർണ്ണഃ;	വേണ്ടുവോളമായിട്ടില്ല;	കഥം യാസ്യസി?	എങ്ങിനെയാണ് പിഴ ച്ചുപോവുക?"
ദുർമ്മതേ!	ദുഷ്ടേ!		

തസ്യൈവം ഭാഷമാണസ്യ ഹസതശ്ച മുഹുർമ്മുഹുഃ
ശത്രുഘ്നോ വീര്യസമ്പന്നോ രോഷാദശ്രൂണ്യവാസൃജത്. 8

വീര്യസമ്പന്നഃ ശത്രുഘ്നഃ,	വീരശിഖാമണിയായ ശത്രുഘ്നൻ,
മുഹുഃ മുഹുഃ	വീണ്ടും വീണ്ടും
ഹസതഃ തസ്യ	അപഹസിക്കുന്നവനായ അവൻ
ഏവം ഭാഷമാണസ്യ ച,	ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,
രോഷാത്	രോഷത്താൽ
അശ്രൂണി അവാസൃജത്.	അശ്രുബിന്ദുക്കൾ പൊഴിച്ചു.

തസ്യ രോഷാഭിഭൂതസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ
തേജോമയാ മരീച്യസ്തു സർവ്വഗാത്രൈർവ്വിനിഷ്പതൻ. 9

രോഷാഭിഭൂതസ്യ കോപാവിഷ്ടനായ	
തസ്യ	ആ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്
സർവ്വഗാത്രൈഃ തു	എല്ലാഅംഗങ്ങളിൽ നിന്നുംതന്നെ
തേജോമയാഃ	ജ്യോതിർമ്മയമായ
മരീച്യഃ	കിരണങ്ങൾ
വിനിഷ്പതൻ.	ഉത്ഭൂതമായി.

ഉവാച ച സുസംക്രുദ്ധഃ ശത്രുഘ്നസ്തം നിശാചരം
യോദ്ധുമിച്ഛാമി ദുർബ്ബുദ്ധേ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ത്വയാ സഹ. 10

സുസംക്രുദ്ധഃ ശത്രുഘ്നഃ	ഏറ്റവും കോപമൂർക്കൊണ്ടവനായ ശത്രുഘ്നൻ
തം നിശാചരം	ആ രാക്ഷസനോടായി
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;
"ദുർബുദ്ധേ!	"മൂഢ!
ത്വയാ സഹ	നിന്നോടുകൂടി
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ച	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധംതന്നെ
യോദ്ധും	ചെയ്യാനായി
ഇച്ഛാമി.	ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു.

പുത്രോ ദശരഥസ്യാഹം ഭ്രാതാ രാമസ്യ ധീമതഃ
ശത്രുഘ്നോ നിത്യശത്രുഘ്നോ വധാകാംക്ഷീ തവാഗതഃ. 11

"നിത്യശത്രുഘ്നഃ	"എന്നും, എപ്രകാരവും ഏതുശത്രുവിനേയും സംഹരിക്കുന്നവ
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നനാകുന്നു [നായ
അഹം;	ഞാൻ;
ദശരഥസ്യ	ദശരഥചക്രവർത്തിയുടെ
പുത്രഃ;	പുത്രൻ; [ടെ
ധീമതഃ	ധീമാനായ
രാമസ്യ ഭ്രാതാ;	ശ്രീരാമമഹാരാജാവിനു് അനുജൻ;
തവ	നിന്നെ
വധാകാംക്ഷീ	വധിപ്പാൻ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്
ആഗതഃ.	ഞാൻവന്നിരിക്കുന്നതു്.

തസ്യ മേ യുദ്ധകാമസ്യ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം പ്രദീയതാം
ശത്രുസ്ത്വം സർവ്വഭൂതാനാം ന മേ ജീവൻ ഗമിഷ്യസി. 12

"യുദ്ധകാമസ്യ	"യുദ്ധംകൊതിച്ചുവന്ന
തസ്യ മേ	ആ എനിക്കു്
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം
പ്രദീയതാം;	നൽകിയാലും;
ത്വം	നീ
സർവ്വഭൂതാനാം	എല്ലാപ്രാണികൾക്കും
ശത്രുഃ;	ശത്രുവായിരിക്കുന്നു;
മേ	എന്റെ വക്കൽനിന്നു്
ജീവൻ	ജീവനോടുകൂടി
ന ഗമിഷ്യസി."	നീ തിരിക്കയില്ല."

തസ്മിംസ്തഥാ ബ്രുവാണേ തു രാക്ഷസഃ പ്രഹസന്നിവ
പ്രത്യുവാച നരശ്രേഷ്ഠം ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോ2സി ദുർമ്മതേ 13

തഥാ	അപ്രകാരം	നരശ്രേഷ്ഠം	പുരുഷോത്തമനോടായി
തസ്മിൻ	അദ്ദേഹം	പ്രത്യുവാച;	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയായി
ബ്രുവാണേ തു,	ഉരചെയ്താറെ,	"ദുർമ്മതേ	"മൂഢ! [തി;
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,	ദിഷ്ട്യാ	ഭാഗ്യവശാലാണ്
പ്രഹസൻ ഇവ	പുച്ഛിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ	പ്രാപ്തോ അസി.	നീ ഇങ്ങുവന്നതു്.

മമ മാതുസ്വസുർഭ്രാതാ രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ
ഹതോ രാമേണ ദുർബുദ്ധേ സ്ത്രീഹേതോഃ പുരുഷാധമ. 14

"ദുർബുദ്ധേ!	"ദുഷ്ട!	ഭ്രാതാ	അമ്മഭഗിനിയുടെ
പുരുഷാധമ!	നരാധമ!	രാക്ഷസാധിപഃ	രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനായ
മമ	എന്റെ	രാവണഃ	രാവണൻ
മാതുഷ്വസുഃ	അമ്മയുടെവഴിക്ക്	സ്ത്രീഹേതോഃ	ഒരു സ്ത്രീനിമിത്തമായി
		രാമേണ ഹതഃ.	രാമനാൽ ഹനിക്കപ്പെട്ടു.

തച്ച സർവ്വം മയാ ക്ഷാന്തം രാവണസ്യ കുലക്ഷയം
അവജ്ഞാം പുരതഃ കൃത്വാ മയാ യൂയം വിശേഷതഃ. 15

"രാവണസ്യ	"രാവണന്റെ	യൂയം }	പ്രത്യേകിച്ചും നിങ്ങളാ
കുലക്ഷയം	വംശനാശമാകുന്ന	വിശേഷതഃ }	ണെന്നുള്ള കാരണ
തത് സർവ്വം ച	അതെല്ലാംതന്നെ	മയാ	എന്നാൽ [ത്താൽ
മയാ ക്ഷാന്തം;	എന്നാൽ ക്ഷമിക്ക	അവജ്ഞാം	അലക്ഷ്യമായി
പുരതഃ	അതിൽപിന്നെ [പ്പെട്ടു;	കൃത്വാ.	വിടപ്പെടുകയുംചെയ്തു.

[നിങ്ങളുടെ പൂർവ്വീകനായ മാന്ധാതാവിനെ ഞാൻ വധിച്ചുവെന്നാകയാൽ, നിങ്ങൾ പ്രത്യേകിച്ചും എനിക്ക് നിസ്സാരന്മാരാണെന്ന് സാരം.]

നിഹതാശ്ച ഹി മേ സർവ്വേ പരിത്രാസ്തണം യഥാ
ഭ്രാതാശ്ചൈവ ഭവിഷ്യാശ്ച യൂയം ച പുരുഷാധമാഃ. 16

"പുരുഷാധമാഃ }	"പുരുഷകീടമാത്രങ്ങ	പരിത്രാസ്തഃ;	അവഗണിക്കപ്പെട്ടു;
ച യൂയം ച }	ളായ നിങ്ങൾ	ഭവിഷ്യാഃ	കണ്ണിനുമുമ്പിൽ വന്ന
ഭ്രാതാഃ ച ഏവ	കണ്ണിനു മുമ്പിൽ വരാ	സർവ്വേ ച	എല്ലാവരുംതന്നെ [വർ
	ത്തവരായി	മേ നിഹതാഃ }	എന്നാൽ കൊന്നുകള
തൃണം യഥാ	തൃണപ്രായന്മാരായി	ഹി. }	യപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

തസ്യ തേ യുദ്ധകാമസ്യ യുദ്ധം ദാസ്യാമി ദുർമ്മതേ
തിഷ്ഠ തത്ര ച മുഹൂർത്തം തു യാവദായുധമാനയേ
ഈപ്സിതം യാദൃശം തുഭ്യം സജ്ജയേ യാവദായുധം. 17

"ദുർമ്മതേ!	"മൂഢ!	യുദ്ധം ദാസ്യാമി;	യുദ്ധംചെയ്യാൻ ഞാൻ
യുദ്ധകാമസ്യ	യുദ്ധത്തിന്നായി വന്നി		ഇതാ എത്തിയിരിക്കുന്നു
തസ്യ	അപ്രകാരമുള്ള [രിക്കുന്ന	ആയുധം	ആയുധത്തെ [തന്നെ
തേ	നിന്നാഗ്രഹപ്രകാരം	മുഹൂർത്തം തു	ഒരു നൊടിയിടയിൽ-

ആനയേ;	എടുത്തുകൊണ്ടു വരുന്നുണ്ടു;
തപം	നി
യാവത് ച	അത്രത്തോളംമാത്രം
തിഷ്ഠ;	ക്ഷമിച്ചിരിക്കുക;
യാവത്	അതിനുള്ളിൽ
തുഭ്യം	നിനക്ക്
യാദൃശം	യാതൊന്ന് (മരണം)
ഈപ്സിതം	ഇഷ്ടമോ അതിനുതക്ക
ആയുധം	ആയുധത്തെ
സജ്ജഃയ.	ഞാൻ തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടുവരാം.

തമുവാചാഥ ശത്രുഘ്നഃ കഥ മേ ജീവൻ ഗമിഷ്യസി
ശത്രുഘ്നേനൈവയാ ദൃഷ്ടോ ന മോക്തവ്യഃ കൃതാത്മനാ. 18

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
അഥ	അപ്പോൾ
തം	അവനോടിങ്ങിനെ
ഉവാച;	ഉരചെയ്തു;
"മേ	"എന്നെകടന്ന്
ജീവൻ	ജീവനോടെ കൂടി
ഗമിഷ്യസി	പോവുക എന്നത്
കഥ?	എങ്ങിനെയാണ് നിനക്ക് സാധിക്കുക?
കൃതാത്മനാ	ബുദ്ധിയുള്ള ഒരുവനാൽ
യാദൃശ്യാ	ദൈവഗത്യാ
ദൃഷ്ടഃ	എതിരിൽ കാണപ്പെട്ട
ശത്രുഃ	ശത്രു തെറ്റിപ്പോയ്കളവാൻ സമ്മതിക്കപ്പെടാവുന്നതല്ല.
ന മോക്തവ്യഃ.	

യോ ഹി വിക്ലബയാ ബുദ്ധ്യാ പ്രസരം ശത്രവേ ദദൌ
സ ഹതോ മന്ദബുദ്ധിത്വാദ്യഥാ കാപുരുഷസ്തഥാ. 19

"കാപുരുഷഃ	"ഭീരുവായ
യഃ;	ഒരുവൻ,
മന്ദബുദ്ധിത്വാത്	മൂഢതയാൽ
വിക്ലബയാ ബുദ്ധ്യാ,	ധൈര്യമറവനായി,
ശത്രവേ,	ശത്രുവിന്ന്,
പ്രസരം ദദൌ	സ്വപ്നംപോലെചെല്ലുവാൻ സമ്മതിക്കുന്നതായാൽ അപ്പോൾ,
യഥാ തഥാ	
സഃ ഹി ഹതഃ.	അവൻതന്നെ നശിച്ചുപോകുവാനിടയാകുന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23040; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2316

ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[ലവണവധഃ = ലവണാസുരന്റെ വധം.]

തച് ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ
ക്രോധമാഹാരയത്തീവ്രം തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി ചാബ്രവീത്. 1

തസ്യ	ആ
മഹാത്മനഃ	മഹാധീരനായ
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്റെ
തത് ഭാഷിതം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തീവ്രം	ഒതുക്കുവാൻ കഴിയാത്തതായ
ക്രോധം	കോപത്തെ
ആഹാരയത്;	ഉൾക്കൊണ്ടു;
"തിഷ്ഠ തിഷ്ഠ"	"നില്ലു നില്ലു"
ഇതി ച	എന്നും
അബ്രവീത്.	അവൻ ഉരചെയ്തു.

പാണൌ പാണിം വിനിഷ്പിഷ്യ ദന്താൻ കടകടാപ്യ ച
ലവണോ രഘുശാർദ്ദൂലമാഹവയാമാസ ചാസകൃത്. 2

ലവണഃ	ലവണാസുരൻ	ദന്താൻ	പല്ലുകളെ
അസകൃത്	പലവുരു	കടകടാപ്യ ച,	"കടകട" എന്ന് ഞെരിച്ച്
പാണൌ പാണിം	കയ്യോട് കൈചേർത്ത്	രഘുശാർദ്ദൂലം	ആ രഘുവീരനെ
വിനിഷ്പിഷ്യ ച,	തിരുമ്മിക്കൊണ്ട്,	ആഹവയാമാസ.	പോരിന്നായി വിളിച്ചു.

തമാഹവയന്തം സൌമിത്രിർലവണം ഘോരദർശനം
ശത്രുഘ്നോ ദേവശത്രുഘ്നം ഇദം വചനമബ്രവീത്. 3

സൌമിത്രിഃ	സുമിത്രാസുതനും	ആഹവയന്തം	പോർവിളിക്കുന്നവനുമായ
ദേവശത്രുഘ്നഃ	ദേവന്മാരുടെ ശത്രുക്കളെ കൊലചെയ്യുന്നവനുമായ	തം	ആ
		ലവണം	ലവണനോടായി
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ	ഇദം വചനം അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.
ഘോരദർശനം	ഘോരരൂപിയും		

ന ശത്രുഘ്നസ്ത്വഥാ ജാതോ യഥാഽന്യേ നിർജ്ജിതാസ്ത്വയാ
തദദ്യ ബാണാഭിഹതോ വ്രജ ത്വം യമസാദനം. 4

"അന്യേ	"സാധാരണന്മാർ	തത്	അതിനാൽ
ത്വയാ	നിന്നാൽ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
നിർജ്ജിതാഃ;	ജയിക്കപ്പെട്ട;	ത്വം	നീ
യഥാ	എങ്കിലും	ബാണാഭിഹതഃ	ബാണത്താൽ തുളയ്ക്കപ്പെട്ടവനായി
തഥാ	അപ്രകാരമുള്ള	യമസാദനം	യമപുരിയിലേയ്ക്ക്
ശത്രുഘ്നഃ ന ജാതഃ;	കൂട്ടിയല്ല ശത്രുഘ്നൻ;	വ്രജ.	ചെന്നാലും.

ഇത്യേവമുക്ത്വാ പാപാത്മൻ മയാ ത്വം നിഹതം രണേ
പശ്യന്തു വിപ്രാ വിദ്വാംസസ്ത്രിദശാ ഇവ രാവണം. 5

"പാപാത്മൻ!	"പാപിഷ്ഠ!	ത്രിദശാഃ രാവണം ഇവ,	ദേവകൾ രാവണനെ എന്നപോലെ
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	ഋഷയഃ	ഋഷിമാരും
മയാ	എന്നാൽ	വിദ്വാംസഃ	വിദ്വാന്മാരായ
രണേ	പോരിൽ	വിപ്രാഃ അപി	ബ്രാഹ്മണരും
നിഹതം	ഹനിക്കപ്പെട്ടവനായ	പശ്യന്തു.	കണ്ടാനന്ദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.
ത്വാം,	നിന്നെ,		

ത്വയി മദ്ബാണനിർഭിന്ന പതിതേഽദ്യ നിശാചര
പുരേ ജനപദേ ചാപി ക്ഷേമമേവ ഭവിഷ്യതി. 6

"നിശാചര!	"രാക്ഷസ!	പതിതേ,	ചത്തുവീഴുമ്പോൾ,
അദ്യ	ഇപ്പോൾ	പുരേ ച	നഗരത്തിലും
തവയി	നീ	ജനപദേ അപി	നാട്ടുപുറത്തിലും
മദ്ബാണ- നിർഗ്ദഗ്ധ	എന്റെ ബാണത്താൽ ചുട്ടെരിക്കപ്പെട്ട്	ക്ഷേമം ഏവ ഭവിഷ്യതി.	ക്ഷേമംതന്നെ ഉണ്ടാകുന്നതാണ്.

അദ്യ മദ്ബാഹുനിഷ്ക്രാന്തഃ ശരോ വജ്രനിഭാനനഃ
പ്രവേക്ഷ്യതേ തേ ഹൃദയം പദ്മമംശുരിവാക്ഷജഃ. 7

"അക്ഷജഃ	"സൂര്യങ്കൽനിന്നുള്ള	വജ്രനിഭാനനഃ	വജ്രതുല്യമായ മുനയോ ടുകൂടിയ
അംശുഃ	രശ്മി		
പദ്മം ഇവ,	താമരപ്പൂവിലെന്നപോ	ശരഃ	ബാണം
അദ്യ	ഇതാ [ലെ	തേ	നിന്റെ
മദ്ബാഹു- നിഷ്ക്രാന്തഃ	എന്റെ കയ്യിൽനിന്നു വിടപ്പെട്ട	ഹൃദയം	ഹൃദയത്തെ
		പ്രവേക്ഷ്യതേ."	തുളയ്ക്കുന്നതാണ്."

ഏവമുക്തോ മഹാവൃക്ഷം ലവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ
ശത്രുഘ്നോരസി ചിക്ഷേപ സ ച തം ശതധാഽച്ഛിനത്. 8

ഏവം	ഇപ്രകാരം	ശത്രുഘ്നോരസി	ശത്രുഘ്നന്റെ മാറത്താ [യി
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	ചിക്ഷേപ;	എറിഞ്ഞു;
ലവണഃ,	ലവണാസുരൻ,	സഃ ച	അവനും
ക്രോധ- മൂർച്ഛിതഃ	കോപത്താൽ മതിമറ ന്നവനായി	തം	അതിനെ
		ശതധാ	പലതുണ്ടായി
മഹാവൃക്ഷം	ഒരു വൻവൃക്ഷത്തെ	അച്ഛിനത്.	മുറിച്ചെറിഞ്ഞു.

തദ്ദൃഷ്ട്വാ വിഫലം കർമ്മ രാക്ഷസഃ പുനരേവ തു
പാദപാൻ സുബഹൂൻ ഗൃഹ്യ ശത്രുഘ്നായാസൃജദ് ബലീ. 9

ബലീ	ബലവാനായ	പുനഃ ഏവ	വീണ്ടും
രാക്ഷസഃ,	രാക്ഷസൻ,	സുബഹൂൻ	അനേകം
തത് കർമ്മ	ആ കൃത്യത്തെ	പാദപാൻ	വൃക്ഷങ്ങളെ
വിഫലം	നിഷ്ഫലമായതായി	ഗൃഹ്യ	പറിച്ചെടുത്ത്
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ട്	ശത്രുഘ്നായ	ശത്രുഘ്നനുനേരെ
തു	അതിനാൽ	അസൃജത്.	എറിഞ്ഞു.

ശത്രുഘ്നശ്ചാപി തേജസ്വീ വൃക്ഷാനാപതതോ ബഹൂൻ
ത്രിഭിശ്ചതുർഭിരേകൈകം ചിച്ഛേദ നതപർവ്വഭിഃ. 10

തേജസ്വീ	തേജസ്വിയായ	ഏകൈകം ച	ഓരോന്നിനെയും
ശത്രുഘ്നഃ അപി	ശത്രുഘ്നനും	നതപർവ്വഭിഃ	ഉഴിഞ്ഞുചൊവ്വാക്കിയ
ആപതതഃ	നേർക്കുവന്ന	ത്രിഭിഃ ചതുർഭിഃ	മൂന്നും നാലും ബാണ ങ്ങൾകൊണ്ട്
ബഹൂൻ	ആ എണ്ണമറ റ		
വൃക്ഷാൻ	വൃക്ഷങ്ങളെ	ചിച്ഛേദ.	മുറിച്ചെറിഞ്ഞു.

തതോ ബാണമയം വർഷം വ്യസൃജദ്രാക്ഷസോരസി
ശത്രുഘ്നോ വീര്യസമ്പന്നോ വിവ്യഥേ ന സ രാക്ഷസഃ. 11

വീര്യസമ്പന്നഃ വീര്യശാലിയായ
ശത്രുഘ്നഃ, ശത്രുഘ്നൻ,
രാക്ഷസോരസി രാക്ഷസന്റെ മാറിൽ
ബാണമയം ശരമയമായ
വർഷം മാരി
വ്യസൃജത്; പൊഴിച്ചു;
തതഃ എന്നിട്ടും
സഃ രാക്ഷസഃ ആ രാക്ഷസൻ
ന വിവ്യഥേ. കുലുങ്ങുകയുണ്ടായില്ല.

തതഃ പ്രഹസ്യ ലവണോ വൃക്ഷമുത്പാട്യ വീര്യവാൻ
ശിരസ്യഭ്യഹനച്ഛത്രും സ്രസ്താംഗഃ സ മുമോഹ വൈ. 12

വീര്യവാൻ വീര്യവാനായ
ലവണഃ, ലവണൻ,
പ്രഹസ്യ, ഉറക്കെ ചിരിച്ചു്,
വൃക്ഷം ഒരു മരത്തെ
ഉത്പാട്യ, പറിച്ചെടുത്തു്,
ശത്രും ആ ശത്രുനെ
ശിരസി ശിരസ്സിൽ
അഭ്യഹനത്; അടിച്ചു;
തതഃ അതിനാൽ
സഃ വൈ അവനും
സ്രസ്താംഗഃ അംഗങ്ങൾതളർന്നവനാ
മുമോഹ. മൂർച്ഛിച്ചുപോയി. [യി

തസ്മിൻ നിപതിതേ വീരേ ഹാഹാകാരോ മഹാനഭൂത്
ഋഷീണാം ദേവസംഘാനാം ഗന്ധർവ്വാപ്സരസാം തഥാ. 13

"തസ്മിൻ വീരേ" ആ വീരൻ
നിപതിതേ വീണുപോയാറെ
ഋഷീണാം ഋഷിമാരുടേയും
ദേവസംഘാനാം ദേവസംഘങ്ങളുടേയും
ഗന്ധർവ്വാപ്സരസാം തഥാ ഗന്ധർവ്വന്മാരുടേയും അപ്സരസ്സുകളുടേയും
മഹാൻ വമ്പിച്ചതായ
ഹാഹാകാരഃ "ഹാ! ഹാ!" എന്ന
അഭൂത്. കേൾക്കപ്പെട്ടു. [ശബ്ദം

തമവജ്ഞായ തു ഹതം ശത്രുഘ്നം ഭുവി പാതിതം
രക്ഷോ ലബ്ധാന്തരമഥ ന വിവേശ സ്വമാലയം 14
നാപി ശൂലം പ്രജഗ്രാഹ തം ദൃഷ്ട്വാ ഭുവി പാതിതം
തതോ ഹത ഇതി ജ്ഞാത്വാ താൻ ഭക്ഷാൻ സമുദാവഹത്. 15

രക്ഷഃ, രാക്ഷസൻ,
ഹതം അടിക്കപ്പെട്ട്
ഭുവി പാതിതം നിലത്തുവീഴ്ത്തപ്പെട്ട
തം ശത്രുഘ്നം ആ ശത്രുഘ്നനെ
അവജ്ഞായ തു സാമാന്യമാത്രമായ കാരണം
ലബ്ധാന്തരം അപി തക്ക അവസരം ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും
ശൂലം ശൂലത്തെ
ന പ്രജഗ്രാഹ; കയ്യിലുള്ളകയുണ്ടായി
സ്വം തന്റെ [ല്ല;
ആലയം അപി ഭവനത്തിന്നുള്ളിലുംകൂടി
ന വിവേശ; പ്രവേശിക്കാതിരുന്നു;
തതഃ എങ്കിലും ഒരിക്കൽകൂടി
ഭുവി പാതിതം നിലത്തുവീഴ്ത്തപ്പെട്ടുകി
തം അവനെ [ടന്നിരുന്ന
ദൃഷ്ട്വാ, ഉറുനോക്കി,
ഹതഃ മരിച്ചുപോയി
ഇതി എന്നു്
ജ്ഞാത്വാ, നിശ്ചയിച്ചു കൊണ്ടു്,
താൻ ഭക്ഷാൻ ആ ആഹാരങ്ങളെ
സമുദാവഹത്. തൂക്കിയെടുത്തു.

മുഹൂർത്താല്ലബ്ധസംജ്ഞസ്തു പുനസ്തസ്ഥൌ ധൃതായുധഃ
ശത്രുഘ്നോ വൈ പുരദ്വാരി ഋഷിഭിഃ സംപ്രപൂജിതഃ. 16

ഋഷിഭിഃ വൈ തു	ഋഷിമാരാൽ ആ സമയം
സംപ്രപൂജിതഃ	തക്കവനെന്ന് കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായ
ശത്രുഘ്നഃ, മുഹൂർത്താത്	ശത്രുഘ്നൻ, ക്ഷണനേരം കൊണ്ട്
ലബ്ധസംജ്ഞഃ,	പ്രജ്ഞപൂണ്ടവനായി,
പുനഃ	വീണ്ടും
ധൃതായുധഃ	ആയുധപാണിയായി
പുരദ്വാരി	ഭവനദ്വാരത്തിൽ
തസ്ഥൌ.	തട്ടത്തുനിന്നു കളഞ്ഞു.

തതോ ദിവ്യമമോഘം തം ജഗ്രാഹ ശരമുത്തമം
ജ്വലന്തം തേജസാ ഘോരം പൂരയന്തം ദിശോ ദശ 17
വജ്രാനനം വജ്രവേഗം മേരുമന്ദരസന്നിഭം
നതം പർവ്വസു സർവ്വേഷു സംയുഗേഷ്വപരാജിതം 18
അസൃക്ചന്ദനദിഗ്ധാംഗം ചാരുപത്രം പതത്രിണം
ദാനവേന്ദ്രോചലേന്ദ്രാണാമസുരാണാം ച ദാരണം. 19

തതഃ	ആ സമയം
അസൃക്ചന്ദനദിഗ്ധാംഗം	എങ്ങും രക്തചന്ദനം പൂശപ്പെട്ടതും
ചാരുപത്രം,	അഴകാൻ തൂവലുകൾ കെട്ടപ്പെട്ടതും,
പതത്രിണം	പായുന്നതും
വജ്രാനനം	വജ്രംപോലെ മുനയുള്ളതും
വജ്രവേഗം	വജ്രായുധംപോലെ ഊക്കാൻതും
മേരുമന്ദരസന്നിഭം	മേരുപർവ്വതം പോലെയും മന്ദരപർവ്വതംപോലെയും ഉറപ്പാൻതും
സർവ്വേഷു പർവ്വസു നതം,	എല്ലാകണക്കളിലും ഉഴിഞ്ഞു നന്നാക്കപ്പെട്ടതും,
സംയുഗേഷ്വപരാജിതം,	യുദ്ധങ്ങളിൽ ജയിക്കപ്പെട്ടുവാൻ കഴിയാത്തതും,
ദാനവേന്ദ്രാചലേന്ദ്രാണാം	ദാനവേന്ദ്രന്മാരാകുന്ന വൻഗിരികളേയും
അസുരാണാം ച	അസുരന്മാരേയും
ദാരണം	കീറിത്തുളയ്ക്കുന്നതും,
ഉത്തമം	ഉത്തമമായതും
അമോഘം	നിഷ്ഫലമാകാത്തതും
ദിവ്യം	ദിവ്യത്വമാൻതും
ഘോരം	ഘോരവും ആയ
തം ശരം,	ആ ബാണത്തെ,
തേജസാ	കാന്തിയാൽ
ദശ ദിശഃ	പത്തുദിക്കുകളേയും
പൂരയന്തം	പൂരിപ്പിയ്ക്കുമാറ്
ജ്വലന്തം	ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതായി
ജഗ്രാഹ.	കയ്യേറ്റു.

തം ദീപ്തമിവ കാലാഗ്നിം യുഗാന്തേ സമുപസ്ഥിതേ
ദൃഷ്ട്വാ സർവ്വാണി ഭൂതാനി പരിത്രാസമുപാഗമൻ. 20

ഭൂതാനി സർവ്വാണി	പ്രാണികളെല്ലാം
തം,	ആ ശത്രുഘ്നനെ,
യുഗാന്തേ	യുഗാവസാനം
സമുപസ്ഥിതേ	എത്തുമ്പോഴുള്ള
കാലാഗ്നിം ഇവ	കാലാഗ്നിയെ എന്നപോലെ
ദീപ്തം ദൃഷ്ട്വാ	ജ്വലിക്കുന്നവനായിക
പരിത്രാസം ഉപാഗമൻ.	വിറയൽ പൂണ്ടു. [ണ്ട്

സദേവാസുരഗന്ധർവ്വം മുനിഭിഃ സാപ്സരോഗണം
ജഗദ്ധി സർവ്വമസ്വസ്ഥം പിതാമഹമുപസ്ഥിതം. 21

ജഗത് സർവ്വം	ലോകമെല്ലാം	സാപ്സരോഗണം	അപ്സരഗണങ്ങളുടക്കം
അസ്വസ്ഥം	അമ്പരന്നതായി	മുനിഭിഃ ഹി	മുനികളോടുംകൂടി
സദേവാസുരഗന്ധർവ്വം	ദേവകളും അസുരന്മാരും ഗന്ധർവ്വന്മാരും അടക്കം	പിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവന്റെ അടുക്കൽ
		ഉപസ്ഥിതം.	ചെന്നെത്തി.

ഉവാച ദേവദേവേശം വരദം പ്രപിതാമഹം
കച്ചില്ലോകക്ഷയോ ദേവ സമ്പ്രാപ്തോ വാ യുഗക്ഷയഃ. 22

ദേവദേവേശം	ദേവദേവേശനെന്ന	ലോകക്ഷയഃ	ലോകത്തിന്ന് നാശം
വരദം	വരപ്രദനായ	വാ	അതല്ല [മെത്തിയോ?
പ്രപിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവനോടായി	യുഗക്ഷയഃ	യുഗപ്രളയകാലം
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;	സമ്പ്രാപ്തഃ കച്ചിത്?	എത്തിപ്പോയോ എന്തോ?
"ദേവ!	"സ്വാമിൻ!		

നേദൃശം ദുഷ്ടപൂർവ്വം ച ന ശ്രുതം പ്രപിതാമഹ
ദേവാനാം ഭയസമ്മോഹോ ലോകാനാം സംക്ഷയം പ്രതി. 23

"പ്രപിതാമഹ!	"ബ്രഹ്മദേവ!	ലോകാനാം	ലോകങ്ങൾക്ക്
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരമുള്ള ഒന്ന്	സംക്ഷയം പ്രതി	നാശമായ്പോയെന്നുവെ [ച്ച്
ദുഷ്ടപൂർവ്വം ന;	ഇതുവരെ കാണപ്പെട്ടിട്ടില്ല;	ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക്
ശ്രുതം ച ന;	കേൾക്കപ്പെട്ടിട്ടുമില്ല;	ഭയ–സംമോഹഃ."	ഭയത്താൽ ഒന്നും തോന്നാതായി."

തേഷാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ
ഭയകാരണമാചഷ്ട ദേവാനാമഭയങ്കരഃ
ഉവാച മധുരാം വാണീം ശ്രുത്വാധ്വം സർവ്വദേവതാഃ. 24

ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക്	ഭയകാരണം	ഭയത്തിനുള്ള കാരണം
അഭയംകരഃ	അഭയപ്രദനും	ആചഷ്ട;	ജ്ഞാനദൃഷ്ടിയാൽ [ത്തെ കണ്ടറിഞ്ഞു;
ലോകപിതാമഹഃ	ലോകത്തിന്നെല്ലാം പിതാമഹനുമായ	മധുരാം	ഇമ്പംകലർന്ന
ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	വാണീം	വാക്യത്തെ
തേഷാം	അവരുടെ	ഉവാച;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;
തത്	ആ	"സർവ്വദേവതാഃ	"സകലദേവന്മാരെ!
വചനം	വാക്കു	ശ്രുത്വാധ്വം.	കേട്ടാലും.
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,		

വധായ ലവണസ്യാജൌ ശരഃ ശത്രുഘ്നധാരിതഃ
തേജസാ തസ്യ സംമൂഢാഃ സർവ്വേ സ്മ സുരസത്തമാഃ 25

"ലവണസ്യ	"ലവണന്റെ	തസ്യ	അതിന്റെ
വധായ	വധത്തിന്നായി	തേജസാ,	തേജസ്സിനാൽ,
ആജ്ഞൗ	പോരിൽഎയ്യുവാനായി	സുരസത്തമാഃ സർവ്വേ,	ദേവന്മാരെല്ലാം,
ശരഃ	ഒരു ബാണം		
ശത്രുഘ്ന-ധാരിതഃ;	ശത്രുഘ്നനാൽ കയ്യിലെടുക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു;	സംമൂഢാഃ സ്മ.	ഏക്കം പിടിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു.

ഏഷ പൂർവ്വസ്യ ദേവസ്യ ലോകകർത്തുഃ സനാതനഃ
ശരസ്തേജോമയോ വത്സാ യേന വൈ ഭയമാഗതം. 26

"വത്സാഃ!	"ഹേ വത്സന്മാരെ!	ലോകകർത്തുഃ	ലോകകർത്താവുമായ
ഏഷഃ	ഈ	ദേവസ്യ;	പരമാത്മാവിന്റെതാകുന്നു;
തേജോമയഃ	തേജോമയവും		
സനാതനഃ ശരഃ	പുരാതനവുമായ ശരം	യേന വൈ	ഇതുകൊണ്ടുതന്നെയാ
പൂർവ്വസ്യ	എല്ലാറ്റിന്നും മുമ്പുള്ളവനും	ഭയം	ഭയം [ണ്
		ആഗതം.	ഉളവായിരിക്കുന്നത്.

ഏഷ വൈ കൈടഭസ്യാർത്ഥേ മധുനശ്ച മഹാശരഃ
സൃഷ്ടോ മഹാത്മനാ തേന വധാർത്ഥേ ദൈത്യയോസ്തയോഃ. 27

"തേന	"ആ	ദൈത്യയോഃ	ദൈത്യന്മാരായ
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവിനാൽ	കൈടഭസ്യ	കൈടഭന്റേയും
ഏഷഃ മഹാശരഃ	ഈ വിശിഷ്ടമായ ശരം	മധുനഃ ച	മധുവിന്റേയും
അർത്ഥേ വൈ,	ഉദ്ദേശത്തിൽ,	വധാർത്ഥേ	വധത്തിന്നായി
തയോഃ	ആ രണ്ടു	സൃഷ്ടഃ.	സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു.

ഏക ഏവ പ്രജാനാതി വിഷ്ണുസ്തേജോമയം ശരം
ഏഷാ ഏവ തനുഃ പൂർവ്വാ വിഷ്ണോസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ. 28

"വിഷ്ണുഃ	"വിഷ്ണുഭഗവാൻ	പൂർവ്വാ	പൂർവ്വത്തിൽ
ഏകഃ ഏവ	ഒരുവൻ മാത്രമാണു്	തസ്യ	ആ
തേജോമയം	തേജോമയമായ	മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
ശരം	ആ ശരത്തെ	വിഷ്ണോഃ	വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ
പ്രജാനാതി;	യഥാർത്ഥമായി അറി	തനുഃ ഏവ.	ശരീരംതന്നെയായിരുന്നു.
ഏഷാ	ഇത് [യുന്നതു്;		

ഇതോ ഗച്ഛത പശ്യധ്വം വധ്യമാനം മഹാത്മനാ
രാമാനുജേന വീരേണ ലവണം രാക്ഷസോത്തമം. 29

"ഇതഃ	"ഇവിടെനിന്നു്	രാക്ഷസോത്തമം	രാക്ഷസോത്തമനായ
ഗച്ഛത;	അങ്ങു ചെല്ലുവിൻ;	ലവണം	ലവണൻ
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവും	വധ്യമാനം	വധിക്കപ്പെടുന്നതിനെ
വീരേണ	വീരനുമായ	പശ്യധ്വം."	നേരിൽ സന്ദർശിക്കുവിൻ."
രാമാനുജേന,	ആ ശ്രീരാമാനുജനാൽ,		

തസ്യ തേ ദേവദേവസ്യ നിശമ്യ വചനം സുരാഃ
ആജഗ്മുർയത്ര യുദ്ധ്യതേ ശത്രുഘ്നലവണാവുഭൌ. 30

തേ സുരാഃ	ആ ദേവകൾ	ശത്രുഘ്നലവ- ണൌ ഉഭൌ	ശത്രുഘ്നലവണന്മാരി രുവരും
തസ്യ	ആ		
ദേവദേവസ്യ	ദേവദേവന്റെ	യുദ്ധ്യതേ യത്ര	യുദ്ധംചെയ്തിരുന്ന ദി ക്കിലേക്കായി
വചനം	അരുളപ്പാട്		
നിശമ്യ	കേട്ട്	ആജഗ്മുഃ.	വന്നെത്തി.

തം ശരം ദിവ്യസങ്കാശം ശത്രുഘ്നകരധാരിതം
ദദൃശുഃ സർവ്വഭൂതാനി യുഗാന്താഗ്നിമിവോത്ഥിതം. 31

സർവ്വഭൂതാനി	സർവ്വപ്രാണികളും	യുഗാന്താഗ്നിം ഇവ	പ്രളയകാലാഗ്നിപോ ലെ
ശത്രുഘ്ന- കരധാരിതം	ശത്രുഘ്നന്റെ കയ്യിൽ ധരിക്കപ്പെട്ടതും	ഉത്ഥിതം	പൊങ്ങിയതുമായ
ദിവ്യസങ്കാശം	തേജോമയമായി വിള ങ്ങുന്നതും	തം ശരം	ആ ശരത്തെ
		ദദൃശുഃ.	വീക്ഷിച്ചു.

ആകാശമാവൃതം ദൃഷ്ട്വാ ദേവൈർഹി രഘുനന്ദനഃ
സിംഹനാദം ഭൃശം കൃത്വാ ദദർശ ലവണം പുനഃ. 32

രഘുനന്ദനഃ,	രഘുകുലതനയനായ ശത്രുഘ്നൻ,	ഭൃശം	ഉറക്കെ
		സിംഹനാദം	സിംഹനാദം
ദേവൈർ ഹി	ദേവകളാൽതന്നെ	കൃത്വാ,	ചെയ്ത്,
ആകാശം	ആകാശം	പുനഃ	വീണ്ടും
ആവൃതം	നിറയപ്പെട്ടതായി	ലവണം	ലവണനെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	ദദർശ.	ഉറു നോക്കി.

ആഹൂതശ്ച പുനസ്തേന ശത്രുഘ്നേന മഹാത്മനാ
ലവണഃ ക്രോധസംയുക്തോ യുദ്ധായ സമുപസ്ഥിതഃ. 33

തേന	ആ	ക്രോധ- സംയുക്തഃ	കോപാക്രാന്തനായി
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ		
ശത്രുഘ്നേന	ശത്രുഘ്നനാൽ	പുനഃ	വീണ്ടും
ആഹൂതഃ	വിളിക്കപ്പെട്ടവനായ	യുദ്ധായ ച	യുദ്ധത്തിന്നായ്തന്നെ
ലവണഃ,	ലവണൻ,	സമുപസ്ഥിതഃ.	ഏറു നിന്നു.

ആകർണ്ണാത് സ വികൃഷ്യാഥ തദ്ധനുർദ്ധനിനാം വരഃ
തം മുമോച മഹാബാണം ലവണസ്യ മഹോരസി. 34

ധനിനാം വരഃ	വില്ലാളികളിൽ മുമ്പ [നായ	വികൃഷ്യ,	വലിച്ച്
സഃ	ആ ശത്രുഘ്നൻ	തം മഹാബാണം	ആ മഹാശരത്തെ
തത് ധനുഃ	ആ വില്ലിനെ	ലവണസ്യ	ലവണന്റെ
അഥ	ആ സമയം	മഹോരസി.	വിരിഞ്ഞ മാറിടത്തിൽ
ആകർണ്ണാത്	കാതോളം	മുമോച.	എയ്തു.

ഉരസ്ഥസ്യ വിദീര്യാശു പ്രവിവേശ രസാതലം. 35

ആശു	ഉടനെ	വിദീര്യ,	തുളച്ച്,
തസ്യ	അവന്റെ	രസാതലം	രസാതലത്തിൽ
ഉരഃ	മാറിനെ	പ്രവിവേശ.	പ്രവേശിച്ചു.

ഗത്വാ രസാതലം ദിവ്യഃ ശരോ വിബുധപൂജിതഃ
പുനരേവാഗമത് തൂണ്ണമിക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനം. 36

വിബുധപൂജിതഃ	ജ്ഞാനികൾ കൊണ്ടാടുന്നതും	പുനഃ ഏവ	വീണ്ടും
		തൂണ്ണം	തൽക്ഷണംതന്നെ
ദിവ്യഃ ശരഃ	ദിവ്യവുമായ ആ ശരം	ഇക്ഷ്വാകു-കുലനന്ദനം	ശത്രുഘ്നന്റെ അടുക്കൽ
രസാതലം	രസാതലം		
ഗത്വാ,	പുക്ക്,	ആഗമത്.	തിരിച്ചെത്തി.

ശത്രുഘ്നശരനിർഭിന്നോ ലവണഃ സ നിശാചരഃ
പപാത സഹസാ ഭൂമൌ വജ്രാഹത ഇവാചലഃ. 37

ശത്രുഘ്ന-ശരനിർഭിന്നഃ	ശത്രുഘ്നന്റെ ബാണത്താൽ പിളക്കപ്പെട്ട വനായ	വജ്രാഹതഃ	വജ്രാഘാതമേറ്റ
		അചലഃ ഇവ,	പർവ്വതമെന്നപോലെ,
		സഹസാ	ഉടനെ
സഃ നിശാചരഃ	ആ നകുഞ്ചരനായ	ഭൂമൌ	നിലത്തു
ലവണഃ,	ലവണൻ,	പപാത.	പതിച്ചു.

തച്ച ശൂലം മഹത് തേന ഹതേ ലവണരാക്ഷസേ
പശ്യതാം സർവ്വദേവാനാം രുദ്രസ്യ വശമന്വഗാത്. 38

"തേന	"ആ ശത്രുഘ്നനാൽ	സർവ്വദേവാനാം	എല്ലാദേവകളും
ലവണരാക്ഷസഃ	ലവണാസുരൻ	പശ്യതാം,	കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ,
ഹതേ ച,	ഹനിക്കപ്പെട്ടാറെ	രുദ്രസ്യ	രുദ്രഭഗവാന്റെ
തത്	ആ	വശം	സന്നിധിയിൽ
മഹത് ശൂലം,	മഹത്തായ ശൂലം,	അന്വഗാത്.	പോയിച്ചേർന്നു.

ഏകേഷുപാതേന ഭൃശം നിപാത്യ ലോകത്രയസ്യാപി രഘുപ്രവീരഃ
വിനിർഭ്ഭാവുത്തമചാപബാണസ്തമഃപ്രണുദ്യേവ സഹസ്രരശ്മിഃ. 39

ഉത്തമ-ചാപബാണഃ	ഉത്തമമായ കോദണ്ഡവും ശരവുമാണ്	ലോകത്രയസ്യ അപി	മൂന്നുലോകത്തിനും
രഘുപ്രവീരഃ,	ആ രഘുത്തമൻ,	തമഃ	ഇരുളിനെ
ഏകേഷു-പാതേന	ഒരേ ഒരു ബാണപ്രയോഗംകൊണ്ട്	പ്രണുദ്യ	അകറ്റിയ
ഭൃശം നിപാത്യ	വിശിഷ്ടതരമാകുംവണ്ണം കൊന്നുവീഴ്ത്തിയതിനാൽ,	സഹസ്രരശ്മിഃ ഇവ	ആദിത്യനെന്നപോലെ
		വിനിർഭ്ഭാവൌ.	അത്യന്തം വിലസി.

തതോ ഹി ദേവാ ഋഷിപന്നഗാശ്ച
പ്രപൂജിരേ ഹ്യപ്സരസശ്ച സർവ്വാഃ
ദിഷ്ട്യാ ജയോ ദാശരഥേരവാപ്തോ
ലോകാശ്ച സർവ്വേ പ്രവദന്തി തുഷ്ടാഃ. 40

തതഃ	ആ സമയം	ലോകാഃ സർവ്വേ ച	ലോകരെല്ലാംതന്നെ
ദേവാഃ ഹി	ദേവകളും		
ഋഷി-പന്നഗാഃ ച	ഋഷികളും പന്നഗന്മാരും	ദാശരഥേഃ	ശത്രുഘ്നന്
		ജയഃ അവാപ്തഃ	ജയം നേടിയത്
അപ്സരസഃ ച	അപ്സരസ്സുകളും	ദിഷ്ട്യാ	തങ്ങളുടെ ഭാഗ്യമെന്ന്
സർവ്വാഃ ഹി	എല്ലാവരുംതന്നെ	തുഷ്ടാഃ	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി
പ്രപൂജിരേ;	നല്ലതെന്നു കൊണ്ടാടി;	പ്രവദന്തി.	തമ്മിലുരചെയ്തായി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = അറുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23080; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2356.

സപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപതാംസർഗ്ഗം.

[മധുപുരീനിവേശഃ = മധുപുരത്തെ നിർമ്മിക്കുന്നതു്]

ഹതേ തു ലവണേ ദേവാഃ സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ
ഊചുഃ സുമധുരാം വാണീം ശത്രുഘ്നം ശത്രുതാപനം. 1

ലവണേ	ലവണാസുരൻ	ശത്രുതാപനം	ശത്രുസന്താപകരനായ
ഹതേ തു	വധിക്കപ്പെട്ടശേഷം	ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനെ നോക്കി
സാഗ്നി-പുരോഗമാഃ	അഗ്നിമുമ്പായുള്ളവരും	വാണീം	ഈ വാക്കിനെ
		സുമധുരാം	മധുരതരമാംവണ്ണം
സേന്ദ്രാഃ ദേവാഃ	ഇന്ദ്രൻ മുമ്പായുള്ളവരുമായ ദേവകളും	ഊചുഃ.	ഉരചെയ്തു.

ദിഷ്ട്യാ തേ വിജയോ വത്സ ദിഷ്ട്യാ ലവണരാക്ഷസഃ
ഹതഃ പുരുഷശാർദ്ദൂല വരം വരയ സുവ്രത. 2

"സുവ്രത!	"പുണ്യാത്മാവേ!	ലവണരാക്ഷസഃ	ലവണാസുരൻ
പുരുഷശാർദ്ദൂല!	പുരുഷോത്തമ!	ഹതഃ	വധിക്കപ്പെട്ടതും
വത്സ!	വത്സ!	ദിഷ്ട്യാ;	തങ്ങളുടെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ;
തേ	അവന്ന്		
വിജയഃ	വിജയം സിദ്ധിച്ചത്	വരം	വേണ്ടുന്നവരം
ദിഷ്ട്യാ;	ദൈവസങ്കല്പംതന്നെ;	വരയ.	വരിച്ചുകൊൾക.

വരദാസ്തു മഹാബാഹോ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ
വിജയാകാംക്ഷിണസ്തുഭ്യമമോഘം ദർശനം ഹി നഃ. 3

"മഹാബാഹോ!	"മഹാപരാക്രമശാലി
തുഭ്യം	ഭവാന്ന് [യായവനേ!
വിജയാകാംക്ഷിണഃ;	വിജയത്തെ ഞങ്ങൾം പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടി രുന്നു;
നഃ ദർശനം	ഞങ്ങളുടെ പ്രാർത്ഥന
അമോഘം;	സഫലമായി;
ഹി	ആകയാൽ
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരുംതന്നെ
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
വരദാഃ	വരപ്രദന്മാരായി
സമാഗതാഃ."	ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നു."

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ശൂരോ മൂർദ്ധ്നി കൃതാഞ്ജലിഃ
പ്രത്യുവാച മഹാബാഹുഃ ശത്രുഘ്നഃ പ്രയതാത്മവാൻ 4

പ്രയതാത്മവാൻ	കയ്യൊണ്ട കാര്യത്തെ നിർവ്വഹിപ്പാൻ സമർത്ഥനായ
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവും
ശൂരഃ	ശൂരനുമായ
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ,
ദേവാനാം	ദേവകളുടെ
ഭാഷിതം	അരുളപ്പാട്
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ
കൃതാഞ്ജലിഃ	തൊഴുകയുമായി
പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ പ്രാർത്ഥിച്ചു.

ഇയം മധുപുരീ രമ്യാ മധുരാ ദേവനിർമ്മിതാ
നിവേശം പ്രാപ്നുയാദ്ഭീഷ്മ്യമേഷ മേ സ്തു വരഃ പരഃ. 5

"മധുരാ	"മധുര എന്ന പേരാ
രമ്യാ	രമണീയമായി [ന്നതും
ദേവനിർമ്മിതാ	ദേവകളാൽ നിർമ്മിക്ക
ഇയം	ഈ [പ്പെട്ടതുമായ
മധുപുരീ	മധുപുരം
ഭീഷ്മ്യം	ഇപ്പോൾ തന്നെ
നിവേശം	ജനസഞ്ചാരത്തെ
പ്രാപ്നുയാത്;	പ്രാപിക്കേണമേ;
ഏഷഃ വരഃ	ഈ വരമൊന്നു തന്നെ
മേ	എനിക്ക്
പരഃ	സർവ്വവുമായി
അസ്തു."	ഭവിക്കട്ടെ."

തം ദേവാഃ പ്രീതമനസോ ബാഢമിത്യേവ രാഘവം
ഭവിഷ്യതി പുരീ രമ്യാ ശൂരസേനാ ന സംശയഃ. 6

ദേവാഃ	ദേവന്മാർ
പ്രീതമനസഃ,	മനഃ സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി,
തം രാഘവം	ആ ശത്രുഘ്നനോടായി
"ബാഢം	"അങ്ങിനെ തന്നെ
ഏവ;	ഭവിക്കുന്നതാണ്;
പുരീ	ഈ പുരം
ശൂരസേനാ	ശൂരന്മാരായ സേനാവീരന്മാരാൽ നിറയ്പ്പെട്ടതായി
രമ്യാ	ഭംഗിവാച്ചതായി
ഭവിഷ്യതി;	ഭവിക്കുന്നതാണ്;
ന സംശയഃ;"	തീർച്ചതന്നെ;"
ഇതി.	എന്നരുളിച്ചെയ്തു.

തേ തഥോക്താ മഹാത്മാനോ ദിവമാരുരുഹുസ്തദാ
ശത്രുഘ്നോഽപി മഹാതേജാസ്താം സേനാം സമുപാനയത്. 7

തദാ	അപ്പോൾ	ആരുരുഹുഃ;	എഴുന്നെള്ളി;
തേ	ആ	മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ ദേവ	ശത്രുഘ്നഃ അപി	ശത്രുഘ്നനും
തഥാ	അപ്രകാരം [കർ	താം സേനാം	തന്റെ ക്രടെവന്ന അ
ഉക്ത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്ത്,		സേനയെ
ദിവം	ദേവലോകത്തിലേക്ക്	സമുപാനയത്.	വരുത്തി.

സാ സേനാ ശീഘ്രമാഗച്ഛച് ഛ്രുത്വാ ശത്രുഘ്നശാസനം
നിവേശനം ച ശത്രുഘ്നഃ ശ്രാവണേന സമാരഭത്. 8

സാ സേനാ	ആ സേന	ആഗച്ഛത്;	വന്നുചേർന്ന;
ശത്രുഘ്ന- ശാസനം	ശത്രുഘ്നന്റെ ആജ്ഞയെ	ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
ശ്രുത്വാ,	കയ്ക്കൊണ്ട്,	ശ്രാവണേന	ശ്രാവണമാസത്തിൽ
ശീഘ്രം	ഉടനെ	നിവേശനം ച	നഗരപ്രവേശത്തെയും
		സമാരഭത്.	ആരംഭിച്ചു.

സാ പുരാ ദിവ്യസങ്കാശാ വവ്രേ ദ്വാദശമേ ശുഭേ
നിവിഷ്ടാ ശൂരസേനാനാം വിഷയശ്ചാകുതോഭയഃ. 9

പുരാ	അതിൽപിന്നെ അടുത്ത	ദിവ്യസങ്കാശാ;	ദേവനഗരംപോലെ വിളങ്ങി;
ദ്വാദശമേ	പന്ത്രണ്ടാമത്തെ	വിഷയഃ ച	രാജ്യവും എങ്ങും
ശുഭേ വർഷേ	ശുഭവത്സരത്തിൽ	അകുതോഭയഃ.	യാതൊരുവിധത്തിലു ള്ള ഭീതിക്കും നിവാര ണമായി ഭവിച്ചു.
ശൂരസേനാനാം നിവിഷ്ടാ സാ	ശൂരസേനന്മാക്കായി നിവേശിക്കപ്പെട്ടതാ യ അത്		

ക്ഷേത്രാണി സസ്യയുക്താനി കാലേ വർഷതി വാസവഃ
അരോഗവീരപുരുഷാ ശത്രുഘ്നഭുജപാലിതാ 10
അർദ്ധചന്ദ്രപ്രതീകാശാ യമുനാതീരശോഭിതാ
ശോഭിതാ ഗൃഹമുഖ്യൈശ്ച ചതുരാപണവീഥികൈഃ
ചാതുർവ്വർണ്യസമായുക്താ നാനാവാണിജ്യശോഭിതാ. 11

ക്ഷേത്രാണി	നിലങ്ങൾ	ശത്രുഘ്നഭുജ- പാലിതാ	ശത്രുഘ്നന്റെ ഭുജപരാ ക്രമത്താൽ രക്ഷിക്ക പ്പെട്ടതായ ആ നഗരം
സസ്യ- യുക്താനി;	ധാന്യസമൃദ്ധിയുള്ളവ യായി ഭവിച്ചു;	അരോഗ- വീരപുരുഷാ	ആരോഗ്യം തികഞ്ഞ വീരപുരുഷന്മാരോട്ട കൂടിയതായും
വാസവഃ	ഇന്ദ്രൻ		
കാലേ	അതാതുകാലത്തിൽ		
വർഷതി;	മഴപൊഴിക്കയായി;		

അർദ്ധചന്ദ്രപ്രതീകാശാ	അർദ്ധചന്ദ്രാകാരമായി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതായും
യമുനാതീരശോഭിതാ	യമുനാതീരത്തിൽ പരിലസിക്കുന്നതായും
ഗൃഹമുഖ്യൈഃ	വൻഭവനങ്ങളാലും
ചതുരാപണവീഥികൈഃ ച	ചുറും കെട്ടിടങ്ങളുള്ള നാൽക്കവലവഴികളാലും, അങ്ങാടികളാലും, തെരുവുകളാലും
ശോഭിതാ	അഴകാർന്നതായും,
ചാതുർവ്വർണ്യസമായുക്താ	വർണ്ണാശ്രമധർമ്മത്തിനൊത്തവണ്ണമുള്ള നാലുജാതികളോടുകൂടിയതായും,
നാനാവാണിജ്യശോഭിതാ.	പലമാതിരി കച്ചവടച്ചരക്കുകളാൽ ശോഭിക്കുന്നതായും വിളങ്ങി.

യച്ച തേന പുരാ ശുഭ്രം ലവണേന കൃതം മഹത്
തച്ഛോഭയതി ശത്രുഘ്നോ നാനാവർണ്ണോപശോഭിതം. 12

പുരാ	പണ്ട്
തേന ലവണേന	ആ ലവണനാൽ
യത്	യാതൊന്ന്
കൃതം ച	പാഴായിക്കിടന്നുവോ,
തത്	അതിനെ
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
മഹത് ശുഭ്രം	ഏറെരംവിളങ്ങുന്നതായും
നാനാവർണ്ണോപശോഭിതം	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും രമണീയമായും
ശോഭയതി.	മോടിപിടിപ്പിച്ചു.

ആരാമൈശ്ച വിഹാരൈശ്ച ശോഭമാനാം സമന്തതഃ
ശോഭിതാം ശോഭനീയൈശ്ച തഥാഽന്യൈർദ്ദേവമാനുഷൈഃ 13
താം പുരീം ദിവ്യസങ്കാശാം നാനാപണ്യോപശോഭിതാം
നാനാദേശാഗതൈശ്ചാപി വണിഗ്ഭിരുപശോഭിതാം 14
താം സമൃദ്ധാം സമൃദ്ധാർത്ഥഃ ശത്രുഘ്നോ ഭരതാനുജഃ
നിരീക്ഷ്യ പരമപ്രീതഃ പരം ഹർഷമുപാഗമത്. 15

പരമപ്രീതഃ	അതിയായ ആസക്തിയോടുകൂടി
സമൃദ്ധാർത്ഥഃ	സമൃദ്ധിയുണ്ടാക്കുവാൻ ആഗ്രഹംപൂണ്ടവനായ
ഭരതാനുജഃ	ഭരതാനുജനായ
ശത്രുഘ്നഃ,	ശത്രുഘ്നൻ,
താം പുരീം	ആ നഗരത്തെ
താം	അപ്രകാരം
ദിവ്യസങ്കാശാം	ദിവ്യതപമാർന്നതായും
സമൃദ്ധാം	സമൃദ്ധിയാർന്നതായും
നാനാപണ്യോപശോഭിതാം അപി	പലപല വിശേഷപ്പെട്ട അങ്ങാടിച്ചരക്കുകളാൽ വിളങ്ങുന്നതായും
സമന്തതഃ	എങ്ങും
ആരാമൈഃ ച	തോട്ടങ്ങളാലും
വിഹാരൈഃ ച	പൂങ്കാവുകളാലും
ശോഭമാനാം,	പരിശോഭിക്കുന്നതായും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
അന്യൈഃ,	വേറെ,
ശോഭനീയൈഃ	പുണ്യാത്മാക്കളായി
ദേവമാനുഷൈഃ ച	കൊണ്ടാടത്തക്കവരായ മനുഷ്യരാലും
ശോഭിതാം,	വിളങ്ങുന്നതായും,
നാനാദേശാഗതൈഃ	പല ദേശങ്ങളിൽനിന്നും വന്നുകൂടിയവരായ
വണിഗ്ഭിഃ ച	കച്ചവടക്കാരാലും
ഉപശോഭിതാം	പരിശോഭിക്കുന്നതായും
നിരീക്ഷ്യ,	കണ്ട്,
പരം ഹർഷം	അതിയായ സന്തോഷത്തെ
ഉപാഗമത്.	ഉൾക്കൊണ്ടു.

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ നിവേശ്യ മധുരാം പുരീം
രാമപാദൌ നിരീക്ഷേ5ഹം വർഷേ ദ്വാദശ ആഗതേ. 16

മധുരാം പുരീം	ആ മധുരാപുരത്തെ	നിരീക്ഷേ "	സന്ദർശിക്കുന്നുണ്ട്,"
നിഃവശ്യ,	സ്ഥാപിച്ച്,		എന്നിങ്ങിനെയുള്ള
ദ്വാദശ വർഷേ	പന്ത്രണ്ടുകൊല്ലം	ബുദ്ധിഃ	വിചാരം
ആഗതേ	തികഞ്ഞാറെ	തസ്യ	ആ ശത്രുഘ്നന്ന്
" അഹം	" ഞാൻ [ടികളെ	സമുത്പന്നാ.	ഉണ്ടായി.
രാമപാദൌ	ശ്രീരാമന്റെ തിരുവ-		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23096; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2372.

ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[ശത്രുഘ്നപ്രശംസാ = ശത്രുഘ്നനെ വാല്മീകിമുനി പ്രശംസിക്കുന്നത്.]

തതോ ദ്വാദശമേ വർഷേ ശത്രുഘ്നോ രാമപാലിതാം
അയോധ്യാം ചക്രമേ ഗന്തുമല്പഭൃത്യബലാനുഗഃ. 1

ദ്വാദശമേ	പന്ത്രണ്ടാമത്തെ	അയോധ്യാം,	അയോധ്യാപുരത്തിലേക്കായി,
വർഷേ	സംവത്സരത്തിൽ,	അല്പഭൃത്യ-ബലാനുഗഃ	സ്വല്പമായ പരിവാരത്തോടും സേനയോടും കൂടിയവനായി
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ		
തതഃ	അവിടെനിന്നും		
രാമപാലിതാം	ശ്രീരാമനാൽ പരിപാലിക്കപ്പെട്ടതായ	ഗന്തും	പുറപ്പെടുവാൻ
		ചക്രമേ.	യത്നിച്ചു.

തതോ മന്ത്രിപുരോഗാംശ്ച ബലമുഖ്യാൻ നിവർത്ത്യ ച
ജഗാമ ഹയമുഖ്യൈശ്ച രഥാനാം ച ശതേന സഃ. 2

സഃ	അദ്ദേഹം	നിവർത്ത്യ,	നിർത്തി,
മന്ത്രിപുരോഗാൻ ച	മന്ത്രിപ്രധാനികളേയും	ഹയമുഖ്യൈഃ ച	നല്ല കുതിരകളോടും
ബലമുഖ്യാൻ ച	സേനാധിപന്മാരേയും	രഥാനാം ശതേന ച	നൂറു രഥങ്ങളോടുംകൂടി
തതഃ	അവിടെത്തന്നെ	ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

സ ഗത്വാ ഗണിതാൻ വാസാൻ സപ്താഷ്ടൌ രഘുനന്ദനഃ
വാല്മീക്യാശ്രമമാഗത്യ വാസം ചക്രേ മഹായശാഃ. 3

സഃ	ആ	വാസാൻ	സ്ഥലങ്ങളിൽ
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ	ഗത്വാ,	താമസിച്ച്,
രഘുനന്ദനഃ	ശത്രുഘ്നൻ	വാല്മീക്യാശ്രമം	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ
ഗണിതാൻ	ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്ന പ്രകാ	ആഗത്യ,	എത്തി, [ആശ്രമത്തിൽ
സപ്താഷ്ടൌ	ഏഴെട്ട് [രംതന്നെ	വാസം ചക്രേ.	ഒരുരാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

സോഽഭിവാദ്യ തതഃ പാദൌ വാല്മീകേഃ പുരുഷർഷഭഃ
പാദ്യമർഘ്യം തഥാഽഽതിഥ്യം ജഗ്രാഹ മുനിഹസ്തതഃ. 4

സഃ	ആ	മുനിഹസ്തതഃ	മുനിവരന്റെ കയ്യിൽ നിന്നും
പുരുഷർഷഭഃ	പുരുഷോത്തമൻ		
തതഃ	അപ്പോൾ	പാദ്യം	പാദ്യത്തെയും
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ	അർഘ്യം	അർഘ്യത്തെയും
പാദൌ	തൃപ്പാദങ്ങളെ	ആതിഥ്യം തഥാ	അതിഥിപൂജയെയും
അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങി,	ജഗ്രാഹ.	സ്വീകരിച്ചു.

ബഹ്വൃരൂപാഃ സുമധുരാഃ കഥാസ്തത്ര സഹസ്രശഃ
കഥയാമാസ സ മുനിഃ ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ. 5

സഃ	ആ	സുമധുരാഃ	നല്ലനല്ല
മുനിഃ	മുനീശ്വരൻ	ബഹ്വൃരൂപാഃ	പലവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള [
മഹാത്മനേ	മഹാത്മാവായ	കഥാഃ	കഥകളെ
ശത്രുഘ്നായ	ശത്രുഘ്നനായ്ക്കൊണ്ട്	തത്ര	ആ സമയം
സഹസ്രശഃ	അനേകം	കഥയാമാസ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഉവാച ച മുനിർവാക്യം ലവണസ്യ വധാശ്രിതം
സുദുഷ്കരം കൃതം കർമ്മ ലവണം നിഹ്നതാ ത്വയാ. 6

മുനിഃ,	മുനിവരൻ,	"ലവണം	"ലവണാസുരനെ
ലവണസ്യ	ലവണന്റെ	നിഹ്നതാ	വധിച്ച
വധാശ്രിതം	വധത്തെക്കുറിച്ചുള്ളതായ	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
		സുദുഷ്കരം	ആരാലും ദുഃസാദ്ധ്യമായ
വാക്യം ച	ഈ വാക്യത്തെയും	കർമ്മ	കൃത്യമാണ്
ഉവാച;	അരുൾചെയ്തു;	കൃതം.	നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടത്.

ബഹവഃ പാർത്ഥിവാഃ സൌമ്യ ഹതാഃ സബലവാഹനാഃ
ലവണേന മഹാബാഹോ യുദ്ധ്യമാനാ ദുരാത്മനാ. 7

"സൌമ്യ!	"പുണ്യാത്മാവേ!	ബഹവഃ	എത്രയോ
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായുള്ളോ	പാർത്ഥിവാഃ	അരചന്മാർ
ദുരാത്മനാ	ദുഷ്ടാത്മാവായ [വേ!	സബല-വാഹനാഃ	സേനകളോടും വാഹനങ്ങളോടുംകൂടി
ലവണേന	ലവണനോടുകൂടി		
യുദ്ധ്യമാനാഃ	പൊരുതിയവരായ	ഹതാഃ.	ഹതരായി.

സ ത്വയാ നിഹതഃ പാപോ ലീലയാ പുരുഷർഷഭ
ജഗതശ്ച ഭയം തത്ര പ്രശാന്തം തവ തേജസാ. 8

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	സഃ പാപഃ	ആ ദുഷ്ടൻ
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	നിഹതഃ;	വധിക്കപ്പെട്ടു;
തേജസാ	തേജസ്സിനാൽ	തത്ര	അതിൽനിന്ന് [തന്നെ
ത്വയാ	ഭവാനാൽ	ജഗതഃ ച	ലോകത്തിന്നെല്ലാം–
ലീലയാ	നിഷ്പ്രയാസം	ഭയം പ്രശാന്തം.	ഭയം നീങ്ങിയതായി.

രാവണസ്യ വധോ ഘോരോ യത്നേന മഹതാ കൃതഃ
ഇദം തു സുമഹത് കർമ്മ ത്വയാ കൃതമയത്നതഃ. 9

"രാവണസ്യ	"രാവണന്റെ	സുമഹത് കർമ്മ	അസാദ്ധ്യകൃത്യമായ
ഘോരഃ വധഃ	ഭയങ്കരവധം	ഇദം തു	ഇതാണെങ്കിൽ
മഹതാ യത്നേന	അതിയായ പ്രയത്നത്താലാണ്	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
		അയത്നതഃ	നിഷ്പ്രയാസം
കൃതഃ;	നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടതു;	കൃതം.	നിവർത്തിക്കപ്പെട്ട.

പ്രീതിശ്ചാസ്മിൻ പരാ ജാതാ ദേവാനാം ലവണേ ഹതേ
ഭ്രാതാനാം ചൈവ സർവ്വേഷാം ജഗതശ്ച പ്രിയം കൃതം. 10

"അസ്മിൻ	"ഈ	ജഗതഃ ച	ജഗത്തിനുംതന്നെ
ലവണേ	ലവണൻ	പ്രിയം കൃതം ച	നന്മ വിളയിക്കപ്പെട്ട
ഹതേ	വധിക്കപ്പെട്ടതിൽ	ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക് [തിനാൽ
സർവ്വേഷാം	സകല	പരാ പ്രീതിഃ	പരമസന്തുഷ്ടി ഉള
ഭ്രാതാനാം ച ഏവ	പ്രാണികൾക്കും	ജാതാ.	വായി.

തച്ച യുദ്ധം മയാ ദൃഷ്ടം യഥാവത് പുരുഷർഷഭ
സഭായാം വാസവസ്യാഥ ഉപവിഷ്ടേന രാഘവ. 11

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമനായ	വാസവസ്യ	ഇന്ദ്രന്റെ
രാഘവ!	ഹേ ശത്രുഘ്ന!	സഭായാം	സഭയിൽ
തത് യുദ്ധം	ആ യുദ്ധം	ഉപവിഷ്ടേന	വർത്തിച്ചിരുന്ന
യഥാവത് ച	മുഴുവനുംതന്നെ	മയാ	എന്നാൽ
അഥ	ആ സമയം	ദൃഷ്ടം.	സന്ദർശിക്കപ്പെട്ട.

മമാപി പരമാ പ്രീതിർഹൃദി ശത്രുഘ്ന വർത്തതേ
ഉപാഘ്രാസ്യാമി തേ മൂർദ്ധ്നി സ്നേഹസ്യൈഷാ പരാ ഗതിഃ. 12

"ശത്രുഘ്ന!	"ശത്രുഘ്ന!	മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ
മമ അപി	എനിക്കും	ഉപാഘ്രാസ്യാമി;	ഞാൻ ചുംബിക്കാം;
ഹൃദി	അകക്കാമ്പിൽ	സ്നേഹസ്യ	സ്നേഹത്തിനു്
പരമാ പ്രീതിഃ	അതിയായ പ്രീതി	ഏഷാ	ഇതൊന്നുതന്നെയാണ്
വർത്തതേ;	ഉളവായിരിക്കുന്നു;	പരാ	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
തേ	ഭവാന്റെ	ഗതിഃ."	പ്രതിഫലം."

ഇത്യുക്ത്വാ മൂർദ്ധ്നി ശത്രുഘ്നമുപാഘ്രായ മഹാമുനിഃ
ആതിഥ്യമകരോത് തസ്യ യേ ച തസ്യ പദാനുഗാഃ. 13

മഹാമുനിഃ	മാമുനിവരൻ	തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനോടായി	പദാനുഗാഃ	കൂടെവന്നവർ
ഇതി ഉക്ത്വാ,	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെ	യേ	യാതൊരുവരോ
മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ [യ്ത്,	ച	അവക്കും
ഉപാഘ്രായ	ചുംബിച്ച ശേഷം,	ആതിഥ്യം	അതിഥിസത്കാരം
തസ്യ,	അദ്ദേഹത്തിനും	അകരോത്.	ചെയ്തു.

സ ഭുക്തവാൻ നരശ്രേഷ്ഠോ ഗീതമാധുര്യമുത്തമം
ശുശ്രാവ രാമചരിതം തസ്മിൻ കാലേ യഥാക്രമം 14
തന്ത്രീലയസമായുക്തം ത്രിസ്ഥാനകരണാന്വിതം
സംസ്കൃതം ലക്ഷണോപേതം സമതാളസമന്വിതം. 15

തസ്മിൻ കാലേ, ആ സമയം,
സഃ നരശ്രേഷ്ഠഃ ആ പുരുഷോത്തമൻ
ഭുക്തവാൻ, ഭോജനം ചെയ്തുശേഷം,
യഥാക്രമം കോട്ടമറ്റതും
തന്ത്രീലയ-സമായുക്തം, വീണയിൽ ലയത്തോട്ടുകൂടി വായിക്കപ്പെട്ടതും,
ത്രിസ്ഥാന-കരണാന്വിതം 'ത്രിസ്ഥാന'മെന്ന സപ്തഭേദത്തിൽ നൈപുണ്യമാൎന്നു വിളങ്ങുന്നതും
സമതാള-സമന്വിതം താളത്തിന്നൊപ്പിച്ചുള്ളതും
സംസ്കൃതം സംസ്കൃതഭാഷയിലാ
ലക്ഷണോ-പേതം സർവ്വലക്ഷണങ്ങളും[യി]തികഞ്ഞതും
ഉത്തമം നിസ്തുല്യവും
രാമചരിതം ശ്രീരാമചരിത്രത്തെക്കുറിച്ചുള്ളതുമായ
ഗീതമാധുര്യം ഗാനമാധുരിയെ
ശുശ്രാവ. കേട്ടു.

താന്യക്ഷരാണി സത്യാനി യഥാവൃത്താനി പൂർവ്വശഃ
ശ്രുത്വാ പുരുഷശാർദ്ദൂലോ വിസംജ്ഞോ ബാഷ്പലോചനഃ. 16

പുരുഷശാർദ്ദൂലഃ, പുരുഷോത്തമനായ ശത്രുഘ്നൻ,
പൂർവ്വശഃ യഥാവൃത്താനി മുമ്പു നടന്നവയായ വിഷയങ്ങളുടെ വിവരണങ്ങളെ
സത്യാനി ഉള്ളപോലെ കാണിക്കുന്നവയായ
താനി ആ
അക്ഷരാണി ശ്ലോകങ്ങളെ
ശ്രുത്വാ, കേട്ടു,
വിസംജ്ഞഃ മതിമറന്നവനായി
ബാഷ്പലോചനഃ. ആനന്ദബാഷ്പം പൊഴിച്ചു.

സ മുഹൂർത്തമിവാസംജ്ഞോ വിനിശ്വസ്യ മുഹുർമ്മുഹുഃ
തസ്മിൻ ഗീതേ യഥാവൃത്തം വർത്തമാനമിവാശ്രുണോത്. 17

തസ്മിൻ ഗീതേ ആ പാട്ട് അവസാനിച്ചുറെ
മുഹുഃ മുഹുഃ പലവുരു
വിനിശ്വസ്യ, ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു,
മുഹൂർത്തം ഇവ ഒരു മുഹൂർത്തത്തിൽ
സഃ അദ്ദേഹം
അസംജ്ഞഃ മയക്കം തെളിഞ്ഞവനായി
യഥാവൃത്തം മുമ്പു നടന്നതിനെ
വർത്തമാനം ഇവ ഇപ്പോൾ കൺമുമ്പിൽ കാണുന്നതുപോലെ
അശ്രുണോത്. അനുഭവിച്ചു.

പദാനുഗാശ്ച യേ രാജ്ഞസ്താം ശ്രുത്വാ ഗീതിസംപദം
അവാങ്മുഖാശ്ച ദീനാശ്ച ആശ്ചര്യമിതി ചാബ്രുവൻ. 18

രാജ്ഞഃ രാജാവിന്റെ
പദാനുഗാഃ അനുചരന്മാർ
യേ ച യാതൊരുവരോ അവരും
ദീനാഃ ദീനന്മാരായി
അവാങ്മുഖാഃ ച തലകുനിച്ചവരായി
താം ഗീതിസമ്പദം ആ അത്ഭുതഗാനത്തെ
ശ്രുത്വാ, കേട്ടു,
'ആശ്ചര്യം ച' 'ഇതു് ഒരു അമാനുഷസംഭവമായിരിക്കുന്നു'
ഇതി അബ്രുവൻ. എന്നു് തമ്മിൽതമ്മിലുരചെയ്തു.

പരസ്പരം ച യേ തത്ര സൈനികാഃ സംബഭാഷിരേ
കിമിദം കപ ച വത്സ്യാമഃ കിമേതത് സ്വപ്നദർശനം. 19

തത്ര	അപ്പോൾ	"ഇദം കിം?	"ഇതെന്താണ്?
സൈനികാഃ	സൈന്യത്തിലുള്ളവർ	കപ ച വത്സ്യാമഃ?	എവിടെയാണ് നാമി
യേ ച	യാതൊരുവരോ അവരും	ഏതത്	ഇത് [രിക്കുന്നത്?
പരസ്പരം	ഒരുവക്കൊരുവർ	സ്വപ്നദർശനം കിം?	ഉറക്കത്തിലുള്ള സ്വപ്ന മോ എന്തോ?
സംബഭാഷിരേ;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;		

അത്രോ യോ നഃ പുരാ ദൃഷ്ടസ്തമാശ്രമപദേ പുനഃ
ശ്രുണുമഃ കിമിദം സ്വപ്നോ ഗീതബദ്ധമനുത്തമം. 20

"അത്രഃ	"സംഗതി ഓരോന്നും	പുനഃ	വിണ്ടും
യഃ	യാതൊന്ന്	അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമാകംവണ്ണം
പുരാ	മുമ്പ്	ഗീതബദ്ധം	പാട്ടായി രചിക്കപ്പെട്ട തായി
നഃ	നമുക്ക്		
ദൃഷ്ടഃ,	പ്രത്യക്ഷാനുഭവമായി തന്നുവോ,	ശ്രുണുമഃ;	നാം കേൾക്കുന്നുവല്ലോ;
തം	ആ ഓരോന്നിനേയും	ഇദം	ഇത്
ആശ്രമപദേ	ഈ ആശ്രമത്തിൽ	സ്വപ്നഃ കിം?	സ്വപ്നംതന്നെയാ ണോ?

വിസ്മയം തേ പരം ഗത്വാ ശത്രുഘ്നമിദമബ്രുവൻ
സാധു പൃച്ഛ നരശ്രേഷ്ഠ വാല്മീകിം മുനിപുംഗവം. 21

തേ	അവർ	"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!
പരം	അതിയായ	വാല്മീകിം മുനിപുംഗവം	വാല്മീകി മുനിവരനോ ടായി
വിസ്മയം ഗത്വാ	അശ്ചര്യംപൂണ്ടു്		
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനോടായി	സാധു പൃച്ഛ."	ആവാമെന്നുള്ളപക്ഷം ചോദിച്ചുരിവാൻ തി രുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."
ഇദം	ഇങ്ങിനെ		
അബ്രുവൻ;	ഉണത്തിച്ചു;		

ശത്രുഘ്നസ്ത്വബ്രുവീത് സർവ്വാൻ കൌതൂഹലസമന്വിതാൻ
സൈനികാ ന ക്ഷമോ ഽസ്മാകം പരിപ്രഷ്ടുമിഹേദൃശഃ. 22

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ	അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയരു ളി;
തു	അക്കാര്യത്തിൽ	"സൈനികാഃ	"ഭടന്മാരേ!
കൌതൂഹല-സമന്വിതാൻ	വാസ്തവമറിവാൻ കൌതുകംപൂണ്ട	ഇഹ	ഇപ്പോൾ
		ഈദൃശഃ	ഇപ്രകാരമുള്ളത്
സർവ്വാൻ	അവരെല്ലാവരേയും നോക്കി	പരിപ്രഷ്ടും	ചോദിച്ചറിയുന്നത്
		അസ്മാകം	നമുക്ക്
		ന ക്ഷമഃ.	ഉചിതമല്ല.

ആശ്ചര്യാണി ബഹൂനീഹ ഭവന്ത്യസ്യാശ്രമേ മുനേഃ
ന തു കൌതൂഹലാദ്യുക്തമനേഷ്ടം തം മഹാമുനിം 23

"ഇഹ	"ഈ ലോകത്തിൽ	കൌതൂഹലാത്	അനാവശ്യമായ ജിജ്ഞാസ കയ്യൊണ്ടു്
അസ്യ മുനേഃ	ഈ മുനിവരന്റെ	തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ	തം മഹാമുനിം	ആ മുനിവരനോടായി
ആശ്ചര്യാണി	ചോദിച്ചറിവാൻ പാടില്ലാത്ത രഹസ്യങ്ങൾ	അനേപഷ്ടും	ചോദിച്ചറിവാൻ
ബഹൂനി വേന്തി;	പലതുമുണ്ടു്;	ന യുക്തം."	പാടുള്ളതല്ല."

ഏവം തദാ വാക്യമുക്ത്വാ ച സൈനികാൻ രഘുനന്ദനഃ
അഭിവാദ്യ മഹർഷിം തം സദ്മ നിവേശം യയൌ തദാ. 24

രഘുനന്ദനഃ	ശത്രുഘ്നൻ	തം മഹർഷിം	ആ മുനിവരനെ
തത്	ആ	അഭിവാദ്യ തദാ	വണങ്ങിയശേഷം
സൈനികാൻ	സൈനികരോടായി	സദ്മ നിവേശം	തന്റെ വാസസ്ഥലത്തിലേയ്ക്കു്
ഏവം വാക്യം	ഇപ്രകാരം മറുപടി		
ഉക്ത്വാ ച,	അരുളിച്ചെയ്തു്,	യയൌ.	എഴുന്നെള്ളി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23120; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2396.

ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[ശത്രുഘ്നരാമസമാഗമഃ = ശത്രുഘ്നനും ശ്രീരാമനുമായി കാണുന്നതു്.]

തം ശയാനം നരവ്യാഘ്രം നിദ്രാ നാഭ്യാഗമത് തദാ
ചിന്തയന്തമനേകാർത്ഥം രാമഗീതമനുത്തമം. 1

ശയാനം,	ശയിച്ചുകൊണ്ടു്,	ചിന്തയന്തം	ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമായ	തം നരവ്യാഘ്രം	ആ പുരുഷോത്തമനെ
രാമഗീതം	ശ്രീരാമഗീതത്തെ	തദാ	ആ സമയം
അനേകാർത്ഥം	പലവിഷയങ്ങളുമടങ്ങിയതായി	നിദ്രാ	നിദ്ര
		ന അഭ്യാഗമത്.	ബാധിച്ചുതേയില്ല.

തസ്യ ശബ്ദം സുമധുരം തന്ത്രീലയസമന്വിതം
ശ്രുത്വാ രാത്രിഞ്ജഗാമാശു ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ. 2

തന്ത്രീലയ-സമന്വിതം	വീണയുടെ ലയത്തോടുകൂടിയതായി	തസ്യ	ആ
		മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
സുമധുരം	അതിമനോഹരമായി	ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്
ശബ്ദം	ഗാനത്തെ [രന്ന	രാത്രിഃ അശ്നു ജഗാമ.	രാത്രി അറിയാത്തവിധം കഴിഞ്ഞുകൂടി.
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടതിനാൽ,		

തസ്യാം നിശായാം വ്യുഷ്ടായാം കൃത്വാ പൌർവ്വാഹ്ണികക്രമം
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവ്വാക്യം ശത്രുഘ്നോ മുനിപുംഗവം. 3

തസ്യാം നിശായാം	ആ രാത്രി
വ്യുഷ്ടായാം	പുലർന്നാറെ
ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ
പൌർവ്വാഹ്ണിക-ക്രമം	പ്രാതഃകാലച്ചടങ്ങിനെ
കൃത്വാ,	കഴിച്ചു;
മുനിപുംഗവം	മുനിവരനോടായി
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ടു
വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി രാഘവം രഘുനന്ദനം
തവയാഽനുജ്ഞാതുമിച്ഛാമി സഹൈഭിഃ സംശിതവ്രതൈഃ. 4

"ഭഗവൻ!	"ഭഗവാനേ!
രഘുനന്ദനം	രഘുകുലതിലകനായ
രാഘവം	ശ്രീരാമനെ
ദ്രഷ്ടും	തൃക്കൺപാർക്കുന്നതിന്നായി
ഇച്ഛാമി;	ഞാൻ പോയ്വരട്ടെ;
തവയാ	നിന്തിരുവടിയാലും
സംശിത-വ്രതൈഃ	പുണ്യാത്മാക്കളായ
ഏഭിഃ സഹ	ഈ കൂടെയുള്ളവരാലും
അനുജ്ഞാതും	വിടയരുളുവാൻ
ഇച്ഛാമി."	ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു."

ഇത്യേവം വാദിനം തം തു ശത്രുഘ്നം ശത്രുതാപനം
വാല്മീകിഃ സംപരിഷ്വജ്യ വിസസർജ്ജ ച രാഘവം. 5

വാല്മീകിഃ	വാല്മീകി മഹർഷി
ഇതി ഏവം	ഇപ്രകാരം
വാദിനം	ഉരചെയ്യുന്ന
ശത്രുതാപനം ച	ശത്രുമർദ്ദനനും
രാഘവം തു	രഘുകുമാരനുമായ
തം ശത്രുഘ്നം	ആ ശത്രുഘ്നനെ
സംപരിഷ്വജ്യ,	ആലിംഗനം ചെയ്തു,
വിസസർജ്ജ.	വിടകൊടുത്തയച്ചു.

സോഽഭിവാദ്യ മുനിശ്രേഷ്ഠം രഥമാരുഹ്യ സുപ്രഭം
അയോധ്യാമഗമത് തൂർണ്ണം രാഘവോത്സുകദർശനഃ. 6

സഃ	ആ ശത്രുഘ്നൻ
മുനിശ്രേഷ്ഠം അഭിവാദ്യ,	മുനിവരനെ കുമ്പിട്ടു വണങ്ങി,
സുപ്രഭം	കാന്തിയേറിയ
രഥം	രഥത്തിൽ
ആരുഹ്യ,	കയറിക്കൊണ്ടു,
രാഘവോത്സുകദർശനഃ	ശ്രീരാഘവനെ സന്ദർശിക്കുക എന്ന ഒന്നിനെ മാത്രം ചിന്തിക്കുന്നവ
തൂർണ്ണം	ശീഘ്രത്തിൽ [നായി
അയോധ്യാം	അയോധ്യയിൽ
അഗമത്.	എത്തി.

സഃ പ്രവിഷ്ടഃ പുരീം രമ്യാം ശ്രീമാനിക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ
പ്രവിവേശ മഹാബാഹുർയത്ര രാമോ മഹാദ്യുതിഃ. 7

സഃ	അദ്ദേഹം
രമ്യാം പുരീം	അഴകാർന്ന ആ പുര
പ്രവിഷ്ടഃ;	പ്രവേശിച്ചു; [ത്തിൽ
ശ്രീമാൻ	ശ്രീമാനും [നും
ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ	ഇക്ഷ്വാകുകുലതിലക-
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവും
മഹാദ്യുതിഃ	മഹാതേജസ്വിയുമായ
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
യത്ര	ഉണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിൽ
പ്രവിവേശ.	ചെന്നു ചേർന്നു.

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവ്വാക്യം രാമം സത്യപരാക്രമം. 8

സഃ	ആ ശത്രുഘ്നൻ
തേജസാ	തേജസ്സാൽ
ജ്വലന്തം ഇവ,	വിളങ്ങുന്നവനും,
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവും
സത്യപരാക്രമം	സത്യപരാക്രമനുമായ
രാമം	ശ്രീരാമനെ
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ടു്
അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങി,
വാക്യം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

യഥാഽഽജ്ഞപ്തം മഹാരാജ സർവ്വം തത് കൃതവാനഹം
ഹതഃ സ ലവണഃ പാപഃ പുരീ ചാസ്യ നിവേശിതാ. 9

"മഹാരാജ!	"മഹാരാജാവേ!
അഹം	ഞാൻ
തത് ആജ്ഞപ്തം	ആ കല്പന
സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനേയും
യഥാ	നിയമിച്ചപോലെതന്നെ
കൃതവാൻ;	നടത്തിക്കഴിഞ്ഞു;
സഃ പാപഃ	ആ പാപിയായ
ലവണഃ	ലവണൻ
ഹതഃ;	ഹനിക്കപ്പെട്ടു;
അസ്യ	അവന്റെ
പുരീ ച	നഗരവും
നിവേശിതാ.	നവീനമായി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു.

ദ്വാദശൈതേ ഗതാ വർഷാസ്ത്വാം വിനാ രഘുനന്ദന
നോത്സഹേയമഹം വസ്തും ത്വയാ വിരഹിതോ നൃപ. 10

"രഘുനന്ദന!	"ശ്രീരഘുവര!
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
വിനാ	പിരിഞ്ഞ്
ഏതേ ദ്വാദശ	ഈ പന്ത്രണ്ടു്
വർഷാഃ	വത്സരങ്ങൾ
ഗതാഃ;	കഴിഞ്ഞു;
നൃപ!	മഹാരാജാവേ!
അഹം	ഞാൻ
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
വിരഹിതഃ	ഒറ്റയ്ക്കു് പാപ്പിക്കപ്പെട്ടവനായി
വസ്തും ന ഉത്സഹേയം.	യാതൊരു ഭോഗത്തേയും വലുതായി ഗണിക്കുന്നതല്ല.

സ മേ പ്രസാദം കാകുത്സ്ഥ കർത്തുമർഹസ്യമിതവിക്രമ
മാതൃഹീനോ യഥാ വത്സോ ന ചിരം പ്രവസാമ്യഹം. 11

"മാതൃഹീനഃ	"തള്ളയെ പിരിഞ്ഞ
വത്സഃ യഥാ	കിടാവെന്നപോലെയുള്ള
സഃ അഹം	ആ ഞാൻ
ചിരം	അധികകാലം
ന പ്രവസാമി;	വേറിട്ടുപാർക്കുകയില്ല;
അമിതവിക്രമ!	അളവറ്റ പരാക്രമശാലിയായ
കാകുത്സ്ഥ!	ഹേ ശ്രീരാഘവ!
മേ	എന്റെ പേരിൽ
പ്രസാദം കർത്തും	പ്രസാദിപ്പാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം."

ഏവം ബ്രുവാണം ശത്രുഘ്നം പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത്
മാ വിഷാദം കൃഥാഃ ശൂര നൈതത് ക്ഷത്രിയചേഷ്ടിതം. 12

ഏവം	ഇപ്രകാരം	"ശൂര!	ശൂര!
ബ്രുവാണം	ഉണത്തിക്കുന്നവനായ	വിഷാദം	വ്യാകുലത
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനെ	മാ കൃഥാഃ;	കയ്യൊഴിയാതിരിക്കുക;
പരിഷ്വജ്യ,	പുണന്ന്,	ഏതത്	ഇത്
ഇദം	ഇപ്രകാരം	ക്ഷത്രിയ- ചേഷ്ടിതം ന.	"ക്ഷത്രിയന്ന് ഉചിത മായ നടവടിയല്ല.
അബ്രവിത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;		

നാവസീദന്തി രാജാനോ വിപ്രവാസേഷു രാഘവ
പ്രജാ നഃ പരിപാല്യാ ഹി ക്ഷത്രധർമ്മേണ രാഘവ. 13

"രാഘവ!	"ശത്രുഘ്ന!	രാഘവ!	രഘുനന്ദന!
രാജാനഃ	അരചന്മാർ	നഃ	നമ്മുടെ
വിപ്ര- വാസേഷു	ബന്ധുക്കളെ പിരിഞ്ഞ് അന്യദിക്കിൽ പാർക്കേണ്ടിവരുന്ന കാലങ്ങളിൽ	ക്ഷത്രധർമ്മേണ	ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തെ
		പ്രജാഃ	പ്രജകൾ [കരുതി
		പരിപാല്യാഃ ഹി!	പരിപാലിക്കപ്പെടേണ്ട വരാണല്ലോ!
ന അവസീദന്തി;	ദുഃഖിക്കുമാറില്ല;		

കാലേ കാലേ തു മാം വീര ഹ്യയോദ്ധ്യാമവലോകിതും
ആഗച്ഛ തപം നരശ്രേഷ്ഠ ഗന്താസി ച പുരം തവ. 14

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!	കാലേ കാലേ	ഇടയ്ക്കിടെ
വീര!	വീര!	മാം	എന്നെ
തവ	വത്സന്റെ	അവലോകിതും	കാണുവാനായി
പുരം	നഗരത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ	അയോദ്ധ്യാം ച	അയോദ്ധ്യയിലേയ്ക്കും
ഗന്താസി ഹി;	തിരിച്ചുചെന്നാലും;	തപം	നീ
തു	എങ്കിലും	ആഗച്ഛ.	വന്നുകൊൾക.

മമാപി തപം സുദയിതഃ പ്രാണൈരപി ന സംശയഃ
അവശ്യം കരണീയം ച രാജ്യസ്യ പരിപാലനം. 15

"തപം ച	"വത്സനും	അപി	എങ്കിലും
മമ	എനിക്ക്	രാജ്യസ്യ പരിപാലനം	രാജ്യപരിപാലനം
പ്രാണൈഃ അപി	പ്രാണനെക്കാളും	അവശ്യം	നിശ്ചയമായും
സുദയിതഃ	ഏറ്റം പ്രിയപ്പെട്ടവ	കരണീയം.	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ
ന സംശയഃ;	തീർച്ചതന്നെ; [നാണ്		ല്ലൊ.

തസ്മാത് തപം വസ കാകുത്സ്ഥ സപ്തരാത്രം മയാ സഹ
ഊർദ്ധ്വം ഗന്താസി മധുരാം സ്വൈത്യബലവാഹനഃ. 16

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	സപ്തരാത്രം	ഏഴുദിവസം
തസ്മാത് തപം	ആകയാൽ നീ	വസ;	വസിച്ചാലും;
മയാ സഹ	എന്നോടുകൂടി	ഊർദ്ധ്വം	അതിൽപിന്നെ

സൽത്യുദ്ബല-വാഹനഃ	സേനാപരിവാരസമേതനായി	മധുരാം	മധുരാപുരത്തിലേക്ക്
		ഗന്താസി."	തിരിച്ചുചെന്നാലും."

രാമസ്യൈതദ്വചഃ ശ്രുത്വാ ധർമ്മയുക്തം മനോഗതം
ശത്രുഘ്നോ ദീനയാ വാചാ ബാഢമിത്യേവ ചാബ്രവീത്. 17

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
രാമസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	ദീനയാ വാചാ	ദീനസ്വരത്തിൽ
മനോഗതം	അഭീഷ്ടമായ	"ബാഢം"	"കല്പനപോലെ"
ധർമ്മയുക്തം ച	ധർമ്മയുക്തമായ	ഇതി ഏവ	എന്നു്
ഏതത് വചഃ	ആ മൊഴി	അബ്രവീത്.	ഉണർത്തിച്ചു.

സപ്തരാത്രം ച കാകുത്സ്ഥോ രാഘവസ്യ യഥാജ്ഞയാ
ഉഷ്യ തത്ര മഹേഷ്വാസോ ഗമനായോപചക്രമേ. 18

മഹേഷ്വാസഃ	വൻവില്ലാളിയായ	സപ്തരാത്രം ച	ഏഴുനാൾമാത്രം
കാകുത്സ്ഥഃ	ശത്രുഘ്നൻ	ഉഷ്യ,	വസിച്ചുശേഷം,
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	തത്ര	അങ്ങോട്ട്
ആജ്ഞയാ യഥാ	ആജ്ഞപ്രകാരംതന്നെ	ഗമനായ	പുറപ്പെടുവാൻ
		ഉപചക്രമേ.	യത്നിച്ചു.

ആമന്ത്ര്യ തു മഹാത്മാനം രാമം സത്യപരാക്രമം
ഭരതം ലക്ഷ്മണം ചൈവ മഹാരഥമുപാരുഹത്. 19

സത്യപരാക്രമം	സത്യവിക്രമനും	ലക്ഷ്മണം ഏവ	ലക്ഷ്മണനോടും
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവുമായ	ആമന്ത്ര്യ,	യാത്രപറഞ്ഞ്,
രാമം തു	ശ്രീരാമനോടും	മഹാരഥം	ഉത്തമമായ രഥത്തിൽ
ഭരതം ച	ഭരതനോടും	ഉപാരുഹത്.	കയറി.

ദൂരം താഭ്യാമനുഗതോ ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ
ഭരതേന ച ശത്രുഘ്നോ ജഗാമാശു പുരം തതഃ. 20

ശത്രുഘ്നഃ	ശത്രുഘ്നൻ	അനുഗതഃ	അനുഗമിക്കപ്പെട്ടവനായി
താഭ്യാം	ഇരുവരായ		
മഹാത്മനാ	മഹാത്മാവായ	തതഃ	അവിടെ നിന്നും
ഭരതേന	ഭരതനാലും	പുരം	നഗരത്തിലേക്കായി
ലക്ഷ്മണേന ച	ലക്ഷ്മണനാലും	ആശു	വേഗത്തിൽ
ദൂരം	വളരെ ദൂരത്തോളം	ജഗാമ.	എഴുന്നള്ളി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[ബ്രാഹ്മണപരിദേവനം = ബ്രാഹ്മണൻ അവലാതി പറയുന്നത്.]

പ്രസ്ഥാപ്യ തു സ ശത്രുഘ്നം ഭ്രാതൃഭ്യാം സഹ രാഘവഃ
പ്രമുമോദ സുഖീ രാജ്യം ധർമ്മേണ പരിപാലയൻ. 1

സഃ രാഘവഃ,	ആ ശ്രീരാഘവൻ,	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനെ	ധർമ്മേണ	നീതിന്യായ പ്രകാരം
പ്രസ്ഥാപ്യ തു,	വിടകൊടുത്തയച്ച ശേഷം,	പരിപാലയൻ,	പരിപാലിച്ചു വരുന്ന വനായി,
ഭ്രാതൃഭ്യാം സഹ	അനുജന്മാരിരുവരോടും കൂടി	സുഖീ	വിചാരമറവനായി
		പ്രമുമോദ.	സന്തോഷിച്ചുവത്തിച്ചു.

തതഃ കതിപയാഹസ്യ വൃദ്ധോ ജാനപദോ ദ്വിജഃ
മൃതം ബാലമുപാദായ രാജദ്വാരമുപാഗമത്. 2

കതിപയാഹസ്യ തതഃ,	ചിലനാൾക്കു ശേഷം,	മൃതം	മൃതിപ്പെട്ട
		ബാലം	ഒരു ബാലനെ
ജാനപദഃ	നാട്ടുപുറത്തിലുള്ള	ഉപാദായ,	എടുത്തും കൊണ്ട്,
വൃദ്ധഃ	വയോധികനായ	രാജദ്വാരം	അരമനപ്പടിയ്ക്കൽ
ദ്വിജഃ,	ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ,	ഉപാഗമത്.	വന്നു ചേർന്നു.

രുദൻ ബഹ്വിധാ വാചഃ സ്നേഹദുഃഖസമന്വിതാഃ
അസകൃത് പുത്ര പുത്രേതി വാക്യമേതദുവാച ഹ. 3

അസകൃത്	പലകുറി	ബഹ്വിധാഃ	പല
"ഹാ പുത്ര! പുത്ര!"	"അയ്യോ മകനെ! ഉണ്ണീ!"	വാചഃ	വാക്കുകളെ
		രുദൻ	പറഞ്ഞ് കരഞ്ഞും കൊണ്ട്
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെയും		
സ്നേഹദുഃഖസമന്വിതാഃ	തന്റെ അപ്പുഖസ്ഥവായവന്ന് അപത്തുണ്ടായതിനെ കാണിക്കുന്നവയുമായ	ഏതത്	ഇപ്രകാരം
		വാക്യം	വാക്യത്തെ
		ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.

കിം നു മേ ദുഷ്കൃതം കർമ്മ പുരാ ദേഹാന്തരേ കൃതം
യദഹം പുത്രമേകം ത്വാം പശ്യാമി നിധനം ഗതം 4
അപ്രാപ്തയൌവനം ബാലം പഞ്ചവർഷസമന്വിതം
അകാലേ കാലമാപന്നാം മമ ദുഃഖായ പുത്രക. 5

"മേ	"എന്റെ	കൃതം;	ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
പുരാ ദേഹാന്തരേ	പൂർവ്വജന്മത്തിൽ	പുത്രക!	ഉണ്ണീ!
കിം നു	എന്തോ ഒരു	യത്	അതിനാൽതന്നെയാ
ദുഷ്കൃതം കർമ്മ	പാപകൃത്യം	മമ	എനിക്ക് [ണ്

ദുഃഖായ	ദുഃഖത്തിന്നായി	തപാം അകാലേ	നിന്നെ അകാലത്തിൽ
അപ്രാപ്ത-യൌവനം	യൌവനം തികയാത്ത വനും	കാലമാപന്നാം	യമന്റെ കയ്യിലകപ്പെട്ടവനായി
പഞ്ചവർഷ-സമനപിതം	അഞ്ചു വയസ്സായ	നിധനം ഗതം	ശവമായ്ക്കിടക്കുന്നതി
ബാലം	ശിശുവും	അഹം	ഞാൻ [നെ
പുത്രം ഏകം	ഏകപുത്രനുമായ	പശ്യാമി.	കണ്ടു് ദുഃഖിക്കുമാറായതു്.

അല്പൈരഹോഭിർനിധനം ഗമിഷ്യാമി ന സംശയഃ
അഹം ച ജനനീ ചൈവ തവ ശോകേന പുത്രക. 6

"പുത്രക!	"ഉണ്ണീ!	നിധനം ഗമിഷ്യാമി;	മരിക്കുന്നതാണു്;
തവ	നിന്റെ	ജനനീ	മാതാവും
ശോകേന	വ്യസനത്താൽ	ച ഏവ;	അപ്രകാരംതന്നെ മരിച്ചുപോകുന്നതാണു്;
അല്പൈഃ അഹോഭിഃ	സപ്തദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ		
അഹം ച	ഞാനും	ന സംശയഃ.	തിച്ചുതന്നെ.

ന സ്മരാമ്യനൃതം ഹ്യുക്തം ന ച ഹിംസാം സ്മരാമ്യഹം
സർവ്വേഷാം പ്രാണിനാം പാപം കൃതം നൈവ സ്മരാമ്യഹം. 7

"അനൃതം ഉക്തം ഹി ന സ്മരാമി;	"വല്ല കായ്ത്തിന്നുവെങ്കിലും കളവുപറഞ്ഞതായി ഞാൻ	അഹം	ഞാൻ
		സർവ്വേഷാം	എപ്രകാരമുള്ള
		പ്രാണിനാം	പ്രാണികൾക്കും
അഹം	ഞാൻ [ഓർക്കുന്നില്ല;	പാപം ഏവ	ഒരു തിന്മയെങ്കിലും
ഹിംസാം ച	ഒരു ഹിംസചെയ്തതായും	കൃതം	ചെയ്തതായി
ന സ്മരാമി;	ഓർക്കുന്നില്ല;	ന സ്മരാമി.	ഓർക്കുന്നില്ല.

കേനാദ്യ ദുഷ്കൃതേനായം ബാല ഏവ മമാത്മജഃ
അകൃതാ പിതൃകാര്യാണി ഗതോ വൈവസ്വതക്ഷയം. 8

"കേന	ആരുടെ	അകൃതാ ഏവ	ചെയ്യാതെതന്നെ
ദുഷ്കൃതേന,	ദുഷ്കൃത്യത്താലാണു്,	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
മമ ആത്മജഃ	എന്റെ പുത്രനായ	വൈവസ്വത-ക്ഷയം	യമലോകത്തിലേയ്ക്കു്
അയം ബാലഃ,	ഈ ബാലൻ,		
പിതൃകാര്യാണി	പിതൃകൃത്യങ്ങളെ	ഗതഃ!	പോയ്കളഞ്ഞത്!

നേദൃശം ദൃഷ്ടപൂർവ്വം മേ ശ്രുതം വാ ഘോരദർശനം
മൃത്യുരപ്രാപ്തകാലാനാം രാമസ്യ വിഷയേ യഥാ. 9

"രാമസ്യ	"ശ്രീരാമന്റെ	ഘോരദർശനം	ഘോരമായ കാഴ്ച
വിഷയേ	രാജ്യത്തിൽ	മേ	എനിക്കു്
അപ്രാപ്ത-കാലാനാം	അകാലത്തിൽ മനുഷ്യർക്കു്	ദൃഷ്ടപൂർവ്വം	കണ്ണിൽ കാണപ്പെട്ടതായാകട്ടെ
മൃത്യുഃ യഥാ	മരണം ഉണ്ടാകുന്ന മാ	ശ്രുതം വാ	കേൾക്കപ്പെട്ടതായാക
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരമുള്ള [തിരി	ന.	ഉണ്ടായിട്ടില്ല. [ട്ടെ

രാമസ്യ ദുഷ്കൃതം കിഞ്ചിന്മഹദസ്തി ന സംശയഃ
യഥാ ഹി വിഷയസ്ഥാനാം ബാലാനാം മൃത്യുരാഗതഃ. 10

"വിഷയസ്ഥാനാം	"രാജ്യത്തിലുള്ള	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
ബാലാനാം	ശിശുക്കൾക്ക്	ദുഷ്കൃതം	പാപം
യഥാ	ഇപ്രകാരമുള്ള	കിഞ്ചിത്	വല്ലതും
മൃത്യുഃ	മരണം	മഹത്	കലശലായി
ആഗതഃ ഹി	ഉണ്ടായതിനാൽ	അസ്തി / ന സംശയഃ	ഉണ്ട്, എന്നത് തീച്ചയതന്നെ

ന ഹ്യന്യവിഷയസ്ഥാനാം ബാലാനാം മൃത്യുതോ ഭയം
തഥാ രാജൻ ജീവയസൈനം ബാലം മൃത്യുവശം ഗതം. 11

"അന്യവിഷയസ്ഥാനാം	"മറുരാജ്യങ്ങളിലുള്ള	രാജൻ!	ഹേ രാജാവേ!
ബാലാനാം	ശിശുക്കൾക്ക്	മൃത്യുവശം	യമന്റെ കയ്യിൽ
മൃത്യുതഃ	മൃത്യുവിൽനിന്ന്	ഗതം	അകപ്പെട്ട
ന ഭയം ഹി,	ഭയമില്ലെന്നുള്ളതി നാൽ,	ഏനം ബാലം	ഈ ശിശുവിനെ
		തഥാ	അവിടുന്നതന്നെ
		ജീവയസ്വ.	ജീവിപ്പിച്ചാലും.

രാജദ്വാരി മരിഷ്യാമി പത്ന്യാ സാർദ്ധമനാഥവത്
ബ്രഹ്മഹത്യാം തതോ രാമ സമുപേത്യ സുഖീ ഭവ. 12

"അനാഥവത്	"രക്ഷിപ്പാൻ ആരുമി ല്ലാത്തവനായി	തതഃ	അതിനാൽ
പത്ന്യാ സാർദ്ധം	പത്നിയോടുംകൂടി	ബ്രഹ്മഹത്യാം	ബ്രഹ്മഹത്യാദോഷ ത്തെയും.
രാജദ്വാരി	അരമനവാതില്ക്കൽ	സമുപേത്യ	നേടിക്കൊണ്ട്
മരിഷ്യാമി;	ഞാൻ മരിക്കുന്നുണ്ട്;	സുഖീ ഭവ.	സുഖമായി വാണു കൊൾക.
രാമ!	ശ്രീരാമ!		

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ രാജൻ ദീർഘമായുരവാപ്സ്യസി
ഉഷിതാഃ സ്മ സുഖം രാജ്യേ തവാസ്മിൻ സുമഹാബല. 13

"സുമഹാബല!	"പ്രസിദ്ധിപെറ്റ ശക്തിയാന്ന	അവാപ്സ്യസി;	അങ്ങ് പ്രാപിച്ചാലും;
രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!	തവ	അവിടത്തെ
ഭ്രാതൃഭിഃ / സഹിതഃ	അനുജന്മാരോടും കൂടി	അസ്മിൻ രാജ്യേ	ഈ രാജ്യത്തിൽ
ദീർഘം ആയുഃ	ദീർഘായുസ്സിനെ	സുഖം / ഉഷിതാഃ സ്മ.	ഞങ്ങളും സുഖമായി വസിച്ചു.

ഇദം തു പതിതം ഹ്യസ്മാത്തവ രാമ വശേ സ്ഥിതാഃ
കാലസ്യ വശമാപന്നാഃ സ്വല്പം ഹി ന ഹി നഃ സുഖം 14

"തു	"ഇപ്പോഴാകട്ടെ	സ്ഥിതാഃ ഹി,	വർത്തിക്കുന്നവരും,
ഇദം പതിതം;	ഇങ്ങിനെ നേരുന്നു;	കാലസ്യ വശം	മൃത്യുവശത്തിൽ
അസ്മാത്	ഇതിൽ നിന്ന്	ആപന്നാഃ;	ഉൾപ്പെട്ടവരായ്തീരുന്നു;
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!	നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
തവ	അവിടുത്തെ	സുഖം ഹി	ക്ഷേമമെന്നതു തന്നെ
വശേ	അധീനത്തിൽ	സ്വല്പം ഹി ന.	ഒട്ടും ഇല്ലാതായി.

സംപ്രത്യനാഥോ വിഷയ ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം
രാമം നാഥമിഹാസാദ്യ ബാലാന്തകരണം ധ്രുവം. 15

"ഇഹ	"ഈ ലോകത്തിൽ	ബാലാന്തകരണം	ശിശുമരണത്തിനു
മഹാത്മനാം	മഹാനുഭാവന്മാരായ		ഹേതുഭൂതനായ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം	ഇക്ഷ്വാകുരാജാക്കന്മാരുടെ	രാമം	ശ്രീരാമനെ
		നാഥം ആസാദ്യ,	രാജാവായി പ്രാപിച്ച്,
വിഷയഃ,	രാജ്യം,	സംപ്രതി	ഇപ്പോൾ
ധ്രുവം	നിശ്ചയമായും	അനാഥഃ.	നിന്ദ്യമായ്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

രാജദോഷൈർവിപദ്യന്തേ പ്രജാ ഹ്യവിധിപാലിതാഃ
അസദ്ഭ്യന്തേ തു നൃപതാവകാലേ മ്രിയതേ ജനഃ. 16

"നൃപതൌ	"അരചൻ [യാൽ	അവിധി- പാലിതാഃ	അധർമ്മമായി പരിപാലിക്കപ്പെട്ട
അസദ്ഭ്യന്തേ	തിന്മചെയ്യുന്നവനാ-		
തു	അക്കാരണം കൊണ്ട്	പ്രജാഃ രാജ- ദോഷൈഃ ഹി	പ്രജകൾ രാജാവിന്റെ കേടുകൾകൊണ്ടുത
ജനഃ	പ്രജ		
അകാലേ മ്രിയതേ;	അകാലത്തിൽ മരണത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു;	വിപദ്യന്തേ.	വിപത്തുകളെ [ന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു.

യദാ പുരേഷു ജനപദേഷു ച
കുർവ്വതേ ന ച രക്ഷാഽസ്തി തദാ കാലകൃതം ഭയം. 17

"യദാ,	"അല്ലെന്നാൽ,	കുർവ്വതേ,	ചെയ്വാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു,
പുരേഷു	നഗരങ്ങളിലും		
ജനപദേഷു ച	നാട്ടുപുറങ്ങളിലും	രക്ഷാ ന അസ്തി	അവയെ മുടക്കി പരിപാലിക്കുന്നില്ല,
ജനാഃ	ജനങ്ങൾ		
അയുക്താനി	ശാസ്ത്രീയങ്ങളല്ലാത്ത കൃത്യങ്ങളെ	തദാ ച	എന്നിരുന്നാലും
		കാലകൃതം ഭയം.	യമനാൽ ഉളവാകുന്ന ഭയം നേരുന്നു.

സുവ്യക്തം രാജദോഷോ ഹി ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ
പുരേ ജനപദേ ചാപി തതോ ബാലവധോ ഹ്യയം. 18

"അയം	"ഈ	ജനപദേ അപി	ഉൾനാട്ടിലും
ബാലവധഃ	ബാലമരണം	രാജദോഷഃ ഹി	രാജാവിന്റെ ദോഷം കൊണ്ടുള്ള ഫലംതന്നെയാണ്
സുവ്യക്തം	പ്രത്യക്ഷത്തിലുണ്ടായിരിക്കുന്നു		
തതഃ	എന്നുള്ളതിനാൽ	ഭവിഷ്യതി	സംഭവിപ്പാൻപോകു
പുരേ ച	നഗരത്തിലും	ന സംശയഃ."	സംശയമില്ല." [ന്നതു

ഏവം ബഹുവിധൈർവാക്യൈരുപരുധ്യ മുഹുർമ്മുഹുഃ
രാജാനം ദുഃഖസന്തപ്തഃ സുതം തമുപഗ്രഹതേ. 19

ദുഃഖസന്തപ്തഃ	വ്യസനം സഹിപ്പാൻ കഴിയാതിരുന്ന ആ ബ്രാഹ്മണൻ	ബഹുവിധൈഃ	പലമാതിരി
		വാക്യൈഃ	വാക്കുകൾകൊണ്ട്
		ഉപരുധ്യ	പൊറുതിയില്ലാതാക്കി
രാജാനം	മഹാരാജാവിനെ	തം സുതം	ആ പുത്രനെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഉപഗ്രഹതേ.	പുൽകിക്കൊണ്ടുതന്നെ വർത്തിക്കയായി.
മുഹുഃ മുഹുഃ	മേല്ക്കുമേൽ		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23159; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2435

ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[നാരദവചനം = നാരദന്റെ വാക്യം.]

തഥാ തു കരുണം തസ്യ ദ്വിജസ്യ പരിദേവനം
ശുശ്രാവ രാഘവഃ സർവ്വം ദുഃഖശോകസമന്വിതം. 1

രാഘവഃ തഥാ,	ശ്രീരാഘവനും,	പരിദേവനം	അവലാതി
ദുഃഖശോകസമന്വിതം	അസഹ്യമായ ശോകത്താലുണ്ടായതും	സർവ്വം	എല്ലാം
		തു	ആ സമയം
കരുണം	ദയനീയവുമായ	ശുശ്രാവ.	ചെവിക്കൊണ്ടു.
തസ്യ ദ്വിജസ്യ	ആ അന്തണന്റെ		

സ ദുഃഖേന ച സന്തപ്തോ മന്ത്രിണസ്താനുപാഹ്വയത്
വസിഷ്ഠം വാമദേവം ച ഭ്രാതരൌ സഹ നൈഗമാൻ. 2

സഃ	അദ്ദേഹം	മന്ത്രിണഃ ച	മന്ത്രിമാരേയും
ദുഃഖേന	ദുഃഖത്താൽ	വസിഷ്ഠം	വസിഷ്ഠമഹർഷിയേയും
സന്തപ്തഃ,	സന്തപ്തനായി,	വാമദേവം	വാമദേവമഹർഷിയേയും
സഹ നൈഗമാൻ	വേദജ്ഞന്മാരോടും	ഭ്രാതരൌ ച	സോദരന്മാരിരുവരേയും
താൻ	ആ [ക്രടി]	ഉപാഹ്വയത്.	വരുത്തി.

തതോ ദ്വിജോ വസിഷ്ഠേന സാദ്ധമഷ്ടൌ പ്രവേശിതാഃ
രാജാനം ദേവസങ്കാശം വാക്യമേതി തതോഽബ്രുവൻ. 3

തതഃ	അതിനാൽ	തതഃ	ഉടനെ
വസിഷ്ഠേന സാദ്ധം	വസിഷ്ഠഭഗവാനോടും ക്രടി	ദേവസങ്കാശം	ദിവ്യതുല്യമാംവണ്ണം
		രാജാനം,	മഹാരാജാവിനെ,
അഷ്ടൌ ദ്വിജാഃ	എട്ടു ബ്രാഹ്മണർ	"വാക്യം"	"വിജയിച്ചാലും"
പ്രവേശിതാഃ;	തിരുമുമ്പിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു;	ഇതി	എന്നു്
		അബ്രുവൻ.	അവർ ആശീർവ്വദിച്ചു.

മാർക്കണ്ഡേയോഽഥ മൌദ്ഗല്യോ വാമദേവശ്ച കാശ്യപഃ
കാത്യായനോഽഥ ജാബാലിർഗൌതമോ നാരദസ്തഥാ
ഏതേ ദ്വിജേഷ്ടഭാഃ സർവ്വേ ആസനേഷൂപവേശിതാഃ. 4

ഏതേ	ഈ	കാത്യായനഃ	കാത്യായനമഹർഷിയും
ദ്വിജേഷ്ടഃ	ദ്വിജോത്തമന്മാരായ	ജാബാലിഃ അഥ	ജാബാലിമഹർഷിയും
മാർക്കണ്ഡേയഃ	മാർക്കണ്ഡേയമഹർഷി	ഗൌതമഃ	ഗൌതമമഹർഷിയും
	യും	നാരദഃ തഥാ	നാരദമഹർഷിയും ആയ
മൌദ്ഗല്യഃ അഥ	മൌദ്ഗല്യമഹർഷിയും	സർവ്വേ	അവരെല്ലാം
വാമദേവഃ	വാമദേവമഹർഷിയും	ആസനേഷു	ആസനങ്ങളിൽ
കാശ്യപഃ ച	കാശ്യപമഹർഷിയും	ഉപവേശിതാഃ.	ഉപവേശിക്കപ്പെട്ട.

മഹർഷീൻ സമനുപ്രാപ്താനഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
മന്ത്രിണോ നൈഗമാംശ്ചൈവ യഥാർഹമനുക്രുതഃ. 5

സമനുപ്രാപ്താൻ	വന്നെത്തിയവരായ	മന്ത്രിണഃ ഏവ	മന്ത്രിമാരേയും
നൈഗമാൻ	വേദവിത്തുകളായ	യഥാർഹം	ഉചിതംപോലെ
മഹർഷീൻ	മാമുനിമാരെ	അനുക്രുതഃ	അനുക്രമമാംവണ്ണം
കൃതാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി	ച.	അപ്രകാരംതന്നെ ഉപ
അഭിവാദ്യ,	കൊണ്ടാടിയശേഷം,		ചരിച്ചു.

തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം സർവ്വേഷാം ദീപ്തതേജസാം
രാഘവഃ സർവ്വമാചഷ്ടേ ദ്വിജോഽയമുപരോധതേ. 6

രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	"അയം ദ്വിജഃ	"ഈ ബ്രാഹ്മണൻ
ദീപ്തതേജസാം	തേജോമയന്മാരായി ജ്വലിച്ചുകൊണ്ട്	ഉപരോധതേ"	ആവലാതിപ്പെട്ടുന്നു" എന്നുള്ള
സമുപ-വിഷ്ടാനാം	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന വരായ	സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനേയും
തേഷാം സർവ്വേഷാം	അവരെല്ലാവരോടായും	ആചഷ്ടേ.	അറിയിച്ചു.

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാജ്ഞോ ദീനസ്യ നാരദഃ
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യമൃഷീണാം സന്നിധൌ നൃപം. 7

നാരദഃ,	നാരദമഹർഷി,	ഋഷീണാം	ഋഷിമാരുടെ
ദീനസ്യ	വ്യാകുലപ്പെട്ടുന്നവനാ യ	സന്നിധൌ	മുമ്പിൽവെച്ച്
തസ്യ രാജ്ഞഃ	ആ മഹാരാജാവിന്റെ	നൃപം	അരചനോടായി
തത് വചനം	ആ വാക്ക്	ശുഭം	ഹിതകരമായ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	വാക്യം	ഈ വാക്യത്തെ
		പ്രത്യുവാച.	ഉണർത്തിച്ചു.

ശൃണു രാജൻ യഥാകാലേ പ്രാപ്തോ ബാലസ്യ സംക്ഷയഃ
ശ്രുത്വാ കർത്തവ്യതാം രാജൻ കരുഷാധിപനന്ദന. 8

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	ശൃണു;	കേവിക്കൊണ്ടാലും;
ബാലസ്യ	ബാലന്റെ	രാജൻ!	ചക്രവർത്തിയായ
സംക്ഷയഃ	മൃതി	രഘുനന്ദന!	രഘുനായക!
അകാലേ	അകാലത്തിൽ	ശ്രുത്വാ	കേവിക്കൊണ്ട്
പ്രാപ്തഃ	നേർന്നത്	കർത്തവ്യതാം	വേണ്ടുന്നതിനെ
യഥാ	എന്തുകൊണ്ടാണെന്നു്	കരുഷാധിപ.	ചെയ്തരുളിയാലും.

പുരാ കൃതയുഗേ രാജൻ ബ്രാഹ്മണാ വൈ തപസ്വിനഃ
അബ്രാഹ്മണസ്തദാ രാജൻ ന തപസ്വീ കഥഞ്ചന. 9

"രാജൻ!	"രാജാവേ!	രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!
പുരാ	പണ്ട്	തദാ	അക്കാലത്തിൽ
കൃതയുഗേ	കൃതയുഗത്തിൽ	അബ്രാഹ്മണഃ	ബ്രാഹ്മണനല്ലാത്ത ഒരുവൻ
ബ്രാഹ്മണാഃ വൈ	ബ്രാഹ്മണർ മാത്രമാണ്	കഥഞ്ചന	എന്തായാലും
തപസ്വിനഃ;	തപസ്സിന്ന് അധികാരികളായുള്ളവർ;	തപസ്വീ ന.	തപസ്സിന്ന് അധികാരിയായി ഭവിച്ചിരുന്നില്ല.

തസ്മിൻ യുഗേ പ്രജ്വലിതേ ബ്രഹ്മഭൂതേ തപോവൃതേ
അമൃത്യവസ്തദാ സർവ്വേ ജജ്ഞിരേ ദീർഘദർശിനഃ. 10

"തസ്മിൻ യുഗേ	"ആ യുഗം	പ്രജ്വലിതേ,	വിളങ്ങിയിരുന്നതിനാൽ
ബ്രഹ്മഭൂതേ	ബ്രഹ്മധ്യാനത്തോടുകൂടിയതായും	തദാ തു	അക്കാലം [നാൽ,
അനാവൃതേ	ജാതിമിശ്രമില്ലാത്തതായും	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
		ദീർഘദർശിനഃ	വിവേകികളായി
		അമൃത്യവഃ	മരണമില്ലാത്തവരായി.
		ജജ്ഞിരേ.	വിളങ്ങി.

["ബ്രഹ്മഭൂതേ" (ബ്രാഹ്മണവർണ്ണപ്രധാനമായ); "അനാവൃതേ" (അജ്ഞാനാവരണരഹിതമായ), എന്നു് (ഗോ. രാ.)

മരണത്തിന്നു ഹേതുവായ അധർമ്മമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ മരണമില്ലാത്തവരെന്നും, അജ്ഞാനം ആവരണം ചെയ്യാത്തതിനാൽ ഭൂതഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനജ്ഞന്മാരായ വിവേകികളെന്നും ബോദ്ധ്യം. കൃതയുഗത്തിൽ മനുഷ്യരുടെ ആയുസ്സ് സാമാന്യമായി നാന്നൂറു വത്സരമാകുന്നുവെന്നും ധർമ്മത്താൽ അധികം ആയുസ്സ് പ്രാപിക്കുന്നതാണെന്നും മനുസ്മൃതി മുതലായവയിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. "അരോഗാഃ സർവ്വസിദ്ധാർത്ഥാശ്ചതുർവ്വർഷശതായുഷഃ. കൃതേ ത്രേതാദിഷു ഹ്യേഷാമായുർഹ്രസതി പാദശഃ" (മനു.) മറ്റു യുഗങ്ങളിൽ കാൽഭാഗം വീതം ചുരുങ്ങുന്നതിനാൽ കലിയുഗത്തിൽ സാമാന്യായുസ്സ് നൂറാകുന്നു. "ശതായുഃ പുരുഷഃ" എന്ന ശ്രുതിവാക്യത്തിൽ ബഹുത്വത്തെ വിവക്ഷിക്കുന്നതാകുന്നു 'ശതം' എന്ന പദം.]

തതസ്ത്രേതായുഗം നാമ മാനവാനാം വപുഷ്മതാം
ക്ഷത്രിയാസ്തത്ര ജായന്തേ പൂർവ്വേണ തപസാऽന്വിതാഃ. 11

"തതഃ	"അതിൽ പിന്നെയാണ്	പൂർവ്വേണ	ഒന്നാമതായി
വപുഷ്മതാം	(ദൃഢ) ശരീരമുള്ള	ക്ഷത്രിയാഃ	ക്ഷത്രിയർ
മാനവാനാം	മനുഷ്യരുടെതായ	തപസാ	തപസ്സുകൊണ്ട്
ത്രേതായുഗം നാമ;	ത്രേതായുഗമെന്നത്;	അന്വിതാഃ ജായന്തേ.	മേന്മപൂണ്ടവരായ്തീരാമെന്ന് സമ്മതിക്കപ്പെട്ടുകയുണ്ടായി.
തത്ര	അതിൽ		

[ദൃഢശരീരന്മാരായ മനുവംശത്തിലുള്ള ക്ഷത്രിയന്മാർക്ക് പ്രാധാന്യമുള്ളതാകുന്നു ത്രേതായുഗം എന്നു ബോദ്ധ്യം. "ബ്രാഹ്മം കൃതയുഗം പ്രോക്തം ത്രേതാ തു ക്ഷത്രിയം യുഗം. വൈശ്യാ ദ്വാപര മിത്യാഹുഃ ശൂദ്രഃ കലിയുഗഃ സ്മൃതഃ" (മനു.) ത്രേതായുഗത്തിൽ ബ്രാഹ്മണർക്കും ക്ഷത്രിയന്മാർക്കും തപസ്സ് ധർമ്മമായ്തീർന്നു എന്നു താല്പര്യം.]

വീര്യേണ തപസാ ചൈവ തേऽധികാഃ പൂർവ്വജന്മനി
മാനവാ യേ മഹാത്മാനസ്തത്ര ത്രേതായുഗേ യുഗേ. 12

"പൂർവ്വജന്മനി യേ	"ആദ്യത്തെ യുഗാരംഭത്തിൽ യാതൊരു	ത്രേതായുഗേ യുഗേ തു	ത്രേതായുഗമെന്ന യുഗത്തിലും
മാനവാഃ	മനുഷ്യർ	വീര്യേണ ച	തേജസ്സാലും
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായിരുന്നുവോ,	തപസാ ഏവ	തപസ്സാലും
തേ,	അവർ,	അധികാഃ.	ആധിക്യം പൂണ്ടവർ തന്നെ.
അത്ര	ഈ		

[പൂർവ്വശ്ലോകത്തിൽ ക്ഷത്രിയർക്കും തപസ്സ് ധർമ്മമായി സമ്മതിക്കപ്പെട്ടതിനാൽ, ബ്രാഹ്മണർക്ക് ക്ഷത്രിയരേക്കാൾ മഹത്വം ചുരുങ്ങിപ്പോയതായി വിചാരിപ്പാനില്ല, എന്ന് സാരം.

"ഈ ത്രേതായുഗത്തിലുള്ള മഹാന്മാരായ മനുഷ്യരെ അപേക്ഷിച്ച് പൂർവ്വയുഗത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ആളുകൾ വീര്യംകൊണ്ടും തപസ്സുകൊണ്ടും യോഗ്യത ഏറിയവരായിരുന്നു." (ഗോ. രാ.)]

ബ്രഹ്മ ക്ഷത്രം ച തത് സത്ത്വം യത് പൂർവ്വമപരം ച യത്
യുഗയോരുഭയോരാസീത് സമവീര്യസമന്വിതം. 13

"യത്	"യാതൊന്ന്	അപരം,	പിമ്പ് സിദ്ധമായോ,
ബ്രഹ്മ ച	ബ്രാഹ്മണർക്കു മാത്രം	തത് സത്ത്വം	അതെല്ലാം
പൂർവ്വം,	ആദ്യമുണ്ടായിരുന്നുവോ,	ഉഭയോഃ യുഗയോഃ	രണ്ടു യുഗങ്ങളിലും
യത്	യാതൊന്ന്	സമവീര്യ-സമന്വിതം	തുല്യഫലത്തെ നൽകുന്നതായി
ക്ഷത്രം ച	ക്ഷത്രിയർക്കും	ആസീത്.	ഭവിച്ചു.

["കൃതയുഗത്തിൽ യാതൊരു ബ്രാഹ്മണ്യം ഉത്കൃഷ്ടമായിരുന്നുവോ, ആ ബ്രാഹ്മണ്യവും ക്ഷത്രവും, ത്രേതായുഗത്തിൽ സമപ്രധാനമായ്തീർന്നു." (ഗോ. രാ.)

കൃതയുഗത്തിൽ ക്ഷത്രിയർക്ക് തപസ്സിൽ അധികാരമില്ലാത്തതിനാൽ ആ യുഗത്തിലെ ബ്രാഹ്മണരേക്കാൾ അപ്പോഴുള്ള ക്ഷത്രിയർക്ക് ന്യൂനതയും, ത്രേതായുഗത്തിൽ ഇരുവർക്കും അധികാരമുള്ളതിനാൽ, ഇരുകൂട്ടർക്കും തപോവീര്യാഭികൊണ്ട് സമതുല്യമുണ്ടായിരുന്നു എന്നും ഭാവം. അതിനാൽ കൃതയുഗ ബ്രാഹ്മണരേക്കാൾ ത്രേതായുഗ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ന്യൂനത്വം പറയപ്പെട്ടതായും സിദ്ധിക്കുന്നു. (തിലകം.)]

അപശ്യംസ്തു ന തേ സർവ്വേ വിശേഷമധികം തതഃ
സ്ഥാപനം ചക്രിരേ തത്ര ചാതുർവ്വർണ്യസ്യ സംമതം. 14

"തതഃ,	"അതുകൊണ്ട്	തത്ര	ആ സന്ദർഭത്തിൽ
തു, തേ സർവ്വേ	അപ്പോൾ, അവരെല്ലാം	ചാതുർവ്വർണ്യസ്യ	നാലു ജാതിക്കാർക്കും
അധികം	അധികമായ	സംമതം	ആചാരഭേദത്തെ
വിശേഷം	വ്യത്യാസത്തെ	സ്ഥാപനം	വിധിയായി
അപശ്യൻ ന;	കാണുകയുണ്ടായില്ല;	ചക്രിരേ.	ഏർപ്പെടുത്തി.

[ത്രേതായുഗത്തിൽ തപസ്സുകൊണ്ട് ബ്രഹ്മക്ഷത്രസാമ്യമുണ്ടാകയാൽ, വൈലക്ഷണ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായ ചാതുർവ്വർണ്യങ്ങൾക്കുള്ള ആചാരഭേദങ്ങളെ ഏർപ്പെടുത്തി, എന്നു സാരം.

"അധ്യാപനമദ്ധ്യയനം യജനം യാജനം തഥാ ദാനം പ്രതിഗ്രഹം ചൈവ ബ്രാഹ്മണാനാമകല്പയത്. പ്രജാനാം രക്ഷണം ദാനം ഇജ്യാധ്യയനമേവ ച വിഷയേഷ്വപ്രസക്തിശ്ച ക്ഷത്രിയസ്യ സമാസതഃ. പശൂനാം രക്ഷണം ദാനം ഇജ്യാധ്യയനമേവ ച വണിക്പഥം കുസീദം ച വൈശ്യസ്യ കൃഷിമേവ ച. ഏകമേവ തു ശൂദ്രസ്യ പ്രഭുഃ കർമ്മ സമാദിശത് ഏതേഷാമേവ വർണ്ണാനാം ശുശ്രൂഷാമനസൂയയാ."

എന്നിങ്ങിനെ നാലു ജാതിക്കാർക്കും ഏർപ്പെടുത്തിയതായ കർമ്മങ്ങളെപ്പറ്റി മനുസ്മൃതി.]

തസ്മിൻ യുഗേ പ്രജാലിതേ ധർമ്മഭൂതേ ഹ്യനാവൃതേ
അധർമ്മഃ പാദമേകം തു പാതയത് പൃഥിവീതലേ 15

"തസ്മിൻ യുഗേ	"ആ ത്രേതായുഗം	പ്രജാലിതേ തു	വിളങ്ങിയിരുന്നസമ
ധർമ്മഭൂതേ	ധർമ്മത്തെമാത്രം സർവ്വ	അധർമ്മഃ	അധർമ്മം [യം
	മായുള്ളതായും	പൃഥിവീതലേ	ഭൂമിയിൽ
അനാവൃതേ	ജാതിമിശ്രമില്ലാത്തതാ	പാദമേകം ഹി	നാലിലൊരുപാദത്തെ
	യും	പാതയത്.	ഊന്നിയിരുന്നു. [മാത്രം

["വൃഷോ ഹി ഭഗവാൻ ധർമ്മഃ" എന്നിത്യാദി ആഗമങ്ങളിൽ ധർമ്മത്തെ ഒരു വൃഷഭമായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കൃതയുഗത്തിൽ നാലുകാലും തികഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ ധർമ്മത്തിന്ന് സമ്പൂർണ്ണതയും ത്രേതാദി മറ്റു യുഗങ്ങളിൽ ആഗമത്താൽ (ശാസ്ത്രോക്തപ്രകാരമല്ലാതെ ധനവിദ്യാദികളുടെ സമ്പാദനത്താൽ) യാഗാദിയായ ധർമ്മം ഓരോ കാൽ കുറഞ്ഞുവരുന്നതായും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

"ചതുഷ്പാത് സകലോ ധർമ്മഃ സത്യം ചൈവ കൃതേ യുഗേ
നാധർമ്മേണാഗമഃ കശ്ചിന്മനുഷ്യാൻ പ്രതി വർത്തതേ
ഇതരേഷ്വാഗമാദ്ധർമ്മഃ പാദശസ്ത്വവരോപിതഃ
ചൌരികാനൃതമായാഭിർധർമ്മശ്ചാപൈതി പാദശഃ." (മനു.)

ധർമ്മമാകുന്ന വൃഷഭത്തിന്ന് നാലു കാലുകൾ എന്നു പറഞ്ഞത്, നാലു യുഗങ്ങൾക്കും പ്രത്യേകമായി പറയപ്പെട്ട തപസ്സ്, ജ്ഞാനം, യജ്ഞം, ദാനം എന്ന നാലു യുഗധർമ്മങ്ങളാകുന്നു. ഇവ അനുക്രമമായി ഓരോ യുഗത്തിന്നു പ്രാധാന്യതയെ പ്രാപിക്കുന്നു.

"തപഃ പരം കൃതയുഗേ ത്രേതായാം ജ്ഞാനമുച്യതേ
ദ്വാപരേ യജ്ഞമേവാഹുർദാനമേകം കലൌ യുഗേ." (മനു.)

ഇതിൽനിന്ന് കൃതയുഗത്തിൽ ഇവ നാലും പ്രാധാന്യേന തപസ്സും, ത്രേതായുഗത്തിൽ ജ്ഞാനയജ്ഞദാനങ്ങളും, ദ്വാപരയുഗത്തിൽ യജ്ഞദാനങ്ങളും കലിയുഗത്തിൽ ദാനംമാത്രവും നിലനില്ക്കുന്നു എന്നും ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു.]

അധർമ്മേണ ഹി സംയുക്തസ്തേജോ മന്ദം ഭവിഷ്യതി. 16

"അധർമ്മേണ	"അധർമ്മത്തോടുകൂടി	തേജഃ	ശക്തി	[ണ്ട്.
സംയുക്തഃ ഹി	മിശ്രമായ്പോയെന്നാൽ	മന്ദം ഭവിഷ്യതി.	കുറഞ്ഞുപോകുന്നതാ-	

ആമിഷം യച്ച പൂർവ്വേഷാം രാജസം ച മലം ഭൃശം
അനൃതം നാമ തദ് ഭൂതം പാദേന പൃഥിവീതലേ. 17

"പൃഥിവീതലേ	"ഭൂമിയിൽ	പൂർവ്വേഷാം	കൃതയുഗത്തിലുള്ളവർക്ക്
പാദേന	ഒരു പാദത്തോടുകൂടി	രാജസം	രജോഗുണത്താലുള്ള തായും
ഭൂതം	ഏർപ്പെട്ടത്		
അനൃതം നാമ	വ്യവസായമെന്നുള്ള	ഭൃശം	ഏറ്റം
ആമിഷം;	ജീവനോപായമാകുന്നു;	മലം ച.	നിഷിദ്ധമായതായും ഇരുന്നു.
യത് തത്	യാതൊരു അതു്		

["അനൃതം കൃഷാവസത്യ ച" എന്ന നിഘണ്ടു; "സേവാ ശ്വവൃത്തിരനൃതം കൃഷിരുഞ്ഛശിലം തപ്യതം" എന്ന് അമരം, സേവ ശ്വാനവൃത്തിയെപ്പോലെ നിഷിദ്ധവും, അനൃതമെന്നതു് കൃഷിവൃത്തിയും, ഋതമെന്നതു് ഉഞ്ഛവൃത്തിയുമാകുന്നു; "ശുനോ വൃത്തിഃ സ്മൃതാ സേവാ ശഹിതം തദ്വിജന്മനാം. ഹിംസാദോഷപ്രധാനത്വാദനൃതം കൃഷിരുച്യതേ." കൃഷിപ്രവൃത്തിയിൽ പ്രാണിഹിംസയുള്ളതുകൊണ്ട് അതിന്ന് അനൃതമെന്നു പറയപ്പെട്ടുന്നു.]

അനൃതം പാതയിത്വാ തു പാദമേകമധർമ്മതഃ
തതഃ പ്രാദുഷ്കൃതം പൂർവ്വമായുഷഃ പരിനിഷ്ഠിതം. 18

"അധർമ്മതഃ	"അധർമ്മംകൊണ്ട്	പ്രാദുഷ്കൃതം;	പ്രത്യക്ഷമായി കാണ
ഏകം പാദം	ഒരു പാദത്തെ	തു	അതോടുകൂടി [പ്പെട്ടു;
പാതയിത്വാ	ഉറപ്പിച്ചതിൽപിന്നെ	പൂർവ്വം	ഒന്നാമതായി
തതഃ	അതിനാൽ	ആയുഷഃ	ആയുസ്സിന്ന്
അനൃതം	കൃഷിപ്രവൃത്തി	പരിനിഷ്ഠിതം.	കുറവ് ഏർപ്പെട്ടു.

[ധർമ്മത്തിന്ന് ഓരോ പാദങ്ങൾ മുരടിക്കുന്നതോടുകൂടി അധർമ്മം ഓരോ പാദങ്ങളെ ഉറപ്പിക്കുന്നു എന്ന് ഗ്രാഹ്യം. അധർമ്മം അധികരിക്കുന്നതിനാൽ ആയുസ്സിന്നും കുറവുവരുന്നു. കൃഷിപ്രവൃത്തിയിൽ ഏർപ്പെട്ടതിനാൽ ഭവനം, ക്ഷേത്രം, (വയൽ) ഇത്യാദിയിൽ സ്വാതന്ത്ര്യപ്രതിപത്തിയുണ്ടായി, രജോഗുണം പ്രധാനമായ്തീർന്ന് കാമക്രോധാദികളും ഏർപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ആയുസ്സ് ക്ഷയിക്കുന്നു എന്ന് ഭാവം.]

പതിതേ തത്പതേ തസ്മിന്നധർമ്മേ ച മഹീതലേ
ശൂദ്രഭൂയിഷ്ഠാ ഭവിഷ്യന്തി ലോകാഃ സത്യധർമ്മപരായണാഃ. 19

"തസ്മിൻ	"ആ	ലോകാഃ	ലോകം
മഹീതലേ	ഭൂമി	സത്യധർമ്മ-പരായണാഃ ച	സത്യമാകുന്ന ധർമ്മത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാത്തതായി
അധർമ്മ	അധർമ്മത്തിന്റെ ഫലമായി		
അനൃതേ പതിതേ തു	താഴ്ന്നതായ കൃഷിപ്രവൃത്തിയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നപ്പോൾ	ശൂദ്രാനി ആചരന്ത്.	യജ്ഞാദാനാദി ശുഭകർമ്മങ്ങളെ അനുഷ്ഠിച്ചുവന്നിരുന്നു.

ത്രേതായുഗേ ച വർത്തന്തേ ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാശ്ച യേ
തപോഽതപ്യന്ത തേ സർവ്വേ ശുശ്രൂഷാമപരേ ജനാഃ. 20

"ത്രേതായുഗേ	"ത്രേതായുഗത്തിൽ	ജനാഃ	ജനങ്ങൾ
ബ്രാഹ്മണാഃ ച	ബ്രാഹ്മണരും	യേ തേ	യാതൊരുവരോ
ക്ഷത്രിയാഃ ച	ക്ഷത്രിയന്മാരും	സർവ്വേ	അവരെല്ലാം
തപഃ	തപസ്സ്		
അതപ്യന്ത;	അനുഷ്ഠിച്ചുവന്നു;	ശുശ്രൂഷാം	അവർക്ക് ശുശ്രൂഷ
അപരേ	ഇതരജാതിക്കാരായ	വർത്തന്തേ.	ചെയ്തുവന്നിരുന്നു.

സ ധർമ്മഃ പരമശ്രേഷ്ഠാം വൈശ്യശൂദ്രം സമാഗമത്
പൂജാം ച സർവ്വവർണ്ണാനാം ശൂദ്രാശ്ചക്രുർവ്വിശേഷതഃ. 21

"തേഷാം	"അവരുടെ	സമാഗമത്;	നടന്നുവന്നു;
സഃ ധർമ്മഃ	ആ ധർമ്മം	ശൂദ്രാഃ	ശൂദ്രന്മാർ
		വിശേഷതഃ	പ്രത്യേകിച്ചും
വൈശ്യശൂദ്രം	വൈശ്യന്മാരെക്കൊണ്ടും ശൂദ്രരെക്കൊണ്ടും	സർവ്വ-വർണ്ണാനാം ച	സകലജാതികൾക്കും
പരമഃ	ശരിയാകുംവണ്ണം	പൂജാം ചക്രുഃ.	കൈങ്കൊൾചെയ്തുവന്നു.

ഏതസ്മിന്നന്തരേ തേഷാമധർമ്മേ പ്രായതേ ച ഹ
തതഃ പൂർവ്വേ ഭൃശം ഹ്രാസമഗമന്യുപസത്തമ. 22

"യുപസത്തമ!	"യുഃപാത്തമ!	തതഃ	അതിനാൽ
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	പൂർവ്വേ ച	ശ്രേഷ്ഠജാതിക്കാരായ ബ്രാഹ്മണരും ക്ഷത്രിയരും
ഏതസ്മിൻ	ഈ ത്രേതായുഗത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ		
തേഷാം	അവർക്ക്	ഭൃശം ഹ്രാസം	അതിയായ ക്ഷീണദശയെ
അധർമ്മേ ച	അധർമ്മത്തിലും		
അപ്രതേ ഹ	കൃഷിവൃത്തിയിലും പ്രിയമേറിയപ്പോൾ	അഗമൻ.	പ്രാപിച്ചു.
അന്തരേ			

തതഃ പാദമധർമ്മഃ സ ദ്വിതീയമവതാരയത്
തതോ ദ്വാപരസംജ്ഞാഽസ്യ യുഗസ്യ സമജായത. 23

"തതഃ	"അപ്പോൾ	തതഃ	അതിനാൽ
സഃ അധർമ്മഃ	ആ അധർമ്മം	അസ്യ	ഈ
ദ്വിതീയം	രണ്ടാമത്തെ	യുഗസ്യ	യുഗത്തിന്നു്
പാദം	പാദത്തെ	ദ്വാപരസംജ്ഞാ	ദ്വാപരയുഗം എന്ന
അവതാരയത്;	ഊന്നി;	സമജായത.	ഉണ്ടായി. [പേർ

[യുഗധർമ്മത്തെ പറയുന്നതായ ഈ ഘട്ടത്തിൽ, യുഗങ്ങളും പരിവർത്തനത്തോടു കൂടിയവയാകയാൽ, "അവതാരയത്" "സമജായത," എന്നിങ്ങിനെ ഭൂതകാലം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു; ശ്രീരാമനോടു് നാരദൻ പറയുന്ന കാലം ത്രേതായുഗാവസാനമാണെന്നു് ബോദ്ധ്യം.

"ദ്വൗ പരൌ യത്ര സഃ ദ്വാപരഃ" (യാതൊന്നിൽ ധർമ്മത്തിന്നു് രണ്ടു കാലുകൾമാത്രം ബാക്കിയുണ്ടോ അതു് ദ്വാപരയുഗം)]

തസ്മിൻ ദ്വാപരസംജ്ഞേ തു വർത്തമാനേ യുഗക്ഷയേ
അധർമ്മശ്ചാനൃതം ചൈവ വവൃധേ പുരുഷർഷഭ. 24

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	വർത്തമാനേ	എത്തിയ സമയം
തസ്മിൻ	ആ	അധർമ്മഃ ച	അധർമ്മമാകുന്ന സ്വഭാവവും
ദ്വാപരസംജ്ഞേ	ദ്വാപരമെന്ന		
യുഗക്ഷയേ തു	യുഗത്തിന്റെ അവസാനവും	അനൃതം ച ഏവ	കൃഷിവൃത്തിയും
		വവൃധേ.	അഭിവൃദ്ധിപൂണ്ടു.

തസ്മിൻ ദ്വാപരസംഖ്യാതേ തപോ വൈശ്യാൻ സമാവിശത്
ത്രിഭ്യോ യുഗേഭ്യസ്ത്രീൻ വർണ്ണാൻ ക്രമാദ്വൈ തപ ആവിശത്. 25

"തസ്മിൻ	"ആ	സമാവിശത്;	ഉചിതമായ്തീർന്നു;
ദ്വാപര-സംഖ്യാതേ	ദ്വാപരയുഗത്തിൽ	ത്രിഭ്യഃ യുഗേഭ്യഃ	മൂന്നുയുഗങ്ങൾകൊണ്ട്,
		ക്രമാത് വൈ	ക്രമത്തിൽ
തപഃ	തപസ്സുചെയ്യുക എന്നതു്	തപഃ	തപോനുഷ്ഠാനമെന്നത്
		ത്രീൻ വർണ്ണാൻ	മൂന്നു ജാതിക്കാക്ക്
വൈശ്യാൻ	വൈശ്യന്മാക്ക്	ആവിശത്.	തക്കതായ്തീർന്നു.

ത്രിഭ്യോ യുഗേഭ്യസ്ത്രീൻ വർണ്ണാൻ ധർമ്മശ്ച പരിനിഷ്ഠിതഃ
ന ശൂദ്രോ ലഭതേ ധർമ്മം യുഗതസ്സു നരർഷഭ. 26

"നരർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	യുഗതഃ	യുഗധർമ്മത്തിൽനിന്ന്
ത്രിഭ്യഃ യുഗേഭ്യഃ	മൂന്നുയുഗങ്ങൾകൊണ്ട്	ശൂദ്രഃ തു	ശൂദ്രൻമാത്രം
ത്രീൻ വർണ്ണാൻ ച	മൂന്നുജാതിക്കാക്കും ഇങ്ങിനെ	ധർമ്മം	(ഈ മൂന്നു യുഗങ്ങളിലും) തപസ്സുചെയ്യുക എന്ന ധർമ്മത്തിന്
ധർമ്മഃ പരിനിഷ്ഠിതഃ;	തപസ്സാകുന്ന ധർമ്മമെന്നത് ഏറ്റപ്പെട്ടു;	ന ലഭതേ.	അധികാരിയാകുന്നില്ല.

["ബ്രാഹ്മം കൃതയുഗം പ്രോക്തം ത്രേതാ തു ക്ഷത്രിയം യുഗം
വൈശ്യാ ദ്വാപരമിത്യാഹുഃ ശൂദ്രഃ കലിയുഗഃ സ്മൃതഃ" (മനു.]

ഹീനവർണ്ണാ നൃപശ്രേഷ്ഠ തപ്യതേ സുമഹത് തപഃ. 27

"നൃപശ്രേഷ്ഠ!	"ഹേ നൃപോത്തമ!	സുമഹത്	അത്യുഗ്രമായ
ഹീനവർണ്ണഃ	അധികൃതനല്ലാത്ത ജാതിക്കാരിൽ ഒരുവൻ	തപഃ	തപസ്സിനെ
		തപ്യതേ.	അനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്.

ഭവിഷ്യച്ച ശൂദ്രയോന്യാം വൈ തപശ്ചര്യ്യാ കലൌ യുഗേ
അധർമ്മഃ പരമോ രാജൻ ദ്വാപരേ ശൂദ്രജന്മനഃ. 28

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	ഭവിഷ്യത്;	ആചാരത്തിൽ വരുന്നതാണു്;
കലൌ യുഗേ	കലിയുഗത്തിൽ		
ശൂദ്രയോന്യാം വൈ	ശൂദ്രജാതിയിൽ ജനിച്ചവനും	ശൂദ്രജന്മനഃ	ശൂദ്രജാതിയിൽ ജനിച്ചവനും
തപശ്ചര്യ്യാ	തപോനുഷ്ഠാനമെന്നതു്	ദ്വാപരേ പരമഃ അധർമ്മഃ.	ദ്വാപരയുഗത്തിൽ അത് മഹത്തായ അധർമ്മമാകുന്നു.

സ വൈ വിഷയപര്യന്തേ തവ രാജൻ മഹാതപാഃ
അദ്യ തപ്യതി ദുർബുദ്ധിസ്തേന ബാലവധോ ഹ്യയം. 29

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
വിഷയപര്യന്തേ വൈ	രാജ്യത്തിന്റെ അതു ത്തിയ്ക്കുള്ളിൽതന്നെ
സഃ ദുർബുദ്ധിഃ	ആ മൂഢൻ
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
മഹാതപാഃ	വൻതപം
തപ്യതി;	കയ്യ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു;
തേന ഹി	അക്കാരണത്താൽ തന്നെയാണ്
അയം	ഈ
ബാലവധഃ.	ബാലമരണം നേർന്നത്.

യോ ഹ്യധർമ്മമകാര്യം വാ വിഷയേ പാർത്ഥിവസ്യ തു
കരോതി ചാശ്രീമൂലം തത് പുരേ വാ ദുർമ്മതിർന്നരഃ
ക്ഷിപ്രം ച നരകം യാതി സ ച രാജാ ന സംശയഃ. 30

"യഃ	"വല്ല ഒരു
ദുർമ്മതിഃ	ദുർബുദ്ധിയായ
നരഃ	മനുഷ്യൻ
അധർമ്മം തു	ധർമ്മവിരുദ്ധമായ കൃത്യത്തെത്തന്നെയാകട്ടെ
അകാര്യം വാ	ചെയ്യാൻ പാടില്ലാത്തതിനെയാകട്ടെ
പാർത്ഥിവസ്യ	ഒരു രാജാവിന്റെ
പുരേ,	നഗരത്തിലോ,
വിഷയേ വാ	രാജ്യത്തിലോ
കരോതി ഹി	ചെയ്യുന്നുവെന്നാൽ
തത് ച	അയതുതന്നെ
ക്ഷിപ്രം	ഉടനെ
അശ്രീമൂലം;	ദുർഭാഗ്യത്തിന് കാരണമായിത്തീരുന്നു;
സഃ രാജാ ച	ആ അരചനും
നരകം ച	നരകത്തെത്തന്നെ
യാതി	പ്രാപിക്കുന്നു
ന സംശയഃ.	സംശയമില്ല.

അധീതസ്യ ച തപ്തസ്യ കർമ്മണഃ സുകൃതസ്യ ച
ഷഷ്ഠം ഭജതി ഭാഗം തു പ്രജാ ധർമ്മേണ പാലയൻ
ഷഡ്ഭാഗസ്യ ച ഭോക്താऽസൌ രക്ഷതേ ന പ്രജാഃ കഥം. 31

"അധീതസ്യ ച	"വേദാദ്ധ്യയനത്തിന്റേയും
തപ്തസ്യ ച	തപസ്സിന്റേയും
സുകൃതസ്യ തു	സുകൃതത്തിന്റേയും
കർമ്മണഃ	ഫലത്തിന്റെ
ഷഷ്ഠം	ആറിലൊരു
ഭാഗം,	പങ്കിനെ,
ധർമ്മേണ	ശാസ്ത്രനീതിപ്രകാരം
പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
പാലയൻ	പരിപാലിക്കുന്നവൻ
ഭജതി;	അനുഭവിക്കുന്നു;
ഷഡ്ഭാഗസ്യ	ആറിലൊരുഭാഗത്തിന്ന്
ഭോക്താ ച	അധികാരിയായ
അസൌ,	ഇപ്രകാരമുള്ള രാജാവ്,
പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
രക്ഷതേ ന	രക്ഷിക്കാതിരിക്കുന്നത്
കഥം?	എങ്ങിനെ തക്കതാകും?

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല മാത്മസ്ഥ വിഷയം സ്വകം
ദുഷ്യതം യത്ര പശ്യേഥാസ്തത്ര യത്നം സമാചര. 32

"പുരുഷ-ശാർദ്ദൂല!	"പുരുഷോത്തമ!
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
തപഃ,	നിന്തിരുവടി,
സകാശം	നിന്തിരുവടിയുടെ
വിഷയം	രാജ്യത്തിൽ
മാർഗ്ഗസേ;	നേരിട്ട് അന്വേഷിക്കേണ്ടതാണ്;
ദുഷ്കൃതം	പാപകൃത്യം വല്ലതുമുണ്ടോ എന്ന്
പശ്യേഥാഃ;	കണ്ടറിഞ്ഞാലും;
യത്ര	എവിടെയുണ്ടോ
തത്ര	അവിടെ
യത്നം	വേണ്ടുന്നതിനെ
സമാചര.	ആചരിച്ചാലും.

ഏവം ചേദ്ധർമ്മവൃദ്ധിശ്ച നൃണാം ചായുർവ്വിവർദ്ധനം
ഭവിഷ്യതി നരശ്രേഷ്ഠ ബാലസ്യാസ്യ ച ജീവിതം. 33

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമ!
ഏവം ചേത്,	ഇപ്രകാരമായാൽ,
ധർമ്മവൃദ്ധിഃ ച	ധർമ്മാഭിവൃദ്ധിയും
നൃണാം	മനുഷ്യർക്ക്
ആയുർ-വിവർദ്ധനം ച,	ആയുർവൃദ്ധിയും
അസ്യ	ഈ
ബാലസ്യ	ബാലന്ന്
ജീവിതം ച	ജീവിച്ചെഴന്നേല്ക്കുക എന്ന അവസ്ഥയും
ഭവിഷ്യതി."	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴപത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23192; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2468.

പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[ശംബൂകവിചയഃ = ശംബൂകനെ തിരയുന്നതു്.]

നാരദസ്യ തു തദ്വാക്യം ശ്രുത്വാഽമൃതമയം തദാ
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ ലക്ഷ്മണം ചേദമബ്രവീത്. 1.

തദാ	അപ്പോൾ
നാരദസ്യ	നാരദമഹർഷിയുടെ
അമൃതമയം	ഹിതകരമായ
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
തു	അതിനാൽ
അതുലം	അളവറ്റ
പ്രഹർഷം	സന്തോഷം
ലേഭേ;	പൂണ്ടു;
ച ലക്ഷ്മണം	ഉടനെ ലക്ഷ്മണനോടാ
ഇദം,	ഇപ്രകാരം [യി
അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഗച്ഛ സൌമ്യ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠം സമാശ്വാസയ സുവ്രതം
ബാലസ്യ തു ശരീരം തത് തൈലദ്രോണ്യാം നിധാപയ. 2

"സൌമ്യ! ഗച്ഛ;	"വത്സ! ചെല്ലുക!
സുവ്രതം	ധർമ്മശീലനായ
ദ്വിജശ്രേഷ്ഠം	ആ ബ്രാഹ്മണോത്തമനെ
സമാശ്വാസയ;	ആശ്വസിപ്പിക്കുക;
ബാലസ്യ	ബാലന്റെ
തത് ശരീരം തു	ആ ശവശരീരത്തെയും
തൈല-ദ്രോണ്യാം	എണ്ണപ്പാത്തിയിൽ
നിധാപയ.	നിക്ഷേപിച്ച് സൂക്ഷിക്കുക.

ഗന്ധൈശ്ച പരമോദാരൈസ്തൈലൈശ്ചാപി സുഗന്ധിഭിഃ
യഥാ ന ക്ഷീയതേ ബാലസ്തഥാ സൌമ്യ വിധീയതാം. 3

"സൌമ്യ!	"പുണ്യശീല!	ഗന്ധൈഃ ച	സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾകൊ
ബാലഃ	ആ ബാലൻ	സുഗന്ധിഭിഃ	വാസനയുള്ള [ണ്ടും
യഥാ	എപ്രകാരമായാൽ	തൈലൈഃ	തൈലങ്ങൾകൊണ്ടും
ക്ഷീയതേ	കെട്ടുപോകാതിരിക്ക	ച അപി	
ന തഥാ	മോ അപ്രകാരം	വിധീയതാം.	വേണ്ടുന്നവ ചെയ്യപ്പെ
പരമോദാരൈഃ	നല്ല നല്ല		ടട്ടെ.

യഥാ ശരീരോ ബാലസ്യ ദുഷ്പ്രസൻ ക്ലിഷ്ടകമ്മണഃ
വിപത്തിഃ പരിഭേദോ വാ ന ഭവേച്ച തഥാ കുരു. 4

"ക്ലിഷ്ടകമ്മണഃ	"നിശ്ചേഷ്ടനായികിട	യഥാ	എപ്രകാരം
ബാലസ്യ	ബാലന്റെ [ക്കുന്ന	വിപത്തിഃ ച	ചീഞ്ഞുപോകയാകട്ടെ
ശരീരഃ,	മൃതശരീരം,	പരിഭേദഃ വാ	മാറിപ്പോകയാകട്ടെ
ദുഷ്പ്രസൻ,	ജാഗ്രതയോടെ സൂക്ഷി	ഭവേത് ന,	ചെയ്യാതിരിക്കുമോ,
	ക്കപ്പെട്ടതായി,	തഥാ കുരു.	അപ്രകാരം ചെയ്താലും.

ഏവമാദിശ്യ കാകുത്സ്ഥോ ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം
മനസാ പുഷ്പകം ദദ്ധ്യാവാഗച്ഛേതി മഹായശാഃ. 5

"മഹായശാഃ	"മഹായശസ്വിയായ	ആദിശ്യ	നിയമിച്ച്,
കാകുത്സ്ഥഃ	ശ്രീരാഘവൻ,	പുഷ്പകം	പുഷ്പകവിമാനത്തെ
ശുഭലക്ഷണം	സദ്ഗുണസമ്പന്നനാ	"ആഗച്ഛ" ഇതി	"ഇങ്ങുവന്നാലും" എ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി [യ	മനസാ	തിരുവുള്ളത്തിൽ [ന്ന്
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ദധ്യൌ.	ചിന്തിച്ചു.

ഇംഗിതം സ തു വിജ്ഞായ പുഷ്പകോ ഹേമഭൂഷിതഃ
ആജഗാമ മുഹൂർത്തേന സമീപം രാഘവസ്യ വൈ. 6

ഹേമഭൂഷിതഃ	സ്വർണ്ണാലംകൃതമായ	മുഹൂർത്തേന	ഒരു നൊടിയിട
സഃ പുഷ്പകഃ തു	ആ പുഷ്പകവും	വൈ	കൊണ്ട്
ഇംഗിതം	തിരുവുള്ളത്തിലുള്ള	രാഘവസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
	അഭിപ്രായത്തെ	സമീപം	തിരുമുമ്പിൽ
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞ്,	ആജഗാമ.	വന്നുനിന്നു.

സോഽബ്രവീത് പ്രണതോ ഭ്രത്വാ അയമസ്മി നരാധിപ
വശ്യസ്തവ മഹാബാഹോ കിങ്കരഃ സമുപസ്ഥിതഃ. 7

സഃ	ആ പുഷ്പകം	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
പ്രണതഃ ഭൂത്വാ	തുക്കാൽ കുമ്പിട്ട്	വശ്യഃ	അധികാരപ്രകാരം നട
അബ്രവീത്	ഇങ്ങിനെ ഉണത്തിച്ചു;		ക്കുന്ന
"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായു	കിങ്കരഃ	കിങ്കരനായ
	ള്ളോവേ!	അയം അസ്മി,	ഈ അടിയൻ,
നരാധിപ!	മഹാരാജാവേ!	സമുപസ്ഥിതഃ.	ഇതാ കാത്തുനില്ക്കുന്നു.

ഭാഷിതം രുചിരം ശ്രുത്വാ പുഷ്പകസ്യ നരാധിപഃ
അഭിവാദ്യ മഹർഷീംസ്താൻ വിമാനം സോഽഭ്യരോഹത 8
ധനുർഗൃഹീത്വാ തൂണീ ച ഖഡ്ഗം ച രുചിരപ്രഭം
നിക്ഷിപ്യ നഗരേ വീരൌ സൌമിത്രിഭരതാവുഭൌ. 9

സഃ നരാധിപഃ,	ആ അരചൻ	ഉഭൌ ച	രണ്ടുപേരെയും
പുഷ്പകസ്യ	പുഷ്പകവിമാനത്തി	നഗരേ	നഗരത്തിൽ
രുചിരം	മനോഹരമായ [ന്റെ	നിക്ഷിപ്യ,	ഇരിപ്പാൻ നിയമിച്ച്,
ഭാഷിതം	ആ വാക്കു	ധനുഃ	വില്ലും
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	തൂണീ	രണ്ടു് അവനാഴികളും
താൻ മഹർഷീൻ	ആ മുനിമാരെ	രുചിരപ്രഭം	തെളുതെളെവിലസുന്ന
അഭിവാദ്യ	കുമ്പിട്ട്.	ഖഡ്ഗം ച	ഖഡ്ഗവും
വീരൌ	വീരന്മാരായ	ഗൃഹീത്വാ,	എടുത്തുകൊണ്ടു്
സൌമിത്രി-ഭരതൌ	ലക്ഷ്മണഭരതന്മാർ	വിമാനം	വിമാനത്തിൽ
		അഭ്യരോഹത.	ആരോഹണംചെയ്തു.

പ്രായാത് പ്രതീചീം ഹരിതം വിചിനപംശ്ച തതസ്തതഃ
ഉത്തരാമഗമച് ശ്രീമാൻ ദിശം ഹിമവതാ വൃതാം. 10

ശ്രീമാൻ	ശ്രീമാനായ അദ്ദേഹം	ച	പിന്നെ
പ്രായാത്	മിക്കവാറും	ഹിമവതാ	ഹിമാലയപർവ്വത ത്താൽ
തതഃ തതഃ	എല്ലാദിക്കുകളിലും		
ഹരിതം	ഇളംപച്ചനിറമാർന്നുള്ള	വൃതാം	തടുക്കപ്പെട്ട
പ്രതീചീം	പടിഞ്ഞാറേദിക്കിൽ	ഉത്തരാം ദിശം	ഉത്തരദിക്കിലേക്കു്
വിചിനപൻ;	തിരഞ്ഞുനോക്കി;	അഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

['പ്രതീചീം ഹരിതം പ്രായാത്', പടിഞ്ഞാറെ ദിക്കുനോക്കി ചെന്നു; എന്നും.]

അപശ്യമാനസ്തത്രാപി സപ്തമപ്യഥ ദുഷ്കൃതം
പൂർവ്വാമപി ദിശം സർവ്വമഥാപശ്യന്നരാധിപഃ. 11

നരാധിപഃ	മഹാരാജാവു്	അഥ	അപ്രകാരംതന്നെ
അഥ	അതിൽപിന്നെ	തത്ര അപി	അവിടെയും
പൂർവ്വാം ദിശം	കിഴക്കുദിക്കു്	ദുഷ്കൃതം	അധമ്മമായുള്ളതു്
സർവ്വാം അപി	മുഴുവനും	സപ്തം അപി	ഒട്ടുംതന്നെ
അപശ്യത്;	തിരഞ്ഞുനോക്കി;	അപശ്യമാനഃ.	കാണുകയുണ്ടായില്ല.

പ്രവിശ്രുതസമാചാരാമദൃശ്തലനിമ്മലാം
പുഷ്പകസ്ഥോ മഹാബാഹുസ്തതോഽപശ്യന്നരാധിപഃ. 12

തദാ	അപ്പോൾ	അദൃശ്തല-നിമ്മലാം	കണ്ണാടിപോലെ നിർമ്മലമായും
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവായ		
നരാധിപഃ,	അരചൻ,	പ്രവിശ്രുത-സമാചാരാം	കുറവറ്റ സദാചാരത്തോടുകൂടിയതായും
പുഷ്പകസ്ഥഃ	പുഷ്പകത്തിൽ എഴുന്നെള്ളിയവനായി	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

ദക്ഷിണാം ദിശമാക്രാമത് തതോ രാജർഷിനന്ദനഃ
ശൈലസ്യ ചോത്തരേ പാർശ്വേ ദദർശ സുമഹത്സരഃ. 13

രാജർഷിനന്ദനഃ രാജർഷിപുത്രനായ അദ്ദേ	ശൈലസ്യ ഒരു പർവ്വതത്തിന്റെ
ദക്ഷിണാം ദിശം തെക്കുദിക്കിൽ [ഥം	ഉത്തരേ പാർശ്വേ വടക്കുഭാഗത്തിലായി
ആക്രാമത് ; എങ്ങും ചുറ്റിനോക്കി ;	സുമഹത് ച വളരെ വലുതായുള്ള
തതഃ അവിടെ	സരഃ ദദർശ. ഒരു സരസ്സ് കണ്ടു.

തസ്മിൻ സരസി തപ്യന്തം താപസം സുമഹത് തപഃ
ദദർശ രാഘവഃ ശ്രീമാൻ ലംബമാനമധോമുഖം. 14

ശ്രീമാൻ ശ്രീമാനായ	തപഃ തപ്യന്തം തപസ്സുചെയ്യുംകൊണ്ടി
രാഘവഃ, രാഘവൻ,	രിക്കുന്ന
അധോമുഖം തലകീഴായി	താപസം ഒരു താപസനെ
ലംബമാനം, തൂങ്ങിക്കൊണ്ട്,	തസ്മിൻ സരസി ആ സരസ്സിൽ
സുമഹത് അത്യുഗ്രമായ	ദദർശ. വീക്ഷിച്ചു.

രാഘവസ്തമുപാഗമ്യ തപ്യന്തം തപ ഉത്തമം
ഉവാച സ തദാ വാക്യം ധന്യസ്ത്വമസി സുവ്രത 15
കസ്യാം യോന്യാം തപോവൃദ്ധ വർത്തസേ ദൃഢവിക്രമ
കൌതൂഹലാത് തവാം പൃച്ഛാമി രാമോ ദാശരഥിർഹ്യഹം 16
കോർത്ഥോ മനീഷിതസ്തുഭ്യം സപ്തച്ഛദഃ പരോഽഥവാ
വരാശ്രയോ യദർത്ഥം തപം തപസ്യസി സുദുഷ്കരം
യമാശ്രിത്യ തപസ്തപ്തം ശ്രോതുമിച്ഛാമി താപസ 17
ബ്രാഹ്മണോ വാഽസി ഭദ്രം തേ ക്ഷത്രിയോ വാഽസി ദുർജ്ജയഃ
വൈശ്യസ്തുതീയവർണ്ണോ വാ ശൂദ്രോ വാ സത്യവാഗ്ഭവ. 18.

സഃ രാഘവഃ, ആ ശ്രീരാഘവൻ,	ധന്യഃ അസി; മഹിമയേറിയവൻത
ഉത്തമം കടുതായ	ദൃഢവിക്രമ! കരളുറപ്പുള്ള [ന്നെ;
തപഃ തപ്യന്തം തപസ്സുകയ്യൊണ്ടിരുന്ന	തപോവൃദ്ധ! മഹാതാപസ!
തം ഉപാഗമ്യ, അവനെ സമീപിച്ച്,	കസ്യാം യോന്യാം ഏതു ജാതിയിലാണ്
തദാ വാക്യം ഉവാച; } ആ സമയം ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചരുളി;	വർത്തസേ! അങ്ങ് ജനിച്ചുവളരുന്ന
	തുഭ്യം അങ്ങയ്ക്ക് [ത് ?
"ദാശരഥിഃ "ദശരഥപുത്രനായ	മനീഷിതഃ കാംക്ഷിതമായുള്ള
രാമഃ അഹം രാമനെന്ന ഞാൻ	അർത്ഥഃ കഃ ? ഫലം എന്തൊന്നാണ് ?
തവാം ഭവാനോട്	തവം } അങ്ങ് എന്തിനെഉദ്ദേ
കൌതൂഹലാത് അറിവാൻവേണ്ടി	യദർത്ഥം } ശിച്ചാണ്
പൃച്ഛാമി; ചോദിക്കയാണ് ;	സുദുഷ്കരം } കടുതായതപസ്സു ക
സുവ്രത! തപം { ഉഗ്രവ്രതത്തെ അനു ഷ്ഠാനം ചെയ്യുന്നവ നേ! അങ്ങ്	തപസ്യസി ? } യ്യൊണ്ടിരിക്കുന്നത് ?
	പരഃ സപ്തച്ഛ- } അത്യുത്തമമായ സപ്തച്ഛ
	ലാഭഃ അഥ ? } വാസമാണോ ?

അഥ വരാശ്രയഃ വാ	അല്ല, വേറെ വല്ല വരത്തെയും ഉദ്ദേശിച്ചോ?
യം ആശ്രിത്യ	ആരെക്കുറിച്ചാണ്
തപഃ തപ്തം?	തപസ്സുചെയ്യപ്പെട്ടത്?
ബ്രാഹ്മണഃ വാ അസി	അങ്ങ് ബ്രഹ്മനാണെന്നാൽ
തേ ഭദ്രം!	അവിടുത്തേയ്ക്ക് സുഖമംഗളവുമുണ്ടാകട്ടെ!
ക്ഷത്രിയഃ വാ ദുർജ്ജയഃ അസി;	ക്ഷത്രിയനാണെന്നാൽ അങ്ങ് അജയ്യനാകുന്നു;
തൃതീയഃ	മൂന്നാമത്തെ
വർണ്ണഃ	വർണ്ണത്തിൽപെട്ട
വൈശ്യഃ വാ?	വൈശ്യനാണോ?
ശൂദ്രഃ വാ?	അതോ ശൂദ്രനാണോ?
താപസ!	ഹേ താപസ!
സത്യവാക് ഹി ഭവ;	സത്യം ഉരചെയ്യുന്നവനായി ഭവിച്ചാലും;
ശ്രോതും ഇച്ഛാമി."	കേട്ടാൽകൊള്ളാം."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23210; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2486

ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്താറാംസർഗ്ഗം.

[ശംബൂകവധഃ = ശംബൂകനെ വധിക്കുന്നത്.]

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ
അവാക് ശിരാസ്തദാ ഭ്രുത്വാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 1

അക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ	ദുഃഖമില്ലാതെ എന്തും നിർവ്വഹിക്കുന്നവനായ
തസ്യ രാമസ്യ	ആ ശ്രീരാമന്റെ
തത് വചനം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തദാ അവാക്ശിരാഃ ഭ്രുത്വാ	അപ്പോഴം തലകീഴായ്ന്നെ വർത്തിക്കുന്നവ
ഏതത്	ഈ [നായി.
വാക്യം	വാക്യത്തെ
ഉവാച ഹ.	മറുപടിയായുരചെയ്തു.

ശൂദ്രയോന്യാം പ്രജാതോഽസ്മി തപ ഉഗ്രം സമാസ്ഥിതഃ
ദേവത്വം പ്രാർത്ഥയേ രാമ സശരീരോ മഹായശഃ 2

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ശൂദ്രയോന്യാം	ശൂദ്രജാതിയിൽ
അസ്മി പ്രജാതഃ;	ജനിച്ചവനാകുന്നു ഞാൻ;
ഉഗ്രം തപഃ	ഉഗ്രമായ തപസ്സിനെ
സമാസ്ഥിതഃ	കയ്യേറ്റുണ്ടവനായി
മഹായശഃ	മഹായശസ്വിയായി
സശരീരഃ	ശരീരത്തോടും കൂടി
ദേവത്വം	സച്ഛരീരയോഗ്യമായ ദേവപദവിയെ
പ്രാർത്ഥയേ.	ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

ന മിഥ്യാഽഹം വദേ രാമ ദേവലോകജിഗീഷയാ
ശൂദ്രം മാം വിദ്ധി കാകുത്സ്ഥ ശംബൂകോ നാമ നാമതഃ. 3

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ദേവലോകജിഗീഷയാ	ദേവലോകത്തെ പ്രാപിക്കേണമെന്നതിനാൽ
അഹം	ഞാൻ [നാൽ
മിഥ്യാ ന വദേ;	അസത്യം പറകയില്ല;
കാകുത്സ്ഥ!	ഹേ കാകുത്സ്ഥ!
മാം ശൂദ്രം	എന്നെ ശൂദ്രനാണെന്നു
വിദ്ധി;	ധരിച്ചാലും;
ശംബൂകഃ നാമ നാമതഃ."	ശംബൂകൻ എന്ന പേരുള്ളവൻ."

ഭാഷതസ്തസ്യ ശൂദ്രസ്യ ഖഡ്ഗം സുരുചിരപ്രഭം
നിഷ്കൃഷ്യ കോശാദ്വിമലം ശിരശ്ചിച്ഛേദ രാഘവഃ. 4

ശൂദ്രസ്യ	ശൂദ്രൻ	ഖഡ്ഗം	ഖഡ്ഗത്തെ
ഭാഷതഃ,	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്ത	കോശാത്	ഉറയിൽ നിന്ന്
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ [ഉടനെ,	നിഷ്കൃഷ്യ,	ഊരിയെടുത്ത്,
വിമലം	സപ്പുവും	തസ്യ	അവന്റെ
സുരുചിരപ്രഭം	തെളുതെളെ വിലസു ന്നതുമായ	ശിരഃ	ശിരസ്സിനെ
		ചിച്ഛേദ.	വെട്ടിത്തള്ളി.

തസ്മിൻ ശൂദ്രേ ഹതേ ദേവാഃ സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ
സാധു സാധ്വിതി കാകുത്സ്ഥം പ്രശശംസുർമുഹുർമുഹുഃ. 5

സേന്ദ്രാഃ	ഇന്ദ്രനോട്ടു കൂടിയവരും	ഹതേ	ഹതനായപ്പോൾ
സാഗ്നി-പുരോഗമാഃ	അഗ്നിമുമ്പായുള്ളവരുമായ	"സാധു സാധു"	"നല്ലത്, നല്ലത്"
		ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ദേവാഃ,	ദേവന്മാർ,	മുഹുഃ മുഹുഃ	പലവുരു
തസ്മിൻ	ഈ	കാകുത്സ്ഥം	കാകുത്സ്ഥനെ
ശൂദ്രേ	ശൂദ്രൻ	പ്രശശംസുഃ.	കൊണ്ടാടി.

പുഷ്പവൃഷ്ടിർമ്മഹത്യാസീദ്ദിവ്യാനാം സുസുഗന്ധിനാം
പുഷ്പാണാം വായുമുക്താനാം സർവ്വതഃ പ്രപപാത ഹ. 6

ദിവ്യാനാം	മനോഹരവും	പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ	പൂമാരി
സുസുഗന്ധിനാം	വിശേഷപ്പെട്ട വാസന യോട്ടു കൂടിയതും	സർവ്വതഃ	എങ്ങും
		പ്രപപാത;	ഇടതൂർന്നായി പൊഴി ഞ്ഞു;
വായുമുക്താനാം	വായുദേവനാൽ കൊ ണ്ടുവരപ്പെട്ടവയുമായ	മഹതീ ആസീത് ഹ.	അത്യദ്ഭുതമായിത്ത ന്നെയിരുന്നു.
പുഷ്പാണാം	പുഷ്പങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള		

സുപ്രീതാശ്ചാബ്രുവൻ രാമം ദേവാഃ സത്യപരാക്രമം
സുരകാര്യമിദം സൌമ്യ സുകൃതം തേ മഹാമതേ. 7

ദേവാഃ	ദേവകൾ	സൌമ്യ!	പുണ്യാത്മാവേ!
സുപ്രീതാഃ	ഏറ്റം പ്രസാദിച്ചുവ രായി	തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
		സുകൃതം	ചെയ്ത സഹായത്തെ മറക്കാത്തവിധം
സത്യപരാക്രമം	സത്യപരാക്രമനായ		
രാമം	ശ്രീരാമനോടായി	സുരകാര്യം ച ഇദം.	ദേവകൾക്ക് ആവേണ്ടു ന്നതായ കാര്യംതന്നെ യാണിത്.
അബ്രുവൻ;	ഉരചെയ്തു;		
"മഹാമതേ!	"ഉദാരമതിയായ		

ഗൃഹാണ ച വരം സൌമ്യ യത്തമിച്ഛസ്യരിന്ദമ
സത്ഗ്ഭാങ്ന ഹി ശൂദ്രോ5യം തപത്കൃതേ രഘുനന്ദന. 8

"അരിന്ദമ!	"ജയശാലിയായ	ന;	ഭവിക്കുന്നില്ല;
രഘുനന്ദന!	ഹേ രഘുവീര!	ഹി	ആകയാൽ
സൌമ്യ!	പുണ്യാത്മാവേ!	തപം	നിന്തിരുവടി
തപത്കൃതേ	നിന്തിരുവടി ചെയ്തതായ തപോവിഘ്നമാകുന്ന കൃത്യത്താൽ	യത്	യാതൊന്നിനെ
		ഇച്ഛസി	തിരുവുള്ളത്തിൽ കയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുവോ
അയം ശൂദ്രഃ	ഈ ശൂദ്രൻ	വരം ച ഗൃഹാണ."	ആ അഭിപ്രായത്തെ അരുളിച്ചെയ്താലും."
സത്ഗ്ഭാക്	സത്ഗ്ഗതിയിന്ന് അധികാരിയായി		

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ രാഘവഃ സുസമാഹിതഃ
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവ്വാക്യം സഹസ്രാക്ഷം പുരന്ദരം. 9

സുസമാഹിതഃ	മഹാപുണ്യാത്മാവായ	പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	സഹസ്രാക്ഷം	സഹസ്രാക്ഷനായ
ദേവാനാം	ദേവന്മാരുടെ	പുരന്ദരം	ഇന്ദ്രനോടായി
ഭാഷിതം	മൊഴി	വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം അവശ്യപ്പെട്ടു.
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,		

യദി ദേവാഃ പ്രസന്നാ മേ ദ്വിജപുത്രഃ സ ജീവതു
ദിശന്തു വരമേതാ മേ ഈപ്സിതം പരമം മമ. 10

"ദേവാഃ	"ദേവന്മാർ	ജീവതു;	ജീവിച്ചെഴുനേൽക്കട്ടെ;
മേ	എങ്കൽ	മമ	എന്റെ
പ്രസന്നാഃ യദി	അനുഗ്രഹബുദ്ധിയോടുകൂടിയവരാണെന്നാൽ	പരമം ഈപ്സിതം	മുഖ്യ അഭീഷ്ടമായുള്ള
		ഏതം വരം	ഈ വരത്തെ
സഃ ദ്വിജപുത്രഃ	ആ ബ്രാഹ്മണകുമാരൻ	മേ ദിശത.	എനിക്ക് അരുളണം.

മമാപചാരാദ്യാതോ5സൌ ബ്രാഹ്മണസ്യൈകപുത്രകഃ
അപ്രാപ്തകാല്യഃ കാലേന നീതോ വൈവസ്വതക്ഷയം. 11

"ബ്രാഹ്മണസ്യ	"ബ്രാഹ്മണന്റെ	അപ്രാപ്തകാലഃ	ബാല്യദശയിൽ വർത്തിക്കുന്ന
ഏകപുത്രകഃ	ഏകപുത്രൻ	അസൌ	ഇവൻ
കാലേന	കാലനാൽ	മമ	എന്റെ
വൈവസ്വതക്ഷയം	യമലോകത്തിലേയ്ക്ക്	അപചാരാത്	അപചാരത്താലാണ്
നീതഃ;	കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടു;	യാതഃ.	ആ ഗതി പ്രാപിപ്പാനിടയായതു്.

തം ജീവയത ഭദ്രം വോ നാന്യതം കർത്തുമർഹഥ
ദ്വിജസ്യ സംശ്രുതോ ഽത്യർത്ഥാ മേ ജീവയിഷ്യാമി തേ സുതം. 12

"തം	"അവനെ	'തേ സുതം ജീവയിഷ്യാമി'	അങ്ങയുടെ പുത്രനെ ജീവിപ്പിച്ചുതരുന്നുണ്ട്,' എന്നു്
ജീവയത;	ജീവിപ്പിച്ചാലും;		
വഃ	നിങ്ങൾക്ക്	സംശ്രുതഃ;	വാഗ്ദത്തം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;
ഭദ്രം;	ഇതുതന്നെ സാഫല്യമാകും;	അന്യതം കർത്തും അർഹഥ ന."	എന്റെ വാക്കിനെ മിഥ്യയാക്കിച്ചെയ്യാതിരുന്നാലും."
ദ്വിജസ്യ	ബ്രാഹ്മണനോടായി		
മേ	എന്റെ		
അർത്ഥഃ,	കടമയായി,		

രാഘവസ്യ തു തദ്വാക്യം ശ്രുത്വാ വിബുധസത്തമാഃ
പ്രത്യൂചുഃ രാഘവം പ്രീതാ ദേവാഃ പ്രീതിസമന്വിതം. 13

വിബുധസത്തമാഃ	മഹാജ്ഞാനികളായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ദേവാഃ,	ദേവകൾ,	പ്രീതാഃ	പ്രത്യുപകാരംചെയ്യാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടവരായി
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ		
പ്രീതിസമന്വിതം	കാരുണ്യയുക്തമായ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	പ്രത്യൂചുഃ.	ഇപ്രകാരം മറുപടിയുരചെയ്തു.
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ		

നിർവൃതോ ഭവ കാകുത്സ്ഥ സോ ഽസ്മിന്നാഹനി ബാലകഃ
ജീവിതം പ്രാപ്തവാൻ ഭൂയഃ സമേതശ്ചാപി ബന്ധുഭിഃ. 14

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	പ്രാപ്തവാൻ,	വന്നവനായി,
സഃ ബാലകഃ	ആ ബാലൻ,	ബന്ധുഭിഃ അപി	ബന്ധുക്കളോടുകൂടി
അസ്മിൻ	ഈ	സമേതഃ;	സമാഗതനായിരിക്കുന്നു;
അഹനി ച	ഒരുദിനത്തിൽതന്നെ	നിർവൃതഃ ഭവ.	വിചാരപ്പെടാതിരുന്നാലും.
ഭൂയഃ	വീണ്ടും		
ജീവിതം	ജീവൻ		

യസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ കാകുത്സ്ഥ ശൂദ്രോ ഽയം വിനിപാതിതഃ
തസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ ബാലോ ഽസൌ ജീവേന സമയുജ്യത. 15.

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	തസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ	അതേ ക്ഷണത്തിൽ
അയം ശൂദ്രഃ	ഈ ശൂദ്രൻ	അസൌ ബാലഃ	ഈ കുമാരൻ
യസ്മിൻ	യാതൊരു	ജീവേന സമയുജ്യത.	ജീവനോടുകൂടിയവനായ്ത്തീർന്നു.
മുഹൂർത്തേ	ക്ഷണത്തിൽ		
വിനിപാതിതഃ	സംഹരിക്കപ്പെട്ടുവോ,		

സ്വസ്തി പ്രാപ്നുഹി ഭദ്രം തേ സാധു യാമ നരർഷഭ
അഗസ്ത്യസ്യാശ്രമപദം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമ രാഘവ. 16

"നരഷ്ഭ! രാഘവ!	"പുരുഷോത്തമനായ ശ്രീരാഘവ!	പ്രാപ്നുഹി;	പ്രാപിച്ചാലും;
തേ സാധു ഭദ്രം;	നിന്തിരുവടിക്ക് വഴി പോലെ കായ്സിദ്ധി നേർന്നുകഴിഞ്ഞു;	അഗസ്ത്യസ്യ ആശ്രമപദം	അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ തപോവനത്തെ
		ദ്രഷ്ടും ഇച്ഛാമഃ;	സന്ദർശിപ്പാൻ ഞങ്ങൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നു;
സ്വസ്തി	ക്ഷേമത്തെത്തന്നെ	യാമ.	ഞങ്ങൾ പോയ്വരട്ടെ.

തസ്യ ദീക്ഷാ സമാപ്താ ഹി ബ്രഹ്മർഷേഃ സുമഹാത്മനഃ
ദ്വാദശം ഹി ഗതം വർഷം ജലശയ്യാം സമാസതഃ. 17

"തസ്യ സുമഹാത്മനഃ ബ്രഹ്മർഷേഃ	"ആ മഹാപ്രഭാവശാലിയായ ബ്രഹ്മർഷിക്ക്	സമാസതഃ ഹി	നടക്കുന്നസംഗതി ഒന്നും അറിയാത്തവിധം തന്നെ
ജലശയ്യാം	ജലത്തിൽതന്നെ ശയിച്ചിരിക്കുക എന്ന അവസ്ഥയിൽ	ഗതം; ദീക്ഷാ ഹി	കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരിക്കുന്നു; തപസ്സിന്നായി ദീക്ഷിച്ചിരുന്ന കാലവും
ദ്വാദശം വർഷം	ഒരു പന്തിരാണ്ടുകാലം	സമാപ്താ.	പര്യവസാനിച്ചു.

കാകുത്സ്ഥ തദ്ഗമിഷ്യാമോ മുനിം സമഭിനന്ദിതും
തപം ചാപ്യാഗച്ഛ ഭദ്രം തേ ദ്രഷ്ടും തമൃഷിസത്തമം. 18

"കാകുത്സ്ഥ! മുനിം	"കാകുത്സ്ഥ! മുനിവരനെ	തം ഋഷിസത്തമം	ആ മുനിപുംഗവനെ
സമഭിനന്ദിതും	കണ്ടുകൊണ്ടാട്ടെന്നതി	ദ്രഷ്ടും	സന്ദർശിപ്പാൻ എഴുന്നെള്ളിയാലും;
തത്	അങ്ങോട്ട് [ന്നായി	ആഗച്ഛ;	
ഗമിഷ്യാമഃ;	ഞങ്ങൾ ഗമിക്കയാകുന്നു;	തേ അപി	നിന്തിരുവടിക്കും നന്മ
തപം ച	നിന്തിരുവടിയും [ന്നു;	ഭദ്രം."	വിളയുന്നതാണ്."

സ തഥേതി പ്രതിജ്ഞായ ദേവാനാം രഘുനന്ദനഃ
ആരുരോഹ വിമാനം തം പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം. 19

സഃ രഘുനന്ദനഃ	ആ രഘുതിലകൻ	ഹേമഭൂഷിതം	സ്വർണ്ണാലംകൃതമായ
ദേവാനാം	ദേവന്മാരോടായി,	തം	ആ
'തഥാ,' ഇതി	'അപ്രകാരം ചെയ്യാം'	പുഷ്പകം വിമാനം	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ
പ്രതിജ്ഞായ,	സമ്മതിച്ച്, [എന്ന്	ആരുരോഹ.	കയറി.

തതോ ദേവാഃ പ്രയാതാസ്തേ വിമാനൈർബ്രഹ്മവിസ്മയൈഃ
രാമോഽപ്യനുജഗാമാശു കുംഭയോനേസ്തപോവനം. 20

തേ ദേവാഃ	ആ വാനവന്മാർ	കുംഭയോനേഃ തപോവനം	അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ തപോവനത്തിലേയ്ക്ക്
ബ്രഹ്മവിസ്മയൈഃ വിമാനൈഃ	പലമാതിരിയായുള്ള വിമാനങ്ങളിൽ കയറിക്കൊണ്ട്	ആശു പ്രയാതാഃ;	വേഗത്തിൽ എഴുന്നെള്ളി;
തതഃ	അവിടെ നിന്നും	രാമഃ അപി അനുജഗാമ	ശ്രീരാമനും തുടർന്നു ചെന്നു.

ദൃഷ്ട്വാ തു ദേവാൻ സംപ്രാപ്താനഗസ്ത്യസ്തപസാം നിധിഃ
അർച്ചയാമാസ ധർമ്മാത്മാ സർവ്വാംസ്താനവിശേഷതഃ. 21

തപസാം നിധിഃ	തപോനിധിയും	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവുമായ	താൻ സർവ്വാൻ തു	അവരെല്ലാവരേയും
അഗസ്ത്യഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി	അവിശേഷതഃ	ഒരുപോലെ
സംപ്രാപ്താൻ	നേരിൽ എഴുന്നെള്ളി	അർച്ചയാമാസ.	ഉപചരിച്ചു പൂജചെയ്തു.
ദേവാൻ	ദേവന്മാരെ [യവരായ		

പ്രതിഗൃഹ്യ തതഃ പൂജാം സംപൂജ്യ ച മഹാമുനിം
ജഗ്മുസ്തേ ത്രിദശാ ഹൃഷ്ടാ നാകപൃഷ്ഠം സഹാനുഗൈഃ. 22

തേ ത്രിദശാഃ	ആ ദേവകൾ	സംപൂജ്യ,	ഉപചരിച്ചുശേഷം,
പൂജാം	പൂജയെ	തതഃ	അങ്ങുനിന്നും
പ്രതിഗൃഹ്യ,	സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട്,	സഹാനുഗൈഃ	ക്രമേയുള്ളവരൊടുംകൂടി
ഹൃഷ്ടാഃ	പ്രീതിപൂണ്ടവരായി,	നാകപൃഷ്ഠം ജഗ്മുഃ.	ദേവലോകത്തെയ്ക്കു പോയി.
മഹാമുനിം ച	മാമുനിയേയും		

ഗതേഷു തേഷു കാകുത്സ്ഥഃ പുഷ്പകാദവരുഹ്യ ച
തതോഽഭിവാദയാമാസ ഹ്യഗസ്ത്യമൃഷിസത്തമം. 23

തേഷു	അവർ	തതഃ	ഉടനെ
ഗതേഷു ച,	എഴുന്നെള്ളിയശേഷം,	ഋഷിസത്തമം	മുനിവരനായ
കാകുത്സ്ഥഃ ഹി	കാകുത്സ്ഥനും	അഗസ്ത്യം	അഗസ്ത്യഭഗവാനെ
പുഷ്പകാത് അവരുഹ്യ,	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ ഇറങ്ങി, [നിന്ന്	അഭിവാദയാമാസ.	വന്ദിച്ചു.

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ
ആതിഥ്യം പരമം പ്രാപ്യ നിഷസാദ നരാധിപഃ. 24

സഃ നരാധിപഃ,	ആ നൃപവരൻ,	അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങി,
തേജസാ	പ്രഭാവത്താൽ	പരമം	ഉത്തമമായ
ജ്വലന്തം ഇവ	തേജോമയനായുജ്ജ്വലിക്കുന്നവനായ	ആതിഥ്യം	അതിഥിപൂജയെ
		പ്രാപ്യ	പ്രാപിച്ചുശേഷം
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവിനെ	നിഷസാദ.	ഉപവശിച്ചു.

തമുവാച മഹാതേജാഃ കുംഭയോനിർമ്മഹാതപാഃ
സ്വാഗതം തേ നരശ്രേഷ്ഠ ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോഽസി രാഘവ 25

മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയും	പ്രാപ്തഃ അസി	നിന്തിരുവടി ഇങ്ങെഴുന്നെള്ളിയതു്
മഹാതപാഃ	മഹാതപസ്വിയുമായ	ദിഷ്ട്യാ;	എന്റെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ;
കുംഭയോനിഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി	തേ സ്വാഗതം.	ഞാൻ അപ്പിക്കുന്നതിനെ പ്രീതിയോടെ സ്വീകരിച്ചാലും.
തം	അദ്ദേഹത്തോടായി		
ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ അരുൾചെയ്തു;		
"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷോത്തമനായ		
രാഘവ!	ഹേ ശ്രീരാഘവ!		

തവം മേ ബഹുമതോ രാമ ഗുണൈർബ്രഹ്മർഷിഭിസ്തമൈഃ
അതിഥിഃ പൂജനീയശ്ച മമ നിത്യം ഗൃഹി സ്ഥിതഃ. 26

'രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ബഹുഭിഃ	അളവററ
ഉത്തമൈഃ ഗുണൈഃ	ഉത്തമഗുണങ്ങൾകാരണം
പൂജനീയഃ	പൂജിക്കത്തക്കവനായി
നിത്യം മേ	എപ്പോഴും എനിക്ക്
ബഹുമതഃ	സമ്മതനായി
മമ	എന്റെ
ഗൃഹി	അകക്കാമ്പിൽ
സ്ഥിതഃ ച	പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടവനായിത്തന്നെയുള്ള
തവം	നിന്തിരുവടി
അതിഥിഃ.	അതിഥിയായി വിളങ്ങുന്നു.

സുരാ ഹി കഥയന്തി തവാമാഗതം ശ്രുത്വാഘാതിനം
ബ്രാഹ്മണസ്യ തു ധർമ്മേണ തവയാ ജീവാപിതഃ സുതഃ. 27

"ബ്രാഹ്മണസ്യ സുതഃ	"ബ്രാഹ്മണകുമാരൻ
തവയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
ജീവാപിതഃ	ജീവിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായും
തു	ഇതുകാരണമായി
ധർമ്മേണ	ധർമ്മവിധിപ്രകാരം
ശ്രുത്വാഘാതിനം	ശ്രുത്വനെ വധിച്ചവനായ [യ
തവാം	നിന്തിരുവടിയെ
ആഗതം ഹി	ഇങ്ങെഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നവനായും
സുരാഃ	ദേവകൾ
കഥയന്തി.	അരുളിച്ചെയ്യുന്നു.

[ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ഒടുവിലത്തെ പദത്തിൽ ഗായത്രിയുടെ ഒടുവിലത്തെ അക്ഷരം വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന് വൈഷ്ണവപക്ഷം.]

ഉഷ്യതാം ചേഹ രജനീ സകാശേ മമ രാഘവ
പ്രഭാതേ പുഷ്പകേണ തവം ഗന്താസി പുരമേവ ഹി. 28

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!
ഇഹ ച	ഇവിടെത്തന്നെ
മമ	എന്റെ
സകാശേ ഹി	അരികിലായി
രജനീ	രാത്രി
ഉഷ്യതാം;	കഴിച്ചുകൂട്ടപ്പെടട്ടെ;
തവം	നിന്തിരുവടി
പ്രഭാതേ ഏവ	നാളെ പുലർച്ചയ്യുതന്നെ
പുഷ്പകേണ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ട്
പുരം	നഗരത്തിലേക്ക്
ഗന്താസി.	എഴുന്നെള്ളാം.

തവം ഹി നാരായണഃ ശ്രീമാൻ തവയി സർവ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം
തവം പ്രഭുഃ സർവ്വഭൂതാനാം പുരുഷസ്ത്വം സനാതനഃ. 29

"തവയി	"നിന്തിരുവടിയിങ്കലാ
സർവ്വം	സർവ്വവും [ണ്
പ്രതിഷ്ഠിതം;	അടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്;
സർവ്വഭൂതാനാം	സകലപ്രാണികൾക്കും
തവം	നിന്തിരുവടിതന്നെ
പ്രഭുഃ;	പ്രഭുവായവൻ;
തവം	നിന്തിരുവടി
സനാതനഃ പുരുഷഃ;	ആദിപുരുഷനാകുന്നു;
തവം	നിന്തിരുവടി
ശ്രീമാൻ	സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീസമേതനായ
നാരായണഃ ഹി.	ശ്രീനാരായണമൂർത്തിയാണല്ലൊ.

ഇദം ചാഭരണം സൌമ്യ നിർമ്മിതം വിശ്വകർമ്മണാ
ദിവ്യം ദിവ്യേന വപുഷാ ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ കാകുത്സ്ഥ മത് പ്രിയം കുരു രാഘവ. 30

"സൌമ്യ!	"പുണ്യാത്മാവായ!
കാകുത്സ്ഥ!	ഹേ കാകുത്സ്ഥ!
വിശ്വകർമ്മണാ	വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ
നിർമ്മിതം	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതും
ദിവ്യേന	അത്ഭുതകരമായ
വപുഷാ	വടിവിനാൽ
ദിവ്യം	അതിമനോഹരമായിരിക്കുന്നതും
സ്വതേജസാ	പ്രകൃതിസിദ്ധമായ കാന്തിയാൽ
ദീപ്യമാനം ച	ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതുമായ
ഇദം ആഭരണം	ഈ ആഭരണത്തെ
മത്	എങ്കൽനിന്നും
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ;	ബഹുമതിയായി സ്വീകരിപ്പാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം;
രാഘവ!	ശ്രീരാഘവ!
പ്രിയം കുരു.	അനുഗ്രഹിച്ചരുളിയാലും.

ദത്തസ്യ ഹി പുനർദ്ദാനേ സുമഹത് ഫലമുച്യതേ
ഭരണേ ഹി ഭവാൻ ശക്തഃ സേന്ദ്രാണാം മരുതാമപി. 31

"ദത്തസ്യ	"ദാനമായി നേടിയതിനെ
പുനഃ	വീണ്ടും
ദാനേ	മറൊരുവന്ന് ബഹുമാനമായി നൽകുന്നതിൽ
സുമഹത്	വിശേഷമായ
ഫലം,	പുണ്യഫലമുണ്ടെന്ന്,
ഉച്യതേ ഹി;	പറയപ്പെട്ടുണ്ടല്ലൊ;
ഭരണേ ഭവാൻ ഹി	അലങ്കാരമായി അണിയേണ്ടുന്ന കായ്ത്തിൽ നിന്തിരുവടിയൊരുവൻ തന്നെയാണ്
സേന്ദ്രാണാം	ഇന്ദ്രനടക്കമുള്ള
മരുതാം അപി,	ദേവകളെല്ലാവരിലും വെച്ച്
ശക്തഃ.	മേന്മപൂണ്ടു വിളങ്ങുന്നവൻ.

തസ്മാത് പ്രദാസ്യേ വിധിവത് തത് പ്രതീച്ഛ നരാധിപ. 32

"തസ്മാത്	"ആകയാൽ
വിധിവത്	വിധിപ്രകാരം
പ്രദാഃസ്യേ;	ഞാൻ തിരുമൽകാഴ്ചയായി അർപ്പിക്കുന്നു;
നരാധിപ!	ഭൂപവര്യ!
തത്	അതിനെ
പ്രതീച്ഛ."	സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടാലും."

തദ്രാമഃ പ്രതിജഗ്രാഹ മുനേസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ
ദിവ്യമാഭരണം ചിത്രം പ്രദീപ്തമിവ ഭാസ്കരം. 33

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
തസ്യ	ആ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
മുനേഃ	മുനിവരന്റെ
ചിത്രം	അത്യദ്ഭുതവും
പ്രദീപ്തം	ആളിക്കത്തുന്ന
ഭാസ്കരം ഇവ	അഗ്നിയെപ്പോലെ
ദിവ്യം	തേജോമയമായി വിളങ്ങുന്നതുമായ
തത് ആഭരണം	ആ ആഭരണത്തെ
പ്രതിജഗ്രാഹ.	സ്വീകരിച്ചു.

പ്രതിഗൃഹ്യ തതോ രാമസ്തദാഭരണമുത്തമം
ആഗമം തസ്യ ദീപ്തസ്യ പ്രഷ്ടുമേവോപചക്രമേ. 34

രാമഃ ശ്രീരാമൻ
ഉത്തമം ശ്രേഷ്ഠമായ
തത് ആഭരണം ആ ആഭരണത്തെ
പ്രതിഗൃഹ്യ സ്വീകരിച്ച്
തതഃ ഏവ അപ്പോൾത്തന്നെ
ദീപ്തസ്യ തേജോമയമായ
തസ്യ അതിന്റെ
ആഗമം ഉത്പത്തിയെക്കുറിച്ച്
പ്രഷ്ടും ഇങ്ങിനെ ചോദ്യംചെയ്യ.
ഉപചക്രമേ.

അത്യദ്ഭുതമിദം ദിവ്യം വപുഷാ യുക്തമുത്തമം
കഥം ഭഗവതാ പ്രാപ്തം കുതോ വാ കേന വാ ഹൃതം. 35

"വപുഷാ "രൂപത്താൽ
ഉത്തമം എല്ലാറ്റിനും മേലായി
യുക്തം, വിളങ്ങുന്നതും
അത്യദ്ഭുതം അത്യദ്ഭുതവുമായ
ദിവ്യം, ദേഹിപൂണ്ടു വിചരിക്കുന്നതും,
ഭഗവതാ നിന്തിരുവടിയാൽ
ഹൃതം ഏറുവാങ്ങപ്പെട്ടതുമായ
ഇദം, ഇത്
കഥം എപ്രകാരമാണ്
പ്രാപ്തം? പ്രാപിക്കപ്പെട്ടത്?
കുതഃ വാ? എങ്ങുനിന്നാണ്?
കേന വാ? എന്തു കാരണത്താലാണ്?

കുതൂഹലിതയാ ബ്രഹ്മൻ പൃച്ഛാമി ത്വാം മഹായശഃ
ആശ്ചര്യാണാം ബഹൂനാം ഹി നിധിഃ പരമകോ ഭവാൻ. 36

"ഭവാൻ ഹി "നിന്തിരുവടിയാകട്ടെ
ബഹൂനാം എത്രയോ
ആശ്ചര്യാണാം അത്ഭുതങ്ങൾക്ക്
പരമകഃ സർവ്വോത്തമമായ
നിധിഃ; ഇരുപ്പിടമാകുന്നു;
മഹായശഃ മഹായശസ്വിയായ
ബ്രഹ്മൻ! മാമുനിവര്യ!
കുതൂഹലിതയാ അറിയേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ
ത്വാം നിന്തിരുവടിയോട്
പൃച്ഛാമി." ഞാൻ ചോദിക്കുന്നതാണ്."

ഏവം ബ്രുവതി കാകുത്സ്ഥേ മുനിർവ്വാക്യമഥാബ്രവീത്
ശൃണു രാമ യഥാവൃത്തം പുരാ ത്രേതായുഗേ യുഗേ. 37

കാകുത്സ്ഥഃ കാകുത്സ്ഥൻ
ഏവം ഇപ്രകാരം
ബ്രുവതി, ചോദിച്ചാറെ,
മുനിഃ മഹർഷി
അഥ ഇപ്രകാരം
വാക്യം അബ്രവീത്; ഉരചെയ്തു;
"രാമ! "ശ്രീരാമ!
ത്രേതായുഗേ ത്രേതായുഗമെന്ന
യുഗേ യുഗത്തിൽ
പുരാ മുമ്പൊരിക്കൽ
യഥാവൃത്തം നടന്നതായ ഒരു വിഷയത്തെപ്പറ്റി
ശൃണു." ചെവിക്കൊണ്ടാലും."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[ദിവ്യപുരുഷപ്രശ്നഃ = അഗസ്ത്യൻ ദിവ്യപുരുഷനോട് ചോദിക്കുന്നത്.]

പുരാ ത്രേതായുഗേ രാമ ഹ്യരണ്യം ബഹുവിസ്തരം
സമന്താദ്യോജനശതം നിർമൃഗം പക്ഷിവർജ്ജിതം. 1

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
ത്രേതായുഗേ	ത്രേതായുഗത്തിൽ
പുരാ	പണ്ട്
ബഹുവിസ്തരം.	വിസ്തീർണ്ണമേറിയതായി
സമന്താത്	ചുറും
യോജനശതം	നൂറുയോജനദൂരംവരെ
	യ്ക്കും
നിർമൃഗം	മൃഗങ്ങളൊന്നുമില്ലാ ത്തതായി
പക്ഷി-വർജ്ജിതം ഹി	പക്ഷികളുമില്ലാത്ത തായി
അരണ്യം.	ഒരു അരണ്യമുണ്ടായി രുന്നു.

തസ്മിൻ നിർമ്മാനുഷേ ഽരണ്യേ കുർവ്വാണസ്തപ ഉത്തമം
അഹമാക്രമിതും സൌമ്യ തദരണ്യമുപാഗമം. 2

"സൌമ്യ!	"പുണ്യശീല!
തസ്മിൻ	ആ
നിർമ്മാനുഷേ	മനുഷ്യരഹിതമായ
അരണ്യേ	അരണ്യത്തിൽ
ഉത്തമം തപഃ	വൻ തപസ്സ്
കുർവ്വാണഃ	ചെയ്യുന്നവനായ
അഹം,	ഞാൻ,
ആക്രമിതും	ചുററിനോക്കുവാനായി
തത് അരണ്യം	ആ അരണ്യത്തെ
ഉപാഗമം.	പ്രാപിച്ചു.

തസ്യ രൂപമരണ്യസ്യ നിഷ്ടേഷ്ടും ന ശശാക ഹ
ഫലമൂലൈഃ സുഖാസ്വാദൈർബഹുരൂപൈശ്ച കാനനൈഃ. 3

"ഫലമൂലൈഃ ച	"പഴങ്ങളാലും കിഴങ്ങു കളാലും
സുഖാസ്വാദൈഃ	മനോഹരമായി
ബഹുരൂപൈഃ	പലമാതിരിയുള്ള
കാനനൈഃ	ഉപവനങ്ങളാൽ
തസ്യ അരണ്യസ്യ	ആ അരണ്യത്തിന്റെ
രൂപം	രണ്ജിപ്പ്
നിഷ്ടേഷ്ടും ഹ	ഇപ്രകാരമുള്ളതെന്ന് നിശ്ചയിപ്പാൻതന്നെ
ന ശശാക.	കഴിവില്ലാതിരുന്നു.

തസ്യാരണ്യസ്യ മദ്ധ്യേ തു സരോ യോജനമായതം
ഹംസകാരണ്ഡവാകീർണ്ണം ചക്രവാകോപശോഭിതം 4
പദ്മോത്പലസമാകീർണ്ണം സമതിക്രാന്തശൈവലം
തദാശ്ചര്യമിവാത്യർത്ഥം സുഖാസ്വാദമനുത്തമം 5
അരജസ്കം തഥാ ഽക്ഷോഭ്യം ശ്രീമത് പക്ഷിഗണായുതം
സമീപേ തസ്യ സരസോ മഹദ്ദേവായതനം. 6

"തത്	"അപ്പോൾ
തസ്യ	ആ
അരണ്യസ്യ	അരണ്യത്തിൻ
മദ്ധ്യേ	നടുവിലായി
യോജനം	ഒരു യോജന
ആയതം	നീണ്ടുള്ളതും
ഹംസ-കാരണ്ഡവാകീർണ്ണം	ഹംസങ്ങളാലും താറാവുകളാലും നിറയപ്പെട്ടതും
ചക്രവാകോപശോഭിതം	ചക്രവാകങ്ങളാൽ പരിശോഭിക്കുന്നതും
പദ്മോത്പലസമാകീർണ്ണം	താമര, നീലോല്പലം എന്നവ നിറഞ്ഞുള്ളതും
സമതിക്രാന്തശൈവലം	പായൽതന്നെ ഒട്ടുമില്ലാത്തതും
അനുത്തമം	ഇണയറ്റതായി
അത്യർത്ഥം	ഏറ്റം
ആശ്ചര്യം ഇവ	അമാനുഷമായുള്ളതെന്നെ വിളങ്ങുന്നതും
സുഖാസ്പദം	അതിരുചികരമായതും
അക്ഷോഭ്യം	ഇളക്കമില്ലാതിരിക്കുന്നതും
ശ്രീമത്	മംഗിവാച്യമായതും
പക്ഷിഗണായുതം	പക്ഷിക്കൂട്ടങ്ങൾ നിറഞ്ഞുള്ളതും
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
അരജസ്കം തു	നിർമ്മലവും അയ
സരഃ;	ഒരു സരസ്സുണ്ടായിരുന്നു;
തസ്യ	ആ
സരസഃ	പൊയ്കയുടെ
സമീപേ	അരികിലായി
മഹത്	ഏറ്റം
അത്ഭുതം	രമണീയമായ
ആശ്രമം.	ഒരു ആശ്രമമുണ്ടായിരുന്നു.

പുരാണം പുണ്യമത്യർത്ഥം തപസ്വിജനവർജ്ജിതം
തത്രാഹമവസം രാത്രിം നൈദാഘീം പുരുഷർഷഭ. 7

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!
പുരാണം	എത്രയോകാലത്തിനു മുമ്പുള്ളതായും
അത്യർത്ഥം പുണ്യം.	അതി മനോഹരമായും
തപസ്വിജന-വർജ്ജിതം	താപസജനങ്ങളാരുമെന്നെ ഇല്ലാതിരിക്കുന്നതും
തത്ര,	അതിൽ,
നൈദാഘീം	വേനൽക്കാലത്തിലെ
രാത്രിം	ഒരു രാത്രി
അഹം അവസം.	ഞാൻ കഴിച്ചുകൂട്ടി.

പ്രഭാതേ കാല്യമുത്ഥായ സരസ്തദുപചക്രമേ
അഥാപശ്യം ശവം തത്ര സുപുഷ്ടമരജഃ ക്വചിത്. 8

"പ്രഭാതേ	"പ്രഭാതത്തിൽ
കാല്യം ഉത്ഥായ,	ശാസ്ത്രപ്രകാരമുണർന്നു സമയത്ത് എഴുന്നേറ്റ്,
തത്	അ
സരഃ	പൊയ്കയിലേക്കായി
ഉപചക്രമേ;	ഞാൻ ചെന്നു;
അഥ	അപ്പോൾ
തത്ര	അതിൽ
ശവം	ഒരു ശവശരീരത്തെ
ക്വചിത്	ആ സമയത്തിലും
സുപുഷ്ടം	പുഷ്ടിയുള്ളതായും
അരജഃ	കേടുതട്ടാതിരിക്കുന്നതായും
അപശ്യം.	ഞാൻ കണ്ടു.

പങ്കജൈരാവൃതം രാമ പുഷ്പിതാഗ്രൈഃ സമന്തതഃ
തിഷ്ഠന്തം പരയാ ലക്ഷ്മ്യാ തസ്മിംസ്ത്വായാശയേ നൃപ 9
തമർത്ഥം ചിന്തയാനോഽഹം മുഹൂർത്തം തത്ര രാഘവ
വിസ്മിതോഽസ്മി സരസ്തീരേ കിം നു ഇദം സ്യാദിതി പ്രഭോ. 10

"പ്രഭോ!	"പ്രഭോ!
നൃപ!	മഹാരാജാവേ!
രാഘവ!	ശ്രീരാഘവ!
തസ്മിൻ	ആ
തോയാശയേ	ജലാശയത്തിൽ
പുഷ്പാംഗം	തടിച്ചു വടലോടുക്കുടിയതായി
സമാശ്രിത-സരോവരം	സരസ്സിനെത്തന്നെ ആശ്രയമായുള്ളതായി
പരയാ	അതിയായ
ലക്ഷ്മ്യാ	ശോഭയോടുകൂടി
തിഷ്ഠന്തം	പാറുന്നതായ അതിനെ
പങ്കജൈ- രാവൃതം തത്ര,	പന്തിയിലുള്ള പക്ഷമേദംതന്നെ (തടിക്ക്) കാരണമെന്നിരുന്നാലും,
'കിം നു ഇദം സ്യാത്' ഇതി	'ഇതെന്തായിരിക്കാം' എന്ന്
തം അർത്ഥം	അതിനുള്ള വാസ്തവമായകാരണത്തെക്കുറിച്ച്
അഹം	ഞാൻ
സരസ്തീരേ	ആ പൊയ്ക്കരയിൽ
ചിന്തയാനഃ	ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനായിതന്നെ
മുഹൂർത്തം	ഒട്ടുനേരം
വിസ്മിതഃ അസ്മി.	ഭ്രമിച്ചുനിന്നുപോയി.

അഥാപശ്യം മുഹൂർത്താത്തു ദിവ്യമദ്ഭുതദർശനം
വിമാനം പരമോദാരം ഹംസയുക്തം മനോജവം. 11

"മുഹൂർത്താത് അഥ,	"ഒരു മുഹൂർത്തകാലത്തിനുശേഷം,
തു	ഉടനെ,
ദിവ്യം	ദിവ്യവും
അദ്ഭുത-ദർശനം	അദ്ഭുതാകാരത്തോടുകൂടിയതും
പരമോദാരം	അതിവിശാലവും
ഹംസയുക്തം	ഹംസങ്ങളാൽ വഹിക്കപ്പെട്ടതും
മനോജവം	മനോവേഗതുല്യമായതു
വിമാനം	ഒരു വിമാനത്തെ
അപശ്യം.	ഞാൻ വീക്ഷിച്ചു.

അത്യർത്ഥം സച്ഛിനം തത്ര വിമാനേ രഘുനന്ദന
ഉപാസ്തേഽപ്സരസാം വീര സഹസ്രം ദിവ്യഭൂഷണം. 12

"രഘുനന്ദന!	"രഘുതിലകനായ
വീര!	വീര!
തത്ര വിമാനേ	ആ വിമാനത്തിൽ
അപ്സരസാം	അപ്സരസ്സുകളും
സഹസ്രം	ഒരായിരംപേർ
ദിവ്യഭൂഷണം	ദിവ്യാലങ്കാരങ്ങളുംപൂണ്ട്
സച്ഛിനം	മരിച്ച് സച്ഛവാസിയായിരിക്കുന്ന ഒരുവനെ
അത്യർത്ഥം	ഏറ്റവും ശ്രദ്ധയോടുകൂടി
ഉപാസ്തേ.	ഉപചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഗായന്തി ദിവ്യഗേയാനി വാദയന്തി തഥാഽപരാഃ
മൃദംഗവീണാപണവാൻ നൃത്യന്തി ച തഥാഽപരാഃ. 13

"ദിവ്യഗേയാനി	'ദിവ്യഗാനങ്ങളെ
ഗായന്തി;	പാടുന്നു;
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
അപരാഃ	മറുചിലർ
മൃദംഗവീണാ-പണവാൻ	മൃദംഗം, വീണ, മദ്ദളം എന്നവയെ
വാദയന്തി;	വായിക്കുന്നു;
തഥാ	അവ്വണ്ണംതന്നെ
അപരാഃ ച	വേറെ ചിലർ
നൃത്യന്തി.	നൃത്തംചെയ്യുന്നു.

അപരാശ്ചന്ദ്രരശ്മ്യാഭൈർഹേമദണ്ഡൈശ്ച ചാമരൈഃ
ദോധൂയുവ്വദനം തസ്യ പുണ്ഡരീകനിഭേക്ഷണം. 14

"അപരാഃ ച	"മറുചിലരാകട്ടെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
പുണ്ഡരീക-നിഭേക്ഷണം	ചെന്താരൊത്ത നേത്രങ്ങളാൻ
വദനം	മുഖമണ്ഡലത്തെ
ചന്ദ്ര-രശ്മ്യാഭൈഃ	ചന്ദ്രരശ്മിപോലുള്ളവയും
ഹേമദണ്ഡൈഃ	സ്വർണ്ണപ്പിടികളാൻ വയുമായ
ചാമരൈഃ	വെഞ്ചാമരങ്ങൾകൊ
ദോധൂയുഃ.	വീശി. [ണ്ട്

തതഃ സിംഹാസനം ത്യക്ത്വാ മേരുക്രൂടമിവാംശുമാൻ
പശ്യതോ മേ തദാ രാമ വിമാനാദവരുഹ്യ ച
തം ശവം ഭക്ഷയാമാസ സ സ്വർഗ്ഗീ രഘുനന്ദന. 15

"രഘുനന്ദന!	"രഘുകുലതിലകനായ
രാമ!	ശ്രീരാമ!
തദാ മേ	ആ സമയം ഞാൻ
പശ്യതഃ	നോക്കിനില്ക്കുന്നതിനെ
സഃ സ്വർഗ്ഗീ	മരിച്ചശേഷം സ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചവനായ അ
അംശുമാൻ	ആദിത്യൻ [ദ്ദേഹം
മേരുക്രൂടം ഇവ	മേരുക്രൂടമെന്ന ശിഖരത്തെ എന്നപോലെ
സിംഹാസനം	സിംഹാസനം
ത്യക്ത്വാ	വിട്ടെഴുന്നേറ്റ്
വിമാനാത്	വിമാനത്തിൽ
അവരുഹ്യ	നിന്നിറങ്ങി
തതഃ	അവിടെ
തം	ആ
ശവം ച	ശവശരീരത്തെത്തന്നെ
ഭക്ഷയാമാസ.	ഭുജിച്ചു.

തഥാ ഭുക്ത്വാ യഥാകാമം മാംസം ബഹുസുപീവരം
അവതീർയ്യ സരഃ സ്വർഗ്ഗീ സംസ്പ്രഷ്ടുമുപചക്രമേ. 16

"സ്വർഗ്ഗീ	"സ്വർഗ്ഗതനായ അദ്ദേഹം
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
ബഹുസുപീവരം	ധാരാളമായും രുചികരമായും കൊഴുത്തതാ
മാംസം	മാംസത്തെ [യും ഉള്ള
യഥാകാമം	വേണ്ടുവോളം
ഭുക്ത്വാ,	ഭുജിച്ചുശേഷം,
സരഃ	സരസ്സിൽ
അവതീർയ്യ	ഇറങ്ങി
സംസ്പ്രഷ്ടും	കൈകാൽ കഴുകുവാൻ
ഉപചക്രമേ.	തുടങ്ങി.

ഉപസ്പൃശ്യ യഥാന്യായം സ സപത്നീ രഘുപുംഗവ
ആരോഢുമുപചക്രാമ വിമാനവരമുത്തമം. 17

"രഘുപുംഗവ!	ശ്രീരാമ!	ഉത്തമം വിമാനവരം	ദിവ്യമായ ഉത്തമവിമാനത്തിൽ
സപത്നീ	സപത്നീവാസിയായ		
സഃ	അദ്ദേഹം		
യഥാന്യായം	വിധിപോലെ	ആരോഢും ഉപചക്രാമ.	കയറുവാൻ തുടങ്ങി.
ഉപസ്പൃശ്യ,	ആചമനം ചെയ്ത്,		

തമഹം ദേവസങ്കാശമാരോഹന്തമുദീക്ഷ്യ വൈ
അഥാഹമബ്രുവം വാക്യം സപത്നീനം പുരുഷർഷഭ. 18

"പുരുഷർഷഭ!	"പുരുഷോത്തമ!	തം വൈ	അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ
അഹം	ഞാൻ	ഉദീക്ഷ്യ,	അടുത്തുചെന്നുകണ്ട്,
സപത്നീനം	സപത്നീവാസിയും	അഹം	ഞാൻ
ദേവസങ്കാശം	ദേവതുല്യനും	അഥ	ഇപ്രകാരം
ആരോഹന്തം	വിമാനത്തിൽ കയറുവാൻ ഉദ്യമിക്കുന്നവനുമായ	വാക്യം അബ്രുവം.	ചോദിച്ചു.

കോ ഭവാൻ ദേവസങ്കാശ ആഹാരശ്ച വിഗർഹിതഃ
തപയേദം ഭുജ്യതേ സൌമ്യ കിമർത്ഥം വക്തുമർഹസി. 19

"ദേവസങ്കാശഃ	"ദേവതുല്യനായ	ഇദം	ഇത്
ഭവാൻ	ഭവാൻ	തപയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
കഃ?	ആരാണ്?	ഭുജ്യതേ;	ഭുജിക്കപ്പെടുന്നുവല്ലൊ;
ആഹാരഃ ച	ആഹാരമാണെന്നാൽ	കിമർത്ഥം?	സാരമെന്താണ്?
വിഗർഹിതഃ;	നിന്ദ്യമായിരിക്കുന്നു;	വക്തും	അരുളിച്ചെയ്യാൽ
സൌമ്യ!	പുണ്യാത്മാവേ!	അർഹസി.	കൊള്ളാം.

കസ്യ സ്യാദീദൃശോ ഭാവ ആഹാരോ ദേവസംമതഃ
ആശ്ചര്യം വർത്തതേ സൌമ്യ ശ്രോതുമിച്ഛാമി തത്വതഃ. 20

"'സൌമ്യ!	"'പുണ്യശീല!	കസ്യ	ആർക്ക്
തത്വതഃ	വാസ്തവത്തിൽ	സ്യാത്	ഉചിതമായിരിക്കുമെന്ന സംഗതിയെക്കുറിച്ച്
ദേവസംമതഃ	ദേവന്മാരാൽ സമ്മതിക്കപ്പെട്ട്		
ഭാവഃ	നിഷ്ണയിക്കപ്പെട്ടതായ	ആശ്ചര്യം വർത്തതേ;	വാസ്തവംധരിക്കാതെയുളവാകുന്നു; [ള്ള ഭേമം
ഈദൃശഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള	ശ്രോതും ഇച്ഛാമി.'	കേൾപ്പാൻ ഞാൻ കൊതിക്കുന്നു.'
ആഹാരഃ	ആഹാരം		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23267; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2543.

അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[ശ്വേതരാജോപാഖ്യാനം = ശ്വേതമഹാരാജാവിന്റെ ചരിത്രം.]

ശ്രുത്വാ തു ഭണിതം വാക്യം മമ രാമ ശുഭാക്ഷരം
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രത്യുവാചേദം സ സപ്തർഷി രഘുനന്ദന. 1

"രഘുനന്ദന!	"രഘുകുലതിലക!
രാമ!	ശ്രീരാമ!
സപ്തർഷി	സപ്തർഷിവാസിയായ
സഃ	അദ്ദേഹം
മമ	എന്റെ
ഭണിതം	വാക്കു
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്
തു	അപ്പോൾ
പ്രാഞ്ജലിഃ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
ശുഭാക്ഷരം	മധുരസ്വരത്തിൽ
ഇദം വാക്യം	ഈ വാക്യത്തെ
പ്രത്യുവാച.	മറുപടിയായുരച്ചു.

ശൃണു ബ്രഹ്മൻ പുരാവൃത്തം മമൈതത് സുഖദുഃഖയോഃ
ദുരതിക്രമണീയം ഹി യഥാ പൃച്ഛസി മാം ദ്വിജ. 2

"'ദ്വിജ!	"'ബ്രാഹ്മണാത്തമനായ
ബ്രഹ്മൻ!	മഹർഷേ!
മമ	എന്റെ
സുഖദുഃഖയോഃ	സുഖദുഃഖങ്ങളെക്കുറിച്ചു
യഥാ	യാതൊന്നിനെ
മാം	എന്നോട്
പൃച്ഛസി,	നിന്തിരുവടി ചോദിക്കുന്നുവോ,
പുരാവൃത്തം	പണ്ടുനടന്നതും
ദുരതിക്രമണീയം ഹി	ലംഘിപ്പാൻ കഴിയാത്തതുമായ
ഏതത്	അപ്രകാരമുള്ള ഇതിനെ
ശൃണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

പുരാ വൈദർഭികോ രാജാ പിതാ മമ മഹായശാഃ
സുദേവ ഇതി വിഖ്യാതസ്ത്രിഷു ലോകേഷു വീര്യവാൻ. 3

"'പുരാ	"'പണ്ട്
മമ	എന്റെ
പിതാ,	പിതാവായി,
സുദേവഃ	സുദേവനെന്ന്
മഹായശാഃ	വൻ പുകഴാന്നവനായ
വൈദർഭികഃ രാജാ വിദർഭദേശാധിപൻ,	
ത്രിഷു ലോകേഷു	മൂന്നുലോകങ്ങളിലും
വീര്യവാൻ	വീര്യശാലിയെന്ന്
വിഖ്യാതഃ.	പ്രസിദ്ധിപൂണ്ടിരുന്നു.

തസ്യ പുത്രദ്വയം ബ്രഹ്മൻ ദ്വാഭ്യാം സ്ത്രീഭ്യാമജായത
അഹം ശ്വേത ഇതി ഖ്യാതോ യവീയാൻ സുരഥോഽഭവത്. 4

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'മഹർഷേ!
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്
ദ്വാഭ്യാം	രണ്ടു
സ്ത്രീഭ്യാം	ഭാര്യമാരിൽ
പുത്രദ്വയം	രണ്ടു പുത്രന്മാർ
അജായത;	ജനിച്ചു;
അഹം	ഞാൻ
ശ്വേതഃ ഇതി	ശ്വേതനെന്ന്
ഖ്യാതഃ;	വിളിക്കപ്പെട്ടു;
യവീയാൻ	അനുജൻ
സുരഥഃ	സുരഥനെന്നവനായി
അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

തതഃ പിതരി സപ്ത്നാതേ പൌരാ മാമഭ്യഷേചയൻ
തത്രാഹം കൃതവാൻ രാജ്യം ധർമ്മ്യം ച സുസമാഹിതഃ. 5

"പിതരി	"പിതാവ്	അഹം	ഞാൻ
സപത്നാതേ,	സപത്നപ്രാപ്തനായാറെ,	സുസമാഹിതഃ	ഏറ്റം ദൈവവിശ്വാസത്തോടുകൂടിയവനായി
തതഃ	അപ്പോൾ		
പൌരാഃ	പൌരന്മാർ	ധർമ്മ്യം ച	പൂർവ്വാചാരപ്രകാരം തന്നെ
മാം	എന്നെ		
അഭ്യഷേചയൻ;	രാജാവായി വാഴിച്ചു;	രാജ്യം	രാജ്യപരിപാലനം
തത്ര	അതിനാൽ	കൃതവാൻ.	ചെയ്തവനും.

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി സമതീതാനി സുവ്രത
രാജ്യം കാരയതോ ബ്രഹ്മൻ പ്രജാ ധർമ്മേണ രക്ഷതഃ. 6

"സുവ്രത!	"ധർമ്മാത്മാവായ	ധർമ്മേണ	ധർമ്മമുറപ്രകാരം
ബ്രഹ്മൻ!	മാമുനിവര്യ!	രക്ഷതഃ	പരിപാലിച്ചുവന്നിരുന്നവനായ എനിക്ക്
ഏവം	ഇപ്രകാരം	വർഷ-സഹസ്രാണി	ആയിരം സംവത്സരങ്ങൾ
രാജ്യം	രാജ്യപരിപാലനം	സമതീതാനി.	കഴിഞ്ഞുപോയി.
കാരയതഃ	ചെയ്തുവന്നിരുന്നവനും		
പ്രജാഃ	പ്രജകളെ		

സോഽഹം നിമിത്തേ കസ്മിംശ്ചിദ്വിജ്ഞാതായുർദ്വിജോത്തമ
കാലധർമ്മം ഹൃദി ന്യസ്യ തതോ വനമുപാഗമം. 7

"ദ്വിജോത്തമ!"	"ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠ!	കാലധർമ്മം	മരണകാലത്തെ
സഃ അഹം	അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ	ഹൃദി	ഉള്ളിൽ
കസ്മിംശ്ചിത്	ഏതോ ഒരു	ന്യസ്യ,	നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ട്,
നിമിത്തേ	നിമിത്തമായി	തതഃ	അതിനാൽ
വിജ്ഞാതായുഃ	ആയുസ്സിതുയെന്ന് അറിഞ്ഞവനായി	വനം ഉപാഗമം.	ദേവാരാധനയെ സർവ്വവുമായി ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു.

സോഽഹം വനമിദം ദുർഗ്ഗം മൃഗപക്ഷിവിവർജ്ജിതം
തപശ്ചരിഷ്യൻ പ്രവിഷ്ടോഽസ്മി സമീപേ സരസഃ ശുഭേ. 8

"സഃ	"അപ്രകാരമുള്ള	മൃഗപക്ഷി-വിവർജ്ജിതം	മൃഗങ്ങളും പക്ഷികളും ഇല്ലാത്തതും
അഹം	ഞാൻ	ദുർഗ്ഗം	ദുഷ്പ്രവേശ്യവുമായ
ശുഭേ	രമ്യമായ	ഇദം വനം	ഈ വനത്തിൽ
സരസഃ സമീപേ	പൊയ്കയ്ക്കരികിലുള്ള ഒരു സ്ഥലത്തായി	പ്രവിഷ്ടഃ അസ്മി.	പ്രവേശിച്ചു.
തപഃ ചരിഷ്യൻ	തപസ്സുചെയ്വാനുദ്ദേശിച്ച്		

ഭ്രാതരം സുരഥം രാജ്യേ ഹ്യഭിഷിച്യ മഹീപതിം
ഇദം സരഃ സമാസാദ്യ തപസ്തപ്തം മയാ ചിരം 9

"ഭ്രാതരം	"അനുജനായ	ഇദം സരഃ	ഈ തടാകത്തെ
സുരഥം ഹി	സുരഥനെത്തന്നെ	സമാസാദ്യ	പ്രാപിച്ച്
രാജ്യേ	രാജ്യത്തിൽ	മയാ	എന്നാൽ
മഹീപതിം	രാജാവായി	ചിരം	ഏറെക്കാലം
അഭിഷിച്യ	വാഴിച്ചുഃശേഷം	തപഃ തപ്തം.	തപസ്സുചെയ്യപ്പെട്ടു.

സോ5ഹം വർഷസഹസ്രാണി തപസ്വീനി മഹാവനേ
തപ്ത്വാ സുദുഷ്കരം പ്രാപ്തഃ ബ്രഹ്മലോകമനുത്തമം. 10

"'സഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള	സുദുഷ്കരം	കഠിനമായ
അഹം	ഞാൻ	തപഃ തപ്ത്വാ,	തപസ്സ് ചെയ്ത്,
മഹാവനേ	വൻകാട്ടിൽ	അനുത്തമം	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
ത്രീണി വർഷ-സഹസ്രാണി	മൂവ്വായിരമാണ്ടുകാലം	ബ്രഹ്മലോകം	ബ്രഹ്മലോകത്തെ
		പ്രാപ്തഃ.	പ്രാപിച്ചു.

തസ്യ മേ സപത്നഭ്രാതസ്യ ക്ഷുത്പിപാസേ ദ്വിജോത്തമ
ബാധേതേ പരമോദാര തതോ5ഹം വ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ
ഗത്വാ ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠം പിതാമഹമുവാച ഹ. 11

"'പരമോദാര!	"'അത്യുദാരശീലനായ	ഹ!	അയ്യോ!
ദ്വിജോത്തമ!	ഹേ ബ്രാഹ്മണോത്തമ!	അഹം	ഞാൻ
സപത്നഭ്രാതസ്യ	സപത്നപ്രാപ്തനായ	വ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ	ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ തളർന്നവനായി
തസ്യ മേ	ആ എനിക്ക്	ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠം	ത്രൈലോക്യനാഥനായ
ക്ഷുത്പിപാസേ	വിശപ്പും ദാഹവും	പിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന്
ബാധേതേ;	വല്ലാത്ത പീഡയുണ്ടാക്കുകയായി;	ഗത്വാ	
തതഃ	അതിനാൽ	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

ഭഗവൻ ബ്രഹ്മലോകോ5യം ക്ഷുത്പിപാസാവിവർജ്ജിതഃ
കസ്യായം കർമ്മണഃ പാകഃ ക്ഷുത്പിപാസാനുഗോ ഹ്യഹം. 12

"'ഭഗവൻ!	"'ഭഗവാനേ!	ക്ഷുത്പിപാസാനുഗഃ;	വിശപ്പിനും ദാഹത്തിനും അധീനനായിരിക്കുന്നു;
അയം	ഈ		
ബ്രഹ്മലോകഃ	ബ്രഹ്മലോകം	അയം	ഈ
ക്ഷുത്പിപാസാവിവർജ്ജിതഃ;	പൈദാഹങ്ങളറിയാതാണല്ലൊ;	പാകഃ	വിധിഫലം
		കസ്യ കർമ്മണഃ?	എന്തു പൂർവ്വകർമ്മംകൊണ്ടുള്ളതാണ്?
അഹം ഹി	ഞാനാണെങ്കിൽ		

ആഹാരഃ കശ്ച മേ ദേവ തന്മേ ബ്രൂഹി പിതാമഹ. 13

"'പിതാമഹ ദേവ!	"'ബ്രഹ്മദേവ!	ആഹാരഃ കഃ ച?	ആഹാരമെന്തൊന്നാ
മേ	എനിക്ക്	മേ	എന്നോട് [ണ്?
		തത്	ആയത്
		ബ്രൂഹി.	അരുളിച്ചെയ്താലും.

പിതാമഹസ്യ മാമാഹ തവാഹാരഃ സുദേവജ
സ്വാങ്കനി സ്വാനി മാംസാനി താനി ഭക്ഷയ നിത്യശഃ. 14

"'പിതാമഹഃ	"'ബ്രഹ്മദേവൻ	സ്വാനി	സ്വന്തംദേഹത്തിലുള്ള
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	സ്വാങ്കനി	രുചികരമായ
മാം	എന്നോടായി	മാംസാനി	മാംസങ്ങളെ
ആഹ;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;	നിത്യശഃ	നാൾതോറും
		ഭക്ഷയ;	അങ്ങ് ഭക്ഷിച്ചാലും;
സുദേവജ!	സുദേവപുത്ര!	തവ ആഹാരഃ.	അങ്ങയ്ക്ക് ഇതുതന്നെ
താനി	ആ		യാണ് ആഹാരം.

സ്വശരീരം തപയാ പുഷ്ടം കൃത്വാ തപ ഉത്തമം
അനുപ്തം രോഹതേ ശേത നകദാചിന്മഹാമതേ. 15

"'മഹാമതേ	"'ബുദ്ധിമാനായ	തപഃ	തപസ്സിനെ
ശേത!	ഹേ ശേത!	കൃത്വാ	അനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടിരു
കദാചിത്	വല്ല സമയത്തിലും	തപയാ	അങ്ങയാൽ [ന്ന
അനുപ്തം	വിതയ്ക്കാത്തത്	സ്വശരീരം	സ്വന്തം ശരീരം
രോഹതേ ന;	പിന്നെ മുളയ്ക്കുകയില്ല;	പുഷ്ടം.	അത്രയോടുകൂടി പുഷ്ടി
ഉത്തമം	ഉത്തമമായ		യാക്കപ്പെട്ടു.

ഭത്തം ന തേഽസ്ഥി സൂക്ഷ്മോഽപി തപ ഏവ നിഷേവസേ
തേന സ്വർഗ്ഗതോ വത്സ ബാധ്യസേ ക്ഷുത്പിപാസയാ. 16

"'വത്സ!	"'ഉണ്ണീ!	തേന	അതിനാൽ
തപഃ ഏവ	ദൈവധ്യാനത്തെമാത്രം	സ്വർഗ്ഗതഃ അപി	സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തനായിരു
സൂക്ഷ്മം	നിഷ്ഠയോടെ		ന്നിട്ടും
നിഷേവസേ	നീ ചെയ്യുവന്നിരുന്നു;	ക്ഷുത്പിപാസയാ	പൈദാഹത്താൽ
തേ ഭത്തം ന അസ്തി;	ഭവാന്ന് ശരിരാപ്പണമെന്നത് ഉണ്ടായില്ല;	ബാധ്യസേ.	അങ്ങ് പീഡിക്കപ്പെടുന്നു.

സ തപം സുപുഷ്ടമാഹാരൈഃ സ്വശരീരമനുത്തമം
ഭക്ഷയിതപാട്യമൃതരസം തേന തൃപ്തിർവിഷ്യതി. 17

"'സഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള	അനുത്തമം	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
തപം,	അങ്ങ്,	അമൃതരസം	അമൃതരസമായി
ആഹാരൈഃ	പല ആഹാരങ്ങൾ	ഭക്ഷയിതപാ	ഭുജിച്ച്,
സുപുഷ്ടം	പോഷിപ്പി [കൊണ്ട്	തേന	അതിനാൽ
	ക്കപ്പെട്ടതായ	തൃപ്തിഃ	തൃപ്തി
സ്വശരീരം	സ്വന്തം ശരീരത്തെ	ഭവിഷ്യതി.	നേടുന്നതാണ്.

യദാ തു തദ്വനം ശ്വേത അഗസ്ത്യഃ സുമഹാനൃഷിഃ
ആഗമിഷ്യതി ദുർദ്ധർഷസ്തദാ കൃച്ഛ്രാദ്വിമോക്ഷ്യസേ. 18

"'ശ്വേത!	"'ശ്വേത!
തു	അപ്രകാരമായാലും
തത് വനം,	ആ വനത്തിലേക്ക്
യദാ	എപ്പോൾ
ദുർദ്ധർഷഃ	സർവ്വോത് കൃഷ്ടനും
സുമഹാൻ	സുപ്രസിദ്ധനുമായ
അഗസ്ത്യഃ ഋഷിഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി
ആഗമിഷ്യതി,	എഴുന്നെള്ളുന്നുവോ,
തദാ	അപ്പോൾ,
കൃച്ഛ്രാത്	ബാധയിൽ നിന്ന്
വിമോക്ഷ്യസേ.	അങ്ങ് മോചിക്കുന്നതാണ്.

സ ഹി താരയിതും സൌമ്യ ശക്തഃ സുരഗണാനപി
കിം പുനസ്ത്വാം മഹാബാഹോ ക്ഷുത്പിപാസാവശം ഗതം 19

"'സൌമ്യ!	"'ശാന്തശില!
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായവനേ!
സഃ ഹി	അദ്ദേഹമാണെന്നാൽ
സുരഗണാൻ അപി	ദേവഗണങ്ങളെയും കൂടി
താരയിതും ശക്തഃ;	ദുരിതത്തിൽ നിന്ന് മോചിപ്പിപ്പാൻ ശക്തനാകുന്നു;
ക്ഷുത്പിപാസാവശം ഗതം	പൈദാഹങ്ങളാൽ കുഴങ്ങുന്ന
ത്വാം	അങ്ങയുടെ കാര്യത്തിൽ
കിം പുനഃ?'	പിന്നെ പറയേണ്ടതുണ്ടോ?'

സോഽഹം ഭഗവതഃ ശ്രുത്വാ ദേവദേവസ്യ നിശ്ചയം
ആഹാരം ഗർഹിതം കൃത്വാ സശരീരം ദ്വിജോത്തമ. 20

"'ദ്വിജോത്തമ!	"'ബ്രാഹ്മണോത്തമ!
സഃ അഹം	അപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ
ഭഗവതഃ	മഹാപൂജ്യനായ
ദേവദേവസ്യ	ദേവദേവന്റെ
നിശ്ചയം	നിശ്ചയത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഗർഹിതം	നികൃഷ്ടമായ
സശരീരം	എന്റെ ശരീരത്തെ
ആഹാരം കൃത്വാ.	ആഹാരമായി ഭുജിച്ചുവരികയാണ്.

ബഹ്വൻ വർഷഗണാൻ ബ്രഹ്മൻ ഭുജ്യമാനമിദം മയാ
ക്ഷയം നാഭ്യേതി ബ്രഹ്മർഷേ തൃപ്തിശ്ചാപി മമോത്തമാ. 21

"'ബ്രഹ്മൻ!	"വേദവിത്തായ
ബ്രഹ്മർഷേ!	ബ്രഹ്മർഷിവര്യ!
മയാ	എന്നാൽ
ബഹ്വൻ	എത്രയോ
വർഷഗണാൻ	അനേകം വത്സരങ്ങളായി
ഭുജ്യമാനം	ഭുജിക്കപ്പെടുന്നതായ
ഇദം	ഇത്
ക്ഷയം ച	ക്ഷയത്തെയും
ന അഭ്യേതി;	പ്രാപിക്കുന്നില്ല;
മമ ഉത്തമാ തൃപ്തിഃ അപി.	എനിക്ക് വേണ്ടുവോളം മതിയായ്കഴിഞ്ഞു എന്ന അലംഭാവവും ഉണ്ടാകുന്നില്ല.

തസ്യ മേ കുച്ഛ്രഭൃത്തസ്യ കുച്ഛ്രാദസ്മാദ്വിമോചയ
അന്യേഷാം ന ഗതിഷ്ഠ്യത്ര കുംഭയോനിമൃതേ ദ്വിജം. 22

"'കുച്ഛ്രഭൃത്തസ്യ	"'കഷ്ടാവസ്ഥയിലിരിക്കുന്ന
തസ്യ	അപ്രകാരമുള്ള
മേ അസ്മാത്	ഇവന്ന് ഈ
കൃച്ഛ്രാത്	ദുഃഖത്തിൽനിന്നും
വിമോചയ;	നിന്തിരുവടി മോചനമരുളിയാലും;
ഹി	എന്തെന്നാൽ
അത്ര	ഇക്കാര്യത്തിൽ
കുംഭയോനിം ദ്വിജം ഋതേ	ബ്രാഹ്മണോത്തമനായ അഗസ്ത്യമുനിയല്ലാതെ
അന്യേഷാം	മറ്റാർക്കും
ഗതിഃ ന.	രക്ഷനൽകുവാൻ കഴിവുള്ളതല്ല.

ഇദമാഭരണം സൌമ്യ താരണാർത്ഥം ദ്വിജോത്തമ
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ ഭദ്രം തേ പ്രസാദം കർത്തുമർഹസി. 23

"'സൌമ്യ! ദ്വിജോത്തമ!	"'പുണ്യാത്മാവായ ഹേ ദ്വിജവര്യ!
പ്രസാദം കർത്തും അർഹസി;	പ്രസാദിച്ചരുളിയാലും;
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
ഭദ്രം!	ദൈവാനുഗ്രഹം ഉണ്ടാകുന്നതാണ്;
ഇദം	ഈ
ആഭരണം	ആഭരണത്തെ
താരണാർത്ഥം	കഷ്ടത്തിൽനിന്ന് മോചിപ്പിക്കുന്നതിന്നു പ്രതിഗ്രഹമായി
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ.	സ്വീകരിച്ചാലും.

ഇദം താവത് സുവർണ്ണം ച ധനം വസ്ത്രാണി ച ദ്വിജ
ഭക്ഷ്യം ഭോജ്യം ച ബ്രഹ്മർഷേ ദദാത്യാഭരണാനി ച 24

"'ദ്വിജ!	"'ബ്രാഹ്മണോത്തമ!
ബ്രഹ്മർഷേ!	ബ്രഹ്മർഷേ!
ഇദം താവത്	ഇതാകട്ടെ
സുവർണ്ണം ച	സ്വർണ്ണത്തെയും
ധനം ച	ധനത്തെയും
വസ്ത്രാണി	വസ്ത്രങ്ങളേയും
ഭക്ഷ്യം ച	ഭക്ഷ്യങ്ങളേയും
ഭോജ്യം	ഭോജ്യങ്ങളേയും
ആഭരണാനി ച	ആഭരണങ്ങളേയും
ദദാതി.	എന്നും നൽകുന്നതാണ്.

സർവ്വാൻ കാമാൻ പ്രയച്ഛാമി ഭോഗാംശ്ച മുനിപുംഗവ
താരണേ ഭഗവൻ മഹ്യം പ്രസാദം കർത്തുമർഹസി. 25

"'മുനിപുംഗവ!	"'മുനിവര്യ!
കാമാൻ	ഇച്ഛിക്കുന്നവയായ
ഭോഗാൻ	ഐഹികഭോഗങ്ങൾ
സർവ്വാൻ ച	എല്ലാറ്റിനേയും
പ്രയച്ഛാമി;	ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ കൈവെടിയുന്നു;
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!
താരണേ	കഷ്ടദശയിൽനിന്ന് മോചിപ്പിക്കുന്ന സംഗതിയിൽ
മഹ്യം	എനിക്ക്
പ്രസാദം കർത്തും അർഹസി.'	അനുഗ്രഹം അരുളുവാൻ കൃപചെയ്താലും.'

തസ്യാഹം സചിവസ്യോ വാക്യം ശ്രുത്വാ ദുഃഖസമന്വിതം
താരണായോപജഗ്രാഹ തദാഭരണമുത്തമം. 26

"അഹം	"ഞാൻ
സചിവസ്യ	സചിവന്റെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ദുഃഖസമന്വിതം	വ്യസനയുക്തമായ
വാക്യം ശ്രുത്വാ	വാക്യത്തെ കേട്ട്
താരണായ	ഒട്ടുശയിൽനിന്ന് വിട്ട വിടുവിക്കുന്നതിന്നായി
തത് ഉത്തമം	ആ ഉത്തമമായ
ആഭരണം	ആഭരണത്തെ
ഉപജഗ്രാഹ.	സ്വീകരിച്ചു.

യോ ദ്വിജാല്ലഭതേ ജ്ഞാനം സ തം വിത്തേന പൂജയേത്
അന്യഥാ ജ്ഞാനദശീ സ്യാന്നാരകം ഭവതി ധ്രുവം. 27

"യഃ	"യാതൊരുവൻ
ദ്വിജാത്	ബ്രാഹ്മണങ്കൽനിന്ന്
ജ്ഞാനം	ഉപദേശത്തെ
ലഭേത,	പ്രാപിക്കുന്നുവോ,
സഃ	അവൻ
തം	അദ്ദേഹത്തെ
വിത്തേന	ദ്രവ്യത്താൽ
പൂജയേത്;	മാനിക്കേണ്ടതാകുന്നു;
ജ്ഞാനദശീ	ഉപദേശം സിദ്ധിച്ചവൻ
അന്യഥാ സ്യാത്	അപ്രകാരം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ
ധ്രുവം	തീർച്ചയായും
നരകം	നരകത്തിന്നു
ഭവതി.	പാത്രീഭവിക്കുന്നു.

മയാ പ്രതിഗ്രഹീതേ തു തസ്മിന്നാഭരണേ ശുഭേ
മാനുഷഃ പൂർവ്വകോ ദേഹോ രാജഷേർവ്വിനനാശ ഹ. 28

"മയാ	"എന്നാൽ
തസ്മിൻ ശുഭേ	ആ അഴകേറിയതായ
ആഭരണേ	ആഭരണം
പ്രതിഗൃഹീതേ തു,	സ്വീകരിക്കപ്പെട്ട ഉടനെതന്നെ,
രാജഷേഃ	ആ രാജർഷിക്ക്
പൂർവ്വകഃ	മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന
മാനുഷഃ ദേഹഃ	മനുഷ്യശരീരം
വിനനാശ	നശിച്ചുപോയി
ഹ.	ആശ്ചര്യം.

പ്രനഷ്ടേ തു ശരീരേ ത്വസൌ രാജർഷിഃ പരയാ മുദാ
തുഷ്ടഃ പ്രമുദിതോ രാജാ ജഗാമ ത്രിദിവം സുഖം. 29

"അസൌ	ഈ
രാജാ	ക്ഷത്രിയനായ
രാജർഷിഃ,	രാജർഷി,
ശരീരേ	ശരീരം
പ്രനഷ്ടേ തു,	നശിച്ച ഉടനെ,
പരയാ	അളവറ്റ
മുദാ	സന്തോഷത്താൽ
പ്രമുദിതഃ	ആനന്ദഭരിതനായി
സുഖം	വിചാരമറ്റവനായി
തുഷ്ടഃ	തൃപ്തികൈവന്നവനായി
ത്രിദിവം ജഗാമ.	സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ചെന്നു ചേർന്നു.

തേനേദം ശക്രതുല്യേന ദിവ്യമാഭരണം മമ
തസ്മിൻ നിമിത്തേ കാകുത്സ്ഥ ദത്തമദ്ഭുതദർശനം 30

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!
അദ്ഭുതദർശനം	ദിവ്യപ്രഭാവമുള്ളതും
ദിവ്യം	അതിമനോഹരവുമായ
ഇദം ആഭരണം	ഈ ആഭരണം
തസ്മിൻ	അ
നിമിത്തേ,	സന്ദർഭത്തിൽ,
മമ	എനിക്കായ്ക്കൊണ്ട്
ശക്രതുല്യേന	ഇന്ദ്രതുല്യനായ
തേന	അദ്ദേഹത്താൽ [ന."
ദത്തം."	ദാനംചെയ്യപ്പെട്ടതാകു-

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23297; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2573.

ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[ദണ്ഡരാജ്യനിവേശഃ = ദണ്ഡൻ രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുന്നതു്.]

തദദ്ഭുതതമം വാക്യം ശ്രുത്വാഽഗസ്ത്യസ്യ രാഘവഃ
ഗൌരവാദ്വിസ്മയാച്ചൈവ പുനഃ പ്രഷ്ടും പ്രചക്രമേ. 1

രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
അഗസ്ത്യസ്യ	അഗസ്ത്യഭഗവാന്റെ
അദ്ഭുതതമം	അത്യദ്ഭുതമായ
തത് വാക്യം	ആ മൊഴി
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഗൌരവാത്	അവിടുത്തെ വിശേഷത്തിന്റെ മഹത്ത്വത്താലും
വിസ്മയാത്	അറിയേണ്ട സംഗതി
ഏവ	ഉണ്ടായിരുന്നതിനാലും
പുനഃ പ്രഷ്ടും	വീണ്ടും ഇപ്രകാരം
പ്രചക്രമേ.	ചോദിപ്പാൻ മുതിർന്നു.

ഭഗവംസ്തദ്വനം ഘോരം തപസ്തപ്യതി യത്ര സഃ
ശ്വേതോ വൈദർഭകോ രാജാ കഥം സ്യാദമൃഗദ്വിജം. 2

"ഭഗവൻ!	"ഭഗവാനേ!
യത്ര	യാതൊരു ദിക്കിൽ
വൈദർഭകഃ രാജാ	വിദർഭദേശാധിപനായ
സഃ ശ്വേതഃ വു	ആ ശ്വേതമഹാരാജാവ്
തപഃ തപ്യതി,	തപസ്സുചെയ്കയുണ്ടായോ,
തത് വനം	ആ വനം [യോ,
ഘോരം	ഭയങ്കരമായും
അമൃഗദ്വിജം	മൃഗങ്ങളും പക്ഷികളും ഇല്ലാത്തതായും
കഥം	എന്തുകൊണ്ടാണ്
സ്യാത്?	ആയിത്തീർന്നതു്?

തദ്വനം സ കഥം രാജാ ശൂന്യം മനുജവർജ്ജിതം
തപശ്ചരിതും പ്രവിഷ്ടഃ സ ശ്രോതുമിച്ഛാമി തത്വതഃ. 3

"സഃ രാജാ,	"ആ അരചൻ,
ശൂന്യം	ശൂന്യവും
മനുജവർജ്ജിതം	മനുഷ്യരില്ലാത്തതുമായ
തത് വനം	ആ വനത്തിൽ
തപഃ ചരിതും	തപസ്സുചെയ്വാനായി
കഥം	എങ്ങിനെതന്നേയാണ്
സഃ പ്രവിഷ്ടഃ?	അദ്ദേഹം പ്രവേശിച്ചു [തു്?
തത്വതഃ	ഉള്ളവണ്ണം
ശ്രോതും	കേൾപ്പാനായി
ഇച്ഛാമി."	ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു."

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ കൌതൂഹലസമന്വിതം
വാക്യം പരമതേജസ്വീ വക്തുമേവോപചക്രമേ. 4

കൌതൂഹല-സമന്വിതം }	അറിവാൻ കൌതുകത്തോടുകൂടിയവനായ
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
വചനം ശ്രുത്വാ	വാക്യത്തെ കേട്ട്
പരമതേജസ്വീ	മഹാതേജസ്വിയായ അഗ്നിഹോത്രം
വാക്യം വക്തും	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുര [ചെയ്വാൻ
ഉപചക്രമേ ഏവ. }	തുടങ്ങി.

പുരാ കൃതയുഗേ രാമ മനുർദണ്ഡധരഃ പ്രഭുഃ
തസ്യ പുത്രോ മഹാനാസീദിക്ഷ്വാകുഃ കുലനന്ദനഃ. 5

'രാമ!	"ശ്രീരാമ!
പുരാ കൃതയുഗേ	പണ്ട് കൃതയുഗത്തിൽ
പ്രഭുഃ	മഹാശക്തിമാനായ
മനുഃ	മനുചക്രവർത്തി
ദണ്ഡധരഃ;	രാജനീതി തെറ്റാതെ പരിപാലിക്കുന്ന മഹാരാജാവായിരുന്നു;
തസ്യ	അഗ്നിഹോത്രത്തിന്നു
കുലനന്ദനഃ	കുലാലങ്കാരമായി
മഹാൻ	മഹായശസ്വിയായ
ഇക്ഷ്വാകുഃ	ഇക്ഷ്വാകുവെന്ന
പുത്രഃ ആസീത്.	പുത്രനുണ്ടായിരുന്നു.

തം പുത്രം പൂർവ്വകം രാജ്യേ നിക്ഷിപ്യ ഭുവി ദുർജ്ജയം
പൃഥിവ്യാം രാജവംശാനാം ഭവ കർത്തേത്യുവാച ഹ. 6

"ഭുവി	"ലോകത്തിൽ
ദുർജ്ജയം	അജയ്യനായി
പൂർവ്വകം പുത്രം	ജ്യേഷ്ഠപുത്രനായ
തം	അഗ്നിഹോത്രത്തെ
രാജ്യേ	രാജ്യത്തിൽ
നിക്ഷിപ്യ	വാഴിച്ച്
'പൃഥിവ്യാം	'ലോകത്തിൽ
രാജവംശാനാം	രാജവംശങ്ങൾക്ക്
കർത്താ ഹ ഭവ,' }	കാരണഭൂതനായി നിശ്ചയമായും ഭവിച്ചാലും,'
ഇതി ഉവാച.	എന്ന് ആജ്ഞാപിച്ചു.

തഥേതി ച പ്രതിജ്ഞാതം പിതുഃ പുത്രേണ രാഘവ
തതഃ പരമസന്തുഷ്ടോ മനുഃ പുത്രമുവാച ഹ. 7

"രാഘവ!	"ശ്രീരാമ!
പുത്രേണ ച	പുത്രനാലും
പിതുഃ	പിതാവിനോടായി
'തഥാ' ഇതി	'കല്പനപോലെ' എന്ന്
പ്രതിജ്ഞാതം;	വാഗ്ദത്തംചെയ്യപ്പെട്ടു;
തതഃ	അതിനാൽ
മനുഃ	മനുചക്രവർത്തി
പരമസന്തുഷ്ടഃ	അതിസന്തുഷ്ടനായി
പുത്രം	പുത്രനോടായി
ഉവാച ഹ.	ഇങ്ങിനെ ഉപദേശിച്ചു.

പ്രീതോഽസ്മി പരമോദാര തപം കർത്താസി ന സംശയഃ
ദണ്ഡേന ച പ്രജാ രക്ഷ മാ ച ദണ്ഡമകാരണേ. 8

"പരമോദാര!	"സദ്ഗുണശീല!
പ്രീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ പ്രീതികയ്ക്കുന്നു;
തപം	നീ [ങ്ങിരിക്കുന്നു;
കർത്താസി	പറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുന്നവനാണ്
ന സംശയഃ;	സംശയമില്ല;
ച	എങ്കിലും
പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
ദണ്ഡന	ശിക്ഷിച്ച്
രക്ഷ;	നീതിതെറ്റാതെ പരിപാലിച്ചാലും;
അകാരണേ	തക്ക വിചാരണചെയ്യാതെ
ദണ്ഡം മാ ച.	ദണ്ഡിക്കരുതു്.

അപരാധിഷു യോ ദണ്ഡഃ പാത്യതേ മാനവേഷു വൈ
സ ദണ്ഡോ വിധിവന്മുക്തഃ സ്വർഗ്ഗം നയതി പാർത്ഥിവം. 9

"അപരാധിഷു	"കുറ്റംചെയ്യുവെന്ന് കാണപ്പെട്ട
മാനവേഷു വൈ	ആളുകളുടെപേരിൽ
യഃ	യാതൊരു
ദണ്ഡഃ	ശിക്ഷ
പാത്യതേ	വിധിക്കപ്പെടുന്നുവോ
വിധിവത്	ന്യായപ്രകാരം
മുക്തഃ	നൽകപ്പെട്ടതായ
സഃ ദണ്ഡഃ	ആ ദണ്ഡന
പാർത്ഥിവം	അരചനെ
സ്വർഗ്ഗം	സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്ക്
നയതി.	നയിക്കുന്നതാണ്.

തസ്മാദ്ദണ്ഡേ മഹാബാഹോ യത്നവാൻ ഭവ പുത്രക
ധർമ്മോ ഹി പരമോ ലോകേ കൃത്സ്നസ്തേ ഭവിഷ്യതി. 10

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായ
പുത്രക!	പുത്ര!
തസ്മാത്	ആകയാൽ
ദണ്ഡേ	ദണ്ഡിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ
യത്നവാൻ ഭവ;	നീ വളരെ ജാഗ്രതയായിരിക്കേണ്ടതാണ്;
ഹി,	എന്തെന്നാൽ,
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
കൃത്സ്നഃ	അപ്രകാരംചെയ്യുന്ന
തേ	നിനക്ക്
പരമഃ ധർമ്മഃ	ഉത്കൃഷ്ടമായ ധർമ്മം
ഭവിഷ്യതി."	നേരുന്നതാകുന്നു."

ഇതി തം ബഹു സന്ദിശ്യ മനുഃ പുത്രം സമാധിനാ
ജഗാമ ത്രിദിവം ഹൃഷ്ടോ ബ്രഹ്മലോകം സനാതനം. 11

"മനുഃ	"മനുചക്രവർത്തി
തം പുത്രം	ആ പുത്രനോടുണ്ട്
ഇതി	ഇപ്രകാരം
ബഹു സന്ദിശ്യ,	പലതും ഉപദേശിച്ച്,
ഹൃഷ്ടഃ	അകം കുളിർത്തവനായി
സമാധിനാ	പുണ്യവിശേഷത്താൽ
സനാതനം	അനാദിയായ
ബ്രഹ്മലോകം	ബ്രഹ്മലോകമാകുന്ന
ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽ
ജഗാമ.	ചെന്നുചേർന്നു.

പ്രയാതേ ത്രിദിവം തസ്മിന്നിക്ഷ്വാകുരമിതപ്രഭഃ
ജനയിഷ്യേ കഥം പുത്രാനിതി ചിന്താപരോഽഭവത്. 12

"തസ്മിൻ ത്രിദിവം പ്രയാതേ	"അദ്ദേഹം സ്വർഗ്ഗാരോഹണം ചെയ്തശേഷം	'പുത്രാൻ കഥം ജനയിഷ്യേ'.	'പുത്രന്മാരെ ഞാൻ എങ്ങിനെയാണ് ലഭിയ്ക്കുക?'
അമിതപ്രഭഃ	അളവറ്റ തേജസ്സാന്ന വനായ	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ഇക്ഷ്വാകുഃ,	ഇക്ഷ്വാകുചക്രവർത്തി,	ചിന്താപരഃ അഭവത്.	ചിന്തപൂണ്ടു.

കമ്മഭിർബ്രഹ്മരൂപൈശ്ച തൈസ്തൈർമ്മനുസുതഃ സുതാൻ
ജനയാമാസ ധർമ്മാത്മാ ശതം ദേവസുതോപമാൻ. 13

"ധർമ്മാത്മാ	"ധർമ്മാത്മാവായ	കർമ്മഭിഃ ച	വൈദികകർമ്മങ്ങളും കൊണ്ടുതന്നെ
മനുസുതഃ	ആ മനുസുതൻ	ദേവസുതോപമാൻ	ദേവകുമാരതുല്യന്മാരായ
തൈഃ തൈഃ	അതാത്	ശതം സുതാൻ	നൂറു പുത്രന്മാരെ
ബ്രഹ്മരൂപൈഃ	പലപ്രകാരത്തിലുള്ള	ജനയാമാസ.	ഉത്പാദിപ്പിച്ചു.

തേഷാമവരജസ്തൂത സർവ്വേഷാം രഘുനന്ദന
മൂഢശ്ചാകൃതവിദ്യശ്ച ന ശുശ്രൂഷതി പൂർവ്വജാൻ. 14

"താത! രഘുനന്ദന!	"പൂജ്യനായ ഹേ രഘുനന്ദന!	മൂഢഃ ച	പ്രകൃത്യാതന്നെ മൂഢനായി
തേഷാം സർവ്വേഷാം അവരജഃ	അവരെല്ലാവക്കും ഒടുവിലുള്ളവനായ പുത്രൻ	അകൃതവിദ്യഃ ച	പഠിപ്പില്ലാത്തവനായി
		പൂർവ്വജാൻ ന ശുശ്രൂഷതി	ജ്യേഷ്ഠന്മാക്ക് കീഴടങ്ങാതിരുന്നു.

നാമ തസ്യ ച ദണ്ഡേതി പിതാ ചക്രേഽല്പമേധസഃ
അവശ്യം ദണ്ഡപതനം ശരീരേഽസ്യ ഭവിഷ്യതി. 15

"'അസ്യ ശരീരേ	"'ഇവന്റെ ശരീരത്തിൽ	ഇതി	എന്നകാരണത്താൽ
ദണ്ഡപതനം	അഹമ്മതികൊണ്ടുള്ള നാശം	അല്പമേധസഃ	ജ്ഞാനശൂന്യനായ
അവശ്യം	നിശ്ചയമായും	തസ്യ	അവന്ന്
ഭവിഷ്യതി	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്	പിതാ ച	പിതാവുതന്നെ
		ദണ്ഡ	ദണ്ഡൻ എന്ന്
		നാമ ചക്രേ.	പേർവിളിച്ചു.

അപശ്യമാനസ്തം ദേശം ഘോരം പുത്രസ്യ രാഘവ
വിന്ധ്യശൈവലയോർമ്മദ്ധ്യേ രാജ്യം പ്രാദാദരിന്ദമ 16

"അരിന്ദമ	"ശത്രുവിധ്വംസകനായ	വിന്ധ്യ-ശൈവലയോഃ	വിന്ധ്യഗിരിക്കും ശൈവലപർവ്വതത്തിനും
രാഘവ!	ശ്രീരാഘവ!	മദ്ധ്യേ	ഇടയിലായി
തം ഘോരം	ആ പാപിഷ്ഠനെ	ദേശം	ഒരു ദേശത്തെ
അപശ്യമാനഃ,	നന്നാക്കുവാൻ വഴി കാണാത്തവനായി,	പുത്രസ്യ	പുത്രന്റെ
		രാജ്യം പ്രാദാത്	അധികാരത്തിനും പ്പെട്ടതായി നല്കി.

സ ദണ്ഡസ്തത്ര രാജാഽഭ്രഭ്രേമ്യേ പർവ്വതരോധസി
പുരം ചാപ്രതിമം രാമ ന്യവേശയദനുത്തമം. 17

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	പുരം	ഒരു നഗരത്തെ
സഃ ദണ്ഡഃ	ആ ദണ്ഡനം	ന്യവേശയത്;	നിമ്മിച്ചു;
രമ്യേ പർവ്വതരോധസി	മലയോരത്തായി	തത്ര	അവിടെ
അപ്രതിമം ച അനുത്തമം	നിസ്തുല്യവും ശ്രേഷ്ഠവുമായ	രാജാ	രാജാവായി
		അഭൂത്.	വാണുവന്നു.

പുരസ്യ ചാകരോന്നാമ മധുമന്തമിതി പ്രഭോ
പുരോഹിതം തുശനസം വരയാമാസ സുവ്രതം. 18

"പ്രഭോ!	"സത്യസന്ധരൂപ!	സുവ്രതം	മഹാ ധർമ്മാത്മാവായ
പുരസ്യ	പുരത്തിന്ന്	ഉശനസം തു	ശുക്രമഹർഷിയെത്തന്നെ
മധുമന്തം	മധുമന്തം		
ഇതി നാമ ച	എന്നുപേരും	പുരോഹിതം	പുരോഹിതനായും
അകരോത്;	വിളിച്ചു;	വരയാമാസ.	വരിച്ചു.

ഏവം സ രാജാ തദ്രാജ്യമകരോത് സപുരോഹിതഃ
പ്രഹൃഷ്ടമനുജാകീർണ്ണം ദേവരാജോ യഥാ ദിവി. 19

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	തത് രാജ്യം	ആ രാജ്യത്തെ
സപുരോഹിതഃ	പുരോഹിതനോടുംകൂടി	പ്രഹൃഷ്ടമനുജാകീർണ്ണം	മനഃസന്തുഷ്ടിപൂണ്ട ജനങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടതായി
സഃ രാജാ,	ആ അരചൻ,		
ദിവി	ദേവലോകത്തിൽ		
ദേവരാജഃ യഥാ	ഇന്ദ്രനെന്നപോലെ	അകരോത്."	ആണ്ടുവന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എഴുപത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23316; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2592

അശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പതാംസർഗ്ഗം.

[അരജാധഷ്ണം = ദണ്ഡൻ അരജയെ മാനഭംഗപ്പെടുത്തുന്നതു്.]

ഏതദാഖ്യായ രാമായ മഹർഷിഃ കുംഭസംഭവഃ
അസ്യാമേവാപരം വാക്യം കഥായാമുപചക്രമേ. 1

കുംഭസംഭവഃ മഹർഷിഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി	ഏവ കഥായാം	ചരിത്രത്തിൽ
രാമായ	ശ്രീരാഘവനോടായി	അപരം വാക്യം	മറെറാരു വിഷയത്തെക്കുറിച്ച്
ഏതത്	ഇതിനെ		
ആഖ്യായ	അരുൾചെയ്തശേഷം	ഉപചക്രമേ.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്വാൻ തുടങ്ങി
അസ്യാം	ഇതേ		

തതഃ സ ദണ്ഡഃ കാകുത്സ്ഥ ബഹുവർഷഗണായുതം
അകരോത് തത്ര ദാന്താത്മാ രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം. 2

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	തത്ര	അവിടെ
സഃ ദണ്ഡഃ	ആ ദണ്ഡൻ	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
ദാന്താത്മാ,	ഈശ്വരേച്ഛപോലെ വർത്തിക്കയെന്ന് വിടപ്പെട്ടവനായി,	നിഹതകണ്ടകം	ശത്രുബാധയില്ലാതെ
		ബഹുവർഷഗണായുതം	അനേകാണ്ടുകളോളം
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	അകരോത്.	ഭരിച്ചു.

അഥ കാലേ തു കസ്മിംശ്ചിദ്രാജാ ഭാർഗ്ഗവമാശ്രമം
രമണീയമുപാക്രാമച്ചൈത്രേ മാസി മനോഹരേ. 3

"മനോഹരേ ചൈത്രേ മാസി	"ഹൃദയാകർഷകമായ ചൈത്രമാസത്തിൽ,	രാജാ, രമണീയം	രാജാവ്, രമ്യമായ
അഥ	അപ്പോൾ	ഭാർഗ്ഗവം തു	ശുക്രാചാര്യരുടെ
കസ്മിംശ്ചിത് കാലേ	ഒരു സമയത്തിൽ	ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിൽ
		ഉപാക്രാമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

തത്ര ഭാർഗ്ഗവകന്യാം സ ശ്രുത്വേനാപ്രതിമാം ഭുവി
വിചരന്തീം വനോദ്ദേശേ ദണ്ഡോഽപശ്യദനുത്തമാം. 4

"സഃ ദണ്ഡഃ,	"ആ ദണ്ഡൻ,	അപ്രതിമാം	നിരുപമയും
തത്ര	അവിടെ	അനുത്തമാം	ഉത്കൃഷ്ടയും
വനോദ്ദേശേ	ആശ്രമത്തിലൊരു ഭാഗത്തിൽ	വിചരന്തീം	ഉലാത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവളുമായ
ശ്രുത്വേന	സൌന്ദര്യം കൊണ്ട്	ഭാർഗ്ഗവകന്യാം	ശുക്രമഹർഷിയുടെ കന്യകയെ
ഭുവി	ലോകത്തിൽ	അപശ്യത്.	കണ്ടു.

സ ദൃഷ്ട്വാ താം സുദുർമ്മേധാ അനംഗശരപീഡിതഃ
അഭിഗമ്യ സുസംവിഗ്നാം കന്യാം വചനമബ്രവീത്. 5

"സുദുർമ്മേധാഃ	"ദുർബുദ്ധിയായ	സുസംവിഗ്നാം	ഭയപരവശയായ
സഃ	അവൻ,	കന്യാം	ആ കന്യകയെ
താം ദൃഷ്ട്വാ	അവളെക്കണ്ട്	അഭിഗമ്യ	അടുത്തു്
അനംഗശരപീഡിതഃ	കാമബാണത്താൽ മതിമറന്നവനായി	വചനം	ഇപ്രകാരം
		അബ്രവീത്	ഉരചെയ്തു.

കൃതസ്ഥാനമസി സുശ്രോണി കസ്യ വാഽസി സുതാ ശുഭേ
പീഡിതോഽഹമനംഗേന ഗച്ഛാമി ത്വാം ശുഭാനനേ. 6

"സുശ്രോണി!	"സുമദ്ധ്യമേ!	അഹം	ഞാൻ
ത്വം	ഭവതി	അനംഗേന പീഡിതഃ;	കാമപീഡിതനായിരിക്കുന്നു;
കൃതഃ അസി?	എങ്ങുനിന്നാണ്?		
ശുഭേ! വാ	സുന്ദരി!, എന്നല്ല	ശുഭാനനേ!	സുമുഖി!
കസ്യ സുതാ അസി?	നീ ആരുടെ പുത്രിയാണ്?	ത്വാം ഗച്ഛാമി.'	ഭവതിയെ ഞാൻ അനുഭവിപ്പാൻ പോകുന്നു.'

തസ്യ ചൈവം ബ്രുവാണസ്യ മോഹോന്മത്തസ്യ കാമിനഃ
ഭാർഗ്ഗവീ പ്രത്യുവാചേദം വചഃ സാന്ത്വനയം നൃപം. 7

"മോഹോന്മത്തസ്യ കാമിനഃ തസ്യ ഏവം ബ്രുവാണസ്യ,	"സംഗമത്തിൽ അശവെച്ചുവനായി മതിമറന്നവനും, കാമാതുരനുമായ അവൻ, ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്താറെ,
ഭാർഗ്ഗവീ ച,	ശുക്രാചാര്യപുത്രിയായ അവർ,
നൃപം	നൃപനോടായി
ഇദം	ഇപ്രകാരം
സാന്ത്വനയം	ഉചിതമായ
വചഃ	വാക്യത്തെ
പ്രത്യുവാച.	മറുപടിയുരച്ചു.

ഭാർഗ്ഗവസ്യ സുതാം വിദ്ധി ദേവസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ
അരജാം നാമ രാജേന്ദ്ര ജ്യേഷ്ഠാമാത്രമവാസിനീം. 8

"രാജേന്ദ്ര! അക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ ദേവസ്യ ഭാർഗ്ഗവസ്യ	"നൃപോത്തമ! എന്തും നിഷ്പ്രയാസം ചെയ്വാൻ കഴിവുള്ള വനും പൂജ്യനുമായ ശുക്രമഹർഷിയുടെ
ജ്യേഷ്ഠാം സുതാം	മൂത്തപുത്രിയായഎന്നെ
ആശ്രമവാസിനീം	ആശ്രമത്തിൽ വസിക്കുന്നവളാണെന്നും
അരജാം നാമ വിദ്ധി.	അരജയെന്ന പേരോടുകൂടിയവളാണെന്നും ധരിച്ചാലും.

മാ മാം സ്പൃശ ബലാദ്രാജൻ കന്യാ പിതൃവശാ ഹ്യഹം
ഗുരുഃ പിതാ മേ രാജേന്ദ്ര തപം ച ശിഷ്യോ മഹാത്മനഃ
വ്യസനഃ സുമഹത് ക്രുദ്ധഃ സ തേ ദദ്യാന്മഹാതപാഃ. 9

"രാജൻ! അഹം പിതൃവശാ കന്യാ; രാജേന്ദ്ര! പിതാ മേ ഗുരുഃ; തപം ച മഹാത്മനഃ	"രാജാവേ! ഞാൻ പിതാവിന്റെ ചൊല്പടിക്ക് നടക്കുന്ന കന്യകയാകുന്നു; നൃപവര! പിതാവാകുന്നു എനിക്ക് രക്ഷകൻ; നിന്തിരുവടിയാകട്ടെ ആ മഹാത്മാവിന്നു
ശിഷ്യഃ; സഃ മഹാതപാഃ ക്രുദ്ധഃ ഹി, സുമഹത് വ്യസനം തേ ദദ്യാത്; മാം മാ സ്പൃശ.	ശിഷ്യനുമാണ്; മഹാതപസ്വിയായആ [ദ്ദേഹം ക്രുദ്ധിച്ചാൽ, ദുഃസഹമായ ദുഃഖത്തെ അവിടുത്തേയ്ക്ക് വിളയിച്ചേയ്ക്കും; ബലാത് ബലാത്കാരമായി എന്നെ തീണ്ടാതിരുന്നാലും.

യദി വാഽന്യന്മയാ കാര്യം ധർമ്മദൃഷ്ടേന സത്പഥാ
വരയസ്വ നൃപശ്രേഷ്ഠ പിതരം മേ മഹാദ്യുതിം. 10

"നൃപശ്രേഷ്ഠ! മയാ അന്യത് കാര്യം യദി വാ മഹാദ്യുതിം	"നൃപവര്യ! എന്നാൽ വേറെ പ്രകാരത്തിൽ അനുകൂലമായി പ്രവൃത്തിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്നാൽ, മഹാപ്രഭാവശാലിയായ
മേ പിതരം	എന്റെ പിതാവിന്റെ അടുക്കൽ,
ധർമ്മദൃഷ്ടേന സത്പഥാ വരയസ്വ.	ധർമ്മപ്രകാരം നേരെ മാർഗ്ഗമായി അപേക്ഷിച്ച് അനുമതിവാങ്ങിയാലും.

അന്യഥാ തു ഫലം തുഭ്യം ഭവേദ് ഘോരാഭിസംഹിതം
ക്രോധേന ഹി പിതാ മേऽസൌ ത്രൈലോക്യമപി നിർദ്ദഹേത്. 11

"'അന്യഥാ തു	"'അപ്രകാരം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ	മേ പിതാ	എന്റെ പിതാവായ
തുഭ്യം	നിന്തിരുവടിക്ക്	അസൌ	ഇദ്ദേഹം
ഘോരാഭി-സംഹിതം	അതിഘോരമായ	ക്രോധേന ഹി,	കോപിച്ചെന്നാൽ,
ഫലം	ഭവിഷ്യത്ത്	ത്രൈലോക്യം അപി	ത്രൈലോക്യത്തെയും
ഭവേത്;	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്;	നിർദ്ദഹേത്.	ചുട്ടെരിച്ചുകളയുന്നതാണ്.

ദാസ്യതേ ചാനവദ്യാംഗ തവ മാം യാചിതഃ പിതാ. 12

"'അനവദ്യാംഗ!	"'സുന്ദരാംഗ!	തവ ച	നിന്തിരുവടിക്കായുന്നെ
പിതാ,	പിതാവ്,	മാം	എന്നെ
യാചിതഃ,	അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായി,	ദാസ്യതേ.'	പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യുന്നതാണ്.'

ഏവം ബ്രുവാണാമരജാം ദണ്ഡഃ കാമവശം ഗതഃ
പ്രത്യുവാച മദോന്മത്തഃ ശിരസ്യാധായ ചാഞ്ജലിം. 13

"'കാമവശം ഗതഃ	"'കാമപരാധീനനായി	അരജാം	അരജസ്സയാടായി
മദോന്മത്തഃ ച	മദോന്മത്തനായ്ത്തീർന്ന	ശിരസി	തലയിൽ
ദണ്ഡഃ,	ദണ്ഡൻ,	അഞ്ജലിം	തൊഴുകൈ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ആധായ,	ചേർത്തുകൊണ്ട്,
ബ്രുവാണാം	ഉണർത്തിക്കുന്നവളായ	പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയോതി.

പ്രസാദം കുരു സുശ്രോണി ന കാലം ക്ഷേപ്തുമർഹസി
തവത്കൃതേ ഹി മമ പ്രാണാ വിദീയ്യന്തേ വരാനനേ. 14

"'സുശ്രോണി!	"'സുമദ്ധ്യമേ!	അർഹസി ന;	ഭവതിക്ക് ഉചിതമല്ല;
പ്രസാദം കുരു;	എങ്കൽ പ്രീതികയ്ക്കാണ്ടാലും;	ഹി	എന്തെന്നാൽ
കാലം	തക്കതായ ഈ കാലത്തെ	വരാനനേ!	ഹേ സുമുഖി!
ക്ഷേപ്തും	തിരസ്കരിക്കുന്നതു്	മമ പ്രാണാഃ	എന്റെ പ്രാണങ്ങൾ
		തവത്കൃതേ	നിന്നെച്ചൊല്ലി
		വിദീയ്യന്തേ.	തകർന്നുപോകുന്നു.

തവാം പ്രാപ്യ മേ വധോ വാ സ്യാത് ശാപോ വാ യദി ദാരുണഃ
ഭക്തം ഭജസ്വ മാം ഭീരു ഭജമാനം സുവിഹ്വലം. 15

"'ഭീരു!	"'ഭയപ്പെട്ടുന്നവളേ!	വധഃ വാ	മൃതിതന്നെയാകട്ടെ
തവാം	ഭവതിയെ	യദി	അല്ലെന്നാൽ
പ്രാപ്യ	അനുഭവിച്ചശേഷം	ദാരുണഃ	ഘോരമായ
മേ	എനിക്ക്	ശാപഃ വാ	ശാപംതന്നെയാകട്ടെ

സ്യാത്';	എന്തായാലും വന്നുകൊ	ഭജമാനം	മനഃപൂർവ്വമായി
	ള്ളട്ടെ;	ഭക്തം	കാമിക്കുന്നവനായ
സുവിഹ്വലം	തീരെ വ്യാകുലതയാണ്ട	മാം	എന്നെ
	വനായി	ജേസ്യ.'	സ്വീകരിച്ചാലും.'

ഏവമുക്ത്വാ തു താം കന്യാം ദോർഭ്യാം ഗൃഹ്യ ബലാദ് ബലീ
വിസ്ഫുരന്തീം യഥാകാമം മൈഥുനായോപചക്രമേ. 16

"ഏവം	"ഇപ്രകാരം	ഗൃഹ്യ,	പിടിച്ചുവലിച്ച്,
ഉക്ത്വാ തു	ഉരചെയ്ത് ഉടനെ	വിസ്ഫുരന്തീം	നടുങ്ങി ഞെരങ്ങുന്നവ
ബലീ	ബലവാനായ അവൻ	താം	അവളെ [ളായ
ദോർഭ്യാം	ഇരുകയ്യുകളാലും	യഥാകാമം	സേച്ഛപോലെ
കന്യാം	ആ കന്യകയെ	മൈഥുനായ്	അനുഭവിപ്പാൻ
ബലാത്	ബലാത്കാരമായി	ഉപചക്രമേ.	തുടങ്ങി.

തമനർത്ഥം മഹാഘോരം ദണ്ഡഃ കൃത്വാ സുദാരുണം
നഗരം പ്രയയാവാശു മധുമന്തമനുത്തമം. 17

"ദണ്ഡഃ	"ദണ്ഡൻ	അനുത്തമം	അഴകാന്ന
സുദാരുണം	അത്യുഗ്രവും	മധുമന്തം	മധുമന്തമെന്ന
മഹാഘോരം	വല്ലാതുള്ളതുമായ	നഗരം	തന്റെ നഗരത്തിലേ
തം അനർത്ഥം	ആ അപചാരത്തെ	ആശു	വേഗം [ക്കായി
കൃത്വാ	ചെയ്തശേഷം	പ്രയയൌ.	പോയ്കളഞ്ഞു.

അരജാസ്ത്വപി രുദന്തീ സാ ആശ്രമസ്യാവിദൂരതഃ
പ്രതീക്ഷതേ സ്മ സന്ത്രസ്താ പിതരം ദേവസന്നിഭം. 18

"സാ	"ആ	രുദന്തീ	കരഞ്ഞുംകൊണ്ട്
അരജാ അപി	അരജയും	ദേവസന്നിഭം	ദേവതുല്യനായ
ആശ്രമസ്യ	ആശ്രമത്തിന്റെ	പിതരം	പിതാവിനെ
അവിദൂരതഃ	അരികിലായ്തന്നെ	പ്രതീക്ഷതേ	കാത്തുനിന്നു."
സന്ത്രസ്താ	ഭീനയായി	സ്മ."	

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23334; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2010.

ഇതിപുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഗീതേ ശ്രീമദ്രാമായണേ
ഏകോനത്രിംശദധികാനി ദ്വിശതാനി ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ സമാപ്താഃ.

ഇപ്രകാരം പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽ ശ്രീരാമസന്നിധാനത്തിൽ
വെച്ച് ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീമദ്രാമായണത്തിൽ 29-ാം ദിവസത്തെ കഥ അവസാനിച്ചു

പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ദ്വാത്രിംശദ്ഗീതേഷു ഗീതേ
ശ്രീമദ്രാമായണേ ത്രിംശദ്ഗീതേ ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകാശീതിതമ സർഗ്ഗമാരഭ്യ
അഷ്ടനവതിതമസർഗ്ഗപര്യന്തം (23335—23739 ശ്ലോകാഃ) ഗീതം
തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 405

പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച്
മുപ്പത്തിരണ്ടു ദിവസങ്ങളിലായി ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീരാമായണത്തിൽ മുപ്പത്തൊന്നാം
ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 81-ാംസർഗ്ഗം തുടങ്ങി 98-ാം സർഗ്ഗം വരെ
(23335 മുതൽ 23739 കൂടി ശ്ലോകങ്ങളും) ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ടു.
അന്നേദിവസം ആകെ ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ട ശ്ലോകസംഖ്യ 105.

ഏകാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[ദണ്ഡശാപഃ = ദണ്ഡനെ ശുക്രാചാര്യൻ ശപിക്കുന്നത്.]

സ മുഹൂർത്താദുപശ്രുത്യ ദേവർഷിരമിതപ്രഭഃ
സ്വമാശ്രമം ശിഷ്യവൃതഃ ക്ഷുധാർത്തഃ സംന്യവർത്തത. 1

"അമിതപ്രഭഃ	"അളവറ്റ തേജസ്സോടി
സഃ	ആ [യായ
ദേവർഷിഃ,	ദേവർഷി,
മുഹൂർത്താത്	ഒരു മുഹൂർത്തംകൊണ്ട്
ഉപശ്രുത്യ,	സംഗതിയെല്ലാം ധരി ച്ച്,
ശിഷ്യവൃതഃ	ശിഷ്യന്മാരാൽ ചൂഴ പ്പെട്ടവനായി
ക്ഷുധാർത്തഃ	വിശന്നു വലയുന്നവനാ
സ്വം ആശ്രമം	തന്റെ ആശ്രമ [യി ത്തിലേക്ക്
സംന്യവർത്തത.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

സോഽപശ്യദ്രജാം ദീനാം രജസാ സമഭിപ്ലുതാം
ജ്യോത്സ്നാമിവാരുണഗ്രസ്താം പ്രത്യൂഷേ ന വിരാജതീം. 2

"സഃ	"അദ്ദേഹം
അരജാം	ആ അരജയെ
രജസാ	ദുഷ്കൃത്യത്താൽ
ദീനാം,	ദുഃഖിക്കുന്നവളായി,
പ്രത്യൂഷേ	പ്രഭാതവേളയിൽ
അരുണഗ്രസ്താം	സൂര്യജ്യോതിസ്സിനാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട്
ന വിരാജതീം	പരിലസിക്കാതിരിക്കുന്ന
ജ്യോത്സ്നാം ഇവ	ചന്ദ്രികയെപ്പോലെ,
സമഭിപ്ലുതാം	മങ്ങിയിരിക്കുന്നതായി
അപശ്യത്.	കണ്ടു.

തസ്യ രോഷഃ സമഭവത് ക്ഷുധാർത്തസ്യ വിശേഷതഃ
നിർദ്ദഹന്നിവ ലോകാംസ്ത്രീൻ ശിഷ്യാംശ്ചൈതദുവാച ഹ. 3

"ക്ഷുധാർത്തസ്യ	"വിശന്നു വലയുന്നവ നായ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്
വിശേഷതഃ	അധികരിച്ച
രോഷഃ	കോപം
സമഭവത്;	ഉളവായി;
ത്രീൻ ലോകാൻ ച	മൈലോകൃങ്ങളേയും
നിർദ്ദഹൻ ഇവ,	ചുട്ടെരിക്കുന്നവനെന്ന പോലെ,
ശിഷ്യാൻ	ശിഷ്യന്മാരോടായി
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
ഉവാച ഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

പശ്യൈതാം വിപരീതസ്യ ദണ്ഡസ്യാവിദിതാത്മനഃ
വിപത്തിം ഘോരസങ്കാശാം ക്രുദ്ധാമഗ്നിശിഖാമിവ. 4

"'അവിദിതാത്മനഃ	"'ചിത്തവൃത്തിയെ നിരോധിക്കാതെ
വിപരീതസ്യ	അധർമ്മകൃത്യം ചെയ്തവനായ
ദണ്ഡസ്യ,	ദണ്ഡന്ന്,
ക്രുദ്ധാം അഗ്നിശിഖാം ഇവ	കട്ടതായി കത്തിജ്വലിക്കുന്ന അഗ്നിപോലെ
ഘോരസങ്കാശാം	അതിഘോരമായ [യുള്ള
വിപത്തിം	ആപത്തിനെ
പശ്യൈതാം.	നിങ്ങൾ കണ്ടുകൊൾവിൻ.

ക്ഷയോऽസ്യ ദുർമ്മതേഃ പ്രാപ്തഃ സാനുഗസ്യ ദുരാത്മനഃ
യഃ പ്രദീപ്തം ഹുതാശസ്യ ശിഖാം വൈ സ്പ്രഷ്ടുമിച്ഛതി. 5

"'യഃ	"'യാതൊരുവൻ
ഹുതാശസ്യ	അഗ്നിയുടെ
പ്രദീപ്തം	കത്തിജ്വലിക്കുന്ന
ശിഖാം	ജ്വാലയെ
സ്പ്രഷ്ടും	തൊടുവാൻ
ഇച്ഛതി വൈ,	മുതിരുന്നുവോ,
ദുർമ്മതേഃ	മൂഢനും
ദുരാത്മനഃ	ദുർബ്ബുദ്ധിയും
സാനുഗസ്യ	പരിജനയുക്തനുമായ
അസ്യ	അപ്രകാരമുള്ള ഇവന്ന്
ക്ഷയഃ പ്രാപ്തഃ.	നാശം അടുത്തിരിക്കുന്നു.

യസ്മാത് സ കൃതവാൻ പാപമീദൃശം ഘോരസംഹിതം
തസ്മാത് പ്രാപ്സ്യതി ദുർമ്മേധാഃ ഫലം പാപസ്യ കർമ്മണഃ. 6

"'സഃ ദുർമ്മേധാഃ,	"'ആ മൂഢൻ,
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരം
ഘോരസംഹിതം	അസഹ്യമായുള്ള
പാപം	പാപകൃത്യത്തെ
കൃതവാൻ	ചെയ്തു
യസ്മാത് തസ്മാത്	എന്ന കാരണത്താൽ,
പാപസ്യ കർമ്മണഃ	ആ പാപകൃത്യത്തിന്റെ
ഫലം	ഫലത്തെ
പ്രാപ്സ്യതി.	അനുഭവിക്കുന്നതാണ്.

സപ്തരാത്രേണ രാജാऽസൌ സഭൃത്യബലവാഹനഃ
പാപകർമ്മസമാചാരോ വധം പ്രാപ്സ്യതി ദുർമ്മതിഃ. 7

"'ദുർമ്മതിഃ	"'മൂഢനും
പാപകർമ്മസമാചാരഃ	പാപകൃത്യം ചെയ്തവനുമായ
അസൌ	ഈ
രാജാ,	രാജാവ്,
സഭൃത്യബലവാഹനഃ	പരിവാരങ്ങളും, സൈന്യങ്ങളും, വാഹനങ്ങളും എന്നവയടക്കം
സപ്തരാത്രേണ	ഏഴുനാൾക്കുള്ളിൽ
വധം	മരണത്തെ
പ്രാപ്സ്യതി.	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

സമന്താദ്യോജനശതം വിഷയം ചാസ്യ ദുർമ്മതേഃ
ധക്ഷ്യതേ പാംസുവർഷേണ മഹതാ പാകശാസനഃ. 8

"'പാകശാസനഃ	"'ഇന്ദ്രൻ
അസ്യ ദുർമ്മതേഃ	ഈ ദുഷ്ടന്റെ
വിഷയം	രാജ്യത്തെ, ചുറ്റും
സമന്താത് യോജനശതം ച	നൂറുയോജനവരെയുള്ള
മഹതാ	വമ്പിച്ച
പാംസുവർഷേണ	മണൽ മാരികൊണ്ട്
ധക്ഷ്യതേ.	നശിപ്പിച്ചുകളയുന്നതാണ്.

സർവ്വസത്വാനി യാനീഹ സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച
മഹതാ പാംസുവർഷേണ വിലയം സർവ്വതോ ഽഗമൻ. 9

"ഇഹ	"ഇവിടെ	മഹതാ	വമ്പിച്ച
ചരാണി	ചരങ്ങളും	പാംസുവർഷേണ	ധൂളിവർഷത്താൽ
സ്ഥാവരാണി ച	അചരങ്ങളും ആയ	സർവ്വതഃ	എങ്ങും
യാനി	യാതൊരു	വിലയം അഗമൻ.	നശിച്ചുപോകും.
സർവ്വസത്വാനി,	സകലജീവജാലങ്ങളും,		

ദണ്ഡസ്യ വിഷയേ യാവത് താവത് സർവ്വസമൂഹ്യയം
പാംസുവർഷമിവാലക്ഷ്യം സപ്തരാത്രം ഭവിഷ്യതി. 10

"ദണ്ഡസ്യ	"ദണ്ഡന്റെ	ആലക്ഷ്യം	പ്രത്യക്ഷമായി
വിഷയേ	രാജ്യം	സർവ്വസമൂഹ്യയം ഇവ	സർവ്വത്തിനും നാശകരമായി
യാവത്	എത്രയുണ്ടോ	സപ്തരാത്രം	ഏഴുദിവസം
താവത്	അവിടെയെല്ലാം	ഭവിഷ്യതി.'	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്.'
പാംസുവർഷം	മണൽ മാരി		

ഇത്യുക്ത്വാ ക്രോധതാമ്രാക്ഷസ്തദാശ്രമനിവാസിനം
ജനം ജനപദാന്തേഷു സ്ഥീയതാമിതി ചാബ്രവീത്. 11

"ക്രോധതാമ്രാക്ഷഃ	'ക്രോധത്താൽ നേത്രങ്ങൾ തുടുത്തവനായ	ജനം ച	ജനത്തോടായും
ഇതി	ഇപ്രകാരം [അദ്ദേഹം	'ജനപദാന്തേഷു	'ഈ പ്രദേശത്തിനും പുറത്തായി
ഉക്ത്വാ	ശപിച്ചുശേഷം,	സ്ഥീയതാം,'	താമസിച്ചു കൊൾവിൻ,'
തത്	അത	ഇതി	എന്ന്
ആശ്രമനിവാസിനം	ആശ്രമത്തിൽ വാസം ചെയ്യുന്ന	അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

ശ്രുത്വാ തുശനസോ വാക്യം സോ ഽശ്രമാവസഥോ ജനഃ
നിഷ്ക്രാന്തോ വിഷയാത്തസ്മാത് സ്ഥാനം ചക്രേ ഽഥ ബാഹ്യതഃ. 12

"ഉശനസഃ	"ശുക്രാചാര്യരുടെ	വിഷയാത്	ദേശത്തിൽനിന്നും
വാക്യം	വാക്ക	നിഷ്ക്രാന്തഃ	പുറപ്പെട്ടുചെന്ന്
ശ്രുത്വാ തു	കേട്ട ഉടനെ തന്നെ,	ബാഹ്യതഃ	പുറത്തായി
സഃ	അ	അഥ	ആ സമയം
ആശ്രമാവസഥഃ ജനഃ	ആശ്രമവാസിജനം	സ്ഥാനം	വാസസ്ഥലത്തെ
തസ്മാത്	അ	ചക്രേ.	നിർമ്മിച്ചു.

സ തഥോക്ത്വാ മുനിജനമരജാമിദമബ്രവീത്
ഇഹൈവ വസ ദുർമ്മേധേ ആശ്രമേ സുസമാഹിതാ. 13

"സഃ	"അഃദ്ദേഹം
മുനിജനം	മുനിജനത്തോടായി
തഥാ	അപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തുശേഷം,
അരജാം	അരജസ്സിനെനോക്കി
ഇദം	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്;	ഉരചെയ്തു;
'ദുർമ്മേധേ!	'മൂഢേ!
ആശ്രമേ	ആശ്രമത്തിൽ
ഇഹ ഏവ	ഇവിടെത്തന്നെ
സുസമാഹിതാ	ഏകാഗ്രതയോടുകൂടി (ദൈവധ്യാനനിരതയായി)
വസ.	വസിച്ചുവരിക.

ഇദം യോജനപര്യന്തം സരഃ സുരുചിരപ്രഭം
അരജേ വിജഹരാ ത്വങ്ക്ഷ്വ കാലശ്ചാത്ര പ്രതീക്ഷ്യതാം. 14

"'അരജേ!	"'അരജേ!
വിജഹരാ	മറെറാരു വിചാരവുമില്ലാതെ
സുരുചിരപ്രഭം	സല്പ്രഭയാൻ
സരഃ	സരസ്സിനേയും
ഇദം	ഈ
യോജന-പര്യന്തം ച	ഒരു യോജന ചുറവിലുമുള്ള പ്രദേശത്തേയും
ത്വങ്ക്ഷ്വ;	അനുഭവിച്ചുവരിക;
അത്ര	ഇക്കായ്ത്തിൽ
കാലഃ	നല്ലകാലത്തെ
പ്രതീക്ഷ്യതാം.	പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുവത്തിച്ചാലും.

തവസമീപേ ച യേ സത്വാ വാസമേഷ്യന്തി താം നിശാം
അവധ്യാഃ പാംസുവർഷേണ തേ ഭവിഷ്യന്തി നിത്യദാ
ഇത്യുക്ത്വാ ഭാർഗ്ഗവോ വാസമന്യത്ര സമകാരയത്. 15

"'താം	"'ആ
നിശാം ച	രാത്രിയിലും
നിത്യദാ	എല്ലാകാലത്തിലും
തവസമീപേ	നിന്നെറ അരികിൽ
യേ സത്വാഃ	യാതൊരു പ്രാണികളും
വാസം ഏഷ്യന്തി തേ	വസിക്കുന്നുവോ ആയവ
പാംസുവർഷേണ	പൊടിമാരിയാൽ
അവധ്യാഃ	ദ്രോഹമറവയായി
ഭവിഷ്യന്തി;'	ഭവിക്കുന്നതാണ്;'
ഇതി	എന്നിപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ	ഉരചെയ്ത്
ഭാർഗ്ഗവഃ	ശുക്രാചാര്യൻ
അന്യത്ര	മറെറാരു ദിക്കിൽ
വാസം	വാസസ്ഥലത്തെ
സമകാരയത്.	ഏർപ്പെടുത്തി.

തച്ച രാജ്യം നരേന്ദ്രസ്യ സഭൃത്യബലവാഹനം
സപ്താഹാദ് ഭസ്മസാദ് ഭൂതം യത്തോക്തം ബ്രഹ്മവാദിനാ. 16

"നരേന്ദ്രസ്യ	"രാജാവിൻെറ
തത് രാജ്യം	ആ രാജ്യം
സഭൃത്യബല-വാഹനം ച	ഭൃത്യന്മാർ, സേനകൾ, വാഹനങ്ങൾ എന്നവയോടുംകൂടി
സപ്താഹാത്	ഏഴുനാൾകൊണ്ട്
ബ്രഹ്മവാദിനാ	ആ ബ്രഹ്മജ്ഞനാൽ
യത്തോക്തം	ശപിക്കപ്പെട്ടപ്രകാരംതന്നെ
ഭസ്മസാദ്ഭൂതം.	വെണ്ണീറായ്തീർന്നു.

തസ്യാസൌ ദണ്ഡവിഷയോ വിന്ധ്യശൈവലയോർന്തര
ശപ്തോ ബ്രഹ്മർഷിണാ തേന വൈധർമ്മ്യേ സഹിതേ കൃതേ. 17

"രാഘവ!	"രാജാവേ!
വൈധർമ്മ്യേ കൃതേ	അകാരണമായ ദ്വേഷ് കൃത്യം
സഹിതേ,	ഏർപ്പെട്ടകാരണം,
തേന	ആ
ബ്രഹ്മർഷിണാ	ബ്രഹ്മർഷിയാൽ
വിന്ധ്യ-ശൈവലയോഃ	വിന്ധ്യനും ശൈവല പർവ്വതത്തിനും മദ്ധ്യത്തിലായുള്ള
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിൻറെ
അസൌ	ഈ
ദണ്ഡവിഷയഃ	ദണ്ഡരാജ്യം
ശപ്തഃ.	ശപിക്കപ്പെട്ടു.

തതഃപ്രഭൃതി കാകുത്സ്ഥ ദണ്ഡകാരണ്യമുച്യതേ
തപസ്വിനഃ സ്ഥിതാ ഹ്യത്ര ജനസ്ഥാനമതോഽഭവത്. 18

"കാകുത്സ്ഥ!	ഹേ കാകുത്സ്ഥ!
തതഃപ്രഭൃതി	അന്നുതൊട്ട്
ദണ്ഡകാരണ്യം	ദണ്ഡകാരണ്യമെന്ന്
ഉച്യതേ;	പറയപ്പെടുന്നു;
അത്ര	ഇട്ടിക്കിൽ
തപസ്വിനഃ ഹി	തപസ്വികൾതന്നെ
സ്ഥിതാഃ;	വസിച്ചുവന്നു;
അതഃ	അതിനാൽ
ജനസ്ഥാനം	ജനസ്ഥാനമെന്ന
അഭവത്.	പേരുണ്ടായി.

ഏതത്തേ സർവ്വമാഖ്യാതം യന്മാം പൃച്ഛസി രാഘവ
സന്ധ്യാമുപാസിതും വീര സമയോ ഹ്യതിവർത്തതേ. 19

"വീര!	"വീരനായ
രാഘവ!	ഹേ ശ്രീരാമ!
മാം	എന്നോട്
യത്	യാതൊന്നിനെക്കുറിച്ച്
പൃച്ഛസി	ചോദ്യംചെയ്കയുണ്ടായോ
ഏതത് സർവ്വം	ഇതെല്ലാം [യോ
തേ	നിന്തിരുവടിയോട്
ആഖ്യാതം;	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടു;
സന്ധ്യാം	സന്ധ്യയെ
ഉപാസിതും	വന്ദിപ്പാൻ
സമയഃ ഹി	തക്ക കാലവും
അതിവർത്തതേ.	അതിക്രമിക്കുന്നു.

ഏതേ മഹർഷയഃ സർവ്വേ പൂർണ്ണകുംഭാഃ സമന്തതഃ
കൃതോദകാ നരവ്യാഘ്ര ആദിത്യം പര്യുപാസതേ. 20

"നരവ്യാഘ്ര!	"പുരുഷോത്തമ!
ഏതേ	ഈ
മഹർഷയഃ സർവ്വേ	മുനിമാരെല്ലാം
സമന്തതഃ	എങ്ങും
കൃതോദകാഃ	സന്ധ്യോപാസനകഴിച്ചവരായി
പൂർണ്ണകുംഭാഃ	പൂർണ്ണകുംഭങ്ങളോടുകൂടിയവരായി
ആദിത്യം	സൂര്യഭഗവാനെ
പര്യുപാസതേ.	ഭക്തിപൂണ്ടുപാസനചെയ്യുന്നു.

സ തൈർബ്രാഹ്മണമഭ്യസ്തം സഹിതൈർബ്രഹ്മവിത്തമൈഃ
രവിരസ്തം ഗതോ രാമ ഗച്ഛോദകമുപസ്പൃശ. 21

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	സഃ രവിഃ	ആ ആദിത്യഭഗവാൻ
അഭ്യസ്തം	സൂര്യാസ്തമനസമയ	അസ്തം ഗതഃ;	അസ്തമിച്ചുകഴിഞ്ഞു;
സഹിതൈഃ	ഒന്നിച്ചുകൂടിയ [ത്തിൽ	ഗച്ഛ;	നിന്തിരുവടിയും എഴ
തൈഃ	ആ		ന്നെള്ളിയാലും;
ബ്രഹ്മവിത്തമൈഃ	ബ്രഹ്മജ്ഞന്മാരാൽ	ഉദകം	സന്ധ്യോപാസ്തികഴി
ബ്രാഹ്മണം;	ഉപാസനചെയ്യപ്പെട്ട;	ഉപസ്പൃശ."	ച്ചാലും."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23355; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2331.

ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാമനിവർത്തനം = ശ്രീരാമൻ അഗസ്ത്യാശ്രമത്തിൽനിന്ന് മടങ്ങുന്നത്.]

ഋഷേർവ്വചനമാജ്ഞായ രാമഃ സന്ധ്യാമുപാസിതും
അപാക്രാമത് സരഃ പുണ്യമപ്സരോഗണസേവിതം. 1

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	സന്ധ്യാം, ഉപാസിതും	സന്ധ്യാവന്ദനത്തിന്നാ
ഋഷേഃ	മഹർഷിയുടെ		യി,
വചനം	ആജ്ഞ	അപ്സരോഗണസേവിതം	അപ്സരസ്സുകളുടെ കൂട്ടങ്ങ
			ളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ട
ആജ്ഞായ	കയ്ക്കൊണ്ട്	പുണ്യം സരഃ	പുണ്യസരസ്സിലേക്കായി
		അപാക്രാമത്.	എഴന്നെള്ളി.

തത്രോദകമുപസ്പൃശ്യ സന്ധ്യാമനുപാസ്യ പശ്ചിമാം
ആശ്രമം പ്രാവിശദ്രാമഃ കുംഭയോനേർമ്മഹാത്മനഃ. 2

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	അനുപാസ്യ,	ഉപാസിച്ചുശേഷം,
തത്ര	അതിൽ	മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
ഉദകം ഉപസ്പൃശ്യ	ആചമിച്ച്	കുംഭയോനേഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ
		ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിൽ
പശ്ചിമാം സന്ധ്യാം	സായംസന്ധ്യയെ	പ്രാവിശത്.	പ്രവേശിച്ചു.

തസ്യാഗസ്ത്യോ ബഹുഗുണം കന്ദമൂലം തഥൌഷധിം
ശാല്യാദീനി പവിത്രാണി ഭോജനാർത്ഥമകല്പയത്. 3

അഗസ്ത്യഃ	അഗസ്ത്യമഹർഷി	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്	ഔഷധിം	ചീര മുതലായവയേയും
ഭോജനാർത്ഥം	ഭോജനത്തിന്നായി	പവിത്രാണി	പരിശുദ്ധമായ
ബഹുഗുണം	പലമാതിരിയായ	ശാല്യാദീനി	ശാല്യന്നം മുതലായവ
കന്ദമൂലം	കായ്കിഴങ്ങുകളേയും	അകല്പയത്.	സമർപ്പിച്ചു. [യേയും

സ ഭുക്തവാൻനരശ്രേഷ്ഠസ്തന്നാമമൃതോപമം
പ്രീതശ്ച പരിതുഷ്ടശ്ച താം രാത്രിം സമുപാവിശത്. 4

സഃ	അ
നരശ്രേഷ്ഠഃ	നരോത്തമൻ .
തത് അന്നം	ആ ഭോജനത്തെ
അമൃതോപമം	ദേവാമൃതമെന്നവണ്ണം
ഭുക്തവാൻ;	ഭുജിച്ചു;
പരിതുഷ്ടഃ ച	അതിസന്തുഷ്ടനായി
പ്രീതഃ ച	പ്രീതികയ്യൊണ്ടു്
താം രാത്രിം	അന്നെ രാത്രി
സമുപാവിശത്.	അവിടത്തന്നെ നിദ്ര ചെയ്തു.

പ്രഭാതേ കാല്യമുത്ഥായ കൃതാഽഽഹ്നികമരിന്ദമഃ
ഋഷിം സമുപചക്രാമ ഗമനായ രഘൂത്തമഃ. 5

അരിന്ദമഃ	അജയ്യനായ
രഘൂത്തമഃ	ശ്രീരഘുവരൻ
പ്രഭാതേ	പുലർകാലത്തിൽ
കാല്യം	തക്കസമയത്തിൽ
ഉത്ഥായ	ഉണന്ന്
ആഹ്നികം	നിത്യകർമ്മത്തെ
കൃതാ,	ചെയ്ത്,
ഗമനായ	യാത്രയ്ക്കായി
ഋഷിം	മുനിവരന്റെ അടുക്കൽ
സമുപചക്രാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

അഭിവാദ്യാബ്രവീദ്രാമോ മഹർഷിം കുംഭസംഭവം
ആപൃച്ഛേ സ്വാം പുരീം ഗന്തും മാമനുജ്ഞാതുമർഹസി. 6

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
കുംഭസംഭവം മഹർഷിം	അഗസ്ത്യമഹർഷിയെ
അഭിവാദ്യ	വണങ്ങി നമസ്കരിച്ച്
അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം അരുൾ ചെയ്തു;
"സ്വാം പുരീം	"എന്റെ നഗരത്തിലേക്ക്
ഗന്തും ആപൃച്ഛേ;	പോകുവാൻ യാത്രപറയുവാൻ ഞാൻ വന്നിരിക്കുയാണ്;
മാം അനുജ്ഞാതും അർഹസി.	എനിക്ക് വിടതരുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.

ധന്യോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി ദർശനേന മഹാത്മനഃ
ദ്രഷ്ടും ചൈവാഗമിഷ്യാമി പാവനാർത്ഥമിഹാത്മനഃ. 7

"മഹാത്മനഃ	"മഹാത്മാവായ
ദർശനേന	നിന്തിരുവടിയുടെ ദർശനത്താൽ
ധന്യഃ അസ്മി;	ഞാൻ ധന്യനായി;
അനുഗൃഹീതഃ ച അസ്മി;	കൃതാർത്ഥനായും ഭവിച്ചു;
ആത്മനഃ	എന്റെ
പാവനാർത്ഥം ഏവ	പരിശുദ്ധിക്കായ്തന്നെ
ഇഹ ദ്രഷ്ടും	ഇവിടത്തെ കണ്ട് സേവിപ്പാനായി
ആഗമിഷ്യാമി."	ഞാൻ ഇനിയും വന്നുകൊള്ളാം."

തഥാ വദതി കാകുത്സ്ഥേ വാക്യമദ്ഭുതദർശനം
ഉവാച പരമപ്രീതോ ധർമ്മനേത്രസ്തപോധനഃ. 8

കാകുത്സ്ഥേ	കാകുത്സ്ഥൻ	ധർമ്മനേത്രഃ	ധർമ്മംതന്നെ നേത്രങ്ങളായുള്ളവനും
തഥാ	അപ്രകാരം	തപോധനഃ	തപഃപാരായണനായ അഭ്യേഹം
അദ്ഭുത-ദർശനം	അസാധാരണഗുണങ്ങളെ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതായ	പരമപ്രീതഃ	അത്യന്തസന്തുഷ്ടനായി
വാക്യം വദതി,	വാക്യം ഉരചെയ്താറെ,	ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ അരുൾചെയ്തു.

അത്യദ്ഭുതമിദം വാക്യം തവ രാമ ശുഭാക്ഷരം
പാവനഃ സർവ്വഭൂതാനാം ത്വമേവ രഘുനന്ദന. 9

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അത്യദ്ഭുതം;	അതിവിചിത്രമായിരിക്കുന്നു;
ശുഭാക്ഷരം	ധർമ്മയുക്തമായ	രഘുനന്ദന!	രഘുവര!
ഇദം	ഈ	ത്വം ഏവ	നിന്തിരുവടി ഒരുവൻ തന്നെയാണ്
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	സർവ്വഭൂതാനാം	സർവ്വപ്രാണികൾക്കും
വാക്യം	വാക്ക്	പാവനഃ.	പുണ്യപ്രദനായവൻ.

മുഹൂർത്തമപി രാമ ത്വാം യേ ച പശ്യന്തി കേചന
പാവിതാഃ സപത്നീകാശ്ച പൂജ്യാസ്തേ സർവ്വദൈവതൈഃ. 10

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	പാവിതാഃ ച	പരിശുദ്ധരാക്കപ്പെട്ടവരായി
മുഹൂർത്തം അപി	തെല്ലുനേരമെന്നാലും	സപത്നീകാഃ ച	സപത്നിന്ന് അധികാരമുള്ളവരായി
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ	സർവ്വ-ദൈവതൈഃ	എല്ലാ ദേവകളാലും
യേ കേചന	എപ്രകാരമുള്ള വല്ലവരും	പൂജ്യാഃ.	കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നു.
പശ്യന്തി	ദർശനംചെയ്യുന്നുവോ		
തേ	അവർ		

യേ ച ത്വാം ഘോരചക്ഷുർഭിഃ പശ്യന്തി പ്രാണിനോ ഭുവി
ഹതാസ്തേ യമദണ്ഡേന സദ്യോ നിരയഗാമിനഃ. 11

"ഭുവി	"ഭൂമിയിൽ	തേ	അവർ
യേ പ്രാണിനഃ	യാതൊരു പ്രാണികളും	യമദണ്ഡേന	യമദണ്ഡത്താൽ
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ	ഹതാഃ ച	ഹിംസിക്കപ്പെട്ടവരായി
ഘോരചക്ഷുർഭിഃ	കൊടിയനേത്രങ്ങളാൽ	സദ്യഃ	അപ്പോൾതന്നെ
പശ്യന്തി,	വീക്ഷിക്കുന്നുവോ,	നിരയഗാമിനഃ.	നരകത്തിൽ ചെന്നുചേരുന്നു.

ഈദൃശസ്ത്വം രഘുശ്രേഷ്ഠ പാവനഃ സർവ്വദേഹിനാം
ഭുവി ത്വാം കഥയന്തോऽപി സിദ്ധിമേഷ്യന്തി രാഘവ. 12

"രഘുശ്രേഷ്ഠ!	"ശ്രീരഘുവര!	ഭുവി	ലോകത്തിൽ
സർവ്വഭേഷജാനാം	സർവ്വപ്രാണികൾക്കും	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയുടെ
ഈദൃശീം	ഇപ്രകാരം	കഥയന്തഃ അപി	ചരിത്രങ്ങളെ പുകഴ്ത്തു
പാവനീം	പരിശുദ്ധിനൽകുന്നവ		ന്നവരും
ത്വാം;	നിന്തിരുവടി; [നാകുന്ന	സിദ്ധിം ഏഷ്യന്തി.	മോക്ഷത്തെ പ്രാപിക്കു ന്നു.
രാഘവ!	ശ്രീരാമ!		

ഗച്ഛ ചാരിഷ്ടമവ്യഗ്രഃ പന്ഥാനമകുതോഭയം
പ്രശാധി രാജ്യം ധർമ്മേണ ഗതിർഹി ജഗതോ ഭവാൻ. 13

"അവ്യഗ്രഃ	"നിശ്ചിന്തനായി	ധർമ്മേണ	രാജനീതിക്കൊത്തപോ
അരിഷ്ടം ച	സുഖമാംവണ്ണം		ലെ
ഗച്ഛ;	എഴുന്നെള്ളിയാലും;	പ്രശാധി;	ആണ്ടുവന്നാലും;
പന്ഥാനം	വഴിയിൽ	ഭവാൻ ഹി	നിന്തിരുവടിമാത്രമാണ്
അകുതോഭയം;	ബുദ്ധിമുട്ടുകളില്ലാതിരി	ജഗതഃ ഗതിഃ."	ലോകത്തിന്റെ ഗതിയാ
രാജ്യം	രാജ്യത്തെ [ക്കട്ടെ;		യവൻ."

ഏവമുക്തസ്തു മുനിനാ പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഗ്രഹോ നൃപഃ
അഭ്യവാദയത പ്രാജ്ഞഃ തമൃഷിം പുണ്യശാലിനം. 14

മുനിനാ	മുനിവരനാൽ	പ്രഗ്രഹഃ	പരമപ്രീതിയെ പ്രദർശി
തു	ആ സമയം		പ്പിക്കുന്നവനായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി
ഉക്തഃ	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടവനായ	പുണ്യശാലിനം	പുണ്യശാലിയായ
പ്രാജ്ഞഃ	പ്രാജ്ഞനായ	തം ഋഷിം	ആ മഹർഷിയെ
നൃപഃ	അരചൻ	അഭ്യവാദയത.	അഭിവാദനംചെയ്തു.

അഭിവാദ്യ മുനിശ്രേഷ്ഠം താംശ്ച സർവ്വാംസ്തപോധനാൻ
അധ്യാരോഹത് തദവ്യഗ്രഃ പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം. 15

മുനിശ്രേഷ്ഠം	മുനിവരനേയും	അവ്യഗ്രഃ	ശാന്തചിത്തനായി
താൻ	ആ	ഹേമഭൂഷിതം	സ്വർണ്ണാലംകൃതമായ
തപോധനാൻ	തപോനിധിമാർ	തത് പുഷ്പകം	ആ പുഷ്പകവിമാന
സർവ്വാൻ ച	എല്ലാവരേയും [ഷം,		ത്തിൽ
അഭിവാദ്യ,	കുമ്പിട്ടുവണങ്ങിയശേ-	അധ്യാരോഹത്.	ആരോഹണംചെയ്തു.

തം പ്രയാന്തം മുനിഗണാ ഹ്യാശീർഭിഃ സമന്തതഃ
അപൂജയൻ മഹേന്ദ്രാഭം സഹസ്രാക്ഷമിവാമരാഃ. 16

പ്രയാന്തം	എഴുന്നെള്ളുന്നവനും	അമരാഃ	ദേവന്മാർ
മഹേന്ദ്രാഭം	മഹേന്ദ്രസദൃശനുമായ	സഹസ്രാക്ഷം ഇവ	ഇന്ദ്രനെയെന്നപോലെ
തം	ആ ദേഹത്തെ		
മുനിഗണാഃ	മുനിഗണങ്ങളും	ആശീർഭിഃ ഹി	ആശിസ്സുകൾകൊണ്ട്
സമന്തതഃ	ചുറ്റും നിന്നുകൊണ്ട്	അപൂജയൻ.	പുകഴ്ത്തി.

സ്ഥസ്ഥഃ സ ദദൃശേ രാമഃ പുഷ്പകേ ഹേമഭൂഷിതേ
ശശീ മേഘസമീപസ്ഥോ യഥാ ജലധരാഗമേ. 17

ഹേമഭൂഷിതേ	സ്വർണ്ണാലംകൃതമായ	ജലധരാഗമേ	വർഷക്കാലത്തിൽ
പുഷ്പകേ	പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ	മേഘ- സമീപസ്ഥഃ	മേഘത്തിന്നിടയിൽ വിലസുന്ന
സ്ഥസ്ഥഃ	സുഖമായി എഴുന്നെ ള്ളിയിരുന്ന	ശശീ യഥാ	ചന്ദ്രനെന്നപോലെ
സഃ രാമഃ	ആ ശ്രീരാഘവൻ	ദദൃശേ.	പരിലസിച്ചു.

തതോഽഭ്യുദിവസേ പ്രാപ്തേ പൂജ്യമാനസ്തതസ്തതഃ
അയോധ്യാം പ്രാപ്യ കാകുത്സ്ഥോ മദ്ധ്യകക്ഷ്യാമവാരുഹത്. 18

തതഃ	അനന്തരം	അഭ്യുദിവസേ പ്രാപ്തേ	ഉച്ചനേരമായപ്പോൾ
കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ	അയോധ്യാം	അയോധ്യയിൽ
തതഃ തതഃ	അവിടവിടെ	പ്രാപ്യ	എത്തി
പൂജ്യമാനഃ	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടുന്നവ നായി	മദ്ധ്യകക്ഷ്യാം അവാരുഹത്.	അരമനയുടെ നടുക്കെ വന്നിറങ്ങി. [ട്ടിൽ

തതോ വിസൃജ്യ രുചിരം പുഷ്പകം കാമഗാമി തത്
വിസജ്ജയിത്വാ ഗച്ഛേതി സ്വസ്തി തേഽസ്ത്വിതി ച പ്രഭുഃ 19
കക്ഷ്യാന്തരവിനിക്ഷിപ്തം ദ്വാസ്ഥം രാമോഽബ്രവീദ്വചഃ
ലക്ഷ്മണം ഭരതം ചൈവ ഗത്വാ തൌ ലഘുവിക്രമൌ
മമാഗമനമാഖ്യായ ശബ്ദാപയത മാ ചിരം. 20

പ്രഭുഃ	സ്വസ്വാമിയായ ശ്രീരാഘവൻ	കക്ഷ്യാന്തര- വിനിക്ഷിപ്തം	നടുക്കെട്ടിലുള്ള
തതഃ	അതിൽ പിന്നെ	ദ്വാസ്ഥം,	കാവൽക്കാരനോടായി,
രുചിരം	തിളങ്ങുന്നതും	രാമഃ	ശ്രീരാമൻ [പിച്ചു;
കാമഗാമി	ഇഷ്ടംപോലെ ചെല്ലു ന്നതുമായ	വചഃ അബ്രവീത്;	ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാ-
തത് പുഷ്പകം വിസൃജ്യ,	ആ പുഷ്പകവിമാന ത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി,	"ലഘുവിക്രമൌ തൌ	"വേഗശാലികളായ അവിരുവരായ
'തേ സ്വസ്തി അസ്തു'	'നിനക്ക് നന്മയുണ്ടാ കട്ടെ,'	ഭരതം ച	ഭരതനേറയും
ഇതി ച,	എന്നും,	ലക്ഷ്മണം ഏവ	ലക്ഷ്മണനേറയും
'ഗച്ഛ,' ഇതി	'പോകാം' എന്നും	ഗത്വാ,	അടുക്കൽ ചെന്ന്,
വിസജ്ജയിത്വാ	വിടകൊടുത്തയച്ച	മമ ആഗമനം	എന്റെ വരവിനെപ്പ
	ശേഷം,	ആഖ്യായ,	അറിയിച്ച്, [റ്റി
		ശബ്ദാപയത;	ക്ഷണിക്കൊണ്ടുവരിക;
		മാ ചിരം.'	താമസിക്കരുത്.'

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23375; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2651

ത്രയശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[രാജസൂയനിവർത്തനം = രാജസൂയ യാഗം വേണ്ടെന്നു വെക്കുന്നത്.]

തച്ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ
ദ്വാസ്ഥഃ കുമാരാവാഹ്വയ രാഘവായ ന്യവേദയത്. 1

ദ്വാസ്ഥഃ,	കാവൽക്കാരൻ,	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
അക്ലിഷ്ട-കർമ്മിണഃ	പുണ്യകർമ്മാവായ	കുമാരൌ	യുവരാജാക്കന്മാരിരു
		ആഹ്വയ	ക്കൂട്ടിക്കൊണ്ട്, [വരേയും
തസ്യ രാമസ്യ	ആ ശ്രീരാമന്റെ	രാഘവായ	ശ്രീരാമനോടായി
തത് ഭാഷിതം	ആ മൊഴി	ന്യവേദയത്.	വിവരം ഉണർത്തിച്ചു.

ദൃഷ്ട്വാ തു രാഘവഃ പ്രാപ്തൌ പ്രിയൌ ഭരതലക്ഷ്മണൌ
പരിഷ്വജ്യ തദാ രാമോ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 2

രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	തദാ	ആ സമയം
പ്രാപ്തൌ	വന്നിരിക്കുന്നവരായ	പരിഷ്വജ്യ,	ആലിംഗനംചെയ്ത്,
പ്രിയൌ	പ്രിയപ്പെട്ട	ഏതത്	ഇപ്രകാരം
ഭരതലക്ഷ്മണൌ	ഭരതലക്ഷ്മണന്മാരെ	വാക്യം	വാക്യത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ തു,	കണ്ട്		
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ഉവാച ഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

കൃതം മയാ യഥാ തത്ഥ്യം ദ്വിജകാര്യമനുത്തമം
ധർമ്മസേതുമതോ ഭൂയഃ കർത്തുമിച്ഛാമി രാഘവൌ. 3

"രാഘവൌ!	"രഘുത്തമന്മാരേ!	കൃതം;	പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടു;
അനുത്തമം	മഹത്തായ	അതഃ ഭൂയഃ	ഇതിലും വലുതായുള്ള
ദ്വിജകാര്യം	ബ്രാഹ്മണന്റെ കൃത്യം	ധർമ്മസേതും	രാജസൂയയാഗത്തെ
മയാ	എന്നാൽ	കർത്തും	നടത്തുവാനായി
തത്ഥ്യം യഥാ	പറഞ്ഞപോലെതന്നെ	ഇച്ഛാമി.	ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു.

അക്ഷയ്യശ്ചാവ്യയശ്ചൈവ ധർമ്മസേതുർമ്മതോ മമ
ധർമ്മപ്രസാദകം ഹ്യേതത് സർവ്വപാപപ്രണാശനം. 4

"ധർമ്മസേതുഃ ച ഏവ	"രാജസൂയയാഗമൊന്നു മാത്രമാണ്	ഏതത് ഹി	ഇതൊന്നുമാത്രംതന്നെ യാണ്
അക്ഷയ്യഃ	ശാശ്വതമായുള്ള	ധർമ്മ-പ്രസാദകം ച;	ധർമ്മത്തിന്റെ പരിപൂർത്തിയായുള്ളത്
അവ്യയഃ	പുണ്യഫലത്തെ നൽകുന്നത് എന്ന സംഗതി	സർവ്വപാപ-പ്രണാശനം.	എല്ലാ പാപങ്ങളേയും നീക്കുന്നത്.
മമ മതഃ;	എനിക്കു നിശ്ചയമാണ്;		

യുവാഭ്യാമാത്മഭ്രാതാഭ്യാം രാജസൂയമനുത്തമം
സഹിതോ യഷ്ടുമിച്ഛാമി തത്ര ധർമ്മോ ഹി ശാശ്വതഃ. 5

"ആത്മ-	"എന്റെ പേരിൽ മനഃ	യഷ്ടും	യാഗംനടത്തുവാൻ
ഭ്രാതാഭ്യാം	പൂർവ്വമായി ഭക്തിക	ഇച്ഛാമി;	ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു;
	യ്ക്കൊണ്ട	തത്ര	അതിനാൽ
യുവാഭ്യാം	നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരോടും	ശാശ്വതഃ	ശാശ്വതമായ
സഹിതഃ	കൂടി	ധർമ്മഃ ഹി?	പുണ്യം ഉണ്ടാകുന്നത
അനുത്തമം	സർവ്വോത്തമമായ		ല്ലെ?
രാജസൂയം	രാജസൂയമെന്ന		

ഇഷ്ടവാ തു രാജസൂയേന മിത്രഃ ശത്രുനിബർഹണഃ
സുഹൃതേന സുയജ്ഞേന വരുണത്വമുപാഗമത്. 6

"ശത്രു-	"ശത്രുസംഹാരകനായ	രാജസൂയേന	രാജസൂയത്തെ നടത്തി
നിബർഹണഃ		ഇഷ്ടവാ തു	യതിനാൽതന്നെ
മിത്രഃ	മിത്രനെന്നവൻ		
സുഹൃതേന	മഹായജ്ഞമായുള്ളതും	വരുണത്വം	വരുണപദവിയെ
സുയജ്ഞേന	ഉത്കൃഷ്ടമായ പുണ്യ		
	കൃത്യവുമായ	ഉപാഗമത്.	പ്രാപിച്ചു.

സോമശ്ച രാജസൂയേന ഇഷ്ടവാ ധർമ്മേണ ധർമ്മവിത്
പ്രാപ്തശ്ച സർവ്വലോകേഷു കീർത്തിസ്ഥാനം ച ശാശ്വതം. 7

"ധർമ്മവിത്	"ധർമ്മജ്ഞനായ	സർവ്വ-	എല്ലാ ലോകങ്ങളിലും
സോമഃ ച	സോമനും	ലോകേഷു ച	വെച്ച്
ധർമ്മേണ	പുണ്യഫലപ്രദമായ	കീർത്തിസ്ഥാനം	ഏവനും ആഗ്രഹിക്കു
രാജസൂയേന	രാജസൂയയാഗത്തെ ന		ന്ന സ്ഥാനമായ
ഇഷ്ടവാ ച	ടത്തിയതിനാൽതന്നെ	ശാശ്വതം	വൈകുണ്ഠത്തെ
		പ്രാപ്തഃ.	പ്രാപിച്ചു.

അസ്മിന്നഹനി യച്ഛ്രേയശ്ചിന്ത്യതാം തന്മയാ സഹ
ഹിതം ചായതിയുക്തം ച പ്രയതൌ കർത്തുമർഹഥഃ. 8

"യത്	"യാതൊന്ന്	ഹിതം ച	ഉചിതവും
ശ്രേയഃ,	മോക്ഷപ്രദമായുള്ളതോ	ആയതി-	ഉത്കൃഷ്ടഫലത്തെ
തത്	ആയതു്	യുക്തം	നൽകുന്നതുമായതി
മയാ സഹ	എന്നോടുകൂടി		നെത്തന്നെ
അസ്മിൻ	ഈ	പ്രയതൌ	ശുദ്ധപൂണ്ട് ആലോചി
അഹനി ച	ദിനത്തിൽതന്നെ		ച്ചുറച്ചവരായി
ചിന്ത്യതാം;	ആലോചിച്ചു നിശ്ച	കർത്തും	ചെയ്തു പൂർത്തിയാക്കേ
	യിക്കപ്പെടട്ടെ;	അർഹഥഃ."	ണ്ടതാണു്."

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈതദ്വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ
ഭരതഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 9

വാക്യവിശാരദഃ	വാക്യസാരഗ്രാഹിയായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഭരതഃ	ഭരതൻ	പ്രാഞ്ജലിഃ ഭൂത്വാ	തൊഴുതുംകൊണ്ട്
തു	ഇക്കായ്വ്വത്തിൽ		
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	ഏതത് വാക്യം	ഇപ്രകാരം
ഏതത് വാക്യം	ഈ വാക്യത്തെ	ഉവാച ഹ.	ഉണർത്തിച്ചു.

ത്വയി ധർമ്മഃ പരഃ സാധോ ത്വയി സർവ്വാ വസുന്ധരാ
പ്രതിഷ്ഠിതാ മഹാബാഹോ യശശ്ചാമിതവിക്രമ. 10

"അമിതവിക്രമ!	"അപ്രമേയപരാക്രമ മാന്നായുള്ളോവേ!	വസുന്ധരാ	ലോകം
		സർവ്വാ	മുഴുവൻ
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായുള്ളോവേ!	ത്വയി	നിന്തിരുവടിയിങ്കലാണ്
സാധോ!	സർവ്വഹിതകാരിയായുള്ളോവേ!	പ്രതിഷ്ഠിതാ;	സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്;
ത്വയി	നിന്തിരുവടിയിങ്കലാണ്	യശഃ	പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യുന്ന ഗുണവും
ധർമ്മഃ	പുണ്യകർമ്മഫലം	ച.	അപ്രകാരം തന്നെ കൂടി കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.
പരഃ;	പരിപൂർത്തിയാകുന്നത്;		

മഹീപാലാശ്ച സർവ്വേ ത്വാം പ്രജാപതിമിവാമരാഃ
നിരീക്ഷന്തേ മഹാത്മാനം ലോകനാഥം യഥാ വയം. 11

"ത്വാം	"നിന്തിരുവടിയെ	ലോകനാഥം	ത്രൈലോക്യനാഥനായ
മഹീപാലാഃ	അരചന്മാർ	മഹാത്മാനം യഥാ	പരമപുരുഷനെന്നു തന്നെ
സർവ്വേ,	എല്ലാം,		
അമരാഃ	ദേവകൾ	നിരീക്ഷന്തേ;	അറിയുന്നു;
പ്രജാപതിം	ബ്രഹ്മദേവനെ	വയം ച.	ഞങ്ങളും അപ്രകാരം തന്നെ അറിയുന്നു.
ഇവ	എന്നപോലെ,		

പ്രജാശ്ച പിതൃവദ്രാജൻ പശ്യന്തി ത്വാം മഹാബല
പൃഥിവ്യാ ഗതിർഭൂതോऽസി പ്രാണിനാമപി രാഘവ. 12

"മഹാബല!	"മഹാബലശാലിയും!	പശ്യന്തി;	ഭാവിക്കുന്നു;
രാജൻ!	ചക്രവർത്തിയുമായ	പൃഥിവ്യാഃ	ലോകത്തിനും
രാഘവ!	ശ്രീരാഘവ!	പ്രാണിനാം അപി	ജീവജാലങ്ങൾക്കും
പ്രജാഃ	പ്രജകൾ	ഗതിർഭൂതഃ അസി.	നിന്തിരുവടിയാകുന്ന ആശ്രയഭൂതനായിരിക്കുന്നത്.
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ		
പിതൃവത് ച	പിതാവെന്നപോലെ തന്നെ		

സ ത്വമേവംവിധം യജ്ഞമാഹർത്താസി കഥം നൃപ
പൃഥിവ്യാം രാജവംശാനാം വിനാശോ യത്ര ദൃശ്യതേ. 13

"നൃപ!	"മഹാരാജാവേ!	ഏവംവിധം	ഇപ്രകാരം
പൃഥിവ്യാം	ലോകത്തിൽ	സഃ	സാക്ഷാൽ ജഗദ്രക്ഷക
രാജവംശാനാം	രാജവംശങ്ങൾക്ക്		നായ വിഷ്ണുഭഗവാനാ
വിനാശഃ	നാശമെന്നുള്ളത്	ത്വം	നിന്തിരുവടി [യ
യത്ര	യാതൊന്നിൽ	ആഹർത്താ	അനുഷ്ഠിക്കുക എന്നത്
ദൃശ്യതേ	ഉണ്ടാകുന്നുവോ അപ്ര	അസി കഥം?	എങ്ങിനെ ഉചിതമാ
യജ്ഞം,	യാഗത്തെ, [കാരമുള്ള		കും?

പൃഥിവ്യാം യേ ച പുരുഷാ രാജൻ പൌരുഷമാഗതാഃ
സർവ്വേഷാം ഭവിതാ തത്ര ക്ഷയഃ സർവ്വാന്തകോപമഃ. 14

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	യേ ച	യാതൊരുവരോ
പൃഥിവ്യാം	ലോകത്തിൽ	സർവ്വേഷാം	അവക്കെല്ലാം
പൌരുഷം	പൌരുഷത്തെ	സർവ്വാന്തകോപമഃ	യമനാലെന്നപോലു
ആഗതാഃ	വലുതായി കരുതി അ	ക്ഷയഃ	നാശം [ള്ളതായ
	തിനെ അവലംബിക്ക	തത്ര	അതിൽ
പുരുഷാഃ	ആളുകൾ [ന്നവരായ	ഭവിതാ.	നേരിടുന്നതാണ്.

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല ഹ്യനൈരതുലവിക്രമ
പൃഥിവീം നാർഹസേ ഹന്തും വശേ ഹി തവ വർത്തതേ. 15

"അതുലവിക്രമ!	"നിസ്തുല്യപരാക്രമശാ	വർത്തതേ;	(ലോകമെല്ലാം) വർത്തി
	ലിയായ		ക്കുന്നതു;
പുരുഷശാർദ്ദൂല!	ഹേ പുരുഷോത്തമ!	സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
ഹ്യനൈഃ	സകല കല്യാണഗുണ	ത്വം	നിന്തിരുവടി
	ങ്ങളും വിളങ്ങുന്നാകാര	പൃഥിവീം	ലോകത്തെ
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ [ണം	ഹന്തും	നശിപ്പിക്കുക എന്നതു്
വശേ ഹി	അധീനത്തിൽതന്നെ	ന അർഹസേ."	ഉചിതമല്ല."
	യാണല്ലൊ		

ഭരതസ്യ തു തദ്വാക്യം ശ്രുത്വാऽമൃതമയം തദാ
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ. 16

സത്യപരാക്രമഃ	സത്യംതന്നെ പരാക്ര	അമൃതമയം	അമൃതമയമായ
	മമായുള്ളവനായ	തത്	ആ
രാമഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	വാക്യം	വാക്യത്തെ
തദാ	ആ സമയം	ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
തു	അക്കാര്യത്തിൽ	അതുലം പ്രഹ-	അത്യാനന്ദഭരിതനായി
ഭരതസ്യ	ഭരതന്റെ	ഷം ലേഭേ.	ഭവിച്ചു.

ഉവാച ച ശുഭം വാക്യം കൈകേയ്യാനന്ദവർദ്ധനം
പ്രീതോഽസ്മി പരിതുഷ്ടോഽസ്മി തവാദ്യ വചനേഽനഘ. 17

കൈകേയ്യാനന്ദവർദ്ധനം	കൈകേയിയുടെ ആനന്ദത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവനായ ഭരതനോ	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
		തവ	നിന്റെ
		വചനേ	വചനത്തിൽ
ശുഭം	ശുഭമായ [ടായി	പ്രീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ തൃപ്തിപൂണ്ടിരിക്കുന്നു;
വാക്യം ച	ഈ വാക്യത്തെയും		
ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;	പരിതുഷ്ടഃ അസ്മി.	ഏറ്റവും സന്തുഷ്ടനായുമിരിക്കുന്നു.
"അനഘ!	"പുണ്യശീല!		

ഇദം വചനമക്ലീബം തവയാ ധർമ്മസമാഹിതം
വ്യാഹൃതം പുരുഷവ്യാഘ്ര പൃഥിവ്യാഃ പരിപാലനം. 18

"പുരുഷവ്യാഘ്ര!	"പുരുഷോത്തമ!	അക്ലീബം;	ശുഭഫലത്തെ നൽകുന്നതായുമിരിക്കുന്നു;
തവയാ	നിന്നാൽ	ധർമ്മസമാഹിതം	ധർമ്മയുക്തമായും
വ്യാഹൃതം	പറയപ്പെട്ടതായ	പൃഥിവ്യാഃ	ലോകത്തിന്റെ
		പരിപാലനം	നന്മവിളയിക്കുന്നതായുമിരിക്കുന്നു
ഇദം വചനം	ഈ വാക്യം		

ഏഷ്യദസ്മദഭിപ്രായാദ്രാജസൂയാത് ക്രതുത്തമാത്
നിവർത്തയാമി ധർമ്മജ്ഞ തവ സുവ്യാഹൃതേന ച. 19

"ധർമ്മജ്ഞ!	"ധർമ്മതത്വത്തെ അറിഞ്ഞവനേ!	രാജസൂയാത്	രാജസൂയമെന്നുള്ള
തവ	നിന്റെ	ക്രതുത്തമാത്	മഹായാഗം നടത്തുന്നതിനെന്നുള്ള
സുവ്യാഹൃതേന ച	ശുഭകരമായ വാക്യത്താൽതന്നെ		
ഏഷ്യത്	ഞാൻ ഏറെ കൊതിച്ചിരുന്നതാണെന്നാലും (ആഷം)	അസ്മദഭിപ്രായാത്	എന്റെ ഉദ്ദേശത്തിൽ നിന്നും
		നിവർത്തയാമി.	ഞാൻ പിൻമാറുന്നു.

ബാലാനാം തു ശുഭം വാക്യം ഗ്രാഹ്യം ലക്ഷ്മണപൂർവ്വജ
തസ്മാച്ഛ്രുണോമി തേ വാക്യം സാധ്വയുക്തം മഹാമതേ. 20

"മഹാമതേ!	"സദ്ബുദ്ധിയാൻ	സാധ്വയുക്തം	സത്ഫലയുക്തമാണെന്നാൽ
ലക്ഷ്മണപൂർവ്വജ!	ഹേ ലക്ഷ്മണാഗ്രജ!		
തേ വാക്യം	വത്സന്റെ വാക്ക്	ഗ്രാഹ്യം;	സ്വീകാര്യമാണ്;
ശുഭം തു;	ധർമ്മയുക്തമായുള്ളതെയി	തസ്മാത്	ആകയാൽ
ബാലാനാം	എളയവരുടെ [രിക്കുന്നു;	ശ്രുണോമി.	ഞാൻ അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുന്നു."
വാക്യം	വാക്ക്		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ചതുരശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം.

[വൃത്രതപോവർണ്ണനം = വൃത്രാസുരന്റെ തപസ്സ്.]

തഥോക്തവതി രാമേ തു ഭരതേ ച മഹാത്മനി
ലക്ഷ്മണോഽഥ ശുഭം വാക്യമുവാച രഘുനന്ദനം. 1

രാമേ തു	ശ്രീരാഘവനും	ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ
മഹാത്മനി	മഹാത്മാവായ	രഘുനന്ദനം	ശ്രീരാമനോടായി
ഭരതേ ച	ഭരതനും	വാക്യം	ഒരു വാക്ക്
തഥാ	അപ്രകാരം	അഥ	ഇപ്രകാരം
ഉക്തവതി	സംതോഷണംചെയ്ത പ്പോൾ	ശുഭം	മനോഹരമാംവണ്ണം
		ഉവാച.	ഉണർത്തിച്ചു.

അശ്വമേധോ മഹായജ്ഞഃ പാവനഃ സർവ്വപാപ്മനാം
പാവനസ്തവ ദുർദ്ധർഷോ രോചതാം രഘുനന്ദന. 2

"രഘുനന്ദന!	"ശ്രീരാഘവ!	ദുർധർഷഃ	നിസ്തുല്യമായതും
അശ്വമേധഃ	അശ്വമേധമെന്ന	പാവനഃ;	സ്വയമായുള്ളതും പാപ
മഹായജ്ഞഃ	മഹായാഗം		രഹിതമായതുമാകുന്നു;
സർവ്വപാപ്മനാം	എല്ലാ പാപങ്ങൾക്കും	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
പാവനഃ;	പ്രായശ്ചിത്തമായുള്ള തുമാകുന്നു;	രോചതാം.	തിരുവുള്ളത്തിൽ തോന്നിക്കപ്പെടട്ടെ.

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാവൃത്തം വാസവേ സുമഹാത്മനി
ബ്രഹ്മഹത്യാവൃതഃ ശക്രോ ഹയമേധേന പാവിതഃ. 3

"സുമഹാത്മനി	"എന്തെന്നാൽ മഹാത്മാവായ	ബ്രഹ്മഹത്യാവൃതഃ	ബ്രഹ്മഹത്യാദോഷത്താൽ ബാധിക്കപ്പെട്ടിരുന്നവനായ
വാസവേ ഹി	ഇന്ദ്രന്റെ സംഗതിയിൽതന്നെ,	ശക്രഃ	ദേവേന്ദ്രൻ,
പുരാവൃത്തം	പണ്ട് നടന്ന കഥ	ഹയമേധേന	അശ്വമേധയാഗത്താ
ശ്രൂയതേ;	കേൾക്കപ്പെട്ടുണ്ട്;	പാവിതഃ.	പരിശുദ്ധനാ [ക്കപ്പെട്ടത്.

പുരാ കില മഹാബാഹോ ദേവാസുരസമാഗമേ
വൃത്രോ നാമ മഹാനാസീദ്ദൈതേയോ ലോകസമ്മതഃ. 4

"മഹാബാഹോ!	"അമിതപരാക്രമശാലിയായുള്ളോവേ!	മഹാൻ	ഒരു മഹാത്മാവ്
		ആസീത്;	ഉണ്ടായിരുന്നു;
പുരാ	പണ്ട്	ദൈതേയഃ കില	അസുരജാതിയിൽ ജനിച്ചവനായിരുന്നാലും
ദേവാസുരസമാഗമേ	ദേവാസുരന്മാർ ഒന്നിച്ചിരുന്നിരുന്ന കാലം	ലോകസമ്മതഃ.	ലോകരാൽ കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായിരുന്നു.
വൃത്രഃ നാമ	വൃത്രനെന്ന		

വിസ്തീർണ്ണോ യോജനശതമുച്ഛ്രിതസ്ത്രിഗുണം തതഃ
അന്തരാഗേണ ലോകാംസ്ത്രീൻ സ്നേഹാത് പശ്യതി സർവ്വതഃ. 5

"യോജനശതം വിസ്തീർണ്ണഃ	"നൂറുയോജനവണ്ണവും	സർവ്വതഃ	എല്ലാം
		സ്നേഹാത്	ജീവകാരുണ്യത്താൽ
തതഃ ത്രിഗുണം	അതിലും മുമ്മടങ്ങ്	അനുരാഗേണ	പ്രീതിയുൾക്കൊണ്ടവനായി
ഉച്ഛ്രിതം,	ഉയർവുമുള്ള അവൻ,		
ത്രീൻ ലോകാൻ	മൂന്നുലോകങ്ങളെ	പശ്യതി.	നിരീക്ഷിച്ചുവന്നു.

ധർമ്മജ്ഞശ്ച കൃതജ്ഞശ്ച ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ
ശശാസ പൃഥിവീം സ്ഫീതാം ധർമ്മേണ സുസമാഹിതഃ. 6

"ധർമ്മജ്ഞഃ ച	"ധർമ്മങ്ങളറിഞ്ഞവനും	സുസമാഹിതഃ	മഹാപുണ്യശാലിയുമായ അവൻ
കൃതജ്ഞഃ ച	നന്ദിയുള്ളവനും	ധർമ്മേണ	ന്യായപ്രകാരം
ബുദ്ധ്യാ ച	ബുദ്ധികൊണ്ട്	സ്ഫീതാം	വിശാലമായ
പരിനിഷ്ഠിതഃ	മഹാനിപുണനും	പൃഥിവീം	ഭൂമിയെയെല്ലാം
		ശശാസ.	പരിപാലിച്ചുവന്നു.

തസ്മിൻ പ്രശാസതി തദാ സർവ്വകാമദുഘാ മഹീ
രസവന്തി പ്രസൂതാനി മൂലാനി ച ഫലാനി ച. 7

"തസ്മിൻ	"അവൻ	തദാ	അക്കാലം
പ്രശാസതി,	വാണിരുന്നകാലം,	മൂലാനി ച	കിഴങ്ങുകളും
മഹീ	ഭൂമി	ഫലാനി ച	പഴങ്ങളും
സർവ്വകാമദുഘാ;	വേണ്ടുന്നവയെല്ലാം നൽകുന്നതായിരുന്നു;	രസവന്തി	സാരമുള്ളവയായി
		പ്രസൂതാനി.	ധാരാളം ഉണ്ടായി.

അകൃഷ്ടപച്യാ പൃഥിവീ സുസംപന്നാ മഹാത്മനഃ
സ രാജ്യം താദൃശം ഭുങ്ക്തേ സ്ഫീതമദ്ഭുതദർശനം. 8

"മഹാത്മനഃ	"ആ മഹാത്മാവിന്റെ	താദൃശം	അപ്രകാരമുള്ള
പൃഥിവീ	ഭൂമി,	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
അകൃഷ്ടപച്യാ	കൃഷിചെയ്യാതെതന്നെ വിളയുന്നതായി	സ്ഫീതം	സർവ്വഭാഗ്യസംയുക്തമായും
സുസംപന്നാ;	ഏറ്റവും ഫലസമൃദ്ധിപൂണ്ടതായ് ഭവിച്ചു;	അദ്ഭുതദർശനം	അത്യാശ്ചര്യകരമായിരിക്കുന്നതായും
സഃ	അവൻ	ഭുങ്ക്തേ.	പരിപാലിച്ചുവന്നു.

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ തപഃ കുര്യാമനുത്തമം
തപോ ഹി പരമം ശ്രേയഃ സംമോഹമിതരത്സുഖം. 9

"'തപഃ	"'തപസ്സ്	അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമായ
പരമം	അത്യുത്കൃഷ്ടമായ	തപഃ	തപസ്സിനെ
ശ്രേയഃ;	ഫലത്തെ നൽകുന്നതാ	കുര്യാം,'	ഞാൻ അനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്,'
ഇതരത്	അതല്ലാതെ [ണ്ട്;		
സുഖം	വിഷയസുഖമെന്നുള്ളതു	ബുദ്ധിഃ	എന്നുള്ളതായ ബുദ്ധി
സംമോഹം;	മതിമോഹകരവുമാണ്;	തസ്യ	അവന്ന്
ഹി	അതുകയാൽ	സമുത്പന്നാ.	ഉളവായി.

സ നിക്ഷിപ്യ സുതം ജ്യേഷ്ഠം പൌരേഷു മധുരേശ്വരം
തപ ഉഗ്രം സമാതിഷ്ഠത് താപയൻ സർവ്വദേവതാഃ. 10

"സഃ	"അവൻ	നിക്ഷിപ്യ,	വാഴിച്ച്,
...		സർവ്വദേവതാഃ	എല്ലാ ദേവതകളേയും
ജ്യേഷ്ഠം സുതം	തന്റെ ജ്യേഷ്ഠപുത്രനെ	താപയൻ	തപിപ്പിക്കുമാറ്
മധുരേശ്വരം	മധുരാപുരീശനായി	ഉഗ്രം തപഃ	ഉഗ്രതപസ്സ്
പൌരേഷു	പ്രജകളുടെ ഇടയിൽ	സമാതിഷ്ഠത്.	കയ്യാണ്ടു.

തപസ്തപ്യതി വൃത്രേ തു വാസവഃ പരമാത്തവത്
വിഷ്ണും സമുപസംക്രമ്യ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 11

"വൃത്രേ	"വൃത്രൻ	വിഷ്ണും	മഹാവിഷ്ണുവിനെ
തപഃ തപ്യതി	തപസ്സുചെയ്യുംകാലം	സമുപസംക്രമ്യ	നേരിൽ സന്ദർശിച്ച്
വാസവഃ തു	ഇന്ദ്രനാം [ണ്ട്	ഏതത് വാക്യം	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ
പരമാത്തവത്	ഏറ്റം വ്യാകുലതപൂ-	ഉവാച ഹ.	ഉണർത്തിച്ചു.

തപസ്യതാ മഹാബാഹോ ലോകാ വൃത്രേണ നിർജ്ജിതാഃ
ബലവാൻ സ ഹി ധർമ്മാത്മാ നൈനം ശക്ഷ്യാമി ശാസിതും. 12

"'മഹാബാഹോ!	"'മഹാബാഹോ!	ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മംതെറ്റാത്ത
തപസ്യതാ	തപസ്സുചെയ്യുന്ന	ബലവാൻ;	ബലശാലിയുമാണ്;
വൃത്രേണ	വൃത്രനാൽ	ഏനം	ഇവനെ
ലോകാഃ	ലോകങ്ങൾ	ശാസിതും	അടക്കുന്നതിന്
നിർജ്ജിതാഃ;	സ്വാധീനമാക്കപ്പെട്ടു;	ന ശക്ഷ്യാമി.	ഞാൻ ശക്തനാകുന്നില്ല.
സഃ ഹി	അവനാകട്ടെ		

യദ്യസൌ തപ ആതിഷ്ഠേദ് ഭ്രുവ ഏവാസുരേശ്വരഃ
യാവല്ലോകാ ധരിഷ്യന്തി താവദസ്യ വശാനുഗാഃ. 13

"'അസൌ	"'ഈ	ലോകാഃ	ലോകങ്ങൾ
അസുരേശ്വരഃ	അസുരേശ്വരൻ	യാവത് താവത്	എത്രയോ അത്രയും
ഭ്രുവഃ ഏവ തപഃ	ഇനിയും തപസ്സ്	അസ്യ	ഇവന്
ആതിഷ്ഠേത് }	ചെയ്യുന്നതായാൽ	വശാനുഗാഃ	അധീനമായി
യദി }		ധരിഷ്യന്തി.	തീരുന്നതാണ്.

തം ചൈനം പരമോദാരമുപേക്ഷസി മഹാബലം
ക്ഷണം ഹി ന ഭവേദ്വൃത്രഃ ക്രുദ്ധോ തപയി സുരേശ്വര. 14

"'പരമോദാരം	"അചഞ്ചലമനസ്കനായി	സുരേശ്വര!	ദേവദേവ!
		തപയി	നിന്തിരുവടി
മഹാബലം	അതിശക്തിമാനായ	ക്രുദ്ധേ	കോപിച്ചാൽ
തം ഏനം ച	ആ ഇവനേയും	വൃത്രഃ ഹി	വൃത്രനംക്രുടി
ഉപേക്ഷസി;	നിന്തിരുവടി ഗണിക്കാതിരിക്കയാണ്;	ക്ഷണം	ക്ഷണനേരമെങ്കിലും
		ന ഭവേത്.	ജീവനോടിരിക്കയില്ല.

യദാ ഹി പ്രീതിസംയോഗം ത്വയാ വിഷ്ണോ സമാഗതഃ
തദാപ്രഭൃതി ലോകാനാം നാഥത്വമുപലബ്ധവാൻ. 15

"'വിഷ്ണോ!	"'സർവ്വവ്യാപിയായ ദേവേ!	യദാ ഹി	എന്നാ
ത്വയാ പ്രീതി-സംയോഗം	നിന്തിരുവടിയുടെ കരുണയെന്ന് പാത്രീഭവിക്കുക എന്ന അവസ്ഥയെ	തദാപ്രഭൃതി,	അന്നുതൊട്ട്,
		ലോകാനാം	ലോകങ്ങൾക്ക്
		നാഥത്വം	നാഥനെന്ന പദവിയെ
സമാഗതഃ	അവൻ പ്രാപിച്ചത്	ഉപലബ്ധവാൻ.	അവൻ ഉള്ളിൽ കരുതിയിരിക്കയാണ്.

സ ത്വം പ്രസാദം ദേവാനാം കരുഷ്വ സുസമാഹിതഃ
ത്വത്കൃതേന ഹി സർവ്വം സ്യാത് പ്രശാന്തമരുജം ജഗത്. 16

"'സഃ	"'അപ്രകാരമുള്ള	ത്വത്കൃതേന ഹി	നിന്തിരുവടിയുടെ ലീലാവിലാസത്താൽ തന്നെയാണല്ലൊ
ത്വം	നിന്തിരുവടി		
സുസമാഹിതഃ,	തിരുവുള്ളം കനിഞ്ഞ	അരുജം	ദുഃഖമറ്റതായി
ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക് [വന്നായി,	പ്രശാന്തം സ്യാത്.	മനഃസമാധാനത്തോടുകൂടിയതായി ഭവിക്കുന്നത്.
പ്രസാദം	അനുഗ്രഹം		
കരുഷ്വ;	അരുളിയാലും;		
ജഗത് സർവ്വം	ലോകമെല്ലാം		

ഇമേ ഹി സർവ്വേ വിഷ്ണോ ത്വാം നിരീക്ഷന്തേ ദിവൌകസഃ
വൃത്രഘാതേന മഹതാ നേഷാം സാഹ്യം കരുഷ്വ ഹ. 17

"'വിഷ്ണോ!	"'വിഷ്ണുഭഗവാനേ!	മഹതാ	മഹത്കൃത്യമായ
ത്വാം	നിന്തിരുവടിയോട്	വൃത്രഘാതേന	വൃത്രഘാതത്താൽ
ഇമേ	ഈ	ഏഷാം	ഇവർക്ക്
ദിവൌകസഃ	ദേവകൾ	തു ഹ	ഇക്കാര്യത്തിലും
സർവ്വേ ഹി	എല്ലാംതന്നെ	സാഹ്യം കരുഷ്വ.	സഹായിച്ചരുളിയാലും.
നിരീക്ഷന്തേ;	പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു;		

ത്വയാ ഹി നിത്യശഃ സാഹ്യം കൃതമേഷാം മഹാത്മനാം
അസഹ്യമിദമന്യേഷാമഗതീനാം ഗതിർഭവാൻ. 18

"'ഇദം	"'ഇത്	ഏഷാം	ഈ
അന്യേഷാം	മറ്റാർക്കും	മഹാത്മനാം	മഹാത്മാക്കൾക്ക്
അസഹ്യം;	സാദ്ധ്യമല്ലാത്തതാണ്;	നിത്യശഃ	എന്നും
ഭവാൻ ഹി	നിന്തിരുവടിതന്നെയാ	ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാലാണ്
അഗതീനാം	ഗതിയറവർക്ക് [ണ്	സാഹ്യം കൃതം."	വേണ്ടുന്ന സഹായം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്."
ഗതിഃ;	ശരണമായുള്ളവൻ;		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുരശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[വൃത്രവധഃ = വൃത്രാസുരവധം.]

ലക്ഷ്മണസ്യ തു തദ്വാക്യം ശ്രുത്വാ ശത്രുനിബർഹണഃ
വൃത്രഘാതമശേഷേണ കഥയേത്യാഹ സുവ്രത. 1

ശത്രു-നിബർഹണഃ,	ശത്രുവിധ്വംസകനായ ശ്രീരാമൻ,	തു	ആ കാര്യത്തിൽ
		ആഹ;	ആജ്ഞാപിച്ചു;
		"സുവ്രത!	"പുണ്യചാരിത്ര!
ലക്ഷ്മണസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ	വൃത്രഘാതം	വൃത്രവധത്തെപ്പറ്റിയുള്ളത്
തത് വാക്യം	ആ വാക്ക		
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	അശേഷേണ കഥയ."	മുഴുവൻ വിവരിച്ചുര ചെയ്താലും."
ഇതി	ഇപ്രകാരം		

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു സുമിത്രാനന്ദവർദ്ധനഃ
ഭൂയ ഏവ കഥാം ദിവ്യാം കഥയാമാസ സുവ്രതഃ. 2

സുവ്രതഃ	സത്കഥകളിൽ നിപുണനായ	ഉക്തഃ,	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവനായി,
സുമിത്രാനന്ദ-വർദ്ധനഃ,	സുമിത്രാതനയൻ,	ദിവ്യാം കഥാം	ആ അദ്ഭുത ചരിത്രത്തെ
		ഭൂയഃ ഏവ	വിസ്തരിച്ച്
രാഘവേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ	തു	അപ്പോൾ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	കഥയാമാസ.	ഉണർത്തിച്ചു.

സഹസ്രാക്ഷവചഃ ശ്രുത്വാ സർവ്വേഷാം ച ദിവൌകസാം
വിഷ്ണുർവാനുവാചേദം സർവ്വാനിന്ദ്രപുരോഗമാൻ. 3

"വിഷ്ണുഃ	"വിഷ്ണുഭഗവാൻ	ഇന്ദ്ര-പുരോഗമാൻ	ഇന്ദ്രൻ മുമ്പായുള്ള
ദിവൌകസാം	ദേവന്മാർ	സർവ്വാൻ	എല്ലാ
സർവ്വേഷാം ച	എല്ലാവർക്കുമായുള്ള	ദേവാൻ	ദേവകളോടായും
സഹസ്രാക്ഷ-വചഃ ശ്രുത്വാ,	ഇന്ദ്രന്റെ മൊഴി കേട്ട്,	ഇദം ഉവാച.	ഇങ്ങിനെയരുളിച്ചെയ്തു.

പൂർവ്വം സൌഹൃദബദ്ധോഽസ്മി വൃത്രസ്യ തു മഹാത്മനഃ
തേന യുഷ്മത്പ്രിയാർത്ഥം ഹി നാഹം ഹന്മി മഹാസുരം. 4

"മഹാത്മനഃ	"മഹാത്മാവായ	തേന തു	ആകയാൽ ഇക്കാര്യത്തിൽ
വൃത്രസ്യ തു	വൃത്രനുമായി	യുഷ്മത്പ്രിയാർത്ഥം ഹി	നിങ്ങളുടെ ക്ഷേമത്തിന്നായെന്നാലുംക്രൂടി
പൂർവ്വം	ഏറെക്കാലമായി	മഹാസുരം	ആ ധർമ്മിഷ്ഠനായ അസുരനെ
സൌഹൃദ-ബദ്ധഃ അസ്മി;	പ്രീതിമൂലം അഹിതം ചെയ്വാൻ മനസ്സുവരാത്തവനാകുന്നു ഞാൻ;	അഹം ന ഹന്മി.	ഞാൻ വധിക്കയില്ല.

അവശ്യം കരണീയം ച ഭവതാം സുഖമുത്തമം
തസ്മാദുപായമാഖ്യാസ്യേ യേന വൃത്രോ നിഹന്യതേ. 5

"ഭവതാം ച	"നിങ്ങൾക്കും	തസ്മാത്	ആകയാൽ
ഉത്തമം	മുഖ്യമായ	യേന	യാതൊന്നിനാൽ
സുഖം	ആപദ്വിമോചനമെ	വൃത്രഃ	വൃത്രൻ
അവശ്യം	നിശ്ചയമായും [ന്നതു്	നിഹന്യതേ	സംഹരിക്കപ്പെട്ടുമോ അ
കരണീയം;	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതായു	ഉപായം	ഉപായത്തെ
	മിരിക്കുന്നു;	ആഖ്യാസ്യേ.	ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം.

ത്രിധാഭൂതം കരിഷ്യാമി ഹ്യാത്മാനം സുരസത്തമാഃ
തേന വൃത്രം സഹസ്രാക്ഷോ വധിഷ്യതി ന സംശയഃ. 6

"'സുരസത്തമാഃ!	"'ദേവന്മാരെ!	തേന	അതിനാൽ
ആത്മാനം	എന്നെ	സഹസ്രാക്ഷഃ	ഇന്ദ്രൻ
ത്രിധാഭൂതം	ഞാൻ മൂന്നംശമാക്കി	വൃത്രം ഹി	വൃത്രനേയും
കരിഷ്യാമി;	ഓരോ ദിക്കിൽ ആവി	വധിഷ്യതി	സംഹരിക്കുന്നതാണു്
	ർഭവിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു്;	ന സംശയഃ.	തീർച്ചതന്നെ.

ഏകാംശോ വാസവം യാതു ദ്വിതീയോ വജ്രമേവ തു
തൃതീയോ ഭൂതലം ശക്രസ്തദാ വൃത്രം വധിഷ്യതി. 7

"ഏകാംശഃ	"ഒരംശം	യാതു;	അനുപ്രവേശംചെയ്യ
വാസവം	ഇന്ദ്രന്റെ അടുക്കലും		ട്ടെ;
ദ്വിതീയഃ	രണ്ടാമത്തതു്	തദാ	അപ്രകാരമായാൽ
വജ്രം	വജ്രായുധത്തിലും	ശക്രഃ ഏവ	ഇന്ദ്രൻതന്നെ
തൃതീയഃ	മൂന്നാമത്തതു്	വൃത്രം	വൃത്രനെ
ഭൂതലം തു	ഭൂമിയിലും	വധിഷ്യതി.	വധിക്കുന്നതാണു്.

തഥാ ബ്രുവതി ദേവേശേ ദേവാ വാക്യമഥാബ്രുവൻ
ഏവമേതന്ന സന്ദേഹോ യഥാ വദസി ദൈത്യഹൻ. 8

"ദേവേശേ	"ദേവദേവനായ വിഷ്ണു	യഥാ വദസി	നിന്തിരുവടി ആജ്ഞാ
തഥാ	ഇപ്രകാരം [ഭഗവാൻ		പിക്കുന്നതു് യാതൊ
ബ്രുവതി,	അരുളിച്ചെയ്താറെ,		ന്നോ
ദേവാഃ	ദേവന്മാർ	ഏതത്	ഇതു്
അഥ വാക്യം	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു;	ഏവം;	അപ്രകാരം തന്നെയാ
അബ്രുവൻ;			വട്ടെ;
'ദൈത്യഹൻ!	'ദൈത്യസംഹാരക!	സന്ദേഹഃ ന.	ഇനി ആപത്തൊഴിഞ്ഞു.

ഭദ്രം തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമോ വൃത്രാസുരവധൈഷിണഃ
ഭജസ്വ പരമോദാര വാസവം സേവന തേജസാ. 9

"'തേ	"'നിന്തിരുവടിക്ക്
ഭദ്രം അസ്തു!	ഞങ്ങളുടെ പേരിൽ എന്നും അനുഗ്രഹബുദ്ധിയുണ്ടാകട്ടെ!
പരമോദാര!	കൃപാനിധേ!
വാസവം	ഇന്ദ്രനെ
സേവന	നിന്തിരുവടിയുടെ
തേജസാ	വൈഭവത്താൽ
ഭജസ്വ;	കാത്തരുളിയാലും;
വൃത്രാസുരവധൈഷിണഃ	വൃത്രാസുരവധകാംക്ഷികളായ ഞങ്ങൾ
ഗമിഷ്യാമഃ.'	പോയ്ക്കൊട്ടെ.'

തതഃ സർവ്വേ മഹാത്മാനഃ സഹസ്രാക്ഷപുരോഗമാഃ
തദരണ്യമുപാക്രാമൻ യത്ര വൃത്രോ മഹാസുരഃ. 10

"സഹസ്രാക്ഷപുരോഗമാഃ	"ഇന്ദ്രൻ മുമ്പായുള്ള
മഹാത്മാനഃ സർവ്വേ	മഹാത്മാക്കളായ അവരെല്ലാം
തതഃ	അവിടെനിന്നും
മഹാസുരഃ	മഹാസുരനായ
വൃത്രഃ	വൃത്രൻ
യത്ര	എങ്ങോ
തത് അരണ്യം	ആ വനത്തിൽ
ഉപാക്രാമൻ.	ചെന്നെത്തി.

തേഽപശ്യംസ്തേജസാ ഭ്രതം തപ്യന്തമസുരോത്തമം
പിബന്തമിവ ലോകാംസ്ത്രീൻ നിർദ്ദഹന്തമിവാംബരം. 11

"തേ	"അവർ
അസുരോത്തമം	ആ അസുരോത്തമനെ
തേജസാ ഭ്രതം	അടക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്ത സാത്വികതേജസ്സ് മൂർത്തീകരിച്ചുവന്നായി
ത്രീൻ ലോകാൻ	മൂന്നുലോകങ്ങളെ
പിബന്തം ഇവ	കബളീകരിക്കുന്നവനെന്നപോലെയും
അംബരം	ആകാശത്തെ
നിർദ്ദഹന്തം ഇവ	ചുട്ടെരിക്കുന്നവനെന്നപോലേയും
തപ്യന്തം	ഘോരതപസ്സുകയ്യാണ്ടിരിക്കുന്നവനായി
അപശ്യൻ.	വീക്ഷിച്ചു.

ദൃഷ്ട്വൈവ ചാസുരശ്രേഷ്ഠം ദേവാസ്ത്രാസമുപാഗമൻ
കഥമേനം വധിഷ്യാമഃ കഥം ന സ്യാത് പരാജയഃ. 12

"ദേവാഃ ച	"ദേവന്മാരും
അസുരഃശ്രേഷ്ഠം	അസുരശ്രേഷ്ഠനെ
ദൃഷ്ട്വാ ഏവ	കണ്ടഃപ്പോൾതന്നെ
'ഏനം	'ഇവനെ
കഥം വധിഷ്യാമഃ?	നാം എങ്ങിനെയാണ് ജയിക്കുക?
പരാജയഃ	അപജയം
ന സ്യാത് കഥം?'	എങ്ങിനെയാണ് നേരിടാതിരിക്കുക?' എന്നിങ്ങിനെ
ത്രാസം	അധൈര്യം പൂണ്ടു.
ഉപാഗമൻ.	

തേഷാം ചിന്തയതാം തത്ര സഹസ്രാക്ഷഃ പുരന്ദരഃ
വജ്രം പ്രഗൃഹ്യ പാണിഭ്യാം പ്രാഹിണോദ്വൃത്രമൂർദ്ധനി. 13

"തേഷാം	"അവർ	വജ്രം	വജ്രായുധത്തെ
തത്ര	അപ്പോൾ	പാണിഭ്യാം	രണ്ടു കൈകളും കൊണ്ടും
ചിന്തയതാം,	വിചാരപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ,	പ്രഗൃഹ്യ,	ഉയർത്തിക്കൊണ്ട്
സഹസ്രാക്ഷഃ / പുരന്ദരഃ,	സഹസ്രനേത്രനായ ഇന്ദ്രൻ,	വൃത്രമൂർദ്ധ്നി	വൃത്രാസുരന്റെ മൂർദ്ധാവിൽ
		പ്രാഹിണോത്.	അടിച്ചു.

കാലാഗ്നിനേവ ലോകേന തപ്തേനൈവ മഹാത്മിഷാ
പതതാ വൃത്രശിരസാ ജഗത് ത്രാസമുപാഗമത്. 14

"മഹാത്മിഷാ	"വൻ ജ്വാലയോടുകൂടിയ	പതതാ ഏവ	നിലത്ത് വീണുകിടക്കുന്ന
കാലാഗ്നിനാ / ഇവ	പ്രളയാഗ്നിപോലെയുള്ളതായി	വൃത്രശിരസാ,	വൃത്രന്റെ ശിരസ്സുകാരണം,
തപ്തേന	വൻ തപസ്സിനാൽ ഉജ്ജ്വലിക്കുന്നതായി	ജഗത്	ലോകം
ലോകേന	പൂജിക്കത്തക്കതായി	ത്രാസം / ഉപാഗമത്.	ഭീതികയ്യാണ്ടു.

അസംഭാവ്യം വധം തസ്യ വൃത്രസ്യ വിബുധാധിപഃ
ചിന്തയാനോ ജഗാമാശു ലോകസ്യാന്തം മഹായശാഃ. 15

"മഹായശാഃ	"മഹായശസ്വിയായ	ചിന്തയാനഃ	ആധിപൂണ്ടവനായി
വിബുധാധിപഃ,	ദേവേശൻ,	ലോകസ്യ	ലോകത്തിന്റെ
തസ്യ വൃത്രസ്യ	ആ വൃത്രന്റെ	അന്തം	അതൃത്തിയിൽ
വധം	വധത്തെക്കുറിച്ച്	ആശു	ഉടനെ
അസംഭാവ്യം	തക്കതല്ലാത്തതെന്ന്	ജഗാമ.	ഓടിയൊളിച്ചു.

തമിന്ദ്രം ബ്രഹ്മഹത്യാऽശു ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛതി
അപതച്ചാസ്യ ഗാത്രേഷു തമിന്ദ്രം ദുഃഖമാവിശത്. 16

"ബ്രഹ്മഹത്യാ	"ബ്രഹ്മഹത്യയും	ഗാത്രേഷു	അംഗങ്ങളിൽ
ഗച്ഛന്തം	ഓടിപ്പോകുന്ന	അപതത്;	പറ്റിക്കൂടി;
തം ഇന്ദ്രം	ആ ഇന്ദ്രനെ	ച	അകയാൽ.
അശു	ഉടനെ	തം ഇന്ദ്രം	ആ ഇന്ദ്രനെ
അനുഗച്ഛതി;	തുടർന്നു ചെല്ലുകയായി;	ദുഃഖം	അലക്ഷ്മി
അസ്യ	ഇവന്റെ	ആവിശത്.	ബാധിച്ചു.

ഹതാരയഃ പ്രണഷ്ടേന്ദ്രാ ദേവാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ
വിഷ്ണും ത്രിഭുവനേശാനം മുഹുർമ്മുഹുരപൂജയൻ. 17

"സാഗ്നിപുരോഗമാഃ	"അഗ്നിമുമ്പായുള്ള	പ്രണഷ്ടേന്ദ്രാഃ	(എങ്കിലും) ഇന്ദ്രനില്ലാത്തവരായി
ദേവാഃ,	ദേവന്മാർ,	ത്രിഭുവനേശാനം	ത്രൈലോക്യനാഥനായ
ഹതാരയഃ,	ശത്രുബാധനീങ്ങിയവരായി,	വിഷ്ണും	വിഷ്ണുഭഗവാനെ
		മുഹുഃ മുഹുഃ	പലവുരു
		അപൂജയൻ,	കൊണ്ടാടി പ്രാർത്ഥിച്ചു.

തപം ഗതിഃ പരമേശാന പൂർവ്വജോ ജഗതഃ പിതാ
രക്ഷാർത്ഥം സർവ്വഭൂതാനാം വിഷ്ണുതപമുപജഗ്മിവാൻ. 18

"'പരമേശാന!	"'സർവ്വേശ്വരനായുള്ളോവേ!	ഗതിഃ;	സർവ്വശരണ്യൻ;
തപം	നിന്തിരുവടിതന്നെയാണ്	സർവ്വഭൂതാനാം	സർവ്വപ്രാണികൾക്കും
പൂർവ്വജഃ;	ആദിമൂർത്തിയായവൻ;	രക്ഷാർത്ഥം	നന്മവിളയിക്കുന്നതിനും
ജഗതഃ പിതാ	ലോകപിതാവായ	വിഷ്ണുതപം	വിഷ്ണുഭാവത്തെ[ന്നായി
		ഉപജഗ്മിവാൻ.	കയ്യാണ്ടിരിക്കുന്നവൻ.

ഹതശ്ചായം തപയാ വൃത്രോ ബ്രഹ്മഹത്യാ ച വാസവം
ബാധതേ സുരശാർദ്ദൂല മോക്ഷം തസ്യാ വിനിർദ്ദിശ. 19

"'സുരശാർദ്ദൂല!	"ദേവോത്തമ!	ബ്രഹ്മഹത്യാ	ബ്രഹ്മഹത്യ
അയം വൃത്രഃ	ഈ വൃത്രൻ	ബാധതേ;	ബാധിച്ചിരിക്കുന്നു;
തപയാ ച ഹതഃ;	നിന്തിരുവടിയാൽതന്നെ വധിക്കപ്പെട്ടു;	തസ്യാഃ	അതിൽനിന്നും
ച	എങ്കിലും	മോക്ഷം	മോചനത്തിനുള്ള
വാസവം	ഇന്ദ്രനെ	വിനിർദ്ദിശ.'	വഴികാണിച്ചുകൊടുക്കണം.'

തേഷാം തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ദേവാനാം വിഷ്ണുരബ്രവീത്
മാമേവ യജതാം ശക്രഃ പാവയിഷ്യാമി വജ്രിണം. 20

"തേഷാം	"ആ	'ശക്രഃ	'ഇന്ദ്രൻ
ദേവാനാം	ദേവകളുടെ	മാം ഏവ	എന്നെക്കുറിച്ചുതന്നെ
തത് വചനം	ആ വാക്ക്	യജതാം;	യാഗംചെയ്യട്ടെ:
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	വജ്രിണം	ഇന്ദ്രനെ
വിഷ്ണുഃ	വിഷ്ണുഭഗവാൻ	പാവയിഷ്യാമി.	ഞാൻ പരിശുദ്ധനാക്കുന്നുണ്ട്.
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;		

പുണ്യേന ഹയമേധേന മാമിഷ്ട്വാ പാകശാസനഃ
പുനരേഷ്യതി ദേവാനാമിന്ദ്രത്വമകുതോഭയം. 21

"'പാകശാസനഃ	"'പാകവൈരിയായ ഇന്ദ്രൻ,	പുനഃ	വീണ്ടും
മാം ഇഷ്ട്വാ,	എന്നെ ഉപാസനചെയ്ത്,	ദേവാനാം	ദേവകൾക്ക്
പുണ്യേന	പാവനമായ	ഇന്ദ്രത്വം	ഇന്ദ്രനായിരിക്കുക എന്ന പദവിയെ
ഹയമേധേന	അശ്വമേധത്താൽ	അകുതോഭയം	നിർഭയമാംവണ്ണം
		ഏഷ്യതി.'	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

ഏവം സംദിശ്യ താം വാണീം ദേവാനാമമൃതോപമാം
ജഗാമ വിഷ്ണുർദേവേശഃ സ്തൂയമാനസ്ത്രിവിഷ്ടപം. 22

"ദേവേശഃ	"ദേവഃദേവനായ	അമൃതോപമാം	അമൃതുപോലെയുള്ളതാ
വിഷ്ണുഃ	വിഷ്ണുഭഗവാൻ	താം വാണീം	ആ മൊഴി [യ
സ്തൂയമാനഃ	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനായി	സന്ദിശ്യ	ഉരചെയ്തശേഷം,
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ത്രിവിഷ്ടപം	ഇന്ദ്രലോകത്തിലേക്ക്
ദേവാനാം	ദേവകളോടായി	ജഗാമ."	എഴുന്നെള്ളി."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23435; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2711.

ഷഡശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്താറാംസർഗ്ഗം.

[ബ്രഹ്മഹത്യാതരണം = ഇന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മഹത്യയിൽനിന്നു മോചിക്കുന്നത്.]

തദാ വൃത്രവധം സർവ്വമഖിലേന സ ലക്ഷ്മണഃ
കഥയിത്വാ നരശ്രേഷ്ഠഃ കഥാശേഷം പ്രചക്രമേ. 1

സഃ നരശ്രേഷ്ഠഃ	ആ പുരുഷോത്തമനായ	കഥാശേഷം	കഥയുടെ ബാക്കി
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	സർവ്വം	മുഴുവനും
തദാ	ആ സമയം	അഖിലേന	വിസ്തരിച്ച്
വൃത്രവധം	വൃത്രവധത്തെക്കുറിച്ച്	പ്രചക്രമേ.	ഉരചെയ്വാൻതുടങ്ങി.
കഥയിത്വാ,	ഇങ്ങിനെ ഉണത്തിച്ച		
ശേഷം,			

തതോ ഹതേ മഹാവീര്യേ വൃത്രേ ദേവഭയംകരേ
ബ്രഹ്മഹത്യാവൃതഃ ശക്രഃ സംജ്ഞാം ലേഭേ ന വൃത്രഹാ. 2

"ദേവഭയംകരേ	"ദേവകൾക്ക് ഭയ	വൃത്രഹാ	വൃത്രവധംചെയ്തവനായ
	ത്തെ വിളയിച്ചവനും	ശക്രഃ,	ഇന്ദ്രൻ,
മഹാവീര്യേ	മഹാവീര്യശാലിയുമായ	ബ്രഹ്മഹത്യാ-	ബ്രഹ്മഹത്യയാൽ ചൂഴ
വൃത്രേ	വൃത്രാസുരൻ	വൃതഃ	പ്പെട്ടവനായി
ഹതേ	ഹനിക്കപ്പെട്ടാറെ	സംജ്ഞാം ന	സ്വയബോധമറവനാ
തതഃ	അതിൽപിന്നെ	ലേഭേ.	യിരുന്നു.

സോഽന്തമാശ്രിത്യ ലോകാനാം നഷ്ടസംജ്ഞോ വിചേതനഃ
കാലം തത്രാവസത് കഞ്ചിദേഷ്ടമാന ഇവോരഗഃ. 3

"സഃ	"അദ്ദേഹം	വേഷ്ടമാനഃ	ഒതുങ്ങി ചുരുണ്ടുകിട
ലോകാനാം	ലോകങ്ങളുടെ		ക്കുന്ന
അന്തം ആശ്രിത്യ	അതിരിയെ പ്രാപി	ഉരഗഃ ഇവ,	പാമ്പുപോലെ,
തത്ര	അവിടെ ച്ച്,	വിചേതനഃ	അവയവങ്ങൾ വ്യാപ
കഞ്ചിത് കാലം	കുറച്ചുകാലം		രിക്കാത്തവനായി
നഷ്ടസംജ്ഞഃ,	ബോധരഹിതനായി;	അവസത്.	വസിച്ചു.

അഥ നഷ്ടേ സഹസ്രാക്ഷേ ഉദ്വിഗ്നമഭവജ്ജഗത്
ഭൂമിശ്ച ധ്വസ്തസംകാശാ നിസ്നേഹാ ശുഷ്കകാനനാ. 4

"അഥ	"ഇപ്രകാരം
സഹസ്രാക്ഷേ	ഇന്ദ്രൻ
നഷ്ടേ	ക്ഷീണിച്ചുകിടന്നാറെ
ജഗത്	ലോകം
ഉദ്വിഗ്നം അഭവത്;	അത്തൽപ്പെട്ടു;
ഭൂമിശ്ച	ഭൂമിയും
ധ്വസ്തസംകാശാ,	നശിച്ചുപോലായി,
നിസ്നേഹാ	നനവില്ലാതെ വരണ്ട്
ശുഷ്കകാനനാ.	ഉണങ്ങിയ കാടുകളോടു കൂടിയതായി ഭവിച്ചു.

നിസ്സ്രോതസശ്ച തേ സർവ്വേ ഹ്രദാശ്ച സരിതസ്തഥാ
സംക്ഷോഭശ്ചൈവ സതതാനാമനാവൃഷ്ടികൃതോഽഭവത്. 5

"ഹ്രദാശ്ച	"കയങ്ങളും
സരിതശ്ച തഥാ	നദികളുമായ
തേ സർവ്വേ	അവയെല്ലാം
നിസ്സ്രോതസശ്ച;	വെള്ളം വറിയവയായ്തീർന്നു;
സതതാനാം	പ്രാണികൾക്ക്
സംക്ഷോഭശ്ച;	കഴപ്പുമുണ്ടായി;
അനാവൃഷ്ടി-കൃതശ്ച ഏവ	മഴയില്ലായ്കകൊണ്ട് ക്ഷാമവും
അഭവത്.	ഉണ്ടായി.

ക്ഷീയമാണേ തു ലോകേഽസ്മിൻ സംഭ്രാന്തമനസഃ സുരാഃ
യദുക്തം വിഷ്ണുനാ പൂർവ്വം തം യജ്ഞം സമുപാനയൻ. 6

"അസ്മിൻ	"ഈ
ലോകേ	ലോകം
ക്ഷീയമാണേ തു,	ക്ഷീണദശയെ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ
സംഭ്രാന്തമനസഃ	സംഭ്രമംപൂണ്ടവരായ
സുരാഃ,	ദേവകൾ,
വിഷ്ണുനാ	വിഷ്ണുവിനാൽ
പൂർവ്വം	മുമ്പേതന്നെ
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതായ
യത്	യാതൊരു [യ
തം യജ്ഞം	ആ യജ്ഞത്തെ
സമുപാനയൻ.	ആരംഭിച്ചു.

തതഃ സർവ്വേ സുരഗണാഃ സോപാദ്ധ്യായാഃ സഹർഷിഭിഃ
തം ദേശം സമുപാജഗ്മുർയത്രേന്ദ്രോ ഭയമോഹിതഃ. 7

"തതഃ	"ആ സമയം
സുരഗണാഃ	ദേവഗണങ്ങൾ
സർവ്വേ	എല്ലാം
സോപാദ്ധ്യായാഃ	ഉപാദ്ധ്യായന്മാരോടു കൂടി
ഋഷിഭിഃ സഹ,	ഋഷിമാരൊന്നിച്ച്
യത്രേന്ദ്രോ ഭയമോഹിതഃ	ഭയം മൂലം സംഭ്രമംപൂണ്ട ഇന്ദ്രൻ [ധമറിഞ്ഞ
യത്ര	ഉണ്ടായിരുന്ന യാതൊ [രു
തം	ആ
ദേശം	പ്രദേശത്തിലേയ്ക്ക്
സമുപാജഗ്മുഃ.	വന്നെത്തി.

തേ തു ദൃഷ്ട്വാ സഹസ്രാക്ഷമാവൃതം ബ്രഹ്മഹത്യയാ
തം പുരസ്കൃത്യ ദേവേശമശ്വമേധമുപാക്രമൻ. 8

"തേ,	"അവർ,	ദേവേശം	മഹാവിഷ്ണു ഭഗവാനെ
ബ്രഹ്മഹത്യയാ	ബ്രഹ്മഹത്യയാൽ	പുരസ്കൃത്യ തു,	മുമ്പിൽ ആരാധിച്ചു
ആവൃതം	ചൂഴപ്പെട്ടിരുന്ന		ശേഷം,
സഹസ്രാക്ഷം	ഇന്ദ്രനെ	അശ്വമേധം	അശ്വമേധ യജ്ഞത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,		
തം	അ	ഉപാക്രമൻ.	ചെയ്വാൻ തുടങ്ങി.

തതോ ऽശ്വമേധഃ സുമഹാൻ മഹേന്ദ്രസ്യ മഹാത്മനഃ
വവൃധേ ബ്രഹ്മഹത്യായാഃ പാവനാർത്ഥം നരേശ്വര. 9

"നരേശ്വര!	"പുരുഷോത്തമ!	പാവനാർത്ഥം	പരിശുദ്ധിയുണ്ടാകുവാ
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	തതഃ	അ സമയം [നായി
മഹേന്ദ്രസ്യ	ദേവേന്ദ്രന്ന്	സുമഹാൻ	അതിപാവനമായ
ബ്രഹ്മഹത്യായാഃ	ബ്രഹ്മഹത്യാപാപത്തിൽ നിന്നും	അശ്വമേധഃ	അശ്വമേധയജ്ഞം
		വവൃധേ.	നടന്നു.

തതോ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു ബ്രഹ്മഹത്യാ മഹാത്മനഃ
അഭിഗമ്യാബ്രവീദ്വാക്യം ക്വ മേ സ്ഥാനം വിധാസ്യഥ. 10

"തതഃ	"അപ്പോൾ	വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;
യജ്ഞേ	യാഗം		
സമാപ്തേ തു	സമാപ്തിയായ ഉടനെ,	'മേ	'എനിക്ക്
ബ്രഹ്മഹത്യാ	ബ്രഹ്മഹത്യാ മൂർത്തി	സ്ഥാനം	വാസസ്ഥാനം
മഹാത്മനഃ	ദേവന്മാരെ	ക്വ	എവിടെയെന്ന്
അഭിഗമ്യ,	നേരിൽ സന്ദർശിച്ച്,	വിധാസ്യഥ.'	നിങ്ങൾ തന്നെ നിശ്ചയിപ്പിൻ.'

തേ താമൂചുസ്തദാ ദേവാസ്തുഷ്ടാഃ പ്രീതിസമന്വിതാഃ
ചതുർധാ വിഭജാത്മാനമാത്മനൈവ ദുരാസദേ 11

"തേ ദേവാഃ	"അ ദേവന്മാർ	'ദുരാസദേ!	'ദുസ്സഹയായവളേ!
പ്രീതി-സമന്വിതാഃ	സംതുഷ്ടികൊണ്ടവരായി	ആത്മനാ ഏവ	സ്വയമായുള്ള
തുഷ്ടാഃ.	സന്തോഷത്തോടെ	ആത്മാനം	ഭവതിയെ
താം	അവളോടായി	ചതുർധാ	നാലായി
തദാ ഊചുഃ;	അപ്പോൾ ഉരചെയ്തു;	വിഭജ.'	ഭാഗിച്ചുകൊൾക.'

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ബ്രഹ്മഹത്യാ മഹാത്മനാം
സന്നിധൌ സ്ഥാനമന്യത്ര വരയാമാസ ദുർവ്വസാ. 12

"മഹാത്മനാം	"ദേവന്മാരുടെ	ബ്രഹ്മഹത്യാ,	ബ്രഹ്മഹത്യ,
ഭാഷിതം	മൊഴി	ദേവാനാം	ദേവന്മാരുടെ
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	സന്നിധൌ	സന്നിധിയിൽവെച്ച്
ദുർവ്വസാ	എവിടെ വർത്തിച്ചാലും അസഹ്യയായ്തന്നെയിരിക്കുന്ന അ	അന്യത്ര സ്ഥാനം	മറു വാസസ്ഥാനത്തെ
		വരയാമാസ.	സേച്ഛയായ്തന്നെ വരിച്ചു.

ഏകേനാംശേന വത്സ്യാമി പൂർണ്ണാദാസു നദീഷു വൈ
ചതുരോ വാർഷികാൻ മാസാൻ ദർപ്പഘ്നീ കാമചാരിണീ. 13

"'ചതുരഃ	"'നാലു്
വാർഷികാൻ മാസാൻ	മഴക്കാലമാസങ്ങളിൽ
പൂർണ്ണാദാസു	വെള്ളംപൊങ്ങിവരുന്ന
നദീഷു	നദികളിൽ
ഏകേന	ഒരു
അംശേന വൈ	അംശംകൊണ്ടു്
ദർപ്പഘ്നീ	അഹങ്കാരത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നവളും
കാമചാരിണീ	ഇഷ്ടംപോലെ സഞ്ചരിപ്പാൻ കഴിവുള്ളവളുമായ ഞാൻ
വത്സ്യാമി.	വസിക്കാം.

ഭ്രമ്യാമഹം സർവ്വകാലമേകേനാംശേന ദൃഢ്വസാ
വസിഷ്യാമി ന സന്ദേഹഃ സത്യേനൈതദ് ബ്രവീമി വഃ. 14

"'ദൃഢ്വസാ അഹം,	"'എങ്ങും അസഹ്യയായ ഞാൻ,
സർവ്വകാലം	എന്നും
ഏകേന	ഒരു
അംശേന	അംശംകൊണ്ടു്
ഭ്രമ്യാം	ഭൂമിയിൽ
വസിഷ്യാമി	വസിക്കുന്നുണ്ടു്
ന സന്ദേഹഃ;	തീർച്ചതന്നെ;
വഃ	നിങ്ങളോടു്
ഏതത്	ഇതിനെ
സത്യേന ബ്രവീമി.	ഞാൻ സത്യമായും ഉണർത്തിക്കുന്നു.

യോऽയമംശസ്തതീയോ മേ സ്ത്രീഷു യൌവനശാലിഷു
ത്രിരാത്രം ദർപ്പപൂർണ്ണാസു വസിഷ്യേ ദർപ്പഘാതിനീ. 15

"'മേ	"'എൻറെ
തൃതീയഃ	മൂന്നാമത്തെ
അംശഃ	ഭാഗം
യഃ	യാതൊന്നോ
അയം;	അപ്രകാരമുള്ളതാകുന്നു ഇത്;
ദർപ്പഘാതിനീ	മദത്തെ ഒതുക്കുന്നവളായ ഞാൻ
യൌവനശാലിഷു	യൌവനമാന്യവും
ദർപ്പപൂർണ്ണാസു സ്ത്രീഷു	പുഷ്ടിനികളുമായ സ്ത്രീകളിൽ
ത്രിരാത്രം	മൂന്നുരാത്രി
വസിഷ്യേ.	വസിക്കുന്നുണ്ടു്.

ഹന്താരോ ബ്രാഹ്മണാൻ യേ തു മൂഷാപൂർവ്വമദൂഷകാൻ
താംശ്ചതുർത്ഥേന ഭാഗേന സംശ്രയിഷ്യേ സുരർഷഭാഃ. 16

"'സുരർഷഭാഃ!	"'ദേവോത്തമന്മാരെ!
ചതുർത്ഥേന	നാലാമത്തെ
ഭാഗേന	അംശംകൊണ്ടു്
അദൂഷകാൻ	നിഷ്ക്രിയകളായ
ബ്രാഹ്മണാൻ	ബ്രാഹ്മണരെ
മൂഷാപൂർവ്വം	അനാവശ്യമായി
ഹന്താരഃ	ഉപദ്രവിക്കുന്നവർ
യേ ച	യാതൊരുവരൊ
താൻ തു സംശ്രയിഷ്യേ.'	അവരിൽ ഞാൻ വസിക്കുന്നുണ്ടു്.'

പ്രത്യുത്സ്യാം തതോ ദേവാ യഥാ വത്സി ദൃഢ്വസേ
തഥാ ഭവതു തത് സർവ്വം സാധയസ്വ യദിപ്സിതം. 17

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	വദസി	ഭവതി ഉരചെയ്യുന്നുവാ
ദേവാഃ	ദേവകൾ	തഥാ ഭവതു;	അപ്രകാരംതന്നെയാക
താം	അവളോടായി		ട്ടെ;
പ്രത്യുചുഃ	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുരച്ചു	ഈപ്സിതം	ഉദ്ദേശം
'ദുർവ്വസേ!	'എവിടെയിരുന്നാലും	യത്	യാതൊന്നൊ
	അസഹ്യയായുള്ളവളേ!	തത് സർവ്വം	അതെല്ലാം
യഥാ	എപ്രകാരം	സാധയസേ.'	സാധിച്ചുകൊണ്ടാലും.'

തതഃ പ്രീത്യാനിതാ ദേവാഃ സഹസ്രാക്ഷം വവന്ദിരേ
വിജ്വരഃ സ ച പൂതാത്മാ വാസവഃ സമപദ്യത. 18

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ	സഃ വാസവഃ ച	ആ ഇന്ദ്രനും
പ്രീത്യാനിതാഃ	പ്രീതികയ്യാണ്ടവരായ	പൂതാത്മാ	പരിശുദ്ധിപൂണ്ടവനാ യി
ദേവാഃ	ദേവന്മാർ	വിജ്വരഃ	കഷ്ടനിവൃത്തിവന്നവ നായി
സഹസ്രാക്ഷം	ഇന്ദ്രനെ		
വവന്ദിരേ;	വന്ദിച്ചു;	സമപദ്യത.	ഭവിച്ചു.

പ്രശാന്തം ച ജഗത്സർവ്വം സഹസ്രാക്ഷേ പ്രതിഷ്ഠിതേ
യജ്ഞാ ചാദ്ഭുതസങ്കാശം തദാ ശക്രോഽഭ്യപൂജയത്. 19

"സഹസ്രാക്ഷ	"ഇന്ദ്രൻ	തദാ	അപ്പോൾ
പ്രതിഷ്ഠിതേ ച	സ്വസ്ഥാനത്തെ പ്രാപിച്ചാറെ	ശക്രഃ ച	ഇന്ദ്രനും
		യജ്ഞം	യജ്ഞത്തെ
ജഗത് സർവ്വം	ലോകമെല്ലാം	അദ്ഭുത-	ആശ്ചര്യകരമാംവണ്ണം
പ്രശാന്തം;	ആപന്നിവൃത്തി പൂണ്ട തായി ഭവിച്ചു;	സങ്കാശം	
		അഭ്യപൂജയത്.	കൊണ്ടാടി.

ഈദൃശോ ഹ്യശ്വമേധസ്യ പ്രഭാവോ രഘുനന്ദന
യജസ്വ സുമഹാഭാഗ ഹയമേധേന പാർത്ഥിവ. 20

"സുമഹാഭാഗ!	"മഹാഭാഗ്യശാലിയും	ഈദൃശഃ;	ഇപ്രകാരമുള്ളതാണ്;
രഘുനന്ദന!	രഘുതിലകനുമായ	ഹി	ആകയാൽ
പാർത്ഥിവ!	മഹാരാജാവേ!	ഹയമേധേന	അശ്വമേധയാഗം ചെ
അശ്വമേധസ്യ	അശ്വമേധത്തിന്റെ	യജസ്വ."	യ്യാൻ തിരുവുള്ളത്തി
പ്രഭാവഃ	വൈഭവം		ൽ കൊണ്ടാലും."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷഡധികശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്ണൂത്താറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23455; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2731.

സപ്താശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തേഴാംസർഗ്ഗം.

[ഇളസ്ത്രീതപ്രാപ്തിഃ = ഇളമഹാരാജാവ് സ്ത്രീയായിത്തീർന്നത്.]

തച്ഛ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണേനൊക്തം വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാഃ പ്രഹസൻ രാഘവോ വചഃ. 1

മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയും
വാക്യവിശാരദഃ	വാക്യകുശലനുമായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
ഉക്തം	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടതായ
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
പ്രഹസൻ	ഉത്സാഹഭരിതനായി
വചഃ	ഇപ്രകാരം
പ്രത്യുവാച.	ഉത്തരമരുളി.

ഏവമേവ നരശ്രേഷ്ഠ യഥാ വദസി ലക്ഷ്മണ
വൃത്രഘ്നാതമശേഷേണ വാജിമേധഫലം ച യത്. 2

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"പുരുഷപുംഗവ!
ലക്ഷ്മണ!	ലക്ഷ്മണ!
വൃത്രഘ്നാതം	വൃത്രവധത്തെക്കുറിച്ചും
വാജിമേധഫലം	അശ്വമേധയാഗഫല
	ത്തെപ്പറ്റിയും ഉള്ളത്
യത് ച	യാതൊന്നോ അതും
യഥാ വദസി	നീ ഉച്ചൈസ്സുന്നപ്രകാ
	രം
അശേഷേണ	മുഴുവനും
ഏവം ഏവ.	വാസ്തവംതന്നെ.

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാ സൌമ്യ കർദ്ദമസ്യ പ്രജാപതേഃ
പുത്രോ ബാഹ്ലീശ്വരഃ ശ്രീമാനിളോ നാമ സുധാർമ്മികഃ. 3

"സൌമ്യ!	"വത്സ!
പുരാ	ഇതുമല്ലാതെ
ശ്രൂയതേ ഹി;	മറെറാന്നും കേൾക്ക
	പ്പെട്ടതുണ്ട്;
പ്രജാപതേഃ കർദ്ദമസ്യ	കർദ്ദമപ്രജാപതിയ്ക്ക്
ഇളഃ നാമ	ഇളൻ എന്ന
പുത്രഃ;	പുത്രൻ ഉണ്ടായിരുന്നു;
ബാഹ്ലീശ്വരഃ	ബാഹ്ലീകദേശാധിപ
	നായി
ശ്രീമാൻ	സമ്പത്സൌഭാഗ്യങ്ങളും
	തികഞ്ഞവനായി
സുധാർമ്മികഃ.	അതിധാർമ്മികനായി
	രുന്നു.

സ രാജാ പൃഥിവീം സർവ്വാം വശേ കൃത്വാ മഹായശാഃ
രാജ്യം ചൈവ നരവ്യാഘ്ര പുത്രവത് പര്യപാലയത്. 4

"നരവ്യാഘ്ര!	"പുരുഷോത്തമ!
മഹായശാഃ	അതികീർത്തിമാനായ
സഃ രാജാ,	ആ അരചൻ,
പൃഥിവീം സർവ്വാം	ഭൂമിയെല്ലാം
വശേ കൃത്വാ	സ്വാധീനത്തിലാക്കി
	ക്കൊണ്ട്
രാജ്യം ച	രാജ്യത്തെയും
പുത്രവത് ഏവ	പുത്രനെപ്പോലെ
പര്യപാലയത്.	പരിപാലിച്ചുവന്നു.

സുരൈശ്ച പരമോദാരൈർദ്ദൈതേയൈശ്ച മഹാധനൈഃ
നാഗരാക്ഷസഗന്ധർവ്വൈർയക്ഷൈശ്ച സുമഹാത്മഭിഃ
പൂജ്യതേ നിത്യശഃ സൌമ്യ ഭയാത്തൈ രഘുനന്ദന 5

"സൌമ്യ!	"വത്സ!
രഘുനന്ദന!	രഘുവീര!
പരമോദാരൈഃ	ഏറ്റവും ഔദാര്യഗുണമാ ന്ന
സുരൈഃ ച	ദേവകളാലും
മഹാധനൈഃ	മഹാധനവാന്മാരായ
ദൈതേയൈഃ ച	അസുരന്മാരാലും
ഭയാത്തൈഃ	ഭയശാലികളായ
നാഗരാക്ഷസ-ഗന്ധർവ്വൈഃ	നാഗങ്ങൾ, രാക്ഷസർ, ഗന്ധർവ്വന്മാർ എന്നാ വരാലും
സുമഹാത്മഭിഃ	പ്രഖ്യാതിപൂണ്ട മഹാ ത്മാക്കളായ
യക്ഷൈഃ ച	യക്ഷന്മാരാലും
നിത്യശഃ	എന്നും
പൂജ്യതേ.	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടവനത്രേ.

അബിഭ്യച്ച ത്രയോ ലോകാഃ സരോഷസ്യ മഹാത്മനഃ. 6

"സരോഷസ്യ	"ക്രുദ്ധിച്ചവനായ
മഹാത്മനഃ	ആ മഹാത്മാവിനെക്കണ്ടി ട്ട്
ത്രയഃ	മൂന്ന്
ലോകാഃ ച	ലോകങ്ങളും
അബിഭ്യുൻ.	നടുങ്ങി.

സ രാജാ താടകശോ ഹ്യാസീദ്ധർമ്മേ വീര്യേ ച നിഷ്ഠിതഃ
ബുദ്ധ്യാ ച പരമോദാരോ ബാഹ്ലീകേശോ മഹായശാഃ. 7

"മഹായശാഃ	"ഏറ്റവും പുകഴാന്ന
ബാഹ്ലീകേശഃ	ബാഹ്ലീകദേശാധി
സഃ	ആ [പനായ
രാജാ,	അരചൻ,
താടകശഃ,	അപ്രകാരമുള്ളവനാ
ധർമ്മേ ഹി	ധർമ്മത്തിലും [യി,
വീര്യേ ച	വീര്യത്തിലും
നിഷ്ഠിതഃ,	ലോകപ്രസിദ്ധി പൂണ്ട വനായി,
ബുദ്ധ്യാ	ബുദ്ധികൊണ്ട്
പരമോദാരഃ ച	അത്യൌദാര്യവാനായി
ആസീത്.	വർത്തിച്ചു.

സ പ്രചക്രേ മഹാബാഹുർമൃഗയാം രുചിരേ വനേ
ചൈത്രേ മനോരമേ മാസി സർവ്വസൈന്യബലവാഹനഃ. 8

"മഹാബാഹുഃ	"മഹാബാഹുവായ
സഃ	അദ്ദേഹം
സർവ്വസൈന്യ-ബലവാഹനഃ	പരിവാരങ്ങളോടും സേനകളോടും വാഹനങ്ങളോടും കൂടിയവനായി
മനോരമേ	മനോഹരമായ
ചൈത്രേ മാസി	ചൈത്രമാസത്തിൽ
രുചിരേ	ഭംഗിപൂണ്ടതായ
വനേ	വനത്തിൽ
മൃഗയാം പ്രചക്രേ.	വേട്ടയ്ക്കായി മുതിർന്നു.

പ്രജഘ്നേ ച നൃപോ ഽരണ്യേ മൃഗാൻ ശതസഹസ്രശഃ
ഹതൈരേവ തുഷ്ടിർനാഭ്രച്ച രാജ്ഞസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ. 9

"നൃപഃ ച	"അരചനും
അരണ്യേ	കാട്ടിൽ
മൃഗാൻ	മൃഗങ്ങളെ
ശതസഹസ്രശഃ	നൂറായിരക്കണക്കായി
പ്രജഘ്നേ;	കൊന്നൊടുക്കി;
ച	എങ്കിലും
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ
തസ്യ രാജ്ഞഃ	ആ രാജാവിന്ന്
ഹതൈരേവ	കൊന്നിട്ടും
തുഷ്ടിഃ ന അഭൂത്.	തൃപ്തി വരികയുണ്ടായില്ല.

നാനാമൃഗാണാമയുതം വദ്ധ്യമാനം മഹാത്മനാ
യത്ര ജാതോ മഹാസേനസ്തം ദേശമുപചക്രമേ. 10

"മഹാത്മനാ	"ആ മഹാത്മാവിനാൽ	മഹാസേനഃ	സുബ്രഹ്മണ്യൻ
നാനാമൃഗാണാം	പല ജന്തുക്കളുടെ	ജാതഃ യത്ര	എങ്ങു ജാതനായോ
അയുതം	അനേകം സംഖ്യ	തം ദേശം	ആ പ്രദേശത്തിൽ
വദ്ധ്യമാനം;	കൊല്ലപ്പെട്ടിരുന്ന;	ഉപചക്രമേ.	അടുത്തു വന്നു ചേർന്നു.

തസ്മിൻ പ്രദേശേ ദേവേശഃ ശൈലരാജസുതാം ഹരഃ
രമയാമാസ ദൃഷ്ടഃ സർവ്വൈരനുചരൈഃ സഹ. 11

"തസ്മിൻ	"ആ	അനുചരൈഃ സർവ്വൈഃ സഹ	എല്ലാ പരിജനങ്ങളോടുംകൂടി
പ്രദേശേ	പ്രദേശത്തിൽ	ശൈലരാജസുതാം	പാർവ്വതിദേവിയെ
ദൃഷ്ടഃ	അടുക്കപ്പെടാത്ത	രമയാമാസ.	ആനന്ദിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു.
ദേവശഃ	ദേവശ്രേഷ്ഠനായ		
ഹരഃ,	പരമശിവൻ,		

കൃത്വാ സ്ത്രീരൂപമാത്മാനമുമേശോ ഗോപതിധ്വജഃ
ദേവ്യാഃ പ്രിയചികീർഷുഃ സൻ തസ്മിൻ പർവ്വതനിർദ്ധരേ. 12

"ഗോപതിധ്വജഃ	"വൃഷഭധ്വജനായ	തസ്മിൻ പർവ്വതനിർദ്ധരേ	ആ മലയിൽ ഒരു നീരൊഴുക്കുപ്രദേശത്തിൽ
ഉമേശഃ	ഉമാപതി	ദേവ്യാഃ	ദേവിയ്ക്കു്
ആത്മാനം	തന്നെ	പ്രിയചികീർഷുഃ സൻ.	സന്തുഷ്ടിവരുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു.
സ്ത്രീരൂപം കൃത്വാ	സ്ത്രീരൂപമാക്കിക്കൊണ്ടു്		

യേ തു തത്ര വനോദ്ദേശേ സത്വാഃ പുരുഷവാദിനഃ
യച്ച കിഞ്ചന തത് സർവ്വം നാരീസംജ്ഞം ബഭൂവ ഹ. 13

"തത്ര വനോദ്ദേശേ	"ആ വനപ്രദേശത്തിൽ	കിഞ്ചന യത് ച	മറ്റുള്ളതു് യാതൊന്നോ അതും
പുരുഷവാദിനഃ	ആണെന്നുപറയപ്പെട്ടന്ന	തത് സർവ്വം ഹ.	അങ്ങുണ്ടായിരുന്ന എല്ലാംതന്നെയും
സത്വാഃ	പ്രാണികൾ	നാരീസംജ്ഞം ബഭൂവ.	പെണ്ണായ്തീർന്നു.
യേ തു	എവയോ അവയും		

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാജാ സ ഇളഃ കർദ്ദമാത്മജഃ
നിഷ്ലൻ മൃഗസഹസ്രാണി തം ദേശമുപചക്രമേ. 14

"ഏതസ്മിൻ അന്തരേ	"ഇതേസമയത്തിൽ	സഃ	ആ
തം ദേശം	ആ പ്രദേശത്തിലേക്ക്	ഇളഃ രാജാ	ഇളമഹാരാജാവ്
കർദ്ദമാത്മജഃ	കർദ്ദമപ്രജാപതിയുടെ പുത്രനായ	മൃഗസഹസ്രാണി നിഷ്ലൻ	അനേകം ജന്തുക്കളെ കൊന്നുംകൊണ്ടു്
		ഉപചക്രമേ.	വന്നടുത്തു ചേർന്നു.

സ ദൃഷ്ട്വാ സ്ത്രീകൃതം സർവ്വം സവ്യാളമൃഗപക്ഷികം
ആത്മാനം സ്ത്രീകൃതം ചൈവ സാനുഗം രഘുനന്ദന 15
തസ്യ ദുഃഖം മഹച്ചാസീദ്ദൃഷ്ട്വാऽऽത്മാനം തഥാ ഗതം
ഉമാപതേശ്ച തത് കർമ്മ ജ്ഞാത്വാ ത്രാസമുപാഗമത്. 16

"രഘുനന്ദന!	"രഘുനന്ദന!
സഃ	അദ്ദേഹം
സവ്യാള-മൃഗപക്ഷികം	പാമ്പുകളും മൃഗങ്ങളും പക്ഷികളുമടങ്ങിയ
സർവ്വം ച	എല്ലാംതന്നെ
സ്ത്രീകൃതം	സ്ത്രീരൂപമായിരിക്കുന്നതായും
സാനുഗം	പരിജനങ്ങളടക്കം
ആത്മാനം	തന്നെയും
സ്ത്രീകൃതം ച ഏവ	സ്ത്രീയായി മാറിയിരിക്കുന്നതായും.
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ആത്മാനം	തനിക്ക്
തഥാ	അവ്വണ്ണം
ഗതം	മാറ്റപ്പെട്ടതിനെ
ദൃഷ്ട്വാ,	തന്നാൽ മാറുന്നതിന്നാളല്ലെന്നുകണ്ട്,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്ന്
മഹത് ദുഃഖം	അതിയായ ദുഃഖം
ആസീത്;	ഉണ്ടായി;
ഉമാപതേഃ	ഉമാപതിയുടെ
കർമ്മ ച	പ്രവൃത്തിതന്നെയെന്ന്
തത് ജ്ഞാത്വാ	അതിനെ അറിഞ്ഞ്
ത്രാസം ഉപാഗമത്.	നിരാശപ്പെട്ടു.

തതോ ദേവം മഹാത്മാനം ശിതികണ്ഠം കപർദ്ദിനം
ജഗാമ ശരണം രാജാ സഭൃത്യബലവാഹനഃ 17

"തതഃ	"അതിനാൽ
രാജാ	അരചൻ
സഭൃത്യബല-വാഹനഃ	ഭൃത്യസൈന്യവാഹനസമേതനായി
കപർദ്ദിനം	ജടധരിച്ചവനും
ശിതികണ്ഠം	കാളകണ്ഠനും
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവുമായ
ദേവം	ഈശ്വരനെ
ശരണം	ശരണം
ജഗാമ.	പ്രാപിച്ചു.

തതഃ പ്രഹസ്യ വരദഃ സഹ ദേവ്യാ മഹേശ്വരഃ
പ്രജാപതിസുതം വാക്യമുവാച വരദഃ സ്വയം. 18

"തതഃ	"അപ്പോൾ
ദേവ്യാ സഹ	ദേവിയോടുകൂടിയ
മഹേശ്വരഃ	മഹേശ്വരൻ
വരദഃ	പ്രസാദിച്ചവനായി
പ്രജാപതിസുതം	കർദ്ദമപ്രജാപതിപുത്രനായ ഇളന്നെനോക്കി
പ്രഹസ്യ	പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ട്
വാക്യം ഉവാച;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;
'സ്വയം വരദഃ.	'ഞാൻ പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഉത്തിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ രാജർഷേ കാർദ്ദമേയ മഹാബല
പുരുഷത്വമൃതേ സൌമ്യ വരം വരയ സുവ്രത. 19

രാജർഷേ!	"രാജർഷേ!
മഹാബല!	മഹാശക്തിമാനായവനേ!
സുവ്രത! സൌമ്യ!	സദ്വ്രതംപൂണ്ട [നേ! ഗുണശീല!
കാർദ്ദമേയ!	കർദ്ദമപുത്ര!
ഉത്തിഷ്ഠ, ഉത്തിഷ്ഠ!	എഴന്നേല്ക്കുക! എഴന്നേല്ക്കുക!
പുരുഷത്വം ഋതേ	പുരുഷത്വമല്ലാതെ മ [റ്റൂ
വരം വരയ.'	വരത്തെ വരിച്ചുകൊൾക.'

തതഃ സ രാജാ ദുഃഖാർത്തഃ പ്രത്യാഖ്യാതോ മഹാത്മനാ
ന ച ജഗ്രാഹ സ്ത്രീഭ്രാ വരമന്യം സുരോത്തമാത്. 20

"മഹാത്മനാ	"പരമേശ്വരനാൽ
പ്രത്യാഖ്യാതഃ	തനിക്ക് ഇഷ്ടമുള്ളതായ വരം തരുവാൻ സാധിക്കയില്ലെന്ന് മുക്കപ്പെട്ടവനായി
സ്ത്രീഭ്രാതഃ	സ്ത്രീയാക്കപ്പെട്ട
സഃ രാജാ	ആ അരചൻ
തതഃ	അതിനാൽ
ദുഃഖാർത്തഃ	ശോകാക്രാന്തനായി
സുരോത്തമാത്	ദേവോത്തമങ്കൽ നിന്ന്
അന്യം വരം ച	മറെറാരു വരത്തെയും
ന ജഗ്രാഹ.	ആവശ്യപ്പെടാതിരുന്നു.

തതഃ ശോകേന മഹതാ ശൈലരാജസുതാം നൃപഃ
പ്രണിപത്യ ഹ്യുമാം ദേവീം സർവ്വണൈവാന്തരാത്മനാ. 21

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ
നൃപഃ,	അരചൻ,
മഹതാ	പെരുത്ത
ശോകേന	ദുഃഖത്താൽ
സർവ്വേണ ഏവ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും
അന്തരാത്മനാ,	അകമുരുകി,
ശൈല-രാജസുതാം	ഹിമാചലപുത്രിയായ
ഉമാം ദേവീം ഹി	ഉമാദേവിയെത്തന്നെ
പ്രണിപത്യ.	ഇപ്രകാരം വണങ്ങി സ്തോത്രംചെയ്തു.

ഈശേ വരാണാം വരദേ ലോകാനാമസി ഭാമിനീ
അമോഘദർശനേ ദേവി ഭജ സൌമ്യേന ചക്ഷുഷാ. 22

"'ഈശേ!	"'സർവ്വേശ്വരിയായ ദേവി!
വരാണാം വരദേ!	ഉത്തമവരത്തെ നൽകി കരുണചെയ്യുന്നവളേ!
ലോകാനാം ഭാമിനീ അസി;	നിന്തിരുവടി ലോകങ്ങൾക്ക് അനുഗ്രഹിച്ചരുളുന്ന മാതാവാണല്ലോ;
അമോഘദർശനേ!	ദർശനം നിഷ്ഫലമാകാത്ത
ദേവി!	ഹേ ദേവി!
സൌമ്യേന ചക്ഷുഷാ ഭജ.'	കൃപാർദ്രകടാക്ഷത്താൽ കൃപചെയ്താലും.'

ഹൃദ്ഗതം തസ്യ രാജർഷേർവിജ്ഞായ ഹരസന്നിധൌ
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യം ദേവീ രുദ്രസ്യ സമ്മതാ. 23

"രുദ്രസ്യ	"ശിവന്റെ
സമ്മതാ	പ്രേമപാത്രമായ
ദേവീ,	ദേവി,
തസ്യ രാജർഷേഃ	ആ രാജർഷിയുടെ
ഹൃദ്ഗതം	അന്തർഗ്ഗതത്തെ
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞ്,
ഹരസന്നിധൌ	പരമശിവന്റെ സന്നിധാനത്തിൽവെച്ച്
ശുഭം വാക്യം	മംഗളമായ വാക്യത്തെ
പ്രത്യുവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അൽപസ്യ ദേവോ വരദോ വരാൽപസ്യ തവ ഹ്യഹം
തസ്മാദൽപം ഗൃഹാണ ത്വം സ്ത്രീപുംസോരയാവദിച്ഛസി. 24

"'ദേവഃ	"'പരമശിവൻ
അൽപസ്യ	പകൃതിക്ക്
വരദഃ;	വരം നൽകുവാൻ അ
	ധികാരമുള്ളവനാണ്';
തവ	ഭവാന്റെ
വരാൽപസ്യ ഹി	പകൃതി വരത്തിനു മാ
	ത്രം
അഹം;	ഞാൻ അധികൃതയാണ്;
തസ്മാത്	ആകയാൽ
ത്വം	അങ്ങ്
അൽപം ഗൃഹാണ;	പകൃതി സ്ഥീകരിച്ചു
	കൊണ്ടാലും;
സ്ത്രീപുംസോഃ	സ്ത്രീപുരുഷരൂപങ്ങൾ
	രണ്ടിൽ ഓരോന്നിലും
യാവത്	എത്രകാലമാണ്
ഇച്ഛസി?'	അങ്ങ് ഇച്ഛിക്കുന്നത്?

തദദ്ഭുതതരം ശ്രുത്വാ ദേവ്യാ വരമനുത്തമം
സംപ്രഹൃഷ്ടമനാ ഭ്രത്വാ രാജാ വാക്യമഥാബ്രവിത്. 25

"രാജാ,	"മഹാരാജാവ്",
ദേവ്യാഃ	ദേവിയുടെ
അദ്ഭുതതരം	അത്യാശ്ചര്യകരവും
അനുത്തമം	നിരുപമവും ആയ
തത് വരം	ആ വരത്തെ
ശ്രുത്വാ,	ശിരസാവഹിച്ച്,
സംപ്രഹൃഷ്ടമനാഃ	മുദിതമാനസനായി
ഭ്രത്വാ,	ഭവിച്ച്,
അഥ വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ ഉണത്തിച്ചു.

യദി ദേവി പ്രസന്നാ മേ ശ്രുണേനാപ്രതിമാ ഭുവി
മാസം സ്ത്രീത്വമുപാസിത്വാ മാസം സ്യാം പുരുഷഃ പുനഃ. 26

"'ദേവി!	"'ദേവി!
മേ	എങ്കൽ
പ്രസന്നാ യദി	പ്രസാദിച്ചവളാണെ
	ന്നാൽ
ഭുവി	ലോകത്തിൽ
ശ്രുണേന	സൌന്ദര്യംകൊണ്ട്
അപ്രതിമാ,	അനുപമയായി,
മാസം	ഒരുമാസക്കാലം
സ്ത്രീത്വം	പെൺവടിവായി
ഉപാസിത്വാ,	കഴിച്ചുകൂട്ടിയശേഷം,
പുനഃ	വീണ്ടും
മാസം	ഒരുമാസം
പുരുഷഃ	പുരുഷനായി
സ്യാം.'	ഞാൻ ഇരിക്കേണമേ.'

ഈപ്സിതം തസ്യ വിജ്ഞായ ദേവീ സുരുചിരാനനാ
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യമേവമേവ ഭവിഷ്യതി. 27

"സുരുചിരാനനാ	"തേജോമയമായ വദ
	നകാന്തിയാൽവളായ
ദേവി	ദേവി
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ഈപ്സിതം	ഇഷ്ടത്തെ
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞ്,
ശുഭം	തക്കതായ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
പ്രത്യുവാച;	മറുപടിയായി അരുളി
	ച്ചെയ്തു;
'ഏവം ഏവ	'അപ്രകാരംതന്നെ
ഭവിഷ്യതി.	ആവട്ടെ.

രാജൻ പുരുഷഭ്രുതസ്ത്വം സ്ത്രീഭാവം ന സ്മരിഷ്യസി
സ്ത്രീഭ്രുതശ്ച പരം മാസം ന സ്മരിഷ്യസി പൌരുഷം. 28

"'രാജൻ!	"'മഹാരാജാവേ!	ന സ്മരിഷ്യസി;	സ്മരിക്കുകയില്ല;
ത്വം,	അപ്രകാരമായാലും	പരം മാസം	മറൊരു മാസത്തിൽ
പുരുഷഭ്രുതഃ ത്വം	പുരുഷരൂപിയായ അങ്ങ്	സ്ത്രീഭ്രുതഃ	സ്ത്രീയായീന്ന അങ്ങ്
സ്ത്രീഭാവം	സ്ത്രീയായിരുന്ന അവസ്ഥയെ	പൌരുഷം	പുരുഷനായിരുന്നതിനേയും
		ന സ്മരിഷ്യസി.'	ഓൎക്കുക ഉണ്ടാകയില്ല.'

ഏവം സ രാജാ പുരുഷോ മാസം ഭ്രുത്വാഽഥ കാൎത്തികഃ
ത്രൈലോക്യസുന്ദരീ നാരീ മാസമേകമിളാഽഭവത്. 29

"സഃ രാജാ	"ആ രാജാവ്,	അഥ	പിന്നെ
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ഏകം മാസം	ഒരുമാസക്കാലം
മാസം	ഒരു മാസക്കാലം	ത്രൈലോക്യ-സുന്ദരീ	ത്രൈലോക്യസുന്ദരിയായ
കാൎത്തികഃ	കൎത്തികപ്രജാപതി പുരു	ഇളാ നാരീ	ഇളയെന്ന നാരിയായി
പുരുഷഃ ഭ്രുത്വാ,	പുരുഷരൂപി [നായി	അഭവത്."	വിളങ്ങി."
	യായിരുന്നശേഷം,		

ഇത്യാൎഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്താശീതിതമഃ സൎഗ്ഗഃ = എണ്പത്തേഴാംസൎഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23484; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2760

അഷ്ടാശീതിതമഃ സൎഗ്ഗഃ = എണ്പത്തെട്ടാംസൎഗ്ഗം.

[ഇളാബുധസമാഗമഃ = ഇളയും ബുധനുമായി കാണുന്നതു്.]

താം കഥാമിളസംബന്ധാം രാമേണ സമുദീരിതാം
ലക്ഷ്മണോ ഭരതശ്ചൈവ ശ്രുത്വാ പരമവിസ്മിതൌ. 1

രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ	ശ്രുത്വാ	കേട്ട്,
സമുദീരിതാം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതും	ഭരതഃ ച	ഭരതനും
ഇളസംബന്ധാം	ഇളയെക്കുറിച്ചുള്ളതും ആയ	ലക്ഷ്മണഃ ഏവ	ലക്ഷ്മണനും
		പരമ-വിസ്മിതൌ.	അത്യധികം കൊണ്ടാടി.
താം കഥാം	ആ കഥ		

തൌ രാമം പ്രാഞ്ജലീ ഭ്രുത്വാ തസ്യ രാജ്ഞോ മഹാത്മനഃ
വിസ്തരം തസ്യ ഭാവസ്യ തദാ പപ്രച്ഛതുഃ പുനഃ. 2

തൌ	അവരിരുവരും	രാജ്ഞഃ,	അരചന്റെയും,
പ്രാഞ്ജലീ ഭ്രുത്വാ,	അഞ്ജലി കൂപ്പിക്കൊണ്ട്,	തസ്യ	അതിന്റെ
പുനഃ	വീണ്ടും	ഭാവസ്യ	താല്പൎയ്യത്തിന്റെയും
തദാ	അപ്പോൾ	വിസ്തരം	വിഷയത്തെക്കുറിച്ച്
തസ്യ മഹാത്മനഃ	ആ മഹാത്മാവായ	രാമം	ശ്രീരാമനോട്
		പപ്രച്ഛതുഃ.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

കഥം സ രാജാ സ്ത്രീഭ്രതോ വർത്തയാമാസ ദുർഗ്ഗതിഃ
പുരുഷഃ സ യദാ ഭ്രതഃ കാം വൃത്തിം വർത്തയത്യസൌ. 3

"സഃ	"ആ	സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
ദുർഗ്ഗതിഃ	ദുർഭാഗ്യവാനായ	അസൌ	ഇദ്ദേഹം
സ്ത്രീഭ്രതഃ	സ്ത്രീവടിവാന്	പുരുഷഃ ഭ്രതഃ യദാ	പുരുഷനായിരുന്നകാലം
രാജാ	അരചൻ		
കഥം	എങ്ങിനെയാണു്	കാം വൃത്തിം	എന്തൊരുവൃത്തിയാണ്
വർത്തയാമാസ?	വാണുവന്നതു്?	വർത്തയതി?"	അനുഷ്ഠിച്ചുവന്നത്?"

തയോസ്തദ് ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ കൌതുകലസമന്വിതം
കഥയാമാസ കാകുത്സ്ഥസ്തസ്യ രാജ്ഞോ യഥാഗതം. 4

കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ,	ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ടു്,
തയോഃ	അവരിരുവരുടേയും	തസ്യ	ആ
കൌതുകല- സമന്വിതം	അറിവാനുള്ള ആഗ്രഹത്തോടു കൂടിയതായ	രാജ്ഞഃ	രാജാവിന്റെ
തത്	ആ	യഥാഗതം	നേർന്തിനെക്കുറിച്ചു്
ഭാഷിതം	വാക്യത്തെ	കഥയാമാസ.	ഇങ്ങിനെ വിവരിച്ചുകളിച്ചെയ്തു.

തമേവ പ്രഥമം മാസം സ്ത്രീഭ്രത്വാ ലോകസുന്ദരീ
താഭിഃ പരിവൃതാ സ്ത്രീഭിർയേ ച പൂർവ്വപദാനുഗാഃ. 5

"തം	"ആ	പൂർവ്വപദാനുഗാഃ	മുമ്പ് പരിജനങ്ങളായിരുന്നവർ
പ്രഥമം	ആദ്യത്തെ	യേ	യാതൊരുവരോ
മാസം ഏവ	മാസത്തിൽതന്നെ	സ്ത്രീഭിഃ താഭിഃ ച	സ്ത്രീകളായിത്തീർന്നിരുന്ന അവരാൽതന്നെ
ലോകസുന്ദരീ	ലോകസുന്ദരിയായ		
സ്ത്രീഭ്രത്വാ	സ്ത്രീയുടെ രൂപംപൂണ്ടവനായി	പരിവൃതാ.	ചൂഴപ്പെട്ടിരുന്നു.

തത് കാനനം വിഗാഹ്യാശു വിജഹ്രേ ലോകസുന്ദരീ
ദ്രുമഗുല്മലതാകീർണ്ണം പദ്ഭ്യാം പദ്മദളേക്ഷണാ. 6

"പദ്മദളേക്ഷണാ	"ചെന്താർദളനേത്രയായ	തത് കാനനം	ആ കാട്ടിൽ
ലോകസുന്ദരീ	ആ ലോകസുന്ദരി	ആശു	ഉടനെ
ദ്രുമഗുല്മലതാകീർണ്ണം	വൃക്ഷങ്ങളും, പൊന്തകളും, ചെടികളും എന്നവയാൽ നിറയപ്പെട്ടതായ	പദ്ഭ്യാം	കാൽനടയായി
		വിഗാഹ്യ,	ചെന്നു,
		വിജഹ്രേ.	വിഹരിച്ചു.

വാഹനാനി ച സർവ്വാണി സാ തൃക്ഷാ വൈ സമന്തതഃ
പർവ്വതാഭോഗവിവരേ തസ്മിൻ രേമേ ഇളാ തദാ. 7

"തദാ	"ആ സമയം
സാ ഇളാ	ആ ഇളയെന്നവൾ
വാഹനാനി	വാഹനങ്ങളെ
സർവ്വാണി ച	എല്ലാം
സമന്തതഃ വൈ	തീരെ
തൃക്ഷാ,	വെടിഞ്ഞ്,
തസ്മിൻ	ആ
പർവ്വതാഭോഗ-വിവരേ	മലയടിവാരത്തിനു് ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശത്തിൽ
രേമേ.	ഉല്ലാസമായി കാലംകഴിച്ചുവന്നു.

അഥ തസ്മിൻ വനോദ്ദേശേ പർവ്വതസ്യാവിദൂരതഃ
സരഃ സുരുചിരപ്രഖ്യം നാനാപക്ഷിഗണൈർയ്യുതം. 8

"അഥ	"അപ്പോൾ
തസ്മിൻ	ആ
വനോദ്ദേശേ	വൻപ്രദേശത്തിൽ
പർവ്വതസ്യ	പർവ്വതത്തിനു്
അവിദൂരതഃ	സമീപത്തിലായി
നാനാപക്ഷി-ഗണൈഃ	പല പക്ഷിസംഘങ്ങളാൽ
യുതം	നിവസിക്കപ്പെട്ടതും
സുരുചിരപ്രഖ്യം	അതിമനോഹരവുമായ
സരഃ.	ഒരു പൊയ്കയുണ്ടായിരുന്നു.

ദദർശ സാ തടിളാ തസ്മിൻ ബുധം സോമസുതം തതഃ
ജ്വലന്തം സ്വേന വപുഷാ പൂർണ്ണസോമമിവോദിതം 9
തപന്തം ച തപസ്തീവ്രമംഭോമദ്ധ്യേ ദുരാസദം
യശസ്കരം കാമകരം താരുണ്യേ പര്യ്യവസ്ഥിതം. 10

"തസ്മിൻ ഉ	"അതിൽതന്നെ
സാ ഇളാ	ആ ഇളയെന്നവൾ
തതഃ	അപ്പോൾ
സോമസുതം	ചന്ദ്രപുത്രനായ
ബുധം,	ബുധനെ,
സ്വേന വപുഷാ	തന്റെ രൂപത്താൽ
ഉദിതം	തത്സമയം ഉദിച്ച
പൂർണ്ണസോമം ഇവ	മുഴുമതിയെയെന്നപോലെതന്നെ
ജ്വലന്തം,	തേജോമയനായി വിളങ്ങുന്നവനായും,
അംഭോമദ്ധ്യേ	വെള്ളത്തിൻ നടുവിൽ
തീവ്രം	അത്യുഗ്രവും
ദുരാസദം	അനുപമവും
യശസ്കരം	കീർത്തിയെ ഉളവാക്കുന്നതുമായ
തപഃ	തപസ്സ്
തപന്തം	കയ്യാണ്ടിരിക്കുന്നവനായും
താരുണ്യേ	യൌവനദശയിൽ
പര്യ്യവസ്ഥിതം	വർത്തിക്കുന്നവനായും
കാമകരം ച	കാമിക്കത്തക്ക രൂപലാവണ്യമാർന്നവനായിരിക്കുന്നതായും
ദദർശ.	കണ്ടു.

സാ തം ജലാശയം സർവ്വം ക്ഷോഭയാമാസ വിസ്മിതാ
സഹഗൈഃ പൂർവ്വപുരുഷൈഃ സ്ത്രീഭ്രത്തൈ രഘുനന്ദന. 11

"രഘുനന്ദന!	"രഘുനന്ദന!
പൂർവ്വപുരുഷൈഃ	മുമ്പു പുരുഷപടിവാന്നിരുന്നവരും
സ്ത്രീഭ്രത്തൈഃ	സ്ത്രീകളായ്തീന്നവരുമായ
സഹഗൈഃ	പരിജനങ്ങളോടുകൂടി,
സാ	അവർ
വിസ്മിതാ.	അപഹൃതചിത്തവൃത്തി
സർവ്വം	തിരെ [യാന്നവളായി
തം	ആ
ജലാശയം	ജാഡ്യാവസ്ഥയിൽ
ക്ഷോഭയാമാസ.	ചിത്തഭ്രമംപൂണ്ടവളായ്തീന്നു.

["ആ സൗസ്സിനെ മുഴുവനും കലക്കി." എന്നും.]

ബുധസ്യ താം സമീക്ഷ്യൈവ കാമബാണനിപീഡിതഃ
നോപലേഭേ തദാത്മാനം സംചചാല തദാംഭസി. 12

"ബുധഃ തു	"ബുധനും
താം	അവളെ
സമീക്ഷ്യ ഏവ	കണ്ടക്ഷണത്തിൽതന്നെ
കാമബാണനിപീഡിതഃ,	കാമബാണാത്തനായി,
തത്	മുമ്പിൽ
ആത്മാനം	ആലോചിക്കുന്നതായ ആ ശക്തിയെ
ന ഉപലേഭേ;	കയ്യാളാതിരുന്നു;
തദാ	അതിനാൽ
അംഭസി	ജലത്തിൽ
സംചചാല.	ചലിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ വർത്തിച്ചു.

ഇളാം നിരീക്ഷമാണസ്യ ത്രൈലോക്യാഭ്യധികാം ശുഭാം
ചിന്താം സമഭ്യതിക്രാമത് കാ നു ഇയം ദേവതാധികാ. 13

"ത്രൈലോക്യാധികാം	"മൂന്നുലോകത്തിലും
ശുഭാം	ഇണയറ്റ
ഇളാം	സുന്ദരിയായ
നിരീക്ഷമാണം തു,	ഇളയെ
	നോക്കി നിന്നുപോയ
	ആ ബുധനാകട്ടെ,
ദേവതാധികാ	'ദേവതകളെക്കാളും മേ
ഇയം	ഇവൾ [ന്മയാന്ന
കാ നു?	ആരായിരിക്കാം?' എന്നിങ്ങിനെ
ചിന്താം സമഭ്യതിക്രാമത്.	ചിന്തയിൽ ആണ്ടുപോയി.

ന ദേവീഷു ന നാഗീഷു നാസുരീഷ്വപ്സരസ്സു ച
ദൃഷ്ടപൂർവ്വാ മയാ കാചിദ്രൂപേണാനേന ശോഭിതാ. 14

"ഇതനേന	"ഇപ്രകാരമുള്ള
രൂപേണ	പ്രകൃതിസൌന്ദര്യ
ശോഭിതാ	പരിലസിക്കുന്നതായ
കാചിത്	ഒരുവളുംതന്നെ
മയാ	എന്നാൽ
ന ദൃഷ്ടപൂർവ്വാ;	ഇതുവരയ്ക്കും കാണപ്പെട്ടിട്ടില്ല;
ദേവീഷു ന;	ദേവസ്ത്രീകളിലും ഇല്ല;
നാഗീഷു ന;	നാഗകന്യകമാരിലും ഇല്ല;
അസുരീഷു	അസുരസ്ത്രീകളിലും
അപ്സരസ്സു ച.	അപ്സരസ്സുകളിലും അപ്രകാരംതന്നെ ഇല്ല.

സദൃശീയം മമ ഭവേദ്യദി നാന്യപരിഗ്രഹഃ
ഇതി ബുദ്ധിം സമാസ്ഥായ ജലാത് ക്രൂലമുപാഗമത്. 15

"'അന്യപരിഗ്രഹം നയേദി'	"'മറ്റാരെയും പതിയായി സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്നുവരികിൽ,
ഇയം	ഇവൾ
മമ സദൃശീ	എനിക്ക് തക്കവളായി
ഭവേത്;'	ഭവിക്കാം,'
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
ബുദ്ധിം	മനോരാജ്യത്തിൽ
സമാസ്ഥായ,	മനസ്സുചെലുത്തിക്കൊണ്ട്,
ജലാത്	വെള്ളത്തിൽനിന്നും
ക്രൂലം ഉപാഗമത്.	കരയ്ക്കേത്തി.

ആശ്രമം സമുപാഗമ്യ തതസ്താഃ പ്രമദോത്തമാഃ
ശബ്ദാപയത ധർമ്മാത്മാ താശ്ചൈനം ച വവന്ദിരേ. 16

"ധർമ്മാത്മാ	"ധർമ്മാത്മാവായ അദ്ദേഹം
തതഃ	അങ്ങുനിന്നും
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിൽ
സമുപാഗമ്യ	എത്തിച്ചേർന്ന്
പ്രമദോത്തമാഃ	സ്ത്രീരത്നങ്ങളായ
താഃ ച	അവരെ മാത്രം
ശബ്ദാപയത;	വിളിച്ചുവരുത്തി;
താഃ ച	അവരും
ഏനം വവന്ദിരേ.	അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ വന്ന് വണങ്ങിനിന്നു.

സ താഃ പപ്രച്ഛ ധർമ്മാത്മാ കസ്യൈഷാ ലോകസുന്ദരീ
കിമർത്ഥമാഗതാ ചൈവ സത്യമാഖ്യാത മാ ചിരം. 17

"ധർമ്മാത്മാ	"ധർമ്മാത്മാവായ
സഃ	അദ്ദേഹം
താഃ	അവരോടായി
പപ്രച്ഛ;	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു;
'ലോകസുന്ദരീ	'ലോകസുന്ദരിയായ
ഏഷാ	ഇവൾ
കസ്യ?	ആരുടെചെന്നവളാണ്?
ആഗതാ	ഇങ്ങുവന്നിരിക്കുന്നത്
കിം അർത്ഥം?	എന്തുകാരണമായിട്ടാണ്?
സത്യം	വാസ്തവം
മാ ചിരം	താമസിക്കാതെ
ആഖ്യാത ച ഏവ?'	ഉരചെയ്യാമോ?'

ശുഭം തു തസ്യ തദ്വാക്യം മധുരം മധുരാക്ഷരം
ശ്രുത്വാ സ്ത്രിയശ്ച താസ്സർവ്വാ ഊചുർമ്മധുരയാ ഗിരാ. 18

"താഃ സ്ത്രിയഃ	"ആ സ്ത്രീകൾ
സർവ്വാഃ ച	എല്ലാവരും
ശുഭം	നല്ലപോലെയും
മധുരം	മധുരമായും
മധുരാക്ഷരം തു	ശ്രോത്രാനന്ദകരമായുമുള്ള
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്
മധുരയാ ഗിരാ	മധുരമായ വാക്കുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുരച്ചു.
ഊചുഃ.	

അസ്മാകമേഷാ സുശ്രോണീ പ്രേഷ്തേ വർത്തതേ സദാ
അപതിഃ കാനനാന്തേഷു സഹാസ്മാഭിശ്ചരത്യസൌ. 19

"സദാ	"എപ്പോഴും
സുശ്രോണി	ആരാലും കൊണ്ടാടപ്പെട്ട മാർഗ്ഗത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവളും
അപതിഃ	അവിവാഹിതയും ആയ
ഏഷാ,	ഇവൾ,
അസ്മാകം	ഞങ്ങൾക്ക്
പ്രേഷ്തേ	യജമാനത്വം പൂണ്ടവ
വർത്തതേ;	വർത്തിക്കുന്നു; [ളായി
കാനനാന്തേഷു	വനപ്രദേശങ്ങളിൽ
അസ്മാഭിഃ സഹ	ഞങ്ങളോടുംകൂടി
അസൌ	ഇവൾ
ചരതി.'	കാലംകഴിച്ചുവരികയാണ്.'

തദ്വാക്യമവ്യക്തപദം താസാം സ്ത്രീണാം നിശമ്യ ച
വിദ്യാമാവർത്തിനീം പുണ്യാമാവർത്തയത സ ദ്വിജഃ. 20

"സഃ ദ്വിജഃ	"ആ ക്ഷത്രിയൻ
അവ്യക്തപദം	വ്യക്തമാകാത്ത പദങ്ങ
താസാം	ആ [ളോടുകൂടിയതായ
സ്ത്രീണാം	സ്ത്രീകളുടെ
തത് വാക്യം	ആ വാക്ക്
നിശമ്യ,	കേട്ട്,
ച	അതിനാൽ
പുണ്യാം	ഭയഭക്തിയോടുകൂടി ഉള്ളിൽ ജപിക്കേണ്ടതും
ആവർത്തിനീം	അറിയാത്തവയെ ജ്ഞാനട്ടുഷ്ടിക്ക് കാട്ടിത്തരുന്നതും ആയ
വിദ്യാം	മന്ത്രത്തെ
ആവർത്തയത.	ജപിച്ചു.

സോഽർത്ഥം വിദിതപ്വാ സകലം തസ്യ രാജ്ഞോ യഥാഗതം
സർവ്വാ ഏവ സ്ത്രിയസ്താശ്ച ബഭാഷേ മുനിപുംഗവഃ. 21

"സഃ	"ആ
മുനിപുംഗവഃ,	മുനിവരൻ,
തസ്യ രാജ്ഞഃ	ആ രാജാവിന്റെ
യഥാഗതം	പൂർവ്വവൃത്താന്തത്തെയും
അർത്ഥം	അതിന്റെ കാരണത്തെയും
സകലം ച	എല്ലാംതന്നെ
വിദിത്വാ	കണ്ടറിഞ്ഞ്
താഃ സ്ത്രിയഃ	ആ സ്ത്രീകൾ
സർവ്വാഃ ഏവ	എല്ലാവരോടായും
ബഭാഷേ.	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു.

യത്ര കിംപുരുഷാ ഭർത്താ അവസൻ ശൈലരോധസി
വാസം ശൈലവരേ രമ്യേ യൂയം തത്ര ഗമിഷ്യഥ. 22

"ശൈലരോധസി	"'മലയുടെ താഴ്വരയിൽ
ഭർത്താ	ഭാഗ്യവാന്മാരായ
കിംപുരുഷാഃ	കിംപുരുഷർ
യത്ര	എവിടെ
അവസൻ	പാർത്തിരുന്നുവോ
തത്ര രമ്യേ	അതേ മനോഹരമായ
ശൈലവരേ,	ഗിരിപ്രദേശത്തിൽ,
യൂയം	നിങ്ങൾ
വാസം ഗമിഷ്യഥ.	ചെന്നിരുന്നാലും,

മൂലഫലൈഃ സ്വയാ വർത്തയിഷ്യഥ നിത്യദാ
സ്ത്രിയഃ കിംപുരുഷാന്നാമ ഭർത്തൄൻ സമുപലപ്സ്യഥ 23

"'സ്വയാ	"'എല്ലാവരും	വർത്തയിഷ്യഥ;	കാലംകഴിപ്പിൻ;
നിത്യദാ	എപ്പോഴും	കിംപുരുഷാൻ നാമ	കിംപുരുഷർ എന്ന
സ്ത്രിയഃ	സ്ത്രീരൂപമാണ്ടവരായ്തന്നെ	ഭർത്തൄൻ	ഭർത്താക്കന്മാരെ
മൂലഫലൈഃ	കിഴങ്ങ്, ഇല, പഴം എന്നവകൊണ്ട്	സമുപലപ്സ്യഥ.'	നിങ്ങൾ പ്രാപിപ്പിൻ.'

താം ശ്രുത്വാ സോമപുത്രസ്യ വാചം കിംപുരുഷീകൃതാഃ
ഉപാസാംചക്രിരേ ശൈലം വർഷാസ്വാ ബഹുളാസ്തദാ. 24

"തദാ	"അപ്പോൾ	ശ്രുത്വാ	സ്വീകരിച്ച്,
താഃ വർഷാഃ	ആ സ്ത്രീകൾ	കിംപുരുഷീകൃതാഃ	കിംപുരുഷരെന്ന ദിവ്യനാരിമാരായ്തീർന്ന്
ബഹുളാഃ	പലരും	ശൈലം	പർവ്വതത്തിൽ
സോമപുത്രസ്യ	സോമപുത്രനായ ബുധന്റെ	ഉപാംസാംചക്രിരേ."	ദൈവധ്യാനനിരതമായി വർത്തിച്ചു."
താം വാചം	ആ ആജ്ഞയെ		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23508; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2784.

ഏകോനനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[പുരൂരവോർജനനം = പുരൂരവസ്സിന്റെ ജനനം.]

ശ്രുത്വാ കിം പുരുഷോത്തമം ലക്ഷ്മണോ ഭരതസ്തദാ
ആശ്ചര്യമിതി ചാബ്രൂതാമുഭൌ രാമം ജനേശ്വരം. 1

തദാ	ആ സമയം	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
കിംപുരുഷോത്തമം	കിംപുരുഷരായ്തീർന്നതിനെക്കുറിച്ച്	ജനേശ്വരം	പുരുഷോത്തമനായ
ഭരതഃ ലക്ഷ്മണഃ	ഭരതനും ലക്ഷ്മണനും	രാമം	ശ്രീരാമനെ നോക്കി
ഉഭൌ ച	രണ്ടുപേരും	'ആശ്ചര്യം ഇതി' അബ്രൂതാം.	'എന്തൊരാശ്ചര്യം' എന്ന് ഉരചെയ്തു.

അഥ രാമഃ കഥാമേതാം ഭ്രുയ ഏവ മഹായശാഃ
കഥയാമാസ ധർമ്മാത്മാ പ്രജാപതിസുതസ്യ വൈ. 2

അഥ	അനന്തരം	പ്രജാപതിസുതസ്യ വൈ	കർദ്ദമപ്രജാപതിയുടെ പുത്രനെക്കുറിച്ചുള്ള
ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവും	ഭ്രുയഃ ഏവ	ശേഷമുള്ളതായ
മഹായശാഃ	അതികീർത്തിമാനുമായ	ഏതാം കഥാം	ഈ കഥയെ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	കഥയാമാസ.	ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു.

സർവ്വാസ്താ വിദ്രുതാ ദൃഷ്ട്വാ കിന്നരീ ഋഷിസത്തമം
ഉവാച രൂപസംപന്നാം താം സ്ത്രിയം പ്രഹസന്നിവ. 3

"ഋഷിസത്തമം	"മുനിസത്തമനായബു	പ്രഹസൻ,	ധൈര്യംകെയ്താണ്ടവ
താം സർവ്വാം	അവരെല്ലാവരും [ധൻ		നായി
കിന്നരീം	കിന്നരികളായി	രൂപസമ്പന്നാം	ലാവണ്യവതിയായ
വിദ്രുതാം	മാറിപ്പോയ്കളഞ്ഞതായി	താം	ആ
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ട്	സ്ത്രിയം	നാരീരത്നത്തോടായി
ഇവ	അല്പം	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉരചെയ്തു.

സോമസ്യാഹം സുദയിതഃ സുതഃ സുരുചിരാനനേ
ഭജസ്വ മാം വരാരോഹേ ഭക്ത്യാ സ്നിഗ്ദ്ധേന ചക്ഷുഷാ. 4

"'സുരുചിരാനനേ!	"'ചാരുവദനേ!	സുതഃ;	പുത്രനാകുന്നു;
വരാരോഹേ!	നാരീരത്നമേ!	മാം	എന്നെ
അഹം	ഞാൻ	ഭക്ത്യാ	ഭക്തിയോടും
സോമസ്യ	ചന്ദ്രഭഗവാന്റെ	സ്നിഗ്ദ്ധേന ചക്ഷുഷാ	സ്നേഹഭാവത്തോടും
സുദയിതഃ	പ്രേമഭാജനമായ	ഭജസ്വ.	സ്വീകരിച്ചാലും.

തസ്യാ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ശൂന്യേ സ്വജനവർജ്ജിതാ
ഇളാ സുരുചിരപ്രഖ്യം പ്രത്യുവാച മഹാഗ്രഹം. 5

"സ്വജനവർജ്ജിതാ	സ്വന്തം കുട്ടരെ ആരേയും കാണാതിരുന്നവ	തത് വചനം	ആ വാക്യത്തെ
ഇളാ,	ഇള, [ളായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ശൂന്യേ	ഏകാന്തസ്ഥലത്തിൽ	മഹാഗ്രഹം	നവഗ്രഹങ്ങളിൽ പേരാന്ന ആ ഗ്രഹത്തോടായി
തസ്യാ	ആ ബുധന്റെ [വെച്ച്	പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയരുളി.
സുരുചിരപ്രഖ്യം	നിസ്സന്ദേഹമായ് തന്റെ അഭിപ്രായത്തിന്നനുരൂപമായിരിക്കുന്നതായ		

അഹം കാമചരീ സൌമ്യ തവാസ്മി വശവർത്തിനീ
പ്രശാധി മാം സോമസുത യഥേച്ഛസി തഥാ കുരു. 6

"'സൌമ്യ!	"'പുണ്യാത്മാവായ	വശവർത്തിനീ അസ്മി;	വശഗയാകുന്നു;
സോമസുത!	സോമപുത്ര!	യഥാ ഇച്ഛസി തഥാ കുരു;	തിരുവുള്ളംപോലെതന്നെ വർത്തിച്ചുകൊൾക;
കാമചരീ	സ്വച്ഛന്ദത്തെപ്പറ്റാത്തവണ്ണം നടപ്പാൻ കഴിവുള്ളവളായ	മാം പ്രശാധി.'	ഇവളെ ആജ്ഞാപിച്ചരുളിയാലും.'
അഹം,	ഞാൻ,		
തവ	അവിടുത്തെയ്ക്ക്		

തസ്യാസ്തദ്ഭുതപ്രഖ്യം ശ്രുത്വാ ഹർഷമുപാഗതഃ
സ വൈ കാമീ സഹ തയാ രേമേ ചന്ദ്രമസഃ സുതഃ. 7

"ചന്ദ്രമസഃ	"ചന്ദ്രന്റെ	ഹർഷം	സന്തുഷ്ടചിത്തനായി
സുതഃ	പുത്രനായ	തയാ സഹ	അവളോടുകൂടി
സഃ	അദ്ദേഹം	കാമീ വൈ	പ്രേമപാരവശ്യം
തസ്യാഃ തത് അദ്ഭുതപ്രഖ്യം	അത്ഭുതകരമാംവണ്ണം പറയപ്പെട്ട അവളുടെ		പൂണ്ടവനായി
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്, [ആ മൊഴി	രേമേ.	സുഖമായി കാലം കഴിച്ചുവന്നു.

ബുധസ്യ മാധവോ മാസസ്താമിളാം രുചിരാനനാം
ഗതോ രമയതോഽത്യർത്ഥം ക്ഷണവത് തസ്യ കാമിനഃ. 8

"രുചിരാനനാം	"ചാരുമുഖിയായ	തസ്യ	ആ
താം ഇളാം	ആ ഇളയുമായി	ബുധസ്യ,	ബുധന്,
രമയതഃ	സുഖിച്ചിരുന്നവനും,	മാധവഃ മാസഃ	വൈശാഖ മാസം
അത്യർത്ഥം	അത്യന്തം	ക്ഷണവത്	ഒരു നൊടിയിടയായി
കാമിനഃ	പ്രിയാധീനനുമായ	ഗതഃ.	കഴിഞ്ഞുപോയി.

അഥ മാസേ തു സംപൂർണ്ണേ പൂർണ്ണേന്ദുസദൃശാനനഃ
പ്രജാപതിസുതഃ ശ്രീമാൻ ശയനേ പ്രത്യബുദ്ധ്യത. 9

"അഥ	"അപ്രകാരമായി	ശ്രീമാൻ	ശ്രീമാനായി
മാസേ	ഒരു മാസം	പ്രജാപതിസുതഃ	കർദ്ദമ പ്രജാപതി പുത്രനായി
സംപൂർണ്ണേ തു	പൂർത്തിയായാറെ,		
പൂർണ്ണേന്ദു-സദൃശാനനഃ	പൂർണ്ണചന്ദ്ര സമാനവദനനായി	ശയനേ	ശയനത്തിൽ
		പ്രത്യബുദ്ധ്യത.	ഉറക്കുണർന്നു.

സോഽപശ്യത് സോമജം തത്ര തപന്തം സലിലാശയേ
ഊർദ്ധ്വബാഹും നിരാലംബം തം രാജാ പ്രത്യഭാഷത. 10

"സഃ	"അദ്ദേഹം	തപന്തം	തപസ്സുചെയ്തിരുന്ന
തത്ര	അവിടെക്കിൽ	സോമജം	ആ ചന്ദ്രപുത്രനെ
സലിലാശയേ	ജലാശയത്തിൽ	അപശ്യത്;	കണ്ടു;
ഊർദ്ധ്വബാഹും	കൈകളും പൊന്തിച്ചു	രാജാ	രാജാവ്
നിരാലംബം	നിരാധാരനാ [കൊണ്ട് യി നില്ക്കുന്നവനായി	തം	അദ്ദേഹത്തോടായി
		പ്രത്യഭാഷത.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

ഭഗവൻ പർവ്വതം ദുർഗ്ഗം പ്രവിഷ്ടോഽസ്മി സഹാനുഗഃ
ന തു പശ്യാമി തത് സൈന്യം കച്ച ന്നു തേ മാമകാ ഗതാഃ. 11

"'ഭഗവൻ!	"'സ്വാമിൻ!	തത് സൈന്യം	ആ സൈന്യത്തെ
സഹാനുഗഃ	പരിവാരസമേതനായി	തു	ഇപ്പോൾ
ദുർഗ്ഗം	ഗഹനമായ	ന പശ്യാമി;	ഞാൻ കാണുന്നില്ല;
പർവ്വതം	പർവ്വതത്തിലേക്കു്	തേ മാമകാഃ	എന്നെച്ചേർന്ന അവർ
പ്രവിഷ്ടഃ അസ്മി;	ഞാൻ വന്നു;	കച്ച ന്നു ഗതാഃ?'	എങ്ങാണോപോയതു്?'

തച്ഛ്രുത്വാ തസ്യ രാജർഷേർനഷ്ടസംജ്ഞസ്യ ഭാഷിതം
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യം സാന്ത്വയൻ പരയാ ഗിരാ. 12

"നഷ്ട-സംജ്ഞസ്യ }	"മുമ്പുനടന്ന സംഗതികൾ ഓർമ്മയിൽ വരാത്തവനായ
തസ്യ രാജർഷേഃ	ആ രാജർഷിയുടെ
തത് ഭാഷിതം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
സാന്ത്വയൻ	ഹിതംചെയ്യുന്നവനായി
പരയാ ഗിരാ	സ്നേഹയുക്തമായ വാക്കുകൊണ്ട്
ശുഭം വാക്യം	അനുകൂലമായ മൊഴി
പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

അശ്മവർഷേണ മഹതാ ഭൃത്യാസ്തേ വിനിപാതിതാഃ
തപം ചാശ്രമപദേ സുപ്തോ വാതവർഷഭയാർദ്ദിതഃ. 13

"'തേ ഭൃത്യാഃ	"'അങ്ങയുടെ ഭൃത്യന്മാർ
മഹതാ	പെരുത്ത
അശ്മവർഷേണ	കൽമാരിയാൽ
വിനിപാതിതാഃ;	നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടുപോയി;
തപം ച	ഭവാനും
വാതവർഷ-യോദ്ദിതഃ }	കാറുകൊണ്ടും മഴകൊണ്ടും പീഡിതനായി
ആശ്രമപദേ	ആശ്രമത്തിനുള്ളിൽ
സുപ്തഃ.	ഒന്നുമറിയാതെ ഉറങ്ങിക്കിടന്നു.

സമാശ്വസിഹി ഭദ്രം തേ നിർഭയോ വിഗതജ്വരഃ
ഫലമൂലാശനോ വീര നിവസേഹ യഥാസുഖം. 14

"'വീര!	"'ഹേ വീര!
ഇഹ	ഇവിടെ
വിഗതജ്വരഃ	വിചാരമറവനായി
നിർഭയഃ	ഭയരഹിതനായി
ഫലമൂലാശനഃ	കായ്കിഴങ്ങുകൾ ഭുജിച്ചുംകൊണ്ട്
യഥാസുഖം	സുഖപ്പോലെ
നിവസ;	വസിച്ചാലും;
തേ	അങ്ങയ്ക്ക്
ഭദ്രം;	മംഗളമുണ്ടാകും;
സമാശ്വസിഹി.' }	ധൈര്യപ്പെട്ടാലും.'

സ രാജാ തേന വാക്യേന പ്രത്യാശ്വസ്തോ മഹാമതിഃ
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യം ദീനോ ഭൃത്യക്ഷയാദ് ഭൃശം. 15

"സഃ	"ആ
മഹാമതിഃ	മഹാബുദ്ധിശാലിയായ
രാജാ,	നൃപൻ,
തേന വാക്യേന	ആ വാക്യത്താൽ
പ്രത്യാശ്വസ്തഃ,	ഒരുവിധം ദുഃഖശാന്തിവന്നവനായി,
ഭൃത്യക്ഷയാത്	പരിവാരങ്ങളുടെ നാശത്താൽ
ഭൃശം	ഏറ്റം
ദീനഃ,	ദീനതപൂണ്ടവനായി,
ശുഭം	പ്രശസ്യമായ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
പ്രത്യുവാച.	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയായുരച്ചു.

ത്യക്ഷ്യാമ്യഹം സചകം രാജ്യം നാഹം ഭ്രത്യൈർവിനാകൃതഃ
വത്സ്യേയം ക്ഷണം ബ്രഹ്മൻ സമനുജ്ഞാതുമർഹസി 16

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'മുനിശ്രേഷ്ഠ!	അഹം	ഞാൻ
ഭ്രത്യൈഃ	പരിജനങ്ങളുമായി	ക്ഷണം	ഒരു നൊടിയിടയെങ്കി
വിനാകൃതഃ	പിരിഞ്ഞവനായ		ലും
അഹം	ഞാൻ	വത്സ്യേയം ന;	ജീവനോടിരിക്കയില്ല;
സചകം രാജ്യം	സചന്തം രാജ്യത്തെ	സമനുജ്ഞാതും	ഇവിടെനിന്നും പോകു
ത്യക്ഷ്യാമി;	ഉപേക്ഷിച്ചുകളയാം;	അർഹസി.	വാൻവിടയരുളിയാലും.

സുനീതാ ധർമ്മപരോ ബ്രഹ്മൻ ജ്യേഷ്ഠോ മമ മഹായശാഃ
ശശബിന്ദുരിതി ഖ്യാതഃ സ മേ രാജ്യം പ്രപത്സ്യതേ. 17

"'ബ്രഹ്മൻ!	"'പുണ്യാത്മാവേ!	ധർമ്മപരഃ	ധർമ്മാസക്തനും
ശശബിന്ദുഃ	ശശബിന്ദു	മഹായശാഃ	അതിയശസ്വിയുമായ
ഇതി ഖ്യാതഃ	എന്നവൻ	സഃ	അവൻ
മമ	എന്റെ	മേ രാജ്യം	എന്റെ രാജ്യത്തെ
ജ്യേഷ്ഠഃ സുതഃ;	മൂത്ത പുത്രനാണ്!	പ്രപത്സ്യതേ.	കയ്യേല്ക്കുന്നതാണ്.

ന ഹി ശക്ഷ്യാമ്യഹം ഹിതാ ഭ്രത്യദാരാൻ സുഖാനിതാൻ
പ്രതിവക്തും മഹാതേജഃ കിഞ്ചിദപ്യശുഭം വചഃ. 18

"'മഹാതേജഃ!	"'മഹാതേജസ്വിയായുള്ളവനേ!	അശുഭം വചഃ	അഹിതമായ വാക്ക്
		കിഞ്ചിത്	വല്ലതും
സുഖാനിതാൻ	ഹിതമായ്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നവരായ	പ്രതിവക്തും അപി	ഉണർത്തിക്കുന്നതിനും,
ഭ്രത്യദാരാൻ	ജനങ്ങളേയും ഭാര്യമാരേ	അഹം	ഞാൻ
ഹിതാ ഹി,	പെടിയുന്നതിനും, [യും	ന ശക്ഷ്യാമി.'	ശക്തനല്ല.'

തഥാ ബ്രുവതി രാജേന്ദ്രേ ബുധഃ പരമദുർഹതം
സാന്ത്വപൂർവ്വമഥോവാച വാസസ്ത ഇഹ രോചതാം. 19

"രാജേന്ദ്രേ	"യുഷ്പോത്തമൻ	സാന്ത്വപൂർവ്വം	ദുഃഖശാന്തിവരുമാറ്
തഥാ ബ്രുവതി	അപ്രകാരം ഉരചെയ്താറെ	അഥ ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;
ബുധഃ,	ബുധൻ,	'ഇഹ	'ഇവിടെത്തന്നെ
പരമം അദുർഹതം	അത്യന്തദുഷ്കരമായ വാക്യത്തെ	തേ വാസഃ	അങ്ങയുടെ വാസം
		രോചതാം.'	സ്വീകരിക്കപ്പെടട്ടെ.'

ന സന്താപസ്ത്വയാ കാര്യഃ കാർത്തവീര്യ മഹാബല
സംവത്സരോഷിതസ്യേഹ കാരയിഷ്യാമി തേ ഹിതം. 20

"'കാട്ടുമേയ!	"'ഹേ കട്ടുമപുത്ര!	സംവത്സരാ-ഷിതസ്യ	ഒരു വത്സരം താമസിച്ചുവനായ
മഹാബല!	മഹാധീര!		
സന്താപഃ	ഒരു സന്താപവും	തേ ഹിതം	ഭവാന്നു് അവശ്യകർത്തവ്യമായുള്ളതിനെ
തവയാ	ഭവാന്നു്		
ന കാര്യ്യഃ;	വേണ്ടതില്ല;	കാരയിഷ്യാമി.'	ഞാൻ ചെയ്യിക്കുന്നുണ്ടു്.
ഇഹ	ഇവിടെ		

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ ബുധസ്യാക്ലിഷ്ടകർമ്മണഃ
വാസായ വിദധേ ബുദ്ധിം യദുക്തം ബ്രഹ്മവാദിനാ. 21

"അക്ലിഷ്ട-കർമ്മണഃ	"എന്തും ക്ലേശമെന്നിയെ ചെയ്വാൻ കഴിവുള്ള	ബ്രഹ്മവാദിനാ	ആ വേദവിത്താൽ
		ഉക്തം	ഉരചെയ്യപ്പെട്ടതു്
		യത്	യാതൊന്നോ
തസ്യ ബുധസ്യ	ആ ബുധന്റെ	വാസായ	അപ്രകാരമുള്ള വാസത്തിന്നായി
തത് വചനം	ആ മൊഴി		
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടു്,	ബുദ്ധിം വിദധേ.	മനസ്സുറച്ചു.

മാസം സ സ്ത്രീ തഥാ ഭൂത്വാ രമയത്യനിശം ശുഭാ
മാസം പുരുഷഭാവേന ധർമ്മബുദ്ധിം ചകാര സഃ. 22

"സഃ	"അയ്യോഹം	രമയതി;	സുഖമായി വസിച്ചു
മാസം	ഒരു മാസക്കാലം	സഃ	അയ്യോഹം [വന്നു;
തഥാ	അപ്രകാരം	പുരുഷഭാവേന	പുരുഷരൂപത്തിൽ വ
ശുഭാ	സൌന്ദര്യവതിയായ	മാസം	മാസത്തിൽ[ത്തിക്കുന്നു.
സ്ത്രീ ഭൂത്വാ,	സ്ത്രീയായി വർത്തിച്ചു്,	ധർമ്മബുദ്ധിം	ധർമ്മത്തിൽ ബുദ്ധിയെ
അനിശം	അക്കാലമെല്ലാം	ചകാര.	നിലനിർത്തുകയുംചെയ്തു.

തതഃ സാ നവമേ മാസി ഇളാ സോമസുതാത് സുതം
ജനയാമാസ സുശ്രോണീ പുരൂരവസമുജ്ജിതം. 23

"സാ ഇളാ	"ആ ഇളയെന്നവൾ	ഉജ്ജിതം	ത്രിലോകപ്രസിദ്ധിയാർന്ന
സുശ്രോണീ,	സന്മാർഗ്ഗനിരതയായ		
തതഃ	അനന്തരം [തന്നെ	പുരൂരവസം	പുരൂരവസ്സെന്ന
നവമേ മാസി	ഒമ്പതാംമാസത്തിൽ	സുതം	പുത്രനെ
സോമസുതാത്	ബുധങ്കൽനിന്നു്	ജനയാമാസ.	പ്രസവിച്ചു.

ജാതമാത്രം തു സുശ്രോണീ പിതൃഹസ്തേ ന്യവേശയത്
ബുധസ്യ സമവർണ്ണാഭമിളാ പുത്രം മഹാബലം 24

"ഇളാ	"ഇളയെന്നവൾ	മഹാബലം	മഹാബലശാലിയായ
സുശ്രോണീ തു,	സന്മാർഗ്ഗനിരതയാകയാൽ,	പുത്രം	പുത്രനെ
		ജാതമാത്രം	പ്രസവിച്ച ഉടനെതന്നെ
ബുധസ്യ	ബുധനു		
സമവർണ്ണാഭം	സദൃശമായ വർണ്ണവും കാന്തിയുമുള്ള	പിതൃഹസ്തേ	പിതാവിന്റെ വക്കൽ
		ന്യവേശയത്.	ഏല്പിച്ചു.

ബുധസ്തു പുരുഷീഭൂതം സമാശ്വാസ്യ നരാധിപം
കഥാഭീ രമയാമാസ ധർമ്മയുക്താഭിരാത്മവാൻ. 25

"ആത്മവാൻ	"ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെ	ധർമ്മയുക്താഭിഃ	ധർമ്മഫലപ്രദങ്ങളായ
ബുധഃ തു,	ബുധനും, [യ്യുവനായ	കഥാഭിഃ	കഥകൾകൊണ്ട്
പുരുഷീഭൂതം	പുരുഷരൂപമാൻ	സമാശ്വാസ്യ	സമാശ്വസിപ്പിച്ച്
നരാധിപം	രാജനെ	രമയാമാസ."	കാലംപോക്കിവന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = എണ്പത്തൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23533; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2809.

നവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറാംസർഗ്ഗം.

[ഇളാപൌരുഷപ്രാപ്തിഃ = ഇളവീണ്ടും പുരുഷനാകുന്നത്.]

തഥോക്തവതി രാമേ തു തസ്യ ജന്മ തദദ്ഭുതം
ഉവാച ലക്ഷ്മണോ ഭ്രയോ ഭരതശ്ച മഹായശാഃ. 1

തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ
തത് അദ്ഭുതം	ആ അത്ഭുതകരമായ	ഭരതഃ ച	ഭരതൻ
ജന്മ	ജനനത്തെക്കുറിച്ച്	ഭ്രയഃ	വീണ്ടും
രാമേ	ശ്രീരാമൻ	ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു;
തഥാ	അപ്രകാരം	ലക്ഷ്മണഃ ച.	ലക്ഷ്മണനും അപ്രകാരം ചോദിച്ചു.
ഉക്തവതി തു,	ഉരചെയ്താറെ,		

ഇളാ സാ സോമപുത്രസ്യ സംവത്സരമഥോഷിതാ
അകരോത് കിം നരശ്രേഷ്ഠ തത്വം ശംസിതുമർഹസി. 2

"നരശ്രേഷ്ഠ!	"നരോത്തമ!	സാ ഇളാ	ആ ഇളയെന്നവൾ
സോമപുത്രസ്യ	ബുധനുചേർന്നവളായി	കിം അകരോത്?	എന്താണ് ചെയ്തത്?
അഥ	ആ സമയം	തത്വം	സൂക്ഷ്മം
സംവത്സരം	ഒരാണ്ടുകാലം	ശംസിതും }	അരുളിച്ചെയ്വാൻ തിരു
ഉഷിത്വാ	വസിച്ച്	അർഹസി." }	വുള്ളമുണ്ടാകേണം."

തയോസ്തദ്വാക്യമാധുര്യം നിശമ്യ പരിപൃച്ഛതോഃ
രാമഃ പുനരുവാചേമാം പ്രജാപതിസുതേ കഥാം. 3

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	നിശമ്യ,	കേട്ട്,
പരിപൃച്ഛതോഃ	ഇപ്രകാരം ചോദിക്കു	പ്രജാപതി- }	കർദ്ദമപ്രജാപതിസുത
തയോഃ	അവരുടെ [ന്ന	സുതേ }	ന്റെ സംഗതിയിൽ
തത് വാക്യ- }	മധുരമായ ആ മൊഴി	ഇമാം കഥാം	ഈ കഥയെ
മാധുര്യം }		പുനഃ ഉവാച.	വീണ്ടും തുടർന്നു.

പുരുഷതപം ഗതേ ശൂരേ ബുധഃ പരമബുദ്ധിമാൻ
സംവർത്തം പരമോദാരമാജുഹാവ മഹായശാഃ 4
ച്യവനം ഭൃഗുപുത്രം ച മുനിം ചാരിഷ്ടനേമിനം
പ്രമോദനം മോദകരം തഥാ ദുർവ്വാസസം മുനിം. 5

"ശൂരേ	"ശൂരനായ അദ്ദേഹം
പുരുഷതപം ഗതേ	ആൺവടിവു കയ്യാണ്ടാറെ,
പരമബുദ്ധിമാൻ	അതിമേധാവിയും
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയുമായ
ബുധഃ,	ബുധൻ,
സംവർത്തം	സംവർത്തമുനിയേയും
പരമോദാരം	പരമോദാരനേയും
ച്യവനം	ച്യവനമഹർഷിയേയും
ഭൃഗുപുത്രം ച	ഭാർഗ്ഗവമഹർഷിയേയും
അരിഷ്ടനേമിനം മുനിം	അരിഷ്ടനേമിമഹർഷിയേയും
പ്രമോദനം	പ്രമോദനമഹർഷിയേയും
മോദകരം	മോദകരനെന്ന മുനിയേയും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ദുർവ്വാസസം മുനിം ച	ദുർവ്വാസസ്സു മഹർഷിയേയും
ആജുഹാവ.	വിളിച്ചുവരുത്തി.

ഏതാൻ സർവ്വാൻ സമാനീയ വാക്യജ്ഞസ്തത്വദർശിനഃ
ഉവാച സർവ്വാൻ സുഹൃദോ ധൈര്യേണ സുസമാഹിതാൻ. 6

"തത്വദർശിനഃ	"തത്വജ്ഞാനികളും
സുഹൃദഃ	സുഹൃത്തുകളും
ധൈര്യേണ	ക്ഷാന്തികൊണ്ട്
സുസമാഹിതാൻ	അചഞ്ചലചേതസ്കരായ
ഏതാൻ സർവ്വാൻ	ഇവരെല്ലാവരേയും
സമാനീയ,	ഒന്നിച്ചുവരുത്തി,
വാക്യജ്ഞഃ	വാക്യജ്ഞനായ അദ്ദേഹം
സർവ്വാൻ	എല്ലാവരോടായും
ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.

അയം രാജാ മഹാബാഹുഃ കർദ്ദമസ്യ ഇളഃ സുതഃ
ജാനീതൈനം യഥാഭൂതം ശ്രേയോ ഹ്യസ്യ വിധീയതാം. 7

"'അയം	"'ഈ
രാജാ	രാജാവ്
ഇളഃ;	ഇളനെന്ന് പ്രസിദ്ധിയാർന്നവനാകുന്നു;
മഹാബാഹുഃ;	മഹാശക്തിമാൻ;
കർദ്ദമസ്യ	കർദ്ദമപ്രജാപതിയുടെ
സുതഃ;	പുത്രൻ;
ഏനം	ഈദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചുള്ള
യഥാഭൂതം	പൂർവ്വവൃത്താന്തത്തെ
ജാനീത ഹി;	ഭവാന്മാർ അറിയുന്നതാണല്ലോ;
അസ്യ	ഇദ്ദേഹത്തിനു
ശ്രേയഃ	ഭാവിശ്രേയസ്സിനെ
വിധീയതാം.'	അരുളിയാലും.'

തേഷാം സംവദതാമേവ തമാശ്രമമുപാഗമത്
കർദ്ദമസ്യ മഹാതേജാ ദക്ഷിജൈസ്സഹ മഹാത്മഭിഃ. 8

"തേഷാം	"അവർ
സംവദതാം ഏവ	ഇപ്രകാരം സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,
മഹാത്മഭിഃ	മഹാനുഭാവന്മാരായ
ദക്ഷിജൈഃ സഹ	ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠം ക്രിയാ
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
കർദ്ദമസ്തു	കർദ്ദമപ്രജാപതിയും
തം ആശ്രമം	ആ ആശ്രമത്തിലേയ്ക്ക്
ഉപാഗമത്.	എഴുന്നള്ളി.

പുലസ്ത്യശ്ച ക്രതുശ്ചൈവ വഷട്കാരസ്തഥൈവ ച
ഓങ്കാരശ്ച മഹാതേജാസ്തമാശ്രമമുപാഗമത്. 9

"പുലസ്ത്യഃ ച	"ബ്രഹ്മദേവന്റെ മാനസിക പുത്രനായ പുലസ്ത്യമഹർഷിയും
ക്രതുഃ ച ഏവ	പ്രജാപതികളിൽ ഒരുവനായ ക്രതുമഹർഷിയും
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
വഷട്കാരഃ ച ഏവ	വഷട്കാര ദേവതയും
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
ഓങ്കാരഃ ച	ബ്രഹ്മ വിഷ്ണു രുദ്രന്മാർക്ക് പ്രാതിനിധ്യം വഹിച്ചുള്ള ഓങ്കാരദേവതയും
തം	ആ
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിൽ
ഉപാഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

തേ സർവ്വേ വ്യഷ്ടമനസഃ പരസ്പരസമാഗമേ
ഹിതൈഷിണോ ബാഹ്ലിപതേഃ പൃഥഗ്വാക്യാന്യഥാബ്രുവൻ. 10

"ബാഹ്ലിപതേഃ	"ബാഹ്ലീകദേശാധിപന്ന്
ഹിതൈഷിണഃ	ഹിതം ചെയ്യാനുദ്ദേശിച്ചു
തേ സർവ്വേ,	അവരെല്ലാം, [ച്ചവരായ
പരസ്പരസമാഗമേ	അന്യോന്യം സന്ദർശിച്ചതിൽ
വ്യഷ്ടമനസഃ,	സന്തുഷ്ടചിത്തരായി,
അഥ	ആ സമയം
പൃഥക്	ഒരുവനോടൊരുവൻ
വാക്യാനി അബ്രുവൻ.	സംഭാഷണം ചെയ്തു.

കർദ്ദമസ്യാബ്രവീദ്വാക്യം സുതാർത്ഥം പരമം ഹിതം
ദ്വിജാഃ ശൃണുത മദ്വാക്യം യച്ഛ്രേയഃ പാർത്ഥിവസ്യ ഹി. 11

"തു	"ആ സമയം
കർദ്ദമഃ,	കർദ്ദമപ്രജാപതി,
സുതാർത്ഥം	തന്റെ പുത്രന്റെ നന്മയെ [ക്കായി
പരമം	എന്തായും
ഹിതം	അനുകൂലമായ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു;
'ദ്വിജാഃ!	'അന്തണന്മാരെ!
പാർത്ഥിവസ്യ	അരചന്ന്
ശ്രേയഃ	ഭാവിശ്രേയസ്സ്
യത് ഹി	യാതൊന്നോ അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള
മദ്വാക്യം	എന്റെ മൊഴി
ശൃണുത.	കേട്ടരുളിയാലും.

നാന്യം പശ്യാമി ഭൈഷജ്യമന്തരാ വൃഷഭധ്വജം
നാശമേധാത് പരോ യജ്ഞഃ പ്രിയശ്ചൈവ മഹാത്മനഃ. 12

"വൃഷഭധ്വജം അന്തരാ	"'മഹാദേവനെയല്ലാതെ
അന്യം	മറെറാരുവനെ
ഭൈഷജ്യം	ഇക്കാര്യത്തിൽ ഗുണം ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ളവനായി
ന പശ്യാമി;	ഞാൻ അറിയുന്നില്ല;
ച	ആകയാൽ
അശ്വമേധാത്	വിഷ്ണുതൊട്ടുള്ള സകല ദേവന്മാർക്കും പ്രീതിവരുത്തുന്നതായ അശ്വമേധത്തേക്കാൾ
മഹാത്മനഃ ഏവ	ആ പരമശിവനും
പ്രിയഃ	പ്രീതിവരുത്തുന്നതായ
പരഃ	മറെറാരു
യജ്ഞഃ	യാഗവും
ന.	ഇല്ല.

തസ്മാദ്യജാമഹേ സർവ്വേ പാർത്ഥിവാതേഹ ദുരാസദം. 13

"'തസ്മാത്	"'ആകയാൽ
പാർത്ഥിവാതേഹ	അരചന്നുവേണ്ടി
സർവ്വേ	നാമെല്ലാം
ദുരാസദം	നിരുപമമായ
യജാമഹേ.'	യജ്ഞത്തെ നടത്തുക.

കർദ്ദമേനൈവമുക്താസ്തു സർവ്വ ഏവ ദ്വിജർഷഭാഃ
രോചയന്തി സ്മ തം യജ്ഞം രുദ്രസ്യാരാധനം പ്രതി. 14

"കർദ്ദമേന	"കർദ്ദമപ്രജാപതിയാൽ
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്താഃ	ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടവരാ
ദ്വിജർഷഭാഃ	ദ്വിജോത്തമന്മാർ [യ
സർവ്വേ,	എല്ലാം,
രുദ്രസ്യ	പരമശിവന്ന്
ആരാധനം പ്രതി	പ്രീതികർയ്യരുത്തുന്നതി ന്നായി
തം	ആ
യജ്ഞം ഏവ	യാഗത്തെത്തന്നെ
രോചയന്തി സ്മ.	അനുമോദിച്ചു.

സംവർത്തസ്യ തു രാജർഷേഃ ശിഷ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ
മരുത്ത ഇതി വിഖ്യാതസ്തം യജ്ഞം സമുപാഹരത്. 15

"രാജർഷേഃ	"രാജർഷിയായ
സംവർത്തസ്യ	സംവർത്തന്റെ
ശിഷ്യഃ,	ശിഷ്യനും,
പരപുരംജയഃ	ശത്രുക്കളെവെന്നവനെ ന്ന്
വിഖ്യാതഃ തു	പുകഴാന്നവനുമായ
മരുത്തഃ	മരുത്തനെന്ന
ഇതി,	മഹാരാജാവ്,
തം യജ്ഞം	ആ യാഗത്തെ
സമുപാഹരത്.	ശരിയായി കയ്യേറുന ടത്തി.

തഃതാ യജ്ഞോ മഹാനാസീദ് ബുധാശ്രമസമീപതഃ
രുദ്രശ്ച പരമം തോഷം ജഗാമ സുമഹായശാഃ. 16

"ബുധാശ്രമ-സമീപതഃ	"ബുധന്റെ ആശ്രമ ത്തിന്നരികിലായി
യജ്ഞഃ	യാഗം
മഹാൻ	ഫലപ്രദമാകത്തക്കവ ണ്ണം
ആസീത്;	നടന്നു;
തതഃ	അതിനാൽ
സുമഹായശാഃ	ഏറ്റം കൊണ്ടാടപ്പെട്ട ന്നവനായ
രുദ്രേ ച	രുദ്രഭഗവാനും
പരമം തോഷം ജഗാമ.	കായ്സിദ്ധിയരുളുമാറ് പ്രസാദിച്ചരുളി.

അഥ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു പ്രീതഃ പരമയാ മുദാ
ഉമാപതിർദ്വിജാൻ സർവ്വാനുവാച ഇളസന്നിധൌ. 17

"യജ്ഞേ	"യാഗം
സമാപ്തേ	പൂർത്തിയായാറെ
ഉമാപതിഃ	പരമശിവൻ
ഇളസന്നിധൌ	ഇളന്റെ മുമ്പിൽ
പരമയാ മുദാ	വേണ്ടുംവണ്ണം പ്രസാ ദിച്ചവനായി
പ്രീതഃ	വരപ്രദനായി
ദ്വിജാൻ സർവ്വാൻ	ദ്വിജന്മാരെല്ലാവരോ ടായും
തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ
അഥ	ഇപ്രകാരം
ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

പ്രീതോഽസ്മി ഹയമേധേന ഭക്ത്യാ ച ദ്വിജസത്തമാഃ
അസ്യ ബാഹ്ലീകതേശ്ചൈവ കിം കരോമി പ്രിയം ശുഭം. 18

"'ദ്വിജസത്തമാഃ!	"'ദ്വിജവര്യന്മാരേ!	ബാഹ്ലീകതേഃ ച	ബാഹ്ലീകദേശാധിപന്
ഹയമേധേന ഏവ	അശ്വമേധയാഗത്താലും	ശുഭം	അനുകൂലമായ
ഭക്ത്യാ ച	ഭക്തിയാലും	പ്രിയം	അനുഗ്രഹം
പ്രീതഃ അസ്മി;	ഞാൻ പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു;	കിം?	എന്തൊന്നാണ്?
അസ്യ	ഈ	കരോമി.'	അതിനെ ഞാൻ ചെയ്യുന്നുണ്ട്.'

തഥാ വദതി ദേവേശേ ദ്വിജാസ്തേ സുസമാഹിതാഃ
പ്രസാദയന്തി ദേവേശം യഥാ സ്യാത് പുരുഷസ്ത്വിളാ. 19

"ദേവേശേ	"പരമശിവൻ	'ഇളാ	'സ്ത്രീരൂപമാൻ ഇളനെന്നവൻ
തഥാ	അപ്രകാരം	പുരുഷഃ തു	പുരുഷനായ്തന്നെ
വദതി	അരുളിച്ചെയ്താറെ	യഥാ സ്യാത്','	വത്തിയ്ക്കേണം,' എന്ന്
സുസമാഹിതാഃ	മഹാപുണ്യാത്മാക്കളാ	പ്രസാദയന്തി.	അനുഗ്രഹിപ്പാനായി
തേ ദ്വിജാഃ,	അ അന്തണന്മാർ, [യ		പ്രാർത്ഥിച്ചു.
ദേവേശം	പരമേശ്വരനോടായി		

തതഃ പ്രീതോ മഹാദേവഃ പുരുഷത്വം ദദൌ പുനഃ
ഇളായൈ സ മഹാതേജാ ദത്വാ ചാന്തരധീയത. 20

"തതഃ	"അതിനാൽ	പുനഃ	അതിൽപിന്നെ
സഃ	അ	പുരുഷത്വം	പുരുഷത്വത്തെ
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ	ദദൌ;	നൽകിയരുളി;
മഹാദേവഃ	പരമശിവൻ	ദത്വാ ച	അപ്രകാരം നൽകിയശേഷം
പ്രീതഃ	പ്രസാദിച്ച്	അന്തരധീയത.	അന്തർദ്ധാനംചെയ്തു.
ഇളായൈ	സ്ത്രീരൂപമാൻ ഇളന്നായ്തന്നെയാണ്		

നിർവൃത്തേ ഹയമേധേ തു ഗതേ ചാദർശനം ഹരേ
യഥാഗതം ദ്വിജാഃ സർവ്വേ ഹ്യഗച്ഛൻ ദീപ്തദർശിനഃ. 21

"ഹയമേധേ	"അശ്വമേധയാഗം	ദീപ്തദർശിനഃ	മഹാ മേധാവികളായ
നിർവൃത്തേ തു,	പൂർത്തിയായാറെ,	ദ്വിജാഃ	അന്തണശ്രേഷ്ഠന്മാർ
ഹരേ	പരമശിവനും	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
അദർശനം ഗതേ ച	അന്തർദ്ധാനംചെയ്തുശേഷം	യഥാഗതം ഹി അഗച്ഛൻ.	വന്നപ്രകാരംതന്നെ തിരിച്ചു.

രാജാ തു ബാഹ്ലിമുത്സൃജ്യ മദ്ധ്യദേശേ ഹ്യനുത്തമം
നിവേശയാമാസ പുരം പ്രതിഷ്ഠാനം യശസ്കരം. 22

"രാജാ തു	"മഹാരാജാവും	യശസ്കരം ഹി	പുകഴാൻതുമായ
ബാഹ്യം	ബാഹ്യദേശത്തെ	പ്രതിഷ്ഠാനം	പ്രതിഷ്ഠാനമെന്ന
ഉത്സൃജ്യ,	വെടിഞ്ഞ്,	പുരം	ഒരു നഗരത്തെ
മദ്ധ്യദേശം	മദ്ധ്യദേശത്തിൽ	നിരവശയാമാസ.	നിർമ്മിച്ചു.
അനുത്തമം	നിരുപമവും		

ശശബിന്ദുസ്തു രാജർഷിർബാഹ്ലിം പരപുരംജയഃ
പ്രതിഷ്ഠാനേ ഇളോ രാജാ പ്രജാപതിസുതോ ബലീ. 23

"ശശബിന്ദുഃ തു	"ശശബിന്ദുവാകട്ടെ	പ്രജാപതിസുതഃ	കർദ്ദമപ്രജാപതിപുത്ര
ബാഹ്യം	ബാഹ്യദേശത്തിൽ	ബലീ	ശകുനമായ [നും
പരപുരഞ്ജയഃ	ശത്രുക്കളുടെ ബാധയ	ഇളഃ,	ഇളമഹാരാജാവ്,
	റവനായി	പ്രതിഷ്ഠാനേ	പ്രതിഷ്ഠാനനഗരത്തിൽ
രാജർഷിഃ;	രാജർഷിയായി വിളങ്ങി;	രാജാ.	രാജാവായും വിളങ്ങി.

സ കാലേ പ്രാപ്തവാൻ ലോകമിളോ ബ്രാഹ്മമനുത്തമം
ഐലഃ പുരൂരവാ രാജാ പ്രതിഷ്ഠാനമവാപ്തവാൻ. 24

"സഃ ഇളഃ	"ആ ഇളമഹാരാജാവ്	പുരൂരവാഃ	പുരൂരവസ്സെന്ന
കാലേ	കാലക്രമത്തിൽ	ഐലഃ	ഇളന്റെ പുത്രൻ
അനുത്തമം	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ	രാജാ,	രാജാവായി,
ബ്രാഹ്മം ലോകം	ബ്രഹ്മലോകത്തെ	പ്രതിഷ്ഠാനം അവാപ്തവാൻ.	പ്രതിഷ്ഠാനത്തിൽ വാ
പ്രാപ്തവാൻ;	പ്രാപിച്ചു;		ഴിക്കപ്പെട്ടുകയുംചെയ്തു.

ഈദൃശോ ഹ്യശ്വമേധസ്യ പ്രഭാവഃ പുരുഷർഷഭേ
സ്ത്രീത്വതഃ പൌരുഷം ലേഭേ യച്ചാന്യദപി ദുർല്ലഭം. 25

"പുരുഷർഷഭേ	"പുരുഷോത്തമനാമാരേ!	ഹി	എന്നുള്ളതിനാൽ
സ്ത്രീത്വതഃ പൌരുഷം ലേഭേ യത്	സ്ത്രീയായ്പോയവൻ പുരുഷത്വത്തെ പ്രാപിച്ചു എന്നുള്ളത്	അശ്വമേധസ്യ	അശ്വമേധത്തിന്റെ
		പ്രഭാവഃ	കായ്സിദ്ധിവരുത്തുവാനുള്ള ശക്തി
ദുർല്ലഭം ച	ദുർല്ലഭവും		
അന്യത് അപി	അമാനുഷ്യമായും ഉള്ളതാകുന്നു;	ഈദൃശഃ."	ഇപ്രകാരമായതാകുന്നു."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
നവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23558; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2834

ഏകനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[അശ്വമേധസംവിധാനം = അശ്വമേധം ചെയ്യാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യുന്നത്.]

ഏതദാഖ്യായ കാകുത്സ്ഥോ ഭ്രാതൃഭ്യാമമിതപ്രഭഃ
ലക്ഷ്മണം പുനരേവാഹ ധർമ്മയുക്തമിദം വചഃ. 1

അമിതപ്രഭഃ	നിസ്തുല്യതേജസ്സാർന്നവ
കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ, [നായ
ഭ്രാതൃഭ്യാം	സഹോദരന്മാരിരുവ
ഏതത്	ഇപ്രകാരം [രോടും
ആഖ്യായ,	പ്രശംസിച്ചുശേഷം,
പുനഃ	വീണ്ടും
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
ഏവ	ഇപ്രകാരം
ഇദം	ഈ
ധർമ്മയുക്തം	ധർമ്മയുക്തമായ
വചഃ	വാക്യത്തെ
ആഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

വസിഷ്ഠം വാമദേവം ച ജാബാലിമഥ കാശ്യപം
ഋത്വിജാംശ്ച സർവ്വപ്രവരാനശ്വമേധപുരസ്കൃതാൻ 2
ഏതാൻ സർവ്വാൻ സമാനീയ മന്ത്രയിത്വാ ച ലക്ഷ്മണ
ഹയം ലക്ഷണസമ്പന്നം വിമോക്ഷ്യാമി സമാധിനാ. 3

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!
ഏതാൻ	ഈയുള്ളവരായ
വസിഷ്ഠം	വസിഷ്ഠഭഗവാനേയും
വാമദേവം	വാമദേവമഹർഷിയേയും
ജാബാലിം	ജാബാലിമഹർഷിയേയും
കാശ്യപം ച	കാശ്യപമഹർഷിയേയും
സർവ്വപ്രവരാൻ	എന്തിലുംശ്രേയാഗൃഹ്മാരും
അശ്വമേധ-പുരസ്കൃതാൻ	അശ്വമേധത്തിൽ നി പുണന്മാരുമായ
ഋത്വിജാൻ	ബ്രാഹ്മണർ
സർവ്വാൻ ച	എല്ലാവരേയും
സമാനീയ	വരുത്തി
മന്ത്രയിത്വാ ച,	ആലോചിച്ചു,
സമാധിനാ	അവരുടെ അനുമതി യോടുംകൂടി
അഥ	അതിൽപിന്നെ
ലക്ഷണ-സമ്പന്നം	ലക്ഷണയുക്തമായ
ഹയം	കുതിരയെ
വിമോക്ഷ്യാമി."	ഞാൻ വിട്ടയക്കാം."

തദാക്യം രാഘവേണോക്തം ശ്രുത്വാ തപരിതവിക്രമഃ
ഋത്വിജാൻ സർവ്വാൻ സമാഹൂയ ദർശയാമാസ രാഘവം. 4

തപരിത-വിക്രമഃ	എന്തും ശീഘ്രത്തിൽ ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ള വനായ ലക്ഷ്മണൻ
രാഘവേണ	ശ്രീരാമനാൽ
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ഋത്വിജാൻ സർവ്വാൻ	എല്ലാ അന്തണന്മാരേയും
സമാഹൂയ	വരുത്തി
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
ദർശയാമാസ.	സന്ദർശിപ്പിച്ചു.

തേ ദൃഷ്ട്വാ ദേവസങ്കാശം കൃതപാദാഭിവന്ദനം
രാഘവം സുദുരാധർഷ്മാശീർഭിഃ സമപൂജയൻ. 5

തേ	അവർ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
ദേവസങ്കാശം	ദേവതുല്യനും	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
സുദുരാധർഷം	നിരുപമനും		
കൃതപാദാഭി-വന്ദനം	തൃക്കാൽവണങ്ങി അഭിവാദനംചെയ്ത് നില്ക്കുന്നവനും ആയ	ആശീർഭിഃ	ആശിസ്സുകൾകൊണ്ട്
		സമപൂജയൻ.	കൊണ്ടാടി.

പ്രാഞ്ജലിഃ സ തദാ ഭ്രാതാ രാഘവോ ദ്വിജസത്തമാൻ
ഉവാച ധർമ്മസംയുക്തമശ്വമേധാശ്രിതം വചഃ. 6

തദാ	ആ സമയം	ധർമ്മസംയുക്തം	ധർമ്മയുക്തവും
സഃ രാഘവഃ,	ആ ശ്രീരാഘവൻ,	അശ്വമേധാശ്രിതം	അശ്വമേധത്തെപ്പറ്റിയുള്ളതുമായ
പ്രാഞ്ജലിഃ ഭൂത്വാ,	അഞ്ജലിസ്ഥനായി	വചഃ ഉവാച.	തന്റെ ഉദ്ദേശത്തെ അറിയിച്ചു.
ദ്വിജോത്തമാൻ	ആ ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരോടായി		

തേ തു രാമസ്യ തച്ഛ്രുത്വാ നമസ്കൃത്വാ വൃഷദ്ധ്വജം
അശ്വമേധം ദ്വിജാഃ സർവ്വേ പൂജയന്തി സ്മ സർവ്വശഃ. 7

തേ	ആ	തു	ആ വിഷയത്തിൽ
ദ്വിജാഃ സർവ്വേ	ബ്രാഹ്മണരെല്ലാം	നമസ്കൃത്വാ,	പുകഴ്ന്ന്,
രാമസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ	അശ്വമധം	അശ്വമേധത്തെ
തത് ശ്രുത്വാ,	ആ മൊഴികേട്ട്,	സർവ്വശഃ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും
വൃഷദ്ധ്വജം	മഹാപുണ്യാത്മാവായ അദ്ദേഹത്തെ	പൂജയന്തി സ്മ.	കൊണ്ടാടിയുരചെയ്തു.

സ തേഷാം ദ്വിജമുഖ്യാനാം വാക്യമദ്ഭുതദർശനം
അശ്വമേധാശ്രിതം ശ്രുത്വാ ഭൃശം പ്രീതോഽഭവത് തദാ. 8

തദാ	അപ്പോൾ	തേഷാം	ആ
സഃ,	അദ്ദേഹം,	ദ്വിജമുഖ്യാനാം	അന്തണോത്തമന്മാരുടെ
അദ്ഭുത-ദർശനം	അദ്ഭുതകരമായ ദൈവഭേതിയെ കാണിക്കുന്നതും	വാക്യം ശ്രുത്വാ,	മൊഴികേട്ട്,
		ഭൃശം	അത്യന്തം
അശ്വമേധാശ്രിതം	അശ്വമേധത്തെ സംബന്ധിച്ചതുമായ	പ്രീതഃ അഭവത്.	സന്തുഷ്ടനായി ഭവിച്ചു.

വിജ്ഞായ കമ്മ തത് തേഷാം രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത്
പ്രേഷയസ്വ ദ്രുതം ദൂതാൻ സുഗ്രീവായ മഹാത്മനേ 9
ശീഘ്രം മഹദ്ഭിഷ്ഹരിഭിർബലിഭിശ്ച വനാശ്രയൈഃ
സാദ്ധ്മാഗച്ഛ ഭദ്രം തേ ഹ്യനുഭോക്തും മഹോത്സവം. 10

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ബലിഭിഃ	ബലശാലികളായ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി	വനാശ്രയൈഃ ച സാദ്ധം,	വനചാരികളോടുംകൂടി,
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപി		
"മഹാത്മനേ	"മഹാത്മാവായ [ച്ചു;	തേഷാം	അവക്ക്
സുഗ്രീവായ	സുഗ്രീവന്ന്	തത് കമ്മ	ഉത്കൃഷ്ടമായ യാഗകൃ
ദ്രുതം	ഉടനെ		ത്യത്തെപ്പററി
ദൂതാൻ	ദൂതന്മാരെ	വിജ്ഞായ,	അറിവുകൊടുത്ത്,
പ്രേഷയസ്വ;	ഇങ്ങിനെ അറിയിപ്പാ	മഹോത്സവം	ആ മഹോത്സവത്തെ
	നായി പറഞ്ഞയക്കുക;	അനുഭോക്തും,	അനുഭവിച്ചാനന്ദിപ്പാ
'തേ	'ഭവാന്ന്		നായി,
ഭദ്രം;	മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ;	ശീഘ്രം ഹി	ഉടൻതന്നെ
മഹദ്ഭിഃ	മഹാന്മാരായ	ആഗച്ഛ.'	ഭവാൻ എഴുന്നെള്ളിയാ
ഹരിഭിഃ	വാനരന്മാരോടും		ലും.'

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭിഃ കാമഗൈർബ്ബഹുഭിർവൃതഃ
അശ്വമേധം മഹായജ്ഞമായാതു തുലവിക്രമഃ. 11

"അതുലവിക്രമഃ	"നിസ്തുല്യപരാക്രമശാ	ബഹുഭിഃ	അനേകം
	ലിയായ	രക്ഷോഭിഃ ച	രാക്ഷസന്മാരും
വിഭീഷണഃ,	വിഭീഷണൻ,	വൃതഃ,	ചുഴപ്പെട്ടവനായി,
കാമഗൈഃ	വിചാരിച്ചേടത്തേക്ക് പോവാൻ കഴിവുള്ള വരായ	മഹായജ്ഞം	മഹായാഗമായ
		അശ്വമേധം	അശ്വമേധത്തിന്നു്
		ആയാതു.	എഴുന്നെള്ളട്ടെ.

രാജാനശ്ച മഹാഭാഗാ യേ മേ പ്രിയചികീഷ്വവഃ
സാനുഗാഃ ക്ഷിപ്രമായാന്തു യജ്ഞം ദ്രഷ്ടുമനുത്തമം 12

"മേ പ്രിയ-ചികീഷ്വ!	"എനിക്ക് നന്മയെ കാമിക്കുന്ന	സാനുഗാഃ	പരിവാരസമേതരായി
		അനുത്തമം	നിരുപമമായ
മഹാഭാഗാഃ	മഹാഭാഗ്യശാലികളാ	യജ്ഞം	യാഗത്തെ
രാജാനഃ	രാജാക്കന്മാർ [യ	ദ്രഷ്ടും	കണ്ടാനന്ദിപ്പാനായി
യേ ച	യാതൊരുവരോ അവ	ക്ഷിപ്രം	താമസിക്കാതെ
	രും	ആയാന്തു.	എഴുന്നെള്ളട്ടെ.

ദേശാന്തരഗതാ യേ ച ദ്വിജാ ധർമ്മസമാഹിതാഃ
ആമന്ത്രയസ്വ താൻ സർവ്വാനശ്വമേധായ ലക്ഷ്മണഃ. 13

"ലക്ഷ്മണ!	"ലക്ഷ്മണ!
ധർമ്മ- സമാഹിതാഃ ദ്വിജാഃ,	ധർമ്മഫലമായി പുണ്യം നേടിയ ഭാഗ്യശാലികളായ ബ്രാഹ്മണർ,
ദേശാന്തരഗതാഃ	ദേശാന്തരങ്ങളിലേക്കായി പോയവർ
യേ ച	യാതൊരുവരോ
താൻ	അവർ
സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
അശ്വമേധായ	അശ്വമേധത്തിന്നായി
ആമന്ത്രയസ്വ.	ക്ഷണിച്ചുവരുത്തുക.

ഋഷയശ്ച മഹാഭാഗാ ആഹ്വയന്താം തപോധനാഃ
ദേശാന്തരഗതാഃ സർവ്വേ സദാരാശ്ച ദ്വിജാതയഃ 14
തഥൈവ താളാവചരാസ്തഥൈവ നടനർത്തകാഃ. 15

"മഹാഭാഗാഃ!	"മഹാഭാഗന്മാരായവരേ!
തപോധനാഃ	തപോധനന്മാരായ
ഋഷയഃ ച,	ഋഷിമാരും,
ദേശാന്തരഗതാഃ	ദേശാന്തരം പോയിരിക്കുന്ന
ദ്വിജാതയഃ	ക്ഷത്രിയന്മാർ
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
സദാരാഃ ച,	പത്നീസമേതരായുള്ളവരേയും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
താളാവചരാഃ ഏവ	താളത്തോടുകൂടിയ ഗായകന്മാരും
തഥാ	ക്രമത്തെ
നടനർത്തകാഃ ഏവ	നടനർത്തകന്മാരും
ആഹ്വയന്താം.	ക്ഷണിച്ചുവരുത്തപ്പെടട്ടെ.

യജ്ഞവാടശ്ച സുമഹാൻ ഗോമത്യാ നൈമിശേ വനേ
ആജ്ഞാപ്യതാം മഹാഭാഗോ തദ്ധി പുണ്യമനുത്തമം. 16

"മഹാഭാഗാഃ!	"മഹാഭാഗന്മാരായവരേ!
സുമഹാൻ	വിശാലമായ
യജ്ഞവാടഃ,	യാഗശാലയും,
ഗോമത്യാഃ	ഗോമതീനദിക്കരയിലുള്ള
നൈമിശേ വനേ ച,	നൈമിശാരണ്യത്തിൽതന്നെ,
ആജ്ഞാപ്യതാം;	നിയമിക്കപ്പെടട്ടെ;
തത് അനുത്തമം	അത് വിഖ്യാതമായ
പുണ്യം ഹി.	പുണ്യഭൂമിയാണല്ലൊ.

ശാന്തയശ്ച മഹാഭാഗാ പ്രവർത്ത്യന്താം സമന്തതഃ. 17

"മഹാഭാഗാഃ!	"വീര!
ശാന്തയഃ ച	സ്ഥലശുദ്ധിക്കായി അദ്യംചെയ്യേണ്ടുന്ന ശാന്തികാര്യങ്ങളും
സമന്തതഃ	നാലുഭാഗത്തിലും
പ്രവർത്ത്യന്താം.	നടത്തിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്.

ശതശശ്ചാപി ധർമ്മജ്ഞാഃ ക്രതുമുഖ്യമനുത്തമം
അനുഭ്രയ മഹായജ്ഞം നൈമിശേ രഘുനന്ദന 18
തുഷ്ടഃ പുഷ്ടശ്ച സർവ്വോഽസൌ മാനിതശ്ച യഥാവിധി
പ്രതിയാസ്യതി ധർമ്മജ്ഞ ശീഘ്ര്യമാമന്ത്ര്യതാം ജനഃ. 19

"ധർമ്മജ്ഞ!	"ധർമ്മങ്ങളറിവുള്ള വനേ!	അസൌ	ഈ
രഘുനന്ദന!	ഹേ രഘുകുമാര! [നായ	സർവ്വഃ ജനഃ ച	എല്ലാ ജനസമൂഹവും
ധർമ്മജ്ഞാഃ	ധർമ്മജ്ഞന്മാരായ	യഥാവിധി	വഴിപോലെ
ശതശഃ ച,	പലരും,	മാനിതഃ,	കൊണ്ടാടപ്പെട്ടതായി,
അനുത്തമം	സർവ്വോത്തമമായി	പുഷ്ടഃ	കൂടെന്നിയെ
ക്രതുമുഖ്യം അപി	യജ്ഞങ്ങളിൽവെച്ച് ഉത്കൃഷ്ടമായുള്ള	തുഷ്ടഃ ച,	മനസ്തൃപ്തികൈക്കൊണ്ടവനായി,
മഹായജ്ഞം	മഹായാഗത്തെ,	പ്രതിയാസ്യതി;	തിരിച്ചുചെല്ലുന്നതാണ്;
നൈമിശേ	നൈമിശാരണ്യത്തിൽ		
അനുഭ്രയ,	സന്തുഷ്ടിയോടെ അനുഭവിച്ച്,	ശീഘ്ര്യം	താമസിയാതെ
		ആമന്ത്ര്യതാം.	ക്ഷണിക്കപ്പെടട്ടെ.

ശതം വാഹസഹസ്രാണാം തണ്ഡുലാനാം വപുഷ്മതാം
അയുതം തിലമുദ്ഗാനാം പ്രയാത്വഗ്രേ മഹാബല 20
ചണകാനാം കുളത്ഥാനാം മാഷാണാം ലവണസ്യ ച
അതോഽനുരൂപം സ്നേഹം ച ഗന്ധം സംക്ഷിപ്തമേവ ച. 21

"മഹാബല!	"അതിസമർത്ഥനായവനേ!	മാഷാണാം	ഉഴുന്നുവകകളുടേയും
		ലവണസ്യ ച	ഉപ്പിന്റേയും
വാഹസഹസ്രാണാം	വാഹനനിരകളുടെ	അയുതം	അസംഖ്യം
ശതം,	അനേകവും,	സംക്ഷിപ്തം ഏവ	കുമ്പാരങ്ങളും
വപുഷ്മതാം	വിശേഷപ്പെട്ട	അതോനുരൂപം	അവയ്ക്കുതക്ക
തണ്ഡുലാനാം	അരിവകകളുടേയും	സ്നേഹം ച	എണ്ണ, നെയ്യ് മുതലായവയും
തിലമുദ്ഗാനാം	എള്ള്, ചെറുപയർ മുതലായവയുടേയും	ഗന്ധം ച	വാസനദ്രവ്യവും
ചണകാനാം	കടലകളുടേയും	അഗ്രേ	ആദ്യംതന്നെ
കുളത്ഥാനാം	മുതിരകളുടേയും	പ്രയാതു.	ചെന്നുചേരട്ടെ.

സുവർണ്ണകോട്യോ ബഹ്വള്യോ ഹിരണ്യസ്യ ശതോത്തരാഃ
അഗ്രതോ ഭരതഃ കൃത്വാ ഗച്ഛത്വഗ്രേ സമാധിനാ. 22

"ഭരതഃ	"ഭരതൻ	അഗ്രതഃ	ആദ്യംതന്നെ
ബഹ്വള്യഃ	എത്രയോ	കൃത്വാ	എടുത്തുകൊണ്ട്
സുവർണ്ണകോട്യഃ	കോടി സ്വർണ്ണനാണ്യങ്ങളും	അഗ്രേ	മുമ്പിൽ
		സമാധിനാ	ജാഗ്രതയോടുകൂടി
ഹിരണ്യസ്യ ശതോത്തരാഃ	എണ്ണമറ വെള്ളിനാണ്യങ്ങളും	ഗച്ഛതു.	പോകട്ടെ.

അന്തരാ പണ്യവീഥ്യശ്ച സർവ്വേ ച നടനർത്തകാഃ
സൂദാ നാഗ്ന്യശ്ച ബഹവോ നിത്യം യൌവനശാലിനഃ 23
ഭരതേന തു സാർദ്ധം തേ യാന്തു സൈന്യാനി ചാഗ്രതഃ
നൈഗമാ ബാലവൃദ്ധാശ്ച ദ്വിജാശ്ച സുസമാഹിതാഃ. 24

"അന്തരാഃ	"നമുക്കുചേന്നവരായ
തേ	ആ
പണ്യവീഥ്യഃ ച	അങ്ങാടിക്കാരായ വ്യാപാരികളും
നടനർത്തകാഃ ച	നടന്മാരും നർത്തകന്മാരും
സൂദാഃ	പാചകന്മാരും
നിത്യം	പതിവായി
യൌവന-ശാലിനഃ	വീട്ടുവേലചെയ്യാൻ മിടുക്കുള്ളവരായ
ബഹവഃ	അനേകം
നാഗ്ന്യഃ ച	വേലക്കാരികളും
സൈന്യാനി ച	സൈന്യങ്ങളും
നൈഗമാഃ	വേദവിത്തുകളും
സുസമാഹിതാഃ	നല്ല ധർമ്മാനുഷ്ഠാനമുള്ളവരും
ബാലവൃദ്ധാഃ ച	ബാലന്മാരും വൃദ്ധന്മാരും
ദ്വിജാഃ ച	ബ്രാഹ്മണരും.
സർവ്വേ	എല്ലാം
അഗ്രതഃ	മുമ്പിലായി
ഭരതേന സാർദ്ധം തു	ഭരതനോടുകൂടിത്തന്നെ
യാന്തു.	പോകട്ടെ.

കർമ്മാന്തികാൻ വർദ്ധകിനഃ കോശാധ്യക്ഷാംശ്ച നൈഗമാൻ
മമ മാതൃസ്തഥാ സർവ്വാഃ കുമാരാന്തഃപുരാണി ച. 25
കാഞ്ചനീം മമ പത്നീം ച ദീക്ഷാഹ്നീം യജ്ഞകർമ്മണി
അഗ്രതോ ഭരതഃ കൃത്വാ ഗച്ഛതാഗ്രേ മഹായശാഃ. 26

"നൈഗമാൻ	"വിദ്വാന്മാരായ
കോശാധ്യക്ഷാൻ ച	ഭണ്ഡാരവിചാരിപ്പുകാരേയും
കർമ്മാന്തികാൻ	ക്രയവിക്രയക്കാരേയും
വർദ്ധകിനഃ,	കൽത്തച്ചൻ, ആശാരി, മുതലായവരേയും,
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
മമ	എന്റെ
മാതൃഃ സർവ്വാഃ	എല്ലാമാതാക്കന്മാരേയും
കുമാരാന്തഃ-പുരാണി ച	യുവരാജാക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരസ്ത്രീകളേയും
മമ	എന്റെ
യജ്ഞകർമ്മണി	യാഗകൃത്യത്തിൽ
ദീക്ഷാഹ്നീം	ഒന്നിച്ച് ദീക്ഷിച്ചിരിപ്പാൻ അർഹതയുള്ള
കാഞ്ചനീം	സുവർണ്ണമയമായ
പത്നീം ച,	പത്നിയേയും,
മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ
ഭരതഃ	ഭരതൻ
അഗ്രതഃ കൃത്വാ,	മുമ്പിൽകൂട്ടിക്കൊണ്ട്,
അഗ്രേ ഗച്ഛതു.	ആദ്യംതന്നെ ചെല്ലട്ടെ.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23584; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2860.

ദ്വിനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറ്റിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[ഹയചര്യാ = കുതിരയെ ഭൂപ്രദക്ഷിണം ചെയ്യിക്കുന്നതു്.]

തതസ്ത്വമഖിലേനാശു പ്രസ്ഥാപ്യ ഭരതാഗ്രജഃ
ഹയം ലക്ഷണസമ്പന്നം കൃഷ്ണസാരം മുമോച ഹ. 1

ഭരതാഗ്രജഃ,	ഭരതാഗ്രജനായ ശ്രീരാമൻ,
തത് സ്ത്വം	അതെല്ലാറ്റിനേയും
അഖിലേന	ഒന്നും വിടാതെ
ആശു ഹ	തത്ക്ഷണംതന്നെ
പ്രസ്ഥാപ്യ,	പുറപ്പെട്ടുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു്
കൃഷ്ണസാരം	കറുത്തനിറമുള്ളതും
ലക്ഷണസമ്പന്നം	നല്ല ലക്ഷണങ്ങൾ തികഞ്ഞതുമായ
ഹയം	കുതിരയെ
മുമോച.	ഇഷ്ടംപോലെ സഞ്ചരിപ്പാനായി വിട്ടയച്ചു.

ജിതചിത്തിലക്ഷ്മണം സാദ്ധ്വമശത്രുന്തേ നിയോജ്യ ച
തതോഽഭ്യഗച്ഛത് കാകുത്സ്ഥഃ സഹ സൈന്യേന നൈമിശം. 2

കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ,
ജിതചിത്തിഃ സാദ്ധ്വം	ജിതചിത്തരായ കുതിരകളോടും കൂടി
ലക്ഷ്മണം ച	ലക്ഷ്മണനെത്തന്നെ
അശത്രുന്തേ	അശ്വരക്ഷക്കായി
നിയോജ്യ,	നിയോഗിച്ചു്.
തതഃ	അതിൽപിന്നെ
സൈന്യേന സഹ	സൈന്യത്തോടുംകൂടി
നൈമിശം	നൈമിശാരണ്യത്തിലേക്ക്
അഭ്യഗച്ഛത്.	എഴുന്നെള്ളി.

യജ്ഞവാടം മഹാബാഹുർദ്ദൃഷ്ട്വാ പരമമദ്ഭുതം
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ ശ്രീമാനിതി വചോഽബ്രവീത്. 3

മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവും
ശ്രീമാൻ	ശ്രീമാനുമായ അദ്ദേഹം
അദ്ഭുതം	ദിവ്യവൈഭവമാന്ന [തായ
യജ്ഞവാടം	യാഗശാലയെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ടു്,
അതുലം	നിസ്തുല്യമായ
പ്രഹർഷം	പ്രീതി
ലേഭേ;	കൈക്കൊണ്ടു;
പരമം	ഉത്തമമായി
ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
വചഃ അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്യുകയുംചെയ്തു.

നൈമിശേ വസതസ്തസ്യ സർവ്വ ഏവ നരാധിപാഃ
ആജഗ്മുഃ സർവ്വരാഷ്ട്രേഭ്യസ്താൻ രാമഃ പ്രത്യപൂജയത്. 4

നൈമിശേ	നൈമിശാരണ്യത്തിൽ
തസ്യ	അദ്ദേഹം
വസതഃ,	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുമ്പോൾ,
സർവ്വരാഷ്ട്രേഭ്യഃ	സകലദേശങ്ങളിൽനിന്നും
നരാധിപാഃ	രാജാക്കന്മാർ
സർവ്വ ഏവ	എല്ലാവരും തന്നെ
ആജഗ്മുഃ;	വന്നെത്തി;
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
താൻ	അവരെ
പ്രത്യപൂജയത്.	വേണ്ടുംവണ്ണം സ്വീകരിച്ചാദരിച്ചു.

ഉപകായ്യാ മഹാഹ്വാശ്ച പാർത്ഥിവാനാം മഹാത്മനാം
സാനുഗാനാം നരശ്രേഷ്ഠോ വ്യാദിദേശ മഹാമതിഃ. 5

മഹാമതിഃ	മഹാമതിമാനായ	മഹാത്മനാം	മഹാത്മാക്കളായ
നരഃശ്രേഷ്ഠഃ ച	പുരുഷോത്തമൻതന്നെ	പാർത്ഥിവാനാം	അരചന്മാക്ക്
സാനുഗാനാം	പരിവാരസമേതരായി എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്ന	മഹാഹ്വാഃ	അതിവിശിഷ്ടങ്ങളായ
		ഉപകായ്യാഃ	അരമനകളെ
		വ്യാദിദേശ.	കല്പിച്ചരുളി.

അന്നപാനാനി വസ്ത്രാണി സാനുഗാനാം മഹാത്മനാം
ഭരതഃ സംദദാവാശു ശത്രുഘ്നസഹിതസ്തദാ. 6

തദാ	അപ്പോൾ	മഹാത്മനാം	ആ മഹാത്മാക്കൾക്കുംക്കായി
ആശു	ഉടനെ		
ശത്രുഘ്നസഹിതഃ	ശത്രുഘ്നസമേതനായ	അന്നപാനാനി	അന്നപാനങ്ങളെയും
ഭരതഃ,	ഭരതൻ,	വസ്ത്രാണി	ആടകളെയും
സാനുഗാനാം	പരിജനസഹിതരായ	സംദദൌ.	നൽകി.

വാനരാശ്ച മഹാത്മാനഃ സുഗ്രീവസഹിതാസ്തദാ
വിപ്രാണാം പ്രണതാസ്സർവ്വേ ചക്രിരേ പരിവേഷണം. 7

തദാ	അപ്പോൾ	സർവ്വേ ച,	എല്ലാവരും,
സുഗ്രീവസഹിതാഃ	സുഗ്രീവനോടുകൂടിയ	പ്രണതാഃ	വിനീതരായി
		വിപ്രാണാം	ബ്രാഹ്മണക്കായ്ക്കൊണ്ട്
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ	പരിവേഷണം ചക്രിരേ.	ആഹാരാദിയാൽ പെരുമാറി ഉപചരിച്ചു.
വാനരാഃ	വാനരന്മാർ		

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭിർബഹുഭിഃ സ്രഗ്വിഭിർവൃതഃ
ഋഷീണാമുഗ്രതപസാം പൂജാം ചക്രേ മഹാത്മനാം. 8

വിഭീഷണഃ,	വിഭീഷണൻ,	ഉഗ്രതപസാം	ഉഗ്രതപസ്സുകളെക്കൊണ്ട
ബഹുഭിഃ	അനേകം	മഹാത്മനാം ച	മഹാത്മാക്കളായ
സ്രഗ്വിഭിഃ	പൂമാലകളും കയ്യിലേന്തിയ	ഋഷീണാം	ഋഷികൾക്കായ്ക്കൊണ്ട്
രക്ഷോഭിഃ	രാക്ഷസരാൽ	പൂജാം ചക്രേ.	അതിഥിസത്കാരംചെയ്തു.
വൃതഃ	ചുഴപ്പെട്ടവനായി		

ഏവം സുവിഹിതോ യജ്ഞോ ഹയമേധോഽഭ്യവർത്തത
ലക്ഷ്മണേനാഭിഗുപ്താ ച ഹയചര്യാ പ്രവർത്തത. 9

ഏവം	ഇപ്രകാരം	ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
സുവിഹിതഃ	എല്ലാം ആദരവോടുകൂടി ചെയ്യപ്പെട്ടതായ	അഭിഗുപ്താ	സംരക്ഷിക്കപ്പെട്ടതായ
		ഹയചര്യാ ച	അശ്വചര്യയും
ഹയമേധഃ യജ്ഞഃ	അശ്വമേധയാഗം	പ്രവർത്തത.	വേണ്ടുംപോലെ നടന്നുവന്നു.
അഭ്യവർത്തത;	നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു;		

ഈദൃശം രാജസിംഹസ്യ യജ്ഞപ്രവരമുത്തമം
നാന്യഃ ശക്നോ5ഭവത്തത്ര ഹയമേധേ മഹാത്മനഃ. 10
ഛന്ദതോ ദേഹി വിസ്രബ്ധോ യാവത് തുഷ്യന്തി യാചകാഃ
താവത് സ്വാണി ദത്താനി ക്രതുമധ്യേ മഹാത്മനഃ. 11

രാജസിംഹസ്യ	നൃപോത്തമന്റെ
ഉത്തമം	ഉത്കൃഷ്ടമായ
യജ്ഞപ്രവരം	മഹായജ്ഞം
ഈദൃശം.	ഇപ്രകാരമായി നടന്നു;
മഹാത്മനാം	ആ മഹാത്മാവിന്റെ
തത്ര ഹയമേധേ	ആ അശ്വമേധയാഗ
വിസ്രബ്ധഃ	ക്ലേശമില്ലാതെ [ത്തിൽ
ഛന്ദതഃ	ഇഷ്ടംപോലെ
'ദേഹി' ശബ്ദഃ	'തരിക' എന്ന ഒരു ശബ്ദം മാത്രം
അഭവത്;	ഉണ്ടായി;
നാന്യഃ;	മറെറാന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല
മഹാത്മനഃ	ആ മഹാത്മാവിന്റെ
ക്രതുമധ്യേ	യാഗം നടക്കുന്ന കാല
യാചകാഃ	യാചകന്മാർ [ത്തിൽ
യാവത്	എത്രകൊണ്ട്
തുഷ്യന്തി,	തൃപ്തിപ്പെടുന്നുവോ,
സ്വാണി	എല്ലാം
താവത് ദത്താനി.	അത്രയും നൽകപ്പെട്ടു.

ന നിസ്സൃതം ഭവത്യോഷ്ഠദച്ചനം യാവദർത്ഥിനാം
താവദ്വാനരരക്ഷോഭിർദത്തമേവാഭ്യദൃശ്യത. 12

യാവത്	എപ്പോൾ
അർത്ഥിനാം	വല്ലതും ആവശ്യപ്പെട്ടവരുടെ
ഓഷ്ഠാത്	ചുണ്ടിൽനിന്ന്
വചനം	വാക്ക്
നിഃസൃതം / ഏതി, ന	പുറപ്പെടുന്നു, / പുറപ്പെടുന്നില്ല
താവത്	എന്ന് ആ നിമിഷംതന്നെ,
വാനര-രക്ഷോഭിഃ	വാനരന്മാരാലും, രാക്ഷസരാലും
ദത്തം ഏവ	ആയവ നൽകപ്പെട്ടതായ്തന്നെ
അദൃശ്യത.	കാണപ്പെട്ടു.

ന കശ്ചിന്മലിനസ്തത്ര ദീനോ വാപ്യഥ കശ്ചിതഃ
തസ്മിൻ യജ്ഞവരേ രാജ്ഞോ ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതേ. 13

"ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതേ	"സർവ്വപ്രകാരത്തിലും സംതൃപ്തിപൂണ്ട ജനങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടതായ
രാജ്ഞഃ	മഹാരാജാവിന്റെ
തസ്മിൻ	ആ
യജ്ഞവരേ,	മഹായാഗത്തിൽ,
തത്ര	അക്കാലം
കശ്ചിത്	ഒരുവനെങ്കിലും
മലിനഃ അപി	പാപകൃത്യമാന്നവനോ പാപചിന്തപൂണ്ടവനോ
ദീനഃ അഥ	വല്ലതും ആവശ്യപ്പെട്ടത് കിട്ടാതെ മനസ്താപം പൂണ്ടവനോ,
കശ്ചിതഃ വാ	വല്ലതും കുറവുണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുന്നവനോ
ന.	ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

യേ ച തത്ര മഹാത്മാനോ മുനയശ്ചിരജീവിനഃ
നാസ്മരംസ്താദൃശം യജ്ഞം ദാനൌഘസമലാകൃതം. 14

തത്ര	അവിടെ
ചിരജീവിനഃ	വയസ്സുചെന്ന
മഹാത്മാനഃ	മഹാന്മാരായ
മുനയഃ	മുനിമാർ
യേ ച	യാതൊരുവരോ അവരോടുംകൂടി

ദാനൈഃ സമലംകൃതം താടശം	ദാനധോരണികർകൊണ്ട് പരിലസിക്കുന്ന അപ്രകാരമുള്ള [തായ	യജ്ഞം ന അസ്മരൻ.	ഒരു യജ്ഞത്തെ കണ്ടതായി ഓർക്കയുണ്ടായില്ല.

യഃ കൃത്യവാൻ സുവർണ്ണേന സുവർണ്ണം ലഭതേ സ്മ സഃ
വിത്താർത്ഥീ ലഭതേ വിത്തം രത്നാർത്ഥീ രത്നമേവ ച 15

സുവർണ്ണേന കൃത്യവാൻ യഃ സഃ സുവർണ്ണം ലഭതേ സ്മ;	സ്വർണ്ണാണ്യത്താൽ തൃപ്തിപ്പെടുന്നവൻ എവനോ അവൻ സ്വർണ്ണത്തെ ലഭിക്കുന്നു;	വിത്താർത്ഥീ വിത്തം ച രത്നാർത്ഥീ രത്നം ഏവ ച ലഭതേ.	വിത്തത്തിൽ കൊതി പൂണ്ടവൻ വിത്തത്തെയും രത്നത്തിലാശവെച്ച രത്നത്തേയും [വൻ ലഭിക്കയായി.

ന ശക്രസ്യ ധനേശസ്യ യമസ്യ വരുണസ്യ വാ
ഈദൃശോ ദൃഷ്ടപൂർവ്വോ ന ഏവമൂചുസ്തപോധനാഃ. 16

"ശക്രസ്യ ധനേശസ്യ യമസ്യ വാ വരുണസ്യ ഈദൃശം നു;	"ഇന്ദ്രന്റേതാകട്ടെ കുബേരന്റേതാകട്ടെ യമന്റേതാകട്ടെ വരുണന്റേതാകട്ടെ ഇതിനുതുല്യമായതല്ല;	ദൃഷ്ടപൂർവ്വം നു;"	ഇപ്രകാരമൊന്ന് ഇതിനുമുമ്പ് കാണപ്പെട്ടിട്ടില്ല;"
		ഏവം തപോധനാഃ ഊചുഃ.	എന്നിങ്ങിനെ തപോധനന്മാർ തമ്മിൽതമ്മിലുരചെയ്തു.

സർവ്വത്ര വാനരാസ്തസ്ഥുഃ സർവ്വത്രൈവ ച രാക്ഷസാഃ
വാസോധനാന്നമർത്ഥിഭ്യഃ പൂർണ്ണഹസ്താ ദദുർഭൃശം. 17

സർവ്വത്ര സർവ്വത്ര ഏവ വാനരാഃ രാക്ഷസാഃ ച തസ്ഥുഃ;	എങ്ങുനോക്കിയാലും എല്ലായ്പോഴും വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും നിന്ന് ഉപചരിച്ചിരുന്നു;	വാസോധനാന്നം	വസ്ത്രങ്ങളും, ധനവും, അന്നവും
		അർത്ഥിഭ്യഃ പൂർണ്ണഹസ്താഃ ദദുഃ.	ചോദിച്ചുവക്കായ്കാ വേണ്ടുവോളം [ണ്ട് അത്യാദരവോടുകൂടി നൽകിയിരുന്നു.

ഈദൃശോ രാജസിംഹസ്യ യജ്ഞഃ സർവ്വഗുണാന്വിതഃ
സംവത്സരമഥോ സാഗ്രം വവൃധേ നാഭ്യഹീയത. 18

"രാജസിംഹസ്യ സർവ്വഗുണാന്വിതഃ യജ്ഞഃ ഈദൃശഃ	"നൃപതിശ്രേഷ്ഠന്റെ സർവ്വയാഗൃതകളും തികഞ്ഞതായ യാഗം ഇപ്രകാരമുള്ളതായി	അഥോ സാഗ്രം സംവത്സരം വവൃധേ;	ആ സമയം ഏകദേശം ഒരു സംവത്സരകാലം വിശേഷമായിനടന്നു;
		അഭ്യഹീയത ന.	ഒട്ടും കുറവുണ്ടായതുമില്ല.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വിനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ത്രിനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[രാമായണഗാനനിയോഗഃ = വാല്മീകിമുനി രാമായണഗാനംചെയ്യാൻ കുശലവന്മാരെ നിയോഗിക്കുന്നതു്.]

വർത്തമാനേ തഥാഭൂതേ യജ്ഞേ ച പരമാദ്ഭുതേ
സശിഷ്യ ആജഗാമാശു വാത്മീകിർമുനിപുംഗവഃ. 1

തഥാഭൂതേ	ഇപ്രകാരമായി	വാത്മീകിഃ മുനിപുംഗവഃ,	വാല്മീകി മുനിശ്രേഷ്ഠൻ,
യജ്ഞേ	യാഗം	സശിഷ്യഃ	ശിഷ്യസമേതനായി
പരമാദ്ഭുതേ	അത്യദ്ഭുതകരമാം വണ്ണം	ആശു	വേഗത്തിൽ
വർത്തമാനേ ച	നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ	ആജഗാമ.	അവിടെ എഴുന്നെള്ളി.

സ ദൃഷ്ട്വാ ദിവ്യസങ്കാശം യജ്ഞമദ്ഭുതദർശനം
ഏകാന്തേ ഋഷിവാടാനാം ചകാര ഉടജാൻ ശുഭാൻ. 2

സഃ	അദ്ദേഹം	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
യജ്ഞം	യാഗത്തെ	ഋഷിവാടാനാം	ഋഷികൾക്കു ഏർപ്പെട്ടതായ പ്പെട്ട ശാലകളുള്ള തോപ്പിൽ
ദിവ്യസങ്കാശം	ദിവ്യതപം പൂണ്ടു വിളങ്ങുന്നതായി	ഏകാന്തേ	ഏകാന്തത്തിൽ
അദ്ഭുതദർശനം	അത്ഭുതകരമായ ദൈവകേതിയോടുകൂടി ലസിക്കുന്നതായി	ശുഭാൻ	രമ്യമായ
		ഉടജാൻ ചകാര.	ശാലകളിൽ ഇറങ്ങി.

ശകടാംശ്ച ബഹ്വൻ പൂണ്ണാൻ ഫലമൂലൈശ്ച ശോഭനാൻ
വാത്മീകിവാടേ രുചിരേ സ്ഥാപയന്നവിദൂരതഃ. 3

ഫലമൂലൈഃ	ഫലമൂലങ്ങളാൽ	രുചിരേ	മനോഹരമായ
പൂണ്ണാൻ ച	നിറയപ്പെട്ടവയും	വാത്മീകിവാടേ	വാല്മീകിമുനി ഇറങ്ങിയ വാടത്തിൽ
ശോഭനാൻ	അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടവയുമായ	അവിദൂരതഃ	മുറത്തായി തന്നെ
ബഹ്വൻ	അനേകം	സ്ഥാപയൻ.	ഉപചരിക്കുന്ന ആളുകൾ നിൽക്കി.
ശകടാൻ	വണ്ടികളെ		

സ ശിഷ്യാവബ്രവീദ്ധൃഷ്ടൌ യുവാം ഗത്വാ സമാഹിതൌ
കൃത്സ്നം രാമായണം കാവ്യം ഗായേഥാം പരയാ മുദാ 4
ഋഷിവാടേഷു പുണ്യേഷു ബ്രാഹ്മണാവസഥേഷു ച
രഥ്യാസു രാജമാർഗ്ഗേഷു പാർത്ഥിവാനാം ഗൃഹേഷു ച. 5

സഃ	അദ്ദേഹം	രാജമാർഗ്ഗേഷു	രാജവീഥികളിലും
ശിഷ്യൌ	തന്റെ രണ്ടു ശിഷ്യന്മാരോടായി	പാർത്ഥിവാനാം	അരചന്മാരുടെ
		ഗൃഹേഷു ച	അരമനകളിലും
അബ്രവീത്	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു	പരയാ മുദാ	അത്യുത്സാഹത്തോടുകൂ
"യുവാം	"നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും	ധൃഷ്ടൌ	ഒട്ടും ലജ്ജിക്കാതെ [ടി
ഗതപാ,	ചെന്ന്,	സമാഹിതൌ ച	ഏകാഗ്രമനസ്സുള്ളവരാ
ജുഷിവാംസേഷു	മുനിശ്രേഷ്ഠന്മാരിലും		യി
പുണ്യേഷു	സത്രങ്ങളിലും	രാമായണം കാവ്യം	രാമായണകാവ്യത്തെ
ബ്രാഹ്മണാ-വസഥേഷു	ബ്രാഹ്മണരുടെ അഗ്രഹാരങ്ങളിലും	കൃത്സ്നം	അത്യന്തം
രഥ്യാസു	തെരുവുകൾ ചേരുന്ന സന്ധികളിലും	ഗായേഥാം.	പാടി പ്രസംഗംചെയ്യുവിൻ.

രാമസ്യ ഭവനദ്വാരി യത്ര കർമ്മ പ്രവർത്തതേ
ജുതപിജാമഗ്രതശ്ചൈവ തത്ര ഗേയം വിശേഷതഃ. 6

"യത്ര	"എവിടെ	രാമസ്യ	ശ്രീരാമചക്രവർത്തിയുടെ
കർമ്മ	യാഗം	ഭവനദ്വാരി ച	അരമനയുടെ ദ്വാരത്തിലുള്ള മണ്ഡപത്തിലും
പ്രവർത്തതേ,	നടക്കുന്നുവോ,		
തത്ര	അവിടെ	വിശേഷതഃ	പ്രത്യേകം ഉള്ളിലിയുമാറ്
ജുതപിജാം	ജുതപിക്കുകളുടെ		
അഗ്രതഃ ഏവ,	സന്നിധിയിലും,	ഗേയം.	ഗാനംചെയ്യേണ്ടതാണ്.

ഇമാനി ച ഫലാന്യത്ര സപാദ്മനി വിവിധാനി ച
ജാതാനി പർവ്വതാഗ്രേഷു ചാസപാദ്യാസപാദ്യ ഗായതാം. 7

"അത്ര ച	"ഇട്ടിക്കിൽതന്നെ	ഇമാനി	ഈ
പർവ്വതാഗ്രേഷു	വൃക്ഷാഗ്രങ്ങളിൽ	ഫലാനി ച	ഫലങ്ങളേയും
ജാതാനി	ഉണ്ടായവയും	അസപാദ്യ അസപാദ്യ ച	വേണ്ടുന്നപ്പോൾ ഭുജിച്ച്
സപാദ്മനി	രുചികരങ്ങളും		
വിവിധാനി	പലമാതിരിയായവയും ആയ	ഗായതാം.	നിങ്ങളിരുവരുംകൂടി ഒന്നിച്ചു പാടേണ്ടതാണ്.

ന യാസ്യഥഃ ശ്രമം വത്സൌ ഭക്ഷയിത്വാ ഫലാനി വൈ
മൂലാനി ച സുമൃഷ്ടാനി നഗരാദ് ബഹിരാസ്യഥഃ. 8

"വത്സൌ!	"ഓമനക്കുമാരന്മാരേ!	ശ്രമം ന യാസ്യഥഃ;	നിങ്ങൾ ശ്രമപരിഹാരമേല്ക്കേണ്ടതാണ്;
സുമൃഷ്ടാനി	ഏറ്റം പരിശുദ്ധങ്ങളായ	നഗരാത് ബഹിഃ	നഗരത്തിനു പുറത്തായി, ഇവിടെ
മൂലാനി വൈ	കിഴങ്ങുകളേയും	ആസ്യഥഃ.	നിങ്ങൾ മടങ്ങിവന്ന്
ഫലാനി ച	പഴങ്ങളേയും		താമസിക്കയും വേണം.
ഭക്ഷയിത്വാ,	ആസ്വദിച്ച്		

യദി ശബ്ദാപയേദ്രാമഃ ശ്രവണായ മഹീപതിഃ
ഋഷീണാമുപവിഷ്ടാനാം തതോ ഗേയം പ്രവർത്തതാം. 9

"മഹീപതിഃ	"ചക്രവർത്തിയായ	ശബ്ദാപയേത് യദി,	കല്പിച്ചു വിളിക്കുന്നതായാൽ,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	തതഃ	അവിടെ
ഉപവിഷ്ടാനാം	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നവരായ	ഗേയം	ഗാനം
ഋഷീണാം	മുനിമാക്ക്	പ്രവർത്തതാം.	അതിമധുരമായി നടക്കേണ്ടതാണ്.
ശ്രവണായ	കേൾപ്പാനായി		

ദിവസേ വിംശതിഃ സർഗ്ഗാ ഗേയാ മധുരയാ ഗിരാ
പ്രമാണൈർബ്രഹ്മഭിസ്തത്ര യഥോദ്ദിഷ്ടാ മയാ പുരാ. 10

"പുരാ മയാ ബഹുഭിഃ പ്രമാണൈഃ	"മുമ്പ് എന്നാൽ പല പ്രമാണങ്ങളോടുകൂടി	ദിവസേ	നിത്യം
		വിംശതിഃ സർഗ്ഗാഃ	ഇരുപതു സർഗ്ഗങ്ങൾ
		മധുരയാ ഗിരാ	മധുരസ്വരത്തിൽ
ഉദ്ദിഷ്ടാ	ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടത്	ഗേയാഃ.	ഗാനംചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാണ്.
യഥാ,	എപ്രകാരമോ,		
തത്ര,	അതിൽ,		

["പ്രമാണൈഃ":— കാവ്യത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടവയായ ഒരോ ധർമ്മം മുതലായവയ്ക്കും ശ്രുതിസ്മൃതി മുതലായ പ്രമാണങ്ങളോടുകൂടി; ശ്ലോകങ്ങളെ പാടുന്ന രീതിയിൽ പലമാതിരിയായ കാലപ്രമാണങ്ങൾ മുതലായവയോടുകൂടി. (ഇത്യാദി ഭൊജ്യം).]

ലോഭശ്ചാപി ന കർത്തവ്യഃ സപല്ലോഽപി ധനകാംക്ഷയാ
കിം ധനേനാശ്രമസ്ഥാനാം ഫലമൂലോപജീവിനാം. 11

"സപല്ലഃ അപി ധനകാംക്ഷയാ	"അല്പമെങ്കിലും ധനത്തിൽ ആശപൂണ്ട്	ഫലമൂലോപജീവിനാം	കായ്കനി ഭക്ഷിച്ചുപജീവിക്കുന്നവരായ
ലോഭഃ ച കർത്തവ്യഃ ന അപി;	ഒട്ടും അതിൽ ലോഭം കയ്ക്കൊള്ളാതിരിക്കേണം;	ആശ്രമസ്ഥാനാം	ആശ്രമവാസികൾക്ക്
		ധനേന കിം?	വിത്തംകൊണ്ട് എന്തു പ്രയോജനമാണുള്ളത്?

യദി പൃച്ഛേത് സ കാകുത്സ്ഥോ യുവാം കസ്യേതി ദാരകൌ.
ആവാം വാത്മീകിശിഷ്യൌ സോപാ ബ്രൂതമേവ നരാധിപം. 12

"സഃ കാകുത്സ്ഥഃ,	"ആ കാകുത്സ്ഥൻ,	നരാധിപം	അരചനോടായി
'യുവാം കസ്യ ദാരകൌ?	'നിങ്ങൾ ആരുടെ പുത്രന്മാരാണ്?	'ആവാം വാല്മീകിശിഷ്യൌ	'ഞങ്ങൾ വാല്മീകിശിഷ്യന്മാരാണ്,'
ഇതി പൃച്ഛേത് യദി	എന്ന് ചോദിക്കയാണെങ്കിൽ	സപഃ,	
		ഏവം ബ്രൂതം.	എന്നിങ്ങിനെ ഉണർത്തിക്കുവിൻ.

ഇമാസ്തന്ത്രീഃ സുമധുരാഃ സ്ഥാനം വാ പൂർവ്വദർശനം
മൂർച്ഛയിതാ സുമധുരം ഗായേഥാം വിഗതജ്വരൌ. 13

"ഇമാഃ	"ഈ	സ്ഥാനം	മന്ദം, മദ്ധ്യമം, ഉച്ചം
സുമധുരാഃ	ശ്രുതിമനോഹരങ്ങളാ		എന്നുള്ള സപ്തസ്ഥാ
	യ	മൂർച്ഛയിതാ,	ശ്രുതികൂട്ടി, [നത്തിൽ
തന്ത്രീഃ	കമ്പികളെ	വിഗതജ്വരൌ	സാവധാനത്തിൽ പത
സുമധുരം	അതിസുഖമാംവണ്ണം		ർച്ചയില്ലാതെ
പൂർവ്വദർശനം വാ	പഴഞ്ചൊൽപോലെ കൊ	ഗായേഥാം.	നിങ്ങളിരുവരും ഗാനം
	ണ്ടാടപ്പെട്ടവരുന്നതായ		ചെയ്താലും.

ആദിപ്രഭൃതി ഗേയം സ്യാന്ന ചാവജ്ഞായ പാർത്ഥിവം
പിതാ ഹി സർവ്വഭൂതാനാം രാജാ ഭവതി ധർമ്മതഃ. 14

"ധർമ്മതഃ	"ധർമ്മശാസ്ത്രപ്രകാരം	പാർത്ഥിവം	അരചനെ
സർവ്വഭൂതാനാം	സർവ്വപ്രാണികൾക്കും	അവജ്ഞായ	; അവമതിക്കുവാൻ പാ
രാജാ	രാജാവ്		ടുള്ളതല്ല;
പിതാ	പിതാവായി	ആദിപ്രഭൃതി ച	ആദ്യംതൊട്ട്
ഭവതി;	ഭവിക്കുന്നു;	ഗേയം	പാട്ട്
ഹി	ആകയാൽ	സ്യാത്.	ആരംഭിക്കേണ്ടതാണ്.

തദ്യുവാം പ്രീഷ്ടമനസൌ ശ്വഃ പ്രഭാതേ സമാസ്ഥിതൌ
ഗായേഥാം മധുരം ഗേയം തന്ത്രീലയസമന്വിതം. 15

"തത്	"ആകയാൽ	പ്രഭാതേ	പ്രഭാതത്തിൽ
യുവാം	നിങ്ങളിരുവരും	തന്ത്രീലയ- }	വീണക്കമ്പികളുടെ ല
സമാസ്ഥിതൌ	നിയമാനുസാരമായി	സമന്വിതം }	യത്തിന്നനുസരിച്ച്
പ്രീഷ്ടമനസൌ	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയ	മധുരം	കണ്ണാമൃതമാകുംവണ്ണം
	വരായി	ഗേയം	ഗാനത്തെ
ശ്വഃ	നാളെ	ഗായേഥാം."	പാടിപ്രസംഗിപ്പിൻ."

ഇതി സന്ദിശ്യ ബഹുശോ മുനിഃ പ്രാചേതസസ്തദാ
വാത്മീകിഃ പരമോദാരസ്തൂഷ്ണീമാസീന്മഹായശാഃ. 16

തദാ	അപ്പോൾ	വാൽമീകിഃ മുനിഃ	വാൽമീകിമഹർഷി,
പ്രാചേതസഃ	പ്രചേതസ്സിന്റെ പു	ഇതി	ഇപ്രകാരമെല്ലാം
	ത്രനും	ബഹുശഃ	പലവാരായി
പരമോദാരഃ	മഹാധർമ്മാനുഷ്ഠാനമുള്ള	സന്ദിശ്യ,	ആജ്ഞാപിച്ച്,
മഹായശാഃ	ഏറ്റവും പുകഴാ [വനും	തൂഷ്ണീം ആസീത്.	മൌനമവലംബിച്ചു.
	ന്നവനുമായ		

സന്ദിഷ്ടൌ മുനിനാ തേന താവുഭൌ മൈഥിലീസുതൌ
തഥൈവ കരവാവേതി നിജ്ഗദുരരിന്ദമൌ. 17

തേന	അ
മുനിനാ	മുനിവരനാൽ
സന്ദിഷ്ടൗ	ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവ രും
അരിന്ദമൗ	യാതൊരു ദുഃഖഭാവ മില്ലാത്തവരുമായ
തൗ ഉഭൗ	ആ രണ്ടു
മൈഥിലീ-സുതൗ,	ജാനകിസുതന്മാരും,
'തഥൈവ കരവാവ,' ഇതി	'തിരുവുള്ളംപോലെ തന്നെ ഞങ്ങൾചെയ്യുന്നുണ്ട്,' എന്നു പറഞ്ഞ്
നിഷ്ക്രമതുഃ.	മുനിസന്നിധിയിൽ നിന്ന് പുറത്തുചെന്നു.

താമത്ഭുതാം തൗ ഹൃദയേ കുമാരൗ
നിവേശ്യ വാണീമൃഷിഭാഷിതാം തദാ
സമുത്സുകൗ തൗ സമമൂഷതുർനിശാം
യഥാഽശ്വിനൗ ഭാർഗ്ഗവനീതിസംഹിതാം. 18

തദാ,	അപ്പോൾ,
തൗ	ആ രണ്ടു
കുമാരൗ,	ബാലന്മാരും,
ഋഷിഭാഷിതാം	ഋഷിപ്രാകൃതമായ
അദ്ഭുതാം	അത്ഭുതകരമായ
താം	ആ
വാണീം	വാക്യത്തെ
ഹൃദയേ	മനസ്സിൽ
നിവേശ്യ,	ധരിച്ചുകൊണ്ട്,
തൗ	അവരിരുവരും,
അശ്വിനൗ	അശ്വിനീദേവന്മാർ
ഭാർഗ്ഗവനീതി-സംഹിതാം	ശുക്രാചാര്യരുടെ നീതി ധർമ്മശാസ്ത്രത്തെ
യഥാ	എപ്രകാരമോ അപ്രകാരം,
സമുത്സുകൗ	ഓത്ത് കൊണ്ടാടുന്നവരായി
നിശാം	അന്നത്തെ രാത്രിയെ
സമം	മുഴുവൻ
ഊഷതുഃ.	സുഖമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രിനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23320; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2896.

ചതുർനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറിനാലാംസർഗ്ഗം.

[കുശലവഗാനം = കുശലവന്മാർ രാമായണം പാരായണം ചെയ്യുന്നതു്.]

തൗ രജന്യാം പ്രഭാതായാം സ്നാതൗ ഹുതഹുതാശനൗ
യഥോക്തമൃഷിണാ പൂർവ്വം സർവ്വം തത്രോപഗായതാം. 1

തൗ	അവരിരുവരും
രജന്യാം	രാത്രി
പ്രഭാതായാം,	പുലർന്നാറെ,
സ്നാതൗ	സ്നാനംചെയ്ത്
ഹുത-ഹുതാശനൗ,	സന്ധ്യാവന്ദനം സമിദാധാനം എന്നിവ കഴിച്ചവരായി,
ഋഷിണാ പൂർവ്വം	മഹർഷിയാൽ ആദ്യം
ഉക്തം സർവ്വം	നിയമിക്കപ്പെട്ട എല്ലാറ്റിനേയും
യഥാ	പറഞ്ഞപോലെത
തത്ര	അവിടെ [ന്നെ
ഉപഗായതാം.	എല്ലാവരും കേൾക്കുമാറ് പാടിക്കേൾപ്പിച്ചു

താം സ ശുശ്രാവ കാകുത്സ്ഥഃ പൂർവ്വാചാര്യവിനിർമ്മിതാം
അപൂർവ്വാം പാഠ്യജാതിം ച ഗേയേന സമലംകൃതാം. 2

സഃ കാകുത്സ്ഥഃ — ആ കാകുത്സ്ഥൻ
ഗേയേന — ഗാനമാധുര്യത്താൽ
സമലംകൃതാം, — അതിമനോഹരമായിരിക്കുന്നതും
പാഠ്യജാതിം — സംഗീതശാസ്ത്രപ്രകാരമുള്ള സപ്ത സ്വരങ്ങളോടുകൂടിയതായി വാമൊഴിയായി മാത്രമുള്ളതും
അപൂർവ്വാം — അതുവരെ കേൾക്കപ്പെടാത്തതും
പൂർവ്വാചാര്യവിനിർമ്മിതാം ച — പൂർവ്വാചാര്യനാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടതുമായ
താം — അതിനെ
ശുശ്രാവ. — ഒരിക്കൽ ശ്രദ്ധിച്ചുകേട്ടു.

പ്രമാണൈർബ്ബഹുഭിർയ്യുക്താം തന്ത്രീലയസമന്വിതാം
ബാലാഭ്യാം രാഘവഃ ശ്രുത്വാ കൌതൂഹലപരോഽഭവത്. 3

രാഘവഃ — ശ്രീരാഘവൻ,
ബാലാഭ്യാം — ആ രണ്ടു ബാലന്മാർ വക്കൽനിന്നും
തന്ത്രീലയസമന്വിതാം — വീണക്കമ്പിക്കൊത്ത വണ്ണം
ബഹുഭിഃ — അനേകം
പ്രമാണൈഃ യുക്താം — പ്രമാണങ്ങളോടുകൂടിയതായ ആ ഗാനത്തെ
ശ്രുത്വാ, — ശ്രവിച്ചു്,
കൌതൂഹലപരഃ — അതിൽ അസക്തിയോടുകൂടിയവനായി
അഭവത്. — ഭവിച്ചു.

അഥ കർമ്മാന്തരേ രാജാ സമാഹൂയ മഹാമുനീൻ
പാർത്ഥിവാംശ്ച നരവ്യാഘ്രാൻ പണ്ഡിതാന്നൈഗമാംസ്തഥാ 4
പൌരാണികാൻ ശബ്ദവിദോ യേ ച വൃദ്ധാ ദ്വിജാതയഃ
സ്വരാണാം ലക്ഷണജ്ഞാംശ്ച ഉത്സുകാൻ ദ്വിജസത്തമാൻ 5
ലക്ഷണജ്ഞാംശ്ച ഗാന്ധർവ്വാൻ നൈഗമാംശ്ച വിശേഷതഃ
പാദാക്ഷരസമാസജ്ഞാൻ ഛന്ദസ്സു പരിനിഷ്ഠിതാൻ 6
കലാമാത്രവിഭാഗജ്ഞാൻ ജ്യൌതിഷേ ച പരം ഗതാൻ
ക്രിയാകല്പവിദശ്ചൈവ തഥാ കാവ്യവിദോ ജനാൻ 7
ഭാഷാജ്ഞാനിംഗിതജ്ഞാംശ്ച നൈഗമാംശ്ചാപ്യശേഷതഃ
ഹേതൂപചാരകുശലാൻ വചനേ ചാപി ഹൈതുകാൻ 8
ഛന്ദോവിദഃ പുരാണജ്ഞാൻ വൈദികാൻ ദ്വിജസത്തമാൻ
ചിത്രജ്ഞാൻ വൃത്തസൂത്രജ്ഞാൻ ഗീതനൃത്യവിശാരദാൻ 9
ശാസ്ത്രജ്ഞാൻ നീതിനിപുണാൻ വേദാന്താർത്ഥപ്രബോധകാൻ
ഏതാൻ സർവ്വാൻ സമാനീയ ഗായന്തൌ സമചോദയത്. 10

അഥ — അതിൽപിന്നെ
കർമ്മാന്തരേ — യാഗത്തിന്നിടയിൽ
നരവ്യാഘ്രഃ — പുരുഷോത്തമനായ
രാജാ, — അരചൻ,
മഹാമുനീൻ — മാമുനിമാരേയും
പാർത്ഥിവാൻ ച — രാജാക്കന്മാരേയും
പണ്ഡിതാൻ തഥാ — പണ്ഡിതന്മാരേയും

നൈഗമാൻ വേദജ്ഞന്മാരേയും
പൌരാണികാൻ പുരാണകുശലന്മാരേയും
ശബ്ദവിദഃ വ്യാകരണശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരേയും
ദ്വിജാതയഃ ക്ഷത്രിയന്മാർ
വൃദ്ധാഃ യേ ച പണ്ഡിതന്മാരായുള്ളവർ യാതൊരുവരോ അവരേയും
സപ്തരാണാം ലക്ഷണജ്ഞാൻ ച, സംഗീതസപ്തരങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളും അറിഞ്ഞവരേയും,
ഉത്സുകാൻ പ്രീതിക്ക് പാത്രീഭവിച്ചവരായ
ദ്വിജസത്തമാൻ ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരേയും
ലക്ഷണജ്ഞാൻ ച അർത്ഥം ഗ്രഹിച്ച് വ്യാഖ്യാനിപ്പാൻ കഴിവുള്ളവരേയും
ഗാന്ധർവ്വാൻ സംഗീതംകൊണ്ട് ഉപജീവനം കഴിക്കുന്നവരേയും
വിശേഷജ്ഞാൻ വിശേഷമായി
നൈഗമാൻ ച പുരപ്രധാനികളേയും
പദാക്ഷരസമാസജ്ഞാൻ പദം, അക്ഷരം, സമാസം എന്നവയിൽ അറിവുള്ളവരേയും
ഛന്ദസ്സു പരിനിഷ്ഠിതാൻ ഛന്ദഃശാസ്ത്രത്തിൽ പാടവമുള്ളവരേയും
കലാമാത്രാവിഭാഗജ്ഞാൻ സപ്തരങ്ങളുടെ മാത്രകളുടെ ഭേദങ്ങളെക്കുറിച്ച് അറിയുന്നവരേയും
ജ്യൌതിഷേ പരം ഗതാൻ ച മീമാംസ മുതലായ സിദ്ധാന്തഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ നിപുണന്മാരായുള്ളവരേയും
ക്രിയാകല്പവിദഃ ച ഏവ ക്രിയകളുടെ പ്രയോഗങ്ങളെപ്പറ്റിപ്പറയുന്നവയായ കല്പസൂത്രങ്ങളെ അറിഞ്ഞവരേയും

തഥാ അപ്രകാരംതന്നെ
കാവ്യവിദഃ ജ്ഞാൻ കാവ്യലക്ഷണങ്ങളും ഗ്രഹിച്ച് ആളുകളേയും
ഭാഷാജ്ഞാൻ അക്കാലത്തിലുള്ള സംസ്കൃതഭാഷയിൽ നിപുണന്മാരായവരേയും
ഇംഗിതജ്ഞാൻ പദങ്ങളുടെ ഭാവാർത്ഥങ്ങളെ അറിയുന്നവരേയും
അശേഷതഃ അപി സർവ്വകായ്യങ്ങളിലും
നൈഗമാൻ ച ബുദ്ധിചാതുര്യമാൻമാരായുള്ള മന്ത്രിമാരേയും
ഹേതുപചാരകുശലാൻ ച യുക്തിവാദങ്ങളും ചെയ്യുന്നതിലും അവയ്ക്ക് തക്ക ഉത്തരങ്ങളും പറയുന്നതിലും നിപുണന്മാരായവരേയും
വചനൈഹേതുകാൻ അപി ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ള വാക്യത്തിൽ പൂർവ്വാപരങ്ങളെ എടുത്തുകാണിച്ച് ന്യായീകരിക്കുന്നതിൽ കുശലന്മാരേയും
ഛന്ദാവിദഃ പുരാണജ്ഞാൻ വേദജ്ഞന്മാരായി പുരാണങ്ങളിൽ പരിചയമുള്ളവരായി
വൈദികാൻ വേദവിധിപ്രകാരം അനുഷ്ഠിക്കുന്നവരായ
ദ്വിജസത്തമാൻ ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരേയും
ചിത്രജ്ഞാൻ കാവ്യങ്ങളിൽ ശബ്ദചിത്രം, അർത്ഥചിത്രം, ഉഭയചിത്രം എന്നവയെ അറിയുന്നവരേയും
വൃത്തസൂത്രജ്ഞാൻ വൃത്തശാസ്ത്രത്തിൽ നിപുണന്മാരേയും
ഗീതനൃത്യവിശാരദാൻ സംഗീതത്തിലും നൃത്യത്തിലും വിദഗ്ദ്ധന്മാരായവരേയും

ശാസ്ത്രജ്ഞാൻ	ധർമ്മശാസ്ത്രം, അർത്ഥശാസ്ത്രം എന്നവയിൽ കുശലന്മാരായവരേയും
നീതിനിപുണാൻ	നീതിശാസ്ത്രം, സദാചാരം എന്നവയിൽ നൈപുണ്യമുള്ളവരേയും
വേദാന്താർത്ഥപ്രബോധകാൻ	വേദാന്താർത്ഥങ്ങളെ ഉപദേശിച്ച് ജ്ഞാനമുളവാക്കുന്നവരേയും
ഏതാൻ സർവ്വാൻ ച	ഇവരെല്ലാവരേയും
സമാഹൂയ	ക്ഷണിച്ച്
സമാനീയ	സഭയിൽ
ഗായന്തൌ	പാഠകന്മാരിരുവരേയും
സമുപാവേശയത്	ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി സഭയിൽ ഇരുത്തി.

ദൃഷ്ട്വാ മുനിഗണാഃ സർവ്വേ പാർത്ഥിവാശ്ച മഹൌജസഃ
പിബന്ത ഇവ ചക്ഷുർഭ്യാം രാജാനം ഗായകൌ ച തൌ 11

ഊചുഃ പരസ്പരം ഹൃഷ്ടാഃ സർവ്വ ഏവ സമന്തതഃ
ഉഭൌ രാമസ്യ സദൃശൌ ബിംബാദ് ബിംബമിവോത്ഥിതൌ. 12

മഹൌജസഃ	മഹാതേജസ്വികളായ
മുനിഗണാഃ	മുനിഗണങ്ങൾ
സർവ്വേ	എല്ലാവരും
പാർത്ഥിവാഃ ച	അരചരും
സമന്തതഃ	ചുറുമിരുന്നിരുന്ന
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരും
രാജാനം ച	മഹാരാജാവിനെയും
തൌ	ആ രണ്ട്
ഗായകൌ ച	പാഠകന്മാരേയും
ചക്ഷുർഭ്യാം	രണ്ടു കണ്ണുകൾകൊണ്ടും
പിബന്തഃ ഇവ	ഇമകൂട്ടാതെതന്നെ നോക്കിനില്ക്കുന്നവരായി
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ട്
ഇദം പരസ്പരം ഊചുഃ;	ഇപ്രകാരം ഒരുവക്കൊരുത്തമ്മിലുരചെയ്തു;[രുവർ
"ഉഭൌ	"ഇവരിരുവരും
രാമസ്യ	ശ്രീരാമസ്വാമിക്ക്
സദൃശൌ;	തുല്യരായിരിക്കുന്നു;
ബിംബാത്	ബിംബത്തിൽനിന്നു്
ബിംബം	പ്രതിബിംബമായി
ഉത്ഥിതൌ ഇവ.	ഉളവായവർപോലെയാണിരിക്കുന്നത്.

ജടിലൌ യദി ന സ്യാതാം ന വല്കലധരൌ യദി
വിശേഷം നാധിഗച്ഛാമോ ഗായതോ രാഘവസ്യ ച. 13

"ജടിലൌ നസ്യാതാം യദി	"ജടധരിച്ചവരായിരിക്കാത്തപക്ഷം
വല്കലധരൌ	മരവുരിയുടുത്തവരായും
യദി ന,	അല്ലാത്തപക്ഷം,
ഗായതോഃ	ഈ രണ്ടു പാഠകന്മാക്കും
രാഘവസ്യ ച	ശ്രീരാഘവനും തമ്മിൽ
വിശേഷം	ഒരു വ്യത്യാസത്തെയും
ന അധിഗച്ഛാമഃ."	നാം കാണുന്നില്ല."

തേഷാം സംവദതാമേവം ശ്രോതൃണാം ഹർഷവർദ്ധനം
ഗേയം പ്രചക്രതുസ്തത്ര താവുഭൌ മുനിദാരകൌ. 14

തൌ ഉഭൌ	ആ രണ്ടു
മുനിദാരകൌ,	മുനികുമാരന്മാരും,
തത്ര	അപ്പോൾ
തേഷാം	അവർ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
സംവദതാം,	പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കെ
ശ്രോതൃണാം	കേൾക്കുന്നവർക്ക്
ഹർഷവർദ്ധനം	ആനന്ദമുളവാക്കുന്ന
ഗേയം	ഗാനം [തായ
പ്രചക്രതുഃ.	തുടങ്ങി.

തതഃ പ്രവൃത്തം മധുരം ഗാന്ധർവ്വമതിമാനുഷം
ന ച തൃപ്തിം യയുസ്സർവ്വേ ശ്രോതാരോ ഗാനസമ്പദാ. 15

തതഃ	അപ്പോൾ	ഗാന്ധർവ്വം,	ഗന്ധർവ്വഗാനം പോലെ
ശ്രോതാരഃ സർവ്വേ	കേട്ടിരുന്നിരുന്ന സഭ്യന്മാരെല്ലാം		യുള്ളതുമായഗാനത്തെ,
		മധുരം	രസമായി
ഗാനസമ്പദാ	പാട്ടിന്റെ വൈശിഷ്ട്യത്താൽ,	പ്രവൃത്തം,	അനുഭവിക്കുന്നതിൽ,
		തൃപ്തിം ച	അലംഭാവം തന്നെ
അതിമാനുഷം	മനുഷ്യസാധാരണമല്ലാത്തതും	ന യയുഃ.	കയ്യ്കൊള്ളാതിരുന്നു.

പ്രവൃത്തമാദിതഃ പൂർവ്വസർഗ്ഗം നാരദദർശിതം
തതഃപ്രഭൃതി സർഗ്ഗാംശ്ച യാവദ്വിംശത്യുഗായതാം. 16

നാരദദർശിതം	ശ്രീനാരദമുനിയുടെ ഉപദേശമായുള്ളതും	വിംശതിഃ സർഗ്ഗാൻ ച യാവത്	ഇരുപതു സർഗ്ഗങ്ങൾ വരെയും
പൂർവ്വസർഗ്ഗം	ഒന്നാമത്തെ സർഗ്ഗവും		
പ്രവൃത്തം	ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മുഖവുരയുമായ	അഗായതാം.	അവരിരുവരും പാടി
തതഃപ്രഭൃതി,	അതു മുതൽ,		പ്രസംഗം ചെയ്തു.
ആദിതഃ,	ഒന്നാമത്തെ ദിവസം,		

തതോऽപരാഹ്ണസമയേ രാഘവഃ സമഭാഷത
ശ്രുത്വാ വിംശതിസർഗ്ഗാംസ്താൻ ഭ്രാതരം ഭ്രാതൃവത്സലഃ. 17

ഭ്രാതൃവത്സലഃ	സോദരവാത്സല്യമുള്ള	വിംശതി-സർഗ്ഗാൻ	ഇരുപതുസർഗ്ഗങ്ങളെ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ, [വനായ	ശ്രുത്വാ,	ശ്രവണം ചെയ്ത്,
തതഃ	അപ്പോൾ	ഭ്രാതരം	ഭ്രാതാവിനോടായി
അപരാഹ്ണ-സമയേ	ഉച്ചയ്ക്കുശേഷം	സമഭാഷത.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു
താൻ	അ		

അഷ്ടാദശസഹസ്രാണി സുവർണ്ണസ്യ മഹാത്മനോഃ
പ്രയച്ഛ ശീഘ്രം കാകുത്സ്ഥ യദന്യദഭികാംക്ഷിതം
ദദൌ ശീഘ്രം സ കാകുത്സ്ഥോ ബാലയോർവ്വൈ പൃഥക് പൃഥക്. 18

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	ശീഘ്രം	ഉടനെ
മഹാത്മനോഃ	അതിബുദ്ധിമാന്മാരായ ഇവരിരുവർക്കും	പ്രയച്ഛ;"	കൊണ്ടുവന്ന് സംഭാവനചെയ്യുക;"
സുവർണ്ണസ്യ അഷ്ടാദശ-സഹസ്രാണി	പതിനെണ്ണായിരം വരാഹനം	സഃ	അ
		കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
അഭികാംക്ഷിതം	ഇഷ്ടപ്പെട്ടന്നത്	ബാലയോഃ വൈ	ഇരു ബാലന്മാർക്കും
അന്യത് യത്	മറ്റുയാതൊന്നോ അതിനേയും	പൃഥക് പൃഥക്	വെവ്വെറെ
		ശീഘ്രം	തൽക്ഷണംതന്നെ
		ദദൌ.	കൊടുത്തു.

ദീയമാനം സുവർണ്ണം തു നാഗൃഹ്ണീതാം കുശീലവൌ
ഊചതുശ്ച മഹാത്മാനൌ കിമനേനേതി വിസ്മിതൌ. 19

ദീയമാനം	നല്കപ്പെടുന്നതായ
സുവർണ്ണം	സ്വർണ്ണനാണ്യത്തെ
കുശീലവൌ	ആ കുശലവന്മാർ
മഹാത്മാനൌ	ഉദാരബുദ്ധിയോടുകൂടിയവരായി
വിസ്മിതൌ ച	അവമാനിച്ചതായി തോന്നാതിരിക്കത്തക്കവിധം
ന അഗൃഹ്ണീതാം;	സ്വീകരിക്കാതിരുന്നു;
തു	അക്കാര്യത്തിൽ
ഇതി	ഇപ്രകാരം
ഊചതുഃ;	ഉണർത്തിക്കയുംചെയ്തു;
"അനേന കിം?	"ഇതുകൊണ്ട് ഞങ്ങൾ എന്താണ് ചെയ്യുക?

വന്യേന ഫലമൂലേന നിരതൌ വനവാസിനൌ
സുവർണ്ണേന ഹിരണ്യേന കിം കരിഷ്യാവഹേ വനേ. 20

"വനേ	"കാട്ടിൽ
വന്യേന	യഥേഷ്ടം ലഭിക്കുന്ന
ഫലമൂലേന	ഫലമൂലംകൊണ്ട്
നിരതൌ	പൂർണ്ണസംതൃപ്തിനേടുന്ന
വനവാസിനൌ	ഋഷിമാരായ ഞങ്ങൾ ഇരുവരും
സുവർണ്ണേന	പൊൻനാണ്യംകൊണ്ടും
ഹിരണ്യേന	സ്വർണ്ണംകൊണ്ടും
കരിഷ്യാവഹേ കിം?"	എന്താണ് ചെയ്യുക?"

തഥാ തയോഃ പ്രബ്രുവതോഃ കുതൂഹലസമന്വിതാഃ
ശ്രോതാരശ്ചൈവ രാമശ്ച സർവ്വ ഏവ സുവിസ്മിതാഃ. 21

തഥാ	അപ്രകാരം
തയോഃ	അവരിരുവരും
പ്രബ്രുവതോഃ	നിസ്സംശയമുരചെയ്യാറെ
രാമഃ ച	ശ്രീരാഘവനും
ശ്രോതൄണാം ച	ശ്രോതാക്കന്മാരായ
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരും
കുതൂഹലസമന്വിതാഃ ഏവ	കൊണ്ടാടിപ്പുകഴ്ത്തുന്നവരായി
സുവിസ്മിതാഃ.	അത്യാശ്ചര്യമുൾക്കൊണ്ടു.

തസ്യ ചൈവാഗമം രാമഃ കാവ്യസ്യ ശ്രോതുമുത്സുകഃ
പപ്രച്ഛ തൌ മഹാതേജാസ്താവുഭൌ മുനിദാരകൌ. 22

മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
തസ്യ കാവ്യസ്യ	ആ കാവ്യത്തിന്റെ
ആഗമം	ഉത്പത്തിയെക്കുറിച്ച്
ശ്രോതും	കേൾപ്പാൻ
ഉത്സുകഃ,	കൊതിപൂണ്ടവനായി,
തൌ ഉഭൌ ച	അപ്രകാരം ഒരുപോലെയിരിക്കുന്നവരും
മുനിദാരകൌ ഏവ	മുനിവേഷംപൂണ്ടവരായി ബാല്യവയസ്സിൽ വർത്തിക്കുന്നവരുമായ
തൌ	അവരിരുവരോടും
പപ്രച്ഛ.	ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

കിംപ്രമാണമിദം കാവ്യം കാ പ്രതിഷ്ഠാ മഹാത്മനഃ
കർത്താ കാവ്യസ്യ മഹതഃ കച്ച സൈഷ മുനിപുംഗവഃ
പൃച്ഛന്തം രാഘവം വാക്യമൂചതുർമ്മുനിദാരകൌ. 23

"ഇദം കാവ്യം	"ഈ കാവ്യം	അസൌ	ഈ
കിംപ്രമാണം?	എത്ര ദീർഘിച്ചുള്ളതാണ്?	മുനിപുംഗവഃ ച	മുനിവരനും
മഹതഃ	അതിവിസ്താരമായി	കച്ച?"	എങ്ങാണുള്ളത്?
മഹാത്മനഃ	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായി	മുനിദാരകൌ	മുനിവടിവാന്ന ആ രണ്ടു കുമാരന്മാരും
കാവ്യസ്യ	കൊണ്ടാടത്തക്കതായി	പൃച്ഛന്തം	ചോദിക്കുന്നവനായ
പ്രതിഷ്ഠാ	മൂലം [രിക്കുന്ന ഇതിനു്	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോടായി
കാ?	എന്തു്?	വാക്യം ഊചതുഃ.	ഇപ്രകാരം മറുപടിയണത്തിച്ചു.
കർത്താ	ഉപദേശം നൽകിയ		

വാല്മീകിർഭഗവാൻ കർത്താ സംപ്രാപ്തോ യജ്ഞസംവിധം
യേനേദം ചരിതം തുഭ്യമശേഷം സംപ്രദർശിതം. 24

"ഇദം	"ഈ	കർത്താ	ഗുരുവായ
തുഭ്യം	നിന്തിരുവടിയെക്കുറിച്ചുള്ള	വാല്മീകിഃ ഭഗവാൻ	വാല്മീകിഭഗവാൻ
ചരിതം	ചരിത്രം		
അശേഷം	മുഴുവനും	യജ്ഞ– സംവിധം	യാഗശാലയുടെ സവിധത്തിൽ (പ്രദേശത്തിൽ) (അടുത്ത്)
സംപ്രദർശിതം	ഉപദേശിച്ചരുളപ്പെട്ടതു്		
യേന	യാതൊരുവനാലോ	സംപ്രാപ്തഃ.	എഴുന്നെള്ളിയിട്ടുണ്ടു്.

സന്നിബദ്ധം ഹി ശ്ലോകാനാം ചതുർവ്വിംശത്സഹസ്രകം
ഉപാഖ്യാനശതം ചൈവ ഭാർഗ്ഗവേണ തപസ്വിനാ. 25

"തപസ്വിനാ	"തപസ്വിയും	ഉപാഖ്യാന– ശതം ഏവ	അനേകം ഉപാഖ്യാനങ്ങളോടു കൂടിയതായും
ഭാർഗ്ഗവേണ	ഭൃഗുവംശജന്മമായ വാല്മീകി ഭഗവാനാൽ		
ശ്ലോകാനാം ചതുർവ്വിംശത്– സഹസ്രകം ച	ഇരുപത്തിനാലായിരം ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയതായും,	സന്നിബദ്ധം ഹി.	നിർമ്മിച്ചു് പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ആദിപ്രഭൃതി വൈ രാജൻ പഞ്ച സർഗ്ഗശതാനി ച
കാണ്ഡാനി ഷട് കൃതാനീഹ സോത്തരാണി മഹാത്മനാ
കൃതാനി ഗുരുണാഽസ്മാകമൃഷിണാ ചരിതം തവ. 26

"രാജൻ!	"പ്രഭോ!	ഷട് കാണ്ഡാനി ച,	ആറു കാണ്ഡങ്ങളും,
ഇഹ	ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു്	മഹാത്മനാ കൃതാനി വൈ;	ആ മഹാത്മാവിനാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്;
ആദിപ്രഭൃതി	ആദ്യംമുതല്ലു്	അസ്മാകം ഗുരുണാ	ഞങ്ങളുടെ ഗുരുവായ
പഞ്ച സർഗ്ഗശതാനി	അഞ്ഞൂറു സർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയതായ		

ഋഷിണാ	മുനിവരനാൽ		
തവ ചരിതം	ആദ്യം തന്നെ സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതായ നിന്തിരുവടിയുടെ ചരിത്രമായി	സോത്തരാണി കൃതാനി.	ആ കാണ്ഡങ്ങൾക്കു ശേഷം ഉത്തരം എന്ന കാണ്ഡത്തോടു കൂടിയവയായും നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

പ്രതിഷ്ഠാസ്സജീവിതം യാവത് താവത് സർഗ്ഗസ്യ വർത്തതേ
യദി ബുദ്ധിഃ കൃതാ രാജൻ ശ്രവണായ മഹാരഥ
കർമ്മാന്തരേ ക്ഷണീഭൂതസ്തച്ഛ്രുണുഷ്വ സഹാനുജഃ. 27

"ആജീവിതം	"ഈ ലോകത്തിൽ (കഥാനായകനു) ആയുഷ്കാലം	ശ്രവണായ	ചെവിക്കൊൾവാൻ
		ബുദ്ധിഃ	തിരുവുള്ളം
		കൃതാ യദി,	ഉള്ളപക്ഷം,
യാവത് താവത്	എത്രയോ അത്രയും	കർമ്മാന്തരേ	യാഗകർമ്മത്തിന്റെ ഇടയിൽ
സർഗ്ഗസ്യ	എല്ലാററിനും	ക്ഷണീഭൂതഃ	അവസരങ്ങളെ ഏർപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്
പ്രതിഷ്ഠാ	പ്രമാണമായി		
വർത്തതേ;	(അത്) വർത്തിക്കുന്നു;	സഹാനുജഃ	അനുജന്മാരോടും കൂടി
മഹാരഥ!	വീരാഗ്രസരാ!	തത്	അതിനെ
രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!	ശ്രുണുഷ്വ."	കേട്ടരുളിയാലും."

ബാഢമിത്യബ്രവീദ്രാമസ്തൗ ചാനുജ്ഞാപ്യ രാഘവം
പ്രവൃത്തൗ ജഗതുഃ സ്ഥാനം യത്രാസ്തേ മുനിപുംഗവഃ. 23

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	പ്രവൃത്തൗ	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവരായി
'ബാഢം' ഇതി	'അവട്ടേ' എന്ന്		
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;	മുനിപുംഗവഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠൻ
തൗ ച	അവരിരുവരും	ആസ്തേ യത്ര	ഉണ്ടായിരുന്ന
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനോട്	സ്ഥാനം	ഭിക്കിലേക്കായി
അനുജ്ഞാപ്യ	വിടചോദിച്ചുംകൊണ്ടു	ജഗതുഃ.	പോയി.

രാമോഽപി മുനിഭിസ്സാർദ്ധം പാർത്ഥിവൈശ്ച മഹാത്മഭിഃ
ശ്രുത്വാ തദ്ഗീതിമാധുര്യം കർമ്മശാലാമുപാഗമത്. 29

രാമഃ അപി	ശ്രീരാമനും	തത്	ആ
മഹാത്മഭിഃ	മഹാന്മാരായ	ഗീതിമാധുര്യം	ഗാനമധുരിമയെ
മുനിഭിഃ	മുനിമാരോടും	ശ്രുത്വാ,	കൊണ്ടാടിക്കൊണ്ട്;
പാർത്ഥിവൈഃ ച സാർദ്ധം	അരചന്മാരോടും ഒന്നിച്ച്	കർമ്മശാലാം	യാഗശാലയിൽ
		ഉപാഗമത്.	തിരിച്ചുചെന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുർന്നവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23649; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2925.

പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[വാല്മീകിദൂതപ്രേഷണം = വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ അടുക്കൽ ദൂതന്മാരെ പറഞ്ഞയക്കുന്നതു.]

രാമോ ബഹ്വന്യഹന്യേവം തദ്ഗീതം പരമാദ്ഭുതം
ശുശ്രാവ മുനിഭിഃ സാർദ്ധം പാർത്ഥിവൈഃ സഹ വാനരൈഃ. 1

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ഗീതം,	ഗീതത്തെ,
ഏവം	ഇപ്രകാരം	മുനിഭിഃ സാർദ്ധം	മുനികളോടും
ബഹ്വന്യഹാനി	പല ദിവസങ്ങളും	പാർത്ഥിവൈഃ	രാജന്മാരോടും
പരമാദ്ഭുതം	അത്യത്ഭുതകരമായ	വാനരൈഃ സഹ	വാനരന്മാരോടും കൂടി
തത്	ആ	ശുശ്രാവ.	ശ്രവിച്ചു.

തസ്മിൻ ഗീതേ തു വിജ്ഞായ സീതാപുത്രൌ കുശീലവൌ
തസ്യാഃ പരിഷദോ മദ്ധ്യേ രാമോ വചനമബ്രവീത്
ദൂതാൻ ശുദ്ധസമാചാരാനാഹൂയാത്മമനീഷയാ. 2

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ആത്മ-മനീഷയാ	തനിക്കുതന്നെ തിരുവുള്ളത്തിൽ തോന്നിയതിനാൽ
കുശീലവൌ,	കുശലവന്മാരെ,		
തസ്മിൻ	ആ		
ഗീതേ തു	ഗീതത്തിൽനിന്നുതന്നെ	ശുദ്ധ-സമാചാരാൻ	ഏല്പിച്ചതിനെ കുറെ മെന്നിഃയ ചെയ്യുന്ന
സീതാപുത്രൌ	സീതാദേവിയുടെ പുത്രന്മാർ	ദൂതാൻ	ദൂതന്മാരെ [വരായ
വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞ്, [ന്മാരെന്ന്	ആഹ്വയ,	വിളിച്ചു്,
തസ്യാഃ	ആ	വചനം	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപി
പരിഷദഃ	സഭയുടെ	അബ്രവീത്.	ച്ചു.
മദ്ധ്യേ,	നടുവിൽവെച്ചു്,		

മദ്വചോ ബ്രൂത ഗച്ഛധ്വമിതോ ഭഗവതോന്തികം
യദി ശുദ്ധസമാചാരാ യദി വാ വീതകന്മഷാ
കരോത്വിഹാത്മനഃ ശുദ്ധിമനുമാന്യ മഹാമുനിം. 3

"ഇതഃ	"ഇവിടെനിന്നും	വീതകന്മഷാ യദി വാ,	മനോവാക്കായങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള ഒരു പാപവും ഏല്പിടാത്തവളുമാണെന്നാൽ,
ഭഗവതഃ	ഭഗവാനായ മുനിയുടെ		
അന്തികം	അടുക്കൽ		
ഗച്ഛധ്വം;	നിങ്ങൾ പോകുവിൻ;		
മദ്വചഃ	എന്റെ ഈ പറയുന്നതായ അപേക്ഷയെ	മഹാമുനിം	മാമുനിവരനായ നിന്തിരുവടിയുടെ
ബ്രൂത;	അറിയിപ്പിൻ;	അനുമാന്യ,	അനുമതിയോടുകൂടി
'ശുദ്ധ-സമാചാരാ യദി,	'യാതൊരു കുറവുമില്ലാത്ത അനുഷ്ഠാനത്തോടുകൂടിയവളെന്നു വരികിൽ	ആത്മനഃ ശുദ്ധിം	തന്റെ ശുദ്ധിയെ പ്രത്യക്ഷമാക്കുന്നതായ
		ഇഹ	ഇവിടെ [കൃത്യത്തെ
		കരോതു.'	ചെയ്തുകൊള്ളട്ടെ.'

ഛന്ദം മുനേശ്ച വിജ്ഞായ സീതായാശ്ച മനോഗതം
പ്രത്യയം ദാതുകാമായാസ്തതഃ ശംസത മേ ലഘു 4
ശപഃ പ്രഭാതേ തു ശപഥം മൈഥിലീ ജനകാത്മജാ
കരോതു പരിശുദ്ധ്യർത്ഥം മമൈവ ച. 5

"മമ	"എന്റെ
പരിശുദ്ധ്യർത്ഥം ഏവ	സീതയുടെ നടുവിൽ വെച്ചുതന്നെ
ജനകാത്മജാ	ജനകനന്ദിനിയായ
മൈഥിലീ	മൈഥിലി
ശോധനാർത്ഥം	വാസ്തവം വെളിപ്പെട്ടുന്നതിന്നായി
ശപഥം	ശപഥത്തെ
ശപഃ ച	നാളെ
പ്രഭാതേ തു	പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ
കരോതു;	ചെയ്യട്ടെ;
പ്രത്യയം	ശപഥത്തിന്റെ സംഗ
മനഃ	മുനിവരന്റെ[തിയിൽ
ഛന്ദം ച	അഭിപ്രായത്തേയും
ദാതുകാമായാഃ	ഹിതംതന്നെ ചെയ്വാൻ പ്രിയപ്പെടുന്ന
സീതായാഃ	സീതയുടെ [വളായ
മനോഗതം ച	അന്തർഗ്ഗതത്തേയുംപററി
വിജ്ഞായ	അറിഞ്ഞ്
തതഃ	അവിടെനിന്നും
ലഘു	വേഗത്തിൽ തിരിച്ചുവ
മേ	എന്നോട് [ന്ന്
ശംസത."	അറിയിക്കുവിൻ."

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈതദ്ഭാഷിതം പരമമദ്ഭുതം
ദൂതാഃ സംപ്രയയുർവ്വാടം യത്രാസ്തേ മുനിപുംഗവഃ. 6

ദൂതാഃ	ദൂതന്മാർ
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ
പരമം അദ്ഭുതം	അത്യദ്ഭുതകരമായ
ഏതത്	ഈ
വചഃ ശ്രുത്വാ,	വാക്കുകേട്ട്,
മുനിപുംഗവഃ	മുനിവരൻ
യത്ര വാടം ആസ്തേ,	യാതൊരു ആശ്രമത്തിൽ എഴുന്നെള്ളിയിരുന്നുവോ അവിടെ
തു	ഉടനെ
സംപ്രയയുഃ.	ചെന്നുചേർന്നു.

തേ പ്രണമ്യ മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമമിതപ്രഭം
ഊചുസ്തേ രാമവാക്യാനി മൂർദ്ധ്നി മധുരാണി ച. 7

തേ	അവർ
അമിതപ്രഭം	അളവററ കാന്തിപൂണ്ട്
ജ്വലന്തം	ഉജ്ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന
മഹാത്മാനം	ആ മഹാത്മാവിനെ[ന്ന
പ്രണമ്യ,	കുമ്പിട്ട്,
മൂർദ്ധ്നി	പശ്ചാത്താപത്തെ കാണിക്കുന്നതും
മധുരാണി ച	മധുരവുമായ
രാമവാക്യാനി	ശ്രീരാമവാക്യങ്ങളെ
തേ ഊചുഃ.	അവർ ഉണർത്തിച്ചു.

തേഷാം തദ്വ്യാഹൃതം ശ്രുത്വാ രാമസ്യ ച മനോഗതം
വിജ്ഞായ സുമഹാതേജാ മുനിർവ്വാക്യമഥാബ്രവീത്. 8

സുമഹാതേജാഃ	ത്രിലോകത്തിൽ പ്രസിദ്ധിപൂണ്ട തേജസ്വി
മുനിഃ,	മുനിവരൻ, [യായ
തേഷാം	അവരുടെ
തത് വ്യാഹൃതം	ആ വാക്ക
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
മനോഗതം ച	അന്തർഗ്ഗതത്തേയും
വിജ്ഞായ,	ഉള്ളവണ്ണം ധരിച്ച്
അഥ	ഇപ്രകാരം
വാക്യം	വാക്യത്തെ
അബ്രവീത്.	ഉരചെയ്തു.

ഏവം ഭവതു ഭദ്രം വോ യഥാ തുഷ്യതി രാഘവഃ
തഥാ കരിഷ്യതേ സീതാ ദൈവതം ഹി പതിഃ സ്ത്രിയാഃ. 9

"വഃ ഭദ്രം!	"നിങ്ങൾക്ക് ശുഭം ഭവിക്കട്ടെ!	രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
		യഥാ	എപ്രകാരമായാൽ
ഏവം ഭവതു;	അപ്രകാരംതന്നെ ആവട്ടെ;	തുഷ്യതി	സംതൃപ്തികയ്ക്കാള്ള മോ
സ്ത്രിയാഃ	ഏതൊരു നാരിയ്ക്കും	തഥാ	അപ്രകാരം
പതിഃ	ഭർത്താവുതന്നെയാണ്	സീതാ	സീതാദേവി
ദൈവതം ഹി;	ദൈവം;	കരിഷ്യതേ.	ചെയ്യുന്നതാണ്.

തഥോക്താ മുനിനാ സർവേ രാമഭൃതാ മഹൌജസം
പ്രത്യേത്യ രാഘവം ക്ഷിപ്രം മുനിവാക്യം ബഭാഷിരേ. 10

മുനിനാ	മഹർഷിയാൽ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവന്റെ അടുക്കൽ
തഥാ	അപ്രകാരം		
ഉക്താഃ	ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടവരായ	ക്ഷിപ്രം	ഉടനെ
രാമഭൃതാഃ	രാമഭൃതന്മാർ	പ്രത്യേത്യ	തിരിച്ചുവന്ന്
സർവേ,	എല്ലാം,	മുനിവാക്യം	മുനിയുടെ വാക്യത്തെ
മഹൌജസം	മഹായശസ്വിയായ	ബഭാഷിരേ.	ഉണർത്തിച്ചു.

തതഃ പ്രഹൃഷ്ടഃ കാകുത്സ്ഥഃ ശ്രുത്വാ വാക്യം മഹാത്മനഃ
ഋഷീംസ്തത്ര സമേതാംശ്ച രാജ്ഞശ്ചൈവാഭ്യഭാഷത 11

കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ,	തത്ര	അപ്പോൾ
മഹാത്മനഃ	ആ മഹാത്മാവിന്റെ	സമേതാൻ	കൂടിയിരുന്ന
വാക്യം	വാക്യത്തെ	ഋഷീൻ ച	മുനിമാരെയും
ശ്രുത്വാ,	കേട്ടിട്ട്,	രാജ്ഞഃ ച ഏവ	രാജാക്കന്മാരേയും നോ
തതഃ	അതിനാൽ	അഭ്യഭാഷത.	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു. [ക്കി
പ്രഹൃഷ്ടഃ,	സംതൃപ്തിപൂണ്ടവനായി		

ഭഗവന്തഃ സശിഷ്യാ വൈ സാനുഗാശ്ച നരാധിപാഃ
പശ്യന്തു സീതാശപഥം യശ്ചൈവാന്യോऽപി കാംക്ഷതേ. 12

"സശിഷ്യാഃ വൈ	"ശിഷ്യന്മാരോടുകൂടിയ	കാംക്ഷതേ അപി	ആഗ്രഹിക്കുന്നപക്ഷം
ഭഗവന്തഃ ച,	നിന്തിരുവടികളും,	സീതാശപഥം	സീത ശപഥംചെയ്യുന്നതിനെ
സാനുഗാഃ	പരിജനസഹിതരായ		
നരാധിപാഃ ച	രാജന്മാരും		
അന്യഃ യഃ ഏവ	മറ്റുവല്ലവനുമുണ്ടെങ്കിൽ അവനും	പശ്യന്തു."	പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സന്ദർശിക്കട്ടെ."

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ
സർവേഷാമൃഷിമുഖ്യാനാം സാധുവാദോ മഹാനഭൂത്. 13

തസ്യ മഹാത്മനഃ ആ മഹാത്മാവായ
രാഘവസ്യ ശ്രീരാഘവന്റെ
തത് ആ
വചനം ശ്രുത്വാ വിളംബരം കേട്ട്
ഋഷിമുഖ്യാനാം ഋഷിപ്രവരന്മാർ
സർവ്വേഷാം, എല്ലാവരുടേയും ഇട
യിൽ,
മഹാൻ സാധുവാദഃ } 'നല്ലത് നല്ലത്' എന്ന
ഒരു വമ്പിച്ച ഘോഷം
അഭൂത്. ഉണ്ടായി.

രാജാനശ്ച മഹാത്മാനം പ്രശംസന്തി സ്മ രാഘവം
ഉപപന്നം നരശ്രേഷ്ഠ തവൈവ ഭുവി നാന്യതഃ. 14

രാജാനഃ ച, രാജാക്കന്മാരും,
മഹാത്മാനം മഹാത്മാവായ
രാഘവം ശ്രീരാഘവനെ
പ്രശംസന്തി സ്മ; ഇപ്രകാരം പുകഴ്ത്തി;
"നരശ്രേഷ്ഠ! "പുരുഷോത്തമ!
ഭുവി ലോകത്തിൽ
തവയി ഏവ നിന്തിരുവടി ഒരുവ
നേറെ സംഗതിയിൽ
മാത്രമാണ്
ഉപപന്നം; ഇങ്ങിനെ സാദ്ധ്യമാവു
അന്യതഃ ന." മറെറാരുവനും [കു;
കഴികയില്ല."

ഏവം വിനിശ്ചയം കൃത്വാ ശേഷാഭ്രത ഇതി രാഘവഃ
വിസർജ്ജയാമാസ തദാ സർവ്വാംസ്താൻ ശത്രുസൂദനഃ. 15

ശത്രുസൂദനഃ ശത്രുക്കൾക്കും ഹിത
ത്തെത്തന്നെ ഉളവാ
ക്കുന്നവനായ
രാഘവഃ, ശ്രീരാഘവൻ,
ഏവം ഇപ്രകാരം
വിനിശ്ചയം കൃത്വാ, } നിശ്ചയിച്ചുറച്ച്,
ശേഷാഭ്രതഃ ഇതി } നാളെത്തന്നെ നടക്കേ
ണ്ടതാണെന്നുള്ളതി
നാൽ,
തദാ ആ സമയം
താൻ സർവ്വാൻ അവർ എല്ലാവരേയും
വിസർജ്ജയാമാസ. } വിടകൊടുത്തയച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23664; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2920.

ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറാറാംസർഗ്ഗം.

[വാല്മീകിപ്രത്യയദാനം = വാല്മീകിമഹർഷി ശപഥംചെയ്യുന്നതു്.]

തസ്യാം രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം യജ്ഞവാടഗതോ നൃപഃ
ഋഷീൻ സർവ്വാൻ മഹാതേജാഃ ശബ്ദാപയതി രാഘവഃ. 1

തസ്യാം അന്നത്തെ
രജന്യാം രാത്രി
വ്യുഷ്ടായാം, കഴിഞ്ഞ്, പിറെ
ന്നാൾ രാവിലെ,
മഹാതേജാഃ മഹാതേജസ്വിയും
നൃപഃ നൃപതിയുമായ
രാഘവഃ, ശ്രീരാഘവൻ,
യജ്ഞവാടഗതഃ, യാഗശാലാമണ്ഡ
പത്തിൽ വന്ന്,
ഋഷീൻ സർവ്വാൻ എല്ലാ ഋഷിമാരേയും
ശബ്ദാപയതി. വരുത്തി.

വസിഷ്ഠോ വാമദേവശ്ച ജാബാലിരഥ കാശ്യപഃ
വിശ്വാമിത്രോ ഭീഷ്മതപാ ഭൃഗ്വാസാശ്ച മഹാതപാഃ 2
പുലസ്ത്യോഽപി തഥാ ശക്തിർഭാർഗ്ഗവശ്ചൈവ വാമനഃ
മാർക്കണ്ഡേയശ്ച ദീർഘായുർമൌദ്ഗല്യശ്ച മഹായശാഃ. 3
ഗർഗ്ഗശ്ച ച്യവനശ്ചൈവ ശതാനന്ദശ്ച ധർമ്മവിത്
ഭരദ്വാജശ്ച തേജസ്വീ ഹ്യഗ്നിപുത്രശ്ച സുപ്രഭഃ 4
നാരദഃ പർവ്വതശ്ചൈവ ഗൌതമശ്ച മഹായശാഃ
കാത്യായനഃ സുയജ്ഞശ്ച ഹ്യഗസ്ത്യസ്തപസാം നിധിഃ 5
ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ മുനയഃ സംശിതവ്രതാഃ
രാജാനശ്ച നരവ്യാഘ്രാഃ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ. 6

ഏതേ	ഈ പറയപ്പെട്ടവരായ
വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠമഹർഷിയും
വാമദേവഃ ച	വാമദേവമഹർഷിയും
ജാബാലിഃ അഥ	ജാബാലിമഹർഷിയും
കാശ്യപഃ	കാശ്യപമഹർഷിയും
ഭീഷ്മതപാഃ	ഇടവിടാതെ ഏറെക്കാലം തപസ്സുചെയ്തവനായ
വിശ്വാമിത്രഃ	വിശ്വാമിത്രമഹർഷിയും
മഹാതപാഃ	മഹാതപസ്വിയായ
ഭൃഗ്വാസാഃ ച	ഭൃഗ്വാസ്സ്മഹർഷിയും
പുലസ്ത്യഃ അപി	പുലസ്ത്യമഹർഷിയും
ശക്തിഃ തഥാ	ശക്തിമഹർഷിയും
ഭാർഗ്ഗവഃ ച	ഭാർഗ്ഗവമുനിയും
വാമനഃ ഏവ	വാമനമഹർഷിയും
ദീർഘായുഃ	ചിരഞ്ജീവിയായ
മാർക്കണ്ഡേയഃ ച	മാർക്കണ്ഡേയമഹർഷിയും
മഹായശാഃ	മഹാകീർത്തിമാനായ
മൌദ്ഗല്യഃ ച	മൌദ്ഗല്യമഹർഷിയും
ഗർഗ്ഗഃ ച	ഗർഗ്ഗമഹർഷിയും
ച്യവനഃ ച	ച്യവനമഹർഷിയും
ധർമ്മവിത്	ധർമ്മജ്ഞനായ
ശതാനന്ദഃ ച	ശതാനന്ദമഹർഷിയും
തേജസ്വീ	തേജസ്വിയായ
ഭരദ്വാജഃ ച	ഭരദ്വാജമുനിയും
അഗ്നിപുത്രഃ ഹി	അഗ്നിപുത്രനായ
സുപ്രഭഃ ച	സുപ്രഭമഹർഷിയും
നാരദഃ ച	നാരദമുനിയും
പർവ്വതഃ ഏവ	പർവ്വതമഹർഷിയും
മഹായശാഃ	മഹാകീർത്തിയാൻ
ഗൌതമഃ ച	ഗൌതമമുനിയും
കാത്യായനഃ ഏവ	കാത്യായനമഹർഷിയും
സുയജ്ഞഃ ച	സുയജ്ഞമഹർഷിയും
തപസാം നിധിഃ	തപോനിധിയായ
അഗസ്ത്യഃ ഹി	അഗസ്ത്യമഹർഷിയും
അന്യേ ച	മറ്റുമുള്ള
സംശിതവ്രതാഃ	ദൃഢവ്രതങ്ങളോടുകൂടിയ
മുനയഃ	മുനിമാർ [വരായ
ബഹവഃ ച,	പലരും,
നരവ്യാഘ്രാഃ	പുരുഷശ്രേഷ്ഠന്മാരായ
രാജാനഃ ച	അരചന്മാർ
സർവ്വേ ഏവ,	എല്ലാവരും
സമാഗതാഃ.	വന്നുകൂടി.

രാക്ഷസാശ്ച മഹാവീര്യാ വാനരാശ്ച മഹാബലാഃ
സർവ്വ ഏവ സമാജഗ്മുർമഹാത്മാനഃ കുതൂഹലാത്. 7

മഹാവീര്യാഃ	മഹാവീര്യശാലികളായ
രാക്ഷസാഃ ച,	രാക്ഷസന്മാരും,
മഹാബലാഃ	മഹാശക്തിമാന്മാരായ
വാനരാഃ ച,	വാനരന്മാരും
സർവ്വേ മഹാത്മാനഃ ഏവ	എല്ലാ മഹാത്മാക്കളും
കുതൂഹലാത്	എന്തു സംഭവിക്കുമെന്ന കൌതുകത്താൽ
സമാജഗ്മുഃ.	വന്നുകൂടി.

ക്ഷത്രിയാ യേ ച ശൂദ്രാശ്ച വൈശ്യാശ്ചൈവ സഹസ്രശഃ
നാനാദേശഗതാശ്ചൈവ ബ്രാഹ്മണാഃ സംശിതവ്രതാഃ 8
ജ്ഞാനനിഷ്ഠാഃ കർമ്മനിഷ്ഠാ യോഗനിഷ്ഠാസ്തഥാപരേ
സീതാശപഥവീക്ഷാർത്ഥം സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ. 9

സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായ	കർമ്മനിഷ്ഠാഃ	വൈദികകർമ്മാരെന്നും
ക്ഷത്രിയാഃ ച	ക്ഷത്രിയന്മാരും	ഏവ	
ശൂദ്രാഃ	ശൂദ്രന്മാർ	യോഗനിഷ്ഠാഃ	യോഗനിഷ്ഠയുള്ളവരെ
യേ ച,	യാതൊരുവരോ അവ	തഥാ	ന്നും
	രും,	നാനാദേശ-	പലദേശങ്ങളിൽ പ്ര
വൈശ്യാഃ ച	വൈശ്യന്മാരും	ഗതാഃ	സിദ്ധിയാന്ന
അപരേ	മറ്റുള്ളവരായ	ബ്രാഹ്മണാഃ	ബ്രാഹ്മണർ
സംശിത-	വ്രതാനുഷ്ഠാനങ്ങളോട്	സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരും
വ്രതാഃ ച	കൂടിയവരെന്നും	സീതാശപഥ-	സീതാദേവിയുടെ ശപ
ജ്ഞാനനിഷ്ഠാഃ	തത്വജ്ഞാനനിപുണ	വീക്ഷാർത്ഥം	ഥത്തെ നേരിൽ കാ
ഏവ	ന്മാരെന്നും	സമാഗതാഃ.	വന്നുകൂടി. [ണ്മാനായി

തദാ സമാഗതം സർവ്വമശ്രുത്വേതമിവാചലം
ശ്രുത്വാ മുനിവരസ്തൂർണ്ണം സസീതഃ സമുപാഗമത്. 10

മുനിവരഃ	വാല്മീകിമഹർഷി	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തദാ	ആ സമയം	തൂർണ്ണം	ഉടനെ
സമാഗതം	സഭകൂടിയിരിക്കുന്നതി	സസീതഃ	സീതാദേവിയേയുംകൂട്ടി
സർവ്വം	എല്ലാം [നേയും		ക്കൊണ്ട്
അചലം	നിശ്ശബ്ദമായി		
അശ്രുത്വേതം ഇവ	മലപോലെ ഇളകാതെ		
	വർത്തിക്കുന്നതിനേയും	സമുപാഗമത്.	അവിടെയ്ക്കെഴുന്നെള്ളി.

തമൃഷിം പൃഷ്ഠതഃ സീതാ തപനവഗച്ഛദവാങ്മുഖീ
കൃതാഞ്ജലിർബ്ബാഷ്പഗളാ കൃത്വാ രാമം മനോഗതം. 11

സീതാ,	സീതാദേവി,	മനോഗതം	മനസ്സിൽ സർവ്വവുമായി
തം ഋഷിം	ആ ഋഷിവരനും	കൃത്വാ	ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ട്
പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നിലായി	തു	അതിനാൽ
അവാങ്മുഖീ	തലകുനിച്ചുംകൊണ്ട്,	ബാഷ്പഗളാ	ആനന്ദബാഷ്പം പൊഴി
കൃതാഞ്ജലിഃ,	അഞ്ജലിഹസ്തയായി,		ക്കുന്നവളായി,
രാമം	ശ്രീരാമനെ	അനവഗച്ഛത്.	അനുഗമിച്ചു.

ദൃഷ്ട്വാ ശ്രുതിമിവായാന്തീം ബ്രഹ്മാണമനുഗാമിനീം
വാല്മീകേഃ പൃഷ്ഠതഃ സീതാം സാധുവാദോ മഹാനഭൂത്. 12

ബ്രഹ്മാണം	ബ്രഹ്മദേവനെ	അയാന്തീം	എഴുന്നെള്ളുന്നവളായ
അനുഗാമിനിം	അനുഗമിക്കുന്ന	സീതാം ദൃഷ്ട്വാ,	സീതാദേവിയെ കണ്ട്,
ശ്രുതിം ഇവ,	ശ്രുതിയെന്നപോലെ,	മഹാൻ	"നല്ലത്, നല്ലത്" എ
വാല്മീകേഃ	വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ	സാധുവാദഃ	ന്നിങ്ങനെ വമ്പിച്ച
പൃഷ്ഠതഃ	പിന്നിലായി	അഭൂത്.	ഘോഷം ഉണ്ടായി.

തതോ ഹലഹലാശബ്ദഃ സർവ്വേഷാമേവമാബഭൌ. 13

തതഃ	അപ്പോൾ	ഹലഹലാശബ്ദഃ	ഒരു ഹലഹലാശബ്ദം
ഏവം	അപ്രകാരംതന്നെ		
സർവ്വേഷാം	എല്ലാവരുടെയും	ആബഭൌ.	ഉണ്ടായിച്ചു.

സാധു രാമേതി കേചിത്തു സാധു സീതേതി ചാപരേ
ഉഭാവേവ ച തത്രാന്യേ പ്രേക്ഷകാഃ സംപ്രചക്രുശുഃ. 14

തത്ര	അവിടെ	"സീതേ!	"സീതേ!
പ്രേക്ഷകാഃ	കാഴ്ചകാണ്മാൻ വന്നി	സാധു", ഇതി ച,	മതി, മതി," എന്നും
കേചിത്,	ചിലർ, [രുന്ന	അന്യേ	മറ്റുചിലർ
"രാമ! സാധു", "ശ്രീരാമ! ഇത്രകൊണ്ട് മതിയാക്കിയാലും"		"ഉഭൌ ഏവ ച"	"രണ്ടുപേരും ഇത്ര ത്തോളംകൊണ്ട് മതിയാക്കേണമേ,"
ഇതി തു,	എന്നും,		എന്നും
അപരേ	മറ്റുചിലർ,	സംപ്രചക്രുശുഃ.	കേണപേക്ഷിച്ചു.

തതോ മദ്ധ്യേ ജനൌഘസ്യ പ്രവിശ്യ മുനിപുംഗവഃ
സീതാസഹായോ വാല്മീകിരിതി ഹോവാച രാഘവം. 15

തതഃ	ആ സമയം	ജനൌഘസ്യ	ജനതതിയുടെ
സീതാ-സഹായഃ ച	സീതാദേവിയെ ആദര വോടെ നോക്കിവന്നി രുന്നവനും	മദ്ധ്യേ	നടുവിൽ
		പ്രവിശ്യ,	പുക്ക്,
		രാഘവം	ശ്രീരാഘവനേ നോക്കി,
മുനിപുംഗവഃ	മുനിവരനുമായ	ഇതി	ഇപ്രകാരം
വാല്മീകിഃ,	വാല്മീകിമഹർഷി,	ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഇയം ദാശരഥേ സീതാ സുവ്രതാ ധർമ്മചാരിണീ
അപവാദാത് പരിത്യക്താ മമാശ്രമസമീപതഃ. 16

"ദാശരഥേ!	"ദശരഥപുത്രനായ	മമ	എന്റെ
ഇയം	ഈ [ഹേ ശ്രീരാമ!	ആശ്രമ-സമീപതഃ	ആശ്രമത്തിന്നരികി ലായി
സീതാ	സീതാദേവി		
സുവ്രതാ;	മഹത്തായ നിഷ്ഠയോട്ടു കൂടിയവൾ;	അപവാദാത്	അപവാദം കാരണമാ യി
ധർമ്മചാരിണീ;	ധർമ്മത്തെത്തന്നെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നവൾ;	പരിത്യക്താ.	ഏകാകിനിയായി ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു.

ലോകാപവാദഭീതസ്യ തവ രാമ മഹാവ്രത
പ്രത്യയം ദാസ്യതേ സീതാ തദനുജ്ഞാതുമർഹസി. 17

"മഹാവ്രത!	"മഹാധർമ്മാനുഷ്ഠാന മാന്വനായ	തത്	അ
		പ്രത്യയം	വാസ്തവമെന്തെന്നുള്ള
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!	സീതാ	സീതാദേവി [തിനെ
ലോകാപവാദ-ഭീതസ്യ	ലോകാപവാദങ്ങൾ കേട്ട് ദുഃഖം പൂണ്ടവ	ദാസ്യതേ;	പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്ന
		അനുജ്ഞാതും	വിടനല്കുവാൻ [താണ്;
തവ,	നിന്തിരുവടിക്ക്, [നായ	അർഹസി.	തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം.

ഇമൌ തു ജാനകീപുത്രാവുഭൌ ച യമജാതകൌ
സുതൌ തവൈവ ദുർഷ്ടൌ സത്യമേതദ് ബ്രവീമി തേ. 18

"ഇമൌ തു	"ഇവരിരുവരും	ദുർഷ്ടൌ;	തിരസ്കരിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തവർ;
ജാനകീപുത്രൌ;	സീതാദേവിയുടെ കുമാരന്മാരാകുന്നു;	തേ	നിന്തിരുവടിയാട്ട്
ഉഭൌ ച	ഇരുവരും [ന്മാരാകുന്നു;	ഏതത്	ഇതിനെ
യമജാതകൌ;	ഇരട്ടപെറവർ;	സത്യം	സത്യമാണെന്നുതന്നെ
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	ബ്രവീമി.	ഞാൻ ഉണർത്തിക്കുന്നു.
സുതൌ ഏവ;	തനയന്മാർ തന്നെ;		

പ്രചേതസോഽഹം ദശമഃ പുത്രോ രാഘവനന്ദന
ന സ്മരാമ്യനൃതം വാക്യമിമൌ തു തവ പുത്രകൌ. 19

"രാഘവനന്ദന!	"രഘുകുലതിലക!	അനൃതം വാക്യം	അസത്യമൊഴി
അഹം	ഞാൻ	ന സ്മരാമി;	ഞാൻ സ്മരിക്കുകകൂടിയില്ല;
പ്രചേതസഃ	പ്രചേതസ്സുമഹർഷിയുടെ	ഇമൌ തു	ഇവരിരുവരും
ദശമഃ പുത്രഃ;	പത്താമത്തെ സുതനാകുന്നു;	തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
		പുത്രകൌ.	പുത്രന്മാർതന്നെ.

ബഹ്വവർഷസഹസ്രാണി തപശ്ചര്യ്യാ മയാ കൃതാ
തസ്യാഃ ഫലമുപാശ്നീയാമപാപാ യദി മൈഥിലീ. 20

"ബഹ്വവർഷസഹസ്രാണി	"അനേകായിരമാണ്ടുകാലം	അപാപാ യദി	നിർദ്ദോഷയാണെന്നാൽ മാത്രം
മയാ	എന്നാൽ	തസ്യാഃ ഫലം	ആ തപോനുഷ്ഠാനഫലത്തെ
തപശ്ചര്യ്യാ കൃതാ;	തപോനുഷ്ഠാനം ചെയ്തുപൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്;	ഉപാശ്നീയാം.	ഞാൻ അനുഭവിക്കുമാറാകട്ടെ.
മൈഥിലീ	മൈഥിലീദേവി		

അഹം പഞ്ചസു ഭ്രാതൃഷു മനുഷ്യേഷു രാഘവ
വിചിന്ത്യ സീതാം ശുദ്ധേതി ജഗ്രാഹ വനനിർദ്ധരേ. 21

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!	ശുദ്ധാ ഇതി	പരിശുദ്ധയെന്ന്
അഹം	ഞാൻ	വിചിന്ത്യ	ആരാഞ്ഞറിഞ്ഞിട്ടാണ്
പഞ്ചസു ഭ്രാതൃഷു	പഞ്ചേന്ദ്രിയ വ്യാപാരങ്ങളെക്കൊണ്ടും	വനനിർദ്ധരേ	ആശ്രമത്തിന്നരികിലുള്ള ആറിന്നരികിൽ
മനുഷ്യേഷു	ഷഡ്വിധങ്ങളായ യോഗചര്യ്യകൾകൊണ്ടും	സീതാം	സീതാദേവിയെ സന്ദർശിച്ച്
		ജഗ്രാഹ.	കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയത്.

ഇയം ശുദ്ധസമാചാരാ അപാപാ പതിദേവതാ
ലോകാപവാദഭീതസ്യ പ്രത്യയം തവ ദാസ്യതി. 22

"ഇയം	"ഇവൾ
ശുദ്ധ-സമാചാരാ;	പരിശുദ്ധമായ നടവടിദ്യയാടുകൂടിയവൾ;
പതിദേവതാ;	പതിയെത്തന്നെ ദൈവമായ്ക്കരുതുന്നവൾ;
അപാപാ;	പങ്കലേശമില്ലാത്തവൾ;
ലോകാപവാദഭീതസ്യ	ലോകാപവാദത്തെ ചെവിക്കൊണ്ട് ദുഃഖിക്കുന്നവനായ
തവ	നിന്തിരുവടിക്ക്
പ്രത്യയം	സത്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതായലക്ഷ്യത്തെ
ദാസ്യതി."	പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്നതാണ്."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറാറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2368; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2962

സപ്തനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറേഴാംസർഗ്ഗം.

[സീതാരസാതലപ്രവേശഃ = സീതാദേവി രസാതലത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതു്.]

വാല്മീകിനൈവമുക്തസ്തു രാഘവഃ പ്രത്യഭാഷത
പ്രാഞ്ജലിർജ്ജഗതോ മദ്ധ്യേ ദൃഷ്ട്വാ താം വരവർണ്ണിനീം. 1

വാല്മീകിനാ	വാല്മീകിമഹർഷിയാൽ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി
ജഗതഃ മദ്ധ്യേ തു	ലോകത്തിനു് നീതിമാർഗ്ഗം തെറ്റാതെ നടക്കുന്നതിനായ് [ന സംഗതിയിൽ
താം വരവർണ്ണിനീം	സ്ത്രീരത്നത്തെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കടാക്ഷിച്ചുംകൊണ്ട്,
പ്രത്യഭാഷത.	ഇപ്രകാരം മറുപടിയരുളി.

ഏവമേതന്മഹാഭാഗ യഥാ വദസി ധർമ്മവിത്
പ്രത്യയസ്തു മമ ബ്രഹ്മൻ തവ വാക്യൈരകൽമഷൈഃ. 2

"മഹാഭാഗ!	"ത്രിലോകപ്രസിദ്ധിയാൻമാനായ
ധർമ്മവിത്"!	ധർമ്മജ്ഞ!
ബ്രഹ്മൻ!	വേദവിത്തായുള്ളവേ!
വദസി യഥാ	നിന്തിരുവടി അരുളിച്ചെയ്യുന്നപ്രകാരംതന്നെ യാതൊരു
ഏതത്	ഈ സംഗതി
ഏവം;	വാസ്തവംതന്നെ;
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ
അകൽമഷൈഃ	നിഷ്കൽമഷമായ
വാക്യൈഃ തു	വാക്കുകൾകൊണ്ടും
മമ	എനിക്ക്
പ്രത്യയഃ.	വിശ്വാസമുണ്ട്.

പ്രത്യയസ്യ പുരാ വൃത്തോ വൈദേഹ്യാഃ സുരസന്നിധൌ
ലോകാപവാദോ ബലവാൻ യേന ത്യക്താ ഽഹി മൈഥിലീ. 3

"പുരാ	"മുമ്പ്
സുരസന്നിധൌ	ദേവന്മാരുടെ സന്നിധിയിൽവെച്ച്
വൈദേഹ്യാഃ വൃത്തഃ	വൈദേഹിയുടെ അന്യായം
പ്രത്യയഃ;	സൂക്ഷ്മം വിശ്വാസത്തെ ഉളവാക്കുന്നതായിരുന്നു;
തു	അപ്രകാരമായാലും
ലോകാപവാദഃ	ലോകാപവാദം
ബലവാൻ;	പ്രത്യേകമായും പരിഗണിക്കപ്പെടേണ്ട ഒന്നാണ്;
യേന ഹി മൈഥിലീ ത്യക്താ.	അതിനാൽത്തന്നെയാ മൈഥിലി [ണ് ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടത്.

സേയം ലോകഭയാദ് ബ്രഹ്മന്നപാപേത്യഭിജാനതാ
പരിത്യക്താ മയാ സീതാ തദ്ഭവാൻ ക്ഷന്തുമർഹതി. 4

"ബ്രഹ്മൻ!	"സ്വാമിൻ!
അപാപാ ഇതി അഭിജാനതാ മയാ	നിർദ്ദോഷയെന്ന് നിസ്സന്ദേഹമായി അറി [വുള്ള എന്നാൽ
ലോകഭയാത്	ലോകത്തിന്നു ഉണ്ടാകാവുന്ന വിപത്തിനെ ആലോചിച്ച്,
സാ ഇയം സീതാ, പരിത്യക്താ;	അപ്രകാരമുള്ള ഈ സീതാ, പരിത്യജിക്കപ്പെട്ട;
ഭവാൻ തത് ക്ഷന്തും അർഹതി.	നിന്തിരുവടി. അതിനെ ക്ഷമിച്ചരുളിയാലും.

ജാനാമി ചേമൌ പുത്രൌ മേ യമജാതൌ കുശീലവൌ
ശ്രുത്യായാം ജഗതോ മദ്ധ്യേ മൈഥില്യാം പ്രീതിരസ്തു മേ. 5

"ഇമൌ	"ഈ
കുശീലവൌ	കുശലവന്മാർ
മേ	എന്റെ
പുത്രൌ	പുത്രന്മാരാണെന്നും
യമജാതൌ ച	ഇരട്ടപെറ്റവരാണെന്നും
ജാനാമി;	ഞാൻ അറിയുന്നു;
മൈഥില്യാം	മൈഥിലി
ശ്രുത്യായാം	എപ്പോഴും ധർമ്മനിഷ്ഠയോടുകൂടിയവരും എന്നുള്ള സംഗതിയിൽ,
ജഗതഃ മദ്ധ്യേ	ലോകത്തിന്നു നീതിമാർഗ്ഗം തെറ്റാതെ നടക്കേണ്ടുന്ന വിഷയത്തിൽ,
മേ പ്രീതിഃ അസ്തു."	എനിക്ക് മനസ്തൃപ്തി ഉണ്ടാകട്ടെ."

അഭിപ്രായം തു വിജ്ഞായ രാമസ്യ സുരസത്തമാഃ
പിതാമഹം പുരസ്കൃത്യ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ. 6

സുരസത്തമാഃ	ദേവോത്തമന്മാർ
സർവ്വേ ഏവ തു,	എല്ലാവരും,
രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
അഭിപ്രായം	തിരുവുള്ളത്തെ
വിജ്ഞായ,	ജ്ഞാനദൃഷ്ടികൊണ്ട് കണ്ടറിഞ്ഞ്,
പിതാമഹം പുരസ്കൃത്യ	ബ്രഹ്മദേവനെ മുൻനിൽത്തിക്കൊണ്ട്
സമാഗതാഃ.	അവിടെ എഴുന്നെള്ളി.

ആദിത്യാ വസവോ രുദ്രാ ഹ്യശ്വിനൌ സമരുദ്ഗണാഃ
ഗന്ധർവ്വാപ്സരസശ്ചൈവ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ 7
സാദ്ധ്യാശ്ച വിശ്വേദേവാശ്ച സർവ്വേ ച പരമർഷയഃ
നാഗാഃ സുപർണ്ണാഃ സിദ്ധാശ്ച തേ സർവ്വേ ഹൃഷ്ടമാനസാഃ. 8

ആദിത്യാഃ — ആദിത്യന്മാരും
വസവഃ — വസുക്കളും
രുദ്രാഃ സർവ്വേ ച — എല്ലാ രുദ്രന്മാരും
സമരുദ്ഗണാഃ — മരുദ്ഗണങ്ങളോടുകൂടിയ
അശ്വിനൌ ഹി — അശ്വിനീദേവന്മാരും,
ഗന്ധർവ്വാപ്സരസഃ — ഗന്ധർവ്വന്മാരും അപ്സരസ്സുകളും
സർവ്വേ ഏവ, — എല്ലാവരും,
സാദ്ധ്യാഃ ച — സാദ്ധ്യന്മാരും
വിശ്വേദേവാഃ ച, വിശ്വേദേവന്മാരും,
പരമർഷയഃ സർവ്വേ ഏവ, — എല്ലാ ദേവർഷികളും,
നാഗാഃ ച — നാഗങ്ങളും
സുപർണ്ണാഃ — സുപർണ്ണന്മാരും
സിദ്ധാഃ ച — സിദ്ധന്മാരും
ഹൃഷ്ടമാനസാഃ — മനസ്സിൽ ഉൽകണ്ഠയോടുകൂടിയവരായി
തേ സർവ്വേ — അവരെല്ലാം
സമാഗതാഃ. — വന്നുകൂടി.

ദൃഷ്ട്വാ ദേവാൻഋഷീംശ്ചൈവ രാഘവഃ പുനരബ്രവീത്
പ്രത്യയോ മേ സുരശ്രേഷ്ഠാ ഋഷിവാക്യൈരകൽമഷൈഃ. 9

രാഘവഃ — ശ്രീരാഘവൻ
ദേവാൻ ച — ദേവകളേയും
ഋഷീൻ ഏവ — ഋഷിമാരേയും
ദൃഷ്ട്വാ, — നോക്കി,
പുനഃ — വീണ്ടും
അബ്രവീത്; — ഇപ്രകാരമരുളിച്ചെയ്തു;
"സുരശ്രേഷ്ഠാഃ! — "ഹേ ദേവോത്തമന്മാരേ!
അകൽമഷൈഃ — നിഷ്കൽമഷങ്ങളായ
ഋഷിവാക്യൈഃ — മഹർഷിയുടെ വാക്കുകൊണ്ട്
മേ — എനിക്ക്
പ്രത്യയഃ. — വിശ്വാസമുണ്ട്.

ശുദ്ധായാം ജഗതോ മദ്ധ്യേ വൈദേഹ്യാം പ്രീതിരസ്തു മേ. 10

"വൈദേഹ്യാം ശുദ്ധായാം, — "വൈദേഹി എന്നും ധർമ്മചിന്തയാ നിർവ്വലാണെന്ന സംഗതിയിൽ,
ജഗതഃ — ലോകത്തിനു
മദ്ധ്യേ — നിതിമാറ്റം തെറ്റാതെ നടക്കേണ്ടുന്ന കാര്യത്തിൽ
മേ — എനിക്ക്
പ്രീതിഃ — മനസ്തൃപ്തി
അസ്തു." — ഉണ്ടാകട്ടെ."

തതോ വായുഃ ശുഭഃ പുണ്യോ ദിവ്യഗന്ധോ മനോരമഃ
തജ്ജനൌഘം സുരശ്രേഷ്ഠോ മുദാദയാമാസ സർവ്വതഃ. 11

സുരശ്രേഷ്ഠഃ — ദേവോത്തമനായ
വായുഃ, — വായുഭഗവൻ,
തതഃ — ആ സമയം
ശുഭഃ — മംഗളകരനായി
പുണ്യഃ — പരിശുദ്ധമാംവണ്ണം
മനോരമഃ — മനോഹരമായി
ദിവ്യഗന്ധഃ — ദിവ്യമായ പരിമളത്തോടുകൂടി
തത് ജനൌഘം — ആ ജനതതിയെ
സർവ്വതഃ — എല്ലാഭിക്കിൽ നിന്നും
മുദാദയാമാസ. — വിശി ആനന്ദിപ്പിച്ചു.

തദദ്ഭുതമിവാചിന്ത്യം നിരൈക്ഷന്ത സമാഗതാഃ
മാനവാഃ സർവ്വരാഷ്ട്രേഭ്യഃ പൂർവ്വം കൃതയുഗേ യഥാ. 12

സർവ്വരാഷ്ട്രേഭ്യഃ	സകല ദേശങ്ങളിൽ	കൃതയുഗേ	കൃതയുഗത്തിൽ
സമാഗതാഃ	വന്നുകൂടിയ [നിന്നും	യഥാ ഇവ,	എന്നപോലെ തന്നെ,
മാനവാഃ,	ആളുകൾ,	അദ്ഭുതം	അമാനുഷമായും
തത്	അതിനെ	അചിന്ത്യം	അചിന്ത്യമായും
പൂർവ്വം	മുമ്പ്	നിരൈക്ഷന്ത.	കരുതി.

സർവ്വാൻ സമാഗതാൻ ദൃഷ്ട്വാ സീതാ കാഷായവാസിനീ
അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവ്വാക്യമധോദൃഷ്ടിരവാങ്മുഖീ. 13

കാഷായ-വാസിനീ	കാഷായവസ്ത്രംധരിച്ചി രുന്നവളും	സമാഗതാൻ	സഭയിൽവന്നു കൂടിയി [രുന്ന
		സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
അവാങ്മുഖീ	തലകുനിച്ച്	ദൃഷ്ട്വാ	ഉറ്റുനോക്കിച്ച്
അധോദൃഷ്ടിഃ	താഴോട്ടുനോക്കിയിരു ന്നവളുമായ	പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ട്
		വാക്യം	ഇപ്രകാരം
സീതാ,	സീതാദേവി,	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

യഥാഽഹം രാഘവാദന്യം മനസാഽപി ന ചിന്തയേ
തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ വിവരം ദാതുമർഹതി. 14

"അഹം	"ഞാൻ	തഥാ,	സത്യമാണെന്നാൽ,
മനസാ	മനസ്സുകൊണ്ടു	മാധവീ	വിഷ്ണുപത്നിയായ
രാഘവാത്	ശ്രീരാഘവനെയല്ലാതെ	ദേവീ	ഭൂദേവി
അന്യം അപി	മറ്റാരേയും	മേ	എനിക്ക്
ന ചിന്തയേ,	ചിന്തിക്കുന്നില്ല,	വിവരം ദാതും അർഹതി.	സ്ഥലം നൽകിയരുളു മാറാകട്ടെ.
യഥാ	എന്നുള്ളത്		

മനസാ കർമ്മണാ വാചാ യഥാ രാമം സമർച്ചയേ
തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ വിവരം ദാതുമർഹതി 15

"മനസാ	"മനസ്സുകൊണ്ടും	യഥാ തഥാ,	സത്യമാണെന്നാൽ,
കർമ്മണാ	പ്രവൃത്തികൊണ്ടും	മാധവീ ദേവീ	ഭൂമിദേവി
വാചാ,	വാക്കുകൊണ്ടും,	മേ	എനിക്ക്
രാമം	ശ്രീരാമനെ	വിവരം ദാതും അർഹതി.	സ്ഥലം നൽകിയരുളു മാറാകട്ടെ.
സമർച്ചയേ	ഞാൻ പൂജിച്ചുവരുന്നു എന്നുള്ളത്		

യഥൈതത് സത്യമുക്തം മേ വേദ്മി രാമാത് പരം ച ന
തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ വിവരം ദാതുമർഹതി. 16

"രാമാത് പരം ച വേദ്മി ന, ഏതത് മേ ഉക്തം	"ശ്രീരാമനെക്കാൾ മേലായുള്ള ഒന്നും ഞാൻ അറിയുന്നില്ല, ഈ [എന്നുള്ള എന്റെ മൊഴി
സത്യം യഥാ തഥാ,	സത്യമാണെന്നുള്ളപക്ഷം,
മാധവീ ദേവി	ഭൂമിദേവി
മേ വിവരം ദാതും അർഹതി."	എനിക്ക് സ്ഥലം നൽകിയരുളുമാറാകട്ടെ."

തഥാ ശപന്ത്യാം വൈദേഹ്യാം പ്രാദുരാസീത് തദദ്ഭുതം
ഭൂതലാദുത്ഥിതം ദിവ്യം സിംഹാസനമനുത്തമം 17
ധ്രിയമാണം ശിരോഭിസ്തു നാഗൈരമിതവിക്രമൈഃ
ദിവ്യം ദിവ്യേന വപുഷാ ദിവ്യരത്നവിഭൂഷിതൈഃ. 18

തത്	അപ്പോൾ
തഥാ	അപ്രകാരം
വൈദേഹ്യാം	വൈദേഹി
ശപന്ത്യാം,	ശപഥംചെയ്താറെ,
അദ്ഭുതം	ഒരു ദിവ്യസംഭവം
പ്രാദുരാസീത്;	എല്ലാവർക്കും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു;
അമിതവിക്രമൈഃ	അളവറ്റപരാക്രമമാന്നുള്ളവയും
ദിവ്യരത്നവിഭൂഷിതൈഃ	ദിവ്യരത്നങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട
ശിരോഭിഃ	ശിരസ്സുകളോടുകൂടിയവ
നാഗൈഃ	നാഗങ്ങളാൽ [യുമായ
ദിവ്യേന	ദിവ്യമായ
വപുഷാ	കാഴ്ചയായി
ദിവ്യം	നേത്രങ്ങളെ കവരുമാറ്
ധ്രിയമാണം	വഹിക്കപ്പെടുന്നതും
അനുത്തമം	നിസ്തുല്യവും
ദിവ്യം തു	ദേവകർമ്മമാത്രം ഉചിതവും ആയ
സിംഹാസനം	ഒരു സിംഹാസനം
ഭൂതലാത്	ഭൂമിയിൽനിന്നും
ഉത്ഥിതം.	പൊങ്ങി.

തസ്മിംസ്തു ധരണീ ദേവീ ബാഹുഭ്യാം ഗൃഹ്യ മൈഥിലീം
സ്വാഗതേനാഭിനന്ദ്യൈനാമാസനേ ചോപവേശയത്. 19

ധരണീ ദേവീ,	ഭൂമിദേവി,
ഏനാം	ഈ
മൈഥിലീം	ജാനകിദേവിയെ
ബാഹുഭ്യാം ച	ഇരുകൈകളുംകൊണ്ടും
ഗൃഹ്യ,	പുൽകിയെടുത്ത്,
സ്വാഗതേന തു	ആദരപൂർവ്വം വിളിച്ച്
അഭിനന്ദ്യ,	കൊണ്ടാടിക്കൊണ്ട്
തസ്മിൻ	ആ
ആസനേ	സിംഹാസനത്തിൽ
ഉപവേശയത്.	ഇരുത്തി.

താമാസനഗതാം ദൃഷ്ട്വാ പ്രവിശന്തീം രസാതലം
പുഷ്പവൃഷ്ടിരവിച്ഛിന്നാ ദിവ്യാ സീതാമവാകിരത്. 20

താം സീതാം	ആ സീതാദേവിയെ
ആസനഗതാം	സിംഹാസനത്തിൽ ഇരുന്നവളായി,
രസാതലം	ഭൂമിക്കുള്ളിൽ
പ്രവിശന്തീം	പ്രവേശിക്കുന്നവളായി
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
ദിവ്യാ	ദേവലോകത്തിൽ
പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ	പുഷ്പവൃഷ്ടി [നിന്ന്
അവിച്ഛിന്നാ	ഇടമുറിയാതെ
അവാകിരത്.	പൊഴിഞ്ഞു.

സാധുകാരശ്ച സുമഹാൻ ദേവാനാം സഹസോത്ഥിതഃ
സാധു സാധ്വിതി വൈ സീതേ യസ്യാസ്തേ ശീലമീദൃശം. 21

"സീതേ!	"ഹേ സീതാദേവി!	ഇതി	എന്നിപ്രകാരം
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	ദേവാനാം	ദേവകളുടെ
ഈദൃശം	ഇപ്രകാരമുള്ള	സുമഹാൻ	അത്യദ്ഭുതമായ
ശീലം	അനുഷ്ഠാനം [തു?	സാധുകാരഃ	പ്രശംസാഘോഷം
യസ്യാഃ വൈ?	ആക്കുതന്നെയാണുള്ള–	സഹസാ	ഏകകാലത്തിൽ
സാധു സാധു ച;"	പാതിവ്രത്യമഹിമ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തപ്പെട്ട അത്യദ്ഭുതംതന്നെ;"	ഉത്ഥിതഃ.	ഉളവായി.

ഏവം ബഹുവിധാ വാചോ ഹ്യന്തരിക്ഷഗതാഃ സുരാഃ
വ്യാജഹ്രുർഹൃഷ്ടമനസോ ദൃഷ്ട്വാ സീതാപ്രവേശനം 22

അന്തരിക്ഷ-ഗതാഃ സുരാഃ,	ആകാശത്തിൽ വന്നു കൂടിയിരുന്ന ദേവകൾ,	ഹൃഷ്ടമനസഃ ഹി,	ആനന്ദംപൂണ്ടവരായി
സീതാ-പ്രവേശനം	സീതാദേവിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട	ഏവം ബഹു-വിധാഃ വാചഃ	ഇപ്രകാരം പലമാതിരി വാക്കുകളെ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്, [ന്നതിനെ	വ്യാജഹ്രുഃ.	ഘോഷിച്ചു.

യജ്ഞവാടഗതാശ്ചാപി മുനയഃ സർവ്വ ഏവ തേ
രാജാനശ്ച നരവ്യാഘ്രാ വിസ്മയാന്നോപരേമിരേ 23
അന്തരിക്ഷേ ച ഭ്രമൌ ച സർവ്വേ സ്ഥാവരജംഗമാഃ.
ദാനവാശ്ച മഹാകായാഃ പാതാളേ പന്നഗാധിപാഃ. 24

തേ	അ	യജ്ഞവാടഗതാഃ	യാഗശാലയിൽ വന്നു കൂടിയിരുന്ന
മഹാകായാഃ	സ്ഥൂലകായന്മാരായ	മുനയഃ ച	മുനിമാരും
ദാനവാഃ ച	ദാനവന്മാരും	രാജാനഃ ച	നൃപന്മാരും
പന്നഗാധിപാഃ	നാഗശ്രേഷ്ഠന്മാരും	നരവ്യാഘ്രാഃ അപി	പുരുഷശ്രേഷ്ഠന്മാരും
അന്തരിക്ഷ	ആകാശത്തിലും	സർവ്വേ	എല്ലാവരും
ഭൂമൌ	ഭൂമിയിലും	വിസ്മയാത്	ഒന്നും തോന്നാതെ
പാതാളേ ച	പാതാളത്തിലും ഉള്ള	ഉപരമിരേ ന.	അസ്വസ്ഥചിത്തരായ് വർത്തിച്ചു.
സ്ഥാവരം– ജംഗമാഃ ച	സ്ഥാവരങ്ങളും ജംഗമങ്ങളും ആയ		
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാംതന്നെയും		

കേചിദേനേഽഃ സംഹൃഷ്ടാഃ കേചിദ്ധ്യാനപരായണാഃ
കേചിദ്രാമം നിരീക്ഷന്തേ കേചിത് സീതാമചേതനാഃ. 25

കേചിത്	ചിലർ	അചേതനാഃ	മതിമറന്നവരായി
സംഹൃഷ്ടാഃ	ആനന്ദഭരിതരായി	കേചിത്	ചിലർ
വിനേഽഃ;	ആയ്തു;	രാമം	ശ്രീരാമനെയും
കേചിത്	ചിലർ	കേചിത്	ചിലർ
ധ്യാന–പരായണാഃ;	പരമാത്മധ്യാനനിരതരായ്തന്നെ വർത്തിച്ചു;	സീതാം	സീതാദേവിയെയും
		നിരീക്ഷന്തേ.	നോക്കിനില്ക്കുകയായി.

സീതാപ്രവേശനം ദൃഷ്ട്വാ തേഷാമാസീത് സമാഗമഃ
തന്മുഹൂർത്തമിവാത്യർത്ഥം സമം സംമോഹിതം ജഗത്. 26

സീതാപ്രവേശനം	സീതാദേവിയെ ക്രട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതിനെ	തത്	അപ്പോൾ
ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,	ജഗത്	ലോകം
തേഷാം	അവക്ക്	സമം,	മുഴുവനും,
സമാഗമഃ	വാസ്തവബോധം	മുഹൂർത്തം ഇവ	ഒരു മുഹൂർത്തകാലംവരെ
ആസീത്;	ഉളവായി;	അത്യർത്ഥം	ഏറ്റവും
		സമ്മോഹിതം.	അന്ധാളിച്ചുപോയി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്തനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറേഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23712; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 2988.

അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറ്റെട്ടാംസർഗ്ഗം.

[രാമകോപശാന്തപനം = ശ്രീരാമന്റെ കോപത്തെ ബ്രഹ്മാവു് ശമിപ്പിക്കുന്നതു്.]

രസാതലം പ്രവിഷ്ടായാം വൈദേഹ്യാം സർവ്വവാനരാഃ
ചുക്രുശുഃ സാധു സാധ്വിതി മുനയോ രാമസന്നിധൌ. 1

വൈദേഹ്യാം	ജാനകീദേവി	"സാധ്വി	"ദേവിതന്നെ പാതിവ്രത്യമഹിമയോടുകൂടിയവൾ
രസാതലം	ഭൂമിയ്ക്കുള്ളിൽ	സാധു"	ഇങ്ങിനെ മറ്റാൾക്കാണ് സാധിക്കുക"
പ്രവിഷ്ടായാം,	പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ,	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
മുനയഃ	മുനിമാരും	ചുക്രുശുഃ.	ഘോഷിച്ചു.
സർവ്വവാനരാഃ	എല്ലാ വാനരന്മാരും		
രാമസന്നിധൌ	ശ്രീരാമന്റെ സന്നിധിയിൽ		

ദണ്ഡകാഷ്ഠമവഷ്ടഭ്യ ബാഷ്പവ്യാകുലിതേക്ഷണഃ
അവാക്ശിരാ ദീനമനാ രാമോ ഹ്യാസീത് സുദുഃഖിതഃ. 2

രാമഃ ഹി	ശ്രീരാമനും	ബാഷ്പവ്യാകുലിതേക്ഷണഃ	അശ്രുക്കളാൽ കലങ്ങിയ നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനായി
ദണ്ഡകാഷ്ഠം	യാഗം ദീക്ഷിക്കുന്നവർ ധരിക്കുന്നതായ അത്തിക്കൊമ്പിനെ	ദീനമനാഃ	മനം തളർന്ന്
അവഷ്ടഭ്യ	നിലത്ത് ഊന്നിക്കൊണ്ട്	അവാക്ശിരാഃ	താഴ്ത്തിത്തന്നെ നോക്കുന്നവനായി
സുദുഃഖിതഃ	ഏറ്റവും ദുഃഖിക്കുന്നവനായി	ആസീത്;	വർത്തിച്ചു.

സ രുദിതപാ ചിരം കാലം ബഹുശോ ബാഷ്പമുത്സൃജൻ
ക്രോധശോകസമാവിഷ്ടോ രാമോ വചനമബ്രവീത്. 3

രാഘവഃ ശ്രീരാമൻ
ക്രോധശോകസമാവിഷ്ടഃ കോപവും വ്യസനവും അധികരിച്ചവനായി,
ബഹുശഃ ഏറെ
ബാഷ്പം ഉത്സൃജൻ; കണ്ണീർ വാർത്തു;
സഃ അദ്ദേഹം
ചിരം കാലം വളരെ നേരം
രുദിതപാ, കരഞ്ഞ ശേഷം,
വചനം അബ്രവീത്. ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

അഭ്രതപൂർവ്വം ശോകം മേ മനഃ സ്പ്രഷ്ടുമിവേച്ഛതി
പശ്യതോ മേ യഥാ നഷ്ടാ സീതാ ശ്രീരിവ രൂപിണീ. 4

"ശ്രീഃ, "മഹാലക്ഷ്മി,
രൂപിണീ ഇവ രൂപം ധരിച്ചുവന്നവളെന്നപോലെയുള്ള വളായ
സീതാ സീതാദേവി,
മേ ഞാൻ
പശ്യതഃ, കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ,
നഷ്ടാ മറഞ്ഞു പോയി
യഥാ, എന്നുള്ളതിനാൽ,
അഭ്രതപൂർവ്വം ഇതെവരുന്നും ഉണ്ടാകാത്തതായ
ശോകം ദുഃഖം
മേ എന്റെ
മനഃ ഇവ അകക്കാമ്പിനെ തീരെ
സ്പ്രഷ്ടും ഇച്ഛതി. പാഴാക്കി.

സാ ദൃഷ്ടപൂർവാ പുരാ സീതാ ലങ്കായാമിവ രാക്ഷസീ
തതശ്ചാപി മയാ നീതാ കിം പുനർവ്വസുധാതലാത്. 5

പുരാ മുമ്പ്
സീതാ സീത
രാക്ഷസീ രാക്ഷസിയായ
ലങ്കായാമിവ ലങ്കയിൽ എന്നപോലെ
ദൃഷ്ടപൂർവാ കണ്ടിട്ടുള്ളതാണ്;
തതഃ പിന്നീട്
അപി ഇപ്രകാരമിരിക്കെ
മയാ എന്നാൽ
നീതാ; വീണ്ടുകൊണ്ടുവരപ്പെട്ടു;
വസുധാതലാത് ഭൂമിയുള്ളതിൽ നിന്ന് എന്നുള്ളത
കിം പുനഃ? ഒരു വലിയ കാര്യമാണോ?

വസുധേ ദേവി ഭവതി സീതാ നിർയ്യാത്യതാം മമ
ദർശയിഷ്യാമി വാ രോഷം യഥാ മാമവഗച്ഛസി. 6

"ഭവതി! "ദേവി!
വസുധേ ദേവി! ഭൂമിദേവി!
സീതാ സീത
മമ എനിക്കായ്ട്ടാണ്
നിർയ്യാത്യതാം; തിരിയെ കൊണ്ടുവന്നുനൽകപ്പെടട്ടെ;
വാ അല്ലെന്നാൽ
രോഷം രോഷത്തെ
ദർശയിഷ്യാമി; ഞാൻ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതാണ്;
യഥാ അപ്രകാരമായാൽ
മാം എന്നെ
അവഗച്ഛസി. ഭവതി ഉള്ളപോലെ അറിയുന്നതാണ്.

കാമം ശപ്തശ്ചിരമൈവ തപം തപ്തസകാശാദ്ധി മൈഥിലി
കഷ്ടാ ഫലമസ്യേന ജനകേനോദ്ധൃതാ പുരാ. 7

"മൈഥിലീ	"മൈഥിലി
പുരാ	മുമ്പ്
ഫലമസ്യേന	കലപ്പ കയ്യിൽപിടിച്ച്
കഷ്ടാ	ഉഴതുകൊണ്ടിരുന്ന
ജനകേന	ജനകമഹാരാജാവി നാൽ
തപ്തസകാശാത്	ഭൂമിയുടെ അടുക്കൽ നിന്ന്
ഉദ്ധൃതാ;	എടുത്ത് സന്തമായി വളർത്തപ്പെട്ട;
ഹി	അതിനാൽ
തപം ഏവ	ഭൂമിതന്നെയാണ്
മമ	എനിക്ക്
ശപ്തശ്ചാ	ശപ്തയെന്നുള്ളതും
കാമം.	സമ്മതിതമാണ്.

തസ്മാന്നിർവ്യാത്യതാം സീതാ വിവരം വാ പ്രയച്ഛ മേ
പാതാളേ നാകപൃഷ്ഠേ വാ വസേയം സഹിതസ്ത്വയാ. 8

"തസ്മാത്	"ആകയാൽ
സീതാ	സീത
നിർവ്യാത്യതാം;	തിരിയെ നൽകപ്പെട [ട്ടെ;
മേ	എനിക്ക്
വിവരം വാ	ഒരു സ്ഥലമെങ്കിലും
പ്രയച്ഛ;	ഭൂമി തന്നരുളിയാ ലും;
പാതാളേ	പാതാളത്തിൽതന്നെ യാകട്ടെ
നാകപൃഷ്ഠേ വാ	സ്വർഗ്ഗത്തിൽതന്നെ [യാകട്ടെ
തയാ	അവളോട്
സഹിതഃ	ഒന്നിച്ച്
വസേയം.	ഞാൻ വസിക്കതന്നെ ചെയ്യും.

ആനയ തപം ഹി താം സീതാം മത്തോऽഹം മൈഥിലീകൃതേ
ന മേ ദാസ്യസി ചേത് സീതാം യഥാരൂപാം മഹീതലേ 9
സപർവ്വതവനാം കൃത്സ്നാം വിധമിഷ്യാമി തേ സ്ഥിതിം
നാശയിഷ്യാമ്യഹം ഭൂമിം സർവ്വമാപോ ഭവന്വിഹ. 10

"തപം ഹി	"ഭൂമിതന്നെ
താം സീതാം	ആ സീതയെ
ആനയ;	കൊണ്ടുവന്നുചേർക്കുക;
മൈഥിലീകൃതേ	മൈഥിലിയുടെ കാര്യ ത്തിൽ
അഹം	ഞാൻ
മത്തഃ;	ഭ്രാന്തചിത്തനായിരി ക്കുന്നു;
മഹീതലേ	ഭൂതലത്തിൽ
യഥാരൂപാം	യാതൊരുരൂപം കയ്യൂ ണ്ടിരുന്നുവോ അതേരൂ പത്തോടുകൂടിയവളായി
സീതാം	സീതയെ
മേ	എനിക്കായി
ദാസ്യസി;	ഭൂമി ഇപ്പോൾതന്നെ തിരിയെ സമർപ്പിച്ചാ ല്ലും;
ന ചേത്	ഇല്ലെന്നാൽ
തേ സ്ഥിതിം	ഭൂമിയുടെ നില
വിധമിഷ്യാമി;	ഞാൻ തകർത്തു കളയു ന്നതാണ്;
ഇഹ	ഇക്കാര്യത്തിൽ
അഹം,	ഞാൻ,
സപർവ്വതവനാം	പർവ്വതങ്ങളും വനങ്ങളു മടക്കം
ഭൂമിം കൃത്സ്നാം	ഭൂമിയെ മുഴുവനും
നാശയിഷ്യാമി;	നശിപ്പിക്കുന്നതാണ്;
സർവ്വം	എല്ലാം
ആപഃ ഭവതു."	ജലമയമായ്തീരട്ടെ."

ഏവം ബ്രുവാണേ കാകുത്സ്ഥേ ക്രോധശോകസമന്വിതേ
ബ്രഹ്മാ സുരഗണൈഃ സാർദ്ധമുവാച രഘുനന്ദനം. 11

കാകുത്സ്ഥേ	കാകുത്സ്ഥൻ	ബ്രഹ്മാ	ബ്രഹ്മദേവൻ
ക്രോധശോക-സമന്വിതേ	കോപവും വ്യസനവും അതിക്രമിച്ച്	സുരഗണൈഃ സാർദ്ധം	ദേവഗണങ്ങളോടുംകൂടി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	രഘുനന്ദനം	ശ്രീരാമനോടായി
ബ്രുവാണേ,	അരുൾ ചെയ്യുമ്പോൾ,	ഉവാച.	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.

രാമ രാമ ന സന്താപം കർത്തുമർഹസി സുവ്രത
സ്മര തപം പൂർവ്വകം ഭാവം മന്ത്രം ചാമിത്രകർശന. 12

"രാമ!	"ലോകാഭിരാമനും	സന്താപം കൃത്സ്നം ന അർഹസി;	കോപം കയ്യൊള്ളാതിരിപ്പാൻ തിരുവുള്ള മുണ്ടാകണം;
അമിത്രകർശന!	അപരാധികളെ ദണ്ഡനം ചെയ്യുന്നവനും	തപം	നിന്തിരുവടി
സുവ്രത!	ദേവകളോടുചെയ്ത വാഗ്ദത്തത്തെ പൂർത്തിയാക്കിയവനുമായ	ഭാവം	പൂർവ്വസ്വഭാവത്തെയും
		പൂർവ്വകം	പണ്ടേതന്നെ ചെയ്ത
		മന്ത്രം ച	വാഗ്ദത്തത്തെയും[തായ
രാമ!	ശ്രീരാമ!	സ്മര.	അനുസ്മരിച്ചാലും.

ന ഖലു തപാം മഹാബാഹോ സ്മാരയേയമനുത്തമം
ഇമം മുഹൂർത്തം ദൃഷ്ട സ്മര തപം ജന്മ വൈഷ്ണവം. 13

"ദൃഷ്ട!	"മനോവാഗതീതനായ	ഇമം	ഈ
മഹാബാഹോ!	ഹേ മഹാവിഷ്ണോ!	മുഹൂർത്തം,	സമയത്തിൽ,
അനുത്തമം	സർവ്വോത്തമനായ	തപം	നിന്തിരുവടി
തപാം	നിന്തിരുവടിയെ	ജന്മ വൈഷ്ണവം	ആദിവിഷ്ണുസ്വരൂപത്തെ
സ്മാരയേയം ന ഖലു?	ഞാൻ ഓർമ്മപ്പെടുത്താവുന്നതാണോ?	സ്മര.	അനുസ്മരിച്ചാലും.

സീതാ ഹി വിമലാ സാധ്വീ തവ പൂർവ്വപരായണാ
നാഗലോകം സുഖം പ്രായാത് തപോബലാശ്രയാത്. 14

"വിമലാ	"പാപലേശരഹിതയും	തപോബലാശ്രയാത്	നിന്തിരുവടിയെ ആശ്രയിച്ചതിനാലുള്ള തപോവൈഭവത്താൽ
പൂർവ്വപരായണാ	നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ടതായ അചഞ്ചലഭക്തിയോടുകൂടിയവളും	നാഗലോകം	നാഗലോകത്തിലേക്കായി
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	സുഖം	ഇഷ്ടപ്രകാരംതന്നെ
സാധ്വീ ഹി	ധർമ്മപത്നിയുമായ	പ്രായാത്.	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു.
സീതാ,	സീതാദേവി,		

സ്വർഗ്ഗേ തേ സംഗമോ ഭൂയോ ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ
അസ്മിംസ്തു പരിഷന്മദ്ധ്യേ യദ് ബ്രുവീമി നിബോധ തത്. 15

"ഭൂയഃ	"ഇനിയുമെന്നും	പരിഷന്മദ്ധ്യേ	സഭാമദ്ധ്യത്തിൽ
തേ	നിന്തിരുവടിയുമായുള്ള	തു	ഇപ്പോൾ
സംഗമഃ	ചേർച്ച	യത്	യാതൊന്നിനെ
സ്വർഗ്ഗേ	സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽ	ബ്രുവീമി	ഞാൻ ഉരചെയ്യുന്നുവോ
ഭവിഷ്യതി	ഉണ്ടാകുന്നതാണ്		
ന സംശയഃ;	സംശയമില്ല;	തത്	അതിനെ
അസ്മിൻ	ഈ	നിബോധ.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

ഏതദേവ ഹി കാവ്യം തേ കാവ്യാനാമുത്തമം ശ്രുതം
സർവ്വം വിസ്തരതോ രാമ വ്യാഖ്യാസ്യതി ന സംശയഃ. 16

"കാവ്യാനാം	"കാവ്യങ്ങളിൽവെച്ച്	രാമ!	ഹേ രാമ!
ഉത്തമം	അദ്വിതീയമായുള്ളതും	തേ ഹി	നിന്തിരുവടിക്കുംകൂടി
ശ്രുതം ഏവ	എഴുതപ്പെടാതെ വാ മൊഴിയായ്തന്നെയുള്ളതുമായ	സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനെയും
		വിസ്തരതഃ	ഒന്നും വിടാതെ
		വ്യാഖ്യാസ്യതി;	ഓർമ്മയിൽ വരുത്തുന്നുണ്ട്;
ഏതത് കാവ്യം	ഈ കാവ്യം	ന സംശയഃ.	സംശയമില്ല [താനും];

ജന്മപ്രഭൃതി തേ വീര സുഖദുഃഖോപസേവനം
ഭവിഷ്യത്യുത്തരം ചേഹ സർവ്വം വാല്മീകിനാ കൃതം. 17

"വീര!	"മഹാവിഷ്ണുഭഗവാനേ!	ഭവിഷ്യതി	സംഭവിപ്പാൻപോകുന്നതും
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ		
ജന്മപ്രഭൃതി	തിരുവവതാരംതൊട്ട്	സർവ്വം,	എല്ലാം,
സുഖദുഃഖോപസേവനം	സുഖദുഃഖങ്ങൾതന്നെ സദാവിഷയമായുള്ളതും	ഇഹ ച	ഇപ്പോൾതന്നെ
		വാല്മീകിനാ	വാല്മീകിമുനിയാൽ
ഉത്തരം	ഇനി	കൃതം.	വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ആദികാവ്യമിദം രാമ തവയി സർവ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം
ന ഹ്യന്യോഽർഹതി കാവ്യാനാം യശോഭാഗ്രാഘവാദൃതേ. 18

"കാവ്യാനാം	"കാവ്യങ്ങൾക്ക്	രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ!
യശോഭാക്	പൂജാർഹനായ നായകനായി	ഇദം	ഈ
		ആദികാവ്യം	ആദികാവ്യം
രാഘവാത് ഋതേ	ശ്രീരാഘവനല്ലാതെ	സർവ്വം	മുഴുവനും
അന്യഃ	മറ്റാരും തന്നെ	തവയി	നിന്തിരുവടിയുടെ വിഷയമായ്തന്നെ
അർഹതി ന;	അർഹനല്ല;		
ഹി	ആകയാൽ	പ്രതിഷ്ഠിതം.	ഏർപ്പെട്ടതായിരിക്കുന്നു.

ശ്രുതം തേ പൂർവ്വമേതദ്ധി മയാ സർവ്വം സുരൈഃ സഹ
ദിവ്യമദ്ഭുതരൂപം ച സത്യവാക്യമനാവൃതം. 19

"ഏതത്	"ഇത്	അദ്ഭുതരൂപം;	അത്യത്ഭുതമായിരിക്കുന്നു;
തേ;	നിന്തിരുവടിയെ സംബന്ധിച്ചുതന്നെ;	ഹി	അതുകൊണ്ട് [അങ്ങനെ;
അനാവൃതം	ജ്ഞാനവിഹീനതകൊണ്ടുള്ള ദോഷങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്തതും	സർവ്വം	മുഴുവനും
		സുരൈഃ സഹ	ദേവന്മാരോടുംകൂടി
		മയാ	എന്നാൽ
		പൂർവ്വം	മുമ്പുതന്നെ
സത്യവാക്യം	സത്യമായ മൊഴികളോടും	ശ്രുതം.	ശ്രവണം ചെയ്യപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞു.
ദിവ്യം ച	ദിവ്യവും [ടുകൂടിയതും		

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല ധർമ്മേണ സുസമാഹിതഃ
ശേഷം ഭവിഷ്യം കാകുത്സ്ഥ കാവ്യം രാമായണം ശൃണു. 20

"പുരുഷശാർദ്ദൂല!	"പുരുഷോത്തമ!	ഭവിഷ്യം	ഇനി സംഭവിപ്പാൻ പോകുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ളതും
കാകുത്സ്ഥ!	കാകുത്സ്ഥ!	ശേഷം	ശ്രവണം ചെയ്യാതെ ബാക്കിയുള്ളതും
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	കാവ്യം	കൊണ്ടാടത്തക്കതുമായ
ത്വം	നിന്തിരുവടി	രാമായണം	രാമായണ ചരിത്രത്തെ
ധർമ്മേണ	ശ്രദ്ധയോട്കൂടി	ശൃണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.
സുസമാഹിതഃ,	ഏകാഗ്രതപൂണ്ടവനായി,		

ഉത്തരം നാമ കാവ്യസ്യ ശേഷമത്ര മഹായശഃ
തച്ഛൃണുഷ്വ മഹാതേജ ഋഷിഭിഃ സാർദ്ധമുത്തമം. 21

"മഹാതേജഃ!	"മഹാതേജസ്വിയായുള്ളോവേ!	അത്ര	ഇപ്പോൾ
		ശേഷം	ശ്രവിപ്പാൻ ബാക്കിയായുള്ളതുമാകുന്നു
മഹായശഃ!	മഹാകീർത്തിമാനായുള്ളോവേ!	ഉത്തരം നാമ;	സമാപ്തിഘട്ടമെന്നത്;
കാവ്യസ്യ	കാവ്യത്തിന്റെ	ഋഷിഭിഃ സാർദ്ധം	ഋഷികളോടുംകൂടി
ഉത്തമം	മറുള്ള ഭാഗങ്ങളേക്കാൾ ഉത്കൃഷ്ടമായുള്ളതും	തത്	അതിനെ
		ശൃണുഷ്വ.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

ന ഖല്വന്യേന കാകുത്സ്ഥ ശ്രോതവ്യമിദമുത്തമം
പരമം ഋഷിണാ വീര ത്വയൈവ രഘുനന്ദന. 22

"കാകുത്സ്ഥ!	"കാകുത്സ്ഥ!	പരമം;	നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു;
രഘുനന്ദന!	രഘുകുലത്തിൽ അവതരിച്ച	ത്വയാ ഏവ	നിന്തിരുവടിയാലും[ന്നു;
		ശ്രോതവ്യം;	ചെവിക്കൊള്ളപ്പെടേണ്ടതു;
വീര!	ശ്രീനാരായണ!	അന്യേന	സാധാരണനായ ഒരു മനുഷ്യനാലെന്നാൽ
ഇദം	ഇതു്		
ഉത്തമം	എല്ലാഭാഗങ്ങളിലും ഉത്കൃഷ്ടമായുള്ളതെന്നു്	ന ഖലു!"	പിന്നെ പ്രയേണ്ടതുണ്ടോ!"
ഋഷിണാ	മഹർഷിയാൽ		

ഏതാവദുക്ത്വാ വചനം ബ്രഹ്മാ ത്രിദിവനേശ്വരഃ
ജഗാമ ത്രിദിവം ദേവോ ദേവൈഃ സഹ സവാസവൈഃ. 23

ത്രിദിവനേശ്വരഃ	ത്രിലോകേശ്വരനായ	ഉക്ത്വാ,	ഉരചെയ്തുശേഷം,
ബ്രഹ്മാ ദേവഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	സവാസവൈഃ	ഇന്ദ്രനടങ്ങിയ
ഏതാവത്	ഇപ്രകാരം മഹിമയു ള്ളതായ	ദേവൈഃ സഹ	ദേവകളോടുംകൂടി
		ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്ക്
വചനം	വാക്യത്തെ	ജഗാമ.	എഴുന്നെള്ളി.

യേ ച തത്ര മഹാത്മാനോ ഋഷയോ ബ്രാഹ്മലൌകികാഃ
ബ്രഹ്മണാ സമനുജ്ഞാതാ ന്യവർത്തന്ത മഹൌജസഃ
ഉത്തരം ശ്രോതുമനസോ ഭവിഷ്യം യച്ച രാഘവേ. 24

തത്ര	അങ്ങുണ്ടായിരുന്ന	യത്	യാതൊന്നോ
മഹൌജസഃ	മഹാതേജസ്വികളും	ച	അപ്രകാരമുള്ള
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളും	ഉത്തരം	സമാപ്തിഘട്ടത്തെ
ബ്രാഹ്മ-ലൌകികാഃ	ബ്രഹ്മലോകനിവാസി കളുമായ	ശ്രോതുമനസഃ	കേൾപ്പാൻ ഉത്സുകരായി
ഋഷയഃ	ഋഷിമാർ	ബ്രഹ്മണാ	ബ്രഹ്മദേവനാൽ
യേ ച	യാതൊരുവരോ അവർ	സമനുജ്ഞാതാഃ	വിടനൽകപ്പെട്ടവരായി
രാഘവേ	ശ്രീരാഘവന്റെ സംഗതിയിൽ	ന്യവർത്തന്ത.	ക്രമേ എഴുന്നെള്ളാതെ അവിടെത്തന്നെ വർത്തിച്ചു.
ഭവിഷ്യം	മേലിൽ സംഭവിപ്പാൻ പോകുന്നതു്		

തതോ രാമഃ ശുഭാം വാണീം ദേവദേവേന ഭാഷിതാം
ശ്രുത്വാ പരമതേജസ്വീ വാല്മീകിമിദമബ്രവീത്. 25

പരമതേജസ്വീ	മഹാതേജസ്വിയായ	വാണീം	വാക്യത്തെ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,
ദേവദേവേന	ബ്രഹ്മദേവനാൽ	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ഭാഷിതാം	അരുൾചെയ്യപ്പെട്ട തായ	വാല്മീകിം	വാല്മീകിമുനിയോടായ,
		ഇദം	ഇപ്രകാരം
ശുഭാം	ഹിതകരമായ	അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ഭഗവൻ ശ്രോതുമനസോ ഋഷയോ ബ്രാഹ്മലൌകികാഃ
ഭവിഷ്യദുത്തരം യന്മേ ശേഷാദ്ഭവതേ സംപ്രവർത്തതാം. 26

"ഭഗവൻ!	"സ്വാമിൻ!	ഋഷയഃ,	ഋഷിമാർ,
മേ ഭവിഷ്യത്	എനിക്ക് ഇനി സംഭവിപ്പാൻ പോകുന്നതായ	ശ്രോതുമനസഃ;	കേൾപ്പാൻ കൊതിപൂണ്ടവരായിരിക്കുന്നു;
ഉത്തരം	സമാപ്തിഘട്ടത്തെ,	യത്	യാതൊരു അത്,
ബ്രാഹ്മ-ലൌകികാഃ	ബ്രഹ്മലോകനിവാസി കളായ	ശേഷാദ്ഭവതേ	നാളെ
		സംപ്രവർത്തതാം."	നടന്നുകൊള്ളട്ടെ."

ഏവം വിനിശ്ചയം കൃത്വാ സംപ്രഗൃഹ്യ കുശീലവൌ
തം ജനൌഘം വിസൃജ്യാഥ പണ്ണശാലാമുപാഗമത്. 27

ഏവം വിനിശ്ചയം കൃത്വാ,	ഇപ്രകാരം ഏർപ്പാടുചെയ്ത്,	അഥ	അതിൽപിന്നെ
		കുശീലവൌ	കുശലവന്മാരെ
		സംപ്രഗൃഹ്യ	കൂട്ടിക്കൊണ്ട്
തം ജനൌഘം	ആ ജനസംഘത്തെ	പണ്ണശാലാം	പണ്ണശാലയിലേക്ക്
വിസൃജ്യ,	വിടകൊടുത്തയച്ച്,	ഉപാഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറെട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23739; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3015.

ഇതി പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഗീതേ ശ്രീമദ്രാമായണേ
ത്രിംശേഽഹനി ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ സമാപ്താഃ.

ഇപ്രകാരം പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽവെച്ച്
ഗാനംചെയ്ത ശ്രീമദ്രാമായണത്തിൽ മുപ്പതാംദിവസത്തെ കഥ അവസാനിച്ചു.

പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഭാത്രിംശദ്ദിനേഷു
ഗീതേ ശ്രീമദ്രാമായണേ ഏകത്രിംശേഽഹനി ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനശതതമ
സർഗ്ഗമാരഭ്യ പഞ്ചോത്തരശതതമസർഗ്ഗപര്യന്തം (23740—23872
ശ്ലോകാഃ) ഗീതം. തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 133.

പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽവെച്ച് മുപ്പത്തിരണ്ടു
ദിവസങ്ങളിലായി ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീരാമായണത്തിൽ, മുപ്പത്തൊന്നാം ദിവസം
ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 99-ാംസർഗ്ഗം മുതൽ 105-ാംസർഗ്ഗംവരെ (23740 മുതൽ
23872 കൂടി ശ്ലോകങ്ങൾ) ഗാനംചെയ്യപ്പെട്ടു; അന്നേദിവസം ഗാനംചെയ്ത
ശ്ലോകസംഖ്യ 133.

ഏകോനശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറൊമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[കൌസല്യാദികാലധർമ്മഃ = കൌസല്യാദേവി മുതലായവരുടെ മരണം.]

രജന്യാം തു പ്രഭാതായാം സമാനീയ മഹാമുനീൻ
ഗീയതാമവിശങ്കാഭ്യാം രാമഃ പുത്രാവുവാച ഹ. 1

രജന്യാം തു പ്രഭാതായാം,	രാത്രികഴിഞ്ഞ് പിറെന്നാൾ ഉദയത്തിൽ,	പുത്രൌ ഹ	പുത്രന്മാരിരുവരോടും
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	'അവിശങ്കാഭ്യാം'	'ശങ്കവെടിഞ്ഞവരായി
മഹാമുനീൻ	മഹർഷിമാരെ	ഗീയതാം,'	ഗാനംചെയ്യപ്പെടട്ടെ,' എന്ന്
സമാനീയ,	വരുത്തി സൽക്രിയാശേഷം,	ഉവാച.	ഉരചെയ്തു.

തതഃ സമുപവിഷ്ടേഷു ബ്രഹ്മർഷിഷു മഹാത്മസു
ഭവിഷ്യദുത്തരം കാവ്യം ജഗതുസ്തൌ കുശീലവൌ. 2

മഹാത്മസു	മഹാത്മാക്കളായ
ബ്രഹ്മർഷിഷു	ബ്രഹ്മർഷികൾ
സമുപവിഷ്ടേഷു തതഃ,	ആ സനങ്ങളിൽ ഇരുന്നശേഷം,
തൌ കുശീലവൌ	ആ കുശലവന്മാരിരുവരും
ഭവിഷ്യത്	മേലാൽ നടക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ളതും
കാവ്യം	കൊണ്ടാടത്തക്കതുമായ
ഉത്തരം	അവസാനഘട്ടത്തെ
ജഗതുഃ.	ഇപ്രകാരം പാടി പ്രസംഗിപ്പാൻ തുടങ്ങി.

പ്രവിഷ്ടായാം തു സീതായാം ഭൂതലം സത്യസംശ്രയാ
തസ്യാവസാനേ യജ്ഞസ്യ രാമഃ പരമധർമ്മനാഃ 3
അപശ്യമാനോ വൈദേഹീം മേനേ ശൂന്യമിദം ജഗത്
ശോകേന പരമായസ്തോ ന ശാന്തിം മനസാഽഗമത്. 4

തസ്യ യജ്ഞസ്യ അവസാനേ,	ആ യാഗത്തിന്റെ സമാപ്തിയിൽ
സീതായാം സത്യസംശ്രയാ	സീതാദേവി പാതിവ്രത്യമഹിമയാൽ
ഭൂതലം പ്രവിഷ്ടായാം തു	ഭൂതലത്തിനുള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചശേഷം,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
വൈദേഹീം	വൈദേഹീദേവിയെ
അപശ്യമാനഃ,	കാണാഞ്ഞ്,
ശോകേന	ശോകത്താൽ
പരമധർമ്മനാഃ	ഏറ്റവും പുണ്യാത്മീനായ ചിത്തത്തോടുകൂടിയ
ഇദം	ഈ [വനായി
ജഗത്	ലോകത്തെത്തന്നെ
ശൂന്യം	ശൂന്യമായ്പോയതായി
മേനേ;	കരുതി;
മനസാ	മനസ്സുകൊണ്ട്
പരമായസ്തഃ	കഴിയുന്നതും ഒതുക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചവനായി
ശാന്തിം	ദുഃഖശാന്തി [രുന്നിട്ടും
ന അഗമത്.	കയ്യൊള്ളുകയുണ്ടായില്ല.

വിസൃജ്യ പാർത്ഥിവാൻ സർവ്വാൻ രാമോ രാജീവലോചനഃ
ഹൃദി കൃത്വാ തദാ സീതാമയോദ്ധ്യാം പ്രവിവേശ ഹ. 5

തദാ	ആ സമയം
രാജീവലോചനഃ രാമഃ,	ചെന്താർലോചനനായ ശ്രീരാമൻ,
പാർത്ഥിവാൻ	രാജാക്കന്മാർ
സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
വിസൃജ്യ,	വിടകൊടുത്തയച്ചശേഷം,
സീതാം	സീതാദേവിയെ
ഹൃദി	ഹൃദയത്തിൽ
കൃത്വാ ഹ	നിരൂപിച്ചവണ്ണംതന്നെ
അയോദ്ധ്യാം	അയോദ്ധ്യാപട്ടണത്തിലേക്ക്
പ്രവിവേശ.	എഴുന്നെള്ളി.

ന സീതായാഃ പരാം ഭാര്യാം വവ്രേ സ രഘുനന്ദനഃ
യജ്ഞേ യജ്ഞേ ച പത്ന്യർത്ഥം ജാനകീ കാഞ്ചനീ ഭവത്. 6

സഃ രഘുനന്ദനഃ, ആ രഘുതിലകൻ,
സീതായാഃ സീതയെക്കൂടാതെ
പരാം മറ്റാരേയും
ഭാര്യാം പത്നിയായി
ന വവ്രേ; സ്വീകരിക്കയുണ്ടായില്ല;

യജ്ഞേ, യജ്ഞേ ച. ഓരോ യാഗത്തിലും
കാഞ്ചനീ സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ള
ജാനകീ ജാനകിതന്നെയാണ്
പത്ന്യർത്ഥം പത്നിയായി
വേത്. ഭവിച്ചതു്.

ദശവർഷസഹസ്രാണി വാജിമേധാംസ്തഥാഽകരോത്
വാജപേയാൻ ദശഗുണാൻ തഥാ ബഹുസുവർണ്ണകാൻ 7
അഗ്നിഷ്ടോമാതിരാത്രാഭ്യാം ഗോസവൈശ്ച മഹാധനൈഃ
ഈജേ ഋതുഭിരന്യൈശ്ച സ ശ്രീമാനാപ്തദക്ഷിണൈഃ. 8

സഃ ആ
ശ്രീമാൻ, ശ്രീമാൻ,
ദശവർഷ-സഹസ്രാണി പതിനായിരം സംവത്സരങ്ങളിൽ
അഥ അക്കാലം
വാജിമേധാൻ അശ്വമേധയാഗങ്ങളെ
അകരോത്; ചെയ്തു;
തഥാ അപ്രകാരം തന്നെ
ദശഗുണാൻ അതിനെക്കാളും പതിന്മടങ്ങ്
വാജപേയാൻ വാജപേയ യജ്ഞങ്ങളേയും

ബഹു-സുവർണ്ണകാൻ ബഹുസുവർണ്ണകമെന്ന യാഗങ്ങളേയും
അന്യൈഃ മറ്റുള്ള
ഋതുഭിഃ ച അതാതു കാലങ്ങൾക്കേറ്റവയും
ആപ്ത-ദക്ഷിണൈഃ വേണ്ടുവോളം ദാനങ്ങളോട് കൂടിയവയും
മഹാധനൈഃ അത്യുത്കൃഷ്ടങ്ങളുമായ
ഗോസവൈഃ ച ഗോസവമെന്ന യാഗങ്ങളാലും
അഗ്നിഷ്ടോമാതിരാത്രാഭ്യാം അഗ്നിഷ്ടോമം, അതിരാത്രം എന്ന യാഗങ്ങളാലും
ഈജേ. യജിച്ചു.

ഏവം സ കാലഃ സുമഹാൻ രാജ്യസ്ഥസ്യ മഹാത്മനഃ
ധർമ്മേ പ്രയതമാനസ്യ വ്യതീയാദ്രാഘവസ്യ തു. 9

ധർമ്മേ ധർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിൽ
പ്രയതമാനസ്യ അചഞ്ചല നിഷ്ഠയോടുകൂടിയവനും
രാജ്യസ്ഥസ്യ രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്യുവാനിരുന്നവനുമായ
മഹാത്മനഃ മഹാത്മാവായ
രാഘവസ്യ, ശ്രീരാഘവന്റെ,
സഃ ആ
സുമഹാൻ ദീർഘിച്ചതായ
കാലഃ, കാലം,
ഏവം തു ഇപ്രകാരമായിതന്നെ
വ്യതീയാത്. കഴിഞ്ഞു കൂടി.

അനുരഞ്ജന്തി രാജാനമഹന്യഹനി രാഘവം
ഋക്ഷവാനരരക്ഷാംസി സ്ഥിതാ രാമസ്യ ശാസനേ. 10

രാമസ്യ ശ്രീരാമമഹാരാജാവിന്റെ
ശാസനേ അധികാരത്തിൽ
സ്ഥിതാഃ വർത്തിച്ചുവരായി
ഋക്ഷവാനര-രക്ഷാംസി കരടികളും, വാനരന്മാരും, രാക്ഷസരും

അഹനി അഹനി നാൾതോറും
രാജാനം ചക്രവർത്തിയായ
രാഘവം ശ്രീരാഘവന്റെ പേരിൽ
അനുരഞ്ജന്തി. അധികരിച്ചു കേന്തിയോടുകൂടിയവരായിരുന്നു.

കാലേ വർഷതി പർജ്ജന്യഃ സുഭിക്ഷം വിമലാ ദിശഃ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണ്ണം പുരം ജനപദാസ്തഥാ 11
നാകാലേ മ്രിയതേ കശ്ചിത് ന വ്യാധിഃ പ്രാണിനാം തഥാ
നാനർത്ഥോ വിദ്യതേ കശ്ചിദ്രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി. 12

രാമേ	ശ്രീരാമൻ
രാജ്യം പ്രശാസതി	രാജ്യപരിപാലനംചെയ്യുംകാലം
പർജ്ജന്യഃ	ഇന്ദ്രൻ
കാലേ	അതാതുകാലത്തിൽ
വർഷതി;	മഴപൊഴിക്കുന്നു;
പുരം	നഗരം
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണ്ണം	സ്വപ്രകാരത്തിലും സംതൃപ്തിപൂണ്ടതായി
സുഭിക്ഷം;	സുഭിക്ഷത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കുന്നു;
ജനപദാഃ	നാട്ടിൻപുറങ്ങളും
ദിശഃ	ദൂരദേശങ്ങളും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
വിമലാഃ;	നിർമ്മലമായിരിക്കുന്നു;
കശ്ചിത്	ആരുംതന്നെ
അകാലേ	അകാലത്തിൽ
ന മ്രിയതേ;	മരണത്തെ പ്രാപിക്കുന്നില്ല;
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
പ്രാണിനാം	പ്രാണികൾക്ക്
വ്യാധിഃ ന;	വ്യാധി ഉണ്ടാകുന്നില്ല;
കശ്ചിത്	വല്ലതുമൊരു
അനർത്ഥഃ	അനർത്ഥമെന്നതും
ന വിദ്യതേ.	ഇല്ല.

അഥ ദീർഘസ്യ കാലസ്യ രാമമാതാ യശസ്വിനീ
പുത്രപൌത്രൈഃ പരിവൃതാ കാലധർമ്മമുപാഗമത്. 13

അഥ,	ഇപ്രകാരമായി,
ദീർഘസ്യ കാലസ്യ	ഏറെക്കാലം ചെന്നശേഷം
യശസ്വിനീ	മഹാകീർത്തിശാലിനിയായ
രാമമാതാ,	കൌസല്യാദേവി,
പുത്രപൌത്രൈഃ	പുത്രന്മാരാലും പൌത്രന്മാരാലും
പരിവൃതാ	ചൂഴപ്പെട്ടവളായി
കാലധർമ്മം ഉപാഗമത്.	കാലധർമ്മംപ്രാപിച്ചു.

അനുശിഷ്യായ സുമിത്രാ ച കൈകേയീ ച യശസ്വിനീ
ധർമ്മം കൃത്വാ ബഹുവിധം ത്രിദിവേ പര്യവസ്ഥിതാ. 14

സുമിത്രാ ച,	സുമിത്രാദേവിയും,
ബഹുവിധം	അതിമഹത്തായുള്ള
ധർമ്മം കൃത്വാ	ധർമ്മംചെയ്ത്
ത്രിദിവേ	സ്വർഗ്ഗത്തിൽ
പര്യവസ്ഥിതാ	വാസംചെയ്യുന്നതിന്നു യോഗ്യയായിത്തീർന്നവളായ
യശസ്വിനീ	കീർത്തിമതിയായ
കൈകേയീ ച	കൈകേയീദേവിയും
അനുശിഷ്യായ	ഓരോരുത്തരായി (കൌസല്യാദേവിയെ) അനുഗമിച്ചു.

സർവ്വാഃ പ്രമുദിതാഃ സ്വർഗ്ഗേ രാജ്ഞാ ദശരഥേന ച
സമാഗതാ മഹാഭാഗാഃ സർവ്വധർമ്മം ച ലേഭിരേ. 15

മഹാഭാഗാഃ	മഹാഭാഗ്യവതികളായ	സമാഗതാഃ,	ഒന്നിച്ചിരിക്കുന്നവരാ
സർവ്വാഃ ച	അവരെല്ലാവരും	പ്രമുദിതാഃ .	മനഃസന്തുഷ്ടി [യി,
സഭായ്ക്കു,	സഭയ്ക്കത്തിൽ		കയ്യൊണ്ടവരായി
ദശരഥേന രാജ്ഞാ	ദശരഥമഹാരാജാവോ ടുകൂടി	സർവ്വധർമ്മാൻ ച	എല്ലാ നന്മയേയും
		ലേഭിരേ.	പ്രാപിച്ചു.

താസാം രാമോ മഹാദാനം കാലേ കാലേ പ്രയച്ഛതി
മാതൃണാമവിശേഷേണ ബ്രാഹ്മണേഷു തപസ്വിഷു. 16

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	തപസ്വിഷു	പുണ്യാത്മാക്കളായ
താസാം മാതൃണാം,	ആ മാതാക്കന്മാക്കാ യ്യൊണ്ടു,	ബ്രാഹ്മണേഷു	ബ്രാഹ്മണരിൽ
		മഹാദാനം	ഉത്കൃഷ്ടമായ ശ്രാദ്ധ ഭോജനത്തെ
അവിശേഷേണ,	വ്യത്യാസമില്ലാതെ,		
കാലേ കാലേ	അതാതു കാലത്തിൽ	പ്രയച്ഛതി.	സമർപ്പിച്ചുവരുന്നു.

പിതൃണാനി ബഹൂരതാനി യജ്ഞാൻ പരമദുസ്തരാൻ
ചകാര രാമോ ധർമ്മാത്മാ പിതൃൻ ദേവാൻ വിവർദ്ധയൻ. 17

ധർമ്മാത്മാ	ധർമ്മാത്മാവായ	പിതൃണാനി,	പിതൃക്കർമ്മക്കായ്യൊണ്ട്
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	പരമദുസ്തരാൻ	കഷ്ടസാദ്ധ്യമായ
പിതൃൻ ദേവാൻ	പിതൃദേവതകളെ	യജ്ഞാൻ	പലമാതിരിയായ ശ്രാ ദ്ധകർമ്മങ്ങളെ
വിവർദ്ധയൻ,	കൊണ്ടാടുന്നവനായി,		
ബഹൂരതാനി	അത്യുത്തമന്മാരായ	ചകാര.	ചെയ്തു.

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി ബഹൂന്യഥ യയുഃ സുഖം
യജേത ബഹുവിധം ധർമ്മം വർദ്ധയാനസ്യ സർവ്വദാ. 18

അഥ	അപ്പോൾ	വർദ്ധയാനസ്യ,	വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന വനായഅദ്ദേഹത്തിന്നു,
സർവ്വദാ	ഏതുകാലത്തും		
ഏവം	ഇപ്രകാരം	ബഹൂനി വർഷ- സഹസ്രാണി	അനേകായിരം ആണ്ടു കാം
യജേത	പുണ്യകർമ്മങ്ങളിൽ		
ബഹുവിധം	അത്യുത്കൃഷ്ടങ്ങളായ	സുഖം	സുഖമായി
ധർമ്മം	നന്മയെ	യയുഃ.	കഴിഞ്ഞുപോയി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോനശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = തൊണ്ണൂറൊമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23757; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3033.

ശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറാംസർഗ്ഗം.

[ഗന്ധർവ്വവിഷയവിജയയാത്രാ = ഗന്ധർവ്വരാജ്യത്തെ കീഴടക്കുവാനായുള്ള യാത്ര.]

കസ്യചിത്ത്വഥ കാലസ്യ യുധാജിത് കേകയോ നൃപഃ
സപുത്രം പ്രേഷയാമാസ രാഘവായ മഹാത്മനേ
ഗാർഗ്ഗ്യമംഗിരസഃ പുത്രം ബ്രഹ്മർഷിമമിതപ്രഭം. 1

കസ്യചിത് കാലസ്യ തു	ചിലനാൾ ചെന്നശേഷം
അഥ	ഒരിക്കൽ
കേകയഃ നൃപഃ	കേകയരാജാവായ
യുധാജിത്,	യുധാജിത്ത്,
മഹാത്മനേ	മഹാത്മാവായ
രാഘവായ	ശ്രീരാഘവന്റെ അടുക്കലേക്ക്
സപുത്രം	തന്റെ പുത്രനും
അംഗിരസഃ	അംഗിരസ്സുമഹർഷിയുടെ
പുത്രം	പുത്രനും
അമിതപ്രഭം	അളവറ്റ തേജസ്സാൻ വനും
ബ്രഹ്മർഷിം	ബ്രഹ്മർഷിയുമായ
ഗാർഗ്ഗ്യം	ഗാർഗ്ഗ്യമഹർഷിയെ
പ്രേഷയാമാസ.	പറഞ്ഞയച്ചു.

ദശ ചാശപസഹസ്രാണി പ്രീതിദാനമനുത്തമം 2
കംബളാനി ച രത്നാനി ചിത്രവസ്ത്രമഥോത്തമം
രാമായ പ്രദദൌ രാജാ ശുഭാന്യാഭരണാനി ച. 3

രാജാ,	അരചൻ,
രാമായ,	ശ്രീരാമന്നായ്ക്കൊണ്ട്,
അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമായി
പ്രീതിദാനം	പ്രേമത്താൽ നൽകപ്പെട്ട കാഴ്ചയായി,
ദശ അശപസഹസ്രാണി ച.	പതിനായിരം കുതിരകളേയും
രത്നാനി	വിലയേറിയ
കംബളാനി ച	സാലപകളേയും
അഥ	അപ്രകാരംതന്നെ
ഉത്തമം	ഉത്തമമായ
ചിത്രവസ്ത്രം	അലങ്കാരവസ്ത്രത്തെയും
ശുഭാനി	അത്ഭുതകരങ്ങളായ
ആഭരണാനി ച	ആഭരണങ്ങളേയും
പ്രദദൌ.	കൊടുത്തയച്ചു.

ശ്രുത്വാ തു രാഘവോ ധീമാൻ ബ്രഹ്മർഷിം ഗാർഗ്ഗ്യമാഗതം
മാതുലസ്യാശപതിനഃ പ്രഹിതം തന്മഹദ്ധനം 4
പ്രത്യുദ്ഗമ്യ ച കാകുത്സ്ഥഃ ക്രോശമാത്രം സഹാനുജഃ
ഗാർഗ്ഗ്യം സംപൂജയാമാസ യഥാ ശക്രോ ബൃഹസ്പതിം. 5

ധീമാൻ	ധീമാനായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
ബ്രഹ്മർഷിം	ബ്രഹ്മർഷിയായ
ഗാർഗ്ഗ്യം	ഗാർഗ്ഗ്യമുനിയെ
ആഗതം	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നതായും
മാതുലസ്യ	മാതുലനായ
അശപതിനഃ	അശപതിമഹാരാജാവിന്റെ
തത്	ആ
മഹത്	വിശേഷപ്പെട്ട
ധനം	ബഹുമതി
പ്രഹിതം ച	കൊടുത്തയക്കപ്പെട്ടതിനേയും
ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ഉടനെ,
കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
സഹാനുജഃ	അനുജന്മാരോടുകൂടി
ക്രോശമാത്രം	രണ്ടുനാഴിക ദൂരം

പ്രത്യുദ്ഗമ്യ	എതിരേറ്റു ചെന്ന്,	യഥാ,	എന്നപോലെ,
ശക്രഃ	ഇന്ദ്രൻ	ഗാർഗ്ഗ്യം	ഗാർഗ്ഗ്യമഹർഷിയെ
ബൃഹസ്പതിം	ബൃഹസ്പതിയെ	സംപൂജയാമാസ.	ഉപചരിച്ചു.

തഥാ സംപൂജ്യ തമൃഷിം തദ്ധനം പ്രതിഗൃഹ്യ ച
ഉപവിഷ്ടം മഹാഭാഗം രാമഃ പ്രഷ്ടും പ്രചക്രമേ. 6

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	തത്	ആ
ഉപവിഷ്ടം	ആസനത്തിൽ ഉപവേ	ധനം ച	ബഹുമതിയേയും
	ശിച്ചവനായ	തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
മഹാഭാഗം	മഹാപുണ്യാത്മാവായ	പ്രതിഗൃഹ്യ,	ആദരവോടെ സ്വീകരി
തം ഋഷിം	ആ മഹർഷിയെ		ച്ചശേഷം,
സംപൂജ്യ,	വന്ദനാദികളാൽ പൂജി	പ്രഷ്ടും	ഇപ്രകാരം കുശലപ്രശ്നം
	ച്ചു്,	പ്രചക്രമേ.	ചെയ്തു.

കിമാഹ മാതുലോ വാക്യം യദർത്ഥം ഭഗവന്നിഹ
പ്രാപ്തോ വാക്യവിദാം ശ്രേഷ്ഠഃ സാക്ഷാദിവ ബൃഹസ്പതിഃ. 7

"മാതുലഃ	"അമ്മാമൻ	സാക്ഷാത്	സാക്ഷാൽ
കിം വാക്യം	എന്തു വർത്തമാനമാണ്	ബൃഹസ്പതിഃ	ബൃഹസ്പതിപോലെയു
ആഹ?	അരുളിച്ചെയ്യുകയുണ്ടായി	ഇവ,	ള്ള നിന്തിരുവടി,
	ക്കുന്നത്?	ഇഹ	ഇപ്പോൾ
ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!	യദർത്ഥം	എന്തുകാര്യമായിട്ടാണ്
വാക്യവിദാം	വാക്യജ്ഞന്മാരിൽ	പ്രാപ്തഃ?"	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്ക
ശ്രേഷ്ഠഃ	ഉത്തമനായ [വെച്ച്		ുന്നത്?"

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ മഹർഷിഃ കാര്യവിസ്തരം
വക്തുമദ്ഭുതസങ്കാശം രാഘവായോപചക്രമേ. 8

രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ	അദ്ഭുതസങ്കാശം	അത്ഭുതകരമായുള്ള
ഭാഷിതം	അരുളപ്പാട്	കാര്യവിസ്തരം	താൻ എഴുന്നെള്ളിയ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,		കാര്യത്തെപ്പറ്റി
മഹർഷിഃ,	മഹർഷി,	വക്തും	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തി
രാഘവായ	ശ്രീരാമനോടായി	ഉപചക്രമേ.	പ്പാൻ തുടങ്ങി.

മാതുലസ്തേ മഹാബാഹോ വാക്യമാഹ നരർഷഭ
യുധാജിത് പ്രീതിസംയുക്തം ശ്രൂയതാം യദി രോചതേ. 9

"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായുള്ളോ	പ്രീതിസംയുക്തം	സ്നേഹപൂർവ്വമായ
നരർഷഭ!	പുരുഷോത്തമ! [വേ!	വാക്യം	ഒരു വാക്യത്തെ
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ	ആഹ;	അരുളിച്ചെയ്തയച്ചി
മാതുലഃ	മാതുലനായ		രിക്കുന്നു;
യുധാജിത്,	യുധാജിത്ത് മഹാരാ	യദി രോചതേ	തിരുവുള്ളമാണെന്നാൽ
	ജാവ്,	ശ്രൂയതാം.	ചെവിക്കൊള്ളപ്പെടട്ടേ.

അയം ഗന്ധർവ്വവിഷയോ ഫലമൂലോപശോഭിതഃ
സിന്ധോരുഭയതഃ പാർശ്വേ ദേശഃ പരമശോഭനഃ. 10

"സിന്ധോഃ	"സിന്ധുനദിയുടെ
ഉഭയതഃ	ഇരുകരകൾക്കും
പാർശ്വേ	അരികിലായി
ഗന്ധർവ്വവിഷയഃ	ഗന്ധർവ്വന്മാർ അധിവസിക്കുന്നതായി
ഫലമൂലോപശോഭിതഃ	കായ്കിഴങ്ങുകൾ നിറഞ്ഞു വിലസുന്നതായി
പരമശോഭനഃ	മഹാപുണ്യക്ഷേത്രമായ
ദേശഃ	ഒരു പ്രദേശം
അയം.	ഇവിടെയുണ്ട്.

തം ച രക്ഷന്തി ഗന്ധർവ്വാഃ സായുധാ യുദ്ധകോവിദാഃ
ശ്ലക്ഷ്ണസ്യ സുതാ വീര ത്രികോട്ട്യോ വൈ മഹാബലാഃ. 11

"വീര!	"വീര!
മഹാബലാഃ	മഹാബലിഷ്ഠന്മാരും
ശ്ലക്ഷ്ണസ്യ	ശ്ലക്ഷ്ണന്റെ
സുതാഃ	വംശത്തിലുള്ളവരുമായ
ത്രികോട്യഃ	മൂന്നുകോടി
ഗന്ധർവ്വാഃ	ഗന്ധർവ്വന്മാർ
സായുധാഃ ച	ആയുധധാരികളായി
യുദ്ധകോവിദാഃ വൈ	യുദ്ധവിദഗ്ദ്ധന്മാരായി
തം	അതിനെ
രക്ഷന്തി.	രക്ഷിച്ചുവരുന്നു.

താൻ വിനിർജ്ജിത്യ കാകുത്സ്ഥ ഗന്ധർവ്വനഗരം ശുഭം
നിവേശയ മഹാബാഹോ സപുരേ സുസമാഹിതേ. 12

"മഹാബാഹോ!	"പരാക്രമശാലിയായ
കാകുത്സ്ഥ!	കാകുത്സ്ഥ! [വനേ!
താൻ	അവരെ
വിനിർജ്ജിത്യ,	വെന്ന്,
ശുഭം	പാവനമായ
ഗന്ധർവ്വനഗരം	ഗന്ധർവ്വനഗരത്തെ
സുസമാഹിതേ	സകലഭാഗ്യസമ്പൂർണ്ണമായ
സപുരേ	അവിടത്തെ നഗരത്തിൽ
നിവേശയ.	കീഴടങ്ങിയതാക്കിക്കൊണ്ടാലും.

അന്യസ്യ ന ഗതിസ്തത്ര ദേശഃ പരമശോഭനഃ
രോചതാം തേ മഹാബാഹോ നാഹം തവാമഹിതം വദേ. 13

"തത്ര	"ആ
ദേശഃ,	"പ്രദേശം,
പരമശോഭനഃ;	അതിപാവനമായതാകുന്നു;
അന്യസ്യ	സാധാരണമനുഷ്യന്
ഗതിഃ ന;	പ്രവേശം സിദ്ധിക്കുന്നതല്ല;
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായവനേ!
തേ	അവിടുന്ന്
രോചതാം;	അനുകൂലബുദ്ധി കയ്യ്കൊണ്ടാലും;
തവാം	അവിടത്തോട്
അഹിതം	ചെയ്യാൻ പാടില്ലാത്ത കാര്യത്തെ
അഹം	ഞാൻ
ന വദേ."	ഉരചെയ്യുകയില്ല."

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവഃ പ്രീതോ മഹഷേർമ്മാതുലസ്യ ച
ഉവാച ബാഢമിത്യേവ ഭരതം ചാനുവൈക്ഷത. 14

മാതുലസ്യ ച	അമ്മാമന്റെതായി പ	'ബാഢം' ഇതി ഏവ	'ആവട്ടെ' എന്ന്
മഹർഷേഃ	മഹർഷിയുടെ [റയപ്പെട്ട		
തത്	ആ വാക്യത്തെ	ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ട്,	ച	ഉടനെ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	ഭരതം	ഭരതന്റെ നേരെ
പ്രീതഃ	അനുകൂലബുദ്ധി കയ്യൊ ണ്ടവനായി	അനുവൈക്ഷത.	തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

സോഽബ്രവീദ്രാഘവഃ പ്രീതഃ സാഞ്ജലിപ്രഗ്രഹോ ദ്വിജം
ഇമൌ കുമാരൌ തം ദേശം ബ്രഹ്മർഷേ വിചരിഷ്യതഃ 15
ഭരതസ്യാത്മജൌ വീരൌ തക്ഷഃ പുഷ്കല ഏവ ച
മാതുലേന സുഗുപ്തൌ തു ധർമ്മേണ സുസമാഹിതൌ. 16

സഃ	ആ	തക്ഷഃ ച	തക്ഷനും
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	പുഷ്കലഃ ഏവ	പുഷ്കലനുമായ
പ്രീതഃ,	സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവനായി,	ഇമൌ	ഈ രണ്ടു
സാഞ്ജലി-പ്രഗ്രഹഃ	വണക്കത്തോടെ അ ഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ട്	കുമാരൌ	യുവരാജാക്കന്മാരും
		മാതുലേന	മാതുലനാൽ
ദ്വിജം	ആ ബ്രാഹ്മണോത്തമ നെ നോക്കി	സുഗുപ്തൌ,	നല്ലപോലെ രക്ഷിക്ക പ്പെട്ടവരായി,
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെഅരുളിച്ചെയ്തു;	ധർമ്മേണ തു	ധർമ്മാനുസൃതമായുന്നെ
"ബ്രഹ്മർഷേ!	"ബ്രഹ്മർഷേ!	സുസമാഹിതൌ	എപ്പോഴും നടക്കുന്നവ രായി,
ഭരതസ്യ	ഭരതന്റെ		
ആത്മജൌ	പുത്രന്മാരായി	തം ദേശം	ആ ദേശത്തെ
വീരൌ	വീരന്മാരായി	വിചരിഷ്യതഃ.	ആണ്ടുവരട്ടെ.

ഭരതം ചാഗ്രതഃ കൃത്വാ കുമാരൌ സബലാനുഗൌ
നിഹത്യ ഗന്ധർവ്വസുതാൻ ദ്വേ പുരേ വിഭജിഷ്യതഃ. 17

"കുമാരൌ ച	"കുമാരന്മാർ ഇരുവരും	കൃത്വാ,	ചെയ്തുകൊണ്ട്,
സബലാനുഗൌ	സേനകളോടും പരിവാരങ്ങളോടും കൂടിയവരായി	ഗന്ധർവ്വസുതാൻ	ഗന്ധർവ്വസുതന്മാരെ
		നിഹത്യ,	വധിച്ച്,
ഭരതം	ഭരതനെ	ദ്വേ	രണ്ടു
അഗ്രതഃ	മുൻനിർത്തി	പുരേ	നഗരങ്ങളായി
		വിഭജിഷ്യതഃ.	വിഭാഗിച്ചുകൊള്ളട്ടെ:

നിവേശ്യ തേ പുരവരേ ആത്മജൌ സന്നിവേശ്യ ച
ആഗമിഷ്യതി മേ ഭ്രേയഃ സകാശമതിധാർമ്മികഃ. 18

"അതിധാർമ്മികഃ	"മഹാധർമ്മിഷ്ഠനായ ഭരതൻ	ആത്മജൌ ച	പുത്രന്മാർരണ്ടുപേരെയും
		സന്നിവേശ്യ,	വഴിപോലെ വാഴിച്ച്,
തേ	ആ രണ്ടു	മേ സകാശം	എന്റെ അടുക്കലേക്ക്
പുരവരേ	ഉത്തമനഗരങ്ങളെ	ഭ്രേയഃ	വീണ്ടും
നിവേശ്യ,	സ്ഥാപിച്ചശേഷം,	ആഗമിഷ്യതി."	വരുന്നതാണ്."

ബ്രഹ്മർഷിമേവമുക്ത്വാ തു ഭരതം സബലാനുഗം
ആജ്ഞാപയാമാസ തദാ കുമാരൌ ചാഭ്യഷേചയത്. 19

തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	സബലാനുഗം	സേനകളോടും പരിവാരങ്ങളോടും കൂടിയവ
ബ്രഹ്മർഷിം	മുനിവരനോടായി	ആജ്ഞാപയാമാസ;	നിയമിച്ചു; [നായി
ഏവം	ഇപ്രകാരം	തദാ ച	അപ്പോൾ തന്നെ
ഉക്ത്വാ,	മറുപടിയരുളിച്ചെയ്ത്,	കുമാരൌ	കുമാരന്മാർ രണ്ടുപേക്കും
ഭരതം	ഭരതനെ	അഭ്യഷേചയത്.	മുടിചൂട്ടി.

നക്ഷത്രേണ ച സൌമ്യേന പുരസ്കൃത്യാംഗിരഃസുതം
ഭരതഃ സഹ സൈന്യേന കുമാരാഭ്യാം വിനിർയ്യയൌ. 20

ഭരതഃ	ഭരതൻ	പുരസ്കൃത്യ,	മുൻ നിത്തിക്കൊണ്ട്,
സൈന്യേന	സേനയോടും		
കുമാരാഭ്യാം ച സഹ	രണ്ടു കുമാരന്മാരോടും കൂടി	സൌമ്യേന നക്ഷത്രേണ	ഉത്തര നക്ഷത്രത്തിൽ
അംഗിരഃസുതം	അംഗിരസ്സുമഹർഷിയുടെ പുത്രനായ ഗർഗ്ഗമുനിയെ	വിനിർയ്യയൌ.	യാത്രപുറപ്പെട്ടു.

സാ സേനാ ശക്രയുക്തേവ നഗരാന്നിർയ്യയാവഥ
രാഘവാനുഗതാ ദൂരം ദുരാധർഷാ സുരൈരപി. 21

സുരൈരപി	ദേവന്മാരാലും	സാ സേനാ,	ആ സൈന്യം,
ദുരാധർഷാ,	ജയിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തതും,	ശക്രയുക്താ ഇവ,	ഇന്ദ്രനോടു കൂടിയിരിക്കുന്നതെന്നപോലെ,
ദൂരം	ഏതുയോ ദൂരംവരെയ്ക്കും	നഗരാത്	നഗരത്തിൽ നിന്നും
രാഘവാനുഗതാ	ഭരതനു പിന്നിലായി നീണ്ടുകിടക്കുന്നതുമായ	അഥ	ആ സമയം
		നിർയ്യയൌ.	നിർഗ്ഗമിച്ചു.

മാംസാദാനി ച സത്വാനി രക്ഷാംസി സുമഹാന്തി ച
അനുജഗ്മുർഹി ഭരതം രുധിരസ്യ പിപാസയാ 22
ഭൃത്യഗ്രാമാശ്ച ബഹവോ മാംസഭക്ഷാഃ സുദാരുണാഃ
ഗന്ധർവ്വപുത്രമാംസാനി ഭോക്തുകാമാഃ സഹസ്രശഃ. 23

സഹസ്രശഃ	ആയിരക്കണക്കായുള്ള	മാംസഭക്ഷാഃ	മാംസഭക്ഷകരായ
ഗന്ധർവ്വപുത്രമാംസാനി	ഗന്ധർവ്വപുത്രന്മാരുടെ മാംസങ്ങളെ	ഭൃത്യഗ്രാമാഃ	പിശാചഗണങ്ങളും
ഭോക്തുകാമാഃ ഹി	ഭുജിപ്പാൻ ഇച്ഛിച്ചുവരും	സുമഹാന്തി	അതിക്രൂരങ്ങളായ
രുധിരസ്യ പിപാസയാ	ചോരകുടിക്കുന്നതിലുള്ള ആശയാൽ	രക്ഷാംസി ച	ഭൂതങ്ങളും
സുദാരുണാഃ	അതിഭയങ്കരങ്ങളായി	മാംസാദാനി ച	മാംസഭക്ഷകരായ
ബഹവഃ	പലവകയായുള്ള	സത്വാനി ച	മൃഗങ്ങളും
		ഭരതം	ഭരതനെ
		അനുജഗ്മുഃ.	പിൻതുടർന്നുചെന്നു.

സിംഹവ്യാഘ്രവരാഹാണാം ഖേചരാണാം ച പക്ഷിണാം
ബഹ്വ നി വൈ സഹസ്രാണി സേനായാ യയുരഗ്രതഃ. 24

സിംഹവ്യാഘ്ര-വരാഹാണാം	സിംഹം, വ്യാഘ്രം, പന്നി എന്നിവയുടേയും	ബഹ്വനി സഹസ്രാണി	എത്രയോ ആയിരങ്ങൾ
ഖേചരാണാം വൈ	ആകാശഭൂതങ്ങളുടേയും	സേനായാഃ	സേനയുടെ
പക്ഷിണാം ച	പക്ഷികളുടേയും	അഗ്രതഃ	മുമ്പിൽ
		യയുഃ.	ചെന്നു.

അദ്ധ്യർധമാസമുഷിതാ പഥി സേനാ നിരാമയാ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണ്ണാ കേകയം സമുപാഗമത്. 25

ഹൃഷ്ടപുഷ്ട-ജനാകീർണ്ണാ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും സംതൃപ്തിയാൻ ജനത്തോട്ടുകൂടിയതും	പഥി	വഴിയിൽ
		അദ്ധ്യർദ്ധമാസം	പതിനഞ്ചുദിവസം
		ഉഷിതാ	താമസിച്ചു്
നിരാമയാ	കേടറ്റതുമായ	കേകയം	കേകയദേശത്തിൽ
സേനാ	സൈന്യം	സമുപാഗമത്.	എത്തിച്ചേർന്നു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23782; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3058.

ഏകോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറൊന്നാംസർഗ്ഗം.

[ഭരതപുത്രയോഃ രാജ്യാഭിഷേകഃ = ഭരതപുത്രന്മാക്ക് പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യുന്നതു്.]

ശ്രുത്വാ സേനാപതിം പ്രാപ്തം ഭരതം കേകയാധിപഃ
യുധാജിത് ഗാർഗ്ഗ്യസഹിതം പരാം പ്രീതിമുപാഗമത്. 1

കേകയാധിപഃ	കേകയാധിപനായ	പ്രാപ്തം	വന്നെത്തിയതായി
യുധാജിത്,	യുധാജിത്ത് മഹാരാജാവ്,	ശ്രുത്വാ,	കേട്ടു്,
		പരാം	അതിയായ
ഗാർഗ്ഗ്യസഹിതം	ഗാർഗ്ഗ്യമുനിയോടുകൂടി	പ്രീതിം	മനഃസംതൃപ്തി കയ്യൊണ്ടു.
സേനാപതിം	സേനാപതിയായി	ഉപാഗമത്.	
ഭരതം	ഭരതനെ		

സ നിയ്യയൌ ജനൌഘേന മഹതാ കേകയാധിപഃ
ത്വരമാണോഽഭിചക്രാമ ഗന്ധർവ്വാൻ കാമരൂപിണഃ. 2

കേകയാധിപഃ,	കേകയാധിപൻ,	മഹതാ	വമ്പിച്ച
കാമരൂപിണഃ	കാമരൂപികളായ	ജനൌഘേന	ജനക്കൂട്ടത്തോടുകൂടി
ഗന്ധർവ്വാൻ	ഗന്ധർവ്വന്മാരെ	അഭിചക്രാമ;	തയ്യാറായി;
ത്വരമാണഃ	ഇളക്കിത്തീർപ്പാൻ ഉദ്ദേശിച്ചവനായി,	സഃ നിയ്യയൌ	അദ്ദേഹം നഗരത്തിൽനിന്നും നിഷ്ക്രമിച്ചു.

ഭരതശ്ച യുധാജിച്ച സമേതൌ ലഘുവിക്രമൌ
ഗന്ധർവ്വനഗരം പ്രാപ്തൌ സബലൌ സപദാനുഗൌ. 3

സബലൌ	സൈന്യസമേതരും	ഭരതഃ ച	ഭരതനും
സപദാനുഗൌ	പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി യവരും	യുധാജിത് ച,	യുധാജിത്തും,
		സമേതൌ,	ഒന്നിച്ചുചേർന്ന്,
ലഘു-വിക്രമൌ,	നിഷ്പ്രയാസം എതിപ്പാൻ കഴിവുള്ളവരുമായ	ഗന്ധർവ്വനഗരം	ഗന്ധർവ്വനഗരത്തിൽ
		പ്രാപ്തൌ.	എത്തി.

ശ്രുത്വാ തു ഭരതം പ്രാപ്തം ഗന്ധർവ്വാസ്തേ സമാഗതാഃ
യോദ്ധുകാമാ മഹാവീര്യാ വ്യനദൻ വൈ സമന്തതഃ. 4

മഹാവീര്യാഃ	മഹാവീര്യശാലികളും	പ്രാപ്താ	എത്തിയിരിക്കുന്നതായി
യോദ്ധുകാമാഃ വൈ	പോർ കൊതിച്ചുവരുമായ	ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട ഉടനെ,
		സമാഗതാഃ	ഒന്നിച്ചുകൂടി
തേ ഗന്ധർവ്വാഃ,	ആ ഗന്ധർവ്വന്മാർ,	സമന്തതഃ	എല്ലാഭാഗങ്ങളിലും
ഭരതം	ഭരതനെ	വ്യനദൻ.	ആർത്തു.

തതഃ സമഭവദ്യുദ്ധം തുമുലം രോമഹർഷണം
സപ്തരാത്രം മഹാഭീമം ന ചാന്യതരയോർജ്ജയഃ. 5

തതഃ	അപ്പോൾ തുടങ്ങി	തുമുലം	ഭയങ്കരമായും
സപ്തരാത്രം	ഏഴുദിവസത്തോളം	സമഭവത് ;	നടന്നു ;
യുദ്ധം	യുദ്ധം	അന്യതരയോഃ ച	ഇരു കൂട്ടരിൽ ആർക്കും തന്നെ
രോമഹർഷണം	രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കുമാറ്		
മഹാഭീമം	അതിഭയങ്കരമായും	ജയഃ ന.	ജയം ഉണ്ടായില്ല.

ഖഡ്ഗശക്തിധനുർഗ്രാഹാ നദ്യഃ ശോണിതസംസ്രവാഃ
നൃകളേബരവാഹിന്യഃ പ്രവൃത്താഃ സർവ്വതോ ദിശം. 6

ഖഡ്ഗശക്തി-ധനുർഗ്രാഹാഃ	വാൾ, വേൽ, ധനുസ്സ് എന്നിവ മുതലായതുകളായും	നൃകളേബര-വാഹിന്യഃ	മനുഷ്യരുടെ പ്രേതശരീരങ്ങളെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നവയുമായ
		നദ്യഃ	നദികളും
ശോണിത-സംസ്രവാഃ	രക്തംതന്നെ വെള്ളമായും	സർവ്വതോ ദിശം	എല്ലാദിക്കുകളിലും
		പ്രവൃത്താഃ.	ഒഴുകിത്തുടങ്ങി.

തതോ രാമാനുജഃ ക്രുദ്ധഃ കാലസ്യാസ്ത്രം സുദാരുണം
സംവർത്തം നാമ ഭരതോ ഗന്ധർവ്വേഷ്വഭ്യചോദയത്. 7

തതഃ	അപ്പോൾ	സുദാരുണം	അതിഘോരമായ
രാമാനുജഃ	ശ്രീരാമാനുജനായ	കാലസ്യ	യമന്റെ
ഭരതഃ	ഭരതൻ	അസ്ത്രം	അസ്ത്രത്തെ
ക്രുദ്ധഃ,	ചൊടിച്ച്,	ഗാന്ധർവ്വേഷു	ഗന്ധർവ്വന്മാർക്കു നേരെ
സംവർത്തം നാമ	സംവർത്തമെന്ന	അഭ്യചോദയത്.	പ്രയോഗിച്ചു.

തേ ബദ്ധാഃ കാലപാശേന സംവത്തേന വിദാരിതാഃ
ക്ഷണേനാഭിഹതാസ്തേന തിസ്രഃ കോട്യോ മഹാത്മനാം. 8

മഹാത്മനാം തിസ്രഃ കോട്യഃ	മഹാവീര്യശാലികളും മൂന്നുകോടിപ്പേരായ
തേ,	അവർ,
തേന	ആ
സംവത്തേന	സംവർത്തമെന്ന
കാലപാശേന	കാലപാശത്താൽ
ബദ്ധാഃ	ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവരായി,
വിദാരിതാഃ	പിളക്കപ്പെട്ട്
ക്ഷണേന	ഉടൻതന്നെ
അഭിഹതാഃ.	വധിക്കപ്പെട്ടു.

തം ഘാതം ഘോരസംകാശം ന സ്മരന്തി ദിവൌകസഃ
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ താദൃശാനാം മഹാത്മനാം. 9

താദൃശാനാം മഹാത്മനാം,	അപ്രകാരമുള്ള മഹാധൈര്യശാലികളായ അവർക്ക്,
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ	കണ്ണടച്ചു തുറക്കുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ
ഘോരസംകാശം	മഹാഘോരമായ
തം	അപ്രകാരമുള്ള
ഘാതം	നാശത്തെ,
ദിവൌകസഃ	ദേവകളും
ന സ്മരന്തി.	കരുതിയിരുന്നില്ല.

ഹതേഷു തേഷു സർവ്വേഷു ഭരതഃ കൈകയീസുതഃ
നിവേശയാമാസ തദാ സമൃദ്ധേ ദ്വേ പുരോത്തമേ 10
തക്ഷം തക്ഷശിലായാം തു പുഷ്കലം പുഷ്കലാവതേ
ഗന്ധർവ്വദേശേ രുചിരേ ഗാന്ധാരവിഷയേ ച സഃ. 11

കൈകയീസുതഃ	കൈകേയീപുത്രനായ
സഃ	ആ
ഭരതഃ,	ഭരതൻ,
തേഷു	അവർ
സർവ്വേഷു	എല്ലാവരും
ഹതേഷു,	നശിച്ചുശേഷം,
ഗാന്ധാരവിഷയേ	ഗാന്ധാരദേശമെന്നു പറയപ്പെടുന്നതും
രുചിരേ	ഏറ്റവും രമ്യമായുള്ളതുമായ
ഗന്ധർവ്വദേശേ	ഗന്ധർവ്വന്മാരുടെ ദേശത്തിൽ
തക്ഷശിലായാം	തക്ഷശിലയിൽ
തക്ഷം ച,	തക്ഷനന്നായും,
പുഷ്കലാവതേ	പുഷ്കലാവതത്തിൽ
പുഷ്കലം തു	പുഷ്കലനന്നായും
സമൃദ്ധേ	സർവ്വസമൃദ്ധിയാന്ന
ദ്വേ പുരോത്തമേ	രണ്ടു ഉത്തമനഗരങ്ങ
തദാ	ആ സമയം [ളെ
നിവേശയാമാസ.	നിർമ്മിച്ചു.

ധനരത്നൌഘസംപൂർണ്ണേ കാനനൈരുപശോഭിതേ
അന്യോന്യസംഘഷ്ടകൃതേ സ്വർഗ്ഗ്യാ ഗുണവിസ്തരൈഃ 12
ഉഭേ സുരുചിരപ്രഖ്യേ വ്യവഹാരൈരകിൽബിഷൈഃ
ഉദ്യാനയാനസംപൂർണ്ണേ സുവിഭക്താന്തരാപണേ. 13

ഗുണവിസ്തരൈഃ	പലപല ഗുണങ്ങളുടെ ആധിക്യതയാലും
അകിൽബിഷൈഃ	കപടമറ
വ്യവഹാരൈഃ	നടവടികളാലും
സ്വർഗ്ഗ്യാ,	തുല്യത പുണ്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ,
ഉഭേ	രണ്ടും

അന്യോന്യസംഘഷ്ടകൈഃ	ഒന്നിനോടൊന്ന് മല്ലിട്ടിരുന്ന;
സുരുചിരപ്രഖ്യൈഃ	ഏറ്റം രമ്യമായി വിളങ്ങി;
സുവിഭക്താന്തരാപണാ;	തക്ക സ്ഥലങ്ങളിൽ ഏറ്റെപ്പെട്ടത്തപ്പെട്ട അങ്ങാടികളോടുകൂടിയ വയായിരുന്നു;
ഉദ്യാനയാനസംപൂർണ്ണാ;	ഉലാത്തുവാനുള്ള വഴികളോടുകൂടിയ ഉദ്യാനങ്ങളും നിറഞ്ഞുള്ളവയായിരുന്നു;
കാനനൈഃ	തോപ്പുകളാൽ
ഉപശോഭിതേ;	മനോജ്ഞങ്ങളായി വിളങ്ങി;
ധനരത്നൌഘസംപൂർണ്ണേ.	ധനം, രത്നം എന്നവയുടെ സഞ്ചയത്താലും വിലസി.

ഉഭേ പുരവരേ രമ്യേ വിസ്തരൈരുപശോഭിതേ
ഗൃഹമുഖ്യൈഃ സുരുചിരൈർവിമാനസമവർണ്ണിഭിഃ 14
ശോഭിതേ ശോഭനീയൈശ്ച ദേവായതനവിസ്തരൈഃ
താലൈസ്തമാലൈസ്തിലകൈർവകുളൈരുപശോഭിതേ. 15

ഉഭേ	രണ്ടു
പുരവരേ,	ഉത്തമനഗരങ്ങളും,
വിസ്തരൈരേ	വിശാലങ്ങളായ
ഗൃഹമുഖ്യൈഃ	വൻമാളികകളാൽ,
രമ്യേ;	മനോഹരങ്ങളായി വിളങ്ങി;
സുരുചിരൈഃ	അഴകാന്നവയും
വിമാനസമവർണ്ണിഭിഃ	ഒരുമാതിരിയായുള്ളവയുമായ വിമാനങ്ങളാലും
ഉപശോഭിതേ;	പരിലസിച്ചു;
ശോഭനീയൈഃ	അലങ്കാരോചിതങ്ങളായ
ദേവായതനവിസ്തരൈഃ	അനേകം ദേവാലയങ്ങളാലും
ശോഭിതേ;	ശോഭിച്ചിരുന്നു;
താലൈഃ	പനകളാലും
തമാലൈഃ	പച്ചിലമരങ്ങളാലും
തിലകൈഃ	മയിലെള്ളുകളാലും
വകുളൈഃ ച	എരുഞ്ഞികളാലും
ഉപശോഭിതേ.	അഴകുപൂണ്ടു വിലസി.

["തക്ഷശില". (Taxila) എന്നു പറയുന്ന വിതസ്താ (Jhelum) നദിയുടെ തീരത്തിലുള്ളതും അട്ടാക്ക് (Attock) റാവൽപിണ്ഡി (Rawalpindi), എന്ന സ്ഥലങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യത്തിലായി കിടക്കുന്നതുമായ നഗരമാകുന്നു.]

നിവേശ്യ പഞ്ചഭിർവ്വർഷൈർഭരതോ രാഘവാനുജഃ
പുനരായാന്മഹാബാഹുരയോധ്യാം കേകയീസുതഃ. 16

കേകയീസുതഃ	കൈകേയീപുത്രനും
രാഘവാനുജഃ	ശ്രീരാമാനുജനും
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവുമായ
ഭരതഃ,	ഭരതൻ,
പഞ്ചഭിഃ	അഞ്ചു
വർഷൈഃ	കൊല്ലക്കാലം
നിവേശ്യ,	അവിടെത്താമസിച്ചു്,
പുനഃ	വീണ്ടും
അയോധ്യാം	അയോധ്യയിലേക്ക്
ആയാത്.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം സാക്ഷാദ്ധർമ്മമിവാപരം
രാഘവം ഭരതഃ ശ്രീമാൻ ബ്രഹ്മാണമിവ വാസവഃ. 17
ശശംസ ച യഥാവൃത്തം ഗന്ധർവ്വവധമുത്തമം
നിവേശനം ച ദേശസ്യ ശ്രുത്വാ പ്രീതോഽസ്യ രാഘവഃ. 18

ശ്രീമാൻ	ശ്രീമാനായ
സഃ ഭരതഃ,	ആ ഭരതൻ,
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവും
അപരം	മറെറാരു
സാക്ഷാത്	സാക്ഷാൽ
ധർമ്മം ഇവ	ധർമ്മരാജാവിനെപ്പോ
	ലിരിക്കുന്നവനുമായ
രാഘവം,	ശ്രീരാഘവനെ,
വാസവഃ	ഇന്ദ്രൻ
ബ്രഹ്മാണം	ബ്രഹ്മദേവനെ
ഇവ,	എന്ന പോലെ,
അഭിവാദ്യ,	തിരുവടികുമ്പിട്ടവണ
ഉത്തമം	മെച്ചമായ [ങ്ങി,
ഗന്ധർവ്വവധം ച	ഗന്ധർവ്വന്മാരുടെ നാശ
	ത്തേയും
ദേശസ്യ നിവേശനം ച,	ദേശത്തിന്റെ സ്ഥാപ
	നയേയും
യഥാവൃത്തം	നടന്നപോലെതന്നെ
ശശംസ;	കേൾപ്പിച്ചു;
അസ്യ ശ്രുത്വാ,	ഈ ഭരതന്റെ വാക്ക
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ [കേട്ട്,
പ്രീതഃ.	പ്രീതിയുൾക്കൊണ്ടു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഏകോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറൊന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23800; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3076.

ദ്വ്യുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

[ലക്ഷ്മണപുത്രയോഃ രാജ്യാഭിഷേകഃ = ലക്ഷ്മണപുത്രന്മാരെ വാഴിക്കുന്നതു്.]

തച് ഛ്രുത്വാ ഹർഷമാപേദേ രാഘവോ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ
വാക്യം ചാത്ഭുതസംകാശം ഭ്രാതൄൻ പ്രോവാച രാഘവഃ. 1

രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ	അനുജന്മാരോടും ക്രൂടി
തത്	അതിനെ
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ടു,
ഹർഷം ആപേദേ;	മനസ്തുഷ്ടി പൂണ്ടു;
രാഘവഃ ച	ശ്രീരാമനും
ഭ്രാതൄൻ	സോദരന്മാരെ നോക്കി
അദ്ഭുത-സംകാശം	ആശ്ചര്യകരമായ
വാക്യം പ്രോവാച.	ഈ വാക്യത്തെ അരു ളിച്ചെയ്തു.

ഇമൌ കുമാരൌ സൌമിത്രേ തവ ധർമ്മവിശാരദൌ
അംഗദശ്ചന്ദ്രകേതുശ്ച രാജ്യാർഹൌ ദൃഢവിക്രമൌ. 2

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!
തവ	വത്സന്റെ
ഇമൌ കുമാരൌ	ഈ പുത്രന്മാരായ
അംഗദഃ	അംഗദനും
ചന്ദ്രകേതുഃ ച	ചന്ദ്രകേതുവും
ധർമ്മവിശാരദൌ	ധർമ്മജ്ഞന്മാരും
രാജ്യാർഹൌ	രാജ്യപരിപാലനവിഷ യത്തിൽ
ദൃഢവിക്രമൌ.	വിശ്വസിക്കത്തക്ക ശേഷിയുള്ളവരുമാകുന്നു.

ഇമൌ രാജ്യേഽഭിഷേക്ഷ്യാമി ദേശഃ സാധു വിധീയതാം
രമണീയോ ഹ്യസംബാധോ രമേതാം യത്ര ധന്വിനൌ. 3

"ധന്വിനൌ	"സൂക്ഷ്മബുദ്ധിയാന്നവരായ	അസംബാധഃ ഹി	അധികം ജനക്കൂട്ടമില്ലാത്തതുമായ
ഇമൌ	ഇവരിരുവരും	ദേശഃ	ഒരു ദേശം
യത്ര	എവിടെ	വിധീയതാം;	നിശ്ചയിക്കപ്പെടട്ടെ;
രമേതാം	സുഖമായി വസിക്കുമോ അപ്രകാരമുള്ളതും	രാജ്യേ	അതിനെ ഭരിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ
സാധു	നല്ല	അഭിഷേക്ഷ്യാമി.	ഞാൻ ഇവരെ ഏല്പിക്കുവാൻ പോകുന്നു.
രമണീയഃ	അഴകാന്നതായി		

ന രാജ്ഞാം യത്ര പീഡാ സ്യാന്നാശ്രമാണാം വിനാശനം
സ ദേശോ ദൃശ്യതാം സൌമ്യ നാപരാദ്ധ്യാമഹേ യഥാ. 4

"സൌമ്യ!	"വത്സ!	ആശ്രമാണാം	ആശ്രമങ്ങൾക്കും
അപരാദ്ധ്യാമഹേ	നാം ആക്കും അഹിതം പ്രവൃത്തിക്കരുത്	വിനാശനം	നാശകരമായി
യഥാ,	എന്നുള്ളതിനാൽ,	ന,	ഭവിക്കയില്ലയോ,
യത്ര	യാതൊന്ന്	സഃ	അപ്രകാരമുള്ളതായ
രാജ്ഞാം	ഒരു അരചനും	ദേശഃ	പ്രദേശം
പീഡാ ന സ്യാത്,	ഹിംസയായ്ത്തീരുകയില്ലയോ,	ദൃശ്യതാം."	ആലോചിക്കപ്പെടട്ടെ."

തഥോക്തവതി രാമേ തു ഭരതഃ പ്രത്യുവാച ഹ
അയം കാരുപഥോ ദേശോ രമണീയോ നിരാമയഃ. 5

തു	ഇക്കാര്യത്തിൽ	"അയം	"ഈ
തഥാ	അപ്രകാരം	കാരുപഥഃ	കാരുപഥമെന്ന
രാമേ	ശ്രീരാമൻ	ദേശഃ	ദേശം
ഉക്തവതി,	അരുളിച്ചെയ്താറെ,	രമണീയഃ	രമ്യമായതും
ഭരതഃ ഹ	ഭരതൻതന്നെ	നിരാമയഃ.	ദോഷരഹിതമായതും ആകുന്നു.
പ്രത്യുവാച;	മറുപടിയുണർത്തിച്ചു;		

നിവേശ്യതാം തത്ര പുരമംഗദസ്യ മഹാത്മനഃ
ചന്ദ്രകേതോ സുരുചിരം ചന്ദ്രകാന്തം നിരാമയം. 6

"തത്ര,	"അതിൽ	അംഗദസ്യ	അംഗദനും
നിരാമയം	ദോഷമറ്റതായി	ചന്ദ്രകാന്തം	ചന്ദ്രകാന്തമെന്ന നഗരം
സുരുചിരം	അതിരമണീയമായ		
പുരം	ഒരു നഗരം	ചന്ദ്രകേതോഃ	ചന്ദ്രകേതുവിന്നായും
മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവായ	നിവേശ്യതാം."	നിർമ്മിക്കപ്പെടട്ടെ."

തദ്വാക്യം ഭരതേനോക്തം പ്രതിജഗ്രാഹ രാഘവഃ
തം ച കൃത്വാ വശേ ദേശമംഗദസ്യ നിവേശയത്. 7

രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	തം ദേശം ച	ആ ദേശത്തെത്തന്നെ
ഭരതേന	ഭരതനാൽ	വശേ കൃത്വാ,	വശത്തിലാക്കിക്കൊ ണ്ട്,
ഉക്തം	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട		
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ	അംഗദസ്യ	അംഗദനായ്ക്കൊണ്ട്
പ്രതിജഗ്രാഹ;	അനുഭവമാക്കി;	നിവേശയത്.	ഏർപ്പെടുത്തി.

അംഗദീയാ പുരീ രമ്യാ ഹ്യംഗദസ്യ നിവേശിതാ
രമണീയം സുഗുപ്താ ച രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമ്മണാ. 8

അക്ലിഷ്ട-കർമ്മണാ	അതിഷ്ടംപോലെ എല്ലാം നിഷ്പ്രയാസം നിറവേറുന്നവനായ	സുഗുപ്താ ഹി	ശത്രുബാധയറ്റതുമായ
		അംഗദീയാ	അംഗദീയമെന്ന
		പുരീ	പട്ടണം
രാമേണ,	ശ്രീരാമനാൽ,	രമ്യാ	ഭംഗിയായി
അംഗദസ്യ,	അംഗദനായ്ക്കൊണ്ട്,	നിവേശിതാ.	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട.
രമണീയം ച	മനോഹരമായതും		

ചന്ദ്രകേതോസ്തു മല്ലസ്യ മല്ലഭൂമ്യാം നിവേശിതാ
ചന്ദ്രകാന്തേതി വിഖ്യാതാ ദിവ്യാ സ്വർഗ്ഗപുരീ യഥാ. 9

മല്ലസ്യ	സുശീലനായ	യഥാ,	പോലെയുള്ളതായി,
ചന്ദ്രകേതോഃ	ചന്ദ്രകേതുവിന്ന്	ദിവ്യാ തു	ഭംഗിവാച്ചതായി,
മല്ലഭൂമ്യാം	മല്ലഭൂമിഎന്ന ദേശത്തിൽ,	ചന്ദ്രകാന്താ ഇതി	ചന്ദ്രകാന്തയെന്ന്
		വിഖ്യാതാ	പേരാൽ ഒന്നാം
സ്വർഗ്ഗപുരീ	ദേവനഗരം	നിവേശിതാ.	നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട.

തതോ രാമഃ പരാം പ്രീതിം ലക്ഷ്മണോ ഭരതസ്തഥാ
യയുർഭ്രാതൃദുരാധർഷാ അഭിഷേകം ച ചക്രിരേ. 10

യുഗ്മേ	അടരിൽ	അഭിഷേകം	പട്ടാഭിഷേകം
ദുരാധർഷാഃ	കുലങ്ങാത്തവരായ	ചക്രിരേ;	ചെയ്തിച്ചു;
രാമഃ	ശ്രീരാമനും	തതഃ	അതിനാൽ
ഭരതഃ	ഭരതനും	പരാം	അതിയായ
ലക്ഷ്മണഃ തഥാ,	ലക്ഷ്മണനും	പ്രീതിം ച	മനഃസന്തുഷ്ടിയെയും
		യയുഃ.	പ്രാപിച്ചു.

അഭിഷിച്യ കുമാരൌ സഃ പ്രസ്ഥാപയതി രാഘവഃ
അംഗദം പശ്ചിമാം ഭൂമിം ചന്ദ്രകേതുമുദങ്മുഖം. 11

സഃ	ആ	പശ്ചിമാം	പടിഞ്ഞാറെ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,	ഭൂമിം,	പ്രദേശത്തിലേക്കും,
കുമാരൌ	കുമാരന്മാരിരുവർക്കും	ചന്ദ്രകേതും	ചന്ദ്രകേതുവിനെ
അഭിഷിച്യ,	പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്ത്,	ഉദങ്മുഖം	വടക്കഭിമുഖമായി
അംഗദം	അംഗദനെ.	പ്രസ്ഥാപയതി.	യാത്രയയച്ചു.

അംഗദം ചാപി സൌമിത്രിർലക്ഷ്മണോഽനുജഗാമ ഹ
ചന്ദ്രകേതോസ്തു ഭരതഃ പാർഷ്ണിഗ്രാഹോ ബഭൂവ ഹ 12

സൌമിത്രിഃ	സുമിത്രാസുതനായ	ഭരതഃ അപി	ഭരതനും
ലക്ഷ്മണഃ ഹ	ലക്ഷ്മണൻ തന്നെ	ചന്ദ്രകേതോഃ തു	ചന്ദ്രകേതുവിന്നായും
അംഗദം ച	അംഗദനും	പാർഷ്ണിഗ്രാഹഃ	പിൻ തുണയായി
അനുജഗാമ;	സഹായമായി എഴുന്നെള്ളി;	ബഭൂവ ഹ.	വർത്തിച്ചു.

ലക്ഷ്മണസ്തംഗദിയായാം സംവത്സരമഥോഷിതഃ
പുത്രേ സ്ഥിതേ ദുരാധർഷേ ഹ്യയോധ്യാം പുനരാഗമത്. 13

അംഗദിയായാം	അംഗദീയനഗരത്തിൽ,	ലക്ഷ്മണഃ തു	ലക്ഷ്മണൻ
അഥ	അപ്പോൾ	സംവത്സരം	ഒരാണ്ടുകാലം
പുത്രേ	പുത്രൻ	ഉഷിതഃ,	താമസിച്ച്,
ദുരാധർഷേ	നിസ്തുല്യനായി കൊണ്ടാടപ്പെട്ടമാറ്	അയോധ്യാം	അയോധ്യാപുരത്തിലേക്കായി
സ്ഥിതേ ഹി,	ധർമ്മനിഷ്ഠയോടുകൂടി വാണിരുന്നപ്പോൾ,	പുനഃ	വീണ്ടും
		ആഗമത്.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി.

ഭരതോഽപി തഥൈവോഷ്യ സംവത്സരമതോഽധികം
അയോധ്യാം പുനരാഗമ്യ രാമപാദാവുപാസ്ത സഃ. 14

സഃ	അ	അയോധ്യാം	അയോധ്യയിലേക്കായി
ഭരതഃ അപി,	ഭരതനും,		
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ	പുനഃ	വീണ്ടും
സംവത്സരം	ഒരു സംവത്സരത്തിന്ന്	ആഗമ്യ	തിരിച്ചുവന്ന്
ഇവ	അല്പം	രാമപാദൌ	ശ്രീരാമന്റെ തിരുവടികളെ
അധികം	അധികം കാലം		
ഉഷ്യ,	താമസിച്ചുശേഷം	ഉപാസ്ത.	ആശ്രയിച്ച് വസിച്ചുവന്നു.
അതഃ	അവിടെനിന്നും		

ഉഭൌ സൌമിത്രിഭരതൌ രാമപാദാവനുവ്രതൌ
കാലം ഗതമപി സ്നേഹാന്ന ജജ്ഞാതേഽതിധാർമ്മികൌ. 15

അതിധാർമ്മികൌ	അതിധർമ്മിഷ്ഠന്മാരായ	രാമപാദൌ	ശ്രീരാമന്റെ തൃപ്പാദങ്ങളെ
സൌമിത്രിഭരതൌ	ഭരതലക്ഷ്മണന്മാരായ	അനുവ്രതൌ	ആശ്രയിച്ചവരായി
		കാലം	കാലം
ഉഭൌ അപി,	ഇരുവരും,	ഗതം	ചെന്നതിനെ
സ്നേഹാത്	സ്നേഹത്താൽ	ന ജജ്ഞാതേ.	അറിയുകയുണ്ടായില്ല.

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി ദശ തേഷാം യയുസ്തദാ
ധർമ്മേ പ്രയതമാനാനാം പൌരകാര്യേഷു നിത്യദാ. 15

തദാ	അക്കാലം
ഏവം	ഇപ്രകാരമായി
പൌരകാര്യേഷു	പ്രജാപരിപാലനകൃത്യങ്ങളിൽ
ധർമ്മ	ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽ
നിത്യദാ	എന്നും
പ്രയത-മാനാനാം	അചഞ്ചല ആസക്തിയോടുകൂടിയവരായ
തേഷാം,	അവർക്ക്,
ദശവർഷ-സഹസ്രാണി	പതിനായിരമാണ്ടുകൾ
യയുഃ.	കഴിഞ്ഞു.

വിഹൃത്യ കാലം പരിപൂർണ്ണമാനസാഃ
ശ്രിയാ വൃതാ ധർമ്മപഥേ പരേ സ്ഥിതാഃ
ത്രയഃ സമിദ്ധാ ഇവ ദീപ്തതേജസോ
മഹാധ്വരേ സാധു ഹുതാസ്യയോഽഗ്നയഃ 17

പരിപൂർണ്ണ-മാനസാഃ	കാവറ മനഃസ്സാടുകൂടിയവരായി
പരേ	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
ധർമ്മപഥേ	ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽ
സ്ഥിതാഃ,	സ്ഥിരബുദ്ധികളായ്ത്തീർന്നവരായി
ശ്രിയാ വൃതാഃ,	അമാനുഷശക്തിയാൽ എന്തും ചെയ്വാൻ കഴിവുള്ളവരായി
ത്രയഃ	മൂന്നുപേരും
കാലം വിഹൃത്യ,	കാലം പോക്കിക്കൊ
മഹാധ്വരേ	മഹായജ്ഞത്തിൽ[ണ്ട്
സാധു	നല്ലപോലെ
ഹുതാഃ	ആഹുതികർമ്മം ചെയ്യപ്പെട്ട്
സമിദ്ധാഃ	പുകയറുജ്വലിക്കുന്ന
ത്രയഃ	മൂന്ന്
അഗ്നയഃ ഇവ	അഗ്നികളെന്നപോലെ
ദീപ്തതേജസഃ.	തേജസ്വികളായി വിളങ്ങി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ദ്വ്യുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിരണ്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23817; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3093

ത്ര്യുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിമൂന്നാംസർഗ്ഗം.

[കാലത്രുദ്രാഗമനം = കാലത്രുദ്രൻ വന്നത്.]

കസ്യചിത്വഥ കാലസ്യ രാമേ ധർമ്മപഥേ സ്ഥിതേ
കാലസ്ത്വാപസരൂപേണ രാജദ്വാരമുപാഗമത്. 1

രാമേ	ശ്രീരാമൻ
ധർമ്മപഥേ	ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽ
സ്ഥിതേ തു	ദുഷ്ടനിഗ്രഹംയോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ വർത്തിക്കുമ്പോൾ
കസ്യചിത് കാലസ്യ അഥ	ചിലകാലത്തിനുശേഷം
കാലഃ	കാലത്രുദ്രൻ
താപസ-രൂപേണ	തപസ്വിവേഷംപൂണ്ടവനായി
രാജദ്വാരം	രാജദ്വാരത്തിൽ
ഉപാഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

സോഽബ്രവീല്ലക്ഷ്മണം വാക്യം ധൃതിമന്തം യശസ്വിനം
മാം നിവേദയ രാമായ സംപ്രാപ്തം കാര്യഗൌരവാത് 2
ദൂതോഽസ്മ്യഹിബലസ്യാഹം മഹർഷേരമിതൌജസഃ
രാമം ദിദൃക്ഷുരായാതഃ കാര്യേണ ഹി മഹാബല. 3

സഃ	അദ്ദേഹം	മഹർഷേഃ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ
ധൃതിമന്തം	നിശ്ചലബുദ്ധിയാന്നവനും	ദൂതഃ	ദൂതനായി
യശസ്വിനം	മഹാകീർത്തിശാലിയുമായ	കാര്യേണ	ഒരുകാര്യമായി
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി	രാമം	ശ്രീരാഘവനെ
വാക്യം അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു;	ദിദൃക്ഷുഃ	സന്ദർശിക്കുന്നതിന്നായി
"മഹാബല!	"മഹാസമർത്ഥനായവനേ!	കാര്യഗൌരവാത്	കാര്യഗൌരവത്താൽ
അതിബലസ്യ	സർവ്വശക്തനും	അഹം ഹി	ഞാൻതന്നെ
അമിതൌജസഃ	സർവ്വസൃഷ്ടികർത്താവുമായ	ആയാതഃ അസ്മി;	ഇങ്ങു വന്നിരിക്കയാണ്;
		രാമായ	ശ്രീരാമനോട്
		മാം സംപ്രാപ്തം	ഞാൻ വന്നിരിക്കുന്ന സംഗതിയെപ്പറ്റി
		നിവേദയ."	ഉണർത്തിച്ചാലും."

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ സൌമിത്രിസ്ത്വരയാഽന്വിതഃ
ന്യവേദയത രാമായ താപസം തം സമാഗതം. 4

സൌമിത്രിഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,	തം താപസം	ആ താപസനെ
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	സമാഗതം	വന്നുകാത്തിരിക്കുന്നവനായി,
തത് വചനം	ആ വാക്യത്തെ		
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	രാമായ	ശ്രീരാമനോടായി
ത്വരയാ അന്വിതഃ	ബദ്ധപ്പെട്ടുചെയ്യേണ്ട താണെന്നു മനസ്സിൽ കരുതിയവനായി,	ന്യവേദയത.	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.

ജയസ്വ രാമ ധർമ്മേണ ഉഭൌ ലോകൌ മഹാദ്യുതേ
ദൂതസ്ത്വാം ദൃഷ്ടുമായാതസ്തപസാ ഭാസ്കരപ്രഭഃ. 5

"മഹാദ്യുതേ!	"മഹാപ്രഭാവശാലി	തപസാ	തപോമഹിമയാൽ
രാമ!	ഹേ ശ്രീരാമ! [യായ!	ഭാസ്കരപ്രഭഃ	ആദിത്യസദൃശനായ
ധർമ്മണ	ധർമ്മനിഷ്ഠപൂണ്ടുവർത്തിക്കുന്നതിനാൽ	ദൂതഃ	ഒരു ദൂതൻ
ലോകൌ	ഇഹപരലോകങ്ങളും	ത്വാം	നിന്തിരുവടിയെ
ഉഭൌ ജയസ്വ!	രണ്ടിലും സർവ്വോത്കർഷേണ വർത്തിച്ചാലും!	ദൃഷ്ടും	മുഖംകാണിപ്പാൻ
		ആയാതഃ."	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നു."

തദ്വാക്യം ലക്ഷ്മണേനോക്തം ശ്രുത്വാ രാമ ഉവാച ഹ
പ്രവേശ്യതാം മുനിസ്താത മഹൌജാസ്തസ്യ വാക്യധൃത്. 6

ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
ഉക്തം	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ട
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
വാക്യധൃത് ഹ	വാക്യത്തെ സൂക്ഷ്മമായി ഗ്രഹിച്ചവനായി
മഹൌജാഃ	മഹാപ്രഭാവശാലിയാ
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ [യ
ഉവാച ;	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെ
"താത !	"വത്സ ! [യ്യു ;
മുനിഃ	മഹർഷി
പ്രവേശ്യതാം."	അകത്തു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരപ്പെടട്ടെ."

സൌമിത്രിസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ പ്രാവേശയത തം മുനിം
ജ്വലന്തമിവ തേജോഭിഃ പ്രദഹന്തമിവാംശുഭിഃ. 7

സൌമിത്രിഃ	ലക്ഷ്മണൻ
"തഥാ" ഇതി	"കല്പനപോലെ" എ
ഉക്ത്വാ,	ന്നു് ഉണർത്തിച്ചു്, [
തു	ഉടനെ
തേജോഭിഃ	ദിവ്യതേജസ്സുകളാൽ
പ്രദഹന്തം ഇവ	അഗ്നിയെപ്പോലെയി രിക്കുന്നവനും
അംശുഭിഃ	ഓരോ അംശത്തിന്റെ യും ഒളികളാൽ
ജ്വലന്തം ഇവ	ആദിത്യനെപ്പോലെ യിരിക്കുന്നവനുമായ
തം മുനിം	ആ മഹർഷിയെ
പ്രാവേശയത.	അകത്തു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെന്നു.

സോഽഭിഗമ്യ രഘുശ്രേഷ്ഠം ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ
ഋഷിർമധുരയാ വാചാ വത്സേത്യാഹ രാഘവം. 8

ഋഷിഃ	മഹർഷിവടിവുകെയ്യാ
സഃ,	അദ്ദേഹം, [ണ്ടിരുന്ന
രഘുശ്രേഷ്ഠം	ശ്രീരഘുകുലതിലകനും
സ്വതേജസാ	പ്രകൃതിസിദ്ധമായ ദിവ്യമഹിമയാൽ
ദീപ്യമാനം	തേജോമയനായി വിള സുന്നവനുമായ
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
അഭിഗമ്യ,	സന്ദർശിച്ചു്,
"വത്സ"	'വിജയിച്ചാലും"
ഇതി	എന്നു്
മധുരയാ വാചാ	മധുരസ്വരത്തിൽ
ആഹ.	അനുഗ്രഹിച്ചു.

തസ്മൈ രാമോ മഹാതേജാഃ പൂജാമർഘ്യപുരോഗമാം
ദദൌ കുശലമവ്യഗ്രം പ്രഷ്ടുമേവോപചക്രമേ. 9

മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
തസ്മൈ	അദ്ദേഹത്തിന്നായ്ക്കൊ ണ്ട്
അർഘ്യ-പുരോഗമാം	അർഘ്യം മുതലായ
പൂജാം	പൂജയെ
ദദൌ;	ചെയ്തു;
കുശലം പ്രഷ്ടും	കുശലപ്രശ്നം ചെയ്വാൻ
അവ്യഗ്രം ഏവ	തക്ക അവസരത്തെ
ഉപചക്രമേ.	കാത്തു നിന്നു.

പൃഷ്ടശ്ച കുശലം തേന രാമേണ വദതാം വരഃ
ആസനേ കാഞ്ചനേ ദിവ്യേ നിഷസാദ മഹായശാഃ. 10

വദതാം	ദിവ്യതേജസ്സാന്നവരിൽ വെച്ച്	ആസനേ	ഒരു ആസനത്തിൽ
		നിഷസാദ;	ഉപവേശിച്ചു;
വരഃ	ഉത്തമനും	ച,	അതിൽ പിന്നെ
മഹായശാഃ,	മഹാകീർത്തിമാനുമായ അദ്ദേഹം,	തേന	ആ
		രാമേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ
കാഞ്ചനേ	സ്വർണ്ണമയവും	കുശലം	കുശലപ്രശ്നം ചെയ്യപ്പെട്ടു.
ദിവ്യേ	ദിവ്യവുമായ	പൃഷ്ടഃ.	

തമുവാച തതോ രാമഃ സ്വാഗതം തേ മഹാമുനേ
പ്രാപയസ്വ ച വാക്യാനി യതോ ദൂതസ്ത്വമാഗതഃ. 11

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	തവം	നിന്തിരുവടി
തതഃ	ആ സമയം	യതഃ	ആരുടെ അടുക്കൽനിന്നാണ്
തം	അദ്ദേഹത്തോടായി		
ഉവാച;	ഇപ്രകാരം അരുൾചെയ്തു;	ദൂതഃ	ദൂതനായി
		ആഗതഃ?	എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നത്?
"മഹാമുനേ!	"സർവ്വജ്ഞനായുള്ളോവേ!	വാക്യാനി ച	പറഞ്ഞയച്ച വർത്തമാനങ്ങളെയും
തേ	നിന്തിരുവടിക്കായ്ക്കൊ		
സ്വാഗതം;	സ്വാഗതം; [ണ്ട്	പ്രാപയസ്വ."	അരുളിച്ചെയ്താലും."

ചോദിതോ രാജസിംഹേന മുനിർവ്വാക്യമഭാഷത
ഭവദ്ഭദ്രമേതത് പ്രവക്തവ്യം ഹിതം വൈ യദ്യവേക്ഷസേ. 12

രാജസിംഹേന	രാജശ്രേഷ്ഠനാൽ	അവേക്ഷസേ	നിന്തിരുവടി കരുതുന്നു
ചോദിതഃ	ചോദിക്കപ്പെട്ടവനായ	യദി,	എന്നതിനാൽ,
മുനിഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠനായ അദ്ദേഹം	ഏതത്	ഇത്
		ഭദ്രം	നമ്മളിരുവരും ഏകാന്തത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ
വാക്യം	ഇപ്രകാരം വാക്യത്തെ		
അഭാഷത;	അരുൾചെയ്തു;	പ്രവക്തവ്യം.	പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതാണ്.
"ഹിതം വൈ	"നന്മയെത്തന്നെ		

യഃ ശ്രുണോതി നിരീക്ഷേദ്വാ സ വധ്യോ ഭവിതാ തവ
ഭവേദ്ദൈവ മുനിമുഖ്യസ്യ വചനം യദ്യപേക്ഷസേ. 13

"മുനിമുഖ്യസ്യ	"സർവ്വജ്ഞനായ ബ്രഹ്മദേവന്റെ	ശ്രുണോതി	കേൾക്കുന്നുവെന്നാലും
		നിരീക്ഷേത് വാ	കാണുമെന്നാലും
വചനം	വാക്യത്തെ	സഃ	അവൻ
അപേക്ഷസേ യദി,	ചെവിക്കൊൾവാൻ നിന്തിരുവടി ഇഷ്ടപ്പെട്ടന്നപക്ഷം,	തവ	നിന്തിരുവടിയാൽ
		ഭവിതാ വധ്യഃ വൈ ഭവേത്.	തത്ക്ഷണംതന്നെ വധ്യനായിഭവിക്കേണം."
യഃ	വല്ല ഒരുവനും		

സ തഥേതി പ്രതിജ്ഞായ രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത്
ദ്വാരി തിഷ്ഠ മഹാബാഹോ പ്രതിഹാരം വിസർജ്ജയ. 14

സഃ രാമഃ	ആ ശ്രീരാമൻ
"തഥാ" ഇതി	"ആവട്ടെ" എന്ന്
പ്രതിജ്ഞായ	കയ്യേറ്റ്
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
അബ്രവീത്;	ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു;
"മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായവനേ!
പ്രതിഹാരം	കാവല്ക്കാരനെ
വിസർജ്ജയ;	പറഞ്ഞയച്ചീടുക;
ദ്വാരി	വാതില്ക്കൽ
തിഷ്ഠ.	കാത്തുനില്ക്ക.

സ മേ വധ്യഃ ഖലു ഭവേത് കഥാഭംഗം സമീരിതം
ജുഷേർമമ ച സൌമിത്രേ പശ്യേദ്വാ ശ്രുണുയാച്ച യഃ. 15

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!
മമ ച	എനിക്കും
ജുഷേഃ	താപസന്നും
സമീരിതം	നടക്കുന്നതായ
കഥാഭംഗം	രണ്ടുപേർമാത്രം ചെയ്യുന്ന സംഭാഷണത്തെ
യഃ ച	വല്ല ഒരുവനും
ശ്രുണുയാത്	കേൾക്കുകയോ
പശ്യേത് വാ	കാണുകയോ ചെയ്താൽ
സഃ, മേ	അവൻ, എനിക്ക്
വധ്യഃ	വധത്തിന്ന് പാത്രീഭവിച്ചവനായി
ഭവേത് ഖലു."	ആകുന്നതാണ് തീച്ചു തന്നെ."

തതോ നിക്ഷിപ്യ കാകുത്സ്ഥോ ലക്ഷ്മണം ദ്വാരി സംഗ്രഹം
തമുവാച മുനേ വാക്യം കഥയസ്വേതി രാഘവഃ. 16

കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ
ദ്വാരി	വാതിൽക്കൽ
സംഗ്രഹം	കാവലായി
നിക്ഷിപ്യ,	ഏല്പിച്ച്,
തതഃ	അതിൽ പിന്നെ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
തം	അദ്ദേഹത്തെ നോക്കി
ഇതി ഉവാച;	ഇങ്ങിനെ അരുൾചെയ്തു;
"മുനേ!	"മുനിവര!
വാക്യം കഥയസ്വ.	ആജ്ഞയെന്തെന്ന് അരുളിയാലും.

യത്തേ മനീഷിതം വാക്യം യേന വാഽസി സമാഹിതഃ
കഥയസ്വാവിശങ്കസ്ത്വം മമാപി ഹൃദി വർത്തതേ. 17

"യേന വാ	"യാതൊരു വാക്യത്തോടുകൂടി
സമാഹിതഃ അസി,	അങ്ങ് ഏല്പിച്ചയക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ,
യത്	യാതൊരു
വാക്യം	ആ വാക്യം
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ
മനീഷിതം,	തിരുവുള്ളത്തിലുള്ള
മമ	എന്റെ [തോ, അത്
ഹൃദി അപി	അന്തരംഗത്തിലും
വർത്തതേ;	വർത്തിക്കുന്നതാകുന്നു;
തവം	അങ്ങ്
അവിശങ്കഃ	ശങ്കവിട്ട്
കഥയസ്വ."	ഉരചെയ്താലും"

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ത്രയുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിമൂന്നാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23834; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3110.

ചതുരുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിനാലാംസർഗ്ഗം.

[പിതാമഹവാക്യകഥനം = ബ്രഹ്മദേവൻ പറഞ്ഞയച്ച വാക്യത്തെ അറിയിക്കുന്നത്.]

ശ്രുണു രാജൻ മഹാസത്വ യദർത്ഥമഹമാഗതഃ
പിതാമഹേന ദേവേന പ്രേഷിതോഽസ്മി മഹാബല. 1

"പിതാമഹേന ദേവേന	"ബ്രഹ്മദേവനാൽ	രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!
പ്രേഷിതഃ	പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ടവ	അഹം	ഞാൻ
അസ്മി;	ഞാൻ; [നാകുന്ന	ആഗതഃ	വന്നിരിക്കുന്നത്
മഹാബല!	അചഞ്ചലനിഷ്ഠപൂണ്ട	യദർത്ഥം	എന്താവശ്യമായിട്ടാ
മഹാസത്വ!	ധർമ്മശീല!		ണോ, അതിനെ
		ശ്രുണു.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

തവാഹം പൂർവ്വകേ ഭാവേ പുത്രഃ പരപുരഞ്ജയ
മായാസംഭാവിതോ വീര കാലഃ സർവ്വസമാഹരഃ. 2

"പരപുരഞ്ജയ!	"ദേവശത്രു സംഹാര കനായ	തവ	നിന്തിരുവടിക്ക്
		പുത്രഃ,	പുത്രനായി,
വീര!	ശ്രീ വിഷ്ണുദേവാനേ!	സർവ്വസമാഹരഃ	സർവ്വത്തിനും സംഹാര കർത്താവായി,
പൂർവ്വകേ	(നിന്തിരുവടിയുടെ) മുമ്പുള്ളതായ	കാലഃ	യമനായി
ഭാവേ,	സത്രുപത്തിൽ,	മായാ- സംഭാവിതഃ	ദൈവശക്തിയാൽ ഉള്ള വാക്കപ്പെട്ടവനാകുന്നു.
അഹം	ഞാൻ		

പിതാമഹശ്ച ഭഗവാനാഹ ലോകപതിഃ പ്രഭുഃ
സമയസ്തേ കൃതഃ സൌമ്യ സ്വാൻ ലോകാൻ പരിരക്ഷിതും. 3

"ലോകപതിഃ	"സകലലോക സൃഷ്ടി കർത്താവും	തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
		സ്വാൻ	സ്വന്തം
പ്രഭുഃ	പ്രഭുവും	ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
ഭഗവാൻ ച	ഭഗവാനുമായ	പരിരക്ഷിതും	നേരിൽതന്നെ വാണു രക്ഷിപ്പാൻ
പിതാമഹഃ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	സമയഃ	നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതായ കാലം
ആഹ;	ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞയച്ചിട്ടുണ്ട്;	കൃതഃ.	പൂർത്തിയായ്ഭവിച്ചു.
'സൌമ്യ!	'പുണ്യാത്മാവേ!		

സംക്ഷിപ്യ ഹി പുരാ ലോകാൻ മായയാ സ്വയമേവ ഹി
മഹാർണ്ണവേ ശയാനോഽസ്മി, മാം തത്ര പൂർവ്വമജീജനത്. 4

"പുരാ	"പൂർവ്വത്തിൽ	ലോകാൻ ഹി	ലോകങ്ങളെയെല്ലാം
മഹാർണ്ണവേ	വൻകടലിൽ	സ്വയം ഏവ	തന്റെ ഉദരത്തിൽത [ന്നെ
അപ്സു	വെള്ളത്തിൽ	സംക്ഷിപ്യ	അടക്കിക്കൊണ്ട്
ശയാനഃ	പള്ളികൊണ്ടിരുന്നവ	മാം ഹി	എന്നെത്തന്നെ
തത്ര,	നിന്തിരുവടി, [നായ	പൂർവ്വം	ഒന്നാമതായി
മായയാ	ദിവ്യശക്തികൊണ്ട്	അജീജനഃ,	സൃഷ്ടിച്ചരുളുകയുണ്ടായി.

ഭോഗവന്തം തതോ നാഗമനന്തമുരഗേശയം
മായയാ ജനയിത്വാ ത്വം ദ്വൌ ച സത്വൌ മഹാബലൌ 5
മധും ച കൈടഭം ചൈവ യയോരസ്ഥിചയൈർവൃതാ
ഇയം പർവ്വതസംബാധാ മേദിനീ ചാഭവന്മഹീ. 6

"തതഃ	"അതിൽപിന്നെ
ഉരഗേശയം	വെള്ളത്തിൽ ശയിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനും
ഭോഗവന്തം ച	സുഖത്തെ തരുന്നവനുമായ
അനന്തം	അനന്തനാകുന്ന
നാഗം ച	സർപ്പരാജാവിനെയും
മഹാബലൌ	മഹാബലശാലികളായ
മധും ച	മധുവും,
കൈടഭം ഏവ	കൈടഭനുമായ
ദ്വൌ	രണ്ടു്
സത്വൌ	അസുരന്മാരെയും
മായയാ	ദിവ്യശക്തികൊണ്ടു്
ത്വം	നിന്തിരുവടി
ജനയിത്വാ,	സൃഷ്ടിച്ചുശേഷം,
ഇയം	ഈ
മഹീ	ലോകം
യഃയാഃ	യാതൊരു അവരിരുവരുടേയും
അസ്ഥിചയൈഃ	അസ്ഥിക്രൂടങ്ങളാൽ
വൃതാ	ഉളവാക്കപ്പെട്ടതായി
പർവ്വതസംബാധാ	പർവ്വതങ്ങളാൽ മേടുംകുണ്ടുമാക്കപ്പെട്ടതായും
മേദിനീ ച	(പുല്ലും ചെടികളും മുളയ്ക്കുന്ന) സമഭൂമിയായും
അഭവത്.	ഭവിച്ചു.

പദ്മേ ദിവ്യേ ऽക്ഷസംകാശേ നാഭ്യാമുത്പാദ്യ മാമപി
പ്രാജാപത്യം ത്വയാ കർമ്മ മയി സർവ്വം നിവേശിതം. 7

"മാം അപി	"എന്നെയും
നാഭ്യാം	നാഭിയിൽനിന്നു്
ദിവ്യേ	ദിവ്യമായി
അക്ഷസംകാശേ	ജ്യോതിർമ്മയമായി വിളങ്ങുന്ന
പദ്മേ	താമരപ്പൂവിൽ
ഉത്പാദ്യ,	സൃഷ്ടിച്ചുശേഷം,
ത്വയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ
പ്രാജാപത്യം കർമ്മ	പ്രാജാപത്യകൃത്യം
സർവ്വം	എല്ലാം
മയി	എങ്കൽ
നിഃവേശിതം.	ഏല്പിക്കപ്പെട്ടു.

സോ ऽഹം സന്ന്യസ്തഭാരോ ഹി ത്വാമുപാസേ ജഗത്പതിം
രക്ഷാം വിധത്സ്വ ഭൂതേഷു മമ തേജസ്സുരോ ഭവാൻ. 8

"സന്ന്യസ്തഭാരോ ഹി	"ഏല്പിക്കപ്പെട്ട ഭാരത്തെവഹിക്കുന്നവനായ
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
അഹം,	ഞാൻ
ജഗത്പതിം	ജഗത്പതിയായ
ത്വാം,	നിന്തിരുവടിയോടായി,
'ഭവാൻ	'നിന്തിരുവടി
മമ	എനിക്കു്
തേജസ്സുരഃ	വേണ്ടുന്ന ശക്തിയെ നൽകുന്നവനായി
ഭൂതേഷു	ദേവകളുടേയും മനുഷ്യരുടേയും സ്ഥാവരങ്ങളുടേയും സംഗതിയിൽ
രക്ഷാം	രക്ഷാകൃത്യത്തെ
വിധത്സ്വ'	ചെയ്വാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകേണം' എന്നു്
ഉപാസേ.	പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

തതസ്തപമപി ദുർദ്ധർഷാത് തസ്മാദ്ഭാവാത് സനാതനാത്
രക്ഷാർത്ഥം സർവ്വഭൂതാനാം വിഷ്ണുതപമുപജഗ്മിവാൻ. 9

"തതഃ	"അകയാൽ	തസ്മാത് ഭാവാത്	ആ ആദിസ്വരൂപത്തിൽനിന്ന്
തപം,	നിന്തിരുവടി,	സർവ്വഭൂതാനാം	ദേവമനുഷ്യസ്തംബാദികളായ സർവ്വവസ്തുക്കളുടെയും
ദുർദ്ധർഷാത്	മനോവാഗതീതവും	രക്ഷാർത്ഥം	രക്ഷയ്ക്കായി
സനാതനാത് അപി	കാലദേശങ്ങളാൽ ഇത്രയെന്ന് കണക്കാക്കുവാൻ കഴിയാത്തതുമായ	വിഷ്ണുതപം	മഹാവിഷ്ണുസ്വരൂപത്തെ
		ഉപജഗ്മിവാൻ.	കയ്യാണ്ടു.

അദിത്യാം വീര്യവാൻ പുത്രോ ഭ്രാതൄണാം വീര്യവർദ്ധനഃ
സമുത്പന്നേഷു കൃത്യേഷു തേഷാം സാഹ്യായ കല്പസേ. 10

"അദിത്യാം	"അദിതിദേവിയിങ്കൽ	കൃത്യേഷു	കൃത്യങ്ങളിൽ
വീര്യവാൻ	അതിവീര്യശാലിയായ	സാഹ്യായ	സഹായിപ്പാനായി
പുത്രഃ	പുത്രനായി	വീര്യവർദ്ധനഃ	വീര്യത്തെ അഭിവൃദ്ധിയാക്കുന്നവനായി
തേഷാം	ആ		
ഭ്രാതൄണാം	സോദരന്മാക്ക്		
സമുത്പന്നേഷു	അപ്പോഴപ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നവയായ	കല്പസേ.	നിന്തിരുവടി കാത്തു രക്ഷിച്ചുവരുന്നു.

സ തപം വിത്രാസ്യമാനാസു പ്രജാസു ജഗതാം വര
രാവണസ്യ വധാകാംക്ഷീ മാനുഷേഷു മനോ ദധേ. 11

"ജഗതാം	"സർവ്വപ്രപഞ്ചത്തിനും	സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
വര!	ശ്രേഷ്ഠനായുള്ളോവേ!	തപം	നിന്തിരുവടി
മാനുഷേഷു	മനുഷ്യരും	രാവണസ്യ	രാവണന്റെ
പ്രജാസു	പ്രജകളും	വധാകാംക്ഷീ	വധത്തെ കരുതിയവനായി
വിത്രാസ്യമാനാസു,	കിടുകിടെ വിറപ്പിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ,	മനഃ	തിരുവുള്ളത്തെ
		അദധേ.	പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തിയരുളി.

ദശവർഷസഹസ്രാണി ദശവർഷശതാനി ച
കൃത്വാ വാസസ്യ നിയതിം സ്വയമേവാത്മനാ പുരാ. 12

"പുരാ,	"അപ്പോൾതന്നെ,	ദശവർഷസഹസ്രാണി	പതിനായിരം ആണ്ടുകളും
ആത്മനാ ഏവ	നിന്തിരുവടിയാൽതന്നെ	ദശ വർഷശതാനി ച	ആയിരം ആണ്ടുകളും എന്ന്
സ്വയം	സ്വന്തം അഭീഷ്ടമായി	നിയതിം കൃത്വാ.	കാലനിർണ്ണയം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.
വാസസ്യ	ഭൂലോകവാസത്തിനായി		

സ തപം മനോമയഃ പുത്രഃ പൂർണ്ണായുർമാനുഷേഷ്വിഹ
കാലോ നരവരശ്രേഷ്ഠ സമീപമുപവർത്തിതും. 13

"മനോമയഃ	"ലോകബന്ധുമില്ലാതെ, സ്വസങ്കല്പത്താലവതരിച്ച	പൂർണ്ണായുഃ;	വസിക്കേണ്ടുന്നതായ ആയുഷ്കാലം പൂർത്തിയായ്ക്കഴിഞ്ഞു;
പുത്രഃ	പുത്രനായ	നരവരശ്രേഷ്ഠ!	ഹേ പുരുഷോത്തമ!
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	ഉപവർത്തിതും	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളുവാൻ
തപം,	നിന്തിരുവടി,		
ഇഹ	ഈ ലോകത്തിൽ	കാലഃ	തക്കസമയം
മാനുഷേഷു	മനുഷ്യരുടെ ഇടയിൽ	സമീപം.	അടുത്തിരിക്കുന്നു.

യദി ഭ്രയോ മഹാരാജ പ്രജാ ഇച്ഛസ്യുപാസിതും
വസ വാ വീര ഭദ്രം തേ ഏവമാഹ പിതാമഹഃ. 14

"പിതാമഹഃ	"ബ്രഹ്മദേവൻ	ഭൂയഃ	ഇനിയും
ഏവം	ഇപ്രകാരവും	പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
ആഹ;	ഉണർത്തിപ്പാൻ പറഞ്ഞു;	ഉപാസിതും	നേരിൽ പരിപാലിക്കുവാൻ
മഹാരാജ!	സർവ്വരക്ഷാകരനായ	ഇച്ഛസി യദി വാ	തിരുവുള്ളമുള്ളപക്ഷം
വീര!	വിഷ്ണുഭഗവാനേ!	വസ.	ഇങ്ങുതന്നെ ഇരുന്നരുളാവുന്നതാണു്.
തേ ഭദ്രം;	നിന്തിരുവടിക്കു് മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ;		

അഥവാ വിജിഗീഷാ തേ സുരലോകായ രാഘവ
സനാഥാ വിഷ്ണുനാ ദേവാ ഭവന്തു വിഗതജ്വരാഃ. 15

"രാഘവ!	"ശ്രീരാഘവ!	ദേവാഃ	ദേവകൾ
വാ	അല്ലെന്നാൽ	വിഷ്ണുനാ	ശ്രീമഹാവിഷ്ണുവായ നിന്തിരുവടിയാൽ
തേ	നിന്തിരുവടിയുടേതായ	സനാഥാഃ	നാഥരായ്ക്കൂടിയവരായി
സുരലോകായ	ദേവലോകത്തിനു	വിഗതജ്വരാഃ	വിചാരമറവരായി
വിജിഗീഷാ അഥ,	എഴുന്നെള്ളിയരുളുവാനാണു് തിരുവുള്ളമെന്നാൽ,	ഭവന്തു."	ഭവിക്കട്ടെ."

ശ്രുത്വാ പിതാമഹേനോക്തം വാക്യം കാലസമീരിതം
രാഘവഃ പ്രഹസൻ വാക്യം സർവ്വസംഹാരമബ്രവീത്. 16

പിതാമഹേന	ബ്രഹ്മദേവനാൽ	രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതും	സർവ്വസംഹാരം	സർവ്വസംഹാരകനായ യമനെന്നാക്കി
കാലസമീരിതം	യമധർമ്മരാജാവിനാൽ ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടതുമായ	പ്രഹസൻ	പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടു്
വാക്യം	വാക്യത്തെ	വാക്യം അബ്രവീത്.	ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു.
ശ്രുത്വാ,	ചെവിക്കൊണ്ടു്,		

ശ്രുതാ മേ ദേവദേവസ്യ വാക്യം പരമമദ്ഭുതം
പ്രീതിഃ പരാ മഹതീ ജാതാ തവാഗമനസംഭവാഃ. 17

"ദേവദേവസ്യ	"ബ്രഹ്മദേവന്റെ
പരമം അദ്ഭുതം	അത്യദ്ഭുതമായ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
ശ്രുതാ ഹി	കേട്ടതിനാൽ
തവ	അവിടത്തെ
ആഗമന സംഭവാഃ	വരവുകൊണ്ടുണ്ടായ
പ്രീതിഃ	സന്തോഷം
മേ	എനിക്ക്
മഹതി	അധികമായി
ജാതാ.	ഉളവായി.

ത്രയാണാമപി ലോകാനാം കാര്യാർത്ഥം മമ സംഭവഃ
ഭദ്രം ത്വേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമി യത ഏവാഹമാഗതഃ. 18

"ത്രയാണാം അപി	"മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും
കാര്യാർത്ഥം	ആവശ്യമുള്ളതായ കാര്യത്തെ സാധിപ്പാൻ വേണ്ടിയാണ്
മമ	എന്റെ
സംഭവഃ;	അവതാരമുണ്ടായത്;
അഹം	ഞാൻ
ആഗതഃ	വന്നത്
യതഃ ഏവ	എവിടെനിന്നോ, അവിടെയ്ക്കുതന്നെ
ഗമിഷ്യാമി;	തിരിച്ചുപോകുന്നുണ്ട്;
തേ ഭദ്രം അസ്തു.	അവിടുന്ന് എഴുന്നള്ളിയ കാര്യം ശുഭമായി പര്യവസാനിക്കട്ടെ.

ഹൃദ്ഗതോ ഹ്യസി സംപ്രാപ്തോ ന മേ തത്ര വിചാരണാ
മയാ ഹി സർവ്വകൃത്യേഷു ദേവാനാം വശവർത്തിനാ
സ്ഥാതവ്യം സർവ്വസംഹാര യഥാ ഹ്യാഹ പിതാമഹഃ. 19

"സർവ്വസംഹാര!	"കാലരുദ്രസ്വരൂപ!
പിതാമഹഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ
ആഹ യഥാ ഹി;	യാതൊന്ന് അരുളിച്ചെയ്തയച്ചിരിക്കുന്നുവോ, അത് അപ്രകാരംതന്നെ;
സംപ്രാപ്തഃ	ധർമ്മനിയമത്തെ അനുസരിക്കുന്നവനും
ഹൃദ്ഗതഃ ഹി	എന്റെ മനസ്സിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും
അസി;	ആകുന്നു നിന്നിരുവടി;
തത്ര മേ	ആ സംഗതിയിൽ എനിക്ക്
വിചാരണാ ന;	ആലോചിക്കേണ്ടതില്ല;
സർവ്വകൃത്യേഷു	എല്ലാകാര്യങ്ങളിലും
ദേവാനാം	ദേവകളുടെ
വശവർത്തിനാ	ആവശ്യപ്രകാരംതന്നെ നടക്കുന്നവനായ
മയാ	എന്നാൽ
സ്ഥാതവ്യം ഹി."	അപ്രകാരം ചെയ്യാമെന്നു ഏല്പിപ്പെടേണ്ടതുതന്നെയാണ്."

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ചതുരുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിനാലാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23853; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3129.

പഞ്ചോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

[ദുർവ്വാസാഭിഗമഃ = ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി വരുന്നതു്.]

തഥാ തയോഃ സംവദതോർദ്ദുർവ്വാസാ ഭഗവാനൃഷിഃ
രാമസ്യ ദർശനാകാംക്ഷീ രാജദ്വാരമുപാഗമത്. 1

തഥാ	അപ്രകാരം	രാമസ്യ	ശ്രീരാമന്റെ
തയോഃ	അവരിരുവരും തമ്മിൽ	ദർശനാകാംക്ഷീ	സന്ദർശനത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്നവനായി
സംവദതോഃ,	സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കെ,	രാജദ്വാരം	അരമനവാതിൽക്കൽ
ഭഗവാൻ	മഹാപൂജ്യനായ		
ദുർവ്വാസാഃ ഋഷിഃ	ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി	ഉപാഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

സോഭിഗമ്യ തു സൌമിത്രിമുവാച ഋഷിസത്തമഃ. 2

സഃ	ആ	അഭിഗമ്യ,	അവിടെ വത്തിക്കുന്നവനായികണ്ട്,
ഋഷിസത്തമഃ,	ഋഷിവര്യൻ,		
സൌമിത്രിം	ലക്ഷ്മണനെ	ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിച്ചു.
തു	ആ സമയം		

രാമം ദർശയ മേ ശീഘ്രം പുരാ മേഽന്തോഽതിവർത്തതേ. 3

"മേ	"എന്റെ	ശീഘ്രം	ഉടനെ
അന്തഃ	കാര്യം	രാമം	ശ്രീരാമനെ
അതിവർത്തതേ;	ഇപ്പോൾതന്നെ അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു;	മേ	എനിക്ക്
പുരാ	ഒന്നാമതായി	ദർശയ."	കാണിച്ചുതരിക."

മുനേസ്തു ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ
അഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം വാക്യമേതദുവാച ഹ. 4

പരവീരഹാ	ശ്രീനാരായണാംശമായ	ശ്രുത്വാ തു,	കേട്ട്,
ലക്ഷ്മണഃ	ലക്ഷ്മണൻ	മഹാത്മാനം ഹ	ആ മഹാത്മാവിനെ
മുനേഃ	മുനിവരന്റെ	അഭിവാദ്യ	വണങ്ങി,
ഭാഷിതം	വാക്കു	ഏതത് വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

കിം കാര്യം ബ്രൂഹി ഭഗവൻ കോ വാഽത്രഃ കിം കരോമ്യഹം
വ്യഗ്രോ ഹി രാഘവോ ബ്രഹ്മൻ മുഹൂർത്തം പ്രതിപാല്യതാം. 5

"ബ്രഹ്മൻ!	"ബ്രാഹ്മണോത്തമ!	ഹി	അതിനാൽ
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	മുഹൂർത്തം	അല്പനേരം
വ്യഗ്രഃ;	ഒരു കാര്യത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്;	പ്രതിപാല്യതാം;	ക്ഷമിക്കപ്പെടട്ടെ;
		ഭഗവൻ!	സ്വാമിൻ!

കാര്യം കിം?	എന്തുകാര്യമാണ് ആ വേണ്ടുന്നത്?	അഹം	അടിയൻ
		കരോമി കിം?	ഇപ്പോൾചെയ്യേണ്ടുന്നത് എന്തൊന്നാണ്?
അർത്ഥഃ	വിഷയസംഭവം		
കഃ?	എന്താണ്?		
വാ	അല്ലെന്നാൽ	ബ്രൂഹി."	അരുളിച്ചെയ്യാലും."

തച്ഛ്രുത്വാ ഋഷിശാർദ്ദൂലഃ ക്രോധേന കലുഷീകൃതഃ
ഉവാച ലക്ഷ്മണം വാക്യം നിർദ്ദഹന്നിവ ചക്ഷുഷാ. 6

തത് ശ്രുത്വാ,	അതുകേട്ട്,	ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ
ഋഷിശാർദ്ദൂലഃ	മുനിശ്രേഷ്ഠൻ	ചക്ഷുഷാ	കണ്ണുകൊണ്ട്
ക്രോധേന	കോപത്താൽ	നിർദ്ദഹൻ ഇവ	ദഹിപ്പിക്കുമാറ്
കലുഷീകൃതഃ,	മതിമറന്നവനായി,	വാക്യം ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അസ്മിൻ ക്ഷണേ മാം സൌമിത്രേ രാമായ പ്രതിവേദയ. 7

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!	രാമായ	ശ്രീരാമന്റെ തിരുമുമ്പിൽ
അസ്മിൻ	ഈ		
ക്ഷണേ	നിമിഷത്തിൽതന്നെ	മാം പ്രതിവേദയ.	എന്നെ പ്രവേശിപ്പിച്ചാലും.

അസ്മിൻ ക്ഷണേ മാം സൌമിത്രേ ന നിവേദയസേ യദി
വിഷയം തവാം പുരം ചൈവ ശപിഷ്യേ രാഘവം തഥാ
ഭരതം ചൈവ സൌമിത്രേ യുഷ്മാകം യാ ച സന്തതിഃ. 8

"സൌമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!	രാഘവം തഥാ	ശ്രീരാഘവനേയും
അസ്മിൻ	ഈ	യുഷ്മാകം	നിങ്ങളുടെ
ക്ഷണേ	നിമിഷംതന്നെ	സന്തതിഃ	സന്തതി
മാം	എന്നെ	യാ	യാതൊന്നോ
നിവേദയസേ ന യദി,	കൊണ്ടുപോയ് ചേർക്കാത്തപക്ഷം,	ച	അതിനേയും
		പുരം ച	പട്ടണത്തേയും
സൌമിത്രേ!	ഹേ സൌമിത്രേ!	വിഷയം ഏവ	രാജ്യത്തെത്തന്നേയും
തവാം ച	ഭവാനെയും	ശപിഷ്യേ.	ഞാൻ ശപിക്കുന്നതാണ്.
ഭരതം ഏവ	ഭരതനേയും		

ന ഹി ശക്ഷ്യാമ്യഹം ഭൂയോ മന്യും ധാരയിതും ഹൃദി
തച്ഛ്രുത്വാ ഘോരസങ്കാശം വാക്യം തസ്യ മഹാത്മനഃ
ചിന്തയാമാസ മനസാ തസ്യ വാക്യസ്യ നിശ്ചയം. 9

"ഹി	"എന്തെന്നാൽ	ധാരയിതും	സഹിപ്പാൻ
അഹം	ഞാൻ	ശക്ഷ്യാമി ന;"	ശക്തനല്ല;"
ഹൃദി	സർവ്വോപരി മുഖ്യമായുള്ള സംഗതിയിൽ	തസ്യ	ആ
		മഹാത്മനഃ	മഹാത്മാവിന്റെ
ഭൂയഃ	അതിയായുള്ള	ഘോരസംകാശം	ഘോരമായ
മന്യും	സങ്കടത്തെ	വാക്യം ശ്രുത്വാ,	വാക്യത്തെ കേട്ട്,

തത്,	അപ്രകാരമിരിക്കെ,	നിശ്ചയം	സാരത്തെ
തസ്യ	ആ	മനസാ	മനസ്സിൽ
വാക്യസ്യ	വാക്യത്തിന്റെ	ചിന്തയാമാസ.	ആലോചിച്ചു.

ഏകസ്യ മരണം മേഽസ്തു മാ ഭ്രത് സർവ്വവിനാശനം
ഇതി ബുദ്ധ്യാ വിനിശ്ചിത്യ രാഘവായ ന്യവേദയത്. 10

"മേ ഏകസ്യ	"എന്റെ ഒരുവന്റെ	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
മരണം	മരണം	ബുദ്ധ്യാ	ബുദ്ധികൊണ്ട്
അസ്തു;	നേർന്നുകൊള്ളട്ടെ;	വിനിശ്ചിത്യ	നിശ്ചയിച്ച്
സർവ്വവിനാശനം	സർവ്വനാശം	രാഘവായ	ശ്രീരാഘവനോടായി
മാ ഭ്രത്,"	ഉണ്ടാകാതിരിക്കട്ടെ,"	ന്യവേദയത്.	അറിയിച്ചു.

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ രാമഃ കാലം വിസൃജ്യ ച
നിസൃത്യ ത്വരിതം രാജാ അത്രേഃ പുത്രം ദദർശ ഹ. 11

ലക്ഷ്മണസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ	വിസൃജ്യ ച,	വിടകൊടുത്തയച്ച്
വചഃ	വാക്ക്	ത്വരിതം	ഉടനെ
ശ്രുത്വാ	കേട്ട്	നിസൃത്യ	പുറത്തുവന്ന്
രാജാ	പ്രഭുവായ	അത്രേഃ പുത്രം	അത്രിപുത്രനായ ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷിയെ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,		
കാലം	കാലരുദ്രനെ	ദദർശ ഹ.	സന്ദർശിച്ചു.

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമിവ തേജസാ
കിം കാര്യമിതി കാകുത്സ്ഥഃ കൃതാഞ്ജലിരഭാഷത. 12

സഃ	ആ	അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങി,
കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ,	കൃതാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ട്
തേജസാ	തേജസ്സിനാൽ	'കാര്യം കിം?' ഇതി	'കല്പന എന്തോ?' എന്നു്
ജ്വലന്തം ഇവ	അഗ്നിപോലെ ജ്വലിക്കുന്നവനായ		
മഹാത്മാനം	ആ മഹാത്മാവിനെ	അഭാഷത.	ചോദിച്ചരുളി.

തദ്വാക്യം രാഘവേണോക്തം ശ്രുത്വാ മുനിവരഃ പ്രഭും
പ്രത്യാഹ രാമം ദുർവ്വാസാഃ ശ്രൂയതാം ധർമ്മവത്സല. 13

രാഘവേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ	പ്രഭും	പ്രഭുവായ
ഉക്തം	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട	രാമം	ശ്രീരാമനോടായി
തത് വാക്യം	ആ വാക്യത്തെ	പ്രത്യാഹ;	ഇങ്ങിനെ മറുപടിയുരചെയ്തു;
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	"ധർമ്മവത്സല!	"ധർമ്മനിഷ്ഠനായുള്ളോവേ!
ദുർവ്വാസാഃ മുനിവരഃ	ദുർവ്വാസസ്സുമഹർഷി	ശ്രൂയതാം.	ചെവിക്കൊണ്ടാലും.

അദ്യ വർഷസഹസ്രസ്യ സമാപ്തിസ്തപസോ മമ
സോഽഹം ഭോജനമിച്ഛാമി യഥാസിദ്ധം തവാനഘ. 14

"വർഷ-	"ആയിരം സംവത്സര
സഹസ്രസ്യ	ങ്ങളായി ചെയ്തവന്ന
മമ തപസഃ	എന്റെ തപസ്സിന്ന്
അദ്യ	ഇപ്പോൾ
സമാപ്തിഃ;	സമാപ്തിയായി;
അനഘ!	പുണ്യാത്മാവേ!
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള
അഹം,	ഞാൻ,
തവ	നിന്തിരുവടിക്കായ്ക്കൊ
	ണ്ട്
യഥാസിദ്ധം	പാകംചെയ്തു തെയ്യാറാ
	ക്കപ്പെട്ട യാതൊന്നോ
ഭോജനം	ഭോജനത്തെ [അ
ഇച്ഛാമി."	ആവശ്യപ്പെടുന്നു."

തച്ഛ്രുത്വാ വചനം രാജാ രാഘവഃ പ്രീതമാനസഃ
ഭോജനം മുനിമുഖ്യായ യഥാസിദ്ധമുപാഹരത് 15

രാജാ	മഹാരാജാവായ
രാഘവഃ,	ശ്രീരാഘവൻ,
തത്	അ
വചനം	നിഃയാഗത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
പ്രീതമാനസഃ	ആനന്ദമുറ്റംക്കൊണ്ടവ
	നായി
യഥാസിദ്ധം	തെയ്യാറാക്കപ്പെട്ടതായ
ഭോജനം	ഭോജനത്തെ [അ
മുനിമുഖ്യായ	മുനിവരന്നായ്ക്കൊണ്ട്
ഉപാഹരത്.	നൽകി.

സ തു ഭുക്ത്വാ മുനിശ്രേഷ്ഠസ്തന്നമമൃതോപമം
സാധു രാമേതി സംഭാഷ്യ സ്വമാശ്രമമുപാഗമത്. 16

സഃ	അ
മുനിഃശ്രേഷ്ഠഃ,	മുനിവരൻ,
അമൃതോപമം	അമൃതതുല്യമായ
തത്	അ
അന്നം	അന്നത്തെ
ഭുക്ത്വാ,	ഭുജിച്ച്,
തു,	അ സമയം,
"രാമ!	"ശ്രീരാമ!
സാധു,"	ഞാൻസംതൃപ്തനായി,"
ഇതി	എന്ന്
സംഭാഷ്യ,	ഉണത്തിച്ച്,
സ്വം	തന്റെ
ആശ്രമം	ആശ്രമത്തിലേക്ക
ഉപാഗമത്.	എഴുന്നെള്ളി.

തസ്മിൻ ഗതേ മുനിവരേ സ്വാശ്രമം ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ
സംസ്മൃത്യ കാലവാക്യാനി തതോ ദുഃഖമുപാഗമത്. 17

തസ്മിൻ	അ
മുനിവരേ,	മുനിവരൻ,
സ്വാശ്രമം	തന്റെ ആശ്രമത്തെ
ഗതേ	പ്രാപിച്ചശേഷം,
ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ	ശ്രീർമൻ
കാലവാക്യാനി	കാലന്റെ വാക്യ
സംസ്മൃത്യ,	ങ്ങളെ ഓർത്ത്", [ങ്ങളെ
തതഃ	അതിനാൽ
ദുഃഖം	ദുഃഖമുറ്റംക്കൊണ്ടു.
ഉപാഗമത്.	

ദുഃഖേന ച സുസംതപ്തഃ സ്മൃത്വാ തദ് ഘോരദർശനം
അവാങ്മുഖോ ദീനമനാ വ്യാഹർത്തും ന ശശാക ഹ. 18

തത്	അപ്രകാരം	അവാങ്മുഖഃ ച	തലകുനിച്ച്
ഘോരദർശനം	അസഹ്യമായി നേന്നതിനെക്കുറിച്ച്	സുസംതപ്തഃ	ഏറ്റവും തപിക്കുന്നവനായി,
സ്മൃത്വാ,	ഓർത്ത്,	വ്യാഹർത്തും ഹ	വല്ലതും അരുളിച്ചെയ്യാൻ പോലും
ദുഃഖേന	വ്യസനത്താൽ	ശശാക ന.	ശക്തനാകാതിരുന്നു.
ദീനമനാഃ	ഉള്ളം തളർന്നവനായി		

തതോ ബുദ്ധ്യാ വിനിശ്ചിത്യ കാലവാക്യാനി രാഘവഃ
നൈതദസ്തീതി നിശ്ചിത്യ തൂഷ്ണീമാസീന്മഹായശാഃ. 19

മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയായ	'ഏതത്	'ഇപ്രകാരം ദുഃഖിക്കുക എന്നത്
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ	അസ്തി ന'	ശരിയല്ല'
ബുദ്ധ്യാ	സൂക്ഷ്മബുദ്ധികൊണ്ട്	ഇതി	എന്നിങ്ങിനെ
കാലവാക്യാനി	കാലത്തുമൂത്തിയുടെ നിയോഗങ്ങളെക്കുറിച്ച്	നിശ്ചിത്യ	നിശ്ചയിച്ച്
വിനിശ്ചിത്യ,	ആലോചിച്ച്,	തൂഷ്ണീം ആസീത്.	മൌനമായിരുന്നു.
തതഃ	അതിനാൽ		

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
പഞ്ചോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറഞ്ചാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23872; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3148.

ഇതിപുരാ കുശീലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടേ ഗീത ശ്രീമദ്രാമായണേ
ഏകത്രിംശേഽഹനി ഗീതാഃ ശ്ലോകാഃ സമാപ്താഃ.

ഇപ്രകാരം പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽവെച്ച് ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീരാമായണത്തിൽ 31-ാം ദിവസത്തെ കഥ അവസാനിച്ചു.

പുരാ കുശലവാഭ്യാം ശ്രീരാമസന്നിധാവശ്വമേധയജ്ഞവാടെ ഭാത്രിംശദ്ദിനേഷു ഗീതേ
ശ്രീമദ്രാമായണ സമാപ്തിദിനേ ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഡുത്തരശതതമസർഗ്ഗമാരഭ്യ
ദ്വിശതോത്തര ശതതമസർഗ്ഗപര്യന്തം (23873—24000 ശ്ലോകാഃ)
ഗീതം തസ്മിൻ ദിനേ ഗീതാഃ ശ്ലോകാശ്ച 128.
പണ്ട് കുശലവന്മാരാൽ ശ്രീരാമസന്നിധിയിൽ അശ്വമേധയാഗമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച്
മുപ്പത്തിരണ്ടു ദിവസങ്ങളിലായി ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്രീരാമായണത്തിൽ ഒടുവിലത്തെ
ദിവസം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ 106-ാം സർഗ്ഗം മുതൽ 110-ാം സർഗ്ഗം ഒടുവുവരെ
(23873-മുതൽ 24000 കൂടി ശ്ലോകങ്ങൾ) ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട
അന്നേദിവസം ഗാനം ചെയ്ത ശ്ലോകസംഖ്യ 128

ഷഡുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിആറാംസർഗ്ഗം.

[ലക്ഷ്മണപരിത്യാഗഃ = ലക്ഷ്മണനെ പരിത്യജിക്കുന്നത്.]

അവാങ്മുഖമഥോ ദീനം ദൃഷ്ട്വാ സോമമിവാപ്ലുതം
രാഘവം ലക്ഷ്മണോ വാക്യം വ്യക്തോ മധുരമബ്രവീത്. 1

വ്യക്തഃ	സംഭവിക്കുന്നതെല്ലാം ന്യായമായതാണെന്ന ദൃഢബുദ്ധിയാൻവ [നായ	ആപ്ലുതം	രാഹുഗ്രസ്തനായ
സോമം ഇവ	ചന്ദ്രനെന്നപോലെ		
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ,		ഇരിക്കുന്നവനായി
അഥ	അപ്പോൾ	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്,
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ	മധുരം	ദുഃഖശാന്തിയുളവാക്ക
അവാങ്മുഖം	തലകുനിച്ച്		ത്തക്കതായ
ദീനം	വിഷണ്ണനായി,	വാക്യം	വാക്യത്തെ
		അബ്രവീത്.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.

ന സന്താപം മഹാബാഹോ മദർത്ഥം കർത്തുമർഹസി
പൂർവ്വനിർമ്മാണബദ്ധാ ഹി കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ. 2

മഹാബാഹോ!	"മഹാബാഹുവായുള്ളവേ!	ഹി,	എന്നുള്ളതിനാൽ,
കാലസ്യ	കാലത്തിന്റെ	മദർത്ഥം	എന്നെക്കുറിച്ച്
ഈദൃശീ ഗതിഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള ഗതി,	സന്താപം കർത്തും	വ്യസനത്തിന്നിടകൊ ടുക്കുന്നത്
പൂർവ്വനിർമ്മാണബദ്ധാ	പൂർവ്വകർമ്മങ്ങളുടെഫലം ആകുന്നു,	അർഹസി ന.	നിന്തിരുവടിക്ക് ഉചിതമല്ല.

ജഹി മാം സൗമ്യ വിസ്രബ്ധം പ്രതിജ്ഞാം പരിപാലയ
ഹീനപ്രതിജ്ഞാഃ കാകുത്സ്ഥ പ്രയാന്തി നരകം നരാഃ. 3

സൗമ്യ!	"പുണ്യാത്മാവായ!	നരാഃ,	ആളുകൾ,
കാകുത്സ്ഥ!	ഹേ കാകുത്സ്ഥ!	നരകം	നരകത്തെ
പ്രതിജ്ഞാം	അരുളിച്ചെയ്തപോലെ തന്നെ	പ്രയാന്തി;	പ്രാപിക്കുന്നു;
പരിപാലയ;	എപ്പോഴും പ്രവൃത്തിച്ചാലും;	മാം	എന്നെ
ഹീനപ്രതിജ്ഞാഃ	വാക്കുമാറിനടക്കുന്ന	വിസ്രബ്ധം	മനഃസമാധാനത്തോടു കൂടിയവനായി
		ജഹി.	വധിച്ചാലും.

യദി പ്രീതിമ്മഹാരാജ യദ്യനുഗ്രാഹ്യതാ മയി
ജഹി മാം നിർവ്വിശങ്കസ്ത്വം ധർമ്മം വർദ്ധയ രാഘവ. 4

"മഹാരാജ!	"ചക്രവർത്തിയായ
രാഘവ!	ശ്രീരാഘവ!
മയി	എങ്കൽ
പ്രീതിഃ യദി	പ്രീതിയുള്ളപക്ഷം
അനുഗ്രാഹ്യതാ യദി	കാരുണ്യദൃഷ്ടിയുമുള്ള പക്ഷം
തം	നിന്തിരുവടി
നിർവ്വിശങ്കഃ	ശങ്കകൂടാതെ
മാം	എന്നെ
ജഹി	നിരാകരിച്ചുകളയിയാലും
ധർമ്മം	ധർമ്മത്തെ
വർദ്ധയ."	അഭിവൃദ്ധിയാക്കിയാലും."

ലക്ഷ്മണേന തഥോക്തസ്തു രാമഃ പ്രചലിതേന്ദ്രിയഃ
മന്ത്രിണഃ സമുപാനീയ തഥൈവ ച പുരോധസം. 5

ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
തു	അക്കാര്യത്തിൽ
തഥാ	ഇപ്രകാരം
ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
പ്രചലിതേന്ദ്രിയഃ	മനസ്സിനെ പൂർവ്വസ്ഥിതിയിൽ കൊണ്ടുവന്നവനായി
മന്ത്രിണഃ ഏവ	മന്ത്രിമാരേയും
പുരോധസം തഥാ ച	പുരോഹിതനേയും
സമുപാനീയ.	വരുത്തി.

അബ്രവീച്ച തദാ വൃത്തം തേഷാം മദ്ധ്യേ സ രാഘവഃ
ദൃഷ്ട്വാ സോഽഭിഗമം ചൈവ പ്രതിജ്ഞാം താപസസ്യ ച. 6

സഃ രാഘവഃ,	ആ ശ്രീരാഘവൻ,
തേഷാം	അവരുടെ
മദ്ധ്യേ,	മുമ്പിൽവെച്ച്,
താപസസ്യ	താപസന്റെ
പ്രതിജ്ഞാം ച	വാഗ്ദത്തംചെയ്തതിനെക്കുറിച്ചും
ദൃഷ്ട്വാ സോഽഭിഗമം ച ഏവ	ദൃഷ്ടാസ്സുമഹർഷിയുടെ വരവിനെക്കുറിച്ചും
വൃത്തം	നടന്ന വൃത്താന്തത്തെ
തദാ	ആ സമയം
അബ്രവീത്.	അറിയിച്ചു.

തച്ഛ്രുത്വാ മന്ത്രിണഃ സർവ്വേ സോപാദ്ധ്യായഃ സമാഗമൻ
വസിഷ്ഠസ്തു മഹാതേജാ വാക്യമേതദുവാച ഹ. 7

സോപാദ്ധ്യായഃ	പുരോഹിതനോടുകൂടി
മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാർ. [യിരുന്ന
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
തത് ശ്രുത്വാ,	അതു കേട്ട്,
സമാഗമൻ;	തമ്മിൽ തമ്മിൽ ആലോചനചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു;
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ
വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠഭഗവാൻമാത്രം
തു	അപ്പോൾ
ഏതത്	ഇപ്രകാരം
വാക്യം	വാക്യത്തെ
ഉവാച ഹ.	അരുളിച്ചെയ്തു.

ദൃഷ്ടമേതന്മഹാബാഹോ ക്ഷയം തേ രോമഹർഷണം
ലക്ഷ്മണേന വിയോഗം ച തവ രാമ മഹായശഃ. 8

"മഹായശഃ!	"മഹായശസ്വിയായ	ഏതത്	ഈ
രാമ!	ശ്രീരാമ!	ക്ഷയം	പര്യവസാനവും
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹോ!	തവ	നിന്തിരുവടിയ്ക്ക്
രോമഹർഷണം	ഭക്തിയാലും ഭയത്താലും രാമങ്കലുണ്ടാക്കുന്നതായ	ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനോടുകൂടിയുള്ള
		വിയോഗം ച	വിയോഗവും
		ദൃഷ്ടം.	എനിക്ക് അറിവുള്ളതു തന്നെ.
തേ	നിന്തിരുവടിയുടെ		

ത്യജൈനം ബലവാൻ കാലോ മാ പ്രതിജ്ഞാം വൃഥാ കൃഥാഃ
വിനഷ്ടായാം പ്രതിജ്ഞായാം ധർമ്മോऽപി ച ലയം വ്രജേത്. 9

"പ്രതിജ്ഞാം	"അരുളിച്ചെയ്ത വാക്കിനെ	ധർമ്മഃ അപി	ധർമ്മംതന്നെ
വൃഥാ മാ കൃഥാഃ;	പാഴാക്കാതിരുന്നാലും;	ലയം വ്രജേത്;	നശിച്ചുപോകുന്നതാണ്;
പ്രതിജ്ഞായാം	പറയപ്പെട്ട വാക്കിന്	കാലഃ	വിധിയെന്നത്
വിനഷ്ടായാം ച	മാറ്റം വരികയാണെന്നാൽ,	ബലവാൻ;	ശക്തിയേറിയതാകുന്നു;
		ഏനം	ഈ ലക്ഷ്മണനെ
		ത്യജ.	ത്യജിച്ചാലും.

തതോ ധർമ്മേ വിനഷ്ടേ തു ത്രൈലോക്യം സചരാചരം
സദേവർഷിഗണം സർവ്വം വിനശ്യേത്തു ന സംശയഃ. 10

"ധർമ്മ	"ധർമ്മം	ത്രൈലോക്യം തു	ത്രൈലോക്യവും
വിനഷ്ടേ തു	കെട്ടുപോയാൽ	സർവ്വം	മുഴുവനും
തതഃ	അതിനാൽ	വിനശ്യേത്;	നശിച്ചുപോകുന്നതാണ്;
സചരാചരം	ചരാചരങ്ങളടക്കം		
സദേവർഷിഗണം	ദേവഗണങ്ങളും ഋഷിഗണങ്ങളുമടക്കം	ന സംശയഃ.	തീർച്ചതന്നെ.

സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല ത്രൈലോക്യസ്യാഭിപാലനാത്
ലക്ഷ്മണേന വിനാ ചാദ്യ ജഗത്സ്വസ്ഥം കുരുഷ്വ ഹ. 11

"പുരുഷശാർദ്ദൂല!	"പുരുഷോത്തമ!	ത്വം	നിന്തിരുവടി
ത്രൈലോക്യസ്യ	ത്രൈലോക്യത്തിന്റെയും	അദ്യ	ഇപ്പോൾ
അഭിപാലനാത്	ഭരത്തെ വഹിക്കുന്നതിനാൽ	ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനുമായി
		വിനാ ച	വേർപിരിഞ്ഞവനായി
		ജഗത് ഹ	മനുഷ്യലോകത്തെയും
സഃ	അപ്രകാരമുള്ള	സ്വസ്ഥം കുരുഷ്വ."	ക്ഷേമയുക്തമാക്കിച്ചെയ്താലും."

തേഷാം തത്സമവേതാനാം വാക്യം ധർമ്മാർത്ഥസംഹിതം
ശ്രുത്വാ പരിഷദോ മദ്ധ്യേ രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത്. 12

സമവേതാനാം	വന്നുകൂടിയിരുന്നവരാ
തേഷാം	അവരുടെ [യ
പരിഷദഃ മദ്ധ്യേ	ആ സഭാനടുവിൽവെച്ചു
ധർമ്മാർത്ഥ-സംഹിതം	ധർമ്മം ഒന്നുതന്നെ സ്വപ്രധാനമെന്ന് നല്ലപോലെ കാണിക്കുന്നതായ
തത്	ആ
വാക്യം	വാക്യത്തെ
ശ്രുത്വാ	ചെവിക്കൊണ്ട്
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനോടായി
അബ്രവീത്	ഇങ്ങിനെ അരുൾചെയ്തു.

വിസർജ്ജയേ ത്വാം സൗമിത്രേ മാ ഭ്രൂർധർമ്മവിപര്യയഃ
ത്യാഗോ വധോ വാ വിഹിതഃ സാധൂനാം തുഭയം സമം 13

"സൗമിത്രേ!	"ലക്ഷ്മണ!
ത്വാം	നിന്നെ
വിസർജ്ജയേ;	ഞാൻ ഉപേക്ഷിക്കുന്നു;
ധർമ്മവിപര്യയഃ	ധർമ്മത്തിനു ഭംഗം
മാ ഭൂത്;	പാടുള്ളതല്ല;
സാധൂനാം	സജ്ജനങ്ങൾക്ക്
വിഹിതഃ തു	വിധിവിഹിതമായി ഏർപ്പെട്ടുന്നത്
ത്യാഗഃ	ത്യാഗമോ
വധഃ വാ	വധമോ ആകട്ടെ
ഉഭയം	രണ്ടും
സമം."	സമംതന്നെയാകുന്നു.

["സജ്ജനങ്ങളുടെ കായ്യത്തിൽ വധിക്കുന്നതും ത്യജിക്കുന്നതും ഒരുപോലെയാകുന്നു," എന്നും പറയാം. "വധം" എന്ന പദത്തിന്നു കൊല്ലുക, എന്നും കാണാതാവുക എന്നും അർത്ഥമുണ്ട്. ഈ പക്ഷത്തിൽ, 'സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിന്നിടക്ക് വല്ലവരും വരുന്നതായാൽ അവനെ ഞാൻ വധിക്കുന്നതാണ്' എന്ന് ശ്രീരാമൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്തിരിക്കെ, അങ്ങിനെ വധിക്കാതിരിക്കുന്നതിന്നു കാരണം പറയുന്നു എന്നു ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു.]

രാമേണ ഭാഷിതേ വാക്യേ ബാഷ്പവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ
ലക്ഷ്മണസ്ത്വരിതം പ്രായാത് സ്വഗൃഹം ന വിവേശ ഹ. 14

രാമേണ	ശ്രീരാമനാൽ
വാക്യേ	ഈ വാക്യം
ഭാഷിതേ,	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ട
ലക്ഷ്മണഃ,	ലക്ഷ്മണൻ [ഉടനെ,
ബാഷ്പവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ	കണ്ണീർ പൊഴിച്ചുകൊണ്ട് അംഗങ്ങൾ തളർന്നവനായി
സ്വഗൃഹം	തന്റെ അരമനയിലേയ്ക്ക്
വിവേശ ന;	എഴുന്നെള്ളുകയുണ്ടായില്ല;
ത്വരിതം ഹ	തൽക്ഷണം തന്നെ
പ്രായാത്.	പുറപ്പെട്ടുപോയ്കളഞ്ഞു.

സ ഗത്വാ സരയൂതീരമുപസ്പൃശ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ
നിഗൃഹ്യ സർവ്വസ്രോതാംസി നിഃശ്വാസം ന മുമോച ഹ. 15

സഃ	അദ്ദേഹം
സരയൂതീരം	സരയൂനദിക്കരയിൽ
ഗത്വാ,	ചെന്ന്,
ഉപസ്പൃശ്യ,	സ്നാനംചെയ്ത്
കൃതാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിഹസ്തനായി
സർവ്വസ്രോതാംസി	സർവ്വേന്ദ്രിയങ്ങളേയും
നിഗൃഹ്യ,	നിഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട്,
നിഃശ്വാസം മുമോച ന ഹ!	ശ്വാസം വിടാതെതന്നെ വർത്തിച്ചുപോയി!

അനിശപ്രസന്നം യുക്തം തം സശക്രാഃ സാപ്സരോഗണാഃ
ദേവാഃ സർഷിഗണാഃ സർവ്വേ പുഷ്പൈരഭ്യകിരംസ്തദാ. 16

സശക്രാഃ	ഇന്ദ്രനോട് കൂടിയവരും	തദാ	ആ സമയം
സാപ്സരോഗണാഃ	അപ്സരസ്സംഘങ്ങളോട് കൂടിയവരും	അനിശപ്രസന്നം	ശപ്രസാദം ചെയ്ത്
		യുക്തം	വാസുദേവ പരമാത്മ സ്വരൂപിയായിരുന്ന
സർഷിഗണാഃ	ഋഷിഗണങ്ങളോട് കൂടിയവരുമായ	തം പുഷ്പൈഃ അഭ്യകിരൻ.	അദ്ദേഹത്തിന്റെമേൽ പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്തു.
ദേവാഃ സർവ്വേ,	ദേവന്മാർ എല്ലാം,		

അദൃശ്യം സർവ്വഭൂതൈഃ സശരീരം മഹാബലം
പ്രഗൃഹ്യ ലക്ഷ്മണം ശക്രസ്ത്രിദിവം സംവിവേശ ഹ. 17

സർവ്വഭൂതൈഃ	മനുഷ്യർ ആരാലും	ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ
അദൃശ്യം	കാണപ്പെടാത്തവനായി	ശക്രഃ	ഇന്ദ്രൻ
സശരീരം	പുരുഷോത്തമന്റെ സ്വരൂപത്തെ കയ്യോടുങ്കവനായ	പ്രഗൃഹ്യ	ആലിംഗനംചെയ്ത് കൂട്ടിക്കൊണ്ട്
		ത്രിദിവം	വൈകുണ്ഠത്തിലേയ്ക്ക്
മഹാബലം	സർവ്വശക്തനായ	സംവിവേശ ഹ.	എഴുന്നെള്ളി.

തതോ വിഷ്ണോശ്ചതുർഭാഗമാഗതം സുരസത്തമാഃ
ഹൃഷ്ടാഃ പ്രമുദിതാഃ സർവ്വേ പൂജയൻ സമഹർഷയഃ. 18

സമഹർഷയഃ	മഹർഷികളോടുകൂടിയ	വിഷ്ണോഃ	മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ
സുരസത്തമാഃ	ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാർ	ചതുർഭാഗം	നാലിലൊരു അംശമായ അദ്ദേഹത്തെ
സർവ്വേ,	എല്ലാം,	പ്രമുദിതാഃ	അത്യാനന്ദഭരിതരായി
തതഃ	അവിടെ	ഹൃഷ്ടാഃ	കേമിപൂർവ്വം
ആഗതം	എഴുന്നെള്ളിയവനായ	അപൂജയൻ.	കൊണ്ടാടി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകിയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
ഷഡുത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിആറാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.
ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23890; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3166.

സപ്തോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിഏഴാംസർഗ്ഗം.

[കുശലവാഭിഷേകഃ = കുശലവന്മാരെ വാഴിക്കുന്നത്.]

വിസൃജ്യ ലക്ഷ്മണം രാമോ ദുഃഖശോകസമന്വിതഃ
പുരോധസം മന്ത്രിണശ്ച നൈഗമാംശ്ചേദമബ്രവീത്. 1

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,	പുരോധസം ച	പുരോഹിതനേയും
ലക്ഷ്മണം	ലക്ഷ്മണനെ	മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാരേയും
വിസൃജ്യ,	അയച്ചതിൽപിന്നെ,	നൈഗമാൻ ച	വേദജ്ഞന്മാരേയും നോക്കി
ദുഃഖശോകസമന്വിതഃ,	അസഹ്യമായ ശോകത്തിൽ മുഴുകിയവനായി	ഇദം	ഇപ്രകാരം
		അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

അദ്യ രാജ്യേऽഭിഷേക്ഷ്യാമി ഭരതം ധർമ്മവത്സലം
അയോദ്ധ്യായാഃ പതിം വീരം തതോ യാസ്യാമ്യഹം വനം. 2

"അദ്യ	"ഇപ്പോൾ	ഭരതം രാജ്യേ	ഭരതനെ രാജ്യത്തിൽ
അയോദ്ധ്യായാഃ	അയോദ്ധ്യയ്ക്ക്	അഭിഷേക്ഷ്യാമി;	ഞാൻ വാഴിക്കുന്നുണ്ട്";
പതിം	അധിപതിയായി	തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ധർമ്മവത്സലം	ധർമ്മത്തിൽ അചഞ്ചല	അഹം	ഞാൻ
	നിഷ്ഠയോടുകൂടിയവനും	വനം	വനവാസത്തിന്നായി
വീരം	മഹാപ്രസിദ്ധനുമായ	യാസ്യാമി.	പോകയാണ്.

["വനം യാസ്യാമി" എന്നതുകൊണ്ട് 'വനവാസത്തിന്നായി ഞാൻ പോകയാണ്' എന്ന ബാഹ്യാർത്ഥത്തിന്നു പുറമെ, 'വനം' എന്ന പദത്തിന്ന് 'ജലം' എന്ന അർത്ഥംകൊണ്ട് 'സരയൂനദിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതും', സമുദ്രജലത്തിൻ നടുവിൽ മഹാവിഷ്ണു സപത്നീകനായ് കയ്യേറ്റുള്ളതും വിവക്ഷ; കൂടാതെ "തദ്ധ തദ്വനം-നാമ. തദ്വനമിത്യുപാസിതവ്യം" എന്നിത്യാദി ശ്രുതിവാക്യത്താൽ 'വന' ശബ്ദംകൊണ്ട് ബ്രഹ്മം വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതിനാൽ, സാക്ഷാൽ പരമാത്മസ്വരൂപനിഷ്ഠയും വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു.]

പ്രവേശയത സംഭാരാൻ മാ ഭ്രത് കാലസ്യ പര്യയഃ
അദ്യൈവാഹം ഗമിഷ്യാമി ലക്ഷ്മണേന ഗതാം ഗതിം. 3

"കാലസ്യ പര്യയഃ	"കാലതാമസം	ലക്ഷ്മണേന	ലക്ഷ്മണനാൽ
മാ ഭൂത്;	അരുത്;	ഗതാം	പ്രാപിക്കപ്പെട്ടതായ
സംഭാരാൻ	വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങളും	ഗതിം	അവസ്ഥയെ
പ്രവേശയത;	തയ്യാറാക്കി കൊണ്ടുവര	അഹം	ഞാനും
	പ്പെടട്ടെ;	അദ്യ ഏവ	താമസിയാതെതന്നെ
		ഗമിഷ്യാമി."	പ്രാപിപ്പാൻപോകുന്നു."

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവേണോക്തം സർവ്വാഃ പ്രകൃതയോ ഭൃശം
മൂർദ്ധഭിഃ പ്രണതാ ഭൂമൌ ഗതസത്വാ ഇവാഭവൻ. 4

രാഘവേണ	ശ്രീരാഘവനാൽ	ഭൂമൌ	നിലത്ത്
ഉക്തം ശ്രുത്വാ,	അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടതു	മൂർദ്ധഭിഃ ഭൃശം പ്രണതാഃ,	നന്നായി തലകുമ്പിട്ടു വണങ്ങിയവരായി,
പ്രകൃതയഃ സർവ്വാഃ,	മന്ത്രിമാരെല്ലാം [കേട്ട്,	ഗതസത്വാഃ ഇവ അഭവൻ.	ജീവനറ്റവരെന്നപോലെയായ്തീർന്നു.
തത്	ആ സമയം		

ഭരതശ്ച വിസംജ്ഞോऽഭ്രച്ഛ്രുത്വാ രാമസ്യ ഭാഷിതം
രാജ്യം വിഗർഹയാമാസ വചനം ചേദമബ്രവീത്. 5

രാമസ്യ ഭാഷിതം	ശ്രീരാമന്റെ അരുള	രാജ്യം	രാജ്യത്തെ
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്, [പ്പാട്	വിഗർഹയാമാസ;	തുണ്ണപ്രായമായ്തന്നെ
ഭരതഃ	ഭരതനും	ഇദം	ഇപ്രകാരം [കരുതി;
വിസംജ്ഞഃ അഭൂത്;	കായ്ത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മ മെന്തെന്നറിയാത്തവ നായി വർത്തിച്ചു;	വചനം	വാക്യത്തെയും
		ച ച	തൽക്ഷണംതന്നെ
		അബ്രവീത്.	ഉണർത്തിച്ചു.

സത്യനാഹം ശപേ രാജൻ സപ്തഗ്ലോകേ ന ചൈവ ഹി
ന കാമയേ യഥാ രാജ്യം ത്വാം വിനാ രഘുനന്ദന. 6

"രഘുനന്ദന!	"ഹേ രഘുകുലതിലക!	സപ്തഗ്ലോകേ	സപ്തഗ്ലോകത്തിലും
രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!	ഏവ	കൂടി
ത്വാം വിനാ	നിന്തിരുവടിയെ കൂടാ	ന;	ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നില്ല;
യഥാ ഹി	തെയാണെന്നാൽ	അഹം	ഞാൻ
രാജ്യം ച	രാജ്യാധികാരത്തേയും	സത്യേന	സത്യമായും
ന കാമയേ;	ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നില്ല;	ശപേ.	ബോധിപ്പിക്കുന്നു.

ഇമൌ കുശലവൌ രാജന്നാഭിഷിഞ്ച നരാധിപ
കോസലേഷു കുശം വീരമുത്തരേഷു തഥാ ലവം. 7

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	ലവം	ലവനെ
നരാധിപ!	പുരുഷോത്തമ!	ഉത്തരേഷു	ഉത്തരരാജ്യങ്ങളിലും
വീരം	വീരനായ	കുശലവൌ	ഇപ്രകാരം, കുശലവ
കുശം	കുശനെ	ഇമൌ	ന്മാരായ ഇവരിരുവ
കോസലേഷു	കോസലരാജ്യങ്ങളിലും		രേയും
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ	അഭിഷിഞ്ച.	വാഴിച്ചാലും.

ശത്രുഘ്നസ്യ തു ഗച്ഛന്തു ദൂതാസ്ത്വരിതവിക്രമാഃ
ഇദം ഗമനമസ്മാകം സപ്തഗ്ഗായാഖ്യാന്തു മാ ചിരം. 8

"ത്വരിത-	"ശീഘ്രഗതിയാൻവ	അസ്മാകം	നമ്മുടെ
വിക്രമാഃ	രായ	സപ്തഗ്ഗായ	സപ്തഗ്ഗിലോക്കായുള്ള
ദൂതാഃ,	ദൂതന്മാർ,	ഇദം ഗമനം	ഈ യാത്രയെക്കുറിച്ചും,
തു	ഇപ്പോൾ തന്നെ	മാ ചിരം	താമസിച്ചു പോകരു
ശത്രുഘ്നസ്യ	ശത്രുഘ്നന്റെ അടുക്ക		തെന്നും,
ഗച്ഛന്തു;	ഗമിക്കട്ടെ; [ലേക്ക്	ആഖ്യാന്തു."	അറിയിക്കട്ടെ."

തച്ഛ്രുത്വാ ഭരതേനോക്തം ദൃഷ്ട്വാ ചാപി ഹൃദോമുഖാൻ
പൌരാൻ ദുഃഖേന സന്തപ്താൻ വസിഷ്ഠോ വാക്യമബ്രവീത്. 9

ഭരതേന	ഭരതനാൽ	സന്തപ്താൻ	തപിക്കുന്നവരായി
ഉക്തം	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടതിനെ	അധോ-	തലകുനിച്ചവരായി
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	മുഖാൻ ഹി	
വസിഷ്ഠഃ,	വസിഷ്ഠമഹർഷി,	ദൃഷ്ട്വാ,	കണ്ട്;
പൌരാൻ അപി	നഗരജനങ്ങളേയും	ച	ആ സമയം
തത്	ആ സമയം	വാക്യം	ഇങ്ങിനെ ഉരചെയ്തു.
ദുഃഖേന	ദുഃഖത്താൽ	അബ്രവീത്.	

വത്സ രാമ ഇമാഃ പശ്യ ധരണീം പ്രകൃതിസ്ഥാഃ
ജ്ഞാത്വൈഷാമീപ്സിതം കാര്യം മാ ചൈഷാം വിപ്രിയം കൃഥാഃ. 10

"രാമ!	"ലോകാഭിരാമനായ	ഏഷാം	ഇവരുടെ
വത്സ!	ഹേ വത്സ!	ഈപ്സിതം	മനോരഥത്തെ
ധരണീം	നിലത്തു	ജ്ഞാത്വാ ച	അറിഞ്ഞ്,
ഗതാഃ	വീണുകിടക്കുന്ന	കാര്യം;	അനുഗ്രഹിച്ചരുളിയാ
ഇമാഃ	ഈ	ഏഷാം	ഇവക്ക് [ലും;
പ്രകൃതീഃ	പ്രജകളെ	വിപ്രിയം	മനസ്താപത്തിന്ന് ഇട
പശ്യ;	കടാക്ഷിച്ചാലും;	മാ കൃഥാഃ."	കൊടുക്കാതിരുന്നാലും."

വസിഷ്ഠസ്യ തു വാക്യേന ഉത്ഥാപ്യ പ്രകൃതീർജനം
കിം കരോമീതി കാകുത്സ്ഥഃ സർവ്വാൻ വചനമബ്രവീത്. 11

കാകുത്സ്ഥഃ	ശ്രീരാഘവൻ	സർവ്വാൻ	എല്ലാവരോടായും
തു	അക്കാര്യത്തിൽ	"കരോമി	"ഞാൻ എന്തൊന്നാ
വസിഷ്ഠസ്യ	വസിഷ്ഠമഹർഷിയുടെ	കിം?"	ണ് ചെയ്യേണ്ടതായു
വാക്യേന	ആജ്ഞാപ്രകാരംതന്നെ	ഇതി	എന്ന് [ള്ളത്?"
പ്രകൃതീർജനം	പ്രജകളെ	വചനം	ചോദിച്ചു.
ഉത്ഥാപ്യ,	എഴുന്നേല്പിച്ച്,	അബ്രവീത്.	

തതഃ സർവ്വാഃ പ്രകൃതയോ രാമം വചനമബ്രുവൻ
ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛാമോ യത്ര രാമ ഗമിഷ്യസി. 12

പ്രകൃതയഃ	പ്രജകൾ	ഗമിഷ്യസി	അവിടുന്ന് എഴുന്നെള്ള
സർവ്വാഃ	എല്ലാം		ന്നതു്
തതഃ	അപ്പോൾ	യത്ര,	ഏതുദിക്കിലേക്കോ അ
രാമം	ശ്രീരാമനോടായി		വിടേയ്ക്ക്
വചനം	ഇങ്ങിനെ	ഗച്ഛന്തം	ഗമിക്കുന്നവനായ
അബ്രവൻ;	ഉണർത്തിച്ചു;		നിന്തിരുവടിയെ
"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	അനുഗച്ഛാമഃ.	ഞങ്ങളും അനുഗമിയ്ക്കു
			ന്നുണ്ട്.

ഏഷാ നഃ പരമാ പ്രീതിരേഷ നഃ പരമോ വരഃ
ഏഷ ഗതാ നഃ സദാ പ്രീതിസ്ത്വാനുഗമനേ നൃപ. 13

"നൃപ!	"മഹാരാജാവേ!	ഏഷാ	ഇതുതന്നെയാണ്
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ	നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
അനുഗമനേ	കൂടെത്തന്നെ വരുന്ന	പരമാ	സർവ്വോത്കൃഷ്ടമായ
	സംഗതിയിൽ	പ്രീതിഃ;	അഗ്രഹം;
പ്രീതിഃ	ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകുന്ന	ഏഷഃ	ഇതുതന്നെയാണ്
സദാ	എപ്പോഴും [ആനന്ദം	നഃ	ഞങ്ങൾക്ക്
നഃ ഗത;	ഞങ്ങളാൽ പ്രാർത്ഥിക്ക	പരമഃ	അത്യുത്തമമായുള്ള
	പ്പെട്ടതാകുന്നു;	വരഃ.	അനുഗ്രഹം.

പൌരേഷു യദി തേ പ്രീതിർയ്യദി സ്നേഹോ ഹ്യനുത്തമഃ
സപുത്രദാരാഃ കാകുത്സ്ഥ സമാഗച്ഛാമ സത്പഥം. 14

"കാകുത്സ്ഥ!	"ഹേ കാകുത്സ്ഥ!
പൌരേഷു	പൌരന്മാരിൽ
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
അനുത്തമഃ	നിസ്സീമമായ
സ്നേഹഃ	കാരുണ്യം
യദി,	ഉണ്ടെന്നാൽ,
പ്രീതിഃ	അനുഗ്രഹവും
യദി	ഉണ്ടെന്നാൽ
സപുത്രദാരാഃ	പത്നീപുത്രസമേതരായി
സത്പഥം	സച്ഛ്മാർഗ്ഗത്തിൽ
സമാഗച്ഛാമ.	ഞങ്ങളും കൂടെത്തന്നെ വർത്തിക്കട്ടെ.

തപോവനം വാ ദുർഗ്ഗം വാ നദീമംഭോനിധിം തഥാ
വയം തേ യദി ന ത്യാജ്യാഃ സർവ്വാൻ നോ നയ ഈശ്വര. 15

"ഈശ്വര!	"സ്വാമിൻ!
തേ	നിന്തിരുവടിക്ക്
വയം	ഞങ്ങൾ
ന ത്യാജ്യാഃ	യദി ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടത്തക്കവരല്ലെന്നാൽ
തപോവനം വാ	തപോവനത്തിലേക്കാകട്ടെ
ദുർഗ്ഗം വാ	മറ്റാരാലും പ്രവേശിപ്പാൻ കഴിയാത്ത പ്രദേശത്തിലേക്കാകട്ടെ
തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
നദീം	നദിയിലേയ്ക്കാകട്ടെ
അംഭോനിധിം,	സമുദ്രത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ
നഃ	ഞങ്ങൾ [യാകട്ടെ,
സർവ്വാൻ	എല്ലാവരേയും
നയ."	കൂടെത്തന്നെ കൊണ്ടു പോയാലും."

പൌരാണാം ദുഃഖഭക്തിം ച ബാഢമിത്യേവ സോഽബ്രവീത്
സപത്നതാന്തം ചാനപേക്ഷ്യ തസ്മിന്നഹനി രാഘവഃ. 16

സഃ	ആ
രാഘവഃ	ശ്രീരാഘവൻ
പൌരാണാം	പൌരന്മാരുടെ
ദുഃഖഭക്തിം ച	ദുഃഖഭക്തിയേയും
തസ്മിൻ	അന്നേ
അഹനി	ദിവസം
സപത്നതാന്തം ച	താൻ അവസാനത്തതായി ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതിനേയും
അനപേക്ഷ്യ,	തിരുവുള്ളത്തിലാത്ത്,
'ബാഢം' ഇതി ഏവ	'ആവട്ടെ,' എന്ന്
അബ്രവീത്.	അരുളിച്ചെയ്തു.

കോസലേഷു കുശം വീരമുത്തരേഷു തഥാ ലവം
അഭിഷിച്യ മഹാത്മാനാവുഭൌ രാമഃ കുശീലവൌ
സുതൌ പ്രസ്ഥാപയാമാസ ധർമ്മിഷ്ഠൌ ധർമ്മവത്സലൌ. 17

രാമഃ	ശ്രീരാമൻ
വീരം കുശം	മഹാശൂരനായ കുശനെ
കോസലേഷു	കോസലരാജ്യങ്ങളിലും
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ലവം	ലവനെ
ഉത്തരേഷു	ഉത്തരരാജ്യങ്ങളിലും
അഭിഷിച്യ,	രാജാക്കന്മാരായി പട്ടാഭിഷേകംചെയ്തു,
ധർമ്മവത്സലൌ	ധർമ്മശ്രദ്ധയുള്ളവരും
ധർമ്മിഷ്ഠൌ	ധർമ്മനിഷ്ഠാനമുള്ളവരും
മഹാത്മാനൌ	മഹാത്മാക്കളും ആയ
ഉഭൌ സുതൌ	ഇരുപുത്രന്മാരായ
കുശീലവൌ	കുശലവന്മാരെ
പ്രസ്ഥാപയാമാസ.	വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു യാത്രയാക്കുവാനേർപ്പാടുചെയ്തു.

അഭിഷിക്തൌ സുതാവങ്കേ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ പുരേ തതഃ
പരിഷ്വജ്യ മഹാബാഹുർമൂർദ്ധ്ന്യുപാഘ്രായ ചാസകൃത്. 18

തതഃ	അപ്പോൾ	പരിഷ്വജ്യ,	പുൽകി,
പുരേ	നഗരത്തിൽവെച്ച്	അങ്കേ	മടിയിൽ
അഭിഷിക്തൌ	പട്ടാഭിഷിക്തന്മാരായ	പ്രതിഷ്ഠാപ്യ,	ഇരുത്തി,
സുതൌ ച,	പുത്രന്മാരിരുവരേയും,	അസകൃത്	പലവുരു
മഹാബാഹുഃ	മഹാബാഹുവായ അഗ്ഗ	മൂർദ്ധ്നി	ശിരസ്സിൽ
	സ്ഥൻ	ഉപാഘ്രായ.	മുകന്തു.

രഥാനാം തു സഹസ്രാണി നാഗാനാമയുതാനി ച
ദശായുതാനി ചാശ്വാനാമേകൈകസ്യ ധനം ദദൌ. 19

ഏകൈകസ്യ	ഓരോരുത്തനും	അയുതാനി ച	പതിനായിരങ്ങളേയും
തു	വെവ്വേറെ	അശ്വാനാം ദശായുതാനി ച	അശ്വങ്ങളുടെ ലക്ഷങ്ങളേയും
രഥാനാം	രഥങ്ങളുടെ	ധനം	ധനമായി
സഹസ്രാണി	സഹസ്രങ്ങളേയും	ദദൌ.	നൽകി.
നാഗാനാം	ആനകളുടെ		

ബഹുരത്നൌ ബഹുധനൌ വൃഷ്ടിപുഷ്ടജനാവൃതൌ
അഭിഷിച്യ സുതൌ വീരൌ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ പുരേ തദാ
ദൂതാൻ സംപ്രേഷയാമാസ ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ. 20

വീരൌ	ശൂരന്മാരായ	അഭിഷിച്യ	മുടിചൂട്ടിയശേഷം
സുതൌ	രണ്ടു പുത്രന്മാരേയും	തദാ	അപ്പോൾ
ബഹുരത്നൌ	അനേകം വിശിഷ്ടവസ്തുക്കളാട്ടുകുടിയവരായും	പുരേ	നഗരത്തിൽ
		പ്രതിഷ്ഠാപ്യ,	പാർപ്പിച്ച്,
ബഹുധനൌ	ധാരാളം ധനത്തോട്ടുകുടിയവരായും	മഹാത്മനേ	മഹാത്മാവായ
		ശത്രുഘ്നായ	ശത്രുഘ്നന്റെ അടുക്കൽ
വൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതൌ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും സന്തുഷ്ടിപൂണ്ട ജനങ്ങളാൽചൂഴപ്പെട്ടവരായും	ദൂതാൻ	ദൂതന്മാരെ
		സംപ്രേഷയാമാസ.	പറഞ്ഞയച്ചു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
സപ്താധികശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിഏഴാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

അഷ്ടോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിഎട്ടാംസർഗ്ഗം.

[വിഭീഷണാദ്യാഃദശഃ = വിഭീഷണൻ മുതലായവരെ നിയമിക്കുന്നത്.]

തേ ദൂതാ രാമവാക്യേന ചോദിതാ ലഘുവിക്രമാഃ
പ്രജഗ്മുർമ്മധുരാം ശീഘ്രം ചക്രുശ്ചാസം ച നാധ്വനി. 1

ലഘുവിക്രമാഃ	ശീഘ്രഗതിയാൻ വരായ	ചാസം ച ന ചക്രുഃ ;	തങ്ങിയതേയില്ല;
തേ ദൂതാഃ,	ആ ദൂതന്മാർ,	ശീഘ്രം	താമസിയാതെതന്നെ
രാമവാക്യേന ചോദിതാഃ	ശ്രീരാമാജ്ഞ കയ്ക്കൊ ണ്ട്	മധുരാം	മധുരാപുരത്തിലേക്കാ
അധ്വനി	വഴിയിൽ	പ്രജഗ്മുഃ	വഴിനടന്നു. [യി

തേ തു ത്രിഭിരഹോരാത്രൈഃ സംപ്രാപ്യ മധുരാമഥ
ശത്രുഘ്നായ യഥാതത്ത്വമാചഖ്യുഃ സർവ്വമേവ തത്. 2

തേ	അവർ	ശത്രുഘ്നായ	ശത്രുഘ്നനോടായി
ത്രിഭിഃ അഹോ- രാത്രൈഃ അഥ	മൂന്നു ദിവസങ്ങൾക്കു ശേഷം	തത്	ആ സമയം
മധുരാം	മധുരാപുരത്തിൽ	യഥാതത്ത്വം തു സർവ്വം ഏവ	നടന്നതെല്ലാറ്റിനേയും ഉള്ളതുപോലെത്തന്നെ
സംപ്രാപ്യ,	എത്തിച്ചേർന്ന്,	ആചഖ്യുഃ.	ഉണർത്തിച്ചു.

ലക്ഷ്മണസ്യ പരിത്യാഗം പ്രതിജ്ഞാം രാഘവസ്യ ച
പുത്രയോരഭിഷേകം ച പൌരാനുഗമനം തഥാ 3
കുശസ്യ നഗരീ രമ്യാ വിന്ധ്യപർവ്വതരോധസി
കുശാവതീതി നാമ്നാ സാ കൃതാ രാമേണ ധീമതാ
ശ്രാവസ്തീതി പുരീ രമ്യാ ശ്രാവിതാ ച ലവസ്യ ച 4
അയോദ്ധ്യാം വിജനാം ചൈവ ഭരതം രാഘവാനുഗം
ഏവം സർവ്വം നിവേദ്യാഥ ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ
വിരേമുസ്തേ തതോ ദൂതാസ്ത്വര രാജേതി ചാബ്രുവൻ. 5

തതഃ	ആ സമയം	പുത്രയോഃ	പുത്രന്മാരായ കുശലവ ന്മാരുടെ
തേ ദൂതാഃ,	ആ ദൂതന്മാർ,	അഭിഷേകം ച,	പട്ടാഭിഷേകത്തെപ്പ റിയും,
മഹാത്മനേ	മഹാത്മാവായ	പൌരാനു- ഗമനം	പൌരന്മാർ ക്രടെച്ചെ ല്ലുവാൻനിശ്ചയിച്ചിരി
ശത്രുഘ്നായ	ശത്രുഘ്നനോടായി		ക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചും,
ലക്ഷ്മണസ്യ	ലക്ഷ്മണന്റെ	അയോദ്ധ്യാം വിജനാം ച	അയോദ്ധ്യാനഗരത്തെ ശൂന്യമായിരിക്കുന്നതാ
പരിത്യാഗം	പരിത്യാഗത്തെക്കുറിച്ചും		യും
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ		
പ്രതിജ്ഞാം ച,	പ്രതിജ്ഞയെക്കുറിച്ചും,		
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ		

ഭരതം ഭരതനെ
രാഘവാനുഗം ഏവ } ശ്രീരാഘവന്റെ കൂടെത്തന്നെ പോകുവാനുറച്ചതായും
ധീമതാ ധീമാനായ
രാമേണ ശ്രീരാമനാൽ
കുശസ്യ ച കുശനായുള്ളതെ
വിന്ധ്യപർവ്വതരോധസി } വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിന്നരികിലായി
സാ ആ
കുശാവതി കുശാവതി
ഇതി എന്ന
നാമ്നാ പേരാൻ
രമ്യാ രമ്യമായ
നഗരീ നഗരവും
ലവസ്യ ച ലവനും
ശ്രാവസ്തീ ശ്രാവസ്തി

ഇതി എന്നു
ശ്രാവിതാ വിളങ്ങുന്നതായ
രമ്യാ അഴകാൻ
പുരീ നഗരവും
കൃതാ, ഏർപ്പെട്ടുത്തപ്പെട്ടതിനെക്കുറിച്ചും,
ഏവം ഇപ്രകാരം
സർവ്വം എല്ലാറ്റിനെക്കുറിച്ചും
ആശു ഉടനെ
നിവേദ്യ, ഉണർത്തിച്ചു",
"രാജ! "ഭൂപതേ!
തവ! " ഒട്ടും താമസിക്കാതിരു
ഇതി എന്നു [ന്നാലും,"
അബ്രവീൻ; അപേക്ഷിച്ചു;
ച അതിൽപിന്നെ
വിരേമുഃ. മൌനമവലംബിച്ചു് കാത്തുനിന്നു.

തച്ഛ്രുത്വാ ഘോരസങ്കാശം കുലക്ഷയമുപസ്ഥിതം
പ്രകൃതീസ്ത സമാനീയ കാഞ്ചനം ച പുരോധസം. 6
തേഷാം സർവ്വം യഥാവൃത്തമാഖ്യായ രഘുനന്ദനഃ
ആത്മനശ്ച വിപര്യ്യാസം പ്രകൃതീനാം ന്യവേദയത്. 7

രഘുനന്ദനഃ, ശത്രുഘ്നൻ,
തത് ആ
ഘോരസങ്കാശം താങ്ങീയ്യുകൂടവും
ഉപസ്ഥിതം തു അടുത്തെത്തിയതുമായ
കുലക്ഷയം കുലത്തിന്റെ പയ്യവ
ശ്രുത്വാ കേട്ടു് [ാനത്തെപ്പറ്റി
പുരോധസം പുരോഹിതനായ
കാഞ്ചനം കാഞ്ചന മഹർഷിയെ
പ്രകൃതീഃ ച മന്ത്രിമാരെയും [യും
സമാനീയ വരുത്തി,

തേഷാം അവ
പ്രകൃതീനാം അപ്പന്മാരോടായി
യഥാവൃത്തം നടന്ന സംഗതി
സർവ്വം എല്ലാറ്റിനെയും
ആഖ്യായ, അറിയിച്ചു,
ആത്മനഃ തനിക്കങ്ങാവാൻ പോകുന്നതായ
വിപര്യ്യാസം } പൂവ്വാവസ്ഥയിലുള്ള
ച } പ്രത്യാഗമനത്തെയും
ന്യവേദയത്. അരുളിച്ചെയ്തു.

["വിപര്യ്യാസം", (തനിക്കു നേർന്നതായ കഷ്ടം, എന്നും).]

തതഃ പുത്രദ്വയം വീരഃ സോഽഭ്യഷിഞ്ചന്നരാധിപഃ
സുബാഹുമ്മധുരാം ലേഭേ ശത്രുഘ്നാതീ ച വൈദിശം. 8

സഃ വീരഃ ആ ശൂരനായ
നരാധിപഃ ശത്രുഘ്നൻ
തതഃ അപ്പോൾ
പുത്രദ്വയം ഇരു പുത്രന്മാർക്കും
അഭ്യഷിഞ്ചത്; രാജ്യാഭിഷേകം ചെയ്തു;

സുബാഹുഃ സുബാഹു എന്നവൻ
മധുരാം ച മധുരാപുരത്തെയും
ശത്രുഘ്നാതീ ശത്രുഘ്നാതിയെന്നവൻ
വൈദിശം വൈദിശമെന്ന നഗര
ലേഭേ. പ്രാപിച്ചു. [ത്തെയും

ദ്വിധാ കൃത്വാ തു താം സേനാം മാധുരീം പുത്രയോർദ്വയോഃ
ധനധാന്യസമായുക്തൌ സ്ഥാപയാമാസ പാർത്ഥിവൌ. 9

താം	ആ	ദ്വിധാ കൃത്വാ	രണ്ടു സമഭാഗങ്ങളാക്കി,
മാധുരീം	മധുരാപുരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന	ധനധാന്യ-സമായുക്തൌ	ധനധാന്യസമൃദ്ധി പൂണ്ട
സേനാം	സൈന്യത്തെ	പാർത്ഥിവൌ	നൃപന്മാരായി
ദ്വയോഃ	രണ്ടു	സ്ഥാപയാമാസ.	സ്ഥാപിച്ചു.
പുത്രയോഃ തു	പുത്രന്മാക്കുമായി		

സുബാഹും മധുരായാം ച വൈദിശേ ശത്രുഘാതിനം
യയൌ സ്ഥാപ്യ തദാ ഽയോദ്ധ്യാം രഥേനൈകേന രാഘവഃ. 10

രാഘവഃ,	ശത്രുഘ്നൻ,	സ്ഥാപ്യ,	വാണുകൊൾവാനായി
സുബാഹും	സുബാഹുവെ	തദാ	ആ സമയം[നിയമിച്ചു്,
മധുരായാം	മധുരയിലും	ഏകേന രഥേന	ഒരു രഥത്തിൽ കയറിക്കൊണ്ടു്
ശത്രുഘാതിനം	ശത്രുഘാതിയെ	അയോദ്ധ്യാം	അയോദ്ധ്യയ്ക്കു്
വൈദിശേ ച	വൈദിശത്തിലും	യയൌ.	എഴുന്നെള്ളി.

സ ദദർശ മഹാത്മാനം ജ്വലന്തമിവ പാവകം
സൂക്ഷ്മക്ഷൌമാംബരധരം മുനിഭിഃ സാർദ്ധമക്ഷയൈഃ. 11

സഃ	അദ്ദേഹം	അക്ഷയൈഃ	കാലക്ഷയാതീതന്മാരായ
മഹാത്മാനം,	മഹാത്മാവായ ശ്രീരാഘവനെ,	മുനിഭിഃ സാർദ്ധം	മുനിമാരാൽ ചൂഴപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവനായും
പാവകം ഇവ	അഗ്നിഭഗവാനെപ്പോലെ	സൂക്ഷ്മക്ഷൌമാംബരധരം	നേരിയ പരിശുദ്ധമായ പട്ടാംബരം ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനായും
ജ്വലന്തം	ജ്യോതിർമ്മയനായ് വിളങ്ങുന്നവനായും	ദദർശ.	സന്ദർശിച്ചു.

സോ ഽഭിവാദ്യ തതോ രാമം പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രയതേന്ദ്രിയഃ
ഉവാച വാക്യം ധർമ്മജ്ഞം ധർമ്മമേവാനുചിന്തയൻ. 12

സഃ,	ആ ശത്രുഘ്നൻ,	പ്രയതേന്ദ്രിയഃ	ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ഒതുക്കിയവനായി
ധർമ്മജ്ഞം	ധർമ്മജ്ഞനായ	ധർമ്മം ഏവ	ധർമ്മം തന്നെത്തന്നെ
രാമം	ശ്രീരാമനെ	അനുചിന്തയൻ	അകക്കാമ്പിൽ സൂക്ഷ്മായ്കരുതി
അഭിവാദ്യ,	വണങ്ങിനമസ്കരിച്ചു്	വാക്യം ഉവാച.	ഇപ്രകാരം ഉണർത്തിച്ചു.
തതഃ	അതിൽപിന്നെ		
പ്രാഞ്ജലിഃ	അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തുകൊണ്ടു്		

കൃതാഽഭിഷേകം സുതയോയ്യുക്തം രാഘവനന്ദന
തവാനുഗമനേ രാജൻ വിദ്ധി മാം കൃതനിശ്ചയം. 13

"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!	തവ അനുഗമനേ	നിന്തിരുവടി നിജമായ പൂവ്വഭാവമാകുന്ന ജ്യോതിസ്വരൂപത്തിൽ ചേരുവാൻ എഴുന്നെള്ളുന്നസമയം കൂടെത്തന്നെ വരുവാനായി
രാഘവനന്ദന!	ശ്രീരഘുകുലതിലക!		
സുതയോഃ	ഇരുകുമാരന്മാർക്കും		
യുക്തം	വേണ്ടുംവണ്ണം	കൃതനിശ്ചയം	നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നവനാണെന്ന്
അഭിഷേകം കൃതാ,	പട്ടാഭിഷേകംചെയ്ത്,	മാം വിദ്ധി.	എന്നെ തിരുവുള്ളത്തിൽ ഗ്രഹിച്ചാലും.

ന ചാന്യദപി വക്തവ്യം തവ വീര ന ശാസനം
വിഹന്യമാനമിച്ഛാമി മദ്വിധേന വിശേഷതഃ. 14

"അന്യത് അപി വക്തവ്യം ച ന;	"ഇതല്ലാത്ത മറ്റൊരു വിധത്തിലുള്ളാജ്ഞയും നിയമിക്കാതിരിപ്പാൻ തിരുമനസ്സുണ്ടാകേണം	വിശേഷതഃ	മുഖ്യമായും
		മദ്വിധേന	എന്നെപ്പോലെയുള്ളവനാൽ
		വിഹന്യമാനം	അനാദരിക്കപ്പെടുക എന്നതിന്നു്
വീര!	ഹേ വീര!	ഇച്ഛാമി ന."	ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കയില്ല."
തവ ശാസനം,	അങ്ങ,		

തസ്യ താം ബുദ്ധിമക്ലീബാം വിജ്ഞായ രഘുനന്ദനഃ
ബാഢമിത്യേവ ശത്രുഘ്നം രാമോ വാക്യമുവാച ഹ. 15

രഘുനന്ദനഃ	രഘുതിലകനായ	വിജ്ഞായ,	അറിഞ്ഞു്,
രാമഃ	ശ്രീരാമൻ	ശത്രുഘ്നം	ശത്രുഘ്നനോടായി
തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ	'ബാഢം' ഇതി ഏവ	'അങ്ങിനെതന്നെയാവട്ടെ' എന്നു്
താം ബുദ്ധിം	ആ നിശ്ചയത്തെ		
അക്ലിബാം	ഇളക്കുവാൻ കഴിയാത്തതായി	വാക്യം ഹ ഉവാച.	മറുപടിയരുളി.

തസ്യ വാക്യസ്യ വാക്യാന്തേ വാനരാഃ കാമരൂപിണഃ
ലക്ഷരാക്ഷസസംഘാശ്ച സമാപേതുരനേകശഃ. 16

തസ്യ	ആ	വാനരാഃ	വാനരന്മാരും
വാക്യസ്യ	വാക്യത്തിന്റെ	ലക്ഷരാക്ഷസസംഘാഃ ച	കരടിക്കൂട്ടങ്ങളും രാക്ഷസഗണങ്ങളും
വാക്യാന്തേ,	അവസാനത്തിൽ,	അനേകശഃ	കൂട്ടം കൂട്ടമായി
കാമരൂപിണഃ	കാമരൂപികളായ	സമാപേതുഃ.	വന്നെത്തി.

സുഗ്രീവം തേ പുരസ്കൃത്യ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ
തം രാമം ദൃഷ്ടമനസഃ സപത്ന്യായാഭിമുഖം സ്ഥിതം. 17

തേ	അവർ	അഭിമുഖം സ്ഥിതം	എഴുന്നെള്ളുവാൻ നിശ്ചയിച്ചുവനായ
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരും തന്നെ	തം രാമം	ആ ശ്രീരാഘവനെ
സുഗ്രീവം	സുഗ്രീവനെ	ദൃഷ്ടമനസഃ	സന്ദർശിപ്പാൻ കൊതി പൂണ്ടവരായി
പുരസ്കൃത്യ,	മുമ്പിലാക്കിക്കൊണ്ട്,	സമാഗതാഃ.	വന്നുകൂടി.
സപത്ന്യായ	വൈകുണ്ഠത്തിലേക്കായി		

ദേവപുത്രാ ഋഷിസുതാ ഗന്ധർവ്വാണാം സുതാസ്തഥാ
രാമാഭിപ്രായമാജ്ഞായ സർവ്വ ഏവ സമാഗതാഃ 18

ദേവപുത്രാഃ	ദേവകുമാരന്മാരും	സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരുംതന്നെ
ഋഷിസുതാഃ	ഋഷികുമാരന്മാരും	രാമാഭിപ്രായം	ശ്രീരാമന്റെ തിരുവു
ഗന്ധർവ്വാണാം സുതാഃ തഥാ	ഗന്ധർവ്വകുമാരന്മാരും	ആജ്ഞായ,	ധരിച്ച്, [ള്ളത്തെ
		സമാഗതാഃ.	വന്നുചേർന്നു.

തേ രാമമഭിവാദ്യോചുഃ സർവ്വേ വാനരരാക്ഷസാഃ
തവാനുഗമനേ രാജൻ സംപ്രാപ്താഃ കൃതനിശ്ചയാഃ. 19

തേ	ആ	അനുഗമനേ	വൈകുണ്ഠപ്രാപ്തി സമയത്തിൽ കൂടെത്തന്നെ വരുന്നസംഗതിയിൽ
വാനര-രാക്ഷസാഃ	വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും	കൃത-നിശ്ചയാഃ	നിന്തിരുവടിയുടെ അനുമതി സിദ്ധിക്കുമെന്ന വിശ്വാസത്തോടുകൂടിയവരായിട്ടാണ്
സർവ്വേ,	എല്ലാം,	സംപ്രാപ്താഃ.	ഞങ്ങൾ ആഗതരായിരിക്കുന്നത്.
രാമം	ശ്രീരാമനെ		
അഭിവാദ്യ,	വന്ദിച്ച്,		
ഊചുഃ;	ഇങ്ങിനെ പ്രാർത്ഥിച്ചു;		
"രാജൻ!	"മഹാരാജാവേ!		
തവ	നിന്തിരുവടിയുടെ		

യദി രാമ വിനാഽസ്മാഭിർഗച്ഛേസ്ത്വം പുരുഷോത്തമ
യമദണ്ഡമിവോദ്യമ്യ തവയാ സ്മ വിനിപാതിതാഃ
തൈരേവമുക്തഃ കാകുത്സ്ഥോ ബാഢമിത്യബ്രവീത് സ്മയൻ 20

"രാമ!	"ശ്രീരാമ!	വിനിപാതിതാഃ ഇവ; "	അവമാനിക്കപ്പെട്ടവരായീരുന്നതാണ്;"
പുരുഷോത്തമ!	പുരുഷോത്തമ!	തൈഃ ഏവം	അവരാൽ ഇപ്രകാരം
അസ്മാഭിഃ വിനാ	ഞങ്ങളെക്കൂടാതെ	ഉക്തഃ	ഉണർത്തിക്കപ്പെട്ടവനായ
തവം	നിന്തിരുവടി	കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ,
ഗച്ഛേഃ യദി	എഴുന്നെള്ളുകയാണെന്നാൽ,	സ്മയൻ	മന്ദസ്മിതം ചെയ്തുകൊണ്ട്
തവയാ	നിന്തിരുവടിയാൽ	ബാഢം ഇതി,	"ആവട്ടെ," എന്ന്
യമദണ്ഡം	യമദണ്ഡത്തെ	അബ്രവീത്,	അരുളിച്ചെയ്തു.
ഉദ്യമ്യ സ്മ	ഏല്പിച്ച്		

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമം സുഗ്രീവോഽപി മഹാബലഃ
പ്രണമ്യ വിധിവദ്വീരം വിജ്ഞാപയിതുമുദ്യതഃ. 21

ഏതസ്മിൻ	ഈ	വീരം രാമം	വീരനായ ശ്രീരാമനെ
അന്തരേ,	സമയത്തിൽ	വിധിവത്	മുറപോലെ
മഹാബലഃ	മഹാബലശാലിയായ	പ്രണമ്യ	വണങ്ങിനമസ്കരിച്ച്,
സുഗ്രീവഃ,	സുഗ്രീവൻ,	വിജ്ഞാപയിതും	ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിപ്പാ
അപി,	ഏകനായ്തന്നെ,	ഉദ്യതഃ.	നായിമുതിർന്നു.

അഭിഷിച്യാംഗദം വീരമാഗതോഽസ്മി നരേശ്വര
തവാനുഗമനേ രാജൻ വിദ്ധി മാം കൃതനിശ്ചയം. 22

"നരേശ്വര;	"പുരുഷോത്തമ!	തവ അനുഗമനേ	നിന്തിരുവടിയുടെ വൈ കുണ്ഠപ്രാപ്തിയിൽ കൂ ടെവരുന്നകാര്യത്തിൽ
വീരം	വീരനായ		
അംഗദം	അംഗദനെ		
അഭിഷിച്യ,	വാഴിച്ച്,	കൃതനിശ്ചയം	നിന്തിരുവടി വിരോധി ക്കയില്ലെന്ന വിശ്വാ സം കയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കു ന്നവനാണെന്ന്
ആഗതഃ അസ്മി;	ഇതാ ഞാൻ വന്നിരി ക്കുന്നു;		
രാജൻ!	മഹാരാജാവേ!	വിദ്ധി."	തിരുവുള്ളത്തിൽ ധരി ച്ചാലും."
മാം	എന്നെ,		

തസ്യ തദ്വചനം ശ്രുത്വാ രാമോ രമയതാം വരഃ
വാനരേന്ദ്രമഥോവാച മൈത്രം തസ്യാനുചിന്തയൻ. 23

രമയതാം	സർവ്വാഭീഷ്ടങ്ങളെയും നൽകുന്നവരിൽ	തസ്യ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ
		മൈത്രം	സ്നേഹഭാവത്തെ
വരഃ	ഉത്തമനായ	അനുചിന്തയൻ,	വിചാരിയായി കരുതുന്ന വനായി,
രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,		
തസ്യ	സുഗ്രീവന്റെ	വാനരേന്ദ്രം	വാനരേന്ദ്രനോടായി
തത് വചനം	ആ വാക്ക്	അഥ	ഇപ്രകാരം
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,	ഉവാച.	അരുളിച്ചെയ്തു.

സഖേ ശൃണുഷ്വ സുഗ്രീവ ന ത്വയാഽഹം വിനാകൃതഃ
ഗച്ഛേയം ദേവലോകം വാ പരമം വാ പദം മഹത്. 24

"സഖേ!	"അപന്മിത്രമായ	അഹം	ഞാൻ
സുഗ്രീവ!	ഹേ സുഗ്രീവ!	ദേവലോകം വാ,	ദേവലോകത്തിലേയ്ക്കാ
ശൃണുഷ്വ;	ഞാൻ അരുളുന്നതു കേട്ടാലും;	മഹത്	മഹത്തായ [കട്ടെ,
		പരമം പദം വാ	പരമപദത്തിലേയ്ക്കു തന്നെയാകട്ടെ
ത്വയാ വിനാകൃതഃ,	ഭവനോടുകൂടി വേർ പിരിഞ്ഞവനായി,	ഗച്ഛേയം ന."	എഴുന്നെള്ളുന്നതല്ല."

വിഭീഷണമഥോവാച മധുരം ശ്ലക്ഷ്ണയാ ഗിരാ
യാവത് പ്രജാ ധരിഷ്യന്തി താവത് ത്വം വൈ വിഭീഷണ
രാക്ഷസേന്ദ്ര മഹാവീര്യ ലങ്കാസ്ഥസ്ത്വം ധരിഷ്യസി. 25

വിഭീഷണം	വിഭീഷണനെനോക്കി,
ശ്ലക്ഷ്ണയാഗിരാ	മൃദുസ്വരത്തിൽ
മധുരം	ഹിതകരമായുള്ളതിനെ
അഥ	ഇപ്രകാരം
ഉവാച;	അരുളിച്ചെയ്തു;
"മഹാവീര്യ!	"മഹാശൂരനും
രാക്ഷസേന്ദ്ര	രാക്ഷസേന്ദ്രനുമായ
വിഭീഷണ!	ഹേ വിഭീഷണ!
പ്രജാഃ	പ്രജകൾ
യാവത്	എത്രത്തോളംകാലം
ധരിഷ്യന്തി	വാഴുന്നുവോ
താവത്	അത്രയുംകാലം
ത്വം	ഭവാനും
ധരിഷ്യസി;	വാഴുന്നതാണ്;
ത്വം	ഭവാൻ
ലങ്കാസ്ഥഃ വൈ.	ലങ്കയിൽതന്നെ വർത്തിച്ചാലും.

ശാസിതസ്ത്വം സഖിത്വേന കാര്യം തേ മമ ശാസനം
പ്രജാഃ സംരക്ഷ ധർമ്മേണ നോത്തരം വക്തുമർഹസി. 26

"ത്വം	"ഭവാൻ
സഖിത്വേന	സഖിത്വം ഹേതുവാൽ
ശാസിതഃ	എന്നാൽ അവശ്യപ്പെടപ്പെട്ടുന്നു;
മമ	എന്നാൽ
ശാസനം	അവശ്യപ്പെടപ്പെട്ടത്
തേ	ഭവാനാൽ
കാര്യം;	ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു;
ധർമ്മേണ	ധർമ്മയുക്തമായി
പ്രജാഃ	പ്രജകളെ
സംരക്ഷ;	അങ്ങുവന്നാലും;
ഉത്തരം	ഇതിനുമേലായി
വക്തും അർഹസി ന."	ഭവാൻ ഒന്നും പറയാതിരുന്നാലും."

[ഇതിനുശേഷം ഇക്ഷ്വാകുക്കളുടെ കുലദൈവതമായ ശ്രീരംഗശായിയെ (ജഗന്നാഥം) വിഭീഷണന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്ത് ഏല്പിച്ച്, ഏറ്റവും ആരാധിച്ചുവരുന്നവനായി പറയുന്നതായ ഈ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും പല ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും ഉണ്ട്:—

"ആരാധ്യ ജഗന്നാഥമിക്ഷ്വാകുകുലദൈവതം
ആരാധനീയമനിശം സർവ്വൈരേവൈഃ സവാസവൈഃ
തഥേതി പ്രതിജഗ്രാഹ രാമവാക്യം വിഭീഷണഃ
രാജാ രാക്ഷസമുഖ്യാനാം രാഘവാജ്ഞാമനുസ്മരൻ."

യുദ്ധകാണ്ഡം 131-ാംസർഗ്ഗം 87-ാംശ്ലോകത്തിലെ കുറിപ്പും നോക്കുക.]

തമേവമുക്ത്വാ കാകുത്സ്ഥോ ഹനുമന്തമഥാബ്രവീത്
ജീവിതേ കൃതബുദ്ധിസ്ത്വം മാ പ്രതിജ്ഞാം വൃഥാ കൃഥാഃ. 27

കാകുത്സ്ഥഃ	കാകുത്സ്ഥൻ
ഏവം	ഇപ്രകാരം
തം	വിഭീഷണനോടായി
ഉക്ത്വാ	അരുളിച്ചെയ്ത്
ഹനുമന്തം	ഹനുമാനോടായി
അഥ	ഇങ്ങിനെ
അബ്രവീത്;	അരുളിച്ചെയ്തു;
"ത്വം	"അങ്ങ്
ജീവിതേ	ചിരഞ്ജീവിയായിരിക്കണമെന്ന സംഗതിയിൽ
കൃതബുദ്ധിഃ;	നിശ്ചയംചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതാണ്;
പ്രതിജ്ഞാം	പ്രതിജ്ഞയെ
വൃഥാ മാ കൃഥാഃ.	മിഥ്യയാക്കാതിരുന്നാലും.

[മുമ്പ് 36-ാംസർഗ്ഗത്തിൽ തങ്ങളും ആരുടേയും ആയുധങ്ങൾകൊണ്ട് ഹനുമാൻ മരണം പ്രാപിക്കാത്തവനായി ചിരഞ്ജീവിയായിരിക്കുന്നതാണ്, എന്നുള്ള ഭേദകളുടെ നിശ്ചയം മിഥ്യയാക്കുവാൻ പാടുള്ളതല്ല" എന്നു സാരം.]

മത്കഥാഃ പ്രചരിഷ്യന്തി യാവല്ലോകേ ഹരീശ്വര
താവത് ത്വം ധാരയ പ്രാണാൻ പ്രതിജ്ഞാമനുപാലയ. 28

"ഹരീശ്വര!	"വാനരേശ്വര!
ലോകേ	ലോകത്തിൽ
യാവത്	എത്രത്തോളംകാലം
മത്കഥാഃ	എന്റെ കഥകൾ
പ്രചരിഷ്യന്തി	പ്രചരിക്കുമോ
താവത്,	അത്രയും കാലം,
ത്വം	അങ്ങ്
പ്രാണാൻ ധാരയ;	ജീവനോടിരുന്നാലും;
പ്രതിജ്ഞാം	പ്രതിജ്ഞയെ
അനുപാലയ.	പരിപാലിച്ചാലും.

ജാംബവന്തം തഥോക്ത്വാ തു വൃദ്ധം ബ്രഹ്മസുതം തഥാ
മൈന്ദം ച ദ്വിവിദം ചൈവ പഞ്ച ജാംബവതാ സഹ
യാവത് കഞ്ചിച്ച സംപ്രാപ്തസ്താവജ്ജീവത സർവ്വദാ 29
താനേവമുക്ത്വാ കാകുത്സ്ഥഃ സർവ്വാംസ്താന്ഋക്ഷവാനരാൻ
ഉവാച ബാഢം ഗച്ഛധ്വം മയാ സാർദ്ധം യഥേപ്സിതം. 30

കാകുത്സ്ഥഃ,	കാകുത്സ്ഥൻ,
തഥാ	അപ്രകാരം
ഉക്ത്വാ തു,	ആജ്ഞാപിച്ച ശേഷം,
ബ്രഹ്മസുതം	ബ്രഹ്മദേവന്റെ പുത്രനും
വൃദ്ധം തഥാ	വയോധികനുമായ
ജാംബവന്തം ച	ജാംബവാനേയും
മൈന്ദം ച	മൈന്ദനേയും
ദ്വിവിദം ഏവ	ദ്വിവിദനേയും,
ജാംബവതാ സഹ	ജാംബവാനോടുകൂടിയ
താൻ	ആ
പഞ്ച,	അഞ്ചുപേരേയുംനോക്കി,
ഏവം,	ഇപ്രകാരം,
"കലിഃ	"കലികാലം
സംപ്രാപ്തഃ യാവത് താവത്	വരുന്നതുവരെയ്ക്കും
സർവ്വദാ ച	എപ്പോഴും
ജീവത,"	നിങ്ങൾ സർവ്വാത്മനാ പൂണ്ടുവർത്തിക്കുവിൻ,"
ഉക്ത്വാ,	എന്നിങ്ങിനെ നിയമിച്ച
താൻ	ആ [ശേഷം,
ഋക്ഷവാനരാൻ	കരടികളോടും വാനരന്മാരോടും
സർവ്വാൻ	എല്ലാം [കൂടി
"ബാഢം;	"ശരി;
യഥേപ്സിതം	ഇഷ്ടംപോലെ
മയാ സാർദ്ധം	എന്നോടുകൂടി
ഗച്ഛധ്വം"	നിങ്ങൾ വന്നുകൊൾവിൻ"
ഉവാച.	എന്ന് അരുളിച്ചെയ്തു.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ
അഷ്ടോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറ്റിഎട്ടാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23941; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യംമുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3217.

നവോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിരുമ്പതാംസർഗ്ഗം.

[ശ്രീരാമമഹാപ്രസ്ഥാനം = ശ്രീരാമൻ വൈകുണ്ഠയാത്രക്കായൊരുങ്ങുന്നതു്.]

പ്രഭാതായാം തു ശർവ്വര്യാം പൃഥുവക്ഷാ മഹായശാഃ
രാമഃ കമലപത്രാക്ഷഃ പുരോധസമഥാബ്രവീത്. 1

ശർവ്വര്യാം തു	രാത്രികഴിഞ്ഞ്	മഹായശാഃ	മഹായശസ്വിയുമായ
പ്രഭാതായാം,	പുലർന്നാറെ,	രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ,
പൃഥുവക്ഷാഃ	വിശാലവക്ഷസ്സാർന്ന വനും	പുരോധസം	പുരോഹിതനോടായി
		അഥ	ഇങ്ങിനെ
കമലപത്രാക്ഷഃ	ചെന്താർമിഴിയനും	അബ്രവീത്.	അരുൾചെയ്തു.

അഗ്നിഹോത്രം വ്രജത്വഗ്രേ സപ്പിർജ്വലിതപാവകം
വാജപേയാതപത്രം ച ശോഭമാനം മഹാപഥേ. 2

" മഹാപഥേ	" സ്വസ്ഥാനത്തേയ്ക്കു് ഗമിക്കുന്നതായ മാർഗ്ഗ	ശോഭമാനം	തെളിഞ്ഞുവിലസുന്നതുമായ
അഗ്രേ	മുമ്പിലായി [ത്തിൽ	അഗ്നിഹോത്രം	അഗ്നിഹോത്രവും
സപ്പിർ-ജ്വലിത-പാവകം	നെയ്യുകൊണ്ട് ആഹുതി ചെയ്ത് ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ച അഗ്നിയോടുകൂടിയതും	വാജപേയാതപത്രം ച	വാജപേയക്കുടയും
		വ്രജതു."	പോകട്ടെ."

തതോ വസിഷ്ഠസ്തേജസ്വീ സർവ്വം നിരവശേഷതഃ
ചകാര വിധിവദ്ധർമ്മം മഹാപ്രസ്ഥാനികം വിധിം. 3

തതഃ	അപ്പോൾ	ധർമ്മം	അവശ്യം ചെയ്യേണ്ട കൃത്യവുമായ
തേജസ്വീ	തേജസ്വിയായ		
വസിഷ്ഠഃ	വസിഷ്ഠമഹർഷി	വിധിം	വൈദികകർമ്മം
മഹാ-പ്രസ്ഥാനികം	പരലോകയാത്രയുടെ ആരംഭത്തിൽ ഈ ലോകത്തിൽതന്നെ ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതും	സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനുമുള്ള
		വിധിവത്	ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം
		നിരവശേഷതഃ	പൂർത്തിയായി
		ചകാര.	ചെയ്തു.

തതഃ സൂക്ഷ്മാംബരധരോ ബ്രഹ്മ ചാവർത്തയൻ പരം
കുശാൻ ഗൃഹീത്വാ പാണിഭ്യാം പ്രസജ്യ പ്രയയാവഥ. 4

തതഃ	അതിൽപിന്നെ	പ്രസജ്യ	വിരലുകൾക്കിടയിലായിപിടിച്ചുംകൊണ്ട്,
അഥ,	ആ സമയം,	പരം	സർവ്വമായ
സൂക്ഷ്മാംബരധരഃ	നേരിയ വസ്ത്രമുടുത്തവനായി	ബ്രഹ്മ ച	ഏകാക്ഷര പരബ്രഹ്മമായ ഓങ്കാരമാകുന്ന ബ്രഹ്മമന്ത്രത്തെത്തന്നെ
പാണിഭ്യാം	രണ്ടുകൈകളുംകൊണ്ടും		
കുശാൻ	ദർഭപ്പുല്ലുകളെ	അവർത്തയൻ	ജപംചെയ്തുകൊണ്ട്
ഗൃഹീത്വാ,	സ്വീകരിച്ച്,	പ്രയയൗ.	എഴുന്നെള്ളുവാൻ സന്നദ്ധനായിരുന്നു.

അവ്യാഹരൻ കചിത് കിംചിന്നിശ്ചേഷ്ടോ നിസ്സുഖഃ പഥി
നിജ്ജഗാമ ഗൃഹാത് തസ്മാദ്ദീപ്യമാന ഇവാംശുമാൻ. 5

അംശുമാൻ ഇവ	ആദിത്യനെന്നപോലെ	നിശ്ചേഷ്ടഃ	ഇന്ദ്രിയവ്യാപാരങ്ങളറവനായി
ദീപ്യമാനഃ,	തേജോമയനായി വിളങ്ങുന്ന അദ്ദേഹം,	നിസ്സുഖഃ	വ്യജനം, വാഹനം, പാടുക, മുതലായ എല്ലാ ശ്രമപരിഹാരവസ്തുക്കളേയും വേണ്ടെന്നു
കചിത് പഥി,	ആ സമയം ഇരിക്കേണ്ടതായ പല്ലക്കിയിൽ,	തസ്മാത്	ആ [വെച്ചുവനായി
കിംചിത്	സംജ്ഞകൊണ്ടും ക്രുദ്ധനും	ഗൃഹാത്	അരമനയിൽ നിന്ന്
അവ്യാഹരൻ,	ഉരചെയ്യാത്തവനായി,	നിജ്ജഗാമ.	പ്രയാണം ചെയ്തു.

രാമസ്യ ദക്ഷിണേ പാർശ്വേ പദ്മാ ശ്രീഃ സുസമാഹിതാ
സവ്യേ തു ഹ്രീർമ്മഹാദേവീ വ്യവസായസ്തഥാഽഗ്രതഃ. 6

ദക്ഷിണപാർശ്വേ	വലത്തുഭാഗത്തിൽ	സവ്യേ	എടത്തുഭാഗത്തിൽ
സുസമാഹിതാ	പരമാത്മാവിനെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവളായി	മഹാദേവീ	മഹാദേവിയായി വിളങ്ങുന്ന
		ഹ്രീഃ	ഭൂമിദേവിയും
		തഥാ	അപ്രകാരം തന്നെ
പദ്മാ	പദ്മാദേവിയാകുന്ന	വ്യവസായഃ	സംഹാരശക്തിയും
ശ്രീഃ	മഹാലക്ഷ്മീഭഗവതിയും,	രാമസ്യ തു അഗ്രതഃ.	ശ്രീരാമനുമാത്രം പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു.

["ഹ്രീശ്ച തേ ലക്ഷ്മീശ്ച പത്ന്യൗ" എന്ന ശ്രുതിവാക്യം കാണുക.]

ശരാ നാനാവിധാശ്ചാപി ധനുരായതമുത്തമം
അനുവ്രജന്തി കാകുത്സ്ഥം സർവ്വേ പുരുഷവിഗ്രഹാഃ. 7

നാനാവിധാഃ	പലമാതിരിയായ	സർവ്വേ	എല്ലാം
ശരാഃ അപി	ബാണങ്ങളും	പുരുഷവിഗ്രഹാഃ	മനുഷ്യവടിവുകളെല്ലാമുണ്ടായി
ആയതം	എപ്പോഴും സിദ്ധമായ	കാകുത്സ്ഥം	കാകുത്സ്ഥനെ
ഉത്തമം ധനുഃ ച	ഉത്തമമായ കോദണ്ഡവും [ള്ള	അനുവ്രജന്തി.	അനുഗമിക്കയായി.

വേദാ ബ്രാഹ്മണരൂപേണ ഗായത്രീ സർവ്വരക്ഷിണീ
ഓങ്കാരോഽഥ വഷട്കാരഃ സർവ്വേ രാമമനുവ്രതാഃ 8

വേദാഃ	വേദങ്ങളും	വഷട്കാരഃ	വഷട്കാരവും
സർവ്വരക്ഷിണീ	സർവ്വപാപങ്ങളിൽനിന്നും സംരക്ഷിക്കുന്ന	സർവ്വേ	എല്ലാം
		ബ്രാഹ്മണരൂപേണ	ബ്രാഹ്മണന്റെ രൂപത്തിൽ
ഗായത്രീ	ഗായത്രിയും	രാമം	ശ്രീരാമനെ
അഥ	അപ്രകാരംതന്നെ	അനുവ്രതാഃ.	അനുഗമിച്ചു.
ഓങ്കാരഃ	ഓങ്കാരവും		

ഋഷയശ്ച മഹാത്മാനഃ സർവ്വ ഏവ മഹീസുരാഃ
അനുജഗ്മുർമഹാത്മാനം സപ്തദ്വാരമപാവൃതം 9
തം യാന്തമനുജഗ്മുസ്തു ഹൃന്തഃപുരചരാഃ സ്ത്രിയഃ
സർവ്വബാലദാസീകാഃ സവഷ്ടവരകിങ്കരാഃ. 10

മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ
ഋഷയഃ ച,	ഋഷിമാരും
മഹീസുരാഃ,	ബ്രാഹ്മണരും,
സർവ്വബാലദാസീകാഃ	വൃദ്ധന്മാരോടും കൂട്ടിക ളോടും ദാസിമാരോടും കൂടിയവരും
സവഷ്ടവരകിങ്കരാഃ	നപുംസകന്മാരായ കിങ്കരന്മാരോടുകൂടിയവരുമായ
അന്തഃപുരചരാഃ	അന്തഃപുരവാസികളായ
സ്ത്രിയഃ ഹി	സ്ത്രീജനങ്ങളും
സർവ്വേ ഏവ	എല്ലാവരുംതന്നെ
സപ്തദ്വാരം	സപ്തദ്വാരത്തിലേയുള്ള വാതിൽ
അപാവൃതം	തുറക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതായി
അനുജഗ്മുഃ;	അറിഞ്ഞു;
യാന്തം	അങ്ങോട്ടെഴുന്നെള്ളുന്ന
തം	ആ
മഹാത്മാനം	മഹാത്മാവിനെ
അനുജഗ്മുഃ.	പിൻതുടരുകയായി.

സാന്തഃപുരശ്ച ഭരതഃ ശത്രുഘ്നസഹിതോ യയൌ
രാമം ഗതിമുപാഗമ്യ സാഗ്നിഹോത്രമനുവ്രതഃ. 11

രാമം	ശ്രീരാമനെക്കുറിച്ച്
അനുവ്രതഃ	നിസ്തുല്യഭക്തിപൂണ്ടവനായ
ഭരതഃ,	ഭരതൻ,
സാന്തഃപുരഃ ച	തന്റെ അന്തഃപുരജനങ്ങളോടുംകൂടി
സാഗ്നിഹോത്രം	സപത്നം അഗ്നിഹോത്രത്തെയുമെടുത്തുകൊണ്ട്
ശത്രുഘ്നസഹിതഃ	ശത്രുഘ്നസമേതനായി
ഗതിം	മുഖ്യപ്രാപ്യനായ ഭഗവാൻ എഴുന്നെള്ളുന്ന
ഉപാഗമ്യ	തുടർന്ന് [മാർഗ്ഗത്തെ
യയൌ.	ചെന്നു.

തതോ വിപ്രാ മഹാത്മാനഃ സാഗ്നിഹോത്രാഃ സമാഗതാഃ
സപുത്രദാരാഃ കാകുത്സ്ഥമനുജഗ്മുർ മഹാമതിം. 12

തതഃ	അഃപ്പാർ
മഹാത്മാനഃ	മഹാത്മാക്കളായ
വിപ്രാഃ	അന്തണന്മാർ
സാഗ്നിഹോത്രാഃ	അഗ്നിഹോത്രത്തോടുകൂടിയവരായി
സപുത്രദാരാഃ	പത്നിപുത്രസമേതന്മാരായി
സമാഗതാഃ	ഒന്നിച്ചുചേർന്ന് [രായി
മഹാമതിം	അപൂർവ്വഭക്തിക്കു പാത്രമായുള്ള
കാകുത്സ്ഥം	കാകുത്സ്ഥനെ[രാമനെ
അനുജഗ്മുഃ.	തുടർന്നുചെന്നു.

മന്ത്രിണോ ഭൃത്യവർഗ്ഗാശ്ച സപുത്രാഃ സഹബാന്ധവാഃ
സർവ്വേ സഹാനുഗാ രാമമനുജഗ്മുഃ പ്രഹൃഷ്ടവത്. 13

മന്ത്രിണഃ	മന്ത്രിമാരും
ഭൃത്യവർഗ്ഗാഃ ച	ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളും
സർവ്വേ	എല്ലാം
പ്രഹൃഷ്ടവത്	അത്യാനന്ദഭരിതരായി
സപുത്രാഃ	പുത്രന്മാരോടുകൂടിയും
സഹബാന്ധവാഃ	ബന്ധുജനങ്ങളോടുകൂടിയും
സഹാനുഗാഃ	പരിവാരസമേതരായും
രാമം	ശ്രീരാമനെ
അനുജഗ്മുഃ.	അനുഗമിച്ചു.

തതഃ സർവ്വാഃ പ്രകൃതയോ ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാഃ
ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛന്തം രാഘവം ഗുണരഞ്ജിതാഃ 14
തതഃ സസ്ത്രീപുമാംസസ്തേ സപക്ഷിപശുവാഹനാഃ
രാഘവസ്യാനുഗാഃ സർവ്വേ ഹൃഷ്ടാ വിഗതകല്മഷാഃ 15
സ്നാതാഃ പ്രമുദിതാഃ സർവ്വേ ഹൃഷ്ടാഃ പുഷ്ടാശ്ച വാനരാഃ
ഉച്ചം കിലകിലാശബ്ദൈഃ സർവ്വം രാമമനുവ്രതം. 16

തതഃ	അതിൽപിന്നെ
ഗുണരഞ്ജിതാഃ	അവതാരഗുണഗണങ്ങൾകാരണം ആശ്രയിച്ചു സ്നേഹിച്ചുവന്നവരും
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാഃ	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും സന്തുഷ്ടിപൂണ്ട ജനങ്ങളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവരും ആയ
സർവ്വാഃ പ്രകൃതയഃ,	എല്ലാ ദേശാധിപതിമാരും
തതഃ	ആ സമയം
സപക്ഷിപശുവാഹനാഃ	പക്ഷികളും, പശുക്കളും, വാഹനങ്ങളും എന്നവയോടുകൂടി
രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ
അനുഗാഃ	കൂടെയുള്ളവരായ
തേ	ആ
സർവ്വേ സസ്ത്രീപുമാംസഃ,	എല്ലാ സ്ത്രീപുരുഷന്മാരും,
വിഗതകല്മഷാഃ	പാപരഹിതരായി
ഹൃഷ്ടാഃ	മനഃസന്തുഷ്ടിപൂണ്ട്
പ്രമുദിതാഃ	ആനന്ദഭരിതരായി
സ്നാതാഃ	വേദാദ്ധ്യയനംചെയ്ത
പുഷ്ടാഃ	മഹാത്മാക്കളായ
സർവ്വേ വാനരാഃ,	എല്ലാ വാനരന്മാരും,
കിലകിലാശബ്ദൈഃ	കിലകിലശബ്ദം ചെയ്തുകൊണ്ട്
ഹൃഷ്ടാഃ	ഉത്സാഹംപൂണ്ടവരായി
സർവ്വം	എല്ലാറ്റിനെയും
ഉച്ചം	ചഞ്ചലമില്ലാതെ
അനുവ്രതം	അരുളിച്ചെയ്തപോലെതന്നെ ചെയ്തരുളുന്നവനായ
രാമം ച	സർവ്വലോകാനന്ദകരനും
ഗച്ഛന്തം	എഴുന്നെള്ളിക്കൊണ്ടിരുന്ന
തം	ആ [ന്നവനുമായ
രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
അനുവ്രജൻ.	പിൻതുടർന്നുചെന്നു.

ന തത്ര കശ്ചിദ്ദീനോ വാ വ്രീഡിതോ വാഽപി ദുഃഖിതഃ
ഹൃഷ്ടം പ്രമുദിതം സർവ്വം ബഭൂവ പരമാദ്ഭുതം. 17

തത്ര	ആ സമയം
ദീനഃ വാ	മനസ്സിൽ വല്ല കുറവും ഉള്ള ഒരുവനാകട്ടെ
ദുഃഖിതഃ	വ്യസനംപൂണ്ടവനാകട്ടെ
വ്രീഡിതഃ വാ	ഉന്മേഷമില്ലാത്തവനാ
കശ്ചിത് അപി	ഒരുവനെങ്കിലും [കട്ടെ
ന;	ഉണ്ടായിരുന്നില്ല;
സർവ്വം	എല്ലാം
പരമാദ്ഭുതം	അമാനുഷമായി
പ്രമുദിതം	അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടിയതായി
ഹൃഷ്ടം	ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയ
ബഭൂവ.	വിളങ്ങി. [തായി

ദൃഷ്ട്വാ കാമോഽഥ നിര്യാന്തം രാമം ജാനപദോ ജനഃ
യഃ പ്രാപ്തഃ സോഽപി ദൃഷ്ടൈവ സപദ്യായാനുഗതോ മുദാ. 18

അഥ	അപ്പോൾ	ദൃഷ്ട്വാ ഏവ	സംഗതി മനസ്സിലാക്കിയ ഉടനെതന്നെ
ജാനപദഃ	നാട്ടുപുറത്തിലുള്ള		
യഃ ജനഃ	യാതൊരു ജനസമൂഹം	സപദ്യായ	സപദ്ത്തിലേക്കായി
രാമം	ശ്രീരാമനെ	നിര്യാന്തം	എഴുന്നെള്ളുന്നവനായ
ദൃഷ്ട്വ, കാമഃ	തൃക്കൺ പാക്കുന്നതി		ആ ശ്രീരാഘവനെ
പ്രാപ്തഃ	വന്നിരുന്നുവോ [ന്നായി	മുദാ	സന്തോഷപൂർവ്വം
സഃ അപി,	അതെല്ലാം,	അനുഗതഃ.	അനുഗമിച്ചു.

ഋക്ഷവാനരരക്ഷാംസി ജനാശ്ച പുരവാസിനഃ
ആഗച്ഛൻ പരയാ ഭക്ത്യാ പ്ലുതഃ സുസമാഹിതാഃ. 19

പരയാ	സർവ്വാത്കൃഷ്ടമായ	ഋക്ഷവാനര-രക്ഷാംസി	കരടികളും വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും
ഭക്ത്യാ	ഭക്തി ഒന്നുകൊണ്ടുതന്നെ	പുരവാസിനഃ	നഗരവാസികളും
		ജനാഃ ച	എല്ലാജനങ്ങളും
സുസമാഹിതാഃ	മഹാപുണ്യം നേടിയവരായ	പ്ലുതഃ ആഗച്ഛൻ.	പിന്നിലായ്തന്നെ ചെന്നു.

യാനി ഭൂതാനി നഗരേ തത്രസ്ഥാനഗതാനി ച
രാഘവം താന്യനയയുഃ സപദ്യായ സമുപസ്ഥിതം. 20

നഗരേ	നഗരത്തിൽ	തു	ആ സമയം
അന്തർധാന-ഗതാനി	ആക്കം കാണപ്പെടാത്തവയായി മറഞ്ഞിരുന്നിരുന്ന	സപദ്യായ	വൈകുണ്ഠത്തിലേക്ക്
		സമുപസ്ഥിതം	എഴുന്നെള്ളിയിരുന്ന
യാനി ഭൂതാനി	യാതൊരു ഭൂതങ്ങളോ	രാഘവം	ശ്രീരാഘവനെ
താനി ച,	അവയെല്ലാം,	അനുയയുഃ.	പിൻതുടർന്നുചെന്നു.

യാനി പശ്യന്തി കാകുത്സ്ഥം സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച
സർവ്വാണി രാമഗമനേ ഹ്യനുജഗ്മുസ്ഥിതാന്യപി. 21

സ്ഥാവരാണി അപി	സ്ഥാവരങ്ങളും	സർവ്വാണി ച,	അവയെല്ലാംതന്നെ,
ചരാണി ഹി,	ജംഗമങ്ങളും,	രാമഗമനേ	ശ്രീരാമന്റെയാത്രയിൽ
കാകുത്സ്ഥം	കാകുത്സ്ഥനെ	സ്ഥിതാനി	നന്മനേടിയവയായി
പശ്യന്തി യാനി	തത്കാലം സന്ദർശിച്ചുവ ഏവയോ	അനുജഗ്മുഃ.	കൂടെച്ചെന്നു.

നോച്ഛ്വസത് തദയോദ്ധ്യായാം സുസൂക്ഷ്മമപി ദൃശ്യതേ
തിര്യഗ്യോനിഗതാശ്ചാപി സർവ്വേ രാമമനുവ്രതാഃ. 22

തത് അത്
അയോദ്ധ്യായാം അയോദ്ധ്യയിൽ
സൂസൂക്ഷ്മം അപി പുഴു മുതലായുള്ള ഒരു അല്പപ്രാണിയുംകൂടി
ന ഉച്ഛ്വസത്; വത്തിക്കുക ഉണ്ടായില്ല;
തിര്യഗ്യോനി-ഗതാഃ അപി } പക്ഷിമൃഗാദികളുംകൂടി

സർവേ ച, എല്ലാംതന്നെ,
രാമം ശ്രീരാമനെക്കുറിച്ച്
അനുവ്രതാഃ അനുവർത്തിക്കുകയോടുകൂടിയവയെന്ന്
ദൃശ്യതേ. പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെടുന്നു

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ഉത്തരകാണ്ഡേ നവോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിഒമ്പതാംസർഗ്ഗം സമാപ്തം.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 23932; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3218.

ദശോത്തരശതതമഃ സർഗ്ഗഃ = നൂറിപ്പത്താംസർഗ്ഗം.

[സപത്നീരോഹഃ = സപത്നീരോഹണം.]

അധ്യർദ്ധയോജനം ഗത്വാ നദീം പശ്ചാന്മുഖാശ്രിതാം
സരയൂം പുണ്യസലിലാം ദദർശ രഘുനന്ദനഃ. 1

രഘുനന്ദനഃ ശ്രീരഘുവരൻ
അധ്യർദ്ധ-യോജനം } ഒന്നരകാതം ദൂരത്തോളം
ഗത്വാ, കാൽനടയായി എഴുന്നെള്ളിയശേഷം
പശ്ചാന്മുഖാ-ശ്രിതാം } പടിഞ്ഞാറോട്ടായൊഴുകുന്നതും
പുണ്യസലിലാം മഹാപരിശുദ്ധമായ ജലത്തോടുകൂടിയതുമായ
സരയൂം നദീം സരയൂനദിയെ
ദദർശ. വീക്ഷിച്ചു.

അഥ തസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ തു ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ
സർവൈഃ പരിവൃതോ ദേവൈർഋഷിഭിശ്ച മഹാത്മഭിഃ. 2
ആയയൌ യത്ര കാകുത്സ്ഥഃ സപത്നീകായ സമുപസ്ഥിതഃ
വിമാനശതകോടീഭിർദിവ്യാഭിരഭിസംവൃതഃ. 3

കാകുത്സ്ഥഃ, കാകുത്സ്ഥൻ,
സപത്നീകായ സമുപസ്ഥിതഃ } വൈകുണ്ഠത്തിലേയ്ക്കെഴുന്നെള്ളുന്നതിനായി തിരുവുള്ളംപൂണ്ടു വന്നിരുന്നത്
യത്ര അഥ ഏതുദിക്കിലോ അല്ലിക്കിലായ്തന്നെ
തസ്മിൻ മുഹൂർത്തേ തു } അതേമുഹൂർത്തത്തിൽ
ദിവ്യാഭിഃ ദേവകർമ്മകതന്നെ ഉചിതമായ
വിമാനശത-കോടീഭിഃ } നൂറുകോടി വിമാനങ്ങളിൽകയറിവന്നവരായ
സർവൈഃ ദേവൈഃ എല്ലാ ദേവന്മാരാലും
പരിവൃതഃ ചൂഴപ്പെട്ടവനും
മഹാത്മഭിഃ മഹാത്മാക്കളായ
ഋഷിഭിഃ ച ഋഷികളാലും
അഭിസംവൃതഃ ചൂഴപ്പെട്ടവനുമായ
ലോക-പിതാമഹഃ } സർവ്വലോകപിതാമഹനായ
ബ്രഹ്മാ ബ്രഹ്മദേവൻ
ആയയൌ. പുറപ്പെട്ടു.

ദിവ്യതേജോവൃതം വ്യോമ ജ്യോതിർഭൂതമനുത്തമം
സപയംപ്രഭൈഃ സതേജോഭിഃ സപ്തഭിഃ പുണ്യകർമ്മഭിഃ. 4

വ്യോമ	ആകാശം	സപ്തതേജോഭിഃ	ഏഴുങ്ങളുടെ തേജസ്സുകൾ കൊണ്ട്
സപയംപ്രഭൈഃ	പ്രകൃതിസിദ്ധമായ തേജസ്സോടുകൂടിയവരാലും	അനുത്തമം	നിസ്തുല്യമാംവണ്ണം
പുണ്യ-കർമ്മഭിഃ	പുണ്യകർമ്മങ്ങൾചെയ്തതുകൊണ്ടുസിദ്ധിച്ചതായ	ജ്യോതിർഭൂതം	ജ്യോതിർമ്മയമായി
സപ്തഭിഃ	സപ്തർഷിയിൽ വസിക്കുന്നവരാലും	ദിവ്യതേജോവൃതം.	ദിവ്യതേജസ്സിനാൽ നിറയപ്പെട്ടവിലസി.

പുണ്യാ വാതാ വവുശ്ചൈവ ഗന്ധവന്തഃ സുഖപ്രദാഃ
പപാത പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ദേവൈർമ്മുക്താ മഹൌഘവത്. 5

വാതാഃ	നാലുദിക്കിൽനിന്നും വീശുന്ന കാറുകൾ	ദേവൈഃ	ദേവകളാൽ
പുണ്യാഃ ച	മഹാ പരിശുദ്ധമായും	മുക്താ	വർഷിക്കപ്പെട്ട
ഗന്ധവന്തഃ ച	നറുമണംചേർന്നതായും	പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ	പൂമാരി
സുഖപ്രദാഃ ഏവ	സുഖം നൽകുന്നതായും	മഹൌഘവത്	മഹാപ്രവാഹംപോലെ ധാരമുറിയാതെ
വവുഃ;	വീശി;	പപാത.	വർഷിച്ചു.

തസ്മിംസ്തൂര്യശതൈഃ കീർണ്ണേ ഗന്ധർവ്വാപ്സരസങ്കുലേ
സരയൂസലിലം രാമഃ പദ്ഭ്യാം സമുപചക്രമേ. 6

രാമഃ,	ശ്രീരാമൻ	കീർണ്ണേ	മാറൊലിക്കൊള്ളുമാറ് മുഴങ്ങുന്നതായ
ഗന്ധർവ്വാപ്സര-സങ്കുലേ	ഗന്ധർവ്വസംഘങ്ങളും അപ്സരഗണങ്ങളും ഇടതിങ്ങി	തസ്മിൻ	ആ സമയത്തിൽ
തൂര്യശതൈഃ	പല വാദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ട്	പദ്ഭ്യാം	കാൽനടയായി
		സരയൂസലിലം	സരയൂതീർത്ഥത്തിൽ
		സമുപചക്രമേ.	ഇറങ്ങി.

തതഃ പിതാമഹോ വാണീമന്തരീക്ഷാദഭാഷത
ആഗച്ഛ വിഷ്ണോ ഭദ്രം തേ ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോഽസി രാഘവ. 7

തതഃ	ആ സമയം	തേ	നിന്തിരുവടി സർവ്വോത്കർഷേണവർത്തിച്ചാലും;
പിതാമഹഃ	ബ്രഹ്മദേവൻ	ഭദ്രം;	
അന്തരീക്ഷാത്	ആകാശത്തിൽനിന്നുകൊണ്ട്	പ്രാപ്തഃ അസി,	നിന്തിരുവടി ഇങ്ങെഴുന്നെള്ളിയത്
വാണീം	ഈ മൊഴി	ദിഷ്ട്യാ;	ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ;
അഭാഷത;	അരുളിച്ചെയ്തു;		
"രാഘവ!	"രഘുകുലത്തിൽ അവതരിച്ചുവിളങ്ങിയവനായ	ആഗച്ഛ.	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാകണം.
വിഷ്ണോ!	മഹാവിഷ്ണുഭഗവാനെ!		

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ ദേവാഭൈഃ പ്രവിശസ്വ സചികാം തനും
യാമിച്ഛസി മഹാബാഹോ താം തനും പ്രവിശ സചികാം
വൈഷ്ണവീം താം മഹാതേജഃസ്ഥാംശ്ചാകാശം സനാതനം. 8

"ദേവാഭൈഃ	"ദേവാംശങ്ങളായി അവതിരിച്ചവരായ
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ,	ഭ്രാതാക്കന്മാരോടുകൂടിത്തന്നെ,
താം സചികാം	ആ സ്വാഭാവികമായ
തനും യാം	സ്വരൂപം യാതൊന്നൊ
താം	അപ്രകാരമുള്ളതും
സചികാം	ആനന്ദസ്വരൂപവുമായ
വൈഷ്ണവീം തനും	വൈഷ്ണവശരീരത്തിൽ
പ്രവിശസ്വ;	പ്രവേശിച്ചാലും (ആദരവുകൊണ്ട് ബഹുവചനം);
മഹാബാഹോ!	മഹാബാഹുവായുള്ളോവേ!
ഇച്ഛസി വാ	അല്ലെന്നാൽ തിരുവുള്ളമുള്ളപക്ഷം
തത്	ആ
സനാതനം	അനാദിയും
മഹാതേജഃ	തേജോമയവുമായ
ആകാശം	വൈകുണ്ഠലോകത്തിലേക്ക്
പ്രവിശ.	ഈ സ്വരൂപത്തിൽതന്നെ എഴുന്നെള്ളിയാലും.

["ആകാശം" (പരബ്രഹ്മസ്വരൂപത്തെ), എന്നും ചിലർ.]

ത്വം ഹി ലോകഗതിർദ്ദേവ ന ത്വാം കേചിത് പ്രജാനതേ
ജുതേ മായാം വിശാലാക്ഷീം തവ പൂർവ്വപരിഗ്രഹാം.
ത്വാമചിന്ത്യം മഹദ് ഭൂതമക്ഷയം സർവ്വസംഗ്രഹം. 9

"ദേവ!	"വിഷ്ണുഭഗവാനേ!
ലോകഗതിഃ	സർവ്വലോകത്തിനും പ്രാപ്യസ്ഥാനവും പ്രാപകനും
ത്വം ഹി;	നിന്തിരുവടിതന്നെയാണല്ലൊ;
അക്ഷയം	പരമാത്മാവായ
ത്വാം,	നിന്തിരുവടിയെ
തവ പൂർവ്വപരിഗ്രഹാം	നിന്തിരുവടിയുടെ തൃക്കടാക്ഷവീക്ഷണത്തിനു പാത്രീഭവിച്ചുള്ള എല്ലാറ്റിനും മുമ്പിലായ്തന്നെ നിന്തിരുവടിയാൽ സചികരിക്കപ്പെട്ട
മായാം	മഹാശക്തിസ്വരൂപിണിയായ
വിശാലാക്ഷിം ജുഷേ,	മഹാലക്ഷ്മീദേവതിയല്ലാതെ
കേചിത്,	മറ്റാരുംതന്നെ,
അചിന്ത്യം	അവാങ്മനസഗോചരനും
മഹദ്ഭൂതം	സർവ്വവ്യാപിയും
സർവ്വസംഗ്രഹം	സർവ്വത്തെയും തങ്കൽ ഒതുക്കി അടരിക്കുന്നവനുമായ
ത്വാം,	നിന്തിരുവടിയെ,
ന പ്രജാനതേ.	അറിയുന്നില്ല.

യാമിച്ഛസി മഹാതേജസ്താം തനും പ്രവിശ സ്വയം. 10

"മഹാതേജഃ!	"മഹാതേജസ്വിയായുള്ളോവേ;
യാം തനും	യാതൊരു രൂപത്തിൽ
ഇച്ഛസി	തിരുവുള്ളമുണ്ടൊ
താം	അതിൽ
സ്വയം	സ്വസങ്കല്പംപോലെ
പ്രവിശ."	പ്രവേശിച്ചുവനായി ദർശനമരുളിയാലും."

പിതാമഹവചഃ ശ്രുത്വാ വിനിശ്ചിത്യ മഹാമതിഃ
വിവേശ വൈഷ്ണവം തേജഃ സശരീരഃ സഹാനുജഃ 11

പിതാമഹവചഃ	ബ്രഹ്മദേവന്റെ തിരു
ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്, [മൊഴി
മഹാമതിഃ,	കരുണാവാരിധിയായ അദ്ദേഹം,
വിനിശ്ചിത്യ,	തിരുവുള്ളത്തിൽ നിശ്ചയിച്ച്,
സഹാനുജഃ	അനുജന്മാരോടുംകൂടി
സശരീരഃ	മൂർത്തിമത്തായ
വൈഷ്ണവം തേജഃ വിവേശ.	വൈഷ്ണവസ്വരൂപത്തിൽ വിളങ്ങി.

["സഹാനുജഃ" എന്നുപറഞ്ഞതിൽ നിന്ന് ശംഖചക്രധരനായി ആദിശേഷനിൽ വർത്തിച്ചു എന്ന് ഗ്രാഹ്യം. അദ്ധ്യാത്മരാമായണത്തിൽ ഈ ഘട്ടത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു കാണുക. "പിതാമഹപ്രാർത്ഥനയാ സ രാമഃ പശ്യത്സു ദേവേഷു മഹാപ്രകാശഃ മുഷ്ണംശ്ച ചക്ഷൂംഷി ദിവൗകസാം തദാ ബഭൂവ ചക്രാദിയുതശ്ചതുർഭുജഃ. ശേഷോ ബഭൂവശ്ചതുർമ്മൂർത്തിഃ സൌമിത്രിരത്യുത്തമഭോഗധാരീ. ബഭൂവതുശ്ചക്രഗദൌ ച ദിവ്യൌ കൈകേയിസൂനർലവണാന്തകശ്ച. സീതാ ച ലക്ഷ്മീരഭവത് പുരൈവ രാമോ ഹി വിഷ്ണുഃ പുരുഷഃ പുരാണഃ സഹാനുജഃ പൂർവ്വശരീരകേണ ബഭൂവ തേജോമയദിവ്യമൂർത്തിഃ."

"സശരീരഃ" എന്ന പദത്തിൽനിന്ന് ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ മനുഷ്യശരീരം തേജോമയമായതാണെന്നും ഗ്രാഹ്യം. അതിനാൽ തേജസ്സ് തേജസ്സിൽ ലയിക്കുന്നപോലെ ശ്രീരാമന്റെ ശരീരം മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ശരീരത്തിൽ ലയിച്ചു എന്നുപറയുന്നു. കൂടാതെ, "പൂർണ്ണസ്യ പൂർണ്ണമാദായ പൂർണ്ണമേവാവശിഷ്യതേ," എന്ന വാക്യപ്രകാരം പൂർണ്ണമായ വിഷ്ണുശരീരത്തിൽ നിന്ന് പൂർണ്ണമായ ശ്രീരാമശരീരം വേറിട്ടസമയത്തും, അപ്രകാരംതന്നെ ചേർന്നസമയത്തും, രണ്ടു ശരീരവും പൂർണ്ണമായതന്നെ വിലസി എന്നും ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. "Infinity plus or minus infinity is equal to infinity" എന്ന തത്വം ശാസ്ത്രസമ്മതമായതുതന്നെ.]

തതോ വിഷ്ണുമയം ദേവം പൂജയന്തി സ്മ ദേവതാഃ
സാദ്ധ്യാ മരുദ്ഗണാശ്ചൈവ സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ 12
യേ ച ദിവ്യാ ഋഷിഗണാ ഗന്ധർവ്വാപ്സരസശ്ച യാഃ
സുപർണ്ണനാഗയക്ഷാശ്ച ദൈത്യദാനവരാക്ഷസാഃ. 13

സേന്ദ്രാഃ	ഇന്ദ്രനോടുകൂടിയവരും
സാഗ്നിപുരോഗമാഃ	അഗ്നിമുമ്പായുള്ളവരുമായ
ദേവതാഃ,	ദേവകളും,
സാദ്ധ്യാഃ ച	സാദ്ധ്യന്മാരും
മരുദ്ഗണാഃ ഏവ	മരുത്തുകളും
ദിവ്യാഃ	ദേവലോകനിവാസികളായ
ഋഷിഗണാഃ	ഋഷിഗണങ്ങളും
യേ ച,	യാതൊരുവരോ അവരും
യാഃ ഗന്ധർവ്വാപ്സരസഃ ച	യാതൊരു ഗന്ധർവ്വന്മാരും അപ്സരസ്സുകളും
സുപർണ്ണനാഗയക്ഷാഃ ച	സുപർണ്ണരും, നാഗങ്ങളും, യക്ഷന്മാരും
ദൈത്യദാനവരാക്ഷസാഃ	ദൈത്യന്മാരും, ദാനവന്മാരും, രാക്ഷസരും
തതഃ	ആ സമയം
വിഷ്ണുമയം	മഹാവിഷ്ണുസ്വരൂപിയായി വിളങ്ങിയിരുന്ന
ദേവം	ദേവനെ
പൂജയന്തി സ്മ.	പൂജിച്ചു.

സർവ്വം പുഷ്ടം പ്രമുദിതം സുസംപൂർണ്ണമനോരഥം
സാധു സാധിതി തൈർദ്ദേവൈസ്ത്രിദിവം ഗതകല്മഷം. 14

തൈഃ	ആ	സുസംപൂർണ്ണ-മനോരഥം;	സർവ്വ മനോരഥങ്ങളും പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ട;
ദേവൈഃ	ദേവന്മാരാൽ	ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗലോകം
"സർവ്വം	"എല്ലാം	ഗതകല്മഷം;	കുറവറ്റതായി ഭവിച്ചു;
പുഷ്ടം	സർവ്വപ്രകാരത്തിലും	സാധു! സാധു!,"	എന്തു ഭാഗ്യം!"
പ്രമുദിതം;	ആനന്ദകരമാംവണ്ണം പര്യവസാനിച്ചു;	ഇതി.	എന്നു കൊണ്ടാടപ്പെട്ടു.

അഥ വിഷ്ണുർമഹാതേജാഃ പിതാമഹമുവാച ഹ
ഏഷാം ലോകം ജനൌഘാനാം ദാതുമർഹസി സുവ്രത. 15

അഥ	അപ്പോൾ	"സുവ്രത!	"പുണ്യാത്മാവേ!
മഹാതേജാഃ	മഹാതേജസ്വിയായ	ഏഷാം	ഈ
വിഷ്ണുഃ ഹ	വിഷ്ണുഭഗവാൻ	ജനൌഘാനാം	ജനതതികൾക്ക്
പിതാമഹം	ബ്രഹ്മദേവനെ നോക്കി	ലോകം	ഒരു ലോകത്തെ
ഉവാച;	ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു;	ദാതും അർഹസി.	നൽകുവാൻ തിരുവുള്ളത്തിൽ നിരൂപിച്ചാലും.

ഇമേ ഹി സർവ്വേ സ്നേഹാന്മാമനുയാതാ മനസ്വിനഃ
ഭക്താ ഹി ഭജിതവ്യാശ്ച ത്യക്താത്മാനശ്ച മത്കൃതേ. 16

"ഇമേ	"ഇവർ	ഹി,	എന്നുള്ളതിനാൽ
സർവ്വേ ഹി	എല്ലാവരുംതന്നെ	ഭജിതവ്യാഃ;	ആദരവിന്ന് പാത്രീഭവിച്ചവരാകുന്നു;
മത്കൃതേ	എന്നെപ്രതി	മാം	എന്നെ പേരിൽ
ഭക്താഃ	ഭക്തിപൂണ്ടവരായി	സ്നേഹാത്	സ്നേഹത്താൽ
മനസ്വിനഃ ച	അന്തഃകരണശുദ്ധിയാൽ	അനുയാതാഃ."	ഒന്നിച്ചുവന്നവരാകുന്നു."
ത്യക്താത്മാനഃ ച	പരമപ്പണംചെയ്തവരുമാകുന്നു		

തച്ഛ്രുത്വാ വിഷ്ണുവചനം ബ്രഹ്മാ ലോകഗുരുഃ പ്രഭുഃ
ലോകാൻ സാന്താനികാൻ നാമ യാസ്യന്തീമേ സമാഗതാഃ. 17
യച്ച തിഷ്ഠതി കിഞ്ചിത് തദാമേവമനുചിന്തയത്
പ്രാണാംസ്ത്യക്ഷ്യതി ഭക്ത്യാ വൈ തത്സന്താനേ വിവത്സ്യതി
സർവ്വൈർബ്രഹ്മഗുണൈർയുക്തേ ബ്രഹ്മലോകാദനന്തരേ. 18

ലോകഗുരുഃ	ലോകസൃഷ്ടികർത്താവായി	തത് വിഷ്ണുവചനം	വിഷ്ണുഭഗവാനരുളിയതായ ആ വാക്യത്തെ
പ്രഭുഃ	അധികാരംപൂണ്ടവനായ	ശ്രുത്വാ,	കേട്ട്,
ബ്രഹ്മാ,	ബ്രഹ്മദേവൻ,	"സമാഗതാഃ ഇമ	"ഇങ്ങുകൂടിയിരിക്കുന്നവരായ ഇവർ

സാന്താനി-കാൻ നാമ	എന്റെ അടുത്തുള്ളതായ സന്താനികങ്ങളെന്ന
ലോകാൻ	ലോകങ്ങളെ
യാസ്യന്തി;	പ്രാപിക്കുന്നതാണ്;
കിഞ്ചിത്	വല്ല ഒരു
തിര്യഗ്ഗതം വൈ യത് ച	പശുപക്ഷിമൃഗാദിയായ ജന്തുവാണെന്നാലും
തപാം	നിന്നിരുവടിയെ
ഏവം	ഈ വിധം
ഭക്ത്യാ	ഭക്തിയോടെ
അനുചിന്തയത്	ചിന്തിക്കുന്നതായി
പ്രാണാൻ	പ്രാണങ്ങളെ
ത്യക്ഷതി	ഉപേക്ഷിക്കുന്നുവോ
തത്	അത്
സർവ്വേ	എല്ലാ
ബ്രഹ്മഹണൈ യുക്തേ	സുഖഭോഗങ്ങളോടുകൂടിയതും
ബ്രഹ്മലോകാത് അനന്തരേ	ബ്രഹ്മലോകത്തിനു തൊട്ടുകിടക്കുന്നതുമായ
സന്താനേ	സന്താനമെന്ന ലോകത്തിൽ
വ്യവസ്യതി."	നിവസിക്കുന്നതാകുന്നു."

വാനരാശ്ച സചികാം യോനിമുക്ഷാശ്ചൈവ തഥാ യയുഃ
യേഭ്യോ വിനിഃസൃതാഃ സർവ്വേ സുരേഭ്യഃ സുരസംഭവാഃ. 19

യേഭ്യഃ	യാതൊരു
സുരേഭ്യഃ	ദേവന്മാരിൽനിന്ന്
സുരസംഭവാഃ	ദേവാംശങ്ങളായി
വിനിഃസൃതാഃ	അവതരിച്ചുവരായ
വാനരാഃ	വാനരന്മാർ
സർവ്വേ,	എല്ലാവരും,
തഥാ	അപ്രകാരംതന്നെ
ഋക്ഷാഃ ച	കരടികളുമെല്ലാം
സചികാം	അവനവന്റെ സ്വന്തം
യോനിം ഏവ	മൂലസ്വരൂപത്തെ
യയുഃ.	പ്രാപിച്ചു. [തന്നെ

തേഷു പ്രവിവിശേ ചൈവ സുഗ്രീവഃ സൂര്യമണ്ഡലം
പശ്യതാം സർവ്വദേവാനാം സ്വാൻ പിതൃൻ പ്രതിപേദിരേ. 20

തേഷു,	അവരിൽ,
സുഗ്രീവഃ	സുഗ്രീവൻ
സർവ്വദേവാനാം	എല്ലാ ദേവന്മാരും
പശ്യതാം	കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ
സൂര്യമണ്ഡലം	സൂര്യമണ്ഡലത്തിൽ
പ്രവിവിശേ;	ഉൾപ്പുക്കു;
ച ഏവ	അപ്രകാരംതന്നെ മറ്റു
സ്വാൻ	അവരവരുടെ [ള്ളവരും
പിതൃൻ പ്രതിപേദിരേ.	പിതാക്കന്മാരിൽ ലയിച്ചു.

തഥോക്തവതി ദേവേശേ ഗോപ്രതാരമുപാഗതാഃ
ഭേജിരേ സരയൂം സർവ്വേ ഹൃഷ്ടപുണ്ണാശ്രുവിക്ലബാഃ. 21

ദേവേശേ	ബ്രഹ്മാവ്
തഥാ	മേൽപ്രകാരം
ഉക്തവതി,	അരുളിച്ചെയ്തപ്പോൾ,
സർവ്വേ	എല്ലാം
സരയൂം	സരയൂനദിയിൽ
ഗോപ്രതാരം	ഗോപ്രതാരമെന്ന പറയപ്പെട്ടുന്ന പുണ്യമായ സ്നാനഘട്ടത്തിൽ
ഉപാഗതാഃ,	ഇറങ്ങി,
ഹൃഷ്ടപുണ്ണാശ്രുവിക്ലബാഃ	ആനന്ദബാഷ്പം പ്രവഹിച്ചുകൊണ്ട്
ഭേജിരേ.	സ്നാനംചെയ്തു.

അവഗാഹ്യ ജലം യോ യഃ പ്രാണീ ഹ്യാസീത് പ്രഹൃഷ്ടവത്
മാനുഷം ദേഹമുത്സൃജ്യ വിമാനം സോഽഭ്യരോഹത. 22

യഃ യഃ	ഏതൊരു ഏതൊരു	സഃ	അത്
പ്രാണീ ഹി	പ്രാണിയായിരുന്നാലും	മാനുഷം	മനുഷ്യലോകത്തിൽ കയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന
ജലം	ആ പുണ്യതീർത്ഥത്തിൽ	ദേഹം	ദേഹത്തെ
അവഗാഹ്യ	സ്നാനംചെയ്ത്	ഉത്സൃജ്യ	വെടിഞ്ഞ്
പ്രഹൃഷ്ടവത്	അത്യാനന്ദമുൾക്കൊണ്ടതായി	വിമാനം	ദിവ്യവിമാനത്തിൽ
അസീത്;	വിളങ്ങി;	അഭ്യരോഹത.	ആരോഹണംചെയ്തു.

തിര്യഗ്യോനിഗതാനാം ച ശതാനി സരയൂജലം
സംപ്രാപ്യ ത്രിദിവം ജഗ്മുഃ പ്രഭാസുരവപൂംഷി ച
ദിവ്യാ ദിവ്യേന വപുഷാ ദേവാ ദീപ്താ ഇവാഭവൻ. 23

തിര്യഗ്യോനി-ഗതാനാം	പക്ഷിമൃഗാദികളുടെ	ജഗ്മുഃ;	പ്രാപിച്ചു;
ശതാനി ച	കൂട്ടങ്ങളും	ദീപ്താഃ	തേജസ്വികളായ
സരയൂജലം ച	സരയൂനദിയിലുള്ള പുണ്യതീർത്ഥത്തെ	ദിവ്യാഃ,	ദേവലോകനിവാസികളായി,
സംപ്രാപ്യ	ആ സമയം പ്രാപിച്ച്,	ദിവ്യേന	ദേവകർമ്മത്തക്ക
പ്രഭാസുര-വപൂംഷി	തേജോമയമായ ദേഹങ്ങളാൽവയായി	വപുഷാ,	രൂപ സൂക്ഷ്മമായോടുകൂടിയ
ത്രിദിവം	സ്വർഗ്ഗത്തെ	ദേവാഃ	ദേവന്മാർ [വയായി
		ഇവ	എന്നപോലെ
		അഭവൻ.	വിലസി.

ഗത്വാ തു സരയൂതോയം സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച
പ്രാപ്യ തത്തോയവിക്ലേദം ദേവലോകമുപാഗമൻ. 24

സ്ഥാവരാണി	സ്ഥാവരങ്ങളും	തോയവിക്ലേദം പ്രാപ്യ ച,	വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിയ ഉടനെ
ചരാണി	ജംഗമങ്ങളും	തത്	ആ
തു	ആ സമയം	ദേവലോകം	ദേവലോകത്തിൽ
സരയൂതോയം	സരയൂതീർത്ഥത്തെ	ഉപാഗമൻ.	ചെന്നുചേർന്നു.
ഗത്വാ	പ്രാപിച്ച്		

തസ്മിന്നാപി സമാപന്നാ ഋക്ഷവാനരരാക്ഷസാഃ
തേഽപി സ്വർഗ്ഗം പ്രവിവിശുർദേഹാന്നിക്ഷിപ്യ ചാംഭസി. 25

സമാപന്നാഃ തേ	വന്നിരുന്നവരായ ആ	തസ്മിൻ	ആ
ഋക്ഷവാനര-രാക്ഷസാഃ അപി	കരടികളും വാനരന്മാരും രാക്ഷസരും	അംഭസി ച	ജലത്തിൽതന്നെ
		നിക്ഷിപ്യ,	നിക്ഷേപിച്ച്,
		സ്വർഗ്ഗം പ്രവിവിശുഃ.	സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.
ദേഹാൻ അപി	സ്വശരീരങ്ങളേയെല്ലാം		

തതഃ സമാഗതാൻ സർവ്വാൻ സ്ഥാപ്യ ലോകഗുരുർദ്ദിവി
ജഗാമ ത്രിദശൈഃ സാർദ്ധം സദാ ഹൃഷ്ടൈർദ്ദിവം മഹത്. 26

ലോകഗുരുഃ, ബ്രഹ്മദേവൻ,
സമാഗതാൻ അവിടെക്കൂടിയിരുന്ന
സർവ്വാൻ എല്ലാവരേയും
ദിവി സപ്തർഷിയിൽ
സദാ എന്നും
സ്ഥാപ്യ, വസിപ്പാനായി നിയമി
തതഃ അതിൽപിന്നെ [ച്ച്,
ഹൃഷ്ടൈഃ ആനന്ദമുൾക്കൊണ്ടവ
രായ
ത്രിദശൈഃ, സാർദ്ധം } ദേവകളോടുംകൂടി
മഹത് മഹത്തായ
ദിവം ബ്രഹ്മലോകത്തിലേയ്ക്ക്
ജഗാമ. എഴുന്നെള്ളി.

തതഃ പ്രതിഷ്ഠിതോ വിഷ്ണുഃ സപ്തർഷ്ടിലോകേ യഥാപുരം
യേന വ്യാപ്തമിദം സർവ്വം ത്രൈലോക്യം സചരാചരം. 27

ഇദം ഈ
സചരാചരം ചരാചരങ്ങളടങ്ങിയ
തായ
ത്രൈലോക്യം, സർവ്വം } ത്രൈലോക്യമെങ്ങും
വ്യാപ്തം വ്യാപിക്കപ്പെട്ടത്
യേന യാതൊരുവനാലോ ആ
വിഷ്ണുഃ ശ്രീമഹാവിഷ്ണുഭഗവാൻ
സപ്തർഷ്ടിലോകേ സപ്തർഷിലോകത്തിൽ
യഥാപുരം പണ്ടേപ്പോലെതന്നെ
തതഃ അക്കാലംതൊട്ട്
പ്രതിഷ്ഠിതഃ. എഴുന്നരുളിയവനായി
വിളങ്ങി.

ഏതാവദേതദാഖ്യാനം സോത്തരം ബ്രഹ്മപൂജിതം
രാമായണമിതി ഖ്യാതം മുഖ്യം വാല്മീകിനാ കൃതം. 28

ഏതത് ഈ
സോത്തരം ഉത്തരകാണ്ഡത്തോട്ട
ക്കൂടിയതായ
ആഖ്യാനം, ആഖ്യാനം,
രാമായണം രാമായണം
ഇതി എന്ന്
ഖ്യാതം പേരോടുകൂടിയതായി
വാല്മീകിനാ വാല്മീകിമഹർഷിയാൽ
കൃതം; രചിക്കപ്പെട്ടു;
മുഖ്യം { വേദാഭ്യാസം ചെയ്യുന്ന
തിനുംമുമ്പ് പഠിച്ചു
റിയപ്പെടേണ്ടതെന്ന്
ഏതാവത് ഇപ്രകാരമുള്ള മാഹാ
ത്മ്യത്തോടുകൂടിയതായി
ബ്രഹ്മപൂജിതം. ബ്രഹ്മദേവനാൽ കൊ
ണ്ടാടപ്പെട്ടതാകുന്നു.

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവ്വാഃ സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ
നിത്യം ശൃണ്വന്തി സന്തുഷ്ടാ ദിവ്യം രാമായണം ദിവി. 29

ദിവി സപ്തർഷിലോകത്തിൽ
ദിവ്യം ശ്രീമഹാവിഷ്ണുവിനെ
ക്കുറിച്ചുള്ളതായ
രാമായണം, രാമായണത്തെ,
സഗന്ധർവ്വാഃ ഗന്ധർവ്വസഹിതന്മാരാ
യ
ദേവാഃ, ദേവകളും,
പരമർഷയഃ ഉത്തമമഹർഷിമാരും
സിദ്ധാഃ ച സിദ്ധന്മാരും
തതഃ അതുമുതല്ക്ക്
നിത്യം സദാ
സന്തുഷ്ടാഃ സന്തുഷ്ടിപൂണ്ടവരായി
ശൃണ്വന്തി. പാരായണംചെയ്യുവ
രുന്നു.

ഇദമാഖ്യാനമായുഷ്യം സൌഭാഗ്യം പാപനാശനം
രാമായണം വേദസമം ശ്രാദ്ധേഷു ശ്രാവയേദ് ബുധഃ. 30

ഇദം രാമായണം	ഈ രാമായണമാകുന്ന	വേദസമം;	വേദത്തിനു തുല്യമായതുമാകുന്നു;
ആഖ്യാനം	ചരിത്രം		
ആയുഷ്യം,	ദീർഘായുസ്സിനെ നൽകുന്നതും,	ബുധഃ	ജ്ഞാനവാനായുള്ള ഏവനും
സൌഭാഗ്യം	സകലഭാഗ്യങ്ങളേയും വിളയിക്കുന്നതും	ശ്രാദ്ധേഷു	ശ്രാദ്ധകാലങ്ങളിലും
പാപനാശനം	സർവ്വപാപങ്ങളേയും നശിപ്പിക്കുന്നതും	ശ്രാവയേത്.	പാരായണംചെയ്യുകേൾപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു

അപുത്രോ ലഭതേ പുത്രമധനോ ലഭതേ ധനം
സർവ്വപാപൈഃ പ്രമുച്യേത പാദമപ്യസ്യ യഃ പഠേത്. 31

അസ്യ	ഇതിന്റെ	പ്രമുച്യേത;	വിമുക്തനായ്തീരുന്നു;
പാദം അപി	ഒരു ശ്ലോകപാദമെന്നാലും	അപുത്രഃ	പുത്രനില്ലാത്തവൻ
യഃ	യാതൊരുവൻ	പുത്രം	പുത്രനെ
പഠേത്	പഠനംചെയ്യുന്നുവോ അവൻ	ലഭേത;	പ്രാപിക്കുന്നു;
സർവ്വപാപൈഃ	സർവ്വപാപങ്ങളിൽനിന്നും	അധനഃ	ദരിദ്രൻ
		ധനം	ധനത്തെ
		ലഭതേ.	പ്രാപിക്കുന്നു.

പാപാന്യപി ച യഃ കുര്യാദഹന്യഹനി മാനവഃ
പഠേത്യേകമപി ശ്ലോകം പാപാത് സ പരിമുച്യതേ. 32

യഃ	യാതൊരു	സഃ ച	അവനുംകൂടി
മാനവഃ	നരൻ	ഏകം	ഒരു
അഹനി അഹനി	പ്രതിദിനവും	ശ്ലോകം അപി	ശ്ലോകമെങ്കിലും
		പഠതി	പഠനംചെയ്യുന്നതായാൽ
പാപാനി	പാപങ്ങളെ	പാപാത്	പാപത്തിൽനിന്നു
കുര്യാത് അപി	ചെയ്യുപോമെന്നാലും	പരിമുച്യതേ.	വിമുക്തനാകുന്നു.

ഏതദാഖ്യാനമായുഷ്യം പഠൻ രാമായണം നരഃ
സപുത്രപൌത്രോ ലോകേഽസ്മിൻ പ്രേത്യ ചേഹ മഹീയതേ. 33

ആയുഷ്യം	ആരോഗ്യത്തോടുകൂടിയ ദീർഘായുസ്സിനെ തരുന്നതായ	അസ്മിൻ	ഈ
		ലോകേ	ലോകത്തിൽ
		സപുത്രപൌത്രഃ,	പുത്രപൌത്രസമേതനായി വിളങ്ങുന്നു;
ഏതത്	ഈ	പ്രേത്യ	മരണാനന്തരം
രാമായണം	രാമായണമാകുന്ന	ഇഹ ച	ഇഹപരലോകങ്ങളിൽ രണ്ടിലും
ആഖ്യാനം	ആഖ്യാനത്തെ		
പഠൻ	പാരായണംചെയ്യുന്ന	മഹീയതേ.	കൊണ്ടാടപ്പെടുന്നു.
നരഃ	മനുഷ്യൻ		

അയോദ്ധ്യാപി പുരീ രമ്യാ ശൂന്യാ വർഷഗണാൻ ബഹൂൻ
ഋഷഭം പ്രാപ്യ രാജാനം നിവാസമുപയാസ്യതി. 34

അയോദ്ധ്യാ പുരീ അപി	അയോധ്യാപുരവും	ഋഷഭം	ഋഷഭനെന്നവനെ
		രാജാനം	രാജാവായി
ബഹൂൻ	അനേകം	പ്രാപ്യ,	പ്രാപിക്കുന്നകാലത്തിൽ,
വർഷഗണാൻ	സംവത്സരകാലം	രമ്യാ നിവാസം	മനോഹരമായി ജനങ്ങളിഷ്ടമായി വിളങ്ങുന്നതാണ്.
ശൂന്യാ;	ശൂന്യമായിരിക്കുന്നതാകുന്നു;	ഉപയാസ്യതി.	

ഏതദ്രാമായണം യസ്തു നാദരം കുരുതേ നരഃ
സ പ്രേത്യ രൌരവേ ഘോരേ പച്യതേ നാത്ര സംശയഃ. 35

ഏതത്	ഈ	പ്രേത്യ	മരണാനന്തരം
രാമായണം	രാമായണത്തെക്കുറിച്ച്	ഘോരേ	ഘോരമായ
യഃ	യാതൊരു	രൌരവേ	രൌരവമെന്ന നരകത്തിൽ
നരഃ തു	മനുഷ്യനെന്നാലും	പച്യതേ;	കിടന്നുകഷ്ടിക്കുന്നു;
ന ആദരം കുരുതേ,	അനാദരവു കാണിക്കുന്നുവോ,	അത്ര	ഇതിൽ
സഃ,	അവൻ,	ന സംശയഃ.	സംശയമില്ല.

യസ്തു പൂജയതേ നിത്യം രാമായണമിദം നരഃ
സപുത്രപൌത്രോ ലഭതേ വൈകുണ്ഠേ സ്ഥാനമക്ഷയം. 36

ഇദം	ഈ	സപുത്രപൌത്രഃ	പുത്രപൌത്രസമേതനായി
രാമായണം	രാമായണത്തെ,	വൈകുണ്ഠേ	വൈകുണ്ഠത്തിൽ
നിത്യം	നാൾതോറും	അക്ഷയം	അനശ്വരമായ (പുനർജ്ജന്മമില്ലാത്ത)
യഃ	യാതൊരു	സ്ഥാനം	നിലയെ
നരഃ	നരൻ	ലഭതേ.	പ്രാപിക്കുന്നു.
പൂജയതേ തു,	കൊണ്ടാടുന്നുവോ, അവൻ		

യം യം കാമയതേ കാമം ശ്രുണ്വൻ രാമായണം നരഃ
തം തം നിയതമാപ്നോതി രാഘവസ്യ പ്രസാദതഃ 37

രാമായണം	രാമായണത്തെ	കാമയതേ,	ആഗ്രഹിക്കുന്നുവോ,
ശ്രുണ്വൻ	ശ്രദ്ധയോടുകൂടി പാരായണം ചെയ്യുന്ന	തം തം,	അതിനെയെല്ലാം,
		രാഘവസ്യ	ശ്രീരാഘവന്റെ
നരഃ,	നരൻ,	പ്രസാദതഃ	അനുഗ്രഹത്താൽ
യം യം	ഏതേത്	നിയതം	നിശ്ചയമായും
കാമം	അഭീഷ്ടത്തെ	ആപ്നോതി.	പ്രാപിക്കുന്നു.

ഏതദാഖ്യാനമായുഷ്യം സഭവിഷ്യം സഹോത്തരം
കൃതവാൻ യച്ച വാല്മീകിസ്തദ് ബ്രഹ്മാപ്യനുമോദത. 38

വാല്മീകിഃ,	വാല്മീകിമഹർഷി,	യത്	യാതൊന്നാ അപ്രകാരമുള്ള
സഭവിഷ്യം	വരുവാൻപോകുന്ന ച രിത്രത്തോട്ടുകൂടിയതും	ഏതത്	ഈ
സഹോത്തരം	ഉത്തരകാണ്ഡത്തോട്ടുകൂടിയതും	ആഖ്യാനം ച	ആഖ്യാനത്തെ
		കൃതവാൻ;	വിരചിച്ചു;
ആയുഷ്യം ച	ആരോഗ്യയുക്തമായ ദീർഘായുസ്സിനെ നൽകുന്നതും ആയത്	തത്	അതിനെ
		ബ്രഹ്മാ അപി	ബ്രഹ്മദേവനും
		അനുമോദത.	അനുമോദിച്ചരുളി.

ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാല്മീകീയേ ആദികാവ്യേ ചതുർവ്വിംശത്സാഹസ്രികായാം സംഹിതായാം ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിശതോത്തരശതതമഃസർഗ്ഗഃ

ഉത്തരകാണ്ഡഃ സമാപ്തഃ.

ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 24000; ഉത്തരകാണ്ഡം ആദ്യം മുതൽ ശ്ലോകസംഖ്യ 3256

ശ്രീ ഗോമതീതീരേ നൈമിശാരണ്യേ അശ്വമേധയജ്ഞവാടഗതമുനീന്ദ്രഭിജേന്ദ്ര ഋക്ഷഗോപുച്ഛവാനരേന്ദ്ര രാക്ഷസേന്ദ്രപരിവൃതസ്യ മുനിവൃന്ദാരകവന്ദ്യമാന കോരകാകാരപാദയുഗളസ്യ അയോദ്ധ്യാപുരാധിശസ്യ രാജാധിരാജസ്യ കൃതജ്ഞസ്യ സകലലോകശരണ്യസ്യ സകലജഗദ്രക്ഷണജാഗരൂകസ്യ ലോകാഭിരാമസ്യ ശ്രീരാമചന്ദ്രസ്യ നികടോപേത്യഃ ശ്രീരാമാത്മജയോഃ കുശലവയോഃ ആഖ്യാനേ ശ്രീമദ്രാമായണേ ദ്വാത്രിംശേഽഹനി വർത്തമാനകഥാപ്രസംഗഃ സമാപ്തഃ.

ശ്രീ ഗോമതീനദിതീരത്തിൽ. നൈമിശാരണ്യത്തിൽ അശ്വമേധയാഗശാലയിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്ന മുനിശ്രേഷ്ഠന്മാർ, ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ, രാജാക്കന്മാർ, കരടികളും, ഗോപുച്ഛങ്ങളും, വാനരേന്ദ്രന്മാർ, രാക്ഷസേന്ദ്രന്മാർ, ഇവരാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനും, മുനികളുടേയും ദേവന്മാരുടേയും സംഘങ്ങളാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ട താമരസകിഞ്ജൽക്കംപോലെ അഴകാർന്ന തിരുവടിയുഗളത്തോട്ടുകൂടിയവനും, അയോദ്ധ്യാപുരീശനും, രാജാധിരാജനും, സദാചാരങ്ങളെ അറിഞ്ഞവനും, സകലലോകശരണ്യനും, സകല ജഗത്തിനേയും സംരക്ഷിക്കുന്നതിൽ ജാഗരൂകനും, ലോകാഭിരാമനും ആയ ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ സന്നിധാനത്തിൽ പ്രവചനം ചെയ്യപ്പെട്ടതും ശ്രീരാമകുമാരന്മാരായ കുശലവന്മാരാൽ ആഖ്യാനം ചെയ്യപ്പെട്ടതും ആയ ശ്രീമദ്രാമായണത്തിൽ, മുപ്പത്തിരണ്ടാം ദിവസം ഗാനം ചെയ്യപ്പെട്ട ശ്ലോകങ്ങൾ അവസാനിച്ചു.

മംഗളം കോസലേന്ദ്രായ മഹനീയഗുണാബ്ധയേ
ചക്രവർത്തിതനൂജായ സാർവ്വഭൌമായ മംഗളം.

ശുഭം.

6(...

പരിശിഷ്ടം (1)

രാമരക്ഷാസ്തോത്രം.

അസ്യ ശ്രീരാമരക്ഷാസ്തോത്രമഹാമന്ത്രസ്യ ബുധകൌശികഋഷിഃ; അനുഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ; ശ്രീരാമചന്ദ്രോ ദേവതാ; സീതാ ശക്തിഃ; ഹനുമാൻ കീലകം; ശ്രീരാമചന്ദ്രപ്രീത്യർത്ഥം സർവ്വാഭീഷ്ടസിദ്ധ്യർത്ഥം രാമരക്ഷാസ്തോത്രമന്ത്രജപേ വിനിയോഗഃ.

ധ്യാനം:— ധ്യായേദാജാനുബാഹും ധൃതശരധനുഷം ബദ്ധപദ്മാസനസ്ഥം
പീതം വാസോ വസാനം നവകമലദളസ്പർദ്ധിനേത്രം പ്രസന്നം
വാമാങ്കാരൂഢസീതാമുഖകമലമിളല്ലോചനം നീരദാഭം
നാനാലങ്കാരദീപ്തം ദധതമുരുജടാമണ്ഡലം രാമചന്ദ്രം.

ചരിതം രഘുനാഥസ്യ ശതകോടിപ്രവിസ്തരം
ഏകൈകമക്ഷരം പുംസാം മഹാപാതകനാശനം
ധ്യാത്വാ നീലോത്പലശ്യാമം രാമം രാജീവലോചനം
ജാനകീലക്ഷ്മണോപേതം ജടാമുകുടമണ്ഡിതം
സാസിതൂണധനുർബാണപാണിം നക്തഞ്ചരാന്തകം
സ്വലീലയാ ജഗത് ത്രാതുമാവിർഭൂതമജം വിഭും
രാമരക്ഷാം പഠേത് പ്രാജ്ഞഃ പാപഘ്നീം സർവ്വകാമദാം

ഓം

ശിരോ മേ രാഘവഃ പാതു ഫാലം ദശരഥാത്മജഃ
കൌസല്യേയോ ദൃശൌ പാതു വിശ്വാമിത്രപ്രിയഃ ശ്രുതീ. 1
ഘ്രാണം പാതു മഖത്രാതാ മുഖം സൌമിത്രിവത്സലഃ
ജിഹ്വാം വിദ്യാനിധിഃ പാതു കണ്ഠം ഭരതവന്ദിതഃ. 2

എന്റെ ശിരസ്സിനെ രഘുകുലത്തിൽ അവതരിച്ചവൻ രക്ഷിക്കട്ടെ; നെറ്റിയെ ദശരഥനു പുത്രനായി ജനിച്ചവനും, രണ്ടു കണ്ണുകളേയും കൌസല്യാദേവിയുടെ വായവനും, രണ്ടു കാതുകളേയും വിശ്വാമിത്രനു പ്രീതിപാത്രമായവനും രക്ഷിക്കട്ടെ. യാഗരക്ഷചെയ്തവൻ നാസികയേയും, ലക്ഷ്മണനു പ്രിയനായവൻ മുഖത്തേയും രക്ഷിക്കട്ടെ; വിദ്യയെല്ലാം വാസസ്ഥാനമായവൻ നാവിനേയും, ഭരതനാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ടവൻ കണ്ഠത്തേയും രക്ഷിക്കട്ടെ.

[ഈ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള എട്ടുനാമങ്ങൾകൊണ്ട് ഗായത്രിയിലെ പ്രഥമപാദത്തിലെന്നപോലെ പരമാത്മാവിന്റെ വ്യഷ്ടിസമഷ്ടിരൂപങ്ങളെ പറയുന്നു. ബാലകാണ്ഡത്തിലെ ആമുഖവും നോക്കുക.]

1. "രംഹതി നാശം ഗച്ഛതി ഇതി രഘുഃ," നാശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നതായ വ്യഷ്ടിസമഷ്ടിരൂപമായ അന്നമയകോശംതന്നെ 'രഘു'—അതിൽ വിദിതനായവൻ,

രാഘവൻ, അതായത് —ബ്രഹ്മാണ്ഡരൂപത്തിനു അഭിമാനിയായവൻ, ബ്രഹ്മാണ്ഡരൂപമായിരിക്കുന്ന എന്റെ ശിരസ്സിനെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

2. പത്ത് ഇന്ദ്രിയങ്ങളാകുന്ന അശ്വങ്ങളോടുകൂടിയത് ദശരഥൻ, അതായത് മനോമയകോശം. അതിനു ആത്മാവായ (കായ്മായ) പ്രാണമയകോശത്തിൽനിന്നും ജനിച്ചവൻ, ദശരഥാത്മജൻ. ഇതിനാൽ, അന്നമയകോശത്തിലും ആന്തരമായ പ്രാണമയകോശവും, അതിലും ആന്തരമായ മനോമയകോശവും പറയപ്പെട്ടു. ആ വാസനാശ്രേണീരൂപനായ മനോമയരൂപൻ, സൃഷ്ടിക്രമത്തിൽ ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിനും പിമ്പുള്ളതായ ബ്രഹ്മവിപീഠസ്ഥാനമാകുന്ന ഫാലദേശത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

3. "കുശലാ ഏവ കൌശല്യാ" സത്ത്വാർത്ഥങ്ങളെയും ദ്യോതിപ്പിക്കുന്നതിനു കുശലമായത് കൌസല്യാ, അതായത് ബുദ്ധി—ആ ബുദ്ധിയിൽ ഭവിച്ചതുതന്നെ കൌസല്യേയൻ, അതായത് മനോമയകോശത്തിനും ആന്തരമായ വിജ്ഞാനമയകോശം —ആ വിജ്ഞാനമയകോശാഭിമാനിയായവൻ, ദർശനസമർത്ഥങ്ങളായ എന്റെ നേത്രങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

4. വിശ്വത്തിനു നിരുപാധികമായ മിത്രം, അതായത് സുഖസ്പർശം, ആകയാൽ വിശ്വാമിത്രൻ എന്നത് ആനന്ദമയകോശം. അതിനും പ്രിയനായവൻ, "സുഷുപ്തൌ സതാ സോമ്യ തദാ സമ്പന്നോ ഭവതി" എന്ന ശ്രുതിവാക്യപ്രകാരം സിദ്ധനായി ആത്യന്തികദുഃഖനിവൃത്തികരനായി, അതിനും അധിഷ്ഠാനഭൂതനായ പുരുഷബ്രഹ്മമെന്നും പറയപ്പെടുന്ന ആനന്ദരൂപിയായവൻ, സച്ചിദാത്മസ്വരൂപത്തെ അറിവാൻ ഉപയുക്തമായ വിചാരങ്ങളാകുന്ന ശ്രോത്രങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

ഇങ്ങിനെ ശ്ലോകത്തിലെ ആദ്യപാദംകൊണ്ടു ശ്രീരാമകൽ ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തെ ആരോപിച്ചു, മറ്റു മൂന്നു പാദങ്ങൾകൊണ്ട് ക്രമത്തിൽ നിരാകരിച്ചു, ഗായത്രീ പ്രഥമപാദത്തിൽ പറയപ്പെട്ടതായ ആനന്ദമയമായ ശുദ്ധസച്ചിദ്രൂപം വിവരിക്കപ്പെട്ടു.

7. മഖത്രാതാവായവൻ (അതായത് ക്രതുഫലപ്രദനായവൻ), ക്രതുഫലങ്ങളായ ദിവ്യഗന്ധരസാദികളുടെ ഉപലബ്ധിക്ക് കാരണങ്ങളായ ഘ്രാണേന്ദ്രിയരസനേന്ദ്രിയാദികളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

6. ജീവന്നു ഉറ്റമിത്രമായവൻ സുമിത്രൻ, ഈശ്വരൻ; അവങ്കൽനിന്നുളവായ ഹിരണ്യഗർഭൻ സൌമിത്രി; അവനുമായി താദാത്മ്യത്തെ പ്രാപിച്ചവരായ ഉപാസകന്മാക്ക് അനുഗ്രഹകർത്താവായവൻ, സൌമിത്രിവത്സലൻ; ഉപാസനയ്ക്ക് പ്രധാനമായ അംഗമാകുന്ന മുഖത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

7. മുൻപറയപ്പെട്ട അന്തര്യാമിയും സൂത്രാത്മാവും സൂക്ഷ്മമായ തർക്കാദികൾകൊണ്ട് ലഭിക്കപ്പെടാത്തതായി, കേവലം വിദ്യ ഒന്നുകൊണ്ടുമാത്രം അറിയപ്പെടുന്നതാകയാൽ, ആ വിദ്യാലബ്ധിക്ക് കാരണഭൂതമായ ജിഹ്വയെ, വിദ്യാസമ്പ്രദായപ്രവർത്തകനായവൻ (വിദ്യാനിധി) രക്ഷിക്കട്ടെ.

8. "വിവിദിഷന്തി യജ്ഞേന" എന്നിത്യാദി ശ്രുതിവാക്യപ്രകാരം മേല്പറഞ്ഞ വിദ്യ, യജ്ഞാദികൾ കൊണ്ട് പ്രാപിക്കപ്പെടുന്നു. "ഭരന്തി, കർമ്മഫലം സംചിനന്തി, തേ ഭരതാഃ യജമാനാഃ, (കർമ്മഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നവരായ യജമാനന്മാർ ഭരതന്മാർ, അതായ്ത് കർമ്മഠന്മാർ); അവരാൽ ശരണീകൃതനായവൻ ഭരതവന്ദിതൻ."

കണ്ണസ്ഥങ്ങളായ സ്ഥാത്രശസ്ത്രാദിയായ മന്ത്രങ്ങളാൽ പ്രസാദിക്കുന്നവനായ യജ്ഞപ്രിയനായ ഭരതവന്ദിതൻ, മന്ത്രോച്ചാരണസ്ഥാനമായ എന്റെ കണ്ണത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

മേല്പറഞ്ഞ നാമങ്ങൾകൊണ്ട്, യജ്ഞാദിജന്യമായ പുണ്യവിശേഷത്താൽ പ്രാപ്തമായ ഉപാസനാമാർഗ്ഗത്താൽ, ക്രമമുക്തിപ്രചാരമാകുന്ന ഈശ്വരൻ പ്രാപിക്കപ്പെടുന്നു എന്നു പറയപ്പെട്ടു. ഈ ഉപാസനാ മൂർത്തിയാകുന്നവൻ, സമഷ്ടിയിൽ ഈശ്വരനായും വ്യഷ്ടിയിൽ കൂടസ്ഥ ജീവാത്മാവായും, ഗായത്രിയിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഭർഗ്ഗശബ്ദം കൊണ്ടു വിവക്ഷിക്കപ്പെട്ടവൻതന്നെ.

സ്കന്ധൌ ദിവ്യായുധഃ പാതു ഭുജൌ ഭഗ്നേശകാമ്മുകഃ
കരൌ സീതാപതിഃ പാതു ഹൃദയം ജാമദഗ്ന്യജിത്. 3

9. മനുഷ്യരൂപത്തിലും കൂടി ഐശ്വരമായ ശാർങ്ഗം മുതലായ ദിവ്യായുധങ്ങളോടുംകൂടി ഉപാസനാമൂർത്തിയായി വിളങ്ങുന്നവനാകയാൽ അപ്രകാരമുള്ള 'ദിവ്യായുധൻ' (കോദണ്ഡപാണി), ആയുധം ധരിപ്പാൻ ആധാരമായുള്ള സ്കന്ധങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

10. അപ്രകാരംതന്നെ ബാഹുബലത്താൽ തന്നെ ശിവചാപത്തെ ഭഞ്ജനം ചെയ്തവൻ എന്റെ ഭുജങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. ഇതിൽനിന്ന് ഈ ഉപാസനാമൂർത്തിയാകുന്ന കോദണ്ഡപാണിയ്ക്ക് പരമേശ്വരനെക്കാൾ അധികൃമുണ്ടെന്നു പറയപ്പെട്ടു.

11. വീര്യശുല്ക്കയായ സീതാദേവിയുടെ കരത്തെ ഗ്രഹിച്ചവനായ 'സീതാപതി' എന്റെ കരങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

ഭഗ്നേശകാമ്മുകഃ, സീതാപതിഃ, എന്ന ഈ രണ്ടു പദങ്ങൾകൊണ്ട് വിശ്വാമിത്രനാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ട, 'ബല'യെന്ന മന്ത്രത്തിന്റെ ഫലമാകുന്ന ശരീരബലം പറയപ്പെടുന്നു.

12. ബ്രാഹ്മവും വൈഷ്ണവുമായ തേജസ്സിനെ വഹിക്കുന്നവനും തപോനിധിയുമായ ജമദഗ്നിപുത്രനായ ശ്രീപരശുരാമനെ അടക്കിയതുകൊണ്ട്, മനഃസങ്കല്പമാത്രത്താൽ, അലൌകികങ്ങളായ അർത്ഥങ്ങളെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിനു പര്യാപ്തമായതും, 'അതിബല'യെന്ന മന്ത്രത്തിന്റെ ഫലവുമായ മാനസികബലം, 'ജാമദഗ്ന്യജിത്' എന്ന പദം കൊണ്ട് പറയപ്പെടുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ഹൃദയബലത്തോടുകൂടിയവൻ എന്റെ ഹൃദയത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

ഇപ്രകാരം, ഈ നാലുപദങ്ങൾകൊണ്ട്, ആദി സപ്രപമായ ശുദ്ധസപ്രപം വിട്ട്, രണ്ടാമത്തെ സപ്രപമായ ഈശ്വരനേയും വിട്ട്, മൂന്നാമത്തേതായ അവതാരസപ്രപം ബ്രഹ്മവിഷ്ണുരുദ്രന്മാരെക്കാളും അധികൃമുള്ളതാകയാൽ, ആ കോദണ്ഡപാണിയായ ശ്രീരാഘവൻ, ഗായത്രിയിൽ "ദേവസ്യ" എന്ന പദംകൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കപ്പെട്ട പ്രകാരം, ഉപാസനാമൂർത്തിയെന്നു പറയപ്പെട്ടു.

മദ്ധ്യം പാതു ഖരധ്വംസീ നാഭിം ജാംബവദാശ്രയഃ
സുഗ്രീവേശഃ കടിം പാതു സക്ഥിനീ ഹനുമത്പ്രഭുഃ. 4

ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഗായത്രിയിൽ "ധീമഹി" എന്ന പദംകൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതായ ഉപാസന പറയപ്പെടുന്നു. ആ ഉപാസന നാലുപ്രകാരത്തിലെന്നും, ഇതിലെ നാലുനാമങ്ങൾ കൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു.

13. "ഖരധ്വംസീ" :—ഭഗവാനെ ഉപാസിക്കാതെതന്നെ വത്തിക്കുന്നവനെക്കാൾ ഖരാദികളെപ്പോലെ ദ്വേഷബുദ്ധികൊണ്ടെന്നാലും ധ്യാനിക്കുന്നവൻ ശ്രേഷ്ഠനാകയാലും, ഭക്തി, കൈങ്കര്യം മുതലായവ ഇല്ലാത്തതിനാൽ ഇപ്രകാരമുള്ള ഉപാസന മദ്ധ്യമമാകയാലും, ഇമ്മാതിരി ഉപാസകന്മാക്ക് സിദ്ധിക്കുന്ന ഭഗവദനുഗ്രഹവും നിഗ്രഹരൂപമായുള്ളതെ മദ്ധ്യമമാകയാലും, അപ്രകാരമുള്ള ഫലപ്രദാതാവായ ഖരവിദ്ധ്വംസകൻ, മദ്ധ്യപ്രദേശത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

14. "ജാംബവദാശ്രയഃ" :—ആപത്കാലത്തിൽ ആപന്നിവൃത്തിയുണ്ടാകേണമെന്ന സ്വാർത്ഥത്തെത്തന്നെ കാമിക്കുന്നവനായി, മൻപറഞ്ഞമാതിരിയുള്ള ദ്വേഷബുദ്ധിയില്ലാത്തവനായി ധ്യാനിക്കുന്നവനാകുന്ന ജാംബവാൻ. അപ്രകാരമുള്ള സ്വാർത്ഥബുദ്ധിയാണ്ട് ഉപാസകന്മാരാൽ സേവിക്കപ്പെടുന്നവനായ 'ജാംബവദാശ്രയൻ," ബാഹ്യമാകുന്ന മദ്ധ്യപ്രദേശത്തിനും ആന്തരമായുള്ള നാഭീപ്രദേശത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

15. "സുഗ്രീവേശഃ" :—'എന്റെ ഈ അപേക്ഷയെ നിവൃത്തിയാക്കിയാൽ ഞാൻ അവിടുത്തെ കാര്യത്തെയും സാധിപ്പിക്കാം,' എന്നിങ്ങിനെ, വണിക്കിനെപ്പോലെ, ആദ്യം സ്വാർത്ഥസമ്പത്തിയും പിന്നീട് ആരാധനവും, സുഗ്രീവപദം കൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള "സുഗ്രീവേശൻ" എന്റെ കടിപ്രദേശത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

16. "ഹനുമത്പ്രഭുഃ" :—നിഷ്കാമമായി ഈശ്വരാർത്ഥമായി മാത്രകൈങ്കര്യം ചെയ്യുന്നവനായ ഹനുമാനാൽ ഉപാസിക്കപ്പെട്ട പ്രഭുവായവൻ എന്റെ അങ്കപ്രദേശത്തെ (മടി) രക്ഷിക്കട്ടെ. ഇപ്രകാരമുള്ള ഭക്തൻ, പിതാവിന്ന് ശിശുവെന്നപോലെ, പ്രേമപാരവശ്യത്താൽ മടിയിൽ വെക്കത്തക്കവനാണെന്നു സാരം. പുത്രൻ പിതാവിന്ന് കൈങ്കര്യം ചെയ്യുന്നതും കേവലം പ്രേമംകൊണ്ടു പ്രേരിക്കപ്പെട്ടതും പ്രയോജനാനപേക്ഷവുമാണെന്നും കാണുക.

ഇപ്രകാരം ദ്വേഷബുദ്ധിയോടുകൂടിയുള്ള ഉപാസന, സ്വാർത്ഥയുക്തമായ ഉപാസന സ്വാർത്ഥത്തോടും കൈങ്കര്യത്തോടുംകൂടിയ ഉപാസന, നിഷ്കാമമായ ഉപാസന, എന്നിങ്ങിനെ നാലുവിധത്തിലുള്ള ഉപാസനകളും, ഇതിൽ പറയപ്പെടുന്നു. ഇത് വ്യഷ്ട്യുപാസനയാകുന്നു. ആദ്യത്തെ രണ്ടും ഭഗവത്കൈങ്കര്യമില്ലാത്തവയും, ഒടുവിലത്തെ രണ്ടുള്ളവയും ആകയാൽ, ഒന്നിനെക്കാളും മറെറാന്ന് ക്രമത്തിൽ വൈശിഷ്ട്യമേറിയതാണെന്നും കാണുക. ഇങ്ങിനെ ഗായത്രിയിലെ "ധീമഹി" എന്ന പദാർത്ഥം വിവരിക്കപ്പെട്ടു.

[ഊരു രാഘൂത്തമഃ പാതു രക്ഷഃകുലവിനാശകൃത്]
ജാനുനീ സേതുകൃത് പാതു ജംഘേ ദശമുഖാന്തകഃ
പാദൌ വിഭീഷണശ്രീദഃ പാതു രാമോഽഖിലം വപുഃ.

17. "സേതുകൃത്" :—സംസാരമാകുന്ന സമുദ്രത്തിന്ന് സേതുവെന്നപോലെ സ്ഥൂലമായ വ്യക്തത്തിൽനിന്ന്, അവ്യക്തമായ സൂക്ഷ്മത്തെ അവലംബിക്കുന്നതിനുള്ള ഗതിയെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നവനായ "സേതുകൃത്" (സമുദ്രത്തിൽ സേതു നിർമ്മിച്ച ഭഗവാൻ), ശിശുവിന്ന് ഒന്നാമതായി ഗമനത്തിന്ന് സാധനീഭൂതമായ രണ്ടു മുട്ടുകളേയും രക്ഷിക്കട്ടെ.

ഇതിൽ സ്ഥൂലദേഹാതിക്രമം പറയപ്പെടുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ ഉപാസകൻ ദേഹവിമുക്തനാണെന്ന് ബോദ്ധ്യമാകുന്നു.

18. "ദശമുഖാന്തകഃ":—"ദശ ഇന്ദ്രിയാണി മുഖാനി ഭോഗദ്വാരാണി യസ്യ സഃ ദശമുഖഃ, ലിംഗാത്മാ; തസ്യ അന്തകഃ, നാശകഃ, പ്രവിലാപയിതാ ദശമുഖാന്തകഃ" (പത്തു് ഇന്ദ്രിയങ്ങളും വിഷയഭോഗങ്ങളെ അനുഭവിക്കുന്നതിന്നു് മുഖങ്ങളായുള്ള ലിംഗശരീരത്തിന്നു് വിലയം വരുത്തുന്നവൻ ദശമുഖാന്തകൻ). അപ്രകാരമുള്ളവൻ, മുട്ടുകുത്തിനടക്കുന്ന ശിശുവിന്നു് ഊർദ്ധ്വഗതിക്കു് സാധനമായുള്ള ജംഘകളെ (വണ്ണക്കാലുകളെ) രക്ഷിക്കട്ടെ. ഇതിൽ ലിംഗശരീരത്തിന്റെയും അതിക്രമണം പറയപ്പെടുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ ഉപാസകൻ കാരണശരീരാത്മകനാകുന്നു എന്നു് ബോദ്ധ്യമാകുന്നു.

19. "വിഭീഷണശ്രീദഃ":—ഭീഷണമായ, ഭയങ്കരമായ അജ്ഞാനം വിഗതമായിരിക്കുന്നവൻ, നിർഭയനായിരിക്കുന്നവൻ വിഭീഷണൻ; നിഷ്കൃതമായ അവിദ്യയോടുകൂടിയവൻ എന്നു് സാരം. അപ്രകാരമുള്ളവനു് "ഏഷാഽസ്യ പരമാ സംപത്" എന്നിങ്ങിനെ ശ്രുതിപ്രസിദ്ധമായുള്ള ശ്രീയിനെ, അതായതു് ആനന്ദത്തെ, പ്രദാനം ചെയ്യുന്നവൻ "വിഭീഷണശ്രീദൻ". അപ്രകാരമുള്ളവൻ ശീഘ്രഗതിയ്ക്കു് സാധനമായുള്ള പാദങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. ഇതിനാൽ അനർത്ഥനിവൃത്തിപൂർവ്വകമായ ആനന്ദാവാപ്തി പറയപ്പെടുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ ഉപാസകൻ മുക്തനാകുന്നുവെന്നു് ബോദ്ധ്യമാകുന്നു.

20. "രാമഃ":—സർവ്വേശ്വരനായി ബ്രഹ്മാണ്ഡമണ്ഡപത്തിൽ രമിക്കുന്നവനായ ശ്രീരാമൻ, ജീവന്മുക്താവസ്ഥയെ കാംക്ഷിക്കുന്നവനായ എന്റെ ത്രിവിധമായ ശരീരത്തെയും, സർവ്വപ്രകാരത്തിലുള്ള യോഗത്തിനും പ്രതിബന്ധങ്ങളായി നില്ക്കുന്ന എല്ലാറ്റിനെയും നിരസനംചെയ്തു് ബ്രഹ്മസാക്ഷാത്കാരക്ഷമമാക്കിച്ചെയ്യട്ടെ.

ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ രണ്ടു പാദങ്ങൾകൊണ്ടു് സമഷ്ട്യുപാസന പറയപ്പെടുന്നു. ഉത്തരാർദ്ധംകൊണ്ടു് ജീവന്മുക്തിസഹിതമായ അനർത്ഥനിവൃത്തിയും ആനന്ദാവാപ്തിയും പറയപ്പെടുന്നു. ഇപ്രകാരം ഈ ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകംകൊണ്ടു് ഗായത്രിയുടെ തൃതീയപാദത്തിന്റെ താല്പര്യവും പറയപ്പെട്ടു.

ഈ ഇരുപതുനാമങ്ങൾകൊണ്ടു് രാമായണകഥാസാരം അനുക്രമമായും പറയപ്പെടുന്നുണ്ടു് എന്നും, ആദ്ധ്യാത്മികമായ സാരം, ഗായത്രിയിലെന്നപോലെ അന്തർവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഗായത്രീമന്ത്രദ്രഷ്ടാവു് വിശ്വാമിത്രമഹർഷിയാണെന്നും, രാമരക്ഷാമന്ത്രദ്രഷ്ടാവും ബുധകൌശികൻ (അതായതു് ബ്രഹ്മപദം സിദ്ധിച്ചവനായ വിശ്വാമിത്രമഹർഷി)തന്നെയെന്നും കാണുക.

ഏതാം രാമബലോപേതാം രക്ഷാം യഃ സുകൃതീ പഠേത്
സ ചിരായുഃ സുഖീ പുത്രീ വിജയീ വിനയീ ഭവേത്. 6

ശ്രീരാമശക്തിയുക്തമായ ഈ രക്ഷാമന്ത്രത്തെ യാതൊരു പുണ്യാത്മാവു് ജപം ചെയ്യുന്നുവോ, അവൻ ദീർഘായുഷ്മാനായും സുഖം, സന്തതി, വിജയം എന്നവയോടുകൂടിയവനായി സച്ചരിത്രനായും ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു.

പാതാളഭൂതലവ്യോമചാരിണശ്ഛദ്മചാരിണഃ
ന ദ്രഷ്ടുമപി ശക്താസ്തേ രക്ഷിതം രാമനാമഭിഃ. 7

പാതാളത്തിലും ഭൂമിയിലും ആകാശത്തിലും കപടസഞ്ചാരികളായ അസുരന്മാർ ചുറ്റുമായിരുന്നാലും, ശ്രീരാമന്റെ തിരുനാമങ്ങൾകൊണ്ടു് രക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനെ നോക്കുവാനുംകൂടി ശക്തരല്ല.

രാമേതി രാമഭദ്രേതി രാമചന്ദ്രേതി വാ സ്മരൻ
നരോ ന ലിപ്യതേ പാപൈർഭുക്തിം മുക്തിം ച വിന്ദതി. 8

ശ്രീരാമ എന്നോ, രാമഭദ്ര എന്നോ, ശ്രീരാമചന്ദ്ര എന്നോ ജപിക്കുന്ന മനുഷ്യൻ പാപങ്ങളാൽ സ്പർശിക്കപ്പെടുന്നില്ല ഐഹികസുഖത്തെയും മോക്ഷത്തെയും പ്രാപിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

ജഗജ്ജൈത്രൈകമന്ത്രേണ രാമനാമ്നാഭിരക്ഷിതം
യഃ കണ്ഠേ ധാരയേത്തസ്യ കരസ്ഥാഃ സർവ്വസിദ്ധയഃ. 9

ജഗത്തിനെയെല്ലാം വശത്തിലാക്കുന്ന നിസ്തുല്യമായ മന്ത്രമാകുന്ന രാമനാമത്താൽ അഭിമന്ത്രിക്കപ്പെട്ടതായ രക്ഷാമന്ത്രത്തെ കണ്ഠത്തിൽ യാതൊരുവൻ ധരിക്കുന്നുവോ അവന്ന്, സർവ്വപുരുഷാർത്ഥങ്ങളും കരസ്ഥമാകുന്നതാണ്.

വജ്രപഞ്ജരനാമേദം യോ രാമകവചം സ്മരേത്
അവ്യാഹതാജ്ഞഃ സർവ്വത്ര ലഭതേ ജയമംഗളം. 10

വജ്രംകൊണ്ടുള്ള കൂടാകുന്ന തിരുനാമമുള്ള ഈ ശ്രീരാമകവചത്തെ യാതൊരുവൻ ജപിക്കുന്നുവോ അവൻ തന്റെ ആജ്ഞയ്ക്ക് എതിരില്ലാത്തവനായി വിജയത്തിന്റെ ഫലമായുള്ള മംഗളത്തെ പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

ആദിഷ്ടവാൻ യഥാ സ്വപ്നേ രാമരക്ഷാമിമാം ഹരഃ
തഥാ ലിഖിതവാൻ പ്രാതഃ പ്രബുദ്ധോ ബുധകൌശികഃ. 11

പരമശിവൻ ഈ ശ്രീരാമരക്ഷയെ സ്വപ്നത്തിൽ എപ്രകാരം ഉപദേശിച്ചുവോ അപ്രകാരംതന്നെ, ബുധകൌശികമഹർഷി പ്രാതഃകാലത്തിൽ ഉറക്കുണർന്ന് ലേഖനംചെയ്തു.

ആരാമഃ കല്പവൃക്ഷാണാം വിരാമഃ സകലാപദാം
അഭിരാമസ്ത്രിലോകാനാം രാമഃ ശ്രീമാൻ സ നഃ പ്രഭുഃ. 12

കല്പകവൃക്ഷങ്ങൾക്കെല്ലാം ഉദ്യാനമായും, സകല ആപത്തുകൾക്കും പ്രളയമായും ത്രൈലോക്യത്തിനും നേത്രാനന്ദകരനായും ഉള്ള ലക്ഷ്മീസമേതനായ ആ ശ്രീരാമൻ തന്നെ നമുക്ക പ്രഭുവായുള്ളവൻ.

തരുണൌ രൂപസമ്പന്നൌ സുകുമാരൌ മഹാബലൌ
പുണ്ഡരീകവിശാലാക്ഷൌ ചീരകൃഷ്ണാജിനാംബരൌ 13
ഫലമൂലാശിനൌ ദാന്തൌ താപസൌ ധർമ്മചാരിണൌ. 14
ശരണ്യൌ സർവ്വസത്വാനാം ശ്രേഷ്ഠൌ സർവ്വധനുഷ്മതാം
രക്ഷഃകുലനിഹന്താരൌ ത്രായേതാം നോ രഘൂത്തമൌ. 15

താരുണ്യം തികഞ്ഞവരായ രണ്ടു സുന്ദരഗാത്രന്മാരും, അതികോമളശരീരന്മാരും, മഹാബലശാലികളും, ചെന്താരൊത്ത വിശാലനേത്രന്മാരും, മരവുരിയും മാൻതോലും ധരിച്ചവരും, കായ്കിഴങ്ങുകൾ തിന്നുന്നവരും, ശാസ്ത്രങ്ങളെ അനുസരിക്കുന്നവരും, താപസവൃത്തിയാണ്ടവരും, ധർമ്മാനുഷ്ഠാനനിരതന്മാരും, സർവ്വജീവരാശികൾക്കും അഭയത്തെ കൊടുക്കുന്നവരും, വില്ലാളിപ്രവരന്മാരും, രാക്ഷസകുലാന്തകന്മാരുമായ രഘുകുലോത്തംസന്മാരായ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണന്മാർ നമ്മെ രക്ഷിച്ചരുളണമെ.

ആത്തസജ്ജധനുഷാവിഷുസ്പൃശാവക്ഷയാശുഗ നിഷംഗസംഗിനൌ
രക്ഷണായ മമ രാമലക്ഷ്മണാവഗ്രതഃ പഥി സദൈവ ഗച്ഛതാം. 16

(ബാണം പ്രയോഗിപ്പാൻ) തയ്യാറായുള്ള കോദണ്ഡത്തോടുകൂടിയവരും, കയ്യിൽ ശരമേന്തിയവരും, ബാണങ്ങൾ കുറയാത്ത ആവനാഴികളാൻവരുമായ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണന്മാർ പ്രയാണമാർഗ്ഗത്തിൽ എന്നെ രക്ഷിക്കുന്നതിന്നായി എപ്പോഴും മുമ്പിലായി എഴുന്നെള്ളേണമേ.

സന്നദ്ധഃ കവചീ ഖഡ്ഗീ ചാപബാണധരോ യുവാ
ഗച്ഛൻ മമാഗ്രതോ നിത്യം രാമഃ പാതു സലക്ഷ്മണഃ 17

കച്ച മുറുക്കി, കവചംപൂണ്ട്, വാളേന്തിയവനായി, അമ്പും വില്ലും ധരിച്ചവനായി എന്റെ മുമ്പിൽ എഴുന്നെള്ളുന്നവനും യുവാവുമായ ലക്ഷ്മണസഹിതനായ ശ്രീരാമൻ രക്ഷിക്കട്ടെ.

രാമോ ദാശരഥിഃ ശൂരോ ലക്ഷ്മണാനുചരോ ബലീ
കാകുത്സ്ഥഃ പുരുഷഃ പൂർണ്ണഃ കൌസല്യേയോ രഘൂത്തമഃ 18
വേദാന്തവേദ്യോ യജ്ഞേശഃ പുരാണപുരുഷോത്തമഃ
ജാനകീവല്ലഭഃ ശ്രീമാനപ്രമേയപരാക്രമഃ 19

ശ്രീരാമൻ ദശരഥപുത്രനും ശൂരനും ലക്ഷ്മണനാൽ എപ്പോഴും അനുഗമിക്കപ്പെട്ടവനും, ബലവാനും, കകുത്സ്ഥവംശോത്ഭവനും, സകല ശരീരങ്ങളിലും അന്തര്യാമിയായി ശയിക്കുന്നവനും, പരിപൂർണ്ണനും, കൌസല്യാദേവിക്ക് പുത്രനായുള്ളവനും, രഘുകുലശ്രേഷ്ഠനും, ഉപനിഷദ്വാക്യങ്ങളാൽമാത്രം അറിയപ്പെടുന്നവനും, യജ്ഞഫലപ്രദാതാവും, സനാതനങ്ങളായ ആത്മാക്കളെക്കാളും വിലക്ഷണനായുള്ളവനും, സീതാവല്ലഭനും എന്നും വേർപിരിയാത്ത ലക്ഷ്മിയോടുകൂടിയവനും, അളവറ്റ പരാക്രമശാലിയുമാകുന്നു.

ഇത്യേതാനി ജപേന്നിത്യം യദ്ഭക്തഃ ശ്രദ്ധയാന്വിതഃ
അശ്വമേധായുതം പുണ്യം സംപ്രാപ്നോതി ന സംശയഃ 20

ഇപ്രകാരം ഈ തിരുനാമങ്ങളെ യാതൊരു ഭക്തൻ ശ്രദ്ധയോടുംകൂടി നാൾതോറും ജപിക്കുമോ, അവൻ പതിനായിരം അശ്വമേധയാഗത്തിന്നുള്ള പുണ്യഫലത്തെ നേടുന്നു തിച്ചുതന്നെ.

രാമം ദൂർവ്വാദളശ്യാമം പദ്മാക്ഷം പീതവാസസം
സ്തുവന്തി നാമഭിർദിവ്യൈർന തേ സംസാരിണോ നരാഃ 21

കറുകപ്പുല്ലുപോലെ ശ്യാമളവർണ്ണനായി, ചെന്താർമിഴിയനായി, പീതാംബരധാരിയായ ശ്രീരാമനെ ദിവ്യനാമങ്ങൾകൊണ്ട് യാതൊരുവർ സ്തോത്രംചെയ്യുന്നുവോ, അവർ സംസാരത്തിലുഴലുന്ന കർമ്മവശ്യരാകുന്നില്ല.

രാമം ലക്ഷ്മണപൂർവ്വജം രഘുവരം സീതാപതിം സുന്ദരം
കാകുത്സ്ഥം കരുണാർണ്ണവം ഗുണനിധിം വിപ്രപ്രിയം ധാർമ്മികം
രാജേന്ദ്രം സത്യസന്ധം ദശരഥതനയം ശ്യാമളം ശാന്തമൂർത്തിം
വന്ദേ ലോകാഭിരാമം രഘുകുലതിലകം രാഘവം രാവണാരിം 22

ലക്ഷ്മണന്റ് ജ്യേഷ്ഠനും, രഘുകുലശ്രേഷ്ഠനും, സീതാവല്ലഭനും, സുന്ദരമൂർത്തിയും, കരുത്സ്ഥവംശോത്ഭവനും, കരുണാവാരിധിയും, സദ്ഗുണങ്ങൾക്ക് ഇരിപ്പിടവും, ബ്രാഹ്മണകേതനും, ധർമ്മനിഷ്ഠനും, ചക്രവർത്തിശ്രേഷ്ഠനും, സത്യനിഷ്ഠനും, ദശരഥകുമാരനും, ശ്യാമളവർണ്ണനും, ശാന്തമൂർത്തിയും, സകലനേത്രാനന്ദകരനും, രഘുവംശഭൂഷണവും, രാവണശത്രുവുമായ ശ്രീരാഘവനാകുന്ന ശ്രീരാമനെ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

രാമായ രാമഭദ്രായ രാമചന്ദ്രായ വേധസേ
രഘുനാഥായ നാഥായ സീതായാഃ പതയേ നമഃ 23

ശ്രീരാമനായി, ശ്രീരാമഭദ്രനായി, ശ്രീരാമചന്ദ്രനായി, ജഗത്കാരണനായി, രഘുകുലനാഥനായി, സർവ്വസ്വാമിയായുള്ള സീതാവല്ലഭനായുള്ളവന് നമസ്കാരം.

ശ്രീരാമ രാമ രഘുനന്ദന രാമ രാമ
ശ്രീരാമ രാമ ഭരതാഗ്രജ രാമ രാമ
ശ്രീരാമ രാമ രണകർക്കശ രാമ രാമ
ശ്രീരാമ രാമ ശരണം ഭവ രാമ രാമ. 24

ശ്രീരഘുനന്ദന! ഭരതാഗ്രജ! യുദ്ധത്തിൽ അസഹായനായുള്ളോവേ! ശ്രീരാമ! ശരണമായിഭവിച്ചാലും.

ശ്രീരാമചന്ദ്രചരണൗ മനസാ സ്മരാമി
ശ്രീരാമചന്ദ്രചരണൗ വചസാ ഗൃണാമി
ശ്രീരാമചന്ദ്രചരണൗ ശിരസാ നമാമി
ശ്രീരാമചന്ദ്രചരണൗ ശരണം പ്രപദ്യേ. 25

ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ തൃപ്പാദങ്ങളെ ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ടു ധ്യാനിക്കുന്നു; ശ്രീരാമ തൃപ്പാദങ്ങളെ ഞാൻ വാക്കുകൊണ്ടു സ്തോത്രം ചെയ്യുന്നു; ശ്രീരാമപാദയുഗളത്തെ ഞാൻ ശിരസ്സിനാൽ നമിക്കുന്നു; ശ്രീരാമപാദാരവിന്ദങ്ങളെ ഞാൻ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.

മാതാ രാമോ മത്പിതാ രാമചന്ദ്രഃ
സ്വാമീ രാമോ മത്സഖാ രാമചന്ദ്രഃ
സർവ്വസ്വം മേ രാമചന്ദ്രോ ദയാലുർ-
നാന്യം ജാനേ നൈവ ജാനേ ന ജാനേ. 26

എനിക്ക് മാതാവ് ശ്രീരാമൻ തന്നെ; പിതാവും ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ തന്നെ; എനിക്ക് നാഥനായുള്ളവനും ശ്രീരാമൻ തന്നെ; മിത്രവും രഘുകുലപ്രവരൻ തന്നെ; എന്റെ സർവ്വസ്വം മുഴുവനും കരുണാശാലിയായ ശ്രീരാമചന്ദ്രനാകുന്നു; മറെറാരുവനേയും ഞാൻ അറിയുന്നില്ല; അറിയുന്നില്ലതന്നെ.

ദക്ഷിണേ ലക്ഷ്മണോ യസ്യ വാമേ തു ജനകാത്മജാ
പുരതോ മാരുതിർയ്യസ്യ തം വന്ദേ രഘുനന്ദനം. 27

യാതൊരുവന്റെ വലത്തുഭാഗത്തിൽ ശ്രീലക്ഷ്മണനുണ്ടോ, അപ്രകാരംതന്നെ ഇടത്തുഭാഗത്തിൽ ജനകനന്ദിനിയോ, യാതൊരുവന്റെ പുരോഭാഗത്തിൽ വായുകുമാരനോ, ആ ശ്രീരഘുനന്ദനനെ ഞാൻ വണങ്ങുന്നു.

ലോകാഭിരാമം രണരംഗധീരം രാജീവനേത്രം രഘുവംശനാഥം
കാരുണ്യരൂപം കരുണാകരം തം ശ്രീരാമചന്ദ്രം ശരണം പ്രപദ്യേ. 28

സകലജനനയനാനന്ദകനായി, പോർക്കളത്തിൽ പിൻതിരിയാത്തവനായി, ചെന്താർ നേത്രനായി, രഘുകുലനായകനായി, കാരുണ്യം മൂർത്തികരിച്ചവനായി, കരുണക്കടലായി, ത്രിലോകപ്രസിദ്ധനായ ശ്രീരാമചന്ദ്രനെ ഞാൻ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.

മനോജവം മാരുതതുല്യവേഗം ജിതേന്ദ്രിയം ബുദ്ധിമതാം വരിഷ്ഠം
വാതാത്മജം വാനരയൂഥമുഖ്യം ശ്രീരാമദൂതം ശരണം പ്രപദ്യേ. 29

മനോവേഗതപൂണ്ടവനായി, വായുവിന്നൊത്ത വേഗതയാന്നവനായി, ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തവനായി, ബുദ്ധിമാന്മാരിലുത്തമനായി, വായുപുത്രനായി, വാനരഗണങ്ങളിൽ പ്രധാനിയായ ശ്രീരാമദൂതനെ ഞാൻ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.

കൂജന്തം രാമ രാമേതി മധുരം മധുരാക്ഷരം
ആരുഹ്യ കവിതാശാഖാം വന്ദേ വാല്മീകികോകിലം. 30

കവിതപമാകുന്ന കൊമ്പിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട്, "രാമ! രാമ!" എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ആനന്ദകരമായ അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടിയ നാമത്തെ, മനോഹരമാംവണ്ണം കൂകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന വാല്മീകിമഹർഷിയാകുന്ന കോകിലത്തെ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

ആപദാമപഹർത്താരം ദാതാരം സർവ്വസമ്പദാം
ലോകാഭിരാമം ശ്രീരാമം ഭൂയോ ഭൂയോ നമാമ്യഹം. 31

ആപത്തുകളെ ഇല്ലാതാക്കുന്നവനായി, സകല ഐശ്വര്യങ്ങളേയും നൽകുന്നവനായി ലോകാഭിരാമനായ ശ്രീരാമനെ നിരന്തരം ഞാൻ വണങ്ങുന്നു.

ഭർജ്ജനം ഭവബീജാനാമർജ്ജനം സുഖസമ്പദാം
തർജ്ജനം യമദൂതാനാം രാമരാമേതി ഗർജ്ജനം. 32

രാമ! രാമ! എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ഗർജ്ജനം, സംസാരത്തിന്നു മൂലമായുള്ള വിത്തുകളെ വറുക്കുന്നതും, സുഖങ്ങളേയും ഐശ്വര്യങ്ങളേയും സമ്പാദിക്കുന്നതും, യമകിങ്കരന്മാരെ മിരട്ടിയോടിക്കുന്നതുമാകുന്നു

രാമോ രാജമണിഃ സദാ വിജയതേ രാമം രമേശം ഭജേ
രാമേണാഭിഹതാ നിശാചരചമൂ രാമായ തസ്മൈ നമഃ
രാമാന്നാസ്തി പരായണം പരതരം രാമസ്യ ദാസോഽസ്മ്യഹം
രാമേ ചിത്തലയഃ സദാ ഭവതു മേ ഭോ രാമ മാമുദ്ധര. 33

അരചന്മാക്കെല്ലാം ശിരോഭൂഷണമായ ശ്രീരാമൻ എന്നും സർവ്വോൽകൃഷ്ടനായിരിക്കുന്നു; ലക്ഷ്മീപതിയായ ശ്രീരാമനെ ഞാൻ പൂജിക്കുന്നു; ശ്രീരാമനാൽ രാക്ഷസസൈന്യം നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു; അപ്രകാരമുള്ള ജഗത്പ്രസിദ്ധനായ ശ്രീരാമനായ്ക്കൊണ്ട് നമസ്കാരം; ശ്രീരാമനെക്കാൾ ഉപരിയായുള്ള ഒരു പുരുഷാർത്ഥവും ഇല്ലതന്നെ; ഞാൻ ശ്രീരാമന്റെ ദാസനാകുന്നു; എപ്പോഴും ശ്രീരാമങ്കൽ എന്റെ ചിത്തം ലയിക്കട്ടെ; ഹേ ശ്രീരാമ! എന്നെ കരയേറ്റിയാലും.

രാമ രാമേതി രാമേതി രമേ രാമേ മനോരമേ
സഹസ്രനാമ. തത്തുല്യം രാമനാമ വരാനനേ. 34

ഹേ ചാരുമുഖി! മനസ്സിന്ന് ആനന്ദസന്ദായകനായ ശ്രീരാമങ്കൽ, "രാമ! രാമ! രാമ!" എന്നിങ്ങിനെ (സ്മരിക്കുന്നവനായി) ഞാൻ രമിക്കുന്നു; 'രാമ' എന്ന തിരുനാമം സഹസ്രനാമമെന്ന സുപ്രസിദ്ധമായ ഋഷിഗീതത്തിന്ന തുല്യമായതാകുന്നു.

ധന്യായോദ്ധ്യാ ദശരഥനൃപഃ സാ ച മാതാ ച ധന്യാ
ധന്യോ വംശോ രഘുപതിഭവോ യത്ര രാമാവതാരഃ 35
ധന്യാ വാണീ കവിവരമുഖേ രാമനാമപ്രപന്നാ
ധന്യോ ലോകഃ പ്രതിദിനമസൌ രാമവൃത്തം ശൃണോതി. 36

ശ്രീരാമന്റെ അവതാരം എവിടെ ഉണ്ടായോ, അപ്രകാരമുള്ള അയോദ്ധ്യാനഗരം ഭാഗ്യമുള്ളതുതന്നെ; ദശരഥ ചക്രവർത്തിതന്നെയാണ് ഭാഗ്യശാലി; ആ കൌസല്യാമാതാവുംതന്നെയാകുന്നു ഭാഗ്യവതി; ശ്രീരഘുപതിയെ ഉളവാക്കിയ വംശംതന്നെയാകുന്നു ഭാഗ്യമുള്ളത്; കവിസാർവ്വഭൌമനായ ശ്രീവാല്മീകിയുടെ മുഖത്തിൽ ശ്രീരാമനാമപ്രഭാവത്തോടുകൂടിയതായ വചസ്സുതന്നെയാണ് ഭാഗ്യം പൂണ്ടുള്ളത്; ഈ ലോകം പ്രതിദിനവും ശ്രീരാമചരിത്രത്തെ ശ്രവണം ചെയ്യുന്നു എന്നുള്ളതിനാൽ മഹത്തായഭാഗ്യത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കുന്നു.

ഇതി ശ്രീബുധകൌശികവിരചിതം
ശ്രീരാമരക്ഷാസ്തോത്രം സംപൂർണ്ണം.

പരിശിഷ്ടം (2)

ഋഗ്വേദം.

മന്ത്രം 1:—

കം നശ്ചിത്രം മിഷണ്യസി ചികിതുഷേ പൃഥുമാനം വാശ്രം വാവൃധധ്യൈ.
കത്തസ്യ ദാതു ശവസോ വ്യുഷ്ടൌ തക്ഷദ്വജ്രം വൃത്രതുരമപിനദ്ധത് (8—5—14)

(വേദമന്ത്രങ്ങൾക്ക് ആദ്ധ്യാത്മികമായും ആധിദൈവികമായും അർത്ഥം പറയാവുന്നതാണ്. അതിൽ ഋഗ്വേദത്തിലുള്ള 157 മന്ത്രങ്ങളെ എടുത്ത് ശ്രീരാമപരമായി വ്യാഖ്യാനിച്ച് ശ്രീരാമായണകഥയെ പറയുന്നതായ അർത്ഥം, "മന്ത്രരാമായണം" എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഗോവിന്ദസൂരിപുത്രനായ ശ്രീനീലകണ്ഠസൂരി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിൽ ഋഗ്വേദത്തിലെ 8-ാംഅഷ്ടകം, 5-ാംഅദ്ധ്യായം, 14-ാംവർഗ്ഗത്തിലുള്ള ആദ്യത്തെ അഞ്ചു മന്ത്രങ്ങൾകൊണ്ട്, രാമായണത്തിൽ ആദ്യത്തെ സർഗ്ഗത്തിലെന്നപോലെ, രാമായണസംക്ഷേപം പറയപ്പെടുന്നതിനെമാത്രം ഇവിടെ വിവരിക്കപ്പെടുന്നു. വിസ്തരഭയത്താൽ മറ്റുള്ള മന്ത്രങ്ങൾ എടുത്തു വിവരിക്കപ്പെടുന്നില്ല.)

ഈ ആദ്യത്തെ മന്ത്രത്തിൽ ശിഷ്യനായ വാല്മീകിമുനി ഗുരുവായ നാരദനോടു പ്രശ്നം ചെയ്യുന്നു.

ചികിതുഷേ — ഹേ ഗുരോ! നിന്തിരുവടി സത്യനായ പുരുഷനെ അറിയുന്നവനായി,
ചിത്രം — മനോഹരനും
പൃഥുമാനം — നിരതിശയ ഐശ്വര്യസമ്പന്നനും

21 APR 79

വാഗ്രം വണ്ണിക്കപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യനമായ
കം പ്രശസ്തനണയുകുതനായ ഏതൊരുവനെയാണ്
വാവൃധധ്യൈ പരാക്രമാദികളെ വണ്ണിച്ച് സ്തോത്രം ചെയ്വാനായി
നഃ ഞങ്ങളെ
ഇഷണ്യസി? പ്രേരണചെയ്യുന്നത് ?
തസ്യ ആ പുരുഷനുള്ള
ശവസഃ ബലത്തിന്റെ
വൃഷ്ടൌ വണ്ണനകൊണ്ട് അതിനെ പ്രകാശപ്പെടുത്തുന്നതിൽ
കത് ദാതു? എന്തൊരു സ്തുതിഫലമാണ് നൽകുന്നത് ?

(എന്നിപ്രകാരം ചോദിക്കപ്പെട്ടതിന്നു ഗുരു പറയുന്നു):—

വജ്രം (സ്തോത്രംചെയ്യുന്നവന്റെ) വിവേകത്തെ
തക്ഷത് സൂക്ഷ്മതരമാക്കിച്ചെയ്ത്
വൃത്രതുരം സജ്ഞാനത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന അജ്ഞാനത്തെ
അപിനപത് പ്രസാദിപ്പിക്കുന്നു.

(അജ്ഞാനത്തെ ഇല്ലാതാക്കി, അനർത്ഥനിവൃത്തിയും ആനന്ദാവാപ്തിയും ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നു സാരം.

ഭാരതത്തിൽ അശ്വമേധപർവ്വത്തിൽ, "തതോ വൃത്രം ശരീരസ്ഥം ജ്ഞാനരേതഃഭൃ. ശതക്രതുരദ്ദശ്യേൻ വജ്രേണേതീഹ നഃ ശ്രുതം" എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ഇന്ദ്രവൃത്രവജ്രശബ്ദങ്ങൾക്കു അതുമാവു അജ്ഞാനം, വിവേകം എന്ന അർത്ഥങ്ങൾ ഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു.)

മന്ത്രം 2:—

സ ഹി ദ്യുതാ വിദ്യുതാ വേതി സാമ പൃഥും യോനിമസുരതാ55സസാദ.
സ സനിഭ്യോ ഭരിഭ്യഃ പ്രസഹാനോ അസ്യ ഭ്രാതുർന ഋതേ സപ്തഥസ്യ മായാഃ.

സഃ ഹി മേഘശ്യാമളനായ ആ പ്രസിദ്ധപുരുഷൻ
ദ്യുതാ സപ്രശക്തിയാകുന്ന
വിദ്യുതാ മിന്നൽപോലെ പൃഥഗ്രൂപിണിയായ ദേവിയോടുംകൂടി
സാമ നിർബാധമായി
വേതി; (വനത്തിലേക്ക്) ഗമിക്കുന്നു;
പൃഥും യോനിം പൃഥിവിയിൽനിന്നു ഉദ്ഭൂതയായ സപത്നം പത്നിയായ സീതാദേവിയെ
അസുരതാ ആസുരധർമ്മമാകുന്ന ചോരവൃത്തിയാൽ
ആ സസാദ; എടുത്തുകൊണ്ടുപോയി (രാവണൻ എന്നു ഗ്രാഹ്യം);
സഃ ആ ശ്രീരാമൻ
സനിഭ്യോ ഭരിഭ്യഃ സപ്രലോകവാസികളായ (ഭൂലോകത്തിൽ വാനരന്മാരായി അവതരിച്ച) ദേവന്മാരോടുംകൂടി,
സപ്തഥസ്യ ഭ്രാതുഃ തന്റെ ഏഴാമത്തെ ഭാഗഥത്താവായ
അസ്യ ഈ ഭാര്യാപഹർത്താവാകുന്ന രാവണന്റെ
മായാഃ (നാഗപാശബന്ധാദികളായ) മായാപ്രവൃത്തികളെ
പ്രസഹാനഃ; (യുദ്ധത്തിൽ) നശിപ്പിച്ചു;
ഋതേ (എന്തെന്നാൽ) സത്യസപ്രതിജ്ഞനായ ഈ ശ്രീരാമചന്ദ്രങ്കൽ
ന. അപ്രകാരമുള്ള മായകളും ബാധിക്കുന്നില്ല.

[ഭ്രാതൃശബ്ദം പിതൃശബ്ദാർത്ഥത്തിൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സ്വയംഭുവായ മഹാവിഷ്ണുവിനു്, മനുസ്മൃതിയിൽ പഠയപ്പെട്ടപ്രകാരം, ബ്രഹ്മാവു്, വിരാട്പുരുഷൻ, മനു, പ്രജാപതിയായ പുലസ്ത്യൻ, വിശ്രവസ്സു് എന്നു് ക്രമത്തിൽ രാവണൻ ഏഴാമത്തേവനാകുന്നു എന്നു് കാണുക.

"തതഃ സ്വയംഭ്രർഭഗവാനവ്യക്തോ വ്യഞ്ജയന്നിദം
മഹാഭ്രതാദി വൃത്തൗജാഃ പ്രാദുരാസീത്തമോനുദഃ
യോ'സാവതീന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യഃ സൂക്ഷ്മോ'വ്യക്തഃ സനാതനഃ
സർവ്വഭൂതമയോ'ചിന്ത്യഃ സ ഏവ സ്വയമുദ്ബഭൌ
സോ'ഭിധ്യായ ശരീരാത്സാത് സിസൃക്ഷുർവിവിധാഃ പ്രജാഃ
അപ ഏവ സസർജ്ജാദൌ താസു ബീജമവാസൃജത്
തദണ്ഡമഭവദ്ധൈമം സഹസ്രാംശുസമപ്രഭം
തസ്മിഞ്ജജ്ഞേ സ്വയം ബ്രഹ്മാ സർവ്വലോകപിതാമഹഃ
ലോകാനാം തു വിവൃദ്ധ്യർത്ഥം മുഖബാഹൂരുപാദതഃ
ബ്രാഹ്മണം ക്ഷത്രിയം വൈശ്യം ശൂദ്രം ച നിരവർത്തയത്
ദ്വിധാ കൃത്വാ'ത്മനോ ദേഹമർദ്ധേന പുരുഷോ'ഭവത്
അർദ്ധേന നാരീ തസ്യാം സ വിരാജമസൃജത് പ്രഭുഃ
തപസ്തപ്ത്വാ'സൃജദ്യം തു സ സ്വയം പുരുഷോ വിരാട്
തം മാം വിത്താസ്യ സർവ്വസ്യ സ്രഷ്ടാരം ദ്വിജസത്തമാഃ.
അഹം പ്രജാഃ സിസൃക്ഷുസ്തു തപസ്തപ്ത്വാ സുദുശ്ചരം
പതീൻ പ്രജാനാമസൃജം മഹർഷീനാദിതോ ദശ
മരീചിത്ര്യംഗിരസൌ പുലസ്ത്യം പുലഹം ക്രതും
പ്രചേതസം വസിഷ്ഠം ച ഭൃഗും നാരദമേവ ച." (മനുസ്മൃതി.)

മന്ത്രം 3:—

സ വാജം യാതാ'പരുഷ്ടാ'ഽയൻ സപത്നാതാ പരിഷദത് സനിഷ്ണൻ.
അനവ്വായച്ഛതദുരസ്യവേദോഷ്ണഞ് ഛരിഷ്ണദേവാം അഭി വപ്സാ'ഭ്രത്.

സപത്നാതാ	ഇന്ദ്രാദിലോകങ്ങളുടെ വിഭോജകനായ വിഷ്ണുവും
സഃ,	നിരസ്തസമസ്തമായനും ആയ ശ്രീരാമദേവൻ,
അനവ്വാ	അശ്വാദിയുക്ത വാഹന വിഹീനനായി
അപരുഷ്ടാ	സമുദ്രത്തിൽ ദുഃസ്സാദ്ധ്യമായ സേതുമാർഗ്ഗത്തിലൂടെ
അയൻ	ഗമിക്കുന്നവനായി
വാജം	യുദ്ധത്തിന്നായി
യാതാ;	ചെന്നു;
ശരിഷ്ണദേവാൻ	കാമാധീനന്മാരായ രാവണാദികളെ
ഷ്ണൻ,	നശിപ്പിക്കുന്നവനായി,
വപ്സാ	നിജസാമർത്ഥ്യത്താൽ
അഭ്രത്;	ജയിച്ചു;
ശതദുരസ്യ	(ശിരസ്സിൽ രണ്ടു നേത്രങ്ങൾ, രണ്ടു നാസാദ്വാരങ്ങൾ, രണ്ടു ശ്രോത്രദ്വാരങ്ങൾ, ഒരു മുഖം, ഗുദം, ശിശ്നം, നാഭി, എന്നിങ്ങിനെ ഓരോ മുഖത്തിന്നനുസരിച്ച് പത്തു മുഖങ്ങൾക്കുള്ള) നൂറുദ്വാരങ്ങളോടു കൂടിയവനായ ആ രാവണന്റെ

യത് വേദഃ യാതൊരു (ലങ്കാരൂപമായ) ധനത്തെ
ഃനിഷ്യൻ, (അവന്റെ ഭ്രാതാവായ വിഭീഷണനന്നായ്ക്കൊണ്ട്) വിഭജിച്ചു കൊടുക്കുന്നവനായി,
പരിഷദത്. സേവിഷ്ടജനപരിവൃതനായി വർത്തിച്ചു.

മന്ത്രം 4:—

സ യാഹ്യോ5വനീർഗോഷഢ്വാ55ജൂഹോതി പ്രധന്യാസു സസ്രിഃ. അപാദോ യത്ര യുജ്യാസോ5രഥാ ദ്രോണ്യശ്വാസ ഈരതേ ഘൃതം വാഃ.

(പൂർവ്വമന്ത്രത്തിൽ "അചദൃഷ്ടദായൻ" എന്നതിനെ വിവരിക്കുന്നു.)

സഃ അ ശ്രീരാമൻ,
യത്ര യാതൊരുദിക്കൽ
ഘൃതം ഒഴുകുന്നതായ
വാഃ, വെള്ളമുണ്ടോ,
ദ്രോണ്യശ്വാസഃ (യാതൊന്നിനെ) ഗമനത്തിനുള്ള അശ്വങ്ങളാകുന്ന തോണികളോട്കൂടിയതായി
ഈരതേ, തരണംചെയ്യുന്നുവോ,
യുജ്യാസഃ (യാതൊന്നിൽ തന്റെ) സഖാക്കൾ (വാനരന്മാർ)
അപാദഃ, കാൽകൊണ്ട് ചരിപ്പാൻ സാധിക്കാത്തവരാകയാൽ പാദഹീനന്മാരെന്നപോലെയായി
അരഥാഃ, വാഹനഹീനന്മാരായി ഭവിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ളതിൽ (സമുദ്രത്തിൽ)
യഥ്യഃ അതിവിസ്തീർണ്ണമായ, മഹത്തായ
അവനീഃ ഭൂപ്രദേശങ്ങളെ
ഃസ്രിഃ; കടന്നു;
ധന്യാസു യാതൊരു യുദ്ധയോഗ്യങ്ങളായ
ാഷു ഭൂമികളിൽ
വ്വാ ഗമിക്കുന്നവനായി
ാജൂഃഹോതി. (ദേവന്മാരെ) തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നു.

ന്ത്രം 5:—

സ രുദ്രേഭിരശസ്തവാര ഋഭ്വാ ഹിതപീ ഗയമാരേ അവദ്യ ആഗാത്. വത്രേ
്യ മന്യേ മിഥുനാവിവവ്രീ അന്നമഭിത്യാരോദയന്മുഷായൻ.

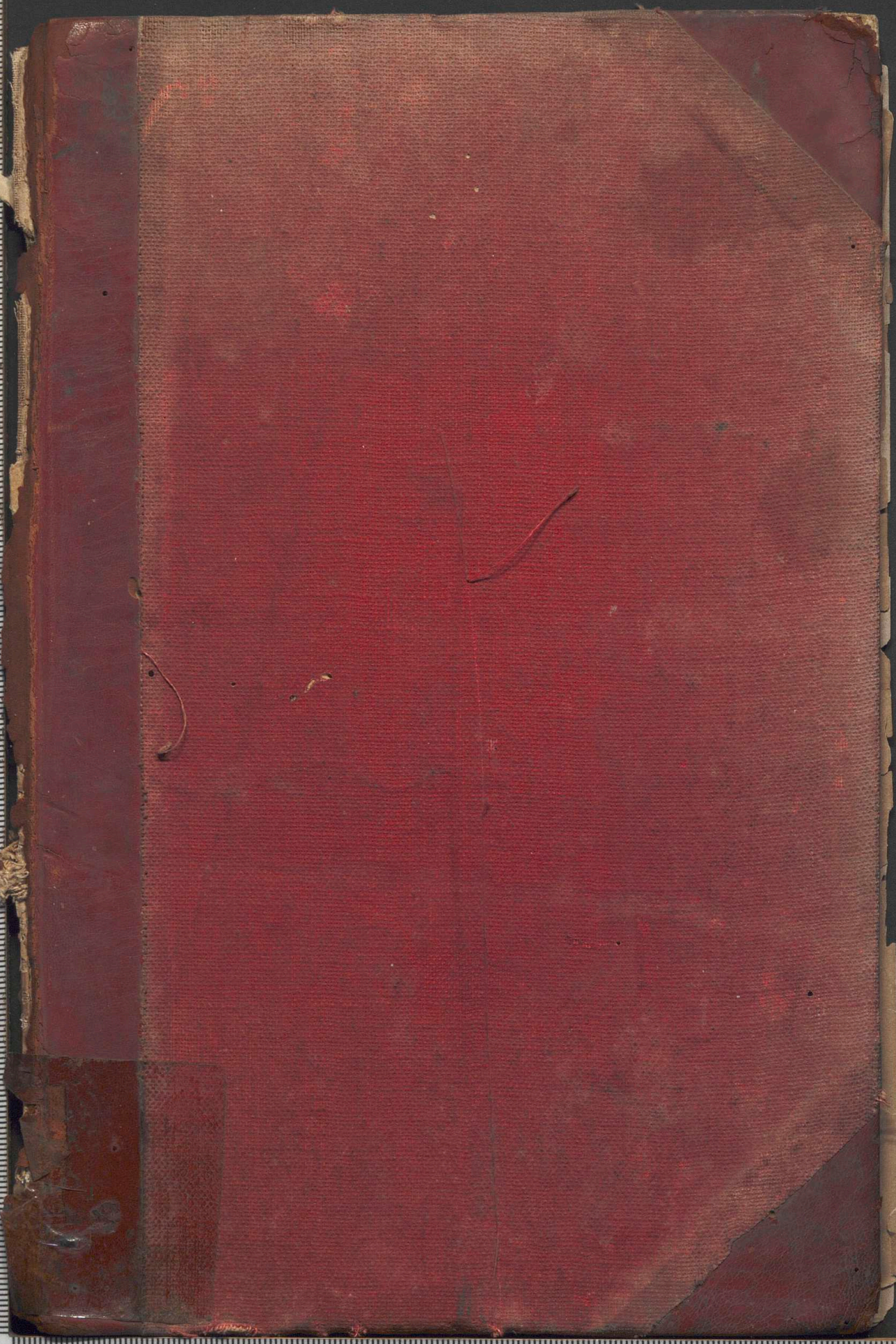
സഃ അശസ്ത- } അ ശ്രീരാഘവൻ പ്രതികൂലകാലത്തിൽ സഹായത്തെ
വാരേ ഹിതപീ } ത്യജിച്ചവനായി
ദ്രേഭിഃ, സഹായികളായ ഹനുമാൻമുതലായവരോടുംകൂടി,
ാരേ അവദ്യഃ (രാവണഹൃതയായ സീതയെ സർവ്വദേവന്മാരുടെ സന്നിധിയിൽവെച്ച് അഗ്നിയിൽ സംശോധനം ചെയ്ത്) ദൂരനിരസ്തദോഷനായി
ഋഭ്വാ സത്യത്താൽ വിലസുന്ന ദേവിയായ സീതയോടുംകൂടി
ഗ്നയം സ്വസ്ഥാനമായ അയോദ്ധ്യയിൽ

അഗാത് ;	തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളി;
വക്ത്രസ്യ	വാല്മീകിമഹർഷിക്കുചെന്ന
മിഥുനൌ	ശിഷ്യന്മാരായ കുശലവന്മാർ
വിവൃതീ	(അദ്ദേഹത്തിൽനിന്ന് അഭ്യസിച്ച് അതിനെ) പ്രചാരപ്പെടുത്തി
മന്യേ.	എന്ന് എനിക്ക് അറിവുള്ളതാണ്.
	(ഇനി ഭവിഷ്യകഥയെ പറയുന്നു):—
മുഷ്ണായൻ	ചോരനായ രാവണൻ
അന്നം	പൃഥിവിരൂപണിയായ സീതാദേവിയെ
അഭീത്യ	അടുത്ത് സ്പർശിച്ചതിനാൽ
അരോദയത്	(ആ അപവാദപരിഹാരാർത്ഥം ശ്രീരാമനാൽ ത്യജിക്കപ്പെട്ടവളായ ദേവിയെ) ദുഃഖപ്പെടുത്തി.

ശുദ്ധിപത്രം.

ഭാഗം	സർഗ്ഗം	ശ്ലോകം	പംക്തി	വരി	അശുദ്ധം	സുശുദ്ധം
4	1	16		1	തപാദ്യ	തപാടദ്യ
16	2	31	1	8	കാഃലണ	കാലേന
24	3	34		1	പുഷ്ടകേന	പുഷ്ടഃകണ
,,	,,	,,	2	1	പുഷ്ടകേന	പുഷ്ടഃകണ
57	7	2		1	ശ്യാമവദാതെ	ശ്യാമവദാത
,,	,,	3	2	1	മശകഃ	മശകാഃ
347	32	45	2	1	ആധാപമാനം	ആധാവമാനം
351	32	63		1	തദാടടലക്ഷ്യ	തദാലക്ഷ്യ
365	34	23	1	3	രാക്ഷസാമാത്യഃ	രാക്ഷസാമാത്യാഃ
443	39	3		2	പശ്യാമ	പശ്യാമഃ
465	43	5		1	മമാശ്രിതാനി	മാമാശ്രിതാനി
523	52	18		2	നീതോടസി	നീതോടസ്മി
552	58	15		1	ശങ്കിതം	ഇംഗിതം
615	67	5	2	3	ത്രിഷ്ട	ത്രിഷു
622	68	14	1		മാത്രുഷപസുഃ	മാത്രുസപസുഃ
665	76	10	2	5	ദിശത്ര	ദിശന്ത്ര
808	103	5		1	മഹല്ലുഃത	മഹാല്ലുഃത

MUL
105944

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org